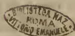

IOANNIS TVRRISCREMATAE SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ PRESBYTERI CARDINALIS SANCTI SIXTI SVMMAE ECCLESIASTICAE LIBRI QVATVOR.

* * *

Cum Indice copiosissimo atq; locupletissimo.

SALMANTICÆ,
Apud Ioannem Mariam à Terranoua.
M. D. LX.

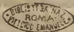

DON Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de León, de Aragon, de las dos Secilias, de Hierusalem, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen, Conde de Flandes, è de Tirol, &c. Por quanto por parte de uos Andrea de Portonarijs nuestro Impressor nos fue hecha relacion que uos temades un libro intitulado Summa Ecclesiæ de Turrecremata: el qual era muy util y necessario, y prouechoso: y nos suplicastes, mandassemos uer y examinar el dicho libro, y daros licencia para que uos, ò la persona que nombrassedes le pudiessedes imprimir è uēder por el tiempo que fuessemos seruido, ò como la nuestra merced fuesse. Lo qual uisto por los del nuestro consejo se hizo enel dicho libro la diligencia que la prematica por nos agora nueuamente fecha dispone. Y fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta: por la qual damos licencia y faculdad para que qualquier Impressor destos reynos pueda imprimir el dicho libro sin que por ello cays, ni incurra en pena alguna. E despues de impresso, mandamos que no se pueda uender, ni uenda sin que primero se trayga al nuestro consejo, juntamente con el original, que enel nuestro consejo fue uisto, que ua rubricado è firmado al fin del, de Francisco del Castillo, secretario del nuestro consejo, para que se uea si la dicha impression esta conforme al original, y se de licencia para lo poder uender, y se tase el precio en que cada uolumen se houiere de uender, so pena que si de otra manera se hiziere, de caer è incurrir en las penas contenidas en la dicha prematica è leyes de nuestros reynos: y no fagades ende al, so pena de la nuestra merced; è de diez mil marauedis para la nuestra camara. Dada en la ciudad de Toledo, a diez dias del mes de Març̧o, de mil è quinientos è sesenta años.

El Marques. El licenciado Vaca de Castro. El licenciado Montaluo. El licenciado Arrieta. El doctor Diego Gasca. El doctor Hernan Perez.

Yo Francisco del Castillo escriuano de camara de su Magestad la fize escreuir por su mandado con acuerdo de los de su consejo.

IO. TVRRISCREMATA Augustino Turricrematæ fratri.

*MNIVM RERVM AVGVstine frater quas summa cura, studio, labore homines consectantur, & quæ vitam tueri, ornareq́ vel maximè possunt, solam virtutem vtilitate, & dignitate longè maximam, atque amplissimam semper existimaui. Quæ licèt vna quidem, atq́ eadem sit, plures tamen officij, honestatis, actionum, laudum, ac vitæ modos gignit, & parit, quibus hoc ipsum, quod præclarissimum est, honesti nomen efficitur, ac quò rectè viuendi, recteq́ faciendi, omnium hominum consilia, studia, contentiones referuntur. Illud alij vitæ genus sequũtur, quo morum probitate, & laudabili quadã naturæ moderatione, cari ipsi quidẽ vniuersis & iucundi fiant. In eoq́ curam oẽm adhibent, vt ijs quàm maximè lenioribus virtutibus ornati, & viri sint, & habeãtur boni. Alij maiore quadã honoris, & gloriæ cupiditate incẽsi, nouã militari gloria, aut patriæ, aut suæ gẽti celebritatis, & nominis commendationem attulerunt. In qua profectò excellere difficillimum iudico, quòd non tam corporis viribus, vt nonnulli putant, quàm ingenio, & ratione, ac virtutum præsidijs quibusdam, & quasi copijs ad eam sit contendendum. Ardentiùs verò & magnificentiùs illi quidem ad honestatem & virtutem incẽduntur, qui maximarum artium studia complexi, non solùm animos optimis institutis & præceptis, sed præstantissimis disciplinis ornarunt. Digna profectò res æternis laudibus non solùm in vita, opera, consilio, literis cieueis suòs iuuare, sed præclaris cogitationum, & vigiliarum monumentis de posteris benè mereri. Hæc omneis vna virtutes superat, vniuersas continet, atq́ cõplectitur, & ad nominis immortalitatem plurimùm valet. In quo si rectè omnẽ operam, & studium ponimus, eòs quidẽ certè qui id assequuti sint, amplissima gloria ornatos, maximis ornamentis nobilitatos ad æternam posteri temporis memoriam existimare debemus. Quid cõmemorem sanctissimos, & sapientissimos viros, quos religio, pietas, iustitia in cælum sustulit, ingenium, doctrina, sapientia, immortalitati consecrauit? Vt vnum ego quidem ab ijs ipsis sapientissimè, & sanctissimè actum diem omnibus clarissimorum Imperatorum triumphis, & laudibus anteponã. Nam rerum ab istis gestarum aut utilitatis, aut dignitatis modus morte definitur, omniaq́ ipsorum cum vita simul extinguũtur, Nominis etiam, & gloriæ fama aut hominum interitu obruitur, aut ipsa die. Illorum quidem ingenij monumenta literis mandata ad vitã erudiendam, moresq́ hominum instituendos, ad artium studia colẽda vehementer vtilia, illorũ ad oẽs homines, omnia sæcula latissimè manat industria. Quin eos ipsos & vetustas clariores, et hominũ sermone, prædicatione notiores, & illustriores ef-

ficit tēporis longinquitas. Eos verò & cùm legimus, & cùm audimus, quis est qui inusitato
laudum quodā genere nón prosequatur? Vt quæ ætas tulerit, auream: quæ patria crearit,
beatā: quæ gens ediderit, præstantissimā, quæ familia aluerit, clarissimā: qui parentes pro-
genuerint, maximos: qui posteri inter Gētiles numerent suos, & præclaros referant nobili
tatis auctores summis gloriæ, famæ, splēdoris laudibus decoratos prædicet Nam quæ præ
stantior esse potest honestatis in familijs origo, quàm quæ ab huiusmodi clarissimis diffusa
viris ad posteros permanarit? Nobis sanè Augustine frater vel maximam eius gloriæ, qua
de nunc agimus, partē diuino quodā fato obtigisse arbitror, quibus ad familiæ vetustatē,
& honestatē illustrādam Io. Turriscremata incredibili virtute, singulari religione, inau-
dita sapientia præditus præstanti Dei munere donatus videtur. Fuit enim is vir, vt scis,
Garsiæ Ferdinādi fratris filius, cuius tu & nomē, & familiā lōgo auorū ordine repetitam
sustines. Tu domus, tu gentis, tu familiæ columen, quæ ante Io. Turrecrematam claros, &
honestos viros extulerat, vt non ille quidem videatur nomen antiquissimæ genti dedisse,
sed famam auxisse, & vetustatē illustrasse Sed quid ego hæc te doceo, cui domus ornamē
ta tuæ nota esse debent & sunt notissima? Quæ nuper maiorū nostrorum negligētia sepul-
ta, & diuturnitate in obliuionem adducta, ex ipsis sepulchrorum monumentis tanquam è
tenebris eruta planè cognouisti, & publicis literarum monimētis consignata non sine volu-
ptate aliqua legere potuisti. Vt enim apud posteros quales futuri simus, curæ nobis et cordi
esse debet, ita olim dū nos neq; inhonoratos, neq; inglorios fuisse cogitamus, vix possumus
non recordatione gaudere: & à maioribus illa quidē prodita nobis honestas non tam non
expetēda, quàm tuenda, & maximi facienda est, qui non solùm non inuiderint nobis, sed
optimè consuluerint. Fuit igitur hic vir non in nostra modò familia clarus, & nobilis, sed
inter aliarum gentium præstātes viros clarissimus, cuius quæso & mores & facta cogno-
sce, neq; vnum sapientiæ studiū, in quo maximè excelluit, aut admirabilem doctrinam,
sed maximarum ornamenta virtutum, excelsi animi, & præstantis monimenta admirere.
Tantam enim diuinarum rerum cognitionem, Pontificij iuris incredibilem prudentiā quis
non summis laudibus in cœlum ferat? Quis in scribendo ingenium, industriā, singularem
quādam disserēdi vim, & acumen non magnoperè laudet? accuratam scriptorum diligen-
tiam, eruditissimorum librorum multitudinem? Hæc in illo quidem longè maxima ad no-
minis immortalitatem, & dignitatem sempiternam præstantissima fuerunt. Sed in eo a-
lia maiora. Egregiam vide magni animi præstantiam, inauditam in omni genere liberali-
tatem, singularem continētiam, admirabilem pietatem, diuinum religionis studium, vt &
domesticis præclarissimarum virtutum exemplis gaudeas, & æterni nominis gloriam co-
gnoscas in genus, & nomen nostrum egregijs factis deriuatā. Neq; enim res altas, & præ
stātes nisi magnus & excelsus animus capere potest, & diuina quadam inter homines vir
tute ad res præclarè gerendas est opus. Templa Deo, O P. Max. religiosissima posuit, dedica
uit, donisq;, & omnibus religionis muneribus ornauit. Bibliothecas vndiq; conquisitis li-
bris ingentes exstruxit. Romanis virginibus collocandis perpetuas, annuasq; pecunias ero
gauit, vt quam ille morum, vitæq; pudicitiam, innocentiam, integritatem sanctissimè colue
rat, testatam nobis æterno monumento relinqueret. Quid dici, quid excogitari potest di-
uinius?

uinius? quid ad dignitatem clarius? ad benignitatem magis amplum, & magnificum? ad gloriam æquè sempiternum? Num & Gn. Magnus Romæ porticus ad sui nominis splendorem, ad Pop. Romani voluptatem nō magnificè exstruxit? Athenis Pericles propylæa, decora, & ornamenta ciuitatis. Sed non hic vnum templum, nam & Mineruæ ædem Romæ sacrauit, in Hispania plura varijs in locis erexit sanctissimis religionibus consecrata. Sed hoc præclarius, & melius, quod non ad Pop. sermonem aut voluptatem, quæ quàm citò consenescunt, vides, sed ad Dei honorem, pietatem, religionem colēdam, ad sanctissimos religiosissimorum hominum cœtus continendos, & conseruandos instituit: quæ firmissimis religionis, pietatis fundamentis innixa, interitum nullum vnquā sint habitura, vt simul cum templis illius æterna nominis memoria consecrata, & in Diuorum numero collocata videatur. Sed in maximis & amplissimis liberalitatis exemplis summum parsimoniæ, & continentiæ decus apparet. Non enim tot opera magnifica, tot præclara impensæ, tot beneficentiæ vberrimi fructus exstarent, si pecunias ad luxuriem, & prodigalitatem contulisset, non ad Reip. Christianæ, vnde acceperat, vtilitatem reseruasset. O magnum & præclarum virum, dignum illo clarissimo ordine, illo quo functus est Cardinalitio maximo munere, illis etiam melioribus sæculis! Sed neq; illa non virtutis & sapientiæ potiùs, quàm ætatis laus est, qua præditi qui sunt, ab ijs nullum præclarè agendi, nullum rectè cogitandi tēpus prætermittitur. Nec si mores hominum tantum iam ad ignauiam & libidinem incubuerint, non potiùs nostrum est, quàm temporum vitium. Sit igitur Io. Turriscrematæ & memoria & nomen non solùm apud nos, sed apud omnes gentes, in omnium oculis, & ore versetur. Talis ille vir fuit, neq; de nostra solùm familia, sed de vniuersis hominibus benè meritus. Eius laudes omnium literis celebrētur. Meæ certè aliquæ partes sunt, qui illius sum familiæ, quā ille suo nomine claram reddidit, & in ijs etiam studijs pro parte versor, quibus ille ad tantam gloriam peruenit, Iuris Pontificij, sapientiæ, industriæ, religionis, quæ studiorum & artiū coniunctio maior est, & grauior ea, qua nos tātoperè delectamur, nominis & gentis. Quod cùm libenter faciam, vt officio, generi, & nomini debito cumulatissimè pro mea parte satisfaciam, tum verò sæpiùs tecum & multò libentiùs sim facturus, eius præstantissimi viri quòd recordatione nobis nihil aut iucūdius esse possit, aut gratius.

Io. Maria Terranoua studiosis.

NON IGNORO, in tanta librorũ copia, in tanta eorum frequentia, qui leuissima etiam scripta excudenda curant, fore etiam, qui existiment, in hac mea opera suscipienda me nõ magnam à vobis gratiam inijsse; quòd quasi iam inuitis obtrudi, non obferri postulantibus libri videantur. Ego verò cùm meum hoc factũ, studium, industriam cum multorum labore comparo, vt illorũ & inutiles, & perniciosos labores fateor, ita me vobis & vtilem, & gratam rem fecisse iudico. Nam cùm ij, quo vberiorem sibi quæstum comparent potiùs, quàm quo prosint alijs, cogitent, id sibi librorum genus edendum sumunt, quibus sæpe teneri adolescentum mores vitijs imbuantur, atq; ab honestis studijs, & rectis artibus auocentur, ad libidinem, & voluptatem quasi quibusdam illecebris trahãtur. Quo & præclara optimarum disciplinarum studia deseri, veteres illos præstãtissimos diuinarum artium auctores abijci, virtutem contemni, omnes ad ignauiam, & turpitudinem omni studio incumbere videmus, vt nõ modò nullo afficiendos præmio, sed pœna huiusmodi hominum quæstum & auaritiam coërcendam putem. Meum certè contrà in hac re consilium, eam porrò meam omnem cogitationem semper fuisse vobis confirmo, vt quæ diuino beneficio hominibus tradita hæc nostra ars est, omnis ad omnium commoda, & vtilitates comparata, totam in ingenijs iuuandis vestris pro mea parte ponerem. Feci igitur, vt accuratissimũ Io. Cardinalis Turrisrematæ de summa ecclesiæ, & Ro. pont. auctoritate opus ederem, olim quidẽ ante annos. LXXX. Romæ Innocentio. VIII. Pont. Max. iubente editum, neq; multo pòst in Gallia typis excusum. Quod tum de sapientissimi & sanctissimi viri nomine atq; auctoritate satis omnibus notum, tum illustri sanè argumento fore commendatum non dubitaui. Nam & is certè vir fuit, qui præclaris ingenij, & literarum monimentis maximam Hispano nomini gloriam attulit, ad res Diuinas cognoscendas tot luculentissimè scriptis libris omnium studia vehementer adiuuit, se, nomenq; suum Immortalitati consecrauit. Argumento verò quid illustrius? quid maius? quo totam fidei, religionis summam complectitur, auctoritatẽ, dignitatem, maiestatẽ, numenq; ecclesiæ Ro. cõtra impurissimũ hominũ genus tuetur. Quid ad hanc nostrorum temporum pestem extinguendam, ad insanos furores constringendos vehementius? Quorũ eò vsq; peruasit audacia, vt firmissimum religionis, pietatis, totius deniq; Christianæ Reipub. fundamentum conuellere, & labefactare impudentissimè sint ausi. Sed hinc, quibus furori ire obuiã possitis, arma munitissima, & tela vehementissima vobis sumenda erũt. Quod in nobis fuit, fecimus, vt opus emendatum, & omni excultum elegantia prodiret in lucem, vos opera nostra libenter vtemini, quę si grata vobis & iucunda atq; vtilis accidet, fructum quidem laboris nostri ex voluptate, vtilitateq; vestra vel maximum cœpero.

INDEX EORVM, QVAE in hac ſumma eccleſiæ continentur, ordine Alphabetico digeſtus.

A

B

D

E

I

Iudicium

Papalis

Potestas

Rationes

T.

V.

Indicis finis.

❧ IOANNIS DE TVRRE CREMATA S. ROMANÆ ECCLESIÆ PRESBYTERI CARDINALIS SANCTI SIXTI, IN Summæ Ecclesiasticæ libros quatuor, Procœmium.

*

SVMMARIVM.

1 *Militia cœlestis & terrestris data est à Christo in custodiam ecclesiæ suæ.*
2 *Fortes qui ambiunt lectulum Salomonis sunt doctores catholici.*
3 *Hæretici quibus artibus hodierno die ecclesiam Catholicam inuaserunt.*
4 *Hæreticorum uanitas non sermonis elegantia sed manifestis rebus deuincenda.*
5 *Summa ecclesiastica in quatuor libros diuisa.*

N lectulum Salomonis ambiunt sexaginta fortes ex fortissimis Israel: omnes tenētes gladios in manibus, & ad bella doctissimi: Vniuscuiusque ensis super femur suum: pro-
1 pter timores nocturnos. Canticorum. 3. In-
ter cętera singularis dilectionis signa, quibus
cælestis sponsus Dei filius sponsam suā san-
ctam vniuersalem ecclesiam sincero amore
complecti facilè cerni potest, illud euidens
extat signum, quod ei contra antiquum ser-
pentem humanæ salutis perniciosissimū ho
stem in custodiam & præsidium firmumque
tutelæ munimen prouida superni consilij di
spensatione delecta est primatus cælestis il-
la, quam & angelicam dicimus, inuictissimæ
Isa.ca. 62. virtutis militia, de qua dominus per Isa. ait.
Super muros tuos Hierusalem posui custo-
des. Dehinc militia terrestris catholicorum
scilicet doctorum cœtus, quorum studij at-
que industrię potissima cura esse debet con-
tra tentatoris insidias ecclesiam tueri: vt ca-
tholica fides in ea ab omni errorum conta-
gione cōtra hæreticos immaculata seruetur,
& pax & vnitas aduersus scismaticos imper-
turbata consistat, de quibus per Zachariam
Zach.9. dominus ipse locutus est. Circundabo domū
meam, idest, vt glo. explicat, ecclesiam, ex his
qui militant mihi quos milites Christi fidem
pacemque tuentes ecclesiæ spiritus sanctus
describens, à magnitudine roboris animi, à
zelo feruentissimo fidei, à strenuitate bel-
landi, ab amplitudine sapientię, denique ab
infatigabili prouidentia in verbis propositis
ait. En lectulum Salomonis ambiūt sexa-
ginta fortes. Sanè si vnquam Christi militi- 2
bus incubuit, quos esse doctores catholi-
cos diximus, fortibus accinctos gladijs vali-
dissimisque munitos armis Salomonis lectu
lum ambire, & illum peruigili circunsepire
custodia, ne aliqui simplicitate mentis capti
vel errore ducti, aut aliqua fallentis astutiæ
calliditate decepti, de castris pereant eccle-
siæ, id maximè nouissimis diebus nostris eis
incumbit. Quippe cùm eos eo maiore vigi-
lantia maioreq; cum fiducia esse oporteret,
quo aduersarij subtiliore acrioreque insidiā-
tur astutia. Insurrexerunt nanque hoc no- 3
stro lugendo tempore pestilentes quidam
homines spiritu ambitionis inflati, qui dia-
bolico instinctu fraudeque nimia excitati,
falsa dogmata tam circa potestatem ecclesia
sticam quàm secularem, à sanctorum patrū
doctrinis penitus aliena perniciosis ausi-
bus introduxerunt, quibus vniuersalem ec-
clesiam acerrimè oppugnando magnis illā
vulneribus grauiter afficerent: velle siqui-
dem visi sunt inanibus suis dispositionibus
vnitatem ecclesiæ discerpere, claritatem no-
bilitatis eius confundere, datum verò diuini-
tus ordinem subuertere & speciositatem de-
coris eius turpiter offuscare, apostolicæ in-
super sedis, quæ fidei magistra cunctarum-
que ecclesiarum mater est, primatus gloriam
supremāque eius autoritatem diuinitus con
cessam deprimere & labefactare moliti sunt.
Vniuersum igitur ecclesiæ corpus ita pertur
bant, vt nihil ex ipsius corporis compage in
concussum insauciatumque euadere videa-
tur. Cum itaque horum impiorum hominū
sacrilegæ assertiones tanta impietate contra
Dei ecclesiam & apostolicam sedem grassen
tur, vt non solum euangelicæ veritati aduer-
sentur: sed multis scismatibus & erroribus a-
nimarum periculis, principum dissentioni-
bus & scandalis populorum viæ per eos pa-
ratæ sint, luculenter quisque intelligere po-

test quòd non portionem aliquam ecclesiæ, sed ipsa christianę religionis conari videantur fundamenta conuellere. Quocirca merito per catholicos doctores celeri festinatione illis est occurrendum, & fidei inexpugnabilibus armis quàm citissimè resistendū. Quoniam vt ait Leo Papa in talibus casibus non caret suspicione taciturnitas: quia occurret veritas si falsitas displiceret. Hinc nos Ioannes de Turre cremata Sanctæ Romanę Ecclesiæ tituli sanctæ Mariæ in trans Tyberim presbyter Cardinalis sancti Sixti vulgariter nuncupatus, zelo fidei inexpugnabilibus armis quam citissimè resistendum & honoris sponsæ Christi vniuersalis ecclesiæ pulsi licet non satis ad rem tantam periti, satis debito nostro & dignitatis loco facere optãtes, ne etiam in hac nimis graui causa taciturnitatis culpæ teneamur obnoxij, aduersus huius ecclesiæ Dei & primatus sancti Petri aduersarios, iuxta vires ingenij nobis desuper crediti, librum quem Summam cõtra ecclesię & primatus apostoli Petri aduersarios censuimus esse appellandum opitulante domino condidimus. In quo ex scripturæ diuinæ radicibus & patrum sanctorum irrefragabilibus sententijs prædictas impiorum hominum assertiones abunde (vt arbitramur) confutatas à cordibus fidelium repellendas esse ostendimus, quorum vanis obiectionibus responsis subiectis ab eorum infestatione lectulum, idest, ecclesiam Christi ex Dauidica turre clipeis pendentibus tutatam præmunitamque pro nostra virtute reliquimus. Scripsimus autem hæc rudi sermone scholasticum morem secuti, quia vt ait Augustinus contra Manichæum. Non ornato politoque sermone, sed rebus manifestis cõuincenda est vanitas hæreticorum. Quam summã in quatuor libros distinximus. Quorum primus titulum habet de vniuersali ecclesia. Secundus de ecclesia Romana & pontificis eius primatu. Tertius de vniuersalibus concilijs. Quartus de scismaticis & hęreticis. Verumetiã licet in his nostris scriptis sicut & in quibuscunque alijs semper studuerimus non pro voluntatis nostræ appetitu de rebus scribere, sed quantum de thesauris dominicis aut à sanctis patribus vel præclarissimus sacræ theologiæ professoribus studiosa diligentia summa cum fide accipere potuimus. Nihilominus quia nulla penitus inflexibili animositate dixisse voluimus: nisi quæ iuxta fidei orthodoxæ regulam aut sanctorum patrum approbatissimas sententias dicenda veniunt, hoc opus opitulante nobis diuinitate iam absolutum sancto domino nostro Nicolao Papæ quinto, qui hoc nostro æuo diuinę gratiæ munere cum mul ta meritorum claritate in cathedra Petri dignissime sedet. Cui' fides, vt ait beat' Sixtus prædecessor eius, nullam hæresim fouet, sed omnes hęreses destruit, corrigendum emendandumque offerimus dicẽtes cum beato Hierony. Hæc est fides papa beatissime quam in catholica didicimus ecclesia, quãque semper tenuimus, in qua si minus perite aut parum cautè fortè aliquid positum est emendari cupimus à te, qui Petri & sedem & fidem tenes. Si autem nostra confessio apostolatus tui iudicio probatur, quicunq; me culpare voluerit se imperitū & maleuolum, vel non etiam catholicum sed hæreticū comprobabit.

Causæ edendi huius operis. *Augustin'.* *Dedicatio operis.* *Sixtus in c. memor. 24. quest. 1.*

¶De nomine ecclesiæ & differentia eius à nomine synagogę. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia & synagoga nomina græca idem significant.*
2 *Synagoga & ecclesia unde differentiam acceperint.*
3 *Ecclesia quid propriè significet.*
4 *Causæ quatuor ecclesiam constituentes.*
5 *Baptismus est ianua, qua Christo incorporandi ecclesiam ingredimur.*
6 *Hæreticorum congregatio non ecclesia sed synagoga dicenda est.*

DE ecclesia cum adiutorio omnipotentis Dei loquturi à quid nominis ecclesiæ inchoabimus. Vt autem dicit venerabilis Beda exponens illud Prouerbiorum. 5. Pene fui in omni malo in medio ecclesiæ & synagogæ. Ecclesia & synagoga Græca nomina sunt, & vnã eandemque rem significant. Latinè conuentum scilicet plurimorum ad inuicem. Si autem subtilius distinguantur, ecclesia conuocatio, Synagoga congregatio interpretatur. Quia autem vox & conuocatio propriè est rationalis creaturæ, 1

Ecclesia & synagoga quid differant.

congre-

cõgregatio verò etiam irrationalis creaturæ esse potest. Vnde Genesis. 1. dicitur. Congregentur aquæ quæ sub cælo sunt. Et gallina etiam dicitur cõgregare pullos suos. Cúque inter homines soli rationales habendi sunt fideles: verbum rationabile fidei audientes & mente percipientes. vetus ille Hebræorum populus quandiu in vnius veri Dei fide & cultu permansit vtroque nomine ecclesia scilicet & synagoga vocatus legitur, sicut in multis sacræ scripturæ locis patet. Vnde numeri. 16. vocatur synagoga vbi dicitur. Insurrexerunt contra Moysen ducenti quinquaginta viri proceres synagogæ. Item in eodem lib. Item populus ecclesia legitur nominatus, vbi Moysi dictum est. Cur eduxisti ecclesiam Dei in solitudinem? Post aduentum autem saluatoris nostri populo iudæorum, exceptis paucis in Christum credentibus, infidelitatis tenebris obcæcato, gratia distinctionis sicut partita sunt nomina vt pars illa Hebræorum qui lumen Dei non receperunt quasi irrationabilium & brutorum congregatio synagoga tantum dicta sit. Pars verò Hebræorum & aliorum qui in christũ crediderunt ecclesia & nunquam synagoga sit appellata. Vnde beatus August. tractans illud. Deus stetit in synagoga deorum, idest, populorum Israel, ita in cõfirmationem eorum quæ diximus dicit. Ipsorum propriè synagoga dici solet, quanuis & ecclesia dicta sit. Sed nostram apostoli synagogam nunquam dixerunt sed semper ecclesiam siue discernendi causa, siue quod inter congregationem vnde synagoga, & conuocationem vnde ecclesia nomẽ accepit, aliquid distet, quòd scilicet congregari & pecora solent ac ipsa propriè quorum & greges propriè dicimus, conuocari est magis vtentium ratione sicut sunt homines. Hæc Augusti. Et sunt etiam verba Isidori. Vt notetur ergo Iudæorum infidelitas dicta est eorum synagoga, idest, cõgregatio quasi pecorum & indiscretorum. Et vt fidelitas nostra ipso vocabulo innueretur, nostra dicta est ecclesia, idest, conuocatio quasi rationabilium & discretorum, vnde de ecclesia dicitur in Psalm. Confitebor tibi in ecclesia magna & in populo graui laudabo te. Populus enim ecclesiæ inquit Albertus magnus dicitur esse grauis maturitate virtutis. & illi soli sunt qui rationem colunt & rationabiles Dei voces intelligunt & audiũt vocationem Christi. Habemus iam ex dictis quid nominis ecclesię, ex quibus illico colligitur notitia eius quid sit ecclesia secundum rem. Est enim catholicorum siue fidelium collectio. vt de conse. distinctio. 1. in cap. ecclesia habetur. Siue ecclesia est vniuersitas fidelium qui vnius veri Dei cultu, vnius fidei professione conueniunt. Vnde glos. super illud. Quod est ecclesia Dei viui, dicit. Ecclesia est conuocatio multorũ ad vnius Dei cultum. De qua ecclesia Apostolus sic loquitur. Christus dilexit ecclesiam & tradidit semetipsum pro ea vt illam sanctificaret mũdans eam lauacro aquę in verbo vitæ vt exhiberet eam ipse sibi gloriosam ecclesiã. &c. Et infra. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam & adhęrebit vxori suę: & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia. In quibus verbis beatissimus Paulus quatuor videtur tãgere causas ipsius ecclesiæ, videlicet efficientem, materialem, formalem, & finalem. Ex quibus perfecta colligi potest notitia naturę ipsius ecclesiæ. Dicit enim Aristoteles. Tunc enim vnumquodque perfectè arbitramur cognoscere cũ omnes eius causas cognoscimus. Causa efficiens ecclesię duplex distinguitur. Vna principalis & alia instrumentalis. Principalis est ipse Christus qui plantator est & fundator ecclesiæ. Vnde Ieremias ait. Ego te plantaui vineam electam omne semen verum. Et Matthæi. 16. ait Petro. Super hanc petrã ædificabo ecclesiam meam. Et hanc causam efficientem ecclesiæ tangit apostolus, dicens. Christus caput est ecclesiæ & saluator corporis eius. Vbi glos. inquit. Christus est rector & actor ecclesiæ. Causa verò instrumentalis ecclesiæ dicuntur ipsa sacramenta quæ à Christi passione habentia virtutẽ tanquam instrumenta diuinæ pietatis disponunt & operantur ad ædificationem & formationem corporis ecclesiæ. Ait enim Augustinus super Psalm. Quando dormiuit in cruce Christus signum gestebat imo implebat quod significatum erat in Adam: quia cum dormiret Adam costa illi detracta est & Eua facta. Sic & dominus cùm dormiret in cruce lancea latus eius percussum est, & sacramenta fluxerunt vnde facta est ecclesia. Item glos. August. ad Ephe. 4. Dormiuit Adam vt fiat Eua. Moritur Christus vt fiat ecclesia. dormiente Adam fit Eua de latere. mortuo Christo lancea latus percutitur vt profluant sacramenta, quibus formetur ecclesia. Baptismus verò præcipuè ad hanc corporis ecclesiæ formationem inter alia sacramenta dicitur cooperari: qui basis est aliorum &

[Margin notes: Matth. 23. — Cap. 22. — Augusti. in psal. 81. — Isido. lib. 8. Ethi. cap. 8 — Psal. 34. — 1. Thi. 3. — Eph. 5. — 1. Posterio rum. — Iere. 2. — Matth. 16. — Ad eph. 5. — Baptismus.]

ostium quo quis Christo incorporãdus ecclesiam ingreditur. Vnde gloss. super illud. Ostium autem archæ pones in latere deorsum, dicit. Nemo intrat in ecclesiam nisi per sacramẽtum remissionis peccatorum quod de latere Christi aperto emanauit. Hanc autem causam efficientem instrumentalem formationis corporis ecclesiæ tangit Apostolus in verbis supradictis vbi ait. Mundans eã lauacro aquę, scilicet, sanctificatæ vt ait glo. in verbo vitę, idest, quo datur vita. Quo accedente ad elementum fit sacramentum quo sanctificatus homo accipit vitam æternam inquit glos. Causa autem materialis sunt ipsi fideles, quam Apostolus tangit in nomine ecclesiæ dicens. Dilexit ecclesiam. ecclesia autem vt dictum est: collectio fidelium est. Causa autem finalis ecclesię duplex est. Vna in præsenti scilicet sanctificatio eius, & hæc tangitur ab Apostolo cum ait. Vt illam sanctificaret. gloss. iustam bonæ vitæ. Secunda est finis vltimus qui expectatur in alia vita, ad quem perducenda est ecclesia quando introducetur in thalamum sponsi, quæ est adeptio supernæ beatitudinis. Et hanc causam tangit Apostolus in verbis superioribus vbi ait. Vt exhiberet ipse sibi eam gloriosam. gloss. in anima & in corpore rutilantem geminata stola decoratam. Causa verò formalis est vnitas corporis mystici cũ Christo. Et hanc tangit Apostolus cùm ait. Erunt duo in carne vna. sacramentum hoc magnũ est in Christo & in ecclesia, quia vt ait gloss. Coniugalis copula signum est spiritualis vnitatis Christi & ecclesiæ. Et ita patet quam plenè beatissimus Apostolus in auctoritate prædicta quadruplicem causam ecclesię describat. Et hoc tantum à nobis dictum sit vt

6 quid nominis & quid rei ipsius ecclesiæ. Ex quibus apertè confutatur hæreticorum stultitia qui congregationes suas ecclesias vocãt: cum magis synagoga Sathanæ dicendę sint.

Eccles. 21. secundùm illud. Stuppa collecta synagoga peccantium.

¶De varia acceptione huius nominis Ecclesia. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quòd aliquando capiatur pro domo materiali.*

2 *Item pro uniuersitate omnium fidelium tam comprehensorum, quàm uiatorum.*

3 *Aliquando etiam ecclesia sumitur pro uniuersis hominibus unius prouinciæ, aut familiæ.*

4 *Item pro omnibus fidelibus habentibus fidem charitate formatã: aut pro electis & prædestinatis, aut denique pro uniuersis præsidentibus in ecclesia.*

5 *Ecclesia in qua significatione largiùs & arctius accipiatur.*

Voniam varijs & diuersis modis nomen ecclesiæ tam in sacra scriptura quàm apud sacros canones legimus accipi, vt manifestius fiat sub qua significatione de ecclesia sumus locuturi, oportunum nobis visum est in hoc principio varietatem acceptionis illius præmittere. Pro quo sciendum quòd ecclesiæ nomen aliquando capitur pro domo materiali diuinis laudibus & orationi dedicata illo genere locutionis quo continens nomen solet accipere contentum. sicut vas argẽteum vel aureum vel de alio metallo in quo Christi sanguis continetur nominatur calix sanguinis Christi. Et domus in quibus scholares ad audiendam doctrinam & docto res ad docendum conueniunt, scholæ nominantur. Sic pari modo locus in quo fit congregatio & conuocatio fidelium ad aliqua diuina opera consummanda, cõmuniter & rationabiliter vocatur ecclesia. quod triplici ratione conuenire ostenditur. Primò quia in tali domo fit fidelium conuocatio ad audiendam fidei doctrinam. Vnde pro hac causa constitutus est beatissimo Petro locus scilicet cathedra in Antiochia. Vnde de eo cantatur illud. Exaltent eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Et de Christo dicitur. Et erat quotidie docẽs in tẽplo. ¶Secundò locus ille rationabiliter dicitur ecclesia: quia ibi fit congregatio & conuentio fidelium ad orandum & benedicendum Deum, atque ad impetrandum diuinitatis auxilium. Vnde, Conuocatus omnis populus per totam noctem inter ecclesiam orauerunt petentes auxilium à Deo. Et dicit Apostolus. An ecclesiam Dei contemnitis. gloss. idest, domum orationis. ¶Tertiò locus ille materialis meritò ecclesia dicitur: quia in ea fideles congregantur ad offerenda sacrificia Deo & suscipienda diuina sacramenta quibus ipsa formatur & decoratur ecclesia. Vnde dicit ita dominus. Ad locum quem elegerit dominus Deus noster dę

Marginalia: Ecclesia va rie accipiatur. (beside opening); 1 (beside "ecclesiæ nomen aliquando capitur"); Psalm. 16. (beside "Exaltent eum"); Luc. 18. (beside "docẽs"); Iudith. 6. (beside "Conuocatus"); 1. Cori. 11 (beside "contemnitis"); Deuter. 12 (beside "Ad locum").

cunctis tribub⁹ vestris vt ponat nomen suũ
ibi & habitet in eo : venietis & offeretis in lo
co illo holocausta & victimas vestras deci-
Deute. 6. mas & primitias manuum vestrarum & vo-
2 ta atque donaria. Et ibidem. ¶Secundò no-
men ecclesiæ inuenitur accipi pro vniuersi-
tate omniũ fidelium tam viatorum quàm cõ
prehensorum hominum scilicet & angelo-
Eph. 1. rum. De quo Apostolus de Christo loquens
inquit. Ipsum dedit caput super omnem ec-
clesiam. glo. quæ in cælo & quæ in terra est.
¶Tertiò accipitur pro vniuersitate fidelium
hominum tantum. sicut ad Ephe. 5. vbi Apo
stolus ita loquitur. Christus caput ecclesiæ
est ipse saluator corporis eius. Et infra Chri-
stus dilexit ecclesiam & tradidit semetipsum
pro ea. Planum est autem quòd Christus nõ
est mortuus pro angelis, sed pro hominibus
quibus in salutem natus est: Quod manife-
Lucæ. 2. stè inuenit angelus qui ad Pastores loquens
ait. Ecce euangelizo vobis gaudium magnũ,
quod erit omni populo: quia natus est vo-
bis hodie saluator, qui est Christus dominus
in ciuitate Dauid. ¶Quartò legitur ecclesia
assumi pro vniuersitate omnium fidelium
Psalm. 21. viatorum. sicut in psalm. Erit apud te laus
mea in ecclesia magna. gloss. in toto orbe nõ
modò in Africa vt aiunt Donatistę, & Aug.
super eodẽ. Ecclesia magna quid est fratres?
nunquid exigua pars orbis terrarum eccle-
sia magna est? An ecclesia magna tot⁹ orbis
3 est? ¶Quintò accipitur ecclesia pro vniuersi
tate vnius prouinciæ aut vnius familiæ. Si-
Rom. ulti. cut ad Ro. Salutant vos Gaius hospes meus
& vniuersa ecclesia. glos. prouinciæ vnde Ga
2. Ad Co- ius erat. Item Paulus ecclesię Dei quæ est Co
rinth. 1. rinthij, idest omnibus fratribus ecclesiæ Co-
rinthiæ. hoc modo distinguimus ecclesiam
Romanam: ecclesiam Toletanam, ecclesiam
Gallicanam, & Germanicam. ¶Sextò eccle-
4 sia accipitur pro vniuersitate fidelium habẽ-
tium fidem charitate formatã. sicut illud. Filij
Sapien. 3. sapientiæ ecclesia iustorum & natio eorum
obedientia & dilectio. ¶Septimò aliqui per
ecclesiam accipiũt prædestinatorum siue e-
lectorum tantum vniuersitatem inducentes
pro se illud. Nouit dominus qui sunt eius. vbi
1. Thi. 2. gloss. ita dicit. Quos præsciuit futuros con-
formes fieri imagini filij sui, idest, prędestina
uit, vocauit, iustificauit, & glorificauit. Se-
quitur numerus talium est hortus conclusus
fons signatus, puteus aquę viuæ, paradisus
cum pomorum fructibus. ¶Octauò eccle-
sia accipitur pro præsidentibus tantum in ec
clesia. sicut Matth. 18. vbi dicitur. Si pecca-
uerit in te frater tuus. &c. dic ecclesiæ. gloss.
Crysostomi. idest his qui præsunt. Hoc mo-
do accipitur in capit. si peccauerit. 2. quæst.
1. vbi gloss. super illud, dic ecclesię, exponit,
idest sacerdoti. ¶Nonò ecclesia accipitur
pro subditis tantum alicuius prælati. sicut
Actuum. 12. vbi habetur. Oratio autem fie-
bat ab ecclesia sine intermissione ad Deum
pro eo scilicet, Petro qui ecclesiæ prælatus
erat. Item Actuum. 20. Paulus maioribus ec-
clesiæ Ephesi inquit. Attendite vobis & vni
uerso gregi in quo posuit vos spirit⁹ sanctus
regere ecclesiam suam. ¶Decimò sumitur
ecclesia pro maioribus & potioribus in ec-
clesia siue sint ecclesiastici, siue laici, si-
cut sumitur. 3. Regum. 10. vbi dicitur Con-
uertit rex faciem suam & benedixit omni ec
clesię Israel. vbi ecclesia non pro vniuerso
Israel accipitur cum totus populus ibi prę-
sens non fuerit, sed vt ex principio capituli
colligitur pro maioribus natu & principi-
bus tribuum qui tunc ibi congregati erant.
Pari modo accipitur. 1. par. vbi dicitur. Locu 1. par. 29.
tus est David rex ad omnem ecclesiam vbi
tamen tantum primates tribuum conuene-
rant. Item hoc modo accipitur ecclesia ad
Ephe. 3. vbi dicitur. Vt innotescat principi-
bus & potestatibus celestibus per ecclesiam
gloss. idest, per Apostolos in ecclesia præ-
dicantes. ¶Vndecimò ecclesia accipitur pro
personis minoribus siue inferioris gradus in Act. 15.
ecclesia. sicut est illud. Suscepti sunt ab ec-
clesia & ab Apostolis & senioribus. Et ite-
rum in eodem. Placuit Apostolis & seniori-
bus cum omni ecclesia eligere viros ex eis.
vbi gloss. interlin. inquit. Præter Aposto-
los & seniores. ¶Duodecimò ecclesia accipi 5
tur pro solis ecclesiasticis viris siue pro solis
clericis, sicut. 63. distinctio. capit. 1. vbi di-
citur. Quod quisquis secularium principum
vel potentum vel alterius dignitatis laicus
aduersus communem ac consonantem atq;
canonicam electionem ecclesiastici regimi-
nis agere attentauerit anathema sit donec
obediat & consentiat quicquid ecclesia de
ordinatione ac electione proprij præsulis se
velle monstrauerit. ¶Decimotertiò eccle-
sia accipitur magis strictè non pro omni-
bus clericis sed pro maiori parte clericorum.
probatur in capitu. Apostolica. 56. distinc.
vbi dicitur. quòd qui ab ecclesia electus est
si altero dignior inuentus fuerit & canoni-
ce electus consecretur vbi gloss. inquit. Hic
accipitur ecclesia pro maiori parte eligen-
tium. ¶Decimoquartò accipitur ecclesia stri

ctius per solis canonicis matricis ecclesiæ. & sic sumitur extra de verbo. significa. cap. cũ clerici. vbi dicitur quòd cum quis præstat iuramentum fidelitatis alicui ecclesiæ, non intelligitur totus clerus illius diocesis, sed tantum Episcopus & canonici matricis ecclesię. qui vacante sede sunt ecclesia hoc modo dicta. sicut ex eodem capit. colligitur. ¶Decimoquintò ecclesia accipitur pro forma alicuius sacramenti ecclesiæ. sicut est illud Augusti. Extra catholicam ecclesiam non est locus veri sacrificij gloss. id est, extra formam ecclesiæ. Et hoc modo etiam ponit sanctus Tho. verbum ecclesia. ¶Decimosextò nomen ecclesiæ aliquando sumitur pro auctoritate. sicut in capit. quodcunque. 24. quæst. 1. vbi dicitur. Si hoc verbum, scilicet, quodcunque ligaueris, tantum Petro dictum est non hoc fecit ecclesia. glo. Archi. id est, auctoritas ecclesiæ. Nos vero de hac tam varia acceptione nominis ecclesiæ sub ea sola ratione de ecclesia in sequentibus agemus qua ecclesia collectio siue vniuersitas dicitur fidelium, sicut in sequenti capitulo tangemus.

Aug. in lib. senten. Prosperi & habetur. 1. q. in c. extra. S. Tho. in. 4 dist. 13.

17 ecclesia ... meretrix ... Ierom ... (manuscript note)

¶Sub qua significatione de ecclesia habendus sit sermo in consequentibus, vbi declaratur quòd in ecclesia sint boni & mali simul permixti. Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quare uniuersitatem fidelium bonorum & malorum comprehendat sex rationibus ostenditur.*

Cum autem de ecclesia vniuersali & secundum conditionem præsentis status loqui proposuerimus, quia loqui de ea & eius membris secũdum conditionem status futuri supergreditur intellectus nostri virtutem: cum soli Deo cognitus sit numerus electorum in superna fælicitate locandus. Ecclesiam in ea significatione impre-
1 sentiarum accipimus secundum quam ecclesia catholicorum collectio siue fidelium vniuersitas describitur. Fidelium dico, siue sint prædestinati siue non, siue in charitate existant siue non, dum tamen catholicam fidem teneant integram & pastoris sui censura ab ecclesia non sint præcisi. Hic autem modus acceptionis vniuersalis ecclesiæ est conuenientior quàm modus ille sub quo qui dam errantes dogmatizarunt, quòd sancta & vniuersalis ecclesia dicenda sit tantum vniuersitas prædestinatorum siue charitatẽ habentium. Cuius conuenientię ratio multiplex assignari potest. ¶Primo quia hic modus accipiendi ecclesiam vniuersalem, vt scilicet dicat collectionem siue vniuersitatem fidelium siue bonorum siue malorum est magis conformis sacrę scripturę & sanctorũ patrum dictis. In cuius clarissimum argumentum Christus in euangelio sanctam vniuersalem ecclesiam multis legitur comparasse rebus, quæ mixturam malorum cum bonis simul patiuntur. de quibus exempla pauca proferamus in medium. ait enim Matth. Simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mari, & ex omni genere piscium congregãti. Super quo dicit beatus Grego. in homil. Sancta ecclesia comparatur sagenæ missę in mare & ex omni genere piscium congregan ti, quia nunc bonos malosque communiter quasi permixtos pisces fidei sagena continet sed littus sanctę ecclesiæ, id est, finis indicat sagena quid trahat. Item idem Grego. in alia homil. Boni soli nusquam sunt nisi in cælo, & mali soli nusquam sunt nisi in inferno. hæc autem vita quæ inter cælum & infernum sita est, sicut in medio subsistit ita vtrarumq; partium ciues communiter recipit. quos tamen sancta ecclesia & nunc indistinctè suscipit & postmodum in egressione discernit. hæc Greg. & habetur. 23. quæst. 4. cap. hæc autem vita. Item in eodẽ. e. euangelij Christus ecclesiã comparat agro, in quo simul cum bono semine inuenta sunt orta zizania. & Matth. 3. Areæ ea ratione ecclesia legitur comparata. quia quemadmodum in area simul cum granis paleę permiscẽtur: ita in vniuersali ecclesia mali cũ bonis simul cõtinẽtur. vnde Aug. ita dicit Firmissime tene & nullatenus dubites areã Dei esse ecclesiã catholicam & intra eam vsque in finem seculi frumento paleas cõtineri, hoc est bonis malos sacramentorum communione misceri & in omni professione siue clericorum siue monachorum siue laicorum esse bonos simul & malos. hæc August. Præterea hac de causa ecclesia sancta & vniuersalis à Christo legitur

Matth. 13.

Matth. 3.

De fide ad Pet. cap. 3. par. 2.

tur comparata decem Virginibus, quarum quinque erant fatuæ & quinque prudentes. Matth. 25. super quo ait beatus Grego. Præsens ecclesia regnum cælorum dicitur. & quia ex vtroque textu multipliciter colligitur sancta ecclesia decem virginibus similis denunciatur: in qua quia mali cum bonis & reprobi cum electis sunt admixti rectè virginibus prudentibus & fatuis similis perhibetur. Hæc Greg. Hac insuper ratione figurata dicitur ecclesia per archam Noe, in qua immitia cum mitibus & munda cum immundis animalia loca ta simul fuisse leguntur. vbi gloss. super Genes. capit. 8. ita inquit. Quod cuncta animalium genera includuntur in archa, significat, quòd ex omnibus gentibus & nationibus congregatur ecclesia. sicut in disco Petri mūda & immunda sunt animalia, sic in ecclesiæ sacramentis versantur boni & mali. Et sub illo verbo emisit columbam post coruum. ita subiungit. Archa continet coruum & columbam, ita ecclesia bonos & malos. ¶Secunda ratio conuenientiæ est quia huic modo acceptionis nominis ecclesiæ magis conuenit ratio vniuersalis & catholicæ discretionis, quoniā ambitu vniuersalitatis suæ plures quam cæteri modi continet, immò omnes alij modi acceptionis nominis ecclesiæ sunt tanquam partes eius. sicut enim apud ciuilitatem secularem intra ambitum totius reipubli. vna multitudo pars alterius est. sicut multitudo domestica pars multitudinis ciuilis. vt. 1. Politicorum deducitur. & ciuilis multitudo pars multitudinis regni, cuius ambitu omnia includuntur. Ita apud rempub. religionis christianæ sub hac amplitudine nominis ecclesiæ secundum quam dicit vniuersitatem omnium quiin catholica fide & sacramentorum societate conueniunt, comprehenduntur omnes modi alij secundum quos particularius nomen ecclesiæ accipitur & ita huic modo acceptionis ecclesiæ nomē & ratio vniuersalis & catholicæ discretionis plenius conuenit. ¶Tertia ratio conuenientiæ est quoniam ex hoc amplior & extensior manifestatur essentia populi Dei: quoniā in gloriam ipsius Dei cedit secundum il- Prouer. 14 lud. In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia principis. dicitur autem Baruch. 3. O Israel quam magna est domus domini & ingens locus possessionis eius. De hac autem amplissima multitudine populi Dei ita dominus Abrahæ lo- Gene. 13. quitur. Faciam semen tuum sicut puluerem terræ. & infra. c. 15 dicit. Suspice cælum & numera stellas cæli si potes, & dixit ei Sic erit semen tuum. glos. id est, populus christianus, cuius pater futurus es in fide. vbi semen Abrahæ comparatur nunc arenæ maris propter carnales & aridos & à bonis operibus infæcundos. nunc autem stellis cæli propter cos qui velut stellæ virtutibus fulgent. vt dicit gloss. Hæc autem christiani populi amplitudo esse nota non posset si sancta & vniuersalis ecclesia vniuersitas tantum prædestinatorum aut collectio tantum in charitate existentium censeretur. cultus nanque christianæ religionis & ipsius catholicæ fidei sacramentum in quo catholica societas connenit plus habet notitiæ & experientiæ apud nos quàm scriptura prædestinationis & etiā quam status charitatis: Non enim nobis ita datum est cognoscere aliquem esse prædestinatum aut charitate Christo coniunctum sicut nobis concessum est cognoscere si quis sit de religione christiana. vnde August. Est vnitas ecclesiæ quæ late patet in sacramētorū videlicet societate & communione quæ amplectitur cum granis etiam paleas. vbi gloss. inquit. Est vnitas quæ latè patet, sed ecclesiæ vnitas quæ est in fidei charitate non ita latè patet, sed hæc amplectitur solos bonos: sed secundum vnitatem sacramentorum etiam malos hæc gloss. ¶Quarta ratio quoniā per hoc cognoscit vnusquisque si ad ecclesiā pertineat an non, in quo non parum consolationis accrescit fidelibus posse habere noticiam apud se vnumquemq; si ad ecclesiā christi pertineat. Scit enim vnusquisque & cognoscit veraciter si fidē habeat an non. quod de prædestinatione aut charitatis statu minime concessum est cognoscere. dicit enim Augu. Nihil est homini certius fide sua qua creditur quod longissimum est à sensu. Item Aug. Fidem inquit suam videt quisq; in corde suo si credit, vel non esse si non credit. non sicut corpora quæ videmus oculis corporeis vel per ipsorum imagines. nec sicut animam quam conijcimus ex motibus corporis. non sic videtur fides in corde in quo est ab eo cuius est, sed eam tenemus certissima scientia. hæc ille. & sanctus Tho. in. 3. suo super eodē passu magistri. Dicit aliud esse de charitate & de fide: quoniam habēs fidem scire potest se habere illam, quod non contingit de charitate. Qua ex re notū & perspicuū fit vnicuique si ipse ad ecclesiam vniuersalem pertineat, quod ad prægrādem dignitatē & gratiam singularem habendum est à fidelibus. ¶Quinta ratio conuenientiæ est, quoniam

Lib. de bapt. & habetur de consecr. dist. 4.

Libro 8 tri nit. & poni tur à magistro in. 3. sen. dist. 23

per modum prædictũ acceptionis nominis ecclesiæ pax & concordia maior seruatur in populo Dei. Si enim soli prædestinati & in Christi charitate existentes ad ecclesiam pertinere dicerẽtur, cùm ignotum esset qui tales forent, nõ dubiũ quin inter fideles multa schismata & scissuræ plurimæ orirenť, sicut experiẽtia cognouim⁹ eo tẽpore quo dogma hoc pestiferum à quibusdã hęreticis dogmatizatũ est. quare dñs ait discipulis nõ esse eradicãdã zizaniã: sed vsq; ad messis tempus cũ tritico permittẽdã. Et Aug. sup psal. 119. tractans illud. Cũ his qui oderunt. dicit sic. Qui sunt qui oderũt pacẽ? Qui cõsiderunt vnitatẽ. Si enim pacẽ nõ odissent in vnitate permãsissent. Et infra catholica vox dicit. Non est dimittenda vnitas, non est præscidenda ecclesia Dei. iudicabit Deus de bonis & malis postea. Si nũc mali à bonis separari nõ possunt ferendi sunt ad tempus. Mali in area nobiscum esse possunt, in horreo esse non possunt. Et forte qui hodie mali apparẽt, cras boni erunt. & qui hodie de bonitate superbiunt cras mali inuenientur. hæc ille. & Aug. ita dicit. Quantus arrogantiæ tumor est: quãta humilitatis & lenitatis obliuio, & arrogantiæ quanta iactatio vt quis se posse facere credat quod neq; apostolis cõcesserit dñs, vt zizaniã videlicet à frumẽto putet se posse discernere? ¶Sexta ratio est qm̃ ex hoc principat⁹ ecclesię magis firmať in mẽtibus fideliũ & roborať planẽ si nõ soli pdestinati ad ecclĩãDei cẽserẽtur ptinere. credẽtibus hominib⁹ principatũ ecclesiæ tãtũ his q; de ecclesia sunt cõuenire, nulla haberetur apud fideles certitudo prælationis, nisi super hoc reuelatio fieret singularis. Quę incertitudo aut dubietas nullo modo habenda est circa principatum & potestatem ecclesiæ, quæ veluti clarissima ciuitas super montem posita refulget vniuersis. Ad quod optimẽ facere videtur illud Hierony. Omnibus consideratis putò me nõ temere dicere alios ita esse in domo Dei vt ipsi etiã sint domus Dei, quæ domus etiã claues accepit atq; potestatem soluendi & ligandi. hoc ibi. Sanẽ si ecclesia in solis prędestinatis cõsisteret, eadẽ incertitudine vacillaret põtificiũ clauiũ ecclesię, qua apud nos infirma est certitudo pdestinatorũ. merito ergo vniuersitas fideliũ sine alia limitatiõe aut determinatione nomen & ratione obtinuit vniuersalis ecclesię, licet etiã alijs modis vt dictũ est, minus tñ vniuersaliter ecclesia accipiť. Ex hoc etiã manifestissimũ reddiť quã rationabiliter damnatus sit error dicentium, quòd sancta & vniuersalis ecclesia sit tantum prædestinatorum siue electorum vniuersitas.

Matth. 13. *Libro. de bap. & habetur in. c. quãtus. 23. quest. 4.* *Matth. 5.* *Can. omnibus. 24. q. 1*

¶In quo ponuntur obiectiones aliquę contra illud quod dictum est, quòd in sancta & vniuersali ecclesia boni cõtineantur simul & mali. Cap. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Argumenta octo quibus probatur sanctam & catholicam ecclesiam non posse dici & vniuersitatẽ & collectionem bonorum & malorum.*

Idebitur fortassis aliquibus, quòd sancta & vniuersalis ecclesia non sit dicenda quę bonos simul & malos cõtineat sed quę bonos tãtum: quod multipliciter arguitur. ¶Primò ex illo quod de ecclesia sancta & vniuersali habetur. Hortus cõclusus, fons signatus: pute⁹ aquarũ viuentiũ. quod verbũ Aug. li. 5. cõtra donatistas dicit. Nõ audeo intelligere, nisi in sanctis & iustis, nõ in auaris, nõ in fraudulẽtis raptorib⁹ & ebriosis. ergo videtur q̃ sancta & vniuersalis ecclesia solos iustos & sctõs cõtineat. ¶Secũdò idẽ arguiť ex illo Canti. quod spõsus ad spõsam loquitur, id est, Christ⁹ ad ecclesiã. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. Planũ est aũt q̃ si sancta & vniuersalis ecclesia tota pulchra & sine macula est, q̃ nõ habebit turpes & deformes morib⁹ & peccatorũ sordib⁹ maculatos admixtos cũ bonis q decore virtutũ speciosi refulgẽt. ¶Tertiò idẽ arguitur ex illo Apostoli. Christ⁹ dilexit ecclesiã & tradidit semetipsum pro ea vt illã sanctificaret. sequitur, vt exhiberet eã nõ habẽtẽ maculã neq; rugã nec aliquid huiusmodi. Haberet aũt maculã & rugã si malos simul cũ bonis admixtos haberet. ¶Quartò ostẽdiť ex illo, q̃ vt inqt Aug. Archa dñi quę ecclesiã significabat de lignis Sethin, quę sunt impntribilia & albę spinę similia, facta est. vnde videtur q̃ etiã ecclesia in solis sanctis cõsistat & nõ in oibus fidelibus generaliter. ¶Quintò arguiť ex eo quod in symbolo patres sancti dixerũt q̃ ecclesia sctã sit. Si aũt ecclesia sancta est, & sanctitas teste Dionysio, sit ab omni immundicia libera & perfecta & omnino immaculata mundicia, nõ videtur q̃ ecclesia sancta veraciter dici possit, quæ malos tot peccatorũ maculis deturpatos contineat. ¶Sextò arguitur

Cant. 4. Argumẽtũ primum cum iuse & sequẽtiũ solutiones habẽtur cap. 5. *Secundum. Canti. 4.* *Tertium. Ad ephe. 5.* *Quartum.* *Quintum. 12. cap. de diuinis nomini.* *Sextum.*

In commen. super Epist. ad Ephes. guitur ex illo Hieronym. Qui tractans illud. Ecclesia subiecta est Christo, dicit: ecclesia Christi gloriosa est nõ habẽs maculã neq; rugam, nec quid istius modi. Qui ergo peccator est & aliqua sorde maculatus de ecclesia Christi nõ potest appellari nec Christo subiectus dici. de pœ. di. 1. §. ecclesia. ¶ Septimò

Septimũ. Lib. 4. contra Donati. arguitur authoritate beati Aug. contra Donatistas, qui de malis loquens qui seculo verbis, & nõ factis renuntiant, inquit. Nec isti ecclesiæ deuoti sunt, qui videntur esse intus, & contra Christum viuunt, id est, contra naturam Christi faciunt, nec omnino ad illam ecclesiam pertinere iudicandi sunt quam sibijpse mũdat lauacro aquę vitæ in verbo vt exhibeat sibi gloriosam non habentem maculam, aut rugam aut aliquid huiusmodi. Vl-

Octauũ. 2. Cor. 16. timò arguitur ex illo Apostoli. Quæ conuentio lucis ad tenebras: Cũ autem mali tenebræ esse dicantur: boni verò lux, secundum illud

he. 5. Eratis aliquando tenebræ, nuc autem lux in domino, ergo videtur quòd boni, & mali simul non sunt cen, sendinec in vnitate sanctæ & vniuersalis ecclesiæ comprehendi.

¶ In quo assignata differentia, qua fideles iusti in ecclesia, & fideles peccatores esse dicãtur, respondetur ad obiectiones factas. Cap. V.

SUMMARIUM.

1 *Boni & mali q. differẽti ratione in ecclesia existãt.*
2 *In quibus locis scripturæ ecclesia dicitur hortus conclusus, tota pulchra, immaculata, sancta, &c. qui intelligantur.*

Via de hac re opitulãte Deo plenius locuturi sumus in sequentibus, cùm de ecclesia sub nomine, & ratione corporis, & eius membris agemus, breuiter nunc ad ista respondentes, dicimus ꝙ modus cõuenientissimus accipiendi nomen ecclesiæ est sicut dictum est, ꝙ sancta, & vniuersalis ecclesia, dicitur collectio siue vniuersitas generaliter omnium fidelium, quod tam ex euangelica doctrina, quàm ratione multiplici in superiori c. monstratu est. Dicit etiã Rabanus. Ecclesia

De inst. cle. cap. 1. Dei catholica, id est, vniuersalis quę per totũ mundũ dilatata diffunditur Christi nõis nobilitate glorificatur. Omnis enim homo qui rectę fidei existit particeps, & sacro baptismate regeneratur, à Christo Christianus vocat, & Dei patris ac ecclesiæ matris esse noscitur filius. Ecclesia Græcũ est, quæ in Latinũ vertitur vocatio, siue cõuentus, eo ꝙ omnes ad se vocat, hæc ille. Et tamen pro ampliori intelligentia dictorũ, & pro solutione argumentorũ factorũ notandum ꝙ licet in sancta & vniuersali ecclesia boni, & mali fideles simul permixti contineri dicantur, differẽter tamen hi, & illi: quoniã cũ ecclesia collectio siue vniuersitas sit fideliũ in vnius veri Dei cultu, vnius fidei professione conuenientiũ, tamen quis veriùs & perfectiùs ad ecclesiam sanctam tanquam eius filius, aut membrum iudicatur pertinere, quantò magis & perfectius vnitate, & communione sanctæ ecclesiæ Dei participat. Hæc autem vnitas maximè fidei, spei, & charitatis integritate perficitur, vt ait August. & colligitur ex. cap. nuptiarum. 27. quæst. 1. Hinc est quòd boni, & iusti fideles qui non solum in vnitate fidei, sed insuper in vnitate dilectionis, & charitatis, quæ est vinculum perfectionis, vniuntur ecclesiæ, multò differentius, & nobilius ad ecclesiam iudicantur pertinere, quàm fideles peccatores, qui in vnitate fidei tantum, & cõmunione quadam exteriori sacramentorum cæteris sanctis fidelibus communicant. Quã verò differenter hi, & illi ad ecclesiam pertineant, licet satis apertè colligatur ex parabola illa euangelica apud Matth. vbi Christus ad aream dominicam bonos tanquam granũ, malos verò tanq̃ paleas pertinere declarat, alijs tamen vijs sic demõstrare curabim⁹.

Differẽtiæ bonorũ, & malorũ existentium in ecclesiæ. 1

Coloss. 3.

¶ Primò quidẽ, cùm fides sine operibus mortua sit (Quòd fides autem quæ est apud Deũ viua sit, & quæ precium habet est fides quæ per dilectionem operatur) profectò qui in ecclesia continentur per vnitatem fidei charitate formatæ ad ipsam ecclesiam pertinent tanquam lapides viui, & membra viuificata Dei spiritu ex quibus ipsa ædifici spiritualis corporis ecclesię statura consurgit. Vnde Hiero. dicit sic. Omnibus consideratis puto me non temerè dicere alios, ita esse in domo domini, vt ipsi sint etiam eadẽ domus domini, quæ dicitur ædificari super petrã quæ vnica columna appellatur, &c. Fideles verò iniusti, & peccatores cũ vita gr̃æ priuati sint & à spiritu Dei sint alienati in cõparatione iustorũ tanq̃ arida, & mortua mẽbra siue tãquã humores mali in ecclesia sancta Dei à sanctis doctorib⁹ iudicãtur cõtineri. vnde Aug. Est vnitas ecclesiæ quæ latè patet in sacramentorum videlicet societate, & in com-

Prima differentia. Iacob. 2. Ad Gal. 5.

In. c. Omnibus. 24. q. 1

Lib. de bap. & habetur in. c. est vnitas de cons. dist. 4.

munione quæ complectitur cum granis, & paleas, &c. sic ergo sunt in ecclesia homines mali, vt in corpore humano humores mali qui interdum exeunt de corpore. hæc Augusti. ¶ Secundò hæc differentia colli-
Secunda. gitur ex eo, quia cùm fides charitate formata non patiatur secum maculam aliquã damnabilis erroris, aut criminis, quia vni-
Prouer. 10 uersa delicta operit charitas. Fides verò informis secum patiatur maculas, aut sordes multorum peccatorum. Hinc est, quòd in illis qui per fidem charitate formatam ad ecclesiam pertinent sancta ecclesia, dicitur formosa, decora speciosa, & immaculata. In illis verò qui per vnitatem tantùm fidei in ecclesia esse perhibentur, ipsa ecclesia in comparatione ad primos magis fusca, & maculata pronuntiatur. Vnde beatus August. tra-
Canti. 1. ctans illud. Nigra sum sicut tabernacula Cedar, & speciosa sum, vt pelles Salomonis. dicit sic. Vtrũq; se esse dixit propter vnitatẽ tẽporalem intra vna rethia pisciũ bonorum & malorum. Tabernacula enim cedar ad Ismaëlem pertinent, qui non erat hæres cum filio liberæ, hæc ille. Et de doctrina Christiana, ita dicit. Non enim, ait fusca fuit, vt ta-
Lib. 3. bernacula cedar, & speciosa vt pelles Salomonis. & Bernar. super Cantic. ad idem propositum ita inquit. Quanquam spõsam dixerim perfectam, sed ex parte, nou ex parte tabernaculorum cedar. formosa tamen siue in illa portione sui quæ iam beata regnat, siue etiam in illustribus viris quorum in hac nocte sua sapientia, & virtutibus tanquam cælum suis sideribus adornatur.
In.c. & hoc & Augusti. exponeus illud Psa. 24. Domine
dixim⁹. 26 dilexi decorem domus tuæ, dicit. Domus
q. 7. Dei ecclesia est, adhuc habet malos, sed decor domus Dei in sanctis, & econuerso. Ecclesia enim ratione malorum nominatur spelunca latronum. vnde Orige. Nunc autem arbitror templum Dei ex lapidibus viuis constructum ecclesiam Christi. Sunt autem multi in ea non sicut condecet spiritualiter viuentes, sed secundum carnem militantes, qui domũ orationis ex lapidibus viuis constructam faciunt speluncam esse latronũ
Tertia. actibus suis. ¶ Tertiò ex hoc differentia prædicta colligitur, quia cum vnitas fidei sit vnitas imperfecta, vnitas verò quæ est per fidem charitate formatam sit completa, charitasque ipsa principium, & radix
1. Cor. 13. sit meriti dicente apostolo. Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferã, &c. charitatem autem non habuero nihil mihi prodest. Illi qui in ecclesia continentur per fidem solam informem de ecclesia in comparatione iustorum quasi numero solo esse dicuntur, qui verò per vnitatem fidei, quæ per dilectionem operatur, in ecclesia sunt numero & merito, ad ecclesiam pertinere iudicantur. vnde Augustin. super Ioann. tra-
ctans illud. Vnus ex vobis, &c. dicit vnus *Ioan. 6.*
ex vobis numero non merito, vnus specie non virtute, commixtione corporali non vinculo spirituali, carnis adiunctione non cordis, socius vnitate, & gloss. Magistri super Psalm. 25. de malis loquens ita dicit. Et si de nobis sunt corpore non mente, numero non merito, nomine non numine. Quibus notatis dicendum est ad rationes factas
in oppositum. ¶ Ad primam in qua dicitur *Ad argumẽ-*
quòd ecclesia sancta est hortus conclusus. *tũ primum*
&c. Respõdetur quòd scriptura sancta loqui- *quarti capi*
tur ibi de ecclsia quoad illos q numero & me- *tuli.*
rito sunt de ecclesia, cuiusmodi sunt iusti, & *2*
sancti. In istis planè sancta ecclesia est hortus, quia cuncti generis arborum virtutib⁹ redolẽs. Conclusus, id est, clausus disciplinæ custodia contra hostiles incursus dæmonũ. Fons est quia in illis diuinæ gratiæ aquis repleta est. Fons signatus dicitur, quia perennis puteus aquarum viuentium propter sanctarum exuberantiam doctrinarum, iuxta il-
lud Psalm. Fluminis impetus lętificat ciuita- *Psal. 45.*
tem Dei. Licet ergo mater ecclesia hoc modo in sanctis sit, vt in capitu. quæritur de cõsecratione distinct. 4. Nihilominus alij qui integritatem catholicæ fidei habent, quæ de se sancta, & immaculata est, ad ecclesiam vniuersalem pertinere aliquo modo, licet nõ ita principaliter non negantur iuxta ea quæ de-
terminata sunt in superioribus. ¶ Ad secun- *Ad secundũ*
dam rationẽ quæ sumitur ex illo, Tota pulchra es amica mea. Respondetur sicut ad superiorem rationem, quod loquitur de his qui numero, & merito sunt de ecclesia sine macula mortalis criminis, vt ait glo. ¶ Ad tertiam
dicendum quòd dictũ apostoli non intelligi- *Ad tertium*
tur vniuersaliter de ecclesia secundũ præsen-
tem statum. Nam vt dicit August. Tunc ec- *Lib. de per*
clesia erit sine macula, & ruga aut aliquo hu- *fe. iust.*
iusmodi quando erit gloriosa, non enim modo in tãtis periculis, in tantis scandalis, in tãta permixtione hominum pessimorum, & in tantis opprobrijs impiorum dicendum
est eam esse gloriosam. & idem Augusti. ad *Libr. 2. re-*
propositũ nr̃ũ ita loquitur. Vbicunq; aũt in *tracta.*
libris cõmemoraui ecclesiã nõ habentẽ maculã aut rugam, nõ sic accipiẽdũ est quasi ea sic

sit

ait, sed quæ præparatur vt sic fit quando apparebit gloriosa. Nunc autē propter quasdā ignorantias, & infirmitates membrorum suorum, habet vnde quotidie tota dicat, dimitte nobis debita nostra. hæc Augusti. dicitur tamen iuxta ea quæ dicta sunt in solutione rationum præcedentium, quòd ecclesia est sine macula criminis, & ruga duplicitatis in his qui ecclesiæ sunt numero, & merito. ¶ Ad quartam dicendum, quòd ecclesia fuit figurata per archam domini quo ad eos qui sunt de ecclesia numero, & merito sicut dictum est. ¶ Ad quintam pariter dicendum, quòd ecclesia vniuersalis sancta est in omnibus qui de ecclesia sunt numero, & merito: cuiusmodi sunt omnes sancti, in quibus splendor sanctitatis ecclesiæ refulget, de quo in Psalm. dicit propheta. Laus eius in ecclesia sanctorum. Super quo Augustinus loquitur. Hæc est ecclesia sanctorum ecclesia frumentorum toto terrarum orbe diffusorum per agrum domini seminata. ¶ Ad sextam dicendum quod illud dictum Hieron. quòd sorde maculatus de ecclesia Christi non potest appellari, intelligendum est numero, & merito, non prohibetur autem quin numero appellari possit sicut iam sæpe expositum est. ¶ Ad septimam verò pariter respondendum est eodem modo exponendo dictum Augusti. sicut dictum Hieron. exposuimus. ¶ Ad vltimam rationem quæ sumitur ex apostolo dicendum, quòd ex ea parte qua fideles peccatores sunt tenebræ, & iusti lux, non possunt pertinere ad vnam, & eandem societatem, sed ex ea parte qua in vna integritate fidei quæ lux est animatum fidelium conueniunt optimè possunt pertinere ad vnam & eādem sanctam communitatem vnitatis ecclesiæ, & ita est in proposito.

Ad quartā. Ad quintā. Psal. 149. Ad sextam. Ad septimā. Ad octauā.

¶Probans quòd ecclesia est vna Et de multiplici vnitate eius. Cap. VI.

SVMMARIVM

1 *Ecclesia quare dicatur una, sancta catholica, & Apostolica.*

2 *Ecclesiam esse unam octo rationibus probatur.*

Ost considerationem eius, quid nomine & re per ecclesiam importatur, & explicata ratione sub qua de ecclesia locuturi sumus, restat de conditionibus & proprietatibus eius agēdum, & potissimè de illis quas sancti patres in symbolo fidei attribuunt ei dicentes. Credo vnam sanctam ecclesiam catholicam, & apostolicam, vbi quatuor de ecclesia sancti patres tradunt docent, & prædicant. ¶ Primò quòd vna sit, & hoc contra tria genera hominum, scilicet contra conuenticulas hæreticorum, contra schismaticos, & contra excommunicatos ecclesiæ vincula contemnentes. ¶ Secundò, quòd sit sancta, contra falsi nominis Christianos. ¶ Tertiò, quòd sit catholica, id est, vniuersalis contra singulares, & pertinaces in proprio sensu recedentes à communi Doctrina fidei, & sanctorum patrum, cuiusmodi sunt hæretici omnes. ¶ Quartò, quòd sit Apostolica, contra præsumptores nouitatum, & introductores nouellarum sectarum & peregrinorum dogmatum, dicamus de singulis. Quòd autem ecclesia, vna sit veritatis magister per spiritum sanctum, attestatur dicens. Vna est columba mea, vna est perfecta mea. Circa quod notandum, quod vnitas ecclesiæ colligitur ex multis. ¶ Primò ex vnitate principis, seu capitis quo regitur, & gubernatur, qui vnus est, scilicet Christus dominus Deus noster, quem pater dedit caput super omnem ecclesiam quę est corpus eius. ¶ Secundo ecclesia dicitur vna ex vnitate fidei, qua illustratur & in qua fundatur. Est enim fides diuinum lumen quoddam, & admirabile in quo vocati sumus, & Christianæ religionis fundamentum, vt dicit Chrysostomus. Omnes enim Christiani idem credunt corde, & ore confitentur. Id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Propter hanc fidei communitatem, inquit Augustin. super Ioannem. Omnes vnum sumus, iuxta illud Apostoli. Omnes vnum vos estis in Christo Iesu, gloss. id est in fide Christi. Hac ratione beatus Hiero. vtitur scribens ad Euandrum episcopum. vt habetur in capitul. legimus. 93. distinctio. Nec altera Romanæ vrbis ecclesia, altera totius orbis existimanda est, & Galliæ, Britanniæ. Nā & Africa, & Persis, & Oriēs, & India & oēs barbarę nationes vnū xp̄m adorāt vnā obseruant regulā veritatis. ¶ Tertiò ęcclesia vna

Ecclesia est una. Canti. 4. Ephe. 1. 1. Cor. 1. Ioan. 17. Gala. 3.

exponuntur optime hec

vna dicitur ex vnitate sacramenti baptismi quo sanctificatur, quod est idem apud omnes, & quantum ad materiam de qua Ioann. *Ioan. 3.* Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. & quantum ad formam de qua Matthæ. *Matt. ulti.* Baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spirit⁹ sancti. Et quantum ad effectum vltimum. Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit. *Mar. ulti.* Sine quo ad efficaciã collati muneris quod æqoale est à quocunq; detur. vt ait August. *In cap. sicut in bonos de conse. di. 4.* Per hanc autem vnitatem baptismi quia ianua sacramentorum est, intelligitur vnitas aliorum sacramentorum, de qua habetur in capitu. est vnitas ecclesiæ, de consecratione distinctio. 4. De istis autem talibus vnitatibus in ecclesia similiter loquitur Apostolos dicens. *Ephe. 4.* Vnus dominus vna fides vnum baptisma, vbi gloss. inquit. Vnus dominus, de betis seruare vnitatem, quia vobis est vnus dominus non tres, pro quorum diuersis voluntatibus vos oporteat discordare, & ita iubemus credere, & eodem modo operari. Item gloss. super illud. *Can. 5.* Vna est colũba mea, dicit sicut vna est quanuis multæ & diuersæ personæ, tamen fides vna est in eis, vnũ baptisma, vnus Deus, vnum opus. ¶ Quartò ecclesia dicitur vna ab vnitate spei, qua ad bona cælestia erigitur, & eleuatur in vnam expectationem beatitudinis, de qua Apostolus. Vocati estis in vnam spem vocationis vestræ. *Ephe. 4.* gloss. id est, ad vnam rem separatã quæ est effectus vocationis. ¶ Quintò, ecclesia est vna vnitate charitatis qua cõnectitur & viuificatur, de qua inquit Apostolus. *Philip. 2.* Eandem charitatem habentes vnanimes id ipsum sentientes. de hac autem vnitate quam charitas facit dicitur Actuum. 4. vbi de primitiua ecclesia habetur, quòd multitudinis credentiũ erat anima vna, & cor vnum in domino, quia vt ait gloss. copula charitatis inuicem iungebantur. Item glos. super illud. *1. Cor. 10.* Vnus panis, & vnum corpus ecclesia dicitur, quia sicut vnus panis ex multis granis, & vnum corpus ex multis membris componitur, sic ecclesia Christi ex multis fidelibus charitate copulante connectitur. Hinc dicit Augusti. *In lib. de baptis. & habetur in ca. multi. 1. q. 1.* ꝙ charitas propriũ donum est vnitatis catholicæ & pacis. ¶ Sextò ecclesia dicitur vna vnitate spiritus viuificantis, vnus enim, & idem spiritus, scilicet sanctus tanquàm vltima, & principalis perfectio corporis mystici, quasi anima in corpore est in omnibus membris ecclesiæ diuidens singulos vt vult, diuisiones enim gratiarum sunt, idẽ autem spiritus, inquit Apostolus. Ad quam vnitatem idem Apostolus *1. Cor. 12.* ita exhortatur dicens. Solicitè seruate vnitatem spiritus. *Ephe. 4.* glos. i. vnitatem ecclesiasticam quam facit spiritussanctus, vt vnum corpus sitis opere spiritussancti. Item in eodem Apostolus ad propositum ita loquitur. Vnũ corpus, & vnus spiritus. gloss. vnum corpus esse debetis, quia vnus spiritus habitat in vobis quo vnum corpus efficimur. Sicut enim vnum corpus hominis ex multis constat mẽbris, & vegetat omnia membra vna anima faciens in oculo, vt videat, in aure, vt audiat, & sic in cæteris, ita spiritussanctus membra corporis Christi quod est ecclesia, cõtinet & vegetat. ¶ Septimò ecclesia dicitur vna vnitate vltimi finis, quæ est ipsa beatitudo ad quã ordinatur. Vnde & idem denarius per quẽ Doctores sancti beatitudinem intelligunt omnibus fidelibus pro mercede laborum legitur assignatus, vbi dicitur quòd cũm venissent, qui circa horam vndecimam venerunt *Matth. 20.* acceperũt, & ipsi singulos denarios, gloss. dicit, quia ad eandem æternitatem cum his qui ab initio mundi vocati sunt. & Augusti. super illud. Omnes gentes, dicit. *Psal. 18.* Multæ gentes & vna gens, quare vna gens? quia vna expectatio. Post tamò, quare non vna gens si vna patria Hierusalem est? ¶ Octauò ecclesia est vna vnitate vnius præsidentis rectoris, & gubernatoris visibiliter cõuersantis cum ea, de quo dicitur Iohel. 1. Congregabũtur filij Iudæ, & filij Israël pariter, & ponent sibi caput vnum. Et dominus dicit. Fiat vnum ouile, & *Ioann. 10.* vnus pastor. Hic autem vnus præsidens pastor, rector, & gubernator in tota vniuersali ecclesia vicem Christi gerens summus pontifex est, sicut in sequentibus ostendetur. Vnde beatus Cyprianus tractans illud. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, de hac vnitate ita loquitur. *Matth. 16.* Super vnum ædificat ecclesiam, & quanuis omnibus apostolis post resurrectionem suã parem, id est, milem potestatem tribuat cum diceret. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, accipite spiritum sanctum, tamen vt vnitatem manifestaret vnitatis eiusdem originẽ ab vno incipiẽtem sua authoritate disposuit & infrà. Exordium ab vnitate proficiscitur, vt ecclesia Christi vna monstretur, habetur hoc in c. loquitur, 24. q. 1.

¶ In quo ponuntur obiectiones cõtra ea quæ dicta sunt de vnitate ecclesiæ. Cap. VII.

Summa-

SVMMARIVM.

1 *Quindecim argumenta quibus obijcitur ecclesiam catholicā non poſſe dici unā.*

8

Argumentum primū. T veritas eorum quę de vnitate eccleſiæ iam dicta ſunt illuſtrior fiat, mouebuntur contra ea aliquęobiectiones Contra ergo iam dicta arguitur multipliciter. Et pri-
Pſal.66. mò ex illo Pſalm. In eccleſijs benedicite domino. Item ex illo Apocal. 1. vbi Ioann. ſcribere dicitur ſeptem eccleſijs, in quibus locis non vna ſed plures deſignantur eccleſiæ.
¶ Secūdò ſic, communiter diſtinguitur eccle
Secundum. ſia præſens ab eccleſia primitiua. Eccleſia enim ſumpta ex circuncisione, & ex pręputio ſiue ex Iudæis, & ex gentibus ſunt diſtincti populi. Vnde gloſſ. ſuper illud. Et fons hor-
Canti.4. torum. dicitur ſic. Fons hortorum, quia de primitiua eccleſia proceſsit in mundum doctrina cæleſtis quę plures eccleſias, id eſt, hortos procrearet. ¶ Tertiò eccleſia eſt vna con
Tertiū. ſtituta ex angelis & hominibus. Vnde Au-
Pſal.36. guſtin. ſuper Pſalm. Omnibus connumeratis fidelibus ab initio vſque ad finem, adiunctis etiam legionibus, & exercitibus angelorum, vt fiat vna illa ciuitas ſub vno rege vna quędam prouincia ſub vno Imperatore, ſed hominibus, & angelis non eſt communis fides, nec ſpes, ergo vnitas fidei aut ſpei nō per
Quartū. tinet ad vnitatem eccleſiæ. ¶ Quartò ſic, fides, ſpes, & charitas cum ſint accidentia diuerſa numero ſunt in diuerſis, ergo omnes homines fideles non poſſunt pertinere ad vnam eccleſiam, cùm non videantur habere eandem fidem, ſpem, & charitatem. Si verò dicatur quòd fides ex parte ſubiecti non eſt vna, quia diuerſificatur ſecundum quod eſt diuerſorum, ſed ex parte eius quod creditur, eſt vna. Cōtra: quia multa ſunt quæ pro
Cōfirmatio ponuntur nobis ad credendum cum duodecim ſint articuli fidei, inter quos magna eſt differentia, ſicut patet manifeſtè. ¶ Quin
Quintū. tò ſic, eadem eſt eccleſia à primò iuſto Abel vſque ad vltimum naſciturum, ſed non videtur eadem fides antiquorum patrum, & modernorum, cùm confeſsio quæ eſt actus fidei non ſit vna, & eadem apud omnes. Nam illi credebant futura ſicut incarnationem filij Dei, paſsionem, reſurrectionem, aſcenſionem, & ſimilia quæ nos credimus præterita, ergo videtur, quòd veritas fidei
Sextum. non includitur in vnitate eccleſiæ. ¶ Sextò omnis excommunicatus eſt extra vnitatem *Ca. Canonica. 11. q. 3.* eccleſiæ, cum ſit ab eccleſia & conſortio fidelium euidenter ſeparatus. Si eccleſiam nō *& Mat. 18* audierit ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanꝰ. Sed ſtat excommunicatum habere fidem ſpem, & charitatem, & inhabitantem ſpiritum ſanctum, ergo iſta non videntur facere ad vnitatem eccleſiæ: conſequentia patet, minor etiam nota eſt de eo qui iniuſte excommunicatur. ¶ Septimò multi perti- *Septimū*
nent ad vnitatem eccleſiæ in quibus, nec charitas eſt nec ſpiritusſanctus inhabitat huiuſmodi ſunt peccatores fideles. Vnde ſuprà p multa oſtenſum eſt quòd eccleſia vniuerſalis omnes generaliter comprehendat fideles Vnde Matth. 13. habetur, quòd tritico adiūcta ſint zizania, & ſicut dicit Auguſtin. Eccleſia ager eſt in qua radicantur triticum, id eſt boni, & zizania, id eſt, mali ſimul, tamen in fine ſeculi ſeparabuntur, ergo ſequitur quòd prædicta non requirantur ad vnitatem eccleſiæ. ¶ Octauò arguitur ſic, ſtat *Octauū.*
aliquē oīa habere illa, ſcilicet, fidem, ſpē, charitatem, & inhabitantem ſpiritum ſanctum & tamen non pertinere ad vnitatem eccleſiæ, ergo prædicta non ſtant in veritate. Antecedens patet de multis cathecumenis qui habent fidem formatam, & tamen non vidētur eſſe membra eccleſiæ. cùm Auguſti. dicat. Ad hoc baptiſmꝰ valet vt baptizati Chri *De bap. par. & refertur c. ad hoc de conſe. di. 4.* ſto incorporentur. Et idem Auguſt. ad Bonifaciū ſcribit, & dicit, quòd in baptiſmo quis efficitur membrum Chriſti. ¶ Nonò argui-
Nonū. tur ſic. Sicut dictum eſt à primo iuſto Abel vſque ad vltimum naſciturum, eſt vna & eadem eccleſia, ſed ante aduentum Chriſti baptiſmus cùm non eſſet non poterat dici pertinere ad vnitatem eccleſiæ, ergo nec nūc vnitas eccleſiæ eſt arguenda ex vnitate baptiſmi. ¶ Decimò non eſt vnus baptiſmus, ſed tria, ſcilicet, baptiſmus aquæ, pœnitentiæ, & baptiſmus ſanguinis, ſicut habetur in *Decimū.* gloſſ. ad Hebrę. 6. & Magiſter Sententiarum ponit in 4. diſtin. 4. ergo vnitas eccleſiæ non bene ſumitur ex vnitate baptiſmi. ¶ Vndeci *Vndecimum.* mò Auguſt. lib. de baptiſ. tangit aliam vnitatem eccleſiæ, de qua in cap. eſt vnitas de conſecra. diſtinct. 4. vbi ſic dicit. Eſt vnitas eccleſiæ quæ latè patet in ſacramentorum videlicet ſocietate, & communione quę cōplectitur cum granis paleas, ergo videtur quòd non ſufficienter dictum ſit de vnitate eccleſiæ. ¶ Duodecimo, ecclīa eſt collectio fidelium, vt ſuprà habitum eſt in cap. eccleſia. *Duodecimum.* de conſec. diſt. 1. Sed non ſunt ſemper ijdē fideles

deles, ergo non est semper eadem ecclesia. ¶Tertiodecimo sic, si vnitas fidei facit ecclesiā vnā: ergo quicunq; habent fidem eādem ad vnam & eandem ecclesiam, videntur nobiscum pertinere, sed dæmones, & damnati habent, vnam & eandem fidem nobiscū, ergo videtur quòd pertineant nobiscū ad eādem ecclesiam, quod tamen est falsum, consequentia videtur manifesta, minor verò pro

Iacob. 2. batur per illud. Dæmones credunt, & contre

Roma. 14. miscunt. Et glo. super illud. Ex fide, & in fidē

Decimum quartum. dicit, fides informis dæmonū. ¶Quartodecimò, Ecclesia semper fuit vna, & tamē in ea nō semper fuit vnus pastor aut rector qui visibiliter cū ea conuersaretur, ergo ex parte vni⁹ supremi præsidentis, & rectoris non est vnitas ecclesiæ accipiēda. ¶Quintodecimò. Pa-

Decimum quintum. pa mortuo, ecclesia non minus est vna quàm eo viuente, ergo vnitas talis supremi præsidētis siue summi pontificis non arguit vnitatē ecclesiæ, consequentia videtur nota.

¶In quo respondetur ad obiectiones positas. Cap. VIII.

SVMMARIVM

1 Ecclesia quando sub multitudinis nomine reperitur, quid intelligendum sit.
2 Quod una & eadem ecclesia fuerit à principio.
3 Ecclesiæ nomen qua ratione & angelos comprehendat.
4 Fides, spes, charitas quamuis differant secundum essentiam, conueniunt tamen in unum secundum numerum.
5 Fides antiquorum & nostra eadem.
6 Iniuste excommunicatus nullo modo per talem sententiam læditur.
7 Excommunicatio quid. Et quod excommunicatus non sit priuatus fide qua ecclesiæ corpori unitus est.
8 Incorporari ecclesiæ dupliciter contingit merito & numero.
9 Homines nunquam potuerunt saluari, etiam ante Christi aduentū, nisi fierēt mēbra Christi.
10 Quòd sit propriè tantum unum baptisma.
11 Fides qualiter in dæmonibus esse dicatur.

1 Cap. VIII. Ad primū.

D primū respondetur & primò quantum ad illud Psal. In ecclesijs benedicite dñm, quòd ibi propheta loquitur de ecclesia prout dicit multitudinem aliquam fideliū alicuius certæ prouinciæ aut loci, & sic non dubium quin ecclesiæ multæ sint, nihilominus tamen omnes tales particulares ecclesiæ vna sunt vniuersalis ecclesia & vnus thalam⁹ Christi, sicut dicit text. in c. quanuis dist. 21. & in c. legimus. dist. 93. & beatus Augu. tractās illud. Posuit sicut oues familias, dicit sic.

Psal. 106. Multæ familiæ multæ ecclesiæ, vna ecclesia vna plebs, vna familia vna ouis est. Ad authoritatem verò quæ ex Apoca. inducitur respōdetur, quòd sicut tam ex tex. quàm ex glos. patet, beatus Ioan. loquebatur principaliter ecclesijs particularibus in Asia quib⁹ præpositus erat quæ plures erant. Est tamen verum vt in eadē glo. dicitur ꝙ per illas septē ecclesias Asiæ vniuersalis ecclesia designabatur, quę ideo per septenariū numerū describitur, Tūc quia septenarius vniuersitatē significat tū quia septiformi spiritu illustratur. ¶Ad se- 2

Ad secūdū. cundū dicendū ꝙ vna, & eadem ecclesia dicitur fuisse à principio sicut infra dicetur, cum vna, & eadē fides fuerit patrū veteris testamenti, & patrū noui testamenti, tempora tātū vt ait August. mutata sunt, distinctio aūt & differētia quæ importari videtur in dictis sanctorum inter primitiuam, & præsentem ecclesiam, accipienda est ex parte populi nō ex parte fidei. Vnde August. tractans illud. Fundatur exultatione vniuersæ terræ mons

Psal. 47. syon latera aquilonis ciuitas regis magni, dicit sic. Duo montes vnus ex circuncisione alius ex præputio, ex Iudæis vnus, alter ex gē-

Ephe. 2. tibus, non iam aduersi, & si diuersi, quia ex diuerso iam vniti in angulo nō diuerso. ipse est inquit pax nostra qui fecit vtraque vnum: ipse angularis lapis quem reprobauerunt ędificantes factus est caput anguli. duos iunxit in se, mons ac montes vna domus ac duę domus: duæ propter ex diuerso venientes, vna propter lapidem angularem in quo sibi ambę copulantur. ¶ Ad tertium respon-

Ad tertium detur dupliciter. Primò quòd hic non loquimur de ecclesia prout comprehendit militantes, & triumphantes, sed prout dicit vniuersitatem fidelium secundum statum vię qui in hac nostra peregrinatione militant, quibus omnibus fides communis est. Secundò respondetur, quòd licet angeli non ha- 3
beant fidem communem cum hominibus fidelibus, habent tamen quod fidei succedit, scilicet, visionem, idem est enim quod illi vident in patria, & quod fideles credunt in via, & ideò ecclesia vt comprehendit militantes & comprehensores, potest dici vna cognitione, licet hinc & inde sit diuersus cogni-

cognitionis modus: quia hic per ſpeculum
& in ęnigmate, vt dicit Apoſtolus. ibi au-
1.Cor.13. tem facie ad faciem. ¶ Ad quartum reſpon
Ad quartū. detur, & dicitur quo ad antecedens, quòd
licet præfatæ virtutes diſtinguantur in di-
uerſis ſecundum numerum, conueniunt ta-
men ſpecie & in obiecto vno ſecundū nu-
merum, ſecundum quòd omnes fideles idem
In.3.Sēten. credunt ſperaot, & amant. Pro quo notan-
dum quòd, vt dicit ſanctus Thom. quòd ſi-
cut in corpore naturali vires diffuſæ per o-
mnia membra differunt numero ſecundum
eſſentiam, ſed conueniunt in radice vna ſe-
cundum numerum, & præter hoc habent
formam vltimam vnam numero, ita etiam
omoia membra corporis miſtici habent pro
4 vltimo complemēto ſpiritum ſanctū qui eſt
vnus numero in omnibus. Et ipſę virtutes
fides, ſpes, charitas quanuis differant in di-
uerſis ſecuodum eſſentiam, conueniunt ta-
men in vna radice ſecundum numerum. Ra-
dix autem operationis propriè eſt ipſum ob
iectum ex quo ſpeciem trahit, & ideo in quā
tum eſt idem numero creditum, & amatum
ab omnibus, ſecundum hoc vniūtur omniū
fides, ſpes, & charitas in vna radice ſecundū
numerum, non ſolum prima quæ eſt ſpiri-
tusſanctus, ſed etiam proxima quæ eſt pro-
Ad cōfirmationem. prium obiectum. Et ad confirmationem,
cum dicitur quòd multa ſunt quę nobis pro
ponuntur ad credēdum. Reſpondetur quòd
cùm obiectum formale fidei ſit veritas pri-
ma cui inhęrendo credimus quæcunque ſub
fide continentur, & iſta ſit vna & immutabi
lis, & habitus capiat voitatem, vel multitudi
nē ex obiecto. Diximus quòd fides eſt vna
ex parte eius quod creditur, quia idem eſt
quod ab omnibus creditur, & ſi ſint diuerſa
credibilia quæ communiter omnes credunt.
tamen omnia reducuntur ad vnum, quia ad
primam veritatem ſub cuius ratione cadunt
ſub fide, temporalia etiam non pertinēt ad
obiectum fidei, niſi in ordine ad aliquod æ-
Ad quintū. ternum quod eſt veritas prima quæ eſt ob-
5 iectum fidei. ¶ Ad quintum dicendo ne-
gatur aſſumptum illud videlicet, quòd non
ſit eadem fides antiquorum, & noſtra. Et ad
probationem reſpondetur, quòd iſta diffe-
rentia præteriti, & futuri non contingit ex
aliqua diuerſitate rei creditę, ſed ex diuerſa
habitudine credentium ad vnam rem credi-
tam. ¶ Ad ſextū reſpoodetur, quòd ſi aliquis
Ad ſextum. iniuſtè excōicatus eſt in nullo læditur per
6 talem excōicationis ſententiam. Vnde Aug.
Illud planè nō temere dixerim, quòd ſiquis
fidelium fuerit anathematizatus iniuſtè ei *In cap. illud 11.q.3.*
potiùs oberit qui facit quàm ei qui hanc pa-
titur iniuriam. Spiritus enim ſanctus habitās
io ſanctis per quem quiſque ligatur, aut ſol-
uitur immeritam nulli ingerit pœnam, di- *In.4.Sentē.*
cit ſanctus Thom. Quòd ſi homo qui iniu-
ſtè excommunicatus eſt hanc iniuriam hu-
militer ſuſtinet, humilitatis meritum recō-
pēſat huius excommunicationis damnum.
Et hoc pooit beatus Auguſtinus in lib. de ve
ra religione, ita dicens. Sæpe diuina proui-
dentia ſinit etiam bonos viros per nonnul-
las turbuleotas carnalium hominum ſeditio
nes expelli de congregatione Chriſtiana, q̄
contumeliam, vel iniuriam ſuam cùm patiē-
tiſsimè pro pace eccleſiæ tulerint, nec vl-
las nouitates vel ſchiſmatis, vel hæreſis mo-
liti fuerint, & fidem quam in eccleſia ca-
tholica prædicari ſciunt vſque ad mortem
muniant, & teſtimonio defendant, hos co-
ronat pius pater in occulto videns. hæc Au-
guſti. Vbi notandum pro pleniori intelle-
ctu huius ratioois, quòd excommunicatus
non dicitur ita extra vnitatem eccleſiæ po-
ſitus, quòd fide qua eccleſię corpori erat vni
tus ſit priuatus, ſed quia à conſortio fide-
lium, & ſacramentorum participatiooe ſit
præſciſus. Excommunicatio enim, vt aiunt
Doctores, dicitur ſeparatio à conſortio fi-
delium, maximè quo ad fructum qui ha-
betur ex participatione ſacramentorum, & 7
quo ad communia eccleſiæ ſuffragia. Quo-
modo autem excommunicatus talibus ſuf-
fragijs priuetur, & quomodo non, decla-
rat ſanctus Thom. ita dicens. Suffragia ali-
cuius valent alteri ſecundum quod ei conti- *In.4.di.18*
nuantur, poteſt autem actio vnius alteri con
tinuari dupliciter. Vno modo ex vi cha-
ritatis, quæ omnes fideles connectit, vt ſint
vnum in Deo, ſicut dicitur in Pſalm. Par-
ticeps ego ſum omnium timentium te, &
hanc continuationem excommunicatio nō
intercipit: quia iuſte quis excommunicari
non poteſt, niſi pro culpa mortali per quam
iam à charitate diuiſus eſt, etiam ſi non excō
municetur. Iniuſta autem excommunicatio
charitatem alicui auferrenoo poteſt, cūm ſit
de maximis bonis quæ non poſſunt alicui
inuito auferri. Alio modo poteſt actio v-
nius alteri continuari per intentionem ſuf-
fragia facientis, quæ in aliquem fertur pro
quo fiuot. Et hanc continuationem excom
municatio intercipit, quia eccleſia per excō
municationis ſententiam ſeparat excōica-
tos ab vniuerſitate fidelium, pro quibus ſuf-
fragia

fragia facit. Vnde suffragia ecclesiæ ei non
prosunt, quæ pro tota ecclesia fiunt nec ex
persona ecclesiæ oratio pro eis inter mēbra
ecclesiæ fieri potest, quanuis aliqua persona
priuata possit ad eius cōuersionem aliquod
suffragium per intentionem dirigere, hæc
sanctus Thomas. ¶ Ad septimum dicendū
Ad septimū. quòd licet peccatores fideles non habeant
omnia illa, quibus ecclesia vna esse dicitur. p
tinent nihilominus ad vnitatem ecclesiæ ali
quo modo, in quantum scilicet, in vna fide
cum alijs fidelibus conueniant. Est tamen ve
rum quod quia charitatem non habent per
quam corpus ecclesię viuificari dicitur, tales
tanquam membra mortua iudicantur, nec
sunt propria membra corporis Christi, sicut
in superioribus partim dictū est, & infra ple
Ad octauū. nius ostendemus. ¶ Ad octauum responde-
tur, & dicitur ad antecedens negando illud.
diximus enim tales pertinere mentaliter et-
si non corporaliter per visibile sacramentū
ad vnitatem ecclesiæ, siue quod merito perti
neant ad ecclesiā etsi non numero. Et ad pro
8 bationem respondetur, vt dicit sanctus Tho.
In.4.dist.8 quod incorporari Christo cōtingit duplici-
ter scilicet merito, & numero. Merito quidē
pōt aliquis de ecclesia effici quod est Christo
incorporari etiam ante baptismum actu su
sceptum, sed non ante baptismum propo-
situm, vel in baptismum post tempus gratię
reuelatæ. Vnde Ambrosius de Valentino,
qui cathecumenus mortuus fuit dicit. Quem
regeneraturus eram amisi, veruntamen ille
gratiam quam poposcit non amisit, vnde ta
lis corde regeneratus est, licet non corpore.
vt dicit sanctus Tho. in. 3. part. Fide quidem
incorporatur quis Christo secundum illud.
Habitare Christū per fidem in cordibus ve-
Ephe.3. stris. Numero verò non potest aliquis effici
de ecclesia nisi per baptismū. Vnde ante ba-
ptismum nullus admittitur ad perceptionē
sacramenti eucharistiæ, & aliorum sacramē-
torum ecclesiæ, & sic patet quod tales cathe
cumeni fidem, spem, & charitatem, habentes
ad ecclesiam pertineant animo, etsi non visi
bili sacramento merito, & si non numero.
¶ Ad nonum respondetur negando conse-
Ad nonū. quentiam, quia licet baptismus non semper
fuerit à principio ecclesiæ, non sequitur ꝙ
postquam institutus est vnitas illius non ar-
guat suo modo vnitatem ecclesiæ. Pro quo
sciendum quod nunquam homines potue-
runt saluari etiam ante Christi aduentum, ni
Actuū.4. si fierent mēbra Christi, quia vt dicitur Act.
4. Non est aliud nomen datum hominibus
in quo oporteat nos saluos fieri, sed ante ad
uentum Christi etiam homines per fidem
Christo incorporabātur per fidem futuri ad
uentus cuius fidei signaculum erat circunci-
sio, vt dicit Apostolus. Antequā enim circū *Roma.4.*
cisio institueretur sola fides, vt dicit Greg. cū sa
crificiorum oblationibus quibus suam fidē
antiqui patres profitebantur sufficiebat vt
homines Christo incorporarētur. Post aduē
tum etiam Christi homines per fidem Chri-
sto incorporantur, secundum illud. Habita- *Ephe.3.*
re Christum per fidem in cordibus vestris.
Sed alio signo manifestatur fides rei præsen
tis quàm demonstrabatur quando erat futu
ra, sicut alijs verbis signatur præsens præteri
tum, & futurum, & ideo licet ipsum sacramē
tum baptismi non semper fuerit, fides tamē
cuius baptismus sacramētum est semper fuit 10
& necessaria fuit. ¶ Ad decimum dicendum *Ad decimū*
quod propriè loquendo, vt ait sanctus Tho.
in. 4. Non est nisi vnum baptisma quod in a-
qua celebratur sub debita verborum forma.
Alia autem baptismata dicuntur per ordinē
ad illud secundum proportionem ad eundē
effectum, quem tamen agunt quodammo-
do in virtute baptismi aquę, quia baptismus
sanguinis, & baptismus pœnitentiæ non va
lent ad regenerationem nisi ei qui habet ba-
ptismū aquæ in proposito. Tūc enim vt ait
August. Prodest baptismus sanguinis vel fla
minis cum baptismum fluminis non contē-
ptus religionis sed articulus necessitatis ex-
cludit. de consecra. dist in. 4. ca. baptismi. Vel
respondetur secundariò quod baptisma dici
tur vnū, quia nō est iterabile, sicut nec origi
nale peccatum contra quod tanquam medi
cina est institutum, quod est contra hæreti-
cos Nouatianos dicētes. Quoties homo pec-
cat baptismum debere repeti, vel dicitur vnū
baptisma, id est ęquale à quocunq; detur, vt *Ad undecimum.*
exponit glos. ¶ Ad. 11. respōdetur quod vni
tas illa de qua August. in authoritate propo
sita loquitur importatur per vnitatem bapti
smi qui est fundamētum, & principium alio
rum sacramentorum sicut dictum est in cap.
superiori. ¶ Ad. 12. respondetur negando cō *Ad duodecimum.*
sequētiā, quanquam enim homines qui sunt
quasi materia ecclesiæ fluant continuè, & re
fluāt, quibusdā decedētibus alijs nouiter na
scentibus: nihilominus, quia vna est fides in
omnibus, ecclesia semper dicitur manere vna,
sicut dicitur de corpore animalis qđ licet in
eo partes materiales fluant, & refluant idem *Arist.1.de genera.*
tamen manere dicitur quo ad formam quæ
eadem semper manet. Ita videtur dicendum
in

in proposito . Manet quidem semper eadem
fides: manent eadem sacramenta, quibus for-
matur ecclesia, manet eadem lex: & eadem re
gula veritatis: permanet eadem habitudo &
ad vnum caput ecclesiæ & ad vnum finem vl
timū: quare optimè beatus Aug. Tractās ver-
sum illū. Miserere mei dñe quoniā ad te clama
Psalm. 85. ui tota die. dicit. Sub descendētibus & succedē
tibus mēbris vnus hō vsq; ad finem seculi ex-
Ad decimū tertium. tenditur. ¶ Ad. 13. dicendum quòd in dęmo-
nibus non est fides ea quæ ponitur donū spi-
11 ritussancti siue habitus diuinitus infusus q in-
clinat hominem ad credendum aliquem effe-
ctum boni: sed dicitur fides quæ nascitur ex
perspicacitate naturalis intellectus eorum &
ex miraculis quæ vident supra naturam. Pro
2. 2. q. 5. articul. 2. quo notādum vt notat sanctus Thom. Quod
intellectus credentis assentit rei creditæ. non
quia ipsam videat vel secundum se vel per re-
solutionem ad prima principia per se visa: sed
propter imperium volūtatis. Quod autem vo
luntas moueat intellectum ad assentiendū po
test contingere ex duobus modis . Vno mo-
do ex ordine voluntatis ad bonum & sic cre-
dere est actus laudabilis. Alio modo quia in-
tellectus cōuincitur ad hoc quòd iudicet esse
credendum his quæ dicuntur licet non con-
uincatur per euidētiam rei: sicut si aliquis pro
pheta pronuntiaret in sermone Dei aliquod
futurum , & adhiberet signum mortuum su-
scitando. ex hoc signo conuinceretur intelle-
ctus vidētis vt cognosceret manifestè hoc di-
ci à Deo qui non mētitur. licet illud futurum
quod prædicitur in se euidens non esset vnde
ratio fidei non tolleretur. Dicendum est ergo
quòd in fidelibus Christi laudatur fides secun
dum primum modum & secundum hoc non
est in dæmonibus sed solum secundo modo.
Vident enim multa manifesta indicia ex qui
bus percipiunt doctrinam ecclesiæ esse à deo:
quanuis ipsi res ipsas quas ecclesia docet non
videant. puta: Deum esse trinum & vnum vel
aliud huiusmodi. Et ita patet quòd fides quæ
vnitatē ecclesiæ efficit non est in dæmonibus
& ita ratio nō procedit. ¶ Ad decimumquar-
Ad decimū quartum. tum respondetur negando consequentiam.
licet enim Ecclesia non semper fuerit in tali di
spositione constituta quo ad vnum tanquam
rectorem & gubernatorem: ducem & pasto-
rem vice & loco Iesu Christi domini nostri vi
sibiliter conuersantem: tamen ipsa Ecclesia ha
bebat ordinem propter causas infra assignan
das cum de vno supremo Pontifice in eccle-
sia à nobis habendus est sermo: non sequitur
quòd nunc talis ordo in ecclesia non sit: mul-
ta enim per temporum successionem institu-
ta sunt in ecclesia quę nō fuerunt à principio.
quæ licet tempore quo instituta non fuerunt
non importarent necessitatem: instituta tamē
de necessitate veniunt obseruanda. dicunt e-
nim doctores tractantes illud . Soror nostra
paruula est & vbera non habet: quòd ecclesia *Canti. ulti.*
quæ hic soror dicitur in principio sui status
ante aduētum plenitudinis gratiæ in quo gra
tia & veritas per Iesum Christum facta , non *Ioh. 1.*
modo paruula fuit populi paucitate : sed etiā
donis gratiarum. Vnde Hugo de sancto victo
re. Oportuit inquit vt secundum processionē
temporum spiritualium gratiarum signa ma
gis ac magis darentur. planè post incarnatio
nem filij Dei copiosior facta est splendore do
ctrinæ: illustrior pulchritudine ordinis: locu-
pletior sacramētorū efficacia salutari: excellē
tior nobilitate regiminis q̃a sub spe nobiliori
ordinationis politicæ ac diuiniori forma prin
cipatus. ¶ Ad decimumquintum respōdetur *Ad decimū*
quod ratio nō procedit: tum quia si Papa mo *quintum.*
ritur sedes tamen non moritur. Secūdò quia
ordo talis ad vnum caput & gubernatorem
semper manet in ecclesia in habitu , & pote-
stas ad eligēdum aliquem in sede ipsa aposto
lica . Est etiā actu talis ordo in ecclesia ad eos
qui vice summi Pontificis illo tempore in ec-
clesia quo ad aliqua funguntur: cuiusmodi est
sacrum collegium dominorum Cardinalium.
Et hic conuincitur temeritas quorundam scis
maticorum & inimicorum ecclesiæ qui dice-
re præsumpserunt vnitatem ecclesiæ non ha-
bere ordinem ad vnitatem vnius summi Pon
tifi. Christi vicarij. quod quàm falsum sit au-
diamus Cyprianum in epistola ad Magnum
inquientem. Dominus insinuans nobis vnita
tem de diuina autoritate venientem ponit &
dicit. Ego & pater vnum sumus. ad quam vni
tatem redigens ecclesiam suam denuo ait. Et
erit vnus grex & vnus pastor. Item in episto-
la ad Rogatianum, huiusmodi seminatores &
introductores scismatum in ecclesia idem glo
riosissimus Cyprianus percutit ita dicens. hęc
sunt initia hæreticorum & ortus atque cona-
tus scismaticorum male cogitantium vt sibi
placeât: vt præpositum superbo tumore con
temnât: sic de ecclesia egreditur: sic altare pro
phanum foris collocatur : sic contra pacem
Christi & ordinationem atque vnitatem Dei
rebellatur. Et Beatus Hiero. pater ecclesiæ re-
ligiosissimus Damaso Papę scribens vt habe-
tur in cap. quoniam vetus oriens. 24. quæst. 1.
ita inter alia sic dicit. Cum successore piscato-
ris & discipulo Christi loquor. Ego nullū prę

B mium

mium nisi Christum sequens beatitudini tuę, idest, cathedræ Petri communione cōsocior: super illam petrā ecclesiam fundatam scio qui cūq; extra hanc domū agnum comederit prophanus est, si quis in Noe arca non fuerit peribit regnante diluuio, & infrà Nō noui Vitalem, Miletū respuo: ignoro Paulinum, quicū que tecum non colligit spargit: hoc est, qui Christi nō est Antichristi est, hæc Hiero. Verum de huiusmodi errore cōfutando in sequētibus à nobis copiosior erit sermo, per ea etiā quæ dicta sunt excluditur impietas schismaticorum qui tunicam domini inconsutilem scindere nituntur, contra quos inquit beatus Cyprianus Alienus es, prophanus es: eius hostis es, habere nō potest Deū patrem: qui vniuersalis ecclesiæ non tenet vnitatem.

In cap. alienus. 24. quæstio. 1.

¶In quo ostenditur quòd ecclesia sancta sit. Caput. IX.

SVMMARIVM.

1 *Sancta quòd sit ecclesia, & in quotuplici significatione sanctum accipiatur.*
2 *Sanctitas quid.*

Ecclesia est sancta.

STENSO quòd ecclesia vna sit: superest iam vt q̄ sancta sit ostēdamus. Describitur autē sancta à sanctis patribus in concilio Niceno: ad differentiam congregationis malignantiū: quę non sancta est sed impia, de qua psal. O diui ecclesiam malignantiū. De ecclesia vero Christi dicitur psalm. penult. Laus eius in ecclesia sanctorum, vbi glo. Aug. Ecclesia sanctorū, ecclesia catholica est: ecclesia sanctorum non est dicenda ecclesia hæreticorū. Sancta autem dicitur ecclesia: quia spiritu sancto sanctificata: quam sanctitatem profudit ei spiritus sanctus: vt ait Albertus magnus, in sacramētis, virtutibus & donis quæ dat ad sanctitatis perfectionem. Verum quia sanctū plu-
1 res habet intētiones considerandū est quibus modis ecclesia Christi sācta sit & dicatur. Pro quo notandum quòd sanctum idem est quod mundū, & huic significationi cōpetit nomen Agios in Græco quod interpretatur quasi sine terra, quomodo beatus Dionysius diffiniēs sanctitatē, sic dicit. Sanctitas est ab omni immundicia libera & perfecta & omnino immaculata. In hac significatione ecclesia sancta est
2 quia munda à fœditate & corruptione pecca-

Psalm. 25.

Lib. de diu. nomi. c. 12

ti. Planè cum Christus eius sponsus speciosus sit præ filijs hominum & sanctus sanctorū: sic sanctam habet sponsam, qui ait. Leuitici. 2. Sācti estote quia ego sanctus sum: vnde Cātico. 4. ad ecclesiam sic loquitur. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. Et Apostolus, dicit. Templū Dei sanctum est quod estis vos. Secūdò sanctum idem est quod firmum: vnde apud antiquos sancta dicebantur quę legibus erant munita, vnde etiam sanctum dicitur quod lege firmatum est, hac ratione ecclesia Christi sancta est. Tum primo quoniam à Deo æterna prædestinatione, & lege diuina ordinata Paulo Apostolo attestāte qui ita loquitur. Elegit nos glo. prædestinādo: ante mū di constitutionem vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate, glos. non meritis nostris sed sua charitate. Tum secūdò in hac significatione ecclesia dicitur sancta & firmata vt violari non possit: cū à fide & charitate quæ in Christo est nunquam defectura sit. Vnde dicit propheta. Ædificauit sicut vnicornium sacrificium suum in terra quā fundauit in secula, vbi glos. Hiero. id est ipsam ecclesiam singulari virtute firmauit vt immobilis in secula sempiterna consisteret. Et idem Propheta Domino ita loquitur. Fundasti terrā super stabilitatem tuam non inclinabitur in seculum seculi. Super quo verbo beatus Augu. loquitur. Terram intelligo ecclesiam: quæ est firmitas eius super quam fundata est: nisi fundamentum de quo Apostolus ait. Fundamentū aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Ibi ergo firmati sumus meritò: quia ibi firmati non inclinabuntur in seculum seculi, nihil enim firmius isto fundamēto. De qua ecclesiæ immobili firmitate ita Christus Petro quē vniuersæ ecclesiæ suæ præficere disposuerat pollicitus est dicens. Tu es Petrus & super hanc petram, idest, super hanc fidei confesionē, fundabo ecclesiam meā. & sequitur, & portæ inferi, idest, peccata, minæ, blandimenta & hæreses vt dicit glo. non præualebunt aduersus eā; glos. idest, non separabūt eam à fide & charitate mea. Cuius impermutabilis firmitatis testis est beatissimus Paulus dicens. Certus sum q̄ nec mors separabit nos à charitate Christi. Tertio modo sanctum idem est quòd sanguine tinctum vel respersum siue emundatum: nihil enim sanctum apud veteres dicebatur nisi quod sanguine hostię esset respersum. Antiquitus etiam homines qui purificari volebāt sanguine hostię tingebantur inquit Isidorus. Vnde scribit Apostolus. Omnia penè secundum

1. Corin. 3

Ephes. 1.

Psalm. 77.

Psal. 103.

Matth. 16.

Roman. 8.

Hebr. 9.

dum legem in sanguine mūdantur & sine sanguinis effusione non fit remissio peccatorum. Huius significationis gratia maximè Dei ecclesia sancta appellāda venit: quæ Christi sanguine respersa purificationem peccatorum suscepit & decorē induit sanctitatis. Vnde Petr. 1. Petr. 2. Gens sancta populus acquisitionis. glo. idest sanguine Christi respersa. Et Apostolus. Christus dilexit ecclesiam & tradidit semetipsum Ephes. 5. pro ea vt illam sanctificaret, & Apocalyp. 1. inquit Iohan. Apostolus. dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. ¶ Quartò sanctum idem est quòd diuinis obsequijs applicatum: quēadmodum homines, loca, dies, vasa, & vestimenta quæ diuino cultui dedicantur sancta dicuntur. Vnde de hominibus habetur. Exod. Aaron & filios eius Exod. 30. vnges: sanctificabisque eos vt sacerdotio fungantur mihi, & Esdræ. 2. capi. vndecimo. dicit Esdras ministris domus domini. vos sancti estis domino & vasa sunt sancta. De loco dicitur psalmo. 95. Adorate dominum in atrio sancto eius. De vasis dicitur Exo. 30. Archam testamenti cum vasis suis candelabrum & vtē silia: vniuersamque suppellectilem quæ ad cultum eorum pertinent sanctificabis omnia & erunt sancta sanctorum. De diebus sanctis scribitur. 2. Esdræ. 10. Sanctus enim est dies domini. De vestimentis Exod. 28. dicitur. Facies Aaron fratri tuo vestimenta sancta & filiis eius. In hac significatione meritò ecclesia Dei ecclesia sancta dicitur quæ vnius veri Dei famulatui & cultui tota dedicata est: imò in ea sola verus Dei cultus est: qui fide spe & charitate perficitur vt ait Augustinus. Extra catholicam ecclesiam non est locus veri sacrificij. In capit. extra. 1. q. 1. ¶ Quintò sanctitas dicitur religio siue obseruatio quędam iustitiæ eorum quæ ad Deum pertinent. Vnde Andronicus vt dicit sanctus Thom. ita sanctitatem diffinit. Sanctitas est 2 virtus faciens fideles seruare ea quæ ad Deum iusta sunt. de qua Lucæ. 1. Seruiamus Domino in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Hac ratione ecclesia sancta dicitur: quia summa in ea munda & immaculata obseruatur religio: sancta est in votis: sancta in sacrificijs, sancta in ministris sancta in sacrificijs, sancta in ministerijs, sancta in cerémonijs sancta in singulis obseruationib⁹ quæ ad cultum & reuerentiam pertinent sanctę diuinitatis. ¶ Sextò ecclesia Dei sancta dicitur: quia omnibus virtutibus gratijs ac donis spiritualiter fecundata est & dotata. Vnde dicitur. Replebimur in bonis domus tuæ. gloss. Psalm. 64. Cassiodori, idest pręsentis ecclesiæ: quæ diuersis munerum spiritualium exuberat bonis. Quæ sunt illa bona? illa bona sunt sanctitas in se: & æquitas ad proximū. vnde sequitur sanctum est templum tuum mirabile in æquitate. glo. idest, ecclesiæ. ipsa enim domus & templum Dei est sanctum in se: & mirabile in æquitate quantum ad proximum. ¶ Septimò ecclesia Dei sancta dicitur: quia optimis iustissimis, & sacratissimis legibus viuit, regitur & gubernatur. Vnde de lege diuina dicit Apostolus. Lex sancta & mandatum sanctum. Et Rom. 7. in psalmus scribitur, Lex domini immaculata conuertens animas testimonium domini fidele sapientiam præstans paruulis. Leges verò publicæ quæ pro ecclesiæ regiminea sanctis patribus sancitę sunt tāta pro earum sanctimonia veritate firmantur, vt Beatus Agap. Papa omnibus episcopis scribens dicat. Sic omnes Apostolicæ sedis sanctiones accipiendę. Capit. sic. distinctio. 21 sunt tanquam ipsius diuina voce Petri firmatę. Vnde violatores sacrorum canonum vt inquit sanctus Damasus Papa grauiter à sanctis Ca. violatores. 25. q. 1. patribus iudicantur & spiritu sancto: instinctu cuius ac dono dictati sunt, damnātur: quoniam blasphemare spiritum sanctum non incongruè videtur. ¶ Octauò dicitur ecclesia Dei sancta secundum quòd sanctum dicitur praeditum scientia iustorum: dicit enim Aristoteles, vt dicit Albertus Magnus in libr. laudabilium bonorum. Sanctitas est virtus scientiæ ea faciens quæ ad Deum sunt iusta. Dedit Sapien. 1. illis scientiam sanctorum. Sub hac significatione potissimè ecclesia sancta est quæ sola scientiam sanctorum habet & notitiam diuinitatis. Vnde de ecclesia dicit Dominus. Hæc dicit dominus exercituum. Reuersus sum ad Zachar. 8. syon & habitabo in medio Hierusalem: & vocabitur Hierusalem ciuitas veritatis, & mons sanctificatus. Quare vt ait beatus Gregorius. In moralibus & refertur in capi. quia. 24. q. 1. Quia ex sola catholica ecclesia veritas conspicitur apud se esse locum dominus perhibet de quo videatur: in petra moyses ponitur vt Dei faciem contempletur: quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit diuinam præsentiam non agnoscit: de qua soliditate dominus dixit. Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. ¶ Nonò ecclesia Dei sancta dicitur: quia sacramenta habet quibus homines sanctificantur. Dicitur enim sacramentum à sacrando siue sanctificando: quia diuina virtute in eis operante instrumenta sunt emundationis & sanctificationis animarum. Vnde dicitur. Christus dilexit ecclesiā. Sequitur. vt illam sancti Ephes. 5. ficaret mundans lauacro aquæ in verbo vitæ. Et Augusti. super Ioha. de virtute sacramenti

baptismi loquens dicit. Quæ vis est aquæ vt corpus tangat & cor abluat? ¶ Decimò ecclesia dicitur sancta: quia sancta & gloriosa triũphante ecclesia quæ sursum in cœlestibus est mater nostra exẽplata est. Vnde beatissimus
Apoca. 21. Apostolus Iohannes inquit. Ego Iohannes vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cœlo à Deo paratam sicut spõsam ornatam viro suo: & audiui vocem de cœlo dicentem. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus & habitabit cum eis, &c. Quod ver
Lib 4. de cõso. capit. 13 bum Bernardus pertractans. Non vilem reputes hanc formam, quæ in terris est habet formam in cœlo: vidit homo qui dicebat, vidi ciuitatem sanctam Hierusalem, &c. Ex his apertissimè confutatur error & blasphemia quorundam pseudo Prophetarũ, qui ore suo polluto contra sanctimoniam ecclesiæ diabolica audacia loquentes dicere præsumpserunt ecclesiam non esse sanctam sed meretricem. Cõtra quos sunt ea quæ induximus parum ante:
Canti. 4. & maximè illud. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. & illa continua fidei professio quam vniuersalis ecclesia facit dicẽs Credo in vnam sanctam ecclesiam, &c.

¶ In quo ponuntur obiectiones contra ea quæ dicta sunt d̃ sanctitate ecclesiæ. Capit. X.

SVMMARIVM.

1 *Duodecim argumenta quibus obijcitur ecclesiam nõ posse dici sanctam, tum quòd constet permistim ex bonis & malis, tum etiam quòd solus Deus dicatur sanctus.*

D ampliorem intelligentiam maiorem que firmitatem veritatis eorũ quæ de ecclesiæ sanctimonia induximus, mouebimus aliquas obiectiones in cõtrarium probando quòd ec-
Argument. primum. clesia non sit sancta dicenda. Et primo arguitur sic. Cantatur in ecclesia in hymno angelico, scilicet Gloria in excelsis Deo, tu solus sanctus. Si ergo Christus solus est sanctus cùm ecclesia non sit Christus: ecclesia non videtur
Secundum. dicenda sancta. ¶ Secundò, sanctitatis vt dicit
Cap. 12. de diui. nomi. Dionysius, vt suprà dictũ est: est ab omni immundicia libera & perfecta omnino immaculata immundicia: sed ecclesia in præsenti statu non est libera ab omni immundicia illa peccati dicente Beato Iohã. Si dixerimus quoniam
1. Iohan. 1. peccatum non habemus ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est: ergo ecclesia pro
Tertium. præsenti statu non est sancta dicenda. ¶ Ter-
Matth. 6. tiò sic. docet Christus omnes fideles orare pro peccatorum suorum remissione, sic. Dimitte nobis debita nostra, & cætera. quam orationem continuè facit ecclesia: quod tamen vanum esse videretur si ecclesia nullum haberet
In libro. de bono perse. peccatum: maximè cum dicat Augustin. hoc loco Pelagiani confodiuntur hæretici, qui audent dicere hominem iustum in hac vita habere nullum omnino peccatum, & in talibus hominibus esse iam præsenti tèmpore ecclesiam non habentem maculam aut rugam, &
Quartum. ponitur in glossa ordinaria. ¶ Quarto argui-
Roman. 3. tur sic. dicit Apostolus. Est autem Deus verax omnis homo mẽdax: ergo non videtur quòd ecclesia quę est collectio omnium fidelium di-
Quintum. cenda sit sancta. ¶ Quintò sic, ecclesiæ nõ conuenit pro statu præsentis vitæ nõ habere maculam aut rugam sed tantum pro statu futuræ vitę quando apparebit gloriosa: ergo nunc non est dicenda sancta sed in futura vita. consequentia patet & antecedens probatur auto-
In fine. 1. libri enchiridion. ritate beati Augustin. qui tractans verbum illud Apostoli vt exhiberet sibi ecclesiam non habentem maculam nec rugam, &c. ita dicit. Per hoc omnes prorsus hominũ maculę Christiani lauacri sanctitate tolluntur, quo mundat ecclesiam suam Christus vt exhibeat eam sibi non in isto seculo: sed in futuro non habentem maculam neq; rugam aut aliquid huiusmodi, Nam qui modo eam talem esse dicũt & tamen in illa sunt: quoniam & ipsi fatentur se habere peccata, si verum dicunt profectò quoniam mundi non sunt à peccatis: habet in eis ecclesia maculam, si autem falsum dicunt, quia corde duplici loquuntur: habet in eis ecclesia rugam. Si autem dicunt se habere ista non ipsam: ergo se non esse membra eius nec ad corpus eius pertinere fatentur vt etiam sua
Sextum. confessione damnentur. ¶ Sextò sic, in ecclesia sunt boni & mali permixti vt superius mõstratũ est, & mali in multo ampliori numero quàm boni. cum ergo denominatio debeat fieri à maiori parte, videtur quòd ecclesia simpliciter magis immunda quàm sancta dicenda
Confirmatio. sit. Et confirmatur ex capitu. Et hoc diximus. decimasexta quæstione septima. vbi dicit Origen. & ponitur in glossa continua. Matth. vigesimoprimo. Quod naturaliter viuẽtes domum orationis ex lapidibus viuis constru-

ctã

ctam faciunt speluncam esse latronum actibus suis. *Septimum.* ¶Septimò arguitur sic. In ecclesia continentur non modo peccatores sed etiam multi præsciti: qui licet modò fidem habeant Christi: finaliter tamen in fide vera & charitate Dei non permanebunt: ergo non videtur quòd ecclesia simpliciter dicenda sit sancta.

Octauum. *Eccles. 9.* ¶ Octauò sic. dicit sapiens. Nemo scit vtrum quis sit dignus odio vel amore & minus de alio quàm de se: ergo etiam nemo potest scire quis sit sanctus, aut inmundus. ergo videtur quòd non pertineat ad articulum fidei credere quòd ecclesia quæ est congregatio fidelium sit sancta. *Nonum.* ¶Nonò arguitur sic. Fideles non sunt confirmati in fide siue in gratia Dei in statu præsentis peregrinationis. ergo non videtur quòd ecclesia quæ est fidelium collectio dicenda sit sancta: quia firmata siue confirmata. *Decimum.* ¶Decimò arguitur sic. Ecclesia aliquando dicitur fuisse fęda & maculata: ergo non semper videtur dicenda fuisse sancta. consequentia videtur manifesta. antecedens patet. dicit enim Beatus *De pœnit. dist. 1. §. ecclesia.* Hieronymus. Possibile autem est vt quando ecclesia quæ prius rugam habuit & maculam & immundiciam postea restituta est: ita & *Psal. 20.* peccator currens ad medicum, & cætera. Et idem Beatus Hieronymus exponens illud Audi filia, & vide inclina aurem tuam & obliuiscere domum patris tui. De ecclesia dicit sic. Obliuiscere domum patris tui, id est, diabolum qui te prius genuerat, quia totus mundus in maligno positus erat. ideo inclina aurem tuam: quoniam concupiuit rex speciem tuam Christus Iesus à quo regeris: quia nigra eras in domo patris: nunc autem ascendens post baptismum vel intus abluta vel gratia fidei cādida: quia ipse est dominus à quo redēpta es. & infrà. Ante fędata & deformis erat ecclesia sed postea pulchra & speciosa per lauacrum baptismi: quia iustus pro impijs mortuus est, idest, Christus mundans eam per lauacrum sanguinis sui, vt ait Apostolus, non habentem maculam neque rugam. & Augustin. ad idem propositum super eundem Psalmū. ita loquitur. Assumpta est ecclesia ex generatione humano vt Christus caput esset ecclesiæ. Et infrà. Gaudeat sponsa amata à Deo: quando amata? dum adhuc fæda. omnes enim peccauerunt (dicit Apostolus) & egent gloria Dei. Et iterum. Etenim pro impijs Christus mortuus est: amata est fæda, ne remaneret fæda. non enim verè fæda amata est: quia non fęditas amata est. hæc Augustinus.

¶ In quo respondetur ad obiecta facta. Capit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Quod firmiter tenendum sit ecclesiam esse sanctā.*
2 *Sanctitas duplex.*
3 *Mali licèt numero sint de ecclesia non tamen merito.*
4 *Mali non sunt propriè membra ecclesiæ.*
5 *Ecclesia prout comprehendit angelos & homines, semper fuit sancta.*

TENENDVM est firmiter cum sanctis patribus, quēadmodum dictum est, quòd ecclesia Christi sancta sit. vnde Augustinus super illud. Cu *Psal. 85.*
stodi animam meam quoniā
sctūs sum. ita dicit. Audeat dicere corpus Chri 1
audeat dicere vnus ille hō clamās à finibus terrę cū capite suo dicens. Sctūs sum. accepit eñ gratiā sanctitatis, gratiā baptismi & remissionē peccatorū. & infra. Omnes eñ Christiani & oēs fideles & baptizati in Christo ipsum induerunt: sicut Apostolus dicit. Quotquot in Christo baptizati estis Christum induistis. si mēbra facti sunt corporis eius & dicunt se sanctos nō esse: capiti ipsi faciunt iniuriam cuius membra facti sunt. Iam dicendum est ad argumenta. ¶Ad primum respondetur q *Ad primum*
Christus dicitur solus sanctus sicut solus bonus: quia scilicet ipse solus secundum q Deus ex se & naturaliter bonus & sanctus est: & secundum quòd homo in summo sanctitatis, quam obrem sanctus sanctorum nominatur. Et in psalm. de eo cōfitetur Propheta dicens. *Dan. 9.*
Vnxit te Deus oleo lætitiæ præ participibus tuis. secundum quem modum ipse solus sanctus est. Et hoc est quod dicitur. Quis sanctus *1. Reg. 2.*
vt est dominus? vel vt habet alia litera. Non est sanctus præter te domine: quia vt ait glos. nemo sit sanctus nisi Deus. & si sint qui dicunt dij multi & domini multi: nullus tamen eorum naturaliter est id quod est Deus: nam ipse est solus qui ait. Ego sum qui sum. p hoc ergo non negatur quin participatione gratiæ eius fideles boni & iusti & sancti sint. Vnde dominus ait. Sancti estote quoniam ego *Leuit. 20.*
sanctus sum. Et Augustinus tractans illud. Cu *Psalm. 85.*
stodi animam meam quoniam sanctus sum. ita fideles exhortatur. Dicat vnusquisq; fidelium sanctus sum: non est ista superbia elati,

Ad quintū. sum,& gratia eius in me vacua non fuit. ¶Ad quintum patet responsio ex his quæ dicta sunt ad secundam obiectionem,vbi distinctione facta de duplici modo sanctitatis: dictum est,quòd sanctitas importans omnimodam liberationem & immunitatem ab omni corruptione & vetustate culpæ & pœnæ & cuiuscunque imperfectionis contagione: non est ecclesiæ pro statu præsentis vitæ sed futuræ quando apparebit gloriosa. & per consequēs isto modo loquendo non conuenit ecclesiæ pro statu præsentis vitæ non habere maculam aut rugam: vt sonant manifestè sanctorum authoritates inductę. Sanctitas verò quę dicit immunitatem earum culparum & rugarum quæ diuinæ gratiæ animam illustranti repugnant,bene conuenit ecclesiæ sicut diffusè monstratum est,& per consequens hoc modo immunitas competit ecclesiæ etiam pro statu vitæ præsentis non habere maculam neque rugam aut aliquid huiusmodi. ¶Ad sextum dicendum,quòd licet mali numero sint de ecclesia,non tamen merito. Ecclesia autem tota est sancta in omnibus qui de ecclesia sunt numero & merito: cuiusmodi sunt omnes fideles qui dilectione charitatis in Christo radicati sunt. Ait enim Beatus Hilarius. Sanctus es si fide es perfectè credulus,si spe inconcussa firmus,si charitate es perfectè radicatus. Vnde licèt multi fideles peccatores dicantur esse in ecclesia:nihilominus quia isti non sunt propria membra corporis Christi nec perfecta vnitate,quæ est per charitatem pertinent ad ecclesiam, non sequitur quòd ecclesia simpliciter non sit dicenda sancta. sancta quidem est vt prædiximus in omnibus qui ad eam pertinent numero & merito siue in omnibus membris suis. ¶Ad confirmationem autem quæ sumpta est ex authoritate Origenis dicēdum, quòd quanquam ecclesia habeat malos permixtos bonis: quia tamen mali non sunt verè & propriè membra corporis Christi quod est ecclesia:non est fatēdum simpliciter quòd ecclesia Christi sit fœda aut nō sancta aut spelunca latronum:sed bene dicitur à sanctis doctoribus sicut suprà induximus quòd in aliquibus qui non sunt membra eius perfectè & propriè infirmetur aut patiatur aliquā fœditatem, & ex peruersitate operum actuum malorum fidelium aliquas detractabiles suscipiat denominationes: vtputa,quòd dicatur spelunca latronum sicut inductum est ex Origine & alia huiusmodi. ¶Ad septimum respondetur negando consequentiam: quia fideles præsciti aut habēt maculam peccati mortalis aut

Ad sextum

Hilarius li. de Trinita.

Ad confirmationem.

Ad septimū

non,sed sunt in gratia. si detur primum: dicendum est de illis sicut de alijs fidelibus peccatoribus parum antè iam diximus. si verò sine macula sunt peccati mortalis habentes Christi gratiam: dicendum quòd in illis etiam ecclesia sancta dicitur: licet in futurum sint maculam aut contagionem habituri infidelitatis, & impietatis rugam. iudicium quippe de membris ecclesiæ sumitur secundum dispositionem præsentis temporis & non futuri. sicut homo dicitur quis nunc mundus in membris quæ cras aut pòst immunda futura sunt. ¶Ad octauum respondetur negando consequentiam: quoniam scire non possumus via humana quis de adultis in vita præsenti sanctus sit sanctitate gratiæ & inhabitatione spiritus sancti: nihilominus certissimi sumus quòd talis sanctitas sit in membris ecclesiæ quæ illius vera & propria membra sunt in quibus ipsa sancta dicitur, vtpote quæ corpus Christi & sponsa illius dilecta pulchra & sine macula esse describitur. Cantic. 4. ¶Ad nonum dicendum quòd ecclesia pro statu vitæ præsentis non ita in fide & charitate dicitur firmata quòd eius omnia membra ita in gratia sint confirmata quòd amplius peccare non possint: sed ea ratione: quia semper erunt in ecclesia aliqui homines fideles & sancti. ¶Ad decimum & vltimum dicendum primò quòd capiendo ecclesiam prout comprehendit Angelos & homines, ecclesia semper sancta fuit: quia Angeli boni in sanctitate in qua creati sunt immobiles permanserunt. Si loquimur de ecclesia sicut in superioribus locuti sumus: quæ scilicet sumpta est & collecta ex hominibus fidelibus, dicimus etiam quòd semper ecclesia in aliquo vel in aliquibus sancta fuit: dicente Beato Augustino, Olim est ecclesia & ex quo vocantur sancti est ecclesia in terra. Ad authoritates autem inductas in contrarium dicitur quòd Augustinus & Hieronymus nō loquuntur de ecclesia vniuersali quæ ab Abel iusto dicitur incepisse vsque ad vltimum iustum sed de ecclesia secundum quòd dicit collectionem fidelium ex populo gentilium venientium: qui populus prius fuit fœdus sordibus idololatriæ. Vnde Augustinus subiungit. Nonne ista est quæ iacebat in cœno iniquitatum? nonne ista est quæ iacebat in fornicatione idolorum? Vel dicendum & fortè meliùs quòd ecclesia sumpta ex humano genere non est ita intelligenda prius fuisse fœda quòd postquam ecclesia cœpit esse fuerit fœda in omnibus membris suis. quoniā sicut infra videbitur in ecclesia quæ ab Abel

Ad octauū.

Ad nonum.

Ad decimū.

Super psal. 124.

Super psal. mo. 103.

dicitur incepisse, semper fuerunt aliqui vel aliquis sanctus, sed sic accipiendum est: quia omnia membra Ecclesiæ de genere humano sumpta excepto saluatore nostro qui non humano semine sed de spiritu sancto conceptus: fuerunt prius & si non pro eodem tempore fœda fœditate alicuius peccati saltem originalis. & hæc videtur esse intelligentia Augustin. vt apparet ex authoritatibus quas inducit ad probãdum ecclesiam prius fuisse fœdam, vt patet ex illa. Omnes peccauerũt. glos. *Roman. 3.* ex vno peccatore omnes nascuntur peccatores, & egent gloria Dei. Et ex illa. Pro impijs *Roman. 5.* mortuus est.

¶In quo improbatur modus quorundam loquendi de sanctitate ecclesiæ. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *Germanorum conuentum reprehenditur dicentiũ quòd ecclesia non dicatur sancta ratione suppositorum, sed ratione formæ.*

2 *Ecclesia quòd sancta sit in membris suis.*

3 *Sola fidei integritas non sufficit, ut sancta nominetur ecclesia.*

1 FVERVNT quidam nouelli doctores Alemãni: qui docere præsumpserunt quòd ecclesia sancta dicitur non ratione suppositorum cum in ipsa sint permixti bonis multi mali, sed ratione formæ quam dicunt esse identitatem fidei. *Imaginatio Germanorũ* Imaginantur enim quòd sicut ratione vnitatis fidei quam dicunt principium formale ecclesiæ: semper permanet vna & inuariata partibus materialibus ipsius ecclesiæ: continuè sibi inuicem succedentibus & variatis secundùm merita & demerita. sic ratione illius formæ semper sancta permanet & immunis. & hæc est identitas, vt dicunt, fidei quo ad credita. & identitas societatis vel communionis quo ad sacramenta. fides enim quo ad credita, & sacramenta inquinari non potest. Et ita dicunt quòd sicut ecclesia catholica manet semper vna ratione vnitatis fidei: ita semper est sancta ratione eiusdem fidei: quæ semper recta, semper sana & sancta manet & immunis ab omni contagione erroris. de qua dicunt Apostolum dixisse illud. Christus dilexit ecclesiam suam & tradidit semetipsum pro ea vt illam sanctificaret. & cætera. *Ephes. 5.* Sed saluo semper meliori iudicio licèt à fidei puritate & sacramentorum communione ecclesia catholica sancta dicatur, nihilominus præfati doctores ecclesiam catholicã ex hac sola parte sanctam describentes non plenè loquuntur de sanctitate ecclesiæ: nec eo modo quo scriptura sancta loquitur & sancti patres ecclesiæ eam sanctam in symbolo Niceno confessi sunt. Nam dominus ait. Sancti estote quoniam ego sanctus sum. *Leuit. 19.* Manifestum est autem quòd ad homines ipsos loquitur. Et Apostolus. Templũ Dei sanctum est quod estis vos. *1. ad Cor. 3.* Item. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. glos. idest criminalis culpæ. *Cantic. 3.* Item Vna est perfecta mea columba mea. glo. quia omnibus virtutibus & charismatibus perficitur, & sanctitas ecclesiæ non refertur tantùm ad fidem. *Cantic. 6.* Præterea hoc idem ostenditur authoritate sanctorum patrum supranominatorum qui de sanctitate loquuntur non solùm prout dicit integritatem fidei absq; ruga perfidię: sed prout dicit emundationes à contagione mortalis peccati perhabitum virtutum diuinitus infusum: quæ fidelium animas sanctificant & decorant. Vnde Augustinus. Decor domus Dei in sanctis est. *August. sup psalm. 44.* Cæterùm hoc quidem ea ratione apertũ redditur: quia si integritas fidei informis sufficeret ad denominandam ecclesiam sanctam, profectò quilibet peccator fidelis integritatem fidei habens posset vocari sanctus: quod falsum est, dicẽte beato Augustino. Sanctitas est perfectissima voluntas & serenissima puritas. & iterum. sanctus es si sanctam habes affectionem. sanctitas enim in iustitia & operibus constat. *Augusti. in libr. de gratia & libero arbitrio.* Demum sancti doctores sicut suprà tetigimus: dicunt 2 ecclesiam sanctam esse sanctam in veris membris, non in non veris siue mortuis, cuiusmodi sunt fideles peccatorȩs qui etiam integritatem fidei obseruant. Item sancti dicunt quòd ecclesia sancta est in granis non in paleis per quas in area dominica peccatores fideles designantur. Amplius beatissimus Augustinus doctor ecclesiæ & hæreticorum malleus dicit contrarium: qui, vt suprà meminimus, tam in libro retractationum quàm in enchiridion, & in de bono perseuerantiæ dicit, quòd ecclesia non in isto seculo est omnino sine macula, & sine ruga, & tamen si sanctitas ecclesiæ acciperetur ex sola integritate fidei falsum esset, qđ Augustinus tãtis irrefragabilibus testimonijs

stabilire

3 stabilire curauit. ¶ Vltimò si sola fidei integritas & sinceritas sufficeret sanctã nominare ecclesiã, videretur aliq̃b⁹ ꝑcõgregatio schismaticorum & excommunicatorum cùm fidem catholicam adhuc integerrimam custodire videantur: sancta nominanda veniret, quod absurdissimum est. Auctoritas autem Pauli, *Ephes. 5.* quam in suæ falsæ opinionis robur inducunt non potest secundùm literam neque secundũ glos. suæ imaginationi suffragari. planè quod inquit Apostolus, quòd Christus dilexit ecclesiam & tradidit semetipsum pro illa vt illam sanctificaret mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, & cætera. non respicit sanctitatem fidei quæ semper sancta fuit. quia diuinæ veritati innitens & à diuinæ sapientiæ luce emanans: sed ad personas fideles sacro baptismate ablutas, & sanctarum virtutum ornatibus decoratas quæ sunt membra ecclesiæ refertur, vt clarissimum est. Quare de sanctitate ecclesiæ tenendum, & confitendum est non vt isti nouelli magistri sine auctoritate loquentes, docere præsumpserunt, sed iuxta sanctorum doctorum sententiam quam in superioribus capitulis plenè annotauimus.

¶ Quòd ecclesia sit catholica dicenda. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Verbum hoc, catholicum, tripliciter usurpari solet.*
2 *Ecclesia octo de causis catholica nominatur.*
3 *Hæreticorum ecclesiæ quare catholicæ dici nõ possint.*
4 *Fides catholica omnes philosophiæ partes complectitur.*
5 *Præcepta data synagogæ particularia fuerunt, ecclesiæ uerò uniuersalia.*

Ecclesia est catholica.

1 IAM considerandum venit quomodo sancta Dei ecclesiã dicatur catholica. Et notandum in primis quòd tribus cõsueuimus attribuere hoc nomen catholicum: videlicet ecclesiæ fidei Christianæ, & hominibus Christi fidem habentibus. Confitemur enim ecclesiam catholicã cum patribus & symbolo Niceno. Fidem etiam Christi dicimus catholicã cũ beato Athanasio: qui in symbolo ait. Hæc est autem fides catholica. Item Christianum vocamus catholicum. vt Hieronym. vbi ait. *Hieronym. in capi. hæc est fides. 24 q. prima.* Quicũque me culpare voluerit, se imperitum vel maliuolum vel etiam non catholicum, sed hæreticum comprobabit. Catholicum autem nomen Græcum est & sonat latinè vniuersale. 2 Dicitur autem primò fides Christi catholica multiplici de causa. Vna, quia annũtiata & plantata, & seminata est per vniuersum orbem & apud omnem gentem secundùm illud psalm. In omnem terram exiuit sonus eorum. scilicet Apostolorũ. & in fines orbis terræ verba eorum. quòd ita apud Isaiam prophetatum de eis legimus. *Isai. 27.* vt ait gloss. vbi dicitur. Implebunt faciem orbis semine scilicet prædicationis. Hoc etiam fuit eis impositum à saluatore nostro: qui volens omnes homines saluos fieri, iubet Apostolis. Euntes in mũdum vniuersum prædicate euangelium omni creaturæ. *Matth. ulti.* Et Marc. vltim. dicitur. Illi prædicauerunt vbique. Et Apostolus Paulus hanc vniuersalitatem fidei in Romanis commendans, ait. Fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo. *Roman. 1.* ¶ Secundò fides Christi catholica dicitur: quia toto tempore ecclesia illam tenuit & tenet. vnde Augustin. inquit. *Aug. in tracta. de catholica ueritat.* Catholicum nomen Græcum est: interpretatur autem latino eloquio vniuersale: quia toto mundo diffusa ecclesia in toto tempore hanc fidem tenet, nec vnquam aut tempore mutata est aut locis variata. nam hæreticorum fides non potest dici catholica: quia nõ est publica sed priuata neque vbique tenetur. ¶ Tertiò fides Christi dicitur catholica: vt ait Boetius. *Boetius in princ. lib. de Trinita.* Quia eius præcepta non vni genti tantùm obseruãda: sed omnibus gentibus proponit. in quo præcipuè differt à lege Moysi: qui vni tantùm populo præcepta proponebat, similiter & singulæ hæreses suis tantùm sectatoribus præcepta commoda tradunt. sed fides catholica de omnibus curam gerens, omnibus præcepta commoda tribuit: non solùm continentibus, vt Manichæi: sed etiam coniugatis: non solùm innocentibus vt Nouatiani: sed etiam poenitentibus: quibus illi salutem denegabãt. Quartò dicitur catholica: quia ita vniuersaliter vera est, vt ei nihil falsitatis erroris aut iniquitatis admisceatur. in quacunque parte, in quocunque articulo. in quocunque casu. Sectæ autem gentilium ac hæreticorum doctrinæ, & Philosophorum non sic sunt vniuersales: quia si in aliqua sui parte verum dicant, in multis tamen à veritate deficiunt. non sic autem est de fide quæ à veritate cadere nunquam potest. Vnde Propheta ait. *Psalm. 188*

ait. Narrauerunt mihi iniqui fabulationes:
sed non vt lex tua: omnia mandata tua veri-
tas. Et infrà. In æternum domine permanet
verbum tuum: in generatione & generationē
veritas tua. Præterea quilibet Christianus di-
citur catholicus: qui ea quę fides catholica do
August. lib. cet & prædicat credit & vera esse tenet. Vn-
3. de quæst. de Augustinus de duplici generatione catho-
Euang. q. 2. licorū, scilicet bonorum & malorum loquēs
dicit sic. Illi soli catholici mali putantur: qui
quamuis vera credant quæ ad fidei doctrinam
pertinent: tamen flagitiosè viuunt: boni catho
lici sunt qui & fidem rectam sequuntur & bo
nos mores. qui autem aliquid eorum non cre
dit dicitur infidelis & hæreticus. Infidelis qui
dē quia fidem nō habet. Hęreticus quia sectæ
suæ assertor & defensor: phātasias suorum er
rorum pertinaciter præfert authoritati diui-
næ. Ex quibus facile patere poterit principa-
3 le propositum: videlicet quare ecclesia sancta
catholica sit dicenda. Pro quo notandū quòd
ecclesia dicitur catholica siue vniuersalis pri-
mò quo ad locum: quia est toto orbe diffusa.
& illa est ratio beati Augustini in tractatu de
symbolo dicentis. Diuersorum autem hære-
ticorum ideo ecclesiæ catholicæ non dicun-
tur: quia per loca ac suas quascūq; prouincias
continentur. Hæc verò à solis ortu vsque ad
Psalm. 60. occasum vnius fidei splendore diffunditur.
De qua vniuersalitate scribitur. A finibus ter-
ræ ad te clamaui. Super quo verbo Augustin.
in expositione psalm. 29. Quis nostrum cla-
mat à finibus terræ, non ego, non tu, non ille,
sed à finibus terræ ipsa sola ecclesia tota hære
Psal. 112. ditas Christi. Item à solis ortu vsque ad occa-
sum: laudabile nomen domini. Vbicumque au
tem timetur Deus & laudatur ibi est ecclesia
Christi inquit Augustin. ¶ Secundò ecclesia
dicitur catholica, idest, vniuersalis quantum
ad omne tempus: nūquam enim defectura est:
vt quidam male arbitrati sunt: sed ipsa ab A-
bel iusto incipiens vsque in finem seculi per-
Psalm. 47. manebit. quoniā Deus fundauit eam in æter-
num. & Matthæ. vltim. Christus ita pollicitus
est discipulis dicēs. Ego autem vobiscum sum
vsque ad consummationem seculi. ¶ Tertiò
ecclesia dicitur catholica, idest vniuersalis quā
tum ad omnem gentem. colligitur enim eccle
sia ex omni tribu, lingua populo, & natione:
Apocaly. 5. secundum illud. Redemisti nos Deus in sangui
ne tuo ex omni tribu lingua & populo & na-
Actuū. 10. tione & fecisti nos Deo nostro regnum. pro-
pter quod inquit beatus Petrus, In veritate
comperi: quia non est personarum acceptor
Deus: sed in omni gente qui timet eū & opera
tur iustitiam: acceptus est illi. ¶ Quartò eccle
sia dicitur catholica, idest vniuersalis quantū
ad conditiones hominum: quia nullus abijci-
tur ab ecclesia: non dominus, non seruus, non
masculus, non fœmina, non Græcus, non Iu-
dæus, & breuiter nulla hominum conditio ex
cipitur. Vnde Apostolus inquit. Vbi non est Coloss. 3.
masculus & fœmina, gentilis & Iudæus: circū
cisio & pręputium, barbarus & Scytha, seruus
& liber, sed omnia in omnibus Christus. gloss.
nullus vt indignus excipitur. Et infra. In no-
uo homine nulla exterior diuersitas alicui prę
iudicat, scilicet neque sexuum, neq; nationū,
neque obseruationum, neque linguarum, ne-
que conditionum. ¶ Quintò ecclesia dicitur
catholica: quia vt ait Boetius. Articuli fidei v- Boe. in prin
niuersales sunt, non habentes instantiam siue cip. libr. de
exceptionem: quia fidei non potest vnquam trinitat.
subesse falsum. Fidelis Deus, quia sermo no- 2. Corint. 1
ster qui fuit apud vos, nō est in illo, est & nō.
gloss. idest, mendacium. vt in sermone pseudo
prædicatorum: sed est in illo, est, idest, sim-
plex veritas. ¶ Sextò dicitur ecclesia catholi-
ca: quia in ea datur generalis doctrina de visi-
bilibus & inuisibilibus, de cœlestibus & æter-
nis quæ ad instructionem hominum salutem
que humani generis necessaria sunt & vtilia.
dicit enim Anselmus. Nihil vtiliter ad salutem
spiritualem prædicamus quod sacra scriptura
spiritus sancti miraculo fœcundata non pro-
tulerit, aut in se non teneat. hic planè (vt ait 4
Augustinus ad Volusianum) physica, ethica,
& logica ad quę tria omnis reducitur philoso
phia vt docet Plato. Et Augustin. recitat de ci
uitate dei. Hic physica, quoniam omnium na
turarum causæ in Deo sunt creatore. hîc ethi
ca, quoniam vita & honestas non aliundè for-
mantur quàm cum ea quæ diligenda sunt, quē
admodum diligenda sunt diliguntur, scilicet
Deus & proximus. Hic logica: quoniam veri-
tas lumenque rationalis animæ non est nisi
Deus. Hic etiam laudabilis reip. salus. non e-
nim custoditur optimè ciuitas nisi fundamen
to & vinculo fidei firmęque concordiæ fue-
rit solidata. ¶ Septimò ecclesia dicitur catholi
ca propter vniuersalitatem pręceptorum, prę
cepta quippe data synagogæ particularia fue
runt. Tum particularitate temporis, quia
data sunt ad tempus & tandem mutanda pro
tempore aduentus redemptoris nostri. e- Paul. ad Co
rant enim vmbra futurorum. Tum par- lossens. 2.
ticularitate gentis: quia vni genti tantum da-
ta est: scilicet populo Israel, ex quo secundum
carnem Christus nasciturus erat. Vnde dici-
tur. Non fecit taliter omni nationi & iudicia Psal. 168.
sua non

ſua non manifeſtauit eis. Tum particularitate conditionis hominum. nam præceptum circuncisionis ſolis viris datum eſt. Præcepta vero Chriſtianæ religionis vniuerſalia ſunt tempore: quia duratura vſque in finem ſeculi. *Matth. 24.* Amen dico vobis: quia non præteribit generatio hæc, donec hæc omnia fiât. quod Chryſo. exponit de generatione fidelium Chriſti.

¶Secundò ſunt vniuerſalia quo ad gentem: ſicut habitum eſt, & inquit Apoſtolus. *Ad Galat. 3* Omnes enim filij Dei eſtis per fidem quæ eſt in Chriſto Ieſu. quicunque enim in Chriſto baptizati eſtis Chriſtum induiſtis: non eſt Iudæus, nec Græcus non eſt ſeruus neque liber: non eſt maſculus neque fœmina: omnes enim vos vnum eſtis in Chriſto Ieſu. ¶Tertiò ſunt vniuerſalia quo ad conditiones hominum: vnde datum eſt præceptum de baptiſmo: qui viris & fœminis eſt communis. ¶Octauò eccleſia dicitur catholica, ideſt vniuerſalis: quia habet vniuerſalia remedia ſiue medicamenta quæ ad curationem cuiuſcunque membri ſpiritualis efficaciam habent ſalutarem: quæ ſunt ſeptem ſacramenta in quibus ſub tegumẽto rerum ſenſibilium ſecretius diuina virtus operatur. vt ait magiſter ſententiarum. *Magiſt. in 4. diſtin. 1.* Plures iſtorum modorum vniuerſalitatis quibus eccleſia dicitur catholica ſiue vniuerſalis tãgit beatus Iſidorus ita dicens. *Iſidor. lib. 1 de officiis.* Eccleſia vocatur propriè propter quod omnes ad ſe vocet & in vnum congreget. Catholica ideo dicitur: quia per vniuerſum mundum eſt conſtituta. Vel quoniam catholica: hoc eſt: generalis in ea doctrina eſt ad inſtructionem hominum de viſibilibus & inuiſibilibus rebus cœleſtium atq; terreſtrium. Vel propter omne hominum genus ad pietatis ſubuentionem tam principum quàm etiam quibus principantur: oratorum & idiotarum. vel propter hoc quôd generaliter curat omnia peccata quæ per corpus & animam perficiuntur. Hæc Iſidorus.

¶In quo ponuntur obiectiones contra illud quod dictum eſt quòd fides Chriſtiana catholica ſit nominãda. Cap. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Argumenta quinque quibus obijcitur quod fides Chriſtianorum non poſsit dici catholica & vniuerſalis.*

1 CONTRA hoc quod dictum eſt primo in ſuperiori capitulo: quod fides Chriſtiana catholica appellanda ſit multipliciter arguitur. ¶Primo ſic. *Argumentũ primum.* Cognitio debet cognoſcibili ſiue obiecto ſuo eſſe proportionata: non enim quodlibet quomodolibet cognoſcitur. ſed fides eſt cognitio Dei: qui non eſt vniuerſalis neque particularis: vt dicit Auguſtinus. *Aug. in lib. de ciui. Dei.* Ergo fides quæ Dei cognitio eſt: non eſt dicenda vniuerſalis.

¶Secundò ſic: *Secundum.* de ſingularibus non poteſt eſſe niſi ſingularis cognitio. vnde ſingularium non eſt ſcientia. ſed fide quædam ſingularia facta tenemus, vt natiuitatem Chriſti: paſſionem, reſurrectionem, aſcenſionem, aduentum ad iudicium, & huiuſmodi. ergo fides nõ debet dici vniuerſalis & per conſequẽs nec catholica. ¶Tertiò ſic, *Tertium.* ab eo quod eſt cõmune multis non debet proprium nomen alicui rerum imponi: cum nomen cauſa innoteſcendæ rei imponatur. Sed quælibet traditio vel ſecta proponit ea quæ tradit: vt vniuerſaliter ab omnibus credenda vel obſeruanda vt vniuerſaliter vera. ergo non debet fides Chriſtiana ſpecialiter hoc ſibi vendicare vt vel catholica ſiue vniuerſalis nominetur.

¶Quartò ſic. *Quartum.* Idololatria ad omnes mundi angulos peruenit: ſed fides Chriſtiana non inuenitur ad omnes mundi fines perueniſſe: cum aliqui Barbari ſint qui fidem Chriſti non cognoſcant. ergo idololatriæ ſecta magis debet dici catholica, quàm Chriſtiana fides. ¶Quintò ſic. *Quintum.* quod non conuenit omnibus non debet dici vniuerſale: ſed fides Chriſtiana à multis non recipitur dicente Apoſtolo. *Roman. 10* Non omnes obediunt euangelio. Eſa. etiam dicit. *Eſa. 53* Domine quis credidit auditui noſtro? glo. inquit aliquis, ſed non omnes. ergo inconuenienter fides Chriſtiana catholica ſiue vniuerſalis nominatur.

¶In quo reſpondetur ad rationes iam factas. Cap. XV.

1 *Fidei duplex materia.*
2 *Hæreticorum ſectis non propriè conuenit vniuerſalitatis nomen.*
3 *Fides Chriſtiana cur dicta vniuerſalis ſiue catholica.*

CRE.

Fides Christiana est catholica.

CREDENDVM est & sine aliqua hæsitatione tenēdum ꝙ fides Christiana rationib⁹ supra assignatis catholica siue vlis dicēda sit, qđ etiã iterũ cõfirmamus primò autoritate beatissimi Pauli Apostoli dicētis. *Ad Titũ. 1.* Manifestauit aũt tēporibus suis verbum suũ in prędicatione quæ credita est mihi secundum pręceptum Saluatoris nostri Dei: dilecto filio Tito secundum communem fidem gloss. idest, catholicam. *Augusti. in lib. de vera religione.* Præterea beatus Augustin. inquit. Tenenda est nobis Christiana religio & eius ecclesiæ communicatio: quæ catholica est & catholica nominatur non solum à suis: verum etiam ab omnibus inimicis suis. Pro pleniori autem intelligentia huius rei notãdum, quòd fides sicut & quælibet alia cognitio (vt inquit sanctus Thom. super Boetium de trinita.) duplicem habet materiam, scilicet materiam in qua, qui sunt ipsi credentes: & materiã de qua scilicet ipsas res creditas, ex parte autē vtriusque materiæ fides Christiana catholica dici potest. ex parte quidem credentium: quia illã fidem veram asserit Apostolus quæ testificata est à lege & prophetis. *Roman. 3.* Cùm verò prophetarum temporibus diuersę gentes diuersorum deorum cultibus insisterent: solus verò populus Israel Deo vero cultum debitum exhiberet: & sic non esset vna vniuersalis religio præ dixit per ipsos Prophetas sanctus spiritus cultum veri Dei ab omnibus esse assumendum. *Esaie. 45.* Vnde dicitur. Mihi curuabitur omne genu & confitebitur omnis lingua. Quod quidem per religionē Christianam adimpletur. vnde merito catholica nominatur vtpote â cuiuslibet nationis hominibus iuxta illud quod dominus per Malachiam dicit. *Malach. 1.* Ab ortu solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gētibus & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Quare illi qui ab hac fide & religione communiter promissa & recepta in proprias quasdam sententias declinarunt: non catholici: sed quasi à communione diuisi hæretici nominantur. Sed ex parte etiam rerum creditarum in fide Christiana vniuersalitas inuenitur. Fuerunt namque antiquitus diuersæ artes & viæ: quibus hominibus quãtum ad diuersa prouidebatur, vel prouideri credebatur. Quidam namque bonum hominis in solis corporalibus ponebant, vel in diuitijs, vel honoribus: aut voluptatibus. quidam in solis animæ bonis: vt in virtutibus moralibus, vel intellectualibus. quidam autē, vt Augustinus dicit, existimabant deos esse colēdos propter temporalia bona istius vitæ. *Augusti. in lib. de Ciuitate Dei.* quidam vero propter bona qui sunt post vitam. Porphirius enim ponebat quibusdã gentilibus obseruationibus animæ imaginariam partem purgari, & non totam animam. dicebatque, vt Augustinus dicit. *Lib. 10. de Ciuita. Di.* Nondum esse receptam vnam sectam quæ vniuersalem contineat viam animæ liberandæ. hæc autem est religio Christiana: vt Augustinus ibidem dicit. Ipsa enim docet Deum esse colendum: non solum propter æterna: sed etiam propter temporalia beneficia: non solum in spiritualibus: sed etiam in vsu corporalium hominem dirigit, & beatitudinem animæ & corporis repromittit. Et ideô regulæ eius vniuersales dicuntur. vtpote totam vitam hominis in omne qđ ad ipsum quomodolibet pertinet ordinantes. Et has duas rationes vniuersalitatis assignat Boetius, vt suprà diximus. *Boet. in lib. de Trinita.* Quibus notatis dicendum est ad argumenta. ¶ *Ad primũ.* Ad primum respondetur quòd quamuis Deus in se non sit vniuersalis nec particularis: est tamen vniuersalis omnium rerum causa & finis. & sic cognitio quæ de ipso habetur ad omnia: quodammodo vniuersalis est. ¶ *Ad secundũ.* Ad secundum respondetur quòd ratio non militat quia illa particularia facta: puta, natiuitatem, passionem, resurrectionem Christi, & cætera. tenet fides vt vniuersalia remedia ad totum genus humanũ liberandum. *1. ad Ti. 2.* Iuxta illud. Vnus enim Deus: vnus & mediator Dei & hominũ homo Christus Iesus: qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, gloss. interli. nullum excipit qui vellet saluari. ¶ *Ad tertium.* Ad tertium dicendum quod aliæ sectæ licet proponant & nitantur ea quæ tradunt, vt ab omnibus vniuersaliter obseruentur: hoc tamen eis non conuenit, & si hoc sibi vendicare præsumant: quod est proprium fidei Christianæ: nihilominus ad hoc pertingere non possunt vnde eis non proprie vniuersalitatis conuenit nomen. ¶ *Ad quartũ.* Ad quartũ dicēdum, ꝙ idololatria licet ad omnes partes orbis pertigerit: non tamen erat vna religio: sed apud diuersos diuersa: cùm diuersi diuersos sibi deos colendos instituerint. nec iterum ab omnibus nationibus est recepta: cùm à veri Dei cultoribus fuerit reprobata & etiã à sapientibus gentilium, qui dicebant huiusmodi ceremonias esse obseruãdas tãquam legibus iussas, non tanquam dijs placitas. vt de Seneca dicit Augustinus. *Libr. 6. de ciuita. Dei.*

¶ *Ad quintũ.* Ad quintum dicendum quòd fides Christiana nō dicitur catholica vel vniuersalis propter singula generum: sed propter genera singulorum: quia ex omni cōditione hominum

ei ali-

ei aliqui adhærent ſecundum vaticinium prophetæ dicentis. Conuertentur ad dominum vniuerſi fines terræ & adorabunt in cõſpectu eius vniuerſæ familiæ gentium. *Pſalm. 21.*

¶Vbi ponũtur obiectiones contra illud quod dictum eſt quòd eccleſia ſit catholica dicenda. Capitul. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Quinque argumenta quibus obijcitur quod eccleſia Chriſtiana non ſit dicenda catholica, propter rationes in ſuperiori capite poſitas.*

ONSEQVENTER contra id quod de eccleſia dictum eſt quód catholica ſit etiam arguitur multipliciter, & primò ſic. *Argument. primum.* Tempore quo Apoſtoli cõdiderunt ſymbolum: neque fides nec eccleſia era per totum orbem diffuſa, 1 ergo ſequitur quòd eccleſia Chriſti non eſt dicta catholica illa ratione: quia ſcilicet per orbem totum extenſa. Cõſequentia patet, antecedens etiam oſtẽditur ex eo quòd antequam per orbem ad prædicandum Apoſtoli diffunderentur ſymbolum condiderunt in quo tunc iam affirmauerant eccleſiam eſſe catholicã. *Secundum.* ¶Secundò ſic, vna & eadẽ eſt eccleſia quæ fuit apud patres veteris teſtamenti & quæ apud nos eſt in nouo teſtamento. Sed eccleſiã antiquo tempore veteris teſtamenti nõ dicebatur catholica: cum in ſola Iudæa notus *Pſalm. 75.* eſſet Deus: ergo videtur quod etiam nũc tempore gratiæ eccleſia nõ venit catholica nominanda. *Tertium.* ¶Tertiò ſic. Eccleſia Romana dicitur vniuerſalis: vt in ca. in nomine domini. d. 23. licet nõ ſit per orbem diffuſa. ergo videtur ꝙ eccleſia non ſit dicenda catholica ea ratione: quód per totum mundũ extenſa ſit & omniũ *Quartum.* gentium ſocietate conſtituta. ¶Quartò ſic. Omnes eccleſiæ particulares per orbem diſperſæ catholicæ appellantur, ergo hoc non videtur eſſe proprium vniuerſali eccleſiæ. *In cap. quãuis diſt. 21* *Quintum.* ¶Quintò ſic. ſi eccleſia eſſet dicenda catholica, id eſt, vniuerſalis, videretur quòd paſtor eius & rector ſcilicet Rom. pontifex dicẽdus veniret vniuerſalis. ſed hoc prohibetur, vt in capit. nullus. & capit. ecce. diſtin. 99. expreſſe habetur.

¶ In quo reſpõdetur ad obiectiones præcedẽtis cap. Cap. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Quod etiam tempore Apoſtolorum eccleſia catholica dicebatur.*

2 *Eccleſia veterum & noſtra ſemper fuit catholica.*

3 *Eccleſia dicitur uniuerſalis dupliciter.*

4 *Eccleſiæ particulares in toto orbe diſperſæ qua ratione dicuntur catholicæ.*

5 *Papa uniuerſalis dici poteſt, licet ita nominari prohibeatur.*

D id verò quod in prima ratione obijcitur reſpondetur dupliciter. ¶Primò, quod etiam pro tempore quo Apoſtoli ſymbolum condiderunt, eccleſia catholica erat & ſic iuſtè nominabatur: quia fides eius catholica ſiue vniuerſalis erat vniuerſalitate veritatis: quia quicquid in ſacra ſcriptura docetur credendum, omnino & vniuerſaliter ſine aliqua inſtantia verum eſt. *Ad primũ.* 1 Nam vt ait Aug. in epiſtola ad Hier. Si ad ſcripturas ſanctas admiſſa fuerit vel officioſa mendacia quid in eis remanebit authoritatis? quæ tandem de ſcripturis illis ſententia proferetur: cuius pondere contẽtioſæ falſitatis obtegeretur improbitas? ¶Secũdò reſpõdetur ꝙ etſi fides catholica: & ꝑ conſequẽs eccleſia tẽpore quo Apoſtoli eccleſiã profeſſi ſunt catholicã: non fuerit diffuſa actu per totũ orbẽ erat tñ in proximo diffundẽda: ſecundũ illud pſal. Dominabit̃ à mari vſq; ad mare & à flumine vſq; ad terminos orbis terrarum, vbi *Pſalm. 71.* gl. quę ex Aug. ſumitur ita hẽt. Oſtẽdit quę ſit amplitudo regni: ſic latũ eſt ꝙ dominabitur à mari, i. à quolibet fine terræ vſq; ad mare, i. vſque ad quẽlibet finẽ terræ diffundetur: tã late dilatabit eccleſia & à flumine Iordanis dominabitur, vbi vox patris intonuit ſup Chriſtũ, Hic eſt filius meus dilectus. Inde ergo doctrina eius incepit. Inde autoritas magiſterij dilatatur vſq; ad terminos orbis terræ prædicato euangelio regni Chriſti. Inde regula baptiſmi per totũ mundũ emanauit. hæc gl. ¶Ad ſecũdum reſpondetur ſicut ad pręcedens. negatur *Ad ſecundũ* 2 enim minor vniuerſaliter: quoniã eccleſia ſemper fuit catholica vniuerſalitate puritatis & veritatis ipſius fidei loquẽdo aũt de vniuerſalitate dilatationis per orbẽ minor conceditur & negat̃ conſequẽtia. Licet eñ vna & eadẽ eccleſia ſit & fuerit ſemp apud veteres patres quę apud nos: nihilominꝰ ꝑ ſucceſſionẽ tẽporũ aliqua ſunt in eccleſia inſtituta, & ampliora grarum

rum dona ecclesiæ donata sunt: sicut supra diximus: in quibus magna est differentia in ecclesia quo ad statum testamẽti veteris, & quo ad statum plenitudinis gratiæ: sicut in notitia vnus Dei patet: quæ quasi tãtum erat pro illo tempore in populo Iudæorum. Iuxta illud. Notus in Iudæa Deus: nunc verò per totum orbem claret. Vnde Hieronymus in glos. super prædictum psalmum, ita ait: Antequam illuminaret crux mundum antequam videretur dominus in terra notus erat in Iudæa Deus & in Israel magnum nomen eius: quando autem venit saluator, in omnem terram exiuit sonus eius & in fines orbis terræ verba eius. Hæc Hieronymus. Vnde secundum hanc vniuersalitatis rationem: ecclesia à tempore gratiæ incepit esse catholica: sicut circa capit. vigesimũ quartũ, infra clarius habebitur. Vnde Ambrosius tractans illud. Annũtiaui iustitiam tuam in ecclesia magna, dicit. Quid est quod addit magna: nisi quia fuit ante non magna: quę est magna nisi de totius orbis terrarum partibus congregata? ¶ Ad tertium respondetur iuxta Innocentium in epistola quadam, quòd ecclesia dicitur vniuersalis dupliciter. Vno modo quia de vniuersis constat ecclesiis: sic sumitur in capitul. alienus. vbi dicit Cyprianus. Alienus est, prophanus est, hostis est, non potest Deum habere patrem qui vniuersalis ecclesiæ non tenet vnitatem. Et in capitul. scisma. qui se ab vniuersali ecclesia diuiserunt, &c. Et secũdum hanc acceptionem vocabuli vniuersalitatis ecclesia Romana non est vniuersalis sed pars vniuersalis ecclesiæ: prima videlicet, & præcipua: velut caput in corpore. sicut habetur in capitul. quamuis. distinctione vigesimaprima. vbi habetur. quamuis vniuersæ per orbem catholicæ ecclesiæ vnus talamus Christi sit: tamen sancta Romana ecclesia catholica & Apostolica cæteris ecclesijs prælata est. Alio mõ dicitur vniuersalis ecclesia q̃ sub se cõtinet ecclesias vniuersas, & hoc modo ecclesia Romana dicit̃ ecclesia vniuersalis. quoniã ipsa sola cæteris prælata est. vt in prædicto capit. quamuis. & in dicto capitul. omnes. & in dicto cap. sacrosancta. distinctione vigesimasecunda. Dicitur etiã ecclesia Romana maximè catholica, quia in ea extra maculam semper est obseruata religio Christiana, vt in capitulo. in sede apostolica. 24. quæstione prima. & quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur: neque hæreticis nouitatibus deprauanda succubuit. vt in capitulo à recta, eisdem causa & quęstione. ¶ Ad quartum dicendum quòd

Psalm. 75. *Psalm. 39.* *Ad tertiũ.* 3 *Capit. alienus. 24. q. 1.* *Ad quartũ.*

ecclesiæ particulares dicuntur catholicæ non ratione diffusionis aut extensionis per orbem; sed ratione fidei catholicæ: quæ communis est omnibus Christi ecclesiis per orbẽ dispersis ita quod ita dicitur ecclesia catholica sicut homo catholicus qui, scilicet fidem eam tenet quam tota ecclesia per orbem obseruat. ¶ Ad quintum respondetur q̃ Papa veraciter est vniuersalis Papa & rector vniuersalis ecclesiæ, & ita vt alias duce Christo cùm de Romano Pontifice loquemur ostẽdemus: Multi sancti patres Romanos Pontifices vniuersales nominarunt & scripserunt: vnde etiã tota synodus Calcedonen. dicitur acclamasse Leoni Papæ. Sanctissimus Apostolicus & œcumenicus, idest, vniuersalis Patriarcha, per multos annos viuat. Prohibetur tamen vocari vniuersalis. tũ propter humilitatẽ, tũ quia non præficitur cuilibet particulari ecclesiæ, vt proprius & specialis illius ecclesiæ rector. sic enim cessarent omnium aliorum pontificum potestates, & hæc ratio assignatur in capitulo allegato nullus. Iusta est etiam sententia beati Thom. Ex his quę dicta sunt de vniuersalitate ecclesiæ eliditur error hæreticorũ qui in vno angulo terræ aut apud aliquam regionem aut gentem coarctantur, sicut fuit error Donati: qui apud solam Africam Christi ecclesiam esse dicebat. contra quem & sequaces suos Augustinus, ita loquitur. Christum tales maledicunt qui dicunt, perijt ecclesia de toto orbe terrarum, & remansit in sola Africa. quantam autem faciant iniuriam videte fratres. Scriptura dicit. In latas gentes dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.

Ad quintũ. 5 *S. Thom. in tract. cõtra impugnãtes religiones.* *Psalm. 8.*

¶ In quo rationibus ostenditur quòd ecclesia Apostolica dicatur. Cap. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Quod ecclesia multiplici ratione dicatur Apostolica.*

2 *Apostolicum nomen græcum quid significat.*

AMPLIVS quarto loco sancti patres in symbolo sanctam dei ecclesiam, Apostolicam professi sunt dicẽtes. Credo vnam sanctam catholi-

Ecclesia est Apostolica.

catholicã & apostolicã ecclesiam. Item beatus Greg. exponẽs symbolũ in registro. Credo in quit vnã fidem: vnũ baptisma, vnam Apostolicam & vniuersalem ecclesiam. Apposuerunt autẽ sancti patres in symbolo suo supra symbolum Apostolorũ: quod ecclesia esset Apostolica, & hoc profecto vt dicit Albertus Magnus ad ostensionem authoritatis, & antiquitatis ecclesiæ: contra eos qui nouella & peregrina dogmata in ecclesia: præsumptores nouitatũ, introducunt. Dicitur autem ecclesia apostolica ratione multiplici. Tum primò: quia in Apostolis qui fuerunt primi qui adhæserunt Christo, vt habet gloss. Genes. 38. Ecclesia initiata est, & suu esse secundum tempus gratiæ reuelatæ suscepit originem. Vnde Augustin. dicit de plebe Iudaica. Primum Apostolos elegit quos quasi fundamẽta ecclesiæ instituit, quorum prædicatione de eadem plebe multi ad eum conuersi in seipsis originem ecclesiæ præstiterunt. Vnde Apostolus de se & alijs Christi Apostolis, ita attestatur. Elegit nos Deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus & fide veritatis, & Augustin. tractans illud. Delectauerunt filiæ regum, ita ad propositũ loquitur ecclesiæ. Filiæ Apostoli sunt, filiæ regum sunt, ille enim est rex regum illi autem reges de quibus dictum est. Sedebitis super duodecim sedes iudicantes duodecim tribus Israel, qui Apostoli sicut primitiæ fuerunt Christiani populi ordine temporis: ita amplitudine perfectionis. Attestatur hoc Apostolus qui de seipso & de alijs Apostolis ita dicit. Nosipsi primitias spiritus habentes, glo. & tempore prius & cæteris abundantius. Merito ergo ipsa vniuersalis ecclesia ratione propagationis qua ab Apostolis secundum tempus reuelatæ gratiæ originem sumpsit, Apostolica à sanctis patribus est nominata. Secundo dicitur Apostolica: quia post ascensionem Dñi: Apostoli in fide & sancta doctrina, verbo prædicationis, miraculis, sanctitatis exemplis fundarunt & roborarunt ecclesiam. Superædificati, scilicet estis, super fundamẽtum Apostolorum & Prophetarum, id est, super nouum & vetus testamentum: quia quod Apostoli prædicarunt Prophetæ futurum prædixerunt. Licet autem Christus sit principale & maximum ecclesiæ fundamentum. Nihilominus Apostoli dicuntur fundamenta secundaria ecclesiæ. Vnde beatissimus Iohannes de ecclesia ita loquitur. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina Apostolorum & agni. & in psalm. de ecclesia dicitur. Fundamẽta eius in montibus

Lib. de Ciui tat. Dei, & habetur. 35 q. 1. §. hac itaq.
2. Ad Thes sal. 2.
Psal. 44.
Rom. 8.
Eph. 3.
1. Cor. 13.
Apocal. 21
Psal. 86.

sanctis, gloss. in Apostolis & Prophetis. Et bene Apostoli montibus comparantur, sicut enim solis radius primo illustrat montes: deinde ad conualles ascendit: ita radius solis diuinitatis primo Apostolos illustrauit: deinde per eos fideles vniuersos illuminauit. Vnde ad ipsos ait Christus. Vos estis lux mundi. Verum & si in fide & doctrina omnium Apostolorum fundata dicatur: maximè tamen in confessione fidei beati Petri fundata est ecclesia, dicente Christo. Tu es Petrus, & super hanc petram. glossa idest, hanc fidei professionem, ædificabo ecclesiam meam: hinc maximè successor beati Petri cuiusmodi est Pontifex Romanus antonomaticè dicitur Apostolicus.

Tertio ecclesia sancta dicitur Apostolica: quia Apostolorum fidem, prædicationem, documenta, atque authoritatem retinet semper & obseruat. Retinet quidem potestatem in clauibus: sententiam in verbo, & vitam in exemplo. Custodit planè & obseruat id quod spiritus sanctus per Salomonem iubet. Non transgrediaris terminos antiquos quos posuerũt patres tui. Patres autem ecclesiæ dicti sunt Apostoli secundũ illud Psalm. Pro patribus nati sunt tibi filij. vbi glossa Augustin. & Hieronymus, dicit. Genuerunt ecclesiam Apostoli: ipsi missi sunt, ipsi prędicauerunt, ipsi patres pro quibus nati sunt tibi filij, idest, constituti sunt episcopi quibus regaris, & guberneris. Summe autem necessarium est ecclesiæ obseruare antiquos terminos: quos posuerunt sancti Apostoli: quia cum teste Hieronym. Ecclesia non parietibus consistit sed in dogmatum veritate, & ecclesia vbi fides vera est: ex fide Apostolorum cognoscimus quis in ecclesia sit. Vnde Hieronymus, vbi suprà. In ecclesia sumus, si habemus fidem ecclesiæ, fidem Apostolorum, fidem Christi dogmatum veritatis.

¶ Quartò dicitur Ecclesia Apostolica: quia omnis Christianæ religionis ritus, & sacrarum institutionum Ecclesiasticarum obseruantia à traditione Apostolica creditur in Ecclesia deriuata, vt in capitulo ecclesiasticarum. distinctione vndecima. colligitur. Et Augustinus, illud ita confirmat dicens. Illa quæ per vniuersam custodiuntur ecclesiã ab ipsis Apostolis tradita & commemorata creduntur: quamuis in eorum dictis vel consilijs non reperiantur. Huic sedes beati Petri quæ nobis mater est sacerdotalis dignitatis, & magistra rationis: quæ etiam à tramite Apostolicæ traditionis nũquam recessit: iuxta. c. à recta. 24. q. 1. specialiter apostolica nominatur

Matth. 5.
Matth. 16.
Dist. 97. c. hoc cap. si quis pecuniam.
Prouer. 21
Psal. 44.
Hieroñ. sup psal. 134.
Lib. 2. de baptis. contra Donat.

vt

vt in cap.sic.& in cap. in memoriam.dist.19. & in cap.sacrosancta.dist.22.verum quanquã reperitur ꝙ ecclesiæ in quibus apostoli corporaliter perdocuerunt apostolicæ sunt vocatę. Quinto ecclesia vocata est apostolica:quia Pe-
2 trus & Paulus principes Apostolorũ Romanam ecclesiam,quæ caput & prælata est omnium ecclesiarum:pariter Christo domino cõsecrarunt: eam quoq; omnibus vrbibus:scilicet vniuerso mundo sua præsentia atq; venerando triumpho prætulerunt. Sexto dicitur ecclesia apostolica secũdum aliquos iuxta interpretationem Græcam huius vocabuli qua si desuper missa. Apostolicum enim nomen Græcum est: & dicitur ab apo quod est de super:& stolon,quod est missio quasi desupermissa. vnde & Apostolus dicitur desuper missus.Ecclesia autem dicitur desuper missa: quia
Apoc.21 de cœlo exemplata,secundum illud.Ecce ego Iohannes vidi ciuitatem sanctam Hierusalem descendentem de cœlo à Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo.Ex quibus maxime arguitur impia præsumptio quorundam: qui apostolica doctrina contempta nouella dogmata in ecclesia serere moliuntur.Contra quos dicit Iulius Papa. Nolite errare fratres
Iulius Papa in capi.noli te.dist.11. mei in doctrinis varijs & extraneis nolite abduci & instituta Apostolorum & Apostolicorum virorum canonesque habeatis his fruamini,vt firmi contra cuncta inimicorum iacula persistere valeatis.Satis enim indignum est quenquam vel pontificum,vel ordinum subsequentium hanc regulam refutare quam beati Petri sedem & sequi viderit & docere.

¶ In quo ponuntur aliqua obiecta contra hoc quod dictum est quod ecclesia sit apostolica dicenda. Cap. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia Christiana, & ecclesia catholica idẽ sunt.*
2 *Quod ecclesia non solum ab Apostolis sed à Christo apostolica dicatur.*
3 *Ecclesia quibus de causis potius Apostolica quam Prophetica dicenda sit.*
4 *Apostoli quod dicãtur filij Prophetarum.*
5 *Ecclesia cum dicitur Apostolica, in Apostolis intelliguntur Patriarchæ & Prophetæ.*
6 *Apostoli nihil ad salutem humanam necessarium docuerunt, quod non ab Euangelio, siue à Christo didicerint.*

ADVERSVS ea quæ in capit. præcedenti dicta sunt obijcitur sic. Christus dicitur principale & maximum fundamentum ecclesiæ dicente Apostolo, fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod est positum quod est Iesus Christus. Cum ergo ecclesia à suo fundamento debeat recipere denominationem, videtur ꝙ magis Christiana quàm Apostolica veniat nominanda. Secundo sic.Ita Prophetę dicũtur secundaria fundamenta ecclesiæ sicut Apostoli dicente Paulo. Superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ergo ita ecclesia nominanda venit Prophetica sicut Apostolica.

Argumentum primũ. *1. Corin.3* *Secundum.* *Ad Ephe.3*

¶ Tertio doctrina super quam fundata est maximè ecclesia dicitur esse Euangelium. Vnde dicit Christus.Super hanc petrã,idest, huius fidei confessionem ædificabo ecclesiam meam, ergo videtur ꝙ potius ecclesia est euangelica dicenda quàm Apostolica.¶Ad illa dicendum est ad primum dicitur quòd verum est ꝙ ecclesia indubitanter & Chri est,& Christiana dicitur à Christo sicut & populus dicitur Christianus.Vnde Augustin. super Iohe. fundata est ecclesia super petram. Vnde & Petrus nomen accepit, non enim petra à Petro,sed Petrus à petra,sicut nõ Christus à christiano:sed Christianus à Christo nominatur, de quo Christianitatis nomine & de tempore quo illa Christi ecclesia primum appellari cepit idem Beatus Aug. inquit,ipsa res quę nũc Christiana religio nuncupatur,erat apud antiquos: neq; defuit ab initio generis humani, quousq; ipse veniret in carnem,vnde vera religio quæ iam erat cepit appellari Christiana. Cum enim post resurrectionem ascensionem que in cœlum cepissent prædicari Apostoli, & plurimi crederẽt primum apud Antiochiã sicut scriptũ est appellati sunt discipuli Christiani.Nostris ergo temporibus Christiana religio non quia prioribus temporibus nõ fuit, sed quia posterioribus hoc nomẽ accepit,quã cognoscere, & assequi securissima & certissima est salus,hæc Aug. nihilominus in symbolo magis nominata est Apostolica quàm christiana,tum ideo quia in hoc ꝙ dicta est catholica satis exprimebatur Christiana nominari. Catholicus enim & Christianus idẽ sunt,tum etiam est dicta magis Apostolica, quia cum apostolus interpretetur missus,vt dicit Aug.& in misso intelligatur ipse mittens,profecto in eo ꝙ ecclesia dicta est apostolica vtrumque intelligitur,scilicet Christus mittens qui principale &

Tertium. *Matth.16.* *Ad primũ.* *August.lib. 1.retractationum.*

pale,& primarium fundamentum est ecclesiæ,imò sicut sanctus sanctorum,& princeps pastorum,ita est fundamentum fundamentorum.Intelliguntur,& ipsi apostoli à Christo missi qui secundaria fundamenta dicuntur esse sanctæ ecclesiæ Dei. Præterea Christus Apostolus dicitur. vnde inquit, beatus
Hebræ. 3. Paulus,Fratres considerate apostolum,& pontificem confessionis nostræ Iesum, vbi glos. inquit.Cur negemus Christum apostolum, quem nobis Deus misit?vnde ecclesia nō solū ab apostolis Christi,sed etiā ab ipso Christo apostolica denominatur.¶ Ad secūdā ratione q licèt prophetæ dicti sint fundamēta ecclesiæ sicut,& apostoli, nihilominus ecclesia magis apostolica quàm prophetica venit nominanda multiplici ratione.Primò quidē quia fidem Ipsam catholicam super quam ecclesia Dei fundata est apostoli magis explicitam,& dilucidatam nobis tradiderunt quā fecerunt prophetæ.Prophetæ quippe iuxta sui nominis interpretationē(propheta enim procul videns interpretatur)sub quibusdam vmbris figurarum nobis diuinorū mysteriorum fidem tradiderunt.vnde super illud, tenebrosa aqua in nubibus aëris,dicit gl.id est obscura doctrina est in prophetis. Sanè tamē vltima cōsummatio gratiæ facta fuit per Christum,vnde & tempus eius dicitur tempus plenitudinis.Illi qui propinquiores fuerunt Christo,vel ante sicut Ioānes Baptista, vel post sicut apostoli plenius mysteria Dei cognouerunt,& per consequēs magis explicitam ecclesiæ tradiderunt fidei doctrinam, quod sic patet.Fides ecclesiæ in duobus maximè consistit. ¶ Primò in vera cognitione Dei secundum illud. Accedentem ad Deum oportet credere quia Deus est.¶ Secundò in mysterio Incarnationis Christi.In vtroq; potissimè per apostolorum doctrinam ecclesia sancta Dei illuminata est :vnde maximè super reuelatione facta apostolis de fide vnitatis diuinæ essentiæ, & trinitatis personarū & aduentus filij Dei in carnem, tota fides ecclesiæ fundata est . vnde apostolo Petro à patre luminum docto vtriusque sacramenti fidem explicitè profitenti & dicenti, Tu es Christus filius Dei viui qui in hunc mundū venisti, Respondet Christus. Amen dico tibi Petre,quia tu es Petrus, & super hanc petram,scilicet, confessionis tuæ fundabo ecclesiam meam. De hac Petri fidei professione beatus Hilarius,ita loquitur.Fides itaque Petri Dei filium in homine videns vtrunq; cōplexa est dicens.Tu es Christus filius Dei viui.Hęc confessionis ratio tenenda est,vt sicut Dei filium,ita & filium hominis meminerimus,quia alterum sine altero nihil spei tribuit ad salutē hæc Hilarius.¶ Secunda ratio propter quā ecclesia dicta est magis apostolica quàm prophetica est, quia vniuersalior ac profundior fuit doctrina apostolorum q prophetarum.Apostolicæ enim prædicationis tuba in omnes fines orbis exiuit: quod nō fecit vox ꝓphetarū.Vnde de apostolis dicit propheta.In omnem terram exiuit sonus eorum,&c.Et Leo papa.Ita dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit,vt veritas,quæ ante legis & prophetarū præconio continebatur per apostolicā tubā in salutem vniuersitatis exiret , sicut scriptū est.In omnem terram exiuit sonus eorū, & in fines orbis terræ verba eorum.Et super illud Lucæ.Elegit duodecim quos apostolos nominauit,dicit glos.quos ad propagādum auxilium salutis humanæ per terrarum orbem satores fidei destinaret . ¶ Tertia ratio quare magis apostolica quā prophetica nominatur est , quia superabundantior diuinæ gratiæ perfectio fuit in apostolis quā in prophetis,vnde sicut supra allegatum est apostolus Paulus de se,& alijs dicit . Nos ipsi primitias spiritus habentes.glo.id est spiritum sanctum,& tempore prius,& cæteris abundantius.Et ad Ephe.dicit.Secundum diuitias gratiæ eius quæ superabundauit in nobis gloss. scilicet apostolis.in omni sapientia.gloss.In omni noticia de diuinis, & prudentia. gloss. prouidentia temporalium,vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ secundū beneplacitum eius . ¶ Quarta ratio est propter quā apostolica non prophetica dicta est ecclesia,quia adueniente plenitudine temporis consummatoq; redēptionis nostræ sacramēto,quæ principaliter de fide catholica sancti prædixerūt prophetæ,adimpleta sunt in ecclesia,& quę ab eis quasi sub sigillis clausa tradita sunt,iam sunt aperta & reserata. Vnde glo.super illo verbo plenitudo temporis dicit,id est adimpletio figurarum omnium. Cumq; iam in ecclesia dispensata,& manifestata veritate per apostolorū prædicationē, iam prophetę ad nouam doctrinam fidei deprompendam tanquā nubes in præsentia soli cessauerint : quia lex & prophetæ vsq; ad Ioanē , multò conuenientius ecclesia apostolica est nominata quàm prophetica.¶ Secundò,posset responderi ad rationem factam q cum apostoli dicantur filij prophetarum.vnde glos.super illud.Ita filij excussorum. quæ

Marginal notes (left): Hebræ. 3. 2 — Ad secundū respōdetur primò. 3 — Psal. 16. — Ad Gal. 4. — Hebr. 11. — Hilari' lib. de trinitate
Marginal notes (right): Leo papa in cap. ita dominus di. 18. — Luc. 6. — Roma. 8. — Ephe. 1. — Ad Gal. 4. — Matth. 11. — Respōdetur secundo. — Psal. 147.

est Augu. dicit. Sciendũ ergo filios excussorum dictos esse apostolos filios prophetarũ, qui dicuntur excussi. Excuti dicitur aliquid vt faciens, vt exeat quod intus latebat clausum. Prophetæ ergo clausa continentes sacramenta excussi sunt à prædicatoribus accedente eorum diligentia, & domino aperiente, & quæ abscondita erant prodierunt aperta. Ideoque prophetæ dicuntur excussi quibus excussis generati sunt apostoli, hæc ibi. Quare cum ecclesia dicitur apostolica in apostolis intelliguntur patriarchæ, & prophetæ quorum fuerunt filij, non modò propagatione carnis, sed etiam professione, fidei, & imitatione sanctitatis. ¶ Ad tertium 5 respondetur quòd ratio non procedit. Tum quia eadem est doctrina apostolica, & euangelica: ipsi enim apostoli nihil ad salutem humanam necessarium docuerunt quod non ab euangelio, siue à Christo didicerunt. Vnde apostolus Paulus multiplicatis vicibus doctrinam quã prædicabat in Epistolis suis euangelium vocat. Præterea ipsi apostoli ne dum euangelij fuerunt notarij, sed etiam præcones per totum orbem. Tum etiam, quia professio illa fidei, super quã Christus fundauit ecclesiam, beati Petri apostoli fuit, qui tã quam os omnium apostolorum, vt dicit beatus Chrysost. Christo quærenti, & interrogãti apostolos suos, Vos quem me esse dicitis? Respondit in persona omnium apostolorũ. Tu es Christus filius Dei viui, &c. Tum quia ipsi apostoli simul in vnum conuenientes, vt ex traditione maiorum accepimus, singuli singulas proferentes sententias: cùm ab inuicem discessuri essent, Symbolum ediderunt, quòd vniuersalis ecclesia tenet, sicut beatus Clemens papa discipulus, & successor apostolorum in decretis suis testatur. Item sanctus Leo papa prim⁹, pulchræ Augustæ scribens. Ipsa, inquit, catholici Symboli breuis, & perfecta confessio duodecim apostolorũ totidem signata est sententijs. Et beatus Ambrosi. huius rei illustris testis clauem regni cælorum deputans esse fidem apostolorum, ita dicit. Clauem quidem istam arbitror duodecim artificũ operatione conflatam: duodecim enim apostolorũ Symbolo fides concepta est, qui velut periti artifices in vnum conuenientes, clauem suo concilio conflarunt, hæc ille. Meritò ergo his, & superiorib⁹ rationibus bene ponderatis, ecclesia sancta Dei à sanctis partibus in compositione secundi Symboli apostolica est appellata.

Ad tertiũ. *Matth. 16.*

¶ Quomodo accipiendum sit id quod aliquando dicitur. Credimus in vnam sanctam ecclesiam. Cap. XX.

SVMMARIVM

1 *In Christum credere quid sit.*
2 *Quòd melius sit dicere, credo vnam sanctam ecclesiã Catholicã, quã, credo in vnã sanctã, &c.*

ANTEQVAM ad alia procedamus necessarium nobis visum est declarare hoc loco qualiter accipiendum sit id quod in Symbolo sanctorum patrum aliqui legunt Et in vnam sanctam ecclesiã. Sunt enim non nulli qui hoc peruerse interpretantur. Vidimus enim nos in Basilea apud congregatos in concilio vniuersali circa authoritatem ecclesiæ, ita deliros, vt ad hoc verbũ ita genua flecterent, & profunda humilitate articulum illum venerarentur, sicut fidelis & deuotus populus Christianus solitus est ad verbum illud. Et incarnat⁹ est de spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Pro quo considerandum, quod vt ait Albertus magnus, dictum illud sanctorum patrum non est ita accipiendum ac si nos Synodus iubeat credere in aliud quod nõ est Deus, quia hoc idolatria, & non fides esset. Cùm enim id in quod credimus designetur finis fidei nostræ (Nam vt dicit August. In Christum credere est amando in ipsum tendere) sic in aliquid quod non est Deus esset finis fidei nostræ, quòd est absurdum. Vnde Augu. tractans illud Ioan. 14. Creditis in Deum, & in me credite, dicit sic. Nunquã aliquis apostolorũ, dicere auderet, Qui in me credit, omnino enim non diceret qui in me credit. Credimus enim apostolo, sed nõ credim⁹ in apostolũ. Itẽ id Aug. in gl. super illud Rom. 4. Omni credẽti in cũ, &c. Attẽde, inquit, ꝙ ait credenti in cũ, aliud enim est credere in eum, aliud credere ei, aliud credere illum. Credimus Petro, sed nõ in Petrum. Quare idem Aug. in epistola ad Neophitos, & habetur de consecra. distin. 4. capitu. primo, ita dicit. Non eodem modo interrogamus, vt quomodo in Deum credi tur sic in ecclesiam sanctam, & catholicam. Propterea sancta, & catholica est quòd rectè credit in Deum: non ergo diximus, vt in ecclesiam

In ecclesiã quomodo creditur. 2

Aug. de pœ. dist. 2. §. ex præmissis. 1

clesiam quasi in Deum crederetis, sed intelligite nos dicere, & dixisse vt in ecclesia sancta catholica in Deum crederetis. hæc Aug. Ob hanc autem difficultatem, vt Alexander de Ales in tertio suo in fin. & sanctus Thom. attestatur, Leo papa dicit non debere dici, in vnam sanctam, sed simpliciter vnam sanctā. Verùm, quòd Anselmus dicit, quòd potest dici in vnam sanctam in quantum in isto effectu intelligitur veritas increata, scilicet, spiritus sanctus, vt sit sensus. Credo in sancta m ecclesiam, id est in spiritum sanctum, suis donis venientem, & sanctificantem ecclesiam, sub quo sensu etiam sanctus Thom. idem affirmat, vnde sic dicit. Si dicatur in sanctam ecclesiam catholicam, hoc est intelligendum secundum quòd fides nostra refertur ad spiritum sanctum qui sanctificat ecclesiam, vt sit sensus. Credo in spiritum sanctum sanctificantem ecclesiam. Sed melius est, secundū communiorem vsum, vt non ponatur in, sed simpliciter dicatur, sanctam ecclesiam catholicam, sicut etiam Leo papa dicit, hæc sanct° Thom. Ad idem est sententia Alberti Magni in expositione Symboli, ita dicentis. Quia omnis articulus fundatur in diuina, & æterna veritate, & non super creatam veritatem, quia omnis creatura vana est, & non habet solidam veritatem: ideò ille articulus resoluendus est ad proprium opus spiritus sancti, hoc est, credo in spiritū sanctum, non tantum secundum se, sicut dixit præcedens articulus, sed credo in eum, secundum proprium opus eius, quod est, quòd sanctificat ecclesiam. Item Rufinus in explicatione Symboli, ita dicit. Sāctam ecclesiā, remißionem peccatorum, huius carnis resurrectionem, nō dixit. In sanctam ecclesiam, nec in remißionē peccatorum, nec in carnis resurrectionem. Si enim adiecisset in præpositionem, vna cū superioribus eademq; vis fuerat: nunc autē in illis quidem vocabulis vbi de diuinitate fides ordinatur, in Deum patrem dicitur, & in Iesum Christum filium eius, & in spiritum sanctum, in cæteris verò vbi non de diuinita, te, sed de creaturis, & mysterijs sermo est in propositio non additur, vt dicatur in sanctam ecclesiā, sed sanctam ecclesiam, credendum esse: non vt in Deum, sed vt ecclesiam à Deo congregatam, & remißionem peccatorum credendum esse, non in remißionē peccatorum, nō in resurrectionē carnis. Hac itaque præpositionis syllaba creator à creaturis secernitur, & diuina ab humanis separantur. Et infrà. Hi ergo qui suprà in vnum Deū credere docti sunt sub mysterio trinitatis, credere & hoc debent vnā esse ecclesiā sanctam in qua est fides vna & vnū baptisma, in qua vn° Deus credit pater, & vn° Deus Iesus Christ° filius eius, & vnus Deus spiritus sanctus. Ista est igitur sancta ecclesia nō habens maculam aut rugam: multi enim, & alij ecclesias cōgregarunt, vt Martion, vt Valentinus, vt Hebiō vt Manichæus, vt Arrius, & cæteri omnes hæretici, sed illæ ecclesiæ non sunt sine macula ac ruga perfidiæ. Et ideò dicebat de illis propheta, Odiui ecclesiā malignantiū, & cū impijs non sedebo. De hac autem ecclesia quæ fidē Christi integram seruat audi quid dicit spiritus sanctus in Cāticis canticorum. Vna est columba mea. vna est perfecta genetricis suæ. Qui ergo hanc fidem in ecclesia suscipit non declinet in concilio vanitatis, cum iniqua gerentibus non introeat.

In. 3. sent. d. 25.

S. Th. 2. 2. q. 1. arti. 9.

Albe. Mag.

Rufinus.

¶ In quo cōfutatur error dicētiū quòd extra vnitatē huius sanctæ catholicæ, & apostolicæ ecclesiæ potest hominib° esse salus. Cap. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Fides quid sit? & quòd extra unitatem fidei nemini pateat salus.*
2 *Saluatio æterna tanquam proprius effectus attribuitur fidei.*
3 *Vita spiritualis animæ specialiter attribuitur fidei formatæ, ex qua unitas ecclesiæ specialiter consurgit.*
4 *Quòd fides sit omnium bonorū radix, ita ut ubi fides non sit nullum opus meritorum esse poßit.*
5 *Fides Christi ostium dicitur.*

Tabilita iā fide de vnitate, & sanctitate ecclesiæ catholicæ, & apostolicę, antequā vlteriora tāgamus, perutile nobis visum est, vt perniciosum errorē illorum reprobemus primitus, qui aduersus sanctæ catholicę & apostolicæ ecclesiæ dignitatem, & eius inseparabilis vnitatis sacramentū impiè sentiētes asserere p̄sumpserūt, q extra vnitatē hui° sanctæ & apostolicę ecclesiæ quisq; in secta sua saluari posset, Iudæus, Sarracenus, Paganus, quisq; etiā Hæreticus, siue Schismaticus

Extra ecclesiā nō est salus.

quorũ pniciosissimã assertionẽ nõ modo falsam esse, aut erroneã, sed hæreticam, licet ex multis ostẽdere possemus, decreuimus tamẽ pro nũc ex his quæ virtute fidei in scriptura sacra attribuũtur præsentis disputationis sumere fundamenta: quãte etiã ex ipsius fidei vnitate primordialiter cõsurgit vnitas sanctæ catholicæ, & apostolicæ ecclesiæ, sicut superius ostẽdimus. Arguitũ antẽ primò sic. Fides
1 Chri est principiũ, & primũ fundamentũ su
1.Cor.3. pnæ beatitudinis dicẽte apostolo. Fundamẽtũ aliud nemo põt ponere præter id qđ positũ est quod est Christus Iesus. glo.i. Christi fides quæ per dilectionẽ operat, per quã Iesus habitat in cordibus. Alia, nõ est fundamentũ
Hebræ.11. hæc glo. Hinc beatissimus Paulus, ita diffinit fidẽ. Fides est substantia rerũ sperandarũ argumẽtũ nõ apparentiũ. glo.i. fundamẽtũ omniũ bonorũ quod nemo mutare põt sine quo nõ est bona ędificatio, ipsa nempe teste
Lib.de.præ beato Chryso. fundamentũ est Christianæ
dest.sancto. religionis. Et vt dicit. Aug. virtus est, qua ea quę ad fundamentũ pertinẽt religionis rectẽ firmiterq; credũtur, ergo impossibile est, vt hi qui ab vnitate fidei, quæ primũ fundamẽtũ est ædificij spiritualis, & ex qua quicquid beatitudinis à fidelibus speratur sicut à radice procedit, separati, & alienati sunt, beatitudinẽ cõsequãtur ecclesiasticã. Hinc venerabilis
In.c.quicũ Beda, ita dicit. Quicũq; ab vnitate fidei vel so
q.24.q.1. cietatis Petri apostoli quolibet modo semet ipsos segregãt tales neq; vinculis peccatorũ absolui, nec ianuã possunt regni cælestis in-
Hebræ.11. troire. ¶Secũdò arguit ex illo apostoli. Impossibile est sine fide placere Deo, vbi glo. adeo fides est necessaria, ꝙ sine ea quisq̃ non placeat Deo. Cũ ergo nemo possit saluari nisi fide Deo placeat, manifestũ est eos qui extra vnitatẽ fidei sunt quã vniuersalis ecclesia credit, & prædicat saluari nõ posse. Hinc extra de sum.tri.&.fi.ca.c.1.dicit. Vna est fidelis ecclesia extra quã nullus omnino saluatur.
2 ¶Tertiò cõfirmãdo ratiõem factã arguit sic. Saluatio æterna tãq̃ proprius effectus adscribitur fidei quã sancta vniuersalis ecclesia te-
Matt.9. net de Chro. Vnde Chrus mulieri quæ san-
Marc.5. guinis fluxũ patiebatur tetigeratq; fimbriã
Luc.8. vestimenti eius inquit. Filia fides tua te saluã fecit, & similia in alijs locis, & Mar.10. ait cæco, fides tua te saluũ fecit, &c. Et ad hoc qui-
Gal.2. dẽ egregiũ testimoniũ prębet, apostolus dicẽs. Ex omnib⁹ operibus legis nõ iustificatur homo nisi per fidẽ, & ad Eph.a. Gratia salua ti estis per fidẽ. ergo qui ab vnitate fidei vniuersalis ecclesiæ segregat⁹ est exclusus est ab omni spe saluationis, & per cõsequẽs omnis talis æternaliter dãnãdus venit. Quod etiam clarissimis alijs testimonijs sacræ scripturæ, & sanctorũ apparet, dicit enim Saluator noster. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus Mar.ulti.
erit. Qui verò nõ crediderit, cõdẽnabitur, &
Ioã.3. Pater diligit filiũ, & omnia dedit in manu eius, qui credit in filiũ habet vitã æternã, q̃ aũt incredulus est filio, nõ videbit vitã ęternã, sed ira Dei manet super eũ. Hinc sanctus Athanasius in Symbolo clamat. Hæc est fides catholica, quã nisi quisq; fideliter firmiterq; crediderit saluus esse nõ poterit. Præterea Aug. in epistola quadã, ita dicit. Siquis à catholica ecclesia fuerit separatus quãtũcũq; laudabiliter viuere se existimet, hoc solo scelere, ꝙ à Chrianitate disiũctus est, nõ habebit vitã, sed ira Dei manet super eũ. ¶Quartò arguitur sic. Vita spũalis aiæ specialiter attribuitur fidei formatæ, ex qua ipsa vnitas ecclesiastica perfecta cõsurgit, secundũ illud. Iustus ex fide viuit, & ad Gala.2. In fide viuo filij Dei, ergo qui extra hui⁹ fidei vnitatẽ est, qua ipsa vniuersalis ecclia viuit, nõ in numero spiritualiter viuentiũ, quibus vita æterna promissa est, sed mortuorũ, & per cõsequens dãnatorũ venit cõputãdus, vnde Aug. in epistola ad Vincẽtiũ dicit sic. Quẽadmodũ mẽbrũ si præscindatur ab hominis viui corpore nõ põt tenere spiritũ vitæ, sic homo q prę sciditur de Chri iusti corpore nullo modo potest spiritũ tenere iustitiæ. ¶Quintò sic, si dei virtuti attribuitur filiatio Dei secundũ illud. Dedit eis potestatẽ filios Dei fieri, & illud. Oẽs filij Dei estis per fidẽ. Ois qui credit quoniã Iesus est Chrus ex Deo natus est, ergo qui ab vnitate fidei quã sancta, & vniuersalis ecclia tenet se alienat, & segregat in numero filiorũ Dei annumerari non potest, & per cõsequẽs, nec in numero cohęredũ Chri regni cælorũ, vnde beatus Cypria. & habetur in ca. alienus. 24. quæst. 1. alienus est, prophanus est, hostis habere nõ põt Deũ patrẽ q vniuersalis ecclię nõ tenet vnitatẽ. ¶Sexto sic, certũ attributũ legimus fidei ꝙ radix sit omniũ bonorũ, ita ꝙ vbi fides Chri nõ est, nullũ bonũ meritoriũ esse potest. Vnde, & Augu. Vbi fides nõ est, nõ potest esse iustitia, quia iustus ex fide viuit. Hinc beat⁹ apostolus, in quit. Omne quod nõ est ex fide peccatũ est. glo. Aug. & ponitur etiã in.c.ois. 28.q.3. Omniũ infidelũ vita est peccatũ quia ois infideliter viuens vel agẽs vehemẽter peccat, & nihil bonũ est sine summo bono, vbi deest agnitio æternæ, & incõmutabilis veritatis fal sa vir

Right margin notes: Que refer tur in.c.si quis.23.q. 4 (beside "Siquis à catholica ecclesia"); 4 (beside "¶Quartò ar-"); Roma.1. (beside "Iustus ex fide viuit"); Que refer tur in.c.quẽ admodum. 23.q.7. (beside "Quẽadmodũ mẽbrũ"); Ioan.1. (beside "Dedit eis potestatẽ"); Gala.3. 1.Ioan.5. (beside "Oẽs filij Dei"); 4 (beside "alienus est, prophanus est"); Aug.in.c.ubi.23.q.1. (beside "Vnde, & Augu."); Rom.14. (beside "Omne quod nõ est ex fide")

fu virtus est etiã in optimus morib⁹. Et Gre-
go. Sicut rami sine radicis virtute arescũt, ita
quælibet opera licet bona videantur, nulla
sunt siã fidei fortitudine distinguũtur. Qua
re manifestũ est φq extra vnitatẽ vniuersalis
ecclesiæ quæ super cõlonem vnius fidei sta-
bilita est, separatus est, omni spe salnationis
ablata nisi ad gremiũ recurrat ecclīę, filius est
In.c. firmissimè ext. de hæret. perditionis. Vnde Augu. inquit. Firmissimè
tene, & nullatenus dubites omnẽ hæreticum
& schismaticũ cũ diabolo & angelis ei⁹ æter
ni ignis incendiũ participandũ, nisi ante finẽ
vitæ, catholicæ fuerit incorporatus, & reinte
gratus ecclesiæ, & post pauca. Omni homini
qui ecclesiæ catholicæ non tenet vnitatẽ ne-
que baptismus, nec elemosyna quãtuncũq;
copiosa, neq; mors pro nomine Chr̃i susce-
pta proficere poterit ad salutẽ, & Hierony. de
Ca. quoniã 24. q. 1. domo ecclesiæ sanctæ loquẽs, quã suprà pe-
trã id est confessionẽ fidei Petri fundatã di-
cit, ita propositũ nostrũ confirmat dicens.
Quicũq; extra hanc domũ agnum comede-
rit prophanus est, siquis in Noë arca nõ fue-
5 rit, peribit regnante dilnuio. ¶ Septimò præ-
fatus error reprobus clarissimè ostẽditur ex
eo, φ fidei virtuti hoc adscribitur, quòd ostiũ
vnicum sit salutis æternæ. Vnde Ioann. 10.
Amen dico vobis qui non intrat per ostiũ
scilicet credendo in Chr̃um, sed ãscendere ni
titur alinnde, per alias, scilicet, sectas quascũ-
qne, ille fur est, & latro. Quod autẽ fides Chri
sti ostium dicatur testantur apostoli Paulus
Actuũ. 14. & Barnabas dicentes. Quia aperuisset dñs gẽ
tibus ostium fidei. Solus ergo ille ad portum
peruenit salutis qui per Christi ostium in
Ioan. 3. catholicam ecclesiam ingreditur. Vnde in-
quit Christus. Ego sum ostium per me siquis
introierit saluabitur. Sanè Petro apostolo te
Act. 4. stante, nõ est in aliqno alio salus, neq; enim
aliud nomen est sub cælo datum hominibus
in quo oporteat nos saluos fieri. Hinc Chri-
stus, ait Iudæis. Si non credideritis, quia ego
Ioan. 8. sum, in peccato vestro moriemini, quod lon
gè sanctus Moyses, & propheta clarissimus
de Christo prophetizans prædixit dicens.
Deu. 18. Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis
sicut me suscitabit tibi dominus Deus tuus
ipsum audies. & infrà. Prophetam suscitabo
eis de medio fratrum suorum. glo. id est Chri
stum de semine Dauid. Falsum est, ergo ac
manifeste hæreticum, quòd segregati ab vni
tate fidei sanctæ ecclesiæ catholicæ spem ali
quã habãt saluationis æternæ. In cui⁹ aptis-
simũ testimõnũ dãnatos scribit philosophos
apostolus, qui Deũ fide non coluerunt sic di
cens. Ita, vt sint inexcusabiles quia cũ cogno Rom. 1.
uissent Deum non sicut Deum glorificane-
runt. glo. bene viuendo, & colendo, aut gra-
tias egerunt, sed euanuerunt in cogitationi-
bus suis, & obscuratum est insipiens cor eo-
rum, &c. Et hoc tantum dictum sit à nobis ad
confutationem præfati erroris.

¶ Quando incepit ecclesia, & de ætatibus eiusdẽ. Cap. XXII.

SVMMARIVM

1 *Ecclesia non defuit in terris ab initio mũdi, cuius primitiæ Abel sanctus est immolatus.*
2 *Eadẽ fides iustos saluauit antiquos, quæ saluat nos*
3 *Ecclesiæ quæ dicatur iuuentus senectus, &c.*
4 *Sex ætates in quas ecclesia distincta legitur exponuntur.*

Eclaratis iam in superiori- Ecclesia qñ incepit.
bus his quæ de sancta, & vni
nersali ecclesia sancti patres
credenda in symbolo ex-
plicarunt, reliquum est, vt
de initio ecclesiæ siue quan-
do ecclesia incepit tangamus. Reperiun-
tur enim varij modi loquendi in sanctorum
dictis de principio ecclesiæ, quæ legentibus
minùs peritis obscuritatem præbent, & dif-
ficultatem intelligendæ veritatis. Dicit autẽ
Aug. circa hoc exponens illud Psal. 118. Ini
tio cognoui de testimonijs tuis, quia in æter
num fundasti ea, ecclesia loquitur, quæ in ter
ris non defuit ab initio generis humani cui⁹
primitiæ Abel sanctus est immolatus, nam
& illud ab initio dictum est. Erunt duo in car
ne vna. Quod magnum sacramentũ aposto
lus Paulus exponẽs. Ego inquit dico in Chri 1
sto & in ecclesia. Et idem Aug. super Psalm. Eph. 5.
128. ita dicit. Olim est ecclesia, & ex qno vo-
canẽ sancti est ecclesia in terra. Pro quo cõsi-
derandũ est quòd queadmodũ in superiori
bus habitum est, Ecclesia est collectio fideliũ.
Fnit autẽ & est vna, & eadẽ fides in antiquis
patribus ab ipso quasi humani generis prin
cipio, & in illis qui post aduentũ Christi cre
diderunt, propter quòd apostolus de se, & a- 2. Cor. 4.
lijs patribus noui testamenti loquens ait. Ha
bentes eundẽ spiritũ fidei, quẽ scilicet, pa-
tres veteres habuerunt, vbi glo. & est Augu.
ita dicit. Ostendit qnòd in iustis diuersorum
temporum eadem fides est. Eadem enim fi-
des iustos saluauit antiquos, quæ saluat, &

2 nos.s.mediatoris Dei,& hoĩum. Tẽpora ergo
variata sunt nõ fides, qa isti vẽturũ Chrũm,
passurũ,resurrecturũ,& ascẽsurũ in cælũ cre
diderũt,nos aũt credim⁹ Chrũm venisse,pas
sum esse resurrexisse,in cęlũ ascendisse. Vnde
manifestum est,q vt inquit August. Ecclesia
non accipienda est in his solum qui post do Aug. in sermo. de Iacob & Esau.
mini aduentum,& natiuitatem esse cœperũt
sancti,sed omnes quotquot fuerunt sancti ad
ipsam ecclesiam pertinent, & idem August.
libr. de ciui. Dei. idem pulchrè confirmans,
ait. Non solum à tempore præsentiæ cor-
poralis Christi,& apostolorum eius, sed ab
ipso Abel,quem primum iustum impius fra
ter occidit,& deinceps vsq; in eius seculi finẽ
inter persecutiones mundi,& consolationes
Dei peregrinando percurrit ecclesia. Cæterũ
idem August. exponẽs illud Psal. 36. Iunior
fui: etenim senui,egregiè multum ad propo
sitũ,ita loquitur. Dominus enim ipse in cor-
pore suo,quod est ecclesia,iunior fuit primis
tẽporibus, & ecce iã senuit, nostis, & agno-
scitis, & intelligitis,& ita creditis,quia caput
nostrum est Christus,& corpus capitis illius
nos sumus. Nunquid soli nos, & non etiam
illi qui fuerũt ante nos? omnes qui ab initio
seculi fuerunt,caput Christum habent. Illum
enim esse venturum crediderunt,quem nos
venisse iam credimus,& in eius fide ipsi soli-
dati sunt,cuius & nos,vt esset ipse caput to-
tius ciuitatis Hierusalem omnibus connume
ratis fidelibus ab initio vsque in finem, hæc
August. Est autem hic notandum,quòd tem
pus ecclesiæ varijs ætatibus legitur distinctũ
licet diuersimodè. Quandoq; enim duæ ęta
tes siue duo tempora distinguuntur ecclesię
scilicet, iuuentutis, & senectutis,sicut patuit
in authoritate prophetæ proximè inducta,
Psalm. 36. Aliquando inueniuntur distincta
quatuor tempora siue ætates ecclesiæ. ¶Pri-
ma est ætas pueritiæ, & sub hac fuit in Abel
in prophetis,& patriarchis,de qua sub nomi
3 ne iuuẽtutis dicitur. Iunior fui etenim senui,
Psal. 36. vbi glos. inquit. Ecclesia loquitur quasi vnus
homo qui fuit prior in Abel,in prophetis,&
patriarchis. Cant. vlti. Soror nostra paruula
est,& vbera nõ habet glo. Soror nr̃a ecclesia
antequam crescat per incrementa virtutum
infirmis auditoribus non potest præbere v-
bera prædicationis. Adulta dicitur quando
Dei verbo copulata sancto repleta spũ per
prædicationis ministerium in filiorum con-
ceptione fœtatur, quos exhortando partu-
rit, conuertendo parit. ¶Secunda ætas dici-
tur iuuentutis,& hæc fuit tempore martyrũ,
qui tanta animi fortitudine fuerunt firma-
ti,vt nullis hostiũ tentamentis à fide, & cha-
ritate Christi potuerint reuocari,de quibus Rom. 3.
Apostolus. Quis nos separabit à charitate
Christi, an angustia,an fames,an tribulatio?
&c. quasi dicat nihil, de quo dicit Psal. Quo- Psal. 70.
niam tu es patientia mea domine spes mea à
iuuentute mea. glos. ex quo me armasti fide
spe,& charitate,& cæteris virtutibus quibus
pugnatur contra diabolum. ¶Tertia ætas di
citur senectus, in qua Christi fides dilatata
fuit per omnes gentes, Psalm. 109. Senectus
mea in misericordia vberi, dicit enim glo. su-
per Psalm. 36. Senuit ecclesia in senecta vbe-
ri: cum in honorabili ætate suscepit Christũ
per oẽs gentes dilatata. ¶Quarta ætas eccle-
siæ dicitur decrepita, scilicet, in fine mundi,
de qua sub nominè senij Psalm. 70. Et vsque
in senectam,& senium Deus ne derelinquas
me. gloss. in fine seculi erit senium, id est de-
crepitus, quando abundante iniquitate refri
gescet charitas multorum: cum Antichristus
veniet,& vita optato fine claudetur. Aliquã
do autem reperiuntur distincta quinq; tem-
pora ecclesiæ; sicut tangitur in parabola illa
Christi Simile est regnũ cælorum patrifa- Matth. 20.
miliàs,qui exijt primo mane conducere ope
rarios suos in vineam suam,&c. quam beatus
Greg. exponẽs in homilia sua ita dicit. Quis
patrisfamiliàs similitudinẽ rectius tenet quã
cõditor noster,qui regit quos cõdidit,& ele-
ctos suos sic in hoc mũdo possidet quasi sub
iectos dominus in domo? qui habet vineã vni
uersam. s. ecclesiã, quæ ab Abel iusto vsq; ad
vltimũ electũ qui in fine mũdi nasciturus est
quot sanctos, ptulit quasi tot palmites misit.
Hos itaq; paterfamiliàs ad excolendã vineã
suã mane, hora tertia, sexta, nona,& vndeci-
ma operarios cõducit,quia à mũdi huius ini
tio vsq; ad finẽ ad erudiẽdã plebẽ fideliũ prę
dicatores mittere non desistit. Manè enim
fuit ab Adam vsque ad Noë: hora verò tertia
à Noe vsq; ab Abraham. Sexta quoq; ab A-
braham vsq; ad Moysen. Nona autẽ à Moy-
se vsq; ad aduentum Chri. Vndecima verò
ab aduentu Chri vsque ad finẽ mũdi. Augu.
autẽ sex ætates dicit seculi, & ita ecclesiæ. 4.
de trini. & lib. 83. q. sic dicit. Sex sunt ætates 4
seculi,quarum prima est ab initio generis hu
mani, id est, ab Adã qui primus homo factus
est, vsq; ad Noe, q̃ fecit archã, in diluuio. ¶Se
cũda inde vsq; ad Abrahã, qui pater dict⁹ est
omniũ gẽtiũ, quę fidẽ ipsius imitarent. ¶Ter
tia ab Abrahã vsq; ad Dauid regẽ. ¶Quarta à
Dauid vsq; ad captiuitatẽ, qua poplus dei in
Baby-

Babyloniam transmigrauit. ¶Quinta ab illa transmigratione vsq; ad adoentum domini nostri Iesu Christi. ¶Sexta nunc agitur ętas,hæc Aug. Et idem sub nomine temporũ & sex dierum ponit idem Augu. super Psal. 92. sextum diem siue tempus computans à prædicatione Ioan. vsq; in finem. Ex quibus confutatur error quorundam hæreticorum asserentium, ꝙ ante aduentum Christi non fuit fides apud antiquos, & per consequens neque ecclesia quæ dicatur fidelium congregatio, quorum rationes in sequenti cap. absoluemus.

¶In quo ponuntur obiectiones, contra ea quę dicta sunt de antiquitate ecclesiæ. Cap. XXIII

SVMMARIVM.

1 *Hæretici quibus argumentis conentur, probare apud patres ueteris testamenti non fuisse simpliciter ecclesiam.*

2 *Item quòd non modò ab initio humani generis: sed ante mũdi constitutionẽ fuerit ecclesia.*

1 Duersus ea quæ dicta sunt, de antiquitate ecclesię fuerũt aliqui stulti hæretici qui dicere præsumpserunt apud patres veteris testamẽti simpliciter ecclesiã non fuisse, quorũ rationes sunt aliquæ quæ sequũtur, quas sumunt ex aliquibus sacræ scripturæ authoritatibus male intellectis. ¶Primò arguunt ex illo Pauli. Itaq; lex pædagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur. At vbi venit fides iã nõ sum⁹ sub pędagogo, ex quo vi det (inquit) ꝙ ante aduẽtũ Chri fides nõ erat apud antiquos, ergo per cõsequẽs neq; ecclia quæ dicit fideliũ collectio. ¶Secũdo ex illo eiusdẽ apli, qui de antiquis patribus loquẽs dicit. Iuxta fidẽ defuncti sunt oẽs isti nõ acceptis re,pmissionibus, ergo videt id qđ pri⁹ videlicet, ꝙ antiqui patres fidẽ nõ habuerũt & p cõsequẽs, ꝙ apud eos nõ fuerit ecclesia. ¶Tertiò idẽ arguũt ex isto. Tu es Petr⁹, & su p hãc petrã. s. fidei cõfessionẽ ędificabo ecclã meã. Ex quo verbo Chri accipiũt, ꝙ eccl̃ia ante Chri aduẽtũ nõ erat, sed post sop Petri cõfessionẽ p ipsũ Chrum est fundata. ¶Quartò arguit sic gl. sup illud Psal. 9. Vt annũciẽt oẽs laodationes tuas in portis filiæ syõ dicit sic. Filia syõ est eccl̃ia, syõ enĩ oẽs eccl̃ias mũdi generauit, qa ibi nat⁹ est, vñ fides incepit ergo sequit id qđ pri⁹. ¶Quintò arguit ex illo Aug. sup Psal. 147. dicẽtis. Cæpit eccl̃ia à Hierlm & it poẽs nationes. ¶Sextò arguit ex eo qđ Aug. ait. Ibi inchoata est ecclia, vbi venit de cælo spũs sanct⁹, & impleuit in vno loco. 120. ¶Septimò arguit p illud qđ habet gl. sup Psal. 40. vbi tractãs illud. Nũquid qui dormit nõ adijciet vt resurgat? ita dicit. Sicut de latere domiẽtis Adæ qui erat forma futuri Chri assumpta est costa d qua formata est Eua, ita dormiuit Chrus somno mortis, vt de latere dormiẽtis, de quo ,pfluxerũt sanguis, & aqua, quæ sunt nostræ redẽptionis sacramẽta, formet spõsa ecclia, & idẽ habet in glo. ad Eph. 4. ¶Octauò arguit, ꝙ ecclia nõ modò ab initio hũani generis fuit, sed etiã ante mũdi cõstitutionẽ ex illo apli dicẽtis, Benedixit nos in omni benedictiõe spũali in cælestib⁹ in Chro, sicut elegit nos in ipso ante mũdi cõstitutionẽ, vt essem⁹ sancti, & immaculati in cõspectu eius in charitate. ergo videt ꝙ antiquitas eccliæ nõ fuit bene assignata in superiorib⁹, cũ à principio tãtum humani generis dicta sit incepisse.

Argumẽ. 1. Gal. 3. Secundũ. Hebræ. 11. Tertiũ. Matth. 16. Quartum. Quintum. Sextum. In tra. 2. su p Cano. Ioan. Septimum. Octauum. 2 Ephe. 1.

¶In quo ponit solutio ad rõnes capituli pcedẽtis. Cap. XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Quod ecclesia dupliciter accipiatur.*

2 *Quatuor modis dici põt quod ecclesia inceperit.*

3 *Vbi uenit fides, &c. quẽ sensum habeat.*

4 *Itẽ, & illud, antiqui defuncti sunt iuxta fidem.*

5 *Ecclesia quotidie ædificatur.*

D ista quæ obiecta sunt non est difficile respõdere. Pro quo cõsiderãdũ ꝙ de ecclesia possum⁹ dupliciter loqui. Vno modo prout 1 est congregatio fideliũ, vt fidelis quis dicat à fide Chri simpliciter, & hoc modo, sicut dictũ est, eccl̃ia incepit à principio hũani generis ex quo sancti inceperũt esse in terra. ¶Secũdo modo potest sermo haberi de ecclia prout est cõgregatio fideliũ, vt fidelis quis dicat à fide Chri iã nati de virgine, & cõsummãtis humanæ redẽptionis sacramẽtũ: & hoc modo de ecclesia loquẽdo reperiũtur dicta sanctorũ patrũ varia, vt in argumentis deductũ est circa initiũ ipsius ecclesiæ, quæ tñ ad concordiã reduci possunt. Pro quo aduertendũ ꝙ quadrupliciter loqui possumus de initio eccliæ. Vno modo quantũ ad primos credẽtes per mentalẽ siue interiorẽ vocationẽ, & hoc modo loquẽdo dicẽdũ videt, ꝙ ecclia incepit à tẽpore cõceptionis Chri, siue natiuitatis, quod tẽpus plenitudinis Apostolus nominat, quia in eã adimpletur quę de Christo *Ad Gal. 4.*

sto fuerũt prænũciata atq; promissa, vt dicit glo. in hac cõsideratione ecclesia initiũ dicenda est habuisse maxime à beata virgine Maria matre dñi, quæ prima fidẽ verbi Dei actu incarnati habuisse creditur. vnde Elizabeth

Luc. 1. eam à fide singulariter cõmendans ait, Beata quæ credidisti quoniã perficientur in te quæ dicta sunt tibi à dño, cuius fides, & sanctimonia cõstantissima semper, & firmissima fuit, & nunq̃ interrupta, vt de ipsa dicatur illud. Sicut sol oriens mũdo in altissimis Dei, sic

Eccle. 26. mulieris bonę speciei in ornamentũ domus eius gl. id est, ecclesiæ. Sequitur. Lucerna splẽdens sup candelabrũ sanctũ, & spẽs faciei super ætatẽ stabilẽ. Colũnæ aureæ super bases argẽteas, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Fũdamenta æterna super petrã solidã, & mãdata Dei in corde mulieris sanctę. Fueruntq; alij plures credentes in Chrũm à principio natiuitatis eius, sicut Ioseph spõsus virginis Mariæ, deinde annũciãs natum esse saluatorem mũdi. Lucæ. 2. Deinde pastores quibus angelus apparuit in nocte ipsa natiuitatis, qui pastores primitiæ dicuntur fuisse Iudæorũ, & magi ipsi, qui stella duce per-

Matthe. 2. ducti sunt ad Chrũm, qui vt ait Aug. primitiæ fuerũt gentiũ. Crediderũt etiã iusti. s. Symeõ, & Anna Chro in tẽplo pñtato. Secũ-

Luc. 2. dò loqui possum⁹ de initio ecclæ quantũ ad primos credẽtes p prædicationẽ, & doctrinã Chri vocatos, & hoc modo loquẽdo dicẽdũ videtur, q ecclia incepit, in prima vocatione, & cõgregatione discipulorũ Chri, quæ facta est post baptismũ ad fluuiũ Iordanis, de qua Ioan. 1. habetur, vbi Andręas, Ioãnes, Petrus, Philippus, & Nathanael, vocati legũtur ad fidẽ Chri, vnde gl. Gen. 36. dicit. Synagoga primo adhęsit Chro quãdo Petrus, & Andreas, & cęteri discipuli Ioãnis facti sunt discipuli Chri. Hinc beatus Aug. Tractãs illud Psal. 71. A flumine vsq; ad terminos orbis terrarũ, inquit, q verò nũc ait à flumine, expressit euidenter inde voluisse Chrũm potestatẽ suam iam commẽdare: vnde, & discipulos cœpit colligere à flumine. s. Iordanis, vbi suprà baptizatũ vnicũ cum descenderet spiritus sanct⁹, sonuit vox de cælo. Hic est filius meus dilectus. Hinc ergo doctrina eius incipiẽs, ac magisterij ei⁹ authoritas dilatatur vsq; ad terminos orbis terrarũ cũ pdicatur euãgeliũ regni in vniuerso mũdo in testimoniũ omnib⁹ gẽtibus, hæc Aug. ¶Tertio modo loqui possumus de ecclesia quantũ ad firmitatẽ fidei in ea & promulgationẽ eiusdẽ: ac de ecclesię dilatatione per orbẽ, & hoc modo loquẽdo de ecclesia dicimus illã incepisse quãdo cõsummatis, & adimpletis mysterijs redẽptionis humanæ spiritus sanctus missus est in die pentecostes super credẽtes discipulos, & cõfirmati sunt, & solidati in fide Chri, iuxta illud

prophetæ, Ego cõfirmaui colũnas eius. glo. *Psal. 74.* id est, apostolos, qui in passione nutauerãt. Et ita intelligẽdũ venit dictũ Aug. super canonicã Ioã. quod inductũ est in sexto argumẽto, vbi ait. Inchoata est ecclesia vbi venit de cælo spiritus sanctus, & impleuit in vno loco 120. Ad hãc etiã intelligentiã refert dictũ illud Aug. qui tractãs illud Psal. 49. Ex syõ spẽs decoris ei⁹, ita loquit. i. à Hierusalẽ incepit qa inde cæpit annunciari: à Hierusalẽ incepit, quia inde exeũtes apostoli speciem decoris Chri toto orbe nũciarũt. vnde Esa. De syon

exibit lex, & verbum domini de Hierusalem *Esa. 2.* Ex syon namq; cæpit decus euangelij. Inde spõsus speciosus forma præ filijs hominũ cępit annũciari, quia ibi datus est apostolis spiritus sanctus. Et cõcludit Aug. sup eundẽ locũ dicẽs. Vnde euãgeliũ inde prædicatio, inde impletus orbis terrarũ, & ab hoc tẽpore dicũt aliqui doctores ecclesiã incepisse dici catholicã. ¶Quartò modo loqui possum⁹ de ecclesia quãtũ ad virtutẽ sacramẽtorũ qbus ecclia format, & hoc modo loquẽdo dicim⁹, q cũ sacramẽta habeãt virtutẽ ex passione Chri, secũdũ illud. Quẽ proposuit Deus pa-

ter ipsum, scilicet, Chrũm propiciatorẽ per fidem in sanguine ipsius, ecclesia dicitur incepisse à passione Chri: quoniã facta, & formata tũc dicit, vt ex gl. sup Psal. 40. habet, quę in ducta est in art. 7. Vñ gl. & est Aug. ad Ephe. 3. dicit. Dormiuit Adã, vt fiat Eua, moritur Christus vt fiat ecclesia, dormiẽte Adam fit Eua de latere, mortuo Chro lancea percutitur latus, vt perfluãt sacramẽta quibus formetur ecclia. Quib⁹ notatis respõdetur ad obiecta. *Rom. 3.*

¶Ad primũ dicit, q ratio nõ militat, qm vt ait aplus. Vbi venit fides, &c. nõ loquit de aduẽtu fidei Chri simpliciter, ita vt antè nõ fuerit, fuit enim à principio hũani generis fides mediatoris Dei, & hominũ, cũ dicat apostolus. Sine fide impossibile est placere Deo, & eodẽ cap. de antiquis patribus loquẽs, dicat. Sãcti per fidẽ vicerũt regna, operati sunt iustitiã, &c. sed loquit de aduẽtu fidei secundũ manifestationẽ, vnde glos. ita habet. At vbi venit fides, id est, postq̃ reuelata est, quæ pri⁹ occulta fuerat in antiquis, & Nicolaus de Lyra exponit. Venit fides. i. tẽpus fidei reuelatę, vel exponendũ est. Venit fides. i. impletũ est, illud quod credebatur futurũ, sicut aliqua *Ad prim. 3* *Hebræ. 11.*

promis-

promissio dicitur venisse, quia id quod promissum erat est impletū. Et sic licet apud antiquos non esset fides ita reuelata & adimpleta in multis eo modo sicut adueniente tempore gratiæ, nihilominus semper ab initio hu-
Lib. 18. de ciui. mani generis fuit fides. Vnde Augst. inquit. Procul dubio tunc innotuit per eius corporalem præsentiam doctrina & religio christiana quando discipulos cepit habere Christus idest, postquam in flumine Iordanis ministerio Iohannis est baptizatus. propter hoc enim de illo ꝓphetia illa ꝓcesserat, & dominabitur à mari vsq; ad mare, à & flumine vsq; ad terminos orbis terrarum. Sed priusquam passus esset & resurrexisset à mortuis non fides omnibus fuerat diffinita, in resurrectione quippe Christi diffinita est. ¶ Ad secūdū
Ad secūdū. respondetur eodē modo ꝙ ratio procedit ex mala intelligentia eius quod dicit Apostolus. ꝙ enim Apostolus inquit, ꝙ antiqui de-
4 functi sunt iuxta fidē, non habet eam intelligentiam ꝙ antiqui patres fidem non habuerunt, cum eos idem Apostolus maxime de fide in eodem. c. commendet, sed tunc dicuntur iuxta fidem defuncti, quia fidem habentes comitem siue sociam defuncti sunt. Vnde gloss. ita exponit. iuxta fidem id est adhæren-
Ad tertium tes fidei. ¶ Ad tertiam dicendum negando consequentiam, nō enim ita dicitur ecclesia ædificanda à Christo super illam Petri confessionem, Tu es Christus filius Dei. &c. ꝙ prius ecclesia simpliciter non fuerit. fuit plane ædificata super eādem fidem, cum omnes fideles à principio mundi in eadem fide fundati & solidati sint, in qua nos. illum siquidē crediderunt esse venturum quem nos venisse credimus. vnde Mat. 21. Turbæ quæ præcedebant & quæ sequebātur idem clamabat dicentes. Osanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine domini. in quo vt ait Hiero. & ponitur in gloss. continua. vtrūq; populū ostendit & qui ante euangelium & qui post euangelium domino crediderunt cōsona Iesum cōfessionis voce laudare. & Chriso. Illi quidem prophetantes de Christo venturo clamauerunt, hi autem laudantes clamant de aduentu Christi iam adimpleto. sed dicebatur à Christo ædificanda super confessionē prædictam Petri, quo ad illos qui credituri erant in Christo. Ecclesia enim quotidie hoc modo ædificatur, cum aliqui corpori Christi no-
5 uiter per fidem incorporantur. Dedit quos-
Ephe. 4. dam Apostolos. &c. Sequitur in ædificationē corporis Christi gloss. idest, vt ædificent eos in corpꝰ Christi qui adhuc alienati sunt.

Et infra in eodem. cap. subiungit Apostolus augmentum corporis facit in ædificationem sui. glo. quia illos qui non sunt corpus ædifi- Ad quartū.
cat in suam ciuitatē vel societatē. ¶ Ad quar- 6
tum patet solutio ex dictis. pro eo enim Syon dicitur omnes ecclesias generasse. quia inde exeuntes Apostoli euangelium prædicarunt per vniuersum orbem. vnde fides nō dicitur ibi simpliciter incepisse neque Dei ecclesia quæ ante ab initio humani generis fuerunt, sed quantum ad promulgationem & dilatationē fidei per omnes nationes bene dicitur ibi initium fidei siue ecclesia suscepisse, quia inde euāgelium per Apostolos & alios Christi discipulos deriuatum est in omnes fi- Ad quintū
nes terræ. ¶ Ad quintum eodem modo respō- sexti & se-
detur. ¶ Ad sextum eadē solutio datur. ¶ Ad ptimum.
septimum patet responsio ex dictis. Ecclesia enim quantum ad virtutem sacramentorum quibus formatur & quæ ex passione Christi 7
virtutem suscipiunt, dicitur initium sumpsisse à passione Christi, licet fides ipsa simpliciter siue ipsa ecclesia à principio fuerit sicut Ad octauū.
sæpe repetitum est. ¶ Ad octauum dicendum quod nos loquimur in præsenti loco de ecclesia secundum præsentiam eius in rerū natura & non secundum prædestinationem siue dispositionem quam ab æterno habuit a- 8
pud diuinam sapientiam. secundū enim prędestinationem vt inquit Bernardus, super cā tica, nunquam ecclesia electorū penes Deū non fuit. Si miratur hoc infidelis, audiat quod magis miretur. nunquam non grata extitit: nunquā non dilecta. quid inaudacter loquar quod mihi de corde Dei prōptus ille supernorum delator consiliorū aperuit? Paulū dico qui vt multa alia ita hoc quoque de diuitijs bonitatis eius non est veritus diuulgare secretum. benedixit nos inquiēs, in omni benedictione spirituali in cęlestibus in Christo sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati & in conspectu eius in charitate. hæc Bernardus. Et Origines super Canti. dicit. Non enim tu inde ex aduentu saluatoris in carne sponsam dici aut ecclesiam putes sed ab initio humani generis & ab ipsa constitutione mūdi, immo vt Paulo duce altiꝰ mysterij huiꝰ originē repetā: ante etiā cōstitutionē mūdi. sic enim dicit ipse. Sicut elegit nos in Christo ante cōstitutionē mūdi vt essemꝰ sctī & immaculati.

¶ A quo inceperit ecclesia. Cap. XXV.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ varia acceptio.*
2 *Quod angeli in creatione sua fidem habuerint.*
3 *Quod ecclesia inceperit ab Abel.*
4 *Quod nō sufficiebat ueteribus naturalis cognitio ad salutem.*
5 *Abel quod primus gesserit typum ecclesiæ primusq; martyr fuerit.*
6 *In Abel fuerunt figurati tres status ecclesiæ. s. pastores, uirgines, martyres.*
7 *In Abel facta fuit primò seperatio ecclesiæ Dei ab ecclesia malignantium.*

A quo inceperit ecclesia.

Ostquam dictum est de antiquitate ecclesiæ, cōsiderādū est iā à quo idest à qua psona ecclesia incepisse dicēda est. quoniam varij vario modo loquuntur in hac re.
Quidam enim dicūt ꝙ ab angelis. Alij ꝙ ab
Adam. Alij ab Abel. Quidam verò ab Aposto
lis. Pro quo considerandum est, ꝙ de ecclesia
possumus loqui multipliciter. Vno modo vt
dicit multitudinem siue communitatē quan
dam ex angelis, sanctis & hominibus consti
tutam. siue vt dicit vnam societatē angelo-
rum & hominum sanctorum ordinatam sub
vno principe Deo quemadmodum Aug. lo-
1 quens super psal. 36. dicit ꝙ ex hominibus fi
delibus & angelis fit vna ciuitas sub vno re-
ge & vna quædam prouincia sub vno impe-
ratore. & hoc modo loquēdo stante opinio-
ne dicētium creationē angelorum præces-
sisse tempore creationem hominis. dicendū,
ꝙ ecclesia incepit ab angelis. cum enim teste
Heb. 11. Apostolo. Accedentem ad Deum necesse est
2 credere & angeli in prima sui conditione es-
sent in statu accedendi ad Deum. cōfiteri o-
portet illos in creatione sua fidem habuisse.
12. de ciui. Dei. Præterea ꝙ in gratia fuerint creati testat̄ bea
tus Aug. dicens, ꝙ Deus in angelis simul erat
condens naturam, & largiens gratiam. quare
beat⁹ Bernar. super Cant. homilia. 27. inquit.
Cùm haberet Deus sponsam inhęrentem si-
bi à principio multitudinem angelorū: pla-
cuit ei & de hominibus conuocare ecclesiam
atq; vniri illi quæ de cælo est: vt sit vna spō-
sa & vn⁹ spōsus. hęc Ber. ¶ Secundò modo lo
qui possum⁹ de ecclesia prout dicit vniuersi-
tatē hominū fideliū viatorū, secūdū illud Au
gu. super psal. 44. Assumpta est ecclesia ex ge
nere humano vt Christ⁹ caput esset ecclesię.
& hæc consideratio, vt dicit magister Alexā-
der de Ales in quarto suo super sententias, est
cōsideratio ecclesiæ quæ habet sacramēta. &
hoc modo loquēdo de ecclesia, cōis sentētia
sanctorū est, ꝙ ecclesia incepit ab Abel. Vn-
de Aug. lib. 15. de ci. Dei. A principio mundi 3
processerūt duę ciuitates, vna Dei, alia diabo
li, vna cęlestis, alia terrestris. vnde filij Adam
vnus ædificat terrenā & diabolicā, alius cæle
stē. primus fuit Cayn, secūdus Abel. Itē super
psal. 142. loquēs de ciui. Dei id est ecclesia, di
cit: hęc ciuitas initiū habet ab ipso Abel sicut
mala ciuitas à Cayn. cōfirmant aūt plures ra
tiones hāc sententiā. ¶ Prima quia fides eius
primo in sacrificio quod obtulit Deo acce-
pta manifestabatur. fuit enim hoc primū si-
gnū sacrū ex parte hominis quod scriptura
sacra cōmemorat. Vt aūt virtus & efficacia 4
huius rationis intelligatur est considerandū,
ꝙ in statu legis naturę nō sufficiebat homini
ad salutē sola naturalis cognitio: qm̄ pfectio
ratiōalis creaturæ nō solū cōsistit in eo quod
ei cōpetit secūdū suā naturā, sed etiā quod ei
attribuitur ex quadā supernaturali pfectio-
ne diuinæ bonitatis. vnde & vltima: beatitu-
do hominis consistit in quadā supernaturali
Dei visione. ad quā quidē visionē cū homo
pertingere nō possit tantū lumine naturalis
rationis, sed per doctrinā à superiore doctore
cælesti patre luminū secūdum illud. Omnis Iohan. 6.
q audit à patre & didicit venit ad me. Quare
ad cōsecutionē supernę beatitudinis nō suf-
ficit cognitio naturalis, sed exigitur superna
turalis cognitio, quę fides dicitur aliquorum
quæ super rationē sunt. de qua Apostolus di
cit. Fides est substātia rerū sperādarū argumē Heb. 11.
tū nō apparētiū. Post lapsum vero humanæ
naturæ exigebat fides de reparatore, per quē
futura erat medicina morbi. & ideo in statu
illo nō tantū erāt necessaria opera quæ sunt
de dictamine legis naturalis, sed etiā aliqua a
lia quæ erāt protestationes & signa eorūquę
ad reparationē pertinebāt. Hæc autem erant
illius tēporis sacramenta, sicut sacrificia decī-
mæ & oblationes. Quare cùm ab Abel lega-
tur primò oblatū esse Deo sacrificium, & ita
primò protestata fides redēptoris per signa
sensibilia, merito dicitur ecclesia nr̄a ab ipso
incepisse. ¶ Secunda ratio. Omnis religio, vt
dicit Augustinus cōtra Faustum, semper ha
buit aliqua signa exteriora, in quibus homi-
nes conueniebant ad Deū colendum hęc au-
tē signa in religione christiana sunt sacramē
ta secūdū varietatē tēporū. Quare cùm Abel
fuerit prim⁹, qui legatur signo sensibili Deū
coluisse, merito christiana religio ab eo ince-
pisse perhibetur. ¶ Tertia ratio est continua
tio sanctitatis. Sanè cùm de ecclesia spiritus
sanctus

Cant. 4. sanctus dicat. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. Et patres sancti in symbolo ecclesiam sanctam esse profiteantur: oportet vt ab illo ecclesiam incepisse asseram' in quo primò iustitia & sanctimonia sine interruptione continuata viguerit & incorrupta in signum quòd ecclesia talis futura erat. Quam obrem non ab Adam & Eua qui à sanctitate ceciderunt: ecclesia conuenienter dicitur inchoata, sed ab Abel qui primus omniū sanctitatem interruptā seruauit & post quē fides & vitæ sanctitas in aliquo vel in aliquibus ecclesiæ membris semper illibata credi-
5 tur permansisse. ¶Quarta ratio est, quia ipse Abel primus gessit typum ecclesiæ quo ad virginitatis integritatem & decorem innocētiæ in quibus maximè ecclesię sanctimonia splendet, fuit enim virgo & innocens. De ecclesiæ virginitate inquit Apostolus. Despon-
2.Cor. 11. di enim vos vni viro virginē castam exhibere Christo. gloss. virginitas cordis fides incorrupta virginē dicit, quia omnes vna virgo sunt propter vnitatem fidei. ¶Quinta ratio qua Abel fuit primus martyr, & ecclesia solet dedicari in sanguine martyrum. illi enim roborarunt fidem ecclesię. vnde Cyprianus in sermone ad martyres inquit. O martyres fortissimi robur corporis nostri. ¶Sexta ratio. quia Abel est primus iustus commendatus à Christo sicut Matth. 23. habetur. vbi ait Christus. A sanguine Abel iusti. &c. Super quo verbo dicit beatus Hieronymus in homilia. Abel iustus non solum ex dicto nec sententia Christi, sed ex Gene. testimonio comprobatur, vbi iaccepta eius à Deo narrātur munera. ¶Septima ratio quia Abel secundum quòd dicit August. in lib. de mirabilibus mundi, fuit & virgo & martyr & fidei doctor, & ita in eo fuerunt figuratę tres principales personæ ecclesiæ. videlicet pastores, virgines, & martyres. Quare meritò ecclesia ab ipso dicitur suscepisse initiū. &c.
6 ¶Octaua ratio quia in Abel facta est primò discretio siue separatio ecclesiæ sanctę Dei, ab ecclesia malignantiū cum in ipso facta sit discretio à Cayn. vt enim superius inductum est, dicit August. A principio mundi proces-
Lib. 15. de ciuita. Dei. serunt duæ ciuitates, vna Dei, altera diaboli. vna cælestis alia terrestris. Cælestem ędificat Abel terrenā verò Cayn. ¶Tertio loqui possumus de ecclesia secundum statum noui testamenti. & hoc modo dicitur incepisse ab Apostolis & alijs credentibus, vt patet ex superioribus. & hoc etiam dicit Nicolaus de Lyra super psalm. 86. Quod etiam ex illo apertissimè colligitur ex eo quòd Apostolus de se & alijs Christi Apostolis dicit. Elegit nos *2.Thess. 2.*
Deus primitias. gloss. vt essemus primitiæ omnium credentium in salutem & in sanctificationem spiritus & fidem veritatis. De hoc etiam fuut alia testimonia in superioribus in c. 18. circa rationem primam, quare ecclesia sancta dicta est apostolica.

¶In quo ponuntur obiectiones contra prædicta. Cap. XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Quindecim argumenta, quibus obijcitur quòd ecclesia potius initium sumpserit ab Adam quam ab Abel.*

Ontra hoc quod dictum est quòd ecclesia incepe- *Arg. primū*
rit ab Abel arguitur multipliciter. Et primo argui- 1
tur quod ab Adam ecclesia inceperit. Adam fuit primus fidelis. ergo ecclesia ab ipso incepit. consequentia videtur nota, & antecedens patet. Habuit enim Adam fidē incarnationis quando dixit Genes. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis. &c. quod Apostolus exponit de incarnatione dicens. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia. Præterea creatus fuit in virtutibus & donis gratuitis. vt colligitur ex gloss. Lu. decimo, vbi dicitur, quòd homo per peccatum vulneratus est in naturalibus & spoliatus gratuitis. Neque potest dici, quòd habuerit fidem tantum informē: quoniam vt testatur beatus Augustinus. 14. de ciuitate Dei. Adam in statu innocentiæ habuit charitatem de corde puro & fide non ficta. ¶Secundò ad idem arguitur sic. Adam *Secundum.*
videtur fidem suam aliquo sacrificio aut signo sensibili fuisse protestatus. quia vt dicit magister in historijs, Adā docuit filios suos offerre primitias & decimas. ergo videtur, quod ab Adam incepit ecclesia quæ habet sacramentum. ¶Tertiò ad idem sic. Dicit Hu- *Tertium.*
go de sancto Victo. Conueniens fuit vt semper medicina curreret cum morbo: sed morbus pro quo oblatus est Christus (verū sacrificium cuius figura fuerunt sacrificia quæ offerebātur antiquitus) incepit ab Adā. ergo ab ipso

ipso credenda sunt inchoata fuisse sacrificia sensibilia. *Quartum.* ¶Quartò sic. Ad plura tenetur peccator quàm innocens. quia tenetur ad opera satisfactionis: cuiusmodi erãt sacrificia. ergo Adam qui peccator fuit, magis tenebatur ad sacrificia offerenda quàm Abel innocens. ergo sequitur ꝙ ab ipso Adam inceperit ecclesia quæ habet sacramenta. *Quintum.* ¶Quintò ad idem sic. Adam antequam Abel nasceretur fuit mẽbrum Christi: ergo alicuius corporis membrum, sed non nisi ecclesię quæ est corpus Christi. vt ait Apostolus ad Ephe. 1. ergo ab ipso Adam incepit ecclesia nõ ab Abel. Cõsequẽtia patet. assumptum est notũ, quoniam Adam habuit fidem formatam, sicut inductum est supra. Si autem dicatur ꝙ Adam nõ continuauit sanctitatem suam, & ideo nõ esset dicendus principiũ ecclesiæ. *Cõfirmatio prima.* Contra. Hoc non debet sibi obesse. quia pro perseuerante in bono reputandus est qui finaliter bonus est. vnde cum ecclesia orat pro fidelibus dicit. Vt indulgentiam quam semper optauerunt pijs supplicationibus consequãtur. qui ergo finaliter optauerunt semper dicuntur optasse. Pari ratione de Adam dicendum videtur quòd pro perseuerante in bono habendus sit, quia finaliter fuit bonus. *Cõfirmatio secunda.* Et confirmatur per simile de Petro, cui dominus inquit. *Matth. 16.* Super hanc petram, idest, confessionem fidei ædificabo ecclesiam meam. Et licet Petrꝰ post negauerit Christum, nihilominus non obfuit quin fundamentum esset ecclesiæ, ergo pari ratione videtur ꝙ non obsit peccatum Adæ quin ab ipso ecclesia dicatur incepisse. *Sextum.* ¶Sextò sic. Ecclesia credit Adam pœnituisse antequam generaret Abel. vnde Sapiẽ. 10. de eius liberatione à peccato dicitur. Hæc illũ qui primus formatus est à Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus custodiuit, & eduxit eum à delicto suo. Sed pœnitentia vera non est sine fide & charitate, ergo id quod prius. *Septimum.* ¶Septimò mortuo Abel ecclesia stetit in Adam & Eua. quia sancti dicunt, quòd ex quo ecclesia incepit nunquam desijt esse. Cõstat autem quòd mortuo Abel non stetit ecclesia in Cayn sed in Adam & Eua. ergo etiam ante natiuitatem Abel ecclesia stetit in illis. *Octauum.* ¶Octauò Adam fuit principium actiuum per quod humanum genus descendit. vnde Sapientiæ. 10. pater orbis terrarum nominatur: ab Abel autem nemo propagatus est. ergo Adam potius dicendus est principiũ à quo cepit ecclesia quàm ipse Abel. *Nonum.* ¶Nonò confirmando rationem præcedentem arguitur sic. Principium ex parte malorum fuit actiuum siue propagatiuum aliorum post se, scilicet, Cayn. genuit enim filios & filias & facta est multiplicatio malorum. ergo pari ratione ex parte bonorum ponendum fuit principium actiuum ergo magis Adam siue Seth siue Enos dicendus est principium ecclesię quàm Abel. *Decimum.* ¶Decimò si Abel dicitur principium à quo cepit ecclesia, hoc videtur esse quia eminentiorem habuit fidem præ his qui erãt in prima ætate, sed signum fidei magis visum est relucere in Enos. de quo dicitur ꝙ cepit inuocare nomẽ domini. *Genes. 3.* ergo Enos siue Seth rectius dicẽdus est principiũ à quo cepit ecclesia quàm Abel. *Vndecimũ.* ¶Vndecimò arguitur ꝙ Abraham sit huiusmodi principiũ à quo incepit ecclesia: dicitur enim Roma. 4. Abrahã accepit signũ circuncisionis signaculum iustitiæ fidei quæ est in præputio vt sit pater omnium credentium, & ita videtur ꝙ sit pater fidelium. vnde etiam pater multarum gentium à domino legitur vocatus. *Genes. 17.* ergo videtur ꝙ ab ipso dicenda sit incepisse ecclesia tãquam à principio. *Duodecimũ.* ¶Duodecimò sic arguitur. gloss. super illud psalm. 79. Vineam de Ægypto transtulisti: dicit, idest ecclesiam quæ incæpit à Iudæis & perficitur in gentibus: ergo à Iudæis dicenda est ecclesia incepisse & non ab Abel. *Decimum tertium.* ¶Decimotertio sic. Elegit nos Deus vt essemus primitiæ omnium credentium. *2. Thess. 2.* ergo videtur ꝙ in Apostolis ecclesia incepisse dicenda sit qui primitiæ omnium credentium esse dicuntur & nõ in Abel. *Decimum quartum.* ¶Decimoquartò arguitur hac ratione. Ecclesia incepit ab Abel. ergo ecclesia fuit quando Abel fuit. hęc consequentia videtur bona. hæc domus incepit hîc. ergo hęc domus est hîc. Sed in solo Abel ecclesia esse non potuit. ergo non est dicendus Abel principiũ à quo ecclesia inceperit.

¶In quo respõdetur obiectionibus iã factis. Cap. XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Multi doctores antiqui ecclesiam ab Adam incepisse crediderunt.*

2 *Quare ab Abel & non ab Adam inceperit ecclesia.*

3 *Adam licet primus fidem habuerit, non tamen eam signo, quòd est sacramentum, legitur demonstrasse.*

4 *Sacrificia primò & principaliter fuerunt instituta in remedium peccati originalis.*

5 *Eandem beatitudinẽ consequuntur innocentes & pœnitentes ubi interpretatur illud. Qui totam legem seruauerit, & in uno offenderit. &c.*
9 *Petrus quod non sit dictus primum fundamentũ à quo inceperit ecclesia.*
7 *Adam licet pœnituerit ante natum Abel, non tamen sacrificium obtulit.*
8 *Quod Seth & Enos nõ fuerunt primum exẽplar separationis bonorum à malis.*
9 *Abrahã in quo sensu dicatur pater credentium.*
10 *Post lapsum Idololatriæ ecclesia à Iudæis incepit.*
11 *Ecclesia an in uno solo saluari possit.*
12 *Quod ante ecclesiam nullum fuerit imperium aut regnum.*

Secundum multos ab Adam ecclesia incepit. 1

PRo ampliori intellectu præsentis materiæ est sciẽdum ꝙ aliqui antiqui doctores, ꝓpter ratiões primo loco positas voluerunt dicere, quod in veritate ecclesia inceperit in Adam & ꝙ quando Adam & Eua erant ante peccatum ecclesia erat. Item dicunt ꝙ post peccatum iterum ecclesia incepit ab Adam cum valde probabile sit quòd pœnitentiam egerint antequam nasceretur Abel. Et si dicatur. quare ergo sancti non dicunt ꝙ ecclesia ab Adã incepit? Respõdent dicentes ꝙ nõ est necesse ꝙ sancti dicãt omne verũ, quãuis enim secundũ veritatẽ inceperit ab eo, tñ noluerũt illud dicere vt quilibet sciat ꝙ homo despicabilis fit per peccatũ nõ solũ corã Deo sed etiã corã hominibꝰ. Dicũt præterea ꝙ à doctoribus dicitur ecclesia incepisse ab Abel nõ eo ꝙ Abel fuerit primꝰ qui fidem & charitatẽ habuerit: quia huiusmodi fuit Adã, sed quia in Abel fuerũt figuratę tres principales personę in ecclesia, scilicet, pastores, virgines, & martyres. Cæterũ subiũgunt ꝙ nõ est incõueniens dicere ꝙ ecclesia postquã inceperit, desijsset esse, & ꝙ nũc idẽ esset possibile nisi illud cõstaret ꝙ dñs dixit. Ego autẽ vobiscũ sum vsq; ad cõsummationẽ seculi. *(Matth. ult.)* Sed horũ doctorũ modũ dicẽdi relinquẽtes & cõmuniorẽ sentẽtiã doctorũ sequẽtes dicimus. sicut dictũ est ꝙ ecclesia cuius sunt sacramenta, quia de tali est sermo, ab Abel inceperit rationibus supra notatis. Vnde dicendum est ad ea quæ obijciebantur. *(Ad primũ. 2)* ¶ Ad primum respõdetur negando consequentiam. quoniam ad hoc ꝙ quis dicatur principium à quo inceperit ecclesia quæ habet sacramenta, non sufficit ꝙ primus fuerit qui habuit fidẽ formatã, sed requiritur ꝙ fidem illam sacramento aliquo visibili ostenderit aut professus fuerit, sicut dictũ est supra, & ꝙ in ipso fuerit distinctio siue discretio à congregatione opposita malorum, sicut initium vię vnius est vbi primo fit discretio ab alia via. & ꝙ ab eo seruata fuerit sine interruptione integritas sanctitatis. Hęc autem non fuerũt in Adam. quoniam Adam etsi primus habuerit fidem, non tamẽ illam signo aliquo sacro sensibili legitur fuisse professus. non enim in statu innocentię cũ in illo sacramenta non essent. sacramenta aũtem cum sint vasa medecinalia. vt dicit Hugo de sancto Victore non competunt statui integritatis sed lapsus, secundum illud. Non est opus sanis medicꝰ, sed male habẽtibꝰ. *(Matth. 9.)* Quod vero post lapsum Adam fidem suam signo sacro aliquo sensibili ostenderit, scriptura sacra nullibi commemorat. Pręterea in Adam propter indifferẽtem statum eius & propter commune principium generationis non discernebatur in eo congregatio bonorum à cõgregatione malorũ. In Abel vero facta est discretio à Cayn. Cæterum cum Adam lapsus fuerit per peccatum, non fuit in eo continuata iustitia sanctimoniæ. quare cõueniẽter dictum est quòd Adam non fuerit principium à quo ecclesia cepeꝛit, sed potius Abel. ¶ Ad secundum respondetur negãdo assumptũ & ad id quod inducitur ex magistro in historijs, quod Adam docuerit filios offerre primitias. &c. *(Ad secũdũ. 3)* Respondetur quòd & si ita sit non intelligitur ꝙ ipse pro se obtulerit. vnde sicut dictum est licet fidem habuerit primus non tamen in signo quod est sacramentum legitur demonstratum, nec insuper vt dictũ est, in eo discretio facta est bonorum à malis. Item secundo respondetur ad idem quòd concesso quòd Adam sacrificium Deo obtulerit, sicut & alij iusti Deo sacrificium obtulerunt secundum sui temporis cõgruentiam dicente beato Grego. ꝙ apud antiquos per sacrificiorum oblationes remittebatur pueris originale peccatum, non tamen de eius sacrificio sicut neq; de omnibus iustorũ sacrificijs fit mẽtio in scriptura. quare aũt Adã nõ legatur sacrificiũ obtulisse, dicit beatus Tho. *(2.2.q.85. arti.1.)* Ne in eo in quo notatur origo peccati simul etiam sanctificationis origo significaretur. Quod etiam notasse videtur Apostolus qui ad Hebrę. 11. fidem sanctorũ patrum veteris testamenti commendans ab Abel incipiens ita dicit. Fide plurimam hostiã, idest, maioris precij Abel quàm Cayn obtulit Deo, per quã testimonium consecutus est esse iustus. &c. ¶ Ad tertium quod obijcitur ꝙ ab Adam inchoauit morbus ergo & medicina. *(Ad tertium)* Dicendũ

secun-

secundum Ale.in. 3. quòd reuera ab ipso in-
choauit medicina, scilicet, sacrificium con-
triti cordis dilectionis & deuotionis, sed non
incepit ab ipso ipsius medicinę signū, scilicet
visibile sacrificiū. & hoc triplici ratione. Pri-
ma qa ab illo à quo incepit diuinę in hono-
rationis exemplū non debuit sumi ritus ho-
norādi Deum. Ab Adam autem cepit exem
plum diuinę inhonorationis, cùm pręuarica
tus est diuinum mandatum. Genes. 3. Vnde
Zacha. 13. Adam exemplum meū. sed ab illo
debuit incipere ritus diuini honoris qui fuit
iustitię & innocentię primum exemplum.
Secūda ratio est quæ supra dicta est. quia cū
ecclesia sit aggregatio fideliū colentiū Deū
ab illo à quo incipit ecclesia debet incipere
ritus colendi Deum & ita oblatio sacrificio-
rum. ab Adā autē nō debuit dici incepisse ec-
clesia sed ab Abel. Tertia ratio est quia sicut
dicit Aug. super Gene. ad literā. Adā erat vir
spiritualis mente præditus. vnde & post la-
psum cōuertebat se potius ad interius sacrifi
cium quod est contritio cordis. Alij vero nō
ita prędití conuerterunt se ad sacrificium ex
terius. Vnde conueniens fuit vt priùs in Adā
præcederet oblatio sacrificij interioris spiri-
tualis, postmodum vero in filijs eius sequere
tur oblatio sacrificij exterioris materialis, vt
in illis primis vtriusque sacrificij præberetur
Ad quartū. exemplum. ¶ Ad quartum vero quod obijci
tur, quòd ad plura tenebatur peccator Adam
quàm innocens Abel, dicendum quòd verū
est, non tñ propter hoc sequitur quòd tenere
tur ad sacrificia. Sacrificia enim primo &
4 principaliter fuerunt instituta in remedium
peccati originalis. secundū quod dicit Greg.
Quod apud nos valet aqua baptismi hoc egit
apud veteres, vel pro paruulis sola fides, vel
pro adultis virtus sacrificiorum. Quia ergo
in Adam non fuit originale peccatum distin
ctum ab actuali, non competebat ei offerre
sacrificium visibile, quod distinctè & imme-
diate institutum est contra originale. In fi-
lijs verò Adæ primò fuit distinctum actuale
& originale. vnde cōueniebat vt ab ipsis pri-
Ad quintū. mo sacrificia offerrētur, hæc ille. ¶ Ad quin
tum vbi dicitur quòd Adam fuit membrum
Christi antequam Abel. &c. Respōdetur ne-
gando consequentiam. licet enim sicut in su-
perioribus diximus, ecclesia vniuersaliter lo
quendo prout dicit congregationem omniū
intellectualium creaturarum habentium fi-
dem formatam in creatione angelorum fue-
rit initiata nihilominus distinguendo eā ad
congregationem hominum fidelium secun-
dum conditionē status vitæ præsentis cuius
sunt sacramēta, quo modo de ea est nr̄a nūc
cōsideratio, nō in Adā sed in Abel initiata est
rationibus supra positis. Quoniam licet Adā
dicatur primò fuisse membrū corporis Chri
sti, sicut & angelus bonus in prima sui condi
tione, nihilominus non sequitur ꝙ in ipso in *Ad cōfirma*
ceperit ecclesia cuius sunt sacramenta. Ad id *tionem pri-*
verò quod obijciebatur contra rationem cō- *mam.*
tinuitatis sanctitatis, ꝙ pro perseuerāte in bo
no reputandus est qui finaliter bonus est. Re
spondet ꝙ hoc nō arguit cōtinuitatē aliquā
sanctitatis. dictum autem illud si veritatē ha-
bet intelligendum est respectu consequutio
nis eiusdem pręmij cōmunis, scilicet, visionis
beatæ cū eo qui in cōtinua & nō interrupta
iustitia perseuerasset à principio vitę suę vs-
q; in finem eiusdē. Eandem quippe beatitu-
dinē cōsequūtur innocentes & pęnitentes, li
cet quādoq; gradu differēti. Sic etiam expo
nitur illud Iacobi. Quicunq; autem totam le *Iaco. 2.*
gem seruauerit offenderit autē in vno, factus
est omniū reus. Quod pro eo dicitur: quia eā
dem pęnam damni, scilicet, carentiā diuinę
visionis incurrit homo per vnā transgressio
nem diuinę legis, quā incurrit qui pluribus
transgressionibus in legem peccauit: licet pę
nam sensus grauiorē sentiat qui pluribus of-
fendit vt exponit Nicolaus de Lyra ibidem.
Ex tali autē modo loquēdi nihil arguitur ad
propositum, vt manifestum est. Quod autē *Ad cōfirma*
inducebatur pro simili in argumento de fide *tionem secū*
libus, qui dicuntur semper indulgentiam o- *dam.*
ptasse. Dicendum ꝙ non est simile: quia tale
desiderium indulgentiam consequendi po-
test esse sine perseuerātia & cōtinuatione bo
nę vitę & sanctitatis. Pariter respōdetur ꝙ nō
est simile quod inducebat pro simili de bea- 6
to Petro. quia Petrus nō est dictus fundamē-
tū à quo primū principiū habuit ecclesia si-
cut superius dictū est. ¶ Ad sextū quod obij- *Ad sextum.*
citur de poenitētia Adæ. Respōdetur negādo
cōsequētiā: quia licet Adā poenituerit ante na
tiuitatē Abel & credatur habuisse charitatē,
nō tamē legitur (vt dictū est) ꝙ sacrificiū ob 7
tulerit in quo fides eius fuerit demonstrata.
Prætetea in eo nō fuit discretio bonorū à cō
gregatione malorū, cū nō fuerit aliud princi
piū e diuerso diuidēs cōtra Adam. ¶ Ad septi *Ad septimū.*
mū respōdet negando cōsequentiā. plura enī
requirebātur in Adā ad hoc vt esset initium à
quo inciperet ecclesia quàm ad hoc ꝙ mor-
tuo Abel in eo & in Eua manere diceretur ec
clesia: sicut manifestè apparet. ¶ Ad octauum *Ad octauū.*
quòd de Adam dicitur, quòd fuerit prin-
cipium

cipium actiuum. &c. reſpondetur negando
conſequentiam. Non enim requiritur quòd
exemplar ſanctitatis ſit actiuum principium
generationis carnalis, cũ ſanctitas non tranſ-
fundatur in propagatione carnis. ¶ Ad no-
Ad nonum. num dicendum, quòd non eſt ſimile de bo-
nis & de malis, licet enim principium con-
gregationis malorum eſſet principiũ actiuũ
generationis. non autem ſic eſt de principio
bonorum, & hoc eſt rectè vt oſtenderetur ꝙ
principium maliciȩ eſt ab homine. ideo con-
uenieñter deſcendit in carnalem generationẽ:
principiũ vero bonitatis ex Deo eſt quod
per ſpiritualem generationem deſcendit, nõ
Ad decimũ. autẽ per carnalem niſi per accidens. ¶ Ad de
cimũ de Enos dicendũ ꝙ Seth ſiue Enos licet
eſſent exemplar quoddam fidei ſuȩ poſteris,
non tamen fuit aliquis eorum primum exẽ-
plar in diſcretione bonorũ à malis. præceſsit
enim Abel qui fuit & ipſi Seth & ipſi Enos
Ad undeci. & cȩteris exẽplar fidei & ſanctitatis. Ad vn-
8 decimũ quod arguitur de Abrahã reſponde
tur pari modo quòd Abrahã nõ dicitur prin
cipiũ ſiue pater credẽtiũ ſimpliciter, ſed poſt
lapſum à fide generalẽ, cũ quaſi omnes decli
naſſent ad idololatriã, & hoc quia fuit exẽ-
plar fidei cæteris. vt ait glo. vnde & in eo per
ſignaculum circũciſionis diſcreti ſunt credẽ
tes à non credentibus, ſed propter hoc vt ma
nifeſtum eſt non arguitur, quod fuerit prin-
Ad duodecimũ. cipium à quo primò inceperit eccleſia. ¶ Ad
duodecimũ quod dicebatur de Iudȩis reſpõ-
detur, quòd accipiendo principium eccleſiæ
9 poſt lapſum idololatriȩ à Iudȩis incipit ecclia:
quia gens illa primo credidit & in fide perſe
uerauit vſq; ad aduẽtum Chriſti in quo pro
magna parte excȩcata eſt. Præterea ſecũdũ
ſtatum noui teſtamenti etiam eccleſia à Iu-
dȩis incepit. vt patet de Apoſtolis & Chriſti
diſcipulis, ratione cuius ſicut inductum eſt,
Apoſtolus de ſe & alijs Apoſtolis dicit. Ele-
git nos Deus primitias. glo. fidei, vt in primi
tiua eccleſia crederemus in Chriſtum. atque
fide confiteremur. Et infra. Elegit nos Apo-
ſtolos primitias omniũ credentiũ quia Apo
ſtoli primo crediderunt, hȩc glo. Dilatata eſt
autẽ poſtmodũ eccleſia in gentibus & perfe
cta. vnde glo. ſuper pſal. 79. quȩ fuit inducta
in arguẽdo dicit ſic. Vineam dicit eccleſiam
quȩ incepit à Iudȩis, & perficitur in gẽtibus.
vna tamẽ & eadẽ eſt & ſi altera gens det prin
cipiũ altera perfectionẽ, hoc tamẽ nõ militat
10 cõtra id quod dicitur ꝙ in Abel inceperit ec
Ad decimũ tertium. cleſia. ¶ Ad decimũtertiũ patet reſponſio ex
iam dictis. Apoſtolus enim nõ aſſerit Apoſto
los eſſe primos credentes ſimpliciter cũ mul
ti, ſcilicet, patriarchæ & prophetȩ credentes
præceſſerint Apoſtolos. de quorũ patrum ad
mirabili fide idem Apoſtolus ampliſsimũ ſer
monẽ texuit in epiſtola ad Hebr. c. ij. ſed di-
cit eos eſſe primos credẽtes noui teſtamẽti fi
de iam diſtincta & reuelata. ¶ Ad decimum-
quartum reſpondetur negando conſequen- *Ad decimũ quartum.*
tiam. quanquam enim verum ſit quòd eccle-
ſia eſſet quando Abel erat, quia illo tempore
Adam & Eua erant iuſti, conſequentia tamẽ
nõ valet, ſicut neque iſta. Domus incepit ab
iſto lapide. ergo fuit quãdo iſte lapis primo
fuit. Item vniuerſitas huius ciuitatis incepit à
tali homine ergo fuit quando ille homo fuit.
& ita in propoſito conſequentia facta nõ ha
bet vires. ¶ Secũdo poteſt reſpõderi negãdo
minorẽ. quoniã licet eccleſia quo ad rationẽ
vniuerſitatis quȩ importatur in hoc nomine
eccleſia, (dicit enim eccleſia collectio fideliũ)
nõ poteſt ſtare in vno cõpletiue, nihilominꝰ 11
quo ad fidẽ in qua fundatur eccleſia & à qua
quis de eccleſia capere dicitur: bene ſeruatur
in vno. Dicit enim beatus Hiero. ſuper pſal. *Cap. eccleſia de cõſ. di. 1.*
133. Vbi fides vera eſt, ibi eccleſia eſt Iu-
riſtæ dicunt ꝙ ius vniuerſitatis bene poteſt
manere in vno ſolo, licet nõ ratione vniuerſi
tatis & ita ſuper illud Pſalmi. Sæpe expu-
gnauerunt me à iuuẽtute mea. dicit glo. quæ
eſt beati Aug. ꝙ aliquãdo in ſolo Abel eccle-
ſia erat, & expugnatus eſt à fratre ſuo malo.
Idẽ doctores dicũt multi theologi, & ita vide
tur innẽta cõmunis obſeruãtia in diebus te-
nebrarũ in cuſtodia vnius candelȩ, ꝙ in ſola
beata virgine, in qua integra imperturbata
mãſit in triduo fides chriſtiana, fuit eccleſia.
Et quibus faciliter ſoluitur quȩſtio illa quã à
quibuſdã quȩritur. Vtrùm eccleſia poſsit in
vno ſolo ſaluari? Sanè ex his quæ dicta ſunt
de antiquitate eccleſiȩ apertè retũditur ſtul-
titia dicẽtiũ ante eccleſiã fuiſſe imperiũ & re 12
gna: cõtra quos & ſcriptura ſetã eſt & ratio.
Cũ enim eccleſia ab ipſo iuſto Abel initium
habuerit. Vel ſecũdũ alios vniuerſalius loquẽ
tes de eccleſia ab ipſo primo homine Adã. q
in innocẽtia creatus eſt, manifeſtũ eſt multo
tẽpore præceſsiſſe quodcunq; regnũ iuſtũ ſi
ue iniquũ. Primũ autẽ regnũ, quod tyrãnicè
fuit vſurpatum, fuit regnũ Nemroth, qui fuit
robuſtus & venator hominum, id eſt oppreſ-
ſor & extinctor Gen. 10. de cuius regno im-
mediate ſequitur. Fuit autẽ principiũ regni
eius Babylõ. Primus aũt rex iuſtus fuit Mel-
chiſedech de quo ſcriptura loquitur. quorũ *Gen. 14. & Heb. 7.*
regna multo tempore poſteriora ſunt ipſo
Abel.

Abel. Secundo cum regnũ non sit nisi quædam hominũ communitas certa specie principatus dispositа, illa videlicet in qua vnus principatur toti communitati secundum virtutem, vt dicitur .3. Politicorum . manifestè apparet quòd sit stultum dicere quòd regnũ præcedat hominum communitatem. Sanè regnum si instum est communitatem fideliũ præsupponit quæ ad formam regalis principat⁹ disponitur. vt enim ait beat⁹ Aug. vbi fides nõ est non potest esse iustitia. quia iustus ex fide viuit. Si autem regnum iniustum est & iniquum etiam necessariò congregationẽ malorum præsupponit, quæ dicitur ecclesia malignantium. Et ita patet quòd dictum illorum nedum erroneum est & hæreticum, sed stultum siue stolidum.

In.cap.ubi. 24.q.1.

¶Quod ecclesia postquam incepit nõ desijt esse ac quòd in ea fides, sanctitas, doctrina, prælatio, & sacramenta vsque in finem seculi sint duratura. Cap. XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Quod ecclesia usq; ad consummationem seculi duratura sit in fide, sanctitate & doctrina.*

2 *Boni cum malis usq; ad consummationem seculi semper permixti futuri sunt in ecclesia.*

3 *In ecclesia semper erunt doctores, usq; ad consummationem qui eam uerbo Dei defendant.*

4 *Neque etiam in ea deerunt prælati.*

5 *Maximè uerò usq; ad finem seculi summi pontificis authoritas duratura est.*

6 *Ecclesia non deficiet in sacramentis usq; ad finem seculi.*

7 *Error dicentium ecclesiã iam perijsse.*

Ecclesiæ fides nõ deficiet.

1 Atefacta in superioribus antiquitate ecclesiæ, dum illã à principio humani generis declarauimus incepisse, iam quòd vsq; ad consummationem seculi in fide, & sanctitate doctrina, prælatione & sacramentis duratura sit aperiamus. De firmitate & durabilitate ecclesiæ vsque in finem seculi propheta loquitur ita dicens. In ciuitate Dei nostri Deus fundauit eam in æternum. Super quo

Psalm. 47.

verbo August. ita dicit. Sed fortè ista ciuitas quæ mundum tennit aliquãdo euertetur. absit. Deus fundauit eam in æternũ. si ergo De⁹ fundauit eam in ęternum quid times ne cadat firmamentum? Itẽ illustris propheta Isaias de tempore diuinę incarnationis loquẽs ait. cap. nono. Paruulus natus est nobis & filius datus est nobis, & infra. Multiplicabitur gloria. in fidelibus eius, imperiũ, & pacis nõ erit finis. gloss. idest, sanctorum licet aliquando tribulentur. Super solium Dauid & super regnum eius sedebit vt confirmet & corroboret in iudicio & iustitia amodo & vsq; in sempiternum. Item angelus consonans prophetę inquit. Dabit illi dominus Deus sedẽ Dauid patris eius & regnabit in domo Iacob in æternum. glo. in tota ecclesia, quæ per fidem & confessionem Christi ad patriarcharũ pertinet sortem, siue in illis qui de patriarcharũ sorte nati sunt, siue qui de oleastro excisi & in oliuam bonam sunt inserti, hæc gloss. Sequitur. & regni eius non erit finis. Præterea de hac ecclesiæ duratione apertissimè habetur Oseæ. 2. vbi dominus ecclesię suæ sanctę ait. Sponsabo te mihi in fide in sempiternum. ergo matrimonium Christi & ecclesiæ in sempiternum durabit. Quod autẽ sit matrimonium inter Christum & ecclesiam ostẽdit clarissimè Apostolus vbi repetens illud Geñ. ij. Erunt duo in carne vna. subiungit. Sacramentum hoc magnum est. ego autem dico in Christo & in ecclesia. gloss. coniugalis copula signum est spiritualis vnitatis Christi & ecclesiæ. Quòd fides & charitas vniuersalis ecclesiæ vsque ad consummationem seculi nunquam defecturæ sint, patet ex illo quod veritas beato Petro pollicetur dicens. Super hanc petram ędificabo ecclesiam meã Sequitur. Et portę inferi nõ pręualebunt aduersus eam. gloss. inferi non separabunt eam à charitate mea & à fide. Item eidem Apostolo idem dominus pollicetur dicẽs. Ego autem rogaui pro te Petre vt non deficiat fides tua. Fides ergo Petri permansura est vsq; in finem. Itẽ in persona ecclesiæ dicitur Cãti. 3. Tenui eum & non dimittam illum donec introducam in domũ matris meæ. glo. idest, synagogę. vt ibi habitet per fidem & gratiã, & in cubiculum genitricis meę. vt ibi scilicet requiescat secundum gloss. sed hoc futurum est in fine seculi quando reliquię Israel saluę fient. Isa. 10. & Apostolus Roma. 9. de quo & idem Apostolus ad Ro. 11. ita dicit. Cum plenitudo gentiũ intranerit, tunc omnis Israel saluus fiet. ergo sequitur, quòd fides & charitas

Luce. 1.

Ephe. 5.

Matth. 16.

Luc. 22.

charitas in ecclesia semper erunt. vnde Bernard. tractans præfatum verbum. Tenui eū nec dimittam. &c. super Canti. ita propositū nostrū confirmat dicens. Ex tūc & deinceps non defuit genus christianū, nec fides de terra, nec charitas de ecclesia. Venerunt flumina, flauerunt venti, & impegerunt in eam, & nō cecidit, eo φ fundata esset super firmā petram. petra autē erat Christus. Ita nec versutitate philosophorū, nec cauillationibus hęreticorum, nec gladijs persecutorum, potuit ista aut poterit aliquando separari à charitate Dei, quę est in Christo Iesu, hęc Ber. Quod

2 autē in ecclesia vsq; ad consummationem seculi boni cū malis & econuerso admixti sem per futuri sint, apertè constat in parabola illa euāgelica de zizanijs quæ superseminauerat inimicus. vbi dicētibus seruis ad patrēfamilias. vis vt eamus & colligamus ea? Respōdit paterfamilias in figura domini dicens. Sinite vtraq; crescere vsq; ad messem, & in tempore messis dicā messorib⁹, colligite. &c. Messis autē vt ipse magister veritatis exponit, cōsummatio est seculi. Mat. 13. ergo vsq; ad cōsummationem seculi in ecclesia triticū, idest, boni, & zizania, idest, mali simul habitabūt.

Matth. 13.

3 Cæterū φ doctores semper in ecclesia māsuri sint vsq; ad consummationem seculi, qui illam gladio verbi Dei & doctrinis sanctis, omniq; armatura fortiū tanquā strenui milites & fortissimi bellatores defendant protegant & muniāt, attestatur dominus per prophetam Isaiam sic dicens. Respice Syon ciuitatem. glo. interlin. idest, præsentem ecclesiā. sequitur. oculi tui videbunt tabernaculū. glo. quod pręsentē ecclesiam significat. quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur claui eius. glo. idest doctores quibus fixa tenetur. Pręterea hoc idem videtur accipi ex illo quod Apostolus ait. Quæ est ecclesia Dei viui columna & firmamentū veritatis. quod ideo dictū est quia in sanctis doctoribus quos semper habet tanquam columna rectissima & immobilis, tam fortis est in se & alios sustinet doctrinis ne corruant in errores. Vnde Cantic. 4. dicitur ecclesiæ. Collum tuū, idest, cętus doctorum per quos verbum Dei dispēsas, & fideles in corpus tuum cōmittis, sicut turris Dauid, quæ ædificata ęst cum propugnaculis, scilicet, diuersarum virtutū, quibus relucere debet vita doctorū, mille clypei pēdent ex ea, idest, vniuersitas verborum diuinorum quibus tanquam clypeis repellitur ictus diaboli, & superātur versutię & calliditates hęreticorū, omnis armatura fortium,

Isaia. 33.

Ad Thi. 3.

quia quicquid virtutis perfectę aut sapientię alibi quæritur ad salutē animæ tuendam perfectè in ea inuenitur. vt in. c. legimus. dist. 77. Quod verò ecclesia quo ad prælationem duratura sit vsq; ad cōsummationem seculi, ita vt prælati aliqui semper in ea sint patet ex illo Isa. 62. vbi propheta ita ecclesiæ loquitur. Videbunt gentes iustū tuum, & cuncti reges inclytum tuum, idest, saluatorem tuū, scilicet Christum: & vocabitur tibi nomē nouū, quia à Christo nominata est christiana. eris corona gloriæ in manu dñi & diadema regni in manu Dei tui. Clarum est autem φ corona & diadema ecclesię dignitatem principatus, & dignitatē importat prælationis ecclesię, quę semper in ea vsque ad consummationem seculi refulget, in cuius argumentum sequitur in propheta. Non vocaberis vltra derelicta. &c. Præterea hoc quidem apertissimè notat Apostolus dicens. Ipse, scilicet, Christus dedit quosdā Apostolos, quosdā prophetas, alios verò euangelistas, alios autē pastores & doctores vsq; ad cōsummationē sanctorū in op⁹ ministerij in ędificationē corporis Christi, donec occurramus omnes in vnitate fidei & agnitionis filij Dei in virū perfectū in mēsurā ætatis plenitudinis Christi. vbi gl. inqt. Tādiu durabit hæc prælatio & ordinatio do nec in die iudicij nos omnes occurramus in vna & nō discreta fide. Cæterū hoc idē nobis apertissimū reddit ex eo φ idē Apostolus scribit. Deinde finis, idest cōsummatio, cū tradiderit regnum Deo & patri. idest, cum perduxerit credentes ad contemplationem Dei patris secūdum glo. Cum euacuauerit omnem principatū & potestatē & virtutem. gl. dum durat mundus angeli angelis pręsunt: dæmones dæmonibus, homines hominibus, ad vtilitatē viuentium, vel deceptionem. Sed omnibus collectis iā omnis prælatio cessabit, quia necessaria nō erit, hæc glo. Tādiu ergo principatus in ecclesia & prælatio per successionē cōtinuabitur quādiu pręsens seculū durabit. Quod maxime ď auctoritate Ro. ecclesię credendū est, in qua dominus totius ecclesię posuit principatū iuxta. c. nolite errare. dist. 11. de cuius principatus sempiternitate beatus Hieronymus ita loquitur sicut in. c. hęc est fides. habetur. 24. q. 1. Sancta romana ecclesia quæ semper immaculata permāsit dño prouidēte & beato Apostolo Petro opem ferente in futurū manebit sine vlla hæreticorū insultatione, scilicet prąualēte, atq; firma & immobilis omni tēpore psistet. hęc ille. Ampli⁹ verò φ ecclesia etiā in sacramētis semp māsura sit

4

Ephe. 4.

1. Cori. 15

5

ra sit vsq; in finem seculi luce clarius ex ipso sacræ scripturæ fonte colligimus. Vnde Hiere.31. quod etiam Apostolus in argumentũ differentię veteris testamenti & noui inducit ad Ro.8.ita propheta loquitur de tẽpore aduentus Christi.Ecce dies venient dicit dominus & feriam domui Israel & domui Iuda fœdus nouum,idest legem nouam.non secũdum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua apprehẽdi manum eorum vt educerẽ eos de terra Ægypti.ex.gl.hic ꝓpheta non perseueraturũ vetus testamentum sed futurum nouum, de cuius perpetuitate dicitur in fine. c. Sanctũ domini non euelletur, & non destruetur vltra in perpetuum. Cæterũ hoc quidem probat Apostolus. Vbi cõmendaturus legem nouam eam vsq; ad consummationem seculi impermutabilem ex sacerdotij Christi perpetuitate argumentatur dicens. Iurauit dominus,idest,incõcussa veritate firmauit,& nõ pœnitebit eum, idest, nõ mutabit factum.tu es sacerdos in æternũ. Sequitur. In tantum melioris testamenti sponsor factus est Iesus.glo. vt enim sacerdotium Christi præest sacerdotio leuitico, ita & lex eius præest veteri.Et infra. Sicut iste permanet ita & lex quã attulit in qua est vera remissio & ꝑpetua gratia, quod quia vetus lex nõ potuit exclusa est. Quod autẽ lex noua permanebit in æternum ostendit ex pontifice, quia viuus est,quod nõ esset nisi esset immortalis,hæc glo. Præterea hanc veritatem clarissimã agit Apostolus,ita dicens. Quotiẽscũq; manducabitis panẽ hunc & calicẽ bibetis mortẽ domini annũciabitis donec veniat.gl. ad iudiciũ, & hoc non mutabitur vsq; tũc sicut sacramẽta Iudæorum. Apparet ergo, ꝙ ecclesia nõ deficiet in sacramentis suis vsque ad cõsummationẽ seculi,quod etiã ratio ipsa ostẽdit. Cũ enim cõuenientissimũ fuerit & ita nobis misericorditer diuina pietate ꝓuisum sit vt semper medicina curreret cũ morbo,& sacramẽta ipsa tanquã medicinę quędam cõtra morbos peccatorũ sint ordinata ab ipso supremo medico saluatore nostro Iesu Christo,& morbi peccatorũ multiplices nũquam deficiãt,neq; deficiẽt in humano genere quã diu sumus in hac corruptibili vita præsenti, necesse erit dicere in ecclesia semp futura esse sacramẽta. Et sic patet principale propositũ, ꝙ ecclesia postquã incepit duratura sit vsq; ad cõsummationem seculi. Ex his iam dictis apertissimẽ eliditur error dicẽtiũ ecclesiã iam perijsse, & quorũdam pseudoprophetarum asserentium illam in proximo defecturã. De

Heb. 7. — *1.Cor.2.* — 6 — 7

quorũ errore beatus Augustinus super psal. 101. commemorat ita dicens. Sed ista ecclesia quæ fuit omnium gentium & iam nõ est, perijt.hoc dicunt qui in illa non sunt. O impudentem vocẽ,illa nõ est quia tu in illa non es:vide ne tu ideo nõ sis, nam illa erit & si tu non sis. Hanc vocem abominabilem detestabilem præsumptionis & falsitatis plenã nulla veritate suffultam, nulla sapientia illuminatam, nullo sale conditam, vanam, temerariam, præcipitem, perniciosam, præuidit spiritus Dei & tanquam contra illos cùm annũciaret vnitatem ait. In conueniendo populos in vnum & reges,vt seruiant domino. Cũq; subdidisset respondit ei:vtique laus eius. vtique Hierusalem mater nostra de peregrinatione reuocata fœtosa cũ multis filijs magis quàm ea quæ habebat virum:quoniam quidam dicturi erant,ecclesia fuit & non est,exiguitatem inquit dierum meorũ nuncia mihi quid est quod nescio? quia recedentes à me murmurant contra me. Quid est quòd perditi me perijsse contendunt?certè enim hoc dicunt,quia fui & non sum,annuncia mihi exiguitatẽ dierũ meorum. Non à te quæro illos dies æternos, illi sine fine sunt,vbi ero, non ipsos quæro. Temporales dies mihi anũncia: exiguitatẽ dierũ meorũ,quãdiu ero in isto seculo annuncia mihi propter illos,qui dicunt impletæ sunt scripturæ crediderunt omnes gentes, sed apostatauit & perijt ecclesia de omnibus gentibus. Quid est hoc exiguitatẽ dierũ meorũ nuncia mihi? & annũciauit neq; vacauit ista vox. Quis annũciauit nisi ipsa via?quomodo annunciauit? Ego ecce vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Hæc Augu. *Matth.ult.*

¶ In quo ponuntur aliquę obiectiones cõtra ea quę de duratione ecclesiæ dicta sunt. Cap. XXIX

SVMMARIVM.

1 *Nouem argumenta quibus hæretici probare conãtur ecclesiam iam defecisse, aut ante mundi cõsummationem perituram esse.*

AD pleniorem intelligentiam quæ de duratiõe ecclesię diffinita sunt, aliqua obiecta mouebũtur cõtra illa,quibus aliqui hęretici impulsi sunt

sunt ꝙ ecclesia iã defecisset, aut ꝙ ante finem seculi peritura esset. ¶Et arguitur primò ex illo. Circuite vias Hierusalẽ, & aspicite & cõsiderate, quærite in plateis eius an inuenietis virum facientem iudicium & quærentem fidem. q. d, non est aliquis. ergo videtur ꝙ aliquando fides defecerit de ecclesia. & per consequẽs aliquando desijt esse. ¶Secundò idẽ arguitur. ex. c. 7. eiusdem vbi dicitur. Perijt fides, & ablata est de ore eorum. ex quo videtur ꝙ fides aliquo tẽpore perijt, & ita ecclesia Dei. ¶Tertio arguitur ex illo Dan. 9. vbi dicitur. Deficiet hostia & sacrificiũ & erit in tẽplo abominatio desolationis & vsq; ad consummationẽ & finẽ perseuerabit desolatio. ergo videtur ꝙ ante finẽ mũdi sacramenta & sacrificiũ ac fides ipsa deficient in ecclesia, & per cõsequens ipsa ecclesia non est duratura vsq; in finẽ seculi. ¶Quarto arguitur ex illo Matt. 24. Abundabit iniquitas & refrigescet charitas, sed charitatẽ refrigescere superabũdante iniquitate, nihil aliud esse videtur q̃ charitatẽ deficere. ergo videtur ꝙ aliquando charitas deficiet de ecclesia. ¶Quintò idẽ arguitur ex illo Lu. 18. Verũtamẽ filius hominis veniẽs putas inueniet fidẽ in terra? hoc autem nõ videtur dictũ, nisi quia fides ante consummationem seculi defectura sit. ergo idem quod prius. ¶Sextò ratione arguitur sic. Fides istius hominis est corruptibilis siue defectibilis, & ita fides alteri⁹, & ita de singulis, nisi sit aliquis cõfirmatus: possibile est ergo fidẽ in omnibus deficere. ¶Septimò sic. In libertate est credere & nõ credere, ergo possibile est vt tota ecclesia in cuius arbitrio est credere & non credere, non credat: & ita patet id quod prius. ¶Octauò arguitur sic vniuersitas Iudæorũ, quæ prius fuit ecclesia, iam nõ est ecclesia: vnde tota ecclesia Iudæorum videtur defecisse. Dedit enim dominus illis libellũ repudij, primò tribubus, & postea ducibus, vt dicitur Hiere. 5. Præuaricata est in me domus Israel & domus Iuda ait Domin⁹. Negauerunt Dominũ & dixerunt, non est ipse. ergo pari ratione tota ecclesia in christianis est defectibilis. Consequẽtia patet: quia sicut modò ecclesia est in christianis, ita aliquo tẽpore fuit in Iudæis, iuxta illud psal. Notus in Iudæa Deus & in Israel magnũ nomen eius. ¶Nonò arguitur sic. In passione videtur omnes fideles defecisse à fide Christi. vnde beatus Augusti. tractans illum versiculum. Singulariter sum ego donec transeam dicit sic. Videte quoniam multi defecerunt vsque ad ipsos primos harentes ori eius etiam ipsi defecerũt. & infra. Sed quia in eius passione etiam illi primi cum futuri erant duces ecclesiæ & columnæ terræ defecerant & nondum factum erat quod ait in. 7. psalm. Ego confirmaui colũnas eius, qui ait. Singulariter sum ego donec transeam, scilicet, ex hoc mundo ad patrem. Hęc Aug. ergo pari modo posset modò contingere. & ita ecclesia deficeret.

Argu. pri. Hiere. 5. — *Secundum.* — *Tertium.* — *Quartum.* — *Quintum.* — *Sextum.* — *Septimum.* — *Octauum.* — *Nonum.* — *Super psal. 14.*

¶In quo respondetur obiectionibus iam factis. Cap XXX.

SVMMARIVM.

1 *Authoritates Hieremiæ & Danielis asserentium, quòd fides & iustitia perierit, quo sensu accipiantur.*

2 *Ælius Adrianus imaginem suam posuit in tẽplo Hierusalem ut à Iudæis adoraretur.*

3 *Fides immutabilis semper apud aliquos usq; ad consummationis seculi duratura est.*

4 *Quod charitas tempore Antichristi non ita refrigebit ut deficiat, imò quòd apud aliquos feruentissima futura sit.*

5 *Deus nunquam permittit omnes fideles à fide cadere.*

6 *Non sic defecit tota ecclesia de Iudæis ut nulli eorum in ecclesia remanserint.*

7 *Quod fides in passione Christi in sola beata uirgine permanserit.*

Lanè absq; omni dubitatione inconcussa fide tenẽdum est, quod de permanẽtia sanctæ vniuersalis ecclesiæ dictum est. Nam vt ait Bernar. super Canti. Finis omniũ pẽdet, tolle hãc, & frustra inferior ista creatura reuelationẽ filiorũ Dei expectat: tolle hãc & neq; patriarchę neq; prophetę aliqui cõsummabũtur: cũ Paul⁹ ait ita ꝓuidisse pro nobis, ne sine nobis cõsummarẽtur. tolle hãc & ipsa sanctorũ angelorũ ꝑ imperfectione sui numeri gloria claudicabit, neq; Dei ciuitas de sui integritate gaudebit. Dicẽdũ est igitur ad rationes. ¶Ad primã & secũdã quę ex duab⁹ auctoritatibus Hie. inductę sunt. Respõdet ꝙ id quod ibi inquit ꝓpheta, intelligendũ est ꝓpter raritatẽ fidei & paucitatẽ bonorũ virorũ, quę illo tẽpore fuit, quo prophetauit ipse Hiere. nõ aũt ꝙ omnino fides & iustitia perijssent, quoniã illo etiã tẽpore aliq erãt fideles

Ad primum & secũdũ. 1

les & iusti sicut ipse Hie. licèt pauci essent cō
Ad tertium paratione malorū.¶ Ad tertiū quod ex dicto
Dani. inducitur, respondetur: quasi eodē mo
do. Daniel enim propheta non videtur loqui
de consummatione totius seculi, sed de fina-
li desolatione ciuitatis Hierusalem, in qua lo
cus sanctificationis erat, vt etiam videtur ex-
Matth. 24. ponere ipse Christus. Ciuitas autem illa pri-
mò vastata est à Tito & Vespasiano: postea
suscitatę sunt ruinæ eius, & qui prius aufu-
gerant & latuerant in montibus & spelun-
cis reuersis Romanis habitauerunt in parie-
tibus ciuitatis. Deinde Ælius Adrianus ima-
ginem suam posuit in muris templi, idest,
in loco vbi fuerat templum, vt adorarent
eam: confregerunt nolentes tantam iniu-
2 riam sustinere: ex quo indignatus Ælius fun
ditus euertit ciuitatem. Rectè autem statua
illa vocata est abominatio: quia vt ait Hie-
ronym. Abominatio secundum veritatem
idolum nuncupatur. & additur desolatio-
nis: quia in templo desolato atque deserto
idolum positum est, vt dicit gloss. & ita ar-
gumentum nō est ad propositum nostrum:
Si vero dictum Daniel. accipiatur de consum
matione seculi & abominationem dicat An-
tichristum hominem peccati, qui in tem-
plo sedens extollet se super omne quod di-
2. Thess. 2. citur Deus, non est intelligendum, quòd fi-
3 des totaliter deficiat, quoniam vt scribitur
Ecclesiastici quarto. Fides in seculum sta-
bit. Semper enim apud aliquos fides eccle-
siæ firma atque immutabilis vsque in finem
seculi permanebit, ita Christus ad patrem
orans beatissimo Petro apostolo quem de-
legaturus erat tanquam vicarium suum pa-
storem vniuersalis ecclesiæ pollicitus est di-
cens. Ego rogaui pro te vt non deficiat fi-
Luc. 22. des tua. Quod autem dicitur quòd deficiet
hostia & sacrificium, hac ratione fortassis
dictum est, quia instante illa sęuissima per-
secutione Antichristi, hostia sacrificij non
in manifesto offeretur, & pro tanto dica-
tur deficere in auctoritate prædicta prophe-
Ad quartū. tæ. ¶ Ad quartum quod sumptum est de e-
uangelio Matth. Respondetur quòd tem-
pore Antichristi charitas non ita refrigebit,
4 quòd omnino deficiat ab ecclesia, licet bene
in multis. vnde text. non dicit. refrigescet
simpliciter charitas, sed multorum: non di-
cit omnium, immo tempore illo apud ali-
quos charitas feruentissima futura credi-
tur, qui perfectissimè inuenictur serui Chri-
sti martyres gloriosissimi. Vnde prouerbio.
15. Firmos faciet terminos viduæ, idest, ec-
clesiæ visibili præsentia sponsi viduatę. vlti-
mos enim milites suos tempore Antichristi
patientia & constantia firmabit. Et Apocaly
psis primo dicit. Pedes eius similes aurichal
co, sicut in camino ignis ardentis, & vltimi
fideles tempore Antichristi erunt similes au-
richalco, quia in camino & igne tribulatiōis
decoquentur & purgabuntur tanquam au-
richalcum quod dum magis incēditur purio
re colore decoratur, de quo tempore Cassio.
super psalm. 30. dicit. Ecclesia magis incipiet
esse vberrima cum ad finem seculi erit per-
ducta. tunc enim passionibus electorum ci-
to implebitur numerus beatorū. ¶ Ad quin- *Ad quintū*
tum quod sumptum est de Luca, simili mo-
do respondendum venit, quòd illud dictum
sit propter raritatem & paucitatem fidelium,
quæ tempore Antichristi erit propter ma-
ximam tribulationem quæ tempore illo vi-
gebit. de qua Matth. 24. ¶ Ad sextum re- *Ad sextum.*
spondetur negando consequentiam, licet e-
nim fides possit deficere in aliquibus perso-
nis specialiter, generaliter tamen nunquam
deficiet. Vnde in. 4. distinctione. 6. his ver-
bis nostro fauet proposito Thom. dicens.
Fidem ecclesiæ militantis non est possibi-
le deficere totaliter Deo ordinante, qui dicit
Matth. vltim. Ego vobiscum sum vsque ad
consummationem seculi. Hoc sanctus Tho.
vnde dicimus quòd quemadmodum singu-
laria alicuius vniuersalis licet corruptibilia
sint, vniuersale tamē est incorruptibile, quia
& si non saluatur in vno indiuiduorum sal-
uatur in alio per naturam: ita etiam de fi-
de dicimus: & per consequens de ecclesia ꝙ
si non saluatur in vno, saluatur in alio per
gratiam, & hoc diuina prouidentia fauen-
te. Quare sicut nullum tempus fuit postquā
incepit ecclesia, in quo non fuit aliquis qui
Deo placeret, sic neq; vnquam erit in futu-
rum vsque ad seculi consummationem. &c.
¶ Ad septimū respondetur, quòd etsi abso-
lutè loquendo possibile sit totam ecclesiam *Ad septimū*
militantem à fide deficere, considerata ta-
men diuina prouidentia cuius ordinatio-
ne fides in ea vsq; ad consummationē seculi
semper illibata ꝑmāsura est, nō est possibile
illam deficere. diuina enim prouidentia nun
quā in dispositione sua fallitur. Vnde nūquā 5
Deꝰ omnes fideles ꝑmittet à fide cadere, nec
aliquos sic ꝑmittet cadere, quin alios erigat,
secūdū illud. Cōteret multos & innumerabi- *Iob. 34.*
les & stare faciet alios pro eis. ¶ Ad octauum *Ad octauū.*
respondetur, ꝙ ecclesia de Iudæis nunquā ita
defecit, qn semp in ea aliq essent iusti, in qui
bus

bus integra fides & sincera charitas inuiola ta persisteret, sed scriptura ita absolutè loquitur quia comparatione malorum illo tē-
6 pore paucissimus erat numerus bonorū. Prę terea licet ecclesia, quę fuit in Iudæis defecerit quo ad sacramenta & ceremonialia illius legis: quia lex & prophetę vsque ad Iohan. Matt. 11. non tamen quo ad gentem: quoniā ecclesia ipsa quæ est in christianis ex vtroq; populo collecta est Iudæorum, scilicet, & gē tilium vt in pluribus locis testatur Apostolus, primiq; discipuli Christi fuerunt omniūq; credentiū primitiæ, qui ex Iudæorū gente venerunt, sicut superius ex Apostolo comme-
1. Thess. 2. moratū est. Non ergo tota ecclesia de Iudæis sic defecit, vt nulli eorū in ecclesia permanse-
Rom. 11. rint. vnde Apostolus inquit. Repulit deus populum suum? absit. Nam & ego Israelita sum de semine Abrahæ de tribu Beniamin, nō repulit Deus plebem suam quam pręsciuit. vbi glo. sic inquit. Si enim dico Iudæos esse infideles nō tamē omnes. & sic Deus repulit eos ex parte nō tamen ex toto, quia me & alios
Ad nonum. prædestinatos non repulit. hæc glo. ¶Ad vltimum dicendum, quod in passione Christi fides nō ita defecit, quin ita manserit in aliquo, mansit quidem integerrima & illibata
7 in virgine gloriosa matre domini nostri Iesu Christi, vt dicere videtur Anselm⁹ in lib. cur Deus homo. Quare magister Alexander de Ales in fine tertij sui in expositione symboli Apostolorum dicit, quòd opinio dicentiū quòd in sola virgine stetit ecclesia tempore passionis Christi videtur sibi vera. vnde & dominus Guilelmus lib. qui dicitur rationale diuinorum officiorum dicit, quòd candela quæ occultatur in officio matutinali in vltimis diebus hebdomadæ sanctæ significat fidem Christi, quæ in sola virgine remansit, per quam postea omnes fideles docti & illuminati sunt.

¶Quare ecclesia, cælum, terra, ager, sagæna dicta sit. Cap. XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quot nominibus compellata reperiatur in scriptura sacra.*
2 *Ecclesia quare dicitur Cælum.*
3 *Item quare terra, ager, sagena. &c.*

Tanta est affluentia donorum & gratiarum quibus ipsa vniuersalis ecclesia in diuersis membris suis dotata est, & tā admirabili ordinis venustate sapienter disposita, tanta denique varietate pulcherrimè circumamicta, vt illius perfectionis copia & excellentia dignitatis vnico non possit, sed multis necesse fuerit explicari nominibus. Hinc diuina scriptura de ecclesia loquēs multis eam comparasse rebus perhibetur. de quibus pauca sed præstantiora exempla pro cognoscenda plenius suarum virtutum excellentia & profunditate mysteriorum subiūgemus. Describemus autem rationes nominum, quæ sequuntur de numero amplissimo multorum, de quibus in scriptura sacra secundū literalē aut mysticam intelligentiam illam legimus nominatam, quæ sunt cælum, terra, ager, sagena, vinea, hortus fons, puteus, nauis, domus, ciuitas, regnum, templum, tabernaculum, mulier, amica, columba, perfecta, filia, sponsa, coniux, regina, soror Christi. Cælum in psalmis dicitur ecclesia. iuxta illud Isa. vltimo. Cælum mihi sedes est. quod Ecclesia cælum.
1 verbum pertractans sanctus Augustinus super psalm. 121. ita dicit. Cælum mihi sedes est. Qui sunt isti nisi iusti? qui Cælū, ipsi Cæli, qa quæ ecclesia ipsę ecclesiæ sicut sunt multæ vt vna sit. sic ergo & iusti ita sunt cælū vt cælum sint. in ipsis autem sedet Deus & de ipsis iudicat Deus: hæc Augusti. Dicitur autem ecclesia cælum duplici ratione. Primò ratione inhabitationis diuinæ. dicitur enim cælum vt dicit Papias quasi casa helyos, Matt. 5. 6.
idest, Dei. Cælum thronus Dei est, Pater noster qui es in cælis. gloss. idest in sanctis. ¶Secundò ratione ornatus. Quæmadmodum enim cælum stellarum ac luminarium varietate adornatur secūdum illud. Species cæli gloria stellarum mundum illuminans, ita san- Eccles. 43.
cta vniuersalis ecclesia virtutum ac donorū multorum admirabili varietate splendet. vnde Isido. Cælum spiritualiter dicitur ecclesia quæ in huius vitæ nocte sanctorum exemplis ac virtutibus quasi claritate syderum fulget. Huic beatus Ambro. super psalm. Beati immaculati inquit. Ideo ecclesia cælum dicitur, quòd habeat sanctos & angelis & archāgelis cōparandos. ¶Præterea secundò ecclesia terra dicitur secundum illud psalm. 99. Terra.
Iubilate Deo omnis terra, seruite domino in lætitia. & hoc duplici ratione. Primò ratione

firmitatis secundum illud psalm. 103. Fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in seculum seculi. gloss. & est Augusti. Terram, idest, ecclesiam super stabilitatem suam, idest, Christum. & ideo non inclinabitur in seculum seculi. nihil enim firmius isto fundamento. ¶Secundò ecclesia dicitur terra ratione fertilitatis. vnde gloss. Grego. super illud Genes. primo. Protulit terra herbam virentem, dicit sic. Terra enim est ecclesia, quæ verbi papulo nos reficit, & patrocinij vmbraculo custodit, loquẽdo pascit, opitulando protegit, vt non solum herbam refectionis proferat sed etiam arborẽ protectionis. Item gloss. super psal. 23. dicit sic. Domini est terra & plenitudo eius, idest, Christi qui est dominus dominantium, est terra, idest, ecclesia fructifera. Hæc est terra bona, super quam euangelij semen cecidit & protulit fructum. 30. 60. & 100. ¶Tertiò ecclesia dicitur ager secũdũ il-
Ager. *Matth.* 13. lud. Simile est regnũ cælorũ homini qui seminauit bonum semen in agro suo, & hoc propter societatem quandam & permixtionem siue vnitatem, quam habent in fide & sacramentis mali cum bonis. Sanè sicut zizania siue immundæ segetes in agro cum tritico permiscentur, ita in ecclesia vniuersali in præsenti statu mali bonis permixti sunt. de quibus psalm. 54. Redimet in pace animam meam ab his qui appropinquant mihi. Quoniam inter multos, idest, in multis erant mecum. vbi gloss. quæ videtur Augu. ita inquit. Ab his qui appropinquant mihi, idest à christianis fictis, qui magis decipiunt quã aperti idololatræ. Appropinquãt ergo nomine & non numine, corpore & non mente, numero non merito, & vere appropinquant, quoniam erant in multis, scilicet, sacramẽtis. mecũ, scilicet, in fide, in baptismo, in euãgelij lectione, in festis & huiusmodi. & non in paucis erant mecum, in omnibus sacramentis mecum: sed non in fide, spe, & charitate, sine qua nihil sunt omnia, vt infra. Et bene ait mecum. nam & prope est palea tritico: de vno semine nascũtur, in vno agro eradicantur, vna pluuia nutriuntur. sub eodem messore colliguntur. eadem trituratione vtuntur, eandem ventilationem expectant, sed non in vnum hor-
Sagena. reum intrant. Hæc gloss. ¶Item quartò ecclesia dicitur nominata sagena. Matth. 13. Simile est regnum cælorum sagenę, missæ in mari & ex omni genere piscium congreganti: & hoc duplici ratione. ¶Primò enim sagena dicitur ex eo quòd à fluctibus seculi cunctas gentes ad cælum trahere apostolica doctrina laboret. ¶Secundò quia instar sagenę bonos & malos, quos nunc in mari huius mundi indifferenter continet, in littore, idest in fine seculi discernet. Vnde Grego. in homilia. Sancta ecclesia comparatur sagenæ missæ in mari & ex omni genere piscium congreganti, quia nunc bonos malosque communiter quasi permixtos pisces fidei sagena continet, sed littus sanctæ ecclesiæ, idest, finis, indicat sagena quid trahat.

¶De rationibus propter quas ecclesia sancta Dei vinea dicta sit, & Hortus, Fons, & Puteus aquarũ viuẽtiũ. Cap. XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia uniuersalis duplici ratione dicitur uinea.*
2 *Prædicatores dicuntur operarij uineæ domini.*
3 *Ecclesia quare dicatur hortus conclusus.*
4 *Item Fons, & Puteus.*

Præterea ecclesia reperitur similitudinariè siue mysticè dici vinea, hortus, fons, puteus aquarum viuentium. Quod vinea dicat habetur Isa. 5. Vinea domini exercituum domus Israel est. & Matth. 20. Simile est regnum cælorum homini patrisfamilias qui exijt primo mane conducere operarios suos in vineam suam. Nam Christus verus paterfamilias est, qui totius humani generis curam habens omni tempore vniuersos ad culturam vineæ, idest ecclesiæ mittit operarios. Dicitur autem vniuersalis ecclesia vinea duplici ratione. ¶Primò propter 1 amplissimam & continuam eius propagationem. cõtinue enim palmites, idest, viri iusti propagantur ex ea. Vnde Grego. tractans illud verbum proxime inductum, dicens. Pater iste familias cõditor noster est, qui habet vineã vniuersalẽ ecclesiã quæ ab Abel vsque ad vltimum electum, qui in fine nascituru
Ecclesia dicitur uinea. *Matth.* 20.

turus

turus est. quotquot sanctos protulit quasi tot palmites misit. ¶Secundò quia ex ea spirituale vinũ emanat quo fideles iusti potantur, & inebriantur, & exhilarantur iocunditate cælesti, de quo propheta. *Psal. 103.* Vinum lætificat cor hominis. gloss. hoc vinum sic inebriat vt sobrios reddat: hæc ebrietas videtur in alienatione mentis à terra ad cœlum. & hoc vinum non est carnale quo malè quidam inebriantur: sed spirituale interiorem hominem reficiens spirituali lætitia. Præterea de hoc quòd ecclesia vinea dicatur illustre testimonium. Cantico. vltim. habetur, vbi in persona ecclesiæ dicitur. Vinea fuit pacifico in ea quæ habet populos. Vinea, inquit ecclesia iuxta gloss. quæ ex diuersis populis collecta est, scilicet, de gentibus & Iudæis fuit pacifico, idest, Christo qui rectè pacificus nominatur: ipse quidem pacem composuit inter Deum & hominem propter quod mediator Dei & hominum dicitur. Item pacem fecit inter hominẽ & angelum. *1. Thim. 2.* Pacificans per sanguinem crucis siue quæ in cælis siue quæ in terris sunt. gloss. cælestia & terrestria. Item ad pacem reduxit gentiles & Iudæos eos in vnius Dei cultu coniungens. *Ephe. 2.* Ipse est pax nostra qui fecit vtraque vnum. gloss. vtrunque populum in vnum, & fide & moribus. Ipse est lapis angularis in quo populi tanquam parietes de diuerso angulo venientes sibimet quasi in pacis osculo copulantur. hæc gloss. Dicamus adhuc, quòd hæc vinea plantata dicitur ab ipso summo patrefamilias in ipso humani generis principio. *Hiere. 2.* Ego te plantaui vineam electam. Deinde translata legitur de Ægypto in terram promissionis. psalm. 79. Vineam de Ægypto transtulisti in terram, scilicet, promissionis. gloss. idest, ecclesiam quę incepit à Iudæis & perficitur in gentibus. Consequenter legitur tradita agricolis ad excolendum. *Matth. 21.* Erat homo paterfamilias qui plantauit vineam & locauit eam agricolis. Et Matth. 20. dicit de eodem. Misit operarios in vineam suam. Operarij sunt prædicatores, quos ad erudiendam fidelium plebem mittere paterfamilias non desistit: vt dicit Grego. De huius autem vineæ cultura Bernardus ita loquitur. Hæc vinea domini sabaoth plantata est in fide: mittit radices in charitate defossa, sarculo disciplinæ stercorata, pœnitentium lachrymis irrigata, prædicantium doctrinis & exuberans vino suauissimo delectationis, hæc Bernard.

¶Item ecclesia nominata legitur hortus iuxta illud. *Hortus.* Cantic. 4. Hortus conclusus soror mea. & in capit. omnibus consideratis. & in capit. quoniam vetus. 24. quæstione. 1. 3 & ita nominatur iuxta gloss. pro amœnitate florũ, fragrantia aromatum, & copia optimorum fructuum. Sunt enim in hoc ecclesiæ horto flores amœnissimi, pulcherrimi, plurimi etiam secundum varietatem gratiarum & honorum membrorum eius. Sanè redolet in eo flos vuæ, qui cum ex eo vua formetur beatissimam virginem speciosissimam atque florentissimam designat, quæ illam vuam genuit, in cuius vino & sanguine Iudas, idest, omnis confessione fidei ad ecclesiam pertinens lauat stolam suam & pallium suum, idest vtrunque hominem sicut habetur Genes. 49. Iudas in vino, scilicet, quod pro multis effusum est in remissionem peccatorum: lauit stolam suam & pallium suum in sanguine suo. Redolet etiã in horto ecclesiæ flos lilij, qui candidus est in virginibus. Flos violæ, qui paruulus ac purpureus est in innocentibus. Flos mali granati, qui rubeus est in Apostolis, qui non modo verbo & exemplo sed & sanguine suo innumeras per orbem fundarunt ecclesias. Redolet insuper flos rosæ, qui sanguineus est in martyribus. Flos oliuæ qui pinguis est in sanctis cõfessoribus: quiq; proprietatis pinguedine & misericordię operibus quibus affluxerunt rectè per oliuam designantur. Redolet etiam flos amigdali: qui etsi frigoris tempore nascatur: non tamen marcescit à fructu in patriarchis & prophetis, qui in hyeme infidelitatis & iniquitatis gelicidio, doctrina verbi & operis sanctitate floruerunt, feceruntque fructum immarcescibilem mercedis æternæ. Redolet etiam in horto ecclesiæ flos spicæ, qui quia inter paleas & aristas nascitur statum sanctorum coniugatorum designat, quibus multæ paleæ venialium peccatorum concretæ sunt: multas aristas habent miseriarum præsentis seculi & aculeis punguntur mundanę solicitudinis atque plurimum fatigantur cura proprię familię: nihilominus tamen florem & fructũ sanctitatis producunt. De fragrantia aromatum huius horti ecclesiæ dicitur Cantic. 6. Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum. Sancta enim ecclesia merito in bonis fidelibus areola aromatum dicitur, quia per virtutum eius excellentiam & sanctæ conuersationis pulchri-

tudinem in illis glorioso nomine redolet. Ecclesi. 4. Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris. &c. De fructibus huius horti dicitur Cantico. 5. Veniat dilectus meus in hortum suum, vt comedat fructum pomorum, idest, operum suorum, quæ velut poma delectabilia sunt & odorifera. Dicitur autem hortus conclusus, idest, vndique clausus: non expositus bestijs, non auibus, non furibus, non hostibus. Et dicitur bis clausus propter duplicem clausuram, de qua dicitur Isaiæ. 26. Vrbs fortitudinis nostræ Sion saluator, ponetur in ea murus secundum diuinitatem defendens & muniens eam interius, & antemurale secundum humanitatem, vel antemurale, idest, angelorum custodia, qui muniant eam exterius. Consequenter ecclesia legitur etiam fons nominata. vnde Cantico. 4. dicitur fons signatus, & hoc duplici ratione. ¶Primò propter abundantiam irrigantis doctrinæ. vnde gloss. Cantico. 4. ecclesia fons dicitur, quia doctrina salutari abundat, vnde proximos irrigat. Et signatus fons dicitur, quia spiritualis sensus indignis absconditur & nulla incursione turbatur. Isai. 56. Eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum cuius non deficient aquæ. ¶Secundò ecclesia dicitur fons, quia ex ea copia multarum salutarium aquarum in salutem redundat fidelium. Emanat quidem ab isto fonte primò aqua baptismi, à qua abluitur peccatū originale, ratione cuius dicitur. Erit fons puteus domui Dauid & habitatoribus Hierusalem in ablutionē peccatorum & menstruatæ. Cæterùm emanat aqua pœnitentiæ, qua abluuntur peccata actualia, ratione cuius dicitur Ioel. 3. Fons egrediebatur de domo domini & irrigabat torrentem spinarum, idest, peccatorum. Et dicitur fons signatus, quia vt ait August. in sacramentis ipsis sub tegmento rerum visibilium diuina virtus secretius operatur salutem. Item nominata legitur puteus aquarum viuentium: vnde loco supra nominato ita subiungitur. Puteus aquarum viuentiū quæ fluunt impetu de libano. Appellatione autem putei ecclesia describitur ratione profunditatis mysteriorum eius. vnde gloss. sic dicit. Puteus dicitur propter occulta mysteria, quæ solis sanctis reuelatione sancti spiritus panduntur. Et dicitur puteus aquarum propter diuina eloquia, quæ de inuisibilibus diuinæ gratiæ thesauris procedūt, cùm in vitam æternam ducunt secundum illud.

Fons. 4

Zacha. 13.

Puteus.

Fiet in eo fons aquæ viuæ salientis in vitam æternam quæ fluunt impetu, idest abundanter. Psalm. 45. Fluminis impetus lætificat ciuitatē Dei. de libano, idest à Christo qui est candor lucis æternæ. Sapient. 7. Ab ipso enim fluunt omnia spiritualia dona. Iohan. 1. De plenitudine enim eius omnes accepimus. Iohan. 4.

¶In quo rationes assignantur propter quas ecclesia appellatur Nauis, Domus, Ciuitas, & castrorum acies ordinata. Capit. XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quare dicatur Nauis variæ & pulcherrimæ rationes traduntur.*
2 *Quòd ecclesia dicatur Domus, atque in ea diuersimode inhabitent sancti & peccatores.*
3 *Ecclesia quare Ciuitati comparetur.*
4 *Duæ ciuitates in hoc mūdo cōiunctæ corpore sed mente diuisæ.*
5 *Ecclesia Castrorum acies ordinata.*
6 *Ecclesia quibus armis vtatur aduersus hæreticos & tyrannos.*
7 *Duplex gladius ecclesiæ.*

Cæterùm ecclesia nauis legitur nominata, & hoc triplici ratione. ¶Primo quia virtutum mercibus & meritorum thesautis amplissimis atque ptiosissimis onusta est, quibus filij sui mercari possunt regnum cælorum. ipsa sola quippe est per quam sacrificium dominus accipiet libenter. Sola est, quæ pro peccatoribus intercedat fiducialiter, vt dicit beatus Gregorius. Præterea in ea sola sunt veræ virtutes quibus adipiscitur felicitas vitæ æternæ iuxta. capitu. omnes. §. ex his. 28. quæstione. 1. Propter hanc rationem de ecclesia dicitur. Facta est quasi nauis institoris. ¶Secundò ecclesia rectè nauis appellatur: quia vehiculum est, quo per mare huius seculi quātuncūq; crebris ventorū flatibus, & aquarū fluctibus, id est, tētatio nū

Ecclesia dicitur Nauis 1

In cap. quis 24. q. 1.

Prouer. vlt.

nũ plagis,&verberibus fatigetur,fideles in ea contenti ad portũ securę beatitudinis perdu cuntur. Cuius rationem assignans beatus Ambrosi. tractans illud Prouerbio.30. Tria sunt mihi difficilia, &c. ita in quodam sermone dicit. Nauim ecclesiam debemus accipere in solo mũdi huius constitutam, quæ & si vndarum fluctibus aut procellis sæpe vexetur:tamen nunquam potest sustinere naufragium,quia in arbore eius,scilicet,in cruce Christus erigitur,in puppe pater residet gubernator, proram paracletus seruat spiritus, hanc per angusta huius mundi freta duodecim remiges ducunt, id est, duodecim Apostoli, & similis numerus Prophetarum. Itẽ idem Ambrosi. Non turbatur nauis quæ Petrum habet: turbatur illa quæ Iudam habet.

In.c. nõ turbatur.24.q 1. ¶ Tertio ecclesia rectè nauis nominatur: quia sicut extra nauim siue Arcam Noë regnante diluuio nullus saluatus est: ita nullus extra ecclesiam omnino saluatur, vt extra de summa Trinita. & fid.catholi. capitu. 1. Item Hierony.dicit. Si quis in Arca Noë non fuerit peribit regnãte diluuio. Et beatus

In.c.quoniã uetus. 24.q 5. Gregori. in mora. & habetur in capitu.quia ead.cau. & quæstio. Ecclesia sola est quæ intra se positos valida charitatis compage custodit. Vnde aqua diluuij Arcam quidem ad sublimiora sustulit; omnes autem quos

Aug. in tractã.de catholi.ueritã. extra Arcam inuenit, extinxit. Et beatus Augustinus dicit sic. Nauicula,id est, Christi ecclesia in medio maris,videlicet in mundo diu iactata est fluctibus, sed vexata non dissoluta, aut submersa: quia ille imperauit ventis & mari, qui eidem ecclesiæ se promisit vsque in finem seculi affuturum: quicunque ergo de huius maris fluctibus saluari desiderat,& in profundum abyssi æternam videlicet perditionem demergi pauescit, teneat integrè, & inuiolabiliter fidei firmitatem.

Domus. Cæterum sancta ecclesia domus legitur nominata, & hoc ratione inhabitationis diuinæ in ea,secundùm illud, Domine di-

Psal. 25. lexi decorẽ domus tuæ & locum habitationis gloriæ tuæ. vbi gloss. Augustini ait. Domus Dei ecclesia est,decor hui⁹ domus sunt

Psal. 117. sancti. Item Benediximus vobis de domo domini.gloss.id est, de ecclesia catholica, de qua est baptismus, & omnis benedictio. De

In.c.quæ dignior. 24. quæst. 1. cuius domus dignitate ferè beatus Ambros. ita loquitur. Quæ dignior domus Apostolicæ prædicationis ingressu quàm sancta ecclesia est? aut quis præferendus magis omnibus videtur quàm Christus, qui pedes suis consueuit lauare hospitibus, & quocunque sua recepit domo, pollutis non patitur habitare vestigijs? Item de hac domo beatus Hierony. in capitu. quoniam vetus. ead. cau. & quæstione. dicit sic. Quicunque extra hanc domum comederit agnum prophanus est. Et ad idem beatus Gregori. in capitulo. quia ex sola. ead. cau. & quæstione. ita dicit. Vnde de agni hostia dominus pręcepit, scilicet, Exod. 12. dicẽs. In vna domo comedetur, nec efferetis de carnibus eius extra fores. In vna nanque domo comedetur: quia in vna catholica ecclesia vera hostia redemptionis immolatur. Vbi considerandum, quòd diuersimode sancti, & peccatores fideles dicuntur esse in hac domo Dei. Primi quidem ita sunt in domo domini, vt ipsi sint ipsa domus domini, & locus habitationis eius. Secundi verò licèt sint in domo domini, non tamen dicuntur ipsa domus domini. Hanc differentiam notat Beatus Hierony. aut potiùs Augustinus, ita dicens. Omnibus consideratis puto me non temerè dicere alios ita esse in domo domini, vt ipsi sint eadem domus domini, quæ dicitur ædificari super petram, quæ vnica columba appellatur, quæ sponsa pulchra sine macula, &c. Item beatus Augusti. eandem differentiam existentium in domo domini assignans super Psalmũ.25. dicit sic. Sunt quidam, qui domum Dei habent & nolunt gloriari, sed in se habent quidam domum Dei sed non pertinent ad decorem domus Dei, in quibus habitat gloria Dei, ipsi sunt locus habitationis gloriæ tuæ. Et gloss. Magistri ita dicit. Sancti qui sunt decor ecclesiæ, sunt locus habitationis glorię tuæ. De huius autem habitationis domo loquitur Propheta. Nisi dominus ædificauerit domũm, in vanum laborant, qui ædificant eam. Super quo verbo August. ita dicit. Dominus ergo ædificat domum suam, laborant multi in ædificando, sed si non ille ædificet, in vanum laborant ædificantes eam. Qui sunt isti qui laborant ædificantes? omnes qui in ecclesia prædicant verbum Dei, ministri sacramentorum Dei: omnes currimus, omnes laboramus, omnes ædificamus modò & ante nos cucurrerunt, laborauerũt, ædificauerunt, sed nisi dominus ædificauerit domum, in vanum laborant ædificantes eam. Quæ autem domus Dei ipsa & ciuitas. Domus enim Dei, populus Dei, non solùm qui modo sunt: sed & qui ante nos fuerunt

In.c. omnibus.24.q.1

Psal. 127.

Christi, & propugnatoribus fidei munitur, protegitur, & defenditur ecclesia, de quibus dicitur Zacha.9. Circundabo domum meam id est, ecclesiam, ex his qui militant mihi, videlicet doctoribus, prælatis, ac principibus ecclesiæ, qui eam defendendo Christo mili-
5 tare perhibentur. Vnde Apostolus Thimo. scribēs ait. Labora sicut bonus miles in prædicando euangelium contra hostes. Huius
2.Thi.2. autem hostes ecclesiæ plurimi, & varij sunt, contra quos huiusmodi Christi militiam siue castrorum multitudinem in vnam ordinat aciem, mater omnium virtutum charitas cuius officium est aliarum virtutum exercitium ad finem dirigere optimum. Iudæi quidem impugnant Christi incarnationem, hæretici scripturarum veritatem, tam hi quàm illi impugnant Christi fidem. Schismatici obedientiam, & ecclesiæ vnitatem. Sarraceni & pagani ecclesiasticam pacem. Tyranni, & mali principes ecclesiæ libertatem. Falsi fra-
6 tres charitatem. Contra Iudæos, & hæreticos opponit doctores sanctos, aperiens eis sensum, vt intelligant scripturas, quibus ait Ego dabo vobis os, & sapientiam cui non po-
Lucæ.21. terunt resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri. Cōtra schismaticos opponit sanctorum communionem, regimen prælato-
Iudicū.10. rum, & obedientiam subditorum. Vnde de filijs Israel exeuntibus ad bellum dicitur. Egressi itaque sunt omnes filij Israel, & pariter congregati quasi vir vnus, quia illis erat cor vnum, & anima vna ad expugnationem inimicorum. Contra paganorum, & Sarracenorum violentiam gladium materialē, vt in capitu. quando. 23. quæstio.4. dicit Augu. Contra tyrannos, & falsos fratres gladium opponit spiritualē, qui etiā cōtra hæreticos, & schismaticos exercetur, vt compellantur intrare iuxta capitu. quid facit ecclesiæ medi-
7 cina. 23. quæst.4. Cùm autem ecclesia duos habeat gladios, de quibus in euangelio dominus ait. Sufficit vnus, scilicet, spiritualis qui exercendus est à prælatis, alius à principibus, & militibus Christianis. De quibus duobus gladijs habetur in capitu. authoritatem. 25. quæstio. 6. & 23. quæstione. 8. §. 1. quorum vnus eximitur officio prælatorum, alius nutu eorum. Vnde Bernar. ad Eugenium papam, de gladio materiali ait dominus Petro Conuerte gladium in vaginam. Tuus ergo, & ipse forsitan tuo nutu, & si non tua manu euaginandus vterque gladius tuus est, sed is quidem ab ecclesia, ille pro ecclesia exercendus est. Ille sacerdotis, is militis manu. Sed sa-

nè ad nutum sacerdotis, sed iussu Imperatoris. Hinc dicitur in capit. ab Imperatoribus. 23. quæstio. 4. Ab Imperatoribus vniuersis iustum est auxilium postulandum, propter afflictionem pauperum, quorum molestijs sine intermissione fatigatur ecclesia, vt defensores eius aduersus potentiam diuitum cum episcoporum prouisione delegentur. Hæc autem castrorum siue militum aciei ecclesiasticę irrefragabilis virtus, & insuperabilis for- Hæc eadem
titudo pulchræ etiam exprimitur. Cantico.3 supra repe-
vbi dicitur. En lectulum Salomonis sexagin- lit. cap. 1.
ta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Lectulus Salomonis, id est, Christi, q est pax nostra ad Eph. 2. ipsa est sancta ecclesia quæ locus est habitationis gloriæ suæ Psalm.26. Sexaginta fortes, id est, vniuersi doctores sancti, & viri perfecti, (senarius enim numerus perfectus est.) Fortes, maximè ad hostes viriliter expugnandum, Ambiunt inquàm lectulum, id est, sanctam ecclesiam, vt hostium incursus coerceant, & sponsus, & sponsa in lectulo contemplationis quietè dormiant, Can.3.
iuxta illud. Adiuro vos filiæ Hierusalem ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam meam sponsam à somno, & quiete contemplationis. Ex fortissimis Israel, id est, patriarchis, & prophetis ac Apostolis alijsque iustis fide vera, & contemplatione perspicua Deū videntibus. Tenentes gladios, quorum vnus est verbū diuinæ scripturæ, de quo ad Ephe. 6. Gladium spiritus quod est verbum Dei. Secundus est gladius iudiciarię potestatis, de quo. Non sine causa gladium portat. gloss. i. Rom.13.
habet iudiciariam potestatem: Dei enim minister est. Et ad bella doctissimi, & ita necesse est. quoniam vt ait Apostolus. Non est no- Ephe.6.
bis colluctatio aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus principes & potestates, ad uersus mundi rectores tenebrarum harum.

¶ De rationibus propter quas ecclesia dicatur Regnum & de. XII. quibus gloria magnificētiæ regni ecclesię declaratur.

¶ Cap. XXXIIII.

Nomi-

SVMMARIVM.

1 *Regnum Christi quod dicatur.*
2 *Duodecim quæ gloriam & magnificentiam regni ecclesiæ, ostendunt.*
3 *Antiquitas regni ecclesiæ & eius amplitudo, & nume.4.*
5 *Veræ diuitiæ quæ dicantur.*
6 *Legum ecclesiasticarum sanctimonia.*
7 *In regno ecclesiæ omnes incolæ sunt reges & sacerdotes.*
8 *Regnum Dei quod sit æternum, nec finem habiturum.*

Ecclesia dicitur regnũ

NOminatur insuper ecclesia Regnum, & hoc quia in ea Christus rex regum, dominus dominantium per fidẽ regnat, de quo regno sic *Esa.2.* ꝓpheta loquitur. Super solium Dauid, & regnum eius sedebit, gloss. id est, super ecclesiam, quæ significata est, per regnum Dauid. Item de hoc regno angelus ad virginem de filio suo loquens, ita dicit. Et regni eius non erit finis gloss. Re- *Luce.1.* gnabit in domo Iacob in æternum, id est, in 5 tota ecclesia, quæ per fidem, & per confessionem Christi ad patriarcharum pertinet sor- *1.Cor.15.* tem. Hoc præterea regnum notat Apostolus cùm de Christo loquens ait, Cùm tradiderit, scilicet, Christus regnum Deo, & patri, &c. Super quo verbo dicit gloss. Fideles quippe eius, quos redemit sanguine suo, dicti sunt hic regnum eius, cuius regnum etiã est omnis creatura. Sed aliter dicitur regnũ Christi omnis creatura, aliter ecclesia. Regnũ Christi dicitur omnis creatura secundum potestatem deitatis. Ecclesia verò secũdùm proprietatem fidei, quæ in illo est, & per quam regnat in ipsis fidelibus. Cæterum quòd ecclesia regni nomine designetur apertè ipsa testatur euangelica historia, in qua sæpe numero regnum cælorum nominatur, sicut patet Matthæ.13. vbi Grego. in homilia de virginibus ita ait. Sæpe in sacro eloquio regnũ cælorum præsentis temporis ecclesia dicitur, de quo, & in alio loco dominus dicit. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala: neque enim in illo regno beatitudinis, in quo pax summa est, inueniri scandala poterunt, quę 2 colligantur. Vbi notandum, quòd duode- *Regnũ efficitur glorio sum per.12* cim sunt, quæ regnum aliquod gloriosum efficiunt, quæ cùm in regno de quo loquimur, præcipuè fore monstrabimus, gloria magnificentiæ regni ecclesiæ clariùs elucescet. ¶Primum est. Si regnum sit rectã institutione fundatum, vt videlicet non violentia non fraude, seu aliqua quacunque arte iniqua acquisitum, sed legitima authoritate stabilitum fuerit. Quemadmodum regnum Israel, in quo populus non per se regem instituit, sed à Deo, in cuius manu sunt omnia iura regnorum, & omniũ potestates. Regem sup se institui legitur postulasse. 1.Reg.10. Hanc regni bonã conditionẽ ecclesiæ regnũ habet, quod ab ipso summo Deo omnium regum principe, & domino constitutum est & fundatum. Vnde de hoc regno sub nomine ciuitatis dicitur. Homo natus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. gloss. Hic pro- *Psal.66.* pheta resumit verba quæ dixerat. Gloriosa dicta sunt de illa ciuitate, & hoc etiam miraculum accidit in ea, quòd homo natus est in ea, & fundauit eam altissimus, & infrà. Christus est fundamentum illius ciuitatis, qui se- 3 cundum quòd est homo, est in ea natus, & ipse idem altissimus, id est, Deus fundauit eam. ¶Secundũ quod regnum efficit gloriosum, est quòd sit origine antiquum, vnde eos nobiliores, & magis gloriosos appellamus, quorum nobilitas ex parentibus ab antiquo probitate clarissimis originem traxit. Hæc nobilitatis gloria in regno ecclesiæ magis fulget, cùm omnia alia regna terrena præcedat, quippe ab ipso humani generis principio ex quo iusti, & sancti inceperunt esse in terra exordium habuit, vt in superioribus ostendimus circa capitulũ.22. vbi de antiquitate ecclesię sermo habitus est ¶Tertium quod regnum efficit gloriosum 4 est, si amplitudine terrarum, si multitudine populorum, & prouinciarum numero latum sit & profusum, quia vt dicitur. In mul *Prouer.14* titudine populi dignitas regis. Hanc glorię conditionẽ habet regnum ecclesiæ, quod lõgè lateq; diffusum est vsq; ad fines orbis terrarum. De cuius regni amplitudine dicitur. Dominabitur à mari vsq; ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. *Psal.17.* Vbi gloss. sic ait. Hic ostendit propheta, quę sit amplitudo regni. Dominabitur à mari, id est, à quolibet fine terræ, vsque ad mare, id est, vsque ad quemlibet finem terræ diffundetur tam latè dilatabitur ecclesia. Et à flumine, scilicet, Iordanis dominabitur, vbi vox patris intonuit super Christũ. Hic est filius meus dilectus. Inde ergo doctrina eius cœpit, inde authoritas magisterij dilatatur. Vsque ad terminos orbis terrarum,

prædicato euangelio Christi regni. Inde re-
gula baptismi per totum mūdum manauit.
Hæc glo. De cuius regni dilatatione sanctus
Daniel propheta ita dicit. Dedit ei, scilicet,
pater filio potestatem, & honorem, & regnū:
& omnes populi, & tribus, & linguę seruient
ei. Dani. 7. ¶ Quartum quod regnum efficit
gloriosum est, quòd sit decentissimè ordina
tum: multitudo enim sine ordine plus habet
confusionis, quàm decoris. Ordo autem re-
gni in hoc consistit, vt sint in eo diuersi gra-
dus hominum: distincti status dignitatum,
& varia distributio officiorum, secundum
quòd reipub. ipsius regni vtilitati expedit,
pariter & decori. Hæc gloriæ conditio ma
ximè splendet in ipso ecclesiæ regno, quod
sapientissimè, ac decentissimè in omnibus,
& singulis ordinatissimum est, quæ enim à
Rom. 13. Deo sunt, ordinata sunt. De ordine autem
Esa. 54. in ecclesia constituendo ita per Esa. loquitur
Deus. Ego sternam per ordinē lapides tuos,
& fundabo te in saphiris. Et propheta. Glo-
Psal. 144. riā regni tui dicent, & potentiam tuam lo-
quentur gloss. Dicent, scilicet, quantum po-
tenter, & mirabiliter facis quicquid facis, &
disponis in regno. Et infrà etiam propheta
subiungit. Vt notam faciant filijs hominum
potentiam tuam, & gloriā magnificentię re
gni tui, glo. post potētiā cōmēdat decorē re
gni. Habet illud regnū decorē, cui magnifi-
co nihil comparetur. Commemorandum
est etiam quòd huius ordinis gratia regnum
ecclesiæ in superiori capitu. castrorum acies
ordinata appellatum est: quanta autem ne-
cessitate, & qua forma ordo in ecclesia seruā
dus est habetur in capitu. singula. & in capit.
ad hoc. 89. distin. ¶ Quintum quod regnum
gloriosum efficit est, quòd sit vinculo dile-
In Catilina ctionis, & concordię in populis suis vnitum.
rio. Planè omne regnum in se diuisum desolabi
Lucę. 11. tur, vt testatur veritas ipsa, & vt ait Salustius
Concordia minimæ res crescunt, discordia
maximę dilabuntur. Hæc autem conditio
gloriosi regni præcipuè refulget in regno ec
clesiæ, quod vnitum est vinculo multiplici,
scilicet, fidei, spei, & charitatis, ac vnius spi-
ritus inhabitantis in totum corpus ecclesiæ,
de quibus in superioribus circa, capitulū. 6.
Hier. 32. amplissimè dictum est, & dicit dominus.
Dabo eis cor vnum, & animam vnam. Vn-
de de primis regnicolis huius regni pro sta-
tu gratiæ dicitur Actuum. 4. Multitudinis
credentium erat cor vnum, & anima vna.
¶ Sextum quod regnum reddit gloriosum
est, si sit quietum pacem cum exteris habens
sicut de regno Salomonis in eius laudem di
citur, quod habebat pacem ex omni par-
te in circuitu. Hac gloria, & regni con- 3. Reg. 4.
ditione claret regnum ecclesiæ, licet quan-
doque careat pace temporis, pace tamen
semper gaudet pectoris peruentura tan-
dem ad pacem æternitatis, pax quidem mul
ta diligentibus legem tuam, inquit, Pro-
pheta, & propheta Esai. Sedebat populus Psal. 118.
meus in pulchritudine pacis in tabernacu-
lis fiduciæ, & in requie opulenta Esai. 32.
¶ Septimum quod regnum efficit glorio-
sum est, quòd diuitijs, & bonis sit copio-
sum. Hæc autem conditio gloriæ potissi-
mè reperitur in regno ecclesiæ, quod co-
piosum in bonis spiritualibus est, quæ ve-
ræ diuitiæ sunt, dicente Gregori. Solæ di-
uitiæ veræ sunt quę nos virtutibus diuites
efficiūt. Et Bernard. eidem sententię alludēs
dicit. Veræ diuitiæ non opes sunt, sed vir-
tutes, quas conscientia portat, vt in perpe-
tuum diues fiat. Vnde de hac diuitiarum
copia regni dicit Propheta. Gloria, & diui- Psal. 112.
tiæ in domo eius, & iustitia eius manet in se-
culum seculi, gloss. hæc est gloria eius, hæ
sunt diuitiæ eius. Et Apostolus. Secun- Ephe. 1.
dum diuitias gratiæ eius, quæ superabun-
dauit in nobis. ¶ Octauum quod regnum
reddit gloriosum est, si sit forte, & insupe-
rabile sit ab aduersarijs. Hæc planè conditio
gloriæ est in regno ecclesiæ, cui dominus Matt. 16.
pollicetur. Et portæ inferi non præualebūt
aduersus eam. Hinc dicit Psal. 12. Regnum
eius omnibus dominabitur. Ecclesiæ quip-
pe regnum oppugnari potest quidem, sed
expugnari non potest, imò impugnationi-
bus crescit: hoc quippe ecclesiæ proprium
est, vt dicit beatus Hilarius, quod dum per De tri. lib. 7
sequitur, floret: dum opprimitur, crescit: dum
contemnitur, proficit: dum læditur, vincit:
dum arguitur, intelligit, tunc stat, cùm supe-
rari videtur. ¶ Nonū quod regnum glorio-
sum reddit est, si sit optimis legibus, & con-
suetudinibus regulatum, quia vt inquit D.
Augustinus. Quid aliud regna sunt sine iu-
stitia nisi latrocinia quædam? Hæc conditio
gloriæ regni maximè floret in ecclesiæ re-
gno, quod sacratissimis legibus, & ornatis-
simis moribus viuit, & gubernatur, de qui-
bus Eleazarus, inquit. Prompto animo ac 2. Macha. 6
fortiter pro grauissimis, & sanctissimis
legibus honesta morte perfungar, & cæte-
ra quę sequunt. Parati sum' mori magis, q̄ pa
trias Dei leges pręuaricari. Ratio, quia lex do
mini immaculata. glo. i. irreprehēsibilis con-
uertens

uertens animas, id est, sua districtione corri-
gens, & ad Christi gratiam mittens. Et infrà.
Præceptum domini lucidum illuminans o-
culos, id est, interioris hominis aspectum, di
cit glos. De legum verò ecclesiasticarum san
ctimonia habetur distin. 10. vbi in cap. non
licet sancta synodus sexta ita inquit. Non li-
cet Imperatori, vel cuiquam pietatem custo
dienti aliquid contra diuina mandata præ-
sumere, nec quicquam quod euangelicis,
propheticis, aut apostolicis regulis obuiet
agere. Decimum quod regnum efficit glorio
sum est, si regem habeat multum nobilē sa-
pientem, potentem, ac virtutibus clarum, vn
de. Ecclesiastici. 10. dicitur. Beata terra cuius
rex nobilis est, & Ecclesiast. 10. dicitur. Rex
insipiens perdet populum suum. Plato etiā
illas respublicas dicit esse beatas si eas vel stu
diosi sapientiæ regerent, vel earum rectores
sapientiæ studuisse contigisset, & Seneca in
quadam epistola. Inter homines antiquiores
optimus aliorum rector eligebatur. Ideoque
summa fœlicitas erat gentium, in quibus nō
poterat esse potentior nisi melior. Hac glo-
ria regni potissimè relucet regnum ecclesiæ
quæ regem habet Christum, qui est rex ma-
Psal. 104. gnus super omnes deos. Qui est rex regum
1. Thim. 5. & dominus dominantium, qui cum sit Deus
sublimis infinitæ bonitatis, ipse etiā est per
quem cæteri reges regnant, & legum condi-
Prouer. 8. tores iusta decernunt, quare sanctus Dauid
1. Par. 29. rex ita orat ad ipsum. Tuum est domine re-
gnum, & tu es super omnes principes: tuæ di
uitiæ sunt, & tua gloria, tu dominaris omniū.
¶ Vndecimum quod regnum reddit glorio-
sum est, si sit multis nobilibus ciuibus princi
pibus, ac baronibus populatum. Hac gloriæ
regni conditione maximè splendet regnum
ecclesiæ, cuius omnes veri regnicolæ illa no-
bilitate clarent, qua nulla apud Deum ma-
ior est, quæ est clarum esse virtutibus, De
quorum præeminentia nobilitatis testis
egregius est beatus Ioann. ita dicens. Fecit
nos regnum, & sacerdotes Deo & patri suo.
Apoca. 1. Plane electi sunt reges, vt dicit gloss. qui car-
nem domant, spiritum roborant. Sacerdotes
verò, quia seipsos in ara cordis Deo placen-
tem hostiam offerunt, vt ait Chrisosto. Nō
omnis sacerdos sanctus est, sed omnis qui be
ne sedet super cathedram dist. 41. cap. Mul
ti. Item Apoca. 5. inquit idem beatus Ioan.
Fecisti nos Deo nostro regnū, id est, reges &
sacerdotes. Magna est, ergo nobilitas, & glo
ria regni ecclesiæ, in quo omnes veri regnico
Psalm. 71. læ reges sunt, & sacerdotes, vnde. Adorabūt

eum omnes reges. glo. hic ostēdit propheta
quę sit familia regis. Prętereà de hac maxi-
ma & clarissima nobilitate regni ecclesiæ a-
pud beatissimū Petrum illustre habemus te-
stimoniū, qui quibusdam, qui iam per fidem
incorporati erant regno Christi, ita scribit.
Vos estis genus electū, regale sacerdotium,
gens sancta, populus acquisitionis. Vos estis 1. Petri. 2.
genus electū: quia per baptismū sancti estis
facti filij Dei adoptiui: & per consequens de
genere ipsius Dei. secundum illud. Genus au Acto. 17.
tē Dei sumus, regale sacerdotiū: dignitate, sci
licet vnctionis & excellētia. Gens sancta, id-
est à peccatis mūdata. populus acquisitionis
quia precioso Christi sanguine redēptus. Am
plius etiā in hac parte regnum ecclesiæ ostē-
ditur nobilitate multa pręclarū, eo quòd nō
solū electos homines cōprehendit, sed etiam
ipsos angelos sanctos, qui & natura & sancti
tatis nobilitate clarissimi dignoscuntur: vna
enim ciuitas & vnū regnū Dei ex sanctis an
gelis & hominibus compactum cōsurgit. vt
dicit Aug. Duodecimū quod regnū glorio- 1. de ciuit.
sum efficit est. si sit semper permansurū, siue Dei & in
durabile semper ac perpetuū. Hac gloriæ cō psal. 126.
ditione regnum ecclesiæ super omnia alia re
gna singulariter gaudet. Vnde propheta de
eo loquens ait. Regnum tuum regnū omniū Psal. 144.
seculorum. &c. vbi dicit glo. Hic propheta
laudat regnū de perpetuitate & dominatio- Dani. 2.
nis effectu. De hoc etiam regno Daniel san-
ctus ait. Suscitabit Deus cæli regnum, quod
in æternum non dissipabitur. & Luc. 1. dici-
tur. Regni eius non erit finis. Licet ergo præ
sens seculum consummandū veniat, peregri
natioq; nostra finem sit habitura: regnū ta-
men ecclesiæ in sempiternum erit. perduce-
tur quippe siue trāsferetur in cælū. Vnde a- 1. Cor. 15.
postolus inquit. Deinde finis cum tradiderit
regnū Deo & patri. glo. id est cū perduxerit
credētes ad cōtēplationē Dei patris, vbi est
finis omniū & requies sempiterna & gaudiū
tunc fulgebunt iusti sicut sol in regno patris
eius. Regnū fulgebit in regno, cū regis vene-
rit regnū, quod nūc oramus cū dicimus. Ad-
ueniat regnū tuū. hęc glo. Et Ambros. super
Lucā de hoc regno sub nomine ciuitatis ita
loquitur. Ecce ciuitas, quę viuit in æternum,
quia mori nescit: ipsa enim ciuitas Hierusalē
nunc videtur in terris, sed rapietur supra He
liā, Helias vnus fuit, trāsferetur supra Enoch,
cuius mors non inuenitur. Ille enim raptus
est ne malicia mutaret cor eius. Hæc au-
tem diligitur à Christo quasi sponsa glo-
riosa sancta, & immaculata sine ruga, &
quanto

2 quãto meliùs totum corpus assumetur, qua si vnus assumptus est, hæc.n.est spes ecclesię, rapietur profectò assumetur transferetur ad cælum. Ecce curru igneo raptus est Helias, rapietur ecclesia, nō mihi credis, crede vel Paulo in quo Christus locutus est. Rapiemur, in quit, in nubibus obuiam Christo in aera, & ita semper cū domino erimus, hęc Ambros.

Tess.4.

¶De rationibus propter quas ecclesia dicta est tabernaculum, & templū Dei. Cap. XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Vita hominis militia super terram, unde ecclesia rectè tabernaculum nominatur.*
2 *Tabernaculū quod dominus exod.26. fieri iussit quid designet.*
3 *Templum Salomonis quid significabat.*
4 *Quod qui extra templum Dei orauerit, nō exaudiatur.*
5 *Duplex adoratio offerenda Deo.*

Mpliùs etiā ecclesia legitur nomine tabernaculi descripta. Vnde Apoca.21. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cū eis, & ipsi populus eius erunt, & ipse Deus cū eis erit eorū Deus. Dicitaūt ecclesia tabernaculū pro cōditione status pſentis vitæ, qui status est status militiæ. Militia est vita hominis super terram, & peregrinationis, quia dum viuimus in hoc mortali corpore peregrinamur à domino. De quo tabernaculo Psalm.30. sic dicitur. Proteges eos in tabernaculo tuo. Super quo verbo beatus Aug. ita dicit. Quid est tabernaculum, nisi ecclesia huius temporis, quæ tabernaculum, ideo dicitur, quia adhuc in terra peregrinat? tabernaculum enim habitaculum est militū in expeditione positorū & super illud Psal. 131. Donec inueniam locum domino tabernaculum Deo Iacob, dicit sic. Quanquam aliquando dicitur tabernaculum Dei, domus Dei, & domus Dei tabernaculum Dei, distinctins tamen accipitur tabernaculum ecclesia secundum hoc tempus, domus autem ecclesia cælestis Hierusalem, quo ibimus. Tabernaculum enim tanquàm militantium, & pugnantium, tabernaculum militum, in procinctu in expeditione. Vnde contubernales dicuntur milites, quasi tabernacula eadem habentes. Quandiu ergo habemus hostem, cum quo pugnemus tabernaculum Dei facimus: cùm autem transierit tempus pugnæ, & venerit pax illa, quæ præcellit omnē intellectū, sicut dicit apostolus, cùm venerit illa patria iam domus erit, nullus aduersarius tē tabit, vt tabernaculum vocetur, non procedemus ad pugnandum, sed permanebimus ad laudandum. Quid enim dicitur de illa domo? Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te. Hæc Augustin. Vbi considerandum, quòd dominus præcipiens sibi tabernaculum materiale fieri, per quod hoc tabernaculum militū Christi designatur iussit (vt colligitur in lib. Exo. in capi.26.) decem cortinas fieri ex quatuor preciosis coloribus: quarum vnaquæque.28 cubitorum in longitudine, & quatuor esset in latitudine, & (vt fertur) bissum habebant in stamine iacinthum purpuram, & coccum bis tinctum in subtegmine. Cortinæ sanctos & perfectos in ecclesia significant, qui tanto liberius contemplationi creatoris inseruiunt quanto amplius ab huius mundi amore se remouent. Decem sunt, vt eorum perfectio notetur, denarius enim numerus perfectus est. Cortinæ quatuor coloribus ornātur, quia sancti perfectione virtutum iuxta doctrinam quatuor euangeliorum decorantur habentes pro bysso retorta, mentis, & corporis continentiam, pro purpura regalem contra vitia potentiam, pro iacintho erectā adsuperna intentionem, pro cocco bis tincto perfectam Dei & proximi dilectionem. Lōgitudo cortinarum.28. cubitorum longanimem ecclesiæ significat patientiam, & custodiam. Hic enim numerus, septenario per quaternarium multiplicato, efficitur. Septenarius requiem significat: ad quam ecclesia per fidem, & custodiam quatuor euangeliorum & exercitium principalium [illegible] patiēter festinat. Latitudo quatuor cubitorū, amplitudinem dilectionis, ad quā per quatuor euangelia, & virtutes tendit, insinuat. Non est autem prætermittendum quòd in illo tabernaculo antiquo erant, scilicet. Altare, in quo sacrificium offerebatur. Mensa propositionis, super quam duodecim panes erāt ppositi. Erat cādelabrū, cui septē lucernæ superpositæ erant ad lucendum, vt habetur Exod.25. Altare habet ecclesia, id est, pura corda animos Deo consecratos in quibus sacrificium deuotionis acceptissimum incessanter Deo offertur, de quo Psalm.50. Sacrifi-

Ecclesia dicitur tabernaculum.

Iob.7.
1
2. Cor. 5.

2

Sacrificium Deo spiritus contribulatus,
cor contritum, & humiliatum Deus non de
species. Mensa. 12. panum, doctrinam figu-
rabat. 12. apostolorum, qui omnibus intrā-
tibus tabernaculum ecclesiæ cibum admini-
strant satietatis æternæ. Candelabrum verò
cum septem lucernis, vniuersitas est prælato
rum, prædicatorum, & doctorum, qui cum
splendore sapientię ignem ardoris diuini ha
bentes alijs lucent charitate, & doctrina ver
Matt. 5. bi, & exempli, quibus dicitur. Sic luceat lux
vestra coram hominibus, vt videāt opera ve
stra bona, &c. Vnde de beato Ioanne bapti-
Ioan. 5. sta dicitur, quòd erat lucerna ardens, & lucēs.
Ardens, inquam, vt dicit glo. spiritu charita-
tis. Lucens, lumine veritatis. Cæterùm eccle-
Templum. sia templum legitur appellata, vnde. Tem-
1. Cor. 3. plum Dei estis vos, & spiritus Dei in vobis
habitat. Et infrà templum Dei sanctum est
quod estis vos. Et hoc duplici ratione. Tum,
propter similitudinem ædificij templi Salo-
monis, in quo figuratum est templum Dei,
quod est ecclesia. Fuerunt autem in templo
primò, lapides, cementum, ligna cedrina, &
aurum. Lapides fideles designant, qui sunt
lapides viui electi perfecti, vnde construitur
templum domini. Cementum verò est cha-
ritas ipsa, quæ vnit, conglutinat, ac conne-
ctit Christi fideles adiuicem. de quo Psal. 44
dicitur. Adducentur regi virgines, id est, pu-
dicæ mentes fidelium in templum regis. Su-
per quo beatus August. ita loquitur. Tem-
plum regis ipsa est ecclesia. Vnde constitui-
tur templum? de hominibus, qui intrant tem
plum regis. Lapides viui qui sunt nisi fideles?
Adducentur in templum regis, &c. Et infrà
de cemento sic loquitur. In vnitate est tem-
plum, regis non est ruinosum, non decisum,
non diuisum. Iunctura lapidum viuentium
charitas est, hæc August. Ligna autem cedri-
na, id est, odorifera, sunt exempla sanctæ cō-
uersationis, [illegible] ipsa ecclesia in sanctis suis
miram dat [illegible]itatem odoris. Aurum est sa
pientia diuina, qua ipsa rutilat & splendet in
animis iustorum, & præcipuè sanctorū do-
Philip. 2. ctorum, quibus dicitur. Inter quos lucetis si-
cut luminaria in mundo verbum vitæ con-
tinentes. Præterea, quòd septem annis æ-
dificatum est templum, & octauo dedicatio
eius instituta est, significat, quia per hoc to-
tum tempus (quod septem diebus voluitur)
structura ecclesiæ crescit, dedicatio verò octa
ui anni festiuitatem designat, cælestis patrię.
¶ Secundò ecclesia dicitur templum domini
eo quòd in ea cultus diuinus peragitur, in ea
quippe oratur, & adoratur Deus verus. Vn-
de propheta. Introibo in domum tuam ado
rabo ad templum sanctum tuum, & confite
bor nomini tuo. Et iterum. Adorabo ad tem Psal. 5.
plum sanctum tuum, & confitebor nomini
tuo. In hoc solo templo est verus Dei cultus
cum extra catholicam ecclesiam non sit lo-
cus veri sacrificij, vt dicit August. Et idem Au
gust. super Psalm. 130. ita ad propositum di
cit. Quisquis enim præter tēplum Dei oraue In. c. extra
rit, non exaudietur ad illam pacem supernā 1. q. 1.
Hierusalem, etsi exaudiatur ad quædam tē- 4
poralia, quæ Deus etiam paganis donauit.
Nam & ipsi dæmones exauditi sunt, vt irent
in porcos. Exaudiri ad vitam æternam aliud
est, nec conceditur nisi ei qui in templo Dei
orat. Ille autem in templo Dei orat, qui orat
in pace, vnitate corporis Christi, hæc Augu.
Vbi insuper considerandum circa hoc venit
quòd sicut Damasce. dicit. 4. lib. quia ex du-
plici substantia compositi sumus, intellectua
li, scilicet, & sensibili, duplicem adorationem
Deo offerimus in hoc sancto tēplo suo, scili-
cet spiritualem, quæ consistit in interiori mē 5
tis deuotione (de qua apostolus. Orabo spiri 1. Cor. 14.
tu, orabo & mente. Et Ioan. 4. Veri adorātes
adorabunt patrem in spiritu, & charitate.) Et
corporalem adorationem, quæ consistit in
corporis humiliatione, sicut est genuflexio,
& alia huiusmodi signa corporalia, quæ inte
rioris hominis deuotionis signa sunt & testi
monia. Hic autem duplex cultus quo in tem
plo Dei colitur Deus, figuratus est in duob⁹
altaribus, quę fuerunt in tēplo materiali Sa-
lomonis. Vnum fuit intra sanctuariū, quod
dicitur altare incēsi, in quo adolebatur timia
ma, per quod designatur suauitas deuotio-
nis ascensus mentis ad Deum per orationē,
& ardentissimam cupiditatem diuinæ visio-
nis, de qua Psal. Holocausta medullata offe- Psal. 65.
ram tibi cum incenso arietum. glo. Holocau
sta, id est, meipsum cū medulla intimi amo-
ris, intus enim mihi charitas est non insuper
ficie. Cum incenso id est, cum oratione. Arie
tum, id est cum apostolis, qui sunt duces gre
gis, & maximè orant deuotissimè pro gre-
gè. Aliud altare legitur fuisse in tēplo in quo
immolabantur animalia quod erat in atrio,
per quod significatur sacrificiū bonæ actio-
nis, sicut est maceratio, & castigatio carnis,
ieiunia, vigiliæ, genuflexiones, & alia sancta
exercitia, de quibus dicitur. Obsecro itaque Rom. 12.
fratres per misericordiā Dei, vt exhibeatis
corpora vestra hostiā viuētem sanctam, Deo
placētem. Corpora vestra. glos. non tantū
mentes,

mentes, sed etiam corpora, licèt caro repugnet. Offeratis hostiã in mortificatione carnalium desideriorum. Viuentem per bona opera. Sancta, scilicet. in Deo firmam. Deo placentem, vt bona intentione faciatis.

¶De rationibus propter quas ecclesia dicatur Mulier, Amica, & Columba, Perfecta Soror, & Filia. Cap. XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia ratione aptitudinis ad fœcunditatẽ, & ratione similitudinis cum Eua dicitur Mulier.*
2 *Item propter singularem affectum quo Christus dilexit ecclesiam, appellatur Amica.*
3 *Ecclesia quòd dicatur Columba, & pennæ eius de argentatæ significent ecclesiæ Doctores.*
4 *Ecclesia quòd triplici ratione dicatur una.*
5 *Ecclesia quare dicatur perfecta, Soror Christi & Filia Dei.*

Ecclesia dicitur mulier. *Prouer. ult.* 1 Ræterea ecclesia, Mulier legitur nominata, & hoc ratione duplici. ¶ Primò ratione aptitudinis ad fœcunditatẽ, Mulierem fortem quis inueniet? glo. interlin. id est, ecclesiam filios Dei generantem. Item alia gloss. Mulier fortis sancta ecclesia est. Mulier, quia ex aqua, & spiritu sancto Deo filios spiritua les gignit. Fortis, quia cũcta aduersa, vel prospera seculi pro Dei amore contemnit. De *Apoca. 12.* qua ecclesia Ioan. ita loquitur. Signum magnũ apparuit in cælo, mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim, & in vtero habens, & clamat parturiens, & cruciatur vt pariat. Mulier, id est, ecclesia. Amicta sole, id est solis protectione munita, siue à sole illuminata. vnde gloss. Amicta sole induit Christum qui eam illuminauit. Luna sub pedibus eius quia præsentis vitæ prospera despicit, & aduersa Dei protectione munita æquanimiter tolerat. In capite eius corona duodecim stellarum dicitur fuisse: quia primitiuam ecclesiam duodecim Apostoli velut stellæ iuxta gloss. in huius mundi nocte lucentes adornauerũt: quia spiritu sancto disponente, nec plures, nec pauciores sunt electi: quia duodenarius numerus perfectus est. Huius perfectio arithmeticis, & diuinis rationibus comprobatur. In vtero habens, & clamat parturiens, & cruciatur, vt pariat. quod eo dicitur iuxta gloss. quia cupit alios generare. ¶Secunda ratio quare sancta ecclesia mulier nũcupata legitur, est propter similitudinẽ formationis suæ cum prima muliere. De formatione autem primæ mulieris ita Genesi. 2. capit. scriptum legimus. Aedificauit dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in mulierem. Quod verbum pertractans beatus Augusti. super Psalm. sic dicit. Quando dormiuit in cruce Christus signum gestabat imò implebat quod significatũ erat in Adã: quia cùm dormiret Adam, costa illi detracta est, & Eua facta; & dominus cùm dormiret in cruce, lancea latus eius percussum est, & sacramẽta fluxerunt, vnde facta est ecclesia. Et ad idem est glo. Gene. 2. & ad Ephes. 4. & beatus Ambrosi. super Luc. libr. 2. Mater ergo viuentium est ecclesia, quam ædificauit Deus ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis structura compaginata crescit in templum. Veniat ergo Deus, ædificet mulierem illam adiutricem quidem Adę hanc verò Christi, non quia Christus adiumentum requirit, sed quia nos quærimus, & desideramus ad Christi gratiam per ecclesiã peruenire, & nunc ædificatur, & nunc formatur, & nũc mulier figuratur, & nunc creatur, & ideo nouo verbo vsa est scriptura, quia superædificamur super fundamentum Apostolorum duodecim, & Prophetarum, & nũc domus spiritualis cõsurgit in sacerdotiũ sanctũ. Veni domine Deus ædifica mulierẽ istã ædifica ciuitatem, veniet & puer tuus, tibi enim credo dicenti, ipse ædificabit ciuitatem mihi. Ecce mulier omniũ mater, ecce domus spiritualis, ecce ciuitas quæ viuit in æternum quia mori nescit. Ipsa est ciuitas, quę nunc videtur in terris, sed rapietur in æternum supra Heliam. Helias enim vnus fuit, sed transfertur suprà Enoch, cuius mors non inuenitur. Cæterum ecclesia legitur amica Dei nominata, & hoc propter singularitatẽ affectus, quo ipsam ecclesiam Christus complectitur. vnde Canti. 4. dicitur. Quàm pulchra es amica mea. Itẽ ibidẽ. Tota pulchra es amica mea, & macula nõ est in te. De amoris verò magnitudine, quo Deus ipsam ecclesiã diligit, dicitur, Zelatus sum Hierusalẽ zelo magno. Et Apostolus, inquit. Diligite vxores vestras sicut Christus dilexit ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, vt illã sanctificaret. glo. iustitiã bonæ vitæ. Planè maiorẽ dilectionẽ hac nemo habet, quã vt animã suã ponat quis pro *Amica Dei.* 2 *Zach. 1.* *Ephe. 5.*

Ioan. 15. amicis suis. De hac magnitudine amoris Christi ad ecclesiã dicit Chryso. Charior est ecclesia Deo quàm cælum: non enim ecclesia propter cęlum, sed propter ecclesiã cælũ est. Et Bern. super Cãt. Deniq; nõ propter aĩam vnã, sed ꝑpter multas in vnã ecclesiã colligẽdas, in vnicam astringentes spõsam Deus tã multa & fecit, & pertulit, & operatus est salutem in medio terræ. Charissima illa est vna vni, non adhærens alteri sponso. Quid ista non audeat apud tam ambitiosum amatorẽ? Quid non ab illo speret, qui se quæsiuit è cælo, vocauit à finibus terræ, nec modò quæsiuit, sed acquisiuit? Adde & de modo acquisitionis in sanguine acquisitoris. Item ecclesia

Columba. Canti. 5. Canti. 6. legitur nominata Columba. Amica mea Columba mea. Item. Vna est Columba mea. &

3 hoc quia spiritus sancti donis est singulariter illustrata. De cuius Columbę decore dicitur in Psalm. 67. Pennæ Columbæ deargentatæ & posteriora eius in pallore auri. Pennę eius sunt Doctores ecclesiæ. vt dicit glo. per quos exaltatur ecclesia, & superuolat ad alta, quorum prædicatione in cælum fertur gloria ecclesiæ. Dicuntur autem pennæ ecclesiæ deargẽtatæ: quia est diuinis eloquijs erudita: per argentum enim diuinum eloquium designa-

Psal. 11. tur, secundùm illud. Eloquia domini eloquia casta, id est, sine corruptione aliqua, argentum igne examinatum. gloss. Argento autẽ comparatur diuinum eloquium: quia sicut inter omnia metalla nihil est, quod dulcius tinniat argento, ita inter omnia eloquia sermo diuinus dulcius insonat mẽti. Posteriora huius Columbæ dici possunt vltima tempora ecclesiæ, quæ erunt in resurrectione communi, quæ in specie auri splendebunt, imò incomparabiliter supra aurum, secũdùm illud.

Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum.

Vnitas ecclesiæ. Verùm licet in superioribus circa cap. 6. pulchra dixerim de vnitate ecclesiæ, non est inutile aliqua in hoc loco de vnitate ecclesiæ addere: maximè quia dehinc illa spe-

4 cialis capitur authoritas, cùm dicitur: Vna est Columba mea. Est ergo notandum, quòd Columba, id est, ecclesia dicitur vna multipliciter. Est enim vna tãquã vnũ ouile sub vno

Ioan. 10. pastore. Fiat vnũ ouile, & vnus pastor. Et Pa-

Osee. 7. stor erit vnus omnium eorum. Item, est vna tanquam vna domus sub vno patrefamiliàs.

Exod. 12. In vna domo comedetur, nec efferetis de carnibus eius foras. dicit de agno paschali. quod

In. ca. quia. beatus Grego. de ecclesia exponit dicens. In

24. q. 1. vna nãque domo comeditur, quia in vna catholica ecclesia vera hostia redẽptionis immolatur. Itẽ est vna tanquã vna ciuitas sub vno principe. Ciuitas solis vocabitur vna. Itẽ Esa. 19.

vna tanquã vnũ regnum sub vno Rege. Rex Ezech. 37.

vnus erit omnibus imperans. Itẽ vna tanquã vna nauis sub vno gubernatore, siue rectore. quod significatum est Lucæ. 5. vbi dicitur, ꝙ Christus ascendit in vnã nauim, quæ erat Simonis, id est, in ecclesiã, cuius cura, & gubernatio commissa est Simoni Petro tanquam Christi vicario. Tibi dabo claues regni cælo-

rũ. Itẽ soli Petro dictũ est, Duc in altu. & indu Matth. 16.

cit Ambro. in. c. nõ turbat. 24. q. 1. Itẽ est vna Lucæ. 5.

tanquã vna vxor vnius viri. Despõdi enim 2. Cor. 11.

vos vni viro virginẽ castã exhibere Christo. glo. Despondi vos anulo fidei, non multis, sed vni: nõ adultero, sed viro legitimo, scilicet, Christo vero spõso. Præterea notandũ, ꝙ Columba, id est, ecclesia dicitur vna per naturæ, & vitæ conformitatẽ. Sicut in vno cor-

pore multa membra habemus, ita multi vnũ Rom. 12.

corpus sumus. ¶ Secundò per vnam spiritus siue animorum vnitatem. Vnde in præconiũ primitiuæ ecclesiæ dicitur Actu. 4. Erat eis cor vnũ, & anima vna in domino. à sensu, scilicet, & eadem volũtate non dissonans fide socia amoris ac sententiæ vnanimitate perfecta. De qua gratiæ conformitate Paulus gentiũ doctor ita Corinthios exhortatur dicẽs. Sitis aũt pfecti in eodẽ sensu, & in eadẽ sciẽtia. gl. in eadẽ voluntate, & eadẽ intelligẽtia. velut exponit Hilar. in eadẽ sententia. 1. ad Cor. 1. Et simili exhortatione idẽ Apostolus ad Phil. vtens idẽ dicit. Implete gaudium meũ vt idẽ sapiatis. gl. nõ diuersa. Eandẽ charitatẽ habẽtes. glo. ad oẽs. Vnanimes. gl. vniꝰ volũtatis. Idipsum sentiẽtes. glo. vt mala cuiuscũq; sint omniũ. Phili. 2. ¶ Tertiò dicitur vna propter vniꝰ hereditatis, siue pręmij par-

ticipationẽ. Psal. Vnã petij à dño, hãc requi- Psal. 75.

rã, vt inhabitẽ in domo Dñi omnibus diebꝰ Ecclesia est

vitæ meæ. & Lucæ. 10. dicitur. Porrò vnũ est perfecta.

necessariũ. gl. Deo iugiter inhærere. Itẽ ecclesia appellata est Perfecta. iuxta illud Cãti. 6. Vna est Perfecta mea, hoc est: quia vt dicit glo. omnibꝰ virtutibꝰ perficitur. Meritò planẽ sancta vĩs ecclesiæ singulariter Perfecta nominat, quoniã ipsa pręomnibꝰ alijs incõ-

parabiliter pfectior est. vnde de ea dicit. Mul- Prouer. ult.

tæ filię cõgregauerũt diuitias, tu supergressa es vniuersas. itavt beatus Ber. in sermone. 69. super Cãti. dicat. Nec prerogatiuas oẽs vniꝰ catholicę multitudinis, ob quã oia fiũt vna persona de multitudine arrogabit sibi quãta

libet emineat sanctitate. Itẽ ecclesia legit no- Soror Chri-

minata soror Chri. vñ Cãti. 5. Veni in hortũ sti.

meum

meū ſoror mea. Item. Aperi mihi ſoror mea.
Nomioatur aūt ſaocta eccleſia ſoror Chriſti
duplici de cauſa. ¶Primò propter cōformita
tē multā, quæ eſt inter Chriſtum, & eccleſiā.
Eſt enim ſoror Chriſti in carne per cōformi
tatem in natura. de qua dicitur. Vbi eccleſia
magno cum deſiderio incarnatioiem filij
Dei poſtulans, per quam ſoror ſua conformi
Canti. 8. tate naturæ efficeretur ait. Quis mihi det te
fratrem meum ſugentem vbera matris meę?
Eſt ſoror Chriſti in ſpiritu per participatio-
nem gratiæ ſiue conformitatem voluntatis.
Matth. 12. Qui fecerit voluntatem patris mei, hic meus
frater, & ſoror mea eſt. ¶Secundò dicit eccle
ſia Chriſti ſoror, eius per participationem
Rom. 8. vnius paternæ cæleſtis hæreditatis. Si filij, &
hæredes: hæredes quidem Dei, cohęredes au
tem Chriſti. glo. in quo & cum quo beati eri
mus. Et ſuper illud. Vulneraſti cor meum ſo
ror mea. dicit glo. cohæres. Cæterùm etiam
Filia Dei. eccleſia legitur nominata filia, ſecundùm il-
Canti. 7. lud. Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calcia-
mentis filia principis. glo. id eſt, Dei. Et Pſal:
44. dicitur. Audi filia, & vide, & inclina aurē
tuā. Dicitur autem eccleſia filia Dei per gra-
tiam, ſcilicet, adoptionis. ſecundùm illud. De
Ioan. 1. dit illis poteſtatem filios Dei fieri, his qui cre
dunt in nomine eius. vbi glo. dicit. Mirabilis
poteſtas, vt qui filij diaboli erant, filij Dei, &
fratres Chriſti per eum liberati dicantur.

¶Quare etiam dicatur ſponſa: & de tempore deſponſationis eius. Cap. XXXVII.

SVMMARVIM.

1 *Sponſa Chriſti quare nominetur eccleſia.*
2 *Eccleſia quòd ter fuerit deſponſata Chriſto.*

Spōſa Chri
ſti.
1 AMplius etiam eccleſia ſpon-
ſa Chriſti legitur appellata:
vnde Canti. 4. Veni de liba-
no ſponſa mea coronaberis;
& Cantic. 5. Veni in hortum
meum ſoror mea, ſpōſa mea.
Dicitur autē ſponſa ipſa eccleſia; quia Chri-
ſto indiſſolubili mutui amoris vinculo copu
lata. De quo amore motuo ipſa ſponſa ita lo
Canti. 7. quitur. Ego dilecto meo, & ad me conuerſio
eius. Super quo verbo Bern. in ſermone. 69.
ſuper Cantic. pulchrè ita dicit. Quid ſponſa
niſi congregatio iuſtorum? Quid ipſa niſi ge
neratio quærentium dominum, quærentiū
faciem ſponſi? Non enim ille intendit huic,
& nō iſta illi. Propter hoc vtrūque ponit. Et
ego illi, & ille mihi. Ille mihi, quia benignus,
& miſericors eſt. Ego illi, quia nō ſum ingra
ta. Ille mihi gratiam ex gratia. Ego illi gratiā
pro gratia. Ille meæ liberationi, ego illius ho
nori. Ille ſaluti meæ, ego illius voluntati. Ille
mihi & non alteri: quia vna ſum Columba
eius. Ego illi & non alteri, nec enim audio vo
cem aliorum, nec enim acquieſco dicētibus
mihi, ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic eſt. Hæc
Bernar. Præterea hanc ſanctam ſponſam a-
pertè ac pulchrè beatus Ioan. deſcribit ita di
cens. Vidi ciuitatem ſanctam Hieruſalem de Apoca. 21.
ſcendentē de cælo à Deo paratam, ſicut ſpō-
ſam ornatam viro ſuo. Et ſequitur. Audiui
vocem magnam de throno dicentem. Ecce
tabernaculum Dei cum hominibus, & habi-
tabit cum eis. Quod verbum tractans beatus
Bernar. ſuper Canti. ſic ait. Ad quid? credo, vt
ſibi acquirat ſpōſam de hominibꝰ. Mira res,
ad ſponſam veniebat, & abſq; ſponſa non ve
niebat, quærebat ſponſam, & ſponſa cū ipſo
erat. An duæ erant, abſit, vna enim ait Colū
ba mea, ſed ſicut de diuerſis ouium gregibus
vnum facere voluit, vt ſit vnū ouile, & vnus
paſtor: ita cùm haberet ſponſam inhærentē
ſibi à principio multitudinem angelorū, pla
cuit ei, & de hominibus conuocare eccleſiā,
atq; vnire illi quæ de cælo eſt, vt ſit vna ſpō-
ſa, & vnus ſponſus. De deſponſatione verò
eius dicitur Oſeæ. 2. Deſponſabo te mihi in Deſpōſatio
ſempiternum, & ſponſabo te mihi in iuſtitia eccleſiæ.
& iudicio, & miſericordia, & miſerationibus 2
& ſponſabo te in fide, & ſcias quia ego do-
minus. vbi dicit glo. Ter ponit, ſponſabo te:
¶Primò enim deſpondit eam ſibi in Abra-
hā: cui ait. Tu cuſtodies ergo pactum meū, Geneſ. 17
& ſemen tuū poſt te in generationibus ſuis.
Hoc eſt pactum meū quod obſeruabitis in-
ter me, & vos, & ſemen tuū poſt te. Circunci
detur ex vobis omne genus maſculinum, &
circuncidetis carnem præputij, vt ſit ſignum
fœderis inter me, & vos. glo. interli. in teſti-
moniū, ſcilicet, vt ego Dominus veſter Deus
& vos populus meus à gentibus diuiſus. ¶Se
cundò deſponſata fuit ſub Moyſe in monte
Synai in datione legis. vnde gl. ſcilicet, Oſeę
2. ita ſubiungit. Secundò deſpondit eam in
monte Synai, dans ei pro ſponſalibus legis
iuſtitiam, & iudicium, & miſericordiam. Vn
de Exo. 19. dicitur. Deſcēdit Deus ſuper mō
tem Synai, & vocauit Moyſen in cacumine
eius. Et infrà. Locutuſque eſt dominus cun-
ctos ſermones hos. Ego enim ſum Dominus

Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti de domo seruitutis, non habebis Deos alienos præter me. &c. glo. id est, alij Dij non erũt tibi præter me. ¶ Tertiò vt dicit. glo. loco supradicto fuit desponsata in aduentu filij Dei quod est in fide Trinitatis, in qua fide statim credentes sciuut, quia ille est Deus.

¶ In quo ponitur solutio cuiusdam difficultatis circa ea quæ dicta sunt de tépore despõsationis ecclesię. Ca. XXXVIII.

SVMMARIVM

1 *Desponsatio ecclesiæ duplex.*
2 *Ecclesia primò desponsata fuit sub Abraham in circuncisione.*
3 *Secũdò despõsata fuit sub Moyse in datione legis.*
4 *Tertiò etiam desponsata fuit in aduentu filij Dei in carnem.*
5 *Qualiter nuptiæ inter Christum & ecclesiam celebratæ & consummatæ fuerint.*

Ritur autem hic quęstio, quę non parũ pulsare potest animos minus doctos: quia cùm ante Abraham ecclesia fuerit semper Deo vinculo dilectionis coniuncta, vt suprà, cùm de antiquitate ecclesiæ tetigimus, huius que amoris copula, qua in vno spiritu anima Deo coniungitur, constituat spirituale matrimonium. Dicit nãque Bernar. super Cãti. Conformitas dilectionis maritat animã verbo, si perfectè diligit, nupsit. Mirum est, & quæstione dignum, quomodo dictum sit, q sub Abraham primò ecclesia Deo sit despõsata. Pro cuius difficultatis solutione notan-
1 dum, quòd dupliciter loqui possumus de desponsatione ecclesiæ. Vno modo vt importat simplicem copulam dilectionis cũ Deo; & sic dicendum videtur, quòd cùm semper in ecclesia fuerint aliq iusti Deo semper electi, quandiu ecclesia fuit, sponsa Dei fuisse dicenda est. vnde Origin. super Cantic. dicit Non enim tu mihi ex aduẽtu saluatoris spõsam dici, aut ecclesiam putes: sed ab initio humani generis. Secundo loqui possumus de desponsatione, prout dicit consensum, aut pactionem cõiugalem per verba de præsenti, aut signa certa expressum. Vt autem Magister Senten. in. 4. distinct. 27. ponit, causa efficiens matrimonij est consensus, non quilibet, sed per verba aut certa signa expressus. Quòd autem tale pactum fuerit inter sponsum Christum, & spõsam ecclesiam, egregius testis est sanctus propheta Ezech. ita dicẽs. In raui tibi, & ingressus sum pactũ tecum, ait do Ezech. 16.
minus Deus, & facta es mihi, scilicet, sponsa. Et isto modo accipiendo desponsationem, rectè dictum est, quòd sub Abraham in cir- 2
cuncisione ecclesia Deo primò desponsata sit, ibi enim legitur expressa quædam pactio facta inter Deum, & populum fidelem, & ex presso signo sensibili populus fidelis ab infideli est primò separatus. Vnde ait Dominus ad Abraham. Statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te in gene Gene. 17.
rationibus suis fœdere sempiterno, vt sim Deus tuus, & seminis tui post te. Et infrà dicit Dominus ad Abraham. Et tu custodies ergo pactum meum, & semen tuum post te in generationibus suis: hoc est, pactum meum, quod obseruabitis inter me & vos, & semen tuum post te. Circuncidetur ex vobis omne masculinum, & circuncidetis carnem præputij, vt sit in signũ fœderis inter me & vos. glo. interli. in testimoniũ, scilicet, quòd ego sum vester Deus, & vos populus meus à gentibus diuisus. Præterea eadem ratione rectè secundò dicitur desponsata sub Moyse in datione legis: tunc enim populus fidelis expresso pa 3
cto se astrinxit ad Deo seruiendum parendũque præceptis legis illius. Vnde. Legente Moyse volumen legis, audiente populo, Re Exod. 24.
spõdit populus. Omnia quæ locutus est Dominus, faciemus, & erimus obedientes. Ille verò sumptum sanguinem respersit in populum, & ait. Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus nobiscum super cunctis sermonibus istis. Præterea eadem ratione meritò ecclesia tertiò dicitur desponsata in aduẽtu filij Dei in carnem, in quo fidei lumẽ amplius refulsit. Vnde in die Epiphaniæ, in quo stella noui sideris Magos gentium primitias ad Christum perduxisse legitur, & sacri ba- 4
ptismatis institutio cõmemoratur, per quod quis corpori Christi, quod est ecclesia, incorporatur, sic cantatur à fidelibus. Hodie cælesti sponso iuncta est ecclesia. De nuptijs autem huius sponsæ cum Christo dicitur. Simi Nuptiæ ecclesiæ cum Christo.
le est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. vbi glo. interlin. dicit. Matth. 22.
Qui per incarnationis mysterium ecclesiam filio suo copulauit. Tunc enim vt dicit beatus Gregor. in homilia. Deus pater Deo filio suo nuptias fecit, quando hunc in vtero virginis

ginis humanæ naturæ coniunxit, quando Deum ante secula fieri voluit hominem in fine seculorum. Et infrà. Vterus autem genitricis virginis huius sponsi thalamus fuit. Vnde & Psal. dicit. In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Tanquā sponsus quippe de thalamo suo processit, quia ad coniungendam sibi ecclesiam incarnatus Deus de incorrupto vtero virginis exiuit. Hæc Grego. Præterea de huius sponsæ nuptijs Apoca. 19. loquitur. Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei, quoniā venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se. glo. Nuptiæ id est, iuncta est ecclesia Christo. & conueniens fuit vt coniungeretur, quia ipsa ecclesia fecit se idoneam, vt reciperetur. Vbi considerandum, quòd harum nuptiarum sponsalia contracta fuerunt in prophetarum sponsione, perfectum matrimoniū fuit per verba de præsenti mutua collocutione Mariæ, & Angeli, vbi virgo gloriosa consensum præbens ait. Ecce ancilla domini fiat mihi secun dùm verbum tuum. Matrimonium verò cōsummatum fuit in carnis, & verbi vnione. Vnde Augusti. super titulum Psalm. 44. dicit. Coniunctio nuptialis, verbum, & caro. Huius coniunctionis thalamus, est virginis vterus. Fœcundatur coniunx in Christi passione: quia de latere Christi fluxit sanguis, & aqua, quibus significabantur sacramēta, per quæ fœcundatur ecclesia. Solennitas harum nuptiarum inchoata fuit in Ascensione domini. Vnde. Ascendens Christus in altū, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. quia beatus August. lib. de Symbo. ista ait. Exulta spōsa ecclesia, quia nisi in Christo ista fuissent, tu formata non esses, venditus redemit te, occisus dilexit te, & quia te plurimùm dilexit, mori voluit. O magnum sacramentum huius coniugij. O quàm magnum mysterium huius sponsi, & sponsæ, & nō explicabitur huiusmodi dignè humanis verbis. De sponso sponsa nascitur, & vt nascitur statim illi cōiungitur, & tunc sponsa nubit quando sponsus moritur, & tunc ille spōsæ coniungitur, quando à mortalibus separatur, quādo ille super cælos exaltatur, tunc ista in omni terra fœcundatur. hæc August.

Psal. 18. *Luc. 1.* *Ephe. 4.*

¶De donarijs & muneribus quibus Christus spōnsam suā ecclesiā decorauit singulariter etiā pre angelis. Cap. XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Donaria, quæ Christus largitus est sponsæ suæ.*
2 *Christi prærogatiuæ, quas ecclesiæ suæ concessit non angelis.*
3 *Christus q. fuerit uerus sacerdos, bonus pastor mediator optimus, & iudex æquus.*
4 *Quòd Christus fuerit singularis medicus, & ostiarius inexpugnabilis.*
5 *Beatus Petrus quare præ cæteris clauicularius depingitur.*
6 *Deus quare filium suum unigenitum miserit.*

CVM autem Apostolus de matrimonio primorū parentū loquēs subiūxerit. Sacramentū hoc magnū est in Chro, & ecclesia. apertè designauit matrimonium carnale figurā esse spiritualis matrimonij Christi, & ecclesiæ. Quare cùm in carnali matrimonio solitū sit, vt sponsus sponsæ dotes, & munera donet ad ornatum sponsę, & solatium matrimonij, secundùm illud Genesi. 34. vbi Sichen ait Iacob, & filijs eius. Augete dotem, & munera postulate. non dubium quin sublimis ac nobilissimus ille sponsus, scilicet, Christus, pro sua magnificentia in sponsalibus istis largitus fuerit sponsæ suæ amplissima donaria, quibus illam subarrauit; ac pretiosissima in illius decorem contulerit ornamenta, sicut habetur Ezechiel. 16. vbi dicit Sponsus ipse ad ecclesiam. Iuraui tibi, & ingressus sum pactum tecum. Ecce pactio contracti matrimonij. Et facta es mihi, scilicet, sponsa. Et sequitur. Et laui te, scilicet, aquā baptismi. Mundans eam lauacro aquæ vitę. Mundaui sanguinem tuum ex te, dum te à vitiorum sordibus expiaui. Dilexit nos, & lauit nos in sanguine suo. & vnxi te oleo, scilicet, specialis gratiæ. Vnxit te Deus oleo lætitiæ. &. 2. Corinthi. 1. inquit. Qui autem confirmat nos nobiscum est in Christo, & qui vnxit nos Deus. Vestiui te discoloribus, illa scilicet varietate virtutum, de qua Apostolus scribit dicēs. Induite vos sicut electi Dei sancti dilecti viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, & cætera quę sequūtur. Et calciaui te hyacintho, id est adornaui sanctos tuos sancta, & cęlesti intentione, quàm hyacinthus designat. Cinxi te bysso, id est, continentiæ cingulo. Et

Ecclesiæ donationes. *Ephe. 5.* 1 *Ephe. 5.* *Apoca. 1.* *Psal. 44.* *Ad Col. 3.*

Et iodui te subtilibus, id est, ornamentis spiritualibus pluribus, & multiplicibus. Sequũtur alia plurima in textu, per quæ maxima muuera gratiarum, & ornamenta virtutum designantur, quibus Christus sponsam suam ecclesiam magnificẽtissimè dotauit. Verùm cùm Prouer. vltim. dicatur, quòd byssus, & purpura indumentum eius, scilicet, sponsæ: non tantùm decore virtutũ (qui per byssum accipitur) sed etiam prærogatiua priuilegiatæ, & gloriosæ authoritatis, quæ purpuram (qua vestis regia intelligitur) sponsa ipsa ecclesia est à Christo magnificeotissimè sublimata. Habuit siquidem Christus in sua per-

Christi prærogatiuæ. sona priuilegia quædam dignitate, & authoritate clarissima, quæ sponsæ suæ ecclesiæ ex
2 hominibus assumptæ suo modo communia fecit, quæ etiam angelis ipsis non indulsit. Ipse enim est verus sacerdos, bonus pastor, dulcis mediator, æquus iudex, singularis medicus, inexpugnabilis ostiarius, vnigenitus filius, sicut ipse solus omnia hæc habet, ita soli ecclesiæ in suis sacerdotibus, & prælatis illa dereliquit, vt nec ipsis angelicis spiritibus
3 sint indulta. Christus in primis verus sacer-
Christ⁹ fuit sacerdos ue rus. dos fuit, secundùm illud. Tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. qui pridie quàm pateretur accipiens panem
Psal. 109. in manibus suis, ipsumque diuinitatis suæ potestate in corpus suum conuertens, discipu-
Matth. 26. lis suis tradidit dicens. Accipite & manducate ex hoc omnes, Hoc est corpus meum. vbi reuera vnus, & idem fuit, & cibans, & cibus,
In. cap. nec Moyses. de conse. d. 2. & munerans, & munus, offerens, & oblatum vtait Hieronymus. Et antiquorum versus est.

Rex sedet in cœna turba cinctus duodena.
Se tenet in manibus, se cibat ipse cibus.

vbi idem fuit sacerdos, & sacrificium. extra de summa Trinita. & fide catholi. Hanc admirandam consecrandi potestatem angelis non concesit, sed sponsæ suæ ecclesiæ donauit sacerdotib⁹, quibus in Apostolis ait. Hoc
Luc. 22. facite in meam commemorationem. Presbyteris năque solùm datum est, tam admirabile sacramentum coonficere cæterisque mini-
Cap. perlectis. 25. d. strare fidelibus. Vnde in capit. Cleros. distin. 21. Sacerdos dictus est: quia consecrat, & sanctificat. Hoc tamen admirandum mysteriũ sacerdos non alia potestate adimplet, non alterius, quàm ipsius Iesu Christi sermone peragit, vt Ambr. in libr. de sacramentis dicit.
Pastor bon⁹ & habetur in. c. Panis. de conse. distin. 2. Præterea secundò Christus est bonus pastor, qui noo solùm doctrinę pabulo, & exemplo sanctitatis oues suas pauit, sed pro eis animam Ioan. 10.
suam posuit. Pastoralem hanc curam, haoe Regis authoritatem sponsæ suæ ecclesiæ prælatis commisit, quos operis sui vicarios eidẽ cõtulit praeesse pastores. Vnde beato Petro Christus totius dominici gregis curam committẽs, & in eo successoribus ait, Pasce agnos Ioan. ult.
meos. Hanc profectò pastoralem dignitatẽ angelis non donauit, qui ab humana conuersatione semoti sunt. Ministri siquidem bene sunt dicente Apostolo. Omnes sunt admioistratores spiritus, non autem pastores. Cæte- Hebr. 1.
rùm ipse Christus dulcis optimusq́; mediator est. 2. Ti. 1. Vnus mediator Dei, & homi- Mediator optimus.
nũ homo Christ⁹ Iesus, qui inter nos, & Deũ pacem fecit, recoocilians ima summis. vnde sequitur. Qui dedit redemptionem seipsum pro multis. & ad Roma. 5. dicit Apostolus. Cùm inimici essemus, Deo recõciliati sumus per mortem filij eius. Huius officij digoitatẽ sponsæ suæ sacerdotibus Christus indulsit, qui per pœniteotiæ sacramentũ, per pretiosum altaris sacrificium, perq́; gratas Deo preces tanquã medij arbitri inter Deum, & homines ministerium peragunt mediatoris, omnipotenti Deo qui offensus fuerat peccatores recõciliando. Vnde Leo Papa, hoc idem Cap. multiplex. de pœnitẽ. dist. 1.
probat dicens. Mediator Dei, & hominũ homo Christus Iesus hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt confitentibus pœniteotiæ satisfactionem darent, & eadem satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterẽt. Vnde & Moyses inquit. Ego sequester, & medius sum inter Deum, & vos. Ange- Deute. 5.
lis autem huius officij authoritas concessa noo est, quia huiusmodi sacramentalis reconciliatio nõ per angelos, sed per ora sacerdotum expletur. Vnde illis non dictum est, sed hominibus, Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. & Ambro. vt habetur de pœni. dist. 1. c. Verbum. hoc idem probat dicẽs. Hoc ius solis sacerdotib⁹ est permissum. glo. super illud. 2. Ti. 1. Vnus mediator est. &c. dicit. Boni angeli inter miseros mortales, & beatam immortalitatem medij esse oon possunt. Ampliùs est æquus iudex, qui sedet su- Iudex æquus.
per thronos, & iudicat æquitatem. Omne iudicium dedit pater filio. Hãc iudiciariam potestatem ipse Christus sponsæ suæ ecclesiæ cõtulit in prælatis, qui tanquã vicarij ipsius Iesu Christi iudicij nomen obtineot in eccle- Ioan. 5.
sia. Vnde. Si peccauerit in te frater tuus. &c. Sequitur. Si te non audierit, dic ecclesiæ. glo. id est, his qui præsunt ecclesiæ. Cuius throoi Matth. 18.
ciuitas

ciuitas,& principatus maximè resplendet in Apostolica sede. Vnde Petro ipse Dominus Iesus Christus ait. Tibi dabo claues regni cælorũ. vbi glo. dicit. Vide quantã potestatẽ habet petra super quã ędificatur ecclesia, vt etiã iudicia eius maneãt firma, quasi Deo iudicãte per eã. Hæc non est data angelis, administratores quidẽ sunt, nõ iudices, quod ex illo loco Euãgelij satis apertè colligitur, vbi dicitur. Potestatẽ dedit ei, id est, filio iudiciũ facere: quia filius hominis est. Cùm ergo angeli nõ nobiscũ cõmunicent in humana natura, 4 manifestũ est illis non cõuenire respectu hominũ authoritatẽ habere iudicij. Itẽ Chrũs dicitur medicus singularis, qui solo verbo restaurat vniuersa. virtus enim ex illo exibat, & sanabat oẽs. Hãc medẽdi facultatẽ Chrũs spõsæ suæ ecclesiæ ministris communicauit, qui per sacramentorũ exhibitionẽ, quæ vasa medicinalia sunt, in quibus diuina virtus secretiùs salutẽ operatur (vt dicit Aug.) lãguores, ac morbos curat animarum. Hanc potestatem in angelis non induisit, quia vt ait Chryso. in lib. de laudibus Pauli. Hominibus non angelis prędicatio, & administratio sacramẽtorũ commissa est. Cuius duplex ratio à sancto Tho. talis assignatur. Primò, quia angeli non conueniunt sicut homines cum verbo incarnato, à quo sacramenta fluxerũt in natura assumpta, nec etiam cum sacramẽtis in quibus est spiritualis virtus in corporeis elementis, sicut homines ex natura spirituali & sensibili compositi sunt. Secundò quia ad necessitatẽ baptismi, & aliorũ sacramẽtorũ potestas eis cõcessa nõ valeret, eùm non sint in promptu hominib⁹, vt eorum ministerium facile haberetur. Demũ Chrũs dicitur inexpugnabilis ostiarius. Ipse siquidem est qui aperit, & nemo claudit, & claudit, & nemo aperit. Hanc dignitatem contulit ecclesiæ suæ pastoribus suis, quibus ait. Quæcũq; ligaueritis super terrã, erũt ligata & in cęlis, & quęcũque solueritis super terram, erũt soluta & in 5 cælis. Vnde beatus Petrus Apostolus, quia præ cæteris clauium potestate donatus est, clauicularius regni cælorũ depingitur, & appellat. Vnde beatus Aug. in quodã sermone Apostolorũ Petri & Pauli ita dicit. O inæstimabilis, & immensa potestas hominẽ in terra positũ tenere cælũ! Ecce nunc ad nutũ Petri diuini regni claustra patescunt. Accepit enim à Christo claues regni cælorũ, vt solutis vinculis peccatorũ aperiret credẽtibus regna cęlorũ. Et infrà. Ipse Christus credẽtib⁹ factus est via, posuit ad vicem suã in seculo

Medicus singularis. *Lucæ. 6.* *In. 4. dist. 5* *Ostiarius inexpugnabilis.* *Apoc. 3.* *Matth. 16.*

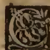
cælestis regni clauiculariũ Petrũ, ne diffic ilẽ sibi ad cælum quispiã existimaret accessum. hæc Aug. Itẽ Christus vnigenitus Dei filius ad quẽ vox patris intonuit. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene cõplacui. Et Psal. 109. dicit. In splẽdoribus sanctorũ ante luciferũ (id est, ante omnẽ creaturã) genui te. glo. Ex occulta, & secreta substantia mea genui te ineffabiliter. Hãc autẽ filijs ecclesię tribuit potestatẽ. Dedit eis potestatẽ filios Dei fieri his qui credũt in nomine eius. glo. Mirabilis potestas, vt qui filij diaboli erant, filij Dei, & fratres Christi per eum liberati dicantur, de qua dicit Apostolus. Misit Deus filiũ suũ, vt adoptionẽ filiorũ Dei reciperemus. vbi glo. dicit. Vnicũ enim filiũ Deus habet, quẽ ge- 6 nuit de substantia sua, nos autẽ nõ de substãtia sua genuit, creatura enim sumus, quã nõ genuit sed fecit, & ideo vt fratres Christi secũdùm modũ nostrũ adoptionẽ reciperemus, dicit, vt significaret nos hoc amisisse in Adã, ex quo mortales sumus. Hęc glo. Vnde ideo filij adoptiui dicimur, quia cũ nati fueramus filij iræ, per gratiã facti sumus filij Dei. Hæc planè potestas, hæc gratia data nõ est angelis, vt scilicet, ex filijs iræ in filios possent redire Dei, irreparabilis enim fuit casus eorũ. Hoc enim (vt inquit Damas.) quod hominibus est mors, angelis est casus: nec ꝓ eis mortuus est Christus, sed pro hominibus quibus natus est. Vnde angelus ad pastores. Annũtio vobis gaudiũ magnũ, natus est vobis saluator mũdi. Et hæc de his quæ ecclesia Christi spõsa ab ipso sponso suo Christo suscepit in dotem, nos dixisse sufficiat.

Filius Dei unigenitus. *Matthe. 3.* *Ioan. 1.* *Ad Gal. 4.* *In 3. Sẽten. dist. 10* *Luc. 2.*

¶ Quòd ecclesia dicatur coniux Chr̃i & mater fideliũ. Ca. XL.

SVMMARIVM.

1 *Coniux Christi in multis cõiugibus in sacra scriptura figurata fuit.*
2 *Ecclesia quòd sit fœcunda, & mater omniũ fideliũ omniumq; viuẽtium in fide & charitate Christi.*
3 *Ecclesia, sicut mater carnalis, in spirituali eductio ne quinq; tempora obseruat.*
4 *Ecclesia nõ solum fidelium, sed & ipsius Christi mater nuncupatur.*
5 *Ecclesia & coniux & mater, & filij dicitur.*

Cæterùm ecclesia pro amplitudine prolis suæ coniux siue vxor Christi appellatur. Vnde de ea dicitur. Vxor tua sicut vitis abun-

Ecclesia est cõiux Christi. *Psal. 127.*

abundãs in lateribus domus tuæ. Super quo versu dicit Augusti. Vxor tua, Christo dicitur: ergo vxor ei⁹ ecclesia, cuius nos ipsi filij.
1 Vbi notãdum ꝙ coniux ista Christi, scilicet ecclesia, pro sua amplissima dignitate in multis coniugibus memoria dignis in sacra scriptura figurata monstratur. Figurata quippe fuit primò in Eua coniuge primi parentis Adæ. Vnde doctor gentium, cælestium cõscius secretorum Apostolus Paulus post commemorationem coniugij Adæ & Euæ
Ephe. 5. subiungit. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia. Plane sicut in Eua matre viuentium omnium figurata est ecclesia, quæ omnium fidelium mater est. vnde Augusti. super illud Psalm. 127. Ecce hæreditas domini filij. &c. dicit. Parit ecclesia filios cõiux Christi, in cuius figura Eua mater viuorum appellata est. Secun-
Gene. 21. dò figurata est in cõiuge Abrahæ, scilicet, Sara, quæ secundum promissionem concepit, & peperit Isaac, qui interpretatur Risus. Vnde glo. Genesi. 20. Abraham Christum significat, Sara ecclesiam. Abraham honoratur propter Saræ pulchritudinem, Christus pro
Psal. 67. pter ecclesiam. Vnde mirabilis Deus in sanctis suis. Tertiò figurata est coniux Christi ecclesia in Rebecca coniuge Isaac, quæ pulchra facie interpretatur. Et Ecclesi. dicitur.
Cant. 2. Facies tua decora. vnde glo. Grego, quæ po-
Geñ. 24. nitur Gene. 24. super illo verbo. Introduxit Isaac eam (scilicet Rebeccã) in tabernaculũ, dicit. Hanc Isaac in tabernaculum matris introduxit, & vxorem accepit: quia in loco Synagogæ de qua natus est Christus, ecclesiam diligit, vt quæ cognatione, id est, prædestina-
Genes. 29. tione dilecta erat, amore cõiuncta vxor fiat. Quartò figurata est in cõiugib⁹ Iacob Rachel pulchra, & Lia laboriosa, quæ viro Patriarchas parturiuit. Vnde glo. super Gene. c. 29. Rachel pulchra facie, & venusto aspectu, iunior, & pulchrior, priùs sterilis postea fœcũda, ecclesiam significat, quæ tempore posterior Synagoga, sancta corpore & spiritu est. Oculi eius decori: quia euangeliũ videre meruerũt. Quintò figurata fuit in Hester, quę repudiata regina Vasthi cõiux facta est Assueri regis, quæ vt dicitur Hester. 2. erat pulchra nimis, & decora facie. vbi gl. inquit. Hester interpretatur abscõsa edissa misericordia, hoc est, gentium ecclesia, quę in abscondito cordis nutriens castitatem fidei, misericordiam, & gratiam coram oculis domini inuenit, repudiata Synagoga, quæ in Osee vocat absq; misericordia. Præterea cũ vt iam dictum est, sancta & vniuersalis ecclesia coniux Christi sit, non autẽ sterilis, sed sicut vitis abundans Psal. 127.
in lateribus domus suæ, patet apertè rationabiliter, ꝙ mater sit omnium fidelium, mater Mater fidelium.
omniũ viuentiũ in fide, & charitate Christi. 2
Vnde glo. super illud. Alienati sunt à vulua, Psal. 57.
errauerũt ab vtero. glo. Vulua vel vterus charitas ecclesię accipitur, in qua conuersi recipiuntur, & nascuntur dum fidei rudimenta suscipiunt, & paulatim enutriuntur, donec in eis formata veritate ad lucem generentur. Mater ergo est ecclesia omnium filiorum Dei. Quare beatus Aug. lib. de Symbolo dicit. Si quis absq; ecclesia inuentus fuerit, alienus erit à numero filiorum Dei: nec habebit Deum Patrem, qui ecclesiam noluit habere matrem. Vbi notandum ꝙ (vt ex glo. in hoc loco, & super illud Psal. 130. sicut ablactatus super matrem suam. colligitur.) Sicut carna- 3
lis mater in sobole carnali, quinq; vicissitudines obseruat & tempora: ita & in spirituali educatione sancta mater ecclesia eadem custodit. Primò enim puer concipitur, id est, in vtero nascitur. Secundò in vtero alitur. Tertiò in lucem emittitur. Quartò matris manibus gestatur, & lacte nutritur vt crescat. Quinto ablactatur, vt ad patris mensam accedat: vt sic validiori cibo alatur. Primum ergo tempus est cõceptionis, secũdum in vtero alitionis, tertium emissionis, quartum portationis, & lactationis, quintũ ablactationis. Ita de illis quos educat ecclesia. Primò enim in vtero nascuntur, id est, concipiuntur, dum rudimentis fidei instruuntur in catechismo, & exorcismo. Secundò in vtero aluntur, dum in fidei primordijs plenius informati proficiunt. Deinde tertiò in lucem educuntur, dũ per baptismum regenerantur. Quartò quasi ecclesiæ manibus portantur, & lacte aluntur donec à lacte sancti spiritus separati ad mensam patris accedant, vt valido vescantur cibo, scilicet pane angelorũ, in principio erat verbũ. Hinc est ꝙ Abraham nõ in natiuitate Isaac, nõ in circũcisiõe, sed in ablactatiõe magnũ cõuiuiũ dicit fecisse. hæc ibi. Quare beatus Augusti. lib. de Symbo. in fine ita de ecclesia loquitur. Sancta mater ecclesia, in qua huius sacramenti determinatur authoritas mater & virgo, corpore casta, prole fœcũda sponsa Christi piè nutrit filios, quos Deo patri dignos assignare contendit. Filij diligite tantã matrem. Filij boni nolite deserere vos continuè requirentem: rependite vicem amate amantẽ, tãta est, talis est, nobilis est regina, prole fœcunda est. Nõ eam patiamini

aut

aut pessimorum seruorum iniurijsque macerari: agite causas matris vestræ, exquirite eius amplissimam dignitatem. Seruus malus non insultet dominæ, hæreticus Arrianus nō insultet ecclesiæ, lupus est agnoscite. hæc Augustinus. Vbi considerandum venit meritò *Mater Christi.* in hoc loco, quomodo ecclesia non solùm fidelium, sed etiam ipsius Christi, cuius sponsa
4 & coniux est, mater dicatur. Quòd autem dicatur mater, etiam ipse Christus, ipsa veritas *Matth. 12.* testatur dicens. Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater & soror & mater est. Frater quidem & soror, quia geniti à Deo spiritualiter, à quo ego naturaliter genitus. Ipse quippe, vt ait Apostolus, primogenitus est in multis fratribus. glo. Fratres dignatus est vocare omnes, qui per eius primatum in Dei gratia renascuntur. Posuit autem vtrúque sexum, ne fœminam videretur excludere. Mater verò, quia in cordibus credentium me generauit *Galat. 4.* verbo & exemplo. Vnde Apostolus ait. Filioli mei quos parturio, donec formetur in vobis Christus. Ne autem alicui videatur impossibile, quod de ecclesia iā diximus, videlicet, quòd sit respectu vnius & eiusdem, scilicet, Christi, filia, soror, coniux, & mater, cū in carnalibus coniugijs nulla huiusmodi exēpla reperiantur, est considerandum, q vt inquit beatus Aug. *Psal. 127.* tractās illud verbū. Filij tui sicut nouellæ oliuarū. In istis carnalibus nuptijs & cōiugijs, alia vxor, alij filij, in ecclesia quę vxor, ipsi filij. Ad ecclesiā emptinent A-
5 postoli, & in mēbris erāt ecclesię: ergo & in cōiuge ipsius erant, & coniux erant secundùm proportionē suam, quā in membris obtinebaut. Quare ergo de illis dicitur. Cū recesserit ab eis spōsus, tūc ieiunabūt filij sponsi. ergo ipsa coniux & ipsa filij. Mirum dico fratres mei. In verbis autē domini inuenimus, quia quę vxor, ipsa & filij. Ecclesiā enim & fratres ipsius esse, & sorores ipsius esse, & matrē ipsi' esse. Nam cū ei nūtiaretur mater eius & fratres eius stantes, Respondit Dominus & ait. Quæ mihi mater aut qui fratres? Et extendit manus suas super discipulos suos & ait. Ecce mater mea & fratres mei. Fratres erāt: mater quomodo erant? addit. Qui fecerit voluntatē patris mei, ipse mihi frater soror & mater est. Mater quomodo, nisi quia ipse Christus est in christianis, quos christianos per baptismū quotidie parit ecclesia? ergo in quibus intelligis coniugem, in illis matrem, in illis filios. Hæc Augustinus.

¶Quòd ecclesia quanquam coniux Christi & mater omnium fidelium dicatur esse, virgo tamen tota esse nō desistit. Cap. XLI.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia & virgo est & mater omniū fidelium.*
2 *Duplex virginitas.*
3 *Duplex differentia inter coniugiū Christi cū ecclesia, & alia carnalia coniugia.*

QVoniam fortasis aliquibus *Ecclesia tota virgo est* qui ita carnalibus assuetū habent sensum, & ingeniū sen- 1
sibilibus cōercetum, vt de spiritualibus non spiritualiter, sed carnaliter iudicent, videbitur extraneum, quòd ecclesia coniux sit & mater innumerorum filiorum multitudine fœcundissima, & nihilominus tota virgo esse dicatur, placuit nobis de hoc aliquid tāgere. Planè mater ecclesia tota virgo est, aliàs non respiceret eam illud Cantic. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Plura sunt scripturæ sanctæ loca, quæ sanctam Dei ecclesiam virginē attestantur, sicut omnia illa, in quibus apud prophetas. Virgo filia Sion. virgo Israel dicta est. Dicitur etiā Mat. 25. Simile est regnū cælorū decē virginibus. &c. Per has decē virgines omnes christiani significantur. Duæ quippe sunt virgi- 2
nitates: altera corporis, altera spiritus. Corporis virginitas est (vt ait Aug. lib. de nup. & cōcup) in carne corruptibili incorruptionis perpetua meditatio, id est, propositū firmum rationis ab omni pollutione seruare corpus in tactū. Vel vt dicit super psal. 147. virginitas carnis est corpus intactum. Virginitas verò mētis est fides incorrupta, quæ virginitas est omniū fideliū. vnde Aug. sup. Ioh. Omnis ecclesię, virgo appellata est. Diuersa sunt membra ecclesię, diuersis donis pollere videt atq; gaudere. Alij cōiugati, aliç cōiugatę, alij viduati vxoribus vxores vltra nō quęrūt, aliæ viduatæ maritos vltra non quærunt, alij integritatem ab ineunte ætate conseruant, aliæ virginitatem suam Deo deuouerunt. diuersa sunt munera, sed oēs isti vna virgo est. Vbi

est ista virginitas, non enim est in corpore. In corpore enim paucarum fœminarum est, & si dici virginitas in viris potest, paucorum virorum. Fœminarum sanctitas integritas etiam corporis est in ecclesia, & honorabilius membrorum est. Alia autem multa non in corpore, sed omnia in mente seruant virginitatem. Quæ est ista virginitas? mentis est. Quid est virginitas ecclesiæ? integra fides, solida spes, sincera charitas. Item idem Augustin. Ipsa ecclesia Christi coniux est, quæ fidei, spei, charitatis, integritate non solum in virginibus sacris, sed etiam in coniugatis fidelib⁹ tota virgo est. Vniuersæ quippe ecclesiæ, cuius omia illa sunt membra Apostol⁹ dicit. Aptaui vos vni viro virginē castam exhibere Christo. cuius sensus est. Despondi, idest, laboraui siue adaptaui fide & sacramentorum exhibitione desponsari, vos vni, non multis. Viro, scilicet, legitimo Iesu Christo vero sponso. Vos, inquam, virginem non virgines: quia licèt plures sitis natura, vna tamen estis fide, spe, & charitate. Vna est columba mea. Castam, scilicet, mente, exhibere, idest, vt exhibeatis vos Christo existentes virginem castam per fidei integritatem. Vbi notandum quod duplex assignatur differentia inter coniugium Christi, & ecclesiæ, & alia carnalia coniugia hominum. Prima assignatur in gloss. super illud. Sponsabo te mihi in sempiternum. quæ est, quòd homines de virgiue non virginem faciunt. Deus verò coniunctus etiam meretricibus eas virgines facit, anima quippe qualiscunque ante fuerit quantùcunque prius corruptionibus prostituta iacuerit cōiuncta Christo per coniugium virgo est. Vnde de omnibus fidelibus dicitur. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Vbi in mulieribus errorem significauit, quia error per mulierem cœpit, vt ait gloss. 2. ad Cor. 11. Si verò quæratur, quomodo hæc authoritas de omnibus fidelibus intelligenda venit, cùm de saluandorum numero sint multi, qui sæpenumerò erroribus multis fuerunt coinquinati? Dicimus hoc ideo dici, quia omnes finaliter bonos Deus misericordia reputat nunquam fuisse coinquinatos. Pari ratione in sequentibus dicitur. Et in ore eorum non est inuentū mendacium. Vnde glo. super illud Osee. 2. Sponsabo te mihi in sempiternum, dicit. Nota misericordiam viri: meretrix du fornicata ad virum reuertitur, nec reconciliari viro sed sponsari dicitur. Secunda differentia est, quod

Cap. nuptiarū. 27. q. 1. — *Ephe. & Corint. 11.* — *Canti. 6.* — *Coniugium Christi. etc.* 3 — *Osee. 2.* — *Apoca. 14.*

homines non possunt coningem sine corruptione fœcundare, Christus autem sic. Vnde Augusti. Nouit autem ille, scilicet, Christus coniugem virginem sine corruptione fœtare, quem in ipsa etiam carne potuit matter sine corruptione procreare. Non est ergo mirandum si sancta ecclesia simul dicatur & mater & virgo. Mater quidem fœcunda non de viro, sed de spiritu. Virgo fidei sacramento. Vnde beatus Ambro. lib. de sancta virgi. ait. Sancta mater ecclesia immaculata coitu, fœcunda partu, virgo est castitate, sed mater est prole. Parturit itaque nos virgo, non viro plena sed spiritu, parturit nos quoq; virgo, non cum dolore membrorum, sed cum gaudijs angelorum. Nutrit nos virgo, non corporis lacte, sed Apostoli, quo informem adhuc crescentis populi lactauit ætatem. Quæ igitur nupta plures liberos habet, quàm sancta mater ecclesia? quæ virgo est sacramento, sed mater est populis. Cuius fœcunditatē etiam sacra scriptura testatur, quoniam plures filij desertæ quàm eius quæ habet virum. Hæc Ambrosius.

Vbi suprà in cap. nuptiarum.

¶Quòd ecclesia dicatur regina. Cap. XLII.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia triplici ratione regina nominatur.*
2 *Regina Saba ecclesiam Dei figurabat.*

Ampliùs sancta Dei ecclesia legitur Regina nūcupata. Vnde psalm. 44. dicitur. Astitit regina à dextris tuis. glos. id est, ecclesia quæ sub rege regit. Astitit à dextris, id est, in æternis spe. In vestitu deaurato, id est, in doctrina sapientiæ. Circundata varietate, id est, in omnibus linguis variata. in linguis est varietas & vnitas in auro. quia (vt dicit Augusti. in gloss.) eandem sapientiam, eandem doctrinā & disciplinam omnes linguæ prædicāt. Dicitur autem ecclesia Regina triplici ratione. Primò quia coniux est domini, scilicet, Iesu Christi, in cuius vestimēto & fœmore scriptū est. Rex regum & dominus dominantium. Secundò dicitur regina, quia ipsa in membris suis veris prudenter & virtuose se regit, qui prælati cunctis motibus carnis, modò luxuriæ appetitum refrænant, 1

Ecclesia est Regina. — *Apoca. 19.*

modò æstum auaritiæ temperant, modò gloriam declinant, modò suggestionem lluoris obruunt, modò ignem furoris extingunt. Reges ergo tales (vt ait Gregorius) vere sunt qui tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo præesse nouerunt. Vnde reges, vt inquit Isido. à rectè regendo vocati sunt. ideoque rectè faciendo, regis nomen tenetur, peccando amittitur. Rectè ergo illi reges vocantur, qui tam semetipsos quàm subiectos bene regendo modificare nouerunt. Tertiò ecclesia sancta regina nominatur ratione principatus, & prælationis, quam habent præpositi in ea. Vnde gloss. super psalm. 44. Vt regina: quia sub rege regit, scilicet, prælatos suos, qui non immeritò reges appellantur. Vnde Au-
Psal. 44. gusti. tractans illud. Delectauerunt te filię regum. ita dicit. Et omnes ecclesiæ prædicantibus & euangelizantibus Apostolis natæ sunt: filiæ regum sunt & ecclesiæ: filie Apostolorum filiæ regum sunt. Ille enim rex regum, illi autē reges de quibus dictū est. Se debitis super duodecim sedes iudicātes duodecim tribus Israel. Et infrà. Filiæ regū sunt & delectauerunt regē suum in honore ipsius, & ex omnibus fit vna quædam regina. Vnde sequitur, Astitit regina à dextris tuis. Hęc Augusti. Quare Threnorum. 1. cap. ipsa ecclesia nominatur domina gentium & princeps prouinciarum. glo. interli. id est, in præ-
2 latis. Regina autem ista, scilicet, ecclesia fi-
3.Reg. 10 gurata est in regina Saba, de qua dicit, quòd audita fama Salomonis cum comitatu multo venit videre eum. vbi gloss. dicit sic. Hæc regina venturam ecclesiam de gentibus desiderantem Christum signabat, quæ circūamicta varietate populi sui & paternæ domus oblita currebat barbara gente nou animo, in aperto peregrina, in occulto sanctorum fieri cōscia optans. Et beatus Augusti. in sermone de dedicatione ecclesiæ sic de ea loquitur. Hæc est regina illa quæ venit à partibus Æthyopię audire sapientiam Salomonis, sed hæc non tam ex vna regione quàm ex vniuersis mundi partibus regem auditura conuenit, sicut euangelista commemorat: regina austri venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis. Venit ecclesia ad redemptorem & eruditorem suum, vt de stultitia erroris doctrinā perciperet veritatis. de qua plenius sicut audiuimus Regum scribit historia ita dicens. Ingressa regina Saba in Hierusalem cum comitatu & diuitijs, cum camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis & gemmas pretiosas, venit ad Salomonem, & locuta est vniuersa quæ habebat in corde suo. Ergo in figura huius reginę venit ecclesia ex gentibus imponens finem cupiditatibus vitijsque terrenis, audire sapientiam Salomonis, id est, viri pacifici domini nostri Iesu Christi, qui fecit vtraque vnum, soluens inimicitias inter Deum & hominem in carne sua. Venit post veteres & prophanas superstitiones audire & discere de fidei illuminatione & indicio futuro, de animæ immortalitate, de spe resurrectionis & gloriæ. Venit autem in Hierusalem cum multo comitatu, id est, non iam cum vna gēte Iudæorum, sicut priùs synagoga solos habuit Hebræos, sed totius mundi gentibus diuersisque nationibus. Venit ergo exhibens munera digna Christo, aurum & gemmas pretiosas, & hoc camelis portantibus, id est, ex gentili populo venientibus, qui priùs fuerant vitiorum fœditate distorti, & malorum onere curui, ac peccatorum prauitate difformes. Cum his tanquam muneribus regina hæc ingreditur ad pacificum regem Christum, exhibens secum aromata fidei, aurum pretiosum, incensum pretiosum, splendoresque gemmarum, id est, omnium insignita ornatu virtutum. hæc Augustinus.

¶ De rationibus, propter quas ecclesia nominatur corpus scilicet mysticū Christi. Cap. XLIII.

SVMMARIVM.

1 *Corpus Christi dupliciter accipitur.*
2 *Mysticum quid sit & unde dicatur.*
3 *Ecclesia quare dicatur corpus mysticum.*

CÆterùm ecclesia sancta Dei nominata legitur corp' Christi. Vnde Apostolus ait. Ipsū dedit, scilicet, Deus pater caput super omnem ecclesiam, quæ est corpus eius. Vbi aduertendum, quod sicut beatus Hieronym. de carne Christi ait ꝙ dupliciter intelligitur: ita corpus Christi dupliciter accipitur. Nam corpus Christi dicit illud corpus, quod sumpsit de virgine, de mēbris carnalibus naturali cōpage cōiunctum. Dicitur etiam corpus mysticū, quod est ecclesia, quod corpus ex personis vtriusque sexus fidelibus spirituali cōpage

Ecclesia est corpus Christi mysticū. Ephe. 1. 1
In c. dupliciter. de cōs. distin. 2.

page connexum & compactum est. Ad quā
sententiam pleniùs intelligendam considera
re opportunum est aliquid circa huiusmodi
Mysticum significationem termini mysticum. Mysticū
quid sit. quippe vt dicit Catholl. à mysterio dicitur:
2 mysticon enim græcè latinè dicitur secretū.
vnde mysticum idem est quòd sacrum, diui-
num, occultum, & figuratiuum. Et quanquā
ab omnibus his significationibus ratio sumi
possit huius vocabuli mysticum, cùm de ec-
clesia dicimus, quod est corpus mysticū. Tū
primò, quia sacra siue sancta est, quo ad pri-
mam interpretationem, secūdùm illud quod
in symbolo canitur. Sanctam ecclesiam ca-
s.Corin.3. tholicam. & illud. Templum Dei sanctum
est quod estis vos. Tum secundò, quia diuina
est quo ad secundam significationem i con-
sors quippe facta est diuinæ naturæ: secun-
Psalm. 81. dùm illud quod de eius membris dicitur. Ego
dixi dij estis & filij excelsi omnes. &. 2. Pet. 1.
Diuinæ consortes naturę. Tum tertiò, quia
occulta quo ad tertiam significationem. oc-
cultum quippe nobis est in hac peregrina-
tione constitutis, quis simpliciter & veraci-
ter actu pertineat ad vnitatē huius corporis:
dicēte beato Bern. Quis potest dicere ego de
electis sum, ego de p̄destinatis ad vitā, ego de
numero filiorū, reclamāte nimirū scriptura:
3 nescit homo an odio vel amore dign⁹ sit. Cō
muniùs tamen ecclesia corpus denominatur
mysticum à quarta significatione, videlicet
quia figuratiuum, siue per figuram siue per si
militudinem dictum, sicut ex Apostolo col
ligitur, qui de ecclesia ad similitudinem cor-
poris naturalis hominis sæpe loquitur. Vbi
notandum, quòd ratio huius mysticę signifi
cationis colligitur inter alia pręcipuè ex qua
tuor. Primum est multiplicitas membrorum
officialium concurrentium ad compositio-
nem corporis: sicut enim naturale corpus hu
manum ex multis membris conformibus in
natura & varijs deputatis actibus compagi-
natur: ita ecclesiæ corpus ex multis fidelibus
varijs deputatis officijs constitutum consur-
s.Cor. 10. git. Vnde Apostolus. Vnus panis & vnum
corpus multi sumus. Super quo dicit Augu.
Typicè, idest, figuratiuè: vnus panis & vnū
corpus ecclesia dicitur, pro eo quòd sicut vn⁹
panis ex multis granis, & vnū corpus ex mul
tis membris componitur: ita ecclesia ex mul
tis fidelibus charitate copulante connecti-
tur. Et ad Rom. 12. dicitur. Sicut enim in vno
corpore multa mēbra habemus, omnia autē
membra non eundem actum habent: ita mul
ti sumus vnum corpus in Christo: singuli au
tem alter alterius membra, habentes donatio
nes secundùm gratiam, quæ data est nobis
differentes. &c. Secundum autem à quo su-
mitur similitudo est conformitas, & vnitas
membrorum ad caput. Planè quemadmodū
in corpore naturali hominis caput connatu
rale est residuo corpori, & per collum ei cō-
iungitur, à quo sicut à perfectiori, vtputa
in quo omnes resident sensus secundùm ple
nitudinem sensus & motus in totum corpus
diffunditur: ita in corpore ecclesiæ caput,
quod est Christus, secundùm illud. Ipsum de *Ephe. 1.*
dit caput super omnem ecclesiā, quæ est cor-
pus eius, per assumptā naturā est residuo cor
pori connaturale. Et per fidem quæ intelli-
gitur per collum. Sicut turris Dauid collum *Canti. 4.*
tuum nos ei vnimur. Caput Christi ex quo *Ephe. 4.*
totum corpus, scilicet, ecclesia compactum
& connexum per omnem iuncturam submi
nistrationis. gloss. idest per fidem & charita-
tem, quæ coniungunt & faciunt membra
Christi adinuicem ministrare. Tertium ve-
rò à quo accipitur ratio mysticæ locutionis
est vnitas spiritus. Quemamodum quidē cor
pus naturale hominis vnum habet spiritum
viuificātem totum corpus & vniuersa mem-
bra regentem: ita in toto corpore ecclesiæ
vnus est spiritus viuificans & regens, qui est
spiritus sanctus. de quo Apostolus. Et in vno *1. Cor. 12.*
spiritu omnes nos in vnum corpus baptiza-
ti sumus. Cuius sensus est secundùm gloss.
quòd baptizati, idest, abluti sumus vno spi-
ritu, ducti sumus in vnum corpus. Vnde glo.
dicit. Quemadmodum totum corpus homi-
nis vna anima vegetatur: ita vnus spiritus
facit omnia in membris Christi. Et ideo ad
Ephe. 4. dicitur. Vnum corpus & vnus spiri
tus. Quartum verò in quo mystica similitu-
do attenditur est, quòd sicut in corpore hu-
mano caput & membra dicuntur constitue-
re vnam personam, vt dicatur vnus homo,
vt dicit Augusti. super Iohan. Homel. 21. ita
suo modo in corpore ecclesiæ. Vnde idem
Augusti. super psalm. 61. vnus enim homo
cum capite & corpore suo Iesus Christus sal
uator corporis, & membra corporis duo in
carne vna & in voce vna & in passione vna,
& cùm trāsierit iniquitas in requie vna. Hęc
Augustinus.

¶ De varietate membrorum ecclesiæ & significatione eorum. Cap. XLIIII.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Diuersitas membrorum ecclesiæ.*
2 *Christus quare dicatur caput ecclesiæ.*
3 *Per faciem ecclesiæ uiri exemplo & sanctis moribus præditi designantur.*
4 *Genæ ecclesiæ quare dicantur sicut turturis, & quæ personæ designentur per genas ecclesiæ.*
5 *Genæ ecclesiæ quare comparentur areolis aromatum consitis apigmentarijs.*
6 *Oculi ecclesiæ quare comparentur colũbæ, & quæ personæ per oculos ecclesiæ designentur.*
7 *Quòd per aures ecclesiæ intelliguntur uiri spiritu sancto illuminati.*
8 *Nasus ecclesiæ quare dicatur turris libani quæ respicit contra Damascum.*
9 *Labia ecclesiæ sunt doctores & prædicatores, qui propter suauitatẽ sermonis melli comparãtur.*
10 *Collũ ecclesiæ sicut turris Dauid denotat prælatos qui doctrinæ cibo, & sacramentorũ administratione, alios Christo incorporant.*
11 *Quòd duo ecclesiæ ubera utrunq; testamentũ significant, ex quo tan quam ex uberibus lac emanat ecclesia mater suos nutrit filios.*
12 *Manus ecclesiæ distillare myrrhã quid significet*
13 *Venter ecclesiæ quare comparetur aceruo tritici uallato lilijs.*
14 *Pedes ecclesiæ designant Apostolos, qui fidem in omnem terram prædicando, exemplis & miraculis coruscando ecclesiam deportant.*

Ecclesiæ mẽbra.

Vemadmodũ autem in corpore humano secundùm varietatem actuum & operationum diuersa sortiuntur vocabula ipsa corporis membra, vt aliud vocetur caput, aliud oculus, aliud man⁹. &c. ita in corpore Christi mystico, qđ est ecclesia, secũdùm diuersitatẽ & varietatẽ operationũ & officiorũ, quibus fideles Christi tãquã corporis mẽbra deputati sunt, diuersas sortiunt̃ mẽbrorũ rationes. Vnde Iob dicebat. Oculus fui cæco, pes claudo.
Iob. 29.
Oculus erat quem spiritus sapientiæ illustrabat. Oculus fuit cæco: quia imprudenti prudenter prouidebat, & deuio ac erranti viã demonstrabat salutis. Pes erat claudo, quia debilibus roboris fulcimenta præstabat. Membra autẽ ecclesiæ sunt, quę sequũtur, vt in lib. Canti. cuius materia, vt dicit gl. in principio,
1 est sponsus & spõsa, caput & ecclesia. Caput, facies, genæ, oculi, aures, nasus, labia, dentes, collum, vbera, manus, venter, crura ac pedes.
Caput. De capite eius habetur Canti. 5. Caput eius
2 aurum optimũ. glo. caput. i. Christus: qui est caput corporis ecclesię sapientia plenum. In ipso sunt omnes thesauri sapientię & scientię Dei absconditi. *Colo. 2.* Et dicitur aurum optimum, quia fulgentissimum. Est enim speciosus forma præ filijs hominum. *Psalm. 44.* Meritò autem Christus dicitur caput corporis ecclesię. ¶ Primò quia instar capitis cæteris membris superior est ac sublimior. Qui de cælo venit super omnes est. *Iohan. 3.* ¶ Secũdò qa sicut in capite omnes habitant sensus, quod non est in cæteris mẽbris. In capite enim visus est, auditus, olfact⁹, gustus, & tactus: in cæteris autem solus sensus tactus. Ita & in Christo plenitudo est omnis gratię: vtputa in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis. *Colos. 2.* vnde Aug. in epistola ad Dardanum. Quia ille caput est, in eo sunt omnes sensus diuinitatis: in sanctis verò alijs quasi solus sensus tactus quibus datus est spiritus ad mẽsurã. ¶ Tertiò Christus dicitur caput corporis ecclesię: quia sensum & motum fidei omnibus eiusdem corporis mẽbris trãsfudit & tribuit. secundùm illud. de plenitudine eius omnes accepimus. *Ioh. 1.* Has tres rationes simul complectitur Apostolus dicẽs. *Colos. 1.* Omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso cõstant, & ipse est caput corporis ecclesię. vbi gl. ita dicit. Super omnes est. nullus est ei ęqualis etiã secundùm quòd homo. & sicut omnia creauit, ita & in ipso cõstant omnia, qui omnibus secundùm diuinitatem infusus omnia sustinet & regit, & cùm talis sit ipse etiam secũdùm hominis naturã est caput corporis sui, scilicet ecclesię, quę vnita est ei gratia & natura vt capiti. bene ergo dicitur caput corporis ecclesię. i. quia ita se habet ad ecclesiã, sicut caput ad corpus. Prouidet enim ecclesiæ & regit eã & in ipso sunt omnes spirituales sensus ecclesię sicut in capite omnes sensus corporis. hæc ibi.
Facies. De facie autẽ ecclesię dicitur. *Canti. 2.* Ostẽde mihi faciem tuam: facies enim tua decora. Per faciẽ in qua
3 maximè decor pulchritudinis & personę speciositas relucet, viros exẽplares sanctitate & religione cõspicuos intelligimus, quibus ait Christus. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est. *Matth. 5.* Vnde gl. Cant. 2. inquit. Ostende mihi faciem tuã, id est, quod int⁹ pulchritudinis habes & in secreto quietis didicisti in publica actione ad vtilitatẽ multorũ demõstra. Et Orige. super Cant. Facies ecclesię speciosa est, hæreticorũ verò turpis. Si quis tamen est, qui bene nouerit pulchritudinem voltus probare, idest, si quis spiritualis est, qui sciat examinare omnia:

omnia:nam apud imperitos & animales homines pulchriora videntur mendacij sophismata,quàm documēta veritatis.
Gene. De genis au
4 tem ecclesiæ dicitur Cantic. 1. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis.& Canti.4. Sicut fragmeo mali punici ita genæ tuæ.& Cantic.5. Geoæ illius sicut areolæ aromatum coositæ à pigmentarijs. Per genas autem, io quibus pulchritudo pudor & verecundia designatur, eos intelligimus in ecclesia,qui pudibundi sunt & verecuodi, quos pudet dicere vel facere audire vel videre turpia.vode Origen. super Cant. Genæ autem eius dicūtur, in quibus honestas & verecundia animæ cognoscitur,per quas sine dubio illi in membris ecclesiæ declarantur,qui castitatis & pudicitię excolunt honestatem. hæc Origenes. Verùm tales maximè intelligēdi in ecclesia sunt prælati elegaotes moribus,& sanctæ conuersatioois candore fulgentes, qui oon modò in exemplum,sed io timorem sunt cæterorum. Quare gloss.Cantic. 4. super illud. Sicut fragmen mali punici genæ tuæ, idest, pudibundi prælati,qui facies sunt ecclesiæ, in quorū conspectu pudet alios malè agere. Sed videamus quomodo spiritus ita pulchrè designat genas ecclesiæ : inquit quidem. ¶Primo pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, tum propter castitatem,qua prælati & ministri eccle
Isa.52. siæ pollere debent. Mundamioi quæ fertis vasa domini. Tum propter gemitum compassionis, quem habere debent erga proxi
2.Cori.11. mum. Quis infirmatur & ego nō infirmor? turtur autem gemitum habet pro cantu. Tertiò propter contemplationis solitudioem, quam amare debent sicut turtur. Ducam il
Osee.2. lam in solitudinem,& ibi loquar ad cor eius. ¶Secundò genæ ecclesiæ dictæ sunt sicut fragmen mali punici : in quo multa grana rubea continentur. In quo designatur, quòd in multis exemplum debent esse cæteris, se
1.Tim.4. cundùm illud Apostoli. Esto exemplū fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate,& fide, & castitate. Vel ideo sic dictę sunt: quia maximè prælati & prædicatores oon debeot erubescere fragmeo mali puoici, id est, Christum crucifixum, sed illum habent imitari,& apta confessione præ cæteris pro
Roma.1. fiteri, secundùm illud. Non erubesco euan
5 gelium.gloss.sicut illi qui crucem Christi putant ignominiam. ¶Tertiò genæ ecclesiæ comparantur areolis aromatum consitis à pigmentarijs. Cantico.5. quia sicut in areis herbæ plantantur aromaticæ : sic in eorum mētibus plaotata sunt germina odoriferæ suauitatis : à pigmentarijs, idest, à sanctis videlicet doctoribus, qui de Apostolis & prophetis aromata sermonum sanctorumq; operum assumpserunt & messuerunt, quæ in cæteris plantaruot fidelibus. Dicitur autem sicut areolæ consitę non insitæ :quia coad
intores Dei sumus.vel à pigmentarijs, idest, 1.Corin.3.
à tribus diuinis personis. Pater enim appropriatè loquendo ibi conserit robur fortitudinis, Filius lumen discretionis, Spiritus san
ctus odorem suauitatis. Quasi myrrha ele Eccles.24.
cta dedi suauitatem odoris. Verùm quia opera trinitatis indiuisa suot:vt ait Diony.& Au
gusti.tresque personæ sunt vnus Deus. Ego Iohan.10.
& pater vnum sumus. Et primæ Iohannis.1. Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt. Ideo singulariter dicitur Ecclesia. 28. vnguentarius faciet pigmenta suauita
tis. De oculis verò ecclesiæ ita habentur, vbi Oculi.
sponsus sponsam de oculis commēdans ait.
Oculi tui columbarum. Et oculi tui sicut pi Canti.4.
scinæ in Esebon. Per oculos enim, in quibus Canti.7.
virtus sedet visiua,ad prouisiooem totius cor
poris designantur in ecclesia, qui maiori acu 6
mine & perspicacitate ingenij vigentes,diuinarum scripturarum arcana profundiùs penetrant,& cæteris administrant, qui pro discretionis amplitudine & intelligentiæ claritate, quam super cęteros habent, noo tantùm sibi, sed etiam alijs pręcauent ab insidijs malignorum spirituū. Duo autem oculi ecclesię designantur. Vnus dexter, scilicet, qui illuminati sunt spiritu sapientię in cognitione diuinorum. Alter sinister, scilicet, qui illuminati sunt spiritu sapientię, idest, in administratione booa rerum temporaliū. de istis dicit sponsus. Oculi tui columbarum. Non dixit, corui vel vulturis, qui semper habent oculos ad cadauera. Non dicit accipitris vel herodij, quorum oculus semper est ad sanguioem & rapinam : sed dicit columbarum, quæ simplices sunt,& iuxta riuos aquarum & fluenta plenissima resident : ita doctores ecclesię sancti simplices sunt sine plica erroris & malitiæ,& fluentis scripturarū insistūt, vt in illis spiritualia mysteria cognoscant. Vnde Origenes super Canti. ita dicit. Quòd autem oculi ecclesię comparantur columbis, ob hoc profectò est: quia diuinas scripturas non iam secundùm literam, sed secundùm spiritū intelligant & aspiciant in eis spiritualia mysteria. Columba enim indicium est spiritus sancti. Spiritualiter ergo intelligere legem & prophetas, hoc est oculos co-

lumbæ habere. Hæc Orige. Et gloss. Cantic.
7. dicit. Oculi sunt qui arcana respiciunt,
vt in aperto possint proloqui qui fluenta do
Aures. ctrinæ auditoribus dare non cessant. De au-
7 ribus ecclesiæ Cantico. 1. implicita mentio
fit: vbi sponsus ait sponsæ. Murenulas facie
m⁹ tibi vermiculatas argēto. Murenulę iuxta
gloss. sunt ornamenta aurium. Sunt quidem
quędam catenulæ ex diuersis annulis inui-
cem sibi penetrantibus factę. Per aures, quæ
doctrinæ verba audiunt & suscipiunt, intel-
ligendi sunt in ecclesia, vt ait gloss. viri spi-
ritu sancto illuminati, qui spiritualis intel-
ligentiæ auro interiùs & cælestis eloquen-
tiæ argento exteriùs splendentes secundùm
personarum diuersitatem alijs non cessant
reuelare profunda sapientiæ diuinæ. Quarū
aurium ornamenta dicta sunt argento ver-
miculata, quia vario nitore fulgere debent
sermones doctorum. Vnde quippe secun-
dùm qualitatem auditorum formandus est
sermo doctorum secundùm Grego. Planè
non omnia ministranda sunt omnibus, sed
præcepta omnibus, perfectis consilia, par-
uulis rudimenta, grandibus verò profunda
Nasus. secreta. De naso autē ecclesiæ habetur Can-
8 tico. 7. vbi sponsus ita sponsam de naso com
mendat. Nasus tuus sicut turris libani, quę
respicit contra Damascum. Per nasum ve-
rò, in quo sagacitas & discretio notatur &
designatur, illos accipimus in ecclesia, qui
sagaciter discernunt, quid sit odor vitæ in
vitam, mortis in mortem, quæ sit fragran-
tia virtutum, quid sit fœtor vitiorum. vnde
gloss. ait. Per nasum intellige eos, qui cau-
tissimi discretores sunt boni & mali, quos
nulla fallit hypocrisis. Isti dicuntur turris
libani quæ respicit contra Damascum. Da-
mascus interpretatur potus sanguinis, vel bi-
bens sanguinem, & figurat diabolum, qui
nostrarum sitit sanguinem animarum, con-
tra quem isti dicuntur libani turris. Turris
inquam propter fortitudinem constantiæ.
Turris propter altitudinem virtutum. Tur-
ris propter loci eminentiam, quam in eccle-
sia tenet, vt incursus malignorum spirituū
à longe prospiciant & præcaueant, & ita
contra insidias diabolorum, & nequam ho-
minum suos muniant & aliquos inde extra-
Labia. hant. De labijs ecclesiæ Cantico. 4. ita spon-
9 sus sponsam commendat. Fauus distillans
labia tua sponsa. Per labia verò, quibus ver-
ba formantur, doctores & prædicatores in-
telliguntur in ecclesia, qui per suauitatem
sermonis & congruitatem doctrinæ. vt ait

gloss. melli comparantur. Quàm dulcia fau- Psal. 128.
cibus meis eloquia tua super mel ori meo. Et
Labia tua & eloquium tuum dulce. Quam Cant. 4.
obrem Cantico. 2. ait sponsus sponsæ. So-
net vox tua in auribus meis: vox enim tua
dulcis. Super quo dicit Orige. super Cantic.
Auditam vult fieri vocem ecclesiæ suæ: quia
qui eum confessus fuerit coram hominibus,
& ipse cōfitebitur eum coram patre suo, qui
in cælis est: quia vox tua suauis est: & quis
non confiteatur suauem vocem esse ecclesię
catholicę fidem veram confitentis, insua-
uem verò & iniucundam esse hæreticorum
vocem, qui non dogmata veritatis, sed bla-
sphemias in Deum & iniquitatem in excel-
sum loquuntur? De dentibus ecclesię Can- Dentes.
tico. 6. ita sponsus sponsę loquitur. Dentes
tui sicut greges ouium, quæ ascendunt de la
uacro. Per dentes qui candidi sunt & fortes,
& instrumenta sunt cooperantia tam ad ma
sticandum diuidendumque cibum, quàm
ad formandum sermonem, intelligendi sunt
in ecclesia perfecti doctores, fide constan-
tissimi, innocentię puritate candidi, alijs ci
bum frangentes & masticando exponen-
tes salutem, irriguis affluunt doctrinis. Si-
cut greges pleni sunt aqua in velleribus cùm
de lauacro mox ascendunt. De collo ec- Collum.
clesiæ scribitur Canticorum. 4. Sicut turris 10
Dauid collum tuum, quę ędificata est cum
propugnaculis. Et Collum tuum sicut tur- Canti. 7.
ris eburnea. Per collum autem, per quod
coniungitur corpus capiti & in corpus ci-
bus traijcitur, & incorporatur: intelligun-
tur prælati, qui cibos doctrinæ & sacra-
menta ecclesiastica alijs dispensando, Chri-
sto & ecclesiæ alios incorporant. Vnde di-
ctum est Petro. Macta & manduca. quia Act. 10.
vt dixit Augustinus super psalmum. 123.
In ecclesiæ corpus nemo intrat, nisi prius
occisus moriatur, quod fuit vt sit quod non
fuit. Venit paganus, adhuc in illo idolo-
latria viuit, inserendus est membris Christi,
vt inseratur necesse est, vt manducetur: sed
non potest manducari ab ecclesia, nisi pri-
mò mactatus renuntiet seculo, tunc macta-
tur cùm credit in Deum. hæc Augusti. Ta-
les turris dicti sunt, quia sanctæ vitæ exem-
plis & verbi potestate, tanquam propugna
culis cæteris facti sunt turris inexpugnabi- Vbera.
lis munitionis. De vberibus ecclesiæ. Can- 11
ticorum. 4. ita sponsus sponsæ loquitur. Pul
chriora sunt vbera tua vino. Per vbera,
quæ lac paruulis infundunt, doctores, &
magistri in ecclesia designantur, vt dicit.
gloss.

glo.Cant. Qui solidos cibos atterendo in na
turam lactis conuertunt, vnde nutriuntur par
uuli nuper in fide renati. de quorum nume-
1.pet.2. ro erat Petrus qui ait. Quasi modò geniti in-
fantes, rationabiles, sine dolo lac concupiscite,
vt in eo crescatis in salutem. Erat & Aposto-
lus Paulus, qui ait Corinthijs. Tanquam par
uulis in Christo lac potum dedi, non escam.
1.Cori.3. Hęc vbera pulchriora esse vino dicuntur: quia
vt ait gl.inter. honestiora & pulchriora sunt
documenta ecclesię, q̃ philosophię & logica-
les doctrinæ. Vbi considerandũ, q̃ tã in hoc
4.cap. quàm in.7. Cantic. vbera ecclesiæ duo
esse describuntur. vbi dicitur. Duo vbera tua
sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascũt
in lilijs, donec aspiret dies. Duo dicuntur, tũ,
quia duo testamenta ex quibus tanquam ex
vberibus duobus vniuersum lac emanat, quo
mater ecclesia suos nutrit filios. Tum, quia
duplex dicitur esse doctrina, scilicet, doctri-
na credẽdorum & doctrina agendorum. As-
similãtur autẽ hinnulis capreæ gemellis, qui
acute vident, & conformitatem habent: quia
in doctoribus ecclesiæ facta & dicta sic inter
se congruere debent, ac sibi respõdere, vt ser-
moni vita cõcordet, qui pasci in lilijs perhi-
bentur, idest, scripturarum floridis sententijs,
& ad castitatis munditiã inuitantibus, in qui
Canti.2. bus etiã ipse sponsus pascitur. Dilectus meus,
mihi & ego illi: qui pascitur inter lilia donec
aspiret dies, scilicet æternitatis. de qua. Me-
Psalm.83. lior est dies vna in atrijs tuis super millia. De
manibus sponsæ ita ipsa sponsa loquitur. Cã
ti.5. Manus meæ distillauerunt myrrhã. Per
Manus. manus autem, quibus maximè operamur &
12 dimicamus, secundùm illud. Qui docet manus
Psal.143. meas ad prælium, & digitos meos ad bellum,
accipiuntur in ecclesia viri probi actiuę vitæ,
dediti, qui in campo communicationum hu
ius seculi viriliter se exercentes, & cõstantis-
simè dimicantes, labores, angustias, amaritu-
dines, ac tormẽta grauissima pro cælestis vi-
tæ desiderio perferentes, clarissima patientię
& longanimitatis exempla cæteris reliquẽ-
runt. Vnde gloss. super illud. Manus meæ di-
stillauerunt myrrhã dicit, idest, exẽplum a-
mara patiendi. De ventre ecclesiæ Cantic.7.
Venter. sic sponsus cõmendat sponsam. Venter tuus
13 sicut aceruus tritici vallatus lilijs. Per ventrẽ
autem, in quo fructus generationis concipi-
tur, & formatur, vt ex glo. colligitur, boni cõ
iugati designantur. Dicuntur autem aceruus
tritici vallatus lilijs. Aceruus propter bonorũ
operum abundantiam, quibus boni cõiuga-
ti fructus sibi præparãt, quibus perpetuò re-
ficiantur. Tritici, quia pauperum refectioni
sollicitè intendunt. Vallatus lilijs, quia vt di-
cit glo. omnia bona, quę operantur, gratia vi
dendæ claritatis agunt. ¶De cruribus spon Crura.
sæ potest ratione conformitatis congruen-
ter accipi illud Cant.5. quod de cruribus spõ
si scribitur. Crura eius columnæ marmoreę,
quæ fundatæ sunt super bases aureas. Per cru
ra autem, quæ corporis sunt columnæ, desi-
gnantur in ecclesia viri sapiẽtia & sanctimo-
nia præstantissimi, qui alios suo robore in ec
clesia sustentant & corroborant, vt dicit gl.
Vnde de beatis Apostolis Petro, Iacobo, &
Iohanne dicit Paulus. Qui videbantur colũ- Gal.2.
næ esse. glo. idest, sustentatio totius ecclesiæ.
De pedibus autem ecclesiæ satis apertè habe Pedes.
tur Cant.7. vbi inquit sponsus ipse ecclesiæ, 14
Quàm pulchri sunt gressus tui in calciamen
tis filia principis. glo. idest. Dei. Per pedes au
tem, qui totum corpus sustentant & portãt,
intelliguntur in ecclesia Apostoli, qui Chri-
sti fidem in omnem terram prædicando exẽ
plis & miraculis coruscãdo deportãt. de qui-
bus Isa. Quàm speciosi pedes euãgelizantiũ Isa.53.
pacem, euangelizantium bona. gloss. pedes Rom. 10.
Christi sunt Apostoli eius prædicationẽ por
tando, qui speciosi dicti sunt: quia à puluere
peccati mundi. Calciamenta autem istorum
pedum ecclesiæ testimonia sunt scripturarũ,
& sanctorum patrum exempla, propter quã
tam admirabilem & speciosam varietatẽ mẽ
brorum in sponsa meritò sponsus ait illi. To Cant.4.
ta pulchra es amica mea, & macula nõ est in
te. Et hęc de significatione membrorũ corpo
ris ecclesiæ pro nunc dixisse sufficiat.

¶In quo ponuntur obiectiones cõtra illud quod dictum est de capite corporis ecclesiæ. Cap. XLV.

SVMMARIVM.

1 *Octo argumenta quibus obijcitur quòd Christus non sit dicendus caput ecclesiæ.*

Ontra autem ea, quæ dicta sunt de capite corporis ecclesiæ, arguetur aliquibus rationibus, quòd Christus non sit 2
caput ecclesiæ, vt tandem ex illarum solutione splẽdidior nobis fiat veritas iam dictorũ. ¶Arguitur au Arg. primũ
tem

tem primò, quòd Christus non sit dicendus caput, sed potiùs cor ecclesiæ: quia cor est principium vitæ in toto corpore, sicut sapiens Salomon dicit. Omni custodia custodi cor tuũ, quoniam ab ipso vita procedit. Sed hoc conuenit Christo, qui totam ecclesiam viuificat. secundùm illud. Sicut in Adam omnes moriũtur: ita in Christo omnes viuificãtur. ergo maximè dicendus est Christus cor ecclesiæ. Et confirmatur: quia prior actus animæ est vitę: secundus est illuminare & sensificare. Et prius procedit vita à corde in mẽbris, & postea sensus à capite in membris: ergo à primo actu debet Christus magis denominari quàm à secundo: & ita magis deberet dici cor ecclesię quàm caput. ¶ Secundò arguitur sic. Si Christus dicendus esset caput ecclesiæ, aut diceretur secũdùm diuinam naturam, aut secundùm humanam: sed nec sic nec sic. ergo nullo modo. Probatur minor pro vtraq; parte: & primò quòd non secundùm diuinam naturam, quia vnius naturæ sunt caput & corpus: sed Christus secundùm diuinam substantiam non est eiusdẽ naturæ cum corpore ecclesiæ, vt de se patet: ergo videtur quòd Christus secundùm diuinam naturã non sit dicendus caput ecclesiæ. Quòd nec secundũ humanam naturam arguitur sic. A capite enim spiritus animalis ad membra diffunditur: sed spiritus sanctus non diffunditur à Christo in ecclesiam secũdùm quòd homo, sed inquantum Deus. dicit enim August. 15. de trinit. quòd Christus non dat spiritum sanctum inquantum homo, sed inquantum Deus. ergo Christo secundùm humanam naturam nõ competit esse caput ecclesiæ. ¶ Tertiò sic. Sensus & motus traducitur à capite in membra: sed gratia quæ motum vitæ facit in corpore ecclesiæ nõ est per traductionem ab vno in alium. ergo Christus secundùm hanc similitudinem non potest dici caput ecclesiæ. ¶ Quartò, gratia capitis non influit, nisi ad eos qui iam sunt membra, & nulli sunt membra, nisi iungãtur per fidẽ & charitatẽ: ergo in nullos influit, nisi in habẽtes fidẽ & charitatẽ: sed habẽtes fidem & charitatem habent motũ & sensum: ergo videtur quòd gratia capitis in nullos influat, nec motum nec sensum. ergo videtur ꝙ influere sensum & motum non competat Christo. ¶ Quintò sic. Capitis non est aliud caput: sed caput Christi est Deus, secundùm illud, Caput Christi Deus. ergo ipse Christus non est caput. ¶ Sextò confirmatur sic. Vnius corporis vnum est caput: sed Christus est caput ecclesiæ secũdùm diuinitatem: ergo nõ secundùm humanitatem. ¶ Septimò sic. De ratione capitis est quòd habeat omnes sensus qui sunt in corpore. vt dicit Augustin. in epistola ad Dardanũ. sed aliquis sensus spiritualis est in ecclesia, qui non est in Christo, scilicet fides & spes: ergo Christus non est dicendus caput ecclesiæ. ¶ Octauò. Caput in homine est particulare membrum recipiens influentiam à corde: sed Christus cùm sit vniuersale principium ecclesię non recipit aliquã influentiam ab aliquo membro corporis, sed totum corpus ab ipso secundùm illud Iohan. primo. de plenitudine eius accepimus omnes. ergo non est ecclesiæ caput. In oppositũ sunt ea quæ diximus in præcedenti capitulo.

Marginalia: Prouerb. 4. — 1. Cor. 15. — Secundum. — Secũda pars — Tertium. — Quartum. — Quintum. — 1. Cor. 12. — Sextum. — Septimum. — Octauum.

¶ In quo respondetur obiectionibus iam factis. Cap. XLVI.

SVMMARIVM.

1 *Quòd rectè Christus dicatur caput ecclesiæ secundùm similitudinem humani corporis.*
2 *Tres rationes propter quas potiùs dicẽdus est Christus caput ecclesiæ, quàm cor.*
3 *Spiritus sanctus datur dupliciter authoritate & ministerio.*
4 *In metaphoricis loquutionibus non oportet attendi similitudinem quantum ad omnia.*

RESPONDENTES dicimus, quòd quemadmodum tota ecclesia vnum corpus mysticum dicitur per similitudinem ad corpus naturale hominis, vt suprà declarauimus: ita Christus dicitur caput ecclesiæ secundùm similitudinem humani capitis, in quo est reperire quatuor cõditiones respectu aliorum membrorum singulariter. Prima est quia excellit ea dignitate in tribus, in altitudine situs: quia est prima pars hominis incipiendo à superiori. Secundò in nobilitate propriæ virtutis, scilicet quia nobiliores vires: vt imaginatio memoria & huiusmodi, habẽt locum in capite. Tertiò in perfectione: quia in capite cõgregantur omnes sensus, cùm in alijs mẽbris sit solus sensus tactus. Secunda conditio capitis humani est, quòd à capite sunt vires animales in alijs membris. & sic dicitur principium aliorum membrorum, dans eis sensum & motum. Tertia est, ꝙ dirigit alia membra in suis actibus propter imaginationem & sensus qui in eo fontaliter abundant. Quarta conditio siue proprietas est, ꝙ est conforme in na

Marginalia: Christus est caput ecclesie. 1

In hexame ron cap. 6. tura alijs membris. Vnde beatus Ambrosius de capite ita loquitur. Primum omnium cognoscamus humani corporis fabricam instar esse mundi:siquidem & cælum eminet,vt aer, terra, mareque velut quædam membra sunt mūdi. ita & caput supra reliquos artus nostri cernimus eminere præstantissimumq; esse omnium,sicut elementa, cælum tanquam arcē inter reliqua vrbis mœnia:in hac arce reliquā regalem quandam habitare sapientiam,secundūm propheticum dictum:quia oculi sapientis in capite eius.hanc esse tutiorem, & ex illa omnibus membris vigorem prudentiamque deferri. Ratione autem primæ proprietatis, scilicet perfectionis: omne quod est perfectissimum in quacunque natura siue dignius in aliquo genere, dicitur caput: sicut leo in animalibus, & idem dicitur. *Esai. 11.* Senex & honorabilis ipse dicitur caput.Ratione autem secūdæ proprietatis omne principiū dicitur caput.sicut fons fluminū. & principiū viç caput viæ. *Ierem. 2.* secundùm illud. Ad omne caput viæ posuisti lupanar tibi. Ratione autem tertiæ proprietatis dicitur omnis rector caput sicut rex dux pontifex,secundùm illud. *1.Reg. 15.* Cùm esses paruulus in oculis tuis caput in tribubus Israel factus es. Quantum igitur ad has tres proprietates capitis Christus potest dici caput & secundùm humanam naturam & secundùm diuinam. Secūdùm diuinam patet primò, scilicet ratione excellentiæ dignitatis & perfectionis: quia secūdùm diuinam naturam est plenitudo in eo o*Colossen. 2.*mnis diuinitatis,vt dicit Apostolus. Vnde est *Roman. 9.* super omnes Deus benedictus in secula. ¶Secundò patet ratione secūdę proprietatis:quia ab ipso inquantum Deus est in nobis omnis spiritualis gratia. ¶Tertiò patet ratione tertiæ proprietatis, quia ipse Deus mouet regit & dirigit nos in semetipsum. Secundùm etiam humanam naturam competunt hæ proprietates capitis Christo. ¶Primò,quia humana natura in Christo dignissima est.tum ratione altitudinis,quia est vsque ad vnionem in persona diuina exaltata.tum ratione propriæ operationis: quia dignissimum actum habuit in ecclesia scilicet redimere ipsam & ædificare in sanguine suo. tum ratiōe perfectionis: quia omnis gratia in eo est sicut omnes sensus in ca*Iohan. 1.*pite: secundùm illud. Vidimus eum plenum gratia & veritate. Secunda proprietas capitis etiam conuenit ei secundùm humanam naturam:quia per Christum sensum fidei & motū *Iohan. 1.* charitatis accepimus. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Item ibidem. De plenitudine eius omnes accepimus. Tertia proprietas capitis similiter ei conuenit.ipse est enim rex & Pontifex noster. Habemus ponti- *Hebr. 4.* ficem qui penetrauit cælos Iesum filium Dei: ipse quidē direxit nos doctrina & exemplo. Cœpit autem Iesus facere & docere. Sed quar *Actio. 1.* ta conditio cōuenit Christo in humanam naturam tantùm,& hoc complet in ipso rationem capitis. quia Christus secundùm humanam naturam habet perfectionem homogeneam cum alijs,& est principium quasi vniuocum & est regula conformis & vnius generis. Vnde communiter loquendo Christus secundùm quòd Deus potest dici caput ecclesiæ simul cum patre & spiritu sancto: sed propriè loquendo est caput secundùm humanam naturam:& dicitur gratia capitis,secundùm quā prædictæ proprietates ei conueniunt & præcipuè secundùm quòd influit alijs membris. de qua propheta. Sicut vnguentum in capite *Psal. 132.* quod descendit, scilicet à capite in barbam. Barbam,id est in primos qui Christo capiti in hæserunt,& descendit vsque in oram vestimēti,id est per omnes status ecclesiæ vsque ad finem mundi. ¶Nunc venit respondendum ad argumēta. Ad primum quod obijcitur, quòd *Ad primum* debeat potiùs dici cor ecclesiæ q̄ caput, dicitur quòd potiùs est dicendus caput quàm cor propter tria. ¶Primò: & est ratio sancti Tho. *2* in tertia parte. quia caput habet manifestam eminentiam respectu exteriorum membrorū sed cor habet quandam influētiam occultam: & ideò cordi comparatur spiritus sanctus qui inuisibiliter ecclesiam viuificat & venit capiti. Item comparatur Christus secundùm visibilem naturam, qua homo hominibus præfertur. Secunda ratio est, quam assignat sanctus Thom. in tertio sentent. quia cor est principium omnium membrorum quantum ad esse:vt dicit Philosophus: sed caput est principium aliarum virium, quæ pertinent ad sensum & motum. Et quia cùm dicimus Christū esse principium membrorum ecclesiæ, non intendimus quantum ad esse naturale secūdùm quòd sunt homines, sed quantum ad fidem & charitatem per quam membra ecclesiæ vniūtur: ideò accommodatiùs dicitur caput quàm cor. Tertia ratio & est magistri Alexand. de Ales in. 3. quòd sicut dicit Augustin. in lib. de spiritu & anima: triplex est vis animæ ad corpus, scilicet vis naturalis, quæ operatur i hepate, sicut est vis nutritiua, digestiua, retentiua & expulsiua, & augmentatiua. Secunda est vis vitalis, quæ operatur in corde. Tertia est vis animalis, quę operatur in cerebro, vnde est motus & sensus in membris. Operationes autem

virtutis naturalis omnino ſunt inuoluntariæ
nec ſunt ſubiectæ rationi:operationes verò a
nimales omnino ſunt ſubiectæ rationi,& ideo
recipiunt imperium ab anima. Operationes
autem vitales partim ſunt ſubiectę rationi par
tim nō: & ideo partim ſunt voluntariæ & par
tim naturales.Quia autem ille motus qui eſt à
Chriſto capite in corpus eccleſiæ omnino eſt
ſecundùm motum voluntarium, qui ſimplici
ter non eſt naturalis vel vitalis, ideo licèt ſint
aliquę ſimilitudines propter quas poſſet Chri
ſtus dici cor eccleſiæ: nihilominus potiùs de-
bet dici Chriſtus caput eccleſiæ metaphoricè 1
quàm cor vel hepar. Vnde ipſe Apoſtol9 Pau
lus in ſuis epiſtolis ſępe Chriſtum caput eccle
Ad ſecundū ſiæ appellat:cor autē non. ¶Ad ſecūdū quod
obijcitur ꝙ Chriſtus non ſit caput ſecundùm
diuinam naturā,reſpondetur,ꝙ ſecundū illam
proprietatē capitis,quæ eſt cōformitas natu-
ræ ad alia membra corporis,Chriſtus non eſt
caput eccleſię,ſed bene ſecundū alias tres pro
prietates ſuprà poſitas. ¶Ad aliam partē eiuſ
Ad ſecundā partem. dem argumēti, quod obijcitur ꝙ Chriſtus nō
ſit caput ſecundū humanam naturā, Reſpōde
3 tur, ꝙ dare ſpiritum ſanctū eſt dupliciter,ſcilì
cet authoritate & miniſterio. Authoritate qui
dem tantū Dei eſt, ſed miniſterio dicūtur etiā
ſancti homines dare ſpiritū ſanctum inquan-
tum ſcilicet per miniſterium eorum datur à
Galat.3. Deo ſicut Paulus dicit.Qui tribuit nobis ſpiri
tum. gloſ. miniſterio non authoritate. Et hoc
modo Chriſto ſecūdū ꝙ eſt homo cōuenit da
re ſpiritū ſanctū non authoritatiuè, ſed inſtru
mētaliter ſiue miniſterialiter,inquātū eius hu-
manitas fuit inſtrumētum deitatis.& ita actio
nes ipſius ex vnitate deitatis ſunt nobis ſaluti
feræ:vtpote gratiam in nobis cauſantes & per
meritū & efficaciam quandā.Aug.autem ne-
gat Chriſtum ſecundùm quòd eſt homo dare
ſpiritum ſanctum per authoritatem:inſtrumē
taliter autem ſiue miniſterialiter nō, cùm hoc
modo etiā alijs ſanctis, vt dictū eſt,conueniat
Ad tertium dare ſpiritum ſanctum.¶Ad tertium quod ob
ijcitur,quòd gratia non ſit per traductionem,
dicendū: ꝙ in hoc quod de plenitudine Chri-
ſti omnes accepimus, eſt aliquid ſimile tradu
ctioni,quamuis nō ſit propriè traductio:&hoc
ſufficit. Eſt ergo ſimilitudo quantū ad ipſum
ſpiritum,ſcilicet increatum,qui idem numero
eſt in capite & in membris & aliquo modo à
capite ad membra deſcendit non diuiſus, ſed
vnus. Eſt autem diſſimilitudo quantum ad i-
pſum donum,ſecūdū quod ſpiritus ſanctus in
nobis habitat: quia illud nō traducitur de ſub
iecto in ſubiectū. ſufficit aūt ad hoc ꝙ aliquis
habeat ſimilitudinē capitis ſimilitudo dicta
nō traductionis. ¶Ad quartū quod obijcitur *Ad quartū.*
ꝙ caput nō influat,niſi in vnita mēbra, dicen
dum,vt dicit Bonauētura in.3.ꝙ hoc habet ve
ritatē in eo capite, qđ habet determinatā po-
tentiā & non pōt ſibi mēbra vnire nec de nō
mēbro membrum facere: ſed non habet veri-
tatem nec locum in capite Chriſto,qui poteſt
ſecundū diuinam naturā hoc facere,& ſecun-
dùm humanam mereri & impetrare,& ita ſen
ſum & motum primò influere & continuare.
¶Ad quintū quod dicitur ꝙ capitis non eſt a *Ad quintū.*
liud caput. Dicendū ꝙ in metaphoricis locu- 4
tionibus nō oportet attēdi ſimilitudinē quan
tum ad omnia: ſic enim non eſſet ſimilitudo,
ſed rei veritas. Capitis igitur materialis nō eſt
aliud caput: quia corpus humanū nō eſt pars
alterius corporis, ſed corpus ſimilitudinariè
dictum, id eſt, aliqua multitudo ordinata eſt
pars alterius multitudinis, ſicut multitudo do
meſtica eſt pars multitudinis ciuilis: & ideo
paterfamiliâs qui eſt caput multitudinis do-
meſticæ habet ſupra ſe caput rectorem ciuita
tis:& p hūc modū nihil prohibet caput Chri-
ſti eſſe Deum,cū tamen ipſe ſit caput eccleſię.
Eſt tamen aduertendum,ꝙ Chriſti caput dici
tur Deus non ſecundū completā rationem ca
pitis.eſt enim caput ipſius ſecundū ꝙ eſt prin
cipiū eius.Principium aūt eſt ſecundū huma-
nitatē & diuinitatē: ſed inquātum eſt princi-
pium eius ſecundū humanitatē,deficit quarta
cōditio capitis:quæ eſt cōformitas in natura.
inquātum aūt eſt principium eius ſecundū di
uinitatē,ſic deficit prima: qa pater non habet
maiorem dignitatem, q̄ filius qui eiuſdē maie
ſtatis ſunt honoris & gloriæ. ¶Ad ſextū qđ *Ad ſextum*
obijcitur,ꝙ caput recipit influētiā à corde,di-
cendum vt dicit magiſter Alexander de Ales
in.3.ꝙ nō eſt per omnia ſimile đ capite & cor
pore materiali & ſpirituali:quia in capite ma-
teriali ita eſt,ꝙ cū influat ad corpus & ad ſin-
gula eius membra: ipſum tamē caput indiget
alijs membris,vnde alia mēbra influūt ipſi. Si
cut em̄ à capite influit ſenſus ipſi corpori:ita à
corde influit vita capiti.& ſimiliter ab hepate
influit nutrimentū ad caput, ſine quibus non
pōt eſſe caput. Vnde mutuò ſibi ſeruiūt caput
& membra:vnde caput materiale nō ſolùm ſe
habet in ratione influētis ad alia membra,ſed
etiā in ratiōe recipientis ab ipſis:quia ſe habēt
in mutua indigentia: ita ꝙ membra indigent
capite & econuerſo. Vnde. Non poteſt autem *1.Cor.12.*
oculus dicere manui. opera tua non indigeo:
nec caput pedibus. non eſtis mihi neceſſarij.
Sed Chriſtus ſecundùm humanitatem, qui

eſt ca-

est caput spirituale respectu corporis spiritualis, scilicet ecclesiæ: non indiget membris suis. vnde se habet ad ipsa solùm in ratione influẽtis & non ab ipsis recipientis. & ita ex hac potiùs parte competit sibi ratio capitis in qua importatur principium & origo respectu corporis mystici, quàm capiti materiali respectu sui corporis.

Ad septimũ ¶ Ad septimum respondetur negando consequẽtiam. Vnde cùm enim Deus & homo vnus sit Christus, per hoc quòd Christus secundùm diuinitatem & humanitatem dicitur caput ecclesiæ, non sequitur quòd ecclesia habeat duo capita.

Ad octauũ. ¶ Ad octauum respõdetur, quòd quicquid perfectionis est in fide, & spe totum conuenit Christo. Solùm autem quantum ad id quod imperfectionis est, de ipso negatur.

¶ In quo declaratur qualiter Christus possit dici membrum ecclesiæ, & qualiter non. Caput. XLVII.

SVMMARIVM.

1 *Capitis nomine quid importetur. Et quid nomine membri.*
2 *Ecclesiæ nomen dupliciter accipitur.*
3 *Christus quomodo Ecclesiæ membrum dici possit.*
4 *Christus quòd nihil accipiat à corpore Ecclesiæ, sed à Deo.*
5 *Christus quòd sit caput excellẽtia gratiæ, & membrum conformitate naturæ.*

SVRGIT non immeritò ex dictis dubitatio. An scilicet sicut ratio capitis respectu corporis ecclesiæ Christo attribuitur: ita ratio mẽbri eiusdem corporis eidem conueniat. Et videbitur fortassis alicui quòd sic.

Probatio prima. Tum, quia caput naturale, ad cuius similitudinem Christus dicitur caput ecclesiæ, non modò dicitur caput corporis naturalis, sed etiã membrum illius principale. Nam cor, caput, & hepar designantur principalia membra corporis: ergo similiter Christus potest dici mẽbrum corporis mystici, cùm sit caput illius.

Secunda. *1.Cor.12.* Tum secundò ex illo Apostoli. Vos estis corpus Christi, & mẽbra de mẽbro. gl. i. de Christo capite, & cũ membro nostro. Sed ꝙ Christus secũdũ ꝙ ratio capitis, & respectu corporis ecclesię ei attribuitur secundũ humanitatẽ dici non possit membrũ ecclesiæ, sic ostenditur. Pro quo considerandũ cũ sancto Tho. in 1
3. sentẽ. ꝙ in nomine capitis importatur principium, & origo alicuius rei. In nomine autem mẽbri importatur partialitas, quæ repugnat rationi primæ originis: quia in prima origine sunt omnia virtute quę inueniuntur in originatis: & ideo nõ potest dici membrum, quod non recipit ab aliquo alio influẽtiam. quia autem caput in naturali corpore non solùm influit alijs membris, sed etiam ab alijs accipit vt nutrimentum & alia obsequia: non tantùm caput, sed etiam commembrum dicitur. Sed Christus secundùm ꝙ homo, non recipit aliquid ab alijs mẽbris ecclesiæ, sed à solo Deo. Vnde non potest dici membrum secundùm ꝙ caput ecclesiæ dicitur ipse secundũ humanitatem. Potest autem dici membrum secundũ humanitatem: secundũ ꝙ ipse est caput ecclesiæ secũdùm diuinitatem. Sic enim eius humanitas comparata ad diuinitatẽ est membrum ipsius diuinitatis quæ est caput: quia ipsa diuinitas, cui est vnita ipsa humanitas, mouet ipsam humanitatem, & sensificat eam sicut caput membra. Et hoc modo Christus est membrũ corporis ecclesiæ, cuius caput est ipsa diuinitas. Et sic dicit Apostolus id quod supra allegatũ est. Vos estis corp⁹ & mẽbrũ de mẽbro, id *1.Cor.12.*
est de Christo capite. Vnde appellat Christũ caput secundũ humanitatẽ esse membrum respectu diuinitatis. Præterea sanctus Thomas. 2
in. 4. senten. d. 49. notat circa hanc partem, ꝙ nomen ecclesiæ dupliciter accipitur. Quandoque enim nominat tantũmodò corpus, quod Christo coniungitur sicut capiti. & sic ecclesia tantùm habet rationem sponsæ: & hoc modo verè non est ecclesię membrũ, sed est caput influens omnibus alijs mẽbris. Alio modo accipitur ecclesia secũdũ ꝙ nominat caput & mẽbra cõiuncta. & sic Christus põt dici membrũ 3
ecclesiæ inquantum habet distinctũ officium ab omnibus alijs, scilicet influere alijs vitam: quanuis nõ multũ propriè dicatur membrũ, quia membrũ importat partialitatem quãdã: in Christo autem bonũ spirituale non est particularizatum, sed est totaliter integrum. Vnde ipse est totum ecclesiæ bonum, nec est aliquid maius ipse cum alijs, quàm ipse solus. Sic autem loquendo de ecclesia, non ecclesia nominat tantùm sponsam, sed sponsum & sponsam, prout per coniunctionem spiritualem est ex eis vnum effectũ. Vnde beatus Aug. ita ait. *Sermone. 1. August. super psalm. 30.* Vnus dicitur Christus caput & corpus suũ. Ipse dicit cùm de coniugio loqueretur, Erũt duo in carne vna. igitur iam non duo, sed caro vna fit.

vna fit.ergo tanquam ex duobus vna quædã
persona ex capite & corpore ex spõso & spõ-
sa.Nam vnitatem personæ huiusmodi miram
& excellentẽ cõmendat Esa.Propheta.Nã lo-
quens etiã in eo Christus in prophetia ait.Si-
cut spõso alligauit mihi mitrã,& sicut spõsam
ornauit me ornamẽto . Se dixit spõsum:se di-
xit spõsam. quare se spõsum?quare se spõsam,
nisi quia erãt duo in carne vna?hæc Aug. Vn
delicet propter hanc variã acceptionẽ nomi-
nis ecclesiæ Christus aliquo modo dicatur mẽ
brum ecclesiæ,eo scilicet modo, quo superiùs
declarauimus,nullo tamen modo põt dici mẽ
brũ spõsæ.Patet etiã ex dictis respõsio ad ob-
Ad primũ. iecta.¶ Ad primũ autẽ qđ objicitur, ꝙ caput
naturale nõ tantũ dicitur caput,sed etiã mem
brũ corporis: dicẽdũ est, ꝙ nõ est per omnia
simile de capite naturali corporis materialis,
& đ spirituali,sicut dictũ est:quia naturale nõ
4 solùm influit alijs membris,sed etiã accipit ab
eis:non sic aũt Christus,qui nihil accipit à cor
pore ecclesię,sed à solo Deo.Et inde est,ꝙ pro
priè loquẽdo Christus nõ potest dici propriè
membrum ecclesiæ,secundùm ꝙ caput eccle-
Ad secundũ siæ dicitur ipse secũdũ humanitatem. ¶ Ad di
ctũ Apostoli. 1.Cor.12.patet respõsio ex iam
dictis.Dictũ est eñ. ꝙ Apostolus appellat ibi
5 Christũ caput secundũ humanitatẽ esse mem
brum respectu diuinitatis. Vel dicendũ vt di-
cit dominus Petrus de Tarantasia,ꝙ Christus
est caput excellentia gratiæ,& membrũ con-
formitate naturæ.

¶ Quòd Christus secundũ quòd homo, fuit caput fidelium, nõ tantũ eorum, qui fuerunt post incarnationem,sed etiam illo-rũ, qui à principio incarnatio-nẽ præcesserũt. Cap. XLVIII.

SVMMARIVM.

1 *Christus quòd secundũ diuinitatem caput ecclesiæ ante incarnationem fuerit,ostenditur.*

2 *Christus quòd secundùm humanitatem caput fuerit omniũ fideliũ,qui incarnationẽ eius præcesserũt*

Christus sẽper fuit caput ecclesiæ
CVM autem ex superiùs dictis cir-
ca capit.22.à principio humani ge
neris ecclesia esse cœperit,& eccle-
siæ corpus nullo vnquam tempo-
re acephalum fuisse credendum sit:iam restat
ostendendum Christũ semper à principio,ex
quo homines sancti esse cœperunt in tęrra,ca
put ecclesiæ fuisse,non modò secundũ diuini
tatem, sed etiã humanitatẽ. Quòd autẽ Chri- 1
stus secũdũ diuinitatẽ caput fuerit ecclesiæ an
te incarnationẽ, non habet dubitationẽ,cùm
ipse Deus principiũ,fundator,& illustrator il
lius sit.Omnes enim, quia à principio huma-
ni generis vsq; in finẽ generantur,virtute diui
nitatis illustrantur , & in vnũ corpus ecclesiæ
tanquã viua membra cõpaginantur.Quòd au 2
tem secundũ humanitatẽ Christus caput etiã
fuerit omninũ fidelium,qui incarnationẽ eius
præcesserunt,patet multipliciter.Primò: quia
super fidem humanitatis Christi fundata est
ecclesia.Fundamentum aliud nemo potest po *1.Corin.3.*
nere præter id quod positũ est,quod est Chri
stus Iesus.gl.i.fides Christi, quæ per dilectio-
nem operatur. Vnde glos. super illud.Ipse est *Colloss. 1.*
caput corporis ecclesię. quęrit:Cũ ecclesia ab
Abel cœperit , quomodo homo Christus ca-
put est eorum,qui ante fuerunt. Et respõdens
dicit,bene:quia ipse est principium ecclesię se
cundũ diuinitatẽ.i. fundator ecclesiæ: quia o-
mnes iustos, qui ab Abel vsq; ad vltimum iu-
stum generantur, virtute diuinitatis & miseri
cordiæ suæ dono illuminauit secundũ huma-
nitatem. Potest etiam dici principiũ ecclesiæ:
quia super fidẽ humanitatis eius fundata est.
hæc glo.Cũ ergo ecclesia fundata sit super fi-
dem humanitatis christi,& eadem fides fuerit
patrũ ante incarnationẽ & post. Vnus Deus, *Ephes. 4.*
vna fides . solũ enim tempus variatũ est,vt ait
Augu.quod enim à nobis creditur iam factum
esse,id ab alijs futurum esse credebatur:mani-
festum est Christum caput fuisse fidelium præ
cedentium incarnationẽ,sicut sequentium.Et
confirmatur. Aut enim dicitur caput ecclesiæ
facta incarnatione propter naturã assumptã,
in qua hominibus factus est conformis in na-
tura. Aut propter fidem humanitatis eius.Nõ
primò: quia hac ratione æqualiter infidelium
hominum diceretur caput sicut & fidelium iu
storum, quod esset inconueniens.Si secundò,
scilicet propter fidem , qua creditur Deus &
homo:sed fides manet eadẽ in sanctis ante in-
carnationẽ & post.dicit enim August.Eadem *August. li.*
fides mediatoris quæ nos saluat, saluos iustos *de nupt. &*
faciebat antiquos pusillos cum magnis:quia *concup.*
sicut credimus Christum in carne venisse, ita
illi venturum:& sicut nos mortuũ,ita illi mo-
riturum: & sicut nos resurrexisse, ita & illi re-
surrecturum: & nos & illi ad iudicium viuorũ
& mortuorum venturum.Ergo videtur,quòd
Christus secundũ quòd homo,caput sit dicen
dus præcedentium iustorum,sicut & illorum,

qui post incarnationem fuerunt. In testimonium huius Mar. 11. legitur, ꝙ qui præibant, & sequebantur, clamabant dicentes, Osanna, benedictus qui venit in nomine domini. Super quo dicit venerabilis Beda. & habetur in glos. & qui præibant, & qui sequebantur clamabāt. præcessit iudaicus populus, secutus est gētilis. Et quia oēs qui fideles sunt, vel fuerūt, in Chrm crediderunt, & credunt: & q præeūt & q sequuntur Osanna clamabant, quod salua latinè dicitur. ab ipso enim omnes priores etiā salutē quæsierunt. Benedictus qui venit in nomine domini: quoniam vna fides, vna spes omnium: illi expectabant, & venturum credebant, & nos venisse credimus. hæc glo. Et beatus Gregor. super Ezechi. Et qui præibant, & qui sequebantur clamabant, Osanna, benedictus qui venit in nomine domini. Quia omnes electi qui in Iudæa esse potuerūt, siue, qui nūc in ecclesia sunt, in mediatorē Dei & hominū crediderunt: ergo manifestū est vnum & idem fuisse & esse caput præcedentiū & sequentiū fidelium, scilicet Christū, quem oēs saluatorē
1. ad Ti. 4. clamabant. Itē hoc patet ex illo Apostoli. de Christo ita loquentis. Qui saluator est omniū hominum, & maximè fideliū. glo. quos saluat hic & in futuro secūdùm corpus & animam. Et beatus Iohan. euangelista loquens de Chri
1. Iohan. 2. sto ita ait. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: nō nostris autem tantū, sed etiam pro totius mundi. vbi glo. Aug. Non pro nostris tantùm, qui in carne viuimus, sed pro omni ecclesia. Saluare autem homines, aut propitiationē esse pro peccatis, competit Christo secundùm ꝙ est caput. ergo relinquitur, ꝙ Christus, etiā secundū quòd homo, caput fuerit omnium fidelium, qui etiam eius incarnationem præcesserunt. Vnde Aug. tractans illud. Iunior fui et
Aug. super psalm. 36 enim senui. Caput nostrū Christus est: corpus capitis illius nos sumus: nunquid soli nos, & etiam illi qui fuerunt ante nos, omnes qui ab initio seculi fuerunt iusti, caput Christum habent. Illum enim venturum esse crediderunt, quem nos venisse iam credimus: & in cuius fide & ipsi sanati sunt, & nos: vt ipse esset caput totius ciuitatis Hierusalem connumeratis fidelibus ab initio vsq; in finē. Cæterùm cùm ecclesia, vt dictum est, dicatur vnum corpus ad similitudinem corporis humani naturalis: in quo membra adinuicem per neruos & iuncturas colligata dicuntur vnum per continuationem: necessariò membra ecclesiæ adinuicem continuari dicenda sunt secundùm prius & posterius in tempore à principio ecclesiæ vsque in finem seculi. Hoc autem non est nisi per fidem Christi, quæ, vt dictum est, vna est in omnibus sanctis. Ergo videtur, quòd Christus à principio ecclesiæ vsque in finem seculi sit dicendus caput ecclesiæ. Ampliùs per simile ostenditur hoc. In malis caput quædam membra secutum est tempore, & nihilominus dicitur caput eorum. Multò fortius ergo hoc erit in bonis membris, quę influxum sensus & motus suscipiunt à capite. Sed ita est in malis, quòd licèt membra quędā pręcesserint caput tempore, dicuntur nihilominus membra eius futuri capitis. Sicut d antichristo dicit beatus Isidor. Quòd antequam veniat antichristus, multa eius membra pręcesserint, & præuaricationis merito caput proprium præueniūt. Ergo multò fortius credendum est de membris ecclesiæ: quòd licèt aliqua tempore præcesserint incarnationem Christi, nihilominus caput eorum Christus dicendus sit. Ex his autē, quæ iam diffinita sunt, apertè confutatur error dicentium, quòd Christus in incarnatione incœpit esse caput ecclesiæ: & ꝙ solū post incarnationem incœperint homines Christo incorporari. Isid. in libr. de sum. bon.

¶In quo ponuntur obiectiones contra hoc, quod dictum est, quòd Christ' secūdū ꝙ homo, fuerit caput fideliū, qui incarnationē pcesserūt. Cap. XLIX.

SVMMARIVM.

1 *Christus quòd nō fuerit caput fidelium, qui incarnationem præcesserunt, obiectiones undecim.*

QVONIAM hæc fidei veritas clariùs lucesceet, si aliquę obiectiones, quæ contra eam moueri solent, in medium deducātur, afferemus illas in medium, quibus tandem respondebimus. ¶Obijcitur autem primò sic. Christus ante incarnationem non fuit homo, ergo non est dicendus ante incarnationē fuisse caput ecclesiæ secundūm ꝙ homo. Consequentia est manifesta. Quia cùm tales conditiones cōsequentes sint ad esse rei, qn̄ non erat humanitas, nō videtur ꝙ potuerit dici Christus caput secundū humanitatē. ¶Secundò sic. Christus ꝓpriè dicitur caput ecclesiæ per cōformitatem naturæ, quā habet cū ecclesiæ corpore: sed ante incarnationē non erat conformis in natura cū ecclesia, ergo respectu fideliū, qui in carnatio- Argumē. 1. 1 Secundum.

carnationē præcesserunt, Christus nō potest dici ecclesiæ caput secundū humanitatē. Si dicatur, ꝙ licèt Christus non esset in rerum natura secundū humanitatē, erat tamen in fide
Replica. patrum. Contra: Christus secūdū ꝙ est caput ecclesiæ gratiā membris infundit:si ergo ad rationē capitis sufficit ꝙ Christus sit in fide credentium, videtur ꝙ æqualis copia gratiæ fuerit in veteri testamento, sicut & in nouo: quod
Tertium. est falsum. ¶Tertiò sic. Sacramenta veteris legis comparantur ad Christum sicut vmbra
Colossen.2. ad corpus: vt dicitur: sed patres veteris testamenti sacramentis illis suo tempore seruiebāt:
Hebræ.8. secundū illud, Exemplaria & vmbræ deseruiunt cœlestiū: nō ergo pertinebāt ad corpus Christi: & ita Christus non est caput eorum.
Quartum. ¶Quartò. Caput cū sit principiū membrorū, non sequitur mēbra: sed multi sancti præcesserunt Chri incarnationē: ergo Christus secun-
Quintum. dùm ꝙ homo, non est caput illorū. ¶Quintò. Caput cùm sit principium aliorum membrorum, naturaliter præcedit mēbra: priùs enim egreditur, & postea corpus. Vnde dicit Solinus. Contra naturam est in pedes procedere nascentes. Si ergo corpus mysticum sit ad similitudinem corporis naturalis, vt dictū est supra, sequitur ꝙ primò sit caput, & postea membra: ergo respectu eorū, qui præcesserūt Christi humanitatem, Christus non potest dici ca
Sextum. put secundùm ꝙ homo. ¶Item confirmando istā rationē arguitur sextò sic. Caput dicitur, quia influit mēbris sensum & motū: sed Christus secundū ꝙ homo non influebat ecclesiæ ante incarnationem, cū nondū esset homo: & quod non est, nō pôt agere: & per consequens non poterat dici caput illius. processus est notus. Si dicatur, ꝙ licèt nondū esset in rerum na
Septimum. tura, erat tamen in fide patrū. ¶Cōtra confirmando rationem factā arguitur septimò sic. Omnis propositio, cuius subiectum est ens rationis, & prædicatum est ens naturæ est falsa. sicut si dicatur, Genus currit, & species ambulat. sed Christus secundū quòd est in fide significatur vt res rationis. Cùm igitur esse caput, vel influere, dicat rem naturæ, videtur ꝙ hæc propositio sit falsa, Christus secundùm quòd est in fide patrum est caput ecclesię vel in-
Octauum. fluit ecclesiæ mēbris. ¶Octauò sic. Caput est principium membrorū suorum: sed Christus secundū quòd homo non potest dici principium ecclesiæ à principio, sed solùm secūdùm diuinitatem: sicut colligi videtur ex gloss. Lucæ.3. super illud. Factū est verbū domini. vbi dicitur, ꝙ ecclesia non ab homine, sed à verbo. ergo Christus secundū ꝙ homo, nō est dicendus caput ecclesiæ ab initio. ¶Nonò sic. Dicit
Nonum. Aug. super psal. 198. Verbū caro factū est, vt fieret caput ecclesiæ. Verbū enim ipsum non est caput ecclesiæ: sed vt etiā esset caput ecclesiæ carnē assumpsit: ergo id quod prius. ¶De
Decimum. cimò p simile idem probatur sic. Super illud primæ Tim. 1. Regi seculorū. dicit glo. sic. Homo assumptus à verbo ex eo tempore rex est futurorum, ex quo assumptus est à verbo. nā præteritorū seculorum non extat rex homo ille, quia non erat: hæc glos. Ergo pari ratione Christus secundùm ꝙ homo, nō est dicendus caput ecclesiæ secundùm tempus præteritum cùm tunc non esset homo. ¶Vndecimò eccle
Vndecimū. sia fuisset etiā si homo non peccasset: non aūt tunc verbū Dei humanam naturā assumpsisset. vnde gl. super illud. 1. Tim. 1. Christus Iesus venit in mundū peccatores saluos facere. dicit gl. Aug. Nulla causa veniendi Christo domino nisi peccatores saluos facere: tolle vulnera, tolle morbos, & nulla est causa medicinæ. Ecclesia autem sine capite esse non potest. ergo Christus non est caput ecclesiæ secundùm humanam naturā. Et confirmatur. Quia vnius
Cōfirmatio corporis, vnū est caput: sed Christus caput est ecclesiæ secundùm diuinitatem, ergo non secundùm humanitatem. ergo. &c.

¶In quo respōdetur ad obiectiones iam positas. Caput. L.

SVMMARIVM.

1 *Christus homo licèt ante incarnationē nō esset in rerum natura, ꝙ tamen erat in fide patrum.*
2 *Christo ꝙ ratio capitis dupliciter secundū humanitatē conuenire possit.*
3 *Chrus secūdū ꝙ homo, ꝙ sit mediator inter Deū, & hominē, & dupliciter nos iustificare dicat.*
4 *Christus secūdū ꝙ homo, ꝙ principiū ecclesiæ in quātū ī fide hūanitatis eī' fundata est, dici possit.*

Ad rationes autem prædictas, *Responsio.* quibus probatur, ꝙ Christus non fuerit caput secundùm ꝙ homo omniū fidelium à principio nascentis ecclesiæ, facilis responsio est. Dicimus em, quòd corpus ecclesiæ nunquam fuit acephalum, sed semper habuit Christum caput secundùm diuinitatem & humanitatem, vt plenè in duximus. Licèt enim Christus secūdùm humanitatem non esset à principio mundi: fides tamen de eius diuinitate & humanitate, secun-

dùm quam omnium membrorum colligatio erat ad ipsum &inter se semp à principio fuit. Vnde Augusti. ad Optatum. Eadem est fides nostra & antiquorũ: proinde cùm omnes iusti siue ante incarnationem, siue post nec vixerunt nec viuant nisi ex fide incarnationis Christi, profectò quod scriptum est, scilicet Auth.4. Non est aliud nomẽ sub cœlo in quo oporteat saluari nos. ex illo tempore valet ad saluandum genus humanum, ex quo in Adam est vitiatum. hæc Augustin. Vnde licèt Christus, secũdùm quòd homo, tempore multos sanctos secutus fuerit: nihilominus omniũ caput dicendus est. Cuius exemplum Augustin. libr. de catechizãdis rudibus ponit: quod exemplum habetur Genes. trigesimosexto. de filijs Iudæ: in quorum natiuitate Zaram prior eduxit manum, in qua obstetrix ligauit coccinum dicens. Iste egredietur prior. illo verò retrahente manum, egressus est alter. Et dicit Augustin. quòd sicut Zaram dum nasceretur prior emisit manum, postmodum caput secutum est, deinde cætera membra, sed tamen caput dignitate & potestate præcellit, licèt tempore sequeretur: ita Christus mediator Dei & hominum in Patriarchis & Prophetis præmisit manum antequam appareret in carne vinculis legis superbum populum cõstringentem, siue comprimẽtem. Tempore aũtem nascendi secutum est caput toti ecclesiæ, cui adhæserunt omnes fideles. Relinquitur ergo quòd fuit caput fidelium præsentium, & antiquorum. ¶ Ad primum obiectum in contrarium dicendum vt dicit Alexan. de Ales in.3. quòd Christus non dicitur caput, eo quòd est homo in re: sed eo, quòd est homo in fide, in qua creditus est esse homo, ideo est caput: hoc enim modo similiter se habet ad antiquos & præsentes, quia est eadem fides horum & illorum, vt dictum est. Vel dicendum & breuiùs, vt dicit sanctus Thom. quòd licèt homo Christus ante incarnationem nõ esset in rerum natura, erat tamen in fide patrum: & hoc sufficiebat ad rationem capitis: vt magis ex dicendis apparebit. Ad probationem quando dicitur, quòd conditiones sequuntur esse rei, & ita esse caput cõsequitur esse humanitatis in Christo: respondetur dupliciter. Primò, quòd sicut esse creditum filium Dei assumpturum humanitatem non ponit filium Dei esse hominem cùm creditur, sed in aliquo tempore futurum esse sic nec conditio, qua dicitur caput. Vnde non est simile de capite corporis naturalis, & de capite corporis mystici. Secundò respondetur, quòd ratio capitis dupliciter Christo secundùm humanitatẽ potest conuenire. Vno modo per actionem suam in nos, merẽdo nobis & satisfaciendo pro nobis: & hoc modo conditio capitis sequitur esse rei. Alio modo potest conuenire sibi ratio capitis per actionem nostram in illum, inquantum credendo in eum, iustificamur: & hoc modo conditio capitis non sequitur esse rei in natura, sed esse rei in fide. Et ita in proposito, sicut clariùs ex dicendis habebitur. ¶ Ad secundum quod obijcitur de conformitate naturæ, patet responsio ex dictis. Licèt enim Christus ante incarnationem non fuerit actu conformis naturæ cum hominibus: erat tamẽ fides infallibiliter, quòd per assumptionẽ humanitatis talis erat futurus. ¶ Ad replicam autem quę fit, ꝙ sequeretur ex solutione ista, ꝙ æqualis copia gratię fuisset in veteri testamẽto & in nouo, negatur consequentia: quia vt dicit sanctus Tho. in.q. de veritate. Cùm ante incarnationem nõ esset meritum Christi in actu & satisfactio, ideo nõ erat tanta plenitudo gratiæ, sicut est pòst. Præterea dicit sanctus Tho. Tanta gratiæ influentia non fuit ante incarnationem, quãta est modò: quia tunc nondum remotum erat obstaculum, nec sacramenta gratiæ erant exhibita sicut mõ sunt. ¶ Ad tertium, in quo obijcitur, quòd patres veteris testamenti deseruiebãt sacramentis legalibus, dicendum vt ait sanctus Thom. in tertia parte. quòd sancti patres non insistebant sacramentis legalibus tanquã quibusdam rebus, sed sicut imaginibus, & vmbris futurorum. Idem autem est motus in imaginẽ inquantum imago & in rem: vt patet per Philosophum in lib. de memoria & reminiscẽtia. & ideo antiqui patres seruando legalia sacramenta, ferebantur in Christũ per fidem & dilectionem eandẽ, qua & nos in Christum ferimur: & ita patres antiqui pertinebant ad idẽ corpus ecclesiæ ad quod nos pertinemus: & sta respectu omniũ fideliũ Christus caput est. ¶ Ad quartũ quod obijcitur, quòd caput non sequitur membra, sed præcedit, respondetur: ꝙ quanuis Christus nõ fuerit incarnatus tempore patrum veteris testamenti, erat tamẽ incarnatio ipsa in Dei ordinatiõe & in fide ipsorum patrum, per quam fidẽ iustificabantur: quia tempora mutata sunt, & non fides, vt dicit Augustin. ¶ Ad quintum quod inductum est pro confirmatione præcedentis, quòd caput naturaliter præcedit membra: respõdetur, quòd non est simile de capite corporis naturalis, & de capite corporis mystici in hac parte: quoniam caput corporis naturalis præcedit, siue est ante alia membra exteriora, quod dicitur

Ad primũ. *Ad secundũ* *Ad replicã.* *Ad tertium* *Ad quartũ.* *Ad quintũ.*

dicitur propter cor, quod est simpliciter primum membrum. Caput autem corporis mystici non præcedit tempore omnia membra sui corporis. Vnde glos. Augustin. super illud psalm. 61. Quousque irruitis in hominem. dicit sic. Ad caput pertinent membra, quæ ante caput prodierūt: sed nūquid prodierūt aliqua ante caput? Vtiq; : quia caput dicit in psal. 70. Mater Siō. vnde diceret mater Siō, nisi aliqua præcessissent, de quibus natus fuisset? præcedit tamē membra sua dignitate & perfectione vir
Colossen. 1. tutis. Vnde dicit Apostolus de eo. Ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium: primogenitus ex mortuis: vt sit ipse in omnibus. gloss. tam prioribus q̄ sequentibus primatū te
Roman. 1. nens. Et dicit idem Apostolus. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute secundùm spiritum sanctificationis. glo. id est sine meritis so la gratia præelectus vt esset caput nostrū. Cū autem ratio capitis ex dignitate & non temporis prioritate accipiatur, apertè datur intelligi rationes omnes, quæ fiunt ex prioritate temporis, qua multa tempora præcesserunt
Ad sextum. Christi incarnationem, non procedere. ¶Ad sextū quod obijcitur: quòd Christus ante incarnationem secundùm quòd homo non influebat membris: respondetur vt sanctus Tho
3 mas dicit in quæstione de veritate. quòd Christus secūdùm quòd homo mediator est inter Deum & homines: vt dicitur Timot. 1. Vnde sicut Deus dicitur nos iustificare dupliciter, scilicet per actionem suam, inquātum est causa efficiens nostræ salutis: & per operationem nostram, inquantum est finis à nobis creditus & amatus: ita etiam Christus secundùm quòd homo dupliciter nos iustificare dicitur. Vno modo secundùm suam actionem, inquantum nobis meruit, & pro nobis satisfecit: & quantum ad hoc non poterat dici influere membris: & ita nec caput ante incarnationē. Alio modo per operationem nostram in ipsum, secundùm quod dicimur per fidem eius iustificari: & per hunc modum poterat esse caput ecclesiæ ante incarnationem secundùm humanitatem: vtroq; autem modo est caput ecclesiæ secundùm diuinitatem antè & pòst. Argumē tum autem non procedit: quia Christo conuenit ratio capitis non solùm per actionem suā, ad quam requirebatur existentia realis humanitatis Christi, vt ratio probat, sed etiam per actionem nostram in ipsum, ad quā sufficit existentia fidei in cordibus fidelium de futura in
Ad septimū carnatione eius. ¶Ad septimum quod obijcitur: quòd esse caput dicat rem naturæ. & c. respondetur, negando minorem. Quoniā vt sanctus Thomas dicit in quæstione de veritate, esse caput, vel influere per actionem nostram in ipsum Christum inquantum in eum creditnus, non est prædicatum quòd sit res naturæ, sed quòd sit res rationis, vnde ratio non procedit. ¶Ad octauum quod obijcitur: *Ad Octauū* quòd Christus non possit dici principium ecclesiæ secundùm quòd homo: respondetur, quòd assumptum est falsum: quoniam, vt supra habitum est ex gl. Colossens. primo. Christus etiam secūdùm quòd homo, principium 4 potest dici ecclesiæ inquantum in fide humanitatis eius fundata est. Ad gloss. super Luc. dicendum, quòd nō loquitur de homine Christo, qui erat Deus & homo: sed de alio homine, qui erat tantùm homo, sicut Iohannes Baptista. ¶Ad nonum respondetur, quòd *Ad nonum* Augustinus non negat simpliciter Christum caput fuisse ecclesiæ ante incarnationem secundùm aliquas capitis conditiones: cùm in superioribus deductum sit ex dictis Augusti. oppositum: sed negat eum caput fuisse ante incarnationem quantum ad proprietatem, siue conditionem conformitatis naturæ quæ est inter caput, & membra: ante quippe incarnationem inter verbum & homines non erat huiusmodi conformitas. ¶Ad decimum *Ad decimū* quod obijcitur, quòd Christus non fuerit rex seculorum præteritorum secundùm quòd homo. & cætera. Dicendum, quòd non est simile de ratione regis, & ratione capitis: quia cùm rex dicatur à regendo, non potest competere potestas regendi non existenti in rerum natura. Ratio autem capitis cùm Christo attribuatur non solùm per actionem suam in nos, sed etiam per actionem nostram in ipsum inquantum in ipsum credimus, sicut sæpe dictum est, non solùm præsentium & futurorum fidelium Christus dicitur caput, sed etiam præteritorum, qui in ipsum crederen tes iustificabantur. ¶Ad vndecimum, in quo arguitur, quòd ecclesia fuisset & si non peccas *Ad undecimum.* set. & cætera. Dicendum cum sancto Thom. in quæstione de veritate. quòd supposita illa positione, quòd Christus non fuisset incarnatus si homo non peccasset: Christus ante peccatum fuisset caput ecclesiæ secundùm diuinam naturam solùm: sed post peccatum oportet quòd sit ecclesiæ caput secundū humanā: nā natura humana sic vulnerata, & ad sensibilia demersa est, vt ad inuisibilem verbi gubernationē nō sit sufficienter idonea: vnde oportuit medicinā vulneri adhiberi per humanitatē Chri per quā Christus satisfecit. Oportuit ergo, q̄ visibilem naturam assumeret, vt

per visibilem gubernationem ad inuisibilia homo reuocaretur. Et ad confirmationem respondetur negando consequentiam: quia Deus & homo vnus est Christus. Vnde per hoc quòd Christus sit ecclesiæ caput secundū humanitatem & secundùm diuinitatem, non sequitur, quòd ecclesia habeat duo capita.

¶In quo circa prædicta confutatur vnus error nouellus. Caput. LI.

SVMMARIVM.

1 *Error quorundam, dicentium, quòd Christus ante incarnationem caput ecclesiæ non fuerit. &c. confutatur.*

Error nouellorum.

ONTRA hoc, quod dictum est iam, quòd Christus fuerit caput ecclesiæ à principio ipsius ecclesiæ, & non à tempore suæ incarnationis, surrexit diebus nostris opinio (si opinio, & non error dicenda sit) quorūdam dicentium sicut in scripturis eorum legimus, Quòd Christus ante incarnationem nō fuerit caput ecclesiæ: nec per consequens ante incarnationem incœperit ecclesia secundùm suam formalem denominationem quā dicūt ecclesiā suscipere ex Christi incarnatione per gratiā vnionis, vnde habet ipsa ecclesia, quòd quasi personaliter vniatur cum Christo. Quātum verò ad id quod est materiale in denominatione ecclesię dicūt eam incœpisse à tempore Adæ vel Abel: quia tunc (aiunt) incœperūt iusti sub fide Christi viuere. & ad hoc talem in dicunt rationem. Eiusdem quippe naturæ debet esse caput & membra. hoc patet vt manifestat Augúst. in sermone de verbis domini. sed ante Christi incarnationem verbum non erat caput ecclesiæ. vt vult Augustinus super psal. 194. Ait enim: verbum caro factum est vt fieret caput ecclesiæ. verbum enim ipsum nō est caput ecclesiæ: sed vt esset caput ecclesiæ carnem assumpsit, & corpus Christi fit ecclesia, vt patet per Aug. vbi suprà. igitur ipsa ecclesia tūc incœpit secundùm suam formalem & actualem denominationem, quando Christus humanam naturam assumpsit, & tunc fideles incœperāt ei tanquā membra incorporari, vt fuerit vnum ex capite & membris, quod est ecclesia. Hæc in forma vnus illorū. Opinio istorum nostro iudicio sustineri non pōt, & decepti sunt profectò ex mala intelligētia dictorū beati Aug. Et in hoc etiā peccauerūt, q multa dicta Aug. quæ magis piè explanāda erant, q̄ extēdenda, sicut possent exēpla plurima dari, ipsi induxerūt sicut iacēt in assertionē opinionū suarū. Cōclusio enim eorū falsa est: fundamēta quæ inducūt infirma: ratio, qua cōclusio nē roborare nitūtur, inualida. Cōclusio quippe quoad oēs partes falsa est: vt patet primò ex authoritatibus inductis circa. c. 22. vbi de ecclesiæ antiquitate disputatum est. Patet etiā ex illo Aug. super psal. 36. qui tractās illud. Iunior fui, etenim senui. ita de ecclesia sub nomine corporis loquitur. Dñs enim ipse in corpore suo, quod est ecclesia, iunior fuit primis tēporibus, & ecce iam senuit nostris: & agnoscitis & intelligitis: quia in hoc positi estis: & ita creditis: quia caput nostrū Christus est: corp⁹ capitis illius nos sumus: nūquid soli nos & nō etiā illi qui fuerūt ante nos oēs qui ab initio seculi fuerūt iusti caput Christū habēt: illū enim esse venturum crediderunt quem nos venisse iam credimus: & in eius fide ipsi sanati sunt in cuius & nos: vt esset & ipse totius caput ciuitatis Hierusalē omnibus cōnumeratis fidelibus ab initio vsq; in finē. & infrà. Corpus autē Christi, quod est ecclesia, tanq̄ vnus quidē homo primò iunior fuit, & ecce iam in fine seculi in senecta pinguiet. hæc Aug. ex qua auth. clarè habetur oppositū cōclusionis illorū. Prę terea gl. sup illud Apostoli. Ipse est caput corporis ecclesię. q̄rit sicut suprà dictū est, Cū ecclesia ab Abel incœperit, quomodo hō Christus caput est eorū, qui tunc fuerūt. respōdens di. hō. Quia ipse est principiū ecclesię secundū diuinitatē. i. fundator ecclesię: quia oēs iustos, qui ab Abel vsq; ad vltimū iustū generantur, virtute diuinitatis & misericordiæ suæ dono illuminauit. Secundū humanitatē potest etiā dici principiū ecclesiæ: quia super fidē humanitatis eius fundata est. hæc gl. Præterea ratio ne ecclesiæ corpus semper fuit à principio humani generis: vt inductū est ex dicto Augu. & non est dicēdū, q acephalū fuerit ante incarnationē. ergo necessariò oportet confiteri, q caput habuerit: sed non nisi Christum, quem pater dedit caput super omnē ecclesiam, quæ est corpus eius. Pertransimus plura alia ad hāc rem pertinētia: tum quia in superioribus multa induximus, & infrà in capitulis dicendis pro locorum congruitate tangemus aliqua. Cæterùm fundamenta præfatæ propositionis falsa esse videntur: cùm à communi doctrina illuminatissimorum doctorum aliena sint, & separata. ¶ Primò quidem illud, quod

Coloss. 1.

Coloss. 1.

quod præsupponunt, φ in denominatione ecclesiæ materialis sit vnitas fidei, sub qua iusti
Roman. 1. seruiunt Deo: quæ autem cũ sit fides, quæ per dilectionem operatur: hac quippe iustus viuere & Deo seruire dicitur. falsum est quod dicunt. imò fides formata est id quod est formale & actuale in denominatione ecclesiæ: quod sic facile ostenditur. Quia fides, quæ per dilectionem operatur, est id, quo quis simpliciter & actualiter in statu præsentis vitę Christi mẽbrũ dicitur, & corporis ecclesiæ: & quo sublato, nullus homo in hac vita præsens membrũ dicitur Christi, aut corp⁹ eius: vt superius multis testimonijs ostẽsum est. Vnde gl. super il-
1. Cor. 12. lud. Vos estis corpus Christi, dicit. fidei vnita
Roman. 8. te Christi capitis. Et qui non habet spiritum Christi non est eius, scilicet mẽbrum vt ait gl. Præterea quod dicunt, φ formale in denominatione ecclesiæ sit conformitas naturæ quæ prouenit ex incarnatione Christi, falsum est. Tum primò: quia talis naturę conformitas cõmunis est bonis & malis, præscitis & prædestinatis: omnes planè homines vnum sunt specie cum homine Christo. Tum secundò: quia talis conformitas naturæ nihil ponit formale in ecclesia, vnde ipsa magis in quibusdam quàm in alijs habeat denominari corpus Christi: & etiam nunc denominari, & non antè. nisi velint aliquod nouum genus vnionis fingere, quod nondum antiqua patrum traditione cognouimus: quare illud quod dicit, quòd per gratiam vnionis, quæ propria fuit Christo, aliqd formale redũdet in ecclesia vniuersali, vnde ipsa dicatur nouiter corpus Christi, & nouiter Christo compaginata, & nõ antè, fictum esse videtur, & contra sanam doctrinam patrum ecclesię. Verùm de hac vnione corporis ecclesiæ cum Christo, quam isti innuere videtur, inferiùs pro satisfactione conscientiæ nostræ aliquid dicemus. Ratio autem, qua vtuntur ad probandum conclusionem præfatam, etiam nullius roboris est: quoniam Augustin. in authoritate illa non intendit ita filium Dei incarnatũesse, vt nobis esset caput, φ velit ipsũ negare ante incarnationem caput fuisse corporis ecclesiæ: cùm ipse in multis locis oppositum doceat: sed vult docere iuxta communem doctrinam clarissimorum doctorum theologorum, quòd verbum caro factum est, vt esset nobis caput, non simpliciter, sed quantum ad conditionem actualis conformitatis vnius naturæ cum corpore suo, quod est ecclesia. Principaliùs autem videtur importari in ratione capitis principium & origo eius, cuius est caput, quàm conformitas vnius naturæ cum mẽbris. Vnde Apostolus dicit. Caput Christi 1. Cor. 12.
Deus. & Christus dicitur caput omnis princi- Colossen. 2.
patus & potestatis: etiam angelicæ secundùm glos. & tamen deficit conformitas naturæ intereas. Cæterùm diabolus etiam caput dicitur omnium iniquorum hominum: licèt conformitate tantùm peruersæ voluntatis, & nõ naturæ iniqui incorporentur ipsi diabolo. Supersedemus à pluribus alijs: quia circa capitu. 48. sufficienter demõstrauimus, qualiter Christus secundũ quod homo, caput fuerit omniũ fideliũ, qui præcesserunt incarnationẽ suam. & circa cap. l. in quo soluimus omnes rationes adductas in contrarium.

¶ In quo declaratur, quomodo soli Christo homini Deo conueniat esse caput ecclesiæ, & quomodo nõ soli, sed alijs. Caput. LII.

SVMMARIVM.

1 *Christo homini Deo soli an conueniat esse caput ecclesiæ.*
2 *Capitis duplex acceptio notatur.*
3 *Caput quomodo in alia membra dupliciter influat*
4 *Caput esse ecclesiæ, quòd aliis conueniat personis, quàm personæ Christi, ostenditur.*

MERITO venit quærendũ pro pleniori intelligentia materiæ præsentis. An soli Christo homini Deo conueniat 1
esse caput ecclesiæ. Et arguitur multipliciter quòd non.
¶ Primò sic. Ex illo. Caput mulieris vir: caput Arg. primũ
viri Christ⁹: caput Christi Deus. gl. Diuina es- 1. Cor. 11.
sentia vel trinitas caput Chri secũdũ φ homo: qa diuinitas, vtpote creatrix, caput est naturæ assumptæ. Si ergo trinitas est caput Christi secundũ φ homo, & Christus secũdũ humanitatẽ caput ecclesię est: ergo multo magis ipsa trinitas est caput ecclesię: & ita patri & spũi sctõ cõuenit caput esse ecclesiæ, & nõ soli filio dei. cõsequẽtia patet: & assumptũ p oẽs ptes suas notũ est. ¶ Secũdò sic. Quicquid cõuenit filio Secundum.
Dei p diuinitatẽ, cõuenit patri & spiritui sancto: sed esse caput ecclẽiæ cõuenit Christo etiã secũdũ diuinitatẽ, vt patet: ergo & pri & spũi sctõ. Cõsequẽtia videtur nota. ¶ Tertiò. Rõ capitis Tertium.
sumitur ab influentia, qua mẽbris influit sensum & motũ, vt superius tactũ est: sed cũ à spũ sctõ fluat ois gratia, ab eo ois sensus & mo

tus

tus spiritualis emanare dicendus est. ergo ipsi
Quartum. spiritui sancto conuenit ratio capitis. ¶Quar
1.Reg.13. to sic. Dicitur enim. Cùm esses paruulus in o-
culis tuis caput in tribubus Israel factus es. sed
vna est ecclesia in nouo & veteri testamento,
vt suprà sæpe commemoratum est. ergo alij
quàm Christo conuenit esse caput ecclesiæ.
Quintum. ¶Quintò sic. Christus ex eo quod præest ec-
Iohan. 10. clesiæ non solùm dicitur caput, sed etiam pa-
1.Corin.3. stor & fundamentum ecclesiæ. Sed nō solum
sibi retinuit Christus nomen pastoris: secun-
1.Petr. 5. dùm illud. Cùm apparuerit princeps pastorū,
percipietis immarcessibilem æternæ gloriæ
coronam. Nec etiam nomen fundamenti, se-
Apocal.21 cundū illud. Murus ciuitatis habens fundamē
ta. 12. per quæ, vt dicit glo. 52. Apostoli intel
liguntur. ergo videtur, quod etiam nec nomen ca
Sextum. pitis sibi soli retinuerit. ¶Sextò confirmatur
Iohan. 1. sic. Dictum est Petro à Christo. Tu vocaberis
cephas. sed cephas dicitur caput secundùm v-
nam interpretationē. Vnde cephas enim græ
cè, idē est quod caput latinè. ergo Petrus fuit
Septimum. caput ecclesię. ¶Septimò sic. Ex hoc Christus
dicitur caput ecclesiæ, quod gratiam influit mem
bris sui corporis, quod est ecclesia, sed etiam a
lijs pertinet gratiam alijs præbere. secundùm
Ephes. 4. illud. Omnis sermo malus ex ore vestro non
procedat, sed si quis bonus est, ab ædificatio-
ne fidei, vt det gratiam audientibus. ergo vide
tur, quòd alijs quàm Christo conueniat caput
In oppositū esse ecclesiæ etiam in ratione influentiæ. ¶In
oppositū arguitur sic ex superiùs dictis, quòd
solus Christus habet hæc duo, quæ concurrūt
ad plenam rationem capitis respectu eccle-
siæ, quæ sunt influētia spiritualis sensus, & mo
tus in totum corpus ecclesiæ, & naturæ con-
formitas cùm eo. ergo soli ipsi competit ratio
capitis & corporis ecclesiæ. Consequentia cū
assumpto est manifesta. Item arguitur ex illo
Ephes. 1. Apostoli. Ipsum dedit pater caput super o-
Notabile mnem ecclesiam, quæ est corpus eius. ¶Pro
primum. declaratione præsentis quæstionis sunt duo
2 notanda. Primò, quòd caput dicitur duplici-
ter, communiter, & propriè. Secundùm quòd
communiter accipitur, aut dicit solam excellē
tiam perfectionis: & hoc modo omne quod
est perfectissimum, siue nobilissimum in qua
cunque natura, dicitur caput: sicut leo in ani-
malibus. Aut solam rationem principij: & hoc
modo omne principiū viæ dicitur caput viæ:
sicut fons est caput fluminum: secundùm au-
tem rationē principij tota Trinitas dicitur ca
put Christi secùdum quòd homo. vnde in au-
1.Cor.11. thoritate inducta, cùm dicitur, Caput Christi
Deus. ly Deus, non supponit solam personam
patris, sed totam trinitatem, à qua in humani-
tatem Christi sicut à perfectiore omnia bo-
na deriuantur, & cui humanitas Christi subij
citur. Dicitur etiā tota trinitas hoc modo ca-
put ecclesiæ: quoniam ab ipsa omnis spiritua
lis influentia in ecclesiam descendit, cùm ope-
ra diuinitatis ad extra sint indiuisa. vt ait Aug.
Secundò accipitur caput propriè, prout scili-
cet cum ratione principij dicit cōformitatem
naturæ cum eo, cuius dicitur esse caput: & se-
cundùm hanc rationē Deus pater caput Chri
sti dicitur etiam secundùm diuinitatem: habet
enim respectu illius & rationem principij, &
cum eo vnitatem naturæ: secūdùm illud psal-
mi. Filius meus es tu ego hodie genui te. Ca-
piendo autem hoc modo caput, soli Christo
conuenit caput esse ecclesiæ: qui solus natu-
ram humanam assumens, in similitudinem ho
minum factus, habitu inuentus est vt homo. Ephes. 2.
Per hanc verò conformitatem naturæ habet
perfectionem homogeneam cum membris,
& sic quasi principium vniuocum, & regula
conformis & vnius generis. vt dicit sanctus
Thomas in tertio. ¶Vlteriùs dicendum cum Secundū no
eodem sancto Thoma in tertia parte. quæ- tabile.
stione octaua. articul. quinto. quòd caput in a 3
lia mēbra influit dupliciter. Vno modo quo-
dam intrinseco influxu, prout motus, seu vis
motiua & sensitiua à capite deriuatur in alia
membra. Alio modo secundùm exteriorem
quandam gubernationem, prout scilicet secū
dùm visum, & alios sensus, qui in capite radi-
cantur, dirigitur homo in exterioribus acti-
bus. Interior autem influxus gratiæ non est
ab alio, nisi à solo Christo, cuius humanitas ex
hoc quòd est diuinitati cōiuncta, habet virtu-
tem iustificandi. Sed influxus in membra ec-
clesiæ quantum ad exteriorem gubernationē
potest alijs conuenire. & secundùm hoc aliqui
alij possunt dici capita ecclesiæ. secundùm il-
lud Amos. 6. Optimates capita populorum.
distinguuntur tamen à Christo. Primò qui-
dem quātum ad hoc, quòd Christus est caput
omnium, qui ad ecclesiam pertinent secundū
omnem locum, & tempus, & statum. Alij au-
tem homines dicunt capita secūdū quædā spi
ritualia loca, sicut epi suarū ecclesiarū. Vel etiā
secundū determinatū tps: sicut caput totius ec
clesiæ est papa tēpore sui pōtificatus, & secun
dū determinatū statū, prout. s. sunt in statu via
toris. Secūdo est drīa in hoc: quia Chrs est ca-
put ecclesiæ ꝓpria vnitate & authoritate. Alij
verò dicūtur capita inquantū vicē gerūt Chri
sti. secundū illud. Nā ego quod donaui si quid 2. Cor. 2.
donaui propter vos in persona Christi. gl. hoc
sed

feci in persona Christi, ac si ipse Christus con-
2.Corin.5. donaret. Et Pro Christo legatione fungimur
Ad tria primа. tanquã Deo exhortante p nos.¶His habitis, patet responsio ad argumenta in contrarium.
4 Ad tria prima respondetur iuxta distinctiõnem positam in primo notabili, concedendo, quòd alijs conueniat personis quàm personæ Christi: imò toti ipsi trinitati conuenit esse caput ecclesiæ: vt declarauimus parum antè: secundùm φ ratio capitis sumitur à sola ratione principij. Si verò accipiatur à ratione principij cum conformitate naturæ, quæ est acceptio magis propria, sic soli Christo conuenit caput esse ecclesiæ. & sic argumenta non procedunt.
Ad alia tria ¶Ad alia etiam tria argumenta sequẽtia vna patet responsio: quoniam authoritates inductæ intelligũtur secundũ φ ratio capitis attenditur secũdũ exteriorẽ gubernationem. prout rex dicitur caput regni: qm̃ alijs à Christo cõuenit caput esse. differunt tamen à Christo sicut iam dictum est.
Ad septimũ ¶Ad vltimam rationem respondetur, φ in dicto illo Apostoli non intelligitur homo dare gratiã audientibus, gratiam interius influendo, sed exterius persuadẽdo ad ea quæ sunt gratiæ. & ideo argumẽtum non procedit. In spirituali verò quomodo cõpetat summo pontifici caput esse vniuersalis ecclesiæ, in.2.lib. huius operis opitulante Deo declarabimus.

¶In quo declaratur, quòd nõ tã tùm quantum ad animas, sed etiam quantũ ad corpora Christus caput sit fideliũ. Cap. LIII.

SVMMARIVM.

1 *Christus quòd sit caput ecclesiæ, siue fidelium quã tum ad animas, & quantum ad corpora, sed principaliter animarum, & secundariò corporum.*
2 *Corpora nostra qualiter continuationem aliquo modo ad corpus Christi habeant, ostenditur.*

OSTENSO IAM qualiter Christus caput sit fidelium quo ad animas quibus influit sensum fidei & motum charitatis: quærendum nobis est, quomodo etiam caput dicendus sit fidelium quoad corpora. Et videtur aliquibus
Arg.primũ rationibus φ nõ. Primò sic. Christus Deus est caput ecclesiæ inquantum influit spiritualem sensum & motum gratiæ in ecclesiã: sed huius modi spiritualis sensus & motus capax nõ est corpus hominis: ergo Deus nõ videtur esse caput hominũ secundũ corpora, sed tantũ secundùm animas.
Secundum. ¶Secundò sic. Capitis ad mẽbra & ecõuerso oportet esse proportionẽ quãdã: sed corpora aliorũ hominum non cõtinuãtur ad corpus Christi: ergo ipse non est caput hominum quantũ ad corpora, sed tantũ quantũ ad animas.
Tertium. ¶Tertiò sic. Secundũ corpora cõmunicamus cum brutis: si ergo Christus esset caput hominũ quantũ ad corpora, sequeretur φ etiam caput esset brutorum animaliũ, quod est incõueniẽs.
Quartum. ¶Quartò sic. Christus corpus suum ab alijs hominibus traxit. vt patet Mat. 1. & Lucæ. 3. vbi describitur series generationis Iesu Christi secundũ carnem: sed caput est primũ inter cætera membra, vt dictum est: ergo Christus non est caput fidelium quantum ad corpora.
In oppositũ ¶In oppositum arguitur ex illo
Philipp. 3. Apostoli. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Se-
1.Corin.6. cundò ex illo. Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? vbi glos. August. sic inquit. Attende, φ mẽbra nostra dicit esse mẽbra Christi: quoniã Christus caput nostrũ est eo quòd factus est propter nos: corpus autem eius ecclesia est. Si ergo Christus animã humanam tantumodo reciperet, mẽbra eius nõ essent nisi animæ nostræ: quia verò & corpus suscepit, p quod etiã caput est nobis, qa ex anima & corpore cõstamus, profectò illius mẽbra sunt corpora nostra: quia enim corpus accepit, & corporũ caput est. hæc gl.
Respõsio. 1 Respondẽdo dicimus, φ Christus est caput ecclesiæ fiue fideliũ quantũ ad animas, & quãtũ ad corpora, sed principaliter animarũ, & secundariò corporũ. Et hoc tũ ratiõe cõformitatis ad mẽbra, quæ per assumptionẽ humanæ naturæ facta est: assumpsit enĩ corpus cũ anima. Tũ ratione spũalis influentiæ, quæ peruenit ad corpus mediante anima, inquantũ corpus est instrumentum animæ operantis secundũ gratiam. Verũ ad videndum qualiter humanitas Christi habet influere in homines, nõ tãtùm quantum ad animas, sed etiam quantum ad corpora, & qualiter non solũ animæ fidelium, sed etiã corpora susceptibilia sunt talis influẽtiæ, notandum est vt notat sanctus Thom. in 3. parte. quòd corpus humanum habet naturalem ordinem ad animam rationalem, quæ est propria forma eius, & motor: & inquantũ quidem est forma eius, recipit ab anima vitã, & cæteras proprietates conuenientes humano corpori secundùm suam speciem: inquantũ verò anima est motor corporis, corpus instrumentaliter seruit animæ. Sic ergo dicẽdũ, φ humanitas Christi habet vim influendi inquantũ

inquantum est coniuncta verbo, cui corpus vnitur per animã. Vnde tota Christi humanitas secundùm animam & corpus influit in homines & quãtum ad animã & quantũ ad corpus:sed principaliter quantũ ad animam,secũdario quantũ ad corpus:& hoc dupliciter. Vno modo inquantũ mẽbra corporis exhibentur arma iustitiæ in anima existenti per Christum. vt Apostolus dicit. Alio modo inquantum vita gloriæ ab anima deriuatur ad corpus.secundũ illud.Qui suscitauit Iesum à mortuis viuificabit mortalia corpora vestra propter inhabitantẽ spiritũ eius in vobis.Quibus habitis, dicendum est ad argumenta. ¶Ad primum dicẽdum, quòd sensus spiritualis gratiæ licèt non perueniat ad corpus primo & principaliter, peruenit nihilominus secundariò,& instrumentaliter. Vt enim dictũ est,quã uis corpus nõ recipiat influentiã spiritualem immediate, recipit tamen mediante anima. Quare respectu vtriusq; partis naturæ humanæ,aiæ scilicet & corporis,Christus caput est ecclesię.¶Ad secundũ respõdetur negando minorẽ. Dicimus enim, quod corpora nostra aliquo modo habent continuationem ad corpus Christi: non quidem secundùm quantitatem,vt patet:nec secundùm perfectionẽ naturalem:quia alia est anima Christi,& alia est anima vniuscuiusq;, secundùm quam attenditur perfectio naturalis:sed secundũ perfectionem sanctificationis, quæ est spiritus sanctus, q plenissime fuit in Christo. Perfectio eñ corporis, vt dicit magister Alex.in.3.non solùm est anima, sed spiritus sanctus, cuius corpora nostra templum sunt: secu ndũ illud. Nescitis quia membra vestra templũ sunt spiritus sancti? Verùm q anima perficit quantum ad esse naturæ,spiritus verò sanctus quantum ad esse sanctificationis. Idem autem est spiritus sanctus, qui sanctificat corpus Christi,& sanctificat corpora nostra cùm sumus in fide & charitate Christi. Vnde ex hac spirituali sanctificatione relinquitur in corpore nostro ordo quidam ad gloriosam resurrectionẽ.vt ait sanctus Thom.& præfatus Alex.in.3. Quare Apostolus ex hoc resurrectionẽ corporũ gloriosam probat dicens.Si spiritus, q suscitauit Iesum à mortuis habitat in nobis,viuificat& mortalia corpora nostra propter inhabitantem spiritũ eius in nobis.¶Ad tertium respondetur negã do consequentiam: quia non ita communicamus quo ad corpora cũ brutis, quinetiã quo ad corpora multũ differamus ab eis: qa corpº animalis bruti nullã habitudinẽ habet ad animam rationalẽ sicut habet corpus humanũ,& ideo corpus humanum habet ordinẽ aliquem ad sanctificationem,quẽ non habent corpora brutorum:& ideo cũ non sit simile,argumentum nõ procedit.¶Ad quartum respondetur negando consequentiam:quoniam licèt Christus traxerit materiã corporis ab alijs hominibus,vitã tamen immortalem corporis omnes homines trahũt ab ipso: secundũ illud. Sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes viuificabuntur.& ita cùm ipse omnibus hominibus influat tam quo ad animas quàm quo ad corpora,consequens est, vt omniũ caput tam respectu animarum, quàm respectu corporum dicendus sit.

Marginalia: Roman. 6. — Roman. 8. — Ad primum 2 — Ad secundũ — 1.Corin.6. — Roman. 8. — Ad tertium — Ad quartũ — 1.Cor. 15.

¶In quo ponitur quorundam opinio cum rationibus suis, dicentium, quòd soli electi membra sunt Christi, siue corporis mystici, quod est ecclesia sancta Dei. Caput. LIIII.

SVMMARIVM.

1 *Rationes seu motiua decem quorundam, qui dicebant, quòd soli prædestinati sint membra Christi, & quòd solùm electorum Christus dicendus sit caput, recensentur.*

2 *Propositiones sex eorum, qui dicebant, quòd solũ electorum Christus dicendus sit caput, referuntur.*

AMPLIVS considerandum est quorum Christus sit caput:siue qui dicãtur mẽbra Christi siue corporis eius,qđ est ecclesia. An videlicet omnium hominum caput dicẽdus sit:an aliquorum sit,& aliquorũ non. Pro quo notandum, quòd circa hoc triplicem modum loquẽdi reperimus inter loquẽtes de hac materia. Quidã autem dicere voluerunt,q soli prædestinati sint mẽbra Christi,& per cõsequens q solum electorum Christus dicendus sit caput. Quorũ motiua, siue rõnes sunt quæ sequũtur. ¶Arguunt enim primò ex illo ad Ephe. 5. Christus caput est ecclesiæ saluator corporis eius. Sequitur, Christus dilexit ecclesiam,& tradidit semetipsum pro ea, vt illã sanctificaret,mũdãs eã lauachro aquæ vitæ,vt exhiberet eã sibi gloriosam,nõ habentẽ maculã, neq; rugã, nec aliquid huiusmodi. Ex ista auctoritate arguitur sic. Christus solũ electorũ saluator est secundũ efficiẽtiam,& illi soli glorificandi sunt,& absque omni macula,& ruga futuri.

Marginalia: Argumentũ primum qđ cum sequentibus soluitur infrà cap. 58. — 1

futuri.ergo videtur, quòd solùm prædestina-
torum, siue electorum Christus caput sit, &
Secundum. soli tales membra Christi dicendi sint. ¶ Secū
dò dicit Apostolus.2.Tim.2. Nouit deus qui
sunt eius. Super quo ita dicit glos. Quos præ-
sciuit futuros conformes fieri imagini eius, id
est prędestinauit, vocauit, iustificauit, & glori
ficauit. sequitur. numerus talium est hortus cō
clusus, fons signatus, puteus aquæ viuæ, para-
disus cum pomorum fructibus. Ex quo vide-
Tertium. tur id quod prius. ¶ Tertiò arguitur ex illo.1.
Iohan. secundo. vbi de malis qui à fide Chri-
sti recesserunt, inquit. Ex nobis prodierunt,
sed non erant ex nobis. Quod verbum beatus
Augustin. libr. de correctione & gratia. & ha-
betur de pœniten. distinct.4. capi. si ex bono.
§. cùm ergo. tractans ita dicit. Cùm ergo filij
Dei dicunt de his qui perseuerantiam non ha
buerunt, Ex nobis exierunt, sed non erant ex
nobis. & addūt. quoniam si fuissent ex nobis,
permansissent: quid aliud dicunt, nisi non erāt
filij Dei etiam quando erant in professione,
& in nomine filiorum Dei? ¶ Quartò argui-
Quartum. tur ex illo beati Aug. super psal.103. charitas
est fons proprius & singularis bonorum, cui
non communicat alienus. Alieni autem sunt
omnes, qui audituri sunt à domino: Non no-
ui vos. ergo videtur quòd præsciti non perti-
nent ad membra Christi: cùm vt ex gloss. ad
Roman.8. patet, societas & vnitas, qua effici-
mur vnum corpus vnici filij Dei, ipsa charita-
te efficitur & constituitur. ¶ Quintò sic. ex il-
Quintum. lo Augustin. libr. de doctrina Christiana dicē
tis. Non est reuera corpus Christi, quod cum
illo non erit in æternum: sed nullus præscitus
erit cum domino in æternum. ergo nullus
præscitus erit de corpore domini, & per con-
sequēs nec membrum eius. & ita ex consequē
ti sequitur, quòd soli electi, cùm soli ipsi re-
gnaturi sint in æternum cùm Christo, sint
Sextum. membra Christi. ¶ Sextò adducunt illam au-
thoritatem Augustin. libro.4. contra Donati-
stas. Sunt etiā quidam in eo numero, qui ad-
huc nequiter viuunt: aut etiā in hæresibus, vel
in gentiliū superstitionibus iacent: & tamē il-
lic nouit dominus qui sunt eius. in illa nanq;
ineffabili præscientia Dei multi, qui intus vi-
Septimum. dentur, foris sunt. ¶ Septimò per illud eiusdē
in eodē lib. Multi etiam, qui apertè foris sunt,
& hæretici appellantur, multis bonis catholi-
cis meliores sunt: quid enim sunt hodie, vide-
mus: quid cras futuri sunt, ignoramus. & Deo
quidē, apud quē sunt præsentia quæ ventura
sunt: quæ futura sunt, iā sunt. Ex quo arguūt,
ꝙ tales dicit Aug. in præsenti meliores: nō di-
cit erunt. & ꝙ meliores dicit non secundū prę
sentem iustitiā: quia illam præsupponit non
habere, cū dicat, ꝙ in hæresibus lateant. debet
ergo intelligi secundū diuinam prę scientiam,
apud quam quæ futura sunt iam sunt. ¶ Octa- Octauum.
uò sic. Magister sentent. lib.3. d.23. c. vlt. & se-
cundū doctores scholasticos ibidem simplici
ter concedendū est, Deus ab æterno dilexit e-
lectos, & odio habuit reprobos. Sed non vide
tur maior ratio de dilectione Dei, quàm de e-
ius præordinatione, vt electi sint mēbra eius.
sequitur ꝙ sicut ista est simpliciter conceden-
da, Omnes electi à Deo sunt dilecti: siue ipsi e-
lecti sint in gratia, siue in peccato, siue in hęre
si, siue non, dum actualiter existant in eorum
natura: ita videtur ꝙ ista debebat simpliciter
concedi, Omnes electi sunt membra Christi,
siue sint, siue adhuc non sint actualiter existē
tes & futuri sint, siue in peccatis existāt. ¶ No Nonum.
nò sic. Ex dictis beati Aug. lib. de correctione
& grā. & ponitur de pœ. d.4. c. hanc societatē.
Ait enim sic. Nec nos moueat, ꝙ filijs suis qui
busdā Deus non dat istam perseuerantiā. Ab-
sit enim hoc vt ita sit de illis prædestinatis, &
secūdū propositum vocatis, qui verè sunt filij
promissionis. Nā isti cū piè viuunt, dicuntur
filij Dei: sed quia victuri sunt impiè, & in eadē
impietate morituri, nō eos dicit filios Dei: prę
scientia enim sunt filij Dei, qui nondū sunt no
biscum, & sunt iam Deo. De quibus Ioh. euan
gelista ait. Quia Iesus erat moriturus ꝓ gente:
& non tantū pro gente, sed etiā vt filios disper
sos congregaret in vnū: qui vtiq; credēdo fu-
turi erant per euāgelij prædicationē: & hoc ta
men antequā esset factū iam filij Dei erant: in
memoria enim patris sui incōcussa stabilitate
scripti sunt. Et sunt rursus quidā, qui filij Dei
propter susceptā temporalē gratiā dicuntur à
nobis, nec tamen sunt filij Dei. De quibus ait
idē Ioh. Ex nobis exierūt, sed nō erant ex no
bis: quòd si fuissent ex nobis, mansissent vtiq;
nobiscū. Multa dicit circa hoc sed in fine capi
tuli. Præterea dixi vobis quia nemo venit ad
me, nisi fuerit ei datū à patre meo. Ex hoc mul
ti discipulorū eius abierunt retro, & iam cum
illo nō ambulabāt. Nunquid nō & isti discipu
li appellati sunt loquēte euangelio, & tamen
non erant veri discipuli, quia non manserunt
in verbo eius: secundùm illud quod ait, Si mā
seritis in verbo meo, verè discipuli mei eritis:
quia igitur non manserunt, non habuerunt
perseuerantiam sicut non verè discipuli Chri-
sti: ita nec verè filij Dei fuerunt: etiam quan-
do esse videbantur & ita vocabantur. Appel-
lamus igitur hos & electos, & Christi discipu
los, &

los,& Dei filios,qui appellandi sunt,quos regeneratos piè viuere cernimus. Sed tunc verè sunt quod appellantur, si manserint in eo, propter quod sic appellantur.hæc Augustin.

Decimū. ¶Decimo sic. Corpus Christi verum est figura corporis mystici,vt dicit Augusti.& deducit magister in. 4. distin.8. sed corpus Christi verum totum fuit glorificadum. ergo videtur quòd soli ad corpus mysticum pertineat, qui in futurum glorificandi sunt cum Christo,eu iusmodi sunt soli prædestinati. ¶Isti, qui talē

2 *Propositiones prædictorum.* modum loquendi habent circa membra Christi,asserunt sequētes propositiones. ¶Prima, quòd non omnes fideles iustificati sunt membra Christi,sed soli electi finaliter regnaturi in

Prima. *Secunda.* perpetuum cum Christo.¶Secūda:non enim aliqui cùm iustificantur incipiunt esse membra Christi,qui nō erant membra Christi antequam iustificarentur.

Tertia. ¶Tertia: quòd nec aliqui cùm cadūt à statu iustificatiōis per culpā mortalem desinunt esse membra Christi, qui erāt membra Christi cùm essent iusti.

Quarta. ¶Quarta: quòd prædestinatus semper manet membrum Christi,licèt quandoque excidat à gratia iustificationis.

Quinta. ¶Quinta: quia Paulus,August. & latro cùm infideles essent, & Christū persequerentur, erant oues Christi, & membra Christi.

Sexta. ¶Sexta:quòd Iudas tempore quo iustificatus cum alijs Apostolis Christum sequeretur, nō erat ouis Christi,nec membrum Christi.

¶In quo confutatur opinio præfata cum fundamentis suis Capitul. LV.

SVMMARIVM.

1 *Diluuntur fundamenta, & propositiones eorum, qui tenebant, quòd soli prædestinati sint membra Christi, & quòd solum electorum Christus sit caput dicendus.*

2 *Christi membrum ut quis dicatur, quæ requirantur.*

TTENTE consideratis rationibus& motiuis, quæ fabricatores præfatæ erroneæ opinionis inducunt, vt fidem facerent eorum dictis, apertè videmus eos in hunc incidisse errorem: quia falsis fundamentis, & non veris principijs vsi sunt.

Fundamentum primū errorū. Est autem vnum eorum fundamentum : quòd denominatio simpliciter membrorum corporis Christi accipienda sit secūdùm dispositionem electionis diuinæ.

Secundum. Aliud:quòd membra Christi etiam in hac vita ita indissolubili vinculo adhærent Christo, quòd qui est membrum Christi, indissolubiliter,ac perpetuò membrū eius sit.

Tertium. Aliud:quòd prædestinati,qui nunc sunt infideles,sint iam etiam incorporati Christo.

Quartum. Aliud,quòd solus numerus prædestinatorum sit sancta ecclesia vniuersalis,quæ corpus Christi est. Confutabimus hæc fundamenta,prout diuina sapientia nobis effulserit:quia cùm illa demonstrabimus falsa esse,illicò luce clarius apparebit ædificium eorum ruinosum fore: vtpute supra arenam,non supra petram veritatis firmatum.

Contra primum fundamentum. ¶Circa primum notandum,quòd aliquis dicitur membrum Christi,ouis Christi,filius Dei dupliciter in sacra scriptura, & penes sanctos doctores: Vno modo secundùm prædestinationem tantùm;alio modo secundùm præsentem iustitiam. De primo modo habetur. 1. Iohan. 2. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis:nam si fuissent ex nobis,permansissent vtique nobiscum. De secundo modo habetur Iohan. 1. Dedit eis potestatem filios dei fieri.& ad Roma. 8. Quicunq; spiritu Dei aguntur,hi filij Dei sunt.De hoc etiam extensa testimonia habemus ex Augusti. quæ per longum tractatum ponuntur de pœniten.di stin. quarta.§.verùm.& homo sub nomine ouium. *Augusti. in libr.de corrept.& gratia.* De istis duobus modis expressa exempla in euangelio reperimus.vbi de illis, qui oues Christi sunt & nominantur secundū præsentem iustitiam,dicit ibidem dominus.Oues meæ vocem meam audiunt,& sequuntur me. *Iohan. 10.* Ecce secundùm præsentē iustitiam oues istæ Christi dicūtur: quia actu pastoris vocem do ctrinæ audiunt, & mādatorum obedientia pastorem sequuntur. De eis qui solùm secundū prędestinationem ęternā oues appellati sunt, dicitur ibidem. Alias oues habeo, quę nō sunt ex hoc ouili. Super quo Augusti. in sermone de verbis domini. & deducitur à sancto Tho. in glos. continua. ita dicit. Loquebatur enim primò de ouili ę de genere carnis Israel. Erāt autem alij de genere filij Israel. extra erāt adhuc in gentibus prædestinati & nondum congregati. hæc ille. Eodem modo distinguēdum est de membris:quòd quidam dicuntur membra secundùm præsentem iustitiam : quia fide, & charitate sunt incorporati Christo. Et rectè tales dicitur secundū præsentem iustitiam Christi membrum : quia vt ait Hieron. super illud psalm. Innocentes & recti adhæserunt mihi.

Ecclesia per iustitiam adhæret Christo. Alij verò dicuntur membra solùm secundùm prędestinationem, sicut oues, quia simile est, cū dicat Aug. super Io. homil. 46. Illi sunt vnius pastoris membra, cuius sunt oues. Præterea considerandū, quòd ista est differentia istius diuisionis: quoniam esse ouem aut membrū Christi aut filium Dei secundùm prędestinationem, solū est esse ouē, aut mēbrum, siue filium Dei in potentia tantùm, & non in actu. Quod ex eo luce clarius notū est: quia prędestinatio cùm sit species diuinæ pręscientię (est enim vt dicit Aug. pręscientia beneficiorū Dei, vt deducit magister in. 1. di. 40.) nihil ponit in prædestinato, per quod actu sit, aut nominādus sit id, ad quod prædestinatus dicitur, sed est in prædestināte tātùm sicut prouidentia in prouidente, & pręscientia in præsciente, nō autē in rebus prouisis aut præscitis. vnde gl. cont. super illud. Io. 11. Vt filios dispersos cōgregaret in vnū. ita habetur. Hęc secūdùm prędestinationē dicta sunt, nā nec oues eius, nec filij adhuc erant. Et cōformiter: beatus Tho. de Aquino in postilla super Io. exponēs eūdem locū, scilicet illud. Vt filios Dei cōgregaret in vnū. dicit. Hoc nō est intelligendū, ꝙ tunc iam accepissent adoptionis spiritū: quia vt dicit Grego. nec oues eius, nec filij eius adhuc erāt per adoptionē. Itē Nicolaus de Lyra pariformiter ita dicit. Non quia adhuc essent filij Dei actu, sed potētia ad actū reducēda, quia erāt prędestinati. ¶ Præterea vt veritas ista splēdidior fiat, arguit multipliciter. Primò sic. Nullus potest dici Dei filius per adoptionē actu & simpliciter, nec membrum Christi, nisi habeat ea actualiter, quibus quis efficitur filius Dei per adoptionē, & ea, quibus incorporatio corpori ecclesię, siue Christo perficitur, quātūcūq; sit prędestinatus aliquis ad huiusmodi: quia ista prędicata dicūt rē, nō ens rationis. Et p simile patet: quia quātūcūq; aliquis prędestinatus sit ad beatitudinē, nō dicit actu beat⁹, nisi habeat ea, quę formaliter faciūt ad beatitudinē. & ita in proposito. cū ergo prędestinatio nō sit aliquid formale existens in prædestinatis, quo quis aut filius Dei, aut mēbrum Christi dicatur, impossibile est dicere cū veritate, ꝙ denominatio simpliciter mēbrorū Christi aut Dei filiorū accipiēda sit ex sola dispositione diuinæ prędestinationis, sed accipiēda est secūdùm pręsentē iustitiā, cū talis, qui secūdùm pręsentē iustitiā est mēbrum Christi, actu habeat ea quib⁹ aliquis actu talis dicitur & simpliciter. Habet enim actu spiritū adoptionis, quo qs efficitur actu filius Dei. secūdùm illud. Qui spiritu Dei agūtur, filij Dei sunt. qui est etiā quo quis incorporatur corpori ecclesię, secūdùm illud. Vnus spiritus & vnū corpus. glo. Spiritus sanctus est quo efficimur vnū corpus. Itē qui secūdùm pręsentē iustitiā est talis, cōiungitur actu Christo iunctura fidei, & vinculo charitatis, quæ sūnt ea, quibus membra corporis ad inuicē cōnectūtur, & colligātur, vt ait glo. super illud. Caput Christus, ex quo totū corpus cōpactū, & cōnexū per cōmunē iuncturā. Compactū, scilicet, per fidē, & cōnexū vinculis charitatis. Præterea talis actu suscipit gratię influxū à Christo, & non nisi tanquā membrū à capite. ergo videtur, ꝙ denominatio simpliciter, qua quis denominatur mēbrum, ouis, aut filius Dei, accipiēda sit nō ex sola dispositione diuinæ electionis, sed secūdùm pręsentē iustitiā. Et ꝙ ita sit, necessariò profitendū ex ipsa scriptura sancta, quę mētiri non potest. In multis locis apertè colligere possum⁹. dicitur enim. Dedit eis potestatē filios Dei fieri. gl. Mirabilis potestas vt qui filij diaboli erāt, filij Dei, & fratres Christi per eum liberati dicātur. sed clarùm est, ꝙ hoc nō potest intelligi secūdùm prędestinatione: quia respectu illius cū immutabilis sit, nulla potestas nobis data est, vt secūdùm illā filij efficiamur Dei. Dicit enim Aug. numerus prædestinatorū certùs est, qui nec augeri potest, nec minui. ergo impossibile est, vt denominatio filiorū Dei attēdatur ex sola dispositione diuinę prędestinationis. Itē Apostolus ad Thessa. scribēs dicit. Filij lucis estis, & fili Dei. Itē. Nunc filij Dei sumus. sed manifestū est, ꝙ loquebatur fidelibus in Deū credentibus, qui secūdùm pręsentē iustitiā sunt filij Dei; non autē prædestinatis tātùm, cùm illi ignoti essent. ergo falsum est fundamentum eorum, in quo dicunt, ꝙ accipiēda sit secundùm dispositionem electionis diuinæ denominatio filiorum Dei, siue mēbrorū Christi. Item. Multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra habentes ac donationes secundùm gratiam quę data est nobis. &c. istud nō potest referri ad solos prædestinatos, vt patet. Pręterea Apostol⁹. An nescitis quia corpora vestra mēbra sunt Christi? Et illud. Etenim in vno spū oēs nos in vnum corpus baptizati sumus. sensus est secundùm glo. Aug. nos abluit in vno spiritu, ducti sumus in vnum corpus. Item ibidē subiungit Apostolus. Vos autem estis corp⁹ Christi. glo. fidei vnitate Christi capitis. Quæ verba Apostoli cum omnibus credētibus in

Roma. 8.
Ephe. 4.
Ephe. 4.
Iohan. 1.
1. Thess. 5.
1. Iohan. 3.
Rom. 12.
1. Corin. 5.
1. Cor. 12.

Christum dirigantur, & nõ prædestinatis so lùm, patet manifestè, ꝙ denominatio simpliciter filiorũ Dei, & membrorũ Christi secundùm pręsentẽ iustitiã accipiẽda sit, & nõ secũdùm diuinã pręd estinationẽ, quę quorũ sit, ignotũ nobis est. ergo fundamẽtũ illorũ falsum. Cæterũ hoc manifestè apparet ex eo, ꝙ per iustificationẽ hòmines dicũtur incipere esse filij Dei, & mẽbra Christi, & per casum, siue recessum ab ipsa iustificatione desinũt esse tales, q iustificationis tẽpore mẽbra Christi aut filij Dei esse dicebãtur. Dicitur enim ad Ephe. 5. Eratis aliquãdo tenebrę, nũc aũt lux in dño, vt filij lucis ambulate. vbi gloss. dicit. Priùs filij eratis diaboli principis tenebrarũ, nũc iustificati per fidẽ & baptismũ filij Dei per adoptionẽ, quæ est lux vera. & ad Ro. 5. Iustificati ex fide pacẽ habeamus ad Deum per Iesum Christũ dñm nostrũ, p quẽ accessum habem⁹ in grãm istã, in qua stam⁹, & gloriamur in spe glorię filiorũ Dei. Pręterea hoc manifestè ponit Aug. sic dicẽs. Mali qui int⁹ cũ gemitu tolerãtur, quãuis ad eãdẽ colũbæ vnitatẽ, & illã gloriosam ecclesiã nõ habentẽ maculã, aut rugã, aut aliquid huiusmodi non pertineãt: tamẽ si corrigãtur, & seipsos ad baptismũ accessisse fateãtur, nõ rebaptizãtur, sed incipiũt pertinere ad columbã, per cuius gemitũ eis peccata soluũtur, à cuius pace alienati tenebãtur. hæc Aug. Itẽ idẽ lib. 2. cõtra Cresconiũ. c. 21. Dãnati à Christo, iam in corpore Christi nõ sunt, quæ est ecclesia: quoniã nõ potest habere Christus mẽbra damnata: proinde & ipsi extra ecclesiã baptizãt: omnia quippe ista mõstra: absit vt omnia in mẽbris illius columbę vnicæ cõputentur: absit vt intrare possint limites hortus conclusi, cuius ille custos est, qui nõ potest falli, qui tamẽ si cõfiteãtur, & corrigãtur, tũc intrãt, tũc mundãtur, tunc in arboribus hortus cõclusi sunt, in mẽbris vnicæ numerãtur. hæc Aug. Ecce ꝙ apertè doctor clarissimus Augu. ponit malos homines quousq; corrigãtur nõ pertinere numero, scilicet, & merito ad vnitatẽ ecclesiæ, ita vt incipiãt esse de numero arborũ hortus conclusi. Corrigi autẽ dicuntur fideles in iustificatione, in qua per pœnitentiã emẽdãtur errata, & ordo ipse viriũ animæ adinuicẽ & superiorum ad Deum, qui per peccatũ per uersus erat, reparatur. Quare manifestũ est, ꝙ denominatio simpliciter mẽbrorũ Christi, aut filiorum Dei, nõ sumẽda est ex dispositione diuinæ electionis, siue prædestinationis, quod etiã hac ratione monstratur. Si prę destinatio sufficiat ad denominãdum aliquẽ

Aug. lib. 3. contra Donatist.

membrum esse Christi actu simpliciter, necessariò valet ista cõsequẽtia. Iste homo est ṗdestinatus à Deo. ergo est membrum Christi ab ęterno. sicut dicimus, ꝙ aliquis prædestinatus vel electus est etiã dilectus ab æterno. Vnde Apostolus. Elegit nos in seipso, vt essemus sancti & immaculati. sed istud est falsum, ꝙ quis sit membrum Christi ab ęterno, cùm nullum corpus ab æterno sit. ergo falsum est illud ex quo sequitur, quod est, quòd quis dicatur actu & simpliciter Christi membrum, aut filius ex sola prædestinatione diuina. Attentis bene his, quibus iam cõfutatum est primũ aduersariorũ fundamentum, facile est ostẽdere falsitatẽ secundi, in quo dicũt, ꝙ mẽbra Christi ita indissolubili vinculo ad hęrent Christo, ꝙ qui est membrum Christi, indissolubiliter, & perpetuò est mẽbrũ Christi. Falsitas huius fundamẽti licèt ex superioribus manifesta sit: quia si à iustificatiõe incipit quis effici mẽbrum Christi, & per casum ab illa definit esse, patet, ꝙ nullus in hac vita nisi esset confirmatus in gratia, dicẽdus sit indissolubiliter membrum Christi, nihilominus ex alijs demonstratur sic. Et quærimus quid aduersarij veritatis intelligant per illud indissolubile vinculum, aut prædestinationem, aut gratiã, aut fidem formatã. Primum non potest dici vinculum: quia cũ prædestinatio (vt diximus) nihil ponat in prædestinato, nõ potest dici vinculum cõnexiuum, aut vnitiuum alicuius. Quãquã enim prædestinatio arguat quãdã necessitatẽ ordinis, siue cõsequẽtiæ, vt qui prædestinatus est, necessariò cõsecuturus sit id, ad quod pręd estinatus est, nõ tamẽ ponit in actu aliquid in prædestinato, per quod actu mẽbrum vnitũ, siue incorporatum Christo dici possit, aut filius Dei, & huiusmodi. Si autẽ vinculum istud nominẽt fidẽ aut charitatẽ, sicut est apostoli doctrina, cũ ab istis possit homo cadere, sicut cõsueuit sæpissimè. Vnde Apoc. 2. dicitur. Habeo aduersum te pauca, ꝙ charitatẽ tuã primã dereliquisti. nõ potest quis ratione taliũ vinculorum, aut nexuũ dici, siue effici perpetuò mẽbrũ Christi, nisi ista perpetuò in eo perseuerarẽt, quod nõ est cõmune omnibus. Præterea apertè Apostolus Paulus cõfutat hunc errorẽ, dicẽs. Si quis spiritum Christi nõ habet, nõ est eius. gl. scilicet mẽbrum. Sed nõ oẽs illi, qui habẽt spiritũ Christi, semper habẽt, cũ cõtingat illos peccare mortaliter, & qui non habẽt, quãdoq; habẽt, cũ cõtingat illos iustificari. vnde gl. super illud quod sequitur. Corpus quidẽ mortuũ est propter peccatũ. i. in pecca-

Ephe. 1.

Contra secũdum fundamentum erroris.

Roma. 8.

peccatis. Spiritus verò viuit propter iustificationē. dicit sic. Anima, quę antè fuerat impia, viuit: quia Deo, qui est vita, cõiūgitur, & hoc propter iustificationē. i. per peccatorū remissionē, quæ est ex spiritu sancto. Itē in eodē. c. idē Apostolus ait. Ipse enim spiritus testimoniū reddit spiritui nostro ꝗ sumus filij Dei. dicit gl. quę est Aug. i. spiritus sanct⁹: quia cõmunis est patri, & filio, amborūq; vnio, per quē fit societas & vnitas, qua efficimur vnū corpus vnici filij Dei. vnitas enim nos cõpaginat, quā facit charitas, quæ à spiritu sancto est. Sequitur. Nihil enim debet sic formidare christianus, q̃ separari à corpore Christi. hoc ibi. Ergo manifestū est falsum esse præfatum fundamētū, in quo dicūt, ꝗ qui mēbrum est Christi, indissolubiliter, & perpetuò est mēbrū ei⁹. ¶ Ex istis clarissimè patet etiā falsitas tertij fūdamēti aduersariorū veritatis, in quo dicūt, ꝗ prædestinati, qui nūc sunt infideles, sint etiā incorporati Christo, quæ etiā multis alijs rationibus ostēditur. Primò sic. Apostolus dicit, ꝗ vno spiritu omnes nos in vnū corpus baptizati sumus. Sēsus est, vt dicit gl. omnes nos baptizati. i. abluti, vno spiritu ducti sumus in vnū corpus. Ergo solo spū sctō quis dicitur incorporari Christo, siue charitatis vinculo, quę p spiritū sanctū in nobis habitātē diffunditur in cordibus nostris. ergo qui nō habet spiritū sanctū, cuiusmodi sunt prędestinati existētes infideles, non possunt dici incorporati, siue mēbra Christi. cõsequentia est manifesta. patet etiā ex illo Apostoli ad Ro. 8. superiùs inducto. Si quis nō habet spiritū Christi, nō est eius. gl. scilicet, mēbrū. Secūdò sic. Si prædestinati etiā fideles existētes incorporātur Christo, siue sunt mēbra Christi, sequitur, ꝗ tales sint vna persona mystica cū Christo, imò sint ipse christus secūdùm illud Apostoli. Cùm sint multa mēbra vnū corpus sunt ita & Christus. vbi dicit Aug. in glo. Omnes fideles sunt Christus: nō dicā corpus Christi: quia ipse Christus sunt tā maiores q̃ minores. caput enim est Christ⁹. Dicitur Christus, ꝑpter ineffabilē vnionē capitis & membrorū. hoc gl. Si ergo ꝓdestinati existētes in infidelitate aut in hæresi sunt mēbra Christi, sequitur, ꝗ qui sunt infideles actu & hęretici sint ipse Christ⁹, sicut vna persona cū Christo, quod nō modò hæreticū, sed christianis auribus horrēdū est. Vnde Apostolus. Quis autē cõsensus tēpli Dei cū idolis? vos enim estis tēplū Dei viui, sicut dicit dominus. Tertiò sic. Clarum est, quòd omnes infideles & peccatores quādiu in infidelitate & criminibus iacēt, sunt mēbra diaboli, & vnū corpus dicūtur cū illo, qui rex est super omnes filios superbiæ. cuius omnes iniqui dicti sunt corpus eius, & mēbra, secundùm illud. Corpus eius quasi scuta fusilia. vbi gl. inquit: corpus Leuiathan, omnes iniqui. Si ergo prædestinati infideles & iniqui actu sunt corpus Christi, siue mēbra Christi, & actu mēbra diaboli: sequitur quòd vnum & idē sit corpus Christi, & corpus diaboli, quod est absurdissimum. Dicit enim Apostolus. Quæ cõuentio Christi ad Belial? vbi glo. inquit: quia nos mēbra Christi, illi diaboli, & Christus, & diabolus nō cõueniūt. Quartò sic. Dicit Apostolus. An nescitis, ꝗ qui adhęret meretrici, vnū corpus efficitur cum ea? Erunt inquit duo in carne vna: qui autē adhęret Deo, vnus spiritus est cum eo. Sunt ergo prædestinati fornicatores vnū corpus cū meretrice. Si ergo tales sunt etiā corpus Christi, simul aliquis est & corpus Christi, & corpus meretricis, quod est absurdū, dicēte Apostolo vbi suprà. Quæ participatio iustitię cum iniquitate? Quinto idē ostēditur manifestè ex illo. Filioli nemo vos seducat: qui facit iustitiā, iustus est, sicut & ille iustus est: qui facit peccatum, ex diabolo est. Omnis qui natus est ex Deo, peccatum nō facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & nō potest peccare, quoniā ex Deo est: In hoc manifesti sunt filij Dei & filij diaboli. Omnis qui nō est iustus, non est ex Deo. Hæc beatus Ioh. Ex quo manifestè cõcludit, ꝗ prædestinati existētes in peccato infidelitatis, aut peccato mortali, filij sunt diaboli. Quis autē audebit dicere tales Christo incorporatos, nisi qui sensu caret, & nō intelligit quæ loquitur? Vnde Aug. in epistola ad Cresconium superiùs inducta. Nō potest habere Christus mēbra dānata. Et Apostolus vbi suprà ait. Quæ societas lucis ad tenebras? Sextò confirmatur hæc ratio. Si prædestinati cū sunt infideles, aut hæretici, siue schismatici, aut alio quouis mortali peccato inquinati, sunt incorporati Christo, quæritur quo medio. Nō naturali vīculo: qa vnio, siue icorporatio mēbrorum Christi cū Christo nō est naturalis, sicut est illa, qua Christi mēbra naturalia vniuntur corpori suo naturali. Nec etiam vinculo vnionis hypostaticæ: sicut humanitas Christi filio Dei vnita est: quia filius Dei, vt dicit Damas. non accipit naturam in vniuersali, sed in atomo. i. indiuiduo. Oportet ergo, ꝗ spiritualiter intelligatur huiusmodi medium siue vinculum: hoc autē nō videtur intelligi nisi id quidem, quod scriptura sancta ponit, & doctores sancti: videlicet

Marginalia: *Contra tertium fundamentum.* 1. Cor. 12. Rom. 5. 1. Cor. 12. 2. Corin. 6. Iob. 40. Iob. 41. 2 Corin. 6. 1. Cor. 6. 1. Iohan. 3.

spiritus sanctus,siue charitas ipsa, quæ vt dicit Aug.compaginat totū Christi corpus, & sine quo mēbra adinuicē nec cohærent, nec capiti Christo. Vnde glo.super illud Colo. 2. Non tenens caput,ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones. &c.dicit.Per nexus, id est, per charitatē,sine qua mēbra adinuicē nō cohærent, nec inseruiunt, nec viuunt. Et Aug.dicit. Dilectio sola discernit inter filios Dei,& filios diaboli .nō discernūtur filij Dei à filijs diaboli nisi charitate, sed tale medium nō habent actu infideles,blasphemi,& iniqui quātūcūq; prædestinati sint ꝙ habituri sint gratiam & gloriam in futuro, vt patet. ergo fundamētum præfatum est hæreticū. Septimò sic.Si prædestinati omnes tā iniqui quàm iusti essent actu incorporati Christo,cōtrarietas esset magna in corpore Christi, quod esset incōuenientissimum dicere. cōsequētia tamen manifesta est:quia in fide esset cōtrarietas,putà inter eos,qui essent fideles,& infideles.Cōtrarietas etiā in spiritu: quia quidā spiritu Dei vegetati,vt iusti:quidā spiritu diaboli,vt iniqui.Falsitas & incōueniētia patet ex illo Aug.tracta.3.super.Can.Io.dicentis.Qui nō est Christo cōtrarius,in corpore eius hæret,& membrum ipsius cōputatur: nūquam sunt mēbra sibi cōtraria: corporis integritas ex vniuersis mēbris cōstat.hæc Aug. Octauò sic.Si prædestinati etiam infideles aut iniqui existētes sunt mēbra Christi aut viua aut nō viua,alterū dare necesse est.Si mortua,nō potest esse. quia vt dicit Hugo de sancto Victore,& catholicè. In corpore Christi nihil est mortuū.Si dicāt ꝙ sunt viua:hoc esse nō potest:quia mēbra corporis Christi nō dicūtur viuere nisi per spiritū Dei per quē vita membris diffunditur.vnde ad Ro.8.dicitur.Spiritus autem viuit ꝓpter iustificationē.gl. quia Deo,qui est vita, iungitur per peccatorū remissionē,quę est ex spiritu scto.Itē ad Ro.1. dicitur.Iustus ex fide viuit.& Io.20. vt credētes vitam habeāt. sed hāc vitā nō habēt actu prædestinati quādiu infideles permanent & iniqui,& similes, qui sunt in peccato mortali.ergo fundamētum præfatū in veritate stare nō potest. Nonò sic.Hæc opinio hominū tollit fructū passionis Christi, vt videtur.ergo talis opinio nullo modo venit tolerāda à fidelibus.Assumptū videtur manifestū ex illo Apostoli.Cùm inimici essemus,recōciliati sumus Deo per mortem filij eius. Si fuimus inimici Dei priùs,& per mortē filij eius recōciliati fuimus, necessariò fateri oportet prædestinatos aut non esse filij Dei morte recōciliatos,aut priùs fuisse inimicos:si inimicos,ergo nō adhærētes Christo:ergo nō incorporatos Christo:ergo nō mēbra Christi. Nisi quis vellet sine ratione dicere vt inimici Christi sunt membra Christi,& ex inimicis Christi cōpactum sit corpus Christi. Decimo sic. Apostolus ad Ephe.2.de incorporatione duorum populorum scilicet Iudæorum & Gentilium in vnum corpus Christi loquens dicit sic. Vt duos,scilicet populos condat,id est coniūgat in semetipso,in nouo homine faciēs pacem, vt reconciliet ambos in vno corpore per crucem,interficiens inimicitias in semetipso.gl. Ecce quasi sublata inimicitia,& lege enacuata,facit pacem inter ipsos,& ambos reconciliat Deo patri.Ex quo patet istos duos populos intelligentiæ ordine quodam priùs fuisse recōciliatos Deo patri,quàm in corpore vno Christi vnitos . ergo qui adhuc sunt inimici Dei per infidelitatem,aut alia peccata,quę diuidunt inter Deum & homines, secundum illud . Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum vestrū. non possunt dici Deo vniti, aut Christo incorporati,etiam si sint prædestinati vt suo tempore incorporentur.Prę terea ista assertio inde redditur falsa: quia facit vanas,& inanes omnes exhortationes, & admonitiones,quæ sacra scriptura vniuersaliter facit vt homines conuertantur ad Deū, appropinquent Deo,& ei vniantur . Dicitur enim. Conuertimini ad me, & ego cōuertar ad vos. Appropinquate Deo , & appropinquabit vobis.Item apud Isa.habetur,& introducitur ab Apostolo.Exite de medio eorum. glo.quæ estis in medio nequitiæ eorum,& separamini dicit dominus , & immundum ne tetigeritis,& ego recipiam vos. glo. anteelectos,& ero vobis in patrem, & vos mihi in filios & in filias dicit dominus omnipotens. Ex quibus patet clarissimè falsum esse, quòd ꝑdestinati infideles,aut in peccato existētes, quibus exhortationes huiusmodi fiunt, sint Deo incorporati actu siue vniti. Falsitatē autem quarti fundamenti,in quo dicunt solam prædestinatorum vniuersitatem vniuersalē ecclesiam dici:sufficienter monstrauimus circa.c.3.huius operis . Patet etiam eius falsitas ex dictis iam in confutatione aliorum fundamentorum . Quibus fundamentis confutatis,facile est iam videre omnes illorum propositiones superiùs positas falsas esse,ac erroneas,& meritò condemnatas fuisse ab vniuersali ecclesia in concilio Constantiensi. vt patet ex epistola fe.re.Martini papæ, quam omnibus prælatis Alemanniæ scribit.Prima est,

Marginalia: *Aug. super Cano. Iohā.* — *Rom. 5.* — *Isa. 59.* — *Zach. 1* — *Iacob. 4.* — *2. Corin. 6.* — *Cōtra quartum fundamentum.* — *Contra pri*

mam propo est, q̃ nõ omnes fideles iustificati sunt mem
sitionem di- bra Christi, sed soli electi finaliter regnaturi
cti erroris. in perpetuum cum Christo. Patet falsitas ex
dictis. quod etiã ex illo apparet quod inquit
1.Cor. 12. Apostolus. Vos autem estis corpus Christi,
& mẽbra de mẽbro. glo. fidei vnitate Christi
capitis. Clarum est autem, quòd omnibus cre
dentibus in Christum loquitur, non autem
Ephe. 5. prædestinatis tantùm. Item ex illo. Membra
sumus corporis eius. quod verbum Augusti.
pertractans super psalmũ. 36. ita dicit. Nos
in corpore ipsius sumus, si fides nostra since-
ra sit in illo, & spes nostra certa, & charitas ac
censa sit in corpore ipsius, & membra. Quòd
autem prima pars illius propositionis falsa
a sit & erronea, ratione sic ostẽditur. Duo prin
cipaliter requiruntur, vt ex doctrina docto-
rum sanctorum colligimus, ad hoc, vt quis di
catur membrum corporis Christi. Primum
est conformitas naturæ. Secundum est con-
formitas vitæ gratiæ. quæ duo notantur. Cã
tico. 4. vbi dicitur. Hortus conclusus soror
mea sponsa. Sororis quidem nomine naturę
conformitas: sponsæ verò appellatione vnio
gratię designatur. Primum horum est minus
principale: tum quia bonis & malis commu
ne est: tum quia non potest aliquid esse vnũ
numero, sed vnum specie aut genere tan-
tùm in omnibus, quæ vniri dicuntur. Secun-
dum verò, quod est conformitas gratiæ, est
magis principale, & completissimum: quia
vnus numero est spiritus fons gratiæ, qui in
capite nostro Christo, & in omnibus mem-
bris eius vitam omnibus influit spiritualem.
Quo præsupposito arguitur sic. Omnes fide
les iustificati, siue præsciti siue prædestinati
habent conformitatem in natura cum Chri
sto, quod est primum: habent insuper cõfor-
mitatem in vita gratiæ in eodẽ spiritu, quod
erat secundum. ergo omnes tales veraciter &
simpliciter dicendi sunt membra Christi. Pa
tet ex supposito: quoniam ad esse membrũ
Christi, non requiruntur nisi illa duo. vnde
Apostolus Romanis scribens, qui tamen nõ
omnes prædestinati fuisse creduntur inquit.
Roma. 12. Multi vnum corpus sumus in Christo, singu
li autem alter alterius membra, habentes do
nationes secundùm gratiam quæ data est no
bis. Falsitas autem secundæ partis illius pro-
positionis ex eadem radice fit manifesta, lo-
quendo de prædestinatis, qui in infidelitate,
vel in aliorum sordibus peccatorum detinẽ-
tur. Cùm enim prædestinati huiusmodi nul-
la vnione nisi conformitate naturæ, quæ prę
destinatis & præscitis communis est, & quæ
non est vnio simpliciter, vniantur Christo, se
quitur quòd tales non habent vnde simpli-
citer & actu nominandi sint membra Chri-
sti, aut esse de corpore Christi, qđ est ecclesia.
Vnde Apostolus hac ratione vtitur, cùm ait.
Si quis spiritum Christi non habet, hic non Roma. 8.
est eius. gloss. scilicet, membrũ. ¶ Præterea fal *Contra secũ*
sitas & error secundæ propositionis, in qua *dum.*
dicunt, quòd cùm aliqui iustificantur non in
cipitũt esse mẽbra Christi qui nõ erant ante
quã iustificarent. licèt sufficiẽter parũ antè in
hoc. c. in cõfutatiõe primi fundamẽti horũ er
rorum ostensa sit, nihilominus ex multis a-
lijs etiam ostenditur. Et primò ex illo quod
dictum est Petro, Macta, & manduca. Quod Act. 10.
ideo dictum esse dicit Augusti. Quia in ec- *Aug. super*
clesiæ corpus nemo intrat, nisi priùs occisus *Psal.* 123.
moritur quod fuit, vt sit quod non fuit, alio-
quin qui non occiditur, & non manducatur
ab ecclesiã, esse in numero populi potest, qui
videtur oculis humanis: in numero autem
populi, qui cognitus est Deo, & de quo di-
cit Apostolus. Nouit dominus qui sunt e-
ius. non potest esse nisi manducatus: ne-
que manducari poterit, nisi primò macta-
tus. Venit paganus: adhuc in illo idololatria
viuit: inserendus est membris Christi, vt in-
feratur, necesse est vt manducetur, sed nõ po-
test manducari ab ecclesia, nisi priùs macta-
tus: renuntiat seculo, tunc mactatur: credit in
Deum, tunc manducatur. Secundò contra il
lud est. Qui de tenebris nos vocauit in admi- 1.Pet. 2.
rabile lumen suum: qui aliquando non po-
pulus Dei. Tertiò illud quod ait Apostolus.
In mensuram vniuscuiusque membri augmẽ Ephe. 4.
tum corporis fiat in ædificationẽ sui in cha-
ritate. glo. Illos qui non sunt corpus ædificat
in suam ciuitatem, vel societatem. Quartò il-
lud Colo. 2. Ex quo totum corpus per nexus
& coniunctiones subministratum & con-
iunctum crescit. glo. virtutibus & membris
in augmentum Dei. gloss. ait in augmen-
tum Dei: quia quasi augetur Deus homi-
nibus ab errore redeuntibus, sicut minueba-
tur deserẽtibus. Quintò ad Ephe. 4. scribi-
tur. Quosdam dedit Apostolos. sequitur: in
ædificationem corporis Christi. glo. vt ædifi
cent eos in corpus Christi, qui adhuc alieni
sunt. Dicit etiam Augustin. In compagem *Aug. in epi*
Christi tanquam in viuam structuram tem- *sto. ad Dar-*
pli Dei, quæ est eius ecclesia, nati homines, *danum.*
non ex operibus iustitiæ quæ fecerunt, sed
renascendo per gratiam, transferuntur tan-
quam de massa ruinæ ad ædificij firmamen-
tum. hęc ille. ¶ Falsitas tertiæ ꝓpositionis, in *Contra. 3.*

 qua

qua dicunt, quòd nec aliqui cùm cadunt à iustificatione per culpam mortalem desinunt esse membra Christi, qui erant membra Christi: satis manifesta est ex dictis. Quia cùm tales peccãdo mortaliter priuētur spiritu sancto, quo corpus Christi & vnum & viuum est, planissimum est, quòd membra Christi simpliciter siue actu esse desinant. ¶Falsitas etiam quartę propositionis, in qua dicunt, ꝙ prædestinatus semper manet mēbrum Christi licèt cadat à gratia præsentis iustificationis, patet ex dictis. ¶Præterea quod etiã falsa sit & erronea hæc propositio, in qua dicunt, quòd Paulus, Augusti. & latro cùm infideles essent, & Christum persequerentur, oues erant, & membra Christi, patet ex dictis, vt non sit opus alia addere, sed tantummodo contra eos inducamus Augu. in quodam sermone de conuersione Pauli loquentem. Elisus est sæuiens, & factus est credens. Elisus est lupus, & factus est agnus. Elisus est persecutor, & factus est prædicator. Elisus est filius perditionis, & erectus est vas electionis. hæc Augu. ¶Cæterùm quòd sexta propositio falsa & erronea sit, in qua dicitur, quod Iudas tempore quo iustificatus cum alijs Apostolis Christũ sequeretur, non erat ouis Christi, non membrum Christi, etiam aperté colligitur ex eo, quòd Iudas creditur baptizatus, sicut & alij Apostoli à Christo baptizati creduntur: vt dicit Augusti. & habetur de con. distin. 4. cap. quando ab Hierosolymis. & capit. se. Sed quicunque baptizati sunt in Christo Christum induerunt, & per consequens membra eius facti sunt. oportet necessariò affirmare, quòd Iudas tempore iustificationis suæ Christi membrũ fuerit. Cuius sententiæ celebre testimonium beatus Augu. dat de Iuda loquens super psalmum. 41. qui inscriptus est persecutioni Absalonis filij Dauid in patrem suum. vbi ita loquitur. Agnoscamus quemadmodum & Christum persequebatur filius suus: habebat enim filios, de quibus dicebat. Non ieiunant filij spõsi quãdiu cũ illis est spõsus: cũ aũt ab eis ablatꝰ fuerit spõsus, tũc ieiunabũt filij spõsi. ergo filij spõsi Apl̃i, & inter eos persecutor diabolus Iudas. Et infrã. Iudas filiꝰ spõsi persequẽs spõsum. hęc ibi. Ecce apertissimũ testimoniũ ꝙ Iudas pro tẽpore iustificationis suę filius spõsi erat, & per cõsequens membrũ Christi.

Cõtra quartam. *Cõtra quintam.* *Cõtra sextã.* *Gala. 3.*

¶In quo ponũtur alij duo modi dicẽdi siue designandi mẽbra corporis Christi. Cap. L VI.

SVMMARIVM.

1 *Modi duo dicendi & describendi membra corporis mystici Christi referuntur.*

Ecundus modus dicendi & describendi membra corporis mystici Christi est dicentium, quòd soli fideles in gratia gratũ faciente existentes, membra corporis Christi dicendi sunt. Ad quã sententiã plures rationes formantur. primò quidem sunt octo illę, quę in. 4. c. huius libri assignatæ sunt, pręter quas sunt quę sequuntur. ¶Primò arguitur ex illo Cantic. 6. Vna est columba mea, id est, ecclesia, quæ hoc loco colũba dicitur, vt suprà annotanimus: quia spiritus sancti donis est illustrata. Ex quo videtur aperte colligi ad mẽbra huius columbæ tantum illos pertinere, qui virtutibus adornati sunt. Vnde Augusti. hoc verbum pertractans. lib. 4. contra Donatistas ita dicit. Vna est columba mea asserat, qui potest huius columbæ membra esse, qui seculo verbis, non factis renuntiat. ¶Secũdò arguitur ex illo Sapientiæ. 3. Filij sapientiæ ecclesia iustorum. vbi soli ad ecclesiam iustorum, quæ est ipsa sancta vniuersalis ecclesia, pertinere videntur, qui filij sunt sapientiæ, cu iusmodi sunt iusti, & sancti viri, secundum illud Eccles. 14. Beatus vir qui in sapientia morabitur. ¶Tertiò arguitur ex illo Augusti. libro. 4. contra Donatistas. Vox inquit non mea, vel alicuius hominis, sed ipsius domini, nec per homines, sed per angelos sonuit Christo nato, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. quæ vtiq; nato Christo non sonaret ore angelico, nisi Deus hoc vellet intelligi eos esse in vnitate corporis Christi, qui sunt in pace Christi: eos antè in pace Christi esse, qui sunt bonæ volũtatis. ¶Quartò arguitur ex illo Hugonis de sancto Victore. lib. de sacramẽtis in secunda parte dicentis. Nihil in corpore Christi mortuũ, nihil extra corpus viuum. ¶Quintò arguitur sic. Corpus Christi verũ est figura corporis mystici, sed in corpore Christi vero nõ est aliquod mẽbrũ impurũ. ergo videt ꝙ nullus dicẽdus sit mẽbrũ corporis Christi mystici nisi purus sit à peccato. Et cõfirmatur per illud Aug. qđ magister sentẽtiarũ adducit in. 4. di. 8. qui loquẽdo de vnitate ecclesiæ ita dicit. Cuiꝰ vnitatis sacramẽtũ est corpꝰ Christi ꝓpriũ de ꝟgine sumptũ: qa vt corpꝰ Christi ex multis mẽbris purissimis & imaculatis cõstat, ita so-

Argumẽtũ primũ quod cũ sequentibus soluetur infrà. c. 59. 1 *Secundum.* *Tertium.* *Quartum.* *Quintum.*

ita societas ecclesiastica ex multis personis à criminali culpa liberis consistit. In cuius rei typo arca domini de lignis sethin facta est, quæ sunt imputribilia, & albæ spinæ similia. hæc ille. Tertius modus loquendi in hac materia est, quòd omnes fideles fidei integritatem seruantes sunt membra Christi. Pro quorum sententia facere videntur omnia quæ dicta sunt circa capit. 3. huius operis, in quo longo sermone ostensum est, quòd in sancta & vniuersali ecclesia boni & mali permixti sunt. Pro quorum opinione etiam hoc
Galat. 3. suffragari potest quod ait Apostolus. Quicũque baptizati estis in Christo, Christum induistis. Ex quo videtur, quòd omnes baptizati in Christo, membra Christi dicendi sunt: cùm induere Christum nihil aliud esse videatur, quàm Christo adhęrere, siue Christo vniri tanquam membrum eius. Vnde Augusti. tractans hoc verbum super psalmũ. 83. ita dicit. Si enim Christiani omnes & fideles & baptizati ipsum induerent, sicut Apostolus ait. Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. si membra sunt facti corporis, & dicunt se sancta non esse, capiti ipsi faciunt iniuriam. hæc ille. Item idem argui-
1. Tim. 4. tur ex illo, Saluator omnium est & maximè
1. Iohan. 2. fidelium. & dicitur. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nostris tantùm, sed etiam totius mundi. Saluare autem homines, aut propitiatorem esse pro peccatis eorum, competit Christo secundùm quòd est caput. ergo sequitur quòd omnium illorum sit caput, & ita omnes fideles membra eius sunt.

¶In quo veritas declaratur motæ difficultatis, quorum scilicet hominum Christus caput sit, & qui corporis sui, quod est ecclesia, mẽbra sunt dicendi. Capit. LVII.

SVMMARIVM.

1 *Christi membra triplicia describuntur.*
2 *Fideles, qui peccatis mortalibus subuertuntur, q. actualiter Christi membra non dicantur.*
3 *Ecclesiæ in unitate quòd boni, & mali esse dicantur, dummodo rectam habeant fidem.*

AD declarationem huius difficultatis licèt plura dicta sint à nobis circa. c. 5. huius operis nihilominus pro maiori intelligentia veritatis aliqua addentes: notandum duximus cum excellentissimo doctore sancto Tho. in. 3. parte summę suæ. ꝙ inter alias differentias inter corpus naturale hominis & corpus mysticũ vna est hæc, videlicet, ꝙ mẽbra corporis naturalis sunt omnia simul: mẽbra autẽ corporis mystici non sunt ómnia simul, nec quãtum ad esse naturę: quia corpus ecclesiæ constituitur ex hominibus, qui fuerunt à principio mundi vsq; ad finem ipsius. Nec quantum ad esse gratiæ: quia quidam etiã eorũ qui sunt, in vno tẽpore gratia carẽt, postmodum habituri, alijs eam iam habentibus. Sic ergo mẽbra corporis mystici non solũ accipiũtur secũdùm ꝙ sunt in actu, sed etiã secũdùm ꝙ sunt in potẽtia. Quædã tamẽ sunt in potẽtia, quę nũquã reducẽtur ad actum, & hoc secundum triplicẽ gradũ. quorũ primus est per fidẽ. secũdus per charitatẽ vię. tertius per fruitionẽ patrię. Sic ergo dicẽdũ est, ꝙ accipiẽdo generaliter secũdùm totũ tẽpus mũdi Christus est caput omniũ hominũ: sed secũdùm diuersos gradus. Primò enim & principaliter est caput eorũ, qui actu vniuntur sibi per gloriã. Secũdò eorũ, qui actu vniũtur sibi per charitatẽ. Tertiò eorũ, qui actu vniuntur sibi per fidẽ. Quartò verò eorũ, qui sibi vniũtur solũ in potẽtia, nõdũ reducta ad actũ, reducẽda tamẽ secũdùm diuinã prædestinationẽ. Quintò verò eorũ, qui sunt in potẽtia sibi iungi, quæ nũq; reducetur ad actũ: sicut homines in hoc mũdo viuẽtes, qui nõ sunt prędestinati, qui tamẽ ex hoc seculo recedẽtes, totaliter desinũt esse mẽbra Christi, q iã nec etiã sunt in potẽtia vt Christo vniãtur. Sunt ergo istis benę cõsideratis, mẽbra Christi siue corporis eius, qđ est ecclesia, in triplici differẽtia. Quędã enim sunt mẽbra actu vnita & viua, siue vita glorię: sicut illi, qui actu vniuntur Deo per gloriã in superna beatitudine cõstituti, siue ꝑ fidẽ formatã, quę diciẽ per dilectionem operãs: sicut sunt fideles iusti in hac pręsenti vita. Quędã verò sunt mẽbra vnita quidẽ aliquo modo, scilicet per fidẽ, sed non sunt viuẽtia: quia nõ vniũtur ei vinculo charitatis. Huiusmodi sunt fideles in peccato mortali existẽtes, q fidẽ informẽ habẽt: quę cũ sine operib⁹ mortua sit. Iaco. 2. &. 1. Io. 3. dicit. Qui nõ diligit, manet in morte. tales vita gratię carẽtes sunt velut mẽbra mortua. & quia

Mẽbra Christi triplicia
Prima. 1
Secunda.

rationẽ perfectam membri non solùm cõsti tuit vnitas cõtinuationis, quã membrum ha bet cũ alijs membris in vno corpore, sed vnitas vitæ siue spiritus corpus formantis & viuificantis: quia vt dicit Arist. mẽbrũ mortuũ impropriè & æquiuocè dicitur mẽbrũ. Hinc
Aristo. 2. de anima.
2 est, ꝙ fideles in peccato mortali existẽtes nõ dicuntur mẽbra Christi perfectè & ꝓpriè, sed imperfectè & impropriè, sicut dictum est de mẽbro mortuo. Vnde sanctus Tho. in. 3. parte ita dicit. Fideles qui peccatis mortalibus subuertũtur, nõ sunt membra Christi actualiter, sed potentialiter: nisi fortè imperfectè per fidẽ informẽ, quę vnit Christo secundùm quid, & non simpliciter: vt scilicet per Christũ homo consequatur vitã gratiæ. hæc sanctus Tho. ibi. Itẽ idẽ in primo scripto ita dicit. Homines autẽ fideles peccatores pertinẽt aliquo modo ad vnitatẽ ecclesię, inquãtũ cõtinuãtur ei per fidẽ, quę est vnitas materialis: nõ tamẽ possunt dici mẽbra propriè, sicut nec membrũ mortuũ nisi æquiuocè. hæc ibi sanctus Tho. Alexan. verò de Ales de hac materia in. 3. suo loquẽs dicit sic. Ad vnionẽ corporis mystici siue ecclesiæ nunquã propriè pertinẽt existẽtes in peccato mortali: tamen refert dicere vnitatẽ ecclesiæ & corporis ecclesiæ. In vnitate enim ecclesiæ sunt boni &
3 mali, dũmodo habeant fidẽ rectã. Et hoc est quod habetur Matth. 13. ꝙ ipsi tritico adiũcta sunt zizania. & dicit Augu. ꝙ ecclesia est ager, in quo radicãtur triticũ. i. boni. & zizania. i. mali simul, tamẽ separabuntur in fine. Vnitas verò corporis nõ est nisi per fidẽ formatã charitate. Secundũ ergo propriã rationẽ corporis mali nõ sunt de corpore ecclesię quãuis sint de ecclesia. hæc Alex. Itaq; secundum istũ doctorẽ fides informis, quæ sufficit ad hoc, ꝙ quis dicatur pertinere ad vnitatẽ ecclesiæ nõ sufficit ad vnitatẽ corporis ecclesiæ. Cuius ratio talis potest assignari: quia cùm vnitas corporis cõstet ex partibus suis, necessariò oportet, ꝙ sicut in corpore naturali id, quod est forma substantialis sit in toto & in qualibet parte corporis, ita & in corpore mystico necesse est vt id, quod est ad similitudinẽ spiritus humani in eo, sit & in toto corpore mystico, & in qualibet eiꝰ parte: & cõsequẽs sicut membrũ naturale recedẽte anima non verè sed impropriè & æquiuocè dicitur mẽbrũ: ita in corpore mystico, spiritu sctõ, quasi anima vegetãs & viuificans in corpore est, ab aliquo per peccatũ mortale expulso, iã talis propriè ad vnitatẽ corporis ecclesiæ nõ ptinet: quia vt dicit Hugo de sctõ victore, nihil in corpore Christi mortuũ: nihil extra corpus viuũ. Hinc Apostolus. Si quis nõ habet spiritũ Christi, nõ est eius, scilicet, mẽbrũ. Roma. 8.
Cæterùm alia dicũtur mẽbra secũdùm potentiam, & hæc sunt in duplici differẽtia. Nã quędam sunt sic in ꝓtẽtia, quæ tamẽ nũquã reducentur ad actũ: quales sunt multi peccatores præsciti, qui nũquã cõuertẽtur ad Deũ, dicũtur mẽbra in potẽtia, secũdùm ꝙ sunt vnibiles corpori. Ista autẽ potentia fundatur in duobus, vt dicit sanctꝰ Tho. videlicet primò & principaliter in virtute Christi, quę est sufficiẽs ad salutẽ totius humani generis, secundùm illud. Nõ est abbreuiata manus eius, vt saluare nõ possit. Secũdò in libertate arbitrij. Tertia. Isa. 50.
Alij verò sunt mẽbra in potẽtia, quæ reducẽda est in actũ secundùm ordinationẽ diuinæ prouidẽtiæ, sicut sunt peccatores etiã infideles, qui sunt prædestinati ad vitã æternã, quorũ potẽtia dicimus ꝙ fundatur in tribus. Primò in virtute Christi, quæ (vt dictũ est) sufficiẽs est ad salutẽ totius humani generis. Aduocatũ habemus apud patrẽ Iesum Christũ iustũ, ipse est ꝓpitiatio pro peccatis nostris, nõ pro nostris autẽ tantũ, sed totius mũdi. Secũdò in infallibilitate diuinę ꝓuidentiæ. Tertiò in libertate arbitrij. 1. Iohan. 2.

¶In quo respondetur obiectionibus factis in contrariũ per eos, qui dicunt, quòd soli electi membra sunt corporis Christi. Capit. LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones decẽ eorum, qui dicunt solos electos, siue prædestinatos membra Christi esse, ac illorum tantùm Christum esse caput, diluuntur.*
2 *Homo quomodo dupliciter dicatur esse Dei, ostenditur.*
3 *Veritas multipliciter accepta recensetur.*

His sic declaratis, facile nobis est iam respondere cũctis obiectiõibꝰ aduersariorũ. Respõdebimꝰ primò ad rationes factas ꝓ parte illorũ, ꝙ dicũt solos electos, siue ꝑdestinatos mẽbra Chri esse, ac illorũ tm̃ Chr̃m esse caput.

¶Ad

Ad primũ argu.c.54. factum. ¶Ad primã, in qua obijcitur ex illo ad Eph. 5. Christus dilexit ecclesiam. &c. respõdetur negando consequentiam: quoniam secundũ iam dicta Christus non tãtùm dicitur caput huius vitæ decursu eorum, quorum saluator secundùm efficiẽtiã est, cuiusmodi sunt prædestinati: sed etiam omnium, quorum saluator est secundùm sufficientiam, dummodo sibi fide formata vniantur. vniuersaliter quidem inquit Apostolus. *Gal.3.* Quicunq; baptizati estis, Christũ induistis. *Rom.8.* Item qui spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt. Cæterùm indifferẽter loquitur de omnibus fidelibus idẽ Apostolus, *Rom.12.* cùm ait. Multi vnum corpus sumus in Christo. *Ephe.5.* Membra sumus corporis eius.

Ad secũdũ. ¶Ad secundum, quod obijcitur ex illo. Nouit dominus qui sunt eius. respõdetur, quòd Dei non sunt tantùm prędestinati, sed etiam qui secundùm præsentem iustitiam per gratiam sibi vniti sunt. vnde sanctus Thom. iii. 3 part. q. 48. dicit, quòd homo dupliciter dicitur esse Dei. Vno modo inquantum subijcitur potestati eius: & hoc modo nũquam desinit homo esse Dei, secundùm illud Daniel. *Daniel.4.* Dominabitur excelsus in regno hominum, & cuicunq; voluerit, dabit illud. Alio modo per vnionem charitatis ad eum, secundùm quod dicitur. *Rom.8.* Si quis spiritum Christi nõ habet, non est eius. & hoc modo quis desinit esse Dei per peccatum. Ad glo. verò quæ inducitur, respondetur dupliciter. Primò secundùm quod dicit dominus Altisiodo. in sum. sua circa. 8. dist. 4. sententiarum, q̃ hoc intelligendum est diuisim, nõ autem cõiunctim. & tunc est sensus. illi sunt hortus conclusus, fons signatus. &c. qui conformes sunt imagini filij sui, siue sint pſciti, siue prædestinati, siue vocati, siue iã glorificati. Planè oẽs isti dũ tamẽ actu conformes sint imagini filij Dei, quod fit per gratiam gratum faciẽtem, sunt illi, quorum numerus est hortus conclusus, fons signatus. &c. sicut suprà circa. 5. c. declarauimus. Secundò respondetur, quòd si illud totum prædestinauit, vocauit, iustificauit, & glorificauit, accipiendum sit coniũctim, tũc glo. illa loquitur de ecclesia secundùm statũ vitæ futuræ, ad quem soli electi pertinebunt tunc actu, nunc verò in potestate solùm pertinent si in peccato mortali existant, sicut superiùs diximus. Habetur præterea ex ista gl. manifestè, q̃ electi non sunt hortus cõclusus &c. nisi priùs iustificati, & tunc benè conceditur, q̃ numerus talium sit hortus cõclusus &c. secũdùm diuinã prædestinationem, & simul secundùm præsentẽ iustitiã, sed cũ hoc stat, q̃ etiã pręsciti pro tẽpore iustificationis eorũ sint etiã hortus conclusus. &c.

Ad tertium ¶Ad tertiũ quod obijcitur ex illo. 1. Johan. 2. Ex nobis prodierũt. &c. respondetur, q̃ illi, qui recesserunt ab ecclesia per aliquã impietatẽ, & in illa mortui sunt, dicũtur non fuisse primò de ecclesiæ corpore secundũ prædestinationẽ, nõ autẽ simpliciter, si cùm in ecclesia erãt integrã fidẽ, firmã spẽ, & sincerã charitatem obseruabãt. Vnde tales quãdiu piè vixerũt, secundũ præsentẽ iustitiã filij Dei fuerunt. Vnde Augu. lib. de correctione, & gratia. & ponitur de pœ. d. 4. §. nã cũ. dicit sic. Isti cùm piè viuunt, dicũtur filij Dei: sed quia victuri sunt impiè, & in eadẽ impietate morituri, nõ eos dicit filios. hæc Aug. Et ita simili modo respõdetur ad authoritatẽ Iohan. & ad dictũ Aug. & ad oia similia, quæ Aug. ponit locis suprà nominatis. Verùm cõmemorandũ est, quod superius diximus, q̃ ex sola prædestinatione, qua aliquis est prædestinatus vt sit filius Dei per gratiã adoptionis, non dicitur quis filius Dei simpliciter, siue actualiter, sed solùm in potẽtia, sed ex præsenti iustitia est, & nominatur quis filius Dei actu siue simpliciter: licet sic iustificatus nõ sit prædestinatus ad vitam æternam. Vnde beatus Augu. longo processu tractat quomodo dicendi sint oues Christi, qui adhuc in errore sunt, & finaliter dicit sic. *Aug. super Iohã. homi. 45.* Secundum præscientiã Dei, & prædestinationem quammultæ oues foris, quammulti lupi intus, & quammultæ oues intus, & quammulti lupi foris. Quid est q̃ dixi quammultæ oues foris? quammulti luxuriantur, casti futuri, quammulti blasphemãt Christũ, crediturì in Christũ, quãmulti se inebriant, futuri sobrij: quãmulti rapiunt res alienas, donaturi suas, & ij oues sunt. Verũtamen modò alienam vocem audiunt, alienos sequuntur. Itẽ quãmulti intus laudant blasphematuri: casti sunt fornicaturi: sobrij sunt se vino postea sepulturi: stant casuri, & non sunt oues. De pdestinatis enim loquimur de his loquimur, quos nouit dñs qui sunt eius. Et tamen ipsi quandiu rectè sapiunt, Christi vocem audiunt. Ecce audiunt isti, non audiunt illi: & tamẽ secundũ prædestinationẽ nõ oues isti, ones illi. hæc Aug. Ecce manifestè August. dicit prædestinatos peccatores oues esse, non tamen actu: cùm dicat eos nõ audire vocem pastoris Christi, sed alienos sequũtur. Cùm tamẽ Dominus dicat Iohã. 10 Oues meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me. sed in potentia quæ ad actum reducenda est, cùm ait: quammulti luxurian-

tureasti futuri. &c. Nec mirari quis debet, si scriptura tan simpliciter loquatur de talibus tan quam de simpliciter ouibus, aut filijs, siue etiam membris Christi: quoniam hoc non fit ideo, quòd actu sint oues Christi, aut filij Dei, aut membra actu suscipientia influxū Christi à Christo capite: sed talis scripturæ vsus est propter ineffabilem certitudinem diuinę prouidentiæ. Hac quippe ratione dominus quandoq; simpliciter loquitur de eis, quę solum sunt in potentia: imò quandoq; per verbum de præterito loquitur de eo, quod in lōgissimum tempus expectatur. Quorum exēpla multa sunt in scriptura sancta: sicut patet maximè in prophetis de incarnatione Christi, de aduentu ad iudicium, & de pluribus alijs. Simili modo est in materia præsenti. Vnde Aug. lib. de correct. & gratia tractās illud Apli ad Rom. 8. Quos vocauit, hos & iustificauit: quos prædestinauit, hos & vocauit &c. dicit. Adhuc vsq; in finem seculi multi vocandi & iustificandi sunt: & tamen verba præsentis temporis posuit etiam de rebus futuris: tanquam iam fecerit dominus, quæ vt fierent, iam ex æternitate disposuit: ideo dicit de illis propheta: qui facit quæ ventura sunt. hæc Augusti. ¶ Ad quartum quod obijcitur ex Augusti. super Psal. 103. respōdetur, quòd Augu. non negat, quòd præsciti, qui finaliter damnabuntur, pro tempore iustificationis eorum communicauerint charitati: quia iustitia cùm sit remissio peccatorū non adimpletur sine charitate. Præterea etiā dæmones ipsi damnatissimi, in charitate dicuntur fuisse creati. vnde Augusti. dicit. Bonam voluntatem quis inquit fecit in angelis, nisi ille, qui eos cum sua voluntate, id est, amore casto, quo illi adhærent, creauit, simul in eis condēs naturam, & largiens gratiam? Sed exponendum est illud verbum Augusti. prout exponit Magister Sententiarum. in. 3. dist. 31. sic. Charitas est fons, cui alieni, id est, damnādi nō cōmunicant, scilicet finaliter: quia aliàs non damnarētur. ¶ Ad quintum quod obijcitur ex Augusti. lib. de doctri. Christiana. dicentis. Non est reuera. &c. respondetur. Pro euius responsione, & pro concordantia multorum passuum sacræ scripturæ & dictorum doctorum sanctorum, qui videntur in cortice sibijnuicem aduersari, notandum est, quòd veritas multipliciter accipitur. Est
3 enim veritas essentiæ, quæ secundùm rationem speciei consideratur. de qua potest capi illud Augustini in libr. Soliloquiorum dicentis. Verum est illud quod est. Secundo modo dicitur veritas permanentiæ, cōtinuationis, siue perseuerātię: hoc modo non dicit verū qđ cito desinit esse, siue id, quod permāsurū nō est, secūdùm illud. Si māseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis. Tertio modo dicitur veritas perfectionis, siue consummationis. de qua potest accipi illud. Verè hic homo iustus erat. verè quidem iustus dictus est Christus: quia consummatæ iustitię & per consequens perfectionis fuit. Sic decet nos adimplere omnem iustitiam. Istā diuisionem veritatis triplicis ponit Cancellarius antiquus Parisius in sum. sua super verbo Aug. ad Iulianum comitem. Charitas, quæ deseri potuit, nunquàm vera fuit. Hoc insuper de illo originaliter tangitur super eodem verbo à Magistro Sententiarum. in. 3. dist. 31. vbi quærit. Vtrùm sit vera charitas, quæ amittitur. Qui a respondens ad prælegatam authoritatem dicit. quòd dictum Augusti. non ad essentiam charitatis refertur, sed ad efficientiā: quia non efficit charitas quæ deserit hominem verè beatum, non enim perducit eū ad verum bonum. Item ad illā eiusdem Augusti. Charitas est fons, cui alieni, id est, damnandi non communicant, respondet. Non communicant, scilicet in fine: quia non perseuerant. Et consequenter inquit. Possunt autem hæc, quæ de charitate dicta sunt, intelligi de charitate perfecta, quam soli electi habēt, quæ semel habita, nō amittitur. hæc Magister Sentētiarum. Ex cuius verbis clarè patet diuisio posita triplicis veritatis, cū dicat charitatem, quæ desinit esse, fuisse veram veritate essentię, sed non permanentiæ, aut perfectionis. Et quoniam, vt sæpenumerò repetitū est, & habetur in gl. ad Rom. 8. Societas & vnitas, qua compaginamur, & efficimur vnum corpus vnici filij Dei, ipsa charitate efficitur, & constituitur. Eadem videtur currere diuisio veritatis de membris Christi, quæ fit de veritate charitatis. Præterea considerādum, quòd inter istos acceptionis modos veritatis talis ordo est, quoniā secūdus præsupponit primū necessariò, & addit supra ipsum, & tertius supra secundum. veritas enim perseuerantiæ præsupponit veritatem essentiæ, & veritas perfectionis præsupponit vtrāque, & addit consummationem. Ex quibus aperte cognoscimus, quòd omne verum veritate permanentiæ aut perfectionis est verum veritate essentiæ, & non èconuerso. Secundò, quòd non esse verum veritate permanentiæ siue perfectionis, non dicit non esse verùm simpliciter, imò sic arguendo, committeret

falla-

Marginalia: Ad quartū. — Aug. 12. de ciui. Dei — Ad quintū. — Ioan. 8. — Luc. 23. — Math. 3.

fallacia consequentis, ab inferiori ad suū superi⁹ arguēdo negatiuè sic. Iste nō est homo demonstrato asino. ergo non est animal. Ex quorū omniū consideratione patet huiusmodi propositiones veras esse. Præsciti iustificati sunt vera mēbra Christi, veritate essentiæ. Patet, quia tales vera charitate secundū eundem modū veritatis actu cōiunguntur Christo. Præterea tales sunt verè filij Dei. Dedit eis potestatē filios Dei fieri. (Ioan. 1.) Aug. super Psal. 122. Si credis ipsi, potestas tibi data est vt sis inter filios Dei. Secunda. Præsciti iustificati nō sunt vera mēbra Christi, veritate perseuerātiæ, siue cōtinuationis. patet, quia charitate permāsura vsq; in finē, siue charitate vera veritate permanētiæ nō vnlūtur Chrō. Quo modo dicit Augu. ꝙ charitas fons proprius est & singularis bonorū, cui non cōicat in fine alienus, id est, dānandus, vt dictū est ex dictis Magistri. De hoc genere veritatis accipiēdū est etiā quod dicitur. Iohā. 8. Si māseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis. & glo. quæ sup illud. 1. Iohā. 2. Ex nobis prodierūt, sed non erāt ex nobis. dicit sic. Si exierūt ex nobis, nō erant ex nobis veraciter. Hoc etiā modo dicit Aug. lib. de correct. & gratia. & ponitur de pœ. d. 4. §. cū ergo. tractans illud Iohā. Ex nobis prodierunt. &c. quod ex aduerso fuit inductū. Quid aliud dicūt, nisi ꝙ nō erāt filij Dei etiā quādo erāt in professione, & nomine filiorū? nō quia iustitiā simulārūt, sed quia in ea non perseuerārūt. hæc Augu. Ecce qualiter Aug. tales dicit veros fuisse filios Dei veritate essentiæ, in hoc, ꝙ dicit veram & non simulatā habuisse iustitiā. Per iustitiā aūt, vt ait Hiero. multi adhærēt Christo: sed nō veros esse filios Dei dicit, siue mēbra Christi veritate perseuerantiæ. vnde dicit, ꝙ in ea nō perseuerarūt. Et per hoc respōdetur ad illud dictū Aug. principale. Nō est reuera corpus Christi, quod cū illo non erit in æternū. ꝙ accipiendū sit de veritate cōtinuationis perseuerātiæ, aut perfectionis: nō autē de veritate essentiæ siue rei: quia veraciter corpus Christi sunt. Vnde Augu. ait sic. (Aug. super Psal. 139.) Caput illius capitis sancta ecclesia est, in cuius nos membris sumus, & caput nostrum diligimus. hæc Augusti. Vel respondendū est secundū quòd dominus Richard. respondet in. 3. sententiarum ad eādem authoritatem, dicens dictum illud Augusti. exponendum esse, id est, non pertinent ad corpus Christi illi, qui non habent vnde cū Christo possint in æternum manere, quod omnes iusti habere noscuntur. hæc Richard. Et ita authoritas intellecta nō facit ad propositum argumentū, sed magis fauet authoritati quam posuimus

¶ Ad sextum quod sumitur ex illo Aug. contra Donatistas. Sunt quidam in eo numero. &c. quòd sunt Dei secundùm prædestinationem. ꝙ non simpliciter, sed potentia esse tales: non autem secundùm vnionem gratiæ gratum facientis, secundùm quam quis simpliciter dicitur esse Dei: sicut sæpe dictū est. (Ad sextum.)

¶ Ad septimum quod obijcitur ex eodē Augusti. & de eodem libr. contra Donatistas, ꝙ multi. &c. respondetur eodem modo: quia licèt propter infallibilitatem diuinæ præsciētiæ tales dicantur simpliciter meliores, intelligendi tamen sunt potentia, non actu, cùm actu non habeant charitatem. Vnde quis apud Deū bonus dicitur. vt dicit Aug. potētia tamen sunt meliores, quæ certitudinaliter ad actum reducenda est. Et quod ita dicendum sit, etiam ex dictis eiusdem Aug. superiùs inductis apparet manifestè. (Ad septimū)

¶ Ad octauū quod obijcitur: ꝙ Deus ab æterno dilexit. &c. respondetur negando consequentiam: quoniam licet Deus ab æterno dilexerit electos & ab æterno prædestinauerit eos vt sint membra eius in certo futuro tempore per vnionem cum Christo hic per gratiam & in futurò per gloriam: tamen non sequitur ꝙ sint actu membra eius, & quòd actu sint vniti, siue incorporati ei per gratiā, aut per gloriam: aliàs eodem iudicium esset sumendum de esse dilectum à Deo & esse illius filium, aut membrum, sicut electi sunt ab æterno, sic dicendi essent membra Christi, quod falsum est. Vnde falsum est quod dicunt, quòd nō sit maior ratio de dilectione & eius prçordinatione, vt electi sint mēbra eius. &c. Ratio aūt diuersitatis est: quia esse alicuī à Deo, vel cognitū, vel dilectū, non ponit actu aliquid in reb⁹ cognitis, & dilectis: sed tātū in cognoscente, & diligēte. Sed mēbrum esse actu alicuius corporis, denotat necessariò hoc quod dicitur esse mēbrum, nexibus aliquibus actu esse vnitum corpori, cuius est mēbrum, & influxū aliquē sensus, & motus actu suscipere ab eo, ꝙ vicē capitis in corpore obtinet, quæ omnia tēporalia sunt: vnde argumentū non procedit. (Ad octauū.)

¶ Ad nonū quod sumit ex Augu. lib. de correctio. & gratia. & ponitur de pœni. d. 4. c. hanc societatē. respondetur sicut ad prædicta: omnia quidē soluuntur per diuisionē factā de eis, qui sunt solum de prædestinatione filij, & non secundū præsentē iustitiā, & de alijs qui sunt secundū præsentē iustitiā, & nō secūdū pdestinationē, attribuēdo singula sin- (Ad nonum.)

la singulis patet clarissima responsio ad totū illum processum Augusti. vbi suprà. quare cùm non sit opus plura dicē di ad rem istam, supersedemus ab alijs. ¶Ad decimum quod obijcitur, quòd corpus Christi verum est figura. &c. respondetur secundùm quòd respō det dominus Guilielmus Altisio. in sum. sua: quòd similitudo corporis naturalis Christi ad corpus mysticum non respicit nisi præsens: scilicet, quia sicut corpus Christi naturale consistit in præsenti ex membris purissimis: ita corpus Christi mysticum quo ad eius vera membra cōsistit ex fidelibus à peccati macula mūdis, & puris. Et ratio est, quia vt sanct⁹ Tho. dicit: mēbrum nō iudicatur secundùm illud, quod de eo potest fieri, sed secundùm illud, quod est. Vnde manus antequam obscindatur membrum est corporis, quāuis sit futurum abscindi. Et similiter qui est in gratia, membrū Christi est quāuis postea abscindatur. hæc sanctus Tho.

Ad decimū

S. Tho. in. 3

¶In quo respōdetur ad rationes aliorū qui secūdo loco, & tertio aliter circa mēbra Christi locuti sunt in capitulo. 56. Cap. LIX.

SVMMARIVM.

1 *Rationes doctorum, qui Christi membra solùm nominant eos, qui in gratia gratum faciente existunt. &c. soluuntur.*

Mplius superest respondere ad rationes aliorū doctorum, qui Christi membra tātūmodo nominant eos, qui in gratia gratū faciēte existūt, & eorū, q dicūt vniuersaliter vniuersos fideles Chri ad mēbra Chri pertinere. Quorum solutio breuiter expediri potest attenta declaratione, quam de veritate huius rei fecimus circa cap. 55. Ibi enim tot dicta sunt, vt clarè pateat respōsio omniū rationum factarū. ¶Primò enim rationes eorum, qui asserunt ad membra Christi pertinere solos eos, qui in gratia gratum faciente existunt. procedunt de illis, qui actu membra sunt vera spiritu Dei viuificata, secundū 1 quòd Hugo de sancto Victore in secunda parte de sacramentis. ecclesiam describit dicens. Ecclesia sancta corpus Christi est, viuificata spiritu, & vnita fide. & sic procedit dictum Apostoli. Si quis Christi spiritum non habet, non est eius, scilicet membrum. Rationes aut aliorum procedunt de eis, qui quocunq; modo, siue verè & perfectè, siue æqui uocè, & imperfectè ad vnitatē corporis Christi pertineant. Primi sunt fideles iusti, qui charitatis copula Christo vniti sunt, & viuūt de spiritu eius. Secundi sunt fideles peccatores, qui vnitate fidei informis vniuntur corpori ecclesiæ: sicut copiosè superius est ostē sum. Aliàs etiam circa capit. 5. data est alia diuisio, videlicet, quòd esse de ecclesia, dicitur dupliciter. Aut numero, & merito, sicut sunt iusti, de quibus procedunt primæ rationes. Aut numero solùm, sicut fideles peccatores, quomodo conceduntur rationes aliorum. Vel sumendo aliam viam sancti Tho. in tertia parte, de qua suprà fecimus mentionem, quòd aliqua sunt membra actu, & aliqua potentia. Primæ rationes concedendæ veniunt de his, qui membra actu sunt. Secundæ verò de his, qui in potentia sunt membra.

Solutiones argumentorū secundi modi dicen di cap. 56.

Rom. 8.

¶In quo declaratur, qualis sit vnio membrorum ecclesiæ adinuicem, & de modo vnionis membrorū ad caput. Cap. LX.

SVMMARIVM

1 *Vnitas adinuicem quadruplex secundū Thomā describitur. Et quomodo hæc in corpore mysti coinueniatur.*

2 *Vnitas simplicitatis ecclesiæ, quòd Columbæ nomine denotatur.*

3 *Vnitas inter patrem, & filium quòd sit duplex vna naturæ, altera amoris. Et qualiter vtraque sit in nobis, ostenditur.*

4 *Mysticum corpus quomodo dicatur vnum.*

Vanquā de vnitate ecclesiæ multū diffusè in superiorib⁹ in. c. 7. & . 36. locuti fuerim⁹, nihilominus ad pleniorē intelligentiā sacramēti vnitatis aliqua de qualitate vnionis mēbrorū eius adinuicem, & de modo vnionis mēbrorū ad caput disputabim⁹. ¶Quòd aūt vnio mēbrorū adinuicē sit vnio essentiæ siue essentialis, arguit sic. Quędā gl. pro regula ponit sup illud. 1. Cor. 7. qui adhæret Deo, vnus spiritus est cū eo. Quòd quādo de duobus dicitꝗ sint vnū, & nō addit quid vnū, intelligendum

Argumētū primum.

telligendum est ꝙ sint vnius essentiæ, sed absolutè dicitur Canti. 6. Vna est Colūba mea. ergo ecclesia ipsa est vna vnitate essentię.

Secundum. ¶ Item Ioan. 17. dicitur. Claritatem quā dedisti mihi, dedi eis: vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. sed pater & filius sunt vnius essentiæ, ergo etiam membra ecclesiæ adinuicem sunt vnum vnitate essentiæ.

Tertium. ¶ Tertiò arguitur, ꝙ fides non possit habere rationem medij, quo membra ecclesiæ vnum corpus esse dicantur, sic. Fides non habet respectum ad alterū, sed est absolutè in subiecto suo, vnde non cōparat subiectū suūad aliud per modum identitatis vel diuersitatis: ergo non videtur habere ratione vnientis.

Quartum. ¶ Quartò, medium debet esse commune extremis: fides autem nō competit capiti ecclesiæ, vt patet, ergo videtur ꝙ per fidem nō sit vnitas ecclesię nec inter se adinuicē, nec ad caput.

Quintum. ¶ Quintò: prius naturali intelligentia est esse, quàm esse vnū, & esse vnum, quàm esse viuum: sed per fidem dicitur esse vita in membris ecclesiæ secundùm illud. Roma. 1. Iustus ex fide viuit. ergo fidem præcessit vnitas. ergo per fidem nō est vnitas ecclesiæ. Cōsequentia patet: quia causa præcedit, non autē sequitur effectum suum.

Sextum. ¶ Sextò arguitur, quòd nec etiam charitas sit mediū vnionis membrorū ecclesiæ: quia charitas in diuersis est differentijs, & cū ex diuersis numero nō sit ꝓpriè vnio, videt ꝙ ecclesia per charitatē nō potest dici vna numero. consequentia patet, & antecedens etiam.

In oppositū ¶ In oppositum sunt quæ in superioribus diximus, & maximè in proœminatis capitulis. Est etiam illud Augusti. dicentis.

Aug. super Psalm. 36. Nos in corpore ipsius sumus, si fides nostra sincera sit in illo, & spes nostra certa: & charitas accensa: si in corpore ipsius, & membra ipsius sumus. Item beatus Hilarius in notulis super Psal. exponens illud Psalm. 121. Hierusalem quæ ædificatur vt ciuitas. dicit sic. Vnum ecclesiæ corpus est, non quadam corporum confusione permixtum, nec singulis in indiscretum aceruum & informē cumulum vnitus, sed per fidei vnitatem, per capitis societatem, per operum voluntatisq; concordiam, per sacramenti vnum in omnibus donum: vnū omnes sumus. In quod nos hortatur Apostolus dicens. Obsecro vos fratres, vt illud idipsum sapiatis eandem charitatem habentes. Pro declaratione præsentis difficultatis notandū, quòd vt S. Tho. dicit

S. Tho. in. 3 sentē. d. 13. in corpore naturali inuenitur quaduplex

1 vnitas adinuicem. Prima est secundùm conformitatem naturæ, quia omnia membra cōstant ex fidelibus partibus, & sunt vnius rationis: sicut manus, & pes ex carne, & osse: sic dicūtur membra vnum genere vel specie. Secunda per colligationem eorum adinuicem per neruos, & iuncturas, & sic dicuntur vnum per continuationem. Tertia est secundùm quam diffunditur vitalis spiritus & vires animæ per totum corpus. Quarta est secundùm quòd omnia membra perficiuntur per animam, quæ est vna numero in omnibus membris. Et hæ quatuor vniones inueniuntur in corpore mystico. Prima in quantum omnia membra sunt vnius naturæ, vel specie, vel genere. Secunda in quantum colligata sunt adinuicem per fidem: quia sic continuantur in vno credito. Tertia secundùm quòd viuificantur per gratiam & charitatē. Quarta secūdùm quòd in eis est spiritus sanctus, quæ est vltima perfectio, & principalis totius corporis mystici quasi anima in corpore. Prima dictarum vnionū non est vnio simpliciter: quia illud, in quo est vnio, hoc non est vnum numero, sicut est in tribus sequentibus: quia per fidem, & charitatem in vno vniuntur credito, & amato. Similiter spiritus sanctus vnus numero omnes replet homines. hæc sanctus Thom. Quibus tanquam sufficienter declarantibus qualitatem, & modum vnionis membrorum corporis quod est ecclesia habitis, dicendum est ad rationes factas in oppositum.

¶ Ad primum, vbi dicitur, & obijcitur, quòd absolutè ecclesia dicitur vna. *Ad primū.* Respondetur quòd nō est ita, sed determinatur eius vnitas in hoc ꝙ dicitur: vna est Columba, & vna est perfecta. In nomine 2 Colūbę iuxta gl. notatur vnitas simplicitatis ecclesiæ. Ecclesia enim est vna vnitate simplicitatis, cùm sit sine macula, & ruga perfidiæ, aut erroris, in quo vnitas fidei designat. In hoc verò ꝙ dicitur vna perfecta, determinatur eius vnitas ad vnitatē perfectionis: quoniam vnitas ecclesiæ non est indiuisibilitatis qualis est vnitas pūcti: nec continuitatis qualis est vnitas lineæ, sed perfectionis, qua aliquid vnum perfectione constituitur ex multis, vt habetur. 5. Meta.

¶ Ad secundū quod obijcitur ex illo Ioan. 17. &c. respondetur, *Ad secundū* quòd dictum Ioannis intelligitur iuxta glo. sic: vt sint vnum suo modo per participationem alicuius similitudinis vnitatis naturæ. vnde ly, sicut, non dicit æquiparantiā, sed proportionē participatæ similitudinis vnitatis diuinæ. Vnde duplex vnitas est inter patrem & filium. Vna est naturæ. de 3 qua. Ego & pater vnum sumus. Alia est *Ioan. 10.*

vnitas

vnitas amoris in patre & filio, quæ est vnitas spiritus, & vtraq; est in nobis, non quidẽ per æquiparantiam, sed per similitudinem quandam: pater autem & filius sunt eiusdem naturæ numero, & nos vnum in natura secũdùm speciem. Item sunt vnum per amorem, non participatum ex dono alicuius, sed ex eis procedentem: nam pater, & filius diligũt se spiritu sancto: nos autem sumus vnũ per amorem participatum ex dono superiori.

Ad tertium ¶ Ad tertium respõdetur, ꝙ vnire dicitur dupliciter. Vno modo per modum vinculi, & connexionis: & sic videtur quòd sola charitas, quæ est connexio, & quædam copula dicitur vnire. vnde Apostolus. Sup omnia habete charitatem, quę est vinculum perfectionis. Alio modo vnire per modum assimilationis, & hoc modo oīs virtus dicitur vnire vnũ alteri, in quo similis dispositio inuenit. & hoc modo fides dicitur vnire, & habere ex continenti rationem medij. vnde Magister Alexander de Ales in tertio dicit, ꝙ corpus ecclesiæ dicitur vnum ab vna perfectione, & à cõsimili dispositione. Vna enim perfectio est in capite, & in omnibus credẽtibus, & amantibus Christum. s. spiritus sanctus. Vnde Apostolus. Vnũ corpus, & vnus spiritus

Ephe. 4. id est, ab vno spiritu est vnum corpus. Similiter dicitur vnũ à consimili dispositione, quia in omnibus sanctis est vna consimilis dispositio in participatione vnius perfectionis, scilicet spiritus sancti. Et hæc similis dispositio attenditur quantum ad quatuor. Primò quã tum ad cognitionem rationis, & hoc per fidem. idẽ enim omnes credunt. Secundo quã tum ad desideriũ concupiscibilis, & hoc per charitatem vnam. idem enim omnes amant, scilicet, summam bonitatem. Tertiò attenditur quantum ad expectationem Irascibilis: & hoc per spem vnam. quia idem omnes expectãt, scilicet, supernam beatitudinẽ. Quartò quantum ad operis imitationem, & hoc per operis exhibitionem. idem enim omnes imitãtur iusti, scilicet dominum Iesum Christum. Ista quatuor tanguntur in glo. ad Colo. a. super illud. Ex quo totum corpus con-

4 nexum est, vt suprà dictum est. Sic ergo patet, ꝙ corpus mysticum dicitur vnũ, & ab vna perfectione, quæ est spiritus sanctus, qui totum corpus ecclesiæ viuificat, & perficit, ac adunat, & à consimili dispositione. sunt enim omnes fideles similes in fide, spe, & charitate, & operum sanctorũ exhibitione.

Ad quartũ. ¶ Ad quartum respondetur, ꝙ id, quod est mediũ per modũ vinculi, est cõmune extremis, nõ aũt id, quod est mediũ per modũ assimilationis: qualis est fides oīs, quæ in nobis infunditur, quæ non nisi fulgur, siue radius quidam, siue participatio est diuinæ perfectionis, & ideo ratio non procedit.

Ad quintũ. ¶ Ad quintum potest dupliciter respõderi. Primò, ꝙ per fidẽ secundũ se nõ dicitur propriè corpus viuificari, nisi ratione charitatis perficiẽtis eã, sed bene corpus vnire. Vnde Hugo de sancto Vic. lib. de sacra. dicit, ꝙ per fidẽ accipimus vnionẽ, & per charitatẽ viuificationẽ. Cùm ergo dicit. Iustus ex fide viuit, intelligit de fide formata in charitate. Secundò respõdetur, ꝙ in esse naturæ aliud est & viuere re & ratione: sicut patet, quia multa esse habent quæ nõ viuunt, & etiam in eodẽ alterius & alterius rationis sunt. Sed in esse gratiæ idẽ sunt re esse & viuere: nã vbi nõ est vita spiritualis, nõ est esse gratiæ: cùm ergo esse & viuũ sint idẽ, manifestũ est, ꝙ viuere & esse viuũ non differũt in esse spirituali siue gratuito, licèt differãt in esse naturali.

Ad sextum ¶ Ad sextũ respõdetur negãdo cõsequentiã. Quoniã vt in superioribus inductũ est, quẽadmodũ in corpore naturali vires diffusæ per oĩa mẽbra differunt numero secũdùm essentiã & propriã perfectionẽ, sed conueniũt in radice vna numero, & præter hoc habent formã vltimã vnã numero: ita etiam oĩa mẽbra corporis mystici habẽt pro vltimo cõplemẽto spiritũ sanctũ, qui est vn' numero in omnib', & ipsa charitas diffusa in eis p spiritũ sanctũ, quãuis differat in diuersis scd'm essentiã, cõueniũt tñ in vna radice secundũ numerũ. Radix autẽ operationis propriè est ipsum obiectũ, ex quo speciẽ trahit. Et ideo inquantũ est idẽ numero amatũ, & creditũ ab omnibus, secũdũ hoc vnit omnũ fides & charitas in vna radice secũdũ numerũ, nõ solùm prima, quæ est spiritus sancti, sed etiã proxima, quæ est propriũ obiectũ.

¶ In quo declarat̃, quæ sit causa efficiẽs hui' vnionis mẽbrorũ ecclesię adinuicẽ. Cap. LXI.

SVMMARIVM.

1 *Vnitas ecclesiæ quomodo à tota Trinitate cõmuniter fiat, ostenditur.*

VISO quibus tanquam medijs siue principio formali vnitas ecclesiæ cõpaginata sit: in quo tanq̃ efficiẽte principio fiat, ostẽdam'. Dicimus

1 Dicimus autem, quòd vnitas ecclesiæ cõmuniter est à tota Trinitate, à qua habet esse. Opera enim exteriora, vt ait beat⁹ Aug. & beatus Diony. indiuisa, & communia sunt toti Trinitati. Interdũ tamen ex diuersis respectibus appropriatur singulis personis. Appropriatur enim aliquando patri, eo quod est principium totius deitatis, & vnitas habet rationem principij. Vnde secundùm August. lib. 1. de doctri. Christiana, & inducitur à Magistro Senten. in. 1. senten. d. 31. vnitas appropriatur patri. ait enim. In patre vnitas: in filio æqualitas: in spiritu sancto vnitatis, æqualitatisq; concordia. Aliquando etiam legitur, quòd vnitas ecclesiæ appropriatur filio propter naturam assumptam, secundùm quam spirituali modo, vt suprà induximus, conuenit ei, quòd sit caput ecclesiæ ex hominibus sumptæ propter conformitatem, scilicet, naturæ cum membris. Ex capite autem pendet vnio membrorum. vnde Apostolus. Crescamus in illo per omnia, qui est caput nostrum Christus, ex quo totum corpus cõpositum est, & connexum, & compactũ. vt dicit glo. per fidem, & connexũ vinculis charitatis. Idem ad Colo. 2. habetur. De hac præterea vnitate facta per Christum dicitur in Psal. Aedificans Hierusalem dominus disperſiones Israël cõgregabit. Et gl. dominus ædificat Hierusalem cælestem, quam de viuis lapidibus construit, ruinam angelicã reparans: & ipse qui ædificat, congregabit in vna fide, spe, & charitate dispersiones Israël, id est, fideles olim dispersos colliget, vt de illis ædificiũ cæleste formetur. hæc glo. Item Ioan. 10. inquit Chr̃us. Alias oues habeo, quæ non sunt de hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meã audient, & fiet vnũ ouile & vnus pastor. Et Ioã. 11. dicitur. Iesus moriturus est non tantùm pro gente (scilicet, Iudæorum) sed vt filios Dei, qui dispersi erant, congregaret in vnũ. Item Apostolus dicit. Ipse est pax nostra, qui fecit vtraq; vnum. Cæterùm vnitas ecclesiæ appropriata legitur spiritui sancto, cui appropriatur connexio, vnio, & cõmunio, secundùm Aug. lib. 1. de Trinita. Vnde glo. super illud ad Rom. 8. Ipse enim spiritus testimoniũ reddit spiritui nostro, quòd sumus filij Dei. dicit sic. Quòd spiritus sanct⁹ communis est patri & filio, amborumque vnio: per ipsum fit societas & vnitas, qua efficimur vnum corpus vnici filij Dei. vnitas enim nos compaginat, quam facit charitas. Charitas vnde est, nisi à spiritu sancto? Hæc glo. Huius etiam rei apertissimum testimonium habemus ab Apostolo Paulo, qui ait. Etenim vno spiritu omnes in vnum corpus baptizati sumus. glo. vno spiritu, scilicet, sancto, ducti sumus in vnum corpus. Idem habetur ex. 1. ad Ephe. 5. vnũ corpus, & vnus spiritus. vbi glo. Magistri. Itaq; (inquit) vnum corpus efficimur propter societatem quam facit spiritus sanctus non sine patre & filio. Etiam quippe accipitur hoc donũ, vt in sancto spiritu fiat remissio peccatorum, quam remissionem cùm Trinitas faciat, propriè tamen ad spiritum sanctum intelligitur pertinere: ipse enim est spiritus adoptionis filiorũ, ipse est patris, & filij amor: ad ipsum ergo pertinet societas qua efficimur vnũ corpus vnici filij Dei. hæc glo. Præterea circa hoc notãdum, quòd sicut spiritui sancto tanquã principali agenti attribuitur vnitas, qua omnes fideles efficiuntur vnum corpus vnici filij Dei: ita sacramento baptismi tanquam instrumẽto diuinæ pietatis legitur attribui effectus vniõis, siue incorporationis, qua fideles Christo incorporantur. Vnde Apostolus. Quotquot baptizati estis Christum induistis. Itẽ Augusti. ad Bonifa. & habetur in capit. quia passus. de consecrati. distinct. 2. Nulli est aliquatenus ambigendum vnũquẽque fideliũ corporis, & sanguinis dominici tunc esse participem, quando in baptismate membrũ efficitur Christi. Item libr. de baptis. paruulorum. & habetur de cõsecrati. dist. 4. c. ad hoc. sic idem ait Augusti. Ad hoc baptismus valet, vt baptizati Christo incorporentur.

Ephe. 1. — Psal. 146. — Ephe. 2. — 1. Cor. 12. — Gala. 3.

¶ In quo declaratur, an corpus Christi verum sit melius corpore Christi mystico, an è conuerso. Cap. LXII.

SVMMARIVM.

1 *Corpus Christi uerum, an & quomodo dicatur melius corpore mystico.*

QVIA in superioribus ex sententia beati Augusti. sæpenumerò repetitum est, quòd corpus Christi verum figura sit corporis Christi mystici, & apud veteres doctores super illo verbo beati Gregorij inducto à Magistro Sententiarum in. 4. distinct. 13. cap.

Quæritur. 13.cap.1. Quid melius corpore & sanguine Christi. mota reperitur quomodo. An corpus Christi verum melius sit corpore Christi mystico: aut econuerso. Placuit nobis in hoc loco pro ampliore huius tractatus doctrina aliquid tangere: & quia argumentorum discussione veritas magis splendescit, in lucem argumēta inducemus ad vtraque partē. ¶ Pro parte negatiua arguitur primò sic. *Argumētū primum.* Dicit glos. super illud. 1. Cor. 10. hæc omnia in figura contingebant illis. quod in bonis melius est ipsum figuratū per figurā, quàm ipsa figura, sed corpus Christi verum est figura corporis Christi mystici, vt dicit August. & deducitur à Magistro Sentē. lib. 4. d. 8. ergo corpus Christi mysticum est melius corpore Christi vero. ¶ Secundò sic. August. vt *Secundum.* sæpe inductū est in superioribus, dicit, quòd totus Christus est caput, & corpus. ait enim. Caput & corpus vnus est Christus. constat autem, quòd membra cū capite sunt aliquid melius, quàm caput solū. ergo corpus Christi mysticum est melius, quàm corpus Christi verum. *In oppositū* ¶ In oppositum arguitur multipliciter. & primò sic. Causa potior est effectu: sed corpus Christi verum dicitur ipse Christus, qui est causa corporis Christi mystici, ergo melius est illo. ¶ Secundò sic. Corpus Christi verum facit pretium datum pro redēptione & saluatione corporis mystici. vnde ad Ephe. 5. dicitur. Christus dilexit ecclesiā, & tradidit semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret. &c. ergo melius est corpus Christi verum corpore Christi mystico. consequentia patet. ¶ Tertiò sic. Corpus Christi verum est vnitum diuinitati in vnitate personæ, secundùm illud, Verbum caro factum est. &c. non autem corpus Christi mysticum est tanta ac tali vnitate diuinitati coniunctum. ergo multò melius, ac excellentius est illo. consequentia est manifesta. *Respōdetur* Respondetur dicendo quòd corpus Christi verum melius est corpore mystico, propriè loquendo. Pro cuius declaratione, sequendo dominum Albertū Magnum, & sanctum Tho. qui in loco prænominato hanc materiam tangunt, notanda sunt duo. Primum est, quòd sicut in humano corpore vario modo accipitur hoc nomen corpus: quia quandoq; dicit residuum à capite, & secundùm hoc aliud est corpus, & aliud est caput. Quādoq; verò dicitur corpus totum ipsum constans ex capite, & residuo, & secundùm hoc caput est membrum totalis corporis. Ita multipliciter accipitur corpus mysticum, quia quandoq; dicitur corpus mysticū ecclesia constans ex fidelibus omnibus alijs à Christo. Quādoq; verò corpus mysticum dicitur collectio ipsa omnium fideliū cum capite suo Christo. Secūdò notandum est, quòd corpus Christi verum dupliciter consideratur. Vno modo sine diuinitate cui est vnitum. Alio modo vt diuinitati coniunctū. His notatis dicimus, quòd corpus Christi mysticum si accipiatur in prima significatione, quæ est eius propria acceptio, vt scilicet tantùm dicat membra cohærentia capiti, melius est corpus Christi verum, quàm corpus Christi mysticum, rationibus suprà assignatis. Si vero accipiatur corpus mysticum secundo modo, vt scilicet dicit membra cum capite, tunc currit secunda distinctio. Quia si accipitur corpus Christi verum non habita consideratione ad diuinitatem, cui est vnitum, tunc corpus Christi mysticum est melius, siue nobilius corpore Christi vero. Si vero accipitur corpus eius verū, vt vnitū diuinitati, tūc corpus Christi mysticum non est melius, siue nobilius corpore Christi vero. Cuius ratio, quæ est sancti Tho. est, quia Deus, & omnes creaturæ simul non sunt aliquid melius, quàm Deus tantùm. Dicēdum est ergo ad argumenta facta in contrarium. Ad primum respondetur, vt dicit Albertus magnus, quòd gloss. illa loquitur de his quæ *Ad primū argumētū.* sunt figuræ tantùm, quorum, scilicet, totus vsus est in significando, & non in causando, sicut fuit agnus paschalis, non autem intelligenda est loqui de his quæ sunt signa, & causa, & res, cuiusmodi est corpus Christi verum respectu corporis Christi mystici. Ad secundum respondetur dupliciter. *Ad secundū* Primò, quòd licèt totus Christus dicatur caput cum membris, tamen quando comparatio fit inter corpus Christi verū, & corpus mysticum, quod est mēbra, nō intelligitur caput includi cum membris, & imò argumētum non procedit. Secundò respondetur, quòd dato, quòd caput intelligatur includi cum membris, quando corpus Christi accipitur coniunctum diuinitati, non est verum vt dictū est, quòd totū corpus Christi mysticum sit melius corpore Christi vero.

¶ De qualitate & modo vnitatis, quo corpus Christi, quod est ecclesia, capite Christo vniri dicitur. Cap. LXIII.

SVMMARIVM

1 *Vnitatis ecclesiæ cum Christo modus & qualitas describitur. Et ibi triplex unitas ostenditur.*

Ostquam sermo habitus est de qualitate, & modo vnionis, quo membra corporis ecclesiæ vniuntur, & connectuntur adinuicem, & de causis eius: consequens est, vt de qualitate, & modo vnionis, quo ipsa mẽbra ipsi capiti Christo vniuntur, aliquid tangamus. Pro quo notandum, vt ait Hugo de sancto Victor. libr. de sacramẽtis part. 2. tractans illud. Pater serua eos quos dedisti mihi vt sint vnum sicut, & nos vnũ sumus. triplex dicitur vnitas. videlicet vnitas in natura, & hoc modo pater & filius & spiritus sanctus vnum sunt. Iohã. 10. Ego & pater vnum sumus. Et. 1. Iohã. 5. Tres sunt qui testimoniũ dãt in cęlo: pater, verbũ, & spiritus sctũs, & hi tres vnũ sunt. per indiuiduam scilicet eandẽ naturam. Quoniam vt ait August. lib. 1. contra Maximinum hæreticum Arrianũ, aliud enim est, vnum sunt, & aliud, vnus est. Quando dicitur, vnum sunt, & ibi nõ dicitur quid vnum, intelligitur vna substãtia. Quando dicitur, vnus est de duabus diuersisq; substantijs, necesse est, vt quæratur quid vnus. Verbi gratia, diuersa est substantia anima & corpus, tamen vnus homo. & diuersa est substãtia spiritus hominis, & spiritus Dei: & tamẽ cum adhæret Deo, vnus spiritus est. vnus dicit, non vnum sunt, vbi autem dicitur vnum, vna substantia significatur. Hæc Augu. Secunda vnitas dicitur vnitas personalis, qua vnitate humanitas, & diuinitas sunt vnũ in persona filij Dei. Vnde Athan. in Symbolo. Vnus omnino, scilicet est Christus: non confusione substantiæ, sed vnitate personæ. Tertia est vnitas per conformitatem voluntatis: secundũ illud. Erat illis cor vnum, & anima vna. Quod verbũ tractans Aug. super Iohã. in sermone. 34. dicit sic. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis, multas animas facit vnã animam, & multa corda facit vnum cor. Et in libr. de vera innocentia. Multorum hominum multæ sine dubio sunt animæ, & multa sunt corda: si tamen per fidẽ & dilectionem adhæreant Deo, fiunt omnes vna anima, & vnum cor. Prima, & perfectissima vnitas est diuinarũ personarum in natura vna, de qua Aug. contra Maximinũ hæreticum lib. 3. ita inquit. Tres personæ sunt vnum, & summẽ vnũ, vbi nulla naturarũ, vbi nulla est diuersitas volũtatũ. Secunda est vnitas naturarũ in vna psona Chri, de qua dicit Aug. vbi suprà. Porrò Chrus vna psona est geminę substãtię quia Deus & homo est. Tertia est vnitas capitis & corporis ecclesiæ, quæ est vnitas con formitatis in voluntate vna: & hæc est per iustitiam præsentem. Vnde Aug. Qui per iustitiæ ambulant vias, ad similitudinem sui tendunt authoris. Et Hiero. super illud Psal. 34. Innocẽtes, & recti adhęserunt mihi. dicit sic. Sicut collum, caput, & membra in eodẽ corpore continentur: sic etiam ecclesia per iustitiã adhæret Christo, & membra eius in eodẽ corpore continentur per iustitiam. Sanè meritò ecclesiæ corpus Christo dicitur adhærere: quia cùm ipsa secũdũ Anselmũ rectitudo quędam sit voluntatis, conformat animas Deo. De qua conformitate inquit Apostolus. Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui. glo. in puritate vitæ modò, & postea in beatitudine. De istis tribus vnitatibus sic venerabilis Hugo vbi suprà loquitur. Verbum cũ patre vnum in natura: homo cũ verbo vnum in persona: mẽbra cũ capite vnum sunt primò in iustitia, & postea vnũ in gloria. Verùm sicut intra mẽbra corporis humani, & caput non tantùm est vnitas spiritus quo totum corpus viuit & vegetatur, sed etiam conformitas naturæ, in quantum sunt ex similibus partibus, & vniʳ rationis, scilicet ex carne & osse: ita & inter membra corporis mystici, & ipsum caput Christum est vnio per conformitatem volũtatis: de qua dictum est, siue per vnitatem spiritus. de qua dicit Apostolˢ. Qui adhęret Deo vnus spiritus est cum eo. quam vnitatẽ amor ipse gratuitus efficit, habet enim amor, vt dicit Diony. libr. de diui. nominibus. virtutem vnitiuam. Vnde. 2. Iohã. 4. dicitur. Qui manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo. Cuius gratia exhortatur Apostolus ad Col. 3. Super omnia charitatem habete, quæ est vinculum perfectionis. charitas enim, vt ait gloss, in vnũ colligit. Et præterea inter ipsa mẽbra corporis Chri ad ipsum caput Chrum vnio per cõformitatẽ vnius & eiusdẽ naturę in specie, quod per incarnationem filij Dei donatũ est ecclesię ex hominibus assumptę. Vnde verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis. Id est, nobis similis habitu inuẽtus vt homo, vt ait glo. Hinc beatus Aug. dicit, quòd verbum caro factum est, vt esset caput ecclesiæ. quoniam secundùm quòd ait glo. super illud ad Ephe. 1. Dedit eum caput super omnem ecclesiam dicit. Christus pro-

[Margin notes: *Vnitas triplex.* — *Iohan. 17.* — *Act. 4.* — *Aug. lib. de uera innocẽtia.* — *Roma. 8.* — *Rom. 8.* — *Iohã. 1.* — *Aug. super Psal. 148.*]

priè dicitur caput secundùm humanitatem secundùm quam coniungitur ei ecclesia, & natura & gratia. Hæc autem duplex vnitas, scilicet naturæ & gratiæ inter Christum, & ecclesiam, apertè designatur Canti. 4. vbi sub sororis & sponsæ Christi appellationibus, ipsa ecclesia sancta describitur. dicitur enim Cantici. 4. Hortus conclusus soror mea sponsa. Sponsę, quidem nomine vnitas affectus siue gratiæ: sororis verò vocabulo naturæ conformitas etiam perlucidè designatur.

¶ Quomodo accipiendũ sit, id quod dicitur, quòd Christus, & corpus ei⁹, quod est ecclesia sint vnus homo. Cap. LXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Homo quotupliciter sumi possit, refertur.*
2 *Christus, & corpus eius, quod est ecclesia, q. sint vnus homo, quomodo sit accipiendum.*

Taugemus cõsequenter, quę intelligentia habẽda sit qua rũdam propositionum, quibus sancti doctores mysticæ vnitatis ecclesiæ cum Christo sacramentum explicantes vsi fuisse leguntur. Quarum vna est ista, ꝙ Christus, & corpus eius, quòd est ecclesia, sunt vnus homo. Hanc pouit beatus Augu. super Psal. 18. ita dicens. Ideo spiritus sanct⁹ linguis omnium loqui fecit, in quos primò venit: quia linguis omnium gentium in vnitatem se locuturũ esse nuntiauit. Quod tunc faciebat vnus homo accepto spiritu sancto, vt vnus homo linguis omnium gentium loqueret. Hoc facit modò ipsa vnitas, quæ linguis omnibus loquitur. igit homo caput, & corpus vnum Christus & ecclesia. hæc Aug. Item eandem propositionem ponit idẽ beatus Aug. super Psal. 85. sic dicens. Nullũ maius bonum præstare posset Deus hominib⁹, quàm vt verbum suum, per quod condidit omnia, faceret illis caput, & illos tanquam membra coaptaret, vt esset filius Dei filius hominis, & vnus Deus cum patre, & vnus homo cum hominibus. Item super Psal. 109 ait. Oẽs sancti vnus homo in Christo: quia vnitas sancta est: ipse vnus homo dicit. A finibus terræ ad te clamaui, cũ angeretur cor meum. Item super Psal. 127. super illo. Ecce sic benedicetur homo qui timet dominum. Est quidam homo, qui sic benedicitur, & ne mo timet dominum, nisi qui est in membris ipsius hominis, & multi homines sunt, & vn⁹ homo est. vnus ergo homo Chr̃us caput & corpus. Et infrà. Intelligam⁹ ergo vocẽ huius hominis, in cui⁹ corpore vnus homo sumus. Item super Psal. 131. per Dauid typicè signatur vnus homo, cuius vox sæpe in Psal. audi tur: scilicet totus Chr̃us caput & corp⁹. Hęc ibi. Et in multis alijs locis hanc sæpenumerò repetit propositionem. Pro cuius intelligẽtia considerandum est, ꝙ homo dupliciter potest sumi. Vno modo Physicè, alio modo mysticè. Physicè quidẽ sumptus homo iuxta definitionem Arist. 7. Metaphysicę. dicit quid cõstitutum ex corpore & aĩa rationali. 1

Mysticè verò homo sumptus, dicit quid constitutum ex eo, quod habet similitudinem sicut figurã corporis Physici organici, & ex eo quod habet similitudinem animæ rationalis animantis, & regentis totum corpus. Quoniam vt dicit sanctus Thom. in ciuilibus oẽs qui sunt vnius communitatis, dicuntur vnũ corpus: & tota communitas quasi vnus homo. Quo etiaã modo scriptura videtur loqui de populo Israël quasi de vno hoĩe loquens ait. Israël inquit Deus filius meus primogenitus. Pariformiter beatus Augu. expouens illud Psal. 61. Irruitis in hominem, interficitis vos. &c. dicit, & ponitur in glo. ordinaria. totam ecclesiam hominem quendã vocat generalem. Simili modo legimus partes humanæ naturæ, scilicet carnem, & animam rationalem distingui in veram siue naturalem, & mysticam, siue per similitudinem dictã. Vnde de carne beat⁹ Hiero. in epistola ad Ephe. & habetur de conse. dist. 2. cap. dupliciter. dicit sic. Dupliciter intelligitur caro Christi, & sanguis, scilicet vel illa caro Christi, quæ crucifixa & sepulta fuit: alia verò spiritualis, & diuina, de qua domin⁹ ait. Caro mea verè est cibus. &c. quam magister Senten. in. 4. dist. 8 mysticam carnem appellans, dicit esse vnitatem ecclesiæ. De anima verò dicit August. super Psal. 62. In concordia Christi omnes vna anima sumus. Item super Iohan. tractans illud Actorum. 4. Erat illis anima vna, & cor vnum in domino. dicit sic sermone. 34. multæ animæ per charitatem vna anima est: multa corda vnum cor. ¶ Quibus notatis, clarè patet sub qua intelligentia accipienda sit propositio illa, dicens, quòd Christus, & corpus eius, quod est ecclesia, sint vnus homo. Quoniam non in eo sensu, quo accipiẽda est Physicè siue naturaliter de homine loquimur,

S. Tho. 1. 2 q. 81. ar. 1.

Exo. 4.

mur, in hoc quippe sensu propositio illa nō modò falsa, sed stulta esset, cùm horret naturam, & fidem tollat. Licèt enim Christus secundùm quòd homo, & cæteri homines participatione speciei sint vnus homo, non tamen simpliciter dicti sunt vnus homo, cùm numero distinguātur, & substantiæ eorum distinctę sint. Nec enim filius Dei naturam humanam in vniuersali, aut in omnibus eius suppositis suscipit, sed singularem quandam
2 naturam, vt dicit Damasc. lib. 3. Intelligenda ergò est propositio illa, qua dicitur, ꝙ Christus & ecclesia sunt vn⁹ homo, sub sensu mystico, secundùm ꝙ de homine mysticè, siue per similitudinem loquimur, prout iam explanauimus.

¶Quomodo accipiendum sit id quod dicitur, ꝙ Christus, & corpus eius, quod est ecclesia, sint vna persona. Cap. LXV.

SVMMARIVM.

1 *Persona nomen à sanctis doctoribus dupliciter acceptum refertur.*

2 *Christus & corpus eius, quod est ecclesia, sint vna persona, quomodo sit intelligendum.*

3

Aepenumerò etiā apud sanctos doctores de vnitate hac mystica Christi, & ecclesiæ loquentes, inuenimus hanc propositionem, ꝙ Christus & corpus eius, quod est ecclesia, sint vna persona. vnde Aug. super Psalm. 30. & ponitur in glo. ordinaria. ita dicit. Et vt noueritis, ꝙ vnus dicitur Christus caput, & corpus suum, ipse dicit, cùm de coniugio loqueretur, Erunt duo in carne vna. igitur iam non duo, sed vna caro. Si fortè hoc dicat de quocunq; cōiugio, audi Apostolum Paulū. Et erunt inquit duo in carne vna. Sacramentum hoc magnū est: ego autem dico in Christo & in ecclesia. Fit igitur tanquam ex duobus vna quædam persona ex capite & corpore, & sponso & sponsa. Nam vnitatem personæ huiusmodi miram & excellētem commendat etiam Isaias propheta, in quo Christus loquens ait. Sicut sponso alligauit mihi mitram, & sicut sponsam ornauit me ornamento. Se dicit sponsum, se sponsam: quare se sponsum & se sponsam, nisi quia erunt duo in carne vna? hæc Augusti. Item Dama. lib. 3. capit. 25. hanc vnionem cum Christo personalem vocat, sic dicens. Oportet scire, quòd duæ sunt kyrioses, id est, proprietates vel familiaritates: vna naturalis, & substantialis: altera personalis, & habitualis. Hæc ille. Primam, scilicet substantialem, id est, hypostaticam, vt exponit sanctus Tho. refert ad vnitatem humanitatis cū verbo. Secundam ad vnitatem ecclesiæ cum Christo. Item eadem propositio reperitur sępenumerò apud beatum Grego. vnde lib. 19 moral. capit. 9. dicit Christum & ecclesiam vnam esse personam, vt crebrò iam dixim⁹. Itē lib. 35. c. 9. inquit. Quia Chr̄us, & ecclesia, id est caput & corpus vna persona est, sæpe beatum Iob dicimus modò capitis modò figuram corporis designare. Pro cuius propositionis vera intelligentia est notandū, quòd persona dupliciter à sanctis doctoribus accipit. Vno modo propriè, p vno scilicet singulari indiuiduo, siue supposito rationalis naturæ, prout Boëtius de duabus naturis & vna persona Christi accipit dicēs. Persona est rationalis naturæ indiuidua substantia. Quo etiam modo accipit eam Richar. lib. de Tri. dicens. Persona est intellectualis naturæ incommunicabilis existentia. Alio modo accipitur nomē personę non propriè appropriatè naturali vnius indiuiduæ rationalis substātiæ, sed mysticè à quadam analogica similitudine siue resonantia: & hoc modo sæpe de toto corpore ecclesiæ mystico loquitur scriptura, & doctores sancti, sicut de vna persona, sicut iam patuit. Vnde Augusti. super Psalm. 61. super illo verbo. Irruitis in hominem. &c. dicit. Debemus intelligere personā nostram personam ecclesiæ nostræ, personā corporis Christi. Cùm autem vnū sequitur ens & conditio vnitatis conditionem entis, vt colligitur ex Aristo. 4. metaphy. sicut duplex est modus loquendi de persona, aut de homine, scilicet naturaliter aut mysticè: ita duplex est modus loquendi de vnitate. Si enim loquimur de vnitate personali, prout respondet primo modo acceptionis personæ, sic palàm est, quòd Christus & corpus eius, quod est ecclesia, non sunt vna persona, sicut nec vnus homo: vt in præcedenti capit. declarauimus. Quæ enim hoc modo sunt vnum in persona, aut vna persona, non sunt plura supposita siue existentia, vt patet ex definitione personæ tā Boëtij, quàm Richar.

Persona capitur dupliciter. 1

suprà posita. Christ⁹ verò & fideles, qui sunt corpus eius, distinctas hoc modo personalitates habent. a Si verò loquamur de vnitate personali prout respōdet secundo modo acceptionis nominis personæ, scilicet mysticè, tunc concedendum est, quòd Christus & corpus ei⁹, qd est ecclesia, sunt vna persona. Hoc quippe modo vnitatis possunt dici vna persona, quæ etiam distincta sunt suppositis & proprijs naturalibus personalitatibus, quæ vnitas mystica dicitur, siue figuratiua: quia ad similitudinem vnitatis quæ est inter corpus naturale hominis & eius caput accipit. Quoniam sicut cogitāti corpus naturale hominis & caput coniuncta necesse est intelligere quoddam integrum, scilicet hominem & personam naturalem, in qua vniuntur corpus & caput: ita in proposito consideranti Christum caput & ecclesiæ corpus simul vno spiritu copulata, & compaginata, necesse habet intelligere vnam mysticam resultare personam. Vnde August. tractans illud ad Eph.5. Erunt duo in carne vna. &c. & ponitur in glo. Magistri. dicit. Quomodo dicitur sponsus & sponsa, sic caput, & corpus: siue ergo dicatur caput & corpus, siue sponsus & sponsa, vnū intelligite, fit enim ex duobus quasi vna quædam persona, scilicet ex capite & corpore, & sponso & sponsa. hæc ibi. ¶ Vbi considerandum, quòd vt in parte iam dedimus intelligere: hæc vnitas mystica personalis, qua totum ecclesiæ corpus cum Christo dicitur vna persona, non confundit distinctionem personalem naturalem Christi, & membrorum: quia cùm istæ personalitates sint alterius & alterius rationis, vna nō confundit aliam: imò cum vnitate vnius stat distinctio, & pluralitas alterius personalitatis. patet. Quoniā licèt omnes fideles iuxta Apostoli sententiam sunt vnum corpus, (Rom.12. 1.Cori.12.) tamen distinguuntur suppositis & personalitatibus proprijs. Quot enim fideles sunt, tot personæ sunt: cùm persona sit rationalis naturæ indiuidua substātia, vt ait Boëtius. Quare Aug. tractās illud Psal.127. Beati qui timent dominum. & sequitur in singulari. labores fructuum tuorum manducabis. dicit. O vos, ò tu, vos multi vnum estis. hæc ille. Nihil enim prohibet aliqua, quę vno modo sunt multa, alio modo vnum esse, & indiuisa: sicut quæ sunt distincta numero, esse vnum secundùm speciem, & quæ specie diuisa sunt, esse vnū genere. imò vt dicit Diony. (Diony. lib. d diui. no.) nihil est existentium non participantium vno: quæ enim sunt multa partibus, sunt vnū toto, & quæ sunt multa accidētibus, sunt vnū subiecto, & quæ sunt multa numero, sunt vnū specie, & quæ multa specie, sunt vnum genere: & quæ sunt multa processibus, sunt vnum principio: ita in proposito qui multi sumus in nobis, vnū sumus in Christo. Oēs vnum estis in Christo. (Gal.3.) Est autem hic etiā cōsiderandum, q licèt beatus Greg. lib.4. mora. cap.9. dicat. Quòd sicut redēptor noster vna persona est cum congregatione bonorum, ipse nāq; caput est corporis, & nos huius capitis corpus: ita antiquus hostis vna persona est coniuncta cum collectione reproborum: quia ipse eis ad iniquitatem quasi caput præeminet: illi autem dum ad peruersa deseruiūt velut subiectum capiti corpus inhæret. Nihilominus tamen vnitas personalis mystica, qua Christus cum corpore suo, quod est ecclesia, dicitur vna persona: multo excellētior siue maior est, quàm illa sit, qua antiquus hostis vna persona dicit cū corpore iniquorū: quia vnitas præfata in Christum & ecclesiæ corpus, vt partim superiùs tetigimus, ex duabus radicibus consurgit: videlicet ex conformitate vni⁹ naturæ, quæ est inter caput Christum, & eius corpus, quod est ecclesia, quæ vt diximus ex incarnatione filij Dei resultauit. Dicit enim Hugo de sancto Vict. lib. de sacra. Assumpsit ex nobis nostram naturam vt eam sibi sociaret per vnionem in persona, quæ sociata non erat per vnionē in natura, vt per illud, quod de nostro vnū fecerat, secū nos sibi vniret, vt cū ipso vnū essemus per id quod nostrū sibi vnitū erat. hæc ille. Secundū verò ex quo pdicta vnitas mystica resultare dicitur, & quod est quasi completiuum eius, est vnitas spiritus sancti vniuersum ecclesiæ corpus viuificātis. de quo Apostolus. (Ephe.4.) Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis vnùm corpus, & vnus spiritus. id est, si vultis inquit glo. esse vnū corpus, seruate vnitatē spiritus: quia spiritus sanct⁹ est quo vnū corpus efficimur. Cùm enim ipse sit patris, & filij amor, & cōnexio, ad ipsum pertinet societas, qua efficimur vnū corpus. Vnitas verò, qua diabolus vna persona dicitur cū vniuerso iniquorū corpore, nō ex conformitate naturæ, quæ sit inter caput & corpus cōsurgit: aut ex vnitate alicuius vnius spiritus inhabitantis totum corpus ipsum malorum, sed solū ex conformitate affectus & praui operis imitatione: secundùm illud. Inuidia diaboli (Sapien.2.) mors introiuit in orbē terrarū. imitantur autē illi qui sunt ex parte illius. glo. filij perditionis.

¶ Quomodo

¶ Quomodo accipiendum ſit id, quod à ſanctis dicitur, quòd Chriſtus & corpus eius, quod eſt eccleſia, ſunt vn⁹ Chriſtus. Cap. LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Chriſtus, quòd non ſit proprium nomen, ſed appellatiuum. Et quid ſignificet. Et quomodo tribus nominetur modis.*

2 *Chriſtus & corpus eius, quod eſt eccleſia, quòd ſint unus Chriſtus, quomodo intelligatur.*

Eatisſimus Auguſtin⁹ de hac
mira & excellenti dignitate
corporis myſtici cum capite
ſuo Chr̃o loquẽs, multiplica-
tis vicibus legitur vſus fuiſſe
hac propoſitione: quòd cor-
pus eccleſiæ cum capite Chriſto vnus & idẽ
ſit Chriſtus. Quare quomodo hoc accipien-
dum ſit, tangamus. Dicit enim idem beatus
Aug. ſuper Iohã. ſermone. 27. Vnitas nos cõ
paginat: & tanta ei vnitate coniungimur, vt
ipſe & nos ſimus vnus integer Chriſtus. Item
hanc propoſitionem apertè Apoſtolus po-
1. Cor. 12. nit. ſic dicens. Sicut enim corpus vnum eſt
& membra habet multa, omnia autem mem
bra corporis cùm ſint multa vnum corpus
ſunt, ita & Chr̃us. vbi dicit gl. Oẽs fideles ſunt
Chriſtus, vt non dicam corpus Chriſti: quia
ipſi Chriſtus tã minores quàm maiores ſunt.
Caput & corpus dicitur Chriſtus propter in
effabilem vnitatem capitis & membrorum.
Aug. ſuper Hæc gloſſ. Item Auguſti. tractans hoc ver-
Pſal. 142. bum dicit. Non ait Apoſtolus ita & Chriſti
ſed corpus vnum eſt membra multa ita &
Chriſtus: totum ergo Chriſtus: & quia totũ
Chriſtus, ideo caput de cælo. Saule, inquit,
Saule quid me perſequeris? Tenete hoc & fi-
xum commendate omnino memoriæ tan-
quam filij eccleſiaſticæ eruditionis, & fidei
charitate, vt agnoſcatis Chriſtum caput &
corpus, eundemq́ue Chriſtum verbum Dei
vnigenitum æqualem patri: & inde videatis
per quantam gratiam pertingatis ad Deum
vt ipſe voluerit eſſe nobiſcum vnus, qui eſt
cum patre vnus, non inquit, & ſeminibus tã-
quam in multis, ſed tanquam in vno & ſemi
ni tuo quod eſt Chriſtus. Nẽpe ſemen Abra
hæ Chriſtus: nec contradici poteſt Apoſtoli
cis apertisſimis verbis & ſemini tuo quod eſt
Chriſtus. Item idem Aug. ſuper eodem Pſal.
ita ad propoſitum loquitur. Chriſtum enim
induti Chriſtus ſumus cum capite noſtro:
quia vtiq; ſemen Abrahæ ſumus. hæc ille. Et
idem Auguſt. de verbis domini homilia. 61.
tractans illud Iohan. 3. Nemo aſcendit in cæ
lum. ſic dicit. Quomodo ille ſolus? an ideo ſo
lus, quia Chriſtus vnus eſt cũ membris omni
bus ſuis tanquam caput cum corpore ſuo?
Quid eſt, Nemo aſcendit niſi qui deſcendit,
niſi quia nemo aſcendit, niſi vnus cum eo fa
ctus, & tanquam membrum compactus in
eius corpore qui deſcendit? Et infrà. Hoc er-
go totũ, id eſt caput & corpus vnus eſt Chri
ſtus. Et infrà. Quemadmodũ nobiſcum, id eſt
cũ corpore ſuo, vnus eſt Chriſtus: Sic iniqu⁹
hoſtis cum omnibus impijs, quib⁹ caput eſt,
quaſi cum quodam corpore ſuo vnus eſt dia
bolus. hæc Aug. Et ſimilia in multis alijs lo-
cis cõmemorat, quæ breuitatis cauſa præte
rimus. ¶ Pro intelligentia autem huius pro-
poſitionis tam ſæpe repetitæ ab Aug. iuxta
noſtram ingenij paruitatem (ſaluo ſemper
meliori iudicio) duximus conſiderandum, q
hoc nomen, Chriſtus, commune nomen eſt, *Chriſtus.*
nulli autem proprium. vnde Augu. ſuper Ca *1*
no. Iohan. ſic dicit. Ieſus propriũ nomen eſt
ſaluatori: quomodo Moyſes proprio nomi
ne appellatus eſt, quomodo Helias. Chriſtus
verò nomen ſacramenti quomodo ſacerdos: *Iſidor. 7.*
Item Iſidor. Chriſtus à chriſmate eſt appel *Etym. c. 2.*
latus. & conſequenter. Non eſt autem ſalua-
toris proprium nomen Chriſtus, ſed commu
nis nuncupatio poteſtatis. Dum enim dici-
tur Chriſtus, commune dignitatis nomẽ eſt:
dum dicitur Chriſtus Ieſus, proprium eſt vo
cabulum ſaluatoris. ¶ Secundò notandum
venit id quod dicit beatus Auguſt. in ſermo
ne quodam contra Arrianos, quòd Chriſtus
quantum aduertere poſſumus per paginas
ſanctas tribus modis nominatur. Primus mo
dus eſt ſecundùm diuinitatem, patri æqualẽ,
& coæternam ante aſſumptionem carnis: ad
quod pertinet illud. In principio erat verbũ. *Iohã. 1.*
&c. Alter modus eſt cum aſſumpta carne: nã
idem Deus qui homo & idẽ homo qui De⁹
ſecundùm quandam ſuæ excellẽtiæ proprie
tatem, qua non cæteris coæqualis hominib⁹
mediator, & caput eccleſiæ legitur eſſe & in-
telligitur, quomodo eum prædicat eadẽ ſcri
ptura, cùm inquit. Verbum caro factum eſt.
&c. Tertius modus eſt: quodammodo totus
Chriſtus in plenitudine eccleſiæ, id eſt, caput
& corpus ſecundùm plenitudinem perfecti
cuiuſdam viri: in quo viro ſinguli mẽbra ſu-

mus: quod credentibus prædicatur, & prudentibus cognoscibile offertur, loquitur apud Isaiã, vbi ait. Velut sponso alligauit mitrã mihi, & velut sponsam ornauit me ornaméto. Eundé dicit sponsum secundũ caput, & sponsam secundũ corpus, duo videtur, & vnus est. hæc Aug. Quẽ doctores antiqui sequentes distinguunt hoc nomen Christus, dupliciter dicentes, vt verbis vtar domini Altisio. in tractatu de Christo capite in sum. sua super illud Apostoli. 1. ad Cori. 12. vos estis membra de mẽbro, quod quandoq; dicitur filius beatæ virginis. Quandoq; autẽ dicitur Christus integer, scilicet caput cũ membris. de quo ipse Aug. de verbis dñi homil. 49. ita dicit. Cùm ergo ille sit caput, & sit corpus ei⁹ ecclesia totus Christus caput & corpus est. Similiter tã Albertus Magnus, quàm sanct⁹ Tho. in. 4. sententiarum circa dist. 13. distinguũt de corpore mystico, quia quandoq; dicit mẽbra tantùm, quandoq; membra cũ capite ipso. Et circa. di. 49. sanctus Tho. eãdem distin. facit de ecclesia dicens, ꝙ nomen ecclesiæ dupliciter accipitur: quãdoq; enim nominat tantũmodo corpus, quod Christo coniũ-
1 gitur sicut capiti: quandoq; nominat mẽbra & caput coniuncta. Quibus notatis, plana videtur intelligentia huiusmodi quod dicitur, ꝙ Christus & corpus eius, quod est ecclesia,
2 sunt vnus Christus. Quoniam cùm Christus vnctus interpretatur. (Chrisma enim Græcè vnctio Latinè dicitur,) & Christus caput & corpus eius, quod est ecclesia, iuxta suprà assignatam intelligentiam in superioribus proximis capitulis sunt vnus homo, vna persona, vnum corpus mysticum: in quo sicut vnus spiritus, scilicet sanctus intelligitur esse: ita vna intelligitur vnctio à capite in totum corpus defluere, secundùm illud Psalm.
Psal. 132. Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius, sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion. Patet apertissimè intelligentia præfatæ propositionis, ꝙ Christus caput, & ecclesia corpus eius sunt vn⁹ Chrũs, id est, sunt vna psona mystica: vna vnitate spiritus sancti vncta siue pfusa. Vnde Aug. super illud Psal. 132. Sicut vnguentum in capite. &c. dicit sic. In capite ipsius vnguẽtum: quia totus Christus cum ecclesia, sed à capite venit vnguentum. & glos. super Psal. 103. tractans illud. Vt exhilaret faciem eius in oleo. dicit sic. Olcum dicit hic gratiã, quę excellentiùs fuit in Christo: quia excellẽter vnctus est. Vnde & dicitur Christus, id est, vnctus. Ecce Christus totus vnctus in se & in membris, à quo cæteri accipiunt. hæc gl. Ex quibus omnibus faciliter videri potest intelligẽtia illius propositionis, quam tã frequenter beatus Aug. in libris suis cõmemorat, videlicet, ꝙ oẽs fideles cũ Christo capite sunt vnus Christus. Cũ enim teste Damas. numer⁹ sit motus memeris, id est, diuisionis, planè in eo, in quo inter aliqua nõ est diuisio, non potest numerus poni. Cũq; omnes fideles cũ Chr̃o vna persona mystica, vno numero, spiritu, scilicet spiritu sancto viuificata, & vno chrismate vncta, patet ꝙ ipsi fideles cũ Christo vn⁹ sint Chr̃us. vnde Aug. apertissimè hoc confirmat dicens. Multi enim Christiani & vnus Christus. ipsi enim Christiani cũ capite suo, quod ascendit in cælũ, vnus est Christus: non ille vnus & nos multi, sed & nos multi in illo vnum: vnus ergo homo Christus caput & corpus. hæc Aug.

Isa. 61. — Aug. super Psal. 127.

¶Qualiter accipiendũ sit id, qđ à sanctis dicitur, ꝙ corp⁹ Christi, imò quodlibet membrum eius sit Christus. Cap. LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Corpus Christi, & quodlibet membrum eius quomodo à sanctis dicatur aliquando Christus, ostẽditur.*

Sed aduertendũ ꝙ non tãtùm in dictis Aug. & glo. ordinaria Bibliæ reperitur ista propositio, ꝙ Christus & corpus eius, quod est ecclesia, sunt vnus Christus: verũ etiam habetur ista copulatiua: ꝙ Chr̃us caput est Christus & corpus eius: imò quodlibet mẽbrum eius est Christus. De prima propositione iam parũ antè in. c. proximo. testimonia plura induximus, & quæ illius esset vera intelligẽtia declarauimus. De secunda propositione copulatiuè expressa iã idẽ restat obseruãdum. inducemus ergo primò testimonia, quæ illã attestantur. Secũdò declarabimus quomodo sit accippiẽda. ¶Circa primũ in primis est gl. ordinaria super illud. 1. Cor. 12. Omnia autẽ membra cũ sint multa vnum corpus sunt, ita & Christus. ita dicens. vt suprà induximus. Oẽs fideles sunt Christus vt non dicã corpus Christi: quia ipse Christus sunt tã maiores, ꝙ minores: caput & corpus dicitur Christ⁹ propter

pter ineffabilẽ vnitatem capitis,& membro-
rum.hæc glo. Præterea eandem propoſitio-
nẽ beatus Aug.in multis locis ponit.vnde ſu
per Iohan.homil.27. ita dicit. Gratulemur,
& gratias agamus non ſolùm nos Chriſtia-
nos factos eſſe,ſed Chriſtum.Intelligitis fra-
tres gratiam Dei ſuper vos capitis,admirami
ni,gaudete Chriſtus facti ſumus: ſi enim ca-
put ille,nos membra:totus homo ille,&nos.
Item idem Aug.ſuper Pſal. 102. ſcilicet. Ad
te leuaui oculos meos.tractans illud Iohan.
3.Nemo aſcendit in cælum niſi qui deſcen-
dit de cælo filius hominis qui eſt in cælo.di-
cit ſic.Tanquã ſe ſolũ videt dixiſſe: ergo cæ
teri remãſerũt, quia ſolùs aſcẽdit i qui ſolus
deſcẽdit:quid deberẽt facere cęteri vniti cor
pori ipſi᷒ vt ſit vnus Chr̃us qui aſcendit & de
ſcẽdit.Deſcẽdit caput, aſcẽdit cũ corpore ve
ſtitus ęcclesia,quã ſibi exhibuit ſine macula,
& ſine ruga:ſolus ergo aſcendit,ſed etiã nos,
quãdo cũ illo ſumus, & in illo mẽbra eius ſu
mus,& nobiſcũ ſolus eſt:& ideo vn᷒ & ſemp
vn᷒,vnitas nos cõpaginat vni,& illi ſoli:cũ il
lo nõ aſcendunt, qui cũ illo vnus eſſe nolue
runt.Et infrà. Aſcendat ergo iſte cantor, ſed
in vnoquoq; noſtrũ cantet hic homo, & v-
nuſquiſq; ſit iſte homo, cùm dicitis illud ſin
guli quia vnum eſtis in Chriſto,vnus homo
illud dicit.Hæc Aug.Itẽ idem Aug.tractans
illud Iohan. 17. Ego pro eis ſanctifico me
ipſum.dicit ſic.& ponitur in glo.ordianaria.
Pro eis ego ſanctifico me,id eſt,vt eis proſit:
quia & ipſos,qui ſunt ego,quia caput & cor
pus ſunt vnus Chriſtus,ſanctifico in meipſo.
Cæterùm beatus Grego. in moralibus tra-
ctans præfatum verbum Euangelij Iohan.3.
Nemo aſcendit in cælũ.&c.& ponitur in gl.
continen. dicit ſic. Quia enim nos vnum in
illo iam facti ſumus:vnde ſolus venit in ſe,il-
luc ſolus redit etiam in nobis, & is qui in cę
lo ſemper eſt ad cęlũ quotidiè aſcendit:quia
qui in diuinitate ſuper omnia permanet, hu
manitatis ſuæ cõpage ſeſe quotidiè ad cęlos
trahit.hæc Grego.Præterea hãc propoſitio-
nem ſatis apertè idem Grego. atteſtatur per
ſimile quod de corpore malorũ & capite dia
bolo loquens.lib.13.mora.c.10.dicit ſic.Ita
quippe vnũ corpus ſunt diabolus & omnes
iniqui,vt plerũque nomine capitis, cẽſeatur
corpus,& nomine corporis appellet̃ caput.
nam capitis nomine cenſetur corpus, cũ de
puerſo homine dicitur,Ex vobis vnus diabo
lus eſt. & rurſum nomine corporis appella-
tur caput cùm de ipſo apoſtata angelo dici-
tur,Inimicus homo hoc fecit. hæc Gregori.

¶Circa ſecundum,videlicet in quo diximus
nos explicaturos qua intelligentia accipien
dæ ſint huiuſmodi authoritates & propoſi-
tiones,quę ſonare videntur,ꝙ ipſum corpus
Chriſti,quod eſt eccleſia,aut aliquod mem-
brum eiuſdẽ corporis ſit Chriſtus.eſt notan
dum,ꝙ tales propoſitiones non ſunt ita acci
piẽdæ,ꝙ corpus Chriſti myſticum,aut quod
cũque eius membrum ſint ipſe Chriſtus,qui
caput eſt ipſius corporis. Vnde in corpore
humano, ad cuius ſimilitudinẽ de corpore
eccleſiæ Apoſtolus loquit̃,nec corpus ipſum
nec aliquod eius membrum dicitur ipſum ca
put:ſemper ſiquidem differentia eſt inter ca
put & reſiduum corporis, & quæcũque alia
membra,tam ſuperioritate dignitatis, quàm
amplitudine pfectionis,& ſuppoſitione vir-
tutis,ſicut in ſuperioribus dictum eſt.Quare
beatus Augu.tractans illud Apoſtoli.Erunt Ephe.5.
duo in carne vna.inquit ſic.Duo refert ad di
ſtãtiam maieſtatis:planè duo.non enim nos
verbũ:non enim nos in principio apud Deũ:
non enim nos per quem facta ſunt omnia:ve
nitur ad carnem, & ibi Chriſtus,& ibi nos.
Cùm ergo dicitur,corpus Chriſti, aut quæ-
cũq; membra eius ſunt Chriſtus:accipiendũ
eſt altero quatuor modorũ. Primò ſic. Cor-
pus Chriſti ſiue membra eius ſunt Chriſtus,
id eſt,cum Chriſto ſunt vnus & integer Chri
ſtus.& hoc eſt verum modo ſuprà expoſito.
Vnde beatus Aug.tractans illud quod ſuprà
dictum eſt Iohan.17. Ego pro eis ſanctifico
meipſum. cùm exponeret, id eſt, ipſos qui
ſunt ego,deinde adiungit qualiter accipien
dum ſit hoc,dicẽs.Quia caput & corpus ſunt
vnus Chriſtus.Hoc ergo ſenſu accipiendum
eſt id,quod idem Aug.dicit,ꝙ fideles ſanctifi
cati ſunt ipſe Chriſtus ſanctificans: quia ipſi
ſanctificati fideles cũ ipſo Chriſto ſanctificã
te ſunt vnus & idẽ Chriſtus modo ſuprà de-
clarato.Secundo modo poſſunt huiuſmodi
propoſitiones ſic accipi:corp᷒ Chriſti quod
eſt eccleſia ſiue fideles huiuſmodi ſunt Chri
ſtus,id eſt,ſunt vnum cũ Chriſto participa-
tione vnius ſpiritus inhabitantis,& viuifican
tis totũ corpus eccleſiæ,qui vltima perfectio
ipſi᷒ corporis myſtici eſt,ſicut in ſuperiorib᷒
diximus. Vnde dñs Altiſio.in ſum.ſua in ma
teria vnitatis capitis & membrorum Chriſti
ratione illius,quod ſæpe allegatũ eſt ex Iſai.
61.Sicut ſponſo alligauit mihi mitram, & ſi
cut ſponſam ornauit me ornamento.in quo
vt ait Aug.Chriſtus ſe dicit ſponſum & ſpõ-
ſam:quærit, Vtrùm ſit verum,quòd ſponſus
ſit ſponſa:& reſpondens ita inquit. Duplex

est forma siue perfectio ecclesiæ, similiter & Christi. Est enim perfectio Christi naturalis & ecclesiæ, quæ est humanitas, & quantum ad hanc perfectionē sponsus est alius quàm sponsa, scilicet Christus quàm ecclesia. Est autem alia perfectio Christi, & ecclesiæ, scilicet gratuita perfectio, quę est spiritus sanctus, & secundùm hāc perfectionem sponsus est spō sa: quia eadem est perfectio Christi, & ecclesię scilicet spiritus sanctus. Et per hanc vnitatē dictum est, multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, & quòd omnes sumus vnum in Christo. Et propter istam vnitatem Christus quandoq; in persona sua, quādoq; in persona ecclesiæ non mutata persona loquitur, quæ est prima regula Tichonij. Hæc Altisiodoren. Tertio modo potest sic accipi: Christi fideles sunt Christus, id est, sunt vnum vnitate conformitatis, & consonantiæ voluntatis cum Christo. sicut illud accipitur. Qui
1. Cori. 6. adhæret Deo, vnus spiritus est cum illo. glo. vnus spiritus, non identitate substantiæ, diuersæ substantiæ enim sunt spiritus hominis & spiritus Dei: sed quia accedit iste spiritus, scilicet hominis ad perfectionem naturæ veritatis & beatitudinis illius, est spiritus Dei. Hæc autem vnitas, quæ secundùm affectionem siue consonantiam voluntatis est, à beato Bernar. lib. 5. de consideratione. vocatur votiua: quæ vt ait est cùm anima votis omnibus adhæret Deo. Quarto modo possunt accipi præfatæ propositiones sicut illa Matth. 11. vbi Christus de beato Iohan. loquens ait, Ipse est Helias. glo. in virtute, non in persona quia scilicet similis Heliæ: in multis quippe fuit illi similis, sicut in eadem gloss. tangitur. & tam Albertus, quàm Nicolaus in postillis suis exponunt: videlicet in austeritate vitæ, & soliditate constantiæ, in authoritate doctrinæ, in similitudine officij, siue ministerij. Hoc modo quidam doctor antiquus, cuius nomen ignoramus, in summa illa theologię, quæ incipit, Habet argentum principiū venarum suarum. in lib. 3. quærēs de vnitate capitis, & corporis quomodo debeat intilligi sacra scriptura de hac mystica vnitate loquens & maximè illa Isa. 61. Sicut sponso alligauit mihi mitram, & sicut spōsam Decorauit me monilibus. quæ loquit de sponso, & de spōsa quasi sit vna sola persona, dicēs sic. Quòd hęc vnitas, quæ dicitur esse inter sponsum, & spō sam, nō est nisi similitudo illorū, & inter quēlibet sanctū, & spōsum est similitudo ista, spiritus autē sanctus propriè facit illā similitudinē: quia ei appropriatur vnitas, quāuis tota Trinitas illā similitudinē faciat. Sponsum autē vocat Christū secundū humanitatē, & cōsuetudo sic loquēdi est de duobus similibus, vt vnū dicat esse aliud, nō per essentiā, sed per similitudinē, sicut dn̄s dixit de Iohā. Matth. 11. q erat Helias. Hæc præfatus doctor. His ergo modis accipiendæ sunt propositiones præfatæ (saluo tamē semper meliori iudicio) nec sunt extēdendæ, sed potiùs piè & religiose exponēdę. Nō enim, vt ait Aug. 4. de doct. Christiana. sanctos patres semper in verbis imitari debemus, quia nō pares illis gratias habemus, sed laborandū est, vt illi, qui vtili, ac salubri obscuritate dixerunt, rectè intelligantur & exponantur.

¶ Qualiter accipiendæ sunt prædicationes eorum, quę in sacra scriptura ratione præfatæ mysticę vnitatis dicūtur de Chr̄o. Cap. LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Prædicata varia, quomodo, & in quo sensu verè attribuantur Christo ratione vnitatis mysticæ ipsius cum ecclesia, ostenditur.*
2 *Regula ad multos errores vitandos notatur.*
3 *Error cuiusdā magistri, qui circa quandā propositionē dogmatizare præsumpsit, ostenditur.*

Reliquum iā nobis est exponere, qualiter accipiēda sunt multa prædicata, quæ ratione præfatæ vnitatis mysticę qua fideles Christo vniūtur in sacra scriptura attribuuntur & prædicātur de Christo, tam ea quæ passiones pœnales, & defectus culpabiles importãt, quæ ei nullo modo secundū se conueniunt. ¶ De prædicatis importātibus passiones corporales est primò illud, quod in iudicio Christus dicturus legitur his, qui in pauperes misericordiæ opera exercuerunt. Esuri Matth. 25. ui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere. Ibi Christus tam passiones membrorum se passum, quàm beneficia illis collata se recepisse pronuntiat. Vnde Augusti. super Psalm. 86. hunc locum pertractans ita dicit. Adhuc Christus hic eget: Christus hic peregrinatur: Christus hic ęgrotat

tat: Christus hic in carcere includitur. Iniuriā ei facimus, si nō ipse dicit, Esuriui, & de distis mihi mãducare: sitiui, & potastis me: hospes fui, & collegistis me: nudus eram, & vestistis me: & æger fui, & visitastis me. Et illi. Quando te vidimus ista patientē & ministrauimus tibi? Et ille. Cùm vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. hæc Aug. Item similis attributio habetur Act. 9. vbi Christus inquit. Saule Saule cur me persequeris? Ecce ꝙ patientibus & laborantibus hic Christi mēbris, Christus, qui in se impaßibilis est, in illis laborare & pati dicitur. Vnde Beda in glo. ordinaria inquit. Non ait membra mea, sed me persequeris: quia sibi facta denuntiat, cū ait,
Matth. 25. Esuriui, & dedistis mihi manducare. hæc glo.
¶ De prædicatis & attributis importantibus defectus culpabiles, habentur etiam multa testimonia in scriptura sancta, de quibus duo
Psal. 21. ad præsens sufficiant. Primò est illud. Deus Deus meus quare me dereliquisti? longe à salute mea verba delictorum meorum. In hoc psalm. vt dicit Augu. & Magister in glo. Christus loquitur. Vnde magister in gloss. ita ait. Quare me dereliquisti? idest pœnæ & culpæ exposuisti me. Et sequitur in gloss. magistri. Mirum est quomodo dicit, dereliquisti me: cùm & Deus esset. non enim dereliquerat eū Deus, cùm esset verbum Dei Deus, sed pro nobis hoc dicit, qui in eo sumus vnum vt membra, & sumus corpus eius. corpus enim Christi est ecclesia, pro qua & verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Et August. in eodem loco. Quare dicit dereliquisti me? nisi quia nos ibi eram᷑, nisi quia corpus Christi est ecclesia. Sequitur. Longè à salute mea verba delictorum meorum. quorum delictorum? de quo dictum est, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius. quomodo dixit delictorum meorum? nisi quia & pro delictis nostris ipse precatur, & delicta nostra sua delicta fecit, vt iustitiam suam nostram iustitiam faceret. Item Nicolaus de Lyra hunc locum exponens, ita dicit. Delicta populi Christus sua dicit, tum propter membrorum & capitis affinitatem, tum quia fecit ea sua, quoniam sustinendo pro eis pœnam.
Psalm. 40. Secundum testimonium est illud. Ego dixi domine miserere mei: sana animam meam quia peccaui tibi. quę dicitur vox Christi. Vnde Aug. super eodē ita inquit. Nunquid hoc Christus? nunquid hoc caput nostrum sine peccato? nunquid ergo ipse? imò ipse ex mēbris suis: quia vox membrorum ipsius vox ipsius: quia & vox capitis nostri vox nostra. Et in gloss. magistri eadem quasi ponuntur.
¶ Pro quorum intelligentia vera & catholica habenda, est in primis notandum, quòd sicut duplex vnitas personalis in Christo consideratur alterius & alterius rationis: ita duplex modus prædicandi aliquādo de Christo reperitur in sacra scriptura, vnus secundùm vnam, & alius secundùm aliam. Prima quidē vnitas realis, & iuxta verbum Damas. substātialis, siue hypostatica est, qua humanitas assumpta à verbo personaliter vnitur sibi, cum ad idem esse reale hypostaticum siue personale assumpta sit. de qua Iohann. 1. Verbum caro factum est. Alia vnitas personalis est illa mystica, de qua superiùs locuti sumus, qua corpus mysticum ecclesiæ cum Christo homine dicitur vnā persona, vnus homo, & vnus Christus. de qua dicitur. Omnes vnum
estis in Christo. Has autem duas vnitates expressè tangit Augu. lib. de baptis. paruulo. & deducitur à sancto Tho. in gloss. conti. sub his verbis. Si enim diuina substantia longè distantior potuit propter nos ita suscipere humanam substantiam vt vna persona fieret. Ecce primam vnitatem. sequitur. Quantò credibilius alij sancti fiunt cum homine Christo vnus Christus. Ecce secundam. Item has duas vnitates & duos modos prædicandi aliquid de Christo expressè ponit Damas. libro. 3. capit. 23. vbi ita inquit. Oportet scire, quòd duæ kyrioses, id est proprietates, vel familiaritates sunt: vna naturalis & substantialis: altera personalis & habitualis. Naturalis quidem & substantialis est secundùm quam philotropiā, id est amorem diuinum clementia dominus & naturam & naturalia omnia assumpsit & natura & veritate factus est homo & naturalium in experientia factus. Personalis autem quandoquidem alterius subinduit personam propter habitudinem, propitiationem, misericordiam, vel amorem, & pro ipso eos in ipso facit sermones nihil ei pertinentes, secundùm quam & maledictionem, & derelictionem nostram, & quæ talia non entia naturalia Kyriata, id est propria facit non ipse hoc ens vel factus sed nostram assumpsit personam & nobiscum ordinatus tale autem est factus pro nobis maledictio. hæc Damas. Secundùm autem has duas vnitates, vt prædiximus, duplex distinguitur modus prædicandi aliquid de Christo. Ratione primæ vnitatis, scilicet hypostaticæ, qua natura humana assumpta vnita est verbo Dei in vnitate personæ, prædicantur de Christo

Nota primò 1

Gala. 3.

proprietas vtriusque naturæ: siue nominetur nomine eiusdem naturæ quæ prædicatur: vt cùm dicitur. Deus Christus est verus Deus. siue nominetur nomine alterius naturæ: vt cùm dicitur. hic homo est Deus. vel, Deus est homo. & ita de alijs proprietatibus naturarum: vt cũ dicitur. hic homo creauit cælos est æternus, est immẽsus, creator omnium, & similia. & econuersò prædicãdo de filio Dei proprietates naturæ: vt quòd filius Dei mortuus & sepultus est. &c. Iuxta autem secundum modum vnitatis, quę est inter caput & membra corporis sui, prædicantur multa de Christo in persona membrorũ, quę sibi secundùm se nullo modo cõpetunt, sicut patuit in exẽplis positis, & infrà pleniùs ostendetur. Vtrunq; verò præfatum prædicationis modũ innuit Aug. super super psalm. 101. qui est. Domine exaudi orationẽ meã. vbi postquã dixit Christũ esse huiusmodi pauperẽ qui orabat, fundat rationẽ duplicẽ, qua Christus pauper nominetur secundùm præfatã duplicẽ vnitatẽ, ita dicens. Ibi enim accepit paupertatem nostrã, vbi formã serui indutus est, semetipsum exinaniens, ne diuitias eius expauesceres, & ad eum accędere cum tua mendicitate nõ auderes. Et infrà. Addat paupertatem paupertati, & transfiguret in se corpus humilitatis nostræ caput nostrum: simus membra eius sicut duo in carne vna. Et pòst infert. vox ergo vna, quia caro vna. hæc Augusti. Istum etiam modum duplicem prædicandi aliquid de Christo tangit sanctus Tho. tertia parte. quæstio. 15. artic. 1. accipiens à Damasc. lib. 3. loco suprà allegato. & libro. 4. cap. 10. vbi multos modos ponit aliquid prædicandi de Christo, cuius verba sub compendio sanctus Tho. recitans ita ait. Sicut dicit Damasc. libro. 3. dicitur aliquid de Christo vno modo secundum proprietatem naturalẽ & hypostaticã, sicut dicitur quòd factus est homo, & quòd pro nobis passus est. Alio modo secundùm proprietatem personalem & habitudinalẽ, prout scilicet aliqua dicuntur de ipso in persona nostra, quæ sibi secundùm se nullo modo conueniunt. vnde & inter regulas Tichonij, quas ponit Augu. 3. de doctrina christiana. prima ponitur de domino & eius corpore, cũ scilicet Christi & ecclesiæ vna persona æstimatur. secundùm hoc Christus ex persona membrorũ suorum loquẽs dicit. verba delictorum meorum. non ꝙ in ipso capite delicta fuerint. hęc sanctus Tho. ¶Est præterea pro horũ plenaria intelligentia notandũ, ꝙ sicut propter vnitatẽ naturalem corporis naturalis & capitis in homine caput nõ solũ loquitur pro se, sed etiã assumit in loquẽdo personã mẽbrorum: ita in præsenti propter prædictam vnitatẽ mysticam siue spiritualẽ Christi capitis & mẽbrorũ suorum Christus non solũ reperitur loqui in persona sua, sed in persona mẽbrorũ. Vnde gl. magistri super psal. 140. Domine clamaui ad te. ita inquit. Hæc autẽ charitas nos Christo cõpaginat. per charitatẽ nãq; quasi vnus homo est caput & corpus. Propriũ verò capitis est loqui pro membris, sicut lingua nostra personã omniũ mẽbrorũ suscipit: ipsa enim pro omnibus verbo fungitur, dicẽs pro pede, calcas me, & pro manu, vulnerasti me. ita & Christus, ꝙ est caput, pro multis loquitur, cũ quibus est vnũ. Charitas enim vnũ facit nos cum Christo, siue caput loquatur, siue mẽbra, siue quod dicitur capiti cõueniat siue mẽbris Christus loquit̃ sed in voce eius quisq; agnoscat suã tãquã inhærens in Christi corpore. Aliquãdo enim dicit quod sibi soli cõpetit, nõ tamẽ separat se à verbis nostris, sed à suis proprijs ad nostra redit, & à nostris interdũ ad sua propria transit. hæc ibi. Ista etiã est sententia, imò pro magna parte forma verborũ Aug. in multis locis tam super psal. quàm super Ioh. Cæterùm beat⁹ Gre. lib. 16. moral. c. 2. tractãs illud Iob. 29. quãdo ridebã ad eos, nõ credebant. dicit sic. Vnã esse personam Christũ & ecclesiã plerũq; iam diximus: & sæpe vox capitis ad vocem corporis transit. qui enim sunt in carne vna, nihil obstat vt conueniant in voce vna. hæc Grego. De isto autem celeri transitu locutionis à voce capitis ad vocẽ membrorum & econuerso, apertissimum exemplum habemus in versu illo. In manus tuas commendo spiritum meum, rede. me domine Deus veritatis. Cuius prima pars est vox capitis. vt Augustinus dicit. & magister in gloss. Secunda verò pars est vox membrorum, siue populi, qui redemptus est. ¶Præterea tanquam necessarissima regula ad vitandum multos errores est notandum: quòd licèt in tanta varietate tam membrorum quàm attributorum vna vox loquens esse videatur, & vna persona quæ loquitur, plurimùm tamen est aduertendum cui, scilicet an capiti, an membris conueniat id quod dicitur, siue prædicatur de Christo: quia non omnia omnibus conueniunt, sed quædam soli capiti, quædam solis membris, licèt vna voce vtantur caput & membra. Hanc regulam expressè ponit magister in gloss. super psalm. 17. accipiens ab Augu. ita dicit. Attende regulam vnitatis capitis

Nota secũdò (margin)

Psalm. 30. (margin)

Nota tertiò a (margin)

pitis & membrorum, id est Christi & ecclesiæ. Cùm enim vna persona est caput & corpus: ideoque vna voce vtitur caput cum mẽbris: licèt ea quæ dicuntur, ad diuersos referantur. quædam enim soli capiti conueniũt, & tamen in tanta diuersitate vna vox est, & quasi vna persona videtur loqui, vt sicut duo sunt in carne vna, scilicet spõsus & spõsa, ita sint & in voce vna. hæc in gloss. Item super psalm. 30. ex Augu. accipiens prædictam regulam commemorat di. Sciendũ, quod verba huiusmodi psalm. quędam capiti, quędã membris, quædam prophetæ cõueniunt. In hac enim varietate non mentitur vox, sed caput & membra eadem voce vtuntur: dicendo ego, me, mihi, quod fit propter nimiam vnitatẽ capitis & corporis Christi. i. Christi & ecclesiæ sponsi & sponsæ, quam facit charitas. Sicut enim lingua omnium membrorum suscipit vocem dicens, pro pede calcas me: non dicit calcas pedẽ. & pro manu vulneras me, non ait vulneras manum meam. sic Christus membrorũ vtitur verbis non incõgruè, non se diuidens à verbis nostris. Qui enim dignatus est pro nobis homo fieri, & forma serui vestiri, nõ dedignatur nos trãsfigurare in se. Et infrà. Qui ergo nos sic trãsfigurat in se, nõ dedignatur nobis loqui verbis nostris, vt & nos loquamur suis. Hæc est diuina communicatio, & diuina hæc commercia celebrata sunt in hoc mundo à negotiatore cęlesti. hęc glo. Eadem sententia ponitur ab Augu. super psal. 56. & 58. diffuso sermone. Vnde de necessitate eius aduertentiæ & considerationis habendę in huiusmodi prædestinationibus

Aug. super Psal. 101. de Christo dicit beatus Augu. Nec ibi erres, quando audieris aliquid, quod aptari capiti illi nõ possit: ideo prælocutus sum, vt cùm tale audieris ex infirmitate capitis aduertas sonare, & vocem membrorum cogno-

Nota quartò. scas in capite. hæc Augu. ¶Ex his apertè colligitur, quæ intelligentia accipienda sit in omnibus illis prędicationibus antedictis eorũ attributorum, quæ Christo secundùm se nullo modo conueniunt. Sanè non ita accipiendæ sunt hęc prędicata de Christo, vt illis Christi persona aut secũdùm diuinam essentiam, aut naturã humanam assumptã affecta aut obnoxia intelligatur: quia nullis talibus passionibus, aut defectibus impassibilis, & immortalis, ac sanctissima Christi persona obnoxia potest intelligi, sed accipienda sunt sic de Christo dicta, vt nõ in psona sua, quæ nullis talibus subiectã est, sed in persona membrorum prædicata esse intelligantur, quę talibus passionibus, aut defectibus subijciuntur, afficiuntur, & informantur. Solet nanq; vt cõmemorauimus ex dictis sanctorũ Aug. & Greg. caput ascribere sibi, quæ membris sibi coniunctis contingunt. Quare Orige. exponens illud Matt. 25. Esuriui, & dedisti mihi manducare. ita dicit, vt adducitur à sancto Tho. in gl. conti. Scriptum est ad fideles vos estis corpus Christi. Sicut ergo anima habitans in corpore cùm non esuriat quantum ad suam substantiam spiritualẽ, esurit tamen corporis cibũ, quia copulata est corpori suo: sic & saluator patitur quæ patitur eius ecclesia, cùm sit ipse impassibilis. hæc ille. Itẽ beatus Augu. ad idem super psal. 142. ita inquit. Patitur adhuc Christus pressuram, nõ in carne sua, quę ascendit in cęlũ, sed in carne mea, quæ adhuc laborat in terra. Hæc autem aduertentia, vt sciatur quid cui attribuendum sit in huiusmodi locutionibus maximè habẽda est circa prædicata de Christo, quæ culpabiles defectus importare dinoscuntur. Quare Aug. super psalm. 37. tractans illud. Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorũ. ita loquitur. Quæri solet cuius vox sit ista: & aliqui accipiunt Christi propter quædã quæ hic dicuntur de passione Christi. sed non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. quomodo diceret qui nullum peccatũ habebat? coarctat nos ergo intelligẽdi necessitas ad cognoscendum tãquam plenum & totum Christum, id est caput & corpus. Cùm enim Christus loquitur, aliquando ex persona solius capitis loquitur, quod est ipse saluator natus ex Maria virgine: aliquando ex persona corporis sui, quod est sancta ecclesia diffusa toto orbe terrarum. Et infrà. Non est dubium quia vox Christi est. vnde ergo peccata nisi de corpore quod est ecclesia? quia loquitur corp⁹ Christi & caput: quare tanquam vnus loquitur, quia erunt duo in carne vna: sacramẽtum hoc magnũm est ait Apostolus. ego autẽ dico in Christo & in ecclesia. Si ergo ipsę dicit non duo sed vna caro est: quid mirum si vna caro, vna lingua eadem verba tanquam vnius capitis & corporis sit audiamus tanquam vnum? sed tamen caput tanquam caput, & corpus tanquã corpus. Non diuiduntur personæ, sed diuiditur dignitas: quia caput saluat, corpus saluatur: caput exhibeat misericordiam, corpus defleat miseriordiam: caput est ad purgandum peccata, corpus ad confitendum peccata: vna tamen vox. Non scribitur quando dicat corpus quando caput: sed nos in audiendo

diendo distinguimus: ille autem tanquam
vnus loquitur. hæc Augusti. Debent igitur
omnes præfatæ prædicationes siue proposi-
tiones exponi in persona membrorum, in
quorum persona ipse Christus loquitur, non
in persona propria. Vnde sensus illius versus
de psalm. 21. Deus Deus meus quare me de-
reliquisti? est iste. me, idest ecclesiam meã.
Pro qua, vt dicit gloss. hoc Christus dicit.
Et verba delictorum meorum. scilicet veteris
hominis, in persona cuius Christus loquitur,
vt dicit gloss. Item sensus versus de psalm.
37. Non est pax ossibus meis à facie pecca-
torum meorum. idest, membrorum meorũ.
quia vt dicit Augustin. in gloss. caput dicit
hic voces corporis. Item sensus versus illius
psalm. 39. Circundederunt me mala, quorũ
non est numerus: cõprehenderunt me ini-
quitates meæ, & non potui vt viderem. est
iste, vt exponit illum Cassiodo. de Christo.
mala, id est peccata. circundederunt me, id
est eos quibus annuntio, qui mei futuri sunt.
& iniquitates meæ, id est eorum, qui mei fu-
turi erunt, comprehenderunt me. id est, ad
actum conduxerunt hi, qui mei erunt. &
non potui vt viderem. i. sic oppresserunt me
id est, eos. illæ iniquitates, quod non potue-
runt habere vsum rationis. hæc ille. Item sen
sus etiam illius versus psal. 40. Domine mi-
serere mei, sana animam meam, quia pecca-
ui tibi. quæ vt dicit Augusti. in gloss. est vox
Christi. miserere mei. i. meorũ mẽbrorum. sa
na animam meam, id est meorum membro-
rum. quia peccaui tibi, id est hi qui sunt, vel
futuri sunt mei, ex quorum persona loqui-
tur. Vnde Augusti. super hunc versum ita in
quit. Nunquid hoc Christus loquitur? nun-
quid hoc caput illud nostrum sine peccato?
nunquid ille qui non rapuit tunc exoluebat?
nunquid ille solus in mortuis liber? liber e-
nim in mortuis, quia sine peccato: quoniã
omnis qui facit peccatum, seruus est pecca-
ti: nunquid ergo ipse? imò ipse ex membris
suis: quia vox membrorũ ipsius, vox ipsius:
quia & vox capitis nostri vox nostra. hæc
Augu. Et hoc modo sunt accipienda huius-
modi prædicata omnia, siue dicta de Chri-
Nota quintò. sto. ¶ Ex quibus manifestè ostenditur quàm
turpiter errauerit magister ille, qui in quo-
3 dam opere suo de mysterio vnitatis Christi
& ecclesiæ dogmatizare præsumpsit propo
sitionem illam rationabiliter in concilio Ba-
siliensi iam condemnatã, quòd Christus quo
tidie peccat, & ex quo fuit Christus cõtinuò
peccauit. Sanè deceptus est: tum quia ex vni
tate vocis in loquendo capitis & membrorũ
arguere visus est conuenientiam & identita-
tem realem prædicatorum: non aduertens,
quòd licet vna sit vox capitis & membrorũ
propter vnitatem membrorum, quam ipsa *Nota differentiã hãc.*
charitas facit, differentia tamẽ est in attribu
tis siue prædicatis: aliqua enim cõueniũt ca
piti, quæ nõ mẽbris, & aliqua mẽbris quę nõ
capiti, & aliqua aliquibus membris, quæ nõ
alijs: licèt vna vox & vna persona loquens
esse videatur, vt superiùs sæpe repetitum est.
Deceptus etiam videtur esse secundo in hoc,
quòd non distinxit inter prædicationẽ, qua
aliquid prædicatur de aliquo ex trãsfigura-
tione psonæ aliorũ in se, & pdicationẽ, qua
aliquid prædicat in se de aliquo ratione suæ
propriæ personę. Quod enim dicitur de Chri
sto. 1. Petri. 2. Qui peccatũ non fecit, nec
inuentus est dolus in ore eius. dictum est ra-
tione propriæ personæ, & ita verissimum
est. Quod verò Christus dixerit, Sana ani-
mam meam quia peccaui tibi. aut, Non est
pax ossibus meis à facie peccatorum meo-
rum. in persona membrorum, siue pro mem
bris, non pro se dixit. Quare illud pro mem
bris, pro quibus loquitur, verum est eo mo-
do expositum sicut dictum est: pro Christo
verò intellectum, nefandum est, ac religio-
sis auribus grauissimum audire. Quanquã
ergo Christus talia dixerit transfigurando
in se personam suorum membrorum pręsen
tium, præteritorũ, aut futurorum: non pro-
pter hoc tamen est dicendum, quòd Christus
peccet. Tertiò in hoc videtur præfatus magi
ster deceptus: quia inter caput & membra vi
sus est putare illam communicationem idio
matum, proprietatum, siue pręedicatorũ esse,
quam sancti doctores ratione duarum natu-
rarum, diuinæ, scilicet & humanę in Christo
simul coniunctæ exponunt. Quod si ita est,
sicut quandoque verba eius & cõclusio præ-
dicta prætendunt, dicere rectè possumus, ꝙ
euanuit in cogitatione sua. Quippe alia vni-
tate vnitur humana natura in Christo diuinę
naturæ, & alia membra Christi Christo vni-
ta esse dicuntur. Natura enim assumpta diui
nitati vnita est vnitate hypostatica in vno &
eodem supposito æterno, scilicet verbi cum
ea supposita: membra verò Christi vnita esse
Christo dicuntur vnitate non hypostatica,
sed conformitate affectus, sed amoris vincu-
lo, sed nexibus charitatis: quam vnitatem do
ctores mysticam nominant: quam spiritus
sanctus, qui communis est toti corpori my-
stico facit, sicut in superioribus plenè mon-
strauimus

strauimus. Et in alio præterea deficit præfatus magister, qui liberè, & nimis effrænata licentia vti præsumpsit propositionibus siue dictis sacræ scripturę, aut sanctorum patrum & antiquorum in ea verborum forma, sub qua ab eis explicata leguntur. Quod tamen non licet. Quoniam ibi plurima legũtur, quæ exponenda veniunt, & non extendenda. vt sanctus Tho. de multis exẽplificat & doctis magistris nota sunt, de quibus pauca exempla afferemus in medium. Planum est in sacra scriptura cõtineri, psalm. scilicet. 64. Beatus homo quem elegisti & assumpsisti. Item etiam cantatur in Te deum laudamus, suscepturus hominem. &c. Hanc tamen propositionem non suscipit simpliciter schola theologorũ in vsu & practica loquendi. Vnde sanctus Tho. in. 3. distin. 6. dicit nullo modo cõcedendũ fore, quod homo sit assumptus. dicit infrà. Omnes huiusmodi authoritates dicentes hominem assumptum, exponendæ sunt, vt ponatur cõcretum pro abstracto, scilicet homo pro humanitate. Item beatus Anastasius in. 3. ser. actorũ Niceni concilij ex persona filij Dei loquens, ita inquit. Ex tua essentia, quam in me genuisti, spiritum sanctum do eis. Sunt & aliæ authoritates beati Aug. beati Hilarij huiusmodi, quas magister sententiarũ deducit in. 1. sen. di. 5. Clarum est omni theologo, quod schola nõ recipit huiusmodi propositiões dicẽtes, quod essentia generetur: sed exponũtur vt ibidẽ patet, id est filius, qui est diuina essentia, generatur. Vel sic, id est: pater filium generando, essentiam, siue naturam suam dat ei. Præterea aliud exemplum est in dictis eiusdem Anastasij in epistola ad Serapionem ita dicentis, quòd deitas est homo facta, quæ tamen propositio non accipitur in schola theologorum. Vnde magister sententiarum in. 3. di. 5. dicit, quòd non debet dici, diuina natura est caro facta, sicut dicitur, verbum caro factum est: sed exponenda est sic. diuinitas facta homo, id est naturam humanam assumpsit in vna persona. Multa alia exempla præsto facilè inducere possemus in medium, quæ breuitatis gratia, & quia nota sunt doctis, relinquimus. Quare manifestum est, quòd non est sufficiens ratio, nec excusatio legitima, si quis dicat, Hoc sub tali forma verborum in scriptura sancta legitur, aut à sanctis patribus traditum est, ergo possumus nos sic dicere, sic loqui, talibus vti verbis. Quippe nos non habemus tam liberam licentiã loquendi in materia fidei, quàm spiritus sanctus in sacra scriptura, aut sancti doctores, qui spiritu sctõ locuti sunt, tenuère. Nec regulæ illæ Tichonij, quæ claues vocantur scripturæ: quia eis, vt inquit Augu. lib. de doctri. Christiana. diuinarum scripturarum aperiũtur occulta, quæ sunt datæ non ad vtendum, sed ad exponendum, non ad extendendum modum loquendi scripturæ, quem non sine magno mysterio, & diuinæ sapientiæ profundissima dispositione credimus sanctos patres tenuisse, sed ad intelligendum obscuros, & difficiles passus eiusdem cum omni integritate fidei, & sinceritate.

¶De congruentia distinctionis, & varietatis multiplicis statuum, ac officiorum in ecclesia. Capitu. LXIX.

SVMMARIVM

1 *Distinctio & uarietas multiplex quòd congruè ponatur in ecclesia, ostenditur.*
2 *Ecclesiæ uniuersitas ex quibus constet partibus.*
3 *Corpus Christi mysticum quòd ad sui integritatem non nisi multis mẽbris, & multiformi uarietate distinctis constare posit.*
4 *Decentia uarietatis multiplicis in ecclesia Dei ex tribus colligi ostenditur.*

Expeditis his, quæ de ecclesiæ vniuersalis vnitate, atque de eius capite Christo saluatore nostro benedicto dicenda venerant: consequẽter de distinctione, ac varietate multiplici ei statuum, dignitatum, officiorum, atque graduum, qua ipsam vniuersalẽ ecclesiã mira speciositate ornatam resplendere conspicimus, sermo habendus est. Sanè in primis vniuersitas ecclesiæ ex duabus partibus cõstat, laicis scilicet, & clericis. Hos enim duos ordines laicos scilicet & clericos, vt dicit Hugo de sancto Victore in. 2. parte de sacramentis. quasi duo latera corporis vnius vniuersitas ipsa ecclesiæ complectitur. Laici etiam quia terrena, & terrenæ vitæ necessaria tractant, pars corporis sinistra intelliguntur. Clerici verò quia ea quæ ad spiritualem vitam pertinent, dispensant, quasi dextera pars corporis ecclesiæ sunt. De quibusla-

Prima diuisio ecclesiæ. 2

bus lateribus scribi videtur per prophetam vbi dicitur. Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ. vbi gloss. Augusti. inquit sic. Vxor Christi est ecclesia, quæ fertilis est, non in omnibus, sed in lateribus domus tuæ. latera domus, id est, ecclesiæ Christi, sunt qui adhærent ipsi. ¶ Amplius quemadmodum corpus naturale hominis ad sui integritatem non tam laterum diuersitatem exigit, sed etiam multorum organorum distinctionem, quæ varijs distributa virtutibus, & varijs actibus deputantur:

Psal. 137.

Secunda, quæ est officiorum

3 Ita corpus Christi mysticum ad sui integritatem non nisi multis membris, & multiformi varietate distinctis constare potest. Vnde Apostolus. Si erũt omnia membra vnum membrum vbi corpus? &c. quod vt ait gloss. non nisi diuersis consistere potest. Quasi dicat, si omnia membra essent vnum membrũ, non modò periret multitudo sensuum, sed etiam corpus. Ita si in ecclesia essent omnes vnius officij, & dignitatis, non discernerentur membra, nec corpus. hæc gloss. Quare sequitur in Apostolo. Nunc autem ne scilicet corpus pereat, inquit gloss. multa quidem membra, scilicet sunt, vnum autem corpus, quod ex omnibus constat. Præterea cùm ecclesia militans exemplata sit à triumphante, secundùm illud Exodi. Vide & fac omnia secundùm exemplar quod tibi monstratum est. & Apostolus dicat. Omnia hęc exemplaria sunt cælestium. & exemplata imitari debeant illud vnde exemplantur, cõsequens est, vt quemadmodum illa mater nostra superna Hierusalem ecclesia triumphãs vt multiplici varietate ordinum, dignitatũ, officiorum, præmiorumque distincta est: ita & ecclesia militãs suo modo multiformi gratiarum, virtutum, & meritorum, necnon dignitatum, ac officiorum adornata distinguitur. Quam obrem in eius laude Propheta loquens, inquit. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. vbi gloss. inquit. Doctrina Apostolorum, confessione martyrum, puritate virginum, & lamento pœnitentium ornatur regina, id est ecclesia. Fuit autem hæc varietas gratiarum, ac virtutum, quibus ornata refulget ecclesia, figurata in tabernaculo veteri, quod multiformi varietate vasorum, ac ornamentorum distinctum fuisse legimus. Vnde glo. super Exo. cap. 28. dicit. Tabernaculũ vetus cum ornamentis & vasis suis significasse ecclesiam pulchra virtutum & personarũ varietate distinctã.

1. Cor. 12.

Exod. 18.

Hebr. 9.

Psalm. 44.

4 ¶ Decẽtia huius varietatis multiplicis Ecclesię Dei iuxta beati Tho. doctrinã. in. 2. 2. quæstio. 183. ex tribus colligitur. Primo quidem, quia ipsa statuũ officiorum, graduumque differentia & multiplicitas facit ad perfectionem ipsius ecclesiæ. Sicut enim in rerum naturalium ordine perfectio, quæ in Deo simpliciter & vniformiter inuenitur, in vniuersitate creaturarum inueniri non potuit nisi difformiter & multipliciter: ita etiam plenitudo gratiæ, quæ in Christo sicut fontaliter adunatur ad membra eius diuersimodè redundat ad hoc, quòd corpus ecclesiæ sit perfectum. & hoc est quod Apostolus dicit. Ipse dedit quidem quosdam Apostolos, quosdam autem prophetas, alios verò euangelistas, alios autem pastores & doctores ad consummationẽ sanctorum & opus ministerij in ædificationem corporis Christi, id est ecclesiæ. Secundò diuersitas officiorum & statuum pertinet ad necessitatem actionum, quæ sunt in ecclesia necessariæ. oportet autem ad diuersas actiones diuersos deputari ad hoc, vt expeditiùs, & sine confusione omnia peragantur. & hoc est quod Apostolus dicit. Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo. vbi gl. inquit Ambro. Ecce humani corporis exemplo docet non posse nos singulos habere omnia, ac per hoc curam nostri inuicem nos agere debere: quia inuicem officijs nostris indigemus. Hac ratione inquit beatus Grego. Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibusque personis sigillatim cõmitti iubemus. Sicut enim in vno corpore multa mẽbra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in ecclesia spirituali corpore conferendum est hoc officium vni: alij committendum est aliud. Nec enim quantumlibet exercitatæ vni personę vno tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si totum corpus est oculus, vbi auditus? hæc ille. Tertiò hæc statuum officiorumque differentia ad dignitatem operatur & pulchritudinem ecclesię, quæ in quodam ordine consistit. Vnde dicitur, quòd vidẽs regina Saba omnem sapientiam Salomonis, & habitacula seruorum, & ordines ministrantium, non habebat vltra spiritum. Vnde & Apostolus dicit, quòd in magna domo non solùm sunt vasa aurea & argentea, sed lignea & fictilia. Huiusmodi autem varietas tam decenter ordinata in ecclesia, maximam operatur pulchritudinẽ, ac venu-

Diuisionis decentia.

Ephe. 4.

Rom. 12.

Grego. in c. singula. dist. 89.

3. Reg. 10.

2. ad Ti. 2.

Diony.4. de diui.no. venustatem. Vnde Diony. Comparationem rerum, earundemque consonantiam fontalis radij vocat traditiones pulchrificas, id est pulchritudinem facientes. Et Bernardus ait. Bernar.sup Canti. Ordo modum tribuit, & decorem, & perpetuitatem. Et beatus Gregorius in cap. singula. distin. 89. parum suprà commemorato, hoc confirmans, dicit sic. Sicut varietas membrorum per diuersa officia & robur corporis seruat, & pulchritudinem repræsentat, ita varietas personarum per diuersa nihilominus distributa officia & venustatē sanctæ Dei manifestat ecclesiæ. Hæc ille.

¶In quo ponuntur obiectiones contra varietatem & diuersitatem statuū, ac officiorū in ecclesia Dei. Cap. LXX.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones septem aduersus uarietatem & diuersitatem statuū ac officiorum in ecclesia Dei ponuntur.*

Verunt autem hæretici quidam venustatis & pulchritudinis ecclesię aduersarij, qui aduersus ea, quæ de varietate, & diuisione statuū, & officiorum, ac graduum in ecclesia dicta sunt, multipliciter arguunt. Arg.primū ¶Primò sic. 1 Diuersitas vnitati repugnat, sed fideles Christi ad vnitatem vocantur, secundùm illud. Iohan. 17. Vt sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus. ergo in ecclesia non debet esse diuersitas aliqua statuum, vel officiorum. Secundum. ¶Secundò sic. Natura non facit per multa, quod potest facere per vnum. sed operatio gratiæ est multò ordinatior, quàm operatio naturæ. ergo conuenientius esset, quòd ea, quæ pertinent ad actus gratiæ, per eosdem administrarentur, itavt non esset in ecclesia tanta diuersitas officiorum, & statuum. Tertium. ¶Tertiò sic. Bonum ecclesiæ maximè videtur in pace consistere, secundùm illud psalmi. Qui posuit fines tuos pacem. Et. 2. Corinthio. vltim. Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis. &c. sed diuersitas est impeditiua pacis, quam similitudo causare videtur, secundùm illud Ecclesia. 14. Omne animal diligit sibi simile. & Philosoph⁹ dicit Politicorum. 7. Quòd modica differentia facit in ciuitate dissidium. ergo videtur, quòd non oporteat in ecclesia esse diuersitatem statuum, & officiorum. ¶Quartò sic. Quartum. Vnitas est saluationis motus: quoniam vna est via ad saluationem, scilicet Christus: qui ait Iohan. 9. Ego sum via, veritas, & vita: & nemo venit ad patrem nisi per me. cùm autem in diuersitate statuum & religionū multiplex via detur, vt puta alia prælatorum, alia religiosorum, aut monachorum, & inter istos multiplex sit varietas viarum, aliqui dicuntur ordinis prædicatorum, aliqui ordinis minorum. &c. quare videtur, quòd talis differentia non sit conueniens. ¶Quintò sic. Quintum. In primitiua ecclesia non fuit hæc distinctio ordinum aut religionum differentia sancti Augu. sancti Benedicti, sancti Dominici, & Francisci. &c. ergo videtur quòd etiam nunc in ecclesia esse non debeat. ¶Sextò sic. Sextum. In primitiua ecclesia tantùm dicuntur fuisse Episcopi & presbyteri, ac diaconi: non fuerunt autem, vt videtur, alij inferiores ordines, & per consequens non videtur quòd sint alij ordines in ecclesia ponēdi præter iam dictos. ¶Septimò sic. Septimum. In ecclesia primitiua non leguntur prælati nisi episcopi, qui dicuntur maiores sacerdotes, & presbyteri, qui dicuntur sacerdotes secundi ordinis, non autem fuerunt cardinales, nec patriarchę, primates, archiepiscopi, archidiaconi, decani, & sic de multis. ergo videtur ꝙ talis varietas in ecclesia esse non debeat.

¶In quo datur responsio ad obiectiones iam factas contra varietatem & diuersitatem statuum & officiorum in ecclesia Dei. Capitu. LXXI.

SVMMARIVM

1 *Obiectionibus, quæ fiunt contra uarietatem & diuersitatem statuum & officiorum in ecclesia Dei, respondetur.*

His

HIs non obstantibus, dicendũ est prius. Quando varietas & differentia hæc statuum, dignitatum, ac officiorum conuenientissimè ab ipso fundatore Christo (qui iuxta apostolum virtus Dei & sapientia est) posita est in ecclesia: cum vt in præcedenti. c. deduximus ad integritatem, perfectionem, decoremque pertineat ecclesiæ, faciatque ad habiliorẽ diuinorum ministeriorum expeditionẽ. ¶Dicendum est ergo ad rationes in oppositum. Ad primam respondetur, ꝙ non quælibet diuersitas repugnat cuilibet vnitati: vnde diuersitas membrorum in vno corpore non repugnat vnitati corporis, imò perfectio eius, vt diximus, ex illorum varietate resultat. Vnde Apostolus. In vno corpore multa membra habemus. Et ita dicimus, ꝙ diuersitas præfata statuum, & officiorum in ecclesia non impedit in aliquo ecclesiæ vnitatẽ, quæ per vnitatem fidei, charitatis, & mutuæ subministrationis perficitur, secundùm illud Apostoli. Ex quo totum corpus, id est, ecclesia compactum est. glo. per fidem, & connexum vinculis charitatis per omnem iuncturam subministrationis, dum scilicet vnus alij seruit. & ita varietas ista in ecclesia statuum, & officiorũ stat cum vnitate ecclesiæ. Vnde glo. super illud. 1. Corin. 12. Nam corpus non est vnum membrum, sed multa. dicit sic. Ostendit Apostolus per similitudinẽ humani corporis vnitatem corporis Christi, id est ecclesiæ habere varietatem officiorum, & diuersitatem hanc non tollere vnitatem: sicut humani corporis vnitas nõ in singularitate cõsistit, sed in multis membris, vt sibi inuicem præstent quod debent. hęc ibi. ¶Ad secundam respõdetur, ꝙ sicut natura non facit per multa quod potest facere per vnũ: ita etiam nõ coarctat in vnum id, ad quod multa requiruntur, secundùm illud Apostoli. Si totum corpus oculus, vbi auditus? Vnde etiam in ecclesia, quæ est corpus Christi, oportuit membra diuersificari secundùm diuersa officia status & gradus: quia ista non poterant conuenienter administrari per vnum. ¶Ad tertiam respondetur iuxta sanctum Tho. vbi suprà, ꝙ sicut in corpore naturali membra diuersa continentur in vnitate per virtutem spiritus viuificantis, quo abscedente membra corporis separantur: ita etiam in corpore ecclesiæ pax diuersorum membrorum virtute spiritus sancti, qui corpus ecclesię viuificat, vt habetur Iohan. 6. Vnde & Apostolus dicit. Sollicitis seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Discedit autem aliquis ab vnitate spiritus, dum quærit quæ sunt propria: sicut etiam in terrena ciuitate pax tollitur ex hoc, ꝙ ciues singuli quæ sua sunt quærunt: alioquin per officiorum, & statuum distinctionem tam mentis quàm in ciuitate terrena magna pax conseruatur, inquantum per hoc plures sunt qui communicant actibus publicis. vnde & Apostolus dicit. ꝙ Deus sic temperauit vt non sit schisma in corpore, sed pro inuicem sollicita sint membra. ¶Ad quartam respondetur, ꝙ vna via est saluationis principalis & fundamentalis cõmunis omnibus hominibus, scilicet fides Christi cum obseruantia mandatorum Dei, secũdùm illud. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Sed in illa via regia sunt etiã aliæ diuersæ viæ siue semitæ, quæ attenduntur penes diuersa opera charitatis, quibus homo vacare potest, vel penes diuersitatem exercitiorum, quibus aliqui exercentur ad perfectionẽ charitatis. Vnde sunt quidam modi viuendi & progrediendi in via domini, secundùm illud Aug. In via Dei, in qua alius sic, alius sic ibat. De quarum viarum siue semitarum varietate propheta loquẽs sic ait. Vias tuas domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. vbi per vias, pręcepta accipiuntur: per semitas verò, quæ angustiora sunt, consilia euangelica designantur. Vnde super illud. Deduxit me per semitas iustitiæ, dicit glo. Semitæ iustitię sunt arctiora pręcepta, & perfectiora cõsilia. Quare cùm religiones priuatę in ecclesia Dei non sunt viæ alię alienatæ diuersitatis aut cõtrarietatis à via illa principali cõmuni omnibus in æternam beatitudinem tendere cupiẽtibus, sed illam in se continent tanquam fundamentalem, superaddentes illi consilia perfectiora: patet, ꝙ aduersariorum ratio nõ procedit, cùm in falsa imaginatione fundetur. ¶Ad quintam respondetur, negando consequentiam: multa enim processu temporis instituta sunt in ecclesia Dei tam circa cultum diuinum, quàm circa vsum sacramentorum, & distinctionem ministrorum, & vocabulorum varietatem, quæ in ipso nascentis ecclesiæ exordio non fuerunt, sicut manifestum est, spiritu sancto inspirante, quę non parum ornamenti & decoris conferunt sanctę Dei ecclesiæ. Præterea licèt religionum differentia & varietas in habitibus & ceremonijs nõ fuerit in primitiua ecclesia quãta nũc, nihilo minus substantialia fundamẽta omnium religionum, videlicet abrenuntiatio omnium rerum temporalium propter Christum, castitas

Marginalia: 1. Corin. 1 — Ad pri. arg. 1 — Rom. 12. — Ephe. 4. — Ad secundũ — 2. Cor. 12. — Ad tertium — Ephe. 4. — 1. Cor. 12. — Ad quartũ. — Matth. 19. — Psalm. 24. — Psal. 23. — Ad quintũ.

stitas & obedientia in primitiua ecclesia fuerunt, quæ maximè in Apostolis floruerunt.

Ad sextum. ¶Ad sextam respondetur pariter negando consequentiam ratione iam dicta. Secundò respondetur iuxta sanctumTho.in.4.di. 24. q in primitiua ecclesia propter paucitatem ministrorum omnia interiora ministeria diaconis committebātur. vt patet per Diony.in lib.eccle.hierar. nihilominus erant prædictæ potestates sed implicitè in vna diaconi potestate:sed postea ampliatus est cultus diuinus: & ecclesia quod implicitè habebat in vno ordine,explicitè tradidit in diuersis.Et hoc modo dicit magister senteotiarum,q ecclesia aliquos ordioes sibi instituit. ¶Ad septimam

Ad septimū respondetur negando cōsequentiam.Et causa est. Tum, quia sicut habuit authoritatem instituendi & deputandi varias personas varijs & distinctis officijs: ita habuit authoritatem nominandi & imponendi eis diuersa vocabula secūdùm diuersitatem officiorū. Tū, quia illi, quos patriarchas archiepiscopos etiam dicimus,sunt episcopi,cardinales verò aut presbyteri aut diaconi sunt. Vnde hoc non est nouos ordines in ecclesia introducere,sed in ordinibus constitutos iuxta varietatem officiorum,quibus deputati sunt,dignis nominibus appellare: de nominibus autem non debet esse altercatio, cùm prohibitū nō sit illos sic nominari.

¶De triplici diuersitate, quæ in corpore ecclesiæ principaliter reperitur.Cap. LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Varietas triplex principaliter in ecclesia reperta ostenditur.*

2 *Officium unde dicatur.*

Etsi multiplici varietate ecclesia sanctaDei ornata refulgeat tamē triplex potissimè in ea varietas consideratur, quæ eā præ alijs venustiorem, ac splēdidiorem reddit:videlicet differentia

1 statuum, officiorum, & graduum. Quorum distinctio sic ex superioribus colligitur. Diximus autem parum ante in capitu

lis superioribus, quòd diuersitas in membris ecclesiæ ad tria ordinatur:videlicet ad perfectionem ipsius corporis mystici,& integritatem,dicente Apostolo. Corpus nō est vnum membrum,sed multa. Secundò ad congregationem actionum, quæ sunt necessariæ in ecclesia. Quoniam vt ait Apostolus vbi suprà. Si totum corpus oculus, vbi auditus?id est,si in ecclesia,vt ait Ambro.in glo.omnes essent vnius officij, quomodo impleretur necessitas corporis,cuius generationi diuersis opus est? Tertiò ad decorem,qui ex vnitate & ordine consurgit,secundùm hæc tria præfata triplex distinctio diuersitatis fideliū in ipso ecclesiæ corpore accipi potest. Vna quidē per respectum ad perfectionem,quæ maximè attenditur secūdùm charitatem. iuxta illud Apostoli.Super omnia charitatē habete, quæ est vinculum perfectionis. Vnumquodq; dicitur esse perfectum, cùm attingit proprium finem,qui est vltima rei perfectio,charitas autem est quæ vnit nos Deo,qui est vltimus finis humanæ mentis:quia qui manet in charitate,in Deo manet,& Deus in eo,vt dicitur. 1. Ioh. 4. Quare meritò secundùm charitatem dicitur attendi perfectio vitæ christianę. Per respectum autem ad hanc vitæ perfectionē accipitur distinctio statuum , prout quidā alijs sunt perfectiores.Secunda verò distinctio accipitur per respectum ad actionem, & hæc est distinctio officiorum. Officium enim vt dicit Isido.libr.etymo.ab officiendo dicitur.

2 Officere autem, à quo sumitur nomē officij, importat actionem tendentem in aliud:& ideo officia propriè dicuntur actus,qui referuntur ad alios. Vnde in diuersis officijs esse dicuntur, qui ad diuersas actiones deputati sunt: sicut doctor dicitur habere officium docendi,& iudex iudicium faciendi, & sic de alijs. Alia autem distinctio accipitur per respectū pulchritudinis ecclesię, & secundùm hoc accipitur differentia graduum,prout scilicet in eodem statu vel officio vnus est alio superior. Vnde in psalm.dicitur secundùm aliam literam.Deus in gradibus eius cognoscet. De qua diuisione videtur Apostolus loqui,di.Diuisiones gratiarū sunt.gl. Gratias hic appellat gradus & ordines qui sunt in officio ecclesiæ.

1.Cor. 12.

Colos. 3.

Officium.

1.Cor. 12.

¶Quid nomine status designetur.Cap.LXXIII.

SVMMARIVM

1 *Status nomine quid designetur.*

2 *Status triplex quomodo in ecclesia reperiatur,*

 Quia

Via de differẽtia statuum in ecclesia sermonem inchoaui mus, opportunum viximus pro dictorum & dicendorũ pleniori intelligẽtia, vt quid in ratione status importetur

Status. enucleemus. Status propriè loquendo, vt ait
s sanctus Tho.io.2.a. quæstio. 183. significat quandam positionis differentiam, secũdùm quam aliquid disponitur secundùm modum naturæ cũ quadã immobilitate. Est enim naturale hoi, vt caput ei' in superiora tẽdat, & pedes in terra firmenṫ, & cętera mẽbra media cõuenienti ordine disponantur, quod quidẽ non accidit, si homo iaceat, vel sedeat, sed solùm dum rectus stat: nec rursus stare dicitur, si moueatur, sed quando quiescit. Et inde est, ꝙ etiam in ipsis humanis actionibus dicitur negotium aliquod statum habere secundùm ordinẽ propriæ dispositionis cũ quadã immobilitate, seu qete. Vnde & circa homines ea, quæ de facili circa eos variantur, & extrinseca sunt, non constituunt: puta, ꝙ aliquis sit diues, vel pauper in dignitate cõstitutus, vel plebeius, vel si quid aliud est huiusmodi. Vnde & in iure ciuili dicitur, ꝙ ei, qui à senatu amouetur, magis dignitas ꝙ status auferatur: sed solũ videtur ad statũ hominis pertinere, quod respicit obligationẽ personę hominis, prout aliquis est sui iuris, vel alieni: & hoc nõ ex aliqua causa leui, vel de facili mutabili, sed ex aliquo permanente. Et hoc est quod pertinet ad rationẽ libertatis, vel seruitutis. Vnde status propriè pertinet ad libertatẽ vel seruitutẽ siue in spiritualibus siue in ciuilibus, prout cõsueuit dici, ꝙ error personæ, aut cõditionis, vel status impedit matrimoniũ, non autẽ error fortunæ vel qualitatis. Et isto mode accipitur status. 2. q. 6. c. si quãdo. vbi dicit papa Adrianus. Si quando in causa capitali, vel causa status interpellatum fuerit, nõ per exploratores, sed per seipsos est agendũ. Vbi causa status appellatur pertinẽs ad libertatẽ, vel ad seruitutẽ: vt satis aperte colligitur ex glo. Dicimus autẽ, ꝙ status propriè loquẽdo pertinet ad ipsam rationẽ libertatis, vel seruitutis: quoniã si largè & impropriè de nomine status loquamur, nomine status aliquãdo

Ezech. 1 1. importatur sola rectitudo. iuxta illud. Fili hominis sta super pedes tuos. & Greg. dicit. 6. moral. Ab omni statu rectitudinis desperent, qui per noxia verba dilabũtur. Aliquãdo nomine status sola importatur firmitas, siue im

1. Cor. 15. mobilitas. iuxta illud Apostoli. Stabiles estote & immobiles. Vnde dicit Gregor. super Eze. Lapis quadratus est, id est quasi ex omni latere statũ habet, qui casum ex aliqua permotatione non habet. Præterea aliquando nomine status importari videtur gradus altior siue altitudo aliqua dignitatis. nam ex hoc aliquis dicitur stare in altum ꝙ erigitur. Sed re vera nullũ istorũ adimplet rationẽ status, non quidem rectitudo sola. Tum, quia in alijs animalibus non requiritur rectitudo ad hoc ꝙ stare dicantur. Tum, quia nec etiã homines stare dicuntur quantũcunq; recti nisi quiescãt. Præterea nec sola immobilitas sufficit ad rationem status. patet, quia etiam sedens & iacens quiescunt, qui tamen non dicũtur stare. Cæterùm nec gradus nec altitudo dignitatis sufficit ad rationem status: gradus enim dicitur secundùm ordinẽ superioritatis & inferioritatis: status verò dicit immobilitatem, eo ꝙ pertinet ad conditionem personæ. Patet ergo quid in sermone nostro sit ratione status importari intelligam'. ¶ Distinguuntur autẽ tres status in ecclesiã, scilicet prælatorum, religiosorũ, & coniugatorũ. ex euangelio Matt. 24. vbi dicitur. Duo in agro, duo in lecto, & duo in molendino. In agro sunt, vt exponit beatus Aug. super psal. 131. qui gubernant ecclesiam: & ita prælati. Vnde dicit Apostolus. Vide si non in agro erat, Ego plantaui, Apollo rigauit, sed Deus incrementum dedit. In lecto autem eos intelligi voluit, qui amauerunt quietem. Per lectum verò quietos intelligi voluit, non miscentes se turbis, non tumultui generis humani in otio seruientes Deo. In molendino existentes intelligi voluit plebem coniugatorum, quia in isto mundo versantuṙ, vbi molendinum intelligitur, quia sic vertitur mundus quomodo mola. Item præfat' status designatur in tribus illis viris, de quibus habetur Ezech. 14. videlicet in Noë, Daniele, & Iob. Noë significat rectores ecclesiæ: quia ipse arcam in diluuio gubernauit. Daniel autem vitam quietam elegit in cœlibatu seruire Deo, vxorem non quærens: erat vir sanctus in cælestibus desiderijs vitam gerens. per quem significantur serui Dei in religione viuentes. de quibus dicitur. Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. In nomine verò Iob, qui habebat vxorem & filios. &c. significantur boni coniugati. Ex quibus etiam apertissimè habetur, quòd nomine status importetur firmitas perpetuæ obligationis cum aliqua solẽnitate: sicut patet in statibus illis tribus, quorũ primus & supremus status prælatorum

Status triplex ecclesie. a

Psal. 132.

torum designatur per Noë, qui obligātur ad opera perfectionis, & cum solennitate aliqua benedicuntur, & consecrantur. Secundus status est religiosorum, qui obligātur ad perpetuam continentiam cum solenitate voti professionis. Terti⁹ qui infimus ponitur est qui obligantur obligatione matrimoniali etiam cum solenitate quam facit ecclesia. Et ita patet, ꝙ propriè ratione status quędam immobilitas & similitas perpetuæ obligationis cū solenuitate quadā importetur, sicut inferius etiam plenius ostendetur. Dimisso autem tertio statu, scilicet cōiugatorum, in quo magis importatur obligatio siue seruitus quædam carnalis, cùm sit ad debitū carnale reddendū, quàm spiritualis, vt patet, consequemur differentiam statuum pertinentium ad seruitutē vel libertatem spiritualem.

¶Quòd differentia statuum pertinentium ad spiritualem seruitutem vel libertatem attenditur secundùm incipientes, proficientes, & perfectos. Cap. LXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus duplex, peccati, & iustitiæ, describitur.*
2 *Libertas duplex, scilicet à peccato, & à iustitia ostenditur.*
3 *Statuum pertinentium ad spiritualem seruitutem uel libertatem differentia quòd penes incipientes, proficientes, & perfectos attendatur.*

Locuturi autem de differentia status spiritualis seruitutis, repetere necesse habem⁹, quòd status, prout iam exposuim⁹ libertatem respiciat, vel seruitutem. Inuenitur autem in
Seruitus duplex. rebus spiritualibus duplex seruit⁹, & duplex libertas: vna quidem est seruitus peccati: alia
1 verò est seruitus iustitiæ. Similiter etiam est
Libertas duplex. duplex libertas: vna quidē à peccato: alia verò à iustitia, vt patet per Apostolum. Cùm
Rom. 6. serui essetis peccati, liberi fuistis iustitię: nūc
2 autē liberati à peccato, serui facti estis Deo. Est autem seruitus peccati vel iustitiæ, cū aliquis ex habitu peccati ad malum inclinatur, vel ex habitu iustitiæ ad bonum. Similiter autem libertas à peccato est, cùm aliquis ab inclinatione peccati nō superatur. Libertas autem iustitiæ, cùm aliquis propter amorem iustitiæ non retardatur à malo. Veruntamen quia homo secundùm naturalem rationem ad iustitiam inclinatur, peccatum autem est contra naturalem rationem, consequens est, ꝙ libertas à peccato fit vera libertas, quæ cōiungitur seruituti iustitiæ: quia per vtrunq; tendit homo in id quod est cōueniens sibi. Et similiter vera seruitus est seruitus peccati, cui cōiungitur libertas à iustitia: quia sic per hæc impeditur homo ab eo quod est ꝓpriū sibi. Hoc autē, ꝙ homo efficiatur seruus iustitiæ vel peccati, cōtigit per humanum studiū, sicut Apostolus ibi dicit: cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui eius estis cui obeditis, siue peccati ad mortem, siue obeditionis ad iustitiā. In omni autem studio est accipere principiū, mediū, & terminū. Et ideo cō- 3
sequens est, ꝙ status spiritualis seruitutis & libertatis secundùm tria distinguatur, scilicet secūdùm principiū, ad quod pertinet status incipientiū: & mediū, ad quod pertinet stat⁹ proficiētiū: & terminū, ad quē pertinet status perfectorū. Dicit enim beatus Grego. super Eze. & habetur de pœ. di. 2. §. hæc quę de charitate. Alia nanq; sunt virtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Præterea cōuenientia hui⁹ diuisionis accipitur ex eo, ꝙ libertas à peccato fit per charitatem, quę diffunditur in cordibus nostris per spiritū sanctū. vt dicitur ad Ro. 5. Vnde inquit Apostolus. Vbi spiritus domini, ibi libertas. Ideo eadem videtur *2. Cor. 13.*
diuisio charitatis & statuū pertinētium ad libertatē. Distinguuntur autē cōuenienter gradus charitatis tres, scilicet incipientiū, proficientium, & perfectorū. Dicit enim Aug. super primā Cau. Iohan. Charitas cùm primò fuerit nata, nutrit (quod pertinet ad incipientes) cùm fuerit nutrita, roborat (quod pertinet ad ꝓficiētes) cū fuerit roborata perficit, quod ꝑtinet ad ꝑfectos. Cōueniēter ergo dictū eū, ꝙ differentia statuum pertinentium ad spiritualem seruitutem vel libertatem attendatur secundùm incipientes, proficientes & perfectos.

¶In quo declaratur quibus conueniat esse perfectos, & quibus conueniat esse in statu perfectionis. Cap. LXXV.

SVMMARIVM

1 *Perfectio in quo consistat, ostenditur.*
2 *Perfectum esse, & in statu perfectionis esse, quomodo differant. Et qui sunt perfecti dicendi, & qui in statu perfectionis.*

Vanuis statuum ad spiritualem seruitutem vel libertatem pertinētiū differentia secundùm incipiētes proficiētes ac perfectos, vt prædiximus, attendatur: nihilomin⁹ qa inchoatio & augmētū nō quærūtur propter se, sed propter perfectionē, nulla genera hominū spiritualiter deputantur statui incipiētium & proficientiū, sed solū ad perfectionis statū aliqui homines cū quadam obligatione & solennitate assumūtur. Quocirca de statu perfectionis, vt puta ad quē alij status ordinātur, sermonē nostrū prosequemur, declarantes in primis, in quibus vitæ spiritualis perfectio cōsistat, & quibus in statu perfectionis esse cōueniat. ¶ Pro primo autē notandū est: quòd vitæ spiritualis perfectio ex charitate pēsanda est. Quod ex eo primò ostēditur: qa cū vnūquodq; dicatur perfectū inquātū attingit proprium finem, qui est vltima rei perfectio, & charitas sit, quæ vniat nos Deo, qui est vltimus finis humanæ mentis, secundùm illud. Qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo. manifestū est, ꝙ secūdùm charitatē perfectio vitæ spiritualis maximè attēdatur. Secundò si charitatem non habens nihil spiritualiter esse dicitur, dicente Apstolo. Si habuero prophetiā, & nouero omnia mysteria, & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. luce clariùs habetur, quòd vitæ spiritualis perfectio in charitate consistat. Tertiò idem colligitur ex eo, quòd Iohan. totam spiritualē vitam in dilectione asserit esse, dicens. Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres: quos qui non diligit, manet in morte. A perfectione ergo charitatis simpliciter aliquis in vita spirituali dicitur esse perfectus. Vnde. inquit Apostolus. Super omnia charitatem habete, quæ est vinculum perfectionis. Amor autem vim transformatiuam habet, qua amans in amatum quodammodo transfertur. Vnde Diony. dicit. Est autem extasim faciens diuinus amor, non sinens sui ipsorum amātes esse, sed amatorum. Quia ergo totum & perfectum idem sunt, vt Arist. dicit. 3. phy. perfectè charitatem habet, qui totaliter in Deum transformat seipsum, & omnia postponens propter Deum. Vnde Aug. dicit, quòd sicut ciuitatem Babylonis fecit amor sui vsque ad cōtemptum Dei: ita ciuitatem Dei facit amor Dei vsque ad contemptum sui. Cuiuscunque ergo mens sic est affecta interiùs, vt seipsum, & omnia contemnat propter Deum, secundùm illud Apostoli. Quæ mihi aliquādo fuerunt lucra, arbitratus sum vt stercora, vt Christū lucrifaciā. iste perfectus est, siue sit religiosus, siue secularis, siue clericus, siue laicus etiam matrimonio coniunctus. Abraham enim matrimonio coniunctus erat, & diues, cui Deus dixit. Ambula corā me, & esto perfectus. Et Eccle. 31. dicitur. Beatus diues qui inuentus est sine macula, & post aurum non abijt. Et post pauca subditur. Qui probatus est in illo, & perfectus inuentus est. ¶ Præterea de secundo considerandum est, quòd non est idem esse perfectum, & esse in statu perfectionis. Sunt enim aliqui in statu perfectionis, qui nondum sunt perfecti, sed interdum etiam peccatores: sunt etiam aliqui perfecti, qui in statu perfectionis non sunt. Ad videndum autem quomodo hoc fit, est aduertendum, quòd sicut suprà dictum est in cap. præcedenti. status propriè pertinet ad conditionem libertatis, vel seruitutis. Spiritualis autem libertas siue seruitus potest attendi in homine dupliciter. Vno modo secundùm id, quod interiùs agitur. Alio modo secundùm id, quod agitur exteriùs. Et quia vt dicitur, Homines vident quæ patent, sed Deus intuetur cor. Inde est, quòd secūdùm interiorem hominis dispositionem accipitur conditio spiritualis status in homine in comparatione ad iudiciū diuinū: quo modo possunt distingui status gratiæ & status culpæ. Secūdùm autem ea quæ exteriùs aguntur accipitur spiritualis status in homine per comparationem ad ecclesiam, & hoc modo nūc de statu loquimur, prout scilicet ex diuersitate statuum quædam pulchritudo cōsurgit. Cæterùm est considerandum, quòd quantum ad homines ad hoc quòd aliquis adipiscatur statum libertatis vel seruitutis requiritur quidem aliqua obligatio, vel absolutio. non enim ex hoc quòd aliquis seruit alicui, efficitur seruus, quia etiam liberi seruiunt, secundùm illud. Per charitatem spiritus seruite inuicem. nec ex hoc, quòd aliquis desinit seruire, efficitur liber, sicut patet de seruis fugitiuis

Marginalia: *Perfectio in quo cōsistit* — 1 — 1. Iohan. 4. — 1. Cor. 13. — 1. Iohan. 3 — Colos. 3. — Diony. lib. de diui. no. cap. 4. — Aug. 13. de ciuit. Dei. — Philip. 3. — Genes. 17. — *Differentia inter perfectos, & existentes in statu perfectionis.* — 2 — 1. Reg. 16. — Gal. 5.

tiuis: sed ille propriè seruus est, qui obligatur ad seruiendum, & ille est liber, qui à seruitute absolutitur. Secundò requiritur, ꝙ obligatio prædicta cum aliqua solennitate fiat: sicut & in cæteris, quæ inter homines obtinẽt perpetuam firmitatem, quædam solennitas adhibetur. Sic ergo in statu perfectionis propriè dicitur aliquis esse, non ex hoc, ꝙ habet actum perfectæ dilectionis: sed ex hoc, ꝙ obligat se perpetuò cum aliqua solennitate ad ea quæ sunt perfectionis. Contingit etiam, ꝙ aliqui se obligant, & nõ seruant: & aliqui implent ad quod se non obligarunt, sicut patet *Matth. 25.* de duobus filijs, quorum vnus patri dicenti, operare in vinea, respondit nolo: & postea abijt. alter autem respondens ait, eo & non iuit. Et ideo nihil prohibet aliquos esse perfectos, qui non sunt in statu perfectionis, & aliquos esse in statu perfectionis, qui nõ sunt perfecti.

¶Quòd prælatis maioribus ecclesiæ, scilicet Episcopis & religiosis propriè competat esse in statu pfectiōis. Cap. LXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Prælatos maiores esse in statu perfectionis, licet nõ semper perfectos, ostenditur.*

2 *Religiosi quòd sint in statu perfectionis, sed minus quàm Episcopi.*

1 EX his, quæ iam diximus, facile est videre tã prælatos maiores ecclesiæ, scilicet episcopos, quàm religiosos in statu perfectionis esse. Cùm enim, vt in præcedenti cap. dictum est, ad statum perfectionis requiratur obligatio perpetua ad ea quæ sunt perfectionis cum aliqua solennitate, cũ vtrunque hoc cõpetat tã episcopis quàm religiosis, manifestũ est illos in statu perfectionis esse. De Episcopis quidem patet. Obligant quidem se ad ea, quæ sunt perfectionis, cùm pastorale officium assumunt: ad quod pertinet, vt animã suam ponat pastor pro ouibus suis: sicut dicitur Ioh. 10. Quod exponens beatus Grego. ita dicit. Audistis fratres eruditionem nostrã, & periculum nostrũ. Et postea subdit. Ostensa est nobis de contemptu mortis vita quam sequamur: primum est exteriora nostra misericorditer pro ouibus impendere: postremũ verò, si necesse fuerit, etiam mortem nostram pro eisdem ouibus ministrare. Quod verò ad hanc perfectionem se obligant episcopi, colligitur ex illo Apostoli. Certa certamen bonæ fidei: apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confessus bonam confessionẽ coram multis testibus, scilicet, in tua ordinatione, vt ibidem dicit glo. Præterea etiam adhibetur quædam solẽnitas consecrationis cũ prædicta professione: secundùm illud. Resuscites gratiam Dei quæ est in te, per impositionem manuum mearũ. quod glo. exponit de gratia episcopali. Et beatus Diony. dicit quod summus sacerdos, id est episcopus in sua ordinatione habet eloquiorum super caput sanctissimam suppositionem: vt significetur, quòd ipse est participatiuus integrè totius hierarchicæ virtutis: & ꝙ ipse nõ solùm sit illuminatiuus in omnia quæ pertinent ad sanctas locutiones & actiones, sed ꝙ etiã hoc alijs tradat. Ex quibus facile est videre quib⁹ prælatis: quia scilicet solis maioribus competat esse in statu perfectionis, quibus solùm cõpetit obligatio perpetua ad ea quæ perfectionis sunt cum solẽnitate aliqua celebrata, quæ non cõpetit alijs inferioribus prælatis: vtputa presbyteris, curatis, atq; archidiaconis. vnde tales nõ videntur in statu perfectionis esse. Quod sanctus Tho. ita deducit. In presbyteris & diaconibus habentibus curam animarũ duo possunt cõsiderari, scilicet ordo & cura. Ordo autẽ ipse ordinatur ad quẽdã actũ in diuinis officijs. Ex hoc autem, quòd aliqui suscipiunt sacrum ordinẽ, accipiunt potestatem quosdã sacros actus perficiendi, non tamen obligantur ex hoc ipso ad ea quæ sunt perfectionis, nisi quatenus apud occidentalẽ ecclesiam in susceptione sacri ordinis emittere retur continentiæ votum, quod est vnũ eorum, quæ ad perfectionem pertinent. Vnde patet, quòd ex hoc, ꝙ aliquis accipit ordinẽ sacrum, non ponitur simpliciter in statu perfectionis: quãuis perfectio ad hoc requiratur, quòd aliquis dignè huiusmodi actus exerceat. Similiter etiam ex parte curæ quam suscipiunt, non ponuntur in statu perfectionis, licèt constituantur in aliquo officio. Nõ enim obligantur ex hoc ipso vinculo perpetui voti ad hoc, ꝙ curam animarum retineãt, sed possunt eam deserere, vel transeundo ad religionem etiam absque licentia episcopi. vt habetur in capit. duæ. 1 1. quæstione. 2.

1. ad Ti. ult. *2. Tim. 1.* *Diony. in e. 10. Eccle. hierar.* *Tho. 2. 2. q. 184. art. 6.*

vel etiam cũ licentia epiſcopi, dimittẽdo pa-
rochiam, vel archidiaconatũ, & accipiendo
ſimplicem prębendã ſine cura, quod poſſunt
facere: qđ tamẽ nullo modo liceret, ſi eſſent
in ſtatu perfectionis. Nemo enim mittẽs ma
num ad aratrũ, & reſpiciẽs retro, eſt aptus re-
Luce. 9. gno Dei. vt dicitur. Epiſcopi autẽ quia ſunt
in ſtatu perfectionis, nõ niſi authoritate ſum
mi põtificis, ad quẽ etiã pertinet in votis per
petuis diſpẽſare, poſſunt epiſcopalẽ curã de-
ſerere, & etiã ex certis cauſis. Vnde manife-
ſtũ eſt, ꝙ nõ omnibus prælatis, ſed ſolũ maio
ribus cõpetit eſſe in ſtatu pfectionis. ¶Quòd
verò hoc etiã competat religioſis, patet: reli-
gioſi enim voto ſe aſtringũt ad hoc, ꝙ à rebꝰ
ſecularibus ſe abſtineãt, quibus licitè vti po-
terant, ad hoc ꝙ liberiùs Deo vacent, in quo
Diony. 7. c. celeſt. hierarch. conſiſtit perfectio vitæ præſentis. Vnde Dio
ny. de religioſis loquens dicit. Quòd religio-
ſos alij quidem famulos Dei, alij quidem mo-
nachos nominãt ex Dei ſeruitio & famula-
tu, id eſt indiuiſibili & ſingulari vita viuen-
tes: ipſos indiuiſibiliũ ſanctis cõuolutionibꝰ,
id eſt contemplationibus ad deiformem vni
tatem & amabilem Deo perfectionem. &c.
Horum etiam obligatio fit cum quadam ſo-
lennitate profeſsionis & benedictionis. Vn-
de ibidẽ ſubdit beatus Diony. Propter quod
& perfectam ipſis donans gratiam ſancta le-
giſlatio quadam ipſos dignata eſt ſanctifica-
tiua inuocatione. Patet ergo, quòd tam epi-
ſcopi quàm religioſi profeſsi in ſtatu perfe-
Diony. lib. 5. de eccleſ. hierar. ctionis eſſe dicẽdi ſunt. Vnde beatus Diony.
attribuit epiſcopis perfectionem tanquam
perfectoribus, & in cap. 6. eiuſdem: perfectio
nem religioſis, quos monachos vocant, ſiue
2 Deo famulantes tanquam perfectis. &c. Vbi
conſiderandum, quòd cùm teſte beato Aug.
ſuper Gene. ad literam. ſemper agens nobi-
lius ſit patiẽte, & cauſa ſuo effectu, & ex iam
dictis beati Dionyſij in genere perfectionis
epiſcopi ſe habent vt perfectores, religioſi ve
rò vt perfecti: quorum vnum pertinet ad a-
ctionem, alterum verò ad paſsionem, mani-
feſtè habemus, quòd potior, & altior ſit ſta-
tus perfectionis in epiſcopis, quàm religio-
ſis. Præterea hoc etiam ex eo patet, ꝙ religio-
ſus poteſt tranſire ad ſtatum epiſcopalem. Di
citur enim in cap. 1. 18. quæſtio. 1. ꝙ ſacra or
dinatio de monacho epiſcopum facit. hoc au-
tem nullo modo liceret, niſi ſtatus epiſcopa-
lis ſit perfectior ſtatu religioſorum: quoniã
nulli licet à maiori ſtatu ad minorem tranſi-
re, hoc enim eſſet retro aſpicere.

¶In quo ponuntur obiectiones contra ea quæ dicta ſunt de perfectione pontificalis ſtatus & religioſorũ. Cap. LXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones quædam contra ea, quæ dicta ſunt de prælatis, & religioſis videlicet quòd in ſtatu perfectionis ſint. &c. referuntur.*

Duerſus ea, quæ dicta ſunt in
ſuperiori c. obijcitur multipli
citer, maximè cõtra tria. Quo
rũ primũ eſt, ꝙ prælati ſupe-
riores, vtputa epiſcopi, ſint in
ſtatu pfectionis. Secũdũ eſt,
ꝙ ſoli epiſcopi prælati maiores ſunt in perfe
ctionis ſtatu, nõ autẽ minores, ſcilicet preſby
teri, curati, ſiue archidiaconi. Tertius eſt, ꝙ ſta
tus prælatorũ potior ſit ac ſublimior ſtatu re
ligioſorũ. Cõtra primũ arguit primò ſic. Ad *Argumẽtũ primum cõtra primum principale.*
ſtatũ perfectionis videtur pertinere renũtia-
tio diuitiarũ: ſecũdùm illud. Si vis perfectus
eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da
pauperibus, & veni, & ſequere me, ſed epiſco *Matth. 19.*
pi poſsident, quoniã poſsidere poſsunt licitè 1
diuitias, ſiue bona tẽporalia. Dicitur enim in
c. epiſcopi. 12. q. 1. Epiſcopi de rebꝰ proprijs,
vel acquiſitis, vel quicquid de ꝓprio habẽt,
hæredibus ſuis ſi voluerint relinquãt. ergo vi
detur ꝙ ſtatus prælatorũ maiorũ, ſcilicet epi
ſcoporũ, nõ ſit ſtatꝰ pfectionis dicẽdus. ¶Se- *Secundum.*
cũdò ſic. Status prælationis nõ eſt appetẽdꝰ:
dicẽte beato Aug. 19. de ciui. Dei. Locus ſupe
rior, ſine quo populus regi nõ poteſt, & ſi ad
miniſtretur vt decet, tamẽ indecẽter appeti-
tur. ergo ſequitur, ꝙ ſtatus prælationis non
ſit ſtatus perfectionis. Conſequẽtia videtur
nota, eo ꝙ laudabile eſſe videatur appetere
ſtatum perfectionis, vnde laudabile eſt con-
cupiſcere ſtatũ religionis. ¶Contra ſecundũ *Arg. primũ cõtra ſecundum principale.*
arguitur primò ſic. Sicut epiſcopi ſuſcipiunt
curam animarum cum cõſecratione: ita etiã
preſbyteri curati & archidiaconi. de quibus
ſupra illud Act. 6. Conſiderate fratres viros
boni teſtimonij ſeptem plenos ſpiritu ſancto
&c. dicit gloſſ. Bedę. Hic diſcernebant Apo-
ſtoli per eccleſiam conſtituti ſeptem diaco-
nos, qui eſſent ſublimioris gradus, & quaſi co
lumnæ proximæ circa aram. Pręterea in cõ-
ſecratione tam epiſcopi q̃ ſacerdotis verba
ſunt

sunt conuenientia, scilicet vt consecrentur, & sanctificentur manus istæ. &c. ergo videtur, quòd presbyteri curati sunt in statu perfectionis. ¶ Secundò sic. Sicut episcopi obligantur ad hoc, quòd animam suam ponant pro ouibus suis: ita & presbyteri curati, & archidiaconi. sed hoc pertinet ad perfectionē charitatis: secundùm illud. Nemo maiorem charitatem habet, vt animam suā pōnat quis pro amicis. ergo videtur quòd presbyteri curati, & archidiaconi sunt in statu perfectionis.

Secundum.

Iohan. 10.

Tertium. ¶ Tertiò sic. Religiosi sunt in statu perfectionis. ergo multò plus presbyteri curati & archidiaconi. Antecedens est conclusio præcedentis capituli. Consequentia verò nota videtur ex duobus. Primò, quia nulli licet de statu maiori ad minorem transire: de statu autem monastico licet transire ad officiū presbyteri curam habentis. vt patet in cap. vos autem. 16. quæstione. 1. Secundò patet ex eo, quòd presbyteri curati, & archidiaconi eo quod habent curam animarum similiores sunt episcopis, qui in statu perfectionis esse dicūtur, quàm religiosi. ¶ Contra tertium principaliter arguitur primò sic. Perfectum principaliùs consistit in dilectione Dei, quàm proximi: sed status religionis directè ordinatur ad dilectionem Dei, vnde ex Dei seruitio & famulatu nominantur vt dicit Diony. 6. eccle. hierar. status autem episcoporum videtur ordinari ad dilectionem proximi, cuius scilicet curæ superintendūt, vnde etiam nominantur. vt patet per Aug. 19. de ciuita. Dei. ergo videtur quòd status religiosorum perfectior sit statu prælatorū.

Argu. primum cōtra tertiū principale.

Secundum. ¶ Secundò sic. Status religiosorū ordinatur ad vitam contemplatiuam, quæ potior est, quàm vita actiua, ad quam ordinatur status episcoporum: ergo videtur, quòd status religiosorum perfectior sit, quàm status episcoporum.

¶ In quo respondetur ad rationes iam factas in præcedenti capitulo. Capit. LXXVIII.

SVMMARIVM

1 *Obiectiones positæ contra ea quæ dicta sunt de perfectione status pontificalis & religiosorū, diluuntur.*

D ista facilè est respondere, attētis his duobus, quę superiùs enucleauimus, videlicet, in quo vitæ spiritualis perfectio principaliter cōsistat, & quid in ratione status importetur. Ad rationes ergo in oppositum est dicendū. ¶ Ad primam respondetur, ꝙ abrenuntiatio propriarū facultatum dupliciter considerari potest. Vno modo secundùm ꝙ est in actu, & sic negatur assumptum. Dicimus enim, ꝙ ad perfectionem vitæ spiritualis non pertinet essentialiter actualis abrenuntiatio diuitiarum, licèt sit quoddam perfectionis instrumentum. Vnde ad Abraham plures diuitias possidentem dominus dixisse legitur. Ambula coram me, & esto perfectus. Et ideo nihil prohibet statum perfectionis esse sine abrenuntiatione actuali propriorum. Sic etiam dicendum est de alijs exterioribus obseruantijs, de quibus Deus perfectionis documenta tradens ait. Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram: & ei qui vult tecum in iudicio cōtendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. &c. quæ non semper actu perfecti complere tenētur: alioquin Deus ab hac perfectione defecisset, quādo alapa in vna maxillarum suscepta, nō prębuit alterā, sed dixit, si malè locutus sum, perhibe testimonium de malo. Sic nec Paulus, qui cùm percuteretur, maxillam non prębuit, sed ait. Percutiat te Deus paries dealbate. Non ergo de necessitate perfectionis est, vt hæc opere compleantur, sed intelligenda sunt secundùm animi præparationem. vt Augusti. dicit in lib. de sermone domini in monte. Alio ergo modo potest considerari abrenuntiatio diuitiarum secundùm præparationem animi: vt scilicet homo sit paratus, si opus fuerit, omnia dimittere, vel distribuere, vel alia facere quæ dicta sunt, quotiescunque fuerit opus, & hoc pertinet directè ad perfectionem. Vnde Augusti. dicit in lib. 83. quęstio. & habetur in cap. quod dicit. distin. 41. vbi sic dicit Augusti. quòd Deus dicit in euāgelio. Iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis. ostendit dominus filios sapientiæ intelligere non in abstinendo, nec in manducando esse iustitiam, sed in æquanimitate tolerandi inopiam. Vnde & apostolus ait. Scio abundare, & penuriam pati. Ad hoc autem maximè tenentur episcopi, vt omnia sua pro amore Dei & salute sui gregis contemnant, cùm opus fuerit, vel pauperibus sui gregis largiendo,

Ad primū primi principalis. 1

Gene. 17.

Matth. 5.

Ioan. 18.

Act. 13.

giendo, vel rapinam bonorum suorum cum gaudio sustinendo. ¶Ad secundam rationem respondetur negando consequentiam. Et ratio est: quia in statu episcopalis dignitatis intelligitur quædam sublimitas gradus: quia episcopus super alios constituitur, secundum illud. Fidelis seruus & prudens, quẽ constituit dominus super familiam suam. hanc autem celsitudinẽ concupiscere non est licitum, cùm videatur præsumptuosum. Vnde dominus redarguit discipulos primatum quærentes di. Scitis quia principes gentium dominantur eorum. vbi Chrys. dicit. Ostendit per hoc, quòd gentile est primatus cupere: & sic gentium comparatione eorum animum æstuantem conuertit. Et ad probationem consequentiæ respondetur, negãdo, quòd laudabile sit appetere omnem statum perfectionis. Ad id autem quod inducebatur de statu religionis & de statu episcopali propter duo: vt inquit sanctus Thom. secunda secundæ. quæstio. 185. Primò quidem: quia ad statum episcopalem præexigitur vitæ perfectio: vt patet per hoc, quod Deus à Petro exquisiuit si plus eum cæteris diligeret, antequam ei committeret pastorale officium. Sed ad statum religionis non præexigitur perfectio, sed via in perfectionẽ. Vnde & dominus nõ dixit. Si es perfect⁹, vade, & vende omnia quæ habes: sed, si vis esse perfectus. Et huiusmodi differentiæ ratio est: quia secundùm Diony. perfectio pertinet actiuè ad episcopum sicut ad perfectorem: ad monachum autem passiue sicut ad perfectum. Requiritur autem quòd sit perfectus aliquis ad hoc, quòd possit alios ad perfectionem adducere, quod non præexigitur in eo, qui debet ad perfectionem adduci. Est autem præsumptuosum, quòd aliquis perfectum se reputet, non autem quòd ad perfectionem tendat. Secundò non est eadem ratio de statu religionis & episcopalis dignitatis: quia ille, qui statum religionis assumit, subijcit se alijs ad spiritualia capienda, quod cuilibet licet: sed ille qui ad statum episcopalem transit, sublimatur ad hoc, quòd alijs prouideat, & hoc non licet appetere. Vnde Chry. super Matth. dicit. Primatum ecclesiæ concupiscere nec iustum est, nec vtile. ¶Ad rationes verò factas contra secundum principale, in quo dictum est, quòd loquendo propriè de statu vt in præsentiarum loquimur, & suprà definitu s est, presbyteri curati in eo non essent. respondetur primò ad primam, negando assumptum pro vtraque parte. Dicimus enim primò, quòd presbyteri curati non suscipiunt curam animarũ sicut episcopi: quoniam episcopi principaliter habẽt curam omnium suæ diœcesis, vt habetur in cap. quæcunq;. 10. quæst. 1. vbi fratres in cõcilio Antiocheno ita dicunt. Quæcunque res ecclesiasticæ sunt, conuenit cum omni diligẽtia & fide gubernari & dispensari cum iudicio & potestate episcopi, cui totius plebis animæ videntur esse commissæ: presbyteri autem curati, & archidiaconi habẽt aliquas sub ministrationes sub episcopis. Vnde super illud. Alij opitulationes, alij gubernationes. dicit gloss. Opitulationes, id est eos, qui maioribus ferunt opem: vt Titus Apostolo: vel archidiaconi episcopis. Gubernationes autẽ scilicet minorum personarum prælationes vt presbyteri sunt, qui plebi documẽto sunt. & Diony. dicit. 5. capit. ecclesiast. hierarch. Quòd sicut vniuersam hierarchiam videmus in Iesum terminatam: ita vnanquanq; in proprium diuinum summum sacerdotem, id est episcopum. Et in capit. cunctis. 16. quæstio. 1. dicit papa Clemens, omnibus presbyteris & diaconibus attendẽdũ est, vt nihil absque proprij episcopi licentia agant. Vnde si quis rectè consideret, inquit sanctus Thom. hoc modo in regimine ecclesiæ comparantur archidiaconi & plebani ad episcopum, sicut in regimine temporali præpositi & balliui ad regem. Secunda etiam pars antecedentis præfatæ rationis est falsa, in qua dicitur, ꝙ presbyteri curam animarum suscipiant cum cõsecratione sicut episcopi, quod falsum est. Vnde sicut in mundanis potestatibus solus rex solam benedictionem accipit, alij verò per simplicem commisionem instituuntur officiales: ita etiam in ecclesia cura episcopalis cum solennitate consecrationis committitur: cura autem archidiaconatus, vel plebanatus cum simplici impositione confertur. Quod verò dicitur, ꝙ in cõsecratione episcopi & presbyteri eadem verba sunt. &c. non est ad propositum: non enim nunc agimus de sacerdote in quãtum sacerdos est. sic enim in statu ponitur per solennem cõsecrationẽ vt dicit sanctus Tho. in lib. de perfectione vitæ spiritualis. Non quidem in statu perfectionis actiuè, vel passiuè, sed in statu illuminatiuæ secundùm Diony. sed quando curam accipit, tunc ei nulla solennis benedictio exhibetur: vnde tunc nullum statum suscipit, sed fit ei quædam officij cõmisio. Et ita presbyter curatus licèt in susceptione ordinis cõsecratur,

Marginalia: Ad secũdũ. — Matth. 25. — Matth. 20. — Matth. 19. — Ad primum secũdi principalis. — 1. Cor. 12.

cratur, non tamen in susceptione curæ. Episcopus autem ad ipsam curam pastoralē consecratur propter perpetuam obligationem, qua se ad pastoralem curam obligat, sicut ex prædictis patet.

Ad secundū ¶ Ad secundam respondetur negando antecedens. Quoniam sicut plebani, & archidiaconi non habent principaliter curam, sed administationē quandam, secundum quòd eis ab episcopo cōmittitur: ita etiam ad eos non pertinet principaliter pastorale officium, nec obligatio ponendi animā pro ouibus, sed inquantum participant de cura: vnde magis habēt, dicit sanctus Thom. quoddam officium ad perfectionem pertinens, quàm obtineant perfectionis statum.

Ad tertium ¶ Ad tertiam rationem respondetur negando consequentiam. Et ad probationem primam, quæ sumitur ex transitu monachali ad officium presbyteri curam habentis, respondetur, quod nihil facit ad propositum: quoniam monachus non transit ad curam secularem statu religionis dimisso, sed retento. Dicitur enim in ca. de monachis. 16. q. 1. vbi Innocentius papa de monachis, qui diu morantur in monasterijs, inquit, quòd si postea ad clericatus ordinem peruenerint, statim⁹ non debere eos à priori proposito discedere: sed presbyteri curati, vel archidiaconi quando religionē ingrediuntur, curam deponunt vt adipiscantur perfectionis statum, vnde ex hoc excellētia religionis ostenditur. Ad probationem secundam cùm dicitur, quòd presbyteri curati similiores sunt. &c. Respondetur, quòd curati, & archidiaconi sunt similiores episcopis, quàm religiosi quantum ad aliquid, scilicet, quantum ad curam animarum quam secundariò habent, sed quantū ad perpetuam obligationem, quæ requiritur ad statū perfectionis, similiores sunt episcopis religiosi, vt ex dictis patet.

Ad primum tertij principalis. ¶ Iam restat respondere ad rationes factas contra tertium punctum principale, in quo dictū fuit, quòd status prælatorum sublimior ac perfectior esset statu religiosorum. Ad primam rationem respondetur, ꝙ ratio non procedit: quia perfectio dilectionis proximi ex perfectione dilectionis diuinæ deriuatur: quæ quidem tantùm in cordibus aliquorum præualet, vt solùm nō Deo frui vellent, & seruire, sed etiam proximis propter Deum. Vnde hoc ipsum, quòd episcopi intendunt his, quæ pertinent ad proximorum dilectionem, prouenit ex abundantia dilectionis diuinæ. Vnde dominus primò à Petro quæsiuit, an eū diligeret, & postea gregis curā commisit. Et Grego. dicit in pastorali. Si dilectionis testimoniū est cura pastoris, quisq; virtutibus pollens gregē Dei renuit pascere, pastorem summū conuincitur nō amare: hoc autē est maioris dilectionis signum, vt homo propter amicū etiā alij seruiat, quàm si etiā soli amico vellet seruire.

¶ Ad secundam respondetur, quòd non videtur facere ad propositū: quia episcopus cùm mediator inter Deum & homines cōstituatur, & oportet ipsum & in actione præcellere inquantū minister hominū constituitur & etiā in contēplatione præcipuū esse, vt ex Deo hauriat quod hominibus tradat. Vnde Grego. dicit in pastorali. Sit præsul actione præcipuus, præ cunctis contēplatione suspēsus, rector interiorū curarum, in exteriorū prouidentia interiorum sollicitudinē non relinquēs. Sed etsi detrimentū aliquod in dulcedine contēplationis patiūtur propter exteriorem occupationē, qua proximis seruiunt hoc ipsum perfectionem dilectionis diuinæ attestatur: magis enim amare aliquē conuincitur, qui propter eius amorē iucūditate præsentiæ eius ad tēpus carere desiderat in eius seruitio occupatus, quàm si ei⁹ præsentia semper frui vellet. Vnde Apostolus ad Roma. 8 postquā dixerat, ꝙ nec mors, nec vita separabit nos à charitate Christi. postmodū subiungit. Optabā ego anathema esse Deo pro fratribus meis. quod exponens Chryso. libr. de compūctione cordis, ita inquit. Ita totam eius mentē deuinxit amor Christi, vt in hoc quod ei præ cæteris omnibus amabilius erat esse cū Christo sursum, id ipsum quia placeret Christo, contemneret. *Ad secūdū*

¶ In quo ponūtur rationes: quòd inter episcopum & presbyterū secundùm rē distinctio sit, semperque fuerit ab institutione eorum. Cap. LXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Episcopum à presbytero re differre, sanctorum authoritatibus ostenditur.*

2 *Item quòd talis differētia tempore Apostolorum seu primitiuæ ecclesiæ fuerit.*

3 *Item quomodo etiā non humana inuentione, sed diuina dispositione fuerit instituta.*

4 *Episcopi & presbyteri differentia quòd in antiquo testamento figurata legatur.*

5 *Episcopi & presbyteri quomodo olim quantum ad nomen non differrent, sed quantum ad rem. Et unde inter eos nominum distinctio ortum traxerit.*

I quis rectè ponderet ea quæ
superius diximus explicãtes
qui in statu perfectionis dicẽ
di essent, & qui non, facilè in
telliget, quòd realis differen-
tia sit inter episcopum & pre
sbyterũ. Sane cùm ostenderimus episcopos
in statu perfectionis esse, presbyteros autem
etiam curatos non, consequẽter probabimꝰ
differentiam secũdùm rem esse inter episco-
1 pum & presbyterum. ¶ Quod autem huius-
modi differentia secundùm rem etiam semp
fuerit ab institutione harum dignitatum, fa-
cilè nobis est probare. Nam quod circa tem-
pora Hierony. & Augustini distinctio ista
fuerit, patet beati Aug. testimonio, q in epi-
stola ad Hiero. & habetur in. c. quanquam. 2
q. 6. sic dicit. Quanquam secundùm honoris
vocabula, quæ iam ecclesiæ vsus obtinuit, e-
piscopatus presbytero maior sit, tamen in
2 multis Aug. Hiero. minor est. ¶ Secundò, ꝙ
talis differẽtia fuerit tempore Apostolorum
seu primitiuę ecclesię, patet ex eo, ꝙ Diony.
qui illorum tempore fuit, scribens librum ec
clesia. Hierar. in. 5. c. eiusdem libri ponit tres
ordines, scilicet, episcoporum, presbyterorũ,
& diaconorum: dicens ordinem diaconorũ
esse purgatiuum, ordinem sacerdotum illu-
minatiuum, ordinem verò episcoporum per
fectiuum. Quibus tribus ordinibus, vt ipse di
cit in. c. 6. sequenti, tres ordines respondent.
Nàm ordini diaconorum subijcitur ordo im
mundorum, qui purgatione indigent. Ordi-
ni presbyterorum subijcitur ordo illuminã-
dorum, scilicet, sacer populus, qui à presbyte
ris illuminatur per sacramentorũ susceptio-
nem. Ordini verò episcoporum subijcitur or
do perfectorũ, scilicet, monachorũ, qui per
eorũ traditiones edocentur ad perfectissimã
perfectionẽ. ¶ Tertiò ista differẽtia ꝙ non hu
3 mana inuentione, sed diuina dispositione à
Christo instituta fuerit, apparet ex eo, quod
Matth. 10. habetur, vbi dicit. Designauit dñs
&c. vbi gl. dicit. Sicut in Apostolis est forma
episcoporũ, sic in. 72. discipulis forma est sa-
cerdotũ secundi ordinis. Vbi expresse habe-
tur, ꝙ differẽtia inter episcopos & secundi or
dinis sacerdotes instituta fuerit à Christo.
4 ¶ Quarto præfata differẽtia ostẽditur ex eo
ꝙ figurata legitur in antiquo testamẽto, pro
ut beatus Isido. ponit, & habetur in. c. Cleros.
di. 21. vbi dicitur, ꝙ summi sacerdotes, & mi-
nores sunt à Deo instituti per Moysen, qui
ex præcepto dñi Aarõ in summũ sacerdotẽ
pontificẽ, filios verò eius inũxit in minores
sacerdotes. Et sic patet, ꝙ secũdùm rẽ ab exor
dio institutionis horũ ordinũ in ecclesia sem
per fuerit differẽtia secũdùm rẽ inter episco-
pũ & presbyterũ. Hinc beatus Aug. in lib. de
hæresi. inter dogmata hæretica enumerat di
cere presbyteros nõ differre ab episcopis, di-
cens, ꝙ Arriani dicebant presbyterũ ab epi-
scopo nulla differentia debere discerni, vt di-
cit S. Tho. in. 2. 2. q. 184. ar. 6. Nec obuiat prę
dictis, quod Hier. ait super epistolã ad Ti. di-
cens: Olim idẽ presbyter, qui episcopus. Et
postea subdit. Sicut ergo presbyteri sciũt se
ecclesiæ cõsuetudine ei, qui sibi præpositus
fuerit, esse subiectos: ita episcopi nouerint se
magis consuetudine, q̃ dispensationis dñicæ
veritate presbyteris esse maiores. ¶ Pro quo 5
notandum, ꝙ de episcopo & presbytero du-
pliciter loqui possumus. Vno modo quantũ
ad nomen, & sic olim nõ distinguebãtur epi
scopi & presbyteri. Nã episcopi dicũtur esse,
qui superintẽdũt, vt dicit Aug. presbyteri au *Aug. 19. de*
tẽ Græcè dicũtur quasi seniores. Vnde & A- *ciuita. Dei*
postolus cõtervtitur noĩe presbyterorũ quã *1. Ad Timo*
tũ ad vtrosq;, cũ dicit. Qui bene præsunt pre *the. 5.*
sbyteri duplici honore digni habeãtur. Et si
militer & nomine episcoporũ. vnde dicit. At *Act. 20.*
tendite vobis & vniuerso gregi, in quos vos
spiritus sanctus posuit epos regere ecclesiam
Dei. Secũdò cõsideratur quantũ ad rẽ: & sic,
vt suprà multis rationibus iã ostẽdimus, sem
per inter eos fuit distinctio. Vnde Isid. dicit
& habetur di. 21. in. c. cleros, quod presbyte
ri minores licet sint sacerdotes, tamen põtifi
catus apicem non habent: quia nec chrisma-
te frontem signant, nec spiritum paracletum
dant, quod solùm deberi episcopis lectio A-
ctuum demonstrat. Vnde & apud veteres li-
cèt fuerit conueniẽtia in nomine & vsus vo-
cabulorum promiscuus (Alia etiã potest esse
ratio: quia non solùm erant promiscua voca
bula, sed etiam in vna persona erat episcopa
tus & presbyteratus: quia episcopi exerce-
bãt etiam officiũ simplex presbyterale pro-
pter paucitatẽ tã pastorũ quàm gregis) diffe
rẽtia tamẽ fuit in re. Fuit autẽ postmodũ ne-
cessariũ ad vitãdũ schismatis errorẽ, qui ex in
differẽtia nominũ oriebatur, vt etiã nomina
distinguerentur, vt scilicet soli maiores pres-
byteri episcopi dicerentur, minores verò so-
lùm presbyteri, vt inquit sanctus Thomas.

¶Quòd domini Cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ ſint in ſtatu perfectionis. Cap. LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Cardinales ſanctæ Romanæ eccleſiæ quòd ſint in ſtatu perfectionis, oſtenditur.*
2 *Cardinalium inſtitutio & perfectio.*
3 *Apoſtolorum triplex conſideratio. Et quomodo Cardinales Apoſtolorum ſtatui ſuccedant. Item & quid in illis eorum dignitas requirat. &c.*
4 *Cardinalium dignitas deſcribitur. Et quare ſic nominentur.*
5 *Cardinalium authoritas quanta ſit oſtenditur.*

SAnè ſi quis ea quæ ſuprà de ſtatu perfectionis commemorauimus, rectè conſideret, videlicet, quòd obligatio perpetua ad ea quæ perfectionis ſunt cū aliqua ſolennitate hominē in ſtatu perfectionis cōſtituat, proculdubiò manifeſtè videbit dños cardinales in regimine, & gubernatione vniuerſalis eccleſiæ Chri vicario ſummo pontifici aſsiſtentes, in ſtatu perfectionis eſſe cenſendos. Obligant enim ſe ex dilectione Dei perpetuò fidem catholicam ac religionem Chriſtianam vſq; ad ſanguinis effuſionem incluſiuè cum eorum, & totius eccleſiæ principe Chriſti vicario ſummo pontifice totis viribus fideliter defenſuros: in cuius rei euidens teſtimonium capello rubeo quaſi profeſsionis ſuæ habitu ſeu ſignaculo præſtitis certis iuramentis ipſo ſummo pontifici maximè de fideli aſsiſtentia in regimine vniuerſalis eccleſię ab ipſo Chriſti vicario publicè & ſolenniter inſigniuntur. Dicendi ergo ſunt domini cardinales in ſtatu perfectionis eſſe, & tātò ſublimius præ cæteris prælatis, quantum bonum vniuerſalis eccleſiæ, ad cuius regimen, & ordinationem aſſumuntur, & pro cuius tuitione exponere animas ſuas ſe obligant, perfectiùs, & per cōſequens diuiniùs eſt bono particularium plebium, quarum regimini intendere alij prælati obligantur. Vnde de dominis cardinalib⁹ conuenientiſsimè accipi poteſt, quod præuidit illa vetus Anna Samuelis in Cantico, qđ compoſuit occaſione receptæ prolis. 1. Regum. 2. dum inquit. Domini enim ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem. In quibus verbis ſtatus dominorum cardinalium tripliciter deſcribitur. Primò quantum ad nobilitatem inſtitutionis: ibi, cùm dicitur. Domini .n. ſunt. Secūdò quo ad dignitatē officij ibi, cū dicitur: cardines terræ appellātur. Tertiò quo ad vniuerſalitatem authoritatis: ibi, cùm dicitur, & poſuit ſuper eos orbem. ¶De ſcribitur nanque in primis inſtitutionis ſtatus dominorum cardinalium nobilitas, cùm dicitur: Domini ſunt, ſcilicet per inſtitutionem. Eſt enim cardinalium ſtatus à Chriſto ſolo originaliter & primordialiter inſtitutus.
¶Pro cuius declaratione eſt in primis repe- 2
tendum, quod ſuperiùs annotauimus, ſcilicet, quòd Chriſtus ſponſam ſuam, videlicet eccleſiam, varijs ſtatibus, officijs & gradibus tanquam ſplendentibus monilibus decorauit, & miro ordine diſtinxit: iuxta illud Apo
ſtoli. Vnicuique autem noſtrum data eſt gra *Ephe. 1.*
tia ſecundùm menſuram donationis Chriſti: propter quod aſcendens in altum, dedit dona hominibus: & ipſe dedit quoſdam Apoſtolos, alios prophetas, alios euangeliſtas, alios autem paſtores & doctores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij ędificationis corporis Chriſti. Ex quo Apoſtolico documento apertè colligitur, quod varietas hæc ſtatuum, officiorum, & graduum, quibus hierarchicè diſtincta eſt eccleſia, non ab humana diſpoſitione principaliter, ſed ab ipſo Chriſto eccleſiæ capite fundatore atque ordinatore ortum habet, & per conſequens, quòd dominorum cardinalium ſtatus poſt ſtatum papalem ad ordinem hierarchicum eccleſiæ ex inſtitutione diuina pertineat: cùm ipſi quātum ad hunc ſtatum ſtatui Apoſtolico immediatè ſuccedant.
¶Pro *Apoſtolorū*
quo conſiderandum iuxta quorundam ſa- *triplex con*
pientum doctrinam, quòd de Apoſtolis tri- *ſideratio.*
plex conſideratio hāberi poteſt. Prima qui- 3
dem, vt Chriſto ante eius Aſcenſionem prin
cipaliter aſtiterunt, quibus ait. Vos eſtis qui *Luce. 22.*
permanſiſtis mecum in tentationibus meis, & ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnū, videlicet eccleſię militātis, vt ſedeatis ſuper thronos iudicantes. 12. tribus Iſrael. Secunda conſideratio Apoſtolorum eſt, prout ante eorum diuiſionem abinuicem, & ſeparationem à Petri præſentia, Petro tanquam Chriſti vices gerenti in adminiſtratione papalis officij aſsiſtebant. ¶Tertia conſideratio Apoſtolorum eſt, quando ad Chriſti præceptum, quo dictum eſt illis, Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ.

à Petro separati, eiusq; authoritate suffulti, per mundum dispersi sunt ad prędicandum, singulas prouincias in sortem prædicationis accipientes. Quantum ad primam considerationem & secundam Apostolorum, status dominorum cardinalium representat Apostolorum statum in hoc, quòd assistunt Romano pontifici, qui Christi vicarius, & Petri successor est, tanquã principales assessores, consiliarij, atque cooperatores, & in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt, iuxta verba Bonifacij papæ octaui in cap. fundamenta. lib. 6. Quantum verò ad secundam considerationem Apostolorũ, de quibus mysticè intelligi potest illud Apoca. 4. Sedes posita est, scilicet, Apostolica: in cælo, id est, in ecclesia militante: & supra sedes sedens, id est, Romanus ponti. & in circuitu sedilia. 24. & sup thronos. 24. seniores. i. cardinales: sedentes amicti stolis albis, & in capitibus eorum omnes coronæ aureæ. Vbi domini cardinales non tantùm describũtur ab officij dignitate, quia dicuntur in circuitu Apostolici throni sedere, vtpote eius consiliarij, & coadiutores supremi pontificatus: sed etiã describitur, quid in illis eorum dignitas requirat. Debēt enim cardinales habere discretionis maturitatem in hoc, quòd vocãtur seniores. Secundò animi tranquillitatē in hoc, quòd describuntur sedentes. Tertiò vitæ puritatem in hoc, quòd designantur amicti stolis albis. Quartò sapientiæ claritatem, cùm dicuntur habere coronas aureas. Quantum verò ad tertiam considerationem Apostolorũ episcopi succedunt Apostolis, statum ipsorũ representantes: quorũ quilibet præest alicui ciuitati, vel prouinciæ, vt beatus Anacletus inquit in. c. in nouo testamento. di. 21. & beatus Vrbanus papa in. c. quorum vices. di. 68. quod etiam notasse videtur Apostolus vbi suprà. vbi distinguens status ecclesiæ conditinxisse videtur statum pastoralem à statu Apostolico, cũ ait. Dedit quosdam Apostolos. sequitur & quosdam pastores. Ex quib⁹ rectè elici possunt aliqua correlaria. ¶ Primũ est: quòd Apostoli priùs fuerunt cardinales, quàm episcopi: siue ꝙ priùs exercuerunt cardinalatus officium, quàm episcopale. Patet hoc: quoniam Apostoli prius fuerũt in statu Apostolico per Christum instituti, quàm in pastorali: qa ante passionē omnes fuerunt Apostoli, sed post passionem institutus est Petrus à Christo omnium pastor, cùm dictum est sibi, Pasce oues meas. & tũc status pastoralis ordinatus est in nouo testamento, cùm Apostolicus status antè fuisset.

Correlariũ primum. *Iohan. ult.*

¶ Secũdum correlariũ, quòd Apostoli priùs fuerunt cardinales orbis, quàm vrbis. Nam sicut Petrus priùs fuit papa orbis, id est, vniuersalis ecclesiæ antequam episcopus ecclesiæ Romanæ per singularem administrationem: sic & Apostoli priùs fuerũt cardinales, quàm aliquis fieret cardinalis Romanę vrbis. In signum verò huius distinctionis in inuestitura papatus dicitur papæ. Inuestio te de papatu Romano, vt præsis vrbi & orbi. In vtraque verò tam vrbis quàm orbis præsidentia assistunt papæ cardinales tanquam speciales eius coadiutores: propter quod tanquam Senatores, Consules, atq; Patritij vrbis esse censentur. vt in cap. Constantinus. 96. distin.

Secundum.

¶ Tertium correlariũ est, quòd papa etiam cõuenienter se inter cardinales connumerat. vt inquit Archidia. in ca. Sacrosancta. distin. 22. Et hac ratione status Apostolicus, in quo cardinales sunt, distinguitur à pastorali statu: licèt enim omnes Apostoli fuerint pastores, nihilominus tamen, vt dictum est priùs, fuerunt in Apostolico statu. Vnde summus põtifex non modò dicitur episcopus vniuersalis ecclesiæ, sed etiam Apostolicus nominatur. Petrus ergo, & sui successores vtrumq; retinent statum, scilicet, Apostolicum, & pastoralem, cardinales verò vt sic Apostolicum dũtaxat.

Tertium.

Quartum correlarium est, quòd in ordine hierarchico sicut cœtui Apostolorũ succedit ordo episcoporum inquantum fuerũt episcopi: ita illi succedit sacer senatus cardinalium quantũ ad illum statum, quo Apostoli assistebant Petro antequam per orbem di uiderentur, vt dictum est. Et hoc dictum sit de status dominorũ cardinaliũ institutione, quæ notabatur in primo verbo beatæ Annę cùm dicebatur. Domini sunt.

Quartum.

¶ Secundò describitur status cardinaliũ quo ad dignitatē officij, cùm dicitur. Cardines terræ. Nominatur autē sic multiplici ratione. Primò quidē dicuntur cardinales, quia ecclesiæ Romanæ tantùm seruiunt, quæ vt inquit Anaclet⁹ in ca. Sacrosancta. dist. 22. caput & cardo est omniũ ecclesiarum. Secundò, quia sicut cardine ostiũ regitur. vnde dicitur. Ostiũ vertitur in cardine. ita dominorum cardinaliũ cõsilio & assensu summus pontifex regit, dispo nit, atq; gubernat vniuersalem ecclesiã. Tertiò dicuntur cardinales, id est principales. 7. q. 1. pastorales. &. 21. quęst. 1. relatio. glo. 1. Ipsi enim sunt principales in ecclesia, quorũ consilio & regimine tota ecclesia vniuersaliter disponit, & gubernatur. ¶ Tertiò describitur

Cardinalatus dignitas 4 *Prouer. 26*

Cardinaliũ authoritas.

tur ſtatus cardinalium quo ad vniuerſalitatem authoritatis, cùm ſubditur. Et poſuit ſu
5 per eos orbem. Authoritas nempe dominorum cardinalium non reſpicit tantùm diœceſim vnã, aut prouinciam, ſed vniuerſum orbẽ. iuxta verbũ beati Greg. Alij autẽ prælati aſſumpti ſunt in partẽ ſollicitudinis: iſti verò in adiutorium gubernationis totius orbis. Vnde de illis conuenientiſsimè accipiẽdum venit id, quod propheta egregius Dauid ecclesiæ ſanctæ loquens inquit. Pro patribus tuis, id eſt, Apoſtolis: nati ſunt tibi filij, id eſt cardinales: conſtitues eos principes ſuper omnem terrã. Tunc planè conſtituuntur principes ſuper omnem terrã, cùm à ſummo põtifice Chriſti vicario aſſumuntur ad aſsiſtendum ſibi, & cooperandum in regimine toti' reipublicę Chriſtianæ. Quocirca deuot' Bernar. de cardinalibus loquens papæ Eugenio 3. ita dicit. Hi quoq;, qui tibi continuò aſsiſtunt, ſeniores populi, orbis iudices. &c. Magnum certè amplitudinis dignitatis dominorum cardinalium ex huius ſancti viri verbis teſtimonium colligitur. Ex quibus apertiſsimè conuincitur error detrahentium ſtatui dominorum cardinalium, dicentium illos tã quam accidẽtalia membra eſſe in eccleſia, & quaſi hoſpites, & aduenas nulla authoritate præſtantes.

Greg. in c. Decreto. 2. q. 6.

Pſal. 44.

Bernar. lib. 3. de conſide.

¶In quo ponũtur rationes, propter quas ſtatus dominorum cardinalium ſanctæ Romanæ eccleſiæ honore præferẽdi ſint cæteris eccleſiæ prælatis. Cap. LXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Cardinales cur cæteris prælatis ſint præferendi.*

Ex his quæ iam expoſuimus de perfectionis ſtatu & dignitatis ſublimitate dominorũ cardinalium ſanctæ Romanæ eccleſiæ clara luce cognoſcere poterimus ipſorum cardinalium ſtatum meritò honore præferendum fore cunctis poſt papalẽ eccleſiaſticis dignitatibus, & ſtatibus. ¶Primò quidem ex eo, ꝙ vt in præcedẽti. c. explicauimus, dignitas Apoſtolica, in qua ſacer dñorum cardinalium ſenatus ſacro Apoſtolorum collegio ſuccedit, prior eſt cęteris eccleſiaſticis dignitatibus inſtitutione, & origine. Cuius aũt prior eſt inſtitutio, alios meritò ꝑire debet honore. iuxta cap. 1. de ma. & obe. ¶Præterea ſecũdo hoc ex illo apertiſsimè oſtenditur, ꝙ præfati dñi cardinales curam regiminis & gubernationis ſollicitudinẽ prę cęteris eccleſiæ prælatis habeãt ampliorẽ: cùm enim ſint vocati in adiutoriũ ſummi põtificatus, ad totius eccleſię curam omniumq́; eccleſiarũ ſollicitudinẽ aſſumpti dicuntur. iuxta. c. Bonæ. extra. de poſtula. prælatorũ. Cæteri verò eccleſiæ prælati cuiuſcunq; eminentiæ exiſtãt cùm nõ in plenitudine poteſtatis, ſed in partẽ ſollicitudinis ſint vocati. vt in ca. Decreto. 2. q. 6. & in ca. Qui ſe ſcit. eccleſiæ non vniuerſali, ſed particularibus, quibus deputati ſunt, præeſſe dicuntur: clariſsimum eſt, vt is cæteris præferendus veniat honore, qui maiorem cæteris curam atq; ſollicitudinem regiminis habet. Hac ratione Synodus Antiochena, vt in ca. Per ſingulas prouincias. 9. q. 3. archiepiſcopos epiſcopis honore præferendos inſtituit. ¶Amplius tertiò hoc colligitur ex eo, ꝙ vt habetur in ca. Cõſtantinus. di. 96. Dominis cardinalibus conceſſum eſt illud culmen ſingularis potentiæ & præexcellentiæ, cuius gloria ampliſsimus ſenatus videtur adornari: cùm aut ſenatoria, aut patritiatus dignitate nulla maior poſt Imperium habeatur. vt. C. de conſul. mu. libr. 12. nulli mirum, aut moleſtum eſſe debet, ſi dñi cardinales eccleſiæ Romanæ omnibus alijs poſt ſummũ põtificẽ, cui iure diuino oẽs caput inclinãt, præferantur honore. ¶Quartò idẽ colligitur ex eo, ꝙ vt dixim', dñi cardinales ſanctæ Romanæ eccleſiæ pro earũ authoritatis amplitudine iudices orbis eſſe dicuntur: ipſi quippe oẽs fideles tã inferiores quàm ſuperiores epiſcopos etiã archiepiſcopos & patriarchas aſſiſtentes papæ cõiudicant. Notũ autẽ eſt maioris dignitatis eſſe qui iudicat, quàm qui iudicãtur. vt in ca. Inferior. di. 21. ¶Quinto hoc magiſteriũ fit ex eo, ꝙ cardinales pars corporis papæ eſſe dicũtur. Vnde cùm ad prouincias regendas mittũtur, mitti de latere papæ cẽſentur. vt in ca. Decreto. 2. q. 6. beatus Grego. dicit. & beatus Bernar. de eis ad Eugenium loquens libro de conſideratione. illos vocat collaterales papæ, & eius coadiutores. Nulli autẽ dubiũ eſt, ꝙ hi, qui vna perſona cẽſentur cum ſummo põtifice, omnibus alijs eccleſiæ prælatis honore meritò veniãt præferendi. Hæc tantùm dixiſſe ſufficiat, vt oſtendamus quàm rationabiliter dñi cardinales

nales post Romanū pontificem cunctis alijs ecclesiæ prælatis honore præferantur.

¶In quo ponuntur obiectiones contra statum dominorum cardinalium. Cap. LXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones octo contra statum dominorum Cardinalium ponuntur*

Quemadmodum fuêre aliqui Apostolici principatus inimici, quiillum non à Christo sed ab hominibus institutū esse contra Christi Euangelium assererent: ita etiam nō defuerunt, qui statum dominorum cardinalium tam quo ad eius institutionē, quàm ad eius dignitatem impugnare ausi sunt. Sūt enim quidam, qui illum non à Christo, sed humana inuentione asserunt introductum: negantes in ecclesia illum tantæ fore dignitatis, vt inter principalia ecclesiæ membra veniat in ecclesiastica hierarchia connumerandus. Quod sequentibus rationibus fundare nituntur. ¶ Primò sic. De statu cardinalium nulla mentio fit in scriptura sacra noui testamenti, ergo videtur quòd sit annumerandus
1 inter alios perfectionis status in nouo testamento à Christo institutus. consequentia videtur optima. & antecedens patet discurrenti per singulos diuinos libros noui testamēti. ¶ Secundò sic. Nihil videtur institutum à Christo, cuius nomen nec tempore Christi, nec Apostolorum legitur fuisse: sed nomen cardinalatus nec Christi tempore, nec Apostolorum legitur fuisse, vt patet, ergo status nomine cardinalatus designatus nōn potest dici à Christo institut⁹. ¶ Tertiò sic. Omniū ministrorum ecclesiæ institutio est in veteri testamento figurata, & inchoata, & in nouo pleniùs consummata, vt habetur in ca. decretis. di. 21. sed status cardinaliū nec præfiguratus, nec inchoatus legitur in veteri testamēto, ergo sequit id quod priùs. ¶ Quartò sic. Status cardinaliū nobis videtur institutus à beato Pontiano papa, q fuit anno domini. 221. vt historiæ quædam referunt, ergo sequitur quòd non à Christo fuit constitutus. ¶ Quintò sic. Post dispersionem Apostolorum non legimus, quòd beatus Petrus habuerit aliquos cardinales assistentes sibi in regimine vniuersalis ecclesiæ, ergo videtur, quod status cardinaliū nec à Christo, nec à beato Petro fuerit institutus. Consequentia patet. ¶ Sextò sic. Cardinalibus ex institutione eorum non videtur alia dignitas aut prærogatiua attribuenda, quàm explicatur in institutione eorum: sed de beato Marcello, qui fuit circa annos domini. 304. legitur, quòd constituit in vrbe Romana. 25. cardinalatus siue titulos cardinaliū quasi diœceses propter baptisma & propter cœmeteria ad sepeliendū martyres, & propter pœnitentes, & propter conuersos ex gentilibus: sed ista officia non transcendunt statum communem presbyterorum, ergo non videtur, quòd status cardinalium debeat poni ita sublimis, sicut dictū est. ¶ Septimò sic. Dignitas episcopalis est suprema in ecclesia. Vnde beatus Dionysi⁹ ordinem episcoporum dicit supremum in ecclesia, & episcopi dicuntur summi sacerdotes & pontifices maximi. vt in ca. Cleros. di. 21. ergo etiam dato quòd sit dandus status cardinalium, non tamē videtur quòd debeat in honore præferri cæteris episcopis, & archiepiscopis, ac patriarchis. ¶ Octauò sic. Perfectio vitæ spiritualis requiritur ad statum episcopalem, vt suprà dictum est: quia episcopo, vt dicit beatus Diony. 5. ecclesia. hierar. attribuitur perfectio tanquàm perfectiori aliorum: hæc autem perfectio non videtur requiri in cardinalibus sicut nec in religiosis: ergo dato quòd cardinales sint in statu perfectionis, non est dicendum quòd sint in statu sublimiori, quàm episcopi.

Argu. primum. *Secundum.* *Tertium.* *Quartum.* *Quintum.* *Sextum.* *Septimum.* *Octauum.*

¶In quo respondetur ad obiectiones factas contra statum, & dignitatem dominorū cardinalium. Cap. LXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones cōtra statum dominorū cardinalium factæ diluuntur.*

Sanè quemadmodum subtracta saluatoris nostri corporali præsentia ab ecclesia necessariò venit pro Christianæ religionis vnitate seruanda aliquis per diuinā prouidentiā instituendus, qui eiusdem saluatoris vices gerens,

rens, ecclesiam regeret, atq; in vnitate fidei, & diuinæ legis obedientia fideles conseruaret atq; untriret, ita post mortem Apostolorum congruum visum est tam pro bono ecclesiæ regimine, quàm pro eiusdē ampliori pulchritudinis & decoris claritate, vt Apostolicum collegium semper in ecclesia continuaretur. Hinc est, quòd cùm Iudas ab Apostolico collegio præuaricatus esset, beatus Petr⁹ vertex Apostolici collegij, cæterique Apostoli diuinitus inspirati alium loco illius illicò communi electione statuere curarent. vt Actorum Apostolorum historia nos docet, 1. capit. Tenendum ergo est, quòd cardinalium status, qui Apostolico statui succedit, nō humana, sed diuina dispositione in ecclesia perseuerat Apostolicæ dignitatis prærogatiua insignitus. Respondendum ergo restat ad rationes in oppositum. ¶ Ad primam respondetur negando antecedens. Dicimus enim, quòd licet de cardinalibus sub nomine cardinalatus non fiat mentio in sacra scriptura sicut nec de Romano pontifice sub nomine papatus: nihilominus tamen fit sub nomine Apostolorum, quibus (vt diximus) dignitate Apostolica quantum ad assistentiā, qua Chri vicario & Petri successori assistūt, scilicet Romano pontifici, succedunt. ¶ Ad secundam respondetur negando consequentiam: pariter enim posset argui, quòd nec status papalis esset à Deo in ecclesia, cùm tale nomen nec tempore Christi, nec Apostolorum fuerit. Dicimus ergo, quòd licet nomina papatus & cardinalatus non fuerunt in vsu tempore Christi aut Apostolorum, sed postea crescente ecclesia in titulis & honoribus ex fidelium deuotione, nihilominus dignitates ipsæ, & status in Apostolis designati fuerunt, in Petro papalis, & in Apostolis cęteris status cardinalatus. Sic enim nomina patriarcharum primatum archiepiscoporū licèt primò non fuerint in vsu, postea tamen venerūt in vsum à sanctis patrib⁹ approbatū, maximè cùm cōsonēt officijs eorū iuxta ex positionē officiorū, & graduū ecclesiasticorū quā ponit Isidorus in ca. Cleros. di. 21. ¶ Ad tertiā respōdetur negādo minorē. Dicimus enim, ꝙ figura status dominorum cardinaliū præcessit in antiquo testamēto tam in senioribus illis, quos Moyses dux populi Dei elegisse legitur secum in adiutorium regiminis populi Israël, de quibus Exod. 18. & in sacerdotibus Leuitici generis, de quibus habetur Deut. 17. vbi dicitur. Si difficile, & ambiguū apud te esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & nō lepram, & iudicium videris inter portas tuas verba variari, surge, & ascende ad locum, quē elegerit dominus Deus tuus, venies que ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem. &c. Quem textum Innocentius. 3. in concilio generali præsidens ad propositum sic exponit. sicut habetur extra. qui fi. sint legit. in ca. Per venerabilem. ita dicens. Sane cum Deuteronomium lex secūda interpretetur ex vi vocabuli comprobatur, vt quod ibi discernitur, in nouo testamento debeat obseruari. Locus enim, quem elegit dominus, Apostolica sedes esse cognoscitur. Cùm enim Petrus vrbem fugiens exiuisset, volens eum dominus ad locum quem elegerat, reuocare, interrogatus ab eo Domine quo vadis? respondit, Venio Romam iterum crucifigi. Quodq; intelligens pro se dictum, ad locum ipsum protinus est reuersus. Sunt autē sacerdotes Leuitici generis fratres nostri, qui in iure Leuitico in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt. hæc ibi. Ex quibus euidēter apparet statum & dignitatem dominorum cardinalium in antiquo testamēto fuisse euidenter repræsentatum. ¶ Ad quartam rationem respondetur negādo assumptum. Dicimus enim, quòd status cardinalium quātum ad officium & dignitatem eius institutus est tempore Christi & Apostolorum, licèt quo ad vocabulum Cardinalatus tunc non legatur institutus: sed (vt quidam aiunt) quod tempore præfati papæ, scilicet Potentiani, alij tēpore beati Marcelli papę, alij autē ꝙ tempore beati Syluestri hoc nomen sit illi statui impositū iuxta proprietatem officij & dignitatis eius, sicut dictum est suprà in cap. 80. Horum enim tempore Cardinalatus nomen clarū emicuit: ante verò presbyteri, & diaconi vrbis Romanæ cardinales appellabātur. ¶ Ad quintam rationem respōdetur negando assumptum. Dicimus enim, quòd post dispersionem Apostolorum, vt ex historijs apertè colligit, beatus Petrus aliquos coadiutores habuit lateri suo assistētes in iudicio maiorum causarum, & in regimine vniuersalis ecclesiæ: licèt non sub noīe cardinaliū, videlicet Linū, Cletū, & Clemētē, qui post eius mortē successores in papatu successerūt, & ita credūtur alij summi pōtifices aliquos sibi ad huiusmodi officium assumpsisse. Vnde Linus, qui immediatè successit Petro, legitur fecisse duas ordinationes, videlicet episcopos 11. Presbyteros 18. Cletus sequēs dicitur instituisse 25. titulos. Anacletus etiam, qui

Marginalia: Ad primum; Ad secundū; Ad tertium; Ad quartū; Ad quintū.

qui successit beato Clementi, vt asserit Codefridus Viterbien. dicitur. 7. diacones cardinales in vrbe instituisse. & sic de alijs credendum est. ¶ Ad sextam rationem respōdetur, quòd cardinales sicut Apostolis succedunt in dignitate Apostolica, ita in authoritate assistentiæ & cooperationis summo pontifici, & Christi vicario in regimine, & gubernatio ne vniuersalis ecclesiæ, sicut superiùs dictum est. Quòd verò inductum est de beato Marcello, quòd propter baptisma. &c. non obuiat dignitati dominorum cardinaliū: quoniam ad ista peragenda non fuit principalis eorum institutio, licèt occurrente multitudine tam conuersorum ad fidem, quàm martyrum morientium pro Christi nomine, deputarentur etiam ad alia pietatis officia, attento maximè, quòd sepulturæ martyrum attēdere, qui fundatores fuerunt Christianæ religionis, & conuersioni fidelium, & dilatatio ni fidei, non minuit, sed potiùs augere videtur dignitatem status dominorum cardinaliū: cum inter præcipuas laudes, quæ beato Eutichiano attribuuntur, illa non inferior indicata est, quod. 342. martyres propria manu sepeliuerit. Quod ergo splendidius opus, & Deo acceptius efficere poterant, quàm ad baptisma & pœnitentiam gentes vocare? an non ista etiam fuerunt Apostolorum opera? an non in huiusmodi sanctis officijs Apostoli cooperatores fuerunt Christo, & etiam discipuli, quos mittebat ante faciem suam in omnem ciuitatem, & locum quò erat ipse venturus? vt habetur Lucæ. 10. Præterea licèt ad huiusmodi pietatis officia à summis pontificibus cardinales quandoq; deputati legū tur, non tamen propter hoc credēdi sunt ab soluti à proprio dignitatis suæ officio, vtrūque planè adimplebant, tam scilicet propriæ dignitatis officium assistendo summo pontifici in maiorum causarum expeditione, & officio pietatis, cōuersioni infidelium, sepulturæ martyrum, & huiusmodi sanctis operibus insistēdo. ¶ Ad septimam respondetur, quòd licèt totus ordo episcoporum, qui quadruplex distinguitur à beato Isidoro in cap. Cleros. di. 21. vt puta patriarchæ, primates, archiepiscopi, & episcopi maiores sint presbyteris, & diaconis cardinalibus ordinis sublimitate, qnoniam ordo episcopalis sublimior est, vt ait beatus Dionysius, nihilominus tamen eminentia, siue sublimitate administrationis, in qua Romano pontifici assistūt in regimine vniuersalis ecclesiæ, & maiorum causarum decisione, maiores sunt & superiores cardinales episcopis nō cardinalibus: hæc autem simul stare possunt, vt vnus alio superior sit administratione & dignitate, qui inferior sit ordine, vel æqualis. Patet in beato Petro, qui licèt cæteris Apostolis par fuit ordinis potestate, eisdem tamen maior fuit ad ministratione & dignitate. 2. q. 7. ca. Puto. Patet etiam in archipresbytero, & archidiacono. Licèt enim archipresbyter maior sit ordi ne (qa presbyter) archidiacono, administratione tamen archidiaconus maior est archipresbytero. vt patet in ca. Perlectis. di. 25. & etiā de officio archipresbyteri. Hoc etiā modo potest intelligi quod ait Aug. in ca. Quanquam. 2. q. 7. Quanquam episcopatus sit presbyterio maior scilicet ordine, Augu. tamen Hieronymo minor est, scilicet administratione, & dignitate. Quoniam Hieronymus presbyter cardinalis fuit, & omnis presbyter cardinalis maior est quolibet episcopo non cardinali, vt quidā dicunt. vt refert Hugo in glo. & nobis idem videtur. ¶ Ad octauam respondetur negando assumptum pro minori. Dicimus enim, quòd vitæ perfectio etiā requiratur ad statum cardinalatus sicut ad statum episcopalem. Quod manifestè colligitnr ex eo, quod beatus Bernar. ad Eugenium. 3. scribit, describens quales esse debent, qui ad cardinalatus apicē sunt assumendi, ait enim sic. Sapientis consilium est: omnia fac cum consilio, & post factum non pœnitebis. Et hoc tibi persuade, eos qui admittendi sunt, difficile in curia posse probari: & ideo si fieri potest, viros probatos oporteret eligi, non probandos: & ita quærendi sunt sanè quibus nec defectus timeatnr, nec profectus optetur, vt pote iam perfecti. hæc Bernar.

Ad sextum

Ad septimū

Ad octauū.

¶ De triplici ordine in statu cardinalium sanctæ Romanæ ecclesiæ. Cap. LXXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Cardinalium tres ordines describuntur.*

Ostquam occasio nobis incidit de statu dominorum cardinalium aliquid loquendi, & iam de institutione & perfectione status eorum sermonē fecerimus: conueniens nobis visum est, vt dignitatis huius status notitia illustrior fiat, de illorū triplici ordine aliquid dicatur.

dicatur. Distinguitur autem in statu dominorum cardinalium triplex ordo: videlicet episcoporum, presbyterorum, & diaconorum. Sanè quemadmodum status cardinalium, vt in superiori cap. exposuimus, quo ad officiũ
1 figura præcessit tam in veteri testamento q̃ in nouo: ita triplex eorum ordo iam dictus exemplatus videtur in suprema cælesti hierarchia, cui proprium est assistere circa Deũ. Ait beatus Dionysius in cap. 7. cælestis hierarchiæ. quòd prima cælestium essentiarum dispositio in circuitu Dei & circa Deum immediatè est stans, & simpliciter & incessanter circuiens æternam eius scientiam secundũ excellentissimam quantum angelis est possibile semper mobilem in Deum scilicet collationem. Distinguuntur autem huiusmodi primæ hierarchiæ tam secundùm eundem beatũ Dionysium vbi suprà, q̃ secundùm beatum Gregorium moralium. 33. tres ordines. Primus est seraphin: qui ardentes, siue incendentes, siue calefacientes interpretantur. Secundus ordo est cherubin: qui pleni scientia interpretantur. Tertius est thronus: qui, vt inquit beatus Gregor. in homilia supra dicta. illa agmina vocata sunt, quibus ad exercendum iudicium semper Deus omnipotens præsidet. secundùm illud prophetæ in psalm. Qui sedes super thronum, qui iudicas æquitatem. Planè in his tribus ordinibus tres ordines præfati, quibus dominorum cardinalium status distinguitur & ornatur, plenissimè repræsentari videtur. In ordine primo, scilicet seraphin, ordo episcoporum cardinalium, qui præ cæteris alijs instar seraphin in amore sui creatoris intentissimi & ardentissimi esse debent. In ordine secũdo, scilicet cherubin, exemplatus videtur ordo dominorum presbyterorum cardinalium, qui instar cherubin sapientissimi esse debent, atq; in diuinis rebus eruditissimũ. In tertio ordine, scilicet thronorum, exemplatus videtur ordo diaconorum cardinalium, qui instar thronorum debent tanta authoritatis & iustitiæ rectitudine firmari, q vt dicit beatus Bernar. vbi suprà. stet viriliter pro afflictis, & iudicent in æquitate pro mansuetis terræ.

¶De varietate & differentia officiorum in ecclesia Dei. Cap. LXXXV.

SVMMARIVM.

1 Officia ecclesiæ varia & differẽtia esse ostẽdũtur.
2 Clericorum nomina describuntur.

Ost quã de varietate & distinctione statuũ in ecclesia Dei quãtũ ad p̃sens nobis sufficere visum est locuti sumus: cõsequẽter d̃ varietate & distinctiõe officiorũ in ecclesia dei aliquid dilleramus. Dicimus autem varietatẽ 1 officiorum conuenientissimè in ecclesia esse. Tum maximè propter actionum necessitatẽ, quæ in ecclesia necessariæ sunt. Oportet autẽ ad diuersas actiones diuersos homines deputari ad hoc, quòd expedientiùs, & sine confusione omnia peragantur. vt suprà in cap. 69. pleniùs declarauimus. Tum secundò propter cõmendãdam Dei sapientiam, quæ in distinctione ordinata rerum maximè relucet tam in naturalibus, quàm in spiritualibus. Quod significatur in hoc, quòd regina Saba videns ordinem ministrantium Salomoni, non habebat vltrà spiritum, deficiens admiratione sapientiæ ipsius. Tum tertiò ad subueniẽdum humanæ infirmitati: quia per vnum non poterant omnia, quæ ad diuina mysteria pertinebant, expleri sine magno grauamine, & ideo describuntur diuersi diuersis officijs. Vnde hac de causa dominus legitur dedisse moysi septuaginta senes populi in adiutorium. Tum quartò, vt via perficiẽdi hominibus amplior detur, dum plures in diuersis officijs distribuuntur, vt omnes sint Dei cooperatores, quo nihil diuinius, vt dicit Diony. Præterea considerandum, q cum in diuersis officijs esse dicantur, qui ad diuersas actiones sint deputati, manifestum est officia distingui. Vnde Isido. dicit officium ab efficiendo dictum esse, quasi efficiũ, propter decorem sermonis, vna mutata litera. ¶Videtur autem sub hac officiorum varietate primò comprehendi distinctio gratiarũ, q̃ ad actiones necessarias in ecclesia dãtur. de quibus Apostolus ait. Diuisiones gratiarum sunt, idem autẽ spiritus: alij quidem datur per spiritum sermo sapiẽtiæ: alij autem sermo sciẽtiæ secundùm eundem spiritum: alteri fides, idest constantia fidei inquit glos. in eodẽ spiritu. alij gratia sanitatũ, id est curandi infirmos dicit gloss. in vno spiritu. alij opera virtutum, id est miraculorum. dicit glos. alij prophetia: alij discretio spirituũ: alij genera linguarum: alij interpretatio sermonum. Hæc autẽ omnia operatur vnus & idem spiritus, diuidens singulis prout vult. ¶Secundò verò sub diuersitate officiorum etiam comprehendi videtur distinctio, quæ attenditur secundùm diuersas vi-

3. Reg. 10. Numer. 11 Isidor. libr. Etym. 1. Cor. 12.

tas, scilicet actiuæ & contemplatiuæ: quarum distinctio accipitur secundùm diuersa operationum studia. Vnde vt idem Apostolus vbi suprà ait. Diuisiones operationũ. Aliud enim est studium operationis in Martha, quæ solli cita erat, & laborabat circa frequens ministerium, quod pertinet ad vitam actiuam: aliud in Maria, quæ sedens secus pedes domini, audiebat verbum illius: quod pertinet ad cõtemplatiuam. vt habetur Luc. 10. ¶Tertiò comprehenditur sub officiorum distinctione differentia ministeriorum, de quibus ait Apostolus vbi suprà, Diuisiones ministrationũ sunt. quibus, vt inquit glos. alij alijs subseruiant. ad quod videtur pertinere varietas & distinctio tam ordinum ecclesiasticorum, quàm dignitatum. Dicit enim beatus Isidorus, quòd officiorum plurima genera sunt: sed præcipuum id quod in sacris diuinisque rebus consistit. De qua rerum distinctione beatus Isidorus in lib. 7. etymolo. capi. 12. & inducitur in capit. Cleros. distinctio. 21. ita inquit. Generaliter autẽ clerici nominantur omnes qui in ecclesia Dei deseruiũt, quorũ gradus & nomina hæc sunt. Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyteri, Episcopus. Ordo enim episcoporũ quadripertitus est: id est in Patriarchis, Archiepiscopis, Metropolitanis, atq; Epis. Patriarcha Græca lingua summus patrũ, interprẽtat: qa primũ .i. Apostolicũ retinet locũ. Et ideo qa summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus Antiochenus Alexãdrinus. Archiepiscopus Græco vocabulo, qui sit summus episcoporum: tenet enim vicem Apostolicã, & præsidet tam Metropolitanis, quàm cæteris Episcopis. Metropolitani autem à mensura ciuitatum vocantur: singulis enim prouincijs præeminent: quorum authoritati & doctrinæ cæteri sacerdotes subiecti sunt: sine quibus nil reliquis Episcopis agere licet. Sollicitudo enim totius prouinciæ ipsis cõmissa est. De distinctione verò cæterorũ officialium, quæ in maioribus ecclesijs esse solent, scilicet Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerij, & Thesaurarij, & eorum officijs idem beatus Isidorus describit in quadam epistola, quæ habetur in capitul. Perlectis. distincti. 25. quorum cùm nota sit distinctio, ea commemorare supersedimus.

Nomina clericorum. 2

¶De varietate & distinctiõe graduum in ecclesia Dei. Capit. LXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quomodo narios habeat gradus.*

QVEMADMODVM multitudo actionum, quæ in ecclesia necesse sunt, requirit diuersitatem officiorũ in ecclesia: ita dignitas & pulchritudo eius, quæ in quodam ordine consistit, exigit, vt in ipsa ecclesia multiplex sit graduum, ac ordinum varietas. Quorum cùm distinctio accipitur penes ordinem superioritatis & inferioritatis, hæc graduum varietas reperitur & in statibus: quoniam in illis alij alijs sunt excellentiores. Reperitur in officijs: quoniam aliqui nobilioribus officiis deputantur quàm alij. Reperitur in gratijs & virtutibus: quoniam quidam plenius & perfectius præ cæteris illas participant. De quibus gradibus in psalm. secundùm aliam expositionem habetur, Deus in gradibus eius cognoscetur. Quod verbum beatus Gregorius super Ezechiel. tractans ita inquit, vt deducit Gratianus de pœnitẽ. distinctiõne secunda. §. hęc quę de charitate. Dum sanctam ecclesiam Deus suscipit, in gradibus eius dignoscitur: qa & eius gloria per illius incremẽta declaratur. Quantò enim sancta ecclesia ascendendo proficit, tantò Deus hominibus ex eius virtute cognoscitur. De his quoq; gradibus beatus Iob loquitur dicẽs. Per singulos gradus meos pronuntiabo illum. Omnipotentem quippe dominum per singulos gradus suos pronuntiat, qui per incrementa virtutum quæ acceperat, ei semper laudem pietatis suæ reddit. Si quidem gradus ascensionis non essent, psalm. nõ diceret. Ambulabunt de virtute in virtutem. Nec mirum si de virtute in virtutem gradus sunt, quãdo ipsa vnaquæque virtus quasi quibusdam gradibus augetur: & sic per incremẽta meritorum ad summa producitur: alia nanque sunt exordia virtutis: aliud virtutis profectus: aliud perfectio. hæc ibi. Hoc dixisse sufficiat de varietate & distinctione graduum, qui habentur in ipsa ecclesia Dei. *Iob. 31.*

¶De duplici potestate in republica Christiana, spirituali scilicet & terrena. Caput. LXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Potestas duplex, scilicet spiritualis & terrena quomodo in repub. Christiana reperiatur.*

2 *Ecclesia militans quòd significetur per atrium, & ecclesia triumphans per templum, ostenditur.*

ANE præmissis atten-
tè consideratis, manifestè
cognoscere possumus vt
ipsa pluralitas actionum,
quæ in ecclesia necessaria
sunt, penes quas officio-
rum distinctio (vt prædi-
ctum est) sumpta est, plures arguat necessarias
in republica Christiana potestates esse. Cùm
enim potestas sit agendi, necesse est vt in ec-
clesia, in qua plures & variæ sunt actiones, plu
res fateamur esse potestates. Dicit enim Ari-
stotel. de somno & vigilia. quòd cuius est a-
ctus, eius & potentia. Planè quemadmodum
1 (vt suprà capit. 59. explanauimus) fidelium v-
niuersitas duos in generali complectitur ordi
nes, laicos scilicet & clericos quasi duo latera
corporis vnius: ita in generali duæ in ipsa fide
lium vniuersitate sunt potestates, scilicet secu
laris, & spiritualis. vt magister Hugo de sancto
Victore libro de sacramētis parte secunda in
quit. In laicis quippe, ad quorum studium &
prouidentiam ea quæ terrenæ vitæ necessaria
sunt, pertinent, potestas est terrena. In clericis
verò, ad quorum studium spectant ea, quæ spi
ritualis vitæ sunt bona, potestas est diuina. illa
ergo potestas secularis dicitur, ista spiritualis
nominatur. Quarum potestatum figura in ve
teri testamento præcessisse videtur. tertio Re
gum. 7. vbi dicitur, quòd statuit Salomō duas
columnas æreas in porticu templi: cumq; sta-
tuisset columnam dextram, vocauit eam no-
mine Ioachim: similiter erexit columnam se-
cundam, & vocauit eam nomine Booz. ¶ Ad
horum autem mysticum verborum intelle- *Ecclesia militans est atrium: & triumphans templum.*
ctum declarādum sciendum est ecclesiam mi-
litantem significari per atrium, triumphan-
tem verò per templū domini. Cuius ratio est:
quoniam sicut per atrium intratur ad templū,
2 ita de militante ecclesia transitur ad triumphā
tem. Salomon autē noster sapientissimus Dei
scilicet filius, in quo sunt omnes thesauri sapiē
Colossen. 2 tiæ & scientiæ absconditi, Duas columnas, id
est duas potestates, spiritualem scilicet & tem
poralem, posuit in atrio siue in porticu tem-
pli, id est in ecclesia militante, quibus tāquam
columnis respublica Christiana fulciretur, &
firmaretur. Quoniam autem spiritualia tem-
poralibus præferuntur, spiritualis potestas di
gnè per dexteram columnam accipitur: tem-
poralis verò per columnam sinistram designa
tur. Rectè autem columnæ primæ, scilicet po
testati spirituali impositum est nomen Ioa-
chim, quod interpretatur præparans alijs fir-
mitatem, per quod designatur excellentia spi
ritualis potestatis: quia nisi omnibus virtuti-
bus emineret, potestatibus alijs firmitatē non
præpararet. Vnde Petro, qui in plenitudinem
spiritualis potestatis vocatus est, dictum est à
Christo. Et tu aliquando conuersus confirma
fratres tuos. ¶ Consequenter est notandum,
quòd in huiusmodi potestatibus, vt inquit
p̄fatus venerabilis Hugo de sancto Victore.
diuersi sunt gradus & ordines potestatum: sub
vno tamen capite vtrinque distributi, & quasi
ab vno principio deducti, & ad vnum relati.
Terrena enim potestas caput habet regem:
spiritualis potestas caput habet summū pon-
tificem. De quibus potestatibus Pelagius Pa-
pa Anastasio imperatori ita scribit in capitul.
Duo sunt. distinctione. 96. Duo sunt quippe
Imperator Auguste, quibus principaliter hic
regitur mundus: authoritas sacra pōtificum,
& regalis potestas. Gradus verò & ordines dif
ferentes in potestate seculari siue terrena ca-
piuntur tam ex veteri testamento, quàm ex
nouo. Ex veteri quidem primò patet Exod.
17. vbi dicitur, quòd Moyses ex electis viris
strenuis de cuncto Israel constituit eos princi
pes populi tribunos, & centuriones, & quin-
quagenarios, & decanos, qui iudicarent popu
lum Dei omni tempore. Ex nouo quidem te-
stamento accipiuntur primò, vbi Apostolus
inquit. Omnis anima potestatibus sublimio- *Roman. 13*
ribus subdita sit. vbi inquit glos. vt etiam ser-
uiat homo potestatibus secularibus bonis vel
malis: scilicet regibus, principibus, tribunis, cē
turionibus, & alijs huiusmodi. Secundò accipi
tur ex illo, vbi beatus Petrus Apostolus ait. *1. Petr. 2.*
Subditi estote omni humanæ creaturæ pro-
pter Deum, siue regi tanquam præcellenti, si-
ue ducibus tanquam ab eo missis. Gradus ve-
rò & ordines in spirituali potestate etiam tam
ex veteri testamento, quàm ex nouo designā
tur. De veteri quidem patet Numeri. 3. capit.
vbi ponitur gradus summi sacerdotis Aaron,
& minorum sacerdotum subministrantium
Aaron, vbi dicitur. Sumptique sunt sacerdo-
tes Eleazar & Ythamar coram Aaron. Item
ponitur ibi subministratio Leuitarum secun-
dum gradus differentes. vnde ibi dicitur. Da-
bis Leuitas Aaron & filijs eius, quibus traditi
sunt à filijs Israel in ministerio. In nouo qui-

dẽ testamento etiã gradus in potestate spiri-
tuali describuntur. Primò vbi gradus summi
pontificis ordinatur, cùm plenitudo potesta
tis clauium vni singulariter, scilicet Petro cõ-
Matth. 16. mittitur, dicente domino illi. Tu es Petrus, &
super hanc petram ædificabo ecclesiã meam.
&c. Item cùm eidẽ cura gregis dominici vni-
Iohan. vlt. uersalis iniungitur, dicente domino illi: Simõ
Iohannis diligis me plus his? pasce oues meas.
Cui in ecclesia Romanus pontifex in prima-
tu succedit. Secundò differentia gradus epi-
scoporum designatur in Apostolis, quorum
locum tenent episcopi: quibus à domino dici
Matth. 18. tur. Amen dico vobis, quęcunque ligaueritis
super terram, erunt ligata. &c. Gradus verò
presbyterorum accipitur, cùm dominus di-
scipulos. 72. qui minoris ordinis sacerdotum
figuram gesserunt, designasse legitur, qui eum
præcederent in omnem ciuitatem, & locum,
Matth. 10. quò erat ipse venturus. Sub potestate verò pre
sbyterorum ordo diaconorum, qui in archi-
diaconis habent iudiciariam potestatem, de-
signatur. 1. Timoth. 3. ab Apostolo, vbi post
descriptionem episcopi dicit. Diacones si be-
ne administrauerint, bonum gradum sibi ac
quirunt.

¶In quo ponuntur obiectiones contra ea, quæ dicta sunt de duplici potestate danda in vniuersitate reip. Christianæ seculari & spirituali.

Cap. LXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones quatuor contra duplicem in repub. Christiana potestatem, spiritualem scilicet, & terrenam.*

Ontra ea quæ iã diximus de
duplici potestate ponenda in
rep. Christiana, obijcitur ali-
quibus medijs per aliquos ni-
tentes ostẽdere, quòd necessa
rium nõ sit prædictas duas po
testates ponere, sed quòd altera earum suffi-
Arg. primũ ciat ad regimen Christiani populi. ¶ Primò
sic. Pluralitas principatuũ nõ est bona, vt ha-

betur. 12. Metaphysicę. sed pluralitas potesta
tum & iurisdictionum disparatarum, quarum
vna non continetur sub altera, arguit plurali
tatem principatuum, quorum vnus non est
sub alio, ergo talis pluralitas nõ est bona, nec
expediens: ergo altera tantùm danda venit in
republica Christiana, & non duæ. ¶ Secundò Secundum.
sic. Sufficit populo, quòd viuat virtuose: sed
ad hoc sufficit potestas secularis, quæ per pœ
nas, & præmia, & leges intendit homines face
re bonos, & virtuosos, & operatores bonorũ.
vt habetur. 2. Ethicorum [illegible]o alia potestas
ad regimen Christiani po[illegible] non est necessa
ria. ¶ Tertiò arguitur, quòd sola potestas spiri Tertium.
tualis sit ponenda, sic. Regalis potestas ex per
missione diuina videtur esse nõ præcepto vel
constitutione filijs Israel concessa, sed omne
tale culpabile, & illicitum esse videtur: ergo re
linquitur talem potestatem sine secularẽ nõ es
se necessariam. Maior patet. nam Deuter. 17
super illud. Cùm dixeris cõstituam super me
regem. dicit glo. interli. Constituunt sibi regẽ
contra Dei voluntatem: non Deum, sed homi
nem. Item super illud quod sequitur ibidem.
Constitues eum, quem dominus tuus elege-
rit. glo. inquit. permittit, non committit. ergo
videtur quòd potestas secularis, puta regia, nõ
sit à Deo concessa: & per consequens videtur
quòd talis esse non debeat in ecclesia Dei.
¶ Quartò sic super illud Matth. 17. Ergo libe Quartum.
ri sunt filij. glo. si in quolibet regno filij illius
regis, qui regno illi præfertur, sunt liberi, tunc
filij regis, cui omnia regna subduntur in quo-
libet regno liberi esse debent: sed Christiani
per fidem facti sunt filij Dei, secundùm illud.
Dedit eis potestatem filios Dei fieri. ergo vbi Iohan. 1.
que sunt liberi, & ita secularibus potestatibus
obedire non tenentur: & per consequens in
Christiano populo nulla talis potestas vide-
tur ponenda, sed tantùm spiritualis.

¶In quo ponũtur responsiones ad obiecta facta in præcedenti capitul. contra duplicem potestatem in vniuersitate fideliũ.

Cap. LXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones contra duplicem in repu. Christiana potestatẽ, spiritualẽ. s. & terrenã, cõfutãtur.*

Quod

Vòd parum militēt rationes factæ contra hoc quod diximus de duplici potestate in ecclesia Dei, quæ collectio dicitur omnium fidelium, facilè est videre. Cùm enim ad diuinam prouidentiam pertineat vt ordo seruetur in rebus. Proprium enim est sapientiæ omnia ordinatè disponere. 1. Metaphysicæ. Vnde Sapientiæ. 7. de sapientia dicitur, quòd attingit à fine ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Congruus autem ordo est, vt per superiora inferiora regantur, dispēsentur, gubernētur. Patet hoc in natura corporali in elementis, quæ regitur ex influentia corporis cælestis. Vnde dicit philosophus, quòd tota regio elemētalis contiguatur lationi astrorū, vt omnis eius virtus inde gubernetur. Et Dionysius inquit, quòd sol ad generationem visibilium corporum confert, & ad vitā mouet, & nutrit, auget, & perficit. Hoc etiam patet in natura intellectuali: quoniam angeli inferiores illuminantur per superiores, vt docet idē sanctus Dionysius. Et ita relinquitur debere esse in vniuersitate hominum, vt in eis ordo inueniatur: vt qui superiores sunt virtute, & eminentiores intellectu, regāt inferiores. Vnde August. inquit. Quemadmodum corpora grossiora & inferiora per superiora & potentiora quodam ordine regūtur: ita omnia corpora per spiritum vitæ rationalem, & spiritus vitæ rationalis peccatoris per spiritum rationalem iusti. Præterea cùm in omni pluralitate ordinata naturale & expediēs sit, vt inquit Arist. quòd aliquis principetur, & cætera sint subiecta: consequens est, vt in vniuersitate hominum hoc idem sit fatēdum, vt aliquis principetur, alij sint subiecti, in hoc autem consistit ordo & ratio potestatis. ergo necessariò est danda in republica fidelium aliqua potestas, qua vnus alios regendo & gubernando cæteris præsideat. ¶Quòd verò præter secularem, siue laicam potestatem ponenda sit necessariò etiam in populo Christianò spiritualis potestas, manifestè ostenditur iuxta dominum Durandum in tractatu suo de origine iurisdictionum sic. Pro quo præsupponitur, quòd potestas aliqua in republica ad hoc ordinatur, vt homines arceantur à malis, & inducantur ad bona. Vnde dicitur de potestate, quòd est ad vindictam malorum laudem verò bonorum. Et ad Romanos. 12. dicitur. Vis non timere potestatē? bonum fac, [illegible]ebis laudem. nam principes sunt nō tim[illegible]boni operis, sed mali. Quo præsupposito, dicendum videtur, quòd si bona, ad quæ facienda homines debent arceri, pertinerent solùm ad præsentem vitam ciuilem & politicam, sufficeret ad regimen Christiani populi potestas secularis, nec aliqua alia esset necessaria. Patet, quia per virtutes morales & acquisitas, & maximè per prudentiam & iustitiam, quę debēt esse in rectore, sufficit regi vita præsens moralis & politica, & ciuilis sic præcisè accepta: sed hæc possunt inesse principi seculari habēti potestatem regendi quantum ad præsentē vitam & ciuilem & politicam, ergo pręter potestatem secularem nulla alia potestas est necessaria ad regendum populum in vita ciuili, & politica sic præcisè accepta. Sed quia vita fidelium & Christianorum non solùm tendit ad bona & mala præsentis vitæ: imò principaliter tendit ad bona futurę vitæ, & ad ea quærenda ordinat omnia bona præsentis vitæ, secundùm illud. Primùm quęrite regnū Dei, & iustitiam eius. Summè etiam horret inter omnes poenas illam, qua post mortem corporis anima & corpus finaliter mittentur perpetuò in gehennam ignis. Vnde dicitur. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: timete illum, qui animam & corpus potest mittere in gehennā ignis. Et idē habet Lucæ. 12. Et ideo inter fideles Christianos ne exorbitent à fine quem intendunt, & si errauerint in via, reducantur ad eam, necessaria est potestas, ad quā pertineat eos ad finem prædictum dirigere, & deuiātes corrigere, & ad viam rectam reducere, non solùm exhortationibus, sed etiam poenis congruentibus. Et quia ad hoc non sufficit potestas secularis, quæ de se nihil nouit de poenis, & præmijs vitæ futuræ, nec de meritis seu demeritis, quæ ad eas perducunt seu adducunt: ideo præter potestatem secularem necessaria est in Christiano populo alia potestas, quæ communi nomine spiritualis dicitur. Cæterùm harum duarum potestatum necessitatem in populo Christiano Hugo de sancto Victore ostendit sic dicens. Duæ vitæ sunt, vna terrena, alia spiritualis. Ad vitam terrenā pertinent omnia quæ terrena sunt: ad vitam spiritualem omnia quę spiritualia sunt. Vt autem in vtraque vita iustitia seruetur, & vtilitas proueniat, primùm vtrinq; distributi sunt qui vtriusque bona secundùm necessitatem, vel rationem studio ac labore acquirant. Deinde alij, qui ea potestate officij commissi secundùm æquitatem dispensent, vt nemo fratrem suum in negotio supergrediatur, sed iustitia inuiolata seruetur. Si ergo non potest

Aristo. 1. Meteororū — *Diony. 4. ca. de diui. no.* — *Idē libr. de cælest. hie.* — *Augu. 3. de Trini.* — *Arist. 1. politic.* — *1. Petr. 2.* — *Matth. 7.* — *Matth. 4.* — *Hugo de S. Vict. lib. de sacra. par. 2*

humana societas sine vtraq; vita manere,necessaria est duplex potestas ad conseruationē iustitiæ:vna quæ præsit in terrenis ad ordinādam vitam terrenam: alia quæ præsit in spiritualibus ad ordinandam vitam spiritualem. hæc ille.Has autem duas potestates etiam tāgere videtur Apostolus cùm ait. Omnis anima subdita sit potestatibus sublimioribus. *Rom. 13.* Quod exponens magister Nicolaus de Lyra ait, id est prælatis in spiritualibus,& principibus terrenis in temporalibus. ¶ His habitis,dicendum est ad rationes in oppositum.

Ad.1.arg. ¶ Ad primam respondetur, quòd pluralitas principatuum,quorum vnus non subest alteri,non est bona,sed non sic est in proposito: quoniam inter omnes Christianos principatus potestas principatus secularis aliquo modo subest potestati iurisdictionis spiritualis siue ecclesiasticæ, vt in sequentibus ostendemus. *Ad secūd.* ¶ Ad secūdam rationem respondetur, quòd non debet sufficere populo fideli,qualis est populus Christianus, quòd viuat virtuose quantum ad virtutes morales & politicas, de quibus loquitur moralis philosophus: sed oportet quod viuat secundùm virtutes theologicas, quæ dirigunt actus fidelium Christianorum ad beatam vitam. De qua vita & virtutibus theologicis ad eam dirigentibus nihil nouit rō naturalis,nec potestas secularis super eam fundata. *Ad tertium* ¶ Ad tertiā respondetur negando consequentiam, & hoc duplici ratione. Primò, quia licèt in populo Dei, siue fidelium, potestas secularis sub nomine regalis non legatur à Deo concessa, sed permissa:tamen non sequitur, quòd potestas secularis simpliciter à Deo concessa, & præcepta non fuerit: quòd cùm antequam fuerit rex institutus in Israël, duces, & iudices fuerint in illo populo ex institutione diuina,qui populum iudicarent. dicitur enim Deuteronomi. 16. Iudices & magistros constitues in omnibus portis tuis, quas dominus Deus tuus dederit tibi per singulas tribus tuas, vt iudicent populum iusto iudicio. Secundò cō sequentia præfata venit neganda, quoniam licet Saül constitutus fuerit rex contra voluntatem Dei hoc modo, quia scilicet non commiserit illum constituendum, non sequitur tamen propter hoc, quòd potestas regalis non fuerit à Deo: cùm dicitur Sapientiæ octauo. Per me reges regnant. &c. Et ad Romanos. 13. dicat Apostolus. Non est potestas nisi à Deo. Quia ergo constitutio Saülis non fuit secundùm voluntatem Dei, qua illum fieri præcepisset, sed desiderantibus per misisset, ideo secundùm Augustinum in glossa dicitur non concessa, sed permissa. permissio autem dicitur de malo, & malum hoc fuit illi populo: quoniam bonum illius populi in hoc consistebat, quòd solus Deus regnaret super eum, eo quòd esset populus eius peculiaris. Vnde dicit Samuel filijs Israël petentibus regem. Vos proiecistis dominum hodie, qui solus vos saluauit. *1.Reg.10* ¶ Ad quartam rationem respōdetur iuxta sanctum Thomam. *Ad quartā. Tho.2.2.* Quòd seruitus, qua homo homini subditur, ad corpus pertinet: non autem ad animam, quæ libera manet. Nunc autem in statu huius vitæ per gratiam Christi liberamur à defectibus animæ, non autem à defectibus corporis: vt patet per Apostolum, qui dicit de seipso, quòd mente seruit legi Dei: carne autem legi peccati. *Rom.7.* Et ideo illi, qui filij Dei per gratiam fiunt, liberi sunt à spirituali seruitute peccati: non autem à seruitute corporali, qua temporalibus tenentur dominis astricti: vt dicit glossa super illud. Quicunque sunt sub iugo serui. &c. *1.ad Tim.6* Vel dicendum vt supra Thom. & dominus Bonauentura dicunt in fine secund. sententia. quòd Christus loquitur de se & eius discipulis, qui nec seruilis conditionis erant, nec res temporales habebant, de quibus dominis suis obligarentur ad tributa soluenda. Et ideo non sequitur, quòd omnis Christianus huiusmodi libertatis sit particeps: sed solùm qui sequuntur Apostolicam vitam in hoc mundo posidentes, & à conditione seruitutis immunes. Vnde in alijs Christianis, qui vel sunt seruilis conditionis, vel abundant temporalibus bonis authoritas illa non habet locum.

¶ De multiplici eminentia, qua potestas spiritualis supereminet potestati seculari. Capit. XC.

SVMMARIVM.

1 *Potestas spiritualis, quòd terrenæ præemineat in decem, & primò temporis antiquitate.*

2 *Potestas spiritualis, quòd seculari præemineat regali originis nobilitate.*

3 *Potestas spiritualis quòd terrenæ seu seculari præemineat dignitate.*
4 *Potestas spiritualis, quòd terrenæ seu seculari præemineat authoritatis maioritate.*
5 *Potestas spiritualis quòd terrenæ potestati nobilitate finis, ad quem dirigit, præmineat.*
6 *Potestas spiritualis, quòd seculari potestati quodammodo triplici genere causalitatis, efficientis scilicet, formalis, & finalis præeminere uideatur.*
7 *Potestas spiritualis, quòd seculari potestati iurisdictione supereminent.*
8 *Potestas spiritualis, quòd prælationis superioritate seculari supereminent.*
9 *Potestas spiritualis, q. terrenæ siue seculari principatus amplitudine præferatur.*
10 *Potestas spiritualis, quòd seculari fortitudinis & firmitatis robore præemineat.*

OSTENSA necessitate duplicis potestatis, scilicet secularis & spiritualis ad conueniens regimen populi Christiani: reliquum est videre decomparatione harum potestatum adinuicē, quæ earum alteri præemineat. Cùm autem vniuersitatis regimen ex his duabus potestatibus pendeat, iuxta dictum Gelasij papæ in ca. duo quippe. dist. 96. Cunque quæ à Deo sunt ordinata, ordinata sunt, vt in
Rom. 3. quit Apostolus. necesse est vt altera harum potestatum alteri præemineat. non autem terrena spirituali: quoniam hoc manifestè rationi repugnat: consequens est, vt spiritualis potestas terrenæ siue seculari præemineat, sitq; illa superior. Videtur autem nobis, quòd spiritualis potestas præemineat seculari in decē.
¶Primo quidem temporis antiquitate. pa-
Prima preeminētia potestatis spiritualis. tet. Nam in Abel, à quo dicitur ecclesia incœpisse, vt dictum fuit super cap. 22. videtur sacerdotium habuisse exordium in populo Dei: cùm ipse in scriptura sancta sacrificium
5 Deo acceptum obtulisse legatur Hebræ. 11. Vnde August. libro quinto. ad Orosium dicit. Tria maximè iustitiæ præconia in Abel fuisse comprobantur, scilicet virginitas, sacerdotium, & martyrium: in quibus Christi figuram primus gessit. Patet etiam hæc antiquitas sacerdotij tempore legis naturæ. Nam à tempore Noë ante institutionem regalis siue imperialis legitimæ potestatis sacerdotium annexum fuit primogenituræ vsque ad sacerdotium legis. Vnde omnes primogeniti à Noë vsque ad Aaron sacerdotes esse dicuntur. Vnde Melchisedech, quem Doctores *Gene. 14.*
dicunt fuisse Sem filium Noë, sacerdos altissimi appellatur. Nec obuiat, quòd rex etiam fuisse dicatur sicut & sacerdos: quoniam sacerdotium in eo cùm annexum fuerit primo genituræ, non autem regalis dignitas, præcessisse videtur in eo sacerdotalem dignitatem. Cæterùm hæc prioritas temporis in sacerdotio patet tempore legis. Nam in populo Israëlitico, qui tunc populus Dei erat peculiaris. vt habetur Deuteronomij. 7. sacerdotium præcessit regalem dignitatem. sicut patet. 1. Regum. 10. vbi legitur, quòd Samuel sacerdos inunxit de mandato domini Saülē in regem, qui primus rex fuit in Israël. ¶Se *Secunda.*
cundo potestas spiritualis præeminet seculari potestati regali in nobilitate originis: quo- 2
niam potestas spiritualis, & maximè data in nouo testamento, est à Deo immediatè, vide licet à Christo illā certæ personæ tradente, scilicet Petro pro se & suis successoribus. Tibi dabo claues regni cælorum. Et Iohannis *Math. 16.*
vltimo. Simon Iohannis pasce oues meas. Potestas autem secularis non fuit sic à principio instituta: quod consideranti sacræ scripturæ processum manifestum est. Nam potestas secularis quantum ad quatuor imperia, scilicet Assyriorum, & Chaldæorum, Medorum, & Persarum, Græcorum, & Romanorū non fuit à principio legitimè introducta, sed per violentiam vsurpata. Quod de Assyriorū & Chaldæorum imperio patet. hoc autem incœpisse legitur à Nemrod, de quo dicitur, *Gene. 10.*
quòd ipse cœpit esse potens in terra, & erat robustus & venator hominum: idest oppressor. vt ibidem exponit magister historiarum. vnde per violentiam & oppressionem aliorum acquisiuit sibi regnum & imperium. Fuit autem principium regni eius Babylon, & Arath, Archad, & Talamiæ in terra Senar: de qua terra egressus est Assur, qui ædificauit Niniuen. vt in eodem cap. dicitur. De imperio verò Medorum, & Persarum, quod etiam per violentiam & oppressionem fuerit introductum, apertè colligitur Daniel. 2. cap. vbi loquitur, quòd interfecto Balthasar rege Babylonis, translatum est regnum & imperium in Medos & Persas. De imperio verò Græcorum, quod successit post imperium Medorum & Persarum, quod etiam per violentiam introductum fuerit, patet in principio primi libri Machabæorum: vbi dicitur quòd Alexander rex Græcorum percussit

Darium regem Persarum & Medorum, & constituit prælia multa, & interfecit reges terræ, & sic obtinuit imperium. De imperio verò Romanorum quòd per violentiam, & potentiam secularem surrexerit, siue intro ductum etiam fuerit, historiæ apertissimè do cent. Patet ergo, quòd potestas secularis quã tum ad quatuor imperia sibi succedentia non fuit à principio legitimè introducta, sed per violentiam & ambitionem vsurpata. In cuius signum hæc quatuor imperia seu regna ostensa sunt Danieli in visione in similitudine, non hominum, sed bestiarum. vt patet Danielis septimo. quia non insurrexerũt per viam rationis, sed impetu sensualitatis quantum ad suam primam originem. Vnde si temporis processu hæc regna reducta sunt ad statũ legitimum, oportuit quòd hoc authoritate Dei fieret, aut consensu populi expresso vel interpretatiuo. ¶Tertiò potestas

Tertia. spiritualis præeminet terrenæ siue seculari in

3 dignitate: quoniam quantò vita spiritualis dignior est quàm terrena, & spiritus quàm corpus, tantò, vt inquit venerabilis Hugo de sancto Victore. libro de sacramentis. parte secunda. potestas spiritualis supra secularem siue terrenam honore atq; dignitate præexcellit. Et hoc modo dicit Innocentius tertius extra de maior. & obedien. in capitu. Solitæ. quòd spiritualia tantò sunt temporalibus digniora, quãtò anima præfertur corpori. Quam ob rē beatus Ambrosius vt habetur in .c. duo. distinctio. 96. inquit, quòd aurum non tantò pretiosius est plumbo, quantò regia potesta te sit ordo sacerdotalis altior. ¶Quartò po-

Quarta.

4 testas spiritualis præeminet potestati terrenæ siue seculari maioritate authoritatis. Nam vt inquit Hugo de sancto Victore vbi suprà. in ecclesia sacerdotalis dignitas regalem potestatem sacrat & sanctificat per benedictionem. Cùm ergo sicut dicitur ad Hebræ. septimo. sine contradictione maior est qui benedicit, quàm qui benedicitur, constat absque dubitatione, quòd terrena potestas, quę à spirituali benedictionem accipit, iure inferior illa æstimatur. ¶Quintò spiritualis po-

Quinta.

5 testas præeminet terrenæ potestati siue seculari nobilitate finis ad quem dirigit. Finis autem quem debet intendere vtraque potestas, est bonum multitudinis, quod principaliter consistit in hoc, quod est viuere secundùm virtutem. In operatione nanque virtutis consistit felicitas, quæ est perfectum & finale bonum. Differenter tamen intendit bonum multitudinis potestas secularis & potestas spiritualis: quoniam secularis bonum multitudinis intendit, ad quod potest peruenire virtute naturæ: spiritualis verò ad bonum cæleste, id est supernaturale, quod exuperat omnem sensum: vt ait Apostolus ad Philipens. quarto. In cuius signum cùm saluator noster hanc spiritualem potestatem se daturum Petro prõmitteret, Petro ait, Tibi dabo. claues regni cælorum. sed finis supernaturalis est potior quocunque alio. ergo potestas spiritualis præeminet seculari nobilitate finis. ¶Sex- Sexta.

6 tò potestas spiritualis præeminere videtur potestati seculari quodammodo causalitate: & hoc in triplici genere (vt videtur) causalitatis efficientis, scilicet formalis, & finalis. Efficientis quidem quodammodo, & hoc dupliciter. Tum primo, quia per sacerdotium Deo ordinante & iubente ordinata est primò in populo Dei regalis potestas: vt patet. 1. Regum octauo capitulo. vbi legitur, quòd cùm filij Israel peterent à Samuele sacerdote vt regem illis constitueret, illeque consuluisset dominũ, dominus ait ad eum. Audi vocem eorum, & constitue super eos regem. Quòd verò Samuel fuerit sacerdos, negari non potest: cùm de ipso legatur sacrificium obtulisse, & reges vnxisse, scilicet Saülem & Dauid. Et beatus Augusti. dicit, quòd Aug. li. 17. de ciui. Dei cap. 4. Hely reprobato, substitutus est in Dei ministerio Samuel. & idem habetur in gloss. ad Hebræ. septimo. Tum secundò in ratione causæ efficientis potestas secularis à spirituali depēdere quodammodo videtur. Nam potestas secularis veram & perfectam rationem potestatis fortitur ex formatione, seu ex deriuatione potestatis spiritualis. Pro quo notandum, ꝙ quemadmodũ virtutes morales sine fide Christi non habent rationem completam virtutis: quia, vt inquit sanctus Thomas, non ordinãt Tho. 1. 2. hominem ad finem vltimũ simpliciter, quod est superna beatitudo, sed ad vltimum finem secundùm quid in aliquo genere, videlicet ad eum, qui non excedit facultatem hominis. & ideo vt habetur in ca. Omnes. 28. quæst. 1. inquit Augusti. Vbi non est agnitio incommutabilis veritatis, falsa est virtus etiam in optimis moribus. Item idem Augusti. vt habetur in capit. Vbi sana. 24. quæst. 1. inquit. Vbi sana fides non est, non potest esse iustitia. Ita vi detur dicendum de potestate regitiua populi, cuius intentio est subiectos inducere ad virtutes. vt dicitur. 2. Ethicorum. quòd ipsa non habet perfectam rationem potestatis vt subiectos suos regulet aliquo modo, etiam in ordi

ne

ne ad finem beatitudinis supernæ. Vnde beatus Augustin. inquit. In hoc enim reges sicut eis diuinitus præcipitur Deo seruiunt inquantum reges sunt, si in regno suo bona iubeant, mala prohibeant, non solùm quæ pertineant ad humanam societatem, verùm etiã quæ ad diuinam religionem. Item libro de correctione Donatistarum ad Bonifaciũ comitem ita inquit. Et nũc reges intelligite. &c. Quo modo ergo reges seruiunt domino in timore, nisi ea, quæ contra iussa domini fiunt, religiosa seueritate prohibendo atque plectendo? aliter enim seruit, quia homo est: aliter seruit, quia rex est. Quia homo est, seruit fideliter: quia verò etiam rex est, seruit, leges iustè præcipientes, & contraria prohibentes conuenienti vigore sanciẽdo. Sicut seruiuit Ezechias lucos & templa idolorum, & illa excelsa, quæ contra Dei præceptum fuerunt constructa, destruendo. hæc Augusti. Cùm autem potestas secularis vt sic accepta nihil nouerit de felicitate superna, nec de his quæ ad illam homines disponunt, necessariò in hac potestatis perfectione pendet ex potestate spirituali, cui per se, & directè competit homines inducere ad finem supernæ felicitatis, & nulli alij, nisi ex directione huiusmodi. Patet ergo, quòd potestas secularis in republica Christiana in sua perfectione modo iam dicto pendeat à potestate spirituali etiam in genere causæ efficientis quasi ab ea formata. Videmus enim, quòd calor naturalis informatus virtute animæ vegetatiuæ agit ad generationem carnis, & sanguinis in animali, ad quod non potest virtute propria tantùm: & ita suo modo videtur dicendum in proposito. Vnde vt in capit. Si imperator. distinct. 96. dicitur, quòd imperator filius est ecclesiæ, non præsul, & ideo quod ad religionem competit, discere ei competit, non docere. Propter quod Hugo de sancto Victore vbi suprà inquit, quòd spiritualis potestas terrenam instituere habet vt sic, & iudicare si bona non fuerit. Secundò potestas secularis dicitur dependere ex potestate spirituali in genere causæ formalis. Sicut enim charitas, vt inquit beatus Ambrosius, dicitur forma aliarum virtutum: non quidem per modum inhærentiæ, sed per modum cuiusdam directionis. ordinat enim actus aliarum virtutum ad finem vltimum: simili modo potestas spiritualis potestati seculari regulam & formam regiminis, & directionis dat. Est autem hoc commune in artibus ordinatis, vt ea, ad quam pertinet vltimi finis consideratio, leges & regulas det alijs artibus, quarum fines ordinantur ad finem eius: sicut medicinalis pigmentariæ: & militaris equestri. Hinc dicitur, quòd leges imperiales non solùm non dedignantur sacros canones imitari. vt dicitur in capitu. Clerici. extra de iudici. imòvt in capitu. Constitutiones. distin ctio. 10. Felix papa dicit, constitutiones principum contra canones & decreta præsulum Romanorum vel bonos mores nullius sunt momenti. Tertiò potestas secularis pendet à spirituali in ratione causæ finalis. Quoniam sicut finis potestatis secularis, quæ est felicitas politica, ad quam ex naturalibus peruenitur, ordinatur (vt dictum est) ad finem potestatis spiritualis, quæ est superna beatitudo, totam facultatem humanæ naturæ transcendens: ita potestas ad potestatem similiter ordinari videtur: hinc potestas secularis dicitur data in obsequium spiritualis. Vnde in capitul. Principes. 23. quæstione quinta. dicit Ambrosius. Principes seculi nonnunquam intra ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, vt per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Cæterùm intra ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi vt quod non præualent sacerdotes efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum cæleste regnum proficit: vt qui intra ecclesiã positi contra fidem & disciplinam agunt, rigore principum conterantur. Et infrà. Cognoscant principes seculi Deo se debere esse reddituros rationem propter ecclesiam, quã à Christo tuendam suscipiunt. ¶ Septimò spiritualis potestas supereminet potestati seculari iurisdictione: quoniam potestas spiritualis iudicat terrenam, si eam deuiare contingat, non autem econuerso. Hanc superioritatis præeminentiam tangit venerabilis Hugo vbi suprà. ita dicens. Potestas spiritualis terrenam iudicare habet, si bona nõ fuerit: ipsa verò spiritualis à Deo primùm instituta est: & cùm deuiat, à solo Deo iudicari habet & potest: sicut scriptum est. Spiritualis homo omnia iudicat, & ipse à nemine iudicatur. Ad hoc facit canon Gelasij papæ in capitu. Cuncta. 9. quæstione. 3. vbi sic ait. Cũcta per mundum nouit ecclesia, quòd sacro sancta Romana ecclesia fas habeat de omnibus iudicandi, nec cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Ad idem est capitu. Nemò. & capit. Aliorum. eadem causa. & quæst. Quòd verò

Aug. lib. 3. contra Cresconiũ grãmati.

Septima. 7

1. Cor. 12.

verò à potestate spirituali potestas secularis
cùm eam errare contigerit, veniat iudicanda,
apertè colligitur ex multis. Primò quidē
ex eo, quòd, vt habetur in cap. Alius. 15. q. 6.
Gelasius papa scribēs Anastasio Imperatori
inquit. Romanus pontifex Zacharias regem
Francorum non tam pro suis iniquitatibus,
quàm pro eo, quòd tantæ potestatis erat inutilis
à regno deposuit, & Pipinum Caroli
Imperatoris patrem in eius loco substituit.
Item vt testatur Gelasius papa in ca. Duo. di.
96. Innocentius papa excommunicauit Archadium
Imperatorem. Itē Stephanus papa
secundus transtulit Imperiū à Græcis ad Germanos
in persona Caroli Magni: vt inducit
Innocētius tertius in ca. Per venerabilem. extra
de iudicijs. Item Honorius tertius, vt legitur
in chronicis, Fredericū imperatorē anathematizauit,
& Barones ab eius fidelitate absoluit:
quem postea Innocentius quartus deposuit
ab imperio, & omni regno in cōcilio Lugdunensi.
Beatus etiam Ambro. vt legitur in
ca. Duo. dist. 96. licèt non esset vniuersalis pōtifex,
Theodosium Magnum imperatorem
Octaua. excommunicans ab ecclesia exclusit. ¶ Octa
8 nò potestas spiritualis præeminet seculari superioritate
prælationis. Patet hoc. Quia spiritualis
potestas, vt sæpe commemoratum est,
ad superiorem finem dirigit, ad quē finis potestatis
terrenæ ordinatur. Sententia autem
Aristo. est. 1. Ethicorum. vt virtus vel ars præceptiua
sit omnium aliarum, ad cuius finem
fines aliarum ordinantur, & reducūtur. Hinc
Greg. in ca. beatus Gregor. dicit. Quis dubitet sacerdotes
quis dubitet Christi regum & principum omniumque fi-
dist. 96. delium patres & magistros censeri? Quocirca
Gregorius Nazanzenus imperatoribus Constantinopolitanis.
vt in cap. Suscipitis. distin.
10. ita scribit. Lex Christi sacerdotali vos subijcit
potestati, atque istis tribunalibus subdit.
Dedit enim nobis potestatem, dedit & principatum
multò perfectiorem principatibus
vestris. An nunquid iustum vobis videtur, si
cedat spiritus carni? si à terrenis cælestia superentur?
si diuinis præferantur humana? Quasi
Nona. dicat non. ¶ Nonò spiritualis potestas præfertur
terrenæ siue seculari amplitudine prin
9 cipatus. Amplitudo enim principatus spiri-
Psal. 71. tualis potestatis extenditur à mari vsque ad
mare, & à flumine vsque ad terminos orbis
terrarum. secundùm quòd exposuimus superiùs
in capit. 34. Vnde de Apostolis dicitur.
Psal. 44. Constitues eos principes super omnem terram.
Et Petro dictum est à domino. Ego constitui
te principem super plebem meam. Itē

ei dicitur Matth. 16. Quodcunque ligaueris
super terram, ligatum erit in cælo. Et Iohan.
vltim. Simon Iohannis pasce oues meas. non
discernēs inter has & illas: sed quascunque ei
commēdat, vt ait Bernardus. Hæc autem prærogatiua
potestatis spiritualis satis euidenter
designata videtur. vt inquit Innocentius tertius
in cap. Nouit. extra de maio. & obedien.
Hieremiæ. 1. vbi dictum à domino Hieremiæ
legitur, qui sacerdos erat. Ecce constitui
te super gentes & regna, vt euellas, & dissipes,
ædifices, & plantes. Quam præeminentiam
potestatis spiritualis maximè in Romano
pontifice beatus August. admirans in sermone
quodam Apostolorum Petri & Pauli,
qui incipit. Fortis & humilis. ita inquit. O mira
potētia & ineffabilis gratia saluatoris. Quis
plebeium piscatorē Apostolorum facilè crederet
principē, & regibus obsistere, reges sanctificare,
regibus omnibus imperare, mundū
refrænare legibus? &c. ¶ Decimò potestas spi *Decima.*
ritualis præeminet seculari robore firmitatis 10
& fortitudinis. Patet hoc: quoniam potestates
seculares paruæ durationis, & exiguæ firmitatis
sunt: sicut dicitū de quatuor imperijs
suprà nominatis Danie. 7. Vnde bene dicitur
Ecclesiast. 10. Omnis potentatus breuis vita:
potestas verò spiritualis stabilis semper perseuerat.
Vnde cùm à Christo dictum fuisset
Petro. Tu es Petrus, & super hanc petram ędi *Matth. 16.*
ficabo ecclesiam meam. immediatè de firmitate
eius sequitur. Et portæ inferi non præualebunt
aduersus eam. Vnde signanter stabilitas
potestatis spiritualis maximè in Apostolica
sede figurata videtur per stabilitatē throni
Dauitici, de quo dicitur. Stabiliam thronū
regni eius vsque in sempiternū. Et infrà. Thro *2. Rege. 7.*
nus eius erit firmus iugiter.

¶ In quo ponuntur aliquæ obiectiones contra ea quæ dicta sunt de præeminentia potestatis spiritualis supra secularem.

Cap. XCI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones octo contra ea, quæ dicta sunt de præeminentia potestatis spiritualis supra secularem.*

ADuersus aliqua quę dicta sunt de præeminentia potestatis spiritualis supra secularem aduersarij plurima obijciunt. ¶Et primò, quòd non præemineat temporis antiquitate *Arg. primū 1* arguitur sic. Prius tempore fuit terrena potestas siue secularis, quàm sacerdotium, ergo potestas secularis præcedit temporis antiquitate spiritualem, & non econuerso. consequētia patet. antecedens ostenditur ex tribus. *Probatio.* Primò ex eo quod dicit beatus August. 15. de ciuitat. Dei, quòd Cain ante diluuium fuit primus dñs inter homines, quo tēpore nullū videtur fuisse sacerdotium. *Secunda.* Secundò ex eo: quia regnum videtur incœpisse in Nemrod, Gene. 10. tempore legis naturæ; quanquam post diluuium, sacerdotium autem incœpit in Aarō tempore legis scriptæ, vt habetur Exodi. 28 non est autem dubium, quòd tempus legis naturæ præcesserit tempus legis scriptæ. *Tertia.* Tertiò ex eo, quòd verum sacerdotium in Christo videtur incœpisse: verum autem regnum electione diuina longè ante incarnationem Christi, vt in Saüle incœpit, vt habetur. 1. Regū. 10. Et ita videtur quòd potestas terrena siue secularis præcesśit sacerdotium, & per cōsequens potestatem spiritualem. ¶ Secundò, *Secūdū arg.* quòd potestas spiritualis non præemineat seculari nobilitate originis arguitur sic. Quorum est vna & eadem origo, nullum eorum alteri præeminere videtur originis nobilitate: sed potestas spiritualis & secularis habēt vnā & eandem originem, scilicet Deum, dicente Apostolo. *Rom. 13.* Non est potestas nisi à Deo. Propter quod subiūgit. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. vnde Imperium & sacerdotium ex eodē principio prodierunt, in authēticis. quo modo oporteat episcopos. in principio. column. 2. ergo sequitur quòd ex parte originis non sit aliqua præeminentia vnius potestatis ad aliam. ¶Tertiò arguitur, *Tertium.* quòd potestas spiritualis non præemineat seculari dignitate: quoniam vt dicit. 1. Petri. 2. Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi tanquam prçexcellenti. vbi beatus Petrus asserere videtur regalē potastatem cæteris potestatibus dignitate præcellere. ¶Quartò arguitur quòd potestas spi- *Quartum.* ritualis non præexcellit maioritate authoritatis: quoniam si eo quòd potestas secularis regalis inungitur, & benedicitur à potestate spirituali spiritualis potestas est dicenda præexcellere maioritate authoritatis, sequeretur quod episcopus Hostien. qui summum pontifice consecrat, maior authoritate summo pontifice dicendus esset, quod non est verum. ergo nec in proposito nostro ratio facta militare videtur. ¶Quintò arguitur, quòd po- *Quintum.* testas spiritualis non prçemineat seculari causalitate, sic. Ambæ istæ potestates sunt immediatè à Deo: ergo vna earum causalitate non dependet ab alia. consequentia patet. antecedens est notum de potestate spirituali. de seculari verò habetur in ca. Quæsitum. 23. q. 4. vbi dicit Innocen. A Deo concessam esse imperialem potestatem, propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, & Dei ministerio esse datū. ¶Sextò arguitur quòd spi- *Sextum.* ritualis potestas non præemineat seculari maioritate iurisdictionis: ita quòd eam errantem iudicare posset, sic. Glossa super illud Psal. 50 Tibi soli peccaui; dicit sic. Quia rex est omnibus superior, ideo tantùm à Deo, qui maior eo est, est puniendus. Si quis verò de populo errauerit, Deo peccauit & regi: rex verò non habet hominem, qui eius facta dijudicet, ergo non videtur quòd potestas spiritualis posśit punire secularem potestatem, vtputa regem, aut imperatorem. ¶Septimò arguitur quòd *Septimum.* potestas spiritualis non præemineat seculari superioritate prælationis, siue dominationis sic. Non soluitur tributum per aliquem alicui nisi maiori aut superiori. vnde solutio tributi probatio esse videtur subiectionis. vt habetur tam ex ca. Magnum. 11. q. 1. quàm ex cap. 2. extra de censi. sed ecclesia soluit tributum imperatori. vt in ca. Si tributū. 11. q. 1. ergo videtur quòd spiritualis potestas non terrenæ supereminеat maioritate prælationis siue dominationis, sed potiùs econuerso. ¶Octauò *Octauum.* arguitur quòd spiritualis potestas non supereminеat seculari superioritate principatus, sic. Moyses, qui fuit primus ductor populi Israël & quasi imperator, fuit superior quàm Aarō, qui erat summus pontifex populi Israël, ergo superior est principatus secularis quàm spiritualis. consequentia videtur nota. antecedens verò patere videtur ex eo, quòd potestate Moysi Aaron electus est in sacerdotem. secundùm illud Exod. 24. Applica quoque tibi Aaron fratrem tuum cum filijs suis, vt sacerdotio fungantur mihi.

¶In quo respondetur rationib⁹ supra dictis contra præeminētiam potestatis spiritualis supra secularem. Cap. XCII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectionibus contra præeminentiam potestatis spiritualis supra secularem positis respondetur.*
2 *Verum quomodo duobus dicatur modis, uel quod non est fictum aut falsum, uel quod non est figuratiuum.*
3 *Tributum quomodo soluat ecclesia Regi, ostenditur.*

Vm autem ea quæ de eminẽtia potestatis spiritualis supra secularem diximus (saluo semper meliori iudicio) vera esse credamus, respondebimus ad obiectiones factas in contrarium. ¶ Ad primam respondetur negando antecedens. Et ad probationem primam, in qua dicebatur quòd Cain ante diluuiũ fuerit primus dominus inter homines, dicimus duo. Primò, quòd Cain non fuit verè dominus, vtputa ordinariam habens potestatem: sed fuit
1 vnus tyrannus, per violentiam, & oppressionem quærens sibi principatum. Secundũ est, quòd antequam Cain dominiũ illud quod habuit, vsurparet, iã præcesserat oblatio Abel quem Christus in euangelio, iustũ vocat, quæ fuit vera res sacerdotalis. vnde subditur. Et respexit Deus ad Abel, & ad munera eius. & propter hoc, vt suprà diximus, dicit beatus Aug. quòd inter cætera iustitiæ præcõia, quæ fuisse in Abel comprobãtur, est sacerdotiũ. ¶ Ad id quod inducitur in probatione secunda de Nemrod, pariter respondetur. ¶ Primò, quòd etiam post diluuium antequam mẽtio fieret aut de dominio aut de regno, priùs tempore fuit de re sacerdotali modo ad sacrificium pertinente facta memoria. Vnde cùm Noë egressus esset de Arca cum filijs suis & vxore, vt legitur Genesi. 9. ædificauit altare domino: & tollens de cũctis pecoribus, & volucribus mũdis obtulit holocausta super altare: odoratusque est dominus odorem suauitatis. Hæc autem oblatio siue actus sacerdotalis præcessit tempore ipsum Nemrod de quo arguebatur, cùm fuerit quartus à Noë. Noë enim genuit Cham: & post diluuium Chã genuit Chus, & Chus genuit Nemrod. præcessit ergo tempore spiritualis dignitas temporalem. Secundò respondetur, quòd dominium siue regnum ipsius Nemrod non fuit legitimum, sed vsurpatum & violentum, quemadmodum Gene. 10. designatur, cũ dicitur, quòd Nemrod erat robustus venator coram domino, id est, oppressor hominũ, & extinctor, vt exponit Alchuinus. Quod etiam ex illo colligitur, quòd principium regni eius fuit Babylon, quę interpretatur confusio. Bene autem dicitur principium regni eius confusio: quoniam nec iustum fuit, nec legitimum, sed tyrannicum & vsurpatum, magis latrociniũ dicẽdum, quàm regnum. Et ideo ex tali vsurpato, & violento dominio non bene arguitur, quòd in ecclesia Dei potestas terrena præcedat spiritualẽ, siue sacerdotium. ¶ Ad id quod tertiò inducitur, quòd verum sacerdotiũ in Christo incœperit, regnum autem in Saüle, respondetur, quòd verum capitur dupliciter: vno modo,
2 vt distinguitur contra fictum: alio modo, vt distinguitur contra figuratũ. Dicimus ergo, quòd sacerdotium legale fuit verum sacerdotium, prout verum distinguitur contra fictum vel falsum, cùm à Deo institutum fuerit, vt habetur Exod. 28. Deus autem, cuius perfecta sunt opera, nihil facit fictum aut falsum. Nihilominus dicimus, quòd non fuit verum, prout verum distinguitur contra figuratiuum. Figurauit enim sacerdotium Christi, prout omnes hostię veteris testamenti figurabant veram hostiam, quæ Christus est. Vnde ex hac parte, qua legale sacerdotiũ fuit figuratiuum, dicitur non verum: quia non veras hostias, quę peccata delerent, sed figuratiuas veræ hostiæ offerebat: & ita imperfectum, iuxta illud, Nihil ad perfectum adduxit lex. Et ita licèt sacerdotium verum prout distinguitur contra figuratiuum incœperit in Christo, qui est sacerdos in æternum: sacerdotium tamen legale, quod fuit verum sacerdotium, prout verum distinguitur contra fictum aut falsum, præcessit in Aaron, qui præcessit Saül primum regem in populo Dei: & per consequens sacerdotalis dignitas præcessit regalem in populo Dei. ¶ Ad secundam rationem, in qua arguitur, quòd potestas spiritualis non præemineat nobilitate originis, respondetur, quòd potestas cuiuscunque dignitatis sit, quantum ad duo ad præsens considerari potest: videlicet quantum ad ipsam potestatem siue essentiã potestatis: & sic omnis potestas est à Deo, vt argutum est, & hoc modo cùm sit vna & eadem origo omnis potestatis creatæ, scilicet diuina maiestas, non differũt in origine potestas spiritualis, & secularis. Alio modo potest considerari potestas quãtum ad modum adipiscendi: & sic potestas est à Deo, quando scilicet aliquis ordinatè adipiscitur potestatem. secundùm illud. Nemo sibi honorem assumit, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Quandoque verò

Ad primũ argumentũ & eius primã probationem.
Luc. 11.
Gene. 4.
Ad probationem secũdam.
Ad tertiam probationẽ.
Deute. 32.
Hebr. 7.
Ad secũdũ argum.
Hebr. 5.

verò non est à Deo, sed ex peruerso hominũ appetitu, quo per ambitionem, vel alio modo quocunque inconuenienti potestatem adipiscuntur. Amos.5. Nunquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Et hoc modo cùm, vt suprà declarauimus, dominia terrena non legitimè, sed per vsurpationem, & violentiam primò fuerint introducta, sacerdotium verò institutione diuina, dicimus potestatem spiritualem originis nobilitate præeminere potestate seculari. ¶ Ad tertiam rationem respondetur, quòd potestas regalis non nominatur sic excellẽs, quòd simpliciter præeminet omni potestati, sed bene in ordine ad seculariũ potestatem est excellens, & ideo ex hoc non sequitur, quòd præemineat potestati spirituali, quæ alterius & superioris ordinis est, vt suprà dictum est. ¶ Ad quartam rationem respondetur, quòd licet papa ante cõsecrationẽ, vtputa si sit solùm diaconus, aut simplex presbyter sit episcopo Hostien. consecrato maior authoritate iurisdictionis, minor tamen est dignitate cõsecrationis illo, & hoc non est inconueniens: sicut de archiepiscopo dicimus respectu suorum suffraganeorum à quibus consecratur. Et sic verum est, q maior est qui benedicit, quàm qui benedicitur in eo quòd benedicit: sicut agens nobilius est passo.2.de anima. ¶ Ad quintam respondetur, quòd ad præsens sufficit. Primò, quòd non intelligimus potestatem regalem causalitate in genere causæ efficientis sic pendere à spirituali potestate, quòd regalis potestas in quibuscunq; fuerit, aut sit authoritate instituta sit per spiritualem: quoniam sicut argutum est ambæ istæ potestates ab eodem principio processerunt, scilicet Deo: sed dicimus, quòd potestas regalis in primo rege, qui fuit in populo Dei, ministerialiter dependerit à potestate spirituali siue sacerdotio: quoniam sicut suprà inductum est per sacerdotiũ iubente domino & ordinante instituta est regalis potestas, sicut patet in Saüle per Samuelẽ: & quodammodo etiam in Dauid, quẽ idem Samuel præcepto domini inunxit in regem reprobato Saüle. Secundò dicimus, prout suprà diximus, quòd potestas secularis pendere causaliter à spirituali potestate potest dici quantum ad perfectionem eius, quæ attenditur penes ordinem ad vltimum finem simpliciter; qui est felicitas superna. Cùm autem potestas secularis vt sic nihil nouerit de vltimo fine, nec de medijs perducentibus ad illum, sed hoc sit proprium spiritualis potestatis, necesse est, q si in ordine ad vltimum finem potestas secularis dirigere habet subiectos suos, hoc habeat ex deriuatione à spirituali potestate. vnde Augus. dicit, quòd sine summa iustitia non potest regi respublica, vera autem iustitia non est in republica, cuius Christus nõ est rector. Vnde sanctus Tho. dicit in.4. dist.19. Reges inunguntur, vt excellentia potestatis ipsorũ à Christo descendere significetur, & vt ipsi sub Christo in populo Christiano regnent. Perfectio ergo potestatis secularis quodammodo dependet in populo Christiano à potestate spirituali. Præterea etiam ratio facta non procedit: quia dato quòd potestas secularis in ratione causæ efficientis non pẽderet à potestate spirituali, penderet tamen in ratione causæ formalis & finalis, vt dictum est. ¶ Ad sextã rationem respondetur, quòd cùm dicitur q rex non habet superiorem, intelligendum est in suo ordine. Est enim, vt dictũ est, ordo potestatũ duplex, scilicet potestatum seculariũ, & potestatum spiritualiũ. In ordine potestatum seculariũ omnibus maior est rex, vel Imperator: quemadmodum in ordine potestatũ spiritualium superior omnibus est papa. Nihilominus collatione facta potestatis spiritualis ad potestatem secularem, potestas spiritualis est supra secularem, sicut spiritus supra corpus, vt dictum est. vnde Hieremiæ sacerdoti dicitur, Ecce constitui te super reges & regna. ¶ Ad septimam rationem respondetur, quòd ecclesia non soluit tributum Imperatori, aut principibus secularibus in recognitionem dominij, vel subiectionis, sed solùm pro pace & quiete seruanda, quã ipse Imperator & principes seculares tueri & conseruare tenentur, sicut colligitur ex eodem capi. Tributum. & ita ecclesia soluit tributum non in recognitionem dominij, sed potiùs in recognitionẽ præfati beneficij, seu in solutionem stipendij. vnde propriè nõ est tributũ. Præterea nec ecclesia de omnib⁹ tẽporalibus tributũ soluit potestati seculari: quia nõ de his quæ possidet forte spirituali & iure diuino, vt de decimis, & oblationibus, sed de exterioribus bonis quæ possidet forte tẽporali, vt titulo venditionis, vel concessionis. ¶ Ad octauã respondetur, q Moyses nõ tãtùm fuit princeps, sed etiam sacerdos. secũdùm illud Psal. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. vbi glossa dicit. Nota q Moyses sacerdos dicitur: qui & si non hostias, tamen vota obtulit Deo, & pro populo supplicauit. Secundò dicitur, quòd non est verum, q Moyses simpliciter maior fuit Aarõ: qm sicut Moyses in aliquo maior fuit Aarõ, ita ecõuerso Aarõ maior fuit Moyse. In cu⁹ signum

Ad tertium
Ad quartũ.
Ad quintũ.
1.Reg.8.
1.Reg.16.
Aug. lib.2. de ciuit.Dei cap.21.
Ad sextum
Hiere.1.
Ad septimũ
Ad octauũ

signum in sacra scriptura quando simul combinantur, aliquando præponitur Moyses.vt in psalm.127. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. aliquãdo præponitur Aarõ.vt Exo. 6.vbi dicitur.Iste est Aaron & Moyses.vbi dicit Magister Nicolaus de Lyra,quòd præponitur hic Aaron propter duo. Tum ratione primogenituræ. Tum quia dominus præuiderat eum,& elegerat in summũ sacerdotem. Moyses verò præponitur aliquãdo etiam propter duo. Primò,q̃a illi principaliter cõcessum erat educere filios Israel de Ægypto. Secũdò,quia verba domini immediate recipiebat à Deo,& per Aaron tanquàm per interpretem reddebat populo.

¶In quo circa potestatem sacramentalem siue ordinis & iurisdictionalem ponuntur duodecim cõclusiones. Cap. XCIII.

SVMMARIVM.

1 *Potestas spiritualis ecclesiæ quòd sit duplex, ordinis scilicet, & iurisdictionis, ostenditur.*
2 *Potestas spiritualis ordinis & iurisdictionis in ecclesia quòd originaliter sint à Deo.*
3 *Potestas ordinis quòd potestate iurisdictionis sit dignior.*
4 *Potestas ordinis, siue sacramentalis licèt per relationem ad corpus Christi uerum sit æqualiter in omnibus sacerdotibus, quòd nihilominus in relatione ad corpus Christi mysticum maior sit in episcopo, quàm in simplici sacerdote.*
5 *Corpus Christi conficere, & ad illius susceptionẽ populum aptum, dignumq; reddere, quòd ad ordinis potestatem pertineat.*
6 *Potestas ordinis quo ad primum actum, quòd est consecrare corpus Christi, & aliis ministrare. Et quo ad secũdum, qui est absolutio peccatorũ.*
7 *Potestas ordinis, qua soluuntur peccata, quòd sit idem essentialiter cũ charactere sacerdotali, ostẽditur.*
8 *Clauis ecclesiæ quid significet. Et quomodo de claue diuersimodè loqui possimus, ostenditur.*
9 *Clauis definitio ponitur.*
10 *Claues ordinis duæ conuenienter assignantur. Et quæ sint.*
11 *Claues ordinis duæ, scilicet scientia discernendi, & potentia dignos recipiendi, & indignos excludendi à regno, quòd in essentia dignitatis non distinguantur.*
12 *Clauium potestas quòd ad remissionem pœnæ & culpæ quodammodo se extendat.*
13 *Sacramentum quid. Et quomodo sacramenta noui testamenti agant quod significant, ostẽditur.*
14 *Clauium potestas quòd sacerdoti euangelico solùm conueniat.*

OSTQVAM ad reipublicę Christianę regimen perfectum duas in ea ostendimus necessariò dandas esse potestates, secularem scilicet & spiritualẽ: consequens est, vt quid nomine spiritualis potestatis intelligamus, de qua nunc principaliter loqui proposuimus, subiungamus. De seculari verò iterum in sequenti libro (opitulante Deo) repetemus sermonem, cùm an in summo pontifice ambæ potestates concurrant, discutiemus. Dicimus autem, quòd potestas spiritualis ecclesiæ duplex est: quędam scilicet ordinis siue sacramentalis: & quædam iurisdictionalis. 1 Potestas autem ordinis siue sacramẽtalis dicitur, quæ per aliquam cõsecrationem confertur ad confectionem & administrationem sacramẽtorum. Potestas verò iurisdictionalis est ad regendum populum secundùm legem diuinam in ordine ad beatitudinem supernalem: quæ non per cõsecrationem, sed simplici iniunctione Dei aut hominis confertur. De quibus potestatibus vt illustriorem faciamus notitiam, describemus per cõclusiones quid nos de illis sentiamus. ¶Prima conclusio sit ista. Vtraque harum potestatum spiritualium in ecclesia originaliter est à Deo. Patet conclusio ista ratione, & authoritate. Ratione sic. Omne illud quod est, & excedit totã facultatem naturæ, necesse est, vt ab authore naturæ originẽ duxerit: sed vtraq; potestas spiritualis excedit totam facultatem naturæ. ergo necesse est dicere, vt illa à solo Deo, qui author naturę est, originem traxerit. Consequentia est bona & maior manifesta. minor etiã videtur nota: primò quidẽ de potestate ordinis: quoniam per istam ordinatus in sacerdotem habet potestatem conficiendi corpus Christi, & authoritatem diuina sacramenta dispensandi, per quæ celestis gratia dignè illa suscipientibus tribuit: qui profectò sunt effectus omnem facultatem naturæ transcendentes. Idem etiam patet de potestate iurisdictionis, quæ ad regendum populum Christianum secundùm legem diuinam in ordine ad beatitudinem supernaturalem est ordinata. Patet etiam conclusio authoritate. Primò Matth.16. vbi Christus clauium potestatem se daturum Petro pollicetur, dicens,

Conclusio prima. 2

Tibi

Tibi dabo claues regni cælorum. Secundò Io
hānis vltim. vbi Chriſtus ouium ſuarum Pe-
trum paſtorem, & rectorem ordinans, in-
quit: Simon Iohannis, paſce oues meas.
Secunda. ¶ Secunda concluſio comparando iſtas
3 duas poteſtates adinuicem. Poteſtas prima,
ſcilicet ordinis, dignior eſt poteſtate ſecunda,
ſcilicet iuriſdictionis. Patet concluſio: quoniā
poteſtas iuriſdictionis ordinatur ad poteſta-
tem ordinis: ad hoc enim eſt poteſtas iuriſdi-
ctiōis, vt populus arceatur à malis, & exercea
tur in bonis, vt ſit aptus, dignuſq; participare
Tertia. ſacramentis: ergo concluſio vera. ¶ Tertia cō
4 cluſio. Poteſtas ordinis ſiue ſacramentalis li-
cèt per relationem ad corpus Chriſti verum
ſit æqualiter in omnibus ſacerdotibus: nihilo
minus in relatione ad corpus Chriſti myſti-
cum maior eſt in epiſcopo, quàm in ſimplici
ſacerdote. Prima pars huius concluſionis pa-
tet: quoniam omnes ſacerdotes æqualiter con
ficiunt ſacramentum corporis & ſanguinis
Chriſti: ergo in relatione ad corpus Chri-
ſti verum æqualiter hæc poteſtas ſacramenta
lis eſt in omnibus ſacerdotibus. Secunda pars
etiam patet: quoniam ſimplex ſacerdos non
valet diſpenſare omnia ſacramenta: quoniam
non ſacramentum confirmationis, quod ſolū
ab epiſcopis perfici poteſt: vt ait Euſebius Pa-
pa in capitul. manus. de conſecratione. diſtin.
quinta. Nec ſacramētum ordinis, quod etiam
à ſolis epiſcopis confertur: ergo in relatione
ad corpus Chriſti myſticum poteſtas ſacra-
mētalis amplior eſt in epiſcopo, quàm in ſim
plici ſacerdote: quod manifeſtè oſtendit Iſid.
in capitul. cleros. diſtinctione vigéſimaprima.
ita dicens: Presbyteri ideò ſacerdotes nomi-
nantur, quia ſacra dant ſicut Epiſcopi:
quia licèt Presbyteri ſint ſacerdotes, ta-
men pontificatus apicem nō habent: quia nec
chriſmate frontem ſignant, nec paracletum
ſpiritum dant, quod ſolis debere epiſcopis A-
ctuum lectio apoſtolorum demōſtrat. hæc il-
le. Verū q hæc maioritas poteſtatis ſacramen
talis ſiue ordinis in epiſcopo q̄ in ſimplici ſa-
cerdote maior ſit, non ſolum ex inſtitutione
eccleſiæ, vt quidam dicere voluerūt, ſed etiam
ex natura ordinis & cōſecrationis ſecundùm
diuinam inſtitutionem, oſtenditur ſic. Ea quæ
ſunt in noua lege, figurata fuerunt per ea quæ
fuerunt in veteri lege: nūc autem ita eſt, quòd
in veteri lege epiſcopus ſiue ſummus ſacerdos
ex diuina ordinatione conſecrabatur ſpeciali
cōſecratione, & ad ſpecialem actum vltra ſim
plices ſacerdotes. Nam vt habetur Leuit. 8. ſo-
lus ſummus ſacerdos, qui habebat in ſuis offi-
cijs alios ordinare, & cui ſoli licitū erat in ſan-
cta ſanctorum ſemel in anno ingredi, vngeba
tur oleo ſacræ vnctionis. ergo ſimiliter vide-
tur, q ex diuina inſtitutione ſit, vt caput epi-
ſcopi, qui eſt ſummus ſacerdos, cōſecretur vn-
ctione chriſmatis ad ſpecialē actum qui ei cō-
petit, ſicut & miniſtros cōſecrare, & ordinare,
& alia huiuſmodi, quæ ſolis epiſcopis conue-
niunt, quæ ponūtur à beato Iſidoro in ca. Per
lectis. di. 25. Veritas etiam huius concluſionis
ſatis manifeſtè habetur ex dictis in cap. 86. v-
bi oſtendimus ex diuina inſtitutione differen-
tiam eſſe realem inter epiſcopum & presby-
terum. ¶ Quarta concluſio. Ad vnam & ean- Quarta.
dem ordinis poteſtatem pertinent iſti duo a- 5
ctus, ſcilicet corpus Chriſti conficere, & ad il-
lius ſuſceptionem populum aptum dignūq;
reddere. Iſta concluſio oſtenditur vera iuxta
ſanctum Tho. in 4. cōtra gentiles. capit. 178.
ſic. Eiuſdem virtutis eſſe videtur aliquam per-
fectionem tribuere, & ad ſuſceptionem illius
materiam præparare: ſicut ignis virtutem ha
bet & vt formam ſuam transfundat in alte-
rum, & vt materiam diſponat ad formæ ſuſce
ptionem. Cùm igitur poteſtas ordinis ad hoc
ſe extendat, vt ſacramentum corporis Chriſti
conficiat, & fidelibus tradat, oportet quòd
eadem poteſtas ad hoc ſe extendat, quòd fide
les aptos reddat & congruos ad tanti ſacra-
menti ſuſceptionem. Redditur autem aptus
& congruus fidelis ad huius ſacramenti ſuſce
ptionem per hoc, quòd eſt à peccato immu-
nis: quoniam non poteſt aliter Chriſto ſpiri-
tualiter vniri, cui ſacramentaliter cōiungitur,
hoc ſacramētum percipiendo. Oportet ergo,
quòd poteſtas ordinis ſe extendat ad remiſ-
ſionem peccatorum per illorum ſacramento
rum diſpēſationem, quæ ad remiſsionem pec-
catorum ordinantur, cuiuſmodi ſunt baptiſ-
mus, & pœnitentia. Habet ergo poteſtas ordi
nis hunc duplicem actum, quorum primus
eſt conficere ſacramentum corporis & ſan-
guinis Chriſti: ſecundus eſt per abſolutionem
peccatorum aptum facere ſuſcipientem ad ſu
ſceptionem ſacramenti. ¶ Quinta concluſio. Quinta.
Poteſtas ordinis quoad primum actum con- 6
ſecrare corpus Chriſti & aliis miniſtrare, da-
ta eſt Apoſtolis in cœna domini, quibus ait
dominus. Accipite inter vos, & diuidite. hoc Lucæ. 22.
eſt corpus meum quod pro vobis tradetur:
hoc facite in meam commemorationem. vbi
gloſſ. interlin. habet: accipite & date. Quan-
tum verò ad ſecundum actum, qui eſt abſolu-
tio peccatorum, data eſt Ioh. 20. cùm dictum
eſt Apoſtolis. Accipite ſpiritūſanctū: quorum
remiſe-

remiſeritis peccata, remittũtur eis. Super quo
verbo dicit beatus Greg. in homil. Principatũ
ſuperni iudicij ſortiti ſunt, vt vice Dei quibuſ
dam peccata retineant, & quibuſdam relaxẽt.
¶ Sexta concluſio. Poteſtas ordinis, qua ſol-
Sexta. uuntur peccata, eſt idem eſſentialiter cum cha
7 ractere ſacerdotali, ſiue cum poteſtate conſe-
crãdi corpus Chriſti, & non diſtinguunt, niſi
quòd ad diuerſos actus, ſiue effectus comparã-
tur. Illa concluſio licèt ſatis clarè habetur ex
dictis, nihilominus ex dictis ſancti Tho. in 4.
diſtinct. 18. ſic oſtenditur. Ad duo, quorum
vnum eſt cauſa alterius, vna poteſtas ordina-
tur, ſicut in igne ad calefaciendum & diſſoluẽ-
dum: ſed omnis gratia & remiſsio in corpore
myſtico ex capite Chriſto prouenit. ergo ea-
dem poteſtas videtur eſſe per eſſentiam, qua
ſacerdos conficere poteſt corpus Chriſti, &
qua poteſt ſoluere & ligare, ſi iuriſdictio aſsit:
nec differt niſi ratione ſecundũ quòd ad diuer
ſos actus effectus cõparatur: ſicut etiam ignis
dicitur ſecundũ aliam rationem calefactiuus,
& ſecũdùm aliam liquefactiuus. Et quia nihil
eſt aliud character ordinis ſacerdotalis, quàm
poteſtas exercẽdi illud ad quod principaliter
ordo ſacerdotij ordinatur, videlicet ad conſe-
crãdum corpus Chriſti, ſequitur quòd chara
cter ipſe, & poteſtas, qua ſoluuntur peccata,
Septima. ſunt idem eſſentialiter. ¶ Septima concluſio.
8 Poteſtas ſpiritualis conuenienter deſignatur
nomine clauium. Patet cõcluſio: quoniã Chri
ſtus, qui Dei ſapiẽtia eſt, ita poteſtatem illam
deſignat di. beato petro. Matth. 16. Tibi dabo
claues regni cælorum. Pro quo notandum, q
clauis à corporalibus ad ſpiritualia tranſſumi
tur. clauis enim materialis eſt inſtrumentum,
quo oſtium clauſum aperitur. & ſic in ſpiritua
libus clauis dicitur poteſtas, per quam ingreſ
ſus regni cælorum aperitur. & quoniã regnũ
cælorum non clauditur niſi per peccatum, &
quantũ ad maculã & reatum pœnæ. ideo po-
teſtas, qua tale obſtaculũ regni cælorũ remo-
uetur, dicitur clauis. Hęc autẽ poteſtas dicitur
triplex à doctoribus: ſcilicet quædam authori
tatis, quę eſt in ſolo Deo, qui ſolus aperit prin
cipaliter per infuſionem gratię, & claudit per
miſsiuè iuſto iudicio, permittendo hominem
ruere in peccatum, gratiam non infundendo.
Quædam dicitur poteſtas excellentiæ, quę po
nitur in Chriſto ratione humanæ naturę, qui
cælum aperit per meritum paſsionis ſuę. Alia
miniſterialis in miniſtris eccleſiæ, ſcilicet ſa-
cerdotibus, qui cælum aperiunt per diſpenſa-
tionem ſacramentorum, quę operantur in vir
1. Corin. 4. tute paſsionis Chriſti. ſecundùm illud. Sic vos
exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti. ¶ Octa Octaua.
ua concluſio. Conuenienter clauis definitur, 9
cùm dicitur. Clauis eſt poteſtas ligandi & ſol-
uẽdi, qua eccleſiaſticus iudex dignos recipere,
& indignos excludere debet à regno. Patet cõ
cluſio tum authoritate Hiero. qui illã ponit in
gloſ. Matth. 16. ſuper illo. Tibi dabo claues re
gni cælorum. Tum authoritate magiſtri ſen-
tentiarum. 4. diſtinctio. 18. Conuenientia præ
fatæ definitionis ratione declaratur ſic. iuxta
ſanctum Tho. in 4. eadem di. ſecundùm Phi-
loſophum. 2. de anima. potentiæ per actus di-
ſtinguuntur. vnde cùm clauis ſit poteſtas quę
dam, vt dictum eſt, oportet quòd per actũ, ſiue
vſum ſuum definiatur, & quòd in actu obie-
ctum exprimatur, à quo ſpeciem recipit actus
& modus agẽndi, ex quo apparet potentia or
dinata. actus autem poteſtatis ſpiritualis non
eſt vt cælum aperiat abſolutè, quia iam aper-
tum eſt: ſed vt quantum ad hũc aperiat: quod
quidem ordinatè fieri non poteſt, niſi idonei-
tate eius, cui aperiẽdum eſt, penſata. Et ideo in
prædicta definitione clauis ponitur genus, ſci
licet poteſtas: & ſubiectũ poteſtatis, ſcilicet
iudex eccleſiaſticus: & act⁹, ſcilicet excludere
& recipere ſecundùm duos actus materialis
clauis aperire & claudere: eius obiectum tan-
git in hoc, quod dicit à regno: modus autem
ex eo, quòd dignitas, vel indignitas in illis, in
quos actus exercetur, penſatur. ¶ Nona con- Nona.
cluſio. Conuenienter deſcribuntur claues or- 10
dinis duæ. ſ. ſciẽtia diſcernendi, & potentia di-
gnos recipiendi, vel indignos excludendi à re
gno. Patet concluſio authoritate ex gl. Hier.
Matth. 18. Ratione verò iſta concluſio præfa
ta. iuxta ſanctum Thom. in 4. diſt. 18. oſtendi
tur vera. In omni actu, qui requirit idoneitatẽ
ex parte recipientis, duo ſunt neceſſaria ei, qui
dicit actum illum exercere, ſcilicet iudicium
de idoneitate recipientis, & expletio actus.
Et ideo etiam in actu iuſtitiæ, per quem reddi
tur alicui hoc, quo dignus eſt, oportet eſſe iu-
dicium, quo diſcernatur, an ipſe ſit dignus, &
ipſa redditio: & ad vtrumque horum authori
tas quædam ſiue poteſtas exigitur. non enim
dare poſſumus, niſi quod in poteſtate habe-
mus: nec iudicium dici poteſt, niſi vim coacti
uam habeat, eo quòd iudicium iam ad vnum
determinatur, quæ quidem determinatio in
ſpeculatiuis fit per virtutem primorum prin-
cipiorum, quibus reſiſti nõ poteſt: & in rebus
practicis per vim imperatiuam in iudicante
exiſtentem. & quia actus clauis requirit ido-
neitatẽ in eo, in quem exercetur: quia recipit
per clauẽ iudex eccleſiaſticus dignos & exclu
dit

dit indignos, vt ex definitione posita in superiori conclusione patet, imò indiget iudicio discretionis, qno idoneitatem iudicat, & ipso expletionis siue redditionis actn, & ad vtrũque horum potestas quædam siue authoritas requiritur, & secundùm hoc duæ claues

Decima. distinguũtur. ¶ Decima conclusio. Istæ duæ claues ordinis, scilicet, scientia discernendi, & potentia dignos recipiendi & indignos excludendi à regno, non distinguuntur in essentiá authoritatis, sed sunt vna & eadem per essentiam potestas siue authoritas, solũque distinguuntur per comparationem ad actus, quorum vnus præsupponit alium. Quæ conclusio est sancti Thom. cuius conclusionis veritas ex eiusdem doctoris dictis sic declaratur. Ad eandem authoritatem per essentiam cuiuscunque debentis ex officio aliquem actum exercere, qui requirat idoneitatem ex parte recipientis, pertinet iudiciũ de idoneitate, & expletio actus: sicut apparet in actu virtutis iustitię, per quam redditur alicui hoc quo dignus est, quòd ad eundem, ad quẽ pertinet alicui digno reddere aliquid, pertinet iudicium, an talis sit dignus vel non. Cùm ergo, vt dictum est in præcedenti conclusione per clauẽ ordinis iudex ecclesiasticus dignos recipiat & indignos excludat, fit necessariò, ꝙ ad eandẽ authoritatem pertineat vterque actus, scilicet iudicium de idoneitate eius qui absoluendus est, & actus absolutionis: solùm ergo differunt hæ claues per comparationẽ ad diuersos actus, quorum vnus præsupponit alium. Clauis enim, quæ dicitur potestas ligandi & soluendi, est quæ immediatè serã peccati remouendo cælum aperit. Sed clauis quæ dicitur scientia, seram ostendit, cui aperiendum sit: potestas ergo vna & eadem est, qnæ ratione horum diuersorum actuum sub ordinatorum variè nominatur: quoniam ratione primi actus, qui est iudicare, dicitur clauis scientiæ, ratione verò secundi, qui est indignos excludere, vel dignos admittere ad

Vndecima. regnum, vocatur clauis potestatis. ¶ Vndecima conclusio est, quod potestas clauium aliquo modo se extendit ad remissionem culpæ & pœnæ. Ista conclusio probatur authoritate & ratione. Authoritate per illud Iohan. 20. vbi dominus inquit Apostolis. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Sed hoc non potest intelligi quantum ad manifestationem tantùm, vt aliqui dicunt, vt Magister Sententiarum in. 4. distinct. 18. quoniam sic sacerdos noui testamenti non haberet maiorem potestatem, quàm sacerdos veteris testamenti, qui solùm ostendebat in aliquo leprã esse mundatam, quã tamen nullo modo mundabat, quod nõ est dicendũ, ergo sacerdotis noui testamenti potestas se extendit vsque ad remissionem culpæ, & per consequens pœnæ. Quod ratione sic probatnr. Sacramenta nouæ legis agunt quod significant. Quod patet ex definitione sacramenti. Sacramentum enim est iuxta Augustinum inuisibilis gratiæ visibilis forma, ita vt imaginem gerat, & causa extet. Sed absolutio sacramentalis signat remissionem culpæ: patet ex forma eius. Ait enim sacerdos. Ego te absoluo. ergo dicendum est, quòd potestas sacerdotalis aliquo modo se extendat ad culpę & pœnæ remissionem. Ad videndum autẽ quomodo hoc sit, est notandum secundùm sanctum Thom. in. 4. distin. 18. quòd eodem modo se habet potestas clauium in sacerdote ad effectum sacramenti pœnitentiæ, sicut se habet virtus in aqua baptismi ad effectum baptismi. Baptismus antem & sacramentum pœnitentiæ conueniunt quodammodo in effectu: quia vtrumqne contra culpam ordinatur directè, quod non est de alijs sacramentis. Sed in hoc differunt: qnia sacramentum pœnitentiæ eo quòd habet actus suscipientis quasi materiales non potest dari nisi adultis, in quibus requiritur præparatio ad suscipiendum effectum sacramentorum: sed baptismus quandoque adultis, & quandoque pueris & alijs carentibus vsu rationis. Et imò per baptismum datur gratia & remissio peccatorum pueris sine aliqua sui præparatione præcedente: non autẽ adultis, in quibus præexigitur præparatio remouens fictionẽ: quę quidem præparatio quandoq; præcedit sufficiens ad gratiæ susceptionem antequam baptismus actu percipiatur, sed non ante votũ baptismi post tempus propalatæ veritatis: & tunc baptismus actu susceptus non dicitur culpam auferre, quia iã erat remissa: nec gratiam conferre, quia iam collata erat, sed augere gratiam priùs collatam. Quandoq; autem talis pręparatio tempore non præcedit, sed est simile cũ baptismi susceptione, & tũc per baptismi susceptionem gratia remissionis culpæ confertur. Sed per pœnitentiæ sacramentum nunqnam datur gratia nisi præparatio assit, vel priùs fuerit. Vnde si in pœnitente antequam sacramentũ suscipiat pœnitentiæ præcedit sufficiens dispositio delẽs culpam, & conferens gratiam, tunc sacramẽtum pœnitentiæ superueniens culpam non aufert: quia non inuenit, nec gratiam cõfert,

sed prius collatam auget. Siverò nõ præcedit sufficiens contritio, quæ culpã deleat, sed attritio, quæ superueniente sacramento virtute clauiũ efficitur sufficiens, sic per sacramentũ actu susceptum deletur culpa, & cõfertur gratia: & ita virtus clauium se extendit ad remissionem culpæ sicut & aqua baptismi vel in voto existẽs, vel in actu se exercens: sed sicut baptismus nõ agit vt principale agẽs, sed vt instrumentũ, non quidem pertingens ad ipsam gratiæ susceptionem causandam etiã instrumentaliter, sed disponens ad gratiam, per quam fit remissio culpæ: ita est de potestate clauiũ. Vnde solus Deus remittit per se culpam, & in virtute eius agit instrumentaliter, & baptismus vt instrumentũ inanimatũ & sacerdos vt instrumentũ animatũ. Et ideo sacerdos agit vt minister. Et sic patet, ꝙ potestas clauium ordinatur aliquo modo ad remissionẽ culpæ, nõ sicut causans, sed sicut disponens ad eam. Vnde si ante absolutionem non fuisset aliquis perfectè dispositus ad gratiã suscipiendã, in ipsa confessione & absolutione sacramentali gratiam consequeretur si obicẽ nõ poneret. Ex quo manifestè cõcluditur, vt inquit idem sanctus Doctor. in. 3. par. ꝙ expositio illa, quam quidam dant, dicẽtes Ego te absoluo, id est, absolutum ostendo: licet quantum ad aliquid sit vera, non tamẽ est perfecta expositio: quoniã sacramenta nouæ legis non solùm significant, sed etiã efficiunt quod significant. Vnde sicut sacerdos baptizando aliquem ostendit hominem interiùs illuminatũ ꝑ verba & facta non solùm significatiuè, sed etiã effectiuè: ita etiam cùm sacerdos dicit: Ego te absoluo, ostẽdit hominẽ esse absolutũ non solùm significatiuè, sed etiã effectiuè. Nec tamẽ sacerdos loquitur præsumptuosè quasi de re incerta: quia sicut alia sacramenta nouæ legis habent certum effectũ ex virtute Christi, qui est institutor sacramẽtorum, licèt possit impediri effectus sacramẽti ex parte recipiẽtis, ita etiã in hoc sacramẽto. Vnde Aug. in lib. de adulterinis cõiugijs. Non erit turpis, nec difficilis post patrata & purgata adulteria reconciliatio cõiugij, vbi per claues cælorũ nõ dubitatur fieri remissio peccatorum. ¶Duodicima conclusio, ꝙ huiusmodi potestas clauiũ solùm conuenit sacerdoti euanglico. Ista conclusio habet duas partes. In prima dicit, ꝙ solus sacerdos habet potestatẽ clauiũ. Secũda ꝙ solus sacerdos euãgelicus. Prima pars probatur sic. Id quod datur per consecrationẽ, non habetur nisi à cõsecratis: sed potestas clauiũ datur per consecrationẽ sacerdotalem, vt patet ex verbis episcopi, qui dicit in impositione manuũ: Accipite spiritũ sanctũ: quorũ remiseritis peccata &c. quę verba directè importãt vsum clauiũ: ergo potestas illa non est nisi in habentibus consecrationem sacerdotalẽ. Patet etiã pars hæc ex sexta conclusione superiùs posita, in qua dictum est, ꝙ potestas clauiũ ordinis esset idẽ essentialiter cũ charactere sacerdotali. Patet etiã hæc pars authoritate beati Ambr. dicẽtis lib. suo de paradiso. & habetur de pœni. di. 1. §. ẽcontra. ꝙ hoc ius ligandi & soluẽdi solis sacerdotibus est concessum. Secunda pars præfatæ conclusionis, dicentis, ꝙ sacerdos legalis claues nõ habuerit, sed solus euãgelicus habeat: per consequens nec ergo sacerdos legalis, qui erat dispensator illorũ sacramentorũ, habebat. Probatur sic: quia claues ordinant ad aperiẽdũ regnũ cælorũ, sed regnũ cælorũ aperiri non poterat ante Christi passionẽ, ergo sacerdos legalis nõ habuit claues regni cælorũ. Secũdò sic. Sacramẽta veteris legis gratiã nõ cõferebãt, sed aditus regni cælestis aperiri non potest nisi per gratiam, ergo per illa sacramenta nõ poterat aperiri: per consequẽs nec ergo sacerdos legalis, qui erat dispensator illorũ sacramentorũ, habebat claues regni cælorũ. Vnde sicut illorum sacramẽta erãt figura cælestiũ, ita illorum sacerdotum potestas figura fuit potestatis clauiũ. Ex hac conclusione, maximè ex prima parte eiusdẽ, correlariè sumitur clarissimè, ꝙ nulla cõmunitas in ecclesia siue vniuersitas per modum vniuersitatis habere potest claues has ordinis, de quibus loquimur, sicut Albertus Magn. S. Tho. & dñs Bonauẽ. dicũt & probant in. 4. di. 19. Quod & nos multiplici ratione ostendimus. Primò sic. Tota vniuersitas ecclesiæ nõ insignitur charactere sacerdotali, ergo tota vniuersitas ecclesię vt sic nec habet, nec habere põt potestatẽ clauiũ. Antecedẽs est manifestũ, & cõsequentia patet. Tum, quia cùm potestas clauium detur per cõsecrationẽ, non potest haberi nisi à cõsecratis. Tũ secundò, quia cùm potestas clauium sit idẽ essentialiter cũ charactere sacerdotali, nõ est capax clauium qui non est capax sacerdotij. Cùm ergo vniuersitas vt sic non sit capax sacerdotij, patet correlarium. Secundò sic. Vniuersitas, vt vniuersitas non habet animam rationalem, vt dicunt domini Iuristæ, & est verum, ergo ipsa vt sic non potest subiectum esse potestatis clauiũ. Cõsequentia est nota: quia sola anima rationalis potest esse subiectum capax entis spiritualis

Duodecima 13

tualis absoluti cuiusmodi est potestas ordinis, siue clauium, quæ essentialiter est idem characteri sacerdotali, ergo correlarium verũ. Tertiò sic. Omnis habens potestatem clauium mediator est inter Deũ & populum, & omnis talis constituitur in his quæ sunt ad Deũ, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis, ergo ad illum pertinet tantùm hæc potestas, ad quē pertinet offerre sacrificium, sed hoc nō potest pertinere vniuersitati ecclesię sed solùm conuenit sacerdotibus eius, ergo idem quòd priùs. Quartò sic. Illi datur potestas clauium, qui minister constituitur sacramenti pœnitẽtiæ: sed vniuersitas ecclesiæ nō potest esse minister sacramenti pœnitentiæ, vt ei fiat sacramentalis confessio, vt manifestum est, ergo correlarium verum.

¶In quo ponuntur aliquæ obiectiones contra aliquas conclusiones positas in præcedenti. c. Cap. XCIIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones sex contra id quod dictum est, quòd scilicet claues ordinis, & character sacerdotalis non distinguũtur essentialiter, sed solùm per diuersos actus.*

2 *Obiectiones duæ aduersus id quod dicitur, quòd claues ordinis non distinguuntur ab inuicem realiter.*

3 *Obiectiones duæ aduersus dictum illud, uidelicet, quòd claues ordinis, siue potestas ligandi & soluendi ita solis sacerdotibus in ecclesia conueniãt, quòd non uniuersitati ecclesiæ.*

Contra sex tam conclusionem. VT autem veritas eorum, quæ circa claues ecclesiæ diximus illustrior fiat, inducimus obiectiones quorundam cōtra quasdã conclusiones positas in præcedẽti. c. videlicet sextam, decimam, & duodecimã. ¶Contra sextam, in qua posuit, quòd claues ordinis, & character sacerdotalis non distinguuntur essentialiter, sed solùm per relationem ad diuersos actus, arguitur. ¶Primò sic. Illa distinguũtur essentialiter ab inuicem, quorum vnum potest esse sine alio, sed sacerdotalis character potest esse sine potestate clauium: sicut patet in Apostolis, quibus in cœna domini per verba illa: Hoc facite in meã commemorationem, data est potestas conficiendi corpus Christi, sed potestas clauiũ data est post resurrectionem, cùm dictum est illis: Quorũ remiseritis peccata remittuntur eis. ergo necessarium est dicere, quòd potestas clauium distinguitur essentialiter à charactere sacerdotali. ¶Secundò sic. Illa quæ diuerso tēpore insunduntur aut generantur, distinguũtur necessariò: sed character sacerdotalis & potestas clauium insunduntur diuersis temporibus: ergo necessariò distinguũtur. Maior est Aristo. in Topi. Minor patet ex argumento præcedẽti, vbi inductum est, quòd character sacerdotalis datus est in cœna Apostolis: potestas verò clauium post resurrectionē Christi. ¶Tertiò sic. Ista separãtur in quolibet sacerdote: ergo distinguuntur. cōsequentia patet, & antecedens probatur. Nam sacerdote nunc ordinato, priùs episcopus dicit: Accipite potestatem celebrandi missam tam pro viuis quàm pro defunctis: dans ei calicē. Et quibusdam interpositis ponens manus super caput eius dicit: Accipite spiritum sanctum, & quorum remiseritis peccata remittuntur eis, vel remissa erunt. &c. ¶Quartò sic. Christus habuit clauē ligandi & soluendi (secundùm illud Apocal. 3. Hæc dicit qui habet clauem Dauid) & non habuit characterem sacerdotalem, cùm nihil susceperit à sacramentis: ergo necessariò distinguuntur claues à charactere. ¶Quintò sic. Si claues essent idē quod character sacerdotalis, sequeretur quòd sicut omnes sacerdotes æqualiter habēt characterē sacerdotij, omnes æqualiter haberent claues: quod non videtur verũ, cùm de beato Petro dicatur in glo. Matth. 16. ꝙ præ cæteris dotatus fuerit clauib⁹ regni cælestis. ¶Sextò sic. Schismatici, hæretici, & excommunicati possunt conficere, & conficiunt, non autem possunt absoluere vel ligare: vt in. ca. audiuimus. & io. c. miramur. 24. q. 1. ergo hæc duo, scilicet character sacerdotalis, & potestas clauium essentialiter destinguuntur. ¶Secũdò principaliter arguitur contra conclusionem decimam, in qua dicitur, quòd claues ordinis non distinguantur ab inuicem realiter. ¶Arguitur primò sic. Omnia illa, quæ contingit separari subiecto, non sunt vnum & idem essentia: sed sic est, ꝙ istæ claues contingit separari subiecto: ergo necessariò realiter siue essentialiter distinguũtur. Maior est nota. Minor probatur: quoniam contingit ꝙ papa cōmittat aliquibus, ꝙ causam aliquam discernant absq; hoc, ꝙ super ea ferant sentẽtiam, imò mandauit ꝙ ad eum referant siue remittant.

Margin notes: *Arg. primũ* 1 (beside "tur essentialiter ab inuicem"); *Secundum.*; *Tertium.*; *Quartum.*; *Quintum.*; *Sextum.*; *Contra conclusionē decimam.*; *Arg. primũ* 2.

tant. Ecce ꝙ tales habebunt potestatẽ discer
nendi, non autẽ diffiniendi, & ita hæ duæ po
Secundũ. testates possunt separari subiecto. ¶ Secũdò
sic. Matth. 16. Christus Petro de clauibus lo
quens ait. Tibi dabo claues regni cælorum.
vbi glo. dicit. Claues sunt scientia discernen-
di, & potẽtia, qua index ecclesiasticus dignos
debet recipere, & indignos excludere à re-
gno. illa autem quæ absolutè pluraliter dicũ
tur, non videntur in vna essentia conuenire,
Tertium. ergo. &c. ¶ Tertiò sic. Omnia illa, quorũ vnũ
augetur, & minuitur altero permanente im-
mobili, necessariò realiter distinguuntur, sed
sic est ꝙ scientia discernendi est in aliquibus
maior & in aliquibus minor manente æqua
li potestate ligandi & soluẽdi: ergo istæ duæ
Cõtra cõclu- claues realiter distinguuntur. ¶ Tertiò prin-
sionẽ duo- cipaliter arguitur contra conclusionem duo
decimam. decimam & eius correlarium, in quibus po-
nitur: quòd claues ordinis, siue potestas ligã
di & soluendi ita solis sacerdotibus in eccle-
sia conueniant, quòd non vniuersitati eccle-
Arg. primũ siæ. ¶ Primò sic. Claues regni cælorum sunt
3 datæ vniuersali ecclesiæ: ergo non solis sacer
dotibus. Cõsequentia videtur nota: quoniã
vniuersalis ecclesia cùm sit collectio omniũ
fidelium. vt in. c. ecclesia dicitur. de conse. di.
1. non est solùm sacerdos. Antecedẽs est Au
gust. lib. de doctri. Christiana. c. 14. dicentis,
ꝙ has claues dedit Christus ecclesiæ, vt quæ
solueret in terra, soluta essent in cælis, & quę
ligaret, ligata essent. & similis sententia habe
tur ab eodem Augusti. in multis alijs locis tã
supra Iohan. quàm in lib. de agone Christia-
no. Et non potest dici, quòd nõ loquatur de
clauibus ordinis, cùm istæ directè & imme-
diatè respiciunt regnum cælorum vt dictum
Secundum. est. ¶ Secundò contrà id quod dicitur, quòd
solus sacerdos euangelicus claues habeat, ar-
guitur sic. Claues, sicut dictum est, sunt duæ,
scilicet scientia discernendi, & potestas iudi-
candi: sed vtrumq; sacerdos legalis habebat,
vt patet: ergo etiam sacerdos legalis habebat
claues. Et confirmatur. Sacerdos legalis ha-
bebat aliquam potestatem super reliquum
populũ, non temporalẽ, quia sic potestas re-
gia nõ fuisset distincta à sacerdotali, ergo spi
ritualẽ, sed hæc est clauis, vt dictũ est: ergo nõ
solus euangelicus sacerdos, sed etiam legalis
claues habuit.

¶ In quo respõdetur ad obiectio nes factas in præcedenti capit. Cap. XCV.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones factæ in cap. præcedenti contra claues ordinis. &c. diluuntur.*

HIs facilè est respondere, atten
tis quæ superius diximus iux
ta gloriosi doctoris S. Tho:
doctrinam, de cui⁹ fonte præ
fatas sumpsimus conclusio-
nes. ¶ Ad primam ergo ratio
nem factã contra conclusionem sextam re- *Ad primã*
spõdetur negando minorẽ. Dicimus enim, ꝙ *contra sex-*
potestas sacerdotalis vna est per essentiã, sed *tã conclu-*
habet diuersos actus subordinatos, quorum *sionem.*
primus & principalis est, consecrare corpus 5
Christi: & quo ad hunc data est ante passio-
nem in cœna. Secundus actus est absoluere
à peccatis: & quo ad hunc data est post resur
rectionem, vt suprà diximus. Vnde ista varie
tas temporum, quibus dicitur data potestas
conficiendi & potestas absoluẽdi accipitur
in respectu, & ordine ad diuersos actus inter
se ordinatos, & non ad diuersitatem potesta
tis in essentia, quæ vna & eadem est. De quo
exemplum satis apertè dare possumus in so-
le: qui licèt quo ad substantiam factus dica-
tur prima die, cùm facta est lux: nihilominus
dicitur factus quarta die Genesi. 1. quia data
est ei specialis virtus quo ad aliquos parti-
culares effectus, vt tangit S. Tho. in. 1. par. q.
67. ar. vlti. ¶ Ad secundam rationem eadẽ est *Ad secũdã.*
responsio, quoniam minor assumpta est fal-
sa. Non est enim verum, quòd potestas sacer
dotalis & potestas clauium diuersis tempori
bus infundãtur, si intelligatur quo ad substã
tiã earũ: quoniã, vt iã diximus, varietas isto-
rũ tẽporũ, quibus dicũtur infundi, nõ ad sub
stãtiã potestatis refertur, quæ vno tẽpore in
fusa est. s. in cœna dñi, sed refertur ad diuersos
actus eiusdẽ potestatis subordinatos, penes
quos varijs tẽporibus dicitur esse data, vt prę
diximus. ¶ Ad tertiã patet respõsio ex dictis. *Ad tertium*
Hæ enim potestates nõ separãtur quo ad es-
sentiã, sed quo ad actus, quorum vnus alterũ
præsupponit. ¶ Ad quartã rationẽ responde *Ad quartã.*
tur, ꝙ nõ est ad propositũ: quoniã in pręsen-
tiarũ de claue sacramẽtali loquimur, qualis
nõ est clauis, quã Christus habere dicitur, sed
potiùs est sacramẽtalis clauis principiũ, vt po
te potestas authoritatis inquantũ est Deus,
& potestas excellẽtię inquantũ homo. ¶ Ad *Ad quintũ.*
quintã rationẽ respondetur, ꝙ claues ordinis
absolutè loquendo, sunt æquales in omnib⁹
sacerdotib⁹ ritè ordinatis, sicut & character
sacerdo

sacerdotalis, vsus tamē earū nō est æqualis in omnibus, sed magis vel minùs extēditur, vel restringitur secūdūm ꝙ iurisdictionis potestas, sine qua potestas clauium in actū exire non potest, in vnoquoq; magis vel min⁹ extenditur, vel restringitur. Beatus autē Petrus dicitur præ cæteris potestate clauiū esse dotatus: quia ipse præ cæteris vocat⁹ est in plenitudinem potestatis: cùm nō vnius prouinciæ, sed totius orbis constitutus est magister & rector. De quo pleniùs in sequenti libro dicetur. ¶ Ad sextā rationē respondetur negando cōsequentiam. Et cùm dicitur, ꝙ schismatici, & hæretici, & excōmunicati nō possunt absoluere vel ligare, dicimus, ꝙ hoc nō est, quia in talibus non sit potestas clauiū ordinis, de quibus loquimur, sed quia carēt iurisdictione, siue materia, in quam exerceatur vsus potestatis illius. Cùm enim vsus clauiū prælationem in vtente requirat respectu ei⁹ in quē vtitur, propria materia, in quā exercetur vsus clauium, est homo subditus. Et quia per ordinationē ecclesiæ subditur vnus homo alteri, ideo etiā per ecclesiæ prælatos potest subtrahi alicui ille qui erat ei subdit⁹. Vnde cùm ecclesia hæreticos, & schismaticos, & alios huiusmodi priuat subtrahendo subditos, vel simpliciter vel quo ad aliquid, quantum ad hoc, quo priuati sunt, non possunt habere vsum clauium. ¶ Ad rationem primam factā contra conclusionē decimam respondetur negando minorē, videlicet, ꝙ claues ordinis separentur subiecto. Et ad probationē respondetur, ꝙ in iudicio, siue foro conscientiæ, quē principaliter respiciunt claues ordinis, de quibus est præsens sermo, nunquā cōmittitur per papā vna clauis vni & altera alteri, vt puta vni clauis discretionis peccatorum de quibus quis absoluēdus venit, & alteri potestas absoluendi, sed vnus & idē, scilicet cōfessor, qui vtrumq; exercet. ¶ Ad secundā respondetur, ꝙ claues Petro commissæ Matt. 16. non nominātur tantū claues ordinis, sed claues ordinis, & iurisdictionis simul, sicut dicit sanctus Tho. in. 4. di. 18. bene autem concedimus, ꝙ illę claues, scilicet iurisdictionis, & ordinis distinguantur realiter, sicut in sequenti cap. ostensuri sumus. Secundò potest dici, quòd si per claues Matt. 16. tantùm claues ordinis designentur, tunc pluralitas illa clauium non est accipienda penes pluralitatem essentiarum, sed penes diuersitatē actuū, quorū vnus alium præsupponit, sicut suprà commemoratum est: nec oportet quòd oīa, quæ absolutè pluraliter nominantur in scriptura sancta etiā plura sint quo ad essentiam

Ad sextum.

Ad primū contra decimam conclusionē

Ad secūdū.

¶ Ad tertiam rationem respondetur, ꝙ ratio illa procederet, si scientia, quæ dicitur habitus siue infusus, siue acquisitus diceretur hic clauis: hoc non est verū, sed scientia, quæ hic dicitur clauis, est authoritas exercendi actū scientiæ, quæ authoritas quandoq; sine scientia est, quandoq; scientia sine ipsa, sicut patet etiam in iudicibus secularibus. Aliquis enim est iudex habens authoritatē iudicandi, qui non habet iuris scientiā: & aliquis econuerso habet iuris scientiam, qui non habet authoritatē, & ita ratio non procedit. ¶ Consequēter respondendum est ad rationes factas cōtra duodecimam conclusionem. Ad primā respondetur, ꝙ cùm dicitur, quòd claues datæ sint ecclesiæ, non est intelligendum, ꝙ datæ sint singulis de ecclesia: quia sic omnes fideles tam laici, quàm clerici dicēdi essent habere claues ordinis, quod est absurdum. Nec etiam sic est intelligendum, quòd claues præfatæ datæ sint communitati ecclesiæ, vt vniuersitati, ita quòd vniuersitas ipsa vt sic habeat in se subiectiuè & formaliter istas claues quia hoc, vt ostendimus, esse non potest. Dicendū est ergo, ꝙ omnes authoritates dicentes claues datas esse ecclesiæ intelligendæ veniunt hoc modo, quo sancti doctores dicūt: quòd datæ sunt ei in principalioribus membris eius, videlicet in sacerdotibus, & episcopis. Est enim ecclesia vnū corpus diuersa habens membra, in quibus diuersas gratias recipit. iuxta Apostolum. 1. ad Cor. 12. Vnde beatus Hiero. super illud Matth. 16. Tibi dabo claues regni cælorum. dicit sic. Habēt iudiciariam potestatem omnes Apostoli, habet etiā omnis ecclesia in episcopis & presbyteris. Dicitur autē oīs ecclesia habere in episcopis & presbyteris hanc potestatē. Tū, quia vbiq; terrarū, quā per omnē decursum tēporum vsq; in finē seculi habet, & habitura est. Et ista est vna intelligentia omniū similiū authoritatum. vnde patet, ꝙ similes authoritates non militant cōtra conclusionē nostram & eius correlarium. Est tamē hic notādum, ꝙ licèt soli sacerdotes in ecclesia vtpote qui soli habent claues ligandi, & soluendi absoluant à peccatis: nihilominus hoc dicitur facere ecclesia, secundùm illud Aug. lib. de agone Christiano. qui ait. Nec eos audiam⁹, qui negant ecclesiā Dei oīa peccata posse dimittere, & hoc propter tria. Primò, quia hoc potiores in ecclesia, scilicet presbyteri & episcopi faciunt. Cùm autē, vt dicit Arist. 9. ethi. ciuitas dicitur esse id quod principalissimum

Ad tertium

Ad primum contra duodecimam cōclusionem.

est in ea, solitum est attribui ciuitati siue cōmunitati id, quod faciunt in ea principales: vnde tota ciuitas dicitur facere quod in ea rectores illius faciunt. Et eadem est ratio de omni alia re ex pluribus cōstituta, vt dicit sanctus Tho. in expositione libr. ethi. Secundò, quia nullus habet vsum clauium extra vnitatem ecclesiæ cōstitutus, vt in. c. Nouatianus. 7. q. 1. Propter quod beatus Augu. inquit, ꝙ claues ecclesiæ datę sunt non vni, sed vnitati. Hac ergo ratione doctores sancti vsi videntur hoc modo loquendi, dicentes: Ecclesia dimittit peccata: ecclesia excommunicat: ecclesia absoluit, & huiusmodi. vt in cap. quodcūque. 24. q. 1. quia nullus extra vnitatem ecclesiæ cōstitutus ista agere valet. vt inquit Aug. in cap. multi. & in cap. remissionē. 7. q. 1. Tertiò, quia quēadmodum in alijs sacramentis fides Christi & charitas ecclesiæ operatur: ita etiam in clauibus ecclesiæ. Vnde August. dicit: vt in cap. ecclesiæ charitas. de cons. distin. 4. ꝙ ecclesiæ charitas dimittit peccata. Hinc est, ꝙ quandoque ecclesiæ attribuitur actus ipse clauium: quia fides & charitas ecclesiæ meritoriè interuenit: licèt ministeriali authoritate solis sacerdotibus attribuēdus sit.

Ad secundū ¶ Ad secundam respondetur: quòd non quæcunque scientiā discernendi & peccata iudicandi dicuntur claues regni cælorum, sed tantùm illæ quæ ad hoc se extendunt, vt per eas iudicandus admittatur ad cælestia. huiusmodi autem non fuit potestas sacerdotum legalium, cùm eorum sacerdotium non se extenderet ad cælestia, sed ad figuras cælestium. Cùm autem sacerdotium Christi huius fuerit prærogatiuæ, vt eo homo introducatur in cælestia, profectò potestas, quæ Christi sacerdotium, siue euangelicum consequitur, conuenienter clauis regni cælorum dicitur: non autem potestas sacerdotij leuitici, quæ cum effectu nō aperiebat.

¶ In quo posita distinctione potestatis iurisdictionis ponuntur conclusiones duodecim. Ca. XCVI.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictionis potestas quid sit, ostenditur.*

2 *Iurisdictionis potestas quòd sit duplex secundùm quòd duplex distinguitur forum, scilicet conscientiæ, & forum causarum.*

3 *Iurisdictionis potestas in foro conscientiæ, & potestas iurisdictionis in foro causarum, quòd distinguantur ab inuicem, & separentur.*

4 *Potestas iurisdictionis in foro conscientiæ, & potestas iurisdictionis in foro causarum, quod utraque harum à potestate ordinis distinguatur.*

5 *Potestas iurisdictionis licèt ab ordinis potestate realiter distinguatur, quòd tamen necessaria sit ad hoc, quòd potestas ordinis in suū exeat actū, qui est absolutio à peccatis.*

6 *Potestas iurisdictionis etiam in foro conscientiæ, quòd omnibus sacerdotibus æqualiter non conueniat.*

7 *Potestas spiritualis iurisdictionis in foro causarū siue exterioris iudicij licèt dicatur clauis, quòd tamen non ita propriè & immediatè sicut potestas ordinis, ostenditur.*

8 *Potestati spiritualis iurisdictionis quòd duæ assignentur claues, scientiæ scilicet, & potestatis, sicut in potestate ordinis.*

9 *Claues in potestate iurisdictionis ordinariæ quòd sint una & eadem essentialiter. Et quomodo per relationem ad actus subordinatos distinguātur.*

10 *Potestates iudicum secularium, quòd claues regni cælorum nominari non possint, ostenditur.*

11 *Clauium aliquis usus licèt mulieribus ut Abbatissis & Priorissis aliquādo committatur, quòd tamen eas potestatem clauium habere non conueniat, ostenditur.*

12 *Potestas spiritualis iurisdictionis quòd puris laicis, aut etiam religiosis corona clericali non insignitis conuenire non possit.*

13 *Potestas sacramentalis, siue ordinis licèt immobiliter adhæreat, quòd tamen potestas iurisdictionis separabilis sit, ostenditur.*

DECLARATA mente nostra circa potestatem sacramētalem siue ordinis, consequēs est, vt de potestate iurisdictionali quid nos iuxta doctrinam saniorem doctorum & maximè sancti Thomę sentiamus, enucleemus. Est autem in primis sciendum, quòd potestas iurisdictionis propriè dicitur potestas dicēdi ius per modum imperij ad obseruandum id quod præcipitur obligādo. 1 *Cōclusio prima.* ¶ Circa quam sit ista prima conclusio: 2 quòd

ꝙ poteſtas iuriſdictionis eſt duplex ſecundũ
quòd duplex diſtinguitur forũ, ſcilicet cõſciẽ
tię, & forũ cauſarũ. Patet, quoniã quędam eſt
poteſtas iuriſdictionis in foro conſcientiæ,
quam habet quicũq; habet curam animarũ,
ſecundũ quam poteſt abſoluendos per impe
rium ad aliquid faciendum ligare. Alia eſt po
teſtas iuriſdictionis in foro cauſarũ, per quã
aliquis in negotijs & cauſis diffiniendis, quæ
vertuntur inter hominẽ & hominem, habet
facultatem diffiniendi, & ius etiam in inuitũ
dicẽdi, de qua habetur. di.20.c.1. vbi dicitur.
Aliud eſt terminũ cauſis imponere: aliud eſt
ſcripturas ſacras diligẽter exponere. Per hãc
poteſtatẽ põt quis ad correctionem aliquam
ab eccleſia per excõmunicationẽ ſeparari. de
qua habetur Matth. 18. vbi dicitur. Si eccle-
ſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & pu
blicanus. Amen dico vobis, quæcunq; liga-
ueritis ſuper terrã, erunt ligata & in cælis. vbi
dicit gloſ. Poteſtatẽ tribuit Apoſtolis, vt ſciãt
qui à talibus damnãtur, humanã ſententiam
diuina ſentẽtia roborari. Harum autẽ duarũ
poteſtatũ diſtinctio à quibuſdã doctoribus
deſignatur ſic. Quia poteſtas iuriſdictionis in
foro cauſarũ dicitur poteſtas coerciuæ iuriſ-
dictionis, quia fieri poteſt in inuitũ: poteſtas
verò iuriſdictionis in foro conſcientiæ di-
citur poteſtas iuriſdictionis nõ coerciuę: quo
niã in hoc foro nullus inuitus abſoluitur vel
Secunda. ligatur. ¶ Secunda cõcluſio. Hæ duæ poteſta
3 tes iuriſdictionis diſtinguũtur abinuicem, &
ſeparantur. Patet cõcluſio. Quoniam ſimpli-
ces ſacerdotes curam animarum habẽtes ha-
bent primã, & non ſecundam: vnde excõmu
nicare non poſſunt, niſi ex cõmiſsione eis fa
cta, ſiue in certis caſibus à iure cõceſsis: & ecõ
uerſò multi iudices nõ ſacerdotes in foro cau
ſarum habent ſecundã, qui nõ habent primã,
cùm ſacerdotes non ſint: vnde in foro cõſciẽ
tiæ non obediretur eis, licèt bene in cauſis ſu
Tertia. per quibus iudices ſunt cõſtituti. ¶ Tertia cõ
4 cluſio. Vtraq; harũ poteſtatum iuriſdictionis
diſtinguitur à poteſtate ordinis. Concluſio
patet. Tum primò: quia cũ poteſtas ordinis,
vt ſuprà dictũ eſt in.c. 92. circa concluſionẽ.
6. idẽ ſit eſſentialiter quod character ſacerdo
talis, ſed character ſacerdotalis eſt aliquid rea
le & indelebile in anima impreſſum, & pote-
ſtas iuriſdictiõis nõ ſit huiuſmodi, manifeſtũ
eſt, ꝙ huiuſmodi poteſtates realiter abinuicẽ
diſtinguantur. Tum ſecundò probatur ſic. Il
la diſtinguũtur realiter, quæ ſic ſe habẽt, ꝙ v
nũ poteſt ſtare ſine alio: ſed ſic eſt de iſtis cla
uibus. Nã multi poteſtatẽ ordinis habẽt, qui
nullã habent iuriſdictionẽ, ſicut ſimplices ſa
cerdotes nullã curam regiminis animarũ ha-
bentes. Et ecõuerſò multi habẽt poteſtatẽ iu
riſdictionis, qui nõ habent poteſtatẽ ordinis,
ſicut habentes curã animarũ, qui nondũ ſunt
ſacerdotes. Item archidiaconi, & electi, & plu
res alij officiales non ſacerdotes, qui tamẽ ex
cõmunicare poſſunt. ergo &c. ¶ Quarta con Quarta.
cluſio. Licèt poteſtas iuriſdictionis realiter di 5
ſtinguatur à poteſtate ordinis, nihilominus
neceſſaria eſt ad hoc, ꝙ poteſtas ordinis in a-
ctũ ſuum exeat, qui eſt abſolutio à peccatis.
Probatur concluſio: quia neceſſe eſt, vt diſpẽ
ſator ſacramenti pœnitentiæ talis ſit, qui poſ
ſit imperare aliquid agendũ: imperiũ autem
non competit alicui, niſi ei, qui habet ſuper
alium iuriſdictionẽ. Vnde non ſufficit ꝙ vo-
lũtariè ſe ſubijciat, qui vult abſolui, ſed requi-
ritur, ꝙ authoritate ſuperioris ſit ſubiectus cõ
feſſori. ergo de neceſsitate huius ſacramenti
eſt non ſolũ ꝙ miniſter habeat ordinis pote-
ſtatem, ſed etiam quòd habeat poteſtatẽ iu-
riſdictionis. Secundò patet ſic iuxta ſanctum
Thom. in. 4. cõtra gentiles. Miniſter eccleſiæ
in vſu clauium iudiciũ quoddã exercet: nulli
autẽ iudiciũ cõmittitur, niſi in ſibi ſubiectos,
quod fit per iuriſdictionem. Tertiò confirma
tur ſic. Iudicium eccleſiæ in foro pœnitentię
nõ debet eſſe minùs ordinatũ, quàm iudiciũ
ſeculare: ſed in iudicio ſeculari non quilibet
iudex poteſt iudicare quemlibet hominem,
ſed ſolũ ſibi ſubditum. ergo ſimiliter in foro
pœnitentiæ non quilibet ſacerdos poteſt iu
dicare peccatorem, ſed illũ, qui eſt ſibi ſubdi-
tus. vnde cano. 16. q. 5. q̃d nulli. &c. ¶ Quinta Quinta.
concluſio. Poteſtas iuriſdictionis etiam in fo 6
ro conſcientiæ non cõuenit æqualiter omni
bus ſacerdotibus. Patet cõcluſio: quoniã ali-
q̃bus ſacerdotibus, vtputa epiſcopis, amplior
data eſt iuriſdictio tam quo ad populũ ſubie
ctũ, quàm quo ad caſus reſeruatos: & hoc ra-
tionabiliter. Vnde in veteri lege per cuius ſa-
cerdotij iudicium ſacerdotij euangelici iudi-
cium & poteſtas figurata ſunt, minoribus iu
dicibus non omnia cõpetebat diſcutere, ſed
ad ſuperiores recurrebãt. vnde dicitur Exod.
24. Si quid ortum fuerit quæſtionis, referetis
ad eos, ſcilicet ad Aarõ & Hur, qui amplioris
& ſuperioris erant poteſtatis. ergo ita in ſacer
dotio euangelico conuenienter obſeruandũ
venit, quòd alij alijs poteſtate iuriſdictionis
ſuperiores ſint & maiores. ¶ Sexta cõcluſio. Sexta.
Poteſtas ſpiritualis iuriſdictionis in foro cau 7
ſarum ſiue exterioris iudicij licet dicatur cla
uis, non tamen ita propriè & immediatè ſi-

cut potestas ordinis. Patet conclusio: cùm potestas ordinis sę extendat ad ipsum cęlum immediatè remouendo impedimenta introitus in cælum per dimissionem peccati: potestas autem iurisdictionis directè se extendit ad ipsum cælum, sed mediante ecclesia, extra quam non est salus, sicut nec extra arcam Noe. extra. de sum. trinit. & fide cath. §. vna. Per excommunicationem autem fit homo extra ecclesiam militantem, & per absolutionem intra. Clauis ergo potestatis iurisdictionis, à qua hæc procedunt, non est clauis regni cælorum immediatè, sed mediatè.

Septima. 8 ¶Septima conclusio. Sicut in potestate ordinis duæ assignantur claues, scilicet clauis sciẽtiæ, & clauis potestatis: ita in potestate spiritualis iurisdictiõis. Patet ista cõclusio ex probatione nonæ conclusionis positæ cap. 92. vbi in summa dictum est, quòd in omni actu, qui requirit idoneitatem ex parte recipiẽtis, duo necessaria exigebãtur, videlicet potestas discernẽdi de idoneitate eius, in quẽ iudiciũ est ferendum: & potestas ipsa diffiniendi siue iudicandi in causa. & per hæc distinguũtur duæ claues in foro conscientiæ. Cùm ergo hęc duo ita necessariò requirãtur in foro causarum siue exterioris iudicij sicut in iudicio conscientiæ, sequitur, quòd simili necessitate scientia discernendi, & potestas iudicandi, siue diffiniendi ponerentur claues potestatis iurisdictionis, sicut & potestas ordinis.

Octaua. 9 ¶Octaua conclusio. Sicut claues quæ assignãtur in potestate ordinis nõn distinguũtur essentialiter inter se, sed per relationem ad diuersos actus, sicut dictũ est in cap. 92. circa conclusionẽ. 10. ita claues in potestate iurisdictionis ordinariæ non distinguũtur in essentia authoritatis, sed sunt vna & eadem essentialiter: distinguuntur autem per relationem ad actus subordinatos. Patet cõclusio: quoniam ad eandem authoritatem, ad quam pertinet ex officio diffinire aliquam causam, ad eandem pertinet discretio iusti & iniusti circa illam. Vnde sicut potestas ordinis dicitur vna clauis, scilicet ordinis propter vnitatem essentiæ authoritatis, duæ verò propter dualitatem actuum: ita potestas iurisdictionis in foro exterioris iudicij propter vnitatem essentiæ authoritatis dicitur vna clauis, scilicet iurisdictionis: propter tamen dualitatem actuũ subordinatorum, qui sunt discernere quid sit iustum, & quid nõ, & condemnare vel absoluere, dicuntur duæ claues eisdem nominibus designatæ, quibus claues ordinis nominantur, scilicet clauis sciẽtiæ, & clauis potestatis.

¶Nona conclusio. Licèt apud iudices seculares in causis secularibus terminãdis ad plenũ Nona. 10 iudicandũ requiratur tã potestas discernendi de meritis causarũ, quàm potestas diffiniendi in causis absoluẽdo vel condẽnando: potestates tamen prædictę claues regni cælorum nominari non possunt. Patet conclusio: quoniam præfatæ potestates cùm seculares sint, & per consequens non se extendant ad spiritualia, nec mediatè nec immediatè possunt dici aperire regnum cælorum. ergo non possunt habere rationem clauium respectu regni cælestis. Consequentia est manifesta.

¶Decima Decima 11 conclusio. Licèt conuenienter mulieribus, vt puta abbatissis, & priorissis quãdoque committatur aliquis vsus clauium, scilicet correctio subditarum mulierum, nullo tamen modo conuenit eas habere potestatem clauium. Conuenientia verò primæ partis huius conclusionis patet. Quia cùm necesse sit in omni multitudine ordinata vnum præesse, & alia subijci. primo Politic. & periculosum sit viris regere mulieres, conuenienter vni fœminæ committitur potestas alias regendi & gubernandi. Conuenientia verò secundæ partis conclusionis ostenditur ex eo: quòd mulier nõ est idoneum subiectum principatus, cùm secundùm Apostolum sit in statu subiectionis. Dicit enim Apostolus. Mulieres in ecclesia taceant: non enim permittitur: gloss. ab aliqua authoritate eas loqui, sed subditas esse. &. 1. ad Timoth. secundo. Mulierem docere in ecclesia non permitto, nec dominari. gloss. aliqua prælatione spirituali. Vnde etiam Philosophus dicit in politica sua: quòd corruptio vrbanitatis est, cùm regimen, siue dominium ad mulierem peruenerit. Quod si de regimine, siue potestate terrena verum est, multò magis de spirituali censendum est. Cæterùm hæc conclusio ex eo manifesta nobis sit: quòd beatissimæ virgini Mariæ licèt excellentior sit Apostolis, nõ tamen illi, sed ipsis Christus claues tradidit regni cælorum. vt in capitul. noua. extra de pœnitent. & remiss. dicitur.

¶Vndecima cõclusio. Potestas spiritualis iurisdictionis licèt alijs quàm sacerdotibus Vndecima. 12 conuenire possit, non tamen puris laicis, aut etiam religiosis corona clericali non insignitis. Prima huius conclusionis pars patet ex. 3. conclusione posita in hoc capitulo. Secunda pars patet primò ratione, secundò authoritate. Ratione sic. Spiritualis potestas non connenit nisi huiusmodi assumpto ad statum vitæ spiritualis, & deputato singulariter cultui diuino: sed corona clericalis

clericalis est, per quam primò inter fideles de statu laicorum quis transit ad statum clericorum, & ad mancipandum diuinis officijs. vnde vt notat doc. in. 1. sententiarum distinctio. 25. tonsura est signum distinctiuum, præparatiuum, & susceptiuum. Distinctiuum quidē status clericalis à statu laicali. Præparatiuum vero seu dispositiuum vt transeat ad susceptionem ordinum, quibus spiritualis potestas datur. Est autem susceptiuum honoris regalis: quia per ipsam deputatur quis ad diuinum cultum, seu seruitium. Seruire autem Deo, regnare est: vt dicit Gregorius. ergo non nisi insignito corona clericali potestas iurisdictionis spiritualis committenda est, etiam si habeat monachalem coronam. Authoritate patet præfata conclusio. Primò ex. capit. 1. distinctio. 96. vbi dicitur, quòd non solùm de ordinibus, sed etiam nec de rebus ecclesiasticis laicis legitur aliqua tributa disponendi facultas. Secundò ex capit. decernimus. extra de iudi. vbi ex synodo Eugenij Papę sic dicitur. Decernimus vt laici ecclesiastica negotia tractare non præsumant: & episcopi, & abbates, archiepiscopi, & alij ecclesiarum prælati de negotijs ecclesiasticis maximè de illis, quæ spiritualia esse noscuntur, laicorum iudicio non disponāt: nec propter eorum prohibitionē ecclesiasticam dimittāt iustitiam exercere. ¶Duodecima conclusio

Duodecima 13 est, quòd licèt potestas sacramentalis, siue ordinis immobiliter adhæreat, potestas tamen iurisdictiōis separabilis est. Patet prima pars conclusiōnis huius: quoniam potestas ordinis datur per consecrationem aliquā, omnes autem consecrationes ecclesiæ sunt immobiles manente re quæ consecratur, sicut patet in rebus etiam inanimatis. Nam altare semel consecratum, non consecratur iterum, nisi fuerit dissipatum: ergo talis potestas secundùm suam essentiam manet in homine, qui per consecrationem eam est adeptus quā diu viuit, siue in schisma siue in hęresim labatur. Quod patet ex hoc, quòd rediens ad ecclesiam, non iterum consecratur. sicut dicit beatus Augusti. contra Donatistas. Secunda pars conclusionis etiam patet: quia cùm potestas iurisdictionis non per consecrationem detur, sed ex simplici iniunctione hominis conferatur, non immobiliter hęret his quibus cōfertur, vnde in schismaticis & hæreticis non manet. patet sicut dicit Augusti. contra Donatistas. Non enim possunt absoluere, aut excommunicare, aut indulgentias facere. sicut ex cap. Nouatianus. colligitur. 7. quæstio. 1. vbi beatus Cyprianus inquit. Qui nec vnitatem spiritus, nec coniunctionem pacis obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo, atque à sacerdotum collegio separat episcopi, nec potestatem potest habere, nec honorem. Idem etiam potest colligi ex eo quod Alexander. 2. dicit in capit. audiuimus. vigesimaquarta quæstione prima. & quod Nicolaus Papa dicit in capit. miramur. ibidem.

¶In quo ponuntur aliquæ obiectiones contra aliquas conclusiones positas in præcedenti capitulo. Cap. XCVII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersus id quod dictum est suprà, quòd habentes ordinis potestatem, in actum clauium absoluendo aliquem à peccatis exire non possunt, nisi authoritatem iurisdictionis habeant.*

Aduersus maximè duas conclusiones positas in præcedenti capitulo obijcitur ab aduersarijs. Et primò contra conclusionem quartam: in qua habetur in sententia, quòd habentes potestatem ordinis, in actum clauium absoluendo aliquem à peccatis exire non possunt, nisi habeant authoritatem iurisdictionis. Arguitur sic rationibus domini Durandi in. 4. distinctio. 18. vbi multis rationibus probare nititur, quòd circumscripta omni ordinatione ecclesiæ quilibet sacerdos potest quemlibet absoluere. ¶Primò sic. Cōcurrētibus omnib⁹ ad sacramentū quæ sunt de necessitate sacramenti & debita dispositione suscipientis est verum sacramentum, & suscipiens recipit omnem effectum sacramenti: sed circumscribendo à sacramento pœnitentiæ omnē ordinationē ecclesię quilibet sacerdos est debit⁹ minister, & cōfessio oim peccatorū est debita materia, forma autem debita est. Ego te absoluo. &c. *Cōtra quartam conclu.* *Arg. primū* 1

 confi-

confitens autem si sit pœnitens est sufficiẽter dispositus ad suscipiendum tã sacramentum, quàm effectũ sacramenti:ergo eis concurrentibus nou solùm est verũ sacramentũ, sed etiã suscipiens verè suscipit omnẽ effectũ sacramẽti. Maior patet. Minor est clara quãtũ ad materiã & formã sacramenti, sed dubia quãtũ ad ministrũ & dispositionẽ sacramẽti: & quãtũ ad hoc probat trib⁹ medijs. ¶ Primò sic:quia ꝙ quilibet sacerdos nõ sit debit⁹ minister, nec quilibet peccator pœnitens sit sufficienter dispositus ad recipiẽdum sacramẽtum pœnitentiæ & eius effectũ à quolibet sacerdote, nõ potest dici nisi quia pœnitentia est sacramẽtũ iudiciale, & ideo requirit ꝙ minister eius sit sacerdos iurisdictionem hãbẽs, & ꝙ iudicãdus sit eius subditus: quod nõ inuenitur in quolibet sacerdote respectu cuiuslibet peccatoris: sed istud nõ cogit: quia si pœnitẽtia sit sacramẽtũ iudiciale, est volũtariũ. Vnde sacerdos qui est iudex iu sacramẽto pœnitẽtię magis est arbitrarius de volũtate partiũ assumpt⁹, q̃ habẽs de se iurisdictionẽ super partibus eis inuitis, vel altera inuita. Cùm enim sacramẽtũ pœnitẽtię agatur inter Deũ & hominẽ, cõstat ꝙ sacerdos ex parte Dei est iudex volũtariè assumptus, qui fecit sacerdotes mediatores & arbitros inter se & homines. Et ita est ex parte hominũ: quia quãtũcunq; sacerdos sciret peccatũ pœnitẽtis nisi ipse pœnitens volũtariè exprimeret & exponeret se iudicio sacerdotis, nõ posset sacerdos iudicialiter agere cũ eo quo ad forũ pœnitẽtiæ. ergo peccator volũtariè se subdẽs iurisdictioni sacerdotis, assumit ipsum quasi arbitrũ, quẽ Deus ad hoc assumpsit prius: videtur ꝙ iste sit verus iudex, & ille verus subditus, dũ tamẽ sit pœnitẽs. ¶ Secundò cõfirmat sic. Papa nulli potest esse subditus nisi quãtũ volũtariè alteri se subijcit. ex iure enim diuinõ nulli subijcitur, sed omnibus pręest. ex iure etiã humano nulli potest subijci: quia statuta canonũ Papã nõ obligãt sicut nec leges imperatorẽ. vt notatur extra de cõsti. c. 1. in glo. ergo cũ subijciat se alteri iu foro pœnitẽtiæ, necesse est ꝙ sufficiat subiectio q̃ fit ex mera volũtate. ¶ Quod etiã patet tertiò ex alio: quia Papa non potest se subijcere iurisdictioni alterius quo ad forũ cõtẽtiosum. vnde nõ potest cõmunicare alicui ꝙ excõmunicet eũ, nisi sentẽtiæ eius paruerit: quia talis iurisdictio inuoluntaria est quo ad subditum, & ex alterius voluntate dependet, & similiter esset in iurisdictione fori pœnitentiæ nisi esset mere voluntarium. ¶ Secundò sic principaliter. Si ex ordinatione diuina minister sacramenti esset habens iurisdictionem in casu extremæ necessitatis, non posset quilibet sacerdos quemlibet peccatorẽ absoluere: quia nulla necessitas mutat ministrũ à Deo institutũ. Vnde sicut in extrema necessitate nullus potest absolui sacramẽtaliter nisi à sacerdote, eo ꝙ sacerdos est institutus minister sacramẽti pœnitentiæ: sic nullus potest absolui nisi à sacerdote habente iurisdictionem, si iurisdictio requireret ad ministrũ ex institutione Christi. Tenet aũt ecclesia, ꝙ in casu necessitatis quilibet sacerdos potest quemlibet peccatorẽ absoluere đ quolibet peccato, nec ecclesia fortè posset ordinare cõtrariũ. ergo. &c. ¶ Tertiò idem patet sic: quia dato ꝙ minister sacramenti sit sacerdos habens iurisdictionẽ, idem sequitur: quia cònsuetudo dat iurisdictionem: sed tunc fuisset consuetudo, ꝙ quilibet absolueretur à quolibet. ergo. &c.

Probatio. *Confirmatio prima.* *Cõfirmatio secunda.* *Secundum.* *Tertium.*

¶ In quo respondetur ad obiectiones factas in præcedenti capitulo. Capit. XCVIII.

SVMMARIVM

Obiectiones factæ aduersus id quod dictum est in præcedenti cap. diluuntur.

Anè absq; omni dubitatione tenẽdũ videt, ꝙ nullus sacerdos potest vsum clauiũ habere absoluẽdo aliquẽ à peccatis, nisi adiunctã habeat potestati ordinis potestatẽ iurisdictionis. Vñ fatẽdũ est, ꝙ sacerdos carẽs iurisdictione nõ est debit⁹ minister sacramẽti pœnitẽtiæ nõ solùm ex ordinatione ecclesię, sed ex ordinatiõe diuina. quod sic ostẽditur. Cõcurrẽtibus omnibus, quę ex ordinatione diuina reqrunt ad sacramẽtũ, ecclesia, vel Papa nõ potest impedire effectũ sacramẽti: quia sicut ecclesia vel Papa nõ potest immutare sacramẽtũ, ita nõ potest eius effectũ impedire, cõcurrẽtibus illis, quę ex ordinatione diuina requirũtur. Cùm ergo peccator cõfitendo & pœnitẽs sit sufficiẽter disposit⁹ ad recipiẽdũ tã sacramẽtũ q̃ rẽ sacramẽti, & integra cõfessio peccatorũ sit materia debita ex ordinatione diuina, vt tenet ecclesia, si sacerdos carens iurisdictione

iurisdictione ex ordinatione diuina sit debit⁹ minister, ecclesia non potest impedire, quin peccator cõfitens & pœnitẽs à sacerdote tali nõ habẽti iurisdictionẽ sit verè absolut⁹. Sed cõstat de facto, ꝙ ecclesia impedit: quia tenet ꝙ talis nõ sit absolutus, sed tenetur iterũ eadẽ peccata cõfiteri. Si fortè dicatur, ꝙ talis non est absolutus: nõ quidẽ propter defectũ ministri, sed ꝙ cõfitendo sacerdoti alteri ꝗ̃ habẽti iurisdictionẽ super ipsum peccauit faciendo cõtra ordinationẽ ecclesiæ, vnde cõfitẽdo alteri ꝗ̃ debet secũdùm ordinationem ecclesię mortaliter peccãs absolutiõis beneficiũ recipere nõ poterat. Sed hoc nõ valet: quia nõ cõstat ꝙ mortaliter peccet cõfitẽdo alteri ꝗ̃ ꝓprio sacerdoti: cùm ecclesia sub pręceptione nõ prohibuerit, licèt ordinauerit, ꝙ quilibet semel in anno suo proprio sacerdoti cõfiteatur: peccatũ autẽ veniale nõ impedit fructũ absolutionis. & præcipuè hoc cõstat, si ex deuotione & nõ ex cõtẽptu cõfiteatur ignorãs ordinationẽ ecclesiæ. Præterea ecclesia nõ tenet, ꝙ talis nõ sit absolut⁹, quia subijciẽdo se alteri quàm deberet, peccauit: quoniã hoc sine omni peccato potest fieri, si sacerdos dicat se habere authoritatẽ. Sed pro tãto tenet ecclesia, ꝙ iste nõ sit absolutus: quia cõfessus est nõ habẽti authoritatẽ super ipsum. Si aũt dicatur, ꝙ est verè absolutus, sed ecclesia nõ tenet eũ absolutũ propter pericula quæ inde possent sequi. Hoc autẽ esse nõ potest: quoniã incõuenientissimum est dicere, ꝙ ecclesia dogmatizaret falsitatẽ: qđ faceret, si eũ, qui verè & realiter sacramẽtaliter esset absolut⁹, teneret, ac doceret nõ esse absolutũ. Patet ergo, ꝙ simplex sacerdos carẽs iurisdictione nõ est debitus minister sacramẽti pœnitẽtiæ. Et hinc est, ꝙ in definitione clauiũ aliud ponitur pertinẽs ad ordinẽ, & aliud pertinẽs ad iurisdictionẽ: cùm dicitur, ꝙ est potestas ligãdi atq; soluẽdi, qua ecclesiasticus iudex dignos recipere debet & indignos excludere habet à regno. ¶His habitis dicẽdũ est ad rationes in contrariũ. *Ad primũ.* Ad primã cùm dicit ꝙ sacerdos carẽs iurisdictione est debit⁹ minister. respõdetur ꝙ hoc nõ sit verũ. *Ad probationem.* Et quod ad probatione huius inducitur, ꝙ minister hui⁹ sacramẽti est arbitrarius de volũtate partium assumptus, nõ valet: quia licèt de volũtate Dei voluntariè sit assumptus in sacerdotẽ, nõ sequitʳ tamẽ ex hoc, ꝙ ex volũtate Dei sit ꝙ vtatur claue in quẽlibet, nisi alio modo probet. Sicut licèt ex volũtate regis sit, ꝙ aliquis efficiatur balliuus, vel præpositus: ex hoc tamẽ nõ habet, ꝙ possunt suo officio vti in quemlibet sui regni. Et quod dicitur, ꝙ ex parte subditi sit etiã voluntarius: dicimus ꝙ requiritur ex parte cõfitentis, ꝙ voluntariè sua peccata cõfiteatur: nõ quod ista voluntaria cõfessio prębeat authoritatẽ absoluendi sacerdoti, sed ꝙ est dispositio necessaria ad hoc, ꝙ cõfitens beneficiũ recipiat absolutionis. Potest enim aliquis peccator alicui voluntariè cõfiteri, cui authoritatẽ absoluendi nõ dedit, vt de se patet. *Ad cõfirmationẽ primã.* Ad illud quod secundò inducebatur in cõfirmatione superioris rationis respondetur, ꝙ Papa potest se subijcere cui voluerit, cùm cura illius nulli sit determinatè cõmissa, ad cui⁹ arbitrium satisfacere habet. Nõ sic autem est de alijs, quorũ cura cõmissa est alteri, vtputa Petro, qui pastor cõstitutus est omnium fidelium, secundùm illud. Pasce oues meas. *Iohan. vlti.* Vnde si Petrus mortaliter peccasset, tenebatur cõfiteri: & quia nulli erat spiritualiter obligatus, poterat cuiq; sacerdoti se subijcere, & subijciendo iurisdictionem dare in seipsum in foro conscientię. licèt ipse in seipsum vti clauiũ potestate non posset. & ita de successoribus. Et si dicatur, quòd nõ potest dare quod non habet in se. Respõdetur, quòd licèt nullus det quod nõ habet, dat tñ aliquis aliquid quod nõ eo modo, sed alio modo habebat. Vñ prę latus dat prębendã, quã nõ habet ad posidendum, sed ad dãdum. Sic in hoc loco Papa dat alijs iurisdictionẽ quã habet, sed nõ in seipsũ per seipsum exercendã, sed per aliũ. Quare vt dominus Bonauen. dicit in. 4. di. 19. licet quia iurisdictio & subiectio est ad alterũ nõ posit quis sibi esse subiectus, nihil tamen prohibet ipsum subijci posse alij, maximè si est liberæ potestatis. Quod pro tanto dicimus: quia & si alij quorũ cura commissa est aliquibus, determinatè hoc facere non possunt: is tñ, qui nulli determinatè subiectus est, sed est liber, potest hoc facere. Sicut & si.a. seru⁹ Petri nõ potest se facere seruũ Martini: tñ.b. q liber est potest se alteri tanꝗ̃ seruũ aut simpliciter aut quo ad aliquid submittere. ¶Ad secundam *Ad cõfirmationẽ secũdã.* confirmationem respõdetur, quòd ratio facta vt dicit dominus Bonauen. dupliciter deficit. Primò, quia excommunicatio est cõntra hominem, sed absolutio pro homine: & homo non potest authoritate vti pro se, quã uis posset cõtra se. Secundò vt dicit sanctus Tho. & dominus Bonauen. quia exterius iudicium est secundùm homines, siue inter homines: iudicium verò confessionis est quo ad Deum, apud quem aliquis redditur minor ex hoc quod peccat, non autem apud hominum prelationes. Et ideo in exteriori iudicio

sicut

ſicut nullus in ſeipſum ſententiam dare poteſt excommunicationis, ita nec alteri committere vt ſeipſum excommunicet: ſed in foro conſcientiæ poteſt alteri committere abſolutionem ſui, licèt ea ipſe vti non poſſet ſicut ſuperius dictũ eſt. Ad ſecundũ argumentũ. ¶Ad ſecundã rationẽ principalẽ reſpondemus negando conſequẽtiã. Quoniã vt inquit ſanct⁹ Tho. in. 4. di. 20. poteſt vti iuriſdictione alterius ex eius volũtate: quia ea quæ iuriſdictionis ſunt, poſſunt cõmitti. Ex voluntate autẽ eccleſiæ eſt, quòd vnuſquiſq; ſacerdos nõ habens iuriſdictionẽ habeat vſum iuriſdictionis in articulo neceſſitatis, & hoc maximè apparet quantũ ad ſententias excõmunicationis, à quibus cõſtat, ꝙ ſacerdos inquantũ ſacerdos eſt, abſoluere nõ poteſt: & tamẽ in articulo neceſſitatis poteſt quidẽ: quod nõ poteſt eſſe, niſi ex iuriſdictione cõmiſſa in illo caſu. Ad tertium ¶Ad tertiã principalẽ reſpõdetur, ꝙ cùm dicitur ꝙ cõſuetudo dat iuriſdictionẽ, dicimus ꝙ hoc verũ ſit, ſi cõſuetudo iuſta ſit, & nõ præiudicãs iuri diuino, ſiue intentioni legiſlatoris, ſecùs iuriſdictionẽ non daret. Cùm autẽ iure diuino omnis chriſtianus dẽpto Petro vel eius ſucceſſore ſatiſfacere debet, cõtraria cõſuetudo ſi fuit, nõ valuit. Et ſi aliqui in principio eccleſię legãtur, vtputa Apoſtoli, vel alij ſancti apud eos, apud quos declinabãt, clauiũ poteſtate indifferenter vſi fuiſſe, hoc nõ tamen ſufficit, niſi volũtate expreſſa Chriſti aut Petri: & ita per conſequens authoritate fulti hoc egerant.

¶Oſtendens, quòd poteſtas ſpiritualis clauium tam bonis ſacerdotibus quàm malis communis eſt. Cap. XCIX.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtas ſpiritualis clauiũ ꝙ ſit cõis ſacerdotibus tã bonis quàm malis oſtenditur.*

Vòd autem ſpiritualis poteſtas clauiũ non tantùm bonis ſacerdotibus ſed etiã malis & dyſcolis cõmunis ſit, ita vt per malos ſicut per bonos ſacramẽta diſpẽſari poſſent, facilè eſt oſtendere multis rationibus.

1 ¶Pro quo in primis conſiderandũ iuxta ſanctũ Tho. in. 4. di. 19. ꝙ agens per ſe, & agens inſtrumentale in hoc differunt, quòd agens inſtrumentale non inducit in effectum ſimilitudinem ſuam, ſed ſimilitudinem principalis agentis. Principale autem agens inducit ſimilitudinem ſuam. Et ideo ex hoc aliquid cõſtituitur principale agens, quòd habet aliquã formam, quam in alterum transfundere poteſt. Non autẽ ex hoc conſtituitur agens inſtrumentale, ſed ex hoc, ꝙ eſt applicatum à principali agente ad effectum aliquem inducendum. Cum ergo in actu clauium principale agens ſit ipſe Chriſtus vt Deus per authoritatem, vt homo per meritũ, ex ipſa plenitudine diuinæ poteſtatis & bonitatis in eo & ex perfectione gratiæ conſequitur, ꝙ poſſit in actum clauium. Sed homo alius nõ poteſt in actũ clauiũ ſicut per ſe agens: quia nec ipſe alteri gratiã, qua remittũtur peccata, dare poteſt, nec ſufficienter mereri: & ideo non eſt niſi ſicut agẽs Inſtrumẽtale: vnde & ille q̃ effectum clauium conſequitur, non aſſimilatur vtenti clauibus, ſed Chriſto. Et propter hoc quantũcũq; aliquis habeat de gratia, nõ poteſt pertingere ad effectũ clauium, niſi applicetur ad hoc quaſi miniſter per ordinis ſuſceptionem. Patet ergo, ꝙ poteſtas ſpiritualis in miniſtris eccleſię ſicut per bonitatẽ vitæ non acquiritur, ſic nec per malitiam amittitur. ¶Secundò hoc idem oſtenditur ſic iuxta ſanctũ Tho. in. 4. cõtra gentiles. Nihil poteſt in id, quod eius facultatẽ excedit, niſi accepta aliunde poteſtate: quod tã in naturalibus quàm in ciuilibus patet. Nõ enim aqua calefacere poteſt, niſi accipiat virtutẽ calefaciẽdi ab igne. Nec balliuus ciues coërcere poteſt, niſi accepta poteſtate à rege. Ea autẽ quę in ſacramentis aguntur, facultatẽ humanam excedũt: ergo nullus poteſt ſacramẽta diſpẽſare quãtũcũq; ſit bonus, niſi poteſtatem accipiat diſpenſandi. Bonitati autẽ malitia opponitur & peccatum: ergo nec per peccatũ ille qui poteſtatẽ accipit impeditur quo minus ſacramenta diſpẽſare poſsit. ¶Tertiò ſic. Homo dicitur bonus vel malus ſecũdùm virtutẽ vel vitiũ, qui ſunt habitus quidã: habit⁹ autẽ à potentia in hoc differt, ꝙ per potẽtiã ſumus potentes aliquid facere: per habitũ autem non reddimur potentes vel impotentes ad aliquid faciendum, ſed habiles vel inhabiles ad id quod poſſumus bene vel malè agendũ: per habitũ ergo nec datur nec tollitur nobis aliquid poſſe, ſed hoc per habitum accipimus, vnde bene vel malè aliquid agamus. Nõ ergo ex hoc quòd aliquis eſt bon⁹ vel malus, eſt aliquis potens vel impotens ad diſpen-

ſandum

sandum sacramenta, sed idoneus vel minùs idoneus ad huiusmodi dispensandū.¶Quartò sic. De bonitate & malitia alteri⁹ hominis homo iudicare non potest. hoc enim solius Dei est, qui occulta cordis rimatur. Si enim malitia hominis impedire posset actum clauium siue effectum sacramenti, nō posset homo habere fiduciam certam de sua salute, vt conscientia sua libera maneret à peccato: dato enim illo, nemo sciret, vtrùm absolueret vel ligaret, & vtrùm absolutus sit vel ligatus, & ita dubitatio maxima & perplexitas in ecclesia Dei relinqueretur: quod nullo modo conuenit constitutioni ecclesiæ, quæ fundata est in fundamento veritatis æternæ. ergo. &c.¶Quintò sic. Si potestas clauium sequeretur sanctitatē vitæ, cùm tota die fiat transmutatio in sanctitate, quia qui modò minùs sanctus est, fit magis sanctus & econuerso: sequitur quòd modò subditus fieret prælatus, & modò prælatus subditus, & ita nulla stabilitas esset in ecclesia, quod exhorret fides recta. ergo idem quod prius.¶Sextò idē ostenditur ex eo quod dominus ait. Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi: quæ autem dicunt vobis seruate, & facite: secundùm autem opera eorum nolite facere. Ecce quòd malis prælatis Christus iubet obediendum: quod non faceret, nisi in eis etiam malis existentibus spiritualis potestas maneret. Non ergo propter peccata ministrorū potestas spiritualis eis collata amittitur, aut minuitur in eis. Ex quibus manifesta luce excluditur primò error dicētium, quòd omnes boni fideles habent potestatem sacramenta dispensandi. Secundò error dicentium, quòd nulli mali sacerdotes habent potestatem dispensandi sacramenta. Tertiò error dicentiū, quòd omnis potestas spiritualis à Christo ecclesiæ ministris data, sit iā euacuata propter malitiam eorum. *Matth. 23.*

¶In quo ponuntur obiectiones aliquæ aduersariorum contra ea quæ dicta sunt in capitulo præcedenti. Capit. C.

SVMMARIVM.

1 *Valdensium, seu pauperum de Lugduno error circa potestatem clauium, recitatur.*

Verunt autem quidam perditi homines nomine Valdēses, qui dogmatizare præsumpserunt solis sacerdotibus, qui vita & doctrina pollerent, sicut apostoli, concessum esse potestatem ligandi & soluēdi. Quem errorem authoritatibus & rationib⁹ fulcire conati sunt. *Error Val.* ¶Primò sic. In donatione, siue promissione clauium, quæ facta est Petro, primò commēdatus est Petrus. vnde dictum est sibi. Beatus es Simon bariona. & postea sequitur. Et ego tibi dabo claues regni cælorum. ergo videtur ꝙ si claues regni cælorum datæ sint Petro ratione bonæ & fidelis confessionis, & in Petro datæ sunt omnibus sacerdotibus, vt Ambro. Hiero. & Augu. testantur, quòd ad illos tantùm clauium potestas deriuata sit, qui Petri in vita & doctrina imitatores sunt. Vnde Augu. dicit super Ioh. ꝙ quando dictū est Petro. Tibi dabo claues regni cælorum. Petrus typum gerebat bonorum. ergo videtur ꝙ soli boni sacerdotes habeant vsum clauium. *Argu. primum. 1* ¶Secundò sic. Iohan. 20. cùm datæ sunt claues Apostolis, dictū est. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata. &c. Si ergo ante donationem siue vsum potestatis dedit illis Christus spiritum sanctū, videtur ꝙ qui non habeant spiritū sanctū, nō habeant potestatē siue vsum clauiū: sed mali nō habent spiritū sanctū, quia vt habetur Sapientiæ. 1. Spiritus disciplinę fugiet fictū. ergo. &c. *Secundum.* ¶Tertiò ex eo quod ait beatus Aug. in lib. de baptismo. & recitatur de cō. di. 4. in c. quomodo. Sacramētū gratiæ dat Deus etiā per malos, ipsam verò gratiā non nisi per seipsum, vel per sanctos suos: & ideo remissionē peccatorū per seipsum facit, vel per ipsius colūbæ mēbra. Sed remissio peccatorum est vsus clauiū, ergo peccatores, qui nō sunt colūbę mēbra, vsum clauiū nō habēt. *Tertium.* ¶Quartò ostēditur idē ex illo Aug. quod habetur in c. remissionē. q. prima. Remissionē peccatorū auari nō dāt, quę per orationē. i. per colūbę gemitū datur. & sequitur. Nō enim raptoribus & fœneratoribus dominus dicit: si cui remiseritis peccata, remittētur eis: eui nō remiseritis, tenebūtur. ergo id quod pri⁹. *Quartum.* ¶Quintò arguitur ex illo Gre. Illi soli habent in hac vita positi ligandi & soluendi potestatē, sicut sancti Apostoli, qui illorū exempla simili cū vita tenent. *Quintum.* ¶Sextò idē arguitur ex dicto Origenis dicentis, vt deducit magister sententiarum in. 4. distin. 28. Hæc potestas soli Petro concessa est, & imitatoribus eius. Nā quicūq; vestigia *Sextum.*

vestigia Petri imitantur, habent rectè ligandi & soluendi potestatem. ¶Septimò ratione sic. Nullus sapiens rex dispēsationem thesauri sui committit suo inimico: sed vsus clauium consistit in dispensatione thesauri cælestis regis, ergo mali sacerdotes, qui cùm per peccatum mortale sint inimici Dei, non videntur habere vsum clauiū. ¶Octauò sic. Nullus sapiens distributor dat potentiam distribuendi illi, quem scit omnino indignum: sed peccator in peccato existens est omnino indignus tali potestate absoluendi scilicet & ligandi, & dominus hoc nouit, qui talem tribuit potestatem: ergo vel Deus insipienter largitur dona sua, quod non est dicendum: vel nulli tali indigno tribuit talē potestatē.

Septimum. *Octauum.*

¶In quo dātur responsa ad obiectiones factas. Cap. C I.

SVMMARIVM

1 *Obiectiones factæ contra id quod dicitur, quòd sacerdos tam bonus quàm malus habet potestatem spiritualem clauium, diluuntur.*

Præmissis non obstantibus, dicendum est vt priùs, videlicet ꝙ potestas dispensandi sacramenta siue clauium vsus communis sit tam sacerdotibus bonis quàm malis. Quod etiam conuenientissimè, atque sapientissimè ordinatū esse sic ostēdit sanctus Thom. in. 4. cōtra gentiles. Inconueniens videtur, vt spē salutis in bonitate puri hominis quis ponat. Dicitur enim. Maledictus homo qui cōfidit in homine. si autem homo consequi salutem per sacramenta non speraret nisi à bono ministro dispensata, videretur spem suæ salutis aliqualiter in homine ponere. Vt ergo spem nostræ salutis in solo Christo ponamus, qui Deus & homo est, confitendum est, quòd sacramenta sunt salutaria ex virtute Christi, siue per bonos, siue per malos ministros dispensentur. Dicendum est ergo ad rationes factas in oppositum. Pro quarum solutione notandum iuxta dominum Bonauen. in. 3. sententiarum. di. 10. quòd dupliciter loqui possumus de clauium collatione alicui. Aut quantū ad ea quę sunt de necessitate, aut quantū ad ea quę sunt de idoneitate. Si loquamur primo modo quantum ad ea quę sunt de necessitate siue ad esse clauis, sufficit donum spiritus sancti secundùm gratiā gratis datam. Hoc enim infallibiliter secundùm diuinam institutionem datur omni suscipiēti ordinis sacramentum, siue sit bonus siue sit malus. Ratio autem huius est: quia donum gratiæ gratis datæ non repugnat iniquitati, quia insimul esse potest cum ea: sicut patet in scientia & in alijs donis. Et rursus peruersitas non repugnat vtilit[illegible]ullius doni: sicut enim prædicator malæ vitæ sæpe bene prædicat, & frequēter fructificat: propter quod dominus noluit prohibere eum, qui in nomine eius eijciebat dæmonia, quanuis eum non sequeretur. vt habetur Matth. 9. quia hoc erat ad vtilitatem aliorum: sic quia bonum illud gratiæ gratis datæ ordinatum est ad vtilitatem communem, quanuis non valet accipienti, tamen valet alijs. Et ideo dominus, qui in distributione sacramentorum vtilitatem communem considerat, & suam institutionem non retractat, malis etiam cōfert istam potentiam, qui ordinati sunt secūdùm ecclesiæ catholicæ formā. Si ergo quantum ad id quod de necessitate clauiū loquamur, siue quantum ad esse, siue quantum ad executionem, cùm nihil exigatur ad hoc nisi ordo & iurisdictio præfata, potestas clauium tam in bonis quàm in malis est. Si autem loquamur quantum ad ea quæ spectant ad idoneitatem, cùm ad debitum vsum officij concurrat meritum & authoritas prælationis, conuenit vt talis habeat charitatem, siue vitæ sanctimoniam: quia cùm illud sit officiū mediatoris & recōciliatoris, & authoritas ista sit iudiciariæ potestatis, & nullus sit bonus mediator qui est inimic⁹, nullusq; sit bonus iudex in ea causa, in qua est reus, conuenientissimū est, vt minister hui⁹ potestatis sit mūdus, & sanctus. Vnde Isa. 52. Mūdamini qui fertis vasa domini. aliàs & si minister sit, nō tamē idoneus siue dignus est. ¶His notatis, facilè est respōdere obiectis. Ad omnes nāq; authoritates inductas in oppositū vnica responsio dari potest, videlicet, ꝙ loquātur de clauibus, siue de vsu earū quātū ad idoneitatē, nō autē quātū ad necessitatē: quoniā licèt omnes sacerdotes habeāt potestatē soluēdi & ligandi, non tamen rectè ac dignè habēt, nisi qui vitam & doctrinam apostolicam seruant. Vnde præmissæ authoritates non dicunt malos sacerdotes potestatem pręfatam non habere, sed illos solos dignè ac rectè hac potestate vti significant, qui prædití sunt vita & doctrina Apostolica. vt exponit

Hiere. 17. *Responsio cōis ad obiecta.*

Ad primũ. nit magister sententiarum in 4. dist. 20. ¶Ad primum igitur respondetur, ꝙ licet vitæ sanctimonia requiratur in ministro vtente claue de congruitate, non tamen de necessitate, vt superius ostẽsum est. Vnde cùm soli Apostolorum imitatores dignè rectèque possint ligare & soluere, ratio illa bene probat, ꝙ nemo dignè habeat vsum clauium, qui non fuerit sanctimoniæ Petri imitator. Ad quem sensum dicit Augusti. ꝙ beatus Petrus, qui cum potestate habuit idoneitatem in receptione

Ad secundũ clauium figuram gesserit bonorum. ¶Ad secundam, & est eadem respousio. Dicimus enim, ꝙ ad vsum clauium requiritur de necessitate donum spiritus sancti: intelligẽdo per donum spiritus sancti donum gratiæ gratis datæ, quod est ipsa potestas clauium. Sed intelligendo per donum spiritus sancti donum gratiæ gratum facientis, non requiritur de necessitate, ita vt fine eo fieri non possit, bene de congruitate. Siue quia fine eo incongruè, vel non rectè fit ex parte vtentis, quanuis subijciens se clauibus, clauium consequa-

Ad tertium tur effectum, & ideo ratio nõ procedit. ¶Ad tertiam respondetur, ꝙ beatus August. vt dicit sanctus Tho. loquitur de remissione peccatorum secundùm ꝙ sancti homines cooperãtur ad ipsam non ex vi clauium, sed ex merito congrui. Et ideo dicit, quòd etiam per malos sacramenta ministrat, inter quæ absolutio sacramentalis computanda venit, sed per membra columbæ, id est per sanctos viros facit remissionem peccatorum inquantum eorum intercessionibus peccata remittit. Vel potest dici, quòd membra columbæ nominat omnes ab ecclesia non præscisos, qui enim ab eis sacramenta recipiunt, gratiã consequuntur: non autem qui recipiunt ab illis, qui sunt ab ecclesia præscisi, quia hoc ipso peccant, excepto baptismo, quem in casu necessitatis licet etiam ab excommunica-

Ad quartũ. to recipere. ¶Ad quartam respondetur eodem modo, quòd August. loquitur de remissione peccatorum, quæ fit non vi clauium, sed merito congrui, siue suffragio orationis ecclesiæ. vnde ait: quæ per orationem, id est columbæ gemitũ datur. Vel loquitur quantum ad idoneitatem, nõ quantum ad necessitatem. Vnde gloss. decreti dicit sic. Auari remissionem peccatorum non dant, id est non sunt digni dare. Vel etiam per auaros raptores & fœneratores intelligit præscisos,

Ad quintũ. vt eadem gloss. etiam exponit. ¶Ad quiutã respondetur, quòd dictum beati Grego. accipiendum est quemadmedum dictum beati Augu. scilicet quantum ad idoneitatẽ vsus clauium seu dispensationis sacramentorum: quoniam verissimum est, quòd nullus dignè rectèque hoc exequi potest sicut Apostoli, nisi qui eorum doctrinam & vitam imitatus fuerit. ¶Ad sextam, quæ est authoritas Ori- *Ad sextum.* genis, eodem modo est respondẽdum. ¶Ad *Ad septimũ* septimam rationem respondetur iuxta sanctum Tho. in 4. ꝙ cùm dicitur, quòd nullus sapiens. &c. hoc verum sit de rege, qui defraudari, aut decipi possit, quales sunt reges terreni. Talis autem non est rex cælestis, qui defraudari non potest. Quicquid enim facit, totum ad eius honorem cedit, etiam quòd aliqui malè clauibus vtantur: quia nouit ex malis bona elicere, & etiam per malos multa bona facere. & ideo non est simile. ¶Ad octa- *Ad octauũ.* uam iuxta dominum Bonauentu. in. 4. respondetur dupliciter. Primò, quòd Deus nõ dat indigno propter se, sed propter communem vtilitatem. & ideo malus quanuis non sit dignus habendi, potest tamen esse vtilis, & ideo ei confert. Secundò dicitur, quòd hoc facit Deus ad ostendendum abundantiam largitatis suæ, qua solem suorum oriri facit *Matth. 5.* super bonos & malos. Et hæc pro primo huius summæ libro.

¶Libri primi summæ de Ecclesia, qui de vniuersali Ecclesia tractauit, finis.

¶LIBER SECVNDVS, qui de Romana ecclesia, & de eius Pontificis primatu tractaturus est, incipit.

¶Ostendens quòd in ecclesia sit ordo. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Ordo secundùm gradus superioritatis & inferioritatis quòd in ecclesia sit ponendus, probatur.*

2 *Hierarchia unde dicatur. Et qualiter à beato Dionysio definiatur.*

EXPLE-

XPLETO sermone de vniuersali eccl'ia in superiori libro, reliquũ est, vt secũdum librum, in quo de ecclesia Romana, & pontificis eius primatu nos loqui polliciti sumus, attingamus. Ostẽdem' aũt in primis tã quàm omniũ dicendorum in hoc libro potissimum fundamentum, ꝙ in ecclesia (quã in superiori libro multiplicium ordinum, statuum, ac officiorum varietate distinctam ornatamq; ostendimus) esse debeat, & sit ordo, siue gradus superioritatis, quo quidam in ea potestate, ac dignitate, siue officio alijs superiores sint ac potiores. Quod nobis ostendére ex multis facile est. ¶Primò sic iuxta sanctum Tho. in. 4. Deus enim ita opera sua in sui similitudinem producere voluit, vt perfecta essent, & per ea cognosci posset, & ideo in suis operibus repræsentaretur non solùm secundùm ꝙ in se est, sed etiam secundùm ꝙ alijs influit. Hanc legem naturalem posuit omnibus, vt vltima per media perficerentur, & media per prima, vt dicit beat' Diony. Decentissimè ergo ne huiusmodi pulchritudo deesset ecclesiæ, posuit ordinem in ea, vt quidam alijs influerent sacramenta, alijs dispensando suo modo in hoc Deo assimilati quasi Deo cooperatores: ergo in ecclesia est ordo & gradũũ differẽtia potestatis. ¶Secũdò sic. Æquè vel magis debet esse regulatus processus ecclesiæ ordinatus ad esse gratiæ, quàm processus naturę ordinat' ad esse naturę: sed in processu naturæ est ordo, quo quidam alijs sunt superiores officio, & habent alijs influere: ergo & in ecclesia debet esse ordo, quo quidã alijs sunt superiores potestate & officio, & habent alijs influere; doctrina scilicet, & sacramentorum dispensatione. ¶Tertiò sic. Ecclesia militans exẽplata est à triũphante, siue

Exod. 25. cælesti. secundùm illud. Inspice, & fac secundùm exemplar tibi monstratum in monte.

Diony. in. c. 6. Ecclesia. hierar. Vnde beat' Dionysius dicit ita. Nostra enim hierarchia à Deo traditis ordinibus sanctè dispositа sanctis & cælestibus hierarchijs conformis est. De qua etiam cõformitate ipse cælorum conditor & amator inquit.

Iob. 26. Nunquid nosti ordinem cæli, & rationem eius pones in terra? subaudi vt ego: inquit beatus Gregorius in glo. Ordo quidem cæli in terra ponitur, hoc est in militante ecclesia, cùm à triumphantis ecclesiæ exemplari militans disponitur & formatur: sed in ecclesia triumphãti est ordo, quo quidam angeli sunt alijs potestate superiores & dignitate, & habent eis influere diuinas illuminationes: ergo similiter in ecclesia militante talis ordo siue gradus superioritatis ponendus est, quo quidam alijs habeant diuina ministrare. Et hæc est ratio beati Grego. ita loquentis.

Grego. in. c. Ad hoc. 89 dist. Quia verò quæcũque creatura in vna eademque qualitate gubernari vel viuere non potest, cælestium militiarum exemplar nos instituit: quia dum sunt angeli & archangeli, liquet quia non æquales sunt, sed in potestate & ordine, sicut nostis differunt alter ab altero. ¶Quartò confirmatur ista ratio sic. Ecclesia militans est instituta ad formam hierarchię. Vnde de ecclesiastica hierarchia beatus Diony. librũ illustrem fecit, qui ita de ecclesiastica hierarchia intitulatur. Sed ratio hierarchiæ in ordine potestatis cõsistis. Dicitur enim hierarchia à hie-

2 ros, quod est sacrum, & archos, quod est princeps: quasi sacer principatus. Et Diony. definiens hierarchiam lib. cæle. hierar. cap. 3. dicit, ꝙ est ordo, sciẽtia, & actio. &c. ergo sequitur ꝙ præfatus ordo hierarchicus sit in ecclesia ponendus. ¶Quintò sic. Ecclesia cõstituitur ex duplici pariete siue latere, scilicet laicali & clericali: sed in pariete laicali est ordo, vt pote Imperator, Rex, Dux, Comes, Tribun', Balliuus, Centurio, Decurio, omnia hęc ordinem dicunt: ergo videtur, ꝙ in pariete clericali, qui spirituali militia Deo militat, debeat esse huiusmodi ordo. Ratio est manifesta. ¶Sextò sic. Omnis multitudo aut cõfusa est, aut ordinata: sed vniuersitas ecclesiæ cùm sit à sapientissimo Christo instituta, & Apostolus

Roma. 13. dicat. Quę à Deo sunt, ordinata sunt. confusa

Canti. 4. esse non potest. Vnde de ipsa dicitur, ꝙ sit vt castrorum acies ordinata. ergo necesse consitendum est, ꝙ in ea ordo sit & esse debeat: maximè cùm ordo faciat ad concordiam, & decorem, & ad firmam existentiam vniuersitatis, secundùm illud beati Gre. ita dicentis.

Grego. in. c. Ad hoc. distin. 89. Hoc dispensationis prouisio gradus diuersos & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiã minores exhiberẽt potioribus, & potiores minorib' dilectionẽ impẽderent, vera cõcordia fieret, & ex diuersitate cõtextio, & rectè officiorũ gereret administratio singulorũ. Nec enim vniuersitas alia poterit ratione cõsistere, nisi huiusmodi eã magn' differẽtiæ ordo seruaret. hęc ille. Ratiõe aũt pulchritudinis, quæ in ecclesia ex huiusmodi ordinis differentia consurgit, dicitur, ꝙ regina Sa

3. Reg. 10. ba videns omnem sapientiam Salomonis, & habitacula seruorum, & ordines ministrantium, non habebat vltrà spiritum. Quod verbum

Orig. lib. 2 super. canti. bum pertractans Origenes dicit. Per hoc puto ecclesiasticum ordinem dici, qui in episcopatus, vel presbyterij sedib⁹ habetur. Ex quibus apertissime conuincitur error & stultitia negantium ordinem in ecclesia, asserentes omnes ecclesiæ ministros æqualis esse potestatis.

¶Ostenditur quòd talis ordo sit & debeat esse in ecclesia, vt vn⁹ in ea superior sit princeps, ac rector existat. Capit. II.

SVMMARIVM

1 *Ordo quòd sit & debeat esse talis in ecclesia, ut unus in ea credatur superior, princeps, rector, ac gubernator, multis authoritatibus ostēditur*

Ordo autē qui in ecclesia est & esse debuit, ita accipiendus est, vt vnus in tota vniuersitate reipub. christianæ summus princeps, rector, ac gubernator esse credatur. Quod 1 multiplici ratione colligitur. ¶Primò sic. Ex dictis ordo potestatis est in ecclesia, vt in præcedēti c. est ostensum, sed ordo iste intelligitur secūdùm prælationē & subiectionē: prælatio autē attenditur secūdùm ascensum & descēsum, nō secūdùm æqualitatē: & ascēdendo superiùs, necesse est stat⁹ & reductio ad vnū, cùm nō sit processus in infinitū, & ecōuerso descēdendo multiplicatio: ergo secūdùm rectū ecclesię ordinē oportuit aliquē vnū esse prælatū, & supremū, in quo totius potestatis ecclesiasticæ esset status, qui omniū aliorum esset rector, & pastor. Vnde dominus de hac ecclesiæ suæ regiminis dispositione futura lo*Ezech. 34.* quens per prophetā ait. Suscitabo super eos *Idem. c. 37.* pastorē vnū. Et pastor vnus erit omnium vestrum. ¶Secundò sic iuxta sanctum Tho. in 4. cōtra gentiles. Nulli dubiū esse debet, quin ecclesiæ regimen sit optimè ordinatū: vtpote per eum dispositum, per quē reges regnāt, & legum conditores iusta decernunt. Optimum autē regimen multitudinis est, ꝙ regatur per vnū. Quod patet, tū authoritate Aristo. 9. Metaphysicæ. & 3. politicorum. tum ex fine regiminis. Pax autem & vnitas subditorum est finis regentis, vt inquit Augustinus. Vnitatis antem causa congruentior est vnus, quàm multi. ergo regimen ecclesiæ sic à Deo esse dispositum creditur, vt vnus in eo toti ecclesię pręsit. ¶Tertiò sic. Ad vnitatem ecclesiæ requiritur, ꝙ omnes fideles in fide cōueniant. Vnde inquit Apostolus. Idipsum *1. Cor. 1.* dicatis omnes, & nō sint in vobis schismata. Est autem fides religionis christianæ fundamentum. secundùm illud. Sine fide impossi- *Heb. 11.* bile est placere Deo. Circa ea verò quæ sunt fidei, contingit quæstiones moueri: per diuersitatem autem sententiarum diuideretur ecclesia, nisi in vnitate per vnius sententiam cō seruaretur. Exigitur ergo ad vnitatem fidei in ecclesia conseruandam, vt sit vnus, qui toti ecclesiæ præsit vt doctor, & rector: manifestum est autem, ꝙ Christus ecclesiæ non desicit in necessarijs, quā dilexit, & pro qua sanguinem suum fudit: cùm & de synagoga dicatur per dominum: Quid vltrà debui facere *Isa. 5.* vineæ meæ & non feci? Non est ergo dubitā dum, quin ex ordinatione Christi vnus toti ecclesiæ præsit. ¶Quartò sic. Ecclesia militās, sicut in præcedēti cap. argutum est, ab ecclesia triumphante deriuatur. vnde Ioh. ait. Vi- *Apoca. 21.* di ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cælo à Deo paratā sicut spōsam ornatam viro suo. sed in triumpante ecclesia vnus præsidet, qui etiam præsidet toti vniuerso, scilicet Deus: ergo in militante ecclesia etiam debet esse vnus præsidens etiam vniuersis. Hac ratione beatus Bernar. vtitur ita dicens. Non vilem repures formam hanc, *Bernar. lib. de consi. ad Eugeniū.* quæ in terris formam habet in cælo. Vidit hoc qui dicebat, Vidi ciuitatē sanctam Hierusalem nouam descendentem de cælo. &c. Sicut enim seraphin, & cherubin, & cæteri ordines sunt sub vno capite Deo: ita & hic patriarchæ, archiepiscopi, & reliqui sub vno pontifice summo. Quod non est paruipendēdum, quòd deum habeat authorem, & quòd de cælo ducit origenem. Hæc ille. ¶Quintò sic. In ecclesia Dei non debet esse minor vnitas, quàm in synagoga, imò tantò maior, quā tò sacerdotium euāgelicum excellentius est leuitico: sed in synagoga erat vnus summus pontifex, qui præerat omnibus sacerdotibus, scilicet Aaron, & postea Eleazar, & sic de alijs successoribus: cùm is qui summo sacerdoti non obediebat, reus erat mortis, vt habetur Deuterono. 17. ergo multò magis in ecclesia debet esse vnus summus pontifex, cui omnes tanquam superiori obedire teneantur. ¶Sextò sic. In vno speciali populo vnius ecclesiæ requiritur vnus episco-

pus, qui sit totius populi caput, cùm summa regiminis fidelis populi ad episcopalem pertineat dignitatem: ergo etiam in toto populo christiano requiritur quòd sit vnus totius ecclesiæ caput. consequentia patet. ¶Septimò sic iuxta sanctum Tho. in. 4. Vbicunque sunt multa ordinata in vnum, oportet esse aliquod vniuersale regitiuum super particularia regitiua: quia in omnibus virtutibus & actibus, vt dicitur. 1. Ethicorum. est ordo secundùm ordinem finis. bonum autem commune dicitur diuinius, quàm bonum speciale: & ideo supra potestatem regitiuam, quæ communicat bonũ speciale, oportet esse potestatem regitiuam respectu boni communis, aliàs non potest esse colligatio ad vnum: ergo cùm tota ecclesia sit vnum corpus, oportet si ista vnitas debeat conseruari, quòd sit aliqua potestas regitiua respectu totius ecclesiæ supra potestatem episcopalem, qua vnaquæque specialis ecclesia regitur & gubernatur, & hæc est potestas Papæ. Vnde ex hoc concludit sanctus Tho. ꝙ qui hanc potestatem supremam negant, schismatici dicuntur, quasi diuisores ecclesiasticæ vnitatis. ¶Octauò sic. Regimen ecclesiæ nõ creditur minùs ordinatum esse quàm regimen naturæ, imò ordinatiùs dispositum, cùm gratia sit pergrediatur naturam; sed in his quæ videmus in natura vbicunque est regimen naturale, semper illud totum regimen reducitur ad vnum principale regitiuum omnium: vt in corpore animali, in quo sunt diuersa mẽbra diuersis officijs & actibus diuersis deputata, oportet dare vnum membrum, videlicet cor, vel caput, vnde omnium aliorum membrorum motus sensus & gubernationis regimen deriuetur. Item tota machina vniuersi est vnum cœleste corpus, videlicet primum mobile, per cuius motum mouentur & reguntur motus corporum inferiorum, vt habetur per Aristotelem. 8. physicorum. In toto etiam mundo est vnus supremus, scilicet Deus vnus rex vniuersæ terræ: ergo pariter in regimine ecclesiæ oportet quòd sit vnus, qui toti Christianæ vniuersitati præsideat caput, & rector illius. ¶Nonò sic. Tota ecclesia Dei est vna. Canticorum. 6. Vna est columba mea. Est vnum corpus. 1. Corinth. 12. Multi vnum corpus sumus. Est vna ciuitas: secundùm illud psalm. Hierusalem quæ ædificatur vt ciuitas. Vna hierarchia, vt patet per sanctum Dionysium libro. eccle. hierar. Vnum ouile. Ioha. 10. ergo necessariò in tota ecclesia est dandus vnus supremus præsidens & rector, vnum caput totius corporis, vnus princeps totius ciuitatis, vnus hierarcha totius hierarchiæ, vnus pastor totius ouilis siue gregis dominici. & ita idem quod prius. Hinc dicitur. Congregabuntur filij Iuda, & filij Israel pariter, & ponent sibi caput vnum. Et dominus ait. Erit vnum ouile & vnus pastor. ¶Decimò sic. Ecclesia est regnum: siue ecclesiæ principatus est monarchicus, siue regalis. Hoc patet tum ex multis sacræ scripturæ locis, vbi ecclesia regnum cælorum nominatur. Vnde & Isa. nono dicitur. Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Et sequitur. Super solium Dauid & super regnum eius sedebit. glo. id est ecclesiam. & Lucæ primo dicitur. Regni eius non erit finis. Tum etiam, quia optimum genus politiæ est monarchicum, siue regale: cùm iuxta sententiam Aristote. 3. politi. omnium vrbanitatum perfectissima sit regnum, quod consistit ex omni ordine ad vnum secundùm perfectissimam gubernationem. propter quod Diony. dicit. Quòd regnum est omnis finis legis & ordinis distributio. sed regnum est in quo potestas regiminis residet apud vnum toti multitudini præsidentem: vt tam ex. 8. ethico. quàm. ex. 3. polyti. apertè colligitur. ergo talis à Deo ecclesiæ principatus constitutus est, vt vnus in eo superior potestate præsideat, & principet. Hoc enim est de ratione legalis siue monarchici principatus, vt dictum est. Dicitur enim monarchicus à monos, quod est vnum, & archos, quod est princeps: quasi vnus princeps toti multitudini præsidens. Et confirmatur per illud, quod idem diuus Diony. in principio tam cælestis quàm ecclesiasticæ hierarchiæ dicit. Quòd ratio ornatus & decentissimæ dispositionis attenditur in ordinatorum consonantia & connexione adinuicẽ, & ad vnũ simpliciter primum monarcham. ¶Vndecimò sic. Principatus ille videtur omnibus alijs præstantior & nobilior, quo inter subditos charitas, & pax, ac concordia maximè nutritur, fouetur, & conseruatur: & quo seditio & discordia, quæ est cuiuslibet communionis corruptio, præcipuè deuitatur. Hoc patet: quoniã sunt quæ maximè princeps cuiuscũque principatus tenetur nutrire & fouere in subditis. Nam vt Cassio. in epistolis suis dicit. Decet regalis apicis curam, gentem sibi commissam custodire concordem: quoniam ad laudem regnantis trahitur, si à sibi subditis pax habetur. Nihil quoque est, quod sic principem prædicet, sicut quietus populus, & concors

Iocl. 1.
Iohan. 10.
Diony. lib. de diui. no. cap. 2.

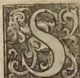
concors senatus totáque resp. morum honestate vestita. Vnde princeps pacis Christus, *Isa. 9.* super cuius humerum factus est principatus, corporaliter à fidelibus discessurus, pacem & dilectionem præcipuè illis commendat, di. *Iohan. 13.* Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis. Et iterum. Hoc est præceptum meũ vt diligatis inuicem. &c. sed hoc magis & cõgruentius fit, si principatus fuerit apud vnum, sicut est in regnó, quàm si fuerit apud plures sicut in aristocrasia siue in politia: vnitatis enim & pacis congruentior causa est vnus quàm plures. ergo sequitur, quòd talis ecclesiæ principatus, scilicet monarchicus, siue regalis, in quo omnium ordinatorũ reductio ac adunatio est, redigatur ad vnum principẽ, potestate, & authoritate omnibus præsidentem. Hinc ecclesia per arcam Noë designatur, quæ in vno cubito consummata fuit. *Gene. 6.*

¶Duodecimò præfatus ordo scilicet omniũ ad vnum adunatio in ecclesia clarissimè probatur ex eo, quòd commendabilior est; atq; præstantior. Vnde de eius commendatione loquitur dominus Albertus magnus in lib. suo de missa dicens. Hæc adunatio, scilicet multorum per omnem ordinem graduum ecclesiæ ad vnum caput, in cælo refulget, in naturis ostenditur, in operibus exemplificatur, in diuinis legibus præcipitur, & in toto corpore mystico obseruatur. In cælis enim angeli ad archangelos, archangeli ad principatus, & principatus ad potestates, potestates ad virtutes, virtutes ad dominationes, dominationes ad thronos, & throni ad cherubin, & cherubin ad seraphin secundùm obedientiæ & illuminationis ordinem ordinati ordinantur: & ipsa multitudo angelorum, quæ in quolibet est agmine, ad vnam personam, quæ in quolibet ordine pręeminet, adunatur. Et ideo ordo cæli vocatur: quia omnis ordo est multorum in gradibus differẽtium ad vnum. Nunquid nosti ordinem cæli & ra- *Iob. 38.* tionem eius pones in terra? Hoc etiam in naturis ostenditur, vbi multi ramusculi ad virgas, vbi multæ virgæ ad ramum, vbi multi rami ad stipitem vnũ, vbi multi stipites in vna radice infigũtur, vt omnia socia fiant & participia fucei, qui est in radice. Socius radicis *Roma. 11.* oliuæ & pinguedinis factus es. Sic multę grues vnã sequuntur ordine literato: sic multa membra in corpore vnius capitis percipiunt beneficia. Sicut enim multa membra *1. Cor. 12.* in vno corpore habemus, omnia autem membra non eandẽ actum habent: ita multi vnũ corpus sumus in Christo. In Christi operibus hæc adunatio etiam exẽplificatur: quia Christi opus semper est in vnum colligere dispersa. Diaboli autem opus est adunata diuidere, & dispergere. Hinc est quòd Ioh. 10. dicitur. Fiat vnũ ouile & vnus pastor. Et Matt. 12. Qui non colligit mecum, dispergit. Hæc adunatio præcipitur in legibus diuinis: quia sicut dicit beatus Diony. Lex diuinitatis est per prima media, & per media vltima reducere. Talis autem reductio vltimorum ad media, & mediorum ad prima non potest esse, nisi in ordine ad primum: sic ergo lex diuinitatis est: sicut descensus est illuminationum & charismatum ab vno, sic reductio ad primum. Hæc enim lex sicut superiora mouet & ligat ad inferiorum prouidentiam & curam: ita inferiora ligat ad superiorum obedientiã, vt omnia hoc modo sint connexa. psal. 47. Distribuite gradus ei*, vt enarretis in progenie altera. & Dan. 10. Sta in gradu tuo. Sic *Aliter domos eius.* enim octo gradibus ascenditur ad deitatis tẽplum & culturam, vt dicitur Ezechiel. 40. Papatu seu patriarchatu, primatu, archiepiscopatu, episcopatu, abbatũ reuerentia, præpositura, decanatu, cura parochiali. Curam enim archidiaconorum sub præpositura cõprehẽdimus. Hoc etiam in toto corpore mystico, quod est ecclesia, obseruatur, in quo omnia ad vnum diriguntur, quæ Petri clauibus committuntur. Math. 16. Tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunque solueris super terram. &c. Hæc clauis vni committitur, vt plenitudo potestatis in vno ostendatur, & in alios ab illo secundùm partem sollicitudinis, ad quam vocantur, cõmittatur. hęc Albertus magnus. Ex quibus manifestè conuincitur error dicentium principatum ecclesiæ non esse monarchicum.

¶In quo ponuntur obiectiones quędam aduersariorũ contra prædicta de vnitate vnius præsidentis & capitis in ecclesia. Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones contra ea, quæ dicta sunt de unitate unius præsidentis, rectoris, gubernatoris, ac capitis in ecclesia.*

Vnt quidam aduersariorum prædictæ veritatis hostes, qui rationes inductas in præcedenti capit. ad ostendendum, quòd in ecclesia dãdus sit vnus princeps rector & gubernator cũctorũ fideliũ euacuare moliẽtes, respõdent ad rationes præfatas, dicentes, ꝙ ille vnus rector & pastor, quem rationes præfatæ in ecclesia esse necessariò concludunt, sit Christus, qui caput est omnis principatus, vt inquit Apostolus ad Colo. 1. & quòd nullus alius purus homo princeps in vniuersali ecclesia vnus dandus sit. Quam responsionem

Arg. primũ tribus rationibus fulcire nituntur. ¶Primò.
1 quia (vt dicunt) vnitas vniuersalis ecclesiæ ex ordine populi Christiani ad vnum caput, quod est Christus saluator & redemptor ipsius, & cui fide & spe & charitate coniungitur, & non respectu alicuius alterius sumenda est.

Secundũ. ¶Secundò: quia dicunt, quòd & si principatus ecclesiæ sit monarchicus siue regalis, hoc est respectu Christi, & non respectu alicuius alterius, qui vnus principetur, & præsideat toti ecclesiæ, cuiusmodi sit Papa: quoniam si respectu alterius principatus ecclesiæ esset regalis, iam alius quàm Christus rex vniuersalis ecclesiæ veniret dicendus, qđ non videtur conueniens.

Tertium. ¶Tertiò dicunt: quòd sicut in potestate & principatu seculari non obstantibus præfatis rationibus non videtur necessarium, nec fortè expediens, quòd vnus sit princeps super omnes alios laicos principes & reges: ita non videtur in principatu ecclesiastico necessariũ, ꝙ detur vnus, qui omnibus præsideat.

¶In quo confutatur prædicta aduersariorum responsio: & respondetur rationibus eorũ. Cap. IIII.

SVMMARIVM

1 *Obiectiones, & responsiones aduersariorum dicentium non requiri unicum caput solum in ecclesia confutantur, atque diluuntur.*

Vòd responsio præfata aduersariorum ad rationes inductas in præcedenti. c. pro vnitate vni⁹ rectoris & principis, qui toti ecclesiæ presideat, nulla sit: nec rationes inductæ in fauore eorum alicuius sint roboris, faciliter ostẽdemus. ¶Et primò ꝙ responsio 1
data nulla sit, sic. Oportet omnem cõmunitatem habere vnũ caput, siue rectorem, qui visibiliter cum illa cõuersetur circa personas illi⁹ regiminis sui ministeriũ ꝓ varietate tẽporũ, locorum ac personarum exercendo, sententiãdo de illa vel de illa, corrigendo hanc vel illam personam secũdùm cõmunem cursum: Christus autẽ nõ conuersatur nunc cum fidelibus suis modo prædicto: Necessarium ergo videtur secũdùm rationes priùs factas ad bonum regimen ecclesiæ, ꝙ aliquis alius à Christo, vices tamen eius gerens, sit ipsius ecclesię rector, & pastor, qui cum ipsa ecclesia visibiliter cõuersetur. Vnde beatus Tho. in. 4. cõtra gentiles. c. 76. respõsionẽ pręfatã aduersariorũ tanquã minùs sufficiẽtẽ euacuãs, ita inquit. Si autẽ quis dicat, ꝙ vnũ caput, & vnus pastor est Christus, qui est vnus vnius ecclesiæ sponsus, nõ sufficienter respõdet. Manifestum est enim, ꝙ omnia sacramenta Christus ipse perficit: ipse enim est qui baptizat Iohannis. 1. & ipse est qui peccata dimittit Ioh. 1. ipse est verus sacerdos, qui se obtulit in ara crucis, in cuius virtute corpus eius continuò in altari consecratur. vt etiã habetur extra. de sum. tri. & fi. catho. ca. 1. §. vna. de cõse. di. 2. ca. quia corpus. Et tamẽ quia corporaliter nõ erat cũ fidelibus omnibus permansurus, elegit ministros, per quos pędicta fidelibus dispẽsaret: eadẽ ratione, qua pęsentiam corporalẽ erat ecclesię subtractur⁹, oportuit, ꝙ alicui cõmitteret, q loco sui vniuersalis ecclesiæ curã gereret. Hinc est, ꝙ Petro inquit ante ascẽsionem suã. Pasce oues meas. Et ante passionem. Tu autem aliquando conuersus confirma fratres tuos. hæc sanctus Tho. *Iohan. ulti. Luc. 22.*

Ad primũ. ¶Quòd verò rationes, quas aduersarij in suorum errorum fauorem inducunt, nullius roboris sint, ostendimus. De prima quidem patet. Licèt enim vnitas corporis Christi, quod est ecclesia, principaliter sumenda sit ex ordine ad Christũ, q principale caput ei⁹ est, cui omnes fideles, q eius vera mẽbra sunt, fide spe & charitate cõnectũtur, nihilomin⁹ ecclesię vnitas quãtũ ad gubernationẽ exteriorẽ, secũdùm quã ex diuina institutione est ordo īter ipsos ecclię ꝑlatos & rectores, etiã assu

mend

menda est, & assumitur ex ordine ad vnum principalem Christi vicarium totius vniuersalis ecclesiæ principem & pastorem. Est autem huiusmodi vnitas ostensiua, & cōseruatiua vnitatis interioris ecclesiæ ad Christum. Ostēsiua quidē. Dicit enim Cyprianus in epistola ad Magnū. Dñs insinuans nobis vnitatē de diuina authoritate venientē ponit, & dicit. Ego & pater vnū sumus. ad quā vnitatem rediges ecclesiā suam ait. Et erit vnus grex & vnus pastor. Item in. c. loquitur. 24. q. 1. Cyprianus ita inquit. Loquitur dominus ad Petrū. Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiā meam. super vnū ædificat ecclesiā. Et infrà. Exordium ab vnitate proficiscitur, vt ecclesia Christi vna mōstretur. Cæterùm vnitas hęc in ecclesia penes ordinē ad vnū generalē gubernatorē & rectorē ecclesię est cōseruatiua vnitatis interioris fideliū ad Christū. Dicit enim gl. super illud Matt. 16. Tibi dabo claues. &c. Specialiter potestatē clauiū Christus Petro concessit, vt ad vnitatem nos inuitaret. Ideo enim eū principē Apostolorū cōstituit, vt ecclesia vnum principalē Christi haberet vicariū, ad quē diuersa mēbra recurrerēt, si fortè inter se dissentirēt: ꝙ si diuersa capita essent in ecclesia, vnitatis vincula rumperentur. hæc ibi. Et Hiero. ait. Ex. 12. vnus eligitur, vt capite constituto, schismatis tolleretur occasio. ¶Secūda ratio aduersariorum etiam nullius est roboris: quoniā falsum est quod aiunt, videlicet, quòd principatus ecclesiæ respectu Papę non sit monarchicus, siue regalis. Hoc enim videtur contrariari & sacræ scripturæ, & rationi. Sacræ quidē scripturæ contradicit, quę habetur Iohan. 10. Erit vnum ouile, & vnus pastor. Item scripturæ sanctæ illi, vbi beatus Iohan. ait. Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendéntem de cælo. &c. vbi ecclesia militans dicitur imitatione descendere à cælo: quia formā ordinis cælestis habet, sicut beatus Bernar. ait. 3. de consideratione ad Eugeniū Papam ita dicens. sicut fuit suprà in. 2 cap. inductum. Non vilem reputes formam hanc, quæ in terris est: formam habet in cælo. vidit enim hoc qui dicebat: Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem. &c. Sicut enim ibi seraphin, & cherubin, & cæteri ordines sunt sub vno capite Deo: ita & hic patriarchæ, archiepiscopi, & reliqui sub vno pontifice summo, quod non est paruipendendum, quòd Deum habet authorem, & quòd de Cælo sumpsit originem. hæc ille. Ex quibus patet, ꝙ aduersariorum

Ad secundū (margin)

Apoca. 21. (margin)

phantasia sacræ scripturæ aduersatur. Quòd aduersetur etiam rationi patet. Tum, quia eadē species politię manet in principatu respectu principalis & respectu vicarij instituti à principali eum plenitudine potestatis. vnde idem consistorium reputatur episcopi & sui vicarij: vt in. c. Romana. extra. de appel. lib. 6. Tum, quia ecclesię regimē nō solùm in præsentia corporali Christi debuit optimè dispo ni, quod est disponi & ordinari sub suprema & nobilissima specie regiminis sine politiæ, cuiusmodi est regalis, sed etiam in eius absentia corporali. Sunt etiam ad hoc rationes factę suprà in. 2. c. Facit etiā ad hoc. Primò: quia naturalior est principatus vnius in multos, quàm possit esse multorū in vnum. Natura enim principiorum amat singularitatem: vt ait beatus Aug. primo de nuptijs & concupiscētia. Hinc Aristoteles probans vnitatē principij. 12. metaphysi. ait. Entia nolunt male disponi, neq; bona pluralitas principatuum: vnus ergo princeps: in apibus etiam vnus est princeps: & grues vnam sequuntur ordine literato ait beatus Hiero. in. c. in apibus. 7. q. 1. Secundò: quia inter spēs regiminis humanarū ciuilitatū nobilior & præstantior est species regalis regiminis, in quo summa potestatis & principatus authoritas est apud vnū. vt. 3. polit. Arist. docet. Tertiò: quia huiusmodi regiminis dispositio magis assimilatur diuino regimini, in quo Deus præsidet toti mundo vnus Deus omnium gubernator & rector. Ecclesiast. 1. Vnus est altissimus creator omniū. Quartò: quia in triūphante ecclesia, à qua ecclesia militās exemplariter descēdit Apocaly. vlt. hierarcha vnus supremus est cunctis ordinibus præsidens, in quem omnis hierarchia cōsummatur, vt ostēdit diu⁹ Dio. 5. eccle. hierarch. Quintò: quia in lege veteri, quæ figura nouæ legis fuit, vnus summus sacerdos diuina dispositione fuit institutus, cui cæteri omnes parere deberent. Sextò. quia vno toti ecclesię præsidente, nulli dubium, ꝙ vnitas fidei, per quam ecclesia maximè vna dicitur, melius conseruatur. de qua Apostolus. 1. Corin. 1. Idipsum dicatis omnes, & nō sint in vobis schismata. ¶Quòd verò aduersarij arguunt: quòd si principatus ecclesiæ esset regalis respectu alterius quàm Christi, alius quàm Christus rex ecclesiæ dicēdus veniret, quod inconueniens esse putant. Hoc parum valet. Tum primò: quia non est inconueniens reputandum Papā dici regem ecclesię: sub Christo tamen sicut eius vicarium, licèt hoc vsus non habeat: quoniam cùm Pa

Replicatio. (margin)

Responsio (margin)

pa rector ecclesię sit quantū ad interpretatio nem vocabuli, nō dubiū, quin rex rectè & veraciter dici possit. Dicit enim rex, vt ait Isid. à regendo. Pręterea nō videtur magis inconueniēs, ꝙ Papa rex nominetur, q̄ ꝙ princeps. Legitur autē à Christo nominatus princeps, secūdùm illud, quod ecclesia dictū esse à Christo Petro cōmemorat, cū ait. Simō Petre antequā de naui vocarē te, noui te, & super plebē meā principē te cōstitui. Cęterùm hoc nomine etiā omnes Apostoli à spiritu sancto ꝑ os prophetę appellati legūtur. psal. 44. Cōstitues eos principes super omnē terrā. vnde etiā episcopi loca Apostolorū tenētes, principes nominātur in. c. ecclesię principes. di. 35. Quocirca nō mirū, si etiā reges nominātur, at tēto maximè, ꝙ Apostoli ipsi, eorūq; successores sub regis nomine à spiritu sancto descri būtur. psal. 44. vbi dicitur. Delectauerūt te filiæ regū. Quod verbū Aug. exponens ita inquit. Etenim omnes ecclesię, quę illis euāgelizātibus & prædicātibus natæ sunt, filię regū sunt: & ecclesię filię Apostolorū filiæ regum sunt. ille enim rex regū, illi autē reges, de quibus dictū est. Sedebitis super duodecim sedes iudicātes duodecim tribus israēl. hęc Aug. Nihilominus tn̄ licèt Papa, & prelati ecclesiæ reges nūcupari veraciter possent, hoc tn̄ nō fit duplici de causa, vt tāgit dn̄s Aluarus in lib. suo de potestate ecclesiasti. Prima est ꝑpter superbiā vitādā, quæ noīe regis importari videtur, secūdū illud apostoli Petri. Regi quasi pręexcellenti. Christus enim humilitatis magister. iuxta illud. Discite à me q̄a mitis sum, & humilis corde. suos discipulos ac vicarios voluit per oīa humilitatē seruare. Vnde Lucę 22. dicebat. Qui maior est vestrū, fiat sicut minor: & qui præcessor, sicut ministrator. Propter quod illos nō solū superbiā, verūetiā superbiæ vocabula voluit declinare: maximè, cùm nihil in episcopali ceruice splēdidius fulgeat, quàm humilitas. vt in ca. cōmemorem. dic. Secūda causa est, vt queadmodū inter spirituales, & temporales principes est discretio potestatis, ita etiam sit in noībus differentia. Assumpserunt ergo sibi seculares principes nomē mundanæ gloriæ expressiūu. s. nomē regis. Spirituales verò alijs humilioribus prōpriū officiū designantibus & vltimū finē demonstrantibus nominibus nūcupantur. Dicunt enim pastores, rectores, iudices, sacerdotes, præpositi, pontifices &c. Vnde in. c. duo sunt. di. 96. dicitur. Duo sunt, quibus principaliter hic mūdus regitur: authoritas sacra pontificum, & regalis potestas. Patet ergo, quòd

Aug. super Psal. 44.

1. Pet. 2.

Matth. 11.

licèt Papa ratione humilitatis rex non nominetur ecclesię, ex hoc tn̄ non sequitur, ꝙ principatus ecclesiæ nō sit monarchicus, siue regalis, & ꝙ regimen ecclesię nō sit monarchicū, siue regale: quia ꝓpria ratio regni in hoc cōsistit, ꝙ regimen, & principatus eius sit apud vnū qualicūq; nomine noietur ille vnus, siue regis noīe, siue ducis, aut pontificis, siue pastoris, siue imperatoris. Tum secundò, ratio aduersariorum vacua est viribus: quoniā vt patet ex dictis nō est incōueniens, vt alius in persona à Christo dicatur rex, aut rector, aut pastor, aut princeps ecclesiæ, dum tn̄ nō sit alius authoritate. Papa enī cùm vicari⁹ sit Christi, vices eius gerēs in ecclesia, non est alius rex ecclesię alietate authoritatis, q̄ Christus. ¶ Cæterū tertia ratio etiam non militat duplici de causa. Prima, quia præsupponere videtur, ꝙ in vniuersitate christiana nō sit vnus, qui tam in spiritualibus, quàm in tēporalibus præsideat vniuersis: quod simpliciter & absolutè negare nō videt̄ nobis cōueniēter dici. Quoniā, vt nos infrà auxiliante Deo ostensuri sumus, papa, q̄ est ille vnus, qui vice Christi omnibus præsidet, nō solū in spiritualib⁹, sed etiā aliquo modo inferiùs exponendo, in tēporalib⁹ principatū siue potestatē habet in tota repu. christiana, disponente eo, cuius vicarius est. In cuius fœmore scriptū est rex regum, & dn̄s dominantiū. Secūda causa, propter quam ratio aduersariorum non valet: dato ꝙ ille vnus non præsideat in tēporalibus est, quia non est eadem ratio de præsidendo vnū in temporalibus, & in spiritualibus. Prima, quia scissura vnitatis, scilicet, fidei in ecclesia, ad quam conseruandam maximè institutum est, vt in. 2. c. ostēdimus, quòd vnus prefideat toti ecclesiæ, est maximè periculosa fidelibus, cùm extra illam non sit salus, iuxta illud. Qui verò non crediderit, condemnabitur. Et illud Apostoli. Sine fide impossibile est placere Deo. Non sic autem est de aliqua alia vnitate in quacunque politia inter fideles obseruanda: cùm non sit necesse omnes eos conuenire in politia communi, sed possunt secundùm diuersitatem climatum, & linguarum, & conditionum hominum esse diuersi modi viuendi, & diuersæ politiæ sicut sunt, propter quod non est ita necesse mundum regi per vnū in temporalibus plenam in omnibus potestatem habentem, sicut in spiritualibus. Secundò, quia non est necessarium leges ciuiles, quibus regna & prouincię reguntur, esse conformes, siue easdem apud omnes nationes, propter veritatem morum, & con-

Ad tertiū.

Apoc. 19.

Marc. ult.

Heb. 11.

& conditionē hominū in diuersis prouincijs, imò secundùm varietatem nationum variantur:quia non omnibus eædem leges conueni re possunt, nec etiam omnes omnibus secundùm naturam & consuetudinem possibiles esse possunt, quod tamen est de ratione legis secūdùm illud Isido.lib.ethy.& habet distin. 4.cap.erit autem.vbi dicitur. Erit autem lex honesta possibilis secundùm naturam & secundùm consuetudinem patriæ loco tempori que conueniens. Est autem necessarium, vt obseruantia diuinæ legis, per quam est in-
Matth. 19. gressus ad vitam, secundùm illud: Si vis ad vitam ingredi, serua mādata. vniformiter in tota repub. christiana ab omnibus obseruetur. Et quia ad hoc multùm operatur, vt suprà probauimus, quòd vnus in tota politia Christiana rector & magister præsideat, ideo magis est necessarium, vt in spiritualibus præsideat vnus in rep. christiana, quàm in temporalibus. Tertiò, quia faciliùs vnus potest præesse toti populo christiano in spiritualibus, quàm in corporalibus. Tum propter diuersitatem & variam multiplicitatem, quæ in temporalibus negotijs maior quàm in spiritualibus inuenitur. Tum, quia mucro, quo princeps ecclesiç contra rebelles & errantes vtitur, quæ est excommunicatio, faciliùs extenditur in quantumlibet longinquas nationes, quàm facit gladius materialis, quo principes seculares vtuntur. De quo Aposto-
Rom. 14. lus, inquit, quòd nō sine causa gladium portat. Quartò, quia quòd vnus præsideat in tota ecclesia in spiritualibus, est iure diuino, &
Iohan. ult. diuina institutione, iuxta illud: Simon pasce oues meas. Quòd verò vnus plenè in temporalibus in totō populo christiano præsideat, nec naturali iure, nec diuino videtur haberi expressum. Quoniam licèt philosophus in politi. dicat dominationem esse in singulis ciuitatibus vel religionibus, non autem di-
Augu. 4. de ciui. Dei. cit imperij vel monarchiæ. Vnde Augustinus dicit, quòd meliùs, id est magis pacificè regebatur respub. quando vniuscuiusq; regnum suæ patriæ terminis finiebatur. Ex dictis in hoc capitulo clarissimè coniungitur error dicentium, quòd non est scintilla apparentiæ, quòd oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper conuersetur cum ea: qui error inter errores Iohan. Hus condemnatus est in concilio Constantiensi. vt patet in bulla domini Papæ Martini. 5.

¶ In quo ostenditur multiplici sacræ scripturæ argumento, quòd beatus Petrus primatum inter Apostolos habuerit.
Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *Petrus Apostolus q; fuerit primus post Christū, qui in ecclesia super omnes primatū habuerit, sacræ scripturæ authoritatibus, & quàm apertis rationibus facilè ostenditur.*

Stenso quàm conuenientissimè in ecclesia Dei dandus sit omnium pastor & rector, qui Christi vice vniuersitati præsideat fidelium, consequens est videre, quis in ecclesia ille sit. Pro quo probabimus in primis, ꝙ beatus Petrus primus post Christū fuerit huiusmodi, qui in ecclesia super omnes primatū habuerit: qd tā sacræ scripturę authoritatib⁹, q̄ apertis rationib⁹ facilè est ostēdere.
Ratio pri. 1 ¶ Primo quidē primat⁹ beati Petri inter Apostolos & primat⁹ eius in ecclesia Dei ostēdit ex illo Mat. 10. vbi beatus Mattheus euāgelista nomina Apl'orū describēs ait. Duodecim nomina Apl'orū sunt hęc. Prim⁹ Simō, q dicit Petr⁹, & Andręas frater eius. &c. In hoc aūt ꝙ primū Apl'orū Petrū nominat, & eū in capite apl'orū ponit, manifestè ipsum habuisse primatū apostolicę dignitatis ostēdit, cùm de prioritate dignitatis videat loqui, nō aūt vocationis: quoniā ordine tēporis nō Petrus, sed frater eius Andręas priùs fuit secut⁹ Christū: & per cōsequēs ordine tēporis prior fuit in discipulatu Christi, sicut habet Ioh. 1. Vñ dñs Albertus magn⁹ super Matth. exponens illud. Primus Simō, &c. ita dicit. Prim⁹ dignitate, nō vocatione, ꝓpter quod vertex dicitur Apostolorū. Andræas verò secūdus, & sic deinceps: quia omnes subditi Petro sunt ęquales. Et attēde, ꝙ licèt Petrus vertex dicatur prim⁹, nō tamē dicit Andræas secūdus, nec Philippus terti⁹, & sic deinceps. Quia omnes secūdi sunt Petro quo ad iurisdictionē: quia nō vn⁹ sub alio, sed omnes sub Petro. Hęc Albertus. Glo. etiā ordinaria super illud Matth. 10. Primus Simō, qui dicitur Petr⁹, satis explicat Petri primatū, ita di. Voluit dñs Apostolorū principē priùs alio nomine vocari, vt ex ipsa

 cōmu-

cõmutatione nominis sacramenti viuacitas commendaretur. ¶Secundò primatus beati Petri ostẽditur ex illo Matt. 16. vbi dominus singulariter loquens Petro, inquit. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo ecclesiam meam. Et tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis. &c. Sup quo verbo glo. ordi. inquit. Specialiter Petro claues concesſit, vt ad vnitatem nos inuitaret. Ideo enim ipsum principem Apostolorum cõstituit, vt ecclesia vnum principalem haberet Christi vicarium, ad quem diuersa ecclesiæ mẽbra recurrerent, si fortè inter se dissentirent: quòd si diuersa forent in ecclesia capita, vnitatis vincula rũperentur. Item ad idem Rabanus in glo. & etiam Beda in homilia sic dicit. Qui enim regem cælorum maiori dilectione pręcęteris cõfessus est, meritò pręcæteris ipse collatis clauib⁹ regni cælestis donatus est. ¶Tertiò primatus Petri ostenditur ex illo Matt. 17. vbi dominus postulatus solutionem tributi, ad Petrum inquit. Vade ad mare, & mitte hamum, & eũ piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies staterem: illũ sumens, da pro me & pro te. Vbi manifestè designatur prærogatiua primatus Petri ex eo, quòd in solutione tributi Christus solum Petrum sibi sociauit. Pensa enim didrachmæ, vt inquit Ambros. solutio erat capitis. Vnde iã dabatur intelligi, quòd Petrus post Christum super alios Apostolos caput & primus constituendus veniret. Vnde beatus Augusti. lib. de quæstionibus noui & veteris testamenti. quæst. 79. mouens hãc quæstionem, cur Christus tantùm pro se & Petro soluit didrachma, ita respondendo dicit. Saluator noster cùm pro se & Petro dati iubet didrachma, pro omnibus soluisse videtur: quia sicut in saluatore erant omnes causæ magisterij, ita & post saluatorem in Petro omnes continentur. ipsum enim cõstituit esse caput eorum, vt pastor esset gregis domini. hæc Augusti. ¶Quartò Petri primatus ostenditur ex illo, quod Matth. 19. sequitur: vbi Apostoli interrogant dominum dicẽtes. Quis putas maior est in regno cælorũ? Quod ideo quærunt, vt Chryso. & gl. interli. dicũt, Quia discipuli videntes in tributi redditione, quòd Petrus domino fuerat comparatus, arbitrati sunt Petrum Apostolis prælatum. ¶Quintò Petri primatus ostenditur ex illo Luc. 22. vbi dicit, ꝙ facta est contentio inter eos, scilicet inter discipulos Christi, quis eorũ videretur esse maior. Quod verbum Greg. ita commentatus est. Videtur hęc contentio habuisse motiuum: quia cùm dominus ab hominibus transmigraret, oportebat aliquẽ eorum fieri principem aliorum quasi domini vicem gerẽtem. Et rursus Chryso. in eodem loco. Credenda erat Petro summa Apostolorũ. Dixit autem eis. Reges gentium dominãtur. &c. Ecce hic apparet, ꝙ vnus inter eos, scilicet Apostolos maior cæteris, & pręcessor, & princeps erat ordinandus. Vnde ait: Sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor: & qui pręcessor est, sicut ministrator. Quis autem esset huiusmodi præcessor siue maior, nõ aperuit Christus, quousq; loquens ad Simonem Petrum ait. Simon ecce sathanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando cõuersus cõfirma fratres tuos. Vbi ex hoc ꝙ præcepit Petro corã alijs Apostolis vt deficiente vel titubante fide in eis ipse eos cõfirmare debeat, manifestè dat illis intelligere Petrum esse præcessorem, rectorem, ac principẽ illis ordinatum. Vnde beatissimus Leo Papa in sermone quodam ita inquit. Cõmune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, & diuinę protectionis auxilio pariter indigebant: quoniã diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen specialis cura à domino Petri suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tanquã aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuinę gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Christũ Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. hæc ille. ¶Sextò primatus Petri ostenditur apertissimè ex illo Ioh. 13. vbi Christus pedes discipulorum loturus venit ad Petrũ, & dixit ei petr⁹: Tu mihi lauas pedes? Super quo dicit glo. interli. Venit ad Petrum, non post alios, sed priùs ad primum Apostolorũ. Et Augusti. in glo. Quis nesciat primum Apostolorum esse beatissimum Petrum? Primus autem, vt in superioribus circa primam rationem diximus, intelligendum est dignitate, non vocatione, quia vocatione primus non fuit. ¶Septimò primatus Petri ostenditur ex illo Iohannis vltim. vbi Christus ascensurus in cęlum, præsentibus alijs Apostolis soli Petro ouium suarum curam vniuersaliter committit, dicens: Simon diligis me? pasce agnos meos: pasce oues meas. Super quo verbo inquit beatus Chrys. i. loco mei præpositus esto, & caput fratrum tuorũ. Ex quibus manifestè cõstat, ꝙ Christus beatũ Petrũ loco

Marginalia: Secunda ratio. — Tertia ratio. — Quarta. — Quinta. — Sextò. — Septima.

loco sui in ecclesia primatũ singulariter habere voluit. ¶Octauo Petri primatus ostenditur ex eo, ꝙ Christus doctrinã, quam oibus Apostolis & discipulis tradebat, per Petrum voluit in alios deriuari. Vnde Matth. 18. scribitur. Aspiciẽs Iesus in discipulos suos, dixit Simoni Petro. Si peccauerit in te frater tu', vade, & corripe eũ inter te & ipsum. ¶Nonò primatus Petri ostẽditur ex eo, ꝙ ipse Petrus quasi semper aut respõdere Christo, aut interrogare Christũ pro oibus discipulis solitus est. Vnde interroganti Christo discipulos: Vos autem quem me esse dicitis? respondit Simon Petrus dicens. Tu es filius Dei viui. Super quo verbò beatus Chryso. ita loquitur. De plebis opinione interrogat omnes: sed omnibus discipulis interrogatis, Petrus tanquam os Apostolorum & caput pro omnibus respondet. Vnde sequitur. Respondens Simon Petrus, &c. Item interroganti Christo, an Apostoli cum alijs discipulis, qui retro abierant, abire vellent, respondit Simon Petrus. glo. vnus pro omnibus. Domine ad quẽ ibimus? verba Dei habes. Præterea dicẽti Chisto: Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Solus pro omnibus interrogat, an Christus doctrinam suam ad solos ipsos referebat discipulos, an ad omnes, dicens. Domine an ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? Super quo inquit gloss. Theophili. Petrus, cui committenda erat ecclesia, quasi omnium curam gerens, inquit. Vtrùm ad omnes hanc parabolam protulisset. Item Christo dicente difficilè fore diuitem intrare regnum cælorum, solus Petrus pro omnibus interrogat, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, q̃d ergo erit nobis? &c. Super quo verbo beatus Chryso. inquit. Qui claues regni cælorum acceperat, de his quæ ibi sunt, iam confidit, & pro orbe terrarum interrogat vniuersa. Et sic ð multis alijs. Quis ergo iam dubitabit, attenta hac continuò interrogandi respondendiq́; pro omnibus licentia, quam sibi Petrus vendicabat, ipsum Petrũ Apostolorum fuisse dignitate primum, & præstantiorem authoritate. Ait enim glo. in. c. placuit. di. 16. illi in conuentu deberi priùs loqui, cuius potior extat anthoritas. ¶Decimò primatus Petri ostenditur ex his, quæ Petrus post domini ascẽsionem præsentibus alijs Apostolis ac consentientibus publicè gessit. In primis quidem sicut habetur Actuum. 1. Exurgens Petrus in medio fratrum, ostendens ex veteris testamenti scriptura alium loco Iudæ proditoris fore subrogandum in apostolatu, inquit: Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati, testem resurrectiõis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Planè hoc verbum principis esse videtur: quod beatus Chryso. testatur super illud. Exurgens Petrus in medio fratrum, dixit. Petrus vt inflammatus, & sicut ille, cui à domino commissum erat ouile, & vt princeps sermonem incœpit. Item. 120. erãt, & vnum quærit ex omni multitudine. Opportunè verò primò Petrus huiusmodi rei dominatur: quia ipse omnes in potestate acceperat. Ad eum enim dixerat Christus. Et tu aliquã do conuersus confirma fratres tuos. Cæterùm cùm effuso Spiritu sancto super discipulos in die Pentecostes, & illis varijs linguis loquentibus multi irriderent illos, dicentes eos musto repletos, Petrus præsentibus alijs vndecim discipulis eleuans vocem suam locutus est: ostendens eis Ioelis prophetæ testimonio eos non esse ebrios, sed Spiritu sancto repletos, vt habetur Actuum. 2. Quòd autem hoc etiam in Petro primatum designat, ostendit glo. interli. dicens. Loquitur pastor pro ouibus. Præterea Petrus Ananiã & Sapphiram Spiritu sancto mentientes, & Apostolis, sententiam mortis protulisse solus legitur, dicens sic ad Ananiam. Cur tentauit sathanas cor tuum mentiri Spiritui sancto, & fraudari de pretio agri? In qua re maximè primatus Petri ostẽditur. Vnde glo. Quãuis ante pedes Apostolorũ Ananias & Sapphira, scilicet, partem pretij agri posuissent, tamen Petrus quasi princeps Apostolorum loquitur. Pari etiam modo in Simonem magum offerentem pecuniam Apostolis vt potestatem haberet dandi Spiritum sanctum, Petrus in illum condemnationis sententiam protulit, dicens. Pecunia tua tecum sit in perditionem: quia donum Dei existimasti pecunia possideri. Actuum. 8. vbi glo. interli. super illud. Petrus autem dixit, inquit, sic. Petrus quasi princeps loquitur primus. Ampliùs sicut legitur Actuum decimoquinto. cùm fieret magna inquisitio inter conuersos ad fidem, vtrùm conuersi ex gentibus circuncidi deberent, & alia legalia seruare, conuenerunt Apostoli & seniores videre de hoc verbo. Surgens autem Petrus dixit ad illos. Viri fratres, vos scitis, &c. vbi Petrus protulit in concilio generali sententiam, quòd non tenerentur conuersi ex gentibus circuncidi, aut legis ceremonias seruare. Quòd etiam hoc fuerit signum

M 5 primatus

Octaua. Nona. Matth. 16. Iohan. 6. Lucæ. 12. Matth. 19. Decima.

primatus Petri, ostēdit glo. super verbo. Surgens Petrus. dic. sic. Prę omnibus quasi princeps loquitur. Ex his ergo gestis per beatum Petrum post ascensionem Christi, quæ clarissima principatus Petri testimonia sunt, manifestè apparet, quod Petrus maior, ac princeps Apostolorum fuerit: cū non sit verisimile, quod beatus Petrus Spiritu sancto repletus, præcipuus humilitatis commētator talia præ alijs attentasset, nisi ex officio sibi incumbere cognouisset, & cæteris prælatum se fore nō dubitasset. Ex quibus apertissimè conuincitur error dicentium, quod beatus Petrus Apostolus non ratione alicuius maioritatis potestatis siue authoritatis, sed ratione tantùm alicuius virtutis in eo præstantioris cæteris præferebatur Apostolis.

¶ In quo inducuntur aliquæ rationes ad idē, videlicet ad probandum, quod Petrus Apostolus primatū habuerit super Apostolos. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Petrus Apostolus quòd super Apostolos primatum habuerit, quibusdam rationibus probatur.*

Icèt ad probandum beati Petri primatum & superioritatem authoritatis super Apostolos cæteros, & per consequēs omnes alios fideles, sufficere debeant sacræ scripturæ inducta testimonia: nihilominus ad ampliorem veritatis illustrationem principatus beatissimi Petri Apostoli illum apertis rationibus demonstrare curabimus. ¶ Primò sic. Ratione naturali dictante, & experientia docente videmus, quod quisq; sapiens paterfamiliàs habēs plures filios, ne familiam relinquat cōfusam, & sine ordine, vnum aliquem quasi primogenitū cæteris præponit, quem facit hæredem vniuersalē, alios verò hæredes particulares sub eo: sicut Gen. 27. inquit Isaac filio suo Iacob, cui primogenita dederat. Esto dominus fratrum tuorum. ergo videtur, quod similiter paterfamiliàs sapientissimus Christus, cuius omnes credētes in eum filij sunt, secundùm illud: Dedit eis potestatē filios Dei
Iohan. 1. fieri, his qui credūt in nomine eius. qui etiam
Matth. 23. dicit ad Apostolos oēs. Vos fratres estis. ita credēdum est fecisse, ne familiam suam cōfusam sine rectore relinqueret, vt aliquē vnum alijs Apostolis preficeret prælatum ac pastorem. Huiusmodi aūt Petrus fuit, vt sacræ scripturæ testimonia, quæ in c. præcedenti induximus, apertissimè designant. Vnde Cyrillus vir ac doctor clarissimus super illud Luc. 22. Ego rogaui pro te Petre vt non deficiat fides tua. ita inquit. Christus omissis cæteris venit ad Petrum cæteris prælatum. ¶ Secundò sic. Ille, cui commissum est à Christo cæteros fratres suos deficientes & titubantes in fide confirmare siue roborare, videtur primatum, & magisterij authoritatem super alios à domino suscepisse: sed beato Petro Apostolo commissum est à Christo, vt cæteros fratres Apostolos ac Christi discipulos, si fortè eos fluctuare aut deficere à fide contingeret, in fide firmaret ac roboraret, iuxta illud: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. ergo beatus Petrus primatū habuit super Apostolos. Vnde beatus Cyril. tractās præfatum verbum. Tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. q. d. postquàm me negato ploraueris, & si pœnitueris, corrobora cæteros fratres tuos, cùm te principem Apostolorū deputauerim: hoc enim decet, qui mecū robur es, & petra ecclesiæ. ¶ Tertiò sic. Ille, cuius curæ & regimini tēpore Apostolorum fuit totus grex dominicus cōmissus à Christo, super oēs, qui tunc erāt, & futuri erant de grege dominico primatū habuit, siue obtinuit. Sed curæ & regimini beati Petri totus grex dominicus commissus est à Christo, dicente Petro: Simon pasce oues meas. inter has & illas non distinguens, & Apostoli ipsi nequaquā extra gregem dominicum censendi sunt sed intra computādi. ergo beatus Petrus primatū & principatum habuit super Apostolos. consequentia patet. ¶ Quartò sic. Caput super omnia membra primatum habere dignoscitur: sed beatus Petrus caput fuit Apostolorum. vnde Iohan. 1. inquit Christus Petro. Tu vocaberis cephas, quod scilicet, secundùm Græcam linguam caput sonat. Dicit enim beatus Anacletus, vt habetur in. c. sacrosancta. dist. 22. inter beatos Apostolos quædam fuit discretio potestatis: & licèt sint oēs Apostoli, Petro tū concessum est vt reliquis oībus præesset Apostolis, & cephas. i. caput & principatū teneret Apostolatus. Et eadem sententia colligitur ex illo. c. beati Leonis papæ. ita dominus. di. 19. Ergo sequitur, quod beatus Petrus primatum habuit super omnes alios Apostolos. ¶ Quintò sic. Beatus Petrus potestatem

Luc. 22.

Iohan. ulti.

potestatem acceperat à Christo regẽdi & gubernandi omnes Apostolos & cæteros fideles.teste beato Greg.& habetur in.c. Petrus. 2.q.7.qui ait. Petrus potestatem regendi acceperat,& tñ idem Apostolorũ primus querimoniæ cõtra eum à fidelibus factæ, &c. ergo seqtur φ beatus Petrus Apostolus super omnes alios Apostolos & reliquos fideles habuit principatũ. ¶ Sextò hoc idem apertissimè habetur totius ecclesiæ testimonio, quæ illi vniuersaliter decantat. Tu es pastor ouiũ, princeps Apostolorũ, tibi tradidit Deus claues regni cælorum.

¶ In quo ponuntur improbationes quædã aduersariorum cõtra fundamenta quæ inducta sunt cap. 5. pro primatu beati Petri. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Improbantur ab aduersarijs quædam fundamenta in cap. superiori pro primatu Petri adducta.*

Duersarij veritatis ex opposito multipliciter insurgũt. Primò quidem fundamenta, les rationes inductas ex auctoritatibus sacræ scipturæ pro primatu beati Petri suprà in.5.c. insufficientes esse ostendere nituntur. ¶ Et in primis dicunt, φ ratio sumpta ex eo, φ Matthæus Apostolorum nomina describens. Matth. 10. inter Apostolos Petrum primũ nominat, nõ sufficiẽter probetur beatum Petrũ habuisse primatum: quia pari ratione beatus Iacobus dicendus esset maior B. Petro, eo φ Paulus ad Gal. 2. describẽs Apostolos, cũ quibus fuerat Hierosolymis, Iacobũ præferat beato Petro, sic dicẽs. Et cùm cognouissent gratiam quæ data est mihi Iacobus & Cephas & Iohannes, qui videbãtur columnæ ecclesiæ, dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis, &c. vbi Petrum cepham vocat Apostolus iuxta illud Iohan. 1. Tu vocaberis cephas. Ergo videtur, φ ratio illa non faciat fidem sufficientem, quòd Petrus primatũ habuerit. ¶ Secũda etiã ratio illa non videtur sufficiẽter probare primatum Petri, quæ inducta est ex illo, quòd beatus Petrus dictus est fundamentum ecclesiæ, cùm ei dictum est. Tu es Petrus, & super hanc petram

Improbatio primæ rationis quæ eum sequentibus annichilabitur. cap. 11.

Improbatio secũdæ pro prima parte.

ædificabo ecclesiã meam. quia pariter idem de duodecim Apostolis arguendũ esset, cùm ipsi etiam fundamenta ecclesiæ dicantur. Vnde Apoc. 21. dicitur, φ murus ciuitatis. s. ecclesiæ habebat duodecim fundamenta, & in ipsis erãt nomina duodecim Apostolorũ. & ita videtur, quòd ratio illa non sufficienter probet primatum beati Petri. ¶ Tertiò etiam ratio illa non videtur sufficienter probare primatum Petri, quę ex illo sumebatur, quod consequenter dictum Petro legitur. Tibi dabo claues regni cælorum. quoniam hoc idem dictum est omnibus Apostolis, sicut legitur Matth. 18. Amen dico vobis, quæcũq; ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcunq; solueritis super terram, erũt soluta & in cælis. Claues enim regni cælorũ nihil aliud videntur, quàm potestas ligandi atq; soluendi. ¶ Quarto nec illa ratio videtur sufficienter probare primatum Petri, quæ ex illo sumebatur Iohann. vlt. Pasce oues meas. quia pascere oues spiritualiter non contingit nisi tripliciter. s. doctrina salutari, vita exemplari, & disciplina seu correctione: sed quilibet istorum modorum pascendi oues Christi communis fuit omnibus Apostolis: vniuersi enim Apostoli omnes oues Christi doctrina pascere debuerunt, ipsa veritate testante, quæ oĩbus præcipit Apostolis Matt. vlt. dic. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos, &c. Omnes etiam debebant pascere vita exemplari, Christo dicente illis Matth. 5. Vos estis lux mundi. Et sequitur. Sic luceat lux vestra coram hominibus, &c. De modo pascendi correctione & disciplina habetur Iohann. vlt. vbi Christus dixit omnibus Apostolis. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. ergo videtur quòd Christus omnibus Apostolis potestatem corrigendi alios commisit, & per consequens ratio illa non videtur sufficiens ad probãdum primatum beati Petri.

Improbatio secũdæ pro secũda parte.

Improbatio septimæ rationis.

¶ In quo ponuntur aliæ rationes aduersariorum contra beati Petri primatum ex euangelijs sumptæ. Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Rationes aduersariorum contra beati Petri primatum ex euangelijs sumptæ referuntur.*

Amplius

AMplius contra ipsam principalẽ conclusionẽ, quam nos de primatu beati Petri super Apostolos cæteros firmauimus, aduersarij multa obijciũt & ex euãgelijs. ¶Primò sic. Omnes Apostoli vidẽtur recepisse æqualem potestatem à Christo: ergo nullus eorũ Christi institutione principatũ habuit super alios. Consequẽtia patet: quia par super parem nullum noscitur principatum habere. Antecedens autem deducunt ex multis euangeliorum locis. Primò ex illo Matth. 18. cap.

Argu. primum cuius & sequentium solutiones ponuntur. ca. 12.

1 Amen dico vobis quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælis. Secundò ex illo Iohan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. Ex quibus verbis dicunt aduersarij manifestè patere, quòd potestas ligandi & soluendi æqualiter data sit à Christo Petro, & alijs Apostolis. Quod etiam confirmari credũt aliquorum sanctorum patrũ testimonijs. Primò authoritate beati Anacleti papę, q vt habetur in. c. in nouo. dist. 22. inquit, ꝙ cæteri Apostoli cum beato Petro pari consortio præditi & honorem & potestatem acceperunt. Secundò authoritate beati Cypriani, qui vt habetur in ca. loquitur dominus. 24. q. 1. dicit, ꝙ hoc cæteri Apostoli erant quod Petrus fuit pari consortio prædi ti & honoris & potestatis. ¶Secundò sic principaliter. Christus interdicit Apostolis dominatum & principatum potestatis, ergo sequitur, ꝙ nullus inter eos habuit primatum super alios. Cõsequẽtia patet: quia recipere potestatem super alios, quam non debet in eos recipiẽs exercere, superfluum, & vacuum est, ac inutile: quod in operibus Christi, qui summa sapientia est, esse non potest. Antecedẽs patet ex illo Matt. 20. vbi Christus inquit ita Apostolis. Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatẽ exercent in eos: non ita erit inter vos. & Marc. 10. idem habetur. ¶Tertiò sic. Lucæ. 22. dicitur de Apostolis: ꝙ facta est contentio inter eos, quis eorũ videretur esse maior. Dicit autẽ eis saluator. Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocãtur: vos autem non sic: sed si qs maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator. &c. Ex ista authoritate aduersarij arguũt dupliciter. ¶Primò sic. Si Apostoli de maioritate, scilicet honoris, siue primatus contendebant, ergo sequitur ꝙ nullus inter eos primatum habebat. Patet consequentia: quia si habuisset, cùm eis fuisset notum, non contendissent super hoc. ¶Secundo ex eo ꝙ dominus contentionem resoluens dicit eis, vt singuli se minores singulis reputarent: sed hoc Apostoli facere nõ potuissent, si aliquis inter eos habuisset principatum, cùm ipse seipsum alijs minorem æstimare non posset cum veritate: ergo videtur ꝙ null⁹ inter Apostolos habuit principatum. ¶Quartò sic. Si quis maior fuit inter Apostolos & principes, ille potiùs dici deberet, qui immediate Christo successit in ecclesia militante, in qua Christus põtificatum tenuit, & quam sui passione glorificauit: & ita ergo Iacobus Alphæi potius Christi vicarius & eius successor ac ecclesiæ princeps dici deberet, quàm Petrus: sed hoc non, ergo videtur quod nec Petrus principatum habuisse dicendus sit.

Cõfirmatio

Secundum.

Tertium.

Secunda ps.

Quartum.

¶ In quo ponuntur aliquæ aduersariorum rationes ex epistolis beati Pauli collectæ. Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Rationes aduersariorum ex epistolis beati Pauli contra beati Petri primatũ collectæ recensentur.*

ARguunt consequenter aduersarij ex. c. 2. epistolę beati Pauli ad Gal. & maximè ex eo primò, qđ beatus Paulus de Christi Apostolis principalibus loquẽs ita dicit. Mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil cõtulerunt, inter quos erat Petrus: sed etiã cùm cognouissent ꝙ creditum est mihi euangelium præputij, id est, prædicandum gentibus, sicut & Petro circũcisionis, id est, Iudæis. Qui enim operatus est Petro in Apostolatu circuncisionis, operatus est mihi inter gentes. dexteras dederũt mihi & Barnabę societatis, vt nos in gẽtes & ipsi in circũcisionem. Ex quo loco contra Petri primatũ arguũt aduersarij ex quatuor capitibus. Primò ex illo quod ait Paulus. Nihil mihi contulerunt. Ex quo patet, in quit glo. ꝙ non illis inferior fui, qui à Domino Deo adeò pfectus sum, ꝙ nihil esset, quod in collatione perfectionis meæ addiderint: q enim illis imperitis tribuit sensum, dedit & mihi. hæc glo. Ex hoc sic arguunt. Si Petrus princeps fuisset primatum habens inter Apostolos, profectò Paulus, & cæteri in ecclesia potesta-

Ratio prima quæ cũ sequentibus soluitur ca. 13.
1

potestatē habentes, eam à Petro suscepissent, cū capitis sit influere sensum & motū regiminis cæteris mēbris omnibus. ¶ Secūdò arguūt ex illo, vbi inquit Apostolus. Cùm cognouissent, φ creditū est mihi euangeliū præputij sicut & Petro circūcisionis. quia in hoc videtur Paulus æquiparare se Petro, cùm innuat se potestatē recepisse inter gentes æqualem potestati Petri inter Iudæos: maximè cùm dicat glo. in hoc loco. Creditū est euangelium mihi fideli ita principaliter, sicut & Petro. Non est aūt dubiū, quin ista repugnēt principatui Petri. ¶ Tertiò arguūt ex illo, qđ ait apostolus: φ sibi & Barnabæ dextras societatis dederunt. Cùm enim societas videatur importare paritatem quandam, non videtur princeps nominandus socius subditi siue subiecti. ¶ Quartò ex illo quod sequitur. Vt nos in gentes, & ipsi in circūcisionem. vbi videtur Paulus restringere apostolatum Petri ad circūcisionem tantùm. Ex quibus dicunt manifestè videri, φ ex institutiōe Christi Petrus nō fuerit Paulo nec alijs Apostolis superior. ¶ Consequēter arguitur per aduersarios ex illo, quod in præfato. c. ad Gal. 2. dicit Apostolus sic. Cùm autem venisset Petrus in Antiochiam, in faciē ei restiti, quia reprehensibilis erat. Ex hoc arguūt, φ Paulus nequaq̄ ita publicè ausus fuisset Petrum Apostolum reprehendere, si Petrus princeps eius fuisset, aut superior: cùm præceptum legis sit Deutero. 21. Dijs non detrahes, & principi populi non malediees. Vnde beatus Hieronymus in hoc loco inquit, & habetur. 2. q. 7. c. Paulus. φ Paulus Petrum reprehendit, quod non auderet, nisi se non imparem sciret. ergo videtur φ Petrus non fuit Paulo maior, & per consequens nec princeps Apostolorum.

Secunda. *Tertia.* *Quarta.* *Quinta.*

¶ In quo fiunt aduersariorum rationes cōtra Petri primatum sumptæ ex actibus Apostolorum. Cap. X.

SVMMARIVM.

1 *Rationes aduersariorum contra beati Petri primatum ex actis Apostolorum desumptæ adducuntur.*

Corroboratio primæ quæ improbabitur cū

Amplius errorem suum aduersarij firmare nituntur ex actibus Apostolorum. ¶ Et primò ex illo Actuum, 1. vbi de electione Apostoli Mathiæ agitur: quia si Petrus habuisset primatū inter Apostolos, nō concurrisset eū eis ad electionē cuiuscūq; inferioris, sed potiùs sua authoritate instituisset: sed Petrus concurrit cū alijs Apostolis ad electionē Mathiæ, vt habēt Act. 1. vbi dicitur, φ vndecim statuerūt duos. Ioseph, q vocabatur Barsabas, qui cognominatus est iustus, & Mathiā. & orantes dixerūt, &c. Et sequitur. Dederūt eis sortes, & cecidit sors super Mathiā, & annumerat⁹ est 11. Apostolis. Et sic patet, φ Mathias simul electus est à Petro & ab alijs. ergo sequitur φ Petrus nō habuit aliquē primatū super Apostolos. ¶ Secundò idē arguitur ex illo Act. 6. vbi de electiōe. 7. diaconorū ita scribitur. Cōuocātes aūt duodecim multitudinē discipulorū, dixerūt: Non est æquū, &c. Et infrà. Elegerūt Stephanū & alios sex, & statuerūt cos ante cōspectum Apostolorū, & orātes impo suerūt eis manus. Ex hoc arguūt sic. Si Petrus princeps Apostolorū fuisset, sibi præsentari debebāt electi, & non omnibus Apostolis, & ad ipsum, & nō ad oēs Apostolos confirmatio, siue manus impositio debuit ptinere: sed videmus φ hoc nō est factū, sed æqualiter omnibus: ergo videtur φ Petrus primatū inter Apostolos nō habuit. ¶ Tertiò sic. Cōtra rationem esse videtur, φ inferiores mittāt superiores. missio enim superioritatē importare videtur in mittēte respectu psonę missæ. Nō est aūt credēdum, φ Apostoli aliqđ egerint contra rationem. sed Actuū. 8. habetur, φ cū audissent Apostoli φ recepit Samaria verbū Dei, miserunt ad illos Petrū & Iohannem. ergo videtur φ Petrus non fuit superior cęteris Apostolis eum mittentibus.

sequentibus cap. 14. *Secunda.* *Tertia.*

¶ In quo respondetur ad improbationes factas contra fundamenta quæ inducta fuerūt. c. 7. pro primatu B. Petri. Cap. XI.

1 *Improbationes factæ contra fundamenta, quæ pro primatu Petri suprà cap. 7. inducta fuerunt, diluuntur.*

Facilè patebit aduersariorum improbationes superiùs inductas contra ea, ex quibus pricipaliter Petri principatū probauimus, nullius fore vigoris,

goris, cùm ostenderimus aliúde rationes nostras recepisse fundamētum, q̃ vnde aduersarij arbitrati sunt. ¶In primis quidem prima improbatio nulla est. Non enim argumētati sumus Petrū apostolorum primatū habuisse, quia inter Apostolos primò fuerit nominatus, sed qa Apostolorū primus fuerit nuncupatus. Ait enim sic euāgelista. Duodecim nomina apostolorū sunt hæc. primus Simō, qui dicitur Petrus. Dictus est aūt primus, vt suprà in. c. 5. diximus, prioritate apostolicæ dignitatis, nō prioritate temporis vocationis ad Apostolatū. Vnde gl. super hūc locū, quæ est Rabani, dicit sic. Simō, id est, obediēs, qui propter primatū apostolici ordinis vocatur Petrus, id est, firmus. Præterea ꝙ B. Paulus ad Gal. 2. priùs nominauit Iacobum q̃ Petrum, hoc nō ideo fecit, ꝙ Iacobus maior, aut æqualis Petro fuerit authoritate, sed vt dicit S. Th. super epistolas ad Gal. qa episcopus erat Hierosolymitanorū, vbi hoc fiebant. Et ita dicit dñs Petrus de Tarātasia super epistolas Pauli.

Contra primæ ratiōis improbationem.

¶Cæterū secūda improbatio nulla fuit: qa non argumētati sumus Petrū primatum habuisse, quia dictus fuit fundamētum siue petra Ecclesiæ: sed ideo, quia singulariter Petrū alijs præsentibus Apostolis Christus petram nominauit ecclesiæ. Ex quo videtur, ꝙ licet alijs Apostolis cōmune fuerit cū Petro fundamentum esse ecclesiæ, vt apertè ad Eph. 3. habetur. & Apoc. 21. sicut infrà plenius habebitur, nihilominus Petrus post Christū principale fundamentū fuerit, & totius fundamētum ecclesiæ. Vnde beato Dio. teste, Paulus fertur Petro versus mortē dixisse. Pax inquit tecū fundamētum ecclesiarū, & pastor ouiū Christi. Vnde Leo papa in sermone. 3. consecrationis suæ dicit, ꝙ in Petro omnium fortitudo innuitur, & diuinæ gratię ita ordinatur auxiliū, vt firmitas, quæ per Christū Petro attribuitur, per Petrū apostolis cōferatur. hæc ille.

Contra secundæ improbationem.

¶Tertiò improbatio tertia nulla fuit: qm̄ non probauimus Petrum primatū habuisse nec ex eo ꝙ claues à Christo acceperit, nec ex eo ꝙ dictū fuerit illi: Quodcūq; ligaueris, &c. sed ex eo, ꝙ ipsi singulariter alijs præsentibus Apostolis Christus claues regni cælorum promittit, & priùs tépore ipsi soli dicit: Quodcūq; ligaueris super terrā. &c. q̃ ipsi & alijs discipulis cōmuniter dixerit: Quæcūq; ligaueritis, &c. Vnde dicit S. Tho. in. 4. di. 24. Quanuis omnibus Apostolis data sit cōmuniter potestas ligandi & soluēdi, tñ vt in hac potestate aliquis ordo significaretur, primò soli Petro data est, vt ostendatur, ꝙ ab eo in alios debeat deriuari. Hoc planè manifestum signum est primatus Petri. Cæterū ex differentia etiam verborū, quibus Christus vsus est cùm Petro soli potestatem clauium dat, et quibus vsus est cū illi & alijs communiter tribuit, etiā ipse Petri primatus arguitur. Nam ad Petrum vsus est his verbis: Quodcūq; ligaueris super terrā, erit ligatum & in cælis, &c. Ad Apostolos verò sic. Quæcūq; ligaueritis super terrā, erūt ligata & in cælo. Super quo dicit Origenes. Apostolis inquit in cęlo, non in cælis sicut Petro: quia non erāt tantæ perfectionis sicut Petrus. Et sic patet, ꝙ improbatio illa aduersariorum nulla sit.

Contra tertiæ partis improbationem.

¶Quartò hoc idem facile ostenditur de improbatione quarto loco facta, & hoc propter tria. Primò, quia non sumus argumētati primatum beati petri ex sola pastoralis curæ cōmisione, sed ex eo, quòd præsentibus alijs Apostolis nulla de illis mentione facta, soli Petro Christus indefinitè curam gregis sui committit, dicēs. Simon Iohannis diligis me? pasce agnos meos, pasce oues meas. Vnde Theophilus in glo. ait. Prætermittens autem dominus alios, Petro de talibus loquitur. eximius enim erat Apostolorum, & vertex collegij. Item beatus Grego. super Iohan. & Sāct. Tho. adducit in glo. super illud Iohan. 21. Accessit Simon, & traxit rete. Petro autē sancta ecclesia est commissa: ipsi spūaliter dicitur Pasce oues meas. Nec obuiat huic, ꝙ August. dicit, ꝙ etiam hoc ad omnes dictum est: quia etsi ad omnes Apostolos dictum esse intelligatur, hoc tamen in Petri persona, tāquam à quo in alios deriuanda erat potestas, dictum est illis: per quod singularis prærogatiua primatus Petri demōstratur in hoc, ꝙ figurā gessit omnium aliorū. Vnde beatus Aug. super Iohan. dicit, ꝙ totius ecclesiæ Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatum gerebat figurata generalitate personā. Secūdò nulla est aduersariorum improbatio: quoniam licèt modus ille pascendi cōis fuisset omnibus Apostolis, non tamen æqualiter: cùm discretio potestatis fuerit inter eos, vt dicit beatus Anacletus in cap. sacrosancta. distin. 22. Solus enim Petrus habuit in vniuerso orbe pascendi authoritatem, vtpote totius gregis dominici pastor. Alij verò non vniuersaliter, sed secundū mensurā taxandā & limitandam per Petrum. Vnde glo. super illud Pascite eum qui in vobis est gregem. dicit sic. Sicut Dominus Petrum curam totius gregis habere iussit, ita Petrus sequētibus iure mandat, vt eum quisque, qui secum est, gregē Dei sollicita gubernatione 1. Pet. 5.

Contra improbationē septimæ rationis.

natione tueatur.hæc ibi. Hãc ſingularitatem præeminentiæ Petri beatus Ambro. tangit ſuper Lu. cap. vlti.exponens præfatum verbum Iohan.vlt.Petre amas me,&c. vbi ſic dicit,Bene conſcius ſui non ad tempus aſſumptum,ſed iam dudum Deo cognitum Petrus teſtificatur affectum. Quis eſt alius qui de ſe hoc facilè profiteri poſsit? & ideo quia ſolus profitetur ex omnibus,omnibus antefertur. Hæc Ambro.Tertiò poteſt dici,quòd falſum aduerſarij aſſumunt, cùm arguendo dicunt, quòd paſcere oues non contingit niſi tripliciter.quod patet ex glo.Iohan.vlti. quæ Alchuini eſt, ſic dicentis.Paſcere oues, eſt credentes in Chriſto,ne à fide deficiant, confortare:terrena ſubſidia ſi neceſſe fuerit ſubditis prouidere: & exempla virtutum cum verbo prædicationis impendere:aduerſarijs reſiſtere:errantes ſubditos corrigere.hæc glo.Patet ergo,quòd cura paſtoralis beato Petro commiſſa plus continet authoritatis, quàm illa contineant, quæ Petro & alijs Apoſtolis ſimul dicta fuerũt. Sed de hoc pleniùs inferiùs habebitur.

¶ In quo reſpondetur rationibus ſuprà cap. viij. factis contra beati Petri primatum, quæ ex Euangelio ſumi videbantur. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *Rationes factæ contra beati Petri primatum, quæ ex euangelio adducebantur ſuprà cap. viij. ſoluuntur.*

Atis reſponſionibus ad improbationes aduerſariorum inductas contra principalia fundamenta,ex quibus beatũ Petrum primatum habuiſſe inter Apoſtolos oſtendimus,iam reliquũ eſt reſpõdere rationibus,quibus aduerſarij primatũ ipſum beati Petri impugnant. Et primò ad eas,quæ ex euãgelio videbãtur ſumi. *Ad primũ argu.c.8.* ¶Et ad primã eũm dicitur,ꝙ Apoſtoli æqualẽ poteſtatẽ recepe-
1 rũt,&c. Reſpondetur hoc aſſumptũ eſſe falſum.Et ad probationẽ,quæ inducitur ex authoritate Matt. 18.& Iohã.vlt.reſpõdetur,ꝙ ex illis authoritatibus nihil probatur: qm̃ licèt ex illis authoritatibus habeatur, ꝙ poteſtas clauiũ ſit data omnibus Apoſtolis,nõ tamen habetur, ꝙ æqualiter data ſit omnibus: ſicut licèt,vt inquit Apoſtolus,Non ſit poteſtas niſi à Deo. *Roma. 13.* non tñ ſequitur,ꝙ oĩbus reb⁹ poteſtatem habẽtibus poteſtas æqualis data ſit.Et ita eſt in propoſito, licèt enim omnib⁹ Apoſtolis poteſtas clauiũ data ſit, nihilominus tñ Petro, qui caput & princeps aliorum ordinabat,pleniùs data eſt:ſicut ex gl.Matt. 16.ſuperiùs inducta in.c.5.patet. Vnde inqt S.Tho. *Thom.in.4 diſt.24.* Quanuis omnibus Apoſtolis cõmuniter data ſit poteſtas ligãdi & ſoluẽdi: tñ vt in hac poteſtate aliquis ordo ſignificaretur, primò ſoli Petro data eſt,vt oſtẽdatur, ꝙ ab eo in alios debeat iſta poteſtas deſcẽdere.propter quod ei dicit ſingulariter: Confirma fratres tuos. &, paſce oues meas. i. loco mei.vt Chryſo. dicit. Præpoſitus & caput eſto fratrum, vt ipſi te in loco mei aſſumẽtes, vbiq; terrarũ te in throno tuo ſedẽtẽ prædicent, & confirmẽt.¶Ad duas aũt authoritates conſequẽter inductas. *Ad confirmationem.* ſ. ſanctorũ Anacleti & Cypriani,in quibus dicitur,ꝙ Apoſtoli pari cõſortio honoris:&c.reſpõdetur dupliciter.Primò,ꝙ cũ dicitur,Pari conſortio,&c.dicimus, ꝙ ly pari,nõ dicit æqualitatẽ poteſtatis, aut honoris,ſed ſimilitudinẽ.vñ exponẽdum eſt pari.i.communi,ſiue ſimili poteſtate.Paritas enim non tãtùm æqualitatem,ſed etiam ſimilitudinẽ in ſacris literis legitur deſignare. Vnde Leuit. 18. dicitur. Cauete ne vos ſimiliter euomat,cũ paria feceritis.glo. i. ſimilia. Et ꝙ in hac ſignificatione nomẽ paritatis accipiẽdum ſit in propoſito ex ſentẽtia beati Leonis papę,qui ſcribẽs ad Anaſtaſiũ Theſſalon. epiſcopũ ita dicit. Quoniã inter beatiſsimos Apoſtolos in ſimilitudine honoris fuit quædã diſcretio poteſtatis: & cũ omniũ par eſſet electio,vni tãtùm datũ eſt,vt cæteris præemineret.Ecce ꝙ ibi Anacletus & Cyprianus dicunt: pari conſortio honoris,&c. Leo papa quaſi exponẽs dicit:in ſimilitudine honoris. Secũdò reſpõdetur, ꝙ vt ſuprà dictũ eſt in. 1. lib.& in gl.c.ſacroſancta.diſt. 22.tangitur.duplex dicitur poteſtas. Quædã. ſ. ordinis ſiue cõſecrationis,& quædã regiminis ſiue adminiſtrationis.Dicimus ergo, ꝙ paritas illa, de qua loquitur Anacletus & etiam Cyprianus, accipienda eſt quantum ad dignitatem ordinis ſiue conſecrationis , illa enim æqualis fuit omnibus Apoſtolis: non autem intelligenda eſt quantum ad poteſtatem regiminis

nis siue administratiōis, quin in hac potestate Petrus superior & maior fuerit. Et quòd talis fuerit intentio præfatorum sanctorum, patet ex eorum dictis. Nam Anacletus in c. præallegato, scilicet sacrosancta. distinct. 22. ita inquit. Inter beatos Apostolos quædam discretio fuit potestatis: & licèt omnes essent Apostoli, Petro tamen concessum est à domino: & ipsi inter se voluerunt idipsum, vt reliquis omnibus præesset Apostolis, & cephas, id est, caput & principatum tenere Apostolatus. Item hoc idem beatus Cyprianus designat in capit. loquitur dominus. 24. q. 1. vbi post verba inducta ita subiungit. Sed ab vnitate exordium proficiscitur, vt ecclesia Christi vna monstretur. Præterea patet ex eo, quod infra huius ecclesiæ caput & potestatis originem dicit esse Apostolicam sedē. Ex quibus clarissimè ostenditur, quòd sententia horum sanctorum est Petrum primatum habuisse inter Apostolos, ac principatum habere in vniuersali ecclesia. ¶ Ad secundam rationem respondetur negando antecedens. Et ad probationem ex cap. Matth. 20. respondetur, quod Christus nō interdicit omnem dominatum ab Apostolis, siue principatum, sed tantùm dominatum, quo gentiles & homines mūdani vtuntur in subditos. Pro quo notandum iuxta sanctū Tho. in postilla sua super Matthæ. exponendo prædictam authoritatem, quod dominari dupliciter accipitur. Vno modo accipitur pro præesse, & hoc modo non loquitur Christus in præfato loco Matthæi. 20. nec talis dominatus interdicitur Apostolis. Vnde Christus legit dixisse Petro. Super plebem meam principem te constitui. Et de Apostolis dicitur. Constitues eos principes super omnem terram. Et de exercitio pastoralis præsidentiæ commissæ beato Petro dicitur. Simon Iohannis pasce oues meas. Alio modo dominari dicitur prout relatiuè dicitur ad seruū. vnde sic dominari est idē quod seruiliter sibi subijcere seruum. & hoc modo sumitur in loco præallegato cū ait dominus. Principes gentium dominantur eorum, &c. Principes enim constituti sunt ad hoc, vt bonum procurent subditis. Si verò illos volunt in seruitutem redigere, tunc abutuntur principatu, qui vtuntur liberis vt seruis. Et quia hoc consuetum erat apud gentiles, & adhuc est apud aliquos, dicit: Principes gentiū dominātur eorum, id est in seruitutem redigūt sibi subditos. secundùm illud. Principes tui in medio eius quasi lupi rapaces. & talis primatus siue dominatus interdicitur à Christo Apostolis, cùm ait dominus. Non erit ita inter vos. Vnde beatus Chryso. super Matth. pertractās hoc verbum, ita inquit. Principes mūdi ideo fiunt vt dominentur minoribus suis, & abutantur vita eorum ad suas vtilitates & glorias: Principes autem ecclesiæ, vt seruiant minoribus suis, & ministrent eis quæcunque acceperunt à Christo, vt suas vtilitates negligant, & illorum procurēt. hæc Chryso. ¶ Ad tertiam rationem, quæ sumitur ex illo Lucæ. 22. Facta est contentio, &c. Respondetur ad primam partem negando consequentiam. Dicimus enim, quòd licèt Apostoli tunc nōdum plenè cognouerint quis inter eos post Christi corporalem abscessum cæteris præsidere deberet, & ideo de hoc contenderent, nō sequitur propter hoc, quòd Christi dispositione nullus inter eos maior esset prærordinatus: imò hoc expressè innuit dominus, cùm ait; Qui maior est inter vos. &c. ¶ Ad secundā partem eiusdem rationis respondetur, quòd Christus in verbis illis non docuit Apostolos, vt singuli reputarent se singulis minores inferioritate officij, seu authoritatis: nec hoc Christus suo exemplo docuit, qui dicit: Vos vocatis me magister & domine, & bene ditis. sed hoc docuit, vt quantò inter Apostolos quis esset maior, tātò esset humilior. secū dùm illud. Quātò maior es, tantò te humilia in omnibus. ¶ Ad quartam rationem respōdetur, cùm dicitur, quòd ille debuit principatum habere inter Apostolos, qui immediatè Christo successit in ecclesia, &c. Respondemus, quòd verum est, intelligendo de successione tanquam generalis vicarius. Vnde iste solus fuit beatus Petrus, qui tanquam generalis vicarius in toto orbe Christo successit, & non Iacobus Alphęi, q ab ipso Petro post Hierosolymis Episcopus est ordinatus. Vnde sanctus Thom. exponens illud Iohan. vlt. Sequere me. dicit iuxta Chrysostomū, quòd Iacobus licèt post ascensionem Christi specialem curam illius loci habuerit, Petrus tamen vniuersalem totius ecclesiæ curam obtinuit. Quòd autem Petrus Christo immediatè etiam Hierosolymis successerit, patet ex hoc: quòd ibi officia summi pōtificis quo ad prædicationem, quo ad Mathiæ electionem, & quo ad alia superiùs expressa primò inter omnes exercuit: sicut supra in cap. quinto, copiosè monstratum est. Verùm locus Hierusalem licèt consecratione sanguinis Christi fuerit gloriosior, nihilominus tamen Roma pro successione summi pōtificis fuit aptior, sicut inferiùs ostendetur. Hinc Petrus sedem specialē

Ad secundū
Psalm. 44.
Iohan. vlti.
Ezech. 20.
Ad tertium.
Ad secundā partem.
Iohan. 13.
Ecclesi. 3.
Ad quartū.

specialem suam tandem Romæ elegit, consti tuto Hierosolymis episcopo beato Iacobo: & hoc pulchre, siue conuenienter, vt dicit beatus Bernardus. 2. lib. de consideratione ad Eugenium, vt ibi positus suscitaret semen defuncti fratris, vbi occisus est ille. nam dictus est frater domini.

¶ In quo respondetur rationibus sumptis ex epistolis Pauli. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Rationes contra beati Petri primatum ex epistolis Pauli desumptæ diluuntur.*

Ad primã rõnem. c. 9. 1

D primam rationem sumptam ex prima parte authoritatis inductæ ex Apostolo ad Gal. 2. respõdetur negando consequentiã: quantum Apostolus Paulus in prædictis verbis non negat se aliquid authoritatis à Petro suscepisse: sed tantùm ostendit veritatem euangelij sui ex collatione cũ alijs Apostolis, & eorum approbatiõe. Ascẽdit enim, vt dicit in principio eiusdem. c. post. 14. annos à passione Christi Hierosolymam, & cõtulit cum Petro & alijs secum stantibus euangelium quod prædicabat in gentibus, & ostendit tria. Primò, quòd alij Apostoli, cum quibus contulit, nihil in sua prædicatione correxerunt quasi falsum. Secundò, quòd nihil suppleuerunt, vel addiderunt quasi diminutum. Tertiò quòd eũ in societatem suam receperunt tanquam verũ Apostolum: propter quod ex parte perfectionis doctrinæ, vt dicit glo. nõ fuit inferior alijs Apostolis, qui ita à Deo perfectus fuit, vt nihil esset quod in collatione perfectionis suæ adderent. Dei enim perfecta sunt opera. Deutero. 32. Et ita patet, quomodo, siue in quo Paulus non dicebatur inferior Petro, scilicet in duobus. Primo in hoc, quod à Christo immediatè erat institutus Apostolus vt Petrus & alij. Secundò in hoc, quòd adeò perfectè instructus in euangelio erat sicut & ipse Petrus. Non autem dictus est par Petro in potestate iurisdictionis: quoniam non latebat ipsum Paulum Petrum caput esse ecclesiæ. vnde eum vocat cephas, quod caput secundùm linguam Græcam sonat. vt dicit beatus Isido. Cæterùm licèt Paulus non immediatè à Petro Apostolatus officium susceperit, sicut nec alij Apostoli, sed à Christo immediatè, non sequitur, quod beatus Petrus non fuerit Pauli sicut & aliorum Apostolorum princeps & prælatus. Sicut enim superiùs in ca. præcedenti diximus, licèt potestatem Christi reliquis Apostolis contulerit, in ordine tamen ad Petrum contulit eis, cui primò singulariter ait: Tibi dabo claues regni cælorum, &c. In cuius signũ beatus Paulus licèt à Deo esset immediatè gentium prædicator constitutus, nihilominus ad Petrum venit cum eo de euãgelio suo collaturus. de quo Hiero. in epistola ad Aug. 21. Denique tantæ authoritatis Petrus fuit, vt Paulus in epistola sua scribat: Deinde post tres annos veni Hierosolymam videre Petrum: & mansi apud eum diebus quindecim. Rursumq; in sequentibus post annos quatuordecim ascendi iterum Hierosolymam cum Barnaba assumpto & Tito. Ascendi autem secundùm reuelationem, & exposui eis euangelium, quod prædicaui inter gentes. Ostendens non habuisse securitatem euangelij prædicandi, nisi Petri, & eorũ, qui cum eo erant, fuisset sentẽtia roboratum. hæc Hiero. ¶ Ad secundam rationem, quæ ex secunda parte inductæ authoritatis ad Gal. 2. assumebatur, respondetur negãdo, quod per illa verba Paulus æquiparare se vellet Petro in potestate regiminis, quẽ sciebat rectorem constitutum & caput totius vniuersitatis ecclesiæ: nec Paulus credidit Petri potestatem restrictam esse solùm ad circuncisos, licèt appropriatè pro illo tempore ad illos specialiter verbum prædicationis extenderet: quoniam Petrus in Antiochia sedit, & in Hierusalem, & multos conuertit ibidem & alibi ex gentibus, sicut patet Actuum. 10. de Cornelio. & 11. vbi reprehensus legitur à circuncisis fratribus, quod ad gentes ingressus fuisset, et cum conuersis ex gentibus manducasset. Ad id autem quod glo. dicit, quod ita principaliter sicut Petro erat sibi creditum euãgelium, Respondetur, quod ly principaliter, vt exponit magister Nicolaus gorrã in postilla sua super epistolas Pauli. dicit esse intelligẽdum quo ad ad officium prædicationis, non quo ad officium prælationis: quod ex ipsis verbis Pauli manifestè colligitur. Paritas autem hæc potestatem ordinis, quæ par fuit in Apostolis, vt suprà declarauimus, respicit, non autẽ potestatem iurisdictionis. ¶ Ad tertiam rationem, quæ ex tertia parte authoritatis præfatæ assumebatur, respondetur negando consequentiam.

Ad secũdã.

Ad tertiam

sequentiam. Sicut enim ex hoc quòd Christus Iohann.20.ca. vocat Apostolos fratres, non sequitur, quòd non fuerit eis superior. Similiter sicut nec ex hoc, quòd papa episcopos vocat fratres, in aliquo primatui apostolico derogatur. Ita nec ex hoc, quòd Petrus frater & socius dictus sit Pauli modo prædicto, sequitur quòd non fuerit princeps eius ac superior. Præterea falsum est quod assumitur, videlicet quod princeps ac superior nunquã dicatur subditos habere socios. nam. 1. Reg. 23. cap. dicitur: Iuit rex Saul & socij eius ad quærendum Dauid. ¶ Ad quartam rationem sumptam ex quarta parte supradictæ authoritatis respondetur falsum esse, quod Paulus crediderit Petri potestatem restrictam esse solùm ad circuncisos: imò eius authoritas & potestas etiam ad gentes se extendit: sicut in responsione ad secundam rationem diximus. Quod etiam manifestè colligitur Actuũ. 10. vbi ostenso sibi linteo pleno animalibus, dictum est ei: Surge Petre, occide, & manduca. vbi glo. interli. ita dicit. i. recipe ad vnitatem corporis ecclesiæ, cuius Petrus princeps: & occide in gentibus quod fuerant, & fac quod es. ¶ Ad vltimam rationem, quæ sumpta est ex illo loco in eadem epistola, vbi Apostolus Paulus dicitur Petro in faciem restitisse. respondetur negando consequentiam. Quoniam ex hoc quod Paulus restitit in illo casu Petro in faciem publicè, non sequitur, quod maior, aut par in authoritate Petro fuerit: quoniam vbi imminet periculũ fidei siue animarum, subditi etiam publicè possunt in faciem resistere prælatis suis, vt beatus Gregor. inquit & habetur in cap. Paulus. 2. quæst. 7. vbi ita dicit. Paulus dicit: seniorem ne increpaueris, sed hæc eius regula in eo seruanda est, cùm culpa senioris suo exemplo non trahit ad interitum corda iuniorum. Ex hac inquit beatus Thom. in. 2. 2. Paulus licèt esset subditus Petri, propter imminens scandali periculum circa fidem Petrum publicè arguit. Et sicut gloss. dicit ad Galat. 2. cap. Petrus exemplum maioribus tribuit, vt sicubi fortè rectum reliquissent, non dedignarentur etiam à posterioribus corrigi. Id autem quod inducebatur Deutero. 21. Dijs non detrahes, & principi populi tui non maledices. non facit ad propositum: quoniam talis reprehensio nec est detractio, nec est maledictio. Ad glo. autem Hiero. dicentem, quòd Paulus Petrum reprehendisse non auderet, nisi se illi non imparem sciret. dicit Gratianus in cap. Paulus. 2. quæst. 7. ita. Hoc non de officio ecclesiasticæ dignitatis, sed de paritate vitæ & sanctitate conuersationis intelligitur. Solus enim Petrus inquit inter Apostolos primatum gerebat. Sed melius videtur dicendum iuxta Sanctum Thomã. 2. 2. quæst. 34. articul. 4. quòd Paulus erat par Petro quo ad fidei defensionem, non quo ad dignitatem prælationis: quoniam de paritate vitæ aut conuersationis sanctitate non bene videtur intelligendum, cùm Paulus dicat: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. vbi glos. magistri, ita ait, id est non ideo me iustum puto, quia potest esse quod nescio. Delicta enim quis intelligit? & quis gloriatur se mundum habere cor, &c. humiliat se Apostolus hoc dicens, vt homo loquitur, qui potest habere culpam nesciens. hæc glo.

Ad quartã.

Ad quintã.

¶ In quo respondetur rationibus aduersariorum, quæ sumuntur ca. 10. ex actibus Apostolorum. Cap. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Rationes ex Actis Apostolorum contra beati Petri primatum decerptæ soluuntur.*

Ad corroboratione prĩ mam c. 10. 1

AD rationẽ primam sumptam ex cap. 1. Actuum Apostolorum, respondetur negãdo consequẽtiam. Et ratio est: quoniam licèt Petrus non solus, sed simul cum alijs elegerit Mathiam, non est factum ex defectu potestatis, quæ fuerit in Petro ad electionem illam faciendam, cùm princeps Apostolorum foret. Vnde super illud. Exurgens Petrus in medio fratrum dixit. dicit glo. interli. Pastor pro ouibus loquitur: sed factum est religiosa intentione pacis, & vnitatis causa. Quod manifestè beatus Chryso. exponens hunc locum super actus Apostolorum, profitetur, ita dicit. Petrus vt inflammatus, & sicut ille, cui à Christo commissum erat ouile, & vt princeps Apostolorum semper primus incœpit sermonem. Vide autẽ quia Petrus omnia facit communi omnium voluntate, nihil agit principaliter, aut dominatiuè. Et infrà. Oportet ergo ex his, qui nobiscum

sunt

sunt viris in omni tempore. Quare ita palàm omnibus loquitur? ne contentiose res fieret, & ad litem deuenirent, & ideo scandala vitabat. Quapropter incipiens dicit. Viri fratres, oportet eligi ex vobis. Multitudini populi electionē coucedit, vt et ipse à contentione liberaretur, & alijs honor exhiberetur. Et infrà. Quid ergo, &c. Eum eligere non poterat? vtique poterat: sed ne videretur ipse gratiam dare, ideo nō fecit. Et infrà. Centum & viginti erant, & vnū quærit ex omni multitudine. Opportunè verò primus Petrus huiusmodi rei dñatur, quia ipse oēs in potestate acceperat: ad eum enim dixit Christus: Et tu aliquādo cōuersus confirma fratres tuos. hæc Chryso. Ex qua expositione beati Chryso. multa aduersariorum deliramenta confunduntur, quæ ex falsa intelligentia libri Actuum Apo-

Ad secundā stolorum conflata sunt. ¶ Ad secundam rationem, quæ sumitur ex c. 6. de electione. 7. diaconorum. patet responsio ex responsione data ad rationem superiorē, negando consequentiam. Cuius ratio est: quoniā non obstat primatui siue principatui beati Petri, quod ad id, quod solus agere poterat, alij Apostoli secum ad agendum conuenirent: cùm hoc nō ex eo factum sit, quod alij Apostoli maioris potestatis essent quàm solus Petrus: aut quòd Petrus eguerit illorum adiutorio potestatis, sed factum est ita rationibus iam dictis iuxta beatum Chryso. videlicet vt contentio vitaretur: vt honor etiam alijs exhiberetur Apostolis: & vt in Petri obseruantia doctrina magistri sui refulgeret. Qui maior est in vobis,

Ad tertiam fiat sicut minister. ¶ Ad tertiam rationem sumptam ex cap. 8. de missione Petri responsdetur, quòd assumptum est falsum, videlicet quòd omnis missio importet superioritatem in mittente respectu missi. Hoc enim fuit vnum de fundamētis Arrij ad ponendum inæqualitatem substantiæ & potestatis in diuinis personis: quia in scriptura sancta legitur & pater mittere, & filius & Spiritus sanctus leguntur mitti. vt ex. 4. de tri. beati Augusti. apertè colligitur. Præfatum etiam fundamentum aduersariorum fuit vnum de fundamentis Armenorum contra primatum Romani pont. vt deducit dominus Richardus in libr. de quæstionibus Armenorum. libr. 7. cap. 3. Item quòd sit falsum præsuppositum illud, patet ex illo Matth. 2. vbi dicitur: Herodes mittēs tres reges magos, qui venerāt adorare Dominum in Bethleem, dixit eis: Ite, & interrogate diligenter de puero, &c. & tamen clarum est, quod Herodes nullam authoritatis superioritatem habebat supra reges prædictos. Cæterùm Genes. 41. dicit Ioseph fratribus suis. Mittite ex vobis vnum, vt adducat fratrem vestrum minimū. Planum est, quod huiusmodi missio non importabat superioritatem authoritatis in mittentibus respectu missi. Dicitur ergo, quod est missio videlicet secundùm authoritatis imperiū, vt seruus mittitur à Domino: quemadmodum rex mittit Senescalcum, aut papa legatum. Alia est secundùm consilium: vt consiliarij, siue Senatus dicitur mittere regem ad bellandum. Istos duos modos missionis tangit Sanctus Tho. in. 1. parte. quæst. 43. articul. 1. Tertius modus est secundùm authoritatem amoris: sicut quandoque socij, aut etiam inferiores mittunt nuntium, siue ambasiatorem ad regem siue papā aliquem maiorem inter eos, respectu cuius nullam habent authoritatem prælationis, sed tantùm amoris. Qua distinctione habita, potest dupliciter dici. Primò, quòd Apostoli non miserunt authoritatis imperio, sed miserūt eum prouidentiæ consilio, suggerentes ei, vt ipse iret, vtpote magis accommodus. Tum ratione authoritatis. Tum quia præ cæteris maioris splendebat miraculorum gratia. Talis autem missio non dicit superioritatem authoritatis in mittente. Et quod talis fuerit illa missio, videtur apertè colligi ex glo. ordi. eiusdē textus, quæ dicit sic. Petrus Iohannem associat sibi: quia virginitas ecclesiæ grata est, & placet. Planè si ista missio facta fuisset ab aliquo superiori, non diceretur, quod Petrus associat sibi Iohannem: sed diceretur magis, quod Iohannes associatus sibi esset ab alijs. Secundò potest dici, quod ista missio, qua Petrus dicitur missus ab Apostolis, fuit vt dicit dominus Vlricus in summa sua theologiæ. authoritate amoris, qui gradum nescit: non authoritate prælationis, cùm Petrus vertex fuerit Apostolorum. hæc ille.

¶ Quòd beatus Petrus non solùm inter Apostolos, sed super omnes fideles in toto orbe terrarum habuit principatum. Cap. XV.

N 2 SVM-

SVMMARIVM.

1 *Petrus Apostolus quòd non solùm inter Apostolos, sed etiam suprà omnes fideles in toto orbe terrarum principatum habuerit, tam sacrarum scripturarum testimonijs, quàm rationibus efficacibus facilè ostenditur.*

1 VÒd verò beatus Petrus nõ solùm aliorũ Apostolorum princeps fuerit, sed in totum Christianum orbem principatum & prælationis habuerit authoritatem, tam sacrarum scripturarum testimonijs, quàm rationibus efficacibus facilè ostendemus. ¶Imprimis ex eo, ꝙ Matth. 16. inquit dominus. Tu es Petrus, & super hãc Petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum. Quod verbum beatos Chrysosto. super Matth. pertractans, ita inquit, prout inducit Sanctus Tho. Filius qood patris est, & ipsius filij potestatẽ Petro vniuersaliter concessit vbique terrarum: & homini mortali omnium, quæ in cælo sunt, dedit authoritatẽ, dando ei claues ad hoc, vt ecclesiam vbique amplificet. Item super Actis Apostolorum idem beatus Chryso. ita propositum optimè confirmat. Petrus Apostolus à filio super omnes, qui filij sunt, potestatem accepit: non vt Moyses in gẽte vna, sed in vniuerso orbe. ¶Secundò idem trahitur ex illo Iohan. vlti. vbi Christus Petro ait. Simon Iohannis pasce oues meas. inter has & illas nõ distinguẽs, sed vniuersas eius curæ commendat. Vnde beatus Chryso. exponens hoc verbum, sic ait. Pasce oues meas. i. loco mei præpositus & caput esto fratrũ: vt ipsi te in loco meo assumentes, vbiq; terrarum te in throno tuo sedentem prædicent, & confirment. ¶Tertiò idem ostenditur ex illo Iohan. etiam vlt. cap. vbi Christus ait Petro: Sequere me. Quod verbũ non tam intelligi debet de genere martyrij, quàm de ordine magisterij. Nam & Andræas & quidam alij præter Petrum in crucifixione secuti sunt Christum, sed solum sibi Petrum substituit dominus & in officio vicarium, & in martyrio successorem. Vnde Sanctus Thom. exponens hunc locum de vtroq; dicit sic: vel secondùm Chryso. Sequere me in prælationis officio. quasi dicat. sicut ego

Psal. 2. habeo à Deo patre curam ecclesiæ: Postula à me, & dabo tibi gentes, &c. ita tu loco mei sis supra totam ecclesiam. Vnde Theophilus super eodem verbo inquit. Per hoc, ꝙ dominus

ait Petro: sequere me. cunctorum fidelium prælatum eum instituit. Et beatus Bernar. ad Eugenium lib. 2. de consideratione. cap. 6. ex hoc loco euangelij amplitudinem principatus Apostolici probans ita illi inquit. Tu es, cui traditæ sunt claues regni cælorum: cui oues traditæ sunt. Sũt quidẽ & alij cęli ianitores, & gregum pastores: sed tu tantò gloriosius, quantò & differentios vtrunq; præ cæteris hæreditasti. Habent alij assignatos greges singuli singulos, tibi vniuersi crediti sunt: vnus vni nec modò ouium, sed & pastorum: tu vnus omnium pastor. Vnde illud probetur quæris: ex verbo domini, cui non dico episcoporum, sed Apostolorum etiam sic absolutè & indistinctè totæ cõmissæ sunt oues. Si me inquit amas, pasce oues: quas? illius vel illius populi, ciuitatis, aut regionis, aut certè regni? Oues inquit meas, cui nõ planum non designasse aliquis, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, vbi dicitur nihil: & fortè præsentes cæteri discipuli erant, cùm committẽs ecclesiam vni, vnitatem omnibus commendaret in vno grege, in vno pastore, secũdùm illud: Vna est columba mea, formosa mea, perfecta mea. Vbi vnitas, ibi perfectio: reliqui numeri perfectionem non habent, sed distinctionem, recedẽtes ab vnitate. Inde est, quòd alij singolas sortiti sunt plebes scientes sacramẽtum. Deniq; Iacobus, qui vocatur columna ecclesiæ, vna contentus Hierosolymitana Petro vniuersitatem cedens. Pulchrè verò ibi positus est suscitare semen defuncti fratris, vbi occisus est ille. nam dictus est frater domini. Porrò sedẽte domini fratre, quis se ingerat alter prærogatiuæ Petri? ergo iuxta canones tuos alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinẽ potestatis vocatus es. &c. ¶Quartò eadem sententia colligitur ex illo Iohann. in eodem cap. vbi solus Petrus super mare venire iussus est: per quod dabatur intelligi, ꝙ totum mundum per mare designatum sub vna ditione obtineret. Vnde beatus Bernar. vbi suprà ita pręfato põtifici subinfert. Accipe illod, quod nihilominus prærogatiuam tuam confirmat. Discipoli nauigabãt, & dominus apparebat in littore: sciẽs Petrus quia dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum, alijs in nauigijs venientibus. Quid istud est? nempè signum singularis pontificij Petri: per hoc nõ nauim vnam, vt cæteri quisq; suam, sed seculum ipsum susceperit gubernandum. Mare enim seculum: naues ecclesiæ. Hinc est etiam, quòd altera vice instar domini gradiẽs supra aquas, vni-

cum se Christi vicarium designauit: qui non vni populo, sed cunctis præesse deberet. siqui dem aquæ multæ populi. itaq; cum quibusque cæterorum sua tibi vna commissa est na uis facta ex omnibus ipsa vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa. Hæc Bernar. ¶Quintò pontificatus Apostolici vniuersitas ostenditur ex eo, quod consequēter in eodem euangelio Iohannis sequitur: vbi legitur Petrus solus ascendisse, & traxisse rete in terram plenū magnis piscibus. Super quo beatus Gregor. rationem assignans huiusmodi inquit. Ipsi enim sancta ecclesia est commissa. ipsi dicitur specialiter: pasce oues meas. hoc autem ipse nunc præfigurat in opere: nam pisces ad soliditatem littoris pertrahit: quia stabilitatem æternæ patriæ fidelibus ostendit. ¶Sextò idem ostenditur ex illo Actuum. 10. vbi soli Petro ostensum est linteum submissum de cælo, & super eum solū submissum, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ & volatilia: & sibi soli dictum est de omnibus illis animalibus: Surge Petre, occide, & manduca. Quod linteum nemo ambigit vniuersum mundum cum cunctis hominibus diuersorum rituum designare. Nec dubium, quin occidere & manducare non aliud erat, quàm peruersos mores in ipsis præscindere, & eos in sua persona toti incorporare ecclesiæ, vt satis colligitur ex gloss. interli. Vnde & beatus August. tractans hoc verbum super illud Psalm. 30. Potabunt omnes bestiæ agri. ad propositum nostrum de extensione principatus Petri in omnes homines fideles quarumcunque nationum ita loquitur. Quatuor enim lineis vas submissum est de cælo Petro, vbi erant omnis generis animalia, & sonuit ei vox. Surge Petre, macta, & manduca. omnes enim mactat Petrus in eo, quòd mali sunt, & manducat in corpus ecclesiæ traijciendo. Et infrà. Omnes enim erant in arca: omnes in disco: omnes mactat Petrus, & manducat omnes. Hæc August. ¶Septimò hoc idem ostenditur ex illo, quod ecclesia per totum orbem in festo beati Petri Apostoli dicit ad Petrum: Tu es pastor ouium, princeps Apostolorum: tibi tradidit Deus omnia regna mundi. ¶Octauò ex illo, quod in eadem historia fertur Dominus dixisse Petro. Simon Petre antequam de naui vocarem te, noui te, & super plebem meam principem te constitui. plebs autem Christi tota vniuersalis ecclesia dicitur. Relinquitur ergo ex inductis sacræ scripturæ testimonijs clarissimum, quòd beatus Petrus fuit, & nunc eius successor habet authoritatem prælationis super totam ecclesiam Christi, vt veraciter sit seruus ille, de quo dicit Christus. Fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. glo. dicit, id est, ecclesiam. ¶Nonò hoc idem ostenditur ex concilio Chalcedoneñ. quod Sanctus Thomas in tractatu contra errores Græcorum in cap. 67. inducit ad hoc probandum, scilicet, quòd prædictus Christi vicarius in totam ecclesiam vniuersalē prælationem obtineat. Legitur enim in Chalcedoneñ. concilio, quòd tota synodus Leoni papæ acclamauit: Leo sanctissimus Apostolicus & œcumenicus, id est, vniuersalis Patriarcha, per multos annos viuat. Item inducit Chrysost. super Iohann. dicens. Iacobum localiter in loco terminat: Petrum autem totius orbis ordinat magistrum & doctorem. ¶Hoc etiā ratione sic ostenditur. Princeps, lex, & finis videntur sic commensurata, vt sibiinuicem paris sint vniuersalitatis & extensionis: principium, scilicet, regulatiuum: medium quo: & finis ad quem: sed sic est quòd lex euangelica, secundùm quam pontifex ecclesiasticus regit ecclesiam, & finis quem intendit in regimine ecclesiæ ipse princeps ecclesiasticus, scilicet, suprema beatitudo, se extendit ad omnem hominem fidelem, ad omnem sexum, & ad omnem statum: ergo ad omnes fideles cuiuscunq; conditionis & status existant congregatos simul localiter siue dispersos per orbem extenditur authoritas regiminis & administrationis summi pontificis. Ex quibus apertissimè conuincitur error dicentiū beatum Petrum, siue Romanum pontificem non habere primatum siue principatum super totam ecclesiam. De cuius erroris grauitate beatus Thomas contra errorem Græcorum in cap. 66. ita loquitur. Similis aūt error est dicentium Christi vicarium Romanæ ecclesiæ pontificem non habere vniuersalis ecclesiæ primatum, errori dicentium Spiritumsanctum à filio non procedere. Ipse enim Christus Dei filius suam ecclesiam consecrat, & sibi consignat Spiritusancto quasi suo charactere & sigillo, vt ex suprapositis authoritatibus manifestè habetur: & similiter Christi vicarius suo primatu & prouidentia vniuersalem ecclesiam tanquā fidelis minister Christo subiectam conseruat. hæc Sanctus Thom.

Lucæ. 12.

¶ In quo ponuntur aduersariorũ obiectiones contra id quod dictum est, ꝙ Romanus Pontifex habeat vniuersalis ecclesiæ primatum: & responsio ad illas. Cap. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones tres cum responsionibus ad illas aduersus id quod dicitur, quod Romanus pontifex sit ecclesiæ primas.*

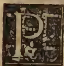

Argumentum primum. 1 Duersus prædicta arguunt aduersarij ex aliquibus authoritatibus sanctorum. ¶ Primò ex cap. Primæ sedis. 99. dist. vbi ex concilio Africano habetur, quòd primæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantùm primæ sedis episcopus. *Secundum.* ¶ Secundò arguunt ex cap. Nullus. ead. distinct. in quo habetur, quòd Romanus pontifex non appelletur vniuersalis. *Tertium.* ¶ Tertiò ad idem arguunt ex cap. sequenti. ecce. in quo beatus Grego. vniuersalẽ se vocari prohibet. Sed istis non est difficile respondere. *Ad primũ.* ¶ Ad primam enim dicimus, quòd non sit ad propositum: quoniam cap. illud non loquitur de episcopo primæ sedis simpliciter, quæ est Romana, sed de primæ sedis, scilicet Patriarchalis Pontifice. Vnde gloss. supra illud cap. ita habet. Primæ, id est Patriarchalis: aliàs papa bene. Eodem modo exponit dominus Archidiaconus dic. Primæ sedis, id est Patriarchalis. *Ad secundum & tertium.* ¶ Ad alia duo sequentia, quæ loquuntur de Romano Pontifice. dicimus, quòd non ideo prohibitum est Romanum pontifi. vocari vniuersalem, quia non sit vniuersalis pastor totius ecclesiæ & caput vniuersalis ecclesiæ: cùm in concilio Chalcedonen. acclamatũ legatur beatissimo Leoni papæ, Viuat Leo sanctissimus œcumenicus, id est, vniuersalis Patriarcha. Præterea multi sancti pontifices ita se nominasse in suis epistolis leguntur. Vnde beatus Sixtus scribens omnibus episcopis ita in. 2. epistola, vt recitat beatus Isido. in li. pontificum loquitur. Sixtus vniuersalis Apostolicæ ecclesiæ episcopus omnibus episcopis, &c. Item Sanctus Victor papa in epistola, de pascha & baptismo Theophilo Alexand. directa sic scribit. Victor Romanæ ac vniuersalis ecclesiæ episcopus. Item Sanctus Eleutherius in epistola, quam vniuersis episcopis per Galliæ prouincias scribit, dicit sic in fine. Huius rei gratia vniuersalis nobis à Christo Iesu cõmissa est ecclesia. Sed ideo prohibetur vocari vniuersalis. Tum propter humilitatem. Tum quia non præficitur cuilibet particulari ecclesiæ vt proprius & specialis illius ecclesiæ rector & immediatus administrator. Vnde Sanctus Thom. in li. contra impugnantes religionem ad hoc cap. respondens dicit sic. Quod autem papa vniuersalem pontificem se prohibet nominari, nõ ideo hoc est, quòd ipse non habeat authoritatem immediatam & plenam in qualibet ecclesia: sed quia non præficitur cuilibet particulari ecclesię vt proprius & specialis illius ecclesiæ rector: sic enim cessarent omnium aliorum pontificum potestates. & hoc cap. inductum nullus pro ratione inducit. hæc Sanctus Thom.

¶ Quibus rationibus beatus Petrus fundamentum ecclesiæ dictus est. Cap. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Petrus Apostolus quòd Ecclesiæ fundamentum dictus fuerit, quibus de causis ostendatur.*

Ostquam probatissimis testimonijs ostendimus beatum Petrum Apostolum inter Apostolos habuisse primatum, & ecclesiæ principem ac rectorem à Christo institutum esse: perscrutabimur consequenter, quibus de causis fundamentum ecclesiæ dictus sit. ¶ Dicimus autem, ꝙ etsi omnibus 1 Apostolis fundamenti vocabulum attributum legamus, iuxta illud. Fundamenta eius in montibus sanctis. glo. id est, in Apostolis. *Psalm. 86.* Et Apoc. 21. dicat. Murus ciuitatis. i. ecclesiæ habens fundamenta. 12. & in ipsis. 12. nomina. 12. Apostolorũ. Et hoc quia oẽs Apostoli fundauerunt ecclesiam in fide & doctrina Christi. Sicut fundauerat Apostolus Paulus, qui dicebat, Vt sapiens architectus fundamentum posui. glos. fidem Christi non aliam. *1. Corint. 3.*

aliam. Nihilominus singulari quadam prærogatiua beatus Petrus post Christum fuit, & dictus est ecclesiæ fundamentum. Vnde Matthæi. 16. ita Christus singulariter Petro loquitur. Ego dico tibi Petre quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam. Quod verbum pertractans beatus Hiero. in commentario ita inquit. Tu mihi dixisti: tu es Christus filius Dei viui: & ego dico tibi sermone non casso, & nullum opus habente, sed dico tibi quia meum dixisse fecisse est: quia tu es Petrus. Sicut enim lumen Apostolis donauit vt lumen mundi appellarentur, & cætera, quæ à domino dicta sunt vocabula: ita & Simoni, qui credebat in petram Christum, petræ largitus est nomen: ac secundùm metaphoram petræ rectè dicitur ei ædificabo ecclesiam meam super te. & hoc est quod sequitur. & super hāc petram ædificabo ecclesiam meam. hæc Hiero. Percurrētes autem nos plures sanctorum patrum expositiones & commentaria, inuenimus multis rationibus siue considerationibus nomen fundamēti siue petræ Petro conuenientissimè apertissimeque attributum.

¶Primò quidem ratione illius gloriosissimę confessionis, qua Christum præ cæteris omnibus Apostolis Christum confessus est, dicens. Tu es Christus filius Dei viui. Matth. 16. Confessio certè omni laude digna, in qua totius ecclesiæ fides offertur, vt inquit Augu. Christum enim & Deum verum ac hominem verum confitetur, vt inquit glo. Confessio certè salutifera ac necessaria, absque qua nullus cælorum regnum ingreditur, vt inquit gloss. Hanc rationem tangit beatus Maximus in sermone Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit. Gloriosissimos Christianæ fidei principes. ita dicens. Hic est Petrus, cui Christus dominus communionem libenter indulsit. Vt enim, sicut Apostolus Paulus edocuit, petra autem erat Christus: ita per Christum Petrus factus est petra. dicente enim domino: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Nam sicut in deserto iussu dominico sitienti populo aqua effluxit è petra: ita vniuerso mundo perfidiæ ariditate lassanti de ore Petri fons salutiferæ confessionis emersit. hæc ille. Et Leo sanctissimus in sermone. ij. ordinationis de hac Petri confessione ita loquitur. Tu es Christus filius Dei viui. Quotidie Petrus dicit, & omnis lingua, quæ dominum confitetur, magisterio huiusmodi vocis imbuitur. Hæc fides diabolum vincit, & captiuorum eius vincula dissoluit. Hæc exutos mūdo inserit cælo: & portæ inferi aduersus eam præualere non possunt. Tanta enim diuinitus soliditate munita est, vt eam nec hæretica vnquam corrumpere prauitas, nec pagana potuerit superare perfidia. ¶Secundò beatus Petrus dictus est conuenientissimè ecclesiæ fundamentum, quia primus in nationibus fidei iecit fundamenta, vt inquit Ambro. in cap. Fidelior. 50. distin. Siue vt inquit beatus Anacletus in cap. In nouo. dist. 21. Primus ad fidem virtute suę prædicationis adduxit, verboque instituit. Ipse enim Apostolus Petrus primos Iudæos primos Gentiles post Christi Ascensionem ad Christi fidem conuertit. Vnde die Pentecostes ob eius exhortatiōis verbum circiter Iudæorum tria milia conuersa baptismi Sacramentum suscepisse leguntur, ac deinde Act. 2. Cornelium Centurionem gentilem, & suos quasi gentium primitias baptizasse actuum historia testatur. ¶Tertiò Petrus dictus est ecclesię fundamentum propter constantiam singularem, ac insuperabilem fidei firmitatem. de quo beatus Leo papa tractans in sermone. 1. consecrationis suæ illud Lucæ. 22. Ecce Simon Sathanas expetiuit vos. ita loquitur. Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, & diuinæ protectionis auxilio pariter indigebant: quoniam diabolus omnes cupiebat elidere, & tamen specialis à domino Petri cura suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit in Petro. Ergo omnium fortitudo munitur, & diuinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Christum Petro attribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. ¶Quartò beatus Petrus conuenientissimè ecclesię dicitur fundamentum: quoniam aliorum omnium factus est fundamentū & firmamētum. Vnde dominus ait Lucæ. 22. Tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Quod verbum pertractans beatus Ambro. lib. 1. homiliarū. & habetur in cap. Fidelior. dist. 50. ita inquit. Fidelior factus est Petrus postquam fidem se perdidisse defleuit, atque ideo maiorem gratiam repperit, quàm amisit. Tanquam enim bonus pastor tuendum gregem accepit: vt qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui se interrogationis tentatione mutauerat, cæteros fidei stabilitate fundaret. Hæc ille. Item Theophilus tractās prefatum verbum, Confirma fratres tuos. ita inquit. Hoc enim decet te, qui mecum ro-

bur es,& petra ecclesiæ. Item Chryso. super illo verbo Matthæi. 16. Tu es Petrus,&c. ita proposito nostro alludit, sic dicens. Vide qualiter Christus reducit Petrum ad excelsam de ipso intelligentiam: hæc enim promittit, quæ sunt propria Dei solius, scilicet, soluere peccata, & ecclesiã immutabilẽ siue non conuertibilem inter tot persecutionum & tempestatum procellas facere. Ad idem beatus Hilarius super eodem verbo ita loquitur. Est autem in nuncupatione noui nominis felix ecclesiæ fundamentum digna ædificatione illius petra, quæ inferi leges,& tartari portas, & omnia claustra mortis dissolueret. hæc ille. Item Damasus papa scribẽs Stephano archiepiscopo sic inquit ad propositum. Sitis fratres charissimi firmamentum à Deo fixum, & immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotum, id est omnium episcoporum apostolicã sedem esse constitutam, & verticem ecclesiarum: Tu es enim, sicut diuinum pronuntiat veraciter verbum, Petrus: & super firmamentum tuum ecclesiæ columnæ, quæ episcopi intelliguntur, confirmatæ sunt. & tibi claues regni cælorum commisi, atque ligare & soluere potestatem & quæ in cælis sunt, & quæ in terris promulgaui. hæc ille. Item Leo papa in sermone. 3. ordinationis suæ. pertractans illud Matthæi. 16. Et ego dico tibi quia tu es Petrus,&c. ita pulchrè ad propositum loquitur. Ego dico tibi. hoc est: sicut tibi pater meus manifestauit diuinitatem meam, ita & ego notam facio tibi excellẽtiam tuam: quia tu es Petrus, id est, cùm ego sim inuiolabilis petra: ego lapis angularis, qui facio vtraq; vnum: ego fundamentum, præter quod nemo potest ponere aliud: tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris: vt quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia: & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: super hanc inquit fortitudinem æternum extruam templum, & ecclesiæ meæ cælo inserenda sublimitas in huius fidei firmitate consurget. hæc ille. Ad idem est beatus Grego. papa in epistola ad Syracusanum episcopum. Quis nesciat sanctã ecclesiam in apostolorum principis soliditate firmatam: qui firmitatẽ mentis traxit in nomine, vt Petrus à petra vocaretur, cui veritatis voce dicitur: Tibi dabo claues regni cælorum. Item, Pasce oues meas. Itaq; cum multi sint Apostoli, pro ipsorum principatu sola Apostolorum principis sedes in authoritate conualuit. ¶ Quintò ecclesiæ fundamentum Petrus dictus est propter eius cathedræ insuperabile magisteriũ, in qua, vt in cap. In sede.& in cap. Hæc est fides. 24. q. 1. habetur. extra maculam semper est catholica seruata religio. Quocirca beatus Hiero. in ca. Quoniam vetus. Ibidem clamat cathedræ Petri communione consocior: super illam Petram ecclesiam fundatam scio: quicũq; extra hanc domum agnũ comederit, prophanus est: qui in arca non fuerit, peribit regnante diluuio. Et Cyprianus. Qui cathedram Petri, supra quam fundata est ecclesia, deserit, in ecclesia esse non confidat. ¶ Sextò Petrus ecclesiæ fundamentum dictus est ratione sui primatus: cuius sedis authoritas quoddam fundamentum est ecclesiæ, vt dicit Sanctus Tho. in fine. 2. libr. sententiarum. Sedes enim Petri prima est à Christo, & super Christum fundata. vt in ca. Omnes. dist. 22. à qua ipsa vniuersi ordinis ecclesiastici dispositio pendet, ac totius ecclesiastici ædificij altitudo post Christum consurgit. Ipsa enim est, quæ, vt ait Nicolaus papa in ca. Omnes. dist. 22. Omnes siue patriarchæ in cuiuslibet apicem, siue metropoleon primatus aut archiepiscopatuum cathedras, vel ecclesiarum cuiuscunq; ordinis dignitatem instituit ac fundauit. Illã verò solus ipse fundauit, & supra petram fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro æternæ vitę clauigero terreni simul & cælestis imperij iura cõmisit. Et hoc modo videtur intelligendum illud, quod Damasus in sermone de transfiguratione respondens Petro dicenti, Bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacucula. dicit. Non te dominus tabernaculorũ, sed vniuersalis ecclesię constructorem constituit. Quocirca, vt beatus August. in sermone quodã, qui legitur in festu cathedrę Sancti Petri. inquit. Rectè ecclesiæ natale sedis Petri colunt, quam Apostolus pro ecclesiarum salute suscepit, dicente domino: Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo ecclesiam meam. Petrum itaq; fundamentum ecclesiæ nominauit: & ideo dignè hoc fundamentum ecclesia colit, supra quod ædificij altitudo consurgit. hæc Aug. Item idẽ B. Aug. in sermone quodã Apostolorũ Petri & Pauli, qui de B. Petro loquens ita inquit. Petrus audire meruit: Amẽ dico tibi, q̃a tu es Petrus, & super hãc petrã ædificabo ecclesiã meam. Dignus certè, qui ædificandis in domo Dei populis lapis esset ad fundamenta, columna ad sustẽtaculum, clauis ad regnũ. Item idem

Aug.

Aug. & habetur in. c. pudēda. inquit. 24. q. 1. quod ecclesia est fundata in radice Apostolicæ sedis. ¶Septimò beatus Petrus dictus est fundamentum ecclesiç ratione irrefragabilis firmitatis iudiciorum suæ Apostolicæ sedis. De quo Origenes in gloss. super illud Matt. 16. Quodcunque ligaueris. &c. dicit sic. Vide quantam potestatem habet petra, supra quam ædificatur ecclesia, vt etiā iudicia eius maneāt firma quasi Deo iudicāte per ipsam. Item Maximus in sermone Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit. Beatissimorum Apostolorum. &c. de hoc ita inquit. Quid etiam de Petro referam, cuius est à Deo tanta approbata iustitia, tantaque ei attributa est potestas iudicandi, vt in arbitrio eius poneretur cæleste iudicium? Perspicite ergo, & çstimate quanto sit nobis Petrus Apostolus honore reuerendus, cuius sententiam in terris prolatam sempiterni iudicis æquitas non repellit. Et beatus Bernar. in sermone quodā Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit. Petrus Apostolorum princeps vnus est, quē præhobilitant singularis primatus insignia: clauicularius regni cælorū lingua: fidei fundamentum: consummatus honor: & dignatio gloriosa. Hominem in terris positum in cælis imperare, & inter angelorum choros iudiciariæ potestatis exercere virtutem, & in terra ligandi & soluendi, nullus angelorum possidet. Adest Petrus, & ad eius arbitrium vniuersitas orbis ligatur & soluitur: & præcedit Petri sententia sententiam redemptoris. Quia non quod Christus, hoc ligat Petrus: sed quod Petrus, hoc ligat Christus: ipso ad ipsum attestante. Quodcunque ligaueris. &c. O quàm potens dignitas! quàm digna potentia! iudicabit Petrus, & omnipotens Petri iudicia confirmat, & est in manu Petri manus altissimi: solusque ille efficitur familiaris Christi, qui Petri familiaritatem habuerit. hæc ille.

¶In quo aduersariorū obiectiones quædam ponuntur contra hoc quod dictum est, quòd Petrus Apostolus ecclesiæ catholicæ fundamētum verè dictus sit. Cap. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones sex aduersus id quod dictum est, videlicet, quòd Petrus Apostolus ecclesiæ catholicæ fundamentum sit dicendus.*

Aduersarij primatus Apostolici hostes sanctorū patrū doctrinis nō consentiētes, alium q̄ Christū dici ecclesię fundamētū nō ferētes, ausique dicere, ꝙ beatus Petr⁹ vere nō fuerit dicēdus fundamētū ecclesię, talibus nituntur probare rationibus. ¶Primò sic. 1. Cor. 3. Paulus Apostolus inquit. vnusquisq; videat quomodo ędificet. fundamētū enim aliud nemo ponere potest præter illud quod positū est Christus Iesus. ergo manifeste apparet, ꝙ null⁹ alius potest veraciter poni fundamētū ecclesię. ¶Secūdò in gl. interl. sup illud Mat. 16. Tu es Petrus. habet sic. A me petra, ita tñ, vt mihi retineā fundamēti dignitatē: & tu super me ordinabis lapides mūdos, & abijcies leprosos. Ecce ꝙ Christ⁹ retinet sibi dignitatē fundamēti. ergo sequitur, ꝙ nec Petrus, nec alius Apostol⁹ fundamētū ecclesię dicēdus sit. ¶Tertiò idē arguit ex expositione, quā beatus Aug. ponit in de verbis dñi homil. 13. vbi tractās illud Mat. 16. ita inquit. Tu es ergo (inquit) Petrus, & super hāc petrā, quā cōfessus es, ædificabo ecclesiā meā: super me ędificabo te, nō me super te. Et super Ioh. Dicit. Nō super petrā Petrū, sed super petrā Christū ędificasse ecclesiā. ergo idē quod priùs. ¶Quartò sic. Vnius ędificij nō est nisi vnū fundamētū: sed ecclesię ędificiū vnū est, cū ecclesia vna sit: ergo sequitur, quòd illi⁹ vnū tātùm sit fundamētū dādū. s. Christ⁹, & nō plura. ¶Quintò sic. Fūdamēti nō est aliud fundamentū: quia sic esset processus in infinitū: sed Petr⁹ habet fundamētū sui. s. Christū. patet ex dictis beati Aug. ergo ipse nō potest dici alteri⁹. s. ecclesię fundamētū. ¶Sextò sic. Fundamētum est prius eo, cui⁹ est fundamētū: sed Petr⁹ nō potest dici prior ecclesia, quę ab ipso Abel iusto dicitur incepisse: ergo sequitur, ꝙ Petr⁹ nullo modo potest dici verè fundamētū ecclesiæ.

Arg. primū 1

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

¶In quo respondetur ad superiores obiectiones aduersariorū. Cap. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorū negantiū Petrū apostolū ecclesiæ catholicæ esse fundamētū diluūtur.*

On parum certè admirandū est, quòd aduersarij inter tot sanctorum patrum luminaria, s. splendidissima testimonia tā ta cæcitate laborāt, vt Petrū Apostolum præsumant fundamentum ecclesiæ negare: nihilominus ta-
Ad primū. mē respōdeamus ad rationes eorū. ¶Ad pri-
1 mā, quæ sumitur ex Apostolo. 1. Corin. 3. respōdetur, quòd Christus est primū & præcipuū fundamentū ecclesiæ, vtpote à quo ecclesia principaliter depēdet & sustētatur: & præter hoc fundamentū nemo potest aliud ponere tanquā primū & principale: nihilominus Apostoli secundariò dicit sunt fundamēta: & inter eos principaliter & maximè beatus Petrus, vt visum est suprà. Vnde Apostolus Paulus, vt beatus Diony. testat, fertur dixisse beato Petro versus mortē. Pax tecū fundamētū ecclesiarū, pastor oviū Christi. Vnde ly præter, in authoritate Apostoli magis videt nota antonomasię, quàm sit nota exclusionis: sicut ibi. Tu sol9 sanctus. Huius sentētię est doctor egregius Aug. super psal. 86. ita di. Vt noueritis quòd fundamētū Christ9 sit primū & maximū. Fundamētū, inquit Apostol9, nemo potest ponere aliud præter id, quod positū est, quod est Christus Iesus. Quomodo ergo fundamēta prophetę & Apostoli? & quomodo fundamētū Christus Iesus, quo vlterius nihil est? quomodo putam9, & nisi queādmodū apte dicitur sanct9 sanctorum sic figuratè fundamentum fundamentorum? Si ergo sacramenta cogites, Christus sanctus sanctorum: si gregem subditum cogites, Christus pastor pastorum: si fabricam cogites, Christus fundamentum fundamentorum. hæc Augusti.
Ad secūdū. Et idem ponitur in glo. ad Ephe. 3. ¶Ad secūdā rationē, quę sumit ex gl. interl. Mat. 16. licèt pateat respōsio ex dictis: dicimus, quòd verū est, quòd Christ9 reseruauit sibi dignitatē principalis fundamēti: sed hoc nō obuiat, quin Petrus secūdariò fuerit fundamentū. Verùm pro ampliori intelligētia huiusmodi materiæ est sciēdū, quòd fundamētū dicitur dupliciter. Vno modo, id cui adhæret prima pars ędificij, quod tamē nō includitur in ędificio: sicut terra solida, vel petra, siue rupis. Alio modo potest dici fundamētū prima pars ipsi9 ędificij, supra quā residuū ædificij fundatur. Primo modo fundamētū, quod scilicet sustētat totū ædificiū, est Christ9: & hoc modo dicti fundamēti dignitatē retinuit sibi Christ9. Sed fundamentū secūdo modo dictū bene cōuenit alijs scilicet Apostolis. Vnde de vtroque horum dicitur. Fundamenta æterna supra petram solidam. & inter Apostolos maximè hoc modo cōpetit beato Petro & sedi eius. & ita gl. illa non obstat. ¶Ad tertiam rationem, quæ sumitur ex dictis Aug. respōdetur: quòd etiā beatus Aug. vt superiùs patuit, fuit alterius sentētię: videlicet, quòd Petrus fundamētū fuerit ecclesię, super quod ipsa ecclesia fundata sit. Quod ipse testatur, quòd in illo tanquā in petra fundata sit ecclesia in lib. retractationū. c. 2. vbi ita dicit. Dixi quodam loco de Apostolo Petro, quòd in illo tanquam in petra fundata sit ecclesia. Qui sensus etiā cātatur ore multorum in versib9 beatissimi Ambrosij, vbi de gallo gallinaceo ait. Hoc ipsa petra ecclesia canēte culpam diluit: sed scio me postea sæpissimè sic exposuisse, quod à domino dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiā meam. vt super hunc intelligeretur quem confessus est Petrus, dicens. Tu es Christus filius Dei viui. ac si Petrus ab hac petra appellatus personam ecclesiæ figuraret, quæ super hanc petram ædificatur. Nec dictum est illi: Tu es petra: sed, Tu es Petrus. petra autē erat Christus. Harū autē sententiarū quæ sit probabilior, eligat lector. hęc ille. Verùm vtraq; sentētia siue expositio potest habere locum, & simul stare, vt dicamus, quòd supra Christum petram primò & principaliter ædificatur ecclesia. Secundariò verò supra Petrū, vt suprà exposuimus. Vnde ipse August. in sermone de trāsfiguratione domini ita loquitur. Quia conuenienter petra Petro respondit: Et ego dico tibi Petre, quia tu es Petrus. &c. q. d. super me ædificabo te, qui figurā eius geris ecclesiæ, quæ in te ædificatur super me. Hæc Augu. Verùm si quis consideret bene seriem literæ illius Mat. 16. Tu es Christus filius Dei viui: & ego dico tibi quia tu es. &c. iuxta sententias Chrysostomi, Hilarij, Hierony. Theophili, Origenis, Ambrosij, & Leonis Papæ, quæ superius inductæ sunt, videtur, quòd ad literam authoritas illa Matthæ. 16. de beato Petro accipienda sit. Quoniam vt arguit Richardus in quæstionibus Armenorum lib. 7. capit. 11. & bene iuxta seriem literæ Petro primo & singulariter confitenti: tu es Christus fili Dei viui. volens Christus pro tanta confessione aliquid notabile recompensare, respondit. Beatus es Simon Bariona: quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cęlis. Et ego dico tibi, quia tu es Petr9, & super hāc petrā ędificabo ecclesiam meam. &c. Vnde videtur prædicare Petrū debere fore fundamentū suę ecclesię: quia aliàs

Eccles. 26.
Ad tertium.

aliâs essent impertinentia sequētia ipsis præ-
cedētibus. Non enim vidētur sibi pertinere:
ego dico tibi quia tu es Petrus. & quod sequi
tur: super hāc petrā, scilicet super Christū, ędi
ficabo ecclesiā meā. Vnde ꝙ hoc quod dictū
est: & super hanc petram ædificabo ecclesiā
meā. de Petro intelligēdum sit, hoc manifestè
ostendunt authoritates sanctorū inductæ in
c. 17. maximè illa Chryso. & illa beati Leonis
Ad quartū. Papæ. ¶ Ad quartam rationē, cùm dicitur, ꝙ
vnius ędificij. &c. respōdetur, ꝙ verum est de
principali fundamēto: secūdaria verò possūt
Ad quintū. esse plura: & ita est in proposito. ¶ Ad quintā
cùm dicitur, ꝙ fundamenti nō est fundamen
tum, respōdetur: ꝙ licèt nō cuiuslibet funda-
mēti sit aliud fundamētū, quia primi & prin-
cipalis fundamēti nō est aliquod aliud funda
mētū, nihilominus secūdariorū fundamēto-
rū bene est aliud fundamentū, scilicet primū
& principale: Petrus aūt Apostolus nō poni
tur primū & principale fundamētū ecclesiæ,
sed Christus, qui, vt patet ex Aug. in respōsio
ne ad primā rationē. nō modò dicitur funda
Ad sextum. mentū, sed fundamētorū fundamētū. ¶ Ad se
xtā rationē, cùm dicitur, ꝙ fundamētum est
prius eo cuius. &c. dicēdum prout etiā ex su
prà positis sanctorū patrū sentētijs dicētium
beatū Petrū fundamētū ecclesię colligere pos
sumus, dupliciter loqui possumus de funda-
tione ecclesię. Vno modo quātū ad fidem &
profectū virtutū. de qua dicitur ad Ephe. 3. in
quo glo. in Christo omnis ędificatio. gl. tam
de gentibus quàm de Iudęis. constructa. glo.
in fide. crescit. gloss. per augmentū virtutum
in templum sanctum in domino. Alio mo-
do possumus loqui de fundatione ecclesiæ
quantum ad potestatem iurisdictionis eccle
siasticę, prout structura ecclesiæ consurgit se
cundùm diuersos ipsius potestatis gradus, se-
cundùm quos quidam quātum ad ipsam po
testatē sunt infimi, vt curati: quidā medij, vt
episcopi: quidā vnus solus summ⁹ est, sicut Pa
pa. Et de vtroq; modo fundationis potest in
telligi illud verbū Mat. 16. Secūdū enim pri-
mū dicitur Petr⁹ fundamētū ecclesię inter a-
lias rationes: quia in eius fide & confessione,
vt inquit Hiero. & gl. Mat. 16. ędificata est ec
clesia. Secūdùm secūdum verò modū intelli-
gēdi Petrus dicitur ecclesię fundamētū, in quā
tū ipse primus in ecclesia principatū ecclesia
sticę potestatis obtinuit, dicēte sibi dño. Et ti
bo dabo claues regni cęlorū. Vnde beat⁹ Cy
prianus, & habetur in cap. Loquitur domin⁹.
24. quæstio. 1. Loquitur domin⁹ ad Petrū di-
cens. Ego tibi dico quia tu es Petrus, & super
hanc petrā ædificabo ecclesiam meam. super
vnum ędificat ecclesiā. His præsuppositis, re
spondetur ad rationem sic: ꝙ si loquimur de
fundatione ecclesiæ in fide Christi, licèt eccle
sia priùs absolutè fuisset, quàm Petrus cōfes-
sus fuisset Christū, di. Tu es Christus. &c. cùm
multi forēt ante credētes, scilicet ipse Petrus,
& alij Apostoli: nihilomin⁹ tamē ipse Petrus
quātū ad eos, qui credituri erāt per verbū prę
dicationis illius in Christū, prior erat ipsa ec-
clesia. Vnde sic priùs dictū est in. c. 17. ex di-
cto beati Ambro. ipse Petrus prim⁹ in natio
nibus fidei fundamēta posuit. & vt dicit Ana
cletus primus ad fidē populū virtute suæ prę
dicationis adduxit. Si verò loquamur de fun
datione ecclesię quantum ad potestatem ec-
clesiasticā eo modo, quo superiùs diximus,
ecclesia non videtur prior fuisse Petro: cùm
fundatio huiusmodi ecclesiæ facta fuerit in
Petro. Quoniam vt ait sanctus Anacletus in
cap. In nouo. distin. 21. In nouo testamento
post Christū dominum à Petro sacerdotalis
cœpit ordo: quia primò pontificatus in ec-
clesia Christi datus est, dicēte domino ad eū.
Tu es inquit Petrus, & super hanc petrā ędifi
cabo ecclesiam meam. Ex his manifestè con
funditur error dicentium, ꝙ nō magis Petrus
quàm cæteri Apostoli dicendus fuerit funda
mentum ecclesiæ Christi.

¶ Quòd beatus Petrus caput fuerit sanctæ & vniuersalis ecclesiæ. Cap. X X.

SVMMARIVM.

1 *Petrus quomodo fuerit caput uniuersalis ecclesiæ, ostenditur.*

Vm autem fundamentum in
spiritualibus nō sit in imo vt
in corporali ædificio, sed in
summo existat, ostenso quòd
beatus Petrus ecclesię Dei fun
damentum fuerit, clarissimè
arguitur, quòd etiam caput fuerit ecclesiæ.
Vnde beatus Hierony. in libr. de obitu siue
ortu sanctorum noui testamenti. sic ait. Pe-
trus in Christo ecclesiæ firmamentum ce-
phas corporis Christi princeps & caput
est. ¶ Præterea quòd beatus Petrus caput
ecclesię

ecclesiæ à Christo institutus fuerit, ex illo im primis apertissimè colligitur saluatoris verbo, quo inquit. Tu vocaberis cephas. Iohan. 1. Cephas enim licèt secundùm vnam linguã interpretetur Petrus: nihilominus secundum aliam, vt sanctus Anacletus in ca. In nouo. di. 21. Et beatus Isido. 7. etymolo. ca. 3. volunt, caput sonat. Cephali enim Græcè, caput latinè dicitur. ¶ Secundò hoc idẽ habetur testimonio beati Chryso. qui tractans illud Ioh. 21. Simon Iohãnis pasce oues meas. dicit sic. Præteriens autem alios, Petro loquitur. Eximius enim Apostolorum erat Petrus, os discipulorum, & vertex collegij. ¶ Tertiò ad idẽ quod beatus Aug. in lib. q. noui & veteris testamenti. vbi respondens illi quæstioni. Cur saluator tantùm pro se & Petro solui didrachma iussit, ita dicit. Saluator cùm pro se & Petro dari iubet didrachma, pro omnibus soluisse videtur. Quia sicut in saluatore erant omnes causę magisterij: ita & post saluatorem in Petro omnes continentur: ipsum enim cõstituit caput eorum, vt pastor esset gregis dominici. hæc August. ¶ Quartò idem testatur idem beatus Augu. in sermone quodam passionis domini. vbi assignans rationem quare Deus permiserat Petrum eum negare, ita dicit. Ideo diuinæ prouidentiæ secretum ita tẽperauit atque permisit, vt primus ipse laberetur, atque rueret in peccatum, quo erga peccantes duriorem sententiam proprij casus intuitu temperaret. Quantum igitur diuini muneris erga salutem hominum, quantum curę, quãtum sollicitudinis impendatur, aduertite: totius corporis morbum in ipso capite curat, & in ipso vertice componit mẽbrorum omnium sanitatem: & in ipsa confessionis Christi crepidine, in ipso immobilis fidei fundamento, in Petro dico scilicet illo, qui dixerat: etiam si me oporteat mori, non te negabo. Hic est Petrus, qui diuina reuelatione prior omnium veritatem meruit confiteri di. Tu es Christus filius Dei viui. hæc Augu. Ecce quòd beatus Augu. Petrum vocat & caput & verticem ecclesiæ, necnon immobilis fidei fundamentum. ¶ Quintò ad idem est testis illustris Calixtus Papa in cap. Non decet. distinctio. 12. vbi dicit vniuersalis ecclesię caput esse Romanam ecclesiam. Idem etiã Iustinian⁹ ponit in. l. inter claras. C. de sum. trinita. vbi Papam caput vocat omnium ecclesiarum. ¶ Sextò hoc idem ratione probari potest sic. Quilibet rector cuiuscunque communitatis dicitur caput illius. Vnde reges, siue præsidentes in communitatibus secularibus propter excellentiam authoritatis dicuntur capita populorum suorum. secundùm illud. Optimates capita populorum. Vnde etiam dominus per Samuelem ait ad Saülem. Cùm esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es. Cùm ergo Petrus cõstitutus fuerit rector & pastor vniuersalis ecclesiæ, vt superiùs amplissimè ostensum est, patet manifestè, quòd beatus Petrus veraciter caput fuerit ecclesiæ vniuersalis. &c.

Amos. 6.

¶ In quo aduersariorum ponuntur obiectiones contra hoc q̃d dictum est, quòd beatus Petrus caput fuerit vniuersalis ecclesiæ. Cap. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones nouẽ aduersariorum contra id quod dicitur, quòd Petrus sit vniuersalis ecclesiæ caput, recensentur.*

X aduerso veritatis & apostolici principatus aduersarij negant beatũ Petrum Apostolum & eius successorẽ caput fuisse sanctæ ecclesię catholicæ, aut esse. Inducũt autẽ in suorum errorum fauorem rationes sequentes. ¶ Primò sic. Capitis non est caput: sed Petri & successorũ eius Christus est caput: cùm sit caput super omnem ecclesiam. ad Ephe. 1. ergo sequitur, ꝙ nec Petrus nec successor illius potest dici caput ecclesię. ¶ Secundò sic. Vnius corporis vnũ est caput: sed corpus ecclesiæ est vnum, dicente Apostulo ad Rom. 12. Multi vnum corpus sumus. & huius corporis Christus est caput, vt testatur Apostolus ad Colo. 1. ergo nec Petro, nec successori suo conuenit esse caput corporis ecclesiæ. ¶ Tertiò sic. Christus est caput ecclesię & sufficientissimum: ergo videtur, ꝙ otiosum & frustra sit aliud, quodcunque detur: & ita nõ videtur dicendũ, ꝙ beatus Petrus, aut successor eius sit caput ecclesiæ. ¶ Quartò sic. Sicut in capite corporis animalis est plenitudo sensuum. vigent enim in eo omnes sensus interiores & exteriores, cùm in cæteris membris solus sensus tactus sit. ita in capite ecclesiæ esse debet. Vnde de Christo ecclesiæ capite dicitur Iohannis. 1. Vidimus eum

Arg. primũ quod cũ sequẽtibus soluitur infrà c. 23.

1 Secundum.

Tertium.

Quartum.

plenum gratia & veritate.sed in beato Petro, nec in successoribus est plenitudo sensuum spiritualium,ergo non potest dici caput ecclesiæ. ¶Quinto sic. Capitis est influere sensum & motum:sed nec à beato Petro, nec ei⁹ successore influitur membris ecclesiæ sensus fidei,& motus charitatis, cùm ab ipso nõ redũdet gratia in corpus ecclesię:ergo ei nõ est attribuendum nomen capitis.¶Sextò sic. Si Petrus fuisset caput ecclesię,ab ipso inter cæteros deriuata esset potestas spiritualis: sed hoc non est.Tum,quia non ipse solus recepit claues:sed tota ecclesia in ipso,qui significabat ecclesiam,vt habetur in cap.Quodcunque.24.quæstio.1. Tum,quia omnes Apostoli cum eo æquè principaliter potestatem à Christo susceperint. Matth.18.Amen dico vobis quæcũque alligaueritis.ergo.&c.¶Septimò sic.Si Petrus fuisset caput ecclesiæ,videtur quòd ab ipso venissent denominandi fideles,vt videtur:sed à Petro nõ denominãtur fideles petrini,sed à Christo christiani.vt dicit August.de verbis domini homil.13.ergo.&c.¶Octauò arguitur sic.Corporis ad caput est necessaria cõnexio: sed ad Petrum & ad eius successores ecclesię corpus nõ habet necessariam connexionem.patet, quia ecclesia quandoq; stetit sine Petro,& stat sine eius successore,scilicet quando decedit,aut quando Papa efficitur hæreticus.ergo.&c. ¶Nonò confirmando rationem factam sic.Capite separato à corpore expirat corpus, & priuatur vita & motu:sed Petro,aut eius successore sublatis per mortem à corpore militantis ecclesiæ, corpus ecclesiæ non expirat, & nõ priuatur vita:ergo nec Petro nec eius successori competit esse caput ecclesiæ.

(Margin: Quintum. Sextum. Septimum. Octauum. Nonum.)

¶In quo improbatur aduersariorum præfata sententia: & ostenditur qualiter ratio capitis respectu ecclesiæ Petro conuenerit, ac eius successori. Cap. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorum,dicentium,quòd Petrus non fuerit caput vniuersalis ecclesiæ, diluuntur.*

Qvòd præfata aduersariorum sententia negantiũ beatum Petrum vniuersalis ecclesiæ caput fuisse erronea sit, non solùm ex his,quæ suprà induximus.in.20.cap.verùm etiam ex multis alijs sanctorum Patrum testimonijs exploratissimum est. Ait enim beatus Anacletus Papa & martyr, vt habetur in capit. Sacrosancta. distinctio. 22. inter beatos Apostolos quædam fuit discretio potestatis.Licèt enim omnes essent Apostoli,Petro tamen concessum est à domino,& ipsi inter se voluerunt idipsum, vt reliquis omnibus illis præesset Apostolis, & cephas, id est caput & principiũ teneret Apostolatus: qui etiam eãdem formã suis successoribus, & reliquis episcopis tenẽdã tradiderũt.hęc ille. Itẽ. Marcell⁹ Papa & martyr, vt habetur in.c.Rogamus.24.quæstio.1. scribens vniuersis episcopis per Antiochiam cõstitutis ita inquit. Rogamus fratres dilectissimi,vt nõ aliud doceatis, nec sentiatis, quàm quod à beato Petro,& reliquis Apostolis, & patribus accepistis:ipse est enim caput totius ecclesiæ,cui ait dominus:Tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. hæc ille. Ex quibus omnibus nunc & superiùs inductis apertissimum est aduersarios grauiter errare, negantes beatum Petrum fuisse caput ecclesiæ sanctæ catholicæ . Quocircà rationabiliter Papa Iohan. 22. in extrauaganti, quæ incipit. Licèt secundùm Apostolum. Marsilium de Padua & Iohannem de Ianduno tanquã hæreticos condemnauit:qui inter cæteros errores, quos contra sedem Apostolicam dogmatizare præsumpserunt, dicunt, ꝙ Petrus Apostol⁹ nõ plus authoritatis habuit, quàm alij Apostoli habuerunt: & quòd aliorum nõ fuerit caput.Item Papa Martinus quintus in concilio Constantiens. condemnauit errores Iohannis Hus:quorum inter alios iste est vnus, scilicet septimus in ordine, quòd Petr⁹ nec est, nec fuit caput ecclesiæ sanctæ catholicę.¶Viso ergo, ꝙ iuxta catholicæ doctrinę normam necesse sit concedere beatum Petrũ Apostolum pro primatus sui excellentia caput fuisse sanctæ ecclesiæ catholicæ, & per consequens eius successor, sub Christo tamẽ, qui principale caput est ecclesię:ostendendũ est qualiter nomen capitis Petro Apostolo cõuenerit,ac eius successori conueniat: quia qualiter Christo conueniat, suprà in libro primo huius nostræ summæ in capitulo. 46.expli-

46. explicauimus. ¶ Pro quo est notandũ iuxta sanctum Thomam in tertia parte. q. 8. ar. 1. φ sicut tota ecclesia dicitur vnum corpus mysticum per similitudinem ad corpus naturale hominis, secundùm quòd diuersa membra habent diuersos actus, vt Apostolus docet ad Rom. 12. Et 1. Corin. 12. ita Christus siue etiam Papa dicitur caput ecclesiæ secundùm similitudinem capitis humani. Inuenimus autem in capite hominis quatuor. Primò conformitatem naturæ cum alijs membris Secundò ordinem: quia caput est prima pars corporis, incipiendo à superiori: & ita situm est superius alijs membris. Tertiò perfectionem: quia in capite viget plenitudo sensuum. Quartò virtutem influentem cæteris: quia ab ipso motus est cæterorum membrorum, & gubernatio in suis actibus propter vim sensitiuam & motiuam ibi dominantẽ. Qualiter ista quatuor competant Christo, supra libro primo exposuimus, vbi eum caput ecclesiæ esse ostendimus. Iam ostendamus qualiter Petro Apostolo & nunc eius successori conueniant. ¶ Primò quidem Petrus fuit conformis naturæ alijs fidelibus: cùm homo fuerit eiusdem speciei cum eis. Secundò ipse in ordine Apostolorũ fuit primus: vnde primus annumeratus legitur Matthæ. 10. Et de episcopo Romano successore suo dicit canõ concilij Cõstantini. vt deducit sanctus Tho. in. 4. distin. 24. Veneramur secundùm scripturas, & canonum diffinitiones sanctissimũ antiquæ Romæ episcopum primum esse & maximum episcoporũ. Et Iustinianus in authẽticis de ecclesiasticis ti. coll. 9. inquit. Nemo est qui dubitat sanctissimum senioris Romæ Papam primum esse omnium sacerdotum. Tertiò in ipso solo inter alios fuit plenitudo potestatis: vtpote in quo posuit dominus totiùs ecclesiæ principatum, vt in capit. nolite. di. 11. dicit Iuli⁹ Papa. & cui soli inquit beatus Chrys. Christus dedit quod suum est plenum, & qui solus vocatus est in plenitudinem potestatis, alijs vocatis in partem. vt in cap. decreto. & in ca. qui se scit. 2. q. 6. Quartò ab ipso est deriuata potestas iurisdictionis in alios, dicente Leone Papa in capit. ita dominus. distin. 19. Huius muneris sacramentum ita dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. hæc ille.

¶ In quo respõdetur ad obiecta aduersariorum contra illud, φ beatus Petrus fuerit caput ecclesiæ sanctæ catholicæ. Cap. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectionibus aduersariorum, qui dicunt beatum Petrum non fuisse caput ecclesiæ sanctæ catholicæ, respondetur.*

Svperioribus bene notatis respondendũ est iã ad obiecta aduersariorũ. ¶ Ad primũ cũ dicitur, φ capitis nõ est caput. &c. respõdet hoc esse verũ de eo, qđ est caput naturale alicuius corporis naturalis, nõ aũt de capite mystico, siue p similitudinẽ dicto. Sicut emĩẽtĩs Tho. in tertia parte respõdens huic obiectioni ait. In metaphoricis locutionibus nõ oportet attẽdi ad similitudinẽ quantũ ad omnia: sic enim nõ esset similitudo, sed rei veritas. Capitis ergo naturalis nõ est aliud caput: quia corpus humanũ nõ est pars alteri⁹ corporis, sed corpus similitudinariẽ dictũ, vt pote aliqua multitudo ordinata est pars alterius multitudinis: sicut multitudo domestica est pars multitudinis ciuilis. Et ideo paterfamiliãs, qui est caput multitudinis domesticæ, habet supra se caput rectorẽ ciuitatis. p hũc modũ dicit Apostolus. Omnis viri caput Christus est: caput aũt mulieris vir: caput verò Christi De⁹. Et idẽ ad Ephe. 5. Et ita dicendũ est in proposito, φ ista stãt bene simul, φ Papa sit caput ecclesiæ, & ipsius Papę Christ⁹ sit caput. ¶ Ad secũdã rationẽ, cũ dicitur vnius corporis. &c. respõdetur sicut ad primã, φ assumptũ illud verũ sit de corpore naturali, nõ aũt de corpore mystico, siue p similitudinẽ dicto: quoniã vni⁹ & eiusdẽ corporis mystici, id est alicuius vnius multitudinis possunt esse plura capita, subordinata tñ: sicut multitudinis ciuilis est caput rector ciuitatis, & etiã rex, qui toti⁹ regni est caput supremũ. Item licèt mulieris caput sit vir, vt inquit Aplš, nihilominus etiam Christ⁹ est caput mulieris fidelis, q caput est toti⁹ ecclesiæ. Ita in pposito vnius & eiusdẽ corporis Christ⁹ est caput principale, & Papa etiã est caput, subordinatũ tñ sub Christo, ei⁹ vices gerẽs. Differẽter tñ multũ dicitẽ caput ecclesię Christ⁹, & plati dicũtur capita eius, vt dicit sanctus Tho. in. 3. parte. vbi suprà. Primò quidẽ quãtum ad hoc, φ Christus est caput omniũ

Ad primũ argumẽtũ ca. 30. adductum. 1

1. Cor. 11.

Ad secundũ

omniũ eorũ, q ad ecclesiã ptinẽt, secũdùm omnẽ locũ, & tẽpus, & statũ. Alij aũt hoies dicũtur capita secũdùm quẽdã specialia loca: sicut epi suarũ ecclesiarũ. Vel etiã secũdùm determinatũ tẽpus: sicut Papa est caput tot⁹ ecclesię. s. tẽpore sui põtificatus. Et secũdùm determinatũ statũ, put. s. sunt in statu viatoris. Alio modo secũdum ꝙ Chr̃s est caput ecclę ppria virtute, & authoritate. Alij verò dicũtur capita inquãtũ vicẽ gerũt Chri. secũdùm illud. Nã & ego quod donaui, si quid donaui, ꝑpter vos in persona Christi. Et. 2. Cor. 5. Pro Christo legatiõe fungimur tãquã Deo exhortãte p nos. Secũdùm dñm Aluarũ in lib. suo de potestate ecclesię. potest aliter respondere ad ratiõe factã, ꝙ Chr̃s & ei⁹ vicari⁹ nõ sunt duo capita, sed vnũ: qa Papa nõ dicit caput, nisi inquãtũ gerit vicẽ Christi, & eius psonã repsentat. Itẽ ita etiã dicit Papa Bonifaci⁹. 8. in extrauagãti sua. Vnã sanctã. ¶ Ad tertiã cùm dicit, Christ⁹ est caput ecclesię sufficiẽtissimũ &c. respõdet negãdo cõsequẽtiã. Dicimus enim, ꝙ licẽt Christus caput ecclesię sit, qa tñ est inuisibile, oportuit ponere aliquod caput visibile specie & mortalitate, cõforme, & cõsimile statu, & conditione corpori & mẽbris ipsius ecclesię, qđ visibiliter regat, & prẽsit toti ecclesię: & tale caput fuit beatus Petrus, & est nũc successor eius. Cuius cõueniẽtia licẽt superiùs satis ostensa sit, pro pleniori tñ notitia potest sic ostẽdi. Vnitas corporis mystici siue ecclesiastici principatus nõ dicitur habere minorẽ vnitatẽ, q̃ habẽt seculares politiæ, siue principatus inuẽtę industria humana siue naturali ratione, cũ vinculũ mẽbra ecclesiæ colligãs adinuicẽ sit quolibet alio vinculo maius & vniti⁹: lex q; ipsa diuina, secũdùm quã principaliter regit & gubernat ecclesia, præstãtior sit omni alia lege humana. Sed sic est, ꝙ humanę politię ad sui vnitatem absque hoc ꝙ vniãtur in vno Deo, à quo sicut principio vniuersali effectiuo formali exẽplari ac finali omnis potestas & dignitas deriuat secũdùm illud: Per me reges regnãt. &c. requirũt vnũ caput homogeneũ seu cõforme in natura & statu, vt vnũ regnũ, vnũ regem: vna prouincia, vnũ principẽ: vna ciuitas, vnã potestatẽ: vna domus, vnum patrẽfamilias: ergo vnitas ecclesiæ omniũ fideliũ, quæ est multò maior & perfectior quàm vnitas politiæ humanæ, debet habere vnũ caput sibi cõforme & sibi simile in natura mortali & statu. Conueniẽs ergo fuit, & hoc ipsa vnitas corporis ecclesiæ requirit, vt ecclesia vnũ habeat hominẽ mortalẽ secũ visibilem conuersantem corpori ipsius ecclesiæ, & eius membris conformem, qui sit caput, & rector, & sit viator, sicut tota ecclesia & eius membra sunt viatores. ¶ Ad quartã cùm dicitur, ꝙ in capite corporis animalis est plenitudo sensuũ, & ꝙ in Petro siue in Papa non est plenitudo. &c. dicendum est iuxta sanctum Thomam in tertia parte vbi suprà. ꝙ caput in alia membra dupliciter influit. Vno modo quodã intrinseco influxu, prout virtus motiua & sensitiua à capite deriuatur ad cætera membra. Alio modo secundùm exteriorem quandã gubernationem, prout scilicet secũdùm visum, & alios sensus, qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus: interior autem influxus non est ab aliquo, nisi à solo Christo, cuius humanitas ex hoc, ꝙ est diuinitati coniuncta, habet virtutẽ iustificandi: sed influxus in membra ecclesiæ quãtum ad exteriorem gubernationem potest alijs conuenire, & secũdùm hoc alij possunt dici capita ecclesiæ. secundùm illud. Optimates capita populorum. Hoc notato, patet responsio ad præfatas rationes. Dicimus enim, ꝙ primus modus influendi, scilicet influxu intrinseco, qui est influxus sensus & spiritualis motus, requirit in capite influente plenitudinẽ sensuũ spiritualiũ: & hinc est, ꝙ Christus, qui influit hoc modo, dicitur plenus gratia & veritate. Secundus verò modus influendi influxu scilicet extrinseco quantum ad gubernationẽ nõ requirit plenitudinẽ sensuum spiritualium, sed ꝙ habeat plenitudinẽ potestatis sufficientis ad regimen populi sibi cõmissi. Et quoniã beatus Petr⁹, aut eius successor nõ est constitutus vt influat in corpus ecclesiæ primo modo, scilicet influxu intrinsecos, sed extrinseco, ideo nõ requiritur ad ratione capitis in eo, ꝙ habeat plenitudinẽ sensuũ spiritualiũ, sed ꝙ habeat plenitudinem potestatis sufficientis ad regnum vniuersalis ecclesię: & hãc habuit, quãdo pastor, & rector christiani populi factus est, dicente sibi dño. Pasce oues meas. ¶ Patet etiã ex hoc responsio ad quintã, cũ dicebatur, ꝙ capitis est. &c. quia nũ tantùm capitis est influere vno modo, sed dupliciter vt dictũ est. Beato verò Petro & ei⁹ successori licẽt nõ cõueniat influere primo mõ, influit tñ secũdo mõ, & hoc sufficit ad rõnẽ capitis p similitudinẽ dicti, siue mystici. Vl dicẽdũ, ꝙ licẽt beat⁹ Petr⁹ nõ influxerit, nec successor ei⁹ influat motũ & sensũ spũalẽ in mẽbra ecclẽiæ: nec p modũ efficiẽtis sicut Chr̃us inquãtũ De⁹, nec p modũ meritis siue redũdãtię sicut Chr̃us inquãtũ hõ: tñ p modũ ministri

Margin notes: 2. Cor. 2. — Ad tertiã. — Sapien. 8. — Ad quartũ. — Amos. 6. — Iohan. 1. — Iohan. ulti. — Ad quintũ.

ſtri poteſtatem clauium ſecundùm plenitudinem habentis & theſaurum eccleſiæ diſpẽſantis influit miniſterialiter ſeu ſum & motũ omnibus debitè præparatis, ac eccleſiæ ſacramenta dignè ſuſcipientibus. Vnde dominus Albertus magnus in tractatu de miſſa dicit, ꝙ preſbyterorum eccleſię officio toti corpori myſtico gratia influitur ad ſenſum ſpiritualem, & motum meritorum, & augmentum ſpirituale, quod officium eſt in verbo doctrinæ, & euchariſtia, & huiuſmodi alijs ſacramẽtis. Et ꝙ hoc ſufficiat ad rationem capitis miniſterialis, patet: quoniam vt inquit ſanctus Tho. Miniſter eccleſiæ non agit in ſacramentis quaſi ex propria virtute, ſed alterius, ſcilicet Chriſti: & ideo in eo non requiritur gratia perſonalis, ſed ſola authoritas ordinis, per quã quaſi Chriſti vicarius conſtituitur. Chriſtus autem operatus eſt noſtrã ſalutem quaſi ex propria virtute, & ideo ꝯportuit, ꝙ in eo eſſet gratiæ plenitudo. hæc ſanctus Tho.

Tho. in. q. d. ueritate. q. 29. ar. 5.

Ad ſextum. ¶ Ad ſextam rationem, quando dicitur, ꝙ à Petro non eſt deriuata poteſtas: reſpõdetur, ꝙ loquendo de poteſtate iuriſdictionis, falſum eſt. vt patet ex ca. ita dominus. di. 19. ſuprà inducto. Confirmatur etiam hoc eiuſdẽ beati Leonis ſentẽtia dicentis ſic in tertio ſermone ordinationis ſuæ. De toto mũdo vnus eligit, qui & vniuerſarũ gẽtiũ vocationi, & omnibus Apoſtolis, cunctiſque eccleſiæ patribus præponatur. Vt quanuis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, multique paſtores: omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus. Magnum & mirabile dilectiſsimi huic viro conſortium potentiæ ſuæ tribuit diuina dignatio: & ſi quid cum eo cõmune cæteris voluit eſſe principibus, nũquã niſi per ipſum dedit quicquid alijs non negauit. hæc Leo Papa ſanctiſsimus. Et cùm dicitur, ꝙ Petrus non ſolus claues accepit: reſpõdetur, ꝙ licèt Petrus non ſolus receperit, ſed tota eccleſia i epiſcopis & preſbyteris in eo, ipſe tamen eas ſolus principaliter & in plenitudine recepit. vt habet glo. Matth. 16 ſuperius inducta. Cùm verò dicitur, ꝙ alij Apoſtoli æquè principaliter. &c. dicẽdũ, ꝙ falſum eſt. Vnde licèt Mat. 18. Chriſtus omnibus cõmuniter poteſtatem dederit ligandi & ſoluẽdi: nihilominus, vt inquit ſanctus Tho. vt in hac poteſtate ordo aliquis ſignificaretur, primò ſoli Petro data eſt, vt oſtendatur, ꝙ ab eo in alios debeat iſta poteſtas deſcendere. propter quod dixit ei ſingulariter, Confirma fratres tuos. &, Paſce oues meas, id eſt loco mei, vt inquit Chryſo. præpoſitus & caput eſto fratrum tuorum.

Tho. in. 4.

Ad ſeptimũ. ¶ Ad ſeptimã, cùm dicitur, ꝙ ſi Petrus Apoſtolus fuiſſet caput. &c. dicimus, ꝙ hoc non ſequitur, cùm non ponatur caput fuiſſe principale eccleſiæ, à quo ſenſus ſpiritualis gratiæ & motus charitatis deriuentur in corpus eccleſiæ, ſed ſic caput eſt Chriſtus: & ideo meritò ab eo tanquã à principali, & ſicut à quo in membra eccleſiæ vnctio diuinæ gratiæ influitur, denominamur chriſtiani, & non à Petro petrini.

Ad octauũ. ¶ Ad octauam, cùm dicitur, ꝙ corporis ad caput eſt neceſſaria connexio, & talis non eſt connexio eccleſiæ ad Petrum: reſpondetur, ꝙ licèt corporis eccleſiæ non ſit habitudo ſiue connexio neceſſaria ad Papam vt ſingularis homo eſt: tamen neceſſaria eſt ad ipſum inquantũ eſt Papa, ſiue rector, & paſtor eius à Chriſto conſtitutus, ſtante hac diuina ordinatione. Vnde de neceſsitate ſalutis eſt ſubeſſe Romano pontifici. vt in extrauaganti Bonifacij eſt declaratum. vt ſanctus Tho. inquit. in expoſitione ſuper Iohan. vbi ſuper illo verbo: Simon Iohannis diligis me? paſce oues meas. dicit. Non poteſt ſe dicere chriſtianũ, qui dicit ſe non ſubeſſe ſub cura huiuſmodi paſtoris. Et beatus Greg. inquit, Peccatum paganitatis incurrit, quiſquis dum Chriſtianũ ſe aſſerit, ſedi Apoſtolicæ obedire contemnit. Prtęrea ita neceſſaria eſt iſta connexio ſtante diuina ordinatione, vt extra eccleſię corpus ſit qui cum epiſcopo eius nõ eſt, dicẽte Cypriano. & habetur in cap. Qui cathedram. di. 93. Qui cathedram Petri, ſuper quam fundata eſt eccleſia, deſerit, in eccleſia ſe eſſe non confidat. De iſta materia vide ſuperiùs lib. 1. huius operis. in c. 8. & in cap. 2. huius ſecundi libri.

Greg. in. c. Si qui. diſt. 81.

Ad nonum. ¶ Ad aliam rationem, cùm dicitur de capite ſeparato. &c. reſpondetur, ꝙ hoc eſt verũ de capite, à quo influitur ſenſus & motus in mẽbra corporis: ſed hoc modo Petrus non fuit caput, ſed Chriſt⁹. Nõ eſt aũt verum de capite, à quo ſolus eſt influxus extrinſecus ſecũdùm exteriorem gubernationem, cuiuſmodi fuit Petrus, & eſt eius ſucceſſor: tali enim capite amoto ad tempus à corpore, non propterea perit corp⁹ multitudinis gubernatę: licèt ex diuturnitate vacationis poſſet aliqua incommoda & diſpendia pati. iuxta. c. Vbi periculum maius. de elec. lib. 6. Hæc pro nũc ſufficiant, licèt poſſet dici, ꝙ licèt perſona Papæ deficiat, non tamen Apoſtolica ſedes, quę nunquam moritur. extra de reſcrip. in ea. Si gratioſe. in. 6. vbi dicit glo. & concordat Archi. Licèt enim habens Papatum vel dignitatem ſit corruptibilis, Papa tamen, & imperiũ, & dignitas

& dignitas semper sunt. vt in authen.quomo
do oportet episcopos.§.licètiam.& ideo cor-
rupto subiectò,hæc non dicunt non existere,
sed vacare.hoc est, administratore iuris vel fa
cti carere. vt de conces. præben:cum nostris.
De quo plenius infrà dicendum est.

¶De quorundam errore dicentium Petrum non fuisse caput vniuersalis ecclesiæ,licèt bene singularum ecclesiarum particularium.Cap.XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Error quorundam, dicentium Petrum non fuisse caput uniuersalis ecclesiæ, licèt bene singularũ ecclesiarum particularium recensentur.*

Vrrexit diebus nostris nouel
lus quidam error apud quos-
1 dã nouellos magistros,qui in
Basilien.concilio in defensio-
nem, & colorem inobedien-
tiæ ac rebellionis eorum ad-
uersus Romanorum pontificem dogmatiza-
re non sunt veriti:quòd nec beatus Petrus fue
rit nec successor eius, scilicet papa,caput vni-
uersalis ecclesiæ,& per consequens (vt aiunt)
nec concilij vniuersalis illam representantis:
licèt bene concedant,quòd sit caput particu-
larium ecclesiarum, & singulorum fidelium:
& iuxta hunc sensum omnes authoritates san
ctorum Patrum dicentium Petrum fuisse ca-
put vniuersalis siue totius ecclesiæ exponunt
dic.i. particularium, siue singularum eccle-
siarum. In fauorem aũt huius erroris eorum
faciunt sequentes rationes.¶Primò arguũt ex
Probatio prima quæ improbatũ, cum sequentibus.c.26. ca.Quamuis.distin.21.vbi Gelasius papa dicit
sic.Quòd quamuis vniuersæ per orbem catho
licæ ecclesiæ vnus thalamus Christi sint: ta-
men Romana ecclesia catholica,& Apostoli-
ca cæteris ecclesijs prælata est. Ecce inquiunt
Secunda. quòd dicit cæteris, & non vniuersali ecclesiæ
prælata est. ¶Secundò sic. Vniuersalis eccle-
siæ caput est Christus,ergo nec beatus Petrus
nec successor eius papa.Consequẽtiam dicũt
notam: quia monstruosa res est,vt vnius cor-
poris assignentur duo capita.¶Tertiò sic.Ca
Tertia. put dicitur vno modo ratione perfectionis,
sicut primũ in quolibet genere dicitur caput,
sicut leo in genere animalium. Secundò ratio
ne ordinis, quia est prima pars corporis inci
piẽdo à superiori,& inde omne quod est prin
cipium,consueuit vocari caput, secundùm il-
lud. Ad omne caput viæ posuisti lupanar ti- Hiere.2.
bi.& principium libri consueuit dici caput li-
bri.Tertiò ratione directionis: & sic rector di
citur caput populi. secundùm illud.Optima- Amos.6.
tes capita populorum : sed licèt papa ista ha-
beat respectu singulorum, & ita meritò dica-
tur caput singulorũ,non tamen respectu vni-
uersalis ecclesiæ: quoniam non est perfectior
ecclesia vniuersali, nec prior siue dignior illa,
sed director illius : sed ipsa congregata magis
est directrix illius in his quæ sunt fidei,& salu
tis,ergo illius non debet dici caput.¶Quartò Quarta.
sic. Papa non est caput totius ecclesiæ distri-
butiuæ,quia nõ est caput suiipsius. Item nec
totius ecclesiæ collectiuæ: qa nec sensum per
fidem,nec per sacramenta gratiam influit col
lectæ toti ecclesiæ: quia sicut non habet ani-
mam,ita non capit baptismum,nec indiget sa
cramentis, licèt membra indigeant, & susci-
piãt:ergo.&c.¶Quintò sic. Vniuersalis eccle Quinta.
sia non potest errare siue deficere:ergo respe
ctu illius non potest aliquis homo, qui pecca
re potest,& deficere,dici caput. Consequen-
tia videtur manifesta:ergo non videtur dicen
dum, quòd beatus Petrus fuerit,aut nunc suc
cessor eius sit caput vniuersalis ecclesiæ.

¶In quo improbatur error præfatus aduersariorum. Cap.XXV.

SVMMARIVM.

1 *Error eorum,qui dicebant Petrum non fuisse caput uniuersalis ecclesiæ, licèt bene singularum ecclesiarum particularium,confutatur.*

Ontra præfatum aduersario
rum errorem negantium bea-
tum Petrum caput fuisse san-
ctæ ecclesiæ catholicæ vniuer
salis,procedemus hoc ordine.
In primis cõfutabimus illum Quatuor facit principaliter.
aliquibus rationibus.Secundò commemora-
bimus aliqua sanctorum patrum testimonia.
Tertiò ostendemus responsa , quæ dantur
per aduersarios ad dicta prefata sanctorum
patrum nulla esse.Quartò in cap.sequenti re-
spondebitur rationibus dictorum aduersario
rum.In primis præfati erroris stultitia in hoc
quod dicit,quòd beatus Petrus fuit caput sin-
gularum ecclesiarũ, & omnium fidelium , sed

nõ vniuersalis ecclesiæ ostenditur ex multis. ¶ Primò quidem: quia aduersarij dicendo Petrum esse caput vnum, & non assignando illi vnum corpus cuius sit caput, sed plura corpora: quia singulos fideles siue singulas particulares ecclesias, videntur facere ecclesiam monstruosam, quod est inconuenientissimum.

Primũ principale.

¶ Secundò, quia dicendo, quòd Petrus fuerit caput singularum ecclesiarum particularium & non vniuersalis ecclesiæ, videntur implicare contradictionem: cùm ecclesia vniuersalis non sit aliud, quàm vniuersæ ecclesiæ catholicæ in vna fide Christi vnitæ. Vnde in.c.quanuis.di.21. Papa Pelagius dicit, quòd vniuersæ per orbem catholicæ ecclesiæ vnus thalamus Christi sunt. ¶ Tertiò, quia cùm vniuersalis ecclesia sit vnum corpus, vt inquit Apostolus, & corpus vnum habere debeat immediatum caput homogeneum, id est eiusdẽ naturæ, & eiusdem status & conditionis, vt scilicet sit visibile, & conuersabile cum corpore cuius sit caput: aduersarij negando beatũ Petrum post Christi corporalem absentiam ab ecclesia fuisse caput vniuersalis ecclesiæ, necessariò videntur confiteri corpus vniuersalis ecclesiæ esse acephalum: quia sine capite visibili & conuersante cum ea, quod est hæreticum. Vnde Marsilius de Padua dicens Christum nullum caput dimisisse ecclesiæ, condemnatus est per sedem apostolicam. vt patet in extrauaganti Iohan.22. quæ incipit. Licet iuxta doctrinam Apostoli. Item in concilio Cõstantien. per papam Martinum condemnatus est Iohannes Hus, asserens quòd non erat scintilla apparẽtiæ, quòd oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper conuersetur cum ea. ¶ Quartò sic. Vnitas ecclesiæ prout lib.1.c.8. & in hoc.2.lib.c.2. ostendimus nõ modò accipiẽda est stãte ordinatione euãgelij in ordine ad Chr̃um, quẽadmodũ Græci, Armeni, & plures alij hæretici & schismatici volũt: sed etiã in ordine ad vnũ Chr̃i vicariũ, scilicet summum pontificem, ad quem vniuersum corpus ligari ac vniri necesse est. vnde gl. Matthæi.16. ita dicit. Ideò specialiter potestatem ligandi soluendiq; Petro Christus concessit, vt ad vnitatem nos inuitaret: ideo enim eum principem Apostolorum constituit, vt ecclesia vnum haberet principalem vicarium, ad quem diuersa mẽbra ecclesiæ recurrerent, si fortè inter se dissentirent: quòd si diuersa capita essent in ecclesia, vnitatis vincula rumperentur. hæc glo. Et beatus Aug. super Psal.49. exponens illud. Deus deorum locutus est & vocauit terram. de Christo loquens dicit sic. Deinde quadragesimo, scilicet Ascẽsionis die commendans sancto Petro ecclesiã, id est vocatam terram à solis ortu vsq; ad occasum: ne haberent excusationem, qui volunt in schismate deperire. ¶ Quintò contra hunc errorẽ est verbum manifestè Christi dicentis, Petre tu vocaberis cephas. Cephas enim, vt paruin antè dictum est, Græcè caput sonat. Quòd autem hoc loco totius ecclesiæ caput Petrus describeretur futurus, testatur venerabilis Beda in glo. ita dicẽs. Intuitus autem Petrum Christus, vidit cordis simplicitatẽ, animi sublimitatem: cuius merito cunctæ esset præferendus ecclesiæ. hæc Beda. ¶ Sextò contra hunc errorem est illud quod à domino Petro dictum legitur. Super plebem meam principem te cõstitui. Non dicit plebes particulares, sed plebẽ ipsam, scilicet vniuersalem ecclesiam, quæ est plebs Dei. ¶ Septimò contra hunc errorem esse videtur: quòd beatus Petrus constitutus sit pastor vniuersalis ecclesiæ Iohan.vlti. Pasce oues meas. si ergo pastor totius ecclesiæ, ergo & caput. Quod autem quidam aduersarij veritatis dicebant Basileæ nobis audientibus, & in scriptis suis damnatissimis reliquerunt, quòd beatus Petrus non fuerit constitutus pastor ecclesiæ, quia Christus non dixit pasce ecclesiam meam, sed pasce oues meas, est stultè dictum. Tum primò: quoniam cùm ecclesia vniuersalis nihil aliud sit nisi ipse grex dominicus siue ouile Christi: sicut beatus Petr⁹ dictus est pastor gregis dominici, ita & vniuersalis ecclesiæ. Tum secundò: quia oratio ipsa ecclesiæ, quæ per totum orbẽ terrarum in ecclesia pronuntiatur, est in contrarium. vnde in ea sic dicitur. Deus omnium fideliũ pastor & rector, famulum tuum. N. quem pastorem tuum ecclesiæ præesse voluisti, &c. Tum tertiò: quia in contrarium est beatus Greg. in homilia dominicæ resurrectionis. & habetur in.c.considerandum.di.50. qui ita dicit. Considerandũ nobis est, cur omnipotens Deus eum, quem cunctæ ecclesiæ præferre disposuerat, ad ancillę vocẽ pertimescere, & seipsum negare permisit. Quod nimirum magnæ actum pietatis dispensatione cognoscimus: vt is, qui futurus erat pastor ecclesiæ, in sua culpa disceret qualiter alijs misereri debuisset. hæc ille. Ad idem sunt verba beati Aug. inducta suprà in ca.20. Patet ergo manifestè, quòd grauiter errãt, qui beatum Petrum fuisse & eius successorem Roma.ponti. negant esse caput vniuersalis ecclesiæ. ¶ Secundo vbi ad reprobationẽ præfati erroris commemoranda erant sanctorum Patrum testimonia, sufficiat, quòd in capitulis

Secundum principale.

proxi-

proximè superioribus habentur ad hoc testimonia Chrysostomi, Hieronymi, Augustini, Anacleti, Marcelli, & Gregorij: quorum patrũ sanctorum sententijs synodus Constantiensis illustrata condemnauit prefatum errorem inter errores Iohannis Hus, dicentis quòd Petrus non fuerit caput ecclesiæ sanctæ catholicæ: & ratio. catholicum idem est quod vniuersale. ¶Tertiò videndum est quomodo responsio aduersariorum, quam sanctorum dicta dant, nullius sit roboris ac virtutis. Pro quo sciendum, quòd ad omnes authoritates dicentes Petrum fuisse, vel Romanorum pōtificem esse caput vniuersalis ecclesiæ, respondent sub hac distinctione: dicunt signum illud vniuersale accipiendum esse distributiuè, vt scilicet distribuat pro singulis ecclesiæ membris, non autem collectiuè pro ipsa vniuersali ecclesia. Sed quòd ista responsio sit vana, & quodammodò stulta, & errorem sapiat, licèt ex superdictis quisq; sapiens manifestè intelligat, nihilominus sic ostendimus. Vana quidē præfata responsio est: quia licèt signum vniuersale cùm cadit supra nomen non collectiuum possit fieri ista distinctio. verbi gratia, distinguitur apud logicos ista. Omnes Apostoli Chri sunt duodecim: quia collectiuè est vera, distributiuè sumpto signo vniuersali est falsa: & ecõuerso illa: Sortes est fortior omnibus hominibus: quia distributiuè potest esse vera, collectiuè est falsa. Tamen quando signum vniuersale cadit super nomen collectiuum, cuiusmodi est ecclesia, plebs, populus familia, grex, collegium, concilium, synodus, & huiusmodi, non videtur habere locum ista distinctio: quia contra naturam nominis collectiui est quòd teneatur distributiuè, & non collectiuè. Preterea falsitas præfatæ distinctionis ostenditur ex professione patrũ Chalcedonen. concilij: qui, vt in gestis eiusdem cōcilij colligitur, scribentes Leoni papę profitētur in concilio per suos missos, quòd eis vt caput præerat. Vbi bene patet, quòd isti patres sancti Chalcedonen. concilij sublimiùs sentiebant de authoritate Romani pōtificis, quàm nouelli magistri Basilien. sentiant: qui in tantam stultitiam deuenerunt, vt Romanorum pontificem nō caput concilij cognoscerent, sed tantùm membrum partiale, licèt principale. Secundò quòd papa dicatur caput singulorum membrorum corporis ecclesiæ, & non ipsius corporis, quod ex ipsorum membrorum resultat multitudine, videtur nobis stultum: sicut quòd episcopus sit caput fidelium diœcesis suæ, & non ipsius diœcesis: rex sit caput omnium regnicolarum, & non regni. Tertiò videtur erronea, quoniam contra euangelium & sanctorum patrum doctrinam est: & quia expresse damnata est, vt diximus in concilio Constantien. inter articulos Iohānis Hus.

Tertiũ principale.

¶In quo respōdetur rationibus inductis in fauorē erroris præfati. Cap. XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones, & rationes factæ in fauorem erroris quorundam dicentium Petrũ non fuisse caput uniuersalis ecclesiæ, licèt bene singularum ecclesiarum, soluuntur.*

IMprobato errore tam authoritatib' q̃ rationibus, iã aduersariorum rationibus restat respondendum: quod erat quartum faciendum. Pro quarum solutione, & multarum aliarũ similium est notandum: quòd sicut de corpore naturali animalis contingit loqui dupliciter, quia vel corpus nominat membra cũ capite simul, aut tantùm residuam partē à capite: ita de ecclesiæ corpore contingit loqui dupliciter. Nam vt sanctus Thom. dicit in. 4. 49 distin. nomen ecclesiæ dupliciter accipitur. Quandoque enim nominat tantũmodo corpus, quod Christo coniungitur sicut capiti. Quandoq; nominat caput, & membra simul coniuncta. Et ita similiter possumus loqui dupliciter de vniuersali siue de tota ecclesia in proposito nostro, videlicet. Vno modo, vt dicit collectionem, siue vniuersitatem absolutè omnium fidelium, nullo dempto siue non intellecto: & hoc modo nominat membra omnium cum capite suo. Et sic est sermo de vniuersali ecclesia, cùm de ea absolutè loquimur non distinguendo, aut referendo eam contra aliquem fidelem: sicut cùm dicimus, quòd vniuersalis ecclesia est sponsa Christi, quòd errare non potest, & huiusmodi. Alio modo contingit loqui de corpore vniuersalis ecclesiæ prout nominat membra tantùm, siue fideles commissos curæ beati Petri siue eius successoris, & sibi tanquam capiti vnitos. Et hoc modo de ecclesia vniuersali fit sermo, cùm de ea loquimur sicut de corpore in comparatione ad caput eius. Cùm enim nihil referat realiter

Quartum principale cōtinens solutionē probationũ in 24. cap. factarum.

liter ad seipsum, nec aliquis sibijpsi subiectus esse posit, necesse est vt ista adinuicem vt distincta accipiantur. vt cùm dicimus, quòd papæ est cōmissa cura totius ecclesiæ. vt inquit beatus Grego. & quòd beatus Petrus fuit caput totius vniuersalis ecclesiæ. vt inquit beatus Marcellus papa in cap. Rogamus. 24. q. 1. & q̄ est cephas corporis Christi. vt ait beatus Hierony. Et similis fit distinctio deregno, & de omni principatu: quandoque enim nominat simul principem, & subditos, aliquando regnicolas tantùm subditos alicui principi. sicut dicimus, istud regnum est illustri illi dominatur huic regno. ¶ His autem notatis dicendum est ad rationem primā, quæ sumitur ex ca. Quanuis. Respondetur primò negando cō sequentiam: quia arguit ab authoritate negatiuè, & talis argumentatio nulla est. Preterea si ibi non habetur, habetur tamen in multis alijs locis, sicut patet suprà ca. 20. Secundò respōdetur, quòd papa Pelagius rectè loquitur, sed nihil in fauorem aduersariorum. Quod patet. Quia cùm nihil sit maius aut superius se ipso, oportet quòd inter prælatum & subditos sit distinctio: cùm ergo Romanam ecclesiam ponimus prælatam, necesse est vt intelligamus, quòd respectu cæterarum omnium ecclesiarū quæ distinguūtur ab ea. Non debuit autē dicere, quòd vniuersalis ecclesia est prælata prout vniuersalis ecclesia includit etiam Romanam, quia tunc suipsius esset prælata: nihilominus beatus Petrus, qui prælatus est etiam ecclesiæ Romanæ, dicitur prælatus vniuersalis ecclesiæ, quæ ex omnibus particularibus ecclesijs consurgit. ¶ Ad secundam rationem, in qua dicitur. Christus est caput ecclesiæ. &c. respondetur negando consequentiā. Et ad probationem suprà est responsum dupliciter in cap. 23. ad secundam rationem. Primò, quòd licet hoc verum sit de corpore naturali hominis, quia tale non est pars alterius: non tamen de corpore per similitudinem dicto, siue mystico: quia vnius & eiusdem possunt plura capita subordinata esse, scilicet vnū principale, & aliud secundariū principali subordinatum. Sicut in vno corpore ciuitatis est caput rector eiusdem, & cum hoc rex, qui totius regni caput est. Secundò dicebatur, quòd propriè loquendo non ponuntur duo capita distincta: quoniam papa non est omnino aliud caput distinctum à capite, quòd est Christus, sed est eius vicarius, & vicem eius, & personam, potestatem, & authoritatem representās in terris: & ei⁹ iudiciū, iudiciū Dei reputat: & sententia ei⁹ & cōsistoriū ei⁹ cōsistoriū Dei, & ideo non sunt propriè duo capita, sed vnū: vt declarat Bonifacius. 8. in extrauagāti. Vnā sanctam. quoniam vbi vnum propter alterū vtrobiq; tantùm vnum. ¶ Ad tertiam rationē cùm dicitur, quòd papa nō est perfectior vniuersali ecclesia, respondetur negando totam illam minorē. Dicimus enim, quòd cùm papa sit constitutus princeps super totam ecclesiā, secundùm illud quod dictum est à domino ipsi Petro: Super plebem meam principem te constitui. perfectior perfectione potestatis & superior ac dignior superioritate authoritatis est toto residuo corpore ecclesiæ: licèt in comparatione ad alia bona spiritualia, quorū cùm maior copia inueniatur in vniuersitate ecclesiæ quàm in vno solo prælato, non est dubiū, quin ecclesia perfectior ac dignior sit plenitudine copiæ bonorum spiritualium papa quā tuncunq; sancto. Potest etiā quantum ad perfectionem interiorem, quæ attenditur penes charitatem, quæ ab Apostolo dicitur vinculum perfectionis, isto modo vetula dici perfectior esse quàm papa. Est etiam director ecclesiæ, cùm princeps & pastor illius sit: & hoc siue sit dispersa, siue collecta. Collectio enim omnium ad vnum locum nihil authoritatis minuit in pastore. Vnde canon in ca. vbi periculum maius. extra de electio. in. 6. & qui factus est in concilio Lugdunen. nominat papam vicarium Iesu Christi, successorem Petri, rectorem vniuersalis ecclesiæ, gregis dominici directorem. Item Leo papa in quadam epistola ad Palestinos in princ. sic dicit. Sollicitudini meæ, quam vniuersali ecclesiæ omnibusque eius filijs debeo. &c. Ecce quòd non solùm filiorum, sed vniuersalis ecclesiæ dicit se curam regiminis habere. ¶ Ad quartam, cùm dicitur papa non est caput. &c. respondetur negādo assumptum. Dicimus enim, quòd est caput vniuersalis ecclesiæ distributiuè: quia omniū aliorum fidelium à se: sicut rex dicitur caput totius regni, licèt non sit caput suipsius. Item dicimus, quòd sit etiā caput vniuersalis ecclesię collectiuè, cùm sit director illius sicut princeps populi sui. Et ad probationem, cùm aduersarij dicunt, quòd papa non est caput vniuersalis ecclesiæ collectiuè: quia per sacramēta non influit toti ecclesiæ collectiuè, quia sic non habet animam, nec indiget sacramentis, licèt membra indigeant, videtur nobis, quòd hæc probatio implicet tria, quæ nobis videntur erronea, saluo semper meliori iudicio. Primum est, quòd dicunt, quòd ecclesia vniuersalis collectiuè sumpta, cuius caput esse Christum dicunt, & non papam, sit res non habēs animā

Ad primā.

Ad secūdā.

Ad tertiam.

Ad quartā.

animam, siue sit animata. Secundum est, quòd ipsa ecclesia verisimile non indiget sacramētis, licèt membra eius indigeant. Tertium est, quòd ipsa vniuersalis ecclesia sit aliud, quàm ipsa eius membra indigentia sacramentis. Cōtra primum est, quòd corpus Christi mysticum, quod est ipsa vniuersalis ecclesia, nō potest esse nisi vnū. Quomodo enim caput Christus influere potest sensum & motum spiritualem in corpus non habens animā, nec spiritum, cùm solus spiritus susceptiuus sit huiusmodi influxus? Quomodo ecclesia vniuersalis creditur sancta, si non habet animā? Quomodo vniuersalis ecclesia collectiuè sumpta potest dici sponsa Christi, si non habet animam? Quomodo inter Christum, & ecclesiā vniuersalem potest esse matrimonium, si vniuersalis ecclesia animam non habet? & per cōsequens nec fidem, nec charitatem, quibus vniatur sponso suo? Quomodo habet claues, & potestatem directiuam omnium, vt aduersarij dicunt, si non habet animam? Quomodo Christus mortuus est pro ecclesia vniuersali, si illa caret anima & sensu? Quomodo vniuersalis ecclesia militans cōiungēda est in gloria triumphanti, si animā nō habet? & per consequens nec capacitatē gloriæ? Videtur nobis, quòd aduersarij delirent in cognitione ecclesiæ vniuersalis, & ideo non mirum, si multis prouoluantur erroribus. Contra secūdum errorem est Apostolus dicens. Christus dilexit
Ephe.5. ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquę in verbo vitæ. glossa. id est, quo datur vita: quo accedente ad elementum fit sacramentum. sequitur: vt exhiberet ipse sibi. glossa in futuro gloriosam ecclesiam non habentem maculam, neq; rugam, aut aliquid huiusmodi. Quod verbum beatus Augustinus tractans in lib. retracta. de li. de moribus ecclesiæ, dicit sic. Sic accipiendū est quod ait Apostolus, Christus dilexit ecclesiam suam. &c. Hoc est enim lauacrum aquæ in verbo, quo mundatur ecclesia: sed cùm tota dicat quandiu hîc est, dimitte nobis debita nostra: non vtique hîc est sine macula, & ruga, aut aliquo huiusmodi. hæc Augu. Sanè manifestum est, quòd authoritas ista Pauli apertissimè ostendit opinionem aduersariorum esse erroneam, quam habent de ecclesia vniuersali. Contra tertium errorem videtur esse illud quod glos. habet super illud Psal. 127. Vxor tua sicut vitis abundans. &c. vbi glo. exponens illud, vt sit sermo ad Christum caput, dicit sic. Vxor Christi est ecclesia. &c. & exponens sequentem versum, Filij tui. &c. dicit sic. Iidem sunt filij Christi, qui & vxor, id est ecclesia. ipsa enim est cōiunx Chri, ipsa filij. hæc ibi. Itē idē notatur Luc. 10. vbi dicitur, Fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiā. id est ecclesiam: vt det illis triticum. &c. Ecce idem dicit ecclesiam & illos, quibus ministrādum erat triticum. Item beatus Bernar. in sermone de nuptijs, vbi aqua in vinum est mutata, ita ait. Sponsa Christi nosipsi sumus, & omnes simul vna spōsa, & animę singulorū quasi singulæ sponsæ. hęc ille. Est ergo corpus ecclesiæ ipsi fideles, ipsa mēbra eius. Sed de hoc suprà lib. 1. vbi de ecclesia vniuersali quid sit, pleniùs explicauimus. ¶ Ad quintam respondetur negando consequentiam, quæ tanquā erronea condemnata legitur in concilio Constantiensi inter errores Iohannis Hus, qui dicebat, quòd si papa est malus, non est caput ecclesiæ militantis. Nam concilium dicit, quòd error est. Consequentia ergo talis nulla est: Vniuersalis ecclesia militans tota deficere nō potest in fide aut in moribus, ergo homo, qui deficere potest, non potest illius esse caput ministeriale. Ad quintā

¶ Quòd papa aliquo modo dicēdus sit sponsus ecclesiæ vniuersalis. Cap. XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Papa quomodo est sponsus ecclesiæ, ostenditur.*

QVemadmodū Romanus pōtifex caput ecclesiæ vniuersalis est, ita etiam sponsus illius dici potest. Sunt enim prælati sponsi ecclesiarum suarū vt in c. Sicut alteri⁹ vxor. 7. q. 1 1
vbi dicit beatus Calixtus papa. Sponsa vxorque episcopi dicitur eius ecclesia. Vnde in ei⁹ signum episcopus portat annulū. Sicut enim in electione alterius prælati fit matrimonium inter vnam ecclesiam particularem & episcopum: ita in electione summi pontificis per cardinales vice totius ecclesiæ fit matrimonium spirituale inter papam & vniuersalem ecclesiam: sicut apertè colligitur in ca. Ecclesiæ meæ. dist. 97. hinc extra de immu. eccle. in ca. Quoniam. lib. 6. dicit papa. Nos iustitiam nostram & ecclesiæ sponsæ nostræ nolentes negligere &c. Quòd autem Christus communicet alijs

etiam nomen sponsi, habet expresse glo. Isa. 61. super illud. Dedit me quasi sponsum deco ratum corona, & sponsam ornatam monilibus, quæ dicit sic. Christus ecclesiæ sponsus, sed tamen perfectos in ecclesia eodem nomine dignatur. secundùm illud Apostoli. Tan-
1. Cor. 3. quam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Ipse ergo sponsus Christus spõsos suos facit & sponsas: tamen vna est in capite & in membris ecclesia. hæc gloss. Præterea cùm inter episcopum & ecclesiam suam fœdus coniugij sit. quod vt ait Innocen. in ca. Licèt. extra de transla. episcopi. in electione initiatur: ratificatur in confirmatione: & in consecratione intelligitur consummatum. Nulli debet in dubium verti, quin episcopus sponsus dici posset ecclesiæ: & per consequens papa sponsus vniuersalis ecclesiæ, cui præest tanquam rector & pastor.

¶ In quo obijcitur, quòd papa non possit dici sponsus vniuersalis ecclesiæ: & respõdetur ad obiecta. Cap. XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Papa quòd non possit dici sponsus vniuersalis ecclesiæ, obiectiones quinque, & ad eas responsio.*
2 *Paranymphus unde dicatur.*

Nominis sponsi dignitatẽ aduersarij non patientes Romano pontific. respectu vniuersalis ecclesiæ attribui, arguũt multipliciter contra dicta in præcedenti cap. ¶ Primò sic.
Arg. primũ. Solus Christus videtur esse sponsus ecclesiæ, secundùm illud Iohan. 3. Qui habet sponsam sponsus est: illi ecclesia per fidem cõiungitur secundùm illud Osee. 2. Sponsabo te mihi in fide. ergo sequitur, quòd papa non sit dicen-
Secundum. dus sponsus ecclesiæ. ¶ Secũdò sic. Beatus Bernardus scribens Eugenio li. de consideratione. paranymphum papam dicit, & amicum spõ-
Tertium. si, non autem sponsum. ergo. &c. ¶ Tertiò sic. Sponsus est, qui de sponsa sua suo nomine filios generat: sed papa non generat de ecclesia filios suo nomini: vnde non dicuntur à Petro Petrini, sed à Christo Christiani. ergo papa nõ
Quartum. potest dici sponsus ecclesiæ. ¶ Quartò sic. Vnius sponsæ vnus debet esse sponsus. Gene. 2. Erunt duo in carne vna. ergo respectu ecclesiæ sanctæ Dei vnus sponsus debet dari, non duo. Vt enim ait beatus Calixtus, & habetur in capitu. sicut in vnaquaque ecclesia. 21. quæstione. 2. Ecclesia Christi vxor & sponsa debet esse, non scortum. ergo. &c. Nec valet, in- Replica.
quit aduersarius, quòd dicatur, quòd papa sit sponsus ministerialis: quia licèt ex commissa plenitudine potestatis aliquis sit supremus vicarius, aut minister alicuius regis, non audet tamen vsurpare quomodolibet regium nõmen, nec se nominare sponsum vxoris domini sui. ¶ Quintò arguitur sic. Sponsa siue Quintum.
vxor est subiecta sponso siue viro, sicut habetur ad Ephesi. 5. vbi inquit Apostolus. Sicut ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus: sed ecclesia vniuersalis nõ est papæ subiecta, cùm sit minister eius. ergo. &c. Ad ista respondẽtes pro intelligentia eius quod dictum est, quòd papa sit sponsus vniuersalis ecclesiæ: inducemus in primis quod sanctus Thom. in tractatu suo contra impugnantes religionem in hac materia dicit. ait enim sic. Sponsus ecclesiæ propriè loquendo Christus est. de quo dicitur. Qui habet spon- Iohan. 3.
sam, sponsus est: ipse enim de ecclesia nomini suo filios generat. Alij autem dicuntur sponsi sicut ministri sponsi exterius cooperantes ad generationem spiritualium filiorum, quos quidẽ non sibi, sed Christo generant: qui qui dem ministri intantum sponsi dicuntur, inquantum vicem veri sponsi obtinent. & imò papa qui obtinet vicem veri sponsi in tota ecclesia, vniuersalis ecclesiæ sponsus dicitur. hæc sanctus Thom. Quo habito, dicendum est ad rationes aduersariorum. ¶ Ad primam cùm Ad primũ.
dicit, quòd solus Christus. &c. respondetur, quòd verum est, quòd solus Christus propriè loquẽ 1
do sit sponsus ecclesiæ, sicut is, quo sponsa fœcundatur, & cuius nomini ecclesia filios generat: nihilominus tamen prælati inquantum vt ministri Christo exterius cooperantur per dispensationem sacramentorum, siue diuini verbi ad generationem spiritualium filiorũ Dei sponsi dici possunt: sicut parum antè diximus in ca. 23. de capite loquendo: quòd quo ad influxum interiorem gratiæ ratio capitis soli Christo attribuenda erat, quo verò ad influxum exteriorem, scilicet per modum dispensationis sacramentorum, aut directionis in agendis, ratio capitis etiam alijs conuenire poterat, scilicet prælatis ecclesiæ. ¶ Ad secundã Ad secũdũ.
rationem respondetur vno modo negando consequentiam istam. Bernardus non nominat eum sponsum, ergo non est aliquo modo sponsus: quia ab authoritate negatiuè cõsequentia

sequentia non valet. Secundò respondetur, quòd dato, quòd beatus Bernar. diceret, quòd non esset sponsus, verum diceret, quòd papa non est propriè, vt dictum est, sponsus ecclesiæ, sicut scilicet cuius virtute fœcundetur ecclesia, siue ecclesiæ sacramenta ad generationem spiritualium filiorum, & cuius nomini ecclesia filios generet: licet bene dicatur paranymphus & custos ecclesię, ac amicus sponsi. vt de Iohā
3 ne Baptista dicitur. Iohan. 3. Paranymphus enim dicit à para, quod est iuxta, & nympha, quod est sponsa, quasi sponsam coniungens, siue desponsans viro. Et hoc modo dicit sanctus Thom. quòd episcopus, cui cura ecclesię committitur, virgines desponsat, non sibi, sed Christo quasi sponsi paranymphus & amicus: nihilominus tamen ratione illius ministerij aliquo modo possunt dici prælati sponsi ecclesiæ, vt dictū est.

S. Tho. in 4 dist. 28.

Ad tertium ¶Ad tertiam cùm dicitur spōsus est. &c. respōsio patet ex dictis: quoniā talis non est nisi Christus, nihilominus ministerio cooperationis prælatus bene potest dici sponsus aliquo modo etiam generans. vnde
1. Cor. 4. Paulus inquit. In Christo enim Iesu per euangelium vos genui.

Ad quartū. ¶Ad quartam cùm dicitur, quòd vnius. &c. respondetur, vt inquit sanctus Tho. vbi suprà. quòd etsi episcopus suæ dioecesis sponsus sit & presbyter suæ ecclesiæ. vnde & dioecesis sponsus papa est, & episcopus parochiæ, non tamen propter hoc sequitur, quòd sint plures sponsi vnius ecclesiæ: quia sacerdos suo ministerio cooperatur episcopo tanquam principali, & similiter episcopi papæ, & papa ipsi Christo. vnde Christus, & papa, & episcopus, ac sacerdos non computantur nisi vnus spōsus ecclesię. hæc sanctus Thomas.

Ad replicā. ¶Ad illud autem quod dicit aduersarius quòd papa etiam non posset dici sponsus ministerialis ex similitudine carnalium sponsorum: nihil valet, cùm non sit simile. Vnde aduersarius ille in hoc multùm decipitur, & in multis locis: quia ex similitudine carnalium minùs sobriè iudicat de spiritualibus. Non est autem simile de ministro alicuius regis respectu vxoris suæ, & de ministro Christi respectu sponsæ suæ ecclesiæ: quoniam minister respectu filiorum, quos rex habet de vxore sua, non cooperatur regi ad generationem filiorum illorum: & ideo nullo modo etiam ministerialiter potest habere nomē spōsi. Sed quoniam ministri ecclesiæ cooperantur Christo ministerialiter ad generationem spiritualium filiorum, qui de ecclesia sponsa generantur, ideo aliquo modo dici possunt etiam sponsi ecclesiæ sponsæ Christi. Verum est tamen vt dictum est vnus sponsus numeratur cum eo.

Ad quintū. ¶Ad quintam rationem respondetur negando minorem. Cùm enim summus pōtifex sit pastor, rector, & caput vniuersalis ecclesiæ eo modo, quo oues subijciuntur pastori, & subditi rectori, & corpus capiti ecclesia subijcitur summo pontifici. Et cùm arguitur, quòd papa est minister ecclesiæ: dicendum pro nunc, quòd minister alicuius dicitur quis duobus modis. Vno modo qui alteri aliquod impendit auxilium, subsidium, aut opem salutarem: & hoc modo papa est minister ecclesię, & prælati ecclesiarum suarum. Quo etiam modo angeli dicuntur ministri hominum. Vnde Apostolus dicit eos in ministeriū missos propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Dicitur enim etiam Christus hoc modo minister. Vnde ipse ait. Non veni ministrari, sed ministrare. & hoc modo capiendo nomen ministri, non valet ista consequentia, Iste est minister illius: ergo est illi subiectus. Imò potest esse superior & dn̄s, sicut patet in exemplis inductis. Alio modo dicitur quis minister alterius, sicut cuius virtute operatur, & cuius vices gerit tāquam principalis: & de tali ministro alicuius bene verum est, quòd sit subditus illi, cuius est minister. Sed hoc modo papa non est minister ecclesiæ, sed Christi, cuius authoritate & vice regit & gubernat ipsam vniuersalem ecclesiam. Vnde dicit Apostolus. Sic nos existimet homo vt ministros Christi. &c Item legatione fungimur pro Christo.

Hebr. 1.
Matt. 20.
1. Cor. 4.
2. Cor. 6.

¶De tempore quo pōtificali authoritate beatus Petrus Christo sublimatus, ac consecratus sit. Cap. XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Petrus Apostolus quòd à Christo immediatè potestatē & dignitatem habuerit episcopalē, &c. ostenditur.*

2 *Petrus quomodo post Christi paßionem summū adierit pontificatum.*

Postquam plenissimè mōstrauimus, quod beatus Petrus à Christo primatum, & pontificatum in ecclesia habuerit: cōsequēs est pro pleniori tractatus intelligētia enucleare, quo tēpore ipsius pontificatus fastigio sublimatus

1 matus fuerit, ac donatus. ¶ Pro quo in primis dicimus, quòd beatus Petrus à Christo imme diatè potestatem & dignitatem episcopalem habuit, ab eodem factus & consecratus episco pus. Vnde Anacletus papa & martyr. dist. 21 in cap. in nouo. dicit sic. Ipsi sancto Petro pri mò pontificatus in ecclesia Christi datus est, dicente domino ad eum: Tu es Petrus, & su per hanc petram ædificabo ecclesiam meam.

Deu. 31. Et ratio huius est: quia Dei perfecta sunt ope ra. Vnde sicut Deus in creatione hominis per fectos fecit, ex quibus propagatio naturaliter procedere potuit, sic Deus Apostolos, quos tanquam principia siue fundamenta ecclesiæ in recreatione fecit: sic perficere debuit, vt per eos ecclesia propagari posset: sed sine episco po ecclesia non poterat proficere, à quo so lo omnia ecclesiastica sacramenta possunt mi nistrari. Oportuit ergo, vt Christus pontifex recedens corporaliter & visibiliter ab ecclesia aliquem loco sui relinqueret in ecclesia. Sed si (pro quia) aliquem fecit loco sui vices suas a gentem pontificali dignitate præditum, ve risimile est de Petro, qui cæteris dignior fuit ac sublimior, vt ex superioribus patet. vnde Chrys. super illud Luc. 24. Apparuit Simoni. dicit sic. Primò digniori, & fideliori omnibus apparuit. Et idem Aug. dicit super illud Iohã. 13. Venit ergo ad Simonen Petrũ. super quo ita dicit. Quis enim nesciat primum Aposto lorum esse beatissimum Petrũ? Præterea cùm ex diuinorum operum perfectione apertissi mè hoc intelligamus, ꝙ cùm aliquid alicuicõ mittitur, per consequens commissum intelli gatur & illud, sine quo commissum explicari non potest: pascere autem gregem dominicũ, quod commissum esse Petro ipsum sanctum euangelium testatur, perfectè nullus posset, nisi episcopus, qui sacramentorum omnium habet dispensationem: manifestum est, quòd cùm Christus Petro gregis dominici pasturã commendauit, officium pastorale episcopi si mul imposuerit, siue tradiderit. Siquidẽ Chri stus propter excellẽtiæ potestatem, quam in sacramentis habuit, rem sacramenti sine sacra mento conferre potuit, vnde solo verbo Pe trum episcopum fecit. ¶ Cæterùm ad viden dum quo tempore Petrus Apostolorum pri mus episcopus à Christo factus sit, conside randum est, quòd quia tempore, quo saluator

Petrus post passionem primatũ suscepit.

2 noster corporaliter inter homines visibilis cõ uersabatur, per seipsum rexit ecclesiam, nulla necessitas, sed neque decentia, neque vtilitas fuit, quòd ipse alium loco sui pastorem pone ret sibi episcopum, sed solùm quando post re surrectionem præsentiam suam corporalem visibilem esset ab ecclesia subtracturus. Quem admodum prælati tunc demũ quando se per longum tempus à suis ecclesijs absentare di sponunt, loco sui generales vicarios consti tuunt. Vnde beatus Petrus factus est à Chri sto pastor, princeps, & episcopus ecclesiæ vni uersalis, quando post resurrectionem ascensu rus in cælum, nunquam inde ad conuersatio nem mortalitatis nostræ reuersurus, inquit Si moni Petro: Simon Iohannis diliges me? pa sce oues meas. id est potestatem accipe pascẽ di gregem meum pastura: per omnium admi nistrationem sacramẽtorum, quibus ipsa pa scenda, & nutrienda est. vnde super illud Luc. 22. Facta est contentio inter eos quis eorum esset maior. dicit Gregori. quod contentio illa videtur habuisse motiuum, quòd cùm do minus ab hominibus migraret, decebat aliquẽ eorum fieri aliorum principem, quasi domini vicem gerentem: quasi diceret, antequam transmigraret non erat necesse. Vnde bea tus Petrus non est factus pastor & episcopus ante Christi resurrectionẽ. Quod multis san ctorũ Patrũ authoritatibus & rationibus cõ probatur. ¶ In primis est illustris testis beat. Hier. super illud Matth. 16. Tu es Petrus. &c. dicens hanc potestatem, & ecclesiæ ædifica tionem super Petrũ in futuro promissam, non in præsenti datam esse. ¶ Secundò ad hoc est beatus Chrys. super illud Luc. 22. Facta est cõ tentio inter eos. vbi sic ait. Credenda erat Pe tro populorum innumera multitudo. Nota, quòd dicit credenda, quod est futuri tempo ris. ¶ Tertiò confirmat hoc beatus Ambro. in cap. fidelior. dist. 50. ita dicens. Fidelior factus est Petrus postquam fidem se perdidisse de fleuit, atq; ideo maiorem gratiã inuenit quàm amisit: tanquam enim bonus pastor tuendũ gregem accepit. Hoc autem cùm post resurre ctionem contigisse manifestum sit, nulli du bium, quòd Petrus pastoralem curam atq; di gnitatem pontificalem post resurrectionem à Christo susceperit. ¶ Quartò hanc conclu sionem roborat beatus Grego. in homilia do minicæ resurrectionis. & habetur in cap. con siderandum. di. 50. ita dicens. Considerãdum nobis est, cur omnipotens Deus eum, quem cunctæ ecclesiæ præferre disposuerat, ancillæ vocẽ pertimescere, & seipsum negare permi sit. Quod nimirum actum magnæ pietatis di spensatione cognoscim⁹, vt is, qui futurus erat pastor ecclesiæ in sua culpa disceret, qualiter alijs misereri debuisset. Vbi nota duo verba fu turi temporis. Primum ibi: cùm ait, quem cũ ctæ

ctæ ecclesiæ præficere disposuerat. quasi dice ret,quòd nondum præfecerat.Secundum ibi, cùm ait,qui futurus erat pastor ecclesiæ.q. di. quòd nondum erat.Et ita videtur, quòd beatus Petrus ante Christi passionem neq; præpositus,neq; pastor erat actu ecclesiæ.¶Quinto hoc confirmat gloss. in præfato.c.considerandum. quæ ita dicit.hoc verbo Pasce oues meas.factus est Petrus princeps ecclesiæ.extra de elect.c.significasti.non in illo:Tu es Petrus.quia illud fuit ei dictum ante passionem. hæc glo. ¶ Sextò ad hoc facit id,quod habetur in.c.solitæ.extra de ma.& obedien.§. nobis.Item id,quod habetur in extrauaganti domini Bonifacij.8.Ad idem Inno. & Hosti. in cap.licèt.de foro compo.& Archi.in cap.vbi periculum. de elect. libro. 6. in gloss. magna circa finem.

¶In quo ponuntur aliqua obiecta cōtra prędicta.Cap.XXX

SVMMARIVM.

1 *Petrus quòd ante resurrectionem fuerit factus pastor & episcopus, & non post, obiectiones nouē ab aduersarijs ponuntur.*

Contra conclusionē præfatam de tempore,quo pontificatus datus sit Petro,aduersarij authoritatib⁹, & rationibus insurgunt. ¶ In primis inducunt illud Anacl. in c.in nouo.di.21. qui ait. Ipsi Petro primò pontificatus datus est,dicente domino:Tu es Petrus.&c.sed hoc fuit ante passionem, ergo ante passionem pontifex factus est. ¶ Secundò beatus Chrysostomus super illud Lucæ. 22. Facta est contentio inter eos.dicit,quòd creditæ erant Petro claues regni cælorum,sed hoc fuit ante passionē.ergo.&c. ¶ Tertiò idē beat⁹ Chrys. super illud Matthæ.16.super hanc petrā.&c. dicit.Hic erigit eius sensum, & pastorē facit. ¶Quartò est glo. Rabani super illud Matth. 16.Tibi dabo claues regni cælorum.di. quòd Petrus specialiter claues regni cælorū,& principatum iudiciariæ potestatis accepit,sed hoc manifestè insinuat eius pontificatum,ergo sequitur,quòd ante passionē Petrus factus fuit à Christo pōtifex, siue episcopus. ¶Ratione sic quintò. Aaron simul factus est sacerdos, & episcopus:ergo similiter, & multò magis Petrus,qui per Aaron fuit figuratus: sed Petrus in cœna factus est sacerdos,ergo etiam factus est episcopus. ¶ Sextò sic.Iudas factus fuit à Christo episcopus, sed non post passionem, & resurrectionem, vt patet,ergo ante.Ergo similiter,& multò magis Petrus fuit factus episcopus ante passionem. Consequentia patet. Antecedens colligitur ex illo Psalm. 108. & Actuum. 1.vbi de Iuda dicitur. Episcopatum eius accipiet alter. ¶Septimò sic. Omnia sacramenta debuerunt institui ante passionem, inter quæ confirmatio sacramenti ordinis est episcopatus:ergo ante passionem Petrus fuit episcopus,& alij,siqui fuerunt à Christo facti. Consequētia est manifesta.¶Octauò sic.Dei perfecta sunt opera. Deut.32. Vnde instituēs sacramentum debuit perfectè ipsum instituere, & quantum ad materiam & quantum ad ministrum. Vnde sicut instituens eucharistiā instituit ministrum faciens Apostolos sacerdotes:ita instituens sacramentum ordinis debuit instituere ministrum,qui est Episcopus, ordinans sacerdotes. ¶ Nonò sic.Et arguitur, quòd Petrus & alij Apostoli facti sint episcopi per illud Iohan.20.Accipite spiritum sanctum,& quorum remiseritis peccata, remittūtur eis.super quo dicit beatus Gregor. Principatum superni iudicij,sortiti sunt,vt vice Dei quibusdam peccata retineant,quibusdam relaxent:quorum nunc in ecclesia episcopi locum tenent, ligandi, & soluendi authoritatē suscipiunt, qui gradum regiminis sortiuntur. ergo.&c.

Marginalia: Arg.primū. Secundum. Tertium. Quartum. Quintum. Sextum. Septimum. Octauum. Nonum.

¶In quo respōdetur ad obiectiones præfatas.Cap. XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones ab aduersarijs factæ, quòd Petrus ante resurrectionem fuerit pastor & episcopus à Christo institutus & non post,diluuntur.*

His autem difficile non est respondere pōderantibus bene dicta sanctorum patrum,non ad corticem literæ,sed ad sanam intelligētiam. Dicendū est ergo ad ea quæ inducta sunt in contrarium.¶Ad primam autem authoritatem,quę sumitur in ca.in nouo.di.21. respondetur per glo.eiusdem ca.quæ ita habet. Videtur ergo,ꝙ per hæc verba: Tu es Petrus.datus sit Petro pontificatus,& ita ante passionem, quia antè fuit ei dictum:cui videtur contradicere capi.considerandum.di.50.&.c.fidelior. Nā ibi dicitur,ꝙ post passionē,quia antè non

fuit datus eccleſiæ paſtor.hęc glo. Dicendum eſt ergo iuxta beatum Ambroſium, cuius ſunt illa capitula, quòd poſt paſsionem Chriſti Petro pōtificatus à Chriſto ſit datus, & non quando dictum eſt ſibi: Tu es Petrus. &c.maximè quia cùm tunc non fuerit ſacerdos, epiſcopus eſſe non potuit. Quod ergo dicitur in authoritate Anacle.quòd datꝰ eſt, exponendum eſt, id eſt promiſſus. promiſit enim Chriſtus ei ſummum pontificatum tunc, quam promiſsionem adimpleuit poſt reſurrectionem. Illud etiam quod dicitur dicente domino: exponendum videtur id eſt promittente domino, more ſacræ ſcripturæ poſuit futurum, quaſi præteritum: & fiendum quaſi factum, propter certitudinem promittentis qui veraciter adimplet quod promittit, dicente Pſal. Fidelis dominus in omnibus verbis

Ad ſecundū ſuis. ¶ Ad ſecundam authoritatem, quæ eſt Chryſo. eadem reſponſio eſt, vt quod dicitur quòd claues creditæ erant Petro. intelligatur

Ad tertium promiſsione, non actuali donatione. ¶ Ad tertiam authoritatem eiuſdem Chryſo. ſimilis reſponſio eſt. vt quod dicitur, quòd fecit eum paſtorem, exponatur, id eſt diſpoſuit eū paſtorem: quod poſtea adimpleuit, cùm ad eū ait: Paſce oues meas. Iohan. vlt. ¶ Ad quar-

Ad quartū. tam authoritatem, quæ eſt Rabani, eadem reſponſio eſt. vt quod dicitur, quòd Petrus ſpecialiter claues regni cælorum & principatum iudiciariæ poteſtatis accepit, intelligatur in promiſsione, ſiue in ſpe, non autem in actua-

Ad quintū. li poſſeſsione. ¶ Ad quintam cùm arguitur de Aaron, reſpondetur negando conſequētiam: quoniam non eſt ſimile de vno, & de alio: vt dicit dominꝰ Petrus de Palude; quia iam erat populus Iſraël collectus, cuiꝰ Aaron præficiendus erat. Vnde Aaron debuit fieri epiſcopus, ne oues errarent in deſerto ſine paſtore. Sed ante paſsionem Chriſti oues non erant redēptæ adhuc, vnde nō conuenienter ouibus nō redemptis paſtor fuiſſet datus. & ita ratio nō

Ad ſextum. procedit. ¶ Ad ſextam reſpondetur de Iuda negando antecedens: & ad probationem reſpōdetur, quòd per epiſcopatum intelligitur Apoſtolatus eius: vt exponit Nicolaus de Lyra tam ſuper Pſalm. 108. quàm ſuper Actu. 1.

Ad ſeptimū ¶ Ad ſeptimam reſpondetur ſecundùm dominum Petrum de Palude: quòd omnia ſacramēta ſunt inſtituta ante paſsionem Chriſti: ſed non ſunt omnia tunc executa. verbi gratia. Sacramentum pœnitentiæ à Chriſto fuit inſtitutum quando dixit: Agite pœnitentiam, ap-

Matth. 4. propinquabit regnum cælorum. ſicut ſacramentum baptiſmi, quando dixit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto. &c.

Vnde ſicut Iohānes baptizando prædicauit *Iohan. 3.* baptiſmum, ita ſic dicendo: Agite pœnitentiā. *Matth. 3.* prædicauit pœnitentiam noui teſtamenti, vel quando Chriſtus dixit leproſis: Oſtēdite vos ſacerdotibus vel diſcipulis. Soluite eum. tunc *Luce. 17.* inſtituit ſacramentum confeſsionis & abſolu *Iohan. 11.* tionis, non tamen fuit executum ante paſsionem, quia nec erant miniſtri inſtituti, nec claues adhuc datæ regni cælorum: quę etiam dari non debuerunt antequam eſſet apertum regnum cælorum niſi implicitè ex naturali cōcomitantia ad ſacerdotium imminente paſsione: quia quod parum deeſt, quaſi nihil deeſſe videtur. Vnde inſtituendo ſacerdotium, Chriſtus ordinem epiſcopalem inſtituit: ſed tamē tunc non dedit, quia non decuit. ¶ Ad octauā *Ad octauū.* ſecundùm eundem do. Petrum de Palude de inſtitutione ſacramenti. dicendum, quòd Dei perfecta ſunt opera; ſecundùm tamē congruētiam & decentiā operis operati, & modi operandi. Non decebat autē pro tunc epiſcopos facere, ſicut decebat facere ſacerdotes: quia ex quo ſacramentum cœpit eſſe in vſu, ex tunc ſemper debuit eſſe in eccleſia vel formaliter vel virtute, & maximè ſacramentum, de quo ſpecialiter dictum eſt illud: Ecce ego vobiſcū ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſeculi. Subtracturus igitur ſui præſentiā palpabilē, & viſibilem, inuiſibilem, & ſacramentalem perpetuam nobis promiſit. Vnde ex tunc euchariſtia debuit eſſe in eccleſia formaliter, vel virtute: ſed formaliter tunc de euchariſtia nihil reſeruatum fuit, ſicut nec de agno paſchali propter legis prohibitionem; *Exod. 12.* ideo ſacerdotes debuerunt fieri, in quorum virtute remaneret euchariſtia cōficienda. Sed ſacramentum ordinis quo ad effectum ſuum indelebilē remanebat in Apoſtolis. Vnde non erat neceſsitas inſtituendi eius miniſtrum, ſcilicet epiſcopum, præſertim quia futurus erat Chriſtus adhuc cum eis præſentia corporali, licet impaſsibili: & ſic non erat adhuc neceſſarius epiſcopus. ¶ Ad nonam reſpōdetur ne- *Ad nonum.* gando aſſumptum. Dicimus enim, quòd per illa verba nec Petrus nec alij Apoſtoli facti ſunt epiſcopi. Et ad dictum Greg. reſpōdetur quòd non probatur propoſitum: quoniā per id quod eſt commune ſimplicibus ſacerdotibus, cuiuſmodi eſt relaxare quibuſdam peccata & quibuſdam retinere, non poſſunt Apoſtoli dici facti epiſcopi, vt de ſe patet. Vel ſoluitur: quòd quorum remiſeritis, refertur ad tēpus, quo erant conſtituendi ſacerdotes.

Quòd.

¶ Quòd solus Petrus inter Apostolos Christo immediatè ordinatus & factus fuerit episcopus. Cap. XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Petrus Apostolus quòd solus inter Apostolos à Christo fuerit immediatè ordinatus episcopus, ostenditur.*

Anè ex patrum sanctorum sententijs in superioribus ca. inductis apertè satis colligere possumus, quòd solus Petrus inter Apostolos immediatè à Christo factus & ordinatus fuerit episcopus. Cùm enim teste beato Anacleto in capi. in nouo. distin. 21. sancto Petro primò pontificatus in ecclesia datus fuit, & Felix papa etiam dicat in decretis suis, quòd per Petrum Apostolatus, & episcopatus in Christo cœpit exordium, patet, quòd ipse ante alios Apostolos episcopus à Christo fuerit ordinatus, & consecratus. Cumq́; , vt iam ostẽsum est parum antè, Petrus non sit factus episcopus ante Christi resurrectionem, sed post, & in vltimo recessu suo ab Apostolis quãdo Petro inquit. Simon Iohannis diligis me? pasce oues meas, post quæ verba cùm nulla alia legantur, per quæ alij Apostoli à Christo immediatè intelligantur episcopi, necessariò videtur dicendum, quòd solus Petrus inter Apostolos à Christo immediatè episcopus sit ordinat⁹: alij verò Apostoli à Petro mediatè, vel immediatè solo. vel cum alio vel cum alijs sint episcopi facti vel ordinati. Quod tam authoritatibus quàm rationibus confirmatur. ¶ Primum quidem patet ex capit. porrò. distin. 67 vbi inquit Anacletus papa. Porrò Hierosolymitanorum primus archiepiscopus beatus Iacobus scilicet Alphæi filius à Petro & Iacobo Zebedæo, & Iohãne Apostolis ordinatus est. Ex quo manifestè apparet, quòd iste Apostolus non à Christo immediatè: sed à Petro cum alijs Apostolis fuerit ordinatus, & per cõsequens verum est, quòd non omnes Apostoli immediatè sunt ordinati episcopi. Quòd verò de vera ordinatione episcopali intelligatur tex. ille, non obstantibus varijs modis loquendi glossatoris, patet. Tum primò testimonio beati Remigij, qui super Matth. 10. capit. vbi Apostolorum nomina recitantur, ita de ipso Iacobo dicit. Cuius meriti beatus Iacobus fuerit, testes sunt Apostoli, qui eum episcopum Hierosolymitanorum ordinauerunt. Tum secundò: quia si non fuisset hæc vera ordinatio episcopi facta, non conuenienter susciperetur ex ea forma ordinationis aliorum episcoporũ in ecclesia, & tamẽ dicit cõsequẽter beatus Anacletus in dicto capit. in nouo di. 21. quòd hic suis successoribus Apostoli dederunt formam, vt videlicet nullus minùs, quàm à tribus episcopis in episcopum ordinetur. Aduerte ergo si non minùs quàm à tribus, & Petrus solus erat episcopus primò, quis ordinauit Iohannem & Iacobum. ¶ Secundò sic 1 beatus Anacletus in cap. in nouo. distin. 21. dicit, ꝙ in nouo testamento post Christum dominũ à Petro sacerdotalis ordo incœpit, id est pontificalis: sicut sacerdos exponitur, id est episcopus, de consecra. dist. 1. ca. solennitates. ergo videtur quòd alij Apostoli à Petro facti fuerunt episcopi. Consequentia patet, quoniam cùm alij facti fuerunt ita citò sacerdotes sicut Petrus, & non sub ipso, nõ potest dici ab ipso incœpisse simplex ordo sacerdotalis. Similiter, si ipse factus fuisset à Christo episcopus etiam priùs tempore, sed etiam alij à Christo facti essent immediatè episcopi, nõ diceretur verè à Petro põtificalis ordo incœpisse: ergo necessariò videtur ita fore intelligendũ, quòd à Petro ordo pontificalis cœpit: quia ab ipso omnes alij Apostoli episcopi facti sunt vel immediatè vel mediatè, & ipse solus à Christo. ¶ Tertiò arguitur sic. Soli Petro à Christo cõmissa est cura pastoralis, ergo solùm ipsum põtificem ecclesiæ siue pastorem cõstituit. Consequentia nota est. Antecedens verò per plura capitula superiùs ostensum est, & est specialiter beati Chrysostomi super illud Iohan. vlt. Simon Ioannis pasce oues meas. ita dicẽtis. Præteriens alios, scilicet Apostolos, Petro de talibus loquitur. Eximius enim Apostolorũ erat Petrus, & os discipulorum, & vertex collegij. Ecce quòd dicit. Præteriens alios. &c. ergo soli Petro est hoc dictũ: quod non esset, si authoritatem pastoralẽ assequuti fuissent alij Apostoli immediatè à Christo. ¶ Quartò sic. Marcellus papa in epistola sua prima inquit. Ad sedem Romanam omnes subterfugere debẽt, vt inde accipiant tuitionem, vnde acceperũt consecrationem. ergo videtur, quòd cæteri Apostoli à Petro receperunt consecrationẽ. Tenet consequẽtia. Quoniam ꝙ omnes cœperint consecrationem à sede Romana, verum esse non posset, vt videtur, nisi alij Apostoli, qui in diuersis sedibus sederunt

Iohan. vlt.

rūt distributi per orbem, à Petro qui sedit Romæ consecrationem habuissent. ¶ Quintò in epistola secunda Clementis. Petrus non solū dicitur princeps Apostolorum, sed etiam eorum ordinator, id est consecrator. ergo. &c. Consequentia videtur nota. Antecedens est beati Clementis in secunda sua epistola. Petrus magister institutor & princeps Apostolorum atq; eorum ordinator fuit. ¶ Sextò sic. Paulus & Barnabas fuerūt ordinati à beato Petro, ergo & alij Apostoli. Consequētia patet, cùm isti non fuerint inferiores alijs. Antecedens patet Actuum 13. Dixit eis spiritus sanctus, Segregate mihi Paulū & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes, & orantes, imponentesq; eis manus, dimiserunt eos. vbi glo. super verbo, imponentes eis manus, dicit in modum ordinādorum. Quòd verò tunc fuerint ordinati, testatur Leo papa in. c. quod autem. dist. 75. ¶ Septimò sic. Nihil est asserendum de diuinis, nisi quod ex diuinarum scripturarum testimonio, aut ratione probari potest, vt dicit tam Hieron. quàm Aug. sed alios Apostolos à Petro nulla authoritas nulla ratio conuincit fuisse à Christo immediatè factos episcopos, ergo non est asserendum. Quòd verò non authoritate patet: quia in canone non inueniuntur nisi tria. Primò quidem illud Matth. 18. Quæcunque alligaueritis. sed per illud non sunt ipsi facti episcopi propter tria. Primò: quia Petr⁹ per similia verba & etiam maiora Matth. 16. Quodcunq; ligaueris. non fuit factus episcopus. Secundò: quia ipsi nondū erant sacerdotes, nec per consequens poterant fieri episcopi. Tertiò: quia illud fuit promissio, non alicuius potestatis, nec episcopalis, nec sacerdotalis collatio, vt dictū est. ergo. &c. Secūdò illud. Hoc facite in meam commemorationem. sed nec per hoc facti sunt episcopi: quia per verba consecrationis non efficitur plus, quàm per illa verba significetur, nisi propter cōcomitantiam, & inseparabilem significationem, vel accessoriam: sed potestas pontificalis non est accessoria, nec concomitans ad sacerdotalem: & illa verba non iudicant nisi nudum actum sacerdotalem, quem potest facere quilibet simplex sacerdos, scilicet consecrare corpus Christi & sanguinem Christi, quod importat, cùm dicit: Hoc facite. scilicet quod feci in eucharistia, videlicet corpus & sanguinem esse sub specieb⁹: ergo per illa verba non fecit eos nisi simplices sacerdotes. Tertiò est illud quod dicitur. Quorum remiseritis. &c. sed nec per istud sunt ordinati episcopi: quia cùm ordinatio episcopi sit distincta ab ordinatione simplicis sacerdotis, sed non est verisimile, quòd illud, per quod propriè & præcisè facta est ordinatio primorum episcoporum, dicatur communiter omni illi, qui ordinatur in simplicem sacerdotē. Vnde cùm in omni ordinatione simplicis sacerdotis dicatur ab episcopo cuilibet ordinando: Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis. &c. non est verisimile, quòd per illa verba propriè & præcisè facta fuerit ordinatio episcoporum primorum, qui fuerūt summi sacerdotes: quia etiam in lege erat alia ordinatio simplicium sacerdotum, alia summi. Et confirmatur. Quia verba sacramentalia prolata à ministro sunt eiusdem virtutis in effectu sacramentali, sicut prolata à Christo: sicut patet in forma sacramenti eucharistiæ, in qua verba illa: Hoc est corpus meum. illud idem efficiunt, quod effecerunt Christo ea dicente. Si ergo Christus dicente illa verba: Accipite spiritum sanctum. &c. fecisset Apostolos episcopos, qui iam erant facti sacerdotes in cœna quo ad characterem sacerdotalem per illa verba: Hoc facite. &c. eis data in traditione panis & calicis: pari ratione episcopus dicens illa verba, scilicet: Accipite spiritū sanctum: quorum remiseritis. &c. illi qui iam factus est sacerdos per verba sibi dicta in traditione calicis cum pane & vino: Accipite potestatem. &c. faceret eum episcopū, quod est absurdum. Item Thomas, qui præsens nō erat illis verbis, non fuisset factus episcopus. Item quòd per neutra verba, scilicet: Hoc facite. & quorum remiseritis. sint facti episcopi, patet: quia sicut dicit Anacletus distinctio. 21 in nouo. Petro primò pontificatus in ecclesia Christi datus est: sed illa verba dicta sunt simul & semel Apostolis, & per consequens habuerant suum effectum vnum & indiuisibilē & sine ordine prioris & posterioris. ergo tūc non est datus alicui pōtificatus primò. Sic ergo patet, q̄ nulla authoritas canonis cogit dicere alios Apostolos à Petro episcopos à Christo factos esse. Item nec ratio cogit, imò magis oppositū, & maximè propter duo. ¶ Pro quo arguitur octauo loco sic. In creatione humani generis vt esset maior vnitas Deus ex vno homine fecit omne hominum genus vt dicit Paulus, ergo similiter ad conseruandam ecclesiæ vnitatē videtur, quòd Deus non fecerit simul plures episcopos, à quibus alij deriuarentur, sed vnum primùm, à quo cęteri fierent. ¶ Nonò sic. In ecclesia non debet esse minor vnitas, neque minùs bonus ordo, quā fuerit in synagoga: sed in illa ad bonam ordinationem

Luc. 22.

Iohan. 20.

Act. 17

nationem,& vnitatē illius pertinuit, vt Moy
ses legiſlator non fecerit ſimul plures epiſco-
pos,ſed vnum tantùm ſcilicet Aaron, à quo
omnes alij immediatè proceſſerunt. Ergo no-
uæ legiſlator & eccleſiæ ordinator Chriſtus
non debuit ſimul facere plures epiſcopos, ſed
vnum tantùm, ſcilicet Petrum, à quo omnes
mediatè vel immediatè poſtmodum omnes
fierent. Videtur ergo rationabile, quòd iſte
fuerit proceſſus in ordinatione epiſcopali A-
poſtolorum, ſcilicet quòd Petrus factus fue-
rit ſolus epiſcopus à Chriſto ante Aſcenſio-
nem. Poſt ſpiritus ſancti autem miſsionem,
ſiue ipſa die prima dominica, ſiue alia Petrus
ſolus epiſcopus fecit Iohannem epiſcopum:
deinde Petrus conſecrato Iohanne fecit Ia-
cobum Zebedæi: quibus tribus factis, tunc or
dinauit Petrus, quòd deinceps non ordinare-
tur epiſcopus, niſi à tribus epiſcopis, vt dici-
tur in præfato cap. porrò. Et ad oſtendendū
formam huiuſmodi: ipſe cum duobus prædi-
ctis ordinauit Iacobum. vt dicitur in prædi-
cto capi. porrò. licèt propter paucitatem epi-
ſcoporum quando Apoſtoli fuerunt, non po
tuerit hæc forma ſemper ſeruari. Ideo Paulus
ſolus fortè Timotheum & Titum ordinauit
epiſcopos, qui ſeparatus à Barnaba, non habe
bat in ſocietate ſua epiſcopos, niſi quos po-
ſtea fecit. Nam Lucas, Demas, Sylas, & hi nō
fuerunt epiſcopi: ſed quando potuerunt habe
re duos, tunc cum eis ordinauerunt, non ſoli.
Ratio autem quare filij Zebedæi credantur
priùs à Petro in epiſcopos ordinati, eſt: quia
illi poſt Petrum fuerunt maiores: fuerunt &
honorabiliores: & hos cum Petro Chriſtus
præ cæteris præferebat. vt patuit in transfigu
ratione, in ſuſcitatione filię Archiſynagogi,
in oratione in horto, & ſimilibus, in quibus
hos ſolos quaſi familiares ſecretarios ſecum
aſſumpſit. Vnde ſuper illud Lucę. 6. Non per
Matthæ.9. miſit introire ſecum quenquam niſi Petrum
17.&.26. & Iohannem, & Iacobū, dicit Teophilus. So-
lùm hos intromiſit tanquam diſcipulorum
vertices. Item Matth. 17. ſuper illud. Aſſum-
pſit Ieſus Petrum, Iacobum & Iohannem. di
cit Chryſo. Ideo hos ſumpſit, quia alijs potio
res erant. Quòd autem Iohannes fuerit maior
licèt minor fratre, & ideo ſibi prælatus, patet
ſuper illud. Et Andręas frater eiꝰ. vbi dicit glo.
Matth.01. Chryſ. Marcus autem poſt duos vertices Pe-
trum, & Iohannē Andræam numerat. vbi in-
nuit Petrū & Iohannē inter cæteros Apoſto-
los fuiſſe ſublimiores. Itē ſuper illud ibidē. Ia-
cobus Zebedæi, & Iohannes frater eius, dicit
Chryſoſto. Vide autem quia non ſecundùm
dignitatem ordinat, mihi autem videtur Io-
hannes non alijs ſolùm, ſed fratre etiā maior
eſſe. Ex prædictis apparet falſa gloſſ. ſuper il-
lud capit. 56. diſtin. porrò. quæ dicit, quòd in
principio & primitiua eccleſia omnes Apo-
ſtoli erant ſimplices ſacerdotes, & tamen po-
terant conſecrare epiſcopos. Nā Moyſes ſim
plex ſacerdos fuit, & tamen conſecrauit Aarō
in pontificem: neq; tunc erat differentia in-
ter epiſcopum & ſimplicem ſacerdotem. 95.
diſtinctio. olim. quia ſicut dicit Aug. In pri-
ma rerum creatione non quærit quid Deus fa
cere potuerit, ſed quid decuerit, & quid ratio
& natura rerum requireret. Cùm autem dicat
Apoſtolus, quòd minor ſine vlla cōtradictio
ne à maiore benedicitur Hebræ. 8. & philoſo
phi aſſerant, quòd nihil agit vltra ſuam ſpeciē.
licèt Chriſtus per ſimplicem ſacerdotem de
potentia abſoluta poſsit facere epiſcopum,
non tamen decet, nec congruit officijs, quòd
minor faciat maiorem, dans alteri quod non
habet. Nec per cōſequens eſt veriſimile, quòd
Chriſtꝰ voluerit per ſimplices ſacerdotes, qui
ſunt inferiores, ſummos ſacerdotes q̃ ſunt epi
ſcopi, conſecrare. Vnde conſiderandum eſt,
quòd Moyſes licèt non eſſet ſacerdos & pon
tifex vnctus viſibiliter cum Aaron, quem fe-
cit pontificem, & cū filijs eius, quos fecit ſim-
plices ſacerdotes. vt habetur Leuitici. 7. & re-
citatur. 21. diſtin. cap. 1. erat tamen dignior il
lis, & virtute maior illis in omnibus: quia in il
lis ordinibus non erat character, nec illi ſacer-
dotes habebant claues, ſed tantùm offerebant
pro populo & erant mediatores: quod multò
melius faciebat Moyſes. Secundùm veritatem
autē in eccleſia nulla maior eſt dignitas quàm
ſacerdotalis, excepto pōtificali. Vnde omnis
non epiſcopus eſt inferior eo, & per conſe-
quens non decuit, quòd non epiſcopus epiſco
pum conſecraret: nec eſt poſsibile apud homi
nes etiam de potentia abſoluta. Sed Chriſtus
verus ſacerdos in æternum ſecundùm ordinē
Melchiſedech, & pontifex futurorum bono-
rum, licèt æquiuocè ſacerdos, & ēpiſcopus ad
alios, in quo non fuit character, nec conſecra
tio viſibilis, tamen fuit dignior cæteris. Sicut
ergo Moyſes cōſecrauit Aarō in pōtificē, & fi
lios eius in ſimplices ſacerdotes, à quo quidē
Aarō deriuatus eſt pōtificatus ad oēs alios, ſi
cut ad filiū ſuū Eleazarū indutū veſtibꝰ eius
Nu. 20. & poſt ad Phinees, & ſic de alijs. ſic &
Chr̄us p ſe immediatè fecit Petrū ep̄um, à quo
poſtea in oēs pōtificatus deriuatꝰ eſt, & per ſe
fecit alios Ap̄los ſimplices ſacerdotes. vt. 21.
diſt. in nouo. dicit Anacle. In nouo teſtamen

to post Christum à Petro sacerdotalis cœpit ordo : quia ipsi primò pontificatus in ecclesia Christi datus est. Et exponitur sacerdotalis, id est pontificalis, sicut sacerdos exponitur pro episcopo de consecra.di. 1.c.solēnitates. Sicut autem superiùs argumentati sumus, cùm alij Apostoli fuerint ita citò facti sacerdotes sicut ipse Petrus, & non sub ipso, non potest dici ab ipso cœpisse simplex sacerdotalis ordo. Similiter si ipse fuisset à Christo factus episcopus, licèt priùs tempore, & alij etiā, tūc à Chr̄o, nō ab ipso Petro cœpisset pōtificalis ordo, ergo videt, ꝙ ꝓpter hoc, ꝙ ab ipso Petro facti sunt omnes alij episcopi mediatè vel immediatè, & ipse solus à Christo, ideo verè dictū sit à sancto Anacleto, quòd ab ipso Petro post Christum cœpit pontificalis ordo: quod etiam sicut suprà induximus requirit vnitas ecclesiæ habere, scilicet vnum caput, à quo dona fluant. Vnde. 19.di.in.c.ita dominus. beatus Leo sic de beato Petro loquitur, vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.

¶In quo ponuntur aliquæ obiectiones contra prædicta.

Cap. XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Petrus Apostolus, quòd non solus inter Apostolos à Christo fuerit immediatè episcopus ordinatus, sed etiā alij Apostoli, obiectionibus duodecim aduersariorum ostenditur.*

Arg. primū 1 Duersus præfatam conclusionem aduersarij multipliciter instant. Et primò sic. Omnes apostoli à Christo simul facti sunt sacerdotes : ergo simul ab eo omnes debuerunt fieri episcopi. Consequentia videtur nota: quia non videtur maior ratio de vno, quàm de alio. ergo
Secundum. &c. ¶ Secundò dicit Aug. de quęstionibus noui & veteris testamēti, quòd Christus omnes Apostolos fecit episcopos: ergo habetur pro
Tertium. positum. ¶ Tertiò arguitur ex illo. extra de sum. trini. & fide catho. c. 1. §. vna. vbi dicitur, quòd sacramentū eucharistię non potest conficere nisi sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus secundùm claues, quas ipse concesit Apostolis suisq; successoribus: sed constat, quòd sacerdos non ordinatur à claue sacerdotali, sed episcopali: ergo videtur quòd Christus Apostolis tradidit claues pontificales, à quibus soli presbyteri ordinantur: & ita videtur quòd nō solùm Petrum, sed etiam alios apostolos fecit
episcopos. ¶ Quartò arguitur ex illo, quod *Quartum.*
habetur distin. 21. in nouo. vbi dicit, quòd Petro primò pontificatus in ecclesia datus est. & post pauca dicit. cæteri verò Apostoli pari consortio honorem, & potestatem acceperunt. sed non habuissent honorem & potestatem pari consortio, nisi fuissent pontifices si-
cut Petrus : ergo idem quod prius. ¶ Quintò *Quintum.*
gloss. vbi suprà dicit. epi successerunt in locū Apostolorum. 68. distin. quorū. ergo & Apo-
stoli fuerunt episcopi. ¶ Sextò arguunt ex *Sextum.*
illo, quod scriptum est in Psalm. 108. & Actu. 1. de Iuda, quod episcopatum eius accipiat alter. Si Iudas fuit ep̄us ante resurrectionem, multò magis & alij Apostoli: & pro tunc nō possunt dici facti à Petro: ergo à Christo im-
mediatè. ¶ Septimò dicitur ad Ephe. 4. Dedit *Septimum.*
quosdam Apostolos: quosdā pastores: quosdam doctores: sed pastor nomen est & officium episcopi: ergo ipse fecit aliquos episco-
pos: sed non nisi Apostolos. ergo. &c. ¶ Octa- *Octauum.*
uò habetur distin. 21. capit. 1. vltra medium. quòd Christus duodecim Apostolos tanquā maiores sacerdotes instituit. 72. discipulos
quasi minores sacerdotes instituit. ¶ Nonò. *Nonum.*
Paulus etiam episcopus fuit, qui & Timotheū episcopum ordinauit. 1. Timo. 4. cum impositione manuum presbyteri. glo. id est episcopi, sed non videtur nisi à Christo factus: ergo non solus Petrus à Christo episcopus immediatè ordinatus est. ¶ Decimò Isidor. libro
2. de origine officiorum dicit. Episcopi sunt *Decimum.*
instituti por totum mundum in sedibus Apostolorum. Ex quo habetur, quòd Apostoli fuerunt episcopi, aliâs nō habuissent sedes epi-
scopales: ergo idē quod priùs. ¶ Vndecimò. *Vndecimū*
Dionysi. in ecclesiastica hierarchia dicit. Ipse Christus in sacerdotalem consummationem ducens discipulos subsistens in sanctisimum patrem suum retulit hierarchię perfectionem. Ex quo habetur, quòd cùm sacerdotalis consummatio & hierarchica perfectio non sit nisi in episcopatu, quòd Christus discipulos, id est Apostolos, per se ipsum fecit episcopos, aliâs non duxisset eos in consummationem
illam, sed duci fecisset. ¶ Cōfirmatur per hoc *Cōfirmatio*
quòd Maximus commentator dicit ibidem, quòd ipse Iesus discipulos suos in episcopos
consecrauit. ¶ Duodecimò arguitur sic. Si- *Duodecimū*
cut tradūt sancti, & specialiter Isid. de ortu &

obitu patrum. Mathias fuit vnus ex 72. discipulis, qui tamen non à Petro factus est Apostolus, sed à Christo. vnde Diony. de Ecclesiastica hierarchia exponens illud Act. 1. Ostende domine quem elegeris ex his. &c. dicit de Petro sic. Ipse discipulorum vertex cum ordinata sibi hierarchia: deinde in duodenarij discipulorum veniens, sanctificans consummationem, in diuinitatis electionem timidus reliquit, dicens, ostende quem elegeris: & diuina sorte diuinitus ostensum, in sancti duodenarij Apostolici suscepit. Et sic videtur, quòd à Christo immediatè fuit Mathias electus, & per consequens alij Apostoli non à Petro, sed à Christo receperunt consecrationem immediatè.

¶ In quo respondetur obiectionibus factis in superiori capitulo. Cap. XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorum dicentium beatũ Petrum non fuisse solum à Christo immediatè episcopum ordinatum. &c. diluuntur.*

Obiectionibus prædictis non obstantibus, videtur dicendũ sicut suprà dixim⁹, quòd beatus Petrus Christo immediatè & solus ipse dignitate Pontificali fuerit sublimatus. Vnde dicendum est ad rationes in oppositum.

Ad primũ. ¶ Ad primam respondetur negando consequentiã. Quoniam non est simile de simplici
1 sacerdotio, & episcopali dignitate: quia enim Petrus inquantum sacerdos non fuit maior cæteris apostolis, quia omnes sacerdotes sunt pares simpliciter, & ideo ad illam paritatem inter eos ostendendam simul, & semel fecit Christus eos sacerdotes in cœna: & dedit simul, vel datam declarauit parem potestatem ligandi & soluendi in foro conscientiæ in resurrectione, quando dixit eis: Accipite spiritum sanctum: & quorum remiseritis peccata. &c. Vnde Cyprianus in capitu. loquitur. 24. quæstione. 1. dicit, quòd Christus Apostolis post resurrectionem suam parem potestatem tribuit. & quia sacerdotio sic non debetur potestas iurisdictionis, cùm sint multi sacerdotes sine cura animarum & subditis, sed episcopo, qui dicitur superintendens, præter potestatem ordinis debetur potestas iurisdictionis, & populus subditus. Dicit enim sanctus Thom. quòd potestas episcopalis est ordinis & iurisdictionis. Vnde rationabiliter statutum est in concilio Viennensi, quòd nullus de pastore prouideat ecclesiæ cathedrali sibi qualitercunque subiectę qui clero careat, & subditis Christianis. de electio. in capitu. plerisq; & quia episcopus sine subditis est quoddam opprobrium dignitatis. Licèt ergo oẽs episcopi sint pares quo ad potestatem ordinis non tamen simpliciter: quia non quo ad potestatem iurisdictionis, quę per se debetur episcopo de congruitate. Ad significandum ergo, quòd in episcopatu Petrus erat maior alijs, non simul debuit fieri episcopus cum alijs, sed ipse à Christo solus, & alij ab eo postea vt dictum est. Petrus autem non fuit maior sacerdos alijs, sed fuit maior episcopus: nõ quia habuit maiorem potestatem sacramenta dispensandi, sed quia habuit maiorem potestatem iudicandi, vtpote superintẽdens toti mũdo, fuit enim antistes totius mundi factus, vt dicit Theophilus. ¶ Ad secundam respondetur dupliciter. Primò negando consequentiã: quia licèt concedatur, quòd Christus omnes Apostolos fecerit episcopos, non tamen eodem modo, sed differenter, scilicet Petrũ per se & immediatè, alios verò per Petrum immediatè vel mediatè, sicut exponitur illud quod inquit propheta. & habetur Iohann. 6. Erunt omnes dociles Dei, scilicet quidam mediatè, & quidam immediatè. Secundò respondetur, quod Augustin. cùm dicit Christum omnes Apostolos fecisse episcopos, intelligẽdum est id est, sacerdotes. Sæpe enim episcopus ponitur pro simplici sacerdote, sicut probat Hiero. p illud Actu. 20. posuit vos spiritus sanctus episcopos, id est, presbyteros. Et hoc probat Beda per hoc quod loquitur ad seniores vnius ciuitatis Ephesi, in qua non erat nisi vnus episcopus. Vnde Augusti. in loco præallegato postquam dixerat, quòd Christus Apostolos ordinauerat episcopos, subiungit ita dicens. Hoc Apostolus spiritui sancto deputat, cùm dicit. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam domini nostri Iesu Christi. Hæc Augustin. Et ita videtur, quòd beatus Augsti. eodẽ modo capiat nomen episcopi, sicut capitur in canone. Actu. 20. quod inductum est. ¶ Ad tertiam respondetur negando

Tho. in. 4. Sentẽ. d. 24

Ad Secũdũ.

Ad tertiũ.

gando consequentiam: quia dato quòd loquatur de clauibus, quæ dicantur pontificales, licet istæ concedantur datæ Apostolis, & eorum successoribus à Christo, non tamen sequitur, quòd immediate illis Christus dederit illas claues pôtificales. Nam constat, quòd successoribus Apostolorum, quibus etiam dicitur dedisse, non immediatè per se eas illis dedent sed per episcopum consecrantem: & ita Apostolis alijs à Petro per Petrum eos consecrantem tradidit claues illas. ¶ Ad quartam respondetur etiam negando consequentiam, & committitur fallacia figuræ dictionis, quoniã paritas illa nô est intelligenda quo ad omnia. Quoniam licet quo ad substantiam potestatis consecrationis intelligatur, quia omnes tãdem fuerunt episcopi, non tamen quo ad ordinem temporis, quoniam non cum eo simul facti sunt, cum in principio illius cap. dicatur, quòd primò Petro pontificatus in ecclesia datus sit: nec quo ad ordinem immediationis, quoniã nec à Christo immediate, sed ab ipso Petro facti sunt pares quo ad consecrationis potestatẽ, non obstante, quòd fuerint ab ipso facti: sicut episcopus consecratus par est episcopo consecranti in potestate ordinis. ¶ Ad quintam respondetur negando consequentiam. Quia licet Apostoli fuerint episcopi, nô tamen sequitur, quòd immediatè quando fuerunt Apostoli, fuerunt etiam episcopi, sicut manifestum est, cùm nec sacerdotes etiam tũc fuerint, vt patet. ¶ Ad sextam respondetur vt superiùs dictum est de Iuda: quia ipse non fuerat episcopus secundùm veritatem, sed solùm fuit Apostolus & sacerdos. Et quãdo dicitur, quòd episcopatum eius accipiat alter: exponendum est, idest locum Apostolatus. vt exponit Nicolaus de Lyra ita dicens. Apostolatus verò dicitur episcopatus. vnde & ipsi sunt successores Apostolorum secundùm quòd dicitur in decre. distin. 21. ca. in nouo. & etiam eodem modo exponit super Psal. 108. ¶ Ad septimam respondetur, quòd Christus dedit pastores, dando primum & vniuersalem pastorem immediatè, dicendo Petro: Pasce oues meas. & per illũ alios particulares. ¶ Ad octauam respondetur, quod ly tanquam soluit ar. Christus enim nô fecit omnes Apostolos episcopos siue maiores sacerdotes, sed in eis significabantur episcopi per officium prædicandi & visitandi ciuitates, & Castella: & quia erãt superiores omnibus alijs: & quia erant futuri epi. Similiter fecit discipulos, non quidem sacerdotes, sed tanquam minores sacerdotes, id est similes in hoc: quòd sicut illi sub Apostolis prædicabant, & curabant infirmos, sic & minores sacerdotes sub episcopis prædicant, & curant infirmos spirituales per administrationem sacramentorum. & ita ratio non procedit. ¶ Ad nonam respondetur, quod verum est, quòd Paulus episcopus fuerit, sed non immediatè per Christum: sed ipse cum Barnaba ab Apostolis cum oratione manum sibi imponentibus, vt habetur Act. 13. facti sunt episcopi. ¶ Ad decimam respondetur, quòd non negatur, quin omnes Apostoli præter Iudam Scarioth fuerint veri episcopi finaliter consecrati: sed dicitur, quod non omnes fuerint à Christo sine medio consecrati, sed solus Petrus. ¶ Ad vndecimã respondetur, quòd Christus discipulos duxit ad episcopalem dignitatem per Petrum, eos consecrando, sicut duxit populum suum per desertum in manu Moysi & Aaron. Et ad id quod inducitur in cõfirmatione ex commento Maximi, respôdetur eodem modo. Dicimus enim, quòd verum est, quod dominus. 11. discipulos in episcopos cõsecrauit: non tamen, sicut dictum est, eodem modo: sed Petrum immediate per se, & alios per Petrum: sicut dicitur etiam consecrasse Aaron, & eum induisse vestibus pontificalibus, quamuis hoc totum fecerit per Moysen. Ecclesiast. 45. Excelsum fecit Aaron. &c. dedit illi sacerdotium gentium, & circuncinxit illi zonam iustitiæ. ¶ Ad duodecimam respôdetur, quod licet Mathias fuerit consecratus in episcopum à Deo, non tamen sine ministro, scilicet beato Petro mediante: quia probabile est, quòd fuerit vltimus de. 12. ordinatis, sicut vltimo vocatus. Sicut de Paulo dicimus, qui non minùs quàm Mathias electus est à Deo in Apostolum: & nihilominus factus est episcopus ministerio aliorum. Sic etiam Aaron dicitur vocatus à Deo. ad Hebræ. 5. nihilominus tamen per hominem secundum ritum illius temporis consecratus. Pariter etiã dicitur de beato Nicolao, & de beato Ambrosio, qui fuerunt diuina reuelatione promoti, & electi: nihilominus ab hominibus fuerunt consecrati.

Ad quartũ. Ad quintũ. Ad sextum. Ad septimũ. Ad octauũ. Ad nonum. Ad decimũ. Ad vndecimum. Ad duodecimum.

Quòd beato Petro in apostolici principatus amplitudine aliqs succedere debuit in ecclesia vsque ad consummationẽ seculi. Cap. XXXV.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Petro Apostolo quod successor quo ad primatum episcopalem usque ad consummationem seculi in stitui debuerit, multis rationibus ostenditur.*

Licèt omnes fere rationes, quę superius inductæ sunt, ad probandum, quòd vnus in ecclesia Dei esse deberet supremus rector & gubernator, sufficienter faciant ad ostendendum, quod clauiũ potestas & primatus authoritas, quibus beatus Petrus à Christo donatus est & sublimatus, in eius legitimos successores transierit, transituraq́; sit vsq; in finẽ seculi, nihilominus hoc alijs rationibus comprobabimus. ¶Et primò ratione sancti Tho. libr.
1 4. cõtra gentiles. c. 76. sic. Manifestum est, quod Christ^9 ecclesiã sic instituit, vt esset vsq; in se
Isa. 9. cap. culum duratura: secundùm illud Super soliũ Dauid, & super regnum eius sedebit, vt cõfirmet illud, & corroboret in iudicio & iustitia amodò & vsque in sempiternum. Manifestũ est igitur, quod ita illos qui tunc erant in ministerio constituit, vt etiam eorum potestas deriuaretur ad posteros pro vtilitate ecclesiæ vsq; ad seculi finem: præsertim cùm ipse dicat.
Matth. ult. Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consũmationẽ seculi. Constat autem, quod illis personis, quæ citò post erant moriturę, nõ erat ipse futurus omnibus diebus seculi: ergo in personis illorum etiam suis successoribus est locutus, cum quibus vsque ad finẽ seculi esse poterat successiuè. Pro quo facit ca. quodcunq;. 24. q. 1. vbi Aug. inquit, quod quando Petrus claues accepit, ecclesiã sanctã significauit: quia scilicet non tantùm pro se, sed etiam pro omnibus successoribus vsque ad finem seculi, quo duratura est ecclesia. Vbi notandum, quod sicut Adam quędam dona habuit personalia sicut omnium scientiã: quædã verò pro sua posteritate in statu innocentiæ, sicut originalem iustitiam: sic Petrus aliqua dona habuit à Christo pro sua persona, sicut miraculorũ gratiam, vt quòd ad eius vmbram sanarẽtur infirmi: quædam verò etiam pro successoribus suis in ecclesia, & hæc sunt illa, sine quibus ecclesia non staret: sicut claues ligandi & soluendi: aliter portæ inferi præualerent aduersus eam. Vnde hanc amplitudinem potestatis & eminentiam principatus, per quẽ ecclesia resistit mũdo & diabolo, Christus cõtulit Petro pro se & suis successoribus. Et ita cùm claues accepit, ecclesiam dicitur significasse: quia per totam posteritatem ecclesię in successores Petri esset deriuanda. ¶Secundò sic. Certum est, quod potestas data Apostolo Petro, data est ad ecclesiæ ædificationem vt Apostolus Paul^9. 2. ad Cor. 10. dicit. Ergo oportuit hanc potestatem tandiu durare in ecclesia, quandiu ecclesia ipsa ædificatione indigeret: sed ædificatione indiget vsque ad finem seculi, in quo electorum numerus complebitur. Vnde Hieronymus super illud psal. Hierusalẽ quæ ædificatur vt ciuitas, inquit: in qua adhuc non est completũ ædificiũ huius ciuitatis, sed continuò ędificatur de lapidib^9 viuis super fundamentum Apostolorum & prophetarum ab ipso summo angulari lapide Christo Iesu. ergo vsque ad finem mundi Petri primatus siue principatus in suis successoribus erit duraturus. ¶Tertiò sic. Si nullus beato Petro in principatu successisset, pariter nullus cuiuscunq; alterius Apostoli dignitati successisset, cùm nulla sit maior ratio de vno quàm de alijs Apostolis, & sic statim ordo Apostolicus in suo exordio defecisset: quod nullus credens Christum sapiẽtissimũ affirmaret. ¶Quartò arguitur ex illo psal. 44. vbi dicitur, Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: cõstitues eos principes super omnẽ terrã. vbi expressè dignitas & authoritas ordinis Apostolici per successionẽ in ecclesia ostẽditur duratura. vnde glo. super illud. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. dicit, id est post Apostolos, & pro Apostolis episcopi & alij, quos ecclesia genuit, in sede patrũ cõstituit. Si ergo dignitas Apostolici ordinis per successionẽ in ecclesia permansura erat vsq; in finem seculi, nõ dubium, quin etiã primatus eiusdẽ, qui in Petro erat, successorẽ pariter habiturus esset. ¶Quintò sic. Non minor cura & dilectio est Dei erga sponsam suã ecclesiã post tẽpus beati Petri, quàm fuerit tẽpore eiusdẽ Apostoli: ergo sicut tempore Apostoli Petri ecclesiã suã gubernauit & muniuit pręsidente siue principe vno loco sui, videlicet beato Petro: ita etiã post beatũ Petrũ taliter gubernasse illã voluisse creditur, vt in illa vn^9 in eadẽ potestatis amplitudine, qua Petrus tã quã rector illius atque protector præsideret: maximè cùm post beati Petri tẽpora ecclesia Christi in personis multiplicata, multò amplius vno tali gubernatore indiguerit, pręsertim cùm etiã tẽporibus futuris in ecclesia tribulationes maiores sperarentur futurę. ¶Sextò sic. In tẽpore veteris legis Deus sic ecclesiam suam disposuit, vt toto illo tẽpore vnus esset pontifex, cuius imperio si quis de populo illo cõtradiceret, moriretur. sicut habetur

Deutero. 17. ergo similiter est credendum, quod diuina prouidentia toto tempore legis nouæ disposuerit, quod vnus summus pontifex in tota ecclesia præsideret. Patet cōsequētia: cū eadē ratio potior sit de ecclesia, quàm de synagoga, quātò sacerdotiū nouæ legis præstantius sit leuitico. sed hoc esse nō potuit vna persona semper manēte. ergo per successionem. Ordinatione ergo diuina authoritas & primatus Petri in eadē amplitudine potestatis trāsitura erat in posteros vsq; in finē seculi. Quod videtur per illud cōfirmari, quod Apostolus dicit, quod Christus sempiternū habet sacerdotium. ¶Septimò sic. Naturalis ratio dictat, & hoc ipsum tota philosophia testatur, quod optimus modus regiminis cuiuscūq; communitatis sit, vt vnus sit princeps, & rector, sicut est in toto vniuerso, quēadmodū superiùs ostēdimus. Vnde Aug. lib. de nuptijs & côcupiscētia. Principatus magis naturalis est vni⁹ in plures, quàm in vnū potest esse multorū. vnde vt idē dicit Augu. natura principiorū amat singularitatē. Ergo absq; omni dubio tenendum est, quod Dei filius, qui summa sapiētia est, ecclesiā suam electorū suorū cōmunitatē, quā proprio sanguine sibi acquisiuit, sub tali regiminis ordine disposuerit vsq; in finē seculi gubernandā, vt vnus in ea præsideret vniuersalis omniū rector & pastor. Cùm autē, sicut dictū est, in vna & eadē persona semper permanēte fieri nō posit, cùm nulli detur viuere per totū ecclesiæ decursum, necesse est cōfiteri, quod principatus Petri cū amplitudine potestatis suæ deriuetur in successores vsque in finem seculi. Vnde Chryso. tractans illud Matth. 24. Cælū & terra trāsibunt, verba autem mea nō transibunt. dicit, quod verba Christi in æternū mansura sunt, illa quæ locutus est Petro dicēs. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Item idem Chryso. Sicut Christus accepit à patre dux & sceptrum ecclesiæ gentiū ex Israël egrediens super omnem principatum & potestatem & super quodcunque vt ei genu curuentur: sic & Petro & eius successoribus plenissimè cōmisit. Ecce quod dicit successoribus. Ergo Petr⁹ in amplitudine authoritatis habet successores in ecclesia, Item Cyrillus hierosolymitanus patriacha dicit ex persona Christi loquēs. Tu cum fine, & ego sine fine cum omnibus, quos loco tui ponam, pleno & perfecto sacramento & authoritate cum eis ero sicut sum tecum. Item extra de renun. cap. quanto. dicit Inno. Potestatem transferendi pontifices ita sibi retinuit Deus & magister, quod eam soli Petro vicario suo, & per ipsum successoribus suis præbuit, & concessit. Item patriarcha Ignatius in epistola ad Papam Adrianū, sub quo celebrata est octaua synodus, ita ad propositum post illa verba dicta Petro Apostolorum principi: Tu es Petrus, & super hāc &c. ita scribit, di. Tales enim beatas voces nō secundùm quandam vtique sortem Apostolorum principi Petro solùm circunscripsit, & diffiniuit: sed per eū & ad omnes, qui post illum secundùm ipsum efficiendi erant summi pastores, & diuinissimi sacrique pontifices senioris Romæ. Item Adrianus Papa scribens Constantino & Hireneo imperatoribus & toti cōcilio in ea decretali, vbi inducit plures authoritates pro veneratione imaginum inter alia de beato Petro sic ait. Nā ipse princeps Apostolorum beatus Petrus, qui primitùs Apostolici sedi præsedit, in Apostolatus principatū, ac pastoralis curæ successoribus suis, qui in sua sanctissima sede successuri sunt, perenniter dereliquit: quibus & authoritatis potestatē quēadmodum à saluatore nostro & domino Deo ei concessa est, ipseque tradidit diuino iussu successoribus suis: quorū traditione Christi sacram imaginem, sanctæq; genitricis eius, Apostolorumque, & omniū sanctorum venerantur imagines. hæc ille. Ex quibus verbis manifestè habetur, quòd Petro aliquis succedit in ecclesia, & in eadem potestatis plenitudine. Ex his apertissimè conuincitur error dicentium, quod nullus in ecclesia Petri successerit in plenitudine dignitatis suæ.

Hebr. 7.

Matth. 16

¶Quòd beato Petro succedens in primatu & amplitudine Apostolicæ dignitatis sit Romanus Pontifex. Cap. XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Petro Apostolo succedens in primatu dignitatis Apostolicæ usque ad consummationem seculi, quòd sit Romanus pontifex, seu Papa, ostenditur.*
2 *Petrum Romæ fuisse, ex sacris literis probatur.*
3 *Roma Babylon nominata. Et quare.*
4 *Lateranensis ecclesiæ dignitas ostenditur.*

Quòd

QVòd autẽ Romanus pōtifex sit, qui beato Petro in amplitudine principatus & prærogatiua dignitatis in ecclesia succedat, iam ostendamus. ¶Pro
1 quo aduertendum, q̄ sedes episcopi nō ea prima dicitur, iu qua primò sedit, sed vltima, iu qua finaliter legitimè translatus resedit. Petrus autem vniuersalis ecclesię factus episcopus, à principio nullam determinatam sedem sibi appropriauit. Vnde sedem Hierosolymitanā Iacobo fratri domini dimisit: postea verò Antiochiæ primò sedit, & tandem illam dereliquit Ignatio discipulo beati Iohannis euangelistæ, & Romam veniens, illic suam transtulit sedem: ibidem vsque ad mortem finaliter residens. Vnde beatus Marcellus Papa & martyr Christi vniuersis scribens episcopis per Antiochiā constitutis, ita ait in.c. rogamus. 24. quæstio. 1. Licèt prima sedes Petri fuerit apud Antiochiam: posteriùs iubente domino Romam translata est. Non ergo Antiochia, quæ fuit prima, sed Roma vltima debet dici sedes Petri. Vnde qui in sede Romana legitimè constituitur, successor Petri efficitur, & per consequens plenus atque perfectus Christi vicarius. ¶Est autem hic consequenter notandum secundùm dominum Petrū de Paludes quòd aliud est de electione episcopi, & aliud de electione archiepiscopi: quia electio episcopi solùm pertinere debet ad omnes clericos diœcesis suæ, vel ad maiores: sicut ad cathedralem ecclesiam quæ præficit solùm diœce. sed archiepiscopus præficit suæ diœcesi specialiter, & toti prouinciæ communiter. Quod autem omnes tangit, ab omnibus debet approbari. Vnde quantum est de iure primitiuo eligendi non ad solam ecclesiam cathedralem, cuius specialiter interest, sed ad suffraganeos, quibus præficitur, spectat electio archiepiscopi, & ita olim seruabatur. Propter quod iu electione beati Nicolai in metropolitanum Myrrheorum ecclesiæ conuenerunt episcopi suffraganei tanquam principales, ad quos solos electio pertineret, si archiepiscopus nullam sedem determinatam haberet. Sed quia difficile est semper suffraganeos conuocare, constitutum est de consensu omnium, ad quos spectat, quòd ad solam ecclesiam cathedralem spectet electio archiepiscopi, sicut & episcopi. Sic igitur si Petrus mortuus fuisset antequam Romę sedem elegisset, ad Apostolos solos quasi suffraganeos pertinuisset electio successoris Petri: sed postquam Romæ resedit, de iure communi & ad patriarchas ratione vniuersalis ecclesię, & ad clerum Romanum ratione approbationis spectabat electio vt videtur. Sed quia difficile erat patriarchas conuocare, nec erat tutum simplicibus canonicis tantum negotium committere, Papa loco patriarcharum & canonicorum Romanorum cardinales instituit, qui Papam eligerent, ita tamen, quòd duæ partes consentirent. Vnde qui sic in Romanum pontificem est electus, est verus Petri successor, & Christi vicarius plenus. Vnde dicit canon concilij Chalcedonen. Si quis episcopus prædicatur infamis, liberam habeat potestatem appellandi ad beatissimum episcopum antiquæ Romæ quem habemus Petrum petram refugij: & ipsi soli libera potestate loco Dei sit ius discernendi episcopi infamiam secundùm claues sibi à Deo datas. Item patres in synodo Constantinopolitana. vt suprà inductum est. Veneramur secundùm scripturas & canonum diffinitiones sanctissimum antiquæ Romæ episcopum primum esse, & maximum episcoporum. Dicit autem antiquæ Romæ: ad differentiam Constantinopolitanæ, quam Constantinus illuc sedem suam transferens, & priuilegijs debitis Romæ extollens, nouam Romam voluit appellari. Item beatus Hierony. ad Damasum Papam scribens in.ca. quoniam vetus. 24. q. 1. dicit. Cum successore piscatoris loquor. Itē huius beatæ successionis veridicus testis est Ignatius Constantinopolitanus patriarcha, qui in epistola sua ad Adrianū Papam, quæ lecta, & recepta fuit in octaua synodo vniuersali ita loquitur. Solus & ex toto magister omnium Deus dicit Petro magno, & summo Apostolorū: Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam: & portæ inferi. &c. Et iterum: Tibi dabo claues. &c. Tales enim beatas voces nōn secundùm quandam vtique sortem Apostolorum principi Petro solùm circunscripsit, & diffiniuit, sed per eum & ad omnes, qui post illū secundùm ipsum efficiēdi erant summi pastores, & diuinissimi sacriq; pontifices senioris Romæ trāsmittit. Hac ratione motus Innocen. 3. Romanus ponti. scribens imperatori Constantinopolitano. vbi habetur in capit. solitæ. extra de maio. & obe. dicit sic. Nobis enim in beato Petro sunt oues Christi commissę, dicente domino: pasce oues meas. non distinguens inter has oues & illas, vt alienum se demonstret à suo ouili, qui Petrum & successores il-

lius magistros non recognosceret, & pastores. hæc ille. Item eadem ratione Innocen. 4. Romanus ponti. in concilio generali Lugdunensi præsidens. vt habetur extra de homicidio capit. pro humani. libr. 6. dicit sic. Dei filius Iesus Christus ne gregem pretio sui sanguinis gloriosi redemptum ascensurus post resurrectionem ad patrem absq; pastore deseretet, ipsius curam beato Petro commisit. Vnde nos eiusdem Apostoli effecti dispone̅te domino licet immeriti successores, & ipsius redemptoris locum in terris quanquam indignè tenentes. &c. Ex his verbis clarissimè sequitur, quemadmodum dicit Iulius Papa, quod sicut beatus Petrus Apostolus primus fuit omnium Apostolorum: ita ecclesia Romana suo nomine consecrata, domino instituente, prima sit & caput omnium ecclesiarum. Verba sunt canonis in capit. dudum. 3. quæstione. 6. De quo etiam beatus Anacletus in capit. sacrosancta. distinctio. 22. ita inquit. Sacrosancta Romana ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso domino saluatore nostro primatū obtinuit, sicut beato Petro Apostolo dicitur: Tu es Petrus, & super hanc petram. & reliqua. vsque soluta & in cælo. adhibita est societas in eadem Romana vrbe beatissimi Pauli Apostoli vasis electionis, qui vno die, vno tempore cum Petro gloriosa morte coronatus est, & ambo sanctam Romanam ecclesiam consecrarunt, atque alijs omnibus vrbibus in vniuerso mundo tā sui præsentia, quàm suo venerando triumpho prætulerunt. Et sequitur infrà. Prima ergo sedes cælesti beneficio est Romana ecclesia. ¶Ex istis apertissimè eliminātur duo errores. Primus est dicentium non esse de necessitate salutis Romanam ecclesiam credere supremam inter ecclesias. Isti fuerunt condemnati in concilio Constantiensi. Secundus error est eorum, qui dicunt beatum Petrum nunquam fuisse Romanum episcopū.

Petrum Romæ fuisse probat.

2 quia, vt aiunt, vt refert Ockam in dialogo suo. in tota scriptura diuina non reperitur, quod beatus Petrus fuerit Romæ. Contra quos primò est sacra scriptura. inquit enim beatus Petrus in fine. 5. cap. primæ canonicæ suæ. Salutat vos ecclesia, quæ est in Ba-
3 bylone. Vbi iuxta gloss. Bedę Babylon nominat Romam propter cultum idololatriæ. Ad idem est beatus Hieronymus, qui in libro suo de viris illustribus ita dicit. Petrus in prima epistola sua sub nomine Babylonis figuraliter Romam significans: Salutat vos inquit, quæ est in Babylone ecclesia electa, & Marcus filius meus. Secundò præfatum errorem, dato quòd expressè sacra scriptura non diceret Petrum Romæ extitisse, sufficienter condemnant testimonia sanctorum Patrum. Inquit enim Hieronymus super illud ad Roma. 1. Desidero videre vos, vt aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandum vos sic. Romanos Petri prædicatione fidem tenentes confirmare se velle Apostolus Paulus dicit: non quo minus accepissent à Petro, sed vt duobus Apostolis testātibus atque doctoribus eorum roboraretur fides. hæc ille. Item Eusebius doctor egregius in ecclesiastica historia. capit. 13. illustris testis est huius rei, sic dicens. In ipsis Claudij temporibus clementia diuinæ prouidentiæ probatissimum omnium Apostolorum & maximum fidei magnificentiæ virtutis merito primorum principem Petrū ad vrbem velut aduersus humani generis cō-munem perniciem deducit ducem quēdam & magistrum militiæ suæ scientem domini prælia gerere, & virtutum castra tutare. Iste veniens ex orientis partibus vt cælestis quidam negotiator mercimonia diuini luminis si quis sit comparaturus aduexit, & salutaris prædicationis verbo primus in vrbe Roma in euangelij sui clauibus ianuam regni cælestis aperuit. hæc ille. Item beatus Bernar. in epistola quadam ad Eugeniū Papam ita propositum confirmat, dicēs. Locus, inquam, in quo stas, terra sancta est: locus Petri, est locus principis Apostolorum, vbi steterunt pedes eius, quem constituit dominus dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ. Item contra hunc errorem est beatus Anacletus in capi. sacrosancta. distin. 22. vt patet parum ante. Item beatus Ambrosius in epistola Contra Auxentium de Basilicis tradendis. ita de beato Petro loquitur. Nocte muros egredi cœpit, & videns in porta Christum sibi occurrere, vrbemq; ingredi, ait. Domine quò vadis? Respondit Christus. Venio Romam iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem diuinum pertinere responsum. hæc Ambro. Hoc etiā confirmatur per eundem Ambr. in c. beati. 2. quæstio. 7. vbi Ambrosius ita loquitur. Petrus & Paulus martyrium pertulerunt in vrbe Roma, quæ principatum & caput obtinet nationum, scilicet vt vbi erat caput superstitionis, illic caput quiesceret sanctitatis: & vbi gentium principes habitabant, illic etiam principes ecclesiarum morarentur. Hoc etiam confirmat beatus Marcellus Papa in

pa in capit. rogamus.24. quæstione.1.quod supra inductum est. Hoc etiam imperator Constantinus in epistola, quam vniuersali ecclesiæ dirigit in capit. Constantinus. dist. 96.ita testatur di. Vbi principatus sacerdotum,& Christianæ religionis caput ab imperatore cælesti constitutum est, iustum nō est, vt illic imperator terrenus habeat potestatem. Hoc etiam Apostolica sedes confirmat in capit. per venerabilem. extra qui fi. sint legit. & in capit. fundamenta. extra de elec. in.6. Patet ergo tam sacræ scripturæ & sanctorum patrum, quàm etiam Apostolicæ sedis testimonio, quòd beatus Petrus Romæ fuerit, vbi cathedram tenuerit episcopalem vsque ad mortem. Ex quibus confunditur Armenorum & Græcorū præsumptio, qui Romanum pontificem successorem Petri ac vniuersalis ecclesiæ pastorem non recognoscunt. Verùm si quæratur quæ ecclesiarum vrbis Romanæ habeat hanc superioritatis prærogatiuam super omnes alias orbis ecclesias? Ad hoc respondendum videtur iuxta maiores nostros, quòd ecclesia beati Iohannis Lateranensis. vnde Melchiades Papa in

Lateranen. ecclesiæ dignitas.

4 capit. futuram.12. quæstio.1. loquens de Cōstantino imperatore ita dicit. Denique idem præfatus princeps donaria immensa contulit, & fabricam primæ sedis beati Petri instituit.i.Lateranē. patriarchij, vt exponit Hug. Secundò ad idem est Nicolaus Papa scribēs archiepiscopis & episcopis metropolitanę sedis, ac vniuerso clero Constantinorum ecclesiæ, dicens sic. Collecta synodo in ecclesia Dei, in qua beatus Petrus Apostolorū princeps corpore redolet, & virtutibus emicat. Vnde propter frigidiorem locum in ecclesia saluatoris, quæ ab authore appellatur Constantina, & quæ sub auditu à Constantino prima in toto orbe terrarum constructa est. hæc ille. Tertiò ad idem est Petrus de Rauenna in sermone de beato Iohan. Baptista, qui incipit. Hodie dilectissimi. In quo sic ait. Decimꝰ gradꝰ est assertio matris ecclesiæ: illa enim magistra omnium ecclesiarum ecclesia Romana, cui dictum est: Ego pro te rogaui vt non deficiat fides tua. in honore beati Iohannis Baptistæ post saluatoris nomen consecrata est & signata. hæc ille. Quartò ad idem est Hug. in capit. futuram. 12. quęstione. 1. qui recitata opinione dicentiū, quòd prima sedes Petri sit ecclesia sancti Petri, ita subiungit. Ego tamen credo, quòd ecclesia sancti Iohannis de Laterano sit prima sedes Papalis, & non ecclesia sancti Petri: illam enim ædificauit Constantinus. Præterea ecclesia sancti Petri non est patriarchalis sedes, vel episcopalis, sed est de episcopatu Portuensi. hæc ille. De hoc plenius diximus super.c.dudum.3.q.6.

¶ Quòd Romanus pontifex sit Christi vicarius, & locum eius teneat in terris. Cap. XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Papa quòd sit vicarius Christi, & eius locum tenens in terris, ostenditur.*

QVanquam ex supradictis in præcedenti capit. clarissimè habeamus Romanum pontificem, qui beatissimo Petro in primatu in orbe christiano succedit, vicarium Iesu Christi potissimum esse, ac vices, siue locum eius tenere in terris: nihilominus ex alijs hoc ipsum ostendamus. Et primò ex illo Iohan. 1
vltim. vbi Petro Christus inquit: Pasce oues meas, id est loco mei (vt exponit Chrysosto.) præpositus esto, & caput fratrum tuorum: vt ipsi locō mei te assumentes, vbique terrarum te in throno tuo sedentem prædicent, & confirment. Item beatus Cyrillus Alexandrinus magnę authoritatis doctor in lib. thesaurorum dicit, quòd Apostoli in euangelijs & epistolis affirmarunt in omni doctrina Petrum esse loco domini in eius ecclesia, eidantes locum in omni capitulo, in omni electione, & confirmatione. Et infrà. Cui omnes obediunt iure diuino, caput inclinant, & primates mundi tanquam ipsi domino Iesu Christo obediunt. Item ad hoc. est canon sacræ synodi Chalcedonen. ita dicens. Si quis episcopus prædicatur infamis, liberam habeat licentiam appellandi ad beatissimum episcopum antiquæ Romę, quem habuimus Petrum petram refugij, & ipsi soli libera potestate loco Dei sit ius discernendi episcopi criminati infamiam secundùm claues sibi à Deo datas. Item doctor Græcus super illo Lucæ.22. Facta est contentio quis eorum videretur esse maior. Ex hoc inquit

contẽtionem istam habuisse motiuum: quia decebat aliquem eorum, cùm dominus ab hominibus migraret, fieri aliorum principẽ quasi vicem gerentem domini. Qui autem locum alterius, aut vices gerit, vicarius illius est: vt in capit. si pro debilitate. extra de offi. delega. Præterea hoc testantur multorũ pontificum summorum scripta. Vnde Innocen. 3. in capit. inter corporalia. extra de transla. episc. inquit. Non enim humana, sed potiùs diuina potestate coniugium spirituale dissoluitur, cùm per translationem, depositionem, aut cessionem authoritate Romani pontificis, quem constat esse vicarium Iesu Christi, episcopus ab ecclesia remouetur. Idẽ Innocẽtius quartus in capit. pro humani. extra de homici. libro. 6. idem habetur extra de elec. vbi periculum maius. in. 6. vbi sic ait Gregorius decimus. Vbi agitur de creatione vicarij Iesu Christi successoris Petri, rectoris vniuersalis ecclesiæ, gregis dominici directoris. &c. Hinc est, quòd idem ostenditur esse consistorium Christi & Papæ. vt dicit Iohannes Andræ. super capit. quanto. de translatio. episco. Quod manifestè testatur Origenes in gloss. super illud Matth. 16. Quodcunque ligaueris. &c. Vide quantam potestatem habet petra, super quam ædificatur ecclesia, vt etiam iudicia eius maneant firma, quasi Deo
1 iudicante per eam. ¶Aduertendum tamen, quòd licèt omnes episcopi dicantur Christi vicarij secundùm illud. 2. ad Corinth. 6. Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos. Et. 1. Corinthio. 4. Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Hoc enim dicebat Apostolus de Apostolis, & per consequẽs de eorum successoribus, qui sunt episcopi. vt in. c. in nouo. distin. 21. dicit sanctus Anacletus. In præfatione etiam, quæ in solennitate cantatur Apostolorum, habetur: Gregem tuum pastor æterne nõ deseras, sed per beatos Apostolos tuos continua protectione custodias: vt ijsdem rectoribus gubernetur, quos operis tui vicarios eidem contulisti præesse pastores. Nihilominus Papa prẽcipuè & principalis Christi vicarius est ab eo pro ecclesiæ vnitate seruanda maximè constitutus. Vnde gloss. super illud. Matth. 16. Tu es Petrus. &c. inquit. Specialiter potestatem ligandi & soluendi Petro Christus concessit, vt ad vnitatem nos inuitaret: ideo enim eum principem Apostolorum constituit, vt ecclesia vnum principalem Christi vicarium haberet, ad quem diuersa membra recurrerẽt, si fortè inter se dissentirent: quòd si diuersa capita essent in ecclesia, vnitatis vincula rumperentur. hæc ibi. Ex istis apertè excluditur error dicentium, quòd Papa non sit immediatus & proximus Christi vicarius. Qui error inter errores Iohannis Wicleff in concilio Constantiensi fuit damnatus.

¶Quòd Romanus pontifex primatum & amplitudinem dignitatis suæ à Christo immediatè habeat. Cap. XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Papæ quòd potestatem seu primatum suum immediatè à Christo habuerit, ostenditur.*

QVòd autem à Christo immediatè potestatem suã Romanus pontifex habeat, facilè ostenditur ex multis. ¶Primò ex illo Matthæ. 16. vbi Christus ait Petro, & in eo successoribus: tibi dabo claues regni cælorum. &c. Super quo verbo dicit Chryso. Filius Dei vbique terrarum Petro concessit potestatem, & homini mortali omnium, quæ in cælo sunt, dedit authoritatem, vt potestate clauium ecclesiam amplificaret. ¶Secundò arguitur idem ex illo Iohannis vltim. vbi Christus loquens Petro, inquit. Simon Iohannis pasce oues meas. Vbi manifestè cura totius ecclesiæ Petro commissa est, & in eo suis successoribus à Christo immediatè committitur. Super quo verbo dicit beatus Chryso. Pasce oues meas, id est loco mei præpositus & caput esto fratrum tuorum. ¶Tertiò ratione sic. In omni hierarchia primùm illius authoritatem hierarchizandi in sequentes in eodem ordine capit ab eo, qui simpliciter, & primò primæ præsidet toti hierarchiæ. Patet ex dicto beati Dionysij dicentis. 6. cælestis hierarchiæ. Proprium est Angelis primæ hierarchiæ esse circa Deum. Quod non est intelligendum quo ad beatitudinis participationem:

ne:quia sic omnes angeli boni & omnes sancti sunt circa Deum:sed quo ad receptionem illuminationum, quas recipere immediatè à Deo est proprium illis. Ergo pariformiter primus qui est in ecclesiastica hierarchia, quæ à cælesti est exemplata, cuiusmodi est summus pontifex, dicendus est capere immediatè à Christo potestatem, secundùm quam vertex est & caput ecclesiasticæ hierarchiæ. Cōsequentia patet. Et hoc est quod dicit Leo Papa. & habetur. 24. quæst. 1. cùm beatissimus Petrus Apostolus à domino acceperit primatum. ¶Quartò sic. Primam potestatem in vnoquoque potestatiuo quæ necessariò præsuppouitur ab alijs potestatibus inferioribus illius ordinis necesse est dependere immediatè ab authoritate illi' ordinis: patet de se. Sed potestas papalis est prima in ordine ecclesiastico inter omnes potestates illius, dicente beato Anacleto in c. in nouo. di. 21. Petrus à Christo ligandi & soluendi primus accepit potestatē: quæ potestas se habet ad reliquas sicut mater, radix, & origo, vt ex capi. loquitur. 24. quæstio. 1. habetur. Et nos infrà Deo dante manifestum faciemus. Ergo sequitur, quòd Papæ potestas immediate sit à Deo, q author, & fundator est ordinis ecclesiastici. Consequentia patet. ¶Quintò omnis illa potestas, qua vtitur quis in regimine alicuius cōmunitatis vt vicarius alterius, deriuatur immediatè ab illo, cuius vicarius dicitur: patet istud. Sed papalis potestas dicitur illa, qua summus pontifex vtitur in regimine cōmunitatis ecclesiæ vt vicarius Christi, ergo talis potestas in summo pontifice est immediatè à Christo. Consequētia patet. ¶Sextò sic. Papalis potestas non potest conferri ab homine, ergo à solo Christo immediatè confertur. Consequentia patet. Antecedens probatur sic. Quia si conferretur, ab homine, vel ab ipso homine Papa, vel à tota communitate, vel à vicem eius habente. Non autem confertur primo modo, nec secundo. ergo. &c. Probatio minoris, quòd non à Papa, patet: quia nullus potest sibimet conferre potestatem iurisdictionis. Quòd verò nec à communitate ecclesiæ posset conferri, probatur sic: Nulla communitas potest conferre potestatem, secundùm quam regitur à suo superiori domino: cuiusmodi dominium non dependet à consensu communitatis. Sed potestas hæc est huiusmodi, qua potestatis papalis est potestas, secundùm quam communitas christiana debet regi à Christo mediante suo vicario, cuius dominiū nō pendet à cōsensu cōmunitatis christianæ. ergo. &c. Confirmatur hæc conclusio authoritate. Primò Nicolai Papæ, qui scribens Mediolan. in ca. omnes. 22. distinctio. ita dicit. Romanā ecclesiam solus ipse, scilicet Christus, fundauit: & supra petram fidei mox nascentis crexit, qui beato Petro æternæ vitæ clauigero terreni simul & cælestis imperij iura commisit. Non ergo quælibet terrena substantia, sed illud verbum, quo constitutum est cælum & terra, per quod denique omnia condita sunt elemēta, Romanam fundauit ecclesiam. hæc ille. Plures ad hoc sunt aliorū sanctorum patrū authoritates apertissimę: sicut in. c. in nouo. & in. c. quanuis. distin. 21. & in cap. sacrosancta. distin. 22. habetur. Ex quibus manifestè confutatur error dicentium Petrum principatum super alios Apostolos habuisse non à Christo immediatè, sed humana institutione.

¶In quo ponuntur obiectiones contra prædicta. Cap. XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Opinio aduersariorum quadruplex de beati Petri primatu recensetur.*

Aduersarij veritatis multa & varia objiciunt contra conclusionem iam dictā, & reperiuntur in quadruplici differentia. ¶Quidam enim nituntur probare, quòd pontificatus papalis dependeat ab Apostolis. Quidam quòd à concilijs. Quidam quòd ab imperatore Constantino. Quidam autē quòd à Cardinalibus. Quidam alij dicunt, quòd licèt potestas papalis absolutè considerata originaliter & immediatè sit à Deo, nihilominus, q Papa exercitium & vsum talis potestatis susceperit ab ecclesia. ¶Primi arguunt sic. Nihil quod pendet ex pura electione & voluntate ac ordinatione Apostolorum videtur à Christo immediatè emanare. Patet hoc. Sed quòd beatus Petrus habuerit primatum super Apostolos alios, & per consequens super omnes fideles, fuit ex voluntate & ordinatione Apostolorum. Ergo videtur quòd papalis *Quadruplex opinio* 1 *Primū arg. primæ opinionis.*

 palis

palis principatus non sit immediatè à Christo deriuatus. Consequentia est bona. Minor probatur per illud beati Anacleti Papæ in cap. in nouo. distinctio. 21. vbi de beato Petro loquens ita ait. Cæteri verò Apostoli cum eo pari consortio honorem & potestatem acceperunt, ipsumque principem esse voluerunt. Item idem colligitur ex capit. dudum. 3. quæstione. 6. ergo videtur, quòd voluntate, & ordinatione Apostolorum beatus Petrus habuerit principatum. ¶Secundò sic ad idem. Romanus pontifex dicitur vicarius beati Petri, vt in capit. ego Ludouicus. distinctio. 63. ergo videtur quòd non à Christo immediatè, sed à beato Petro potestatem acceperit. ¶Tertiò ad idem, quòd ecclesia Romana non habuerit à Christo immediatè primatum, probatur. Quia si sic, sequeretur, quòd Papa non posset sedem suam transferre de Roma, & alibi constituere: quia seruus non potest tollere legem aut dispositionem domini sui: & tamen consequens videtur falsum: quoniam in his quæ sunt iurisdictionis non minùs potest nunc Papa, quàm beatus Petrus inquantum Papa, sed ille potuit de Antiochia trāsferre in Romam, ergo etiam nunc Papa posset transferre in alium locum. ¶Secundi arguunt sic. Nihil quod ex ordinatione sacerdotum ecclesiæ institutum est in ecclesia, dicendum est à Christo immediatè institutum. Patet ex terminis. quia idem secundùm idem non potest habere duas immediatas causas. sed distinctio superioritatis & inferioritatis inter sacerdotes ecclesiæ videtur ex ordinatione ipsorummet sacerdotum ortum habuisse, ergo superioritas pontificalis dignitatis super omnes alios ecclesiæ prælatos non videtur esse à Christo immediatè. Consequentia est bona. Minor probatur authoritate beati Hieronymi, qui super epistolam ad Titum. vt habetur in capit. olim. distinctio. 95. dicit sic. Olim idem presbyter qui & episcopus: & antequàm diaboli instinctu studia in religione fierēt, id est dissensiones, & diceretur in populis: ego sum Pauli: ego sum Apollo: ego autem Cephæ, communi presbyterorum concilio ecclesiæ gubernabantur. Postquam autem vnusquisque eorum quos baptizauerat, suos esse putabat, non Christi, in toto terrarum orbe decretum est, vt vnus de presbyteris supponeretur, & schismatum semina tollerentur. Et paulò pòst. Sicut ergo presbyteri sciunt se ex ecclesiæ consuetudine ei, qui

Secūdum. *Tertium.* *Primū arg. secundæ opinionis.*

sibi præpositus fuerit, esse subiectos: ita episcopi nouerint se magis consuetudine, quàm dispensationis dominicæ veritate presbyteris esse maiores, & in communi debere regere ecclesiam. Ex quibus verbis manifestè videtur haberi, quòd ex institutione domini inter episcopos & presbyteros nulla est distinctio. Vnde olim quilibet episcopus erat presbyter, & quilibet presbyter episcopus: & ita, vt videtur, tota distinctio inter Papam & patriarchas, archiepiscopos, & episcopos, & inter episcopos & presbyteros solummodò est ex ordinatione humana, & non ex ordinatione Christi. Superioritas ergo pontificatus papalis non à Christo videtur esse immediatè, sed à concilijs vniuersalibus, in quibus sacerdotes conueniunt. ¶Cæterùm secūdò pro hac parte videtur facere. capit. concilia. distinctio. 17. vbi ita dicitur. Scientes quia eius scilicet Symmachi se di primum Petri Apostoli meritum: deinde secuta iussione domini conciliorum venerandorum authoritas singularem in ecclesijs tradidit potestatem. ¶Tertij arguunt sic. Papa quòd sit caput omnium ecclesiarum, habeatque primatum in spiritualibus in vniuerso orbe terrarum, habet ex dono & institutione Constantini imperatoris: ergo videtur quòd Papa principatum suum non habeat immediatè à Christo. Consequentia est bona. Antecedens probatur ex illo quod habetur in capitulo. Cōstātinus. distinctio. 96. & accipitur ex gestis beati Syluestri, vbi sic dicitur. Constantinus imperator quarta die sui baptismatis priuilegium Romanæ ecclesiæ pontifici contulit, vt in toto orbe Romanum pontifices vel sacerdotes ita habeant caput, sicut iudices regem. Et infrà. Itaque decernentes sancimus, vt principatum teneat tam super quatuor sedes Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, & Constantinopolitanam, quàm etiam super omnes in vniuerso orbe terrarum Dei ecclesias & pontifices, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ steterit excelsior, & princeps cunctis sacerdotibus, & totius mūdi existat. hæc ibi. Ex quibus verbis manifestè datur intelligi, quòd tam Romanus pontifex, quàm Romana ecclesia immediatè à Constantino super alias ecclesias primatum habuerit, & non à Christo. ¶Quarti arguunt sic. Collegium dominorum Cardinalium videtur dare electo papatum, eligendo ipsum ad talem statum: ergo authoritatem Papæ illem,

Secundum. *Argumētū tertiæ opinionis.* *Primū arg. quartæ opinionis.*

lem, & per consequens non habet immediatè à Deo. Consequentia videtur nota: Quia quicquid est causa causæ, est causa causati: sed domini cardinales eligentes talem vel talem sunt causa, quòd sit papa, ergo causa potestatis & dignitatis illius.
Secundum. ¶ Secundò sic. Non solùm ecclesia, sed etiam cardinales ante electionem in multis restringunt futuri pontificis exercitium: ergo videtur quòd papalis authoritas quo ad exercitium non dependeat immediatè à Christo.
Tertium. ¶ Tertiò sic. Canonica electio non tribuit immediatè Papæ omne potestatis exercitium nisi concomitetur vnctio, & coronatio: vt patet ex practica ecclesiæ. ergo, &c.
Quartum. ¶ Quartò. Si sic esset, quòd papatus immediatè esset à Deo, non posset ecclesia dare ordinem suæ electionis, mandando, quòd quicunq; se pro summo pontifice gereret, nisi à duabus partibus electus, esset excommunicatus, vt extra de electio. cap. licet. Sed ecclesia dedit ordinem. ergo, &c.
Quintum. ¶ Quintò. Si sic esset, tunc ecclesia non posset restringere potestatem Papæ: sicut in collatione beneficiorum & huiusmodi. Sed hoc videtur falsum. ergo, &c.
Sextum. ¶ Sextò: si sic esset sicut dictum est, sequeretur, ꝙ papa non posset renuntiare papatui, quod est contra determinationem ecclesiæ. extra de renuntiatio. ca. 1. libr. 6. nec deponi, quod est contra cap. si papa. distinct. 40. ergo videtur ꝙ papalis authoritas non dependeat immediatè à Christo.

¶ In quo respondetur ad rationes superiùs factas: quòd Romanus pontifex ex ordinatione Apostolorũ primatum habuerit. Cap. XL.

SVMMARIVM.

1 *Obiectio aduersariorum, dicentium Petri Primatum ab Apostolis ortum habuisse, dissoluitur.*

Ræfatis aduersariorum obiectionibus non obstantibus, incunctanter tenendum est, quòd primatus Romani pontificis & ecclesiæ Romanæ à solo Christo immediatè processerit. Vnde non est dicendum, quòd ab Apostolis, aut à concilijs generalibus, siue ab ecclesia vniuersali, aut à Constantino, siue etiam à collegio cardinalium depẽdeat. Respondendum est ergo ad rationes in oppositum. ¶ Ad primam rationem, quæ est dicentium, quòd ab Apostolis primatus Petri ortum habuerit, respondetur negando mi- *Ad primũ primæ opinionis.*
norem. Falsum est enim, quòd beatus Petrus 1
voluntate disponente, aut ordinatione Apostolorum primatum habuerit, sed habuit ab ipso Christo immediatè, à quo vertex, & caput collegij Apostolici constitutus est. Dicit enim Chrysosto. super illud Iohann. vlti. Pasce oues meas. Præteriens autem dominus alios, Petro loquitur. Eximius enim Apostolorum erat Petrus, & os discipulorum, & vertex collegij. Vnde & negatione deleta, committit ei prælationem fratrum. hæc ille. Caput autem non habet à membris quibus præsidet, ꝙ sit eorum caput: sed ab eo, qui format totũ corpus, habet authoritatẽ. Hinc dicit beatus Anacletus papa in cap. omnes. dist. 21. Sacrosancta Romana ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino & saluatore nostro primatum obtinuit, sicut beato Petro dixit: Tu es Petrus, &c. Præterea ꝙ voluntate disponẽte ab Apostolis Petrus primatum non habuerit, ex illo manifestè colligitur Matth. 18. vbi discipuli interrogant dominum. dicentes: Quis putas est maior in regno cælorum? Quod ideo quærunt, vt gloss. inquit Hiero. quia discipuli videntes in tributi redditione, ꝙ Petrus domino fuerat cõparatus ex æqualitate pretij, arbitrati sunt omnibus Apostolis Petrum esse prælatũ. Et Chryso. ad idem, vt deducit sanctus Thom. in glo. conti. super Matth. dicit sic. Vnde passi sunt aliquid humanum: quod euangelista designat, dicens. In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum dicentes: Quis putas maior in regno cælorum: Verecundati siquidem passionem quam passi sunt: non dicunt manifestè, cur Petrum præhonorasti nobis? sed indeterminatè interrogant, quis maior est. Quando autem tres præhonoratos viderunt, scilicet Petrum, Iacobum, & Iohannem in transfiguratione nihil tale passi sunt: quando verò in vnum contulit honorem, tunc deuoluerunt. hæc ille. Ex quibus manifestissimè datur intelligi, ꝙ primatus à solo Christo immediatè Petro datus sit, nullà ad hoc dispositione, aut voluntate praua interueniẽte Apostolorũ. Quãdo ergo dicitur in capitulis inductis per aduersarios, ꝙ Apostoli Petrum principem

eorum esse voluerunt: intelligendum est de voluntate consequente, siue acceptante dispositionem Christi, non autem de voluntate antecedente, & causante. Et hoc est quod dicit beatus Anacletus in ca. sacrosancta. dis. 22. cùm ait. Inter Apostolos quædam fuit discretio potestatis. Et pòst. licet omnes essent Apostoli, Petro tamen concessum est à dño: & ipsi voluerunt inter se idipsum, vt reliquis omnib⁹ præesset Apostolis, & cephas, id est, caput, & principatũ teneret Apostolat⁹. hæc ille. Patet ergo, ꝙ voluntas Apostolorũ non præcessit, postulando Petrum, aut eligendo, aut disponendo quoquomodo ad eius primatum: sed tantùm subsecuta est acceptãdo, gratam habendo dispositionem factam per Christum. Et ita percutitur error quorũdam aduersariorum dicẽtium Petrũ ex electione Apostolorum fuisse à Christo principẽ constitutum & prælatum aliorum. ¶ Ad secundam dicẽdum, ꝙ impropria locutio est, cùm dicitur, ꝙ Romanus põtifex sit vicarius beati Petri: cùm solius Dei, cuius vices gerit in terris, vicarius sit: Petrus autem Apostolus cùm vicarius esset Christi, non poterat facere aliũ vicariũ. vt in. c. clericus. extra de offi. vica. Exponenda est ergo illa litera sic. Vicarius, id est, successor illius: vel vicarius, id est, vicariã potestatem, quam ipse Petrus gessit tenens siue exercens. ¶ Ad tertiam videtur respondendum iuxta opinionem Petri de Palude, ꝙ dominus Papa non potest transferre sedem suam de Roma in alium locũ sine speciali reuelatione Christi: cuiusmodi speciali iussiõe translata est in Romam. Et cũ dicitur, ꝙ hoc sit falsum: negatur. Et ad probationem respondetur, ꝙ Papa non possit mutare sedẽ suã, non est ꝙ minoris sit authoritatis quàm Petrus: sed quia hic interuenit specialis iussio Christi, cõtra quã seruus venire non põt.

Ad secũdũ. *Ad tertiũ.*

¶ In quo respondetur ad obiecta aduersariorum, ꝙ Romanus pontifex ordinatione & dispositione sacerdotũ siue conciliorum primatum habuit. Cap. XLI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectio eorum, qui dicunt Romani Pontificis principatum ab ordinatione uniuersalis ecclesiæ, siue sacrorum conciliorum sacerdotum causaliter pendere, diluitur.*

Iam dicendum est ad rationes dicentium, ꝙ ab ordinatione vniuersalis ecclesiæ, siue sacrorum conciliorum sacerdotum causaliter penderet principatus Romani põtificis. Respondetur in primis, ꝙ hoc falsum est. Quod ratiõe & authoritate probatur. Ratione sic. ¶ Impossibile est spiritualem potestatem, qua quis ligatur, vel absoluitur in anima respectu cæli, dependere immediatè ab illo, vel ab illis, qui eadem potestate absoluuntur, vel ligantur: sed Papalis potestas Petro & successoribus suis collata extendit se ad ligandum & soluẽdum omnes & singulos de ecclesia militante, ergo impossibile est, ꝙ ab aliquo vel aliquib⁹ de ecclesia collectiuè siue distinctim acceptis, Imò nec ab ipsa tota ecclesia potestatem clauium ecclesiæ Petro collatam causaliter dependeret. Consequentia patet. Antecedens pro maiori parte patet etiam de spirituali potestate, ď qua loquimur, intelligendo quicquid sit de temporali, quæ ex consensu populi alicui subijcientis se consurgit. Vnde licet consensus populi possit facere iudicem in temporalibus, non tamen in spiritualibus. Nullus enim populi consensus potest sibi constituere confessorem aut iudicem potentem excommunicare, qui antè nullius iurisdictionis potestatem habuerit. Minor patet ex sæpe supra repetitis, maximè ex illo Matth. 16. Tibi dabo claues regni cælorum. Et sequitur. Quodcunque ligaueris super terram, &c. ¶ Authoritate vero idem probatur papæ Pelagij, qui in cap. quamuis. distin. 21. ita dicit. Sancta Romana ecclesia catholica & Apostolica nullis synodicis statutis cæteris ecclesijs prælata est, sed euangelica voce Domini saluatoris nostri primatũ obtinuit. ¶ Quo habito, respondendum est ad rationem, negando minorem. Et ad probationem dicimus, quòd dictum beati Hieronȳ. non facit contra conclusionem positam propter duo. Primò, quia Hieronymus ibidẽ loquitur de episcopis & presbyteris, quorum distinctio tam in nomine, quàm in alijs quibusdam circunstantibus ministeria siue officia eorum non erãt in principio tanta, sicut pòst, vt ibidem innuit glo. non autem loquitur de primatu Romani pontificis, vt stulte aduersarij interpretantur, dicendo, quòd aut nõ fuerit à principio ecclesiæ post Ascensionem

Improbatur secunda opinio. 1

Ad primũ arg. secũdæ opinionis.

sionem Christi, aut quod à Christo non fuerit instititus, cùm beatus Hieronymus opposita manifestè docuerit. Ipse enim super illud Matthæi. 16. Tu es Petrus & super hanc, &c. dicit. Sicut Christus lumen Apostolis donauit, vt lumen mundi appellentur, & cætera, quæ ex domino sortiti sunt vocabula: ita Simoni, qui credebat in petram Christum Petri largitus est nomen, ac secundùm metaphoram petræ rectè dicitur ei: ædificabo ecclesiam meam super te. In quo manifestè primatus Petri super totam ecclesiam designatur, cùm super eum ædificata dicatur. Et in cap. quoniam vetus oriens. 24. q. 1. scribens Damaso papæ ita dicit. Ego nullum præmiū nisi Christum sequens beatitudini tuæ. i. cathedræ Petri communionem cōsortior: super illam petram fundatam ecclesiam scio. Item in lib. de ortu siue obitu sanctorum de nouo test amēto. ita de Petro loquitur. Petrus in Christi ecclesię firmamētum est cephas corporis Christi principatus & caput est. Patet ergo, quòd beatus Hieronym⁹ apertissimè credidit beatum Petrum primatum habuisse in ecclesia à Christo, & ita per consequens successorem eius. Secundò inducta authoritas Hierony. per aduersarium non militat contra propositum: quia sicut superiùs libr. 1. cap. 79. plenissimè explicauimus, Hieronymus nō vult, quod realis non fuerit distinctio inter episcopum & presbyterum, cùm oppositum dicat beatus Dioñ. qui fuit discipulus Pauli. 5. ecclesiasticæ hierarchiæ. & beatus Aug. dicat, quod hæc fuerit vna de hæresibus Arrij: sed vult dicere, quod differētia nominis semper non fuerit: quia qui dicebatur episcopus, dicebatur presbyter: & econuerso: quæ differentia nominum ad vitandum schismatis scandalum cōsilio sacerdotum, id est patrum, ablata est, & constitutum, vt quemadmodum differebant re, ita & vocabulis differrent. Et ista est responsio beati Thom. Ista etiam est sententia Archidiaconi super. c. legimus. distin. 93. qui ita dicit. Ego credo, quod ab initio differentia fuit inter episcopos & presbyteros simplices sacerdotes, sicut modò est in administratione, & prælatione, & officijs, & in sacramētis: sed quo ad appellationē non erat differentia, quia indifferenter & communiter hi & illi dicebantur episcopi & presbyteri. Sed quia schismata cœperunt esse in ecclesia ex ipsa parilitate appellationis, est facta differētia in appellatione, vt simplices sacerdotes non dicerētur episcopi. 80. dist. in illis. secundùm Hug. hæc Archidiaconus. ¶ Ad ratio-

Ad secundū

nem secundam fundatam in. c. concilia. dist. 17. respōdet glo. quod Ro. ecclesia principaliter primatum habuit à Christo, secūdario à concilijs. Sed ne hoc malè intelligatur: quoniam malè intelligeretur, si concilia vniuersalia, quorum robur, vigor, ac firmitas pendet ab Apostolica sede, vt dist. 17. per totum. & extra de elect. in. c. significasti. intelligerētur effectiuè siue causaliter dare aliquā authoritatem sedi Apostolicæ: cùm, vt probatum est, nec ipsa vniuersalis ecclesia aliquid authoritatis illi cōferat. Quod manifestè attestatur papa Nicolaus scribēs imperatorī Michaëli, & loquēs de priuilegijs Apostolicæ sedis ita subiungit. Ista ergo priuilegia huic sanctæ ecclesiæ à Christo sunt donata: à synodis non sunt donata, sed solūmodò celebrata & venerata, per quæ non tam honor, quàm onus nobis incūbit. Itē in eadē epistola. Proinde animaduertendum est, quod non Nicæna, non denique vlla synodus quodquàm Romanæ ecclesiæ contulit priuilegium, quæ in Petro nouerat eam totius iura potestatis pleniùs meruisse, & cūctarum Christi ouium regimen accepisse: sicut beatus præsul Bonifacius attestatur vniuersis episcopis per Thessaliam constitutis scribens. hæc ille. Dicimus ergo, quod hoc quod dicitur: concilia tradiderunt potestatem secundariò Apostolicæ sedi: est intelligendum executiuè, & declaratiuè. Executiuè quidem, obediendo diuinæ ordinationi, sedem illam honorando vt caput & matrem omnium aliarum ecclesiarum, adimplentes illud, quod ex persona Christi beatus Chryso. dicit sup illud Iohann. vlt. Pasce oues meas. i. loco mei præpositus & caput esto fratrum, vt ipsi te in loco meo assumentes, te in throno tuo sedentem prædicent, & confirment. Planè hoc obseruauerunt semper sacra concilia vniuersalia. Vnde Agatho papa in suggestiōe, quam sextæ synodo misit, ita scribit. Apostolicæ sedis authoritatem vtpote Apostolorum omnium principis semper omnis catholica Christi ecclesia & vniuersales synodi fideliter amplectentes in cunctis secutæ sunt. Ecce quomodo executiuè dicuntur tradidisse potestatem Apostolicæ sedi. Declaratiuè etiam vniuersalia concilia dicuntur tradidisse potestatem Apostolicæ sedi: quoniam maximè per vniuersalia cōcilia declarata est Christiano populo quanta sit eminentia Apostolicæ sedis. Vnde in concilio Constantinopolitano ita scribitur, vt deducit Sanctus Tho. in. 4. dist. 24. Veneramur secundū scripturas & Canonū diffinitiōes sanctissimū antiquæ

Romæ

Romæ episcopũ primum esse & maximum episcoporum. hæc ibi. Et ad hũc intellectum dominus Archidiaconus in præfato. c. concilia. exponit verbum illud, tradidit, id est, traditum esse ostendit.

¶In quo dantur responsa ad obiecta aduersariorũ dicentium, quòd dispositiõe & dono Constantini Romanus pontifex habeat primatum super alios. Cap. XLII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones eorum, qui dicunt papalem authoritatem super alios emanasse ex constitutione & dono Constantini imperatoris diluuntur.*

Onsequenter est respondendum ad rationes dicentium, ꝙ eminentia papalis authoritatis super alios venit ex cõstitutione & dono Constantini. Dicimus enim, ꝙ in hoc grauiter errãt aduersarij. Quoniam sicut non est possibile, vt spiritus quo ad eius essentiam & dignitatem dependeat à corpore, aut sol à luna: ita nec est possibile ꝙ potestas spiritualis, aut primatus papalis dignitatis pendeat dependentia causalitatis ab imperio, aut à Constantino. Quãtò enim, vt inquit Hug. de sancto Victo. lib. de sacramentis. parte. 2. lib. 2. cap. 4. vita spiritualis dignior est, quàm terrena, & spiritus quàm corpus: tantò spiritualis potestas terrenam potestatem siue secularem honore & dignitate præcedit. Nam spiritualis potestas terrenam & instituere habet vt sit, & iudicare si bona non fuerit. Ipsa verò primò instituta est, & cùm deuiat, à solo Deo iudicari potest. ¶Ad rationem ergo in se respondetur negando minorem. Et ad probationem dicimus, ꝙ Constantinus non instituit legem illam de præeminentia Apostolicæ sedis, & obediẽtia ei ab omnibus danda, quasi ius ex authoritate de nouo condendo: quoniam antequam Constantinus esset, Romanus pontifex primatum habuit in ecclesia Dei ex collatione Christi facta beato Petro, sicut superiùs est ostensum. Sed bene Constãtinus fidei feruore & ecclesiæ Romanæ amore reuerentiali incensus, diuinam ordinationem de primatu Roma. ponti. & de obedientia ab omnibus fidelibus illi præstanda executus est, promulgando illam, vt nullus per ignorãtiam se excusaret, & præcipiendo illã obseruari, vt nullus malitia se Romani ponti. obedientiæ subijcere recusaret: ita ꝙ magis fuit promulgator, siue executor diuinæ ordinationis, q̃ conditor nouæ legis. Hinc rationabiliter condẽnatus est error dicẽtium, ꝙ papalis dignitas à Cæsare inoleuit: & Papæ perfectio & institutio à Cæsare emanauit. Qui error primò fuit Marsilij de Padua: & fuit condẽnatus in extrauaganti. Iohan. 22. & pòst renouatus per Iohan. Hus: & condemnatus in concilio Constantiensi.

Ad argum. tertiæ opinionis. (margin, beside "Dicimus enim")

¶In quo respondetur rationibus aduersariorum, dicentium, ꝙ à cardinalibus pendeat primatus Romani pontificis. Cap. XLIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones dicentium, quòd Papalis dignitas, siue pontificatus Apostolicus à collegio dominorum Cardinalium pendeat, refelluntur.*

Onsequenter respõdendum est ad rationes dicentium, ꝙ papalis dignitas, siue pontificatus Apostolicus à collegio dominorũ Cardinalium pẽdeat. Dicimus enim in primis ꝙ hoc sit falsum. Pro solutione tamen argumentorum est notandum: ꝙ in papatu duo est cõsiderare: scilicet formale: & hoc est officium ipsum siue authoritas pontificatus papalis. Et est cõsiderare materiale: quod est determinatio personæ talis vel talis, videlicet Petri, vel Nicolai. Qua distinctione habita, respondetur ad rationes. ¶Ad primam cùm dicũt, quòd cardinales dant electo papatum: dicimus, quòd loquendo de papatu quo ad id quod est formale in eo, antecedens est falsum. quoniam papatus à solo Deo est, sicut probatum est: ita negandum est antecedens. Si verò loquimur de materiali papatu, quod est determinatio personæ: respondetur, ꝙ antecedens potest concedi, & negatur tunc consequentia. Domini enim Cardinales eligendo bene determinant personam, non tamen

Ad primũ quartæ opinionis. 1 (margin, beside "dicũt, quòd cardinales")

tamen dant ipsi dignitatem, siue potestatem papalem. Aliud enim est conferre potestatē determinatæ personæ: & aliud est determinare personam, quæ ex collatione iam facta assequatur talem potestatem. ¶ Ad secūdam respondetur negando antecedens. Cardinales enim, nec tota ecclesia posset restringere nec ampliare quæ à Deo immediatè est instituta. ¶ Ad tertiam respondetur negando antecedēs. Dicimus enim, quòd cùm aliquis est electus in Papam, immediatè habet omnem plenitudinem potestatis iurisdictionis: vt patet ex cap. in nomine domini. dist. 23. licèt non ordinis quousq; consecretur. ¶ Ad quartam respondetur negando consequentiam: quoniam, sicut diximus parum suprà, in Papatu est duo cōsiderare: scilicet principatū ipsum & determinationem personæ. Quāquam autē ecclesia nihil posset facere circa ipsam potestatem augendo vel diminuendo: potest tamē circa determinationem personæ aliquid facere, ordinando de modo electionis: sicut factum est per Nicolaum papam in. c. in nomine domini. 23. dist. & per eundem. si quis Apostolicç sedi. di. 79. & extra de elect. vbi periculū. lib. 6. & in cle. ne Romani. ¶ Ad quintam dicitur sicut iam dictum est: quòd ecclesia non potest restringere potestatem Papæ, sicut nec ampliare aut instituere illam potest. ¶ Ad sextam respōdetur negādo consequentiam: multa enim à Deo infunduntur, sicut anima rationalis, quæ opere humano tolli possunt. De istis autem inferiùs erit plenior tractatus.

Ad secūdū. *Ad tertium.* *Ad quartū.* *Ad quintū.* *Ad sextum.*

¶ Quòd potestas Papalis à nullo alio quàm à Deo restringi possit nec ampliari. Cap. XLIIII.

SVMMARIVM.

1 *Papalis potestas quòd à nullo alio, quàm à Deo restringi aut ampliari possit, ostenditur.*

Demonstrato, quòd potestas siue pontificatus Papalis à solo Deo sit institutus, facilè est intelligere, quòd à nullo puro homine, nec à toto mundo possit restringi, aut amplia-
1 ri, sed à solo Deo. ¶ Primò. Ad illū enim pertinet potestatem aliquam restringere aut ampliare, ad quem pertinet eam instituere: cùm ad instituentes potestatem aliquam pertineat determinare potestatem quanta & qualis sit: sed potestas Papalis, vt superiùs plenè ostendimus, à solo Deo est instituta: & habetur in. c. quanuis. dist. 21. ergo per nullam aliam potestatē à diuina potest restringi, aut ampliari. ¶ Secundò. Potestas papalis est superior omni alia potestate ecclesiastica, ergo à nulla alia potestate ecclesiastica potest restringi aut ampliari. Consequentia est bona. vt enim habetur in cap. inferior. dist. 21. Inferior sedes potiorem absoluere aut ligare non potest. Antecedens ex notum ex superioribus: imò est articulus iam fidei diffinitus in concilio Constantiensi, quòd potestas Papæ sit suprema potestas in ecclesia. ¶ Tertiò sic. Nullus potest mutationem facere restringendo, siue diminuendo, siue destruendo in potestate, super quam fundata est vniuersalis ecclesia, nisi solus Christus, qui eum fundauit: aliàs non esset vera illa Christi promissio, quòd aduersus eam portæ inferi non præualerent: sed potestas papalis est huiusmodi, ergo nullus hominum potest nec etiā totus mundus potestatem papalem tollere, restringere, aut diminuere. Consequentia est bona. Maior patet. Minor probatur per illud. Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. quod vt in capit. 17. superiùs ostendimus, non solùm per sanctos patres refertur dictum esse ratione confessionis fidei Petri, sed ratione potestatis sibi datæ. Vnde Sanctus Thom. in fine. 2. sententiarum dicit, quòd potestas Papæ fundamentum quoddam est ecclesiæ. Vnde etiam Origen. dicit super illud Matthęi. 16. Quodcunq; , &c. Vide quantam potestatem habet petra, super quam fundatur ecclesia, vt etiam eius iudicia maneāt firma, quasi Deo iudicante per ipsam. Item beatus Anacletus in quodam decreto suo ait. Apostoli statuerūt iussione saluatoris, vt maiores & difficiliores quæstiones semper ad sedē referantur Apostolicā, super quam Christus vniuersam construxit ecclesiam, dicente domino ad principem Apostolorum: Tu es Petrus, &c. Et Vigilius papa scribens dilectissimo fratri Eleutherio dicit. Nulli vel tenuiter scienti vel pleniter sapienti dubium est, quòd ecclesia Romana fundamentum sit & forma ecclesiarum, à qua omnis ecclesia principium sumpsisse nemo rectè credentium ignorat. ¶ Quartò sic. Non licet sine periculo hæresis detrahere priuilegio Apostolicæ sedis dato sibi à Chri-

Matth. 16.

à Christo: sed diminuere, aut restringere potestatem apostolicæ sedis est detrahere priuilegijs, iuri, honori, & dignitati datis Apostolicæ sedi à Christo, ergo hoc nulli licet. Cōsequentia est bona. Maior patet ex.c. omnes. dist. 22. vbi dicitur sic. Qui autem Romanæ ecclesiæ priuilegiū ab ipso summo omnium ecclesiarum capite conatur auferre, hic procul dubiò in hæresim labitur. Minor verò patet: quoniam præcipuū priuilegium à Christo Apostolicæ sedi datum, est ipsa plenitudo potestatis, & eius potissima dignitas. Dicit enim Leo papa in epistola ad Martionē imperatorem. Magnus enim honor est vnicuiq; dignitas sua. Quocirca Nicolaus papa in epistola quadam ad Michaëlem imperatorē ita ait. Priuilegia Apostolicæ sedis nullaten⁹ possunt minui, nullaten⁹ infringi, nullatenus commutari: quoniam fundamētum, quod Deus posuit, humanus non valet amouere conatus: & qđ dominus statuit, firmū validumq; consistit: illeq; potissimùm peccat, qui Dei ordinationi resistere tentat. Priuilegia inquā huius sedis perpetua sunt diuinitus radicata, atq; plātata: impingi possunt, trāsferri nō possunt: trahi possūt, euelli non possunt. hæc ille, Non potest autem dici, ꝙ hæc Apostolicæ sedis priuilegia aliqua præsulum indignitas minuere posset, attestante eodem beatissimo Leone, qui ait. Nonnunquam diuersa sunt merita præsulum: iura tamen permanēt sedium, quibus possunt æmuli perturbationem aliquam inferre, non tamen possunt minuere dignitatem. Non est autem hic prætereūdum, ꝙ ait Grego. 9. contra præsumptionem Michaëlis Constantinopolitani. Quisquis Romanæ ecclesiæ authoritatem, vel priuilegia euacuare, vel diminuere nititur, non hic vnius ecclesiæ, sed totius Christianitatis subuersionem & interitum machinatur. Cuius compassione, vel sustentatione vlteriùs respirabunt aliæ à quouis oppressæ, vnica illa suffocata matre? ad cuius refugium appellabunt? ad quam refugium habebunt? ipsa enim Athanasium: ipsa omnes catholicos suscipit, fouet, defendit, & proprijs sedibus pulsos restituit. hæc ille.

¶ Quintò. Potestatem cuiuscunq; vicarij nemo potest restringere aut ampliare, nisi principalis, cuius est vicarius: sed Papa est vicarius Iesu Christi, eius vices gerens in terris, ergo huiusmodi vicarij potestatē nemo nisi Christus, cuius vicarius est, potest restringere, diminuere, mutare, aut etiam ampliare. Consequentia est bona, & præmissæ patent.

Sed si quis aduersariorū vellet dicere ad ista, sicut multos sequentes doctrinam cuiusdam Iarson audiuimus dicere cùm Basileæ essemus: quòd etsi potestas Papæ per nullos homines tolli possit, aut diminui: possent tamē patres in cōcilio congregati executionē potestatis illius impedire, aut restringere, aut sic regulare, vt non valeat exire in actum, nisi vt ei per concilium generale fuerit dictatū. Taliter respondens (iudicio nostro) malè respondet: imò videtur insipienter loqui: cùm videatur aut oppositionem in obiecto, aut vocis ignorātiam implicare. Quod sic patet. Est enim iurisdictio, vt aliàs in. 1. libr. diximus, potestas ius dicendi, siue iudicandi, & exequendi. Similiter plena & totalis iurisdictio est tota plena & perfecta potestas iudicandi, & iudicatum exequendi: aliàs non est plena & perfecta. Vnde dicere ꝙ aliquis habeat iurisdictionem, ita tamen, ꝙ non possit iudicare & exequi etiam si vellet, est dicere, ꝙ habeat potestatem indicandi, & non possit indicare, quod est habere potestatem & non habere. Similiter habere totam plenā & perfectam potestatem iurisdictonis, & non habere totum plenum & perfectū exercitium, ita ꝙ nō esset validum omne quod iuxta potestatem sibi datā facere vellet, est dicere habere plenam potestatem & perfectam iudicandi vel alia faciendi, & tamen non posse illa facere nec perfectè nec totaliter, quod est habere plenam & non plenam: quod est manifestè contradictio. Præterea ꝙ præfata responsio nullius sit roboris & valoris, patet: quia sicut tollere potestatem aliquam nō potest nisi potestas superior: ita nec restringere aut impedire de iure exercitium illius potest, nisi superior potestas. Cū ergo fide tenendū sit, vt diximus, ꝙ potestas Papæ sit suprema in ecclesia, nulli dubiū, ꝙ sicut nulla quorūcūq; potestas ecclesiastica potest tollere potestatem Papæ: ita non possit impedire, aut restringere exercitium eius. Sed de his in. 3. libr. vbi de concilijs vniuersalibus & eorum authoritate agendum est, pleniùs (domino adiuuante) dicemus.

¶ De errore quorundam aduersariorum dicentiū Papam non habere jurisdictionem coactiuam super fideles, & rationibus eorum. Cap. XLV.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Error quorundam aduersariorum & eorum decem rationes, qui dicunt Papam non habere iurisdictionem coactiuam super fideles.*

Verunt quidã hæretici homines perditissimi, qui intãtum veritati apostolici principatus & ecclesię sanctæ honori detrahere præsumpserũt, vt affirmare nõ vererentur Romanum pontificem, aliosq; ecclesiæ prælatos nullam coactiuam iurisdictionem super alios habere fideles, nisi imperator concederet: dicentes prælatorum ecclesiæ principatum ex institutione Christi in administratione & seruitio consistere aliorũ, & non in coactiua iurisdictione. Quem errorem damnatissimum multipliciter confirmare nituntur: quorum motiua, vt deducit Ockam in dialogo suo. sunt quæ sequuntur. ¶ Primò sic. Dicitur Matth. 20. Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: non ita erit inter vos: sed quicunq; voluerit inter vos esse maior, erit vester seruus.

Argumẽtũ primum qđ cum sequentibus soluetur. c. 47.

1 Ex quibus verbis dicunt dari intelligi, ꝙ maioritas, & primitas illius, qui est maior, & primus inter omnes fideles, in ministrando & seruiẽdo consistit. Cùm ergo papa sit maior & primus inter omnes Christianos, sua maioritas in ministrãdo & seruiendo tantùm consistit, & per consequens nullam iurisdictionẽ coactiuam super alios habet: cùm illa omnibus ecclesiæ, prælatis videatur interdicta. ¶ Secundò sic. Papa non habet maiorem iurisdictionẽ coactiuam, quàm habuit Christus, cuius est vicarius: sed Christus inquantum homo mortalis nõ habuit iurisdictionẽ coactiuam. Tum, quia iurisdictio coactiua sine diuitijs aut sine adiutorio diuitias habẽtium exerceri nõ potest, quas Christus nõ habuit. Tum, quia ipso teste ministrare venit, non ministrari: ergo non venit coactiuam iurisdictionem exercere: ergo eam non habuit: ergo nec per consequens eius vicarius habet.

Secũdum.

¶ Tertio sic authoritate Origeñ. qui super illud Matth. 20. Reges gentium, &c. sic ait. Scitis quia principes gentium dominantur eorum, id est, non contenti tantùm regere suos subditos, violenter eis dominari nituntur: inter vos autem, qui estis mei, non erunt hæc: quoniã omnia carnalia in necessitate sunt posita, spiritualia autem in volũtate. Sic & qui principes sunt spirituales, id est, prælati, principatus eorum in dilectione penitus debet esse, non in timore. Ex quibus verbis datur intelligi (inquiunt) ꝙ totus principatus prælatorum ecclesiæ, & per consequens summi pontificis, in voluntate, & dilectione, & nõ in timore debet consistere: ergo diligi debent, non timeri. Qui autem iurisdictione coactiua vtuntur, à malis timentur. teste Apostolo, qui ait. Si autem malè feceritis, timete scilicet potestatem prælati. ergo prælati ecclesiarum iurisdictione coactiua vti non debent.

Tertium.

Rom. 13.

¶ Quartò ad idem inducunt Chrysostomum, qui ita super eundem locum ait. Principes mundi ideo sunt, vt dominentur minoribus suis, & eos seruituti subijciant, & expolient, & vsq; ad mortem eis vtantur ad suam vtilitatẽ & gloriam. Principes autem ecclesiæ fiunt vt seruiãt minoribus: & ministrent eis quæcunq; acceperint à Christo: vt suas vtilitates negligant, & illorum procurent. Ex quibus verbis (inquiunt) patet distinctio inter principes seculares & ecclesiarum: quia principes seculares suis subditis dominãtur: principes autem ecclesiæ minoribus suis seruiunt, & ministrant: ergo in eis iurisdictionem coactiuam exercere non valent.

Quartum.

¶ Quintò inducunt ad idẽ beatũ Ambro. qui vt recitatur. 23. q. 8. c. conuenior. ait sic. Dolere potero: gemere potero aduersus arma: milites cohortesq; lachrymæ meæ sunt mea arma: talia enim sunt instrumenta sacerdotis: aliter nec debeo nec possũ resistere. Ex quibus verbis (inquiunt) habetur, ꝙ sacerdos orationibus & lachrymis debet malis resistere, & non per potẽtiam temporalem: & per consequens, non habet iurisdictionem coactiuam.

Quintum.

¶ Sextò inducunt beatum Chryso. qui in libro suo dialogorũ, qui de dignitate sacerdotali intitulatur. lib. 2. c. 3. super id Apostoli. 2. Corin. 1. Non dominantur fidei vestræ. ita dicit. Hi qui foris sunt iudices malignos cùm subdiderint, ostendunt in eis plurimam potestatem, & inuitos eos à priorum prauitate morum compescunt: in ecclesia verò non coactum, sed acquiescẽtem oportet ad meliora conuerti: quia nec nobis à legibus data est talis potestas, ꝙ authoritate sententiæ homines cohibeamus à delictis. Clariùs (inquiunt) dici non posset, quòd ecclesia non habeat iurisdictionem coactiuam: cùm in ecclesia nullus ad meliora debeat cogi, nec aliquis debeat cohiberi per iudicialem sententiam à delictis.

Sextum.

¶ Septimò sic. Ad habentem iurisdictionem coactiuam spectat negotijs secularibus implicari: quia

Septimum.

quia ad ipsum pertinet contentiones,& lites dirimere:Contentiones autē,& lites, & rixæ inter negotia secularia computantur, extra ne cle.vel mo.secu.nego.se immisc.c.1. sed ad summum pontificem non pertinet secularibus negotijs implicari. teste Apostolo. qui ait. Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus. Ergo ad summū pontificem non pertinet iurisdictio coactiua. ¶Octauo sic. Papa nō habet iurisdictionem maiorem, quàm beatus Petrus:sed beatus Petrus & alij Apostoli iurisdictionem coactiuam à Christo minimè receperunt: ergo nec papa habet iurisdictionem coactiuam ex ordinatione Christi. Maior est manifesta. Minor probatur authoritate beati Bernardi, qui in lib. ad Eugenium papam.inquit. Non monstrabunt puto, qui hoc dicerent, vbinā quispiam Apostolorum iudex sederit hominū. Et parum pòst. Stetisse nanq; lego Apostolos iudicandos: sedisse iudicantes non lego: etiam illud non fuit. Ex quibus verbis datur intelligi, quòd Apostoli iudices hominum nō fuerunt: ergo beatus Petrus iurisdictionem coactiuam non habuit. ¶Nonò hoc, quòd Apostoli hominum iudices non fuerunt, beatus Grego. sentire videtur: qui tractans illa verba. Secularia iudicia si habueritis. in moralibus ita dicit. Hi terrenas causas examinent, qui exteriorū rerum sapiētiam perceperunt. Qui autem spiritualibus dotati sunt, terrenis non debent negotijs implicari: vt dum non coguntur inferiora bona disponere, valeant bonis superioribus deseruire. Cū ergo Apostoli maximis bonis spiritualibus fuerint dotati, ipsi non fuerunt circa causas hominum & lites aliqualiter occupati. ¶Decimò hoc etiam glos. super illud ad Corinth. Secularia igitur iudicia. apertè sentire videtur. ait enim contemptibiles enim, id est, aliquos sapiētes: qui tamen sunt minoris meriti, cōstituite ad iudicandum. Apostoli enim circumeuntes, talibus non vacabant. Sapientes ergo, qui in locis consistebant, fideles & sancti: non qui hac atq; illac propter euangeliū discurrebāt, negotiorum examinatores esse voluit. Quibus verbis (inquiunt) ostenditur, ꝙ Apostoli causis hominum terminandis minimè insistebant. Ex quo infertur, quòd non acceperant iurisdictionem à Christo coactiuā: quia omne officium iniunctum eis à Christo diligentißimè perfecerunt.

1. Ad Timo. 2. — *Octauum.* — *Nonum.* — *Decimum.*

¶In quo improbatur error præfatus. Cap. XLVI.

SVMMARIVM.

1 *Error eorum, qui dicunt prælatos ex Christi ordinatione non habere super fideles iurisdictionem coactiuam, multipliciter improbatur. Et papalis potestas quā, & unde habeat iurisdictionem coactiuam ostenditur.*

2 *Error pestifer eorum, qui dicunt iurisdictionem coactiuam, quæ est penes ecclesiam, ex concessione imperatoris pendere, confutatur.*

1

Vàm damnatißimè errent præfati aduersarij, dicentes tam Romanum pōtificem, quàm alios ecclesiæ prælatos nullam ex Christi ordinatione habere iurisdictionem coactiuam, sed ex concessione imperatoris, facilè ostendimus. Ostendimus autem imprimis falsitatem & errorem primæ partis, in qua dicunt, prælatos ex Christi ordinatione non habere super fideles iurisdictionē coactiuam. Secundò errorem secundæ partis, in qua dicūt, ꝙ huiusmodi iurisdictionem coactiuam prælati habuerunt ab imperatore, siue à seculari potestate. ¶Prima autem pars ostenditur erronea multipliciter. Primò authoritate sacræ scripturæ. Secundò authoritate sacrorum conciliorum. Tertio diffinitione Apostolicæ sedis. Quartò sanctorum doctorum testimonio. Quintò rationibus. ¶Imprimis autem sacræ scripturæ authoritate erronea pars illa ostendit. Primò ex illo, qđ Christus Petro & in Petro successoribus suis, cūctisq; ecclesiæ prælatis ait. Tibi dabo claues regni cælorū. Claues dicit in plurali: qa scilicet, vt est doctrina communis sancto rum, tam clauem in foro conscientiæ, quàm in foro exterioris iudicij. Vnde ait glo. interli. id est, præsentis iudicij potestatē. Et sequitur. Quodcunq; ligaueris super terram siue in foro conscientiæ siue exterioris iudicij, ligatum erit & in cælis. Cùm autem non tantùm volūtarij ligentur, sed etiam inuiti, manifestum est, ꝙ in clauibus datis Petro, & in eo suis successoribus, intelligatur data iurisdictio coactiua. ¶Secundò improbatur præfatus error ex illo Mat. 18. vbi habetur. Si autem peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum. Et infrà. Si autem te non audierit, dic ecclesiæ: si autē ecclesiam non

Ostēdit duo principaliter. — *Primum.* — 2 — *Matth. 16.*

non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis. glo. vinculo anathematis. super terram erunt ligata & in cælo, &c. vbi Hieron. in glo. ait. Potestatem tribuit Apostolis, vt sciāt qui à talibus damnantur, humanam sententiam diuina sententia roborari. Cæterùm Aposto
1. Cor. 6. lus reprehēdens Corinthios, q contēptis fidelibus coram infidelibus iudicibus litigassent, ad probandum, q de rebus secularibus & terrenis iudicādi potestas esset apud ecclesiam, inquit. Nescitis quoniam angelos iudicabimus? quantò magis secularia. glo. i. de rebus seculi. Non est aūt dubium, quin talis damnatio pertineat ad iurisdictionē coactiuā: ergo Apostoli, & eorum successores ex Christi ordinatione coactiuam iurisdictionē habuerūt. ¶Tertiò idem ostendi potest ex illo Matth. 26. vbi de Petro dicitur, q exemit gladium suū, & percutiens seruū principis sacerdotum, amputauit auriculam eius. Per quod designatur apud Petrū futuram esse potestatem coactiuā ad correctionē. Vnde B. Greg. vt habetur in. c. si Petrus. 24. q. 1. inquit Tollit ergo Petrus aurē: quare Petrus? quia ipse est qui accepit claues regni cælorū. Ille enim condēnat qui & absoluit: qm̄ ligādi & soluēdi idē adeptus est potestatē. Tollit aūt aurem malè audientis: tollit autē gladio spirituali aurē interiorē malè intelligentis. ¶Quartò idē colligit ex illo Lucæ. 22. vbi Apl̄s dicētibus, Ecce duo gladij hic. respōdit dn̄s: satis est. Vbi cùm p gladios duos mysticè intelligātur duę potestates, spiritualis. s. & temporalis, vt beatus Bernardus lib. de cōsideratione ad Eugenium papā exponit: quas apud Romanum pontificem aliquo modo residere dicit, manifestè datur intelligi Romanū pontificem ex Christi ordinatiōe iurisdictionē coactiuam, quæ p gladios designatur, habere. ¶Quintò erroris præfati ostēditur stultitia ex illo, qd
Iohann. ult. dn̄s ait Petro. Pasce oues meas. vbi officium pastoris cōmittit beato Petro: quod officiū planissimum est non posse bene agi sine iurisdictione coactiua. cū glos. in eo loco dicat. Pascere oues, est credentes ne deficiant confortare, terrena subsidia si necesse est, subditis prouidere, exempla virtutum prębere, aduersarijs obsistere, peccantes corrigere. ¶Sextò idem ostenditur ex Apostolica doctrina. vn
1. Cor. 4. de Paulus inquit. In virga veniam ad vos: in charitate & spiritu mansuetudinis. vbi apertissimè se demonstrat habere iurisdictionem coactiuā. Vnde in sequenti. c. habetur, q Paulus fornicatorem quendam tradidit sathanæ in interitū carnis, vt spiritus eius saluus fiat. ex quo manifestè apparet, q Apostol⁹ iurisdictionē coactiuā habebat: & patet q non ab imperatore, qui infidelis erat. ergo à Deo. ¶Consequēter secūdò confutatur error præfatus ex gestis quasi omniū conciliorū vniuersaliū, & maximè illorū quatuor principaliū, in quibus dānati, excōmunicati, & à suis dignitatibus depositi legūtur plures hęretici: sicut in Nicæno Arrius: in Constātinopolitano Macedonius: in tertio, scilicet, Ephesino Nestorius: in quarto. s. Chalcedon. Eutices, vt in. c. canones. dist. 15. Et simili modo in alijs cōcilijs. Hoc aūt sancti patres minimè facere potuissent, nisi habuissent ex Christi ordinatione iurisdictionem coactiuā. ¶Præterea totus quintus liber decretaliū, q de pœnis intitulatur, manifestè ostēdit stultitiā erroris pręfati. ¶Tertiò erroris præfati temeritas ostenditur ex Apostolicę sedis, quę fidei magistra est, determinatiōe, quæ in Extrauagāti Ioh. 22. quę incipit. Licèt secūdùm doctrinā Apostoli. vbi Marsiliū de Padua & Iohan. de Ianduno præfati erroris & aliorū quorūdam authores reprobat, & condēnat. ¶Quartò præfatus error dānabilis ostenditur etiā ratione. Potestas spiritualis est maior, & Deo cōiunctior, q̄ secularis, vt superiùs circa finē primi libri multipliciter ostendimus: sed secularis potestas ad exercitiū officij sui habet iurisdictionem annexam coactiuā. est enim Dei minister. ad Rom. 13. ergo etiam potestas spūalis, cùm eius minister sit, etiā vices eius gerēs pariter ad exercitiū eorum, quæ ad officiū ei iniūctū pertinēt, necessariò habet modo sibi conuenienti annexā iurisdictionem coactiuā. vnde Ecclesiastici. 10. dicitur. Iudex sapiēs iudicabit populū suum. ergo etiā potestas spūalis. Consequētia est manifesta. ¶Secūdò sic. De ratione cuiuscūq; perfecti principatus est habere iurisdictionē coactiuā: sed principatus ecclesiasticus est maximè perfectus: vnde cōparatur Soli, iuxta. c. solitæ. extra de ma. & ob. ergo principatus ecclesiasticus habet iurisdictionē coactiuā. Consequentia est bona. Maior est Arist. 4. Ethi. Cùm eñ sermones persuasiui qualicūq; ratione fulciti non sint semper potētes mouere subditos ad bonū, quod est principalis intentio boni principis, necessariū est, vt apud principē sit iurisdictio coactiua, qua per pœnas faciat, quod persuasionibus nō potuit. Hinc est, q legis, (vt dicit Isido. li. ety. & habetur in decreto dist. 3. ois autem lex) nō solùm est imperare, vetare, permittere, sed etiā punire. Et

Q hoc

hoc sufficiat de improbatione primæ partis
Secundum præfati erroris.¶Secunda vero pars, in qua
principale. præfati pestiferi, aut damnatissimi aduersarij
2 dicunt, ꝙ iurisdictio coactiua, quæ apud ec-
clesiã est, ex cõcessione imperatoris sit, patet
luce clarius erroneũ esse. Primò ex dictis iam
supra in reprobatione primæ partis erroris
præfati. Cõstat enim beatũ Petrum pro se &
suis successoribus à Christo primatũ suscepis
se: ergo ab eo, scilicet Christo iurisdictionem
habuit, & habẽt eius successores, & nõ ab ali-
quo alio. Consequẽtia est manifesta. Antece
dens nõ modò ex dictis patet, sed etiã suprà
ex.c.31. ¶Secũdò idẽ ostenditur ex antiqui
tate ecclesiastici principatus sic arguẽdo. Pri
matus ecclesiasticus etiam cum iurisdictione
coactiua præcessit multo tempore imperato
res catholicos: ergo sequitur, ꝙ ipse in iurisdi
ctione coactiua, quã habet, non dependet ab
imperatoribus. Consequẽtia est manifesta:
cùm prius non depẽdeat à posteriori: nisi ad
uersarius tanta caligaret cæcitate, vt ab impe
ratoribus etiã infidelibus, quales oẽs fuerunt
(fuerũt enim duo Philippi pater & filius) sed
nõ à parte Christiani, vt dicit Eutropius, vsq;
ad Constãtinum magnũ diceret Romanum
pontificem suscepisse principatum. ¶Tertiò
ostenditur sic. Nobilius & perfectius nõ reci
pit à minùs nobili & minùs pfecto perfectio
nẽ potestatis & virtutis suæ. vt enim ait Ari-
sto.3.de anima. & Aug. super Gene. agẽs no-
bilius est & præstantius passo. Sed principa-
tus ecclesiasticus est multò nobilior ac perfe
ctior q̃ secularis: quãto, scilicet anima corpo
re, vt dicit Hugo de sancto Victo. quantò sol
luna, vt dicit Innocẽtius in proximè allega-
to.c. solitæ. quãto aurũ plũbo, vt ait Ambro.
in.c. duo quippe. distin.96. Ergo nullo modo
est dicẽdum, sed tanq̃ falsum, & erroneũ abij-
ciendum est, ꝙ iurisdictio coactiua papæ &
prælatorum ecclesiæ depẽdeat ab imperato-
re. ¶Quartò sic. Ab illo, à quo alicui cõmitti-
tur aliquod officium, cõmittũtur ea, sine qui
bus officium agi nõ potest: sed à Christo, &
non ab imperatore cõmissum est Petro & e-
ius successoribus pastorale officium, & cura
totius populi Christiani, ac regimen, vt suprà
ostẽsum est: Ergo necesse est dicere, ꝙ à Chri
sto, & non ab imperatore terreno, aut ab ali-
qua terrena potestate habet iurisdictionẽ Ro
manus pontifex coactiuã. Quintò sic. Impe-
ratores legũtur puniti, vtpote excõmunica-
ti, & priuati dignitate à Romanis pontifici-
bus: imò etiã ab alijs minoribus ecclesiæ præ
latis. Ergo iurisdictio coactiua Romani põti

ficis & aliorũ prælatorũ ecclesiæ nõ depẽdet
ab imperatoribus, siue ab aliqua alia terrena po
testate. Cõsequẽtia est clarissima. Antecedẽs
licèt pateat ex multis historijs, quę notæ sũt,
nihilominus probatur per illud, quod Gela-
sius papa in.c. duo quippe. dist.96. dicit: vbi
ad imperatorẽ Anastasium scribens ita inqt.
Duo quippe sunt imperator Auguste, quib⁹
principaliter hic mundus regitur: authoritas
sacra pontificũ, & regalis potestas: in quibus
tantò grauius est põdus sacerdotum, quantò
& pro ipsis regibus in vltimo reddituri sunt
examine rationẽ. Et post pauca. Nosti itaq;
inter hæc & illorum te pendere iudicio, nõ il
los ad tuã redigi volũtatem: talibus igitur in-
stitutis, talibusq; fulti authoritatib⁹ pluresq;
pontificum, alij reges, alij imperatores excõ-
municarũt. Nam si speciale aliquod de perso
nis principum requiratur exemplum, beatus
Innocẽtius papa Archadium imperatorem,
quia cõsensit vt sanctus Chrysostomus à sua
sede pelleretur, excõmunicauit. Beatus Am-
brosius licèt sanctus, non tamen vniuersalis
ecclesiæ episcopus, pro culpa, quæ alijs sacer
dotibus non adeò grauis videbatur, Theodo
sium magnũ imperatorem excõmunicãs, ab
ecclesia exclusit. Manifestè ergo patet stulti
tia præfati erroris in vtraq; sui parte.

¶ In quo respondetur ad obiectiones aduersariorum suprapositas. Cap. XLVII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones factæ contra id quod dictum est de iurisdictione coactiua, quæ est penes ecclesiam, diluuntur.*

Mprobato errore præfato-
rum hominũ perditorũ, iam
respõdendum restat eorum
obiectionibus. ¶Ad primã, *Ad primum*
quæ sumitur ex illo Matth. *argu.c.45.*
20. Scitis q̃a principes, &c. 1
respondetur: ꝙ authoritas illa nihil facit pro
aduersarijs. Non enĩ bene ac rectè intelligũt
illam, sed deficiũt in duobus. Primò quidem
in hoc: quia non est verũ, vt prætendunt, ꝙ
in verbis præfatis dominus omnẽ domina-
tum siue principatũ interdixerit Apostolis:
nec per consequens simpliciter omnẽ iurisdi-
ctionẽ coactiuã: cùm Christus legatur dixis-
se

ſe Petro : Super plebem meam principem te
cõſtitui.& de Apoſtolis dicatur pſal.44.Cõ-
ſtitues eos principes ſuper omnẽ terram. ſed
tantũ dominatum,& iuriſdictionẽ,qua gen-
tiles & homiues mundani vtuntur in ſubdi-
tos ſuos,in ſeruitutem eos redigẽdo , & eorũ
vita abutẽdo ad ſuas vtilitates & gloriam: ſi-
cut pleniùs explanauimus in ſuperioribus.c.
12.reſpondendo ad hanc obiectionem. Secũ
dò deficiunt aduerſarij in hoc : quia admini-
ſtratio illa , ad quam eccleſiæ maiores depu-
tantur,non eſt; vt ipſi prætendunt, admini-
ſtratio , qua ſeruus adminiſtrat domino ſuo,
aut frater fratri ſuo:ſed qua dominus & præ-
ſidens intẽdit commoditatibus ſubditorum,
qua medicus intendit ſaluti infirmãtium, pa
ter correctioui filiorum, paſtor curæ gregis,
rector regimini populi , & gubernator nauis
directioni. Huiuſmodi autem adminiſtratio
non excludit iuriſdictionem coactiuã in mi-
niſtris ſupra eos,quib9 adminiſtratur, vt præ
fati hæretici fatuè imaginãtur,ſed potiùs in-
cludit. Vude patet, ꝙ authoritas illa catholi-
Ad ſecundũ cè intellecta non facit pro aduerſarijs. ¶ Ad
ſecundã reſpõdetur negando minorem tanꝗ
falſam,imò hæreticam,cùm de Chriſto dica-
Eſa.33. tur.Ipſe dñs noſter, iudex noſter,legifer no-
ſter,& rex noſter.quæ abſq; iuriſdictiõe coa
ctiua nõ vidẽtur poſſe prædicari de Chriſto.
Matth. ult. Cæterùm ipſe Chriſtus ait. Data eſt mihi o-
mnis poteſtas in cælo & in terra. Præterea
quomodo iuriſdictionem coactiuã dediſſet
Apoſtolis.Matth.18.dicit.Quæcunq; alliga
ueritis,&c.niſi ipſe habuiſſet? Et ad probatio
nem cùm primò dicitur,ꝙ iuriſdictio coacti-
ua ſine diuitijs exerceri non poteſt:reſponde
tur,ꝙ hoc ſit falſum,& ſtultè dictũ:ſicut ma-
nifeſtum eſt de iuriſdictione coactiua ſpiri-
tuali, quæ exercetur conuenientiſsimè à quo-
libet prælato quantumcunq; diuitijs careat:
quicquid ſit de iuriſdictione ſeculari coacti-
ua, quæ armorũ potẽtia quandoq; executio
ni mandatur. ¶ Ad id autẽ quod ſecundò di-
citur,ꝙ Chriſtus venit miniſtrare non mini-
ſtrari:iam in prima reſpõſione reſpondimus
hoc inſipienter eſſe dictum:quoniã huiuſmo
di miniſtratio Chriſti non euacuabat iuriſ-
dictionem coactiuã in Chriſto: ſicut nec , vt
dictum eſt,in Apoſtolis: quoniam huiuſmo
di adminiſtratio erat ſicut maioris , & dñi,&
magiſtri ergà diſcipulos & ſeruos eius:ſecun
Iohan. 13. dùm illud. Vos vocatis me magiſter & domi
ne,& bene dicitis:ſum etenim. Et iterũ.Quẽ-
admodum bene feci & vos faciatis:nõ eſt ſer
uus maior domino ſuo:nec apoſtolus maior

eſt eo, qui miſit eum. ¶Quod verò tertiò in-
ducitur,ꝙ Chriſtus iuriſdictionẽ coactiuã ne
quaquã exercuit,falſum eſt. Quod patet ex
multis.Primò iu eo, ꝙ Chriſtus nõ modò cõ
ſilia,ſed præcepta dedit tam circa ſacramẽta,
quàm circa cõuerſationem vitæ.Circa ſacra-
mẽta inquit.Niſi quis renatus fuerit ex aqua *Iohan. 3.*
& Spiritu ſancto, non põt introire in regnũ
Dei.De ſacramento eucharistiæ.Niſi mãdu- *Iohan. 6.*
caueritis carnem filij hominis,& biberitis e-
ius ſanguinem,non habebitis vitam in vobis.
De ſacramento pœnitentiæ ait.Pœnitẽtiam *Matth. 4.*
agite,appropinquabit regnũ cælorum. Cir-
ca conuerſationem vitæ ait. Hoc eſt præce- *Iohan. 15.*
ptum meum vt diligatis inuicem ſicut dilexi
vos:& ſimilia. Præcipere autem non eſt niſi
habẽtis iuriſdictionem coactiuam. quoniam
vt inquit Grego.& habetur iu.c.quod præci
pitur. 14. q. 2. Quod præcipitur,imperatur:
quod imperatur,neceſſe eſt fieri:ſi verò non
fiat,pœnam habet: vbi conſilium datur,offe
rentis arbitriũ eſt:vbi præceptum,neceſsitas
ſeruientis. Et Auguſtinus in ſermone domini
in mõte. Quiſquis præceptis non obtẽperat,
reus eſt & debitor pœnæ. Tum ſecũdò iuriſ-
dictionẽ coactiuã exercuit, cùm adiecit pœ-
nas æternę dãnationis non obediẽtibus præ
ceptis & inſtitutis ſuis : ſicut patet ſuperiùs.
quod maximè ſpectat ad iuriſdictonẽ coacti
uam. Tum tertiò etiã iuriſdictionẽ coactiuã
exercuit , cùm Chriſtus vendẽtes de tẽplo &
ementes violẽter eiecit:vt legitur Matth. 21.
& Iohan. 2. Super quo verbo beatus Grego.
25.moral.ita loquitur:quod plurimùm per-
cutit ſtultum intellectũ aduerſariorum. Nec
fruſtra per ſemetipſum Deus æs nũmulario-
rum fudit, & cathedras vendentium colũbas
euertit:quia nimirum ſignans,per magiſtros
quidem iudicat vitam plebium , ſed per ſe-
ipſum examinat magiſtrũ. ¶ Ad tertiã obie- *Ad tertium*
ctionẽ, quæ ſumitur ex authoritate Origeñ:
reſpondetur,ꝙ Origeñ.non vult ſecludere iu
riſdictionẽ coactiuam à prælatis eccleſiæ:ſed
per hoc tantùm vult , quod etiam alij dicunt
doctores ſancti,vt Augu. Iſidorus,& Bernar-
dus,ꝙ prælati ſpirituales debent velle plus di
ligi,ꝗ timeri. Hoc autem patet:quoniam per
ſolam manſuetudinem & beneuolentiã ſine
correctiõe diſciplinæ nulla reſpublica in hac
mortali vita perfectè gubernari poſsit. Nam
vt inquit Greg. in moral. & habetur in.c.di-
ſciplina.diſt.45. diſciplina , vel miſericordia
multum deſtituitur , ſi vua ſine altera tenea-
tur. Sed circa ſubditos ineſſe debet rectorib9
& iuſtè conſulens miſericordia, & piè ſæuiẽs

 diſcipli-

Ad quartũ. disciplina:& multa ibi ad propositum.¶ Ad
quartã obiectionẽ patet respõsio ex prima ré
spõsione. Dicimus eñ,ꝙ non sit verum,ꝙ B.
Chryso. secludat oẽm iurisdictionẽ coactiuã
à prælatus ecclesiæ,cũ ipse dicat sup Matt. Ita
se debet exhibere prelatus,vt possit ridens ti
meri,& iratus amari. sed excludit quẽadmo-
dum Christus iurisdictionẽ illã coactiuã ty-
rannicã,quo principes gentiũ vtũtur in sub-
ditos:qa,vt superiùs diximus,talis non decet
prælatos ecclesiæ. Vnde differẽtia inter prin
cipes ecclesiasticos & seculares nõ est penes
habere et nõ habere iurisdictionem coactiuã,
vt falsè aduersarij somniãt: sed penes habere
& non habere jurisdictionẽ coactiuã tyranni
Ad quintũ. cam:sicut suprà explanauimus.¶ Ad quintã,
quæ est B. Ambrosij in. c. conuenior. 23.q.8.
respõdetur,ꝙ bene intellecta conformiter ad
alia dicta eiusdẽ doctoris parum facit ad pro
positũ aduersariorum:quoniã licèt potentia
armorũ, & in propria persona non cõgruat
sacerdotibus resistere inuadẽtibus bona ec-
clesiastica: cum ecclesia corporalia nesciat ar
ma,vt in ca.porrò.16.q.3. dicit Iohan.papa:
non tamen propter hoc excluditur à sacer-
dotibus potentia siue iurisdictio coactiua spi
ritualis:cùm ipse beatus Ambrosius legatur,
vt suprà induximus excommunicasse Theo
dosiũ magnũ imperatorem. vt in. c. duo quip
pe.dist.96. quod facere non potuisset, si juris
Ad sextum. dictionem coactiuã nullam habuisset. ¶ Ad
sextam, quæ sumitur ex authoritate beati
Chrysostomi in lib. dialogorum suorum, re-
spondetur,ꝙ non facit ad propositum aduer
sariorum:quoniam Chrysostomus loquitur
de his, qui foris sunt:idest, qui nunquam fi-
dem Christi perceperunt, talibus enim non
est vis inferenda,sed sunt cum charitate inui-
tandi ad fidem,& morum correctionem: nõ
autem loquitur de his, qui iam fidem perce-
perunt: quoniam tales cogendi sunt retinere
fidem & religionem, quam semel receperũt,
votisq; firmauerunt. Vnde in concilio quar
to Toletano de Iudęis ita diffinitum legitur:
vt habetur in. a. de Iudæis. dist. 45. De Iudæis
aũt præcepit sancta synod⁹ nemini deinceps
ad credẽdũ vim inferre: cui eñ vult Deus mi
seretur,& quẽ vult indurat. Non eñ tales in-
uiti saluãdi sunt,sed volẽtes,vt integra sit for
ma iustitię. Sicut eñ homo ꝓpria arbitrij vo
lũtate serpẽti obediẽs perijt: sic vocãte se gra
tia Dei propria mẽtis cõuersione quisq; cre-
dendo saluatur. Ergo nõ vi,sed libera arbitrij
volũtate & facultate vt cõuertantur suaden-
di sunt,non potius impellendi. Qui autẽ iam
pridem fide semel imbuti sunt,quia iam con
stat eos sacramentis diuinis associatos, opor
tet vt fidem,quam susceperunt,tenere cogan
tur. hæc ibi. Ista est sententia Apostoli, cum
ait. Quid enim mihi est de his qui foris sunt, *1.Cor.5.*
id est extra ecclesiam,judicare? His enim,vt
dicit glo. potiùs blandiendum est. Nonne de
his qui intus sunt vos iudicatis? vbi glo. sic ha
bet. Intus, Id est, in ecclesia professione &
nomine:in his enim putredo secanda est. hęc
glo. Manifestum est autem,quòd hoc sine iu
risdictione fieri non potest: ergo Apostolus
præsupponit in ecclesia esse iurisdictionem
coactiuam. ¶ Ad septimam, quæ assumitur *Ad septimũ*
ex illo. 2. Timoth. 2. Nemo militans,&c. re-
spondetur negãdo maiorem: in qua dicitur,
quòd ad habẽtem iurisdictionem coactiuam
spectet implicari negotijs secularibus. Et ad
probationẽ cùm dicitur: quia ad ipsum per-
tinet contentiones & lites dirimere: respon-
detur,quòd probatio ista nihil valet:quoniã
dirimere contentiones & lites inter aliquos,
maximè ecclesiasticos,& de ecclesiasticis re-
bus,non est implicari negotijs secularibus.
Et cùm dicitur, quòd contentiones, & lites,
& rixæ inter negotia secularia computan-
tur. extra ne cleri. vel monac. secul. nego. se
immis. cap. 1. respondetur, quòd in præfato
cap. bene computantur inter negotia secula
ria amare contentiones,vel lites, non autem
lites dirimere. Magna certè est differentia
inter amare lites & contentiones, quod vitij
carnalitatis est: & dirimere lites,quod chari-
tatis est, vt de se patet. ¶ Ad octauam, quæ *Ad octauũ.*
accipitur de Bernardo,respondetur, quòd ni
hil facit ad propositum:quoniam beatus Ber
nardus loquitur de terrenis & secularibus
causis, atque tumultuosis litibus, istis enim
Apostoli non intendebant: non quia omni
potestate iurisdictiõis carerent,sed quia ma-
ioribus, scilicet prædicationi & orationi es-
sent intenti. Præterea si huiusmodi seculari-
bus iudicijs Apostoli non intenderent, sed
relinquerent huiusmodi curam hominibus
inferioribus, iuxta consilium Apostoli. Se- *1.Cor.6.*
cularia iudicia si habueritis, contemptibiles,
id est sapientes minoris meriti, qui sunt in ec-
clesia,constituite ad iudicandum. non pro-
pter hoc sequitur,ꝙ non fuerunt in alijs cau-
sis spiritualibus hominum iudices.¶ Ad no- *Ad nonum.*
nam obiectionem,quæ sumitur ex dicto bea
ti Gregorij. respõdetur. ꝙ in nullo fauet pro-
posito aduersariorũ. Quoniam licèt Grego.
dicat, ꝙ qui spiritualibus donis donati sunt,
non debeant negotijs secularibus implicari,
sed

ſed maximè ſuperioribus intendere: nou ta-
meu propter hoc negat tales habere iuriſdi-
ctionem coactiuam ſimpliciter. Quod clariſ-
ſimè apparet, ſi authoritas beati Gregorij ex
integro ponatur. ait enim ſic, vt habetur in
glo. 1. ad Corin. 6. Hi terrenas cauſas exami-
nent, qui exteriorũ rerum ſapientiam perce-
perunt: qui autem ſpiritualibus bonis ditati
ſunt, terrenis non debent negotijs implicari:
vt dum non coguntur inferiora bona diſpo-
nere, valeant bonis ſuperioribus deſeruire.
Sed tamen magnoperè cauendum eſt, vt hi,
qui bonis ſpiritualibus emicãt, nequaquam
proximorum infirmantium negotia fundi-
tùs deſerant: ſed hæc alijs, quibus dignũ eſt,
tractanda cõmittant, vel per ſe gerant. Hæc
ille. Ex quibus manifeſtè patet, ꝙ aduerſarij
contra ſe habent Gregorium, & non pro ſe.
Ad decimũ ¶ Ad vltimã obiectionẽ, quę ſumitur ex glo.
1. Cor. 6. reſpõdetur, ꝙ illa glo. in nullo fauet
aduerſarijs, ſicut ſuprà diximus de dicto bea
ti Greg. Licèt enim dicat glo. illa iuxta Apo
ſtolũ, ꝙ ad iudiciũ cauſarum ſeculariũ & ne-
gotiorum terrenorũ non maiores, qui maio-
ribus & ſpiritualibus intẽdere debebant, ſed
alij inferioris meriti inſtituendi ſunt, non tñ
excludit à prælatis eccleſiæ iuriſdictionẽ coa
ctiuã, quod eſt propoſitum aduerſariorũ, vt
patet manifeſtè. Ex quibus clariſsimè confu
tatur error Marſilij de Padua dãnatiſsimus,
dicẽtis, ꝙ nec Papa, nec etiã tota eccleſia ſi-
mul iuncta poteſt aliquem hominem punire
punitione coactiua, niſi cõcedat imperator.

¶ Quòd Romano Pontifici ab omnibus Christi fidelibus parendum ſit, & obediendum. Cap. XLVIII.

SVMMARIVM.

1 *Obedire q. debeat quilibet fidelis cuiuscunq; ſit dignitatis ſummo Pontifici, oſtenditur.*

2 *Obedientia quæ Pontifici ſummo debetur, q. in tribus conſiſtat, uidelicet in exhibitione reuerentiæ, in mandatorum ſuſceptione, & ſubiectione iudicij.*

3 *Obedientiam ſummo Pontifici ſubtrahentes, quas incurrant pœnas.*

Ex his, quæ de ſuperioritate autho
ritatis & vniuerſalitate Apoſtolici
principatus ſuper vniuerſam Chri
ſti eccleſiam expoſuimus, manife
ſtum habemus, ꝙ Romanus Pontifex cũctis
de orbe terrarũ fidelib⁹ ſiue magnis ſiue par-
uis cuiuſcũq; gradus aut conditionis exiſtãt,
iure diuino præcipere poſsit: ac ꝙ vniuerſitas
fideliũ eodẽ iure illi in omnibus licitis & ho-
neſtis ac iuſtis parendi habeat neceſsitatem.
Sicut enim actiones rerũ naturalium proce- 1
dunt ex potẽtijs naturalibus: ita etiam opera
tiones humanæ procedũt ex humana volun
tate. Oportuit autem in rebus naturalibus vt
ſuperiora mouerẽt inferiora ad ſuas actiones
per excellẽtiam naturalis virtutis cõllatæ di
uinitùs. Vnde etiã oportet in reb⁹ humanis,
ꝙ ſuperiores moueãt inferiores p ſuam volũ
tatem ex vi authoritatis diuinitus ordinatæ.
Mouere autem p rationem & volũtatem eſt
præcipere. Et ideo ſicut ex ipſo ordine natu-
rali diuinitùs inſtituto inferiora in rebus na-
turalibus neceſſe habent ſubdi motioni ſupe
riorũ: ita etiã in rebus humanis ex ordine iu-
ris naturalis & diuini tenẽtur inferiores ſuis
ſuperioribus obedire. Vnde Apoſtolus inqt.
Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete illis. Hebræ. ult.
Cùm autẽ Romanus Põtifex ſit pater patrũ,
& præpoſitus, & caput omniũ fideliũ: ſequi-
tur, ꝙ ab omnibus, q Chriſtiano nomine glo
riãtur, cuiuſcũq; conditionis, aut ſtatus exi-
ſtant, diuino iure obediẽtia ei debetur. Sicut
enim in maioribus eſt regẽdi & iubẽdi pote-
ſtas: ita in minoribus obſequendi neceſsitas:
vt in. c. cũ inferius. diſt. 2 11. Debetur autẽ hæc 2
obedientia ſummo Pontifici maximè in tri-
bus, in quibus cõſiſtit obediẽtia. iuxta nota- 3
ta in c. 1. diſt. 93. videlicet in exhibitione re-
uerentiæ, in mandatorũ ſuſceptione, & ſubie
ctiõe iudicij. Vnde beatus Cyrillus li. theſau-
rorum dicit: ꝙ Romano pontifici oẽs iure di
uino caput inclinãt, & primates mũdi tanꝗ
ipſi dño Ieſu Chriſto obediũt. Quocirca bea
tus Tho. in tracta. quẽ cõtra errores Græco-
rum edidit, dicit ſubeſſe Romano põtifici eſ-
ſe de neceſsitate ſalutis. Quod ſequẽtibus au-
thoritatibus probat. Dicit enim Cyrillus li.
theſaurorũ. Itaq; fratres mei ſi Chriſtum imi
tamur, vt ipſius oues vocẽ audiamus, manen
tes in eccleſia Petri: non inflemur vento ſu-
perbiæ, ne fortè tortuoſus ſerpẽs propter no
ſtram contẽtionem nos deijciat vt Euã olim
de paradiſo. Et Maximus in epiſtola orienta
libus directa dicit. Coadunatã, & fundatam
ſupra petrã cõfeſsionis Petri dicimus vniuer
ſalem eccleſiam ſecundũ diffinitionem ſalua
toris, in qua neceſſariò ſalutis animarum no
ſtrarũ eſt manere, & ei eſt obedire, ſuam ſer-
uantes fidem & cõfeſsionem. Hanc ſententiã

secutus papa Bonifacius in decretali sua. vnā sanctā, in fine dicit. Porrò subesset Romano pōtifici omni humanæ creaturæ declaramus & diffinimus esse de necessitate salutis. Diffinitio planè catholica, vt pote à diuina authoritate veniēs. Tantus nēpè honor legitur de diuina dignatione summo pōtifici esse cōcessus, vt quisquis ei nō obtemperaret, statim necaretur. vnde Deutero. 17. ita loquitur dñs. Qui aūt superbierit, nolēs obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat dño Deo tuo, decreto iudicis morietur homo ille, & auferetur malū de Israel: cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Vbi gl. ordinaria ita dicit. Christus, qui est sacerdos secūdum ordinem Melchisedech, vicarios sibi instituit, quib^9 ait: Qui vos audit, me audit: & q vos spernit, me spernit. Iure ergo dānationis sustinet sententiam, qui contēnit diuinitatis potētiam. hæc glo. Quātum aūt detestandum sit ac damnādum non obedire Romano pont. ex illo colligitur. 1. Reg. 15. vbi dicitur. Quoniā quasi peccatum ariolādi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. vbi gl. inquit. Sola obediētia est, quæ fidei meritū possidet: sine qua quisq; infidelis esse cōuincitur. Et B. Gregor. ad idem sic ait. Peccatū paganitatis incurrit, quisquis dum Christianum se esse asserit, sedi Apostolicæ obedire contēnit. Quocirca dicitur in. c. obediētiam. dist. 93. Obediētiam inferiores ex ordine superiorib^9 debent. Sūmo enim pōtifici ea debetur ab omnibus obediētia, vt nulli liceat ei cōmunicare, cui pro actibus suis ipse inimicus extiterit: nec in ecclesia esse potest, qui eius cathedrā deserit. hæc ibi. Ex quibus excluditur, vt inquit S. Tho. in. 4. lib. cōtra gētiles. error quorūdā, scilicet, Græcorum, præsumptuosus, q se subducere nitūtur ab obediētia & subiectiōe Petri, successorem eius Romanū pōtificem vniuersalis ecclesiæ pastorē non recognoscētes. Ex quibus etiā confunditur stultitia quorūdam aduersariorū Basiliēsium, qui verbo, opere, & factis practicare non sunt veriti, φ prælati, & clerici in synodo cōgregati, non tenerētur Romano pōtifici parere, aut obedire. Mira certè (iudicio nostro) & à seculis inaudita phantasia, φ oues eo φ in vnū locum cōuenerint, desināt subiectæ esse pastori: & pastor ipse & nomen pascēdi, & regēdi perdiderit authoritatem: & φ Romanus pōtifex cōgregatis in synodo prælatis subditis suis ipse minus habebat in eo authoritatis. Quis audiuit vnquam tale, φ dū filij, siue subditi, aut discipuli simul

Greg. in. c. si qui. dist. 81.

conueniūt, pater, prælatus, atq; magister omnium paternitatis, prælationis, & magisterij perdiderit dignitatē: filius, subditus, atque discipulus filiorū subditorū aut discipulorū omniū factus. Cæterùm cōfutatur tertiò falsitas imaginationis, q imaginātur licitū esse suspēdere aut subtrahere obediētiam quādoq; à vero & indubitato Romano pontifice, qui videtur esse similes illis, de quibus saluator inquit. Cæci sunt, & duces cæcorū. Planè huiusmodi suspēsio obediētię nullo modo videtur esse licita. Tum primò, quoniā apertè est contra naturalē & diuinā legē: vt ostendimus in c. superiori, in qua per hominē dispēsatio fieri non pōt. Præcipit aūt legislator Christus Iesus, de sedētibus super cathedrā etiā malis. Omnia quæcūq; dixerint vobis facite. Item dicit Apostolus. Obedite præpositis vestris, & subiacete illis. Secūdò talis obediētiæ subtractio est illicita, cū videatur esse sacrilega. Est enim diuinæ maiestatis offensiua, siue læsiua. Cùm em saluator rex regū dicat de vicarijs suis: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Profectò qui obedientiam subtrahit à vero & indubitato vicario Christi, læsor videtur maiestatis diuinæ. Tertiò talis suspēsio & subtractio est illicita, cùm sit cōtra iustitiam, cuius est reddere vnicuiq; quod suū est. Debent aūt inferiores obedientiam suis superioribus, vt est manifestū, & habetur in principio. dist. 93. vbi dicitur. Obedientiā aūt inferiores ex ordine superioribus debēt. Quartò est illicita, cū sapiat schisma. Separāt enim se tales ab Apostolica sede, siue à Romano pōtifice: à quo quisq; diuisus ab ecclesia est separatus, iuxta B. Cyprianū in. c. scire debes. 7. q. 1. & iuxta B. Hiero. in. c. hæc est fides. 24. q. 1. & iuxta papā Pelagiū in. c. schisma. 24. q. 1. Quintò talis subtractio vel suspēsio est illicita, cùm sit scādalosa, & mali exempli cæteris fidelibus. De cuius grauitate peccati ait dñs. Qui scādalizauerit vnū de pusillis istis minimis q in me credūt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundū maris. Sextò est illicita talis obediētiæ subtractio, quoniā est damnosa, & periculosa. Incurrūt enim tales subtrahētes obediētiam pœnas nō solùm spiritualem maledictionē, quam non obediētes patribus eorū, & subtrahentes illis honorem & reuerentiā, debitam incidūt: sed etiam pœnas & censuras iuris, quæ per sacros canones à sanctis patribus huiusmodi obedientiam subtrahentibus siue suspēdentibus inferuntur. De quibus in. c. non vos. 23. q. 5. & est canon

Matth. 15.

Matth. 23.

Hebre. vlt.

Lucæ. 10.

Matth. 18.

non Chalcedoneñ. cōcilij, qui à cōmunione seipsum suspēdit, & collectam facit, & altare constituit, & noluit vocāti episcopo consentire, & noluit eidē acquiescere atq; obedire, habet omnino dānari: nec vnquā vel cōmunione mereri, nec recipere eū posse honorē. hæc ibi. Item in. c. si inimicus. in. c. miratus. in c. qui cathedrā. dist. 93. Item in. c. nulli fas. distin. 19. vbi multa de huiusmodi. Vnde videtur, ꝙ sicut solùm propter hæresim papa accusari posset: ita propter solam hæresim, aut fautoriam, aut partitionē prohibitā posit ab eo obediētia subtrahi, vt est casus in. c. Anastasius. dist. 19. & confirmatur per. c. sacerdotes. 2. q. 7. in quo Clemens ita dicit. Sacerdotes, & reliqui ecclesiæ ministri, omnesq; plebes episcopos suos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiam si episcopi aliter (quod absit) agant, nisi in fide catholica errauerint. hæc ibi.

¶ In quo ponuntur obiectiones contra prædicta de obedientia debita Romano Pōtifici. Et respondetur eisdē. Cap. XLIX.

SVMMARIVM.

1 *Obediendum q. non sit Romano Pontifici obiectiones quatuor. Et ad eas responsio.*

2 *Obediendum in quibus sit Romano pontifici, & in quibus non, ostenditur.*

Duersarij obijciūt cōtra hoc quod dictum est, ꝙ ab omnibus Christi fidelibus cuiuscunq; status aut cōditionis existant, obediēdum sit Romano pontifici. ¶ Primò sic. *Argumentum primū.* Quilibet, qui tenetur alteri obedire, debet necessariò habere volūtatem præcipientis tanꝙ
1 regulam suæ actionis. Sed sola Dei voluntas, quæ semp est recta, est regula humanæ actionis. Ergo nullus tenetur obedire nisi Deo. ¶ Secūdò. *Secūdum.* Papa potest errare & deficere: iuxta ca. si papa. distin. 40. ergo non videtur, ꝙ ei sit ab omnibus obediēdum: sed solùm ei, qui errare, & deficere non posset. ¶ Tertiò sic. *Tertium.* Sicut lex vetus fuit figura nouæ legis: ita sacerdotium vetus figura sacerdotij euāgelici: sed sacerdotium vetus erat subiectū regiæ dignitati: ita ꝙ sacerdotes erant subiecti regibus, nō autem ecōuerso. In cuius signum dicitur. Exod. 19. sacerdotibus: ꝙ sunt regnum sacerdotale. vbi datur intelligi, ꝙ potestas regalis erat principalior: & sacerdotalis minor. Ergo videtur ꝙ summo pontifici, qui summus sacerdos dicitur, non teneantur obedire reges Christiani. ¶ Quartò sic. *Quartum.* Videtur ꝙ sit magis obediendū prælatis inferiorib⁹, ꝙ papæ. Probatur sic. Potestas immediata: magis influit ꝙ mediata, sed potestas inferior magis est immediata ꝙ superior, ergo videt ꝙ magis obediendū sit potestati inferiori, ꝙ supiori: & ita plus episcopo aut abbati, ꝙ papæ. ¶ Sed istis nō obstantibus, dicendum est sicut dictū est in præcedenti ca. ꝙ omnes Christiani cuiuscunq; conditionis aut status existant, tenentur obedire summo pontifici, & in his, in quibus obedire tenentur, priùs, & magis ꝙ cuiuscunq; alteri humanæ potestati, quod ex superioribus notum est: & ex responsionibus ad obiecta dandis luculentius fiet. ¶ Ad rationes ergo in oppositum est respondendum.

¶ Ad primam respondetur negando mino- *Ad primū.* rem, videlicet, ꝙ sola diuina voluntas sit regula humanæ actionis. Dicimus enim, ꝙ diuina voluntas est bene prima regula, qua regulantur omnes rationales voluntates: sunt tamen aliæ regulæ secūdariæ, secundùm ꝙ sunt causæ secundariæ mouētes inferiora: & hoc modo voluntas vnius hominis præcipientis potest esse quasi secunda regula voluntatis alterius obedientis. Vnde dicit Apostolus. *Hebræ. ult.* Obedite præpositis vestris, & subiacete illis. Quia dominus dicit de illis, Qui vos audit, me audit. Sicut autem inter secūdas causas mouentes est gradus: ita inter istas regulas secundarias inquantum vna magis primæ appropinquat, quàm alia secundum ordinem diuinitus institutum: cuiusmodi est volūtas summi pontificis, qui est vicarius principalis, & rector omnium fidelium: vnde ei sicut supremæ regulæ post diuinam parendum est ab omnibus. ¶ Ad secundam respōdetur negan- *Ad secūdū.* do consequentiam. Quoniam licèt ex hoc ꝙ papa posit aliquādo errare & præcipere nō non faciēda, bene sequatur, ꝙ ei in omnibus simpliciter obediēdum nō sit: non tñ ex hoc arguitur, aut sequitur, ꝙ cùm bene præcipit, nō sit ei ab omnibus obediēdum. Verùm ad sciendū in quibus obediēdum sit, & in qbus non: quia vt dicit Augu. & habetur in. c. non semp. 11. q. 3. nō semper malū est non obedire prælato: est notādum iuxta S. Tho. in. 2. 2. q. 104. art. 5. ꝙ dupliciter potest cōtingere, ꝙ 2
subditus suo superiori obedire non teneatur. Vno modo propter præceptū maioris pote

statis. Vnde Aug. & habetur in.c. qui resistit. 11.q.3. & in glo. ad Ro. 13. dicit sic ad propositũ. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Sed quid si ille iubeat quod nõ debet facere? Hic sanè contẽne potestatẽ: ipsos humanarũ legũ gradus aduerte, si aliqd iusserit curator: si tñ contra procõsul iubeat, non vtiq; contẽnis potestatẽ, sed eligis maiori seruire. Nec hinc debet minor irasci, si maior prælatus est. Rursus si aliquid procõsul iubeat, & aliud imperator, nunq̃ dubitatur, illo cõtempto, isti esse seruiẽdum. Ergo si aliud imperator aliud Deus iubeat, qd iudicatis? maior potestas Deus, contẽpto illo obtẽperandum est Deo. Idem habetur in.c. si Deus iubet. & in c. Iulianus. Et hoc est quod habetur Acto. 5. Obedire oportet Deo magis q̃ hominibus. Vbi ergo papa iuberet aliquid cõtrarium sacræ scripturæ, siue articulis fidei, aut veritati sacramẽtorum, aut mãdatis iuris naturalis siue diuini, ei obediẽdum nõ esset, sed talia præcipiens despiciẽdus est. Vnde Isido. & habetur in.c. si quis. 11.q.3. Si quis prohibeat nobis quod à dño præceptũ est: vel rursum imperat fieri quod dñs fieri prohibet, execrabilis sit omnibus qui diligũt Deũ. Et iterũ idem in sequẽti.c. is qui præest. Si præter volũtatẽ Dei, vel præter quod in sacris scripturis euidenter præcipitur, vel dicit, vel aliquid vobis imperat, tanq̃ falsus testis aut sacrilegus habeatur. hæc ille. Alio modo quis non tenetur suo superiori obedire, si aliquid ei præcipiat, in quo ei nõ subdatur. Dicit enim Seneca in 3. lib. de beneficijs. Errat si quis existimat seruitutem in totũ hominẽ descẽdere: pars eius melior excepta est: corpora obnoxia sunt, & ascripta sunt dñis: mens quidẽ est sui iuris: & ideo quæ pertinet ad interiorem motũ volũtatis homo non tenetur homini obedire, sed Deo solùm. Tenetur autem homo homini obedire in his quæ exteriùs per corpus sunt agenda: in quibusdã tamen secũdùm ea quæ ad naturã corporis pertinent homo homini obedire non tenetur, sed solũ Deo: quia oẽs homines natura sunt pares, putà in his, quæ pertinent ad corporis sustẽtationem, & ꝓlis generationem. Vnde non tenẽtur serui dñis, nec filij parentibus obedire de matrimonio contrahẽdo, vel virginitate seruanda, aut aliquo alio huiusmodi: sed in his quæ pertinent ad dispositionẽ actuũ et rerũ humanarũ tenetur subditus suo superiori obedire secũdùm rationẽ superioritatis: sicut miles duci exercitus in his quę pertinẽt ad bellũ: seruus dño in his quæ pertinẽt ad seruilia opera exequẽda: filius patri in his quæ pertinẽt ad disciplinã vitæ & curã domesticã: oẽs verò Christiani papæ in his quæ ad religionẽ Christianã, & ad cathedrã pertinẽt cõsona iuri diuino & naturali. ¶ Ad tertiã rationẽ respõdetur, ꝙ non est simile de sacerdotio veteris legis & nouæ. Cuius ratio est tã secũdùm S. Tho. in lib. quẽ fecit de rege & regno ad regẽ Cypri. 15. ca. q̃ secũdum Bonauẽturam in.4.c. in fin. dist. 24. quæ differentia est inter nouũ & vetus testamentũ: & inter cõparationem sacerdotis & regni. Quia eñ vetus testamẽtum erat adhuc carnaliũ, & carnaliter viuẽtiũ: ideo potestas secularis erat principalior, & sacerdotalis potestas erat minor. Et ideo signãter dicebatur in veteri lege, regnũ sacerdotale: quia sacerdotiũ pendebat ex regno. Sed ecõtra in noua dicitur. 1. Petr. 2. Regale sacerdotiũ: quia principalius est nũc sacerdotiũ, q̃ regnum: & potestas spũalis, q̃ temporalis, siue carnalis. sic eñ competebat statui gratiæ. Hæc dñs Bonauẽ. ¶ Ad quartã rationẽ respõdetur, ꝙ S. Tho. & dñs Bonauẽ. notãt in fine secũdi sentẽtiarũ, ꝙ potestas superior & inferior dupliciter se possunt habere. Aut ita, ꝙ inferior potestas ex toto oriatur à superiori: & tũc cùm virtus tota inferioris fundetur in virtute superioris, simpliciter in omnibus est magis obediẽdum superiori, q̃ inferiori. sicut etiã in natura libus: causa prima plus influit super causatũ causæ secũdæ, q̃ etiam ipsa causa secũda: vt in li. de causis dicit. Et sic se habet potestas Dei ad oẽm creatã potestatẽ. Sic etiã se habet potestas imperatoris ad potestatẽ proconsulis. Sic etiã se habet potestas papæ ad oẽm spiritualem potestatẽ in ecclesia: qã ab ipso papa gradus dignitatũ diuersi in ecclesia & disponuntur & ordinantur: vnde eius potestas est quoddã ecclesiæ fundamẽtum, vt patet Mat. 16. & ideo in omnibus magis tenemur obedire papæ q̃ episcopis, vel archiepiscopis, vel etiã monachus abbati absq; vlla distinctiõe. Potest iterũ potestas superior & inferior ita se habere, ꝙ ambæ oriãtur ex vna quadã suprema potestate, quæ vnã alteri subdit, secundùm ꝙ vult: & tunc vna non est superior altera, nisi in illis, in quibus vna supponitur alteri à suprema potestate: & in illis est tantũ magis obediẽdũ superiori, q̃ inferiori. Et hoc modo se habẽt potestas episcopi & archiepiscopi descẽdentes à papæ potestate. Et ita patet respõsio ad rõnẽ, Quod etiã dicebat, ꝙ potestas inferior esset magis immediata, falsũ est: sed potestas papæ cũ sit causa potestatis inferioris, cùm ab ea emanet & descẽdat, magis est

Ad tertium.

Ad quartũ.

est immediata, q̃ inferior, vt patet ex dictis. Vnde, vt sanct⁹ Thomas dicit in tractatu cōtra impugnātes religionē. Papa habet immediatā iurisdictionē in omnes christianos, qa Romana ecclesia nullis synodicis cōstitutionibus cæteris ꝑlata est ecclesijs, sed euāgelica voce dñi & saluatoris sui primatū obtinuit: vt habetur in decretis di. 2 2.c. quāuis. colligitur etiā in.c. per principalē. 9.q. vltima.

¶De errore dicentium, quòd nō sit obediendum statutis Papalibus. Cap. L.

SVMMARIVM.

1 *Papalibus statutis quō sit obediēdum, ostenditur.*

SAtis facilè intelligere ex iam dictis est, quàm lōgè à veritate & à statu salutis oberrent,
1 qui dicunt non esse obediendū statutis papalibus. Cōtra quod præter ea, quæ in superioribus dicta sunt, est Leo Papa, qui ita in.c. hoc. di. 1 1. ait. Hoc vestræ indicimus charitati, vt ab apostolicis institutis nulli vlteri⁹ recedatis excessu: quia inultū post hoc esse nō poterit, si quisquā apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas. Item est beatus Gre. in.c. præceptis. di. 1 2. ita dicēs. Præceptis apostolicis nō dura superbia resistatur: sed quia obedientiā, quæ à sancta Romana ecclesia & apostolica authoritate iussa sunt, salubriter impleātur, si eiusdē sanctę Dei ecclesię, quæ est caput nostrū, cōmunionē habere desideratis. Itē Pius Papa omnibus ecclesijs scribens sic inquit. Instruim⁹ vos apostolica authoritate omnes eadē seruare debere, quæ & nos seruam⁹: nec debetis à capite quoquo modo dissidere. Christ⁹ enim hāc apostolicā sedē omniū ecclesiarū caput esse præcepit, ipso dicēte principi Apostolorū Petro: Tu es Petrus, & sup hāc petrā ędificabo ecclesiā meā. &c. hęc ille. Itē ad idē est beat⁹ Calixt⁹ Papa, qui omnibus episcopis scribēs, ita ait in.c. nō decet. di. 1 2. Nō decet à capite mēbra dissidere, sed iuxta sacrę scripturę testimonium oia mēbra caput sequātur. Nulli enim dubiū est, ꝙ apostolica ecclesia mater sit omniū ecclesiarum, à cuius regulis nullatenus conuenit deuiare. hęc illę. Item in ca. si quis dogmata. 2 2.q. 2. Nicola⁹ Papa vniuersali synodo præsidēs ita ait. Si quis dogmata, mādata, interdicta, sanctiones, vel decreta ꝓ catholica fide & ecclesiastica disciplina ꝓ correctione imminētiū vel futurorū malorū à sedis apostolicæ præsule salubriter ꝓmulgata cōtēpserit, anathema sit. Præterea dicere, ꝙ fideles nō teneātur apostolicę sedis mādatis siue cōstitutis obedire, sit erroneū, siue hęreticū, patet: qa hoc ipso negāt Romanū ponti. esse caput, ac rectorē, siue pastorē ecclesię: quod, vt in superioribus mōstratū est, euāgelio cōtradicit, & per cōsequēs hæreticū. Vnde sanctus Tho. in probatione huius in tractatu cōtra impugnātes religionē. ait sic. Dicitur in decretis di. 2 2. in.c. omnes. Qui aūt Romanę ecclesię priuilegiū ab ipso summo omniū ecclesiarū capite traditū auferre conatur, hic proculdubiò in hęresim labitur. Et infrà. Fidē quidē violat, q aduersus illā agit, quę est mater fidei. Hoc autē priuilegiū Christ⁹ Romanę ecclesię cōtulit, vt omnes illi sicut Christo obediāt. Vnde Cyrillus lib. thesaurorū. Vt mēbra maneam⁹ in capite nostro apostolico throno Romanorū pontificū, à quo nostrū est quęrere quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum venerātes, ipsum rogātes pro omnib⁹: qm̄ ipsius solùm est reprehēdere, corrigere, statuere, disponere, soluere, & loco eī⁹ ligare, q ipsum ędificauit: & nulli alij quod suū est plenū, ipsi soli dedit, cui omnes iure diuino caput inclināt, & primatus mūdi tāquam ipsi dño Iesu Christo obediūt. Vnde patet, ꝙ quicunq; dicit nō esse obediendū in his quę per Papā instituūtur, in hęresim labit̄. Hęc sanctus Tho. Ex his manifestè patet, q̃ rationabiliter in cōcilio Cōstātiēsi dānatus fuit error ille Ioh. Hus, dicētis, ꝙ obediētia ecclesiastica est obediētia secūdū adinuētionē sacerdotū ecclesię, præter expressam authoritatē scripturæ.

¶De rationib⁹, propter quas successores Petri Romani pontificis magis per electionē, quàm per carnis successionem, aut institutionem prędecessoris ad pontificatum assumuntur. Cap. LI.

SVMMARIVM.

1 *Papa cur eligatur, & non succedat, nec instituatur à Papa adhuc viuente, ostenditur.*

QVàm conuenientißimũ fuerit, vt hi, q beato Petro ĩ põtificatu in ecclesia successuri erãt, per electionẽ & nõ per carnis succeßionẽ, aut institutionem prædecessoris assumerentur, ex multiplici capite colligere poßumus.

¶Primò hoc conuenientißimum fuit: quoniam sicut ait Apostolus ab Hebræ. 7. translato sacerdotio, necesse est, vt etiam legis trãslatio fiat: ita necesse fuit, vt etiã forma determinationis psonę in summo sacerdotij põtificatu trãsmutaretur. In sacerdotio aũt legali determinatio psonę assumẽdę ad põtificatũ fiebat p succeßionem originis, siue carnis: quoniã soli de stirpe Aarõ descẽdentes succedebãt Aarõ in põtificatu. sicut habetur Exo. 28. Decuit ergo, huiusmodi forma trãslato sacerdotio trãsferretur in aliã: vt iã nõ per carnis originẽ, sed per electionẽ assumptio fieret psonę ad põtificatũ. ¶Hinc est q dñs & saluator noster Iesus Christus sacerdos & põtifex summus nõ ex Leui, cui debebatur sacerdotiũ, sed ex Iuda, cui de sacerdotio nihil pertinebat, carnẽ assumpsit. Et hoc est quod Paulus Apostolus designat di. In quo enim hæc

Hebræ. 7. dicũtur. s. Christo Iesu de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit. Manifestũ est enim, q de Iuda ortus sit domin⁹ noster, in qua tribu nihil de sacerdotib⁹ Moyses locutus est. ¶Secũdò cõuenientißimè fuit, scilicet propter spiritalitatẽ euãgelici sacerdotij, cuius sanè principat⁹, qui summ⁹ est, nõ carni, sed vitæ merito debetur. Hãc rationẽ videt tãgere beat⁹ Hiero. in. c. Moyses. 8. q. 1. Moyses amicus Dei, cui facie ad faciẽ locutus est dñs: potuit vtiq; successores principat⁹ filios suos facere, & posteris propriã relinquere dignitatẽ sed extraneus ex alia tribu eligitur Iesus. s. Iosue, vt sciremus principatũ in populũ nõ deferẽdũ esse sanguine, sed vitę. ¶Tertiò huiusmodi cõuenientia colligitur ex vniuersalitate euãgelici sacerdotij. In hoc enim cùm nulla sit differẽtia tribuũ aut nationũ, sed vt dicit

Galat. 3. Apostol⁹. Quicũq; baptizati estis, Christũ induistis: nõ est Iudæus, nec Græcus, nõ est seruus, nec liber. Et ad Colo. 3. Vbi nõ gẽtilis & Iudæus, circũcisio & prępudiũ, barbar⁹ & scytha, seruus & liber, sed oia & in omnib⁹ Christus. Si autẽ per succeßionẽ carnis assumeretur põtifex, nũquã posset indifferẽter assumi de omni natione aliquis ad põtificatũ sacerdotalẽ euãgelicũ, sed de vna natione, aut tribu, quod vniuersalitati euangelici sacerdotij minimè cõueniret. ¶Quartò cõuenientia huius colligitur ex qualitate vitæ & sanctimoniæ quæ requirũtur in assumẽdo ad summũ põtificatũ. Oportet enim principẽ esse optimũ & perfectũ virtute. vt dicit. 2. ethico. & vt Hiero. habet super Leuit. & habetĩ in. c. licet. 8. q. 1. q qui præstãtior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminẽtior eligendus est. Per illã ergo viã melius est assumi vniuersalis ecclesiæ principẽ, per quã cõuenit meliorẽ inueniri. Sed huiusmodi via est electio, quę sequitur rationis maturã deliberationẽ: cùm sit cõclusio cõsilij. vt dicitur. 3. ethi. Ergo meliùs est assumi principẽ & rectorẽ in ecclesia p electionẽ, q̃ per originis succeßionẽ. ¶Quintò sic: quoniã periculosum valde est rẽ maximã fortunæ cõmittere, igitur principatũ, & potißimè ecclesiasticũ, cùm maximus sit, cõmittere fortunę periculosum esse nemo ambigit. Sed hoc cõtingere videtur, cùm princeps assumitur p succeßionẽ generis: cùm nõ sit necessariũ q bono bonus succedat, imò quãdoq; stultos sapientibus & sceleratißimus virtuosis succedere videamus. ¶Sextò cõueniẽtia ista colligitur ex vtilitate christiani populi, cui pręficit, cuius sanitas multum pẽdet ex bonitate capitis & rectoris, iuxta. c. si Papa. di. 40. Sed certius ꝓuidetur populo de vtili pastore & accõmodo per viã electionis, q̃ succeßionis carnis, vt manifestũ est: ergo cõuenienter per electionẽ prouidetur de Romano põtifice. ¶Septimò hoc arguitur cõueniẽtißimũ: quoniã rationi naturali cõsonũ videtur: quia nullus videt iustè pręesse alicui multitudini, nisi de eius cõsensu, aut superioris ordinatione, aut prouisione. De primo dicit Leo Papa. Nulla ratio sinit, vt illi inter episcopos habeantur, qui nec à clericis sunt electi, nec à plebib⁹ expetiti. di. 23. in nomine dñi. De secũdo patet: quia ex quo aliquis ordinariè pręsidet alicui multitudini, iure suo potest ponere super eã quẽ vult in adiutorium sui, & vice in loco sui quãdiu præest. Christus autẽ ecclesiæ suæ immediatè nõ prouidit nisi de Petro: vnde per consequens quia nõ prouidit de persona nominatim successoris Petri, ecclesię electionẽ dimisit: prout videtur haberi in. c. electionẽ. distin. 79. vbi sic Anacletus Papa inquit. Electionem verò summorum pontificum vel sacerdotũ sibi dñs reseruauit: licèt electionẽ eorũ bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis cõceßisset. Vnde de iure naturali, & quasi diuino videtur esse, quòd Papa non faciat sibi successorẽ, nec post mortẽ, nec post resignationẽ, quãdo nõ pręest: licèt quãdiu viuit Papa, poßit loco sui ponere legatos & vicarios

vbi

vbi vult, & sicut vult. Sic ergo patet, q̃ tã iuri
diuino q̃ naturali cõsonũ esse videtur; q̃ ex e-
1 lectione vniuersalis ecclesię, vel illorũ, ad quo
rũ de cõsensu vniuersalis ecclesię trãslatũ est
ius eligẽdi, sicut hodie sunt Cardinales. vt in
c. in nomine dñi. di. 23. & 79. c. 1. fiat Papa, si-
ue assumatur summus põtifex. Quia verò cõ
tingere posset discordia inter cardinales, ideo
vt nõ omnes simul cõcurrerẽt ad aliquẽ vnũ
eligẽdũ, ordinatũ est in cõcilio vniuersalis ec
clesiæ, vbi præfuit Alexãder tertius, q̃ à dua
bus partibus cõcorditer electus haberetur ꝓ
Romano pon. vt in. c. licet. de elec. Ex quibus
manifestè apparet stultitia erroris Iohã. Wit
cleff, dicẽtis, q̃ electio Papę à cardinalibus p
diabolũ sit introducta. ¶Cæterùm q̃ nec cõ
ueniat assumi aliquẽ ad põtificatũ per institu
tionẽ prædecessoris, potest colligi ex aliqui-
bus. Primò ex fallibilitate humani iudicij. pe
riculosum enim valde est, vt ex vnius hoĩs iu
dicio, qui errare potest, & falli & fallere, sum-
mi põtificis institutio pẽderet. Christus aũt,
qui Deus & homo est, cùm in suo iudicio fal
li non possit nec fallere, bene cõgruit, vt ipse,
nõ cõcurrẽte aliorũ iudicio, põtificẽ in eccle-
sia p seipsum institueret, atq; ordinaret, quẽ-
admodũ beatũ Petrũ fecit. Quòd verò alij ho
mines falli & fallere possunt, nisi à Deo spiri-
tusancto sint cõfirmati, vt errare nõ permittã
tur, ad omnẽ errorẽ euitãdũ cõueniẽs fuit, vt
post Petri mortẽ quicũq; promouẽdus esset
in ecclesiæ pastorẽ, aut principẽ, plurimorũ
discretorũ maturo iudicio cõcurrẽte per ele-
ctionẽ assumeretur. Nec obuiat huic, q̃ beat⁹
Petrus successorẽ legat instituisse. s. Clemẽtẽ
vt in. c. Petrus. 8. q. 1. habet. Tũ, quia Petr⁹ ita
plenus erat spiritu sancto, vt in iudicio de a-
ptitudine beati Clemẽtis ad põtificatũ intee
oẽs alios nõ falleretur. Tũ secũdò: quia cùm,
vt ait historia, & habet in. c. p̃fato. Petr⁹ in au-
ribus totius ecclesiæ Clementẽ instituerit: &
omniũ cõsensu interueniente videtur, q̃ ipsa
Clementis institutio fuerit etiã per modũ ele
ctionis. nã ad cõsensum cleri & populi cõsue
uit antiquitus fieri electio. di. 63. c. quãto. &
c. plures. Verùm qa nõ omnes successores Pe
tri futuri erãt tales qualis Petrus fuit, forma
ista ꝓuidendi de successore poterat esse futu
ris exẽplo pniciosa, sctĩ patres ordinarunt, vt
nulli liceret successorẽ sibi cõstituere. Hinc
beatus Clemẽs intelligẽs hoc posteris futurũ
fore pniciosum exẽplo, q̃ aliqs sibi successorẽ
eligeret, renũtiasse dicitur papatui, & electus
fuit Linus. vt habet in gl. c. si Petrus. 8. q. 1. in
§. his omnibus. vbi vt dicit illud beati Petri A-
postoli ab illis valeat in argumentũ sumi, qui
talẽ sibi substituerũt, qualẽ sibi successorem
beatus Petrus quęsiuit. Verùm qui officium
nõ vitę sed sanguini cœpit deferri, ad episco-
pũ tales quisq; successores quęrere cœpit, qui
vel odiosi populis, vel à plebe docẽdi inueni-
rent. Idcirco in sacris canonibus cõstitutũ est
ne quisquã sui officij quærat sibi successorẽ,
sed populi electione quęrat, qui eorũ vtilitati
dignè deseruiat: q̃ illorũ vtilitatẽ, nõ sua lucra
quærat: q̃ Christo vellet semẽ suscitare, nõ si
bi diuitias cõgregare: qđ qui facere cõtẽpse-
rit, ab ecclesia repudiat. hæc ibi. Tertiò cõue-
niens fuit, vt p electionis viã assumeretur Pe-
tri successor ad põtificatũ ꝓpter populi testi
moniũ: quod in pastore eligendo cõueniẽtis
simè præexigit, Apostolo Paulo dicente. O-
portet pastorem testimoniũ bonũ habere ab
his qui foris sunt. Super quo verbo dicit Ang.
Nõ solùm oportet pastorem habere testimo 1. Timo. 3.
niũ à domesticis, verũetiã ab alienis Iudæis,
gẽtilibus, & hæreticis: vt qui detrahũt religio
ni, salutem vitæ eius detrahere non audeant.
Hoc autẽ cùm melius inquiratur & inueniat
hominũ electione, q̃ alia via, videlicet aut suc
cessione carnis, aut institutione p̃decessoris,
cõsequens est, vt cõuenientissimè Petri succes
sores assumãtur p viã electionis, q̃ aut succes-
sionis carnis, aut institutionis prædecessoris.

¶Quòd Romanus pontifex habeat plenitudinem potestatis in ecclesia Dei: & explicantur. 15. in quibus maximè illa ostenditur. Cap. LII.

SVMMARIVM.

1 *Papatus potestatis plenitudo in qndecim ostẽditur.*
2 *Romanus pontifex pro tãta, qua pollet dignitatis & potestatis plenitudine quorum sit debitor, ostenditur.*

CEterùm cõsiderata bene principa
tus amplitudine, ad quẽ Roman⁹
pon. assumpt⁹ est, & multitudine
ac varietate rerũ, in qb⁹ p eũ vniuer
sitati fideliũ ꝓuidere occurrit, necesse habem⁹
cõfiteri, q̃ Roman⁹ pon. cui vniuersalis eccle
się cura cõmissa est in plenitudinẽ potestatis
sit à Chro euocat⁹. In omni enim cõitate be-
ne recta oportet apud supremũ residere ple-
nã potestatẽ se extẽdentẽ ad oĩa necessaria &
euidenter expedientia bono reipublicę illius
cõitatis. Cũ ergo Papa sit supremus in cõitate
totius

toti⁹ christianitatis, vtpote caput & rector omniũ fideliũ, sequit̃ ꝙ apud illũ plenitudo resideat potestatis, extẽdẽs se ad omnia necessaria & expediẽtia saluti reipublicę christianę. Quod etiã sanctorũ patrũ testimonijs clarissimè ostẽdit̃: dicit enim beat⁹ Cyrill⁹ Alexãdrinus patriarcha in libr. thesaurorũ. Sicut Chrs accepit à patre dux sceptrũ ecclesię gẽtiũ ex Israël egrediẽs sup oẽm principatũ, & potestatẽ, & sup omne quocũq; est, vt ei genna cũcta curuent: sic & Petro & eius successoribus plenissimè cõmisit. Itẽ. B. Chryso. ad cõsulta vulgarorũ in psona Chri loquẽs ita ait. Ter interrogo, an me diligis qa ter me trepid⁹ & timid⁹ negasti. Nũc aũt reduct⁹ ne credãt te fratres gratiã & clauiũ authoritatẽ amisisse, qa amas me, corã ipsis iã tibi cõfirmo qđ meum est plenũ. Itẽ Inno. terti⁹ in concilio generali pręsidẽs, vt in. c. cùm ex eo. extra de pœni. & remis. dicit. Cùm Roman⁹ pon. qui plenitudinẽ obtinet potestatis. &c. Vbi cõsiderãdũ, ꝙ plenitudo ista potestatis, quam in Romano ponti. esse dicimus, nõ est ita simpliciter intelligẽda, sicut est illa supremæ authoritatis, quę Deo omnipotenti attribuitur, apud quẽ nõ est impossibile omne verbũ Lucę. 1. vt patet. nec est illa plenitudo potestatis excellentię, quã pdicam⁹ in Chro, vt etiam patet. Pro quo notãdũ, vt inquit sanctus Tho. in. 4. sent. di. 15. q. 3. ar. 1. ꝙ ministri ecclesię instituũtur in eccłia diuinitùs fundata: & ideo institutio ecclesię pſupponitur ad operationẽ ministrorũ, sicut op⁹ creationis ad op⁹ naturę. Quę institutio ecclesię cõsistit in fide & sacramẽtis: & ideo ad ministros eccłię nec nouos articulos fidei edere, nec editos remouere, nec noua sacramẽta instituere, nec instituta remouere ptinet: sed hęc est potestatis excellẽtia, q̃ soli debetur Chro, qui est ecclesię fundamentũ. Et ideo sicut Papa nõ potest dispẽsare, vt aliquis sine baptismo saluet̃, ita nec ꝙ saluet̃ sine cõfessione, secũdùm ꝙ obligat ex vi sacramẽti. Hęc. S. Tho. Sed plenitudo potestatis, quę ponit̃ in Papa, est plenitudo potestatis ministerialis: q̃ ñta. s. necessaria est ad regimẽ vniuersalis ecclesię ad salutẽ fideliũ pcurãdã: sicut dicim⁹, ꝙ plenitudo sciẽtię, siue omnis notitia veritatis est à Chro ecclesię promissa Ioh. 16. vbi dicit̃. Cùm venerit spũs veritatis, docebit vos omnẽ veritatẽ. quod nõ est accipiendũ ita vniuersaliter, ꝙ quicquid sciri posset ab homine, reuelandũ foret Apłis: sed omne illud, qđ nobis ad salutẽ erat necessariũ. Vñ gl. sup verbo. Omnẽ veritatẽ. dicit: saluti necessariã. ¶ Ampliùs cõsiderãdũ est, ꝙ plenitudo potestatis in Romano pon. ostẽditur in multis. de qnib⁹ inducem⁹. 15. tantùm ad pręsens. ¶ Primò quidẽ ostẽdit plenitudo potestatis Romani pon. ex his, ex quib⁹ excellẽtia papalis dignitatis, siue principat⁹ nobis figuraliter describit̃. Beat⁹ aũt Bern. describẽs nobis excellẽtiã dignitatis papalis lib. secũdo de cõsideratione ad Eugeniũ. ita inquit. Tu qs es? tu sacerdos magn⁹, põtifex summ⁹, princeps episcoporũ, hęres Apostolorũ, primatũ Abel, gubernatu Noë, patriarchatu Abrahã, ordine Melchisedech, dignitate Aarõ, authoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petr⁹, vnctione Chrs. hæc ille. Ex qua admirãda descriptione luce clari⁹ patet Romanũ põtificẽ in plenitudinẽ potestatis, de qua dixim⁹, esse vocatũ. ¶ Secũdò ostẽditur plenitudo potestatis in Romano pon. in extẽsione principat⁹ sui: extẽditur enim in totũ orbem terrarũ. Null⁹ enim fidelis in toto orbe christiano eximitur ab ei⁹ principatu. Quod manifestè ex superiorib⁹ patet: maximè ex illo Ioh. vlt. Simõ Iohãnis pasce oues meas. inter oues illas & istas nõ distinguẽs, sed vniuersas oues illi cõmẽdãs. vt exponit Chryso. de qua principat⁹ vniuersalitate beat⁹ Chryso. super Act. Apostolorũ ita inquit. Petr⁹ à filio super omne quod est filij potestatẽ accepit: nõ vt Moyses in gẽte vna, sed in vniuerso orbe. ¶ Tertiò plenitudo potestatis in Romano pon. ostẽditur in potestate clauiũ in foro cõsciẽtię. Extẽditur enim potestas clauiũ in eo ad omnia loca, ad omnes psonas, ad omnes causas. Vñ gl. super illud Matt. 16. Tibi dabo clauẽs regni cęlorũ: & quodcũq; ligaueris super terrã. &c. dicit. Quia Christũ Petr⁹ pręcęteris maiori deuotiõe cõfessus est, meritò prę cæteris ipse collatis clauib⁹ donat⁹ est. Sequitur infrà in gl. Quodcũq; ligaueris super terrã. i. quęcũq; indignũ remissione iudicaueris dũ viuit, indign⁹ apud Deũ iudicabit. & quodcũq; solueris. i. quęcũq; solnẽdũ iudicaueris dũ viuit, remissionẽ peccatorũ cõseqnetur à Deo. hęc glo. quę dicitur Rabani, fine Bedę. ¶ Quartò plenitudo potestatis ostẽditur in clauibus iudiciarię potestatis in foro exteriori. valet enim de omnibus psonis orbis christiani cuiuscũq; status aut cõditionis existãt iudicare. est enim iudex toti⁹ ecclesiæ. Vñ in c. episcopo. 9. q. 3. dicit̃. Ecclesia Romana sua authoritate valet iudicare de omnib⁹. Itẽ Pelagius in. c. cũcta. inqnit. Apostolica sedes de omni ecclesia habet fas iudicãdi: & per cõsequẽs mala, quib⁹ hoies à Deo auertũtur, correctionis disciplina de medio tollere & eradicare.

re. Vñ in figurã Romani pon. videtur esse dictũ illud Hier. 1. vt testatur Inno. tertius in. c. Solitæ. extra de ma. & obe. qui cùm fuerit de sacerdotibus Anatoch: & interpretatur excelsus dñi: significat summũ põtificẽ, qui in ecclesia Dei est celsior cęteris, vtputa generalis vicarius Christi. Ecce cõstitui te super gẽtes & regna, vt euellas. gl. s. mala. & destruas & dispserdas. gl. interl. regna diaboli. ędifices. gl. s. ecclesiã. & plãtes. s. bona. Cùm enim Romanꝰ pont. caput totius christianę cõmunitatis & princeps existat, eius nõ tãtum est promouere & ordinare, quæ ad bonũ reipublicę & cõsecutionẽ supernę beatitudinis, quę finis vltimus christianorũ est, cõferũt: sed ea tollere & submouere, ꝓhibẽdo & corrigẽdo, quæ ad motionẽ ad talẽ finẽ fideles impediũt. Vñ Alexãder tertius in. c. Cùm plãtare. extra de priuile. ita inquit. Cùm plantare sacram religionẽ, & plãtatã souere modis omnibus debeamus, nunquã hoc meliùs exequimur, ꝙ si nutrire ea quę sunt recta, & corrigere quę ꝓfectũ virtutis impediũt, cõmissa nobis authoritate curamus. hęc ille. Quocirca Inno. tertiꝰ in ca. Nouit. extra de iudic. dicit. Nullus qui sit sanæ mẽtis ignorat, quoniã ad officiũ nostrũ spectet de quocũq; mortali crimine corripere quẽlibet christianũ: & si correctionẽ contẽpserit, per districtionẽ ecclesiasticã coërcere. hęc ille. ¶ Quintò plenitudo potestatis Romani pon. ostẽditur in depositione episcoporũ. Vnde beatus Bern. in epistola quadã ad Eugeniũ Papã ꝓ episcopo Eboracẽsi intruso dicit. Perẽptoriã sentẽtiã dare ad depositionẽ episcoporũ solius Romani pon. noscitur esse. Pro eo nimirum, ꝙ etsi alij vocati sunt in partẽ sollicitudinis, solus ipse plenitudinẽ habet potestatis. De hoc etiã idẽ Bern. in lib. de cõsideratione, inquit, quod suprà diximus in. c. 17. ¶ Sextò plenitudo potestatis Romani pon. ostẽditur in hoc, ꝙ eius potestas à nulla potestate humana excedit vel superat, sed ipsa omnẽ aliã excedit & superat. De ecclesiastica potestate patet: quoniã vt ait Iuliꝰ Papa in. c. Nolite errare. dist. 11. In sede Petri dñs totius ecclesię principatũ posuit. De potestate terrena siue seculari patet etiã & diffuse ex dictis in primo lib. c. 92. Ait enim ad ꝓpositũ Greg. Nazãzenus scribẽs imperatoribus Cõstãtinopolita. vt in. c. Suscipitis. di. 10 habet. Lex Christi sacerdotali vos subijcit potestati, atq; istis tribunalibꝰ vos subdit: dedit enim nobis potestatẽ: dedit principatum multò perfectiorẽ principatibus vestris. Annũquid iustũ vobis videt si cedat spiritus carni, si à terrenis cæléstia superentur, & diuinis præferatur humana? q. d. non. ¶ Septimò plenitudo potestatis ostẽditur in hoc, ꝙ non arctatur eius potestas ad hoc, vt semper seruato ordine inferiorũ potestatũ operet: sed potest mediãtibꝰ illis, vel illis intermissis immediatè in quẽcũq; christianũ operari vt immediatus ordinarius pastor, & prælatus, quando viderit expedire: vt ex illo vlt. ca. extra de foro comp. apertè colligitur. Vñ sanctus Tho. in tractatu cõtra impugnãtes religionẽ. inquit. Papa habet iurisdictionẽ immediatam in oẽs christianos: qa Romana ecclesia nullis synodicis institutis pręlata est, sed euãgelica voce dñi & saluatoris nostri primatũ obtinuit. in c. Quãuis. di. 21. In hac autẽ parte similitudinẽ quãdã habet omnipotẽtis Dei: qui mediãtibus secũdis causis operatur multa, quę per se ipsum facere potest, & aliquãdo prætermisso secundarũ causarũ ordine operatur. Propter quod Inno. tertius in ca. Antiqua. extra de priuil. dicit. Romana ecclesia disponẽte domino super omnes alias ecclesias ordinariæ potestatis obtinet principatũ: vt pote mater vniuersorũ fideliũ & magistra. ¶ Octauò plenitudo potestatis Romani põtificis ostenditur in exẽptione inferiorũ prælatorũ à superiori: vt abbatũ ab episcopo: vel episcopi ab archiepiscopo: vel subditorum à suo superiori: sicut monasteria & capitula ab episcopis. Quę exẽptio fit à Romano pon. De quo Ber. 3. lib. de cõsideratione. Subtrahũtur abbates episcopis: episcopi archiepiscopis: archiepiscopi patriarchis siue primatibꝰ: bonáne species hæc est? Nimirũ si excusari queat, vel opus sit faciẽdo: probatis vos habere plenitudinẽ potestatis sed iustitiæ fortè non ita facitis hæc qa potestis: sed vtrũ debeatis quęstio est. hęc ille. ¶ Nono plenitudo potestatis Romani pon. ostẽditur in hoc, ꝙ nõ ligatur legibꝰ à se factis, aut etiã sacrorũ conciliorũ canonibus: sed potest ex plenitudine potestatis supra ius & leges positas facere & in canonibus cõcilio rũ iuxta tẽporũ opportunitatẽ, aut locorũ, & personarũ cõditiones dispensare. Vñ & dicit in. c. is aũt. 24. q. 5. Romana ecclesia ius & authoritatẽ sacris canonibus impertitur, sed nõ eis ligatur. Idẽ in. c. Significasti. extra de elec. propter quod Inno. 3. extra de cõcess. præbẽ. in. c. Proposuit. dicit. Nos secundùm plenitudinem potestatis de iure possumus supra ius dispensare. Cui sentẽtiæ beatus Tho. in quolibeto artic. 13. alludens ita dicit. Papa habet plenitudinem potestatis in ecclesia: & ita quæcunque sunt constituta per ecclesiam vel

vel ecclesiæ prælatos sunt dispensabilia à Papa: hęc enim sunt quæ dicuntur esse iuris humani, siue positiui. Circa verò ea quæ sunt iuris diuini, vel naturalis, dispensare nō potest: quia ista habent efficaciam ex institutione diuina. ¶ Decimò plenitudo potestatis Romani pontificis ostenditur in dispensatione actionū humanarū, putà votorū, & iuramentorū. Vnde sanctus Tho. in. 4. di. 38. q. 4. quęrens, vtrùm quilibet prælatus in votis possit dispensare, dicit sic. Plenitudo potestatis in dispensando residet penes summum pontificem: alij autem participant de hac potestate quantū eis concessum est. & in. 2. 2. quæstio. 88. arti. vlti. dicit: ꝙ quia summus pontifex gerit plenariè vicem Christi in tota ecclesia, ipse habet plenitudinē potestatis dispensandi in omnibus dispensabilibus votis. ¶ Vndecimò plenitudo potestatis in Roma. ponti. ostenditur in administratione & dispensatione rerum ecclesiasticarum. Alij autem prælati, & collegia habent potestatem coarctatā in administrando, & dispensando res suas, & transferendo dominium ipsarum obligando & alienando: quia non nisi ex certis causis, & cum certis solennitatibus iure possunt res ecclesiæ alienare: sicut patet extra de re. ec. non alienan. Papa verò in istis solus sine consensu etiam cuiuscunque, & sine solennitatibus potest res quascunq; cuiuslibet ecclesiæ alienare, & alienādo dominium transferre: dum tamen hoc faciat ex iusta causa. Vnde Adrianus Papa omnes ecclesias, etiam Romanam submisit Carolo & eius successoribus quo ad temporalia, de quibus per imperatorem deberent inuestiri. Et hoc cōfirmat Leo Papa Otthoni & eius successoribus: vt habetur in cap. Adrianus. di. 77. vbi domin⁹ Archidiaconus narrando varios modos dicendi, ita inquit. Alij dicunt ꝙ hoc fecerint apostolici ex plenitudine potestatis: sicut decimas aliquibus regibus concesserunt, quod alius concedere non posset. hæc ille. ¶ Duodecimò plenitudo potestatis Romani ponti. ostēditur in hoc, quòd, vt dicit sanctus Tho. in. 3. parte. 62. q. articu. 11. quòd quædam sunt superiorū ordinū, quæ potest Papa cōmittere inferioribus quibusdā sicut presbyteris: sicut concedit cōferre minores ordines, quod pertinet ad potestatem episcopalē. Ex qua etiam plenitudine potestatis, vt idē sanctus Tho. ibidem dicit, beatus Greg. concessit, ꝙ simplices sacerdotes conferrent sacramentū cōfirmationis. vt in. c. peruenit. habetur. distin. 95. ¶ Tredecimò plenitudo potestatis Romani ponti. ostenditur in dispensatione thesauri ecclesiæ: quoniam ipse solus vtpote Christi principalis vicarius & dispensator dat plenariam indulgētiam & omni homini fideli de toto mūdo. Vnde sanctus Tho. in. 4. di. 20. dicit sic. Papa habet plenitudinē pōtificalis potestatis quasi rex in regno: sed episcopi assumūtur in partem sollicitudinis quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi. Et ideo potest facere indulgentias ꝓut vult, causa tamen existente legitima: sed in episcopis est taxata secūdùm ordinationem Papæ. ¶ Quartodecimò plenitudo potestatis Romani pon. ostenditur in hoc, quòd dispositio totius ecclesiastici ordinis quo ad dignitates ecclesiasticas tanquam ad principalem architectorem in templo domini: & dispensatio beneficiorum tanquam ad seruum, quem constituit dominus super familiam, vt det illis tritici mensuram, pertinent ad Romanum pontificem. Nam extra de præben. lib. 6. ca. Licèt dicitur, quòd dispositio ecclesiarum & omnium beneficiorum mundi ad sedē Apostolicam noscitur pertinere. Et in cap. Si duobus. Extra vt lit. penden. in cle. dicitur, & est diffinitio Viennen. concilij: quòd ad Romani pontificis potestatem pertinet ecclesiarū, personarum, dignitatum, aliorumq́ue beneficiorum plena & libera dispositio ex suę potestatis plenitudine. ¶ Decimoquintò plenitudo Romani pontificis ostenditur in canonizatione sanctorum, quæ ad solum Romanum pontificem vt adiudicem & principem vniuersæ ecclesiæ cū plenitudine potestatis præsidentem pertinet, vt dicunt doctores: & colligitur extra de reli. & vene. san. ca. 1. & 2. Et hęc de illis, in quibus amplitudo principatus summi pontificis ac plenitudo potestatis apostolicæ sedis attendatur, ad præsens dixisse sufficiat. Quorum autem debitor existit Romanus pontifex ex tanta amplitudine dignitatis & potestatis, declarat deuotus Bernar. in lib. 4. de consideratione ad Eugenium. ita dicens. De cætero te esse oportere considera formam iustitiæ, sanctimoniæ specimen, pietatis exemplar, assertorem veritatis, fidei defensorem, doctorem gentium, Christianorum ducem, amicum sponsi, spōsæ paranymphum, cleri ordinatorem, pastorem plebium, magistrum insipientium, refugium oppressorum, pauperum aduocatum, miserorum spem, tutorem pupillorum, iudicem viduarum, oculum cęcorum, linguam mutorum, baculū senū, vltorē scelerū, malorū metum, bonorū gloriam, virgam potestatū, malleū

malleum tyrannorum , regum patrem , legũ
moderatorem,canonũ dispensatorem,sal ter
ræ,orbis lumen , sacerdotem altissimi , Chri-
sti vicarium,Christũ domini, postremò Deũ
Pharaonis. hæc ille. Quæ omnia rectè etiam
plenissimam & amplissimam insinuant in
Romano põtifice potestatem. Ex his claris-
simè confunditur error dicentium Roma-
num pontificem non habere in ecclesia ple-
nitudinem potestatis,qui vt sanctus Tho.po
nit in tractatu contra Græcos, contra vnita-
tem ecclesiæ errant.

¶Quòd solus Romanus pontifex in ecclesia Dei habeat plenitudinẽ potestatis. Cap. LIII.

SVMMARIVM.

1 *Papalis potestatis plenitudo,quòd ea solius Papæ sit,authoritatibus & rationibus ostenditur.*

Stenso , ꝙ Romanus ponti-
fex plenitudinem habeat po
testatis,iam ꝙ ipse solus in ec
clesia Dei huiusmodi pote-
statis habeat plenitudinẽ, de
lucidandũ est : quod licèt sa-
tis apertè ex superioribus posset intelligi ex
quibus primatum eius demonstrauimus, ni-
hilominus hoc pro ampliori notitia authori
1 tatibus & rationibus comprobabimus. ¶Et
primò quidẽ colligitur ex illo, ꝙ dñs ad solũ
Luc. 5. Petrũ ait. Duc in altũ,& laxate retia vestra. vbi
gl. ita dicit. Alijs imperatur vt laxẽt retia: so-
li Petro dicitur: duc in altum, id est in profun
dum disputationũ. ¶Secundò ex illo , ꝙ do-
Matth. 17. minus soli Petro iubet hamo piscari. Super
quo beatus Amb. dicit: & habetur in. c. est a-
liud. 24. q. 1. Est aliud piscandi genus, quo ge
nere solùm Petro piscari dominus iubet , di-
cens. Mitte hamũ. &c. vbi gl. dicit. Per hamũ
intellige iurisdictionẽ, qua Petrus præfuit a-
lijs: hoc genere piscãdi solus Petrus piscatur,
quia habet potestatẽ ligandi & soluendi præ
alijs. Hæc glo. ¶Tertiò idem testatur beatus
Cyrillus in lib. thesaurorum. ita dicens. Sicut
Christus à patre accepit ducatum & sceptrũ
ecclesiæ gentium super omnem principatũ,
& potestatem , & super omne quodcunque
est, vt ei genua cuncta curuentur, plenissimã
potestatem: sic & Petro & successoribus eius
plenissimè cõmisit. Et infrà. Nulli alij quàm
Petro quod suum est plenum, sed ipsi soli de
dit. hæc Cyrillus. ¶Quartò huius rei testis il-
lustris est beatus Chryso. super illud Matth.
16. Tibi dabo claues. &c. ita dicens . Sicut fi-
lius à patre veniens ad salutem omnium mit
titur cum potestate plena super omnes : sic à
Christo Petrus & eius ecclesia ad salutem o-
mnium mittitur cum potestate omni super
omnes , quod nulli hominum credimus esse
cõcessum. ¶Quintò hoc idem attestatur bea
tus Leo Papa in cap. multum. 3. quæstio. 6. &
beatus Greg. in capit. decreto. & Iulius Papa
in cap. qui se scit. 2. quæstio. 6. ¶Sextò ad idẽ
est beatus Bernar. qui vt in superiori cap. in-
ductum est: in quadam epistola ad Eugeniũ
Papam apertissimè profitetur , quòd solus
Romanus ponti. habet plenitudinem po-
testatis . ¶Septimò ad idem est beatus
Thom. qui sæpe hoc repetit: vt in superiori-
bus patet. ¶Consequenter hoc idem rationi
bus ostendamus. ¶Primò sic. Solus Romanus
pon. in toto corpore vniuersalis ecclesię post
Christum est caput vniuersale mysteriale ad
regimen & gubernationem totius vniuersita
tis fidelium , ergo solus ipse in corpore vni-
uersalis ecclesiæ habet plenitudinem potesta
tis. Consequentia patet: quoniam solum ca-
put in corpore hominis, ad cuius similitu-
dinem de corpore ecclesiæ iuxta Apostolũ
ad Roma. 12. loquimur: habet plenitudinem
sensus & regitiuæ ac gubernatiuæ virtutis.
Antecedens verò patet ex illo Iohannis. 1.
Tu vocaberis cephas. quod iuxta Anacletũ
& Isido. interpretatur caput. ¶Secundò sic.
Solus Petrus & eius successor est generalis
vicarius Christi in ecclesia Dei locum eius te
nens , ergo solus ipse habet plenitudinem
potestatis. Consequentia patet. Antecedens
etiam ostensum est suprà in cap. 37. ¶Ter-
tiò sic. Romanus ponti. est supremus hierar
cha immediatus totius ecclesiasticæ hierar-
chiæ . Patet : ipse enim est princeps , in quo
totius ecclesię dominus posuit principatum:
vt in capit . Nolite errare . dicit Iulius Papa
distinctio. 11. ergo in solo ipso ponenda est
plenitudo potestatis. Consequentia videtur
manifesta: quoniam in omni hierarchia in so
lo hierarcha ponitur plenitudo potestatis.
Vnde Dionysi. 3. ecclesiasti. hierarch. post-
quam vnamquanque hierarchiam in suum
hierarcham docuit terminari, de proprie-
tate hierarcharum ita subiungit . Hierar-
chici autem ordinis virtus in omnibus capit
sanctis totalitatibus, & per consequens or-
dines operatur propriæ hierarchiæ my-
steria.

steria. Et infrà. Est ergo hierarchic⁹ ordo perfectiua naturæ virtute adimpletus. ¶ Quartò sic. Ecclesiasticus principatus est monarchicus, ergo in solo summo pontifice est potestatis plenitudo. Antecedens patet suprà ex multis in cap. 2. Vnde Iohan. 10. dicitur. Erit vnum ouile & vnus pastor. & loquitur de ecclesia. Super quo Theophilus in glos. inquit. Attendant Manichæi, quoniam vnum ouile, & vnus pastor est noui testamenti. Cõsequẽtia patet: quia in principatu regali, siue monarchico suprema potestas in solo principe collocatur. vt est Aristote. sententia. 8. ethi. &. 3. poli. ¶ Quintò sic. Romanus põtifex habet plenitudinem potestatis in ecclesia: & nullus alius à Romano pontifice habet plenitudinem potestatis in ecclesia: solus ergo Romanus pontifex habet plenitudinem potestatis in ecclesia. Consequentia est manifesta per regulam ab exponentibus ad expositã. Maior patet ex præcedenti ca. Minor etiam patet. Tum authoritatibus sanctorũ in principio huius ca. inductis, scilicet beati Cyrilli, beati Chryso. beati Grego. beati Leonis Papæ, beati Bernardi, Beati Thom. dicentium, ꝙ solus Roman⁹ pontifex sit vocatus in plenitudinem potestatis, alij autem in partẽ sollicitudinis. Tum etiam ratione: quia si alij vtputa Apostoli, recepissent à Christo sicut Petrus plenitudinem potestatis, iam Petrus neque maior, neque superior, neque caput, neque princeps fuisset Apostolorũ, sed omnes fuissent in potestate pares, qđ est hæreticũ, & sępenumero ab ecclesia condemnatum, vt suprà inductũ est. ¶ Sextò sic. Dicit Apostolus ad Roma. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Et subiungit. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. ergo oportet quòd prælatio attendatur secundùm ascensum & descensum, non secundùm æqualitatẽ. Quare necesse erit secundùm ordinem rectum ecclesiæ, quòd suprema potestas regiminis, & plenitudo iurisdictionis stet in vno primo & supremo, in quo solo sicut in primo & in simplicissimo in illo genere est status omnis prę lationis ecclesiasticę. ¶ Vltimò sic. Principatus est quoddam totum potestatiuum, cuius hæc est natura, ꝙ secundùm completam rationem & plenitudinẽ perfectionis sit in vno solo, scilicet in principe: in alijs verò, in quos distributum est per gradus diuersarũ dignitatum, ac officiorum est aliqua participatio ipsius: sicut principatus regni est in vno, videlicet rege: in alijs verò secundùm participationem quandam, videlicet secundùm potestatem præsidis, & tribuni, & millenarij, & centurionis, & quinquagenarij, & decani siue decurionis. Exemplum etiam huius totius potestatiui apparet in sacramento ordinis, cui⁹ tota plenitudo est in vno ordine, scilicet sacerdotio: in alijs verò est quædam participatio ordinis, vt dicit sanctus Thom. in. 4. dist. 24. Et hoc figuratũ est in hoc, quod dominus dicit Nu. 11. Moy si. Auferã de spiritu tuo, & tradam eis vt sustentent tecum onus populi. Ergo in principatu ecclesiastico ita dicendũ est, ꝙ plenitudo potestatis illius in vno solo sit: putà in principe supremo vniuersalis ecclesiæ: putà in Romano ponti. Vnde in cap. basilicas. de conse. di. 1. & in cap. nolite errare. di. 11. habetur, ꝙ in apostolica sede dominus totius ecclesiæ posuit principatũ. Et beatus Aug. contra Donatistas. & in epistola ad Glorium & Eleusium dicit, ꝙ in Romana ecclesia semper apostolicę cathedrę viguit principatus. Ex quibus manifestè confunditur error & stultitia Marsilij de Padua, dicentis Papam non habere aliquam plenitudinem potestatis absque determinatione, id est concessione imperatoris.

¶ Quòd potestas iurisdictionis omnium prælatorum ecclesiæ deriuetur à Papa siue apostolica sede mediatè vel immediatè. Arguitur prima via, scilicet ex ordine aliorum Apostolorum ad Petrum. Cap. LIIII.

SVMMARIVM.

1 *Potestas iurisdictionis omnium prelatorũ quòd à potestate Papæ deriuetur, multis modis probatur.*

Postquàm pro modulo paruitatis nostræ superiùs explicauimus, ꝙ tam ad fidei christianæ conseruandam vnitatem, quàm ad optimum ecclesię regimẽn necessariò vnus in ecclesia erat dandus rector & caput totius reipublicę christianæ cum plenitudine potestatis, & ꝙ huiusmodi sit Romanus pont. restat nunc videndum de habitudine quam habet ad alios ecclesiæ inferiores prælatos in

origine potestatis: vtrùm s. alij ecclesiarū prę lati potestatem iurisdictionis, quam habent, immediatè suscipiant ab Apostolica sede, an sicut Papa, ita & episcopi immediatè suscipiant à Christo. Dicimus cum sancto Thom. tam in. 2. sententiarum, & in. 4. sentētiarum, q̄ in. 4. cōtra gētiles. qui sanctus Tho. inter doctores de hac materia loquentes magis rationabiliter & magis conformiter ad dicta sanctorum patrum, & per consequens magis cōsonanter ad pietatem fidei, loqui videtur, ꝙ tota iurisdictionis potestas aliorum prælatorum de lege communi deriuatur à Papa. Quā conclusionem triplici via probare intendimus. Primò ex ordine aliorum Apostolorū ad Petrum in potestate iurisdictionis. Secundò rationibus. Tertiò ex inconuenientibus, quæ sequuntur ex opposito modo dicendi. ¶Prima via sic arguitur. Apostoli alij à Petro non susceperunt potestatem iurisdictionis immediatè à Christo, sed mediante Petro: ergo sequitur, ꝙ etiam nunc prælati, qui sunt in ecclesia, iurisdictionis potestatem suscipiant immediatè à Papa, & non à Christo. Consequentia est optima. Antecedens verò authoritatibus, & rationibus multipliciter probatur & declaratur. Authoritate primò beati Anacleti, qui vt habetur in cap. Sacrosancta. distinctio. 22. dicit. Inter Apostolos quædam fuit discretio: & licèt omnes Apostoli essent, Petro tamen à domino concessum est, vt reliquis omnibus præesset Apostolis & cephas, id est caput & principium teneret Apostolatus. Cùm autem nomine capitis & principij origo designetur potestatis, non videtur posse dici beatus Petrus caput & principium tenere apostolatus, nisi ab eo potestas iurisdictionis deriuaretur in Apostolos cæteros. ¶Secunda authoritas est beati Cypriani in epistola, quæ de vnitate ecclesiæ inscribitur ad Nouatianum. & habetur in cap. Loquitur dominus ad Petrum. 24. quæstio. 1. Ego dico tibi quia tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam. Super vnum ædificat ecclesiam. Et quanuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem, id est communem potestatem tribuat, & dicat: Sicut me misit pater, & ego mitto vos: accipite spiritū sanctum. tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originē ab vno incipientē sua authoritate dispo suit. Hoc vtiq; erant & cæteri Apostoli quod Petrus pari consortio præditi & honoris & potestatis (gl. in ordine & dignitate consecrationis, non administrationis plenitudine) sed exordium ab vnitate proficiscitur, vt ecclesia Christi vna esse monstretur. hęc Cyprianus. Vbi cùm ait, quòd Christus vt ecclesiæ vnitatem manifestaret, potestatis originē ab vno incipientem disposuerit, manifestè dat intelligi, quòd solus vnus, scilicet Petrus, super quē vnum fundatam dicit ecclesiam, à Christo immediatè potestatem susceperit iurisdictionis: alij verò Apostoli mediante ipso Petro. Planè, vt videtur, si immediatè omnes Apostoli potestatem iurisdictionis recepissent à Christo, origo potestatis non incœpisset in ecclesia ab vno Apostolorum, cùm data fuisset simul & immediatè omnibus. ¶Tertia authoritas est Aug. qui super Ioh. homil. 124. dicit sic. Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatū gerebat figurata generalitate ecclesiæ personam. Quod enim ad ipsum propriè pertinet, natura vnus homo erat: gratia vnus christianus, abundantiore gratia vnus idemq; primus Apostolus: sed quando ei dictum est: Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunq; ligaueris. & c. vniuersam significabat ecclesiam. Et infrà. Ecclesia ergo, quæ fundatur in Christo, claues ab eo regni cęlorum accepit in Petro. i. potestatem soluendi & ligandi peccata. Sed videtur, ꝙ hoc quod soli Petro attribuitur ratione primatus, non esset verum, si alij Apostoli cum eo immediatè iurisdictionem recepissent à Christo: quia dato illo, ecclesia nō in solo Petro, sed etiam in alijs Apostolis claues recepisse diceretur. ¶Quarta authoritas est beatissimi Leonis, quæ vt habetur in. c. dominus. di. 19. ita dicit. Huius muneris sacramētū ita dominus ad omniū Apostolorū officiū pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omniū Apostolorū summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi quodā capite dona sua velut in corpus omne diffunderet, vt extorrem se ministerij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. ¶Quinta authoritas est eiusdem in sermone. 3. ordinationis suæ ita dicentis. Multò dignius est ad beatissimi Petri gloriam contemplandā aciē mentis attollere: & hunc diē in illius potissimū veneratione celebrare, qui ab ipso omnium charismatū fonte ita copiosis est irrigationibus inundatus, vt cū multa solus acceperit, nihil in quēquam sine eius participatione transierit. Et infrà. De toto mundo vnus Petrus eligitur, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque ecclesiæ partibus pręponat: vt quāuis in populo Dei multi sint sacerdotes, multique pastores, omnes

tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnū & mirabile dilectissimi huic viro cōsortiū potētię suę tribuit diuina dignatio: vt siquid cū eo cōmune cęteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quicquid alijs nō negauit. Ecce q̄ clara luce Leo iste beatissimus irrefragabilis authoritatis inter patres ecclesiæ dicit, quòd quicquid cōmune Christus cū Petro cæteris voluit esse principibus, videlicet Apostolis, nō nisi per Petrū dedit. quicquid. s. quod donabile esset per hominē, alijs non negauit. Et ita manifestè habetur, q̄ cæteri Apostoli nō immediatè à Christo iurisdictionē acceperint sed mediante Petro Apostolo eorū principe. ¶Sexta authoritas est Alexandri Papæ in. c. audiuimus. 24. q. 1. sic dicentis. Vnde cùm dominus daret omnibus discipulis parē ligandi ac soluēdi potestatē, Petro præ omnibus claues regni cælorū se daturum promisit, di. Tibi dabo claues regni cælorum. Quicūq; ergo ab vnitate ecclesię quę per Petrū intelligitur, fuerit alienus, execrare potest, cōsecrare non valet: excōmunicationis vel reconciliationis potestatē non habet. In qua authoritate duo sunt præcipuè notāda. Primò quòd beato Petro præ omnibus datæ sunt claues. In quo datur intelligi, quòd beatus Petrus in potestate iurisdictionis superior & maior fuerit omnibus alijs Apostolis etiam simul coniunctis: & per consequens successor Petri, videlicet Romanus pontifex, superior, maiorque sit omnibus prælatis etiam simul coniunctis. Secundò notādum est id quod dicitur, quòd beatus Petrus Apostolus pro omnibus suscepit claues ecclesiæ. In quo manifestè denotatur, q̄ alij Christi discipuli & eorū successores potestatem iurisdictionis non acceperūt nisi per Petrum, & ita non immediatè à Christo. Vbi considerandum est, quòd cùm dicitur Petrus suscepisse pro omnibus & præ omnibus potestatem, non est intelligendum ipsum pro omnibus accepisse ad modū, quo vnus procurator nomine aliquorū aliquod donum, sicut castrum, aut principatum accipit à principe: sed intelligendum est ad modum, quo dicimus solem recepisse lumen à Deo præ omnibus stellis, & pro omnibus. Præ omnibus, quoniā in maiori plenitudine quàm cæteræ stellæ. Pro omnibus, quoniam in eo ordine vt ab ipso sicut à fonte in cæteras stellas lumen descendat. Et simile est de capite, quod præ omnibus, & pro omnibus membris virtutem recepit. Præ omnibus quidē: quia in solo capite est plenitudo sensuū. Pro omnibus quidem: quia ab ipso cætera mēbra sensum motus & regiminis suscipiūt. Ita est de Petro, qui non tantùm authoritate præ omnibus alijs donatus est: sed etiam caput & princeps, alijs influens in toto corpore ecclesię, constitutus est: vt apertissimè superius ostensum est ex doctrina sanctorum. Vnde Inno. in epistola, quā scribit ad patres episcopos in concilio Carthaginen. dicit, q̄ à beato Petro episcopatus, & tota authoritas nominis huius emersit. Consequēter hoc idē ratione probatur: & primò sic. Ab eo, à quo quis non habet subditum, ab illo non habet aliquam potestatē iurisdictionis: sed alij Apostoli non habuerunt immediatè subditos à Christo, ergo ipsi non habuerunt potestatē iurisdictionis immediatè à Christo. Cōsequētia patet. Maior etiā: cū nullus ligare aut absoluere possit nisi subditum: cùm à non suo iudice ligari nullus valeat nec absolui. de pœni. & remis. ca. Omnis. Nam potestas iurisdictionis, qua aliquis potest absoluere & ligare, dicitur relatiuè ad subditū. relatiua autem, vt habet doctrina Arist. in prædicamentis. posita se ponunt, & perempta se perimunt. vnde si non est seruus, non est dominus. Propter quod secundùm Aug. lib. de tri. Deus nō fuit dominus quousque habuit creaturam suam. Ita si nō est subditus, nō est prælatus nec iudex, qui possit eum iudicare. Ad Roma. 14. Tu quis es qui iudicas alienum seruū? suo domino stat, aut cadit. Minor verò probatur: quia si Christus dedisset alijs à Petro subditos, aut omnes dedisset, aut aliquē. Non est dicendū primum, q̄ dedisset omnes: quia, vt dictū est, pluralitas principatuū nō est bona. vt dicitur 12. metaphysicę. & ideo ibi cōcluditur: vnus ergo princeps. Tum secundò: quia tunc ouile Christi non esset vnum, nec vnus omnium pastor, sed plures. contra illud. Erit vnum ouile & vnus pastor. Iohan. 10. Præterea secundum nō est dicendum: cùm nullibi legatur Christus Apostolis populos immediatè diuisisset, nec facile est fingere quos quibus subiecerit. Item secunda ratione arguitur sic. Si Christus dedisset Apostolis immediatè potestatem iurisdictionis, aut dedisset plenam & omnimodam sicut Petro: aut particulariter limitatam & coartatam: sed neutram, ergo nullam. Consequentia est bona. Maior patet à sufficienti diuisione. Minor quo ad primam partem patet. Primò: quia dicit beatus Cyrillus in libr. thesaurorum. nulli alij quàm Petro Christus quod suum est plenum cōmisit: sed ipsi soli dedit. Secundò: quoniā si alijs Apostolis

stolis data fuisset potestas in ea plenitudine, qua Petro data est, Petrus nec maior, nec superior, nec princeps, nec caput fuisset Apostolorum, sed omnes in iurisdictionis authoritate pares fuissent: quod est erroneum. Vt enim sanctus Anacletus inquit in cap. Sacro sancta. di. 22. inter Apostolos quædã fuit discretio: licèt enim omnes Apostoli essent, Petro tamē à domino concessum est, vt reliquis omnibus præesset Apostolis, & cephas. i. caput, & principatum teneret Apostolatus. Secunda verò pars minoris, quæ dicit, ꝙ etiam Christus nõ dedit Apostolis potestatē aliquã limitatã, patet: vnde nec possibile est fingere certitudinē talis limitationis. De talibus aūt, quæ facta esse dicuntur, maximè circa Apostolos, de clauibus ecclesiæ nihil videtur asserendū, quod de scripturis sanctis non habeat testimoniū explicitè vel implicitè, quod in hac parte non datur. Et hæc de primo puncto breuitatis causa sufficiant.

¶In quo probatur eadem conclusio secunda via, scilicet per rationes. Cap. LV.

SVMMARIVM.

1 *Potestatem iurisdictionis omniū prælatorum deriuari à potestate Papæ, multis rationibus ostenditur*

Onsequenter eadem conclusio, videlicet, ꝙ potestas iurisdictionis prælatorum deriuetur à Papa, probanda est secūda via, videlicet per rationes. ¶Primò sic. In omni princi-
1 patu potestas iurisdictionis deriuatur ad quã cunq; personam illius principatus à monarcha siue principe illius principatus: sed Papa est princeps siue monarcha in sacro ecclesiæ principatu: ergo sequitur, ꝙ potestas iurisdictionis omniū inferiorū prælatorū deriuetur à Papa. Cõsequētia est bona. Minor patet ex sentētia Diony. qui tã in de ecclesiastica ꝙ cęlesti hierarchia docet ab ipso hierarcha in omnes hierarchię personas lumē irradiationis perfluere. Minor verò, ꝙ scilicet Papa sit princeps & monarcha totius ecclesiastici principatus, ex superiùs inductis authoritatibus ostensum est: in quibus sancti patres ipsum & ecclesię totius principem, & caput prædicãt, & attestãtur. Dicit etiam Chryso. super Act. Apostolorū, ꝙ Petrus à filio super omnes, qui filij sunt, accepit potestatē: nõ vt Moyses in gente vna, sed in vniuerso orbe. Et Theophilus super illud Luc. 22. Tu aliquãdo cõuersus cõfirma fratres tuos. dicit, ꝙ Petrus obtinuit ꝙ esset antistes mūdi. Itē in ecclesiastico officio legitur ei Christ⁹ dixisse. Super plebē meã principem te cõstitui. ¶Preterea sic cõfirmatur ista ratio. In vnoquoque ordine ab eo, in quo maximè residet plenitudo virtutis siue potestatis originaliter depēdet virtus omniū sequentiū in illo ordine: sed Romanus pontifex est primus in ordine prælatorū ecclesiæ, & in quo solo residet plenitudo ecclesiasticę potestatis: ergo sequitur ꝙ potestas omniū sequentiū prælatorū ecclesię depēdeat & deriuetur ab ipso Romano pont. Cõsequētia est bona. Maior colligitur ex sentētia Aristo. 2. metaphy. Minor est canõ cõcilij Cõstantinopolitani dicētis. Veneramur secundùm scripturas & canonū diffinitiones sanctissimum antiquę Romę episcopū primū esse & maximū omniū episcoporū. Itē in cõcilio Chalcedon. acclamatum legitur à tota synodo Papę Leoni. Leo sanctissim⁹ apostolicus & œcumenicus. i. vniuersalis patriarcha, per multos annos viuat. ¶Cõfirmatur hoc argumentū per illud beati Anacleti, qui vt dicitur in cap. In nouo. di. 21. ita dicit. In nono testamento post Christū dominū à Petro incœpit sacerdotalis ordo. Et causam subiungens ait. Quia ipsi primò põtificat⁹ in ecclesia datus est, dicēte domino ad eū: Tu es petrus, & super hãc Petrã ędificabo ecclesiã meã. ¶Tertiò sic. Inter habētia ordinē secūdùm influētiã omnia quæ ab ijs influunt virtutē influendi recipiūt à primo illius ordinis: sed ordo qui est inter Romanã ecclesiã & alias ecclesias, siue inter Romanū pontificem & alios prælatos est secūdùm influētiã, prout vnus mouet aliū ad actus hierarchicos: ergo potestas iurisdictionis omniū prælatorū ecclesiæ deriuatur à Romano põtifice. Cõseqnentia est bona. Maior patet ex cõmēto primę propositionis de causis. causa enim secūda virtutē causandi habet à prima. Minor verò patet authoritate beatissimi Cypriani, qui vt in. c. Loquitur. 24. q. 1. ecclesias particulares ad ecclesiã Romanã cõparat sicut radios ad solē, fluuios ad fontē, sicut ramos ad radicē. Patet etiã per illud, quod Iustinianus imperator christianissimus in authē. vt Romana ecclesia. col. 3. ait. quòd legū originē antiqua Roma sortita est, & summi pontificatus apicem, & sacerdotij fontem

apud eam esse nemo est qui dubitet. Si ergo Romana ecclesia fons est, & à fonte deriuentur riuuli, sequitur, quod aliarũ ecclesiarũ iurisdictio deriuetur ab ea. ¶Quartò sic. Omnia mẽbra à capite recipiũt immediatè deriuationẽ virtutis sensus & motus siue regiminis: sed Romana ecclesia est caput cæterarũ ecclesiarũ: ergo cæteræ ecclesiæ, & earũ prælati potestatis suę originẽ suscipiũt à Romana ecclesia siue à Romano pon. Cõsequẽtia est bona. Maior patet: quoniã vt superius habitũ est ex sententia Isido. ex eo datũ est capiti hoc nomẽ, quod sensus omnes, & nerui inde initiũ capiãt, atq; ex eo omnis vigẽdi causa oriatur. Minor verò ponitur in. c. Sacrosancta. di. 22. vbi sanctus Anacletus dicit, quod apostolica sedes caput & cardo. s. omniũ ecclesiarũ, est à dño, & nõ ab alio constituta: & sicut cardine ostiũ regitur, sic huiusmodi sanctæ apostolicæ sedis authoritate omnes ecclesię dño disponẽte regũtur. Hoc aũt quod ait, quod apostolicæ sedis authoritate omnes ecclesiæ regũtur, nõ videtur habere veritatẽ, nisi prælati inferiores, qui regũt ecclesias, regẽdi, & gubernãdi illas ab apostolica sede accipiant potestatẽ. ¶Quintò sic. In omnibus causis agẽtibus ordinatis semper causæ sequẽtes agũt in virtute causę primæ: sicut in rebus naturalibus corpora inferiora agũt in virtute corporũ cælestiũ: & in rebus volũtarijs omnes artifices operãtur secũdùm imperiũ summi architectoris: in ordine aũt politicũ regimẽ administrãtiũ omnes particulares potestates authoritatẽ iurisdictionis suscipiũt à suprema potestate: sed in regimine ecclesiastico in ordine prælatorũ ecclesiæ habẽtiũ iurisdictionẽ & potestatẽ actus diuinos exercẽdi circa fideles primus & summus pon. est. ergo. ¶Sextò sic. Perfectior est princeps ecclesię q̃ legalis, Papa q̃ Moyses: sed à summo præsidẽte synagogæ omnis alia potestas inferiorũ deriuabatur: ergo similiter est in ecclesia, quod omnis iurisdictionis authoritas inferiorũ prælatorũ deriuatur à summo pon. s. Papa. Cõsequẽtia patet: quia synagoga figura fuit ecclesię, secũdùm quod dicit beatus Aug. & beatus Dio. Minor verò patet Exo. 18. & expressè Nũe. 11. vbi dñs ad petitionem Moysi, qui in multitudine regiminis grauabatur, voluit, quod idẽ Moyses eligeret sibi aliquos in adiutoriũ ad populi gubernationẽ. Et dicit tex. quod dedit Deus de spiritu qui erat in Moyse illis septuaginta electis. & hoc vt videtur ad significãdũ omnem potestatem iurisdictionis & regiminis à summo ecclesię pręsidente in alios deriuari. ¶Septimò sic. Hierarchia ecclesiastica est exẽplata à cælesti, sicut ait beatus Diony. & suprà in capit. 2. induximus: sed in cælesti hierarchia sic est, quòd radius diuinæ illuminationis descendens in inferiores tali ordine descendit, vt primò in superiores recipiatur, deinde per illos in inferiores profluendo descendat. hæc autem est lex diuinitatis, inquit Diony. 3. cęle. hierar. per prima media, & per media vltima illuminari. Ergo sic erit in hierarchia ecclesiastica, quòd potestas iurisdictionis, secundùm quam attenditur ordo superioritatis & inferioritatis inter prælatos ecclesiæ, quòd primum à Deo immediatè in Papam descendat, & per eum in sequentes deriuetur. ¶Octauò teste eodem beato Diony. 10. cælestis hierarchiæ. Omnes hierarchiæ sunt cõnexæ, & ordines ipsi cuiuslibet hierarchiæ sunt etiam connexi: hęc autem connexio secundùm eiusdem diuini doctoris doctrinam, vt sanctus Thomas, & Albertus declarant, non tantùm attenditur per relationem ad vnum vltimũ finem, secũdùm quẽ omnis hierarchię finis est similitudo & vnitas ad Deum: sed secundùm ea, quæ sunt de essentia hierarchię, scilicet secundùm ordinẽ, scientiã, & actionẽ. Secũdùm ordinẽ quidẽ, inquantũ in omnibus hierarchijs inuenitur distinctio per primũ, mediũ, & vltimũ. Secundùm scientiã verò inquantũ irradiatio extenditur procedẽdo à prima vsque ad vltimos. Secũdùm actionẽ autẽ, inquantũ primi habẽt actionẽ hierarchicã in medios & per medium in vltimos: sed ecclesia nostra est ad instar hierarchiæ disposita & formata: ergo necesse est nisi hierarchiam nostram inconuenientissimè asserere inconnexã vellemus potestatẽ ecclesiasticam à primo nostræ hierarchiæ, qui est Romanus põtifex, in omnes inferiores procedere & deriuari. Processus patet. Huius autem connexionis hierarchiæ nostræ duo sunt euidentissima testimonia. Primum est, quòd qui à beati Petri societate & connexione apostolicæ sedis segregatur, non potest absolui à peccatis. Secundum est quòd talis existens sic prælatus ipsa potestate ecclesiastica denudatur. De primo habetur in gloss. Matthæi. 16. quòd Petrus ideo specialiter claues regni cælorum & principatum iudiciariæ potestatis accepit, vt omnes per orbem credentes intelligant, quòd quicunq; ab vnitate fidei & societate Petri quouis modo seipsos segregant, nec vinculis peccatorum absolui, nec ianuam regni cælestis ingredi possunt. De secundo habetur in cap. Factus. & in. c. Nouatianus. 7. q. 1. quę omnia

sunt beatissimi Cypriani testimonia. ¶Nonò sic. Potestas quæ data est vni in sua fontali plenitudine, non est in alijs nisi deriuata & limitata, etiã pro illius voluntate & ordinatione: sed potestas iurisdictionis ecclesiasticę tota in sua fontali plenitudine data est Petro soli, & in eo suis successoribus: quoniã cura totius ecclesiæ sibi commissa est, domino dicente: Pasce oues meas. Hoc enim teste Chrys. nulli alio Aplo dictũ est, neq; nũc, neq; ante, neq; põst: ergo talem potestatẽ perfectam ac plenam solus Petrus habuit, habetq; solus successor Petri, qui ob hoc Papa. i. pater patrũ nominatur: ergo omnes alij ecclesię prelati non habent potestatem iurisdictionis nisi prout Papa limitat & disponit. ¶Decimò confirmãdo rationem prædictã arguitur sic. Ecclesiæ particulares ad ecclesiã Romanã eõ parãtur sicut radij ad solẽ, sicut riuuli ad fontem, sicut rami ad radicem: ergo sequitur, quòd quicquid potestatis habent iurisdictionis, habent à Romana ecclesia. Consequentia est bona. Antecedens patet tã authoritate Cypriani in .c. Loquitur. 24. q. 1. quàm concilij Ephesini, quàm etiam Petri Rauennatis, qui dicit, quod stipiti rami, quod capiti mẽbra, quod soli radij, quod fonti riuuli, hoc apostolicę sedis reuerentiæ debent omnes ecclesiæ, quas vbique terrarum religio christiana fundauit. Confirmatur hæc ratio ex illo, quod Vigil[9] Papa scribens Eleutherio episcopo dicit. Nulli vel tenuiter scienti, vel pleniter sapienti dubium est, quòd ecclesia Romana fundamentum & forma sit ecclesiarũ, à quo omnes ecclesias principium sumpsisse nemo rectè credentium ignorat. hæc ille. ¶Vndecimò sic. Omnis iurisdictio & potestas cuiuslibet ecclesię & personarum in ea videtur ab eo deriuari, & procedere, qui illam ecclesiã sic fundauit in authoritate & iurisdictione: patet, cùm fundamentum sit origo & principiũ totius ædificij: sed omnes aliæ ecclesię per orbẽ diffusæ sunt à Romana ecclesia institutæ & fundatæ, ergo omnis iurisdictionis ecclesiasticæ authoritas aliorum prælatorũ deriuatur à Papa, siuè à Romano põtifice. Consequẽtia est bona. Antecedens pro minori habetur in ca. Omnes. di. 22. vbi Nicolaus Papa ita inquit. Omnes siue patriarchę cuiuslibet apicẽ, siue metropoleõ primatus, aut episcopatuũ cathedras, vel ecclesiarũ, siue cuiuscunq; ordinis dignitatẽ instituit Romana ecclesia: illa verò solus ipse Christus fundauit. &c. Itẽ in ca. In illis. di. 80. dicit Clemens Papa, quòd in illis ciuitatibus, in quib[9] olim apud ethnicos primi flamines eorum, atq; primi legis doctores erãt, episcoporum primates atq; patriarchas beatus Petrus poni præcepit. In illis verò, in quibus erant eorum archiflamines, archiepiscopos institui præcepit. In singulis verò cæteris ciuitatibus singulos, & nõ plures episcopos cõstitui præcepit, qui episcoporũ tãtùm vocabula sortirẽtur: quoniam nec inter ipsos Apostolos par fuit institutio, sed vnus præfuit omnibus. hæc ille. Itẽ ad idẽ facit. c. Quis nesciat. di. 11. ¶Duodecimò. Omnis ille, cui cõmittuntur vices alicuius superioris, habet iurisdictionẽ suã à cõmittente, nõ aũt à se, nec ab alio: sed Papa, cui à Christo omniũ fideliũ cura cõmissa est, omnibus alijs cõmittit vices suas, & impertitur partẽ sollicitudinis suæ in his, quę exequuntur pertinẽtia ad regimẽ ecclesię: ergo videtur, quòd omnes alij prælati à Papa immediatè habeãt quicquid iurisdictionis voluntarię vel cõtẽtiosæ habeãt. Maior patet: quoniã is qui mãdata iurisdictione vtitur, nihil propriũ habet: sed vtitur solũ iurisdictione eius, qui mãdauit. Minor verò patet authoritate beati Grego. & habetur in ca. Decreto. 2. q. 6. vbi sic ait. Sancta Romana ecclesia ita vices suas alijs impertiuit ecclesijs, vt in partẽ sint vocati sollicitudinis, nõ in plenitudinem potestatis. & in .c. sequenti Iulius Papa ita dicit. Ipsa nanq; ecclesia, quę prima est, ita reliquis ecclesijs vices suas credidit largiendas, vt in partẽ sint vocatæ sollicitudinis, nõ in plenitudinem potestatis. Et Leo Papa in epistola ad Anastasium episcopũ Thessalonicen. inquit. Vices enim nostras ita tuæ credimus charitati, vt in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde magister in historia ecclesiastica tractans illud Exo. 18. Moyses omnia quæ Ietro. &c. dicit sic. Sicut Moyses concilio Ietro constituit tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos: sic Romana ecclesia plurimos vocauit in partem sollicitudinis, scilicet primates, episcopos, archiepiscopos, archipresbyteros, & minores sacerdotes. Si ergo hos vocauit sancta Romana ecclesia impertiendo eis partem administrationis suæ, videtur, quòd ipsi non sunt instituti à Christo immediatè, sed Petro, vel successoribus eius. ¶Tredecimò sic. Quilibet fidelis tenetur credere vnam esse sanctam ecclesiam catholicam: sed ad vnitatem ecclesiæ requiritur, quòd omnium prælatorum potestas iurisdictionis deriuetur à Romano pontifice: ergo necesse est, quòd quilibet fidelis hoc credat & teneat. Consequentia est bona.

Iohan. vlti.

Maior patet, cùm sit articulus fidei, & dicatur Cant.6. Vna est colũba mea, vna est perfecta. dicit gl. i. ecclesia. Minor probatur: quoniam vnitas ecclesiæ, vt habetur à Cypriano in epistola de vnitate ecclesiæ. & habetur in c. Loquitur. 24. q. 1. necessariò attenditur in ordine ad vnam fontalẽ originem totius potestatis ecclesiasticæ, quam esse dicit apostolicam sedem, siue Romanum pontificem, super quẽ fundatã dicit ecclesiã esse. Vnde ait. Ecclesia Dei luce perfusa, per totum orbẽ radios suos porrigit. Vnũ tamẽ est, quod vbiq; diffunditur, nec vnitas corporis separatur: radios suos super vniuersam terrã copia vbertatis extẽdit, profluẽtes largitur riuos, latiùs pandit: vnũ tamẽ caput esse, & vna origo, & vna mater fœcũditas copiosa. hæc ille. Itẽ sanctus Tho. contra gentiles. lib. 4. c. 76. dicit. Soli Petro promisit: Tibi dabo claues regni cælorũ. vt ostenderetur potestas clauiũ per eũ ad alios deriuãda ad conseruãdã ecclesiæ vnitatẽ. Ex quibus manifestè colligitur pertinere ad vnitatẽ ecclesię, ꝙ à Romano pontifice omniũ aliorũ prælatorum deriuetur authoritas, quæ erat minor probanda. Ex quibus videtur, ꝙ negare potestatem iurisdictionis inferiorum prælatorum in ecclesia à Romano pontifice immediatè non dependere, non solùm pręiudicet primatui apostolicę sedis, sed etiam vnitati vniuersali ecclesiæ.

¶In quo probatur eadem conclusio tertia via, scilicet ex inconuenientibus, quæ ex contrario modo dicendi sequuntur. Cap. LVI.

SVMMARIVM.

1 *Potestatẽ iurisdictionis omnium prælatorum deriuari à potestate Papæ, ex inconuenientibus, quæ ex contrario modo dicẽdi sequuntur, ostenditur.*

Llustrata præfatæ conclusionis veritate duabus vijs: iã tertia via, quę sumitur ex inconuenietibus, quæ ex opposito modo dicendi sequuotur, restat declaranda. ¶Primò sic.
1 Nullus potest licitè immutare illud, quod est ex institutione vel ordinatione Christi: sed si potestates inferiores essent immediatè à Christo, sequeretur ꝙ Papa nõ posset circa eas facere mutationes quas facit, diuidẽdo episcopatus, & ampliãdo territoria, & restringẽdo casus, vel extẽdẽdo: ipse enim erigit, siue đ nouo ordinat ecclesias cathedrales. 16. q. 1. felix & ca. Præcipim⁹. Itẽ ipse subijcit vnã ecclesiã cathedralẽ alteri. extra de offi. dele. qđ trãslationẽ. Itẽ vnit duos episcopat⁹ in vnũ, & vnũ diuidit in duos. 16. q. 1. & tẽporis. Itẽ mutat sedes episcopales de vno loco ad aliũ. extra de transla. pręla. cap. 1. & ita sedes apostolica hoc faciẽdo, sicut frequẽter facit, đ facto erraret in his quę sunt iuris diuini, extẽdẽdo potestatẽ vltra mẽsurã debitã, quod est incõueniẽs. In apostolica enim sede vt habetur in. c. In sede. 24. q. 1. semper immaculata permãsit religio christiana. ¶Secundò sic. Nullus potest licitè augere vel diminuere ea quæ sunt iuris diuini, nisi ipse institutor: sed si potestates inferiorũ pręlatorum essent immediatè à Christo iure diuino, sequeretur, ꝙ Papa non posset curã parochialẽ aut abbatialẽ augere in episcopalẽ: sed hoc est incõueniẽs, & cõtra vsum ecclesię Romanę, quę de nouo sæpe erigit ecclesias cathedrales. 16. q. 1. felix. ergo. &c. ¶Tertiò sic. Si potestas iurisdictiõis inferiorũ pręlatorũ est immediatè à Chr̃o, & nullo modo collatiuè à Papa, falsum diceret Papa, cũ de ecclesijs prouidẽs, ait. Prouidem⁹ ecclesię tali de tali persona, & præficimus eũ in patrẽ, & pastorẽ, ac episcopũ eiusdẽ ecclesię, cõmittẽtes ei administrationẽ in tẽporalibus & spiritualibus in nomine patris. &c. Sed ꝙ erret apostolica sedes in his, est incõueniẽtissimum dicere: ergo & illud ex quo sequitur. ¶Quartò simili modo arguitur ex cõmuni modo loquendi, quo vtuntur tã summi pontifices, q̃ episcopi in institutione alicuius curati in aliqua parochia. dicũt enim. Ego cõfero tibi curã talis parochiæ. cura aũt nihil aliud est, nisi potestas ipsa sp̃ualis iurisdictionis: sed si potestas iurisdictiõis esset immediatè à Christo, falsum dicerent omnes ecclesiæ prælati sic loquẽtes: sed hoc est incõueniẽtissimũ asserere, ergo illud ex quo sequit̃. ¶Quintò sic. Si potestas iurisdictionis inferiorũ quorũcũq; pręlatorũ esset immediatè à Christo sicut est potestas ordinis, tũc Papa nõ posset solo verbo conferre vel auferre potestatẽ ordinis ab aliquo inferiori p̃lato per quãcũq; depositionẽ, aut degradationẽ: quia nõ potest tollere quod nõ dedit. Itẽ nõ posset Papa solo verbo dare vel auferre potestatẽ iurisdictionis cuicũq; inferiori prælato, nec ipsum depouere, vel degradare, quod est incõueniẽtissimum,

simum, cùm sit negare tam plenitudinem potestatis apostolicæ sedis, quàm iura cõmunia. Nec valet si dicatur, ꝙ nõ sit simile de potestate ordinis & iurisdictionis: quia super potestatẽ ordinis nõ habet Papa plenitudinẽ potestatis, habet autẽ super potestatem iurisdictionis, & ideo potest hãc tollere, & non primã. Istud nõ valet: quia si potestas inferiorũ prelatorũ est à Deo immediatè sicut potestas Papæ, Papa nõ habet super illã plenitudinẽ potestatis, imò nihil habet potestatis super illã, cũ sit immediatè à Deo, & per cõsequẽs sicut nec vnã tollere potest, ita nec aliã. seruus enim nec tollere nec mutare potest legẽ domini sui. iuxta. c. Sunt quidã. 25. q. 1. sed hoc est apertè falsum & incõueniẽs, ergo & illud ex quo sequitur. ¶Sextò sic. Si potestas inferiorũ prælatorũ esset immediatè à Christo sicut potestas Papæ, sequeret, ꝙ inferiores prælati electi nõ indigerẽt ab homine cõfirmari: nec curati per patronos pręsentati indigerẽt institutione episcopi: nec oporteret, ꝙ ab alio eis cura cõmitteretur: sicut nec Papa indiget, qui electus canonicè à solo Christo confirmatur, & instituitur: sed hoc est incõueniẽtissimũ, cùm hoc sit ecclesiasticũ ordinẽ perturbare: quia curati ab episcopis instituũtur, qui ecclesias eis cõmittũt, & curã animarum. Vnde mirũ est dicere, ꝙ ille, cui ab aliquo cura animarũ cõmittitur, nõ habeat illã curam immediatè ab illo. Episcop⁹ etiã ab archiepiscopo & ille à Papa cõfirmatur: & qui cõfirmat, ius dat, & cõfirmatus à cõfirmãte habet illã potestatẽ, quã acquirit per ipsam confirmationẽ. Et sic patet, ꝙ cùm archiepiscopus siue patriarcha recipiat à Papa suã immediatè potestatẽ, & ab illo episcopus, & ab episcopo curat⁹, ꝙ omnis potestas ecclesiasticæ iurisdictionis deriuatur à Papa mediatè, vel immediatè. ¶Septimò ad idẽ sic. Si ita esset potestas iurisdictionis inferiorũ prælatorũ immediatè à Christo, tũc Papa nõ posset ea quę ad inferiorũ prælatorũ iurisdictionem pertinẽt ad se aduocare, vel aliis cõmittere ad iudicãdum: sed hoc est falsum, & inconueniens, & cõtra plenitudinẽ potestatis papalis: est enim iudex vniuersalis ecclesiæ, & habet potestatẽ de omnibus iudicare. ergo incõuenientissimũ est illud ex quo sequitur. ¶Octauò sic. Si potestas iurisdictionis inferiorũ prælatorũ in vtroq; foro esset immediatè à Deo, & nõ à Papa, cùm potestas diuina nõ possit impediri ab homine sicut nec potestas naturæ: sicut potestas Papæ non potest facere, quin ignis comburat stupam, si eam habet proximatã: ita Papa non poterit facere per quãcũq; excõmunicationẽ, quin episcopus possit excõmunicare, & curatus à peccatis absoluere: cõsequens est falsum, & incõueniens, ergo & antecedens. Cõsequẽtia videtur esse bona. Et tamẽ falsitas cõsequẽtis patet: quia excõmunicatus nõ habet vsum clauiũ, nec etiã executionem in aliquo foro: vnde sententia ab eo lata nõ tenet ipso iure. de sen. & re iudi. c. ad probandam. Si verò dicatur, ꝙ Papa potest excõmunicato populum subtrahere, & ideo non valet sententia lata in non subditũ, licet iurisdictio sit de iure diuino: sicut potest de facto subtrahere materiam eucharistię sacerdoti, tunc nõ poterit celebrare: nõ est simile. Quia cùm potestas iurisdictionis & prælationis non sit aliud, quàm relatio ad subditos: & relatiua posita se ponunt, & perempta se perimũt: vt si est pater, est filius: & si est Pater iure diuino, habet & filium iure diuino: si prælati & episcopi habent potestatem pręlationis, & curam animarũ de iure diuino, per consequens habent subditos de iure diuino: nisi eis subtrahatur de facto, sicut panis potest subtrahi sacerdoti volenti conficere, & tunc non poterit conficere: non quia panis desinit esse materia consecrationis, sed quia desinit esse materia præsens, & cõsecratio requirit materiã debitã & præsentem: sed subtrahens non potest facere, quin panis de iure sit materia sacramenti, & quin præsens de iure possit confici. Ita absolutioni sacramentali, quæ requirit pręsentẽ, potest materia de facto subtrahi, & sic absolutio impediri: sed si de facto non subtrahatur, non potest de iure subtrahi, si subiectio est de iure diuino, & per consequens non poterit Papa impedire episcopum & curatum, quin verè absoluat sibi præsentialiter confitentem, sicut nec quin consecret panem præsentem, sed excõmunicatio & absolutio non requirunt materiam præsentẽ in prospectu, sed solùm in districtu: quia extra territoriũ ius dicẽti impunè non paretur. Vnde si episcopus & curatus habent populum subditũ in foro exteriori de iure diuino si de facto expellantur de parochia & diœcesi, per nullam excõmunicationem desinunt esse materia sua, quin possint ab eis absolui & ligari: quia ius diuinum per hominẽ non potest solui. Si dicatur, quod absolutio pœnitentialis facta ab excommunicato non valet, quia scienter ei confitendo pœnitens nouum peccatum committit ideo non est absolutionis capax, non valet: quia possibile est, quod ei confitens nescit curatum ex-

communicatum,& sic nō ponit obicem. Itē in foro exteriori cessat instantia,in quo indistinctè non tenet absolutio facta ab excōmunicato. ¶Nonò sic. Si inferiores prælati haberent immediatè à Christo,& non à Papa potestatem iurisdictionis, tunc Papa nō posset iudices dare, nec legatos mittere ad diœces. episcoporū etiā propter eorū negligentiā & defectum:nec episcopi cōfessores & prædicatores per diœcesim. cōsequens est falsum & absurdum, ergo & antecedens. Consequentia patet per simile: quia Papa non mittit inquisitores per terrā regū & principum ad puniendū & corrigēdū: quia non habent ab eo suas iurisdictiones & iustitias: ergo similiter si episcopi nō habēt iurisdictionē suā ab eo, nō potest eis mittere legatos, nec pari ratione episcopus prædicatores nec confessores per parochias. Falsitas autem consequentis apparet de offi.lega. per totum de offi. ordi. c.Inter cætera. vbi episcopi mittunt per diocesim prædicatores & confessores.

¶In quo obijcitur contra antedictam conclusionem per aduersarios ex ordine apostolorum ad Petrum. Cap. LVII.

SVMMARIVM.

1 *Potestatem iurisdictionis omnium prælatorū nō deriuari à potestate Papæ, arguunt aduersarij ex ordine Apostolorum ad Petrum.*

Duersus conclusionē præfatam aduersarij plurima obijcere perlegimus, quorum obiectiones ad eam triplicē formam reduci possunt, qua processum est ad confirmandam cōclusionem præfatam. ¶Inchoātes ergo ab ordine aliorum apostolorū ad Petrū, arguūt sic. Apostoli,& Christi discipuli potestatē iurisdictionis quā habuerūt, nō receperūt immediatè à Petro sed à Christo,ergo sequitur ꝙ prælati in ecclesia nō recipiūt immediatè potestatem iurisdictionis à Papa, sed à Christo Cōsequētia videt̄ bona: quoniā prælati maiores, vtpote episcopi, succedūt Apostolis & prælati minores succedūt.72.discipulis.vt in.c.In nouo.dl.21.ait Anaclet⁹,& habetur in gl.Luc.10.ergo videt̄,ꝙ sicut Papa dicitur suscipere immediatè potestatē à Christo, qui succedit Petro: ita alij inferiores prælati dicūtur suscipere potestatē à Christo immediatè, quia succedūt alijs Apostolis, & discipulis Christi. Antecedens verò probāt authoritatibus & rationibus. ¶Primò authoritate illa Mat.18. Quodcūq; alligaueritis super terrā, erit ligatū & in cælis. Quòd verò hoc intelligatur de potestate iurisdictionis in foro exteriori per censurā ecclesiasticā,patet. Tum ex gl.interl. quę super verbo, alligaueritis, dicit. vinculo anathematis. Tū ex gl.beati Hiero. ibidē,quæ dicit. Potestatē tribuit Apostolis, vt sciant cùm à talibus cōdemnantur, humanā sententiam diuina sententia roborari. ¶Secundò authoritate illa Iohan.20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. &c. Quod verbum pertractans Leo Papa in sermone pentecostes, ita ait. Reducendorum peccatorum etiam tunc Apostoli receperunt potestatem, cùm post resurrectionem insufflauit, & dixit. Accipite spiritum sanctum. &c. Ioh. 20. Item Greg. super eodem ita inquit. Principatum superni iudicij sortiuntur, vt vice Dei quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent: quorum in ecclesia episcopi locum tenent. Non potest autem dici, quòd intelligatur de potestate characteris, qua ordinati sunt sacerdotes: quia talis fuit eis collata in cœna, quando dictum est. Hoc facite in meam commemorationem. ergo necesse est dicere, ꝙ aliam potestatem quàm ordinis receperunt tunc Apostoli à Christo, & non est alia nisi iurisdictionis: cùm tantū duplex distinguatur potestas, scilicet ordinis & iurisdictionis; ergo. &c. ¶Tertiò probant authoritate illa Matthæi.16. Tibi dabo claues regni cælorū. Super quo verbo Leo Papa ita inquit. Trāsiuit in alios Apostolos ius ipsius potestatis, & ad omnes ecclesię principes decreti huius cōstitutio cōmeauit, sed hoc singulariter creditur: quia cūctis ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur. Itē Rabanus ibidē in gl.ita inquit. Ligandi & soluēdi potestas quāuis soli Petro videatur data à dño: tamē & cęteris Apostolis data est, necnō nunc in episcopis & presbyteris omni ecclesię. ¶Quartò authoritate illa Lucę.6. Vocauit discipulos suos & elegit.12.ex ipsis quos Apostolos nominauit. Super quo verbo dicit beatus Ambro. ꝙ cùm ad propagandum auxilium salutis humanæ per terrarum orbem satores fidei destinaret. &c. ergo videtur, ꝙ immediatè Apostoli sunt à Chro destinati, & p cōsequēs immediatè ab eo potestatē iurisdictionis acceperunt

Arg. primū primæ uiæ quod cū sequētibus sol uetur. c. 61

Probatio à simili.

Probatio prima ab authoritate.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta. perunt. ¶ Quintò authoritate illa Luc. 9. Cõ-
uocatis. 12. Apostolis, dedit illis potestatẽ su-
per omnia dæmonia, & vt languores curarẽt,
& misit illos prædicare regnũ Dei, & sanare
Sexta. infirmos. & ita videtur idẽ quod prius. ¶ Sex
tò probatur illa authoritate Luc. 10. Postquã
designauit dñs & alios. 72. misit illos binos
ante faciẽ suam in omnẽ ciuitatem & locum,
&c. Super quo beatus Cyrillus ita dicit. Post
quam dixit rogate dominũ messis: hoc fecit
per se ipsum, ita ꝙ per seipsum misit eos. sed
ipsa missio, vt videt, fuit collatio potestatis. er
Septima. go, &c. ¶ Septimò authoritate illa Anacleti,
& habetur in cap. in nouo. di. 21. vbi dicitur.
Cæteri Apostoli cũ eodẽ. s. Petro pari cõsor-
tio honorẽ & potestatẽ acceperũt. Ecce ꝙ di
cit, cũ eo, non aũt dicit ab eo. ergo videtur ꝙ
oẽs alij Apostoli acceperũt à Christo imme-
Octaua. diatè potestatẽ sicut & Petrus. ¶ Octauò au-
thoritate illa Cypriani, qua ait in ca. loquitur
24. q. 1. ꝙ dñs post resurrectionẽ parẽ pote-
Nona. statẽ omnibus Apostolis tribuit. ¶ Nonò sic.
Petrus non videt contulisse potestatẽ iurisdi
ctionis Mathiæ, sed eam immediatè habuit à
Christo. ergo similiter & alij Apostoli, & per
consequens alij ecclesiæ prælati, qui eorũ lo-
ca in ecclesia tenent. Cõsequẽtia est bona: qa
non magis videtur de Mathia, ꝙ de alijs Apo
stolis. Añs patet: qa electus fuit immediatè à
Christo, nõ autẽ à beato Petro. Vnde super il
lud Act. 1. Ostende quẽ elegeris. dicit beatus
Diony. in li. de ecclesiastica hierarchiã. quòd
Petrus recepit Mathiã ad numerũ Apostolo
Decima. rum diuina electione ostẽsum. ¶ Decimò ar-
guitur idem de Paulo, qui potestatem iurisdi
ctionis immediatè videtur à Christo recepis-
2. Cor. 10. se. vnde ipse ait. Et si amplius aliquid gloria-
tus fuero ď potestate nostra, quã dedit nobis
dominus, non alius in ædificationem, &c. vi-
detur quòd si non alius quàm dominus, ergo
Galat. 2. non Petrus. Item Ipse ait. Mihi enim qui ali-
quid esse videbantur. s. Iacobus, Cephas, &
Iohannes nihil mihi contulerunt. ergo maio
ri ratione alij Apostoli receperunt à Christo,
quos ipse Christus immediatè vocauit.

¶ In quo contra conclusionem præfatam per aduersarios obijcitur via rationum. Capit. LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Potestatẽ iurisdictionis omniũ prælatorum nõ deriuari à potestate Papæ, arguunt aduersarij uia rationum.*

ECVNDA via, scilicet
per rationes, aduersarij sic ar
guũt. ¶ Primò dicit Bernar.
scribens ad Eugenium. Er-
ras, si vt summam, ita & solã
institutam à Deo æstimas
tuam Apostolicam potestatem. ait enim Pau
lus ad Rom. 13. Omnis anima subdita sit po-
testatibus sublimioribus: nõ ait sublimiori tã
quam in vno, sed sublimioribus tanquam in
multis. non tua ergo potestas sola à Christo
instituta: sunt & mediocres, sunt & inferio-
res. Ecce ꝙ ponit alias potestates inferiores
institutas à Christo.

Argumentum primũ secũdæ uiæ quod cũ sequẽtibus soluetur. c. 62
1

¶ Secundò sic. Episcopi — *Secundum.*
sunt spõsi ecclesiæ: sed hoc non nisi immedia
tè gerendo vicem Christi veri sponsi: ergo,
&c. ¶ Tertiò. Act. 15. super quæstione mota — *Tertium.*
de legalibus veteris testamenti obseruandis
vel non: cum fide Christi scribitur, secundùm
quòd dicit magister in historijs quo modo
Petrus surgens primus ratiocinando dicit nõ
esse imponendũ fidelibus iugum legis: facto
autem silentio, Iacobus Hierosolymitanorũ
episcopus adhærẽs verbis Petri, authoritate
põtificali protulit diffinitiuã sententiam di-
cens. Viri fratres audite me. Simon narrauit,
&c. propter quod ego iudico, &c. quasi dicat
meum est proferre sententiã, quia est in diœ-
cesi mea. Hoc autẽ non faceret post iudicium
Petri, & in præsentia eius, si iurisdictionem ha
beret ab ipso Petro: quare nec episcopi, qui
sunt successores Apostolorũ, iurisdictionem
habent à Papa, qui est successor Petri. ¶ Quar — *Quartum.*
tò sic. Quod cõpetit sacerdotibus ex vi sacra
menti sui ordinis habent immediatè à Chri-
sto: sed potestas iurisdictionis quo ad forum
conscientiæ est huiusmodi, ergo &c. Maior
supponitur. Minor probatur: quia quilibet
sacerdos accipit potestatem ligandi & soluẽ
di in susceptione ordinis: sed posse ligare &
soluere pertinet ad potestatẽ iurisdictionis.
ergo & cætera. ¶ Quintò sic. Nobilior & fir- — *Quintum.*
mior videtur esse principatus, cuius potestas
iurisdictionis in singulis gubernantibus de-
riuatur à Deo, quàm si ab aliquo homine
puro deriuetur, cùm talis potestas sic nobi-
liorem habeat originem: sed id quod maio-
ris nobilitatis est, tribuendum est principa-
tui ecclesiastico, ergo & cætera. ¶ Sextò — *Sextum.*
sic. Dionysius sexto cælestis Hierarchiæ
postquam posuit quòd ordo Pontificalis

 esset

Secundum. Status in quo est potestas & iurisdictio con-
1 tinuatur in diuersis temporibus ab illo à quo
fuit institutus à principio, cũ institutus fuit,
& conseruatur in omnibus tẽporibus sequen
Tertium. tibus. Et quòd successor eius in aliqua digni-
tate, officio, aut statu ab illo eodem institui-
tur in illo, in quo antecessor institutus est, cũ
in eodem statu succedat quasi eadem perso-
na: sicut patet per iurisdictionẽ in omnibus
baliuis, præpositis, prioribus, & magistris or-
Quartum. dinum, & sic de alijs: aliàs successor nullo mo
do censeretur quasi eadem persona cum an-
tecessore: sed status, & potestas, & iurisdictio
Quintum. 72. discipulorum cõtinuatur in sacerdotibus
curatis sicut status Apostolorum & potestas
& iurisdictio in episcopis, & succedunt sacer
dotes curati. 72. discipulis sicut episcopi suc-
cedunt Apostolis, dicente gl. Lucæ. 10. Sicut
in Apostolis forma est episcoporũ, sic in. 72.
Sextum. forma presbyterorum secundi ordinis. Ergo
sequitur, ꝙ ab ipso eodem, à quo status disci
pulorũ fuit institutus à principio, modò est
Septimum. institutus status curatorum. Et à quo fuerũt
instituti discipuli, sunt instituti curati, haben
tes authoritatem & iurisdictionem ab illo eo
Octauum. dem, à quo &. 72. discipuli. Sed status discipu
lorum à Christo est institutus, & ipsi ab eo in
stituti & missi potestatẽ immediatè ab ipso
Christo accipientes, nõ ab aliquo Apostolo-
Nonum & decimum. rum, sicut nec alij Apostoli. Discipulis enim
simul & Apostolis potestatem prędicandi &
potestatem clauium contulit vtrisq;, quando
Vndecimũ. dixit. Sicut misit me pater, & ego mitto vos,
scilicet ad prædicãdum. Et postea. Quęcunq;
remiseritis, &c. quo ad potestatẽ ligãdi & sol
Duodecimũ. uendi. Item Matth. vlt. in fine dicit dominus
in monte Galilæę parum ante ascensionem:
Euntes igitur docete omnes gẽtes. Ecce ꝙ eis
dat officiũ prædicandi. Baptizãtes eos in no-
mine patris & filij & spiritus sancti. Ecce po-
testatem baptizandi dat eis. Item Marc. vlti.
Euntes in mundũ vniuersum, prædicate euã-
gelium omni creaturæ. Sequitur postea. Illi
autem profecti, prædicauerunt vbiq;, domi-
no cooperante, & sermonẽ confirmante, se-
Decimum-tertium. quẽtibus signis. Fortè dices, ꝙ ibi non fuerũt.
72. discipuli quãdo hoc dixit Apostolis. Imò
fuerunt, & negare hoc, videtur manifestè hæ
reticum, & contra sacram scripturam, quæ a-
liàs saluari non potest. Vnde Act. 1. quando
reuersi fuerunt de monte Oliueti, vnde Chri
stus ascendit, dixit Petrus. Oportet ex his vi
ris, qui nobiscũ sunt cõgregati omni tẽpore,
quo Christus intrauit & exiuit dñs Iesus in-
ter nos, incipiẽs à baptismate Iohannis vsque

quo assumptus est à nobis, testẽ resurrectio-
nis eius fieri vnum ex istis: & statuerũt duos,
Ioseph, & Mathiam, qui fuerũt de. 72. discipu
lis. ergo ipsi & alij discipuli fuerunt in ascen-
sione Christi, cũ iterato misit eos ad prædicã
dum & baptizandũ: imò si debeat illa scriptu
ra verificari, oportet eos. 72. discipulos fuisse
semper cũ Christo, sicut &. 12. ergo Aposto-
li, & discipuli sunt immediatè instituti à Chri
sto, & ab ipso receperunt sine medio potesta
tem, ergo & status curatorũ & ipsi sunt im-
mediatè à Christo instituti, & ab ipso imme-
diatè potestatẽ habẽt. Status enim istorũ nõ *Decimum-quartum.*
est alius & alius: sicut status isti nõ sunt alij q̃
erant ante centum annos: sed est vnus status
continuatus à Christo semper: & potestas da
ta illis à Christo est cõtinuata in istis. Quare *Decimum-quintum.*
enim potestas collata Petro continuata est
in Romano Põtifice: & potestas cóllata alijs
Apostolis non est continuata in alijs episco
pis: & potestas collata in discipulis non est cõ
tinuata in curatis, non põt ratio dari. Et ideo *Decimum-sextum & decimum septimum.*
curati sunt veri ordinarij, habẽtes iurisdictio-
nem ordinariã, non iure humano sibi datam,
sed à Christo immediatè in prima institutio-
ne ecclesię, in qua hos duos ordines, & solùm *Decimum-octauum.*
illos instituit: & etiam nõ sunt vicarij episco-
porum, sed Iesu Christi ab ipso instituti: infe
riores tñ & minores episcopis. Nec ab ipsis
possũt destitui, nisi ex rationabili causa, sicut
nec episcopi à Papa, cũ non sint eorum vica-
rij, sed Iesu Christi. Item episcopi habent infe *Decimum-nonum.*
riorem potestatẽ à Deo immediatè sub Papa
sed non à Papa: quia tunc sede Papali vacan-
te potestas in prælatis inferioribus periret: si
cut sensus abscisso capite deficiunt in cæteris
membris. Et si ita esset, adhuc manifestiùs cõ
stat ꝙ episcopus ordinarius tempore vacatio
nis nullã haberet potestatẽ: & cùm illa vaca-
tio posset durare in multis annis, sequeretur,
ꝙ potestas ecclesiæ totaliter deperiret, quod
nefarium est dicere. Cõsimiliter potest argui,
quòd curati suam potestatẽ non habent nec
à Papa nec ab episcopis: ergo, &c. Ex quo pa *Vigesimum*
tet, ꝙ nec Papa à prælatis põt potestatem da
tam à Christo eis auferre, & alijs non pręlatis
dare: nec statũ ecclesiæ à Christo institutũ de
struere & mutare, cũ sit ei data potestas in æ-
dificationem, non in destructionẽ. sicut ait A
postolus. Et hoc pulchrè dicit Vrbanus Pa- *2. Cor. 10.*
pa. 25. quæstio. 1. sunt quidã. vbi sic dicit. In-
de nouas leges condere potest Romanus põ
tifex, vbi euangelistæ aliquid nequaquã dixe
runt: vbi verò dñs, vel eius Apostoli, & eos se
quentes sancti patres sententialiter aliquid
diffinie

diffinieruut ibi,oec nouam legem Romanus Pontifex dare poteſt,ſed potius quod prædi catum eſt, vſque ad animam & ſanguinem confirmare debet. &c.

¶In quo ponuntur aduerſariorum obiectiones ſumptæ ex inconuenientibus,quę dicuntur ſequi ex concluſione præfata. Capit. LX.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtas iuriſdictionis prælatorum quòd non deriuetur à poteſtate Papæ, obijciũt aduerſarij ex inconuenientibus quæ inde ſequi autumant.*

Præterea adoerſarij concluſionem præfatam labefactare nituntur ex inconuenientibus quibuſdam,quæ videntur eis ex præfata concluſione ſequi.¶ Arguũt enim ſic. Poteſtas quæ eſt ab aliquo, deficit illo deficiente, cùm virtus ſequentium pẽdeat ex eo. vnde ſiccata radice, ramorum deficit virtus: & extincto foote,riuulorum aqua ſiccatur.ſi ergo poteſtas iuriſdictionis aliorũ præ-

Argumentum primũ tertię uia quod cũſequẽtibus ſolaetur.c.64

1 latorum eccleſiæ deriuatur à Papa, ſequitur quòd eo expirãte, ſiue moriẽte, deficeret cæterorum prælatorum authoritas: ſed hoc eſt falſum & incõuenientiſsimum, ergo illud ex quo ſequitur. Conſequentia eſt bona,& antecedens patere videtur:cùm deficiente cauſa,deficit eius effectus.

Secundum. ¶ Secundò ſic.Si inferiores prælati iuriſdictionem ſuam acceperunt immediatè uon à Chriſto,ſed à Papa,tũc videtur,ꝙ poteſtas Papæ ſe haberet ad poteſtates epiſcoporũ,ſicut poteſtas regis ad poteſtatem iudicum inſtitotorum per eum, & non ſicut ad poteſtates principom: ſed hoc eſt inconueniens:quia ſequeretur, quòd epiſcopi uon eſſent ordinarij aut curati, ſicut iudices non ſunt ordinarij, vt videtur. Conſequentia videtur bona, & totum aſſumptum.

Tertium. ¶Tertiò ſic. Si poteſtas epiſcoporum & curatorum nõ differt à poteſtate iudicum, qui inſtituuntur à principibos,ita ſcilicet, ꝙ tota poteſtas eorum eſt à poteſtate Papæ,&quòd pro libito talem poteſtatem confert Papa ſecundũ ꝙ ſibi placet, tunc poteſtas eorũ non differt à poteſtate cõmiſſariorũ:quia vtrobiq; quilibet habet tantũ de poteſtate, quantũ

placet inſtituẽti:ſed hoc eſt falſum & incõueniens:quia tunc epiſcopus nõ poſſet cõmittere:cùm cõmiſſarij non poſſunt committere.

Quartum. ¶Quartò ſic.Si prælati alij poteſtatẽ iuriſdictionis quã habent, haberent nõ immediatè à Chriſto,ſed à Papa, tunc Papa poſſet ad libitum deponere etiã ſine culpa & ſine cauſa epiſcopos: ſed hoc eſt falſum & incõueniẽs, ergo & illud ex quo ſequitur. Cõſequẽtia videtur nota ſatis. Maior patet: quia quilibet ſuperior,à quo totaliter pendet poteſtas inferiorum, pro libito volũtatis põt amouere,& poteſtatẽ ſubtrahere à ſuis inferioribus: ſicut rex baliuũ,& Papa legatũ ſuũ mutare poteſt ad libitũ ſine peccato. Minor patet: quia dicit ibi Apoſtolus.2.Cor.10.Poteſtatẽ quam dedit mihi dñs in ædificationẽ non in deſtructionẽ.nõ eſt dubiũ, quin vtens poteſtate ad oppoſitũ eius,ad quod eſt ordinata, peccet.

¶In quo reſpondetur ad obiecta aduerſariorũ primò ſumpta ex parte apoſtolorũ. Capit. LXI.

SVMMARIVM.

1 *Obiecta aduerſariorũ circa poteſtatẽ iuriſdictionis prælatorum à poteſtate Papæ emanantẽ ex parte Apoſtolorum ſumpta, diluuntur.*

Tanta firmitate veritatis ſtabilita videtur concluſio præfata, dicẽs, ꝙ omniũ aliorũ prælatorũ eccleſiæ iuriſdictionis authoritas non modò quo ad executionẽ & vſum,vt volunt aliqui dicere ſicut Goſridus ð Fõtanis & Hẽricus de Gãdauo in ſuis quodlibetis,& alij eorũ ſequaces,ſed etiã quo ad ſubſtantiã poteſtatis à Romano põtifice mediatè vel immediatè regulariter ſit deriuata, vt (ſaluo meliori iudicio) in nullo ei videatur ꝑ aduerſariorũ rationes præiudicatũ. Quod nos maximè faciemus manifeſtũ,cũ ad ſingulas aduerſariorum rationes adiungemus reſpõſa. Habet autem inter alia fundamenta præfata noſtra cõcluſio fuudamentom irrefragabile: diffinitionem ſcilicet apoſtolicę ſedis: quæ cùm ſupra petram Chriſtum fundata ſit,in ea ſemper fides illibata permanſit,permanebitque. Diffiniuiſſe autem videtur apoſtolica ſedes hoc per plures ſummos pontifices. ¶Primò quidem per Vigilium papã, qui in decretis ſuis ſcribens

scribens Eleutherio episcopo ita dicit. Nulli vel tenuiter scienti, vel pleniter sapienti dubium est, quod ecclesia Romana fundamentum sit & forma ecclesiarum, à qua oēs ecclesias principiū sumpsisse nemo rectè credentium ignorat.hæc ille.Nota bene verba:quia si nullus credentiū ignorat.i.ignorare debet,quin omnes ecclesiæ à Romana sumpserunt initium,nullus etiā ignorare debet, quin etiam sumpserint & authoritatem. ¶Secundò hoc idem diffinitur per Nicolaū papam primū, qui scribens Mediolanensibus,vt habetur in ca.Omnes.dist.22. ita dicit. Omnes siue patriarchæ(id est patriarchatus)cuiuslibet apicem,siue metropoleon primatus,aut episcopatum cathedras, vel ecclesiarum, siue cuiuscunq; ordinis dignitatem instituit Romana ecclesia: illam verò solus ipse fundauit, &c. Nota verba,quod ecclesia Romana instituit cuiuscunque ordinis dignitatem. Ergo quod cuiuscūq; ordinis iurisdictionis potestas ab ecclesia Romana dependeat,nullus debet dubitare fidelis.¶Tertiò diffiniuit apostolica sedes per Innocentium papam primum, qui vt habetur in ca.Quis nesciat.dist.11.ita episcopo Decentio scribēs dicit. Quis nesciat,aut quis non aduertat id,quod à Petro Apostolorum principe Romanæ ecclesiæ traditum est, ac nunchucusq; custoditur, ab omnibus debere seruari: nec superintroduci aliquid, quod authoritatem debeat generalem aliunde accipere vel exemplum?præsertim cùm sit manifestum in omnem Italiam,Galliam,Hispaniam,& Aphricam, atq; Siciliam, insulasque interiacentes nullum instituisse ecclesias,nisi eos, quos venerabilis Petrus, aut successores eius constituerunt sacerdotes: & ita oportet eos hoc seq.quod ecclesia Romana custodit, à qua principium eos accepisse non dubiū est. hæc ille.Nota verba:principiū accepisse non dubium est:ergo & authoritatis substātiam. ¶Quartò diffiniuit,siue testatur Apostolica sedes per beatum Gregorium papam,qui scribens episcopis per vniuersas prouincias, vt habetur in ca.Decreto.2.q.6.ita de Romana ecclesia ait. quod ita alijs vices suas impertiuit ecclesijs, vt in partē sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinē potestatis.¶Quintò hoc idem attestatur Apostolica sedes per Iulium papam,qui vt in ca.Qui se scit.causa &.q.supradictis. ita dicit. Ipsa nanq; ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesijs vices suas credidit largiendas,vt in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Nota verba, impertiuit, & largitus est vices suas alijs ecclesijs. Cui iam dubium est, quin omnes aliæ ecclesiæ authoritatem suam habeant ab ipsa Romana ecclesia, sicut in partiente & largiente illam? Nec potest dici,quod ista partitio & largitio vicum suarum intelligatur de particulari speciali accidentali commissione,quam papa facit quibusdam ecclesijs quo ad primatum & dignitatem legationis,aut quotidianis commissionibus,quas facit ecclesiasticis personis. Tum primò: quia hoc non conuenit nisi certis & paucis ac determinatis ecclesijs & personis: authoritates autem omnes loquuntur de omnibus alijs ecclesijs in communi, sicut apparet ex forma dicendi.Tum secundò: quia huiusmodi commissio,quæ fit certis personis,aut ecclesijs,est accidentalis.illa enim quæ sunt per accidens, non cadunt sub arte.2.metaphy.vnde authoritates sunt intelligendæ de potestate, quam habent cæteræ ecclesiæ communiter,& non accidentaliter,quod scilicet talis procedat ab ecclesia Romana. ¶Roborata iam sic conclusione nostra Apostolicæ sedis authoritate, cui fas non est contradicere, respondendum est ad obiecta.¶Pro quorum tamen solutione & materiæ præsentis notitia clariori præmittemus imprimis hoc notabile, quod tam ex beato.Tho.1.senten.dist.12.q. ex cōmuni aliorū doctorum doctrina colligitur:quod cùm dicitur aliquis habere potestatē immediatè ab aliquo alio,pōt intelligi dupliciter:vel quātum ad immediationē virtutis, vel quantum ad immediationē suppositorum agentium à quib⁹ habetur talis potestas. Si sermo currat de primo modo immediationis,tūc dicimus, quod omnis virtutis authoritas,potestas,& iurisdictio quæ est in Papa, siue in aliquo quocūq; prælato, est à Christo immediatè.Hoc patet:quoniā nullo alio pōt talis potestas conferri,nisi per potestatem existentem in Christo,siue collatā à Christo: sicut nulla alia causa à prima potest agere nisi per virtutē causæ primæ. Et de hoc modo immediationis non loquimur hic: quoniā hoc modo immediationis omnis potestas quorūcunq; de ecclesia est immediatè à Christo:sed loquimur de secūdo modo immediationis,quæ est ex parte suppositorū agentiū, siue potestatē conferentiū: quo modo tūc quis dicitur à Christo immediatè potestatē aliquā suscipere,quādo inter accipiētem potestatē,& ipsum Christū conferētem nō est aliquod mediū.s.suppositum suscipiēs à Christo,& cōferēs ipsam potestatem alteri. Et de isto modo immediationis loquentes hic dicimus,quod solus Petrus immediatè

mediatè à Christo potestatem iurisdictionis accepit: cui soli dictũ est. Pasce oues meas: & tibi dabo claues regni cælorum. Omnes verò alij Apostoli à Christo mediãte Petro potestatem susceperũt, dicente beatissimo Leone papa, vt suprà inductum est, ꝙ Christus si quid alijs ecclesiæ principibus voluit cum Petro esse cõe, nunꝗ nisi per ipsum dedit quicquid alijs nõ negauit. ¶His habitis dicendũ est ad rationes in oppositũ. Ad primã respõdetur dupliciter. Primò negãdo consequentiam. Ista enim consequentia non est bona.

Ad primũ primæ uię inductũ suprà c. 57.

1 Apostoli & discipuli habuerũt potestatẽ iurisdictionis à Christo immediatè: ergo & nũc ecclesiæ prælati potestatẽ iurisdictionis habẽt immediatè à Christo. Quod duobus exẽplis facimus manifestũ. Primũ est de cõstitutione mũdi: manifestũ est, ꝙ licèt in principio mũdi prima indiuidua specierũ sint immediatè facta à Deo, tñ de nouo nõ fiunt immediatè à Deo quãtum ad ordinem suppositorum agẽtium: imò fiunt mediãte virtute cęlesti, & mediãtibus alijs causis secũdis. vnde Arist. 2. physicorũ ait, ꝙ sol & homo generãt hominẽ. Sicut ergo nõ valet ista cõsequẽtia: In institutione mũdi cæli & elemẽta ac aliæ principales partes mũdi fuerũt immediatè à Deo facta: ergo etiã in propagatione rerum institutarũ omnia quæ fiunt, fiunt immediatè à Deo: ita etiã ista consequẽtia non est bona: Christus in prima constitutione & fundatione ecclesiæ immediatè cõstituit Apostolos episcopos & curatos quãtum ad potestatem iurisdictionis, ergo similiter in progressu ecclesiæ fundatæ alij, qui sequuntur post institutos à Christo, sunt immediatè à Christo instituti. Hoc etiã similiter patet in secundo exẽplo, quod cõsideratur in regimine ordinis politici: licèt enim Christus princeps & pastor principalis ecclesiæ dum præsens esset in regno militãtis ecclesię secũdùm conuersationẽ humanã instituisset per se Apostolos & discipulos in diuersis iurisdictionibus, non sequitur propter hoc, ꝙ ipso absente secundùm conuersationem humanã alij, qui in regno ecclesiæ succedũt primis per eũ institutis, sint ab ipso immediatè instituti. poterunt enim esse instituti à suo vicario generali, cui totius regni sui curã & regimen cõmittit: sicut contingit in politijs secularibus & etiã spiritualibus: quod cùm principalis dñs lõgo tempore disponit absentare se, cõmittit suo generali vicario, vt si interim vacare contingat officia, aut loca aliqua, prouideat de idoneis ministris. Quod ita credẽdum est factum esse, cùm Christus alta cælorũ peteret, ab ecclesia militãte præsentiam suã corporalẽ visibilẽq; subtracturus B. Petro tanꝗ eius generali vicario curã & regimen totius ecclesiæ suæ plenissimè cõmendaret. Vnde in huiusmodi figura legitur. 1. Esdræ. 7. Artaxerxes rex regũ Esdræ, &c. vicario suo generali dat potestatem constituendi omnes iudices in prouincia suæ vicariæ, dicens. Tu autem Esdra, &c. cõstitue præsides, qui iudicent omni populo. Quod maximè hic ita factũ esse creditur: quoniam hoc & ad firmiùs vnitatem ecclesiæ conseruandam, & ad obedientiam pleniorem inferiorum prælatorum ad suum generalem vicarium plurimùm conferret. Et sta patet, ꝙ consequentia illa aduersariorum nulla sit. Et ad probationem, cùm dicitur, ꝙ episcopi succedunt Apostolis, & presbyteri 72. discipulis. ergo, &c. respondetur, ꝙ consequentia ista non est necessaria. Iste succedit illi in aliqua iurisdictionis potestate: ergo habet eam immediatè ab eo, à quo prędecessor habuit. Clarissimum enim est, ꝙ multi prælati succedũt alijs in similitudine officij, aut potestatis, & non in modo accipiendi. Sicut patet exẽplariter de duobus episcopis eiusdem loci sibi succedentibus: ꝙ licèt habeant similem potestatem episcopalem, non oportet, ꝙ illam habeant eodem modo: quia vnus potest habere eam per institutionẽ papæ, alius per electionem. Et simile exemplum est de curato, qui potest poni à Papa immediatè, vel per confirmationem episcopi. Et ita dato ꝙ Apostoli receperint à Christo immediatè potestatem, non sequitur propter hoc, quòd episcopi, & curati eodem modo, scilicet, immediatè suscipiũt à Christo potestatẽ. Quod etiam manifestè videtur patere ex gloss. Aug. & Cassiodori super illud. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. vbi dicit. Post prophetas Apostoli, & pro Apostolis episcopi & alij, quos ecclesia genuit, & in sede patrum constituit. hæc glo. Ecce quòd manifestè facit, ꝙ ecclesia episcopos genuit, & in sede patrum constituit. ergo per consequens illis ecclesia immediatè potestatem contulit, & per consequens nõ habuerunt illam immediatè à Christo. non ergo valet ista consequentia. Episcopi succedunt Apostolis in similitudine officij aut potestatis, ergo in modo recipiendi, ita ꝙ immediatè habeãt illam à Christo sicut Apostoli. Quod verò consequẽter dicitur ad probationẽ, cùm inducitur similitudo de papa, ꝙ ipse dicatur ideo immediatè accipere potestatẽ à Christo, ꝙ succedit Petro, qui à Christo habuit

Psal. 44.

Ad probationẽ à simili.

habuit immediatè:reſpõdetur,ꝙ nõ eſt ſimile de Papa, q eſt vniuerſalis vicarins Chriſti in tota vniuerſali eccleſia,& de alijs prælatis, qui ſunt particulares vicarij:qm̃ vicarij particulares cõſtitui poſſunt ab alio ꝗ̃ à principali dño:qm̃ poſſunt inſtitui à generali vicario: nõ ſic aũt de generali vicario:qm̃ pro amplitudine & vniuerſalitate poteſtatis & authoritatis ſuæ non põt niſi à principali dño immediatè cõſtitui:& ideo non eſt ſimile. Verũ de hoc pleniùs dicem⁹ in.c.ſeq. & videbitur planè,ꝙ rõnes aduerſariorũ ſunt parui pretij. Et hæc ſint dicta quo ad primã rationẽ.Secũdò reſpõdetur ad præfatã obiectionẽ,negãdo antecedẽs ſiue aſſũptũ, videlicet,ꝙ Apoſtoli & diſcipuli receperint à Chriſto immediatè poteſtatẽ iuriſdictionis quã habuerunt:qm̃ hoc nõ videt̃ bene probabile, iuxta authoritates & decreta ſanctorũ patrũ, ac rõnes ſuprà inductas p diuerſa capitula. Quare reſpõdendũ eſt ad authoritates & rõnes inductas ad probandũ antecedẽs prædictũ. ¶Ad primã,quæ inducitur Matth. 18. Quodcũq; alligaueritis ſuper terrã,&c.reſpõdetur,ꝙ authoritas nihil facit pro aduerſarijs: qm̃ per illa verba nõ eſt tunc data actu aliqua poteſtas iuriſdictionis Apoſtolis:bene tñ promiſſa,vel inſinuata dari in futurũ eis,& ſucceſſoribus eorũ. Nõ em̃ videt̃, ꝙ ante paſsionẽ ſuam Chriſtus alicui Apoſtolorũ dederit aliquã poteſtatẽ iuriſdictionis. Quod ex multis colligi videtur. Tum ex eo,ꝙ illo tẽpore cõuenit alicui habere poteſtatẽ iuriſdictionis,pro quo cõpetit exercere actum iuriſdictionis in foro cõſcientiæ vel contẽtioſo:ſed ex dictis euãgeliorum nõ apparet,ꝙ aliqs Apoſtolorũ exercuiſſet aliquẽ actũ iuriſdictionis ante paſsionẽ Chriſti: maximè cũ illo tẽpore nõdum facti eſſent ſacerdotes.ergo,&c. Tum ſecũdò:qa Chriſtus ante paſsionẽ per ſe regebat eccleſiã ſuam,non per officiales, aut vicarios: ergo nõ videtur, ꝙ tunc aliqs Apoſtolorũ habuerit poteſtatẽ iuriſdictiõis alicui⁹:maximè cũ nulli Apoſtolorũ Chriſtus aſsignaſſet ſubditos aliquos,in quos iuriſdictionẽ ſibi datã exeq valuiſsẽt. Tũ tertiò, qa ſi data dicat̃ poteſtas iuriſdictionis Apoſtolis à Chriſto actu regẽte eccleſiã, aut plena,& illimitata ſuper oẽs fideles ſicut ipſe Chriſtus habebat:aut data eſt eis poteſtas limitata ſuper aliquos,& ſuper aliquos nõ:ſed nullum horũ videtur dicẽdum. Nõ primũ,patet. Nõ ſecũdum: qa nõ eſt fingere limitationẽ talẽ:ergo,&c. Tũ quartò:qa ſi tũc data fuiſſet Apoſtolis poteſtas iuriſdictiõis,tũc videretur,ꝙ oẽs alij Apoſtoli æqualẽ poteſtatem iuriſdictionis recepiſsẽt cũ Petro,quod nõ eſt dicẽdum:qa ſolus ille vocatus eſt in plenitudinẽ ptãtis,qui etiã ipſorũ Apoſtolorũ princeps erat à Chriſto ordinatus. Dicendũ ergo videtur,ꝙ per illa verba dicta Apoſtolis ante paſsionẽ,ſcilicet. Quodcũq; alligaueritis,&c. nulla authoritas iuriſdictiõis data ſit Apoſtolis,ſed ſolũ promiſſa,& inſinuata dari in futurũ,ſicut prædiximus,ſicut nec Petro p verba illa. Tibi dabo claues regni cælorũ.& qđcunq; ſolueris,&c. *Matt. 16.* Et ad verba Hierony. dicentis in gl. ꝙ poteſtatẽ tribuit Apoſtolis,dicimus, ꝙ ly tribuit, exponẽdũ eſt .i. tribui promiſit: qm̃ enim Dei promiſsio certiſsima eſt. ideo Hiero. de poteſtate ꝓmiſſa loqnẽs,more ſcipturę loqtur,ac ſi iã data fuiſſet. ¶Ad ſecũdã authoritatẽ,quæ habet̃ Ioh. 20. *Ad ſecundã* Quorũ remiſeritis,&c.reſpõdetur,ꝙ iſta authoritas nõ loquitur de aliqua authoritate iuriſdictiõis,ſed tantũ de poteſtate ordinis. Vnde S. Tho. reſpondẽs,ad hãc authoritatẽ dicit ſic. *Tho. in. 4. diſt. 59.* Ad abſolutionẽ peccatorũ reqritur duplex poteſtas ſcilicet ordinis:& poteſtas iuriſdictionis. Prima quidẽ poteſtas eſt æqualiter in oĩbus ſacerdotibus,non aũt ſecũda. Et ideo vbi Chriſtus dedit Apoſtolis cõiter poteſtatẽ dimittẽdi peccata, *Ioh. 20.* intelligitur de poteſtate,quæ cõſequitur ordinẽ. vñ & ſacerdotibus qñ ordinãtur illa verba dicuntur. hæc S. Tho. Hæc aũt poteſtas,quæ cõſequitur ordinẽ, eſt ille principatus ſuperni iudicij, de quo dicit Grego. quã Apoſtoli tũc à Chriſto ſuceperũt. Cũm aũt arguitur ex aduerſo,ꝙ nõ poſsit intelligi de poteſtate ordinis: qa illã habuerũt in cœna dñi cũ facti ſunt ſacerdotes. Reſpõdemus cũ eodẽ S. Thoma ſicut ſuperius libr. 1. c. 92. notauimus, ꝙ dñs dedit diſcipulis ſuis ſacerdotalẽ poteſtatẽ quãtum ad principalẽ actũ *Tho. in. 4. diſt. 23.* ante paſsionẽ,quãdo dixit: Accipite & manducate. vnde ſubiũgit. Hoc facite in meã cõmemorationẽ. ſed poſt reſurrectionẽ dedit eis poteſtatem ſacerdotalẽ quantũ ad actum ſecundarium, qui eſt ligare, & ſoluere. Et ita patet,quòd per illam authoritatem non probatur intentum aduerſariorum. Præterea ꝙ prædicta authoritas nõ faciat ad aduerſariorum propoſitum, ſed magis confirmet propoſitum noſtrum,patet ex ordine temporis, quo Chriſtus verba illa dixit Apoſtolis. Quoniam vt inquit S. Tho. in. 4. diſt. 23. Quanuis omnibus Apoſtolis data ſit cõmuniter poteſtas ligãdi & ſoluẽdi:tamen vt in hac poteſtate ordo aliqs ſignificaretur, primò ſoli Petro data eſt,vt oſtẽdatur, ꝙ ab eo in alios debeat deſcendere: propter quod ei ſingulariter dixit

xit Christus: confirma fratres tuos. & pasce ones meas, id est, loco mei (vt dicit Chryso.) præpositus & caput esto fratrum tuorum, vt ipsi te in loco mei assumêtes, vbiq; terrarum te in throno tuo sedêtem prædicent, & confirment.

Ad tertiam

¶ Ad tertiam authoritatem, quæ ponitur Matth. 16. Tibi dabo claues, &c. Super quã dicit Leo papa, q̃ trãsierit in alios Apostolos ius illius potestatis, respondetur, quod beatus Leo papa verum dicit: nec dubium est aliquod, an Apostoli habuerint potestatem ligandi & soluendi, sed an habuerint immediatè à Christo, vel non, loquendo de immediatione suppositorum agentium. Dicimus ergo, q̃ ius potestatis transiuit & commeauit in alios Apostolos & principes ecclesiæ, sed per Petrũ. Nam vt idem Leo inquit in. 3. sermone ordinationis suæ. Quicquid cęteris cũ Petro voluit esse commune, non nisi per Petrum dedit quicquid alijs nõ negauit. Et hoc sonat verbum transitus, qui de extremo ad extremum non fit nisi per medium. Et q̃ ita etiam veniat intelligẽdum, non modò patet ex supradictis, sed ex eo quod dicitur in fine eiusdem authoritatis, vbi sic dicitur, q̃ Petro hoc singulariter creditur, scilicet, alijs dispen-
1. Cor. 9. sandum. secũdùm illud. Dispensatio mihi credita est. fuit enim Petrus dispensator ille fide-
Luc. 22. lis, quem constituit dominus super familiam suam. glo. i. ecclesiam. Eodem modo respondetur ad authoritatem Rabani in glo. Dicimus enim, q̃ potestas data Petro, fit data alijs Apostolis: nihilominus tamen differenter. Sicut exemplariter possumus dicere, q̃ Deus dedit lumen soli & stellis, sed differẽter: quia soli immediatè & in plenitudine: stellis verò per medium solis, & in minori quãtitate. Sic Christus dedit Petro immediate & in plenitudine: alijs verò mediante Petro vicario suo generali & gubernatore totius orbis Christiani, & in quantitate siue mensura per Petrum limitanda secundùm partem sollicitudinis ad quam essent euocandi.

Ad quartã.

¶ Ad quartam authoritatem, quæ habetur Luc. 6. respõdetur negando consequentiam: quoniam ex illa authoritate, nec ex dicto Ambrosij habetur, q̃ Christus tunc contulerit potestatem aliquam iurisdictionis Apostolis, aut discipulis, sed bene potestatem prædicandi. Huiusmodi autem potestas prædicandi distincta est à potestate iurisdictionis: quemadmodum multæ aliæ potestates, quæ in euangelijs leguntur datæ Apostolis, sicut est potestas miracula faciendi, sicut est potestas baptizandi, sicut est potestas sacerdotalis siue conficiẽdi, sicut est potestas temporalia pro spiritualibus metendi, sicut est potestas ligãdi & soluendi in foro conscientiæ. Vnde ex collatione talium potestatum facta Apostolis aut discipulis non arguitur, q̃ data fuerit eis potestas iurisdictionis aliqua tunc à Christo.

Ad quintã, & sextam.

¶ Ad quintam & sextã authoritates per idem patet responsio. Quod verò dicebatur, q̃ missio sit collatio potestatis iurisdictionis, falsum est: licèt enim sit collatio potestatis prędicandi, non tamen potestatis alicuius iurisdictionis. Quocirca ex hoc q̃ Christus immediatè miserit Apostolos & discipulos ad prædicandum, non habetur, q̃ Christus immediatè dederit eis aliquam potestatem iurisdictionis.

Ad septimã

¶ Ad septimam authoritatẽ, quę est Anacleti, respondetur iuxta glo. decreti, q̃ loquitur de potestate ordinis, siue cõsecrationis, non autem de potestate iurisdictionis, de qua est præsens sermo. & ideo textus ille non fauet in aliquo aduersarijs.

Ad octauã.

¶ Ad octauam authoritatẽ, quæ est Cypriani in. c. Loquitur. 24. q. 1. facilis est responsio per glo. eiusdem. c. quæ ait, q̃ paritas illa accipiẽda sit in ordine & dignitate consecrationis, non in administrationis plenitudine. in hoc enim Petrus superior fuit & maior, vtpote Apostolorum princeps. Ait enim beatus Clemens, & habetur in ca. In illis. dist. 80. q̃ Inter Apostolos non fuit par institutio, sed vnus præfuit omnibus. Et ita videtur, q̃ textus ille non de potestate iurisdictionis loquitur, sed de potestate ordinis, & ita non est ad propositum.

Ad nonam.

¶ Ad nonã, in qua obijcitur de electione Mathiæ, respondetur negando assumptum. Et ad probationem dicimus, q̃ non sufficienter probat negatum: quoniam licèt dicatur, q̃ à Christo immediatè fuerit electus ad dignitatem Apostolatus, & ascriptus sacro numero duodenario Apostolorum, non habetur ex hoc, quòd fuerit aut episcopus immediatè à Christo consecratus, aut donatus aliqua iurisdictionis authoritate: ista enim non habẽt adinuicem connexionem essentialem, sicut manifestum est. Multo enim tempore Apostoli fuerunt Apostoli, & non episcopi, nec aliquam habentes potestatem iurisdictionis: plures etiam in primitiua ecclesia fuerũt episcopi, qui non fuerunt Apostoli.

Ad decimã.

¶ Ad decimam obiectionem de Paulo respõdetur multipliciter. Primò, q̃ argumentum hoc non videtur facere ad propositum: quoniam cùm dictum est, q̃ omnes prælati ecclesiæ à Romano pontifice susciperent immediatè potestatem iurisdictiõis, additum est regulariter,

non

non voluimus denegare, quin aliqui potuissent recepisse à Christo immediatè:licet enim lege communi nullus mundetur ab originali sine baptismo,secundùm illud.Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto nō potest intrare in regnum Dei. quod nullus ingreditur nisi mundus quia nihil inquinatum currit in illam gloriam. Nihilominus Deus, qui nullis restringitur legibus, qui nec sacramentis suam ligauit potentiam,potest quēcunq; mūdare sine baptismo,aut aliquo sacramēto per sanctificationis munus in vtero, vel alio modo,sicut sibi placet.Ita in proposito dicimus, quòd Deus Petrum instituens pastorem principem ac caput ecclesiæ voluit de communi lege ad vnitatem ecclesiæ seruandam, vt ab ipso suo vniuersali vicario, & consequenter à suis successoribus omnes alij inferiores prælati,& rectores ecclesiæ vniuersam iurisdictionis potestatem,ac regiminis authoritatem susciperent,& recognoscerēt:nihilominus Paulo,aut alteri Apostolorum,siue etiā nō Apostolo, sicut sibi placet, dare potest & potuit illam potestatem,& etiā maiorem, quàm alij susceperunt mediante Petro. Sicut ergo non valet ista consequentia. A. est mundatus ab originali peccato à Christo immediatè sine baptismo.ergo & alij:ita nec illa. Secundò respōdetur,quod inducta de Paulo nō procedunt: quoniam in illis non fit mentio de potestate iurisdictionis, sed de authoritate prædicationis,siue euangelizandi verbum Dei.& ad hoc ipse immediatè elect⁹ est à Christo secundùm illud. Vas electionis est mihi iste. &c. Vnde glo.secundùm illud.2.Corin.10.quod inducitur ex aduerso. De potestate nostra quam dedit dominus.dicit glo. De potestate Apostolatus,quam dominus dedit nobis, nō illis. Tertiò respondetur, ꝙ licèt in principio Apostolatus Paulus à Christo immediatè authoritatem prædicationis habuerit,nihilominus tamen pòst etiam à Petro recepit, quando authoritate Petri Paulus & Barnabas per inspirationem spiritus sancti missi sunt ad prædicādum Actu.13.sicut tangit glo.decreti.c. quis nesciat.dist.11.

Iohan.3. *Act.9.*

¶In quo respondetur ad secunda obiecta aduersariorum scilicet per rationes. Cap.LXII.

SVMMARIVM.

1 *Obiecta aduersariorum circa potestatem iurisdictionis prælatorū à potestate papæ descendētem per rationes desumpta dissoluuntur.*

Esponsione data ad obiecta aduersariorum sumpta ex ordine Apostolorum ad Petrum:iā restat respondendum alijs rationibus illorum.¶Et ad primam sumptam ex authoritate beati Bernar.respondetur, quòd beatus Bernard.dicens nō solùm papalem, sed etiam alias potestates ecclesiæ esse à Christo,verum dicit,& oppositum asserere,est erroneū:quoniam vt Apostolus ait omnis potestas à Deo est.sed hoc nō obuiat proposito nostro: quoniam non dicimus,quòd potestas iurisdictionis prælatorum ecclesiæ non sit à Christo(absit hoc ab ore Christiano)sed quòd non sit immediatè à Christo immediatione suppositorum agentium,sed sit hoc modo à Roman. ponti.qui in regimine ecclesiæ,& immediatè dispositione eius vices gerit Iesu Christi sicut eius generalis vicarius:non dicit autē Bernar. quòd omnes potestates aliæ prælatorum sint immediatè à Christo.vnde non est ad propositum.¶Ad secundam rationem, quam fecit Henricus de gādauo,quòd episcopi sunt spōsi ecclesię.&c.respondetur.Primò,quòd,vt in quit sanctus Tho.in tractatu contra impugnātes religionem.& nos in superioribus tetigimus in ca.27.spōsus ecclesiæ propriè est Christus.de quo dicitur.Qui habet sponsam,sponsus est.ipse enim de ecclesia suo homini filios generat. Alij autem,qui sponsi dicuntur sunt ministri sponsi,exterius cooperantes ad generationem spiritualium filiorum: quos tamen non sibi, sed Christo generant. Qui quidem ministri intantum sponsi dicuntur,inquantū vicem veri sponsi obtinent. & ideo papa, qui vicem sponsi obtinet in tota ecclesia, vniuersalis sponsus ecclesię dicitur,episcopus autem suæ diœcesis. Secundò respondetur negando istam consequentiam.Episcopi in hoc gerunt vicem Christi:ergo per potestatem quam immediatè receperint à Christo.Ista consequentia non valet: quia vicem Christi gerunt per potestatem, quā immediatè receperunt à Romano pōtifice, qui immediatè vocat eos in partem sollicitudinis suæ.¶Ad tertiam de beato Iacobo qui dixit.Ego iudico. &c. dicunt quidam,sicut Henricus de Ganda.vbi suprà in responsione cuiusdam argumēti,quòd licèt Petrus potuisset ferre sententiam, nihilominus

Ad primum secūdæ uia positum supra cap.58 *Roma.13.* *Ad secundā* *Iohan.3.* *Ad tertium*

quia congruum fuit, & decens, vt quilibet superior permittat gaudere inferiorem sua potestate ordinaria, vbi eam habet exercere, ideo Petrus permisit Iacobo in sententia illa ferenda vti iure suo: sicut papa cùm est in ciuitate aliqua, non aufert propter hoc officialem, nec curiam episcopo illius ciuitatis, sed de his quę ibi emergunt, ei iudicium dicitur. Sed ista responsio non videtur nobis rationabilis, quoniam hic est specialis causa, propter quã hoc non debuit Petrus permittere: licèt enim communiter fiat, & decenter, sicut dictum est in particularibus negotijs ad tribunal episcopi deductis, non tamen decenter, & conuenienter hoc fit, cùm fidei vniuersalis est quæstio ventilanda, & declaranda, non ad tribunal episcopi deducitur, sed ad tribunal papę siue concilij vniuersalis, vbi papa vniuersaliter præsideat: sicut de ista quæstione legalium, super qua venit Paulus & Barnabas ad Petrum, & ad alios Apostolos & presbyteros qui erant Hierusalem. vt dicitur Act. 15. quoniam tunc non ad loci episcopum, sed ad papam, ad quẽ maiores causæ pertinent, & qui in omni loco est ordinarius cum approbatione patrum cõcilij pertinet præfatæ quæstionis diffinitio, & ita factum est hic: quoniam non Iacobus, sed Petrus tanquam omnium princeps diffiniuit. Vnde beatus Hieron. in epistola. 22. ad Aug. Principẽ dicit huiusmodi decreti, id est, institutorem. beatus verò Iacobus non diffiniens, sed diffinitionem factam per Petrum promulgans, siue pronuntians, quia specialis illius loci erat episcopus, ait. Ego iudico. Vnde magister Nicolaus de Lyra super hunc locum Act. 15. ita dicit. Licèt Petrus esset principalis inter Apostolos, tamen detulit Iacobo in sua diœcesi vt determinationem dubij proferret. Nota quòd non dicit diffiniret, aut determinaret, sed determinationem, scilicet iam factam per Petrum proferret coram cõcilio.

Ad quartũ. ¶ Ad quartam cùm dicitur. Quod competit sacerdotibus. &c. respõdetur negando minorem. Et ad probationẽ respondetur, quòd licèt posse ligare & soluere ad exeundum in actum necessariò requirat potestatem iurisdictionis, nihilominus tamen secundùm se ad potestatem ordinis pertinet.

Ad quintũ. ¶ Ad quintam cùm dicitur. Quod nobilior & firmior. &c. respondetur dupliciter. Primò, quòd non facit ad propositum: quoniam non concedimus, quòd in omnibus gubernantibus, siue regimen habentibus in ecclesiæ principatu iurisdictionis potestas sit à Christo: licèt in aliquibus inferioribus mediantibus superioribus suis vsq; ad primę sedis pontificem à quo veluti omnium capite omnibus inferioribus profluit, iuxta sententiam sanctissimi Leonis papæ in cap. ita dominus. distin. 19. quemadmodum in hierarchia cęlesti, à qua exemplata est ecclesiastica, licèt lumen reuelationis in quęcunque angelorum descendat, à Deo patre luminum descendat: nihilominus lex diuinitatis ita habet, vt inferiores per medios, & medij per superiores illud recipiant. Secundò respondetur, quòd si aduersarij ita dicere vellẽt, quòd nobilior sit principatus: cuius potestas iurisdictionis in singulis gubernantibus deriuatur immediatè immediatione suppositorũ à Deo, quàm sit mediãte aliquo alio: Dicimus quòd videtur nobis hoc esse falsum: quoniam non facere magis videtur ad nobilitatẽ principatus, quòd rectores eiusdem habeãt immediatè immediatione suppositorum agentiũ potestatem à Deo, quàm si mediatè, dum tamen habeant immediatè immediatione virtutis. Vnde nõ videtur, quòd nobilior esset principatus vniuersi, in quo præsidet Deus, si ipse immediatè ageret omnia nullo interueniente ordine causarum secundarum, quàm nunc fit: nec facit principatus hierarchię cælestis, videtur quòd esset nobilior, si lumen reuelationis, quòd à superioribus per medios descẽdit in infimos immediatè à Deo in singulos descenderet: imò videtur ecõtra, quia per hũc modum Deus magis nobilitat angelos superiores, & medios, quos non tantum lumine suo replet, sed etiam participatione potestatis suæ cooperatores efficit: dum ipsi à Deo illuminati, alios illuminãt, & illustrant. Vnde beatus Diony. in fine. 3. cap. cælestis hierarchiæ de hoc ita dicit. Vnusquisq; hierarchicæ dispositionis ordo secundùm propriam analogiam reducitur ad diuinam cooperationem illa perficiẽs gratia & à Deo data virtute, quæ diuinitati, & naturaliter & supernaturaliter in sunt, & ab ea superessentialiter in inferiores actu sunt ad possibilem Deum diligentium animorum imitationem. Sensus est, vt dicit Albertus magnus in. 2. parte, quòd illuminati à Deo reducuntur ad Dei cooperationem in hoc, quòd sicut sunt illuminati à Deo, ita alios illuminant, & perficiunt per gratiam & virtutẽ datam eis à Deo. Item beatus Thomas in prima parte. quæstione. 104. articulo sexto. hoc probat sic. Cùm per gubernationem res quæ gubernantur sint ad perfectionem deducendæ, tantò erit melior gubernatio, quantò maior perfectio à gubernante rebus gubernatis communicatur. Maior autem

tem perfectio est, quòd aliquid in se sit bonū, & etiam sit alijs causa bonitatis, quàm si esset solummodo in se bonū. Et ideo Deus sic gubernat res, vt quasdam aliarum in gubernando causas instituat, in quibus etiam est ordo deriuationis potestatis superiorum ad inferiores: quoniam vt dicit sanctus Thom. ibidem ex ordine ministrorum potestas regia præclarior redditur. ¶ Ad sextam rationem, quæ sumitur ex Diony. respondetur, quòd parum facit ad propositum aduersariorum, aut nihil. Concedimus enim in primis, quòd ordo episcoporum sit primus atque sublimissimus scilicet ordinis dignitate, in qua omnes episcopi sunt æquales, neq; in ea papa alios episcopos excellit. Hoc autem dicimus non facere ad propositum: quia nos in præsentiarum nō loquimur de potestate ordinis, sed iurisdictionis, in qua dicere quemlibet episcopum esse summum & sublimissimū, esset hæreticū: quia licèt quilibet episcopus posset dici summus sacerdos. vt in.c. vidētes. 12.q.1. & 2.q.7. accusatio. vnus solus tamen est summus pontifex, scilicet Romanus episcopus. Quod autem cōsequenter dicitur in Christo Iesu omnem hierarchiam consummatam, conceditur, vt tandem in Iesum vtpote in vltimum consummatorem & perfectorem omnium omnis hierarchia perficitur & consummatur: ordine tamē quodam quòd infima hierarchia per mediam & media per supremam reducatur in Iesum consummatorem omnium: quæ reductio intelligenda est non quo ad diuinæ essentiæ visionem, quam omnes angeli habent sine medio aliquo: sed quo ad reuelationem mysteriorum gratiæ. Quod verò vlterius dicitur, quòd hoc non esset, nisi omnis potestas in ecclesiastica hierarchia esset immediatè à Christo & non à Petro, respōdetur, quòd hoc est falsum de potestate iurisdictionis loquendo, sicut patet ex dictis, & faciliter potest exemplariter ostendi in hierarchia cælesti. ¶ Ad septimam rationem, quæ sumitur ex illo Act. 10. Attendite. &c. respondetur, quòd maior illius rationis est vera de eo, à quo sicut instituente immediatè sunt in ecclesia positi rectores: sic autem non omnes rectores ecclesiarum sunt positi à spiritu sancto. Et ad authoritatem, quæ inducta est, respōdetur, quòd positio illa, qua spiritus sanctus dicitur posuisse ministros illos ad regendum ecclesiam Dei, intelligenda est non per modum immediatę institutionis siue immediatę collationis potestatis iurisdictionis, sed per modum inspirationis: quemadmodum qui canonica institutione positi sunt in ecclesia prælati siue rectores à Deo siue à spiritu sancto dicuntur vocati ad regimē ecclesiæ suæ: licèt tamen non sint immediatè à Deo instituti, sed mediatè superiori prelato. Vnde glo. super illud Apostoli ad Hebræ. 5. Ne quis sibi honorem assumat, sed qui vocatur à Deo. dicit. Qui rectè eligitur vocatur. ¶ Ad octauam rationem, in qua dicitur, quòd episcopi sunt vicarij Christi respondetur. Primò negando maiorē vniuersaliter illius argumentationis, dicentes solùm habere veritatē de vicario generali à principe constituto, nō autem de particularibus & secundùm quid vicarijs, qui à generali vicario cōstitui possunt, sicut est manifestum. Vnde & episcopi dicuntur vicarij Apostolorum, cùm eorum vices gerant in ecclesia. vt in capit. quorum vices. di. 68. & nihilominus volunt aduersarij concedere, quòd ipsi receperint potestatem immediatè ab Apostolis, ista ergo maior propositio non est vniuersaliter vera. Vnde bene stat, quòd tales particulares vicarij à vicario generali immediatè constituantur, & nihilominus aliquo modo dicantur domini principalis vicarij inquantum ministerialiter sibi cooperantur dispensando sacramenta fidelibus, sicut patet de sacerdote curato, qui licèt sit institutus immediatè à papa, siue ab episcopo pastor, vel confessor vnius populi, nihilominus dicitur vicarius Christi. de pœnit. dist. 4. inter hæc. Secundò respondetur, quòd falsum est, quòd episcopi non sint vicarij papæ, nam ecclesia Roma. vt habetur in cap. decreto. & in cap. sequenti. 2. q. 6. dicitur Impertiri, & largiri alijs ecclesijs vices suas. Item curatis quibusdam in sua ordinatione dicit episcopus. Quantò fragiliores sumus, tantò ampliùs necessarijs auxilijs indigemus. Illius ergo vices gerunt, ad cuius auxilium assumuntur. Nec obstat, quòd sunt ordinarij: quia etiam legatus à latere est ordinarius, & tamen est papæ vicarius. ¶ Ad nonam rationem respondebitur infrà cap. 64 in solutione quæ dabitur ad secundam rationem. ¶ Ad decimam autem facilis est responsio: quia electio episcopi, quæ fit à populo, nō fit authoritate populi, sed papę. Quod patet, quia nulla esset populi electio, nisi per papam confirmetur. Et eùm instatur, quòd interdum per archiepiscopum confirmatur. Nō obstat: quia hoc quoq; fit de authoritate summi pōtificis, qui & ipsum archiepiscopum confirmare habet. Vnde ab ipso oīs alia potestas dependet. ¶ Ad vndecimam rationem cùm dicitur, quòd papa sit caput ministeriale. &c. respondetur concedendo antecedens, & negando

Ad sextum · *Ad septimū* · *Ad octauū* · *Ad nonum* · *Ad decimū.* · *Ad vndecimum.*

do consequentiam. Pro quo notãdum, quòd sicut superius in capit. 22. commemorauim⁹: iuxta sanctum Thomam caput in alia membra dupliciter influit. Vno modo quodam intrinseco influxu, prout virtus motiua, & sensitiua à capite deriuatur in cætera membra. Alio modo secundùm exteriorem quandam gubernationem, prout scilicet secundùm visum & alios sensus qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior autem influxus non est ab aliquo nisi à solo Christo, cuius humanitas ex hoc quòd est diuinitati coniuncta, habet virtutem iustificãdi, & per cõseques papa, & alij ministri ecclesiæ quantum ad hunc influxum non videtur habere ministerium, nisi quantum ad dispositionem subiecti per dispensationem sacramentorum. Sed secundus influxus in mẽbra ecclesię quantum scilicet ad exteriorem gubernationem potest alijs competere, & secundùm hoc papa dicitur caput ecclesiæ inquantum est gubernator, & rector ecclesiæ, dicente domino beato Petro, cuius Romanus pontifex successor est: Pasce oues meas. Et secundùm hunc influxum exteriorem influentia papæ respectu ecclesiæ attenditur etiam quantũ ad collationem potestatis in eos, quos vocat in partem sollicitudinis suæ: quemadmodum in regimine regni videmus, quòd à rege, qui caput regni dicitur, secundùm illud. Optimates capita populorũ. omnis potestas regiminis & gubernationis inferiorum ministrorum deriuatur. Quod verò inducitur, ꝙ instrumentum non attingit ad principalem effectum, sed disponit materiam, nõ est ad propositum: quoniã potestas regiminis non est principalis effectus, quem Christus principalis agens intendit inducere in animabus fidelium, vt omnibus notum est: sed sit quasi instrumentum, quo mediante populus per ecclesiæ ministros gubernatur, & disponitur ad susceptionem hic diuinæ gratiæ, & gloriæ in futuro. ¶ Ad vltimam rationem, in qua arguitur, quòd Apostoli fuerunt fundamenta ecclesiæ sicut Petrus. respondetur negando assumptum: si intelligatur, quòd alij Apostoli fuerunt fundamenta ecclesiæ sicut Petrus, id est in omni ratione siue modo quo Petrus: quoniam hoc est falsum. Quoniam sicut superius in capit. 17. explicauimus, beatus Petrus non solùm dictus est fundamentũ ecclesiæ ratione illa communi, qua cæteri Apostoli, videlicet quia in fide & Christi doctrina ecclesiam fundauerunt, sed speciali quadam ratione, scilicet ratione principatus & authoritatis summæ sibi datę. principatus enim eius quasi basis quædam est totius ecclesiæ. vnde sibi soli dictum est. Tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo ecclesiam meam. Et ideo licèt commune fuerit Apostolis, quòd immediatè per fidem adhærerent Christo, suscipiẽtes ab eo illustrationem doctrinæ siue fidei nihilominus hoc proprium fuit Petro adhærere Christo per immediatam susceptionem potestatis & authoritatis iurisdictionis ab eo, alij verò mediante Petro receperunt à Christo. Et ideo hoc modo super alios Apostolos non dicitur fundata ecclesia, quia tota potestas ecclesiæ fuit Petro collata, nec habet ecclesia aliã potestatem iurisdictionis, nisi quã Deus Petro concessit. Et ideo dicit Augusti. in capi. quodcunq;. 24. q. 1. quòd in Petro ecclesia claues accepit.

Iohan. ulti.

Osee. 6.

Ad duodecimum.

Math. 16.

¶ In quo respondetur obiectis, quæ inducta sunt pro curatis suprà cap. 59. Cap. LXIII.

SVMMARIVM.

5 *Obiecta aduersariorum circa potestatem iurisdictionis prælatorum à potestate papæ deriuatam quæ inducta sunt pro curatis, diluuntur.*

Iam reliquum est respondere obiectionibus, quibus aduersarij nisi sunt ostẽdere in speciali, quòd curati non à papa, nec ab episcopis suæ iurisdictionis potestatem accipiant scilicet immediatè à Christo. Vbi tamen admirandum venit, quòd præfati aduersarij voluerunt curatos non solum eximere à dependentia potestatis à papa, & episcopis, sed etiã æquiparare eos episcopis in iure quod in parochia habent, cùm tamen ipsi non sint propriè prælati, sed adiutores episcoporum, quibus principaliter, imò totaliter cura plebis commissa est. Vnde in eorum ordinatione dicunt episcopi. Quantò fragiliores sumus, tantò magis his adiutorijs indigem⁹. Vnde Apostolus. 1. Corin. 13. cùm dicit. Alij sunt gubernantes, alij opitulantes. per opitulantes secundùm glo. intelligit, qui maioribus opẽ ferũt: cuiusmodi sunt archidiaconi, & curati. Propter

pter quod dicit sanctus Thom. in libr. de perfectione vitæ spiritualis. quòd si quis rectè cõsideret, hoc modo in regimine ecclesiæ comparantur archidiaconi & plebani ad episcopũ sicut in regno temporali præpositi, & baliui ad regem. Quod etiam ex hoc videtur: quia cùm plebs principaliter episcopo committatur, isti non possunt aliquid, nisi quantum eis ab episcopis committitur. vnde in capit. quæcunque. 10. quæstio. 1. ex concilio Antiocheno sic habetur. Quæcunque res ecclesiasticæ sunt, conuenit cum omni diligentia gubernari, & dispensari cum iudicio, & potestate episcopi, cui totius plebis animę videntur esse cõmissæ. & in capit. cunctis. 16. quæstio. 1. Clemens papa ita dicit. Cunctis verò fidelibus & summoperè omnibus presbyteris, & diaconibus, & reliquis clericis attendendum est, vt nihil absque proprij episcopi licentia agant, nõ vtique missas sine eius iussu quisquam presbyterorum in sua parochia agat, non baptizet, nec quicquã absq; eius permissu faciat. Hæc ibi. Plane si presbyteri curati haberent potestatem immediatã à Christo, & non à papa, aut episcopis suis, nõ possent ligari ab aliquo inferiori, vt sine licentia speciali, vel saltem generali episcoporum non possint agere ea quę competunt eis iure diuino. ¶ Respondendũ est ergo ad rationes eorũ, quibus vt apertiùs, & pleniùs respondeatur, resoluemus omnem argumentationis illorum processum ad. 20. puncta. Dicunt autem in primo, quòd scriptura sancta dicit statum curatorum institutum esse immediatè à Christo, & etiam ipsos curatos: hoc videtur esse falsum vt dicit dominus Petrus de Palude: quia Christus per se nõ fecit nisi vnum curatum. f. Petrum, quando ei dixit soli Pasce oues meas. & priùs ei promiserat dicens. Tibi dabo claues regni cælorum. Matth. 16. & confirma fratres tuos. Luc. 22. & si peccauerit in te frater tuus corripe. &c. Matthæ. 18. quæ omnia pertinent ad curatum, & soli Petro data sunt. Vnde sibi soli legitur cura animarũ Christus commisisse: sed quia impossibile erat, quòd per se solum perfectè totius gregis curam ageret: ideo per consequẽs commisit illi facere alios curatos quotquot ipse pro adiutorio suo & populi salute opus esse cognosceret: nec Christus per se instituit nisi vnam solam curam totius ecclesiæ suæ, non enim diuisit pastores suos dicens Petro: Pasce oues circuncisionis, & Paulo: Pasce oues gentium. &c. sed vnam curam totius ouilis instituit, quam Petro commisit, vt fiat vnũ ouile, & vnus pastor: sed Petrus postmodum

Responsio rationis factæ ca. 59. quantũ ad primum punctum.

per se & per alios diuisit prouincias & dioeceses, & parochias, vt ex capitu. In illis. distinct. 80. colligitur. Vnde status curatorum vt distinguitur à statu episcoporum & statu papę non fuit à Christo institutus immediatè, cùm nullas parochias aut casuũ & potestatis limitationes sub episcopis distinxit, nec ipsi curati sunt à Christo instituti in suis parochijs, sed solus Petrus, vt dictum est. ¶ Quod consequẽter secundo loco dicunt ad probationem primi, quòd status, in quo est iurisdictio, continuatur in diuersis temporibus ab illo à quo fuit institutus & conseruatur. Dicendũ, quòd verum est secundùm intentionem instituentis, & non contra eam & mediatè, & immediatè. ¶ Quod autem dicũt tertio loco, quòd successor alicuius in aliqua dignitate aut officio ab illo instituitur à quo antecessor. Dicimus, quòd verum est, quãdo instituens antecessorẽ retinet sibi institutionẽ successoris, & potest hoc facere: secùs autem si non sibi retineret, sed alteri committeret. Vnde quãdo papa erigit de nouo sedem cathedralem, ipse primò ibi præsulem instituit, successores autem non sibi instituendos semper reseruat, sed electionem illis quos facit canonicos committit, & confirmationem, & per consequens institutionem Metropolitano cui eam subiecit: sicut in baliuis & præpositis idem & vnus est institutor prædecessorum & successorũ quando rex instituens sibi hoc ipsum reseruat, aliter non. In prioribus etiam & abbatibus cõmuniter consueuit primus institui ab aliquo saltem immediatiùs, quàm successores, sicut beatus Bernardus præfectus est in abbatem Clareuallis ab abbate Cistertieñ. dante subditos, & simul vtrosque mittente, successores autem facti sunt per electionem: quo etiã modo vtuntur omnes religiones in conuentibus nouis formandis: nihilominus tamen secundùm veritatem semper institutor primi prælati in statu est etiam institutor successorũ immediatè vel mediatè inquantum eius virtute fit institutio ab alio, cui ipse commisit: sicut archiepiscop⁹, cui papa submittit episcopũ quẽ instituit, ab ipso papa ius instituendi accepit. ¶ Quod autem dicunt quarto loco ad probandum id quod dixerant, scilicet quòd non censetur eadem persona successor cum prædecessore nisi ab eodem institueretur. non est verum: quoniam à quocunque instituatur, dum tamen in idem succedat, quantum ad id reputatur idem, sicut patet in exemplis positis parum antè de prelatis, qui nouiter in religionibus instituuntur & eorum successoribus, qui

Ad secundũ

Ad tertium

Ad quartũ.

successores eadem persona reputantur cùm prædecessoribus, licèt à diuersis sint instituti. De quo etiam exemplum ponere possumus: quòd fiscus succedens non habenti aliàs hæredem iure suo licèt non instituatur à quo institutus fuerat defunctus, tamen in hæreditate, in qua succedit, reputatur eadem persona cùm defuncto, & dicitur verus successor.

Ad quintũ. ¶ Quod autem dicunt quinto loco, quòd status & potestas discipulorum continuatus est in curatis sicut status & iurisdictio & potestas Apostolorum in episcopis, & quòd succedunt curati discipulis sicut episcopi Apostolis: non videtur verum, intelligendo quòd status sacerdotum curatorum præcesserit explicitè in discipulis Christi ante Christi Ascensionem, & sit continuatus semper in sacerdotibus curatis. Et hoc patet: quia discipuli pro tempore discipulatus Christi, id est vsque ad pasisionẽ vel Ascensionẽ, non fuerunt sacerdotes, nec fuerunt curati: licèt post Pentecosten quidã ex eis fuerunt sacerdotes, quidã epi & quidã diaconi: & quidã nec sacerdotes nec curati. Vnde nõ habuerũt ex quo vocati sunt discipuli statum curatorum, nec quantum ad ordinem, nec quantum ad curam determinatæ parochiæ: & ita status eorum non est continuatus in curatis. Sed verũ est, quòd status illorum fuit figura status curatorum quo ad statum prædicandi, & temporalia metendi, & quantum ad hoc succedunt eis, id est hanc habent potestatem sicut illi. & ita intelliguntur omnes authoritates quę hoc sonant. Et similiter dicendum est de Apostolis, quòd ante pasionem non habuerunt ipsi statum episcoporum & ordinum sicut suprà in capi. 61. ostendimus. Quod ergo dicunt, quòd status Apostolorum continuatur in episcopis, verum est quo ad statum primum, & quo ad potestatem & authoritatem prædicandi, si tamen illa in eis non fuerit interrupta, & quoad dignitatem super alios, & quo ad statum vltimum: quia finaliter omnes Apostoli fuerunt episcopi. Et similiter quod dicit de discipulis, quòd status continuatus est in curatis in parte: verũ dicit scilicet quantum ad aliquid, quoniam aliquo modo status eorum continuatur in curatis. Quia sicut illi sub Apostolis habuerunt potestatem prædicandi, sic & curati & isti post illos. Vnde ista successio, qua episcopi succedere dicuntur Apostolis, & curati discipulis, licèt habeat bene aliquam similitudinem successionis quo ad aliqua, quæ dicta sunt, non tamen habet veritatem successionis sicut nunc episcopus succedit alteri episcopo qui præcessit in episcopatu: aut curatus, qui nunc est alteri curato in parochia qui antè fuit, vt patet ex dictis.

Ad sextum. ¶ Quod autem concludũt sexto loco ex prædictis, videlicet, quòd ab eodem à quo fuit institutus status discipulorum sit institutus status curatorum, non sequitur: quia curati nõ sunt veri & proprij successores eorum, vt dictum est, imo inquantũ sacerdotes curati differũt totaliter ab eis, quia nec illi erant sacerdotes. Vnde beatus Marcus, q fuit de præstãtioribus discipulis, vt dicit Hierony. in prologo super Marcum: pollicẽ sibi pòst amptuauit, vt indignus sacerdotio reputaretur. Nec illi erant curati, quia nõ habebant aliquam plebem determinatam sibi cõmissam sicut curati: nec poterant aliquem ab soluere vel ligare. Vnde est totaliter alius status, licèt in aliquibus sit similitudo, scilicet in potestate prædicandi, & temporalia metendi, & in inferioritate ad Apostolos. Hac ratione dicitur in glo. Lucæ decimo. quòd discipuli figuram siue formam gerebant sacerdotum secundi ordinis.

Ad septimũ. ¶ Quod vlterius septimo loco dicunt, quòd ab eodem instituuntur curati à quo & discipuli. Dicendum, quòd non sequitur, etiam si esset idem status iste & ille: quia dominus, qui discipulos primò instituit, dato φ fuissent primi curati, sequentes curatos nõ sibi reseruauit instituendos, sed commisit vicario suo generali, cui curam omnium ouium commisit dicẽs: Pasce oues meas. Ioh. vltim. Illas autem oues Petrus pascit, quas pascendas ipse committit: quia qui per alium facit, per seipsum videtur facere: sed illas Petrus non videtur pascere, quas aliquis pascit non nomine Petri, nec à Petro institutus, sed ab alio. Vnde quicunque dicit, quòd aliqui pastores vel curati in orbi Christi instituuntur non à Petro sed immediatè à Christo, falsificare videtur verbum domini dicentis Petro: Pasce oues meas. sed debuit dicere: pasce oues meas vnà cùm pastoribus quos tibi adiungo vel adiungam. Et est bene mirum, si Christus erat immediatè instituturus omnes alios pastores per mundum particulariter sicut successorem Petri vniuersaliter: quare non ita dicit de alijs Apostolis pro episcopis & discipulis pro curatis: pascit oues meas & vos cum Petro, sicut paterfamilias omnibus operarijs quos immediatè conduxit dicit. Ite & vos in vineam meam. &c.

Matth. 20. Præterea si eis erat daturus æquè immediatè sicut Petro claues iurisdictionis sicut successori Petri, mirum est, quarẽ non ita dixit eis. aliquando dabo vobis claues regni cælorum cùm Petro, sicut hoc di-

xit

xit Petro. Nam de alijs quæ dedit eis sicut Petro, putà intellectum scripturarum, & gratiam prædicandi, dixit communiter: Dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere. Et de potestate miraculorũ inquit: Dedi vobis virtutem & potestatem. &c. Vnde cùm non legatur Christus Apostolis dedisse claues iurisdictionis, nec curam animarum alijs Apostolis nec discipulis sicut Petro, dato q̃ episcopi succedant Apostolis, & curati discipulis sicut papa Petro, nõ sequitur, q̃ habeãt curam nec potestatem sicut Petrus & papa à Christo immediatè. ¶Quod autem octauo loco dicunt, quòd sicut Apostoli non habuerunt potestatem suam à Petro nec discipuli ab Apostolis nec etiam à Petro sed omnes immediatè à Christo: sic episcopi & curati non à papa sed à Christo, in duobus peccant, sicut diximus suprà in capit. 41. Primò: quia sicut suprà dictum est, omnes Apostoli & discipuli omnem potestatem iurisdictionis acceperunt à Petro. Secundò peccãt: quia dato quòd ita esset, quòd omnes illi quasi primi episcopi & primi curati accepissent immediatè à Christo, non propter hoc sequitur, quòd alij successores accipiũt immediatè ab eo, sed magis à successore suo: quia Christus hoc non sibi retinuit, sed suo vicario generali commisit. ¶Quod consequẽter dicunt nono loco, quòd Christus immediatè dedit potestatem prædicandi & baptizandi etiam post resurrectionem & in die ascensionis, parum valet: quia ex hoc non habetur, quòd dedit eis potestatem iurisdictionis, vt superiùs habitum est in præcedenti capitulo. Cæterùm etiam non sequitur, quòd si Christus adhuc præsens corpore & per se ecclesiam suam regens per seipsum dedit Apostolis potestatem prædicandi & baptizandi, vel aliam quancunque potestatem, quòd propter hoc det eorum successoribus, sed magis quòd successor Petri det successoribus illorum: maximè quia facta paucorum communem legem non faciunt. Vnde si illi propter suam sanctitatem hoc habuissent, qui confirmati nõ poterant abuti, nõ oportet, q̃ ita sit de alijs, sed debuit seruari cõmunis causa vtilitatis, quòd ab vno capite omnes acciperent suam potestatem limitatam. ¶Quod autem decimo loco dicunt, quòd data sit discipulis in resurrectione potestas ligandi & soluendi simul cum Apostolis: manifestè videtur falsum ex prædictis, maximè quia ipsi non erant sacerdotes. Illud autem dictum in resurrectione: Quorum remiseritis peccata. &c. non nisi de potestate soluendi & ligandi in foro conscientiæ loquitur. ¶Et cùm dicunt vndecimo loco ad probationem iam dictorum, quòd quãdo Christus dixit: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. quòd tũc dedit potestatem prædicandi discipulis sicut Apostolis, dicendum videtur, quòd non ita sit: quia ex quo sacramentum ordinis fuit institutum, quod fuit in cœna, cùm ordo doctorum in ecclesia sit præcipuus, ex tunc non licuit nisi ordinato saltem in diaconum prædicare. Vnde etiã post spiritus sancti missionem cùm erant sanctiores sancti & doctiores facti, nullus nisi diaconus legitur prædicasse. Vnde cùm tunc non essent discipuli diaconi, sed postmodum fuerunt ordinati, non est verisimile, quòd eis Christus dederit potestatem prædicandi, & quòd potestas prædicandi, quam priùs habuerant, expirauit: quando scilicet ventum est ad illud tempus, quando soli ordinati debebant prædicare quod fuit postquam sacramentum ordinis fuit institutum. ¶Quod autem consequenter duodecimo loco dicunt, quòd discipuli receperunt potestatem prædicandi in monte Galilææ & in ascensione cum Apostolis: non est verum. Dato etiam quòd fuissent præsentes: quia scilicet non erant capaces illius potestatis de congruitate & decentia, & quod dictum est de prædicatione appropriata ordini sacro, etiam dicendum est de baptismo, videlicet, quòd post institutionem ordinis ipse baptismus cùm sit ianua sacramentorum debetur sacerdotibus; qui habent claues, vel eorum immediatè ministris, sicut diaconis. hi enim soli in primitiua ecclesia baptizabant: tunc enim in baptizando iuuabãt leuitæ sacerdotes: sicut Philippus diaconus baptizauit eunuchum & plures alios in Samaria. vnde actus actiuorum sunt in patiente & disposito. Cùm ergo discipuli nondum essent diaconi, & per cõsequẽs non essent apti, nec dispositi secundùm exigentiam legis nouæ ad prædicandum nec ad baptizandum, per consequens Christus pro tunc nullam eis potestatem dedit, dato quòd essent præsentes. Vnde etiam Matthæus & Marcus vbi hoc referunt, scilicet vltim. capit. solùm de. 11. discipulis, qui intelliguntur Apostoli, faciunt mentionem de alijs discipulis tacentes: quod non est nisi, aut quia non erant præsentes, aut si erant præsentes ad solos Apostolos dirigebatur sermo Christi, & illis solis dabatur potestas modo supradicto. Magister etiam Nicolaus de Lyra suprà vlti. capit. Matthæ. & Mar. solùm de Apstolis intelligen-

Marginalia: Luc. 10. — Ad octauũ. — Ad nonum. — Ad decimũ. — Ad undecimum. — Ad duodecimum. — Act. 8.

telligendo, explanauit literam illam. Et si quæratur quid est de potestate, quam priùs ante passionem habuerunt? Respondet dominus Petrus de Palude in tractatu suo de potestate ecclesiastica. quòd illa videtur defecisse in passione: quia non miserat eos simpliciter ad prędicandum in omnem locum, sed in omnem ciuitatem & locum quò ipse erat venturus. Vnde postquam cessauit via Christi, cessauit eorum potestas: sicut cessat virtus legalium adueniēte veritate, vsque ad cuius aduentum erant imposita vt ait Apostolus. Et eadem ratio inquit videtur de Apostolis specialiter: quia in passione omnes deuiauerunt à fide præter beatam virginem, vt videtur dicere beatus Anselmus, potestatem & authoritatem quam habuerunt, perdiderunt. Vnde post resurrectionem de nouo modo suprà exposito potestatem receperunt, & quasi contraria continentem: quia priùs dictum est. In viam gentium ne abieritis: & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Postea verò dictum est Matthæ. vltim. Docete omnes gentes. & Marci vltim. Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ. Actuum. 1. Eritis mihi testes in Iudæa & Samaria & vsque ad vltimum terræ.

Gala.4. Hebræ.9.

Ad decimũ tertium. ¶ Quod autem cōsequenter aduersarij dicunt decimotertio loco quòd sit hæreticum dicere, quòd 72. discipuli sicut & 11. Apostoli nō fuerunt semper cum Christo, periculosè dictum est: quoniam oppositum dicere, manifestè contradicit euangelio in pluribus passibus. Nam Iohannis. 4. habetur, quòd discipuli abierunt in ciuitatem vt cibos emerent, quando inuentus est solus cum muliere. Vnde Apostoli mirabantur, quòd cum muliere loquebatur: aliàs non fuissent mirati: quia alijs præsentibus sæpe cum mulieribus etiam extraneis loquebatur: sicut Chananææ Matth. 15. Magdalene Luc. 7. & sic de alijs. vnde tunc non fuerunt discipuli, nec Apostoli cum eo. Vnde magister Nicolaus de Lyra super illo verbo: Da mihi bibere. dicit sic. Causa autem quare petijt à muliere, subditur. Discipuli autem eius abierant in ciuitatem: & ideo non erant præsentes ad dandum sibi potum. hæc ille. Similiter quando pernoctabat solus in oratione discipulis in mari laborantibus. Matthæ. decimoquarto. Item in transfiguratione & suscitatione puellæ non fuerunt secum nisi tres. Matthæ. septimo. & Lucæ. 9. nec in cœna nisi duodecim. Matthæ. decimosexto. & Marci. decimoquarto, & Lucæ. 22. aliàs frustra illi soli nominarentur. Vnde etiam hoc ecclesia testatur in officio corporis Christi, cùm sic cantat. In supremæ nocte cœnæ recumbens cum fratribus: obseruata lege plenè cibis in legalibus: cibum turbæ duodenæ se dat suis manibus. Item in resurrectione quando ostendit eis manus & pedes & latus, Thomas vnus ex discipulis non erat cum eis, quando venit Iesus. Non ergo omnes Apostoli, & multo minus omnes discipuli semper fuerūt cum Christo. Quod ergo dicit Petrus: Oportet ex his viris qui nobiscum sunt congregati omni tempore quo intrauit & exiuit dominus Iesus incipiens à baptismate Iohannis vsque in diem qua assumptus est. &c. non est intentionis suæ, quod 72. ex quibus vnus erat eligendus in apostolum, semper actu fuerunt cum Apostolis & cum Christo in omni loco: quia hoc sicut ostensum est repugnat euangelio in multis locis: maximè Matthæ. 20. vbi dicitur. Ascendens Iesus Hierosolymam assumpsit duodecim discipulos secretò. vbi ait magister Nicolaus de Lyra, assignans rationem: quia secreta mysteria sunt tantùm maioribus reuelanda & detegenda, cuiusmodi erant Apostoli: sed intentionis suæ fuit dicere, quòd semper fuerunt de eorum congregatione familiari cum Christo, non abeuntes retro sicut quidam ex toto: nec sicut turba discipulorum omnium qui ibant & redibant. q. d. Petrus non de communibus discipulis, nec de turba, sed de illis, qui erant de familia Christi, qui erant ab ipsomet Christo iam electi & informati ad prædicandum sicut Apostoli in modo viuendi consimiles ipsis Apostolis. de illis inquam, non de alijs erat meritò eligēdus Apostolus. Vnde sensus est. Qui nobiscum sunt congregati omni tempore. id est, communiter. qui vt exponit Nicolaus de Lyra per experientiam nouerunt conuersationem Christi & opera eius.

Ad decimũ quartum. ¶ Quod autem consequenter decimoquarto loco dicunt, quòd status curatorum, & status discipulorum sunt vnus status sicut status episcoporum & Apostolorum: sicut status isti non sunt alij, quàm ante centum annos, licèt cōcedatur ita esse quodam modo: non tamen necessariò sequitur, sicut superiùs sæpe commemoratum est, quòd successores immediatè habeant potestatem ab eodem, à quo prædecessores: quoniam ad vnitatem status hoc non requiritur, sed sufficit, quòd habeant à vicario illius, cui ius suum plenum commisit. Præterea falsum est quod dicunt, quòd Christus fecerit discipulos curatos in locis illis. Vnde nunquam in nouo testamento legitur

gitur, quòd discipuli à Christo facti sint curati: similiter nec Apostoli sint facti episcopi nisi Petrus: sed immediatè vel mediatè à Petro facti sunt finaliter omnes alij episcopi.

Ad decimũ quintum. ¶ Quod verò decimoquinto loco dicunt, quòd non potest dari ratio, quare potestas Petro data sit continuata in summo pontifice à Christo, & data Apostolis & discipulis non sit continuata in episcopis & curatis, Non est verum, imò ad hoc datur multiplex ratio, & assignatur multiplex differentia inter papam & alios ecclesiæ prælatos. Prima quidem, quia summus pontifex in eadem sede materiali succedit Petro in ecclesia Romana, in qua Petrus sedit, & vltimò resedit. Non est autem dare aliquem episcopum alium, qui in eadem succedat alicui alteri Apostolo, nisi fortè patriarcha Hierosolymitanus, qui succedit Iacobo Alphæi, vnde non est simile. Secunda ratio, quia potestas data Petro non potest dari ab homine puro. Vnde oportet, quòd ab illo, à quo data est Petro potestas, id est Christo, continuetur cuilibet successori: sed potestas data alijs Apostolis & discipulis, cùm sit limitata & coarctata, dari potest ab homine: sicut fit saltem quando papa dat alicui episcopatum vel curam, vel de nouo instituendo nouum episcopatum vel curam nouam: quia tunc dat illi quem promouet tantam potestatem, quantam habet alius episcopus, vel curatus, etiam si à Christo esset immediatè institutus. Tertia ratio: quia vicarij particulares possunt institui ab alio, quàm à principali, scilicet à vicario generali: vicarius autem generalis non potest institui nisi à principali domino: & ideo necessarium non est, quòd vicaria particularis instituatur, vel conferatur, aut continuetur immediatè à principali domino, sicut de vicaria generali. Quarta ratio: quia statui episcoporum & sacerdotum non est annexa potestas iurisdictionis, sicut est statui papatus. Cuius probatio est: quia illa quæ sunt annexa iure diuino homo non habet abinuicem separare. secundùm illud Matthæ. decimoctauo: Quos Deus coniunxit, homo non separet. sed Papa potest facere verum episcopum, & verum sacerdotem, qui nullum habet subditum, nec aliquam iurisdictionem in aliquo foro, nec ex hoc quòd aliquis est sacerdos maior sicut episcopus, vel sacerdos minor habeat aliquam potestatem iurisdictionis, nisi cùm hoc aliunde sibi detur: nec econuerso vt patet: sed papatui licèt similiter potestas ordinis non sit annexa quasi ex debito, nihilo minus potestatis plenitudo est ei annexa. Papatus enim dicit statum prælationis super totam ecclesiam cum plenitudine potestatis. vnde annexa est hæc potestas sibi inseparabiliter à Deo: & ideo potestas papalis continuatur ad successores, quod non fit de alijs. Quinta ratio & differentia est propter determinationem communitatis ex vna parte, & indeterminationem ex alia. Nam communitas, ad quam pertinet electio papę, est certa, & determinata, scilicet cõmunitas vniuersalis ecclesiæ: cõmunitas, ad quam pertinet electio episcoporum, non sic est determinata: quia expedit aliquando diuidere episcopatus vel multiplicare. Acquiruntur etiam sæpe nouę gentes, vbi oportet fundare nouas sedes, ad quas pertineat eligere prælatos suos, propter quod oportuit committere hoc vicario generali ordinare de talibus. Sexta ratio & differentia dissimilitudinis est, quia non sic succedunt episcopi Apostolis, aut curati discipulis, sicut papa Petro: quia Petro succedit Papa in determinata potestate & certa & quantum ad territorium & quantum ad casus siue extensionem potestatis: non sic episcopi Apostolis, nec curati discipulis, prout est manifestum. Septima ratio potest dari: quia magis pertinet, siue facit ad vnitatem ecclesiæ seruandam, quòd potestates aliorum prælatorum immediatè deriuentur à generali vicario immediato, quàm si immediatè essent à Christo: sicut est potestas Papæ, sicut suprà ostensum est.

Ad decimũ sextum. ¶ Quod autem consequẽter dicunt decimosexto loco, quòd curati sunt veri ordinarij habentes iurisdictionem ordinariam, concedendum est, quòd ita sit in foro conscientiæ: nec tamen propter hoc sequitur, quin status eorum, & iurisdictio sit à papa, qui potest dare ordinariam iurisdictionem, non solùm personę, sicut legato, sed etiam ecclesijs, sicut monasterijs etiam monialium quarundam, quæ habent officialem suum, quibus solus papa potest dare claues iurisdictionis, quanuis non claues ordinis.

Ad decimũ septimum. ¶ Quod verò dicunt decimoseptimo loco, quòd curati habent iurisdictionem ordinariam non iure humano sibi datum, sed à Christo immediatè à prima institutione ecclesiæ, non videtur verum. Quia si loquamur de iurisdictione in foro exteriori, certùm est, quòd hanc non habent curati nisi iure humano: quia nec nisi de consuetudine, de qua in

paucis casibus excommunicant, etiam iuris ordine non seruato.de offi. ordi.capit. 2. nec illa potestas fuit eis data in prima institutione, in qua nec discipulis data fuit, vt suprà dictum est. Eodem modo de iurisdictione ordinaria in foro conscientiæ non potest dici, ꝙ eam habeant à Christo in prima institutione, id est in discipulis: quia nec illam discipuli habuerunt, cùm non essent sacerdotes. ¶Quod autem dicunt decimooctauo loco, quòd Christus hos solos ordines instituit: in parte videtur verum, & in parte falsum. Verum quidē, si referatur ad potestatem ordinis: quoniam Christus ordinem simplicium sacerdotum instituit in cœna, quando per seipsum omnes Apostolos sacerdotes fecit. Similiter ordinē episcoporum instituit, quando Petrum consecrauit, qui in hoc omnibus episcopis par fuit: non autem instituit ordinem episcoporum in Apostolis alijs, sicut in primis episcopis à se factis: quia non sunt ab eo facti episcopi, vt dictum est: nec instituit ordinem sacerdotum in discipulis, quia nusquam fecit eos sacerdotes. Si autem considerentur isti duo ordines quantum ad potestatem iurisdictionis sibi propriam, sicut quòd curatus in vna parochia sub episcopo habeat populum subditum ad forum conscientiæ, episcopus sub papa super suam diœcesim habet potestatem in vtroque foro: sic isti duo ordines non sunt instituti in prima institutione ecclesiæ, quando scilicet elegit. 12. Apostolos & 72. discipulos, quasi dederit Apostolis pro se & futuris episcopis potestatem iurisdictionis in vtroque foro: & discipulis pro se & pro omnibus futuris curatis, sicut dedit Petro pro se & pro suis successoribus, sicut intendunt illi, qui sunt contrariæ opinionis. Et quòd ita non fuerit, apparet ex præcedentibus: quia nihil iurisdictionis eis contulit, sed Petro soli pro se & suis successoribus totam potestatem iurisdictionis ecclesiæ distribuendam episcopis, & curatis, & alijs, sicut expediens iudicaret. Potest tamen dici status episcoporum & curatorum institutus à Deo dupliciter. Vno modo à Christo in generali & implicitē, & in virtute in Petro: quia Petrus fuit verus curatus cuiuslibet parochiæ & diœcesis. Vnde sicut in quaternario continetur binarius & ternarius materialiter etsi non formaliter: ita in Petro vtrunque statum Christus instituit materialiter. Item virtualiter: quia in ipso fuit potestas diœceses & parochias episcopis & presbyteris assignandi. Secundo modo à spiritu sancto, à quo inspirati Apostoli in primitiua ecclesia per diœceses episcopos, per parochias presbyteros posuerunt, & ab illis primis verē & propriē episcopatus & rectoriæ continuatæ fuerunt ad succedentes in illis. Quod ergo dicebatur de ordinib⁹ illis duo bus, quòd essent instituti à Christo: quòd si intelligantur instituti præfiguratiuē, vel præ ordinatiuē, & in generali, & implicitē modo quo suprà expositum est, conceditur: sed ex hoc non sequitur, quòd papa in speciali & expressē non instituerit tales potestates: sed solùm sequitur, quòd hæc habeat ex commissione siue ordinatione Christi. Si autem intelligatur quòd sint instituti explicitē, & quantum ad propria, secundùm tales potestates determinatas, & quantum ad casus, & quā tum ad territoria, falsum videtur, vt visum est suprà. ¶Quod autem decimonono loco dicunt, ꝙ si ita esset ꝙ omnes aliæ potestates pē derent à papa, tunc vacante sede potestates illæ perirent: non est verum, nec hoc sequitur: quoniam duratio statutorum & officiorum in republica nō mēsuratur secundùm mensuram vitæ statuentis: siue statuat aliqua pertinentia ad mores, siue statuat aliqua pertinentia ad iurisdictionē: alioquin principe, vel prælato quocunque moriente, omnia statuta sua perirent: quod falsum est. Sed duratio talium habet mensurari secundùm ꝙ vult instituens manente illa authoritate in republica: sicut etiam patet in principibus, qui fiunt per electionem: quoniam non est dubium, ꝙ talibus principibus morientibus adhuc manēt statuta eorum in vigore suo & quātum ad mores, & quantum ad officia, & quantum ad gradus officiorum: vt per multa capitula patet. q.2.causa.25. vbi inter alia dicit Anacletus in ca. priuilegia ecclesiarum & sacerdotum intemerata & inuiolata cunctis decernimus manere temporibus. Et idem dicit Leo papa in ca. sequenti. ¶Quod autē dicunt vigesimo loco, ꝙ papa non possit auferre à prælatis inferioribus potestatem eis datam, & eā alijs non prælatis cōferre, & statum à Christo institutū mutare: verum est: sed quo ad potestatē, quā episcopi receperūt immediatē à Christo, quæ est ordinis, non autem iurisdictionis: sicut sæpe superius repetitum est.

Ad decimū octauum.

Ad decimū nonum.

Ad uigesimum.

¶In quo respondetur obiectionibus aduersariorum sumptis ex parte incōuenientiū, quę dicūtur seq ex cōclusione pfata.

Cap.

Cap. LXIIII.

SVMMARIVM.

1 Obiecta aduersariorum circa potestatẽ iurisdictionis prælatorum à potestate papæ emanantẽ sumpta ex parte inconuenientium quæ inde sequi autumant, confutantur.

Vltimò argutum est contra præfatã conclusionẽ per aduersarios ex parte inconuenientium, quæ affirmant sequi ex illa cõclusione: quibus respondendum iam est. ¶ Ad primam ergo cùm dicitur, quòd si sic esset, tunc deficiente papa, aut vacante sede deficeret potestas aliorum prælatorum, respondetur dicendo, quòd hoc non sequitur, sicut superiùs iam diximus ad simile argumentum: quia cessante causa in fieri tantùm, non oportet quòd cesset effectus iam factus, sed solùm cessante causa in esse. Non dicitur autem papa ratione personæ quæ corruptibilis est, quòd sit causa in esse potestatis ecclesiæ: quia tunc bene sequeretur, quod aduersarij dicũt: sed isto modo, scilicet sicut causa in esse sedis papalis quæ non moritur. extra de rescrip. capitu. Si gratiose libr. 6. & quæ fundata est à Deo, non potest destrui, & est causa omnium istorum in esse: persona autẽ non est causa nisi in fieri, quando ipse facit aliquem episcopum vel curatum. Et satis apparet consequentia illa aduersariorum derisoria, quia isto modo probaretur, quòd constitutiones factæ per papam non haberent vigorem siue authoritatem à papa, cùm non perdant vigorem sede vacante. Vnde argumentum concludit, quòd potestas episcoporum, aut curatorum non sit à papa, sicut à causa in esse considerata per sona sua. A sede autem papali fit sicut à causa communi, quæ semper permanet fundata super firmam petram. Vnde ergo argumentum bene probat, quòd potestas curatorum non sit ab episcopis, nec ab eorum sedibus sicut à causa in esse: quia destructa etiam sede episcopali in aliqua ciuitate adhuc remanet potestas curatis. Simili modo probatur, quòd potestas episcoporum non est à Metropolitanis, nec patriarchis, nec ab eorum sedibus sicut à causa conseruante: quia manet etiam illis destructis: propter quod oportet omnem aliam potestatem ecclesiæ institutam esse à sede immortali, & immobili, scilicet Romana.

Ad primũ tertiæ viæ factum supra cap. 66

¶ Ad secundam, cùm dicitur, quòd potestas papæ se haberet. &c. Respondetur, ꝙ potestas papæ se habet ad potestates episcoporum & curatorum non sicut potestas regis ad potestates principum habentium potestatem iure hæreditario: nec etiam sicut potestas regis ad potestates iudicum habentium potestatem delegatam vel commissariam, sed sicut potestas imperatoris vel regis se habet ad potestates iudicum in aliquo gradu regiminis regni vel imperij simpliciter institutorum ad regendum populum per se vel per alium. Ista est sententia sancti Thom. vnde in. 4. distin. 90. dicit, quòd potestas papæ se habet ad potestates episcoporum sicut potestas regis ad potestates iudicum constitutorum per singulas ciuitates. Et in fine secundi sententiarum, dicit, quòd ita se habet potestas papæ ad potestates inferiorum, sicut potestas imperatoris se habet ad potestatem proconsulis. Item in lib. de perfectione vitæ spiritualis. dicit idẽ sanctus Thomas, quòd si quis rectè considerit, hoc modo in regimine ecclesiæ comparantur archidiaconi & plebani ad episcopum sicut in regimine temporali præpositi, & balliui ad regem. Et cùm arguitur ex aduerso, quòd hoc sit inconueniens, negatur hoc: & ad probationem respondetur negando consequentiã. Ratio patet ex dictis: quia isti iudices non sunt commissarij, sed ordinarij ponũtur. Pro quo notandum, quòd ordinarium dicitur ab ordine. Vnde ordinarium videtur importare id, quòd secundùm communem ordinem in republica sit semper. propter quod illud quod competit diuersis gradibus, & statibus in republica ordinatis ordinarium dicitur. Vnde potestates competentes statibus huiusmodi institutis in ecclesia, scilicet patriarchali, archiepiscopali, episcopali & parochiali dicũtur ordinariæ, & illi, qui simpliciter in talibus statibus, & gradibus statuuntur, vt regant populum per se vel per alium secundùm statum & gradum in quibus statuũtur, dicuntur ordinarij. Potestas autem commissarij propriè loquendo videtur dici, quando alicui ab aliquo sic instituto committitur eadem potestas, quæ est sua ordinaria, secundùm quam vicem eius aliquid agat. Vnde collatio talis potestatis non dicit nouum gradum potestatis, vel institutionem simpliciter in aliquo gradu nouæ potestatis, sed dicit commissionem eiusdem potestatis ab instituto in ipsa potestate: ita ꝙ potestas commissaria est commissa ab

Ad secundũ

ab instituto in gradu potestatis simpliciter. Et ita patet, ꝙ prælati isti à papa positi non sunt comissarij, sed verè ordinarij. ¶ Ad tertiũ obiectũ cùm dicitur, ꝙ si sic esset, tũc iudices si ue prælati non differrent à commissarijs, respõdetur iuxta dicta, quòd hoc sit falsum. Argumentum autem procederet, si potestas prælatorum esset sicut potestas iudicum non simpliciter positorum in aliquo situ, & gradu regiminis constitutorum ad regendum populũ per se vel per alios: tunc enim non possent cõmittere: nunc autem quia non ponimus eos tales, sed sicut diximus licèt potestas eorum sit à papa immediatè, possunt tamen commit tere. ¶ Ad quartum cùm dicitur quòd si ita esset, tunc papa. &c. respondetur negando cõsequentiam. & ad probationem negatur vniuersaliter assumptum. Et cùm arguitur de legato, non est ad propositum, sicut patet ex dictis.

Ad quartũ.

¶ Quòd papa est immediat⁹ prælatus & iudex omnium fideliũ, ac in toto terrarum orbe facere posẜit quicquid inferiores prælati facere possunt. Cap. LXV.

SVMMARIVM.

1 *Papa quòd sit immediatus prælatus & iudex omnium fidelium, & quomodo etiam facere posẜit quicquid prælati inferiores possunt, ostenditur.*

Anè clarisẜimè colligere possumus ex præmisẜis, quòd Romanus pontifex immediatus prælatus & iudex sit omniũ Christianorum, posẜitque facere in toto orbe terrarũ quicquid inferiores prælati agere possunt. Quod licèt tã ex traditionibus patrum: quàm ex rationibus in superioribus articulis satis apertum sit: nihilominus vt veritas clariùs elucescat, illud authoritatibus, & rationibus re-
1 munire curabimus. ¶ Primò sic. In quocunque ordine quando tota potestas inferiorum dependet, & originatur à potestate superioris ad quæcunque se potest extendere potestas inferiorum, ad omnia illa se potest extendere immediatè potestas superioris: sed potestas iurisdictionis (de qua sermo) omniũ aliorum prælatorum in ecclesia à potestate papæ deriuatur: ergo sequitur, quòd summus pontifex potest in toto orbe omnia facere immediatè quæcunque possunt alij prælati. Consequẽtia patet. Maior propositio est ꝑ se nota, quoniam secunda causa, siue potestas non sustentificatur nisi ex prima, nec virtutem influendi accipit nisi à prima: à qua secundùm totum esse suum potestatiuum dependet, vt ex commento primæ propositionis de causis habetur. Minor verò demonstrata est suprà in ca. 60. ¶ Secundò sic. Pro quo supponitur, vt dicit sanctus Thomas. 2. sententiarum. distin. 9. quòd diuisio hierarchiæ in ordines est totius potestatiui in partes potentiales: cuius totius conditio est, quòd secundùm completam virtutem est in parte suprema: & quòd talis potentia siue potestas superior habet in se cõpletiùs ea quę sunt inferioris ordinis. Tunc sic. In ordine hierarchico quicquid potest inferior virtus, siue potestas, potest superior, sed virtutes, siue potestates inferiorum prælatorum in hierarchia ecclesiastica sunt inferiores potestate summi põtificis: ergo quicquid potest virtus siue potestas cuiuscunque prælati inferioris in sua diœcesi vel plebe commissa, potest ipse papa. Consequentia patet. Maior verò est Boëtij dicentis. Quicquid potest inferior virtus, potest superior, non econuerso. Item est Dionysij. 5. cælestis hierarchiæ. vbi dicit. Diuiniores virtutes cum proprijs habẽt subiectas, id est subiectorum siue inferiorum operationes. Minor verò notisẜima est. ¶ Tertiò sic. Potestas papæ in ecclesiastica hierarchia est potestas vniuersalis: potestas verò aliorum prælatorum est potestas particularis: sed potestas & virtus vniuersalis efficaciùs agit in id quod subijcitur virtuti particulari, ꝙ ipsa particularis virtus: ergo papa sua vniuersali potestate potest in toto, & in omni plebe quicquid possunt prælati inferiores, & ampliùs, & perfectiùs. Consequentia patet. Antecedens pro maiori parte patet, quoniam totius orbis cura commissa est papæ, domino dicente sibi: Pasce oues meas. In cuius signũ synod⁹ Chalcedonẽ. acclamauit Leoni papæ, Leo sanctisẜimus Apostolicus vniuersalis patriarcha per multos annos viuat. Alij verò prælati vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Minor verò patet: quoniam vt dicitur in prima proposi-

propositione libri causarum: causa primaria vniuersalis plùs influit in causatum suum, imò secundæ causæ, quàm causa secundaria. Et dicitur vniuersalis hic non per prædicationem, sed extensionem influentis virtutis, quæ influit vniuersaliter omnibus sub se existentibus. ¶Quartò sic. Non minoris authoritatis & amplitudinis potestatis est papa summi regis vicarius in regno ecclesiæ quàm tum ad immediatam executionem authoritatis suæ & extensionem suæ potestatis, quàm reges temporales in regnis temporalibus in executione potestatis suæ: patet. sed quilibet rex potest immediatè in regno suo facere quicquid inferiores potestates possunt etiam eis irrequisitis, vt patet, ergo multò fortius papa ratione amplitudinis suæ potestatis potest in regno ecclesiæ vbicunque & quandocunque sibi bonum videbitur facere quicquid inferiores prælati possunt facere. Consequentia patet cum toto antecedente. Quintò sic. Episcopi dantur papæ in adiutores, & vocantur in partem sollicitudinis, sicut. 70. senes in adiutorium Moysi. vnde papa ordinando episcopos dicit. Mandata cælestia efficaciùs gerimus, si nostra cum fratribus onera partiamur. sed ille qui assumit aliquem in adiutorem nō ex hoc amittit potestatem operandi cùm sibi vacauerit, aut voluerit, imò ipse est principalis operās & adiutor secundarius: ergo papa potest omnia agere circa plebes toti⁹ orbis, quæ inferiores prælati quicunque possint etiam ipsis irrequisitis. Consequentia patet cum toto antecedente. ¶Sextò. Quicunque facit aliquid per alium, hoc etiam per seipsum facere potest, sed dum inferiores prælati actus hierarchicos exercent circa subditas plebes, hoc agere dicitur summus pontifex per eos: ergo sequitur, quòd papa in tota hierarchia ecclesiastica potest per seipsum facere quēcunque actum hierarchicum, quem inferior prælatus facere potest. Consequentia est nota. Maior etiam est nota: cùm agens secundarium siue ministeriale dependeat à principali in virtute agendi. Minor verò est Diony. dicentis. 3. ca. Cælestis hierarchiæ. Is qui secundùm nos est summus sacerdos, per suos ministros aut sacerdotes purgans aut illuminans ipse dicitur purgare aut illuminare alijs in ipsum reponentibus proprias sacras operationes. ¶Septimò. Ordo ecclesiasticus tunc optimè ordinatur, cùm regimen diuinum imitatur: sed sic se habet regimen diuinum, quòd Deus sic agit res mediantibus secundis causis, quòd eas potest agere immediatè: sicut quandoque facit, cùm suæ voluntati placet: ergo similiter papa actū regiminis ecclesiarum, quem mediantibus in ferioribus prælatis exequitur, potest cùm sibi videbitur expedire per seipsum exequi. Consequentia patet, & antecedens pro vtraque parte. Nec potest allegari non esse similes quia Deus non potest errare, papa verò sic, & abuti potestate: quoniam licèt illud sit verum, tamen cùm æquè inferiores prælati errare possint, & errent, & abutantur sua potestate sicut & papa, argumentum manet in suo robore. ¶Octauò. Cuicunque committitur aliqua iurisdictio, illi videntur commissa omnia, sine quibus iurisdictio explicari non potest: patet, frustra enim aliàs esset commissio: sed papæ est commissa iurisdictio totius orbis omnium ouium Christi. hæc autem iurisdictio executari non potest per eum in toto orbe, nisi per seipsum valeat exercere omnem actum pastorali dignitati debitum: ergo idem quod prius. Consequentia patet. Maior probatur. Tum, quia aliàs frustra esset commissio, quod in operibus Dei non est ponendum. Deus enim & natura nihil faciunt frustra. Tum secundò, quia qui vult voluntate perfecta & vltimata aliquid, per consequēs vult omne illud, sine quo scit illud non posse, vel non esse. Minor verò patet ex illo. Pasce oues meas. & ex dictis allegatis suprà. ¶Nono. Papa instituens prælatos in ecclesijs vocans eos in partem sollicitudinis, non expoliat se potestatis plenitudine, nec iurisdictio per commissionem ita propria ordinario fit, quòd papa amplius ibidem non habeat potestatem ad tanta sicut ante commissionem: ergo sequitur quòd papa semper potest immediatè exercere & exequi in toto terrarum orbe quicquid alij inferiores prælati possunt. Consequentia videtur clarissima. Antecedens etiam patet. Tum authoritate & exemplo. Authoritate quidem. Quoniam Moysi in constitutione seniorum iudicum in adiutorium eiusdem dicit dominus. Auferam de spiritu tuo. vbi glossa Origenis dicit: non tamen quòd Moyses minus haberet. Exemplum verò est de potestate terrena regia, vbi rex constituens prætorem in vna causa, non expoliat se iure, aut potestate sua: nec iniuriam prætori facere est dicendus, si de quocunque alteri commisso immediatè proferat sententiam. ¶Decimò sic. Papa tenet in ecclesia locū domini nostri Iesu Christi: cæteri verò prælati aut Apostolorum locū vt episcopi, aut discipulorū sicut minores presbyteri: sed ridiculū esset & blasphemium

Marginal notes: Num. 11. — Iohan. vlti. — Nume. 41.

phemium, quòd Christus præsens ecclesiæ suæ corporali præsentia non posset per orbē totum immediatè quicquid Apostoli,& discipuli eius poterant in ecclesia, ergo similiter videtur blasphemiæ vicinum, quod Christi vicarius non possit immediatè exercere in toto orbe quicquid alij prælati possunt, vel quòd eorum licentia esset expetenda. Cōsequentia est manifesta: qualis enim est ordo dependentiæ superioris in aliqua communitate ad alias inferiores potestates, talis videtur esse locum tenentis eius cum plenitudine potestatis ad easdem. Maior est manifesta quo ad papam: cū papa sit vicarius Christi in terris. Et Chry. dicat super illud. Pasce oues meas. id est loco mei præpositus esto & caput fratrum tuorū. *Iohan. ulti.* Secunda pars patet per gloss. Lucæ.4. Minor verò est clara. Ex istis manifestè confutantur plures errores. Primus est dicentium, quòd parochiani nō possunt reduci in Deum per pœnitentiam nisi mediante parochialibus sacerdotibus. Secundus est, quòd licèt papa & episcopi sint principaliores parochianorum, nō sunt immediatè aliorum curati, siue quòd non immediatè eorum curam habent. Tertius est quòd nec papa, nec episcop⁹ possunt audire confessiones parochianorum, quin teneantur eadem peccata confiteri parochialibus sacerdotibus. Quartus error est, quòd nec papa, nec epūs possunt dare generalem potestatem audiendi confessiones aliquibus: quoniā confessi talibus, eadem peccata confiteri parochialibus sacerdotibus teneantur. De errore istorum manifestè patet, & etiam colligitur ex extrauaganti Iohā.22. quę incipit. Vas electionis. in qua præfati articuli, qui fuerunt Iohan. de Poliaco, fuerunt condemnati.

¶In quo obijcitur contra prædicta. Cap. LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Papa quòd nō sit immediatus prælatus & iudex omnium fidelium. &c. ab aduersarijs obijcitur.*

Arg. primū Bijciunt autem aduersarij contra conclusionem iam positam, licèt clarior sole esse videatur. ¶Et primò sic. Vni⁹ & eiusdem non possunt esse duo iudices, vel prælati ordinarij immediatè, vt videtur: sed episcopi sunt ordinarij in episcopatu, & curati in parochia, ergo videtur non posse papa concurrere cū episcopo in episcopatu vt ordinarius, & episcopus cum curato in parochia vt sic. ¶Secūdò sic. *Secundum.* Ex similitudine hierarchiæ ecclesiæ militantis ad triumphantem. Sicut in hierarchia angelica siue ecclesiæ triumphantis est, ita in hierarchia ecclesiæ militantis esse debet, quia vna est exēplata ab alia: sed in hierarchia angelica diuersi ordines, vel illi qui pertinent ad diuersos ordines non possunt immediatè se habere ad vnum & eundem ordinem, ergo in hierarchia ecclesiæ militantis papa episcopi & curati non possunt se habere immediatè ad infimos, scilicet parochianos: sed constat ꝙ curati immediatè se habent ad eos: ergo non papa nec etiam episcopi. ¶Tertiò ex similitudine ordinis, *Tertium.* qui est inter membra corporis naturalis sic. Sicut est in ordine membrorum corporis, quòd est impossibile vnum membrum pluribus coniungi immediatè mēbris: sic similiter in ecclesia, quæ instar corporis naturalis corpus quoddā dicitur Roma.12. illos qui sunt vnius gradus impossibile est cōiungi pluribus gradibus immediatè: sed parochiani, qui sunt infimi, constituunt vnum gradum: ergo impossibile, quòd immediatè subdantur curato episcopo & papæ, qui sunt diuersorum graduum. ¶Quartò sic. Potestas pa- *Quartum.* pæ aut se habet ad potestates episcoporum, & curatorum sicut potestas regis ad potestates principum: aut sicut potestas regis ad potestates iudicum institutorū per eum. Si primo modo, sequitur quòd potestas episcoporum & curatorum non sit à potestate papæ: sicut potestas principum non est à potestate regis. Si secundo modo, sequit quòd episcopi non sunt ordinarij, sicut iudices non sunt ordinarij, vt videtur. ¶Quintò arguunt sic. In *Quintū.* cap. Omnis vtriusque sexus. extra de pœnit. & re. præcipitur, quòd omnis vtriusque sexus fidelis cùm ad annos discretionis venerit, omnia peccata sua saltem semel in anno confiteatur proprio sacerdoti: ergo sequitur quòd papa non sit immediatus singulorum pastor. Consequentia videtur nota: quia si alius est proprius, per consequens non papa, & ideo non immediatus.

¶In quo respondetur obiectis aduersariorum iam factis. Cap. LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectionibus aduersariorum, dicentium papam non esse immediatum prælatũ, & iudicem omnium fidelium. &c. respondetur.*

2 *Sacerdos proprius, cui debeat fieri confessio, quis sit, ostenditur.*

His facile est respondere bene intelligẽtibus quæ iam diximus. ¶ *Ad primũ.* 1 Ad rationem ergo primam cùm dicitur, quòd vnus & eiusdem. &c. respondetur, quòd maior illa non habet veritatem quandovna potestas est ab alia totaliter, tunc enim duæ potestates ordinariæ immediatè possunt esse respectu eiusdem & personæ & casus: ita scilicet, quòd tam ista quàm illa potestas posit exercere iurisdictionem immediatè in personam istam, & in tali casu. s. quòd duæ potestates ordinariæ sint, quarum vna nõ sit sub alia, nec subsit ei totaliter immediatè respectu eiusdem, est impossibile: quia cùm vna non refrænat aliam, nec ei impóneret legem, impossibile esset eundem subditũ vtrique satisfacere: sed quando vna potestas subest alteri, bene potest subditus satisfacere, quia potestas superior potest suspendere inferiorem quo ad executionem. Vel dicẽdum vt dicit sanctus Thomas in. 4. distin. 17. quòd inconueniẽs esset, quòd duo æqualiter super eandem plebem constituerentur: sed quòd duo, quorum vnus est principalior alio, super eandem plebem constituantur, non est incõueniens, & secundùm hoc super eandem plebem immediatè sunt sacerdos parochialis episcopus & papa, & quilibet horum potest cõmittere ea quæ sunt iurisdictionis ad ipsum pertinentia alteri. ¶ *Ad secundũ* Ad secundam, quæ sumitur ex similitudine hierarchiæ cælestis respõdetur. Primò sic, negando minorẽ. Dicimus enim, quòd potest ordo ille mutari: quia ordo ille nõ est necessarius, sed voluntarius quã tum ad caput totius ordinis, scilicet Deũ, qui omnia potest agere immediatè per seipsum, angeli etiam superiores quantum est de potestate absoluta possunt illuminare ordinem remotum, omisso ordine medio: quia probabile est, quòd quicquid potest inferior angelus per virtutem datam sibi à superiore instruendo alios, posit superior per seipsum. De facto etiam tenetur à multis doctoribus, quòd aliqui de superioribus ordinibus misi fuerunt ad aliquos homines qui sunt sub ordine angelorum: si ergo secundum eos simile est de ordine hierarchiæ cælestis & ecclesiasticæ, ergo ordo ecclesiasticæ hierarchiæ non est necessarius, sed voluntarius, & per consequẽs potest mutari prout placet capiti totius ordinis, scilicet summo pontifici. Secundò respondetur iuxta sanctum Tho. quòd ecclesiastica hierarchia imitatur cælestẽ aliqualiter, sed non perfectè assequitur similitudinem eius: quia non in omnibus, & maximè in hoc. Quoniam, vt ipse inquit in libro contra impugnantes religionem. in cælesti hierarchia distinctio donorum gratuitorum secundùm quæ ordines distinguũtur, sequitur distinctionem naturę, nõ autem in hominibus, & ideo cùm angelorum natura sit immutabilis, ordo inter eos habet immutabilitatem aliquam, quæ in hierarchia ecclesiastica non est, & ideo ratio non procedit. ¶ Ad tertiam rationem sumptam ex ordine membrorum corporis naturalis respondetur eodem modo sicut ad precedentem: quia non est simile per omnia de corpore naturali & corpore mystico: quoniam licèt in vtroque sit ordo, non tamen æquè necessarius: sicut nec ordo, quo quis mouet lapidem mediante baculo, est æquè necessarius, sicut ordo, quo homo mouet manum mediante brachio. Et ideo sicut homo potest mouere lapidem mediante baculo & sine baculo mediante, & hoc absq; monstruositate: ita potest papa, vel episcopus exercere actum potestatis suæ siue hierarchizare quemcunq; infimum parochianum per se, vel per alium, siue curatũ siue commissarium institutum ab eo absque monstruositate aliqua, aut confusione corporis mystici, quod est ecclesia. *Ad tertiam.* ¶ Ad quartam patet responsio ex responsione data secundũ obiectum. c. 64. *Ad quartũ.* ¶ Ad quintam respondetur, quòd, vt dicit sanct9 Thomas, & dominus Albertus, & dominus Bonauen. exponentes illã decretalem dicunt, q proprius sacerdos non solus est parochialis, sed etiam episcopus, vel papa, ad quos etiam magis pertinet cura populi, ad sacerdotem parochialem, vt multipliciter est ostensum suprà. *Ad quintũ.* 2 Vnde in decretali illa proprium non accipitur secundùm quòd diuiditur cõtra cõe: sed secũdũ q diuiditur cõtra alienum. Vnde qui confessus est episcopo suo, vel alicui habenti vicẽ eius, aut papę, aut cõmissarijs, sicut pœnitẽtiarijs, aut priuilegiũ habẽtibus ab eo audiẽdi cõfessiones, cõfessus est proprio sacerdoti, & ita ratio nõ pcedit.

¶ Quòd preter Romanũ pontificẽ sunt in ecclesia necessarij alij prælati. Cap. LXVIII.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Prælati alij præter Romanum pontificem quòd sint in ecclesia necessarij, ostenditur.*

Voniam fortasis ex hoc, quod diximus Romanorum pontificem immediatum pastorem ac iudicem omnium fidelium, omniaq; posse, quæ singuli alij prælati apud fideles sibi subiectos perficere possunt, videretur aliquibus sequi, quòd alij prælati in ecclesia aut superflui forêt, aut nô necessarij: opportunû duximus declarare, quòd non obstante tanta amplitudine potestatis Romani pontificis quantam nos esse diximus, adhuc præter eû, qui vniuersalis pastor est, necessarij sunt in ecclesia alij prælati: & hoc ratione multiplici. ¶Primò iuxta sanctû Tho. in.4.di.19.sic. Ea quæ circa singularia oportet operari, non eodem modo omnibus competunt. Vnde sicut præter generalia medicinalia præcepta oportet adhibere medicos, quibus præcepta vniuersalis medicinæ singulis infirmis, secûdùm quòd debent aptentur: ita in quolibet principatu præter illum, qui vniuersaliter præcepta legis tradit, oportet esse aliquos, qui ea singulis secundùm quòd debent adaptent. & propterea etiam in cælesti hierarchia sub potestatibus, qui indistinctè præsunt, ponuntur principatus, qui singulis prouincijs distribuût, & sub his angeli, qui singulis hominibus in custodiam deputantur. Vnde & ita debet esse in prelatione militantis ecclesiæ, vt apud aliquê esset prelatio indistinctè in omnes, & sub hoc essent aliqui, qui super diuersos distinctâ potestatem acciperent. ¶Secundò hoc idem necessarium ostenditur ex eo, quòd impossibile erat totum populum Christianum per vnû solum hominem immediatè regi, atq; gubernari. Quocirca manifestè apparet pro bono ecclesiæ regimine fuisse necessarium, vt præter summum ac vniuersalem prelatum Romanum pontificem alij in ecclesia instituantur prælati. ¶Tertiò hoc etiam luce clarius apparet ex ipsa diuersitate actionum necessariarû in ecclesia Dei, ad quas cùm vnus simul & semel sufficere sit impossibile: necesse fuit diuersos ministros in ecclesia deputari ad hoc quod expeditius, & sine côfusione omnia peragatur rectè. Qua ratione beatus Grego. papa inquit c. Singula. di.89. Singula ecclesiastici iuris officia à singulis quibuscunq; personis sigillatim committi iubemus: sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in ecclesiæ spirituali corpore conferêdum est hoc officium vni: alij committêdum est aliud: nec enim quantumlibet exercitatæ vni personæ vno tempore duarum rerum officia committenda sunt. Quòd si totum corpus oculus, vbi auditus? hæc ille. ¶Quartò hæc conuenientia arguitur ex decentia: decens enim est, vt sicut in vniuerso inueniûtur diuersæ causæ mediæ præter causam primam, licèt ipsa per se posset immediatè in effectum cuiuscunq; causæ efficientis: ita in vniuersali ecclesia præter papalem institui debuerunt diuersi gradus aliarum potestatum. ¶Quintò huiusmodi conuenientia arguitur: quia sic nobilior redditur principatus ecclesiasticus, dum plures in eo diuinæ cooperationis participes fiût, dispensatores diuinorum mysteriorû. ¶Sextò hoc idê arguitur: quia ex tali varietate potestatum & graduum sponsa Christi ecclesia pulchrior, & ornatior consurgit. Hanc rationem assignat beatus Gregori. in capit. Singula. dist. 89. ita dicens. Sicut varietas membrorum per diuersa officia & robur corporis seruat, & pulchritudinem representat: ita varietas personarû per diuersa nihilominus officia distributa & fortitudinem, & venustatê sanctæ Dei manifestat ecclesiæ. ¶Septimò hoc factum est propter vtilitatem ecclesiæ, cuius vniuersitati satisfieri non posset, nisi præter summum pastorem papam forent alii qui alij.

¶Quòd omnes in ecclesia Dei aliæ à papali potestates ecclesiasticæ subijciuntur potestati Romani pontificis quantum ad obedientiam præceptorû: quantum ad correctionem, & quantum ad subuentionem in necessitatibus. Cap. LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Prælati ecclesiæ omnes tam maiores quàm minores quòd Romano subijciantur pontifici tam quo ad obedientiam præceptorum, & quo ad correctionem abusus, quàm quo ad subsidiorum adminiculationem in casibus necessarijs, ostenditur.*

Apertè

PERTE satis ex superiùs iam explicatis tam de summitate Apostolici principatus, quàm de depēdētia & derinatione omnium potestatum a liarum ecclesiasticarum ab Apostolica sede colligitur, quòd omnes ecclesiæ prælati tam maiores quàm minores subijciantur Romano pontifici, tam quo ad obedientiam præceptorum & quo ad correctionem abusus, quàm quo ad subsidiorum adminiculationem in casibus necessarijs. ¶Quo ad obedietiam præceptorum patet. Tum ex his quæ dicta sunt suprà in cap. 48. & 50. Tū ex illo, quod sanctus Calixtus Papa scribens omnibus episcopis dicit in capit. Non decet. d. 12. Nō decet mēbra à capite discedere, sed iuxta scripturæ testimoniū omnia mēbra caput sequātur. Nulli verò dubiū est, ꝙ Apostolica ecclesia mater sit omniū ecclesiarū, à cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. hæc ibi. Quam obedientiā debitā esse Romano pōtifici Imperator Iustinianus intelligēs ait in epistola scribēs Papę Ioh. quæ habetur C. de sum. tri. & fi. ca. inter claras. Omnes sacerdotes orientalis tractus & subijcere & vnire sedi vestræ sanctitatis properamus, eo ꝙ caput est omniū sanctarū ecclesiarū. Et subdit. Per omnia properamus, vt dictū est, honorē & authoritatē crescere vestrę sedis. hæc ille. Quocirca Papa Ioh. vbi suprà Iustiniano scribens in epistola. inter claras. ita ait. Inter claras sapientię & mansuetudinis vestræ laudes Christianissime principū puriore luce tāquā aliquod sidus irradiat, ꝙ amore æternæ fidei, ꝙ charitatis studio edocti ecclesiasticis disciplinis Romanæ sedis reuerentiā conseruatis, & ei cūcta subijcitis, & ad eius deducitis vnitatē, ad cuius authorē principē, hoc est Apostolorum primū domino loquēte præceptū est. pasce oues meas. quē esse verè omniū ecclesiarū caput, & patrū regulæ, & principum statuta declarant, & pietatis vestræ reuerendissimi testantur affatus. hæc ille. ¶Quo verò ad correctionē abusus patet quidē. Primò, quoniam ad supremū iudicem, apud quē suprema potestas residet, & maximè à qua omniū inferiorū iudicū authoritas omnis pendet, spectat correctio abusus cōmissi per inferiores potestates: patet hoc, sed Papa est supremus iudex in ecclesia, à cuius potestate tanquam à radice singulæ aliæ potestates originem sumunt: sicut in superioribus notum fecimus: ergo omnes potestates inferiores quo ad correctionem abusus potestatis subiectæ sunt Romano Pontifici. Cōsequentia bona. Hinc in cap. Sola. 9. q. 3. dicit textus. Romana ecclesia sua authoritate valet iudicare de omnibus. & in ca. Cūcta. ea. causa. & q. dicit textus. Cūcta per mūdū nouit ecclesia, ꝙ Romana ecclesia de omnibus phas habet iudicare. Vnde beatus Bernardus ad Eugeniū scribens, hoc confirmās, ita dicit. Iuxta canones tuos alij in partē sollicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es: aliorū potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur: & in ipsos, qui super alios potestatē acceperūt, nō ne si causa extiterit tu ipse cęlum claudere: tu episcopū ab episcopatu deponere, & etiā tradere potes? hæc ille. Quia autem ad præstationem adminiculi ac subsidij in casibus necessitatis cæteri subijciantur Apostolicæ sedi, facile est ostendere. Cū enim respublica, & quęlibet potestas in ea teneatur ad cōseruationem illius potestatis, à qua totius reipublicæ bonum dependet: & bonū reipublicæ Christianæ maximè pendeat ex Romani pontificis potestate, quæ vniuersam ecclesiam ordinare, regere, ac gubernare habet. Quocirca sanctus Bonifa. martyr in capit. si Papa. dicit, ꝙ pro Papæ perpetuo statu vniuersitas fideliū tantò instantius orat, quantò suam salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertit perpensius pēdere. Ergo videtur, quòd omnes aliæ ecclesiæ ad conseruationem, tuitionem, atque defensionem ecclesiæ Romanæ adminiculari teneātur. Vnde Symmach⁹ Papa in. c. aliorū. rationem huius assignās, in quit episcopis. Si hæc humiliatur, ad cuius cō fugietis auxiliū? & vbi relinquentis gloriā vestram? Hoc etiā sanctus Tho. in. 2. 2. q. 85. ar. 4. ostendit tam exēplo veteris legis, quàm ratione naturali, ita dicens. In veteri lege primitiæ debebantur sacerdotibus, decimæ autem leuitis. Et quia sub sacerdotibus leuitæ erant, Deus mandauit, vt ipsi loco primitiarum soluerent summo sacerdoti decimā decimæ. Vnde nunc eadē ratione clerici tenentur summo pontifici decimas dare, si exigeret. Naturalis enim ratio dictat, vt illi, qui habet curā de cōmuni multitudinis statu, prouideatur, vt possit exequi ea, quæ pertinent ad cōmunem salutem. hæc S. Tho. Ad idem est Iohan. an. in nouella super. c. 1. extra de deci. vbi quærens. Nunquid à clericis summo pon. decimæ sint soluendæ. respondet quòd sic: quia cùm inferior teneatur soluere suo superiori spiritualia ministranti, Papa autem cuilibet intelligitur spiritualia ministrare, cùm omnis anima immediatè subdatur ei. Tum etiā, quia summus

sacerdos est, ipse tamen hoc iure non vtitur: forsan ideo, quia totum habet. 9. q. 3. cuncta. & cap. per principalem. Vnde quandocunq; placet, decimam, vel vicesimã omnium prouentuum ecclesiarum, vel aliam quotam partem pro subsidio terræ sanctæ, vel necessitatibus suis, vel alterius exigit, sicut quotidie experimur. hæc ille. Preterea alia ratione probatur præfata cõclusio. Secundũ legem naturæ membra capiti debẽt præstare subsidium, & filij parẽtibus in necessitatibus: sed omnes fideles sunt mẽbra corporis ecclesiæ, cuius ipse Romanus Pont. capot est: sunt etiam eius spirituales filij: vnde pater patrum nominatur: ergo non solùm clerici, sed etiam vniversi fideles tenentur Romano Pont. in necessitatibus auxilium præstare & adminiculari quilibet secudũ facultatem suam cũ fuerit requisitus, sicut in fine huius secũdi libri pleniùs dicetur. Ex qoibus apertè confutatur præsumptio diabolica eorũ, qui Romano Pon. patri ac principi omnium fidelium non modò in necessitatibus adminiculari refugiunt, sed illius iura, & priuilegia, proueotus, atq; emolumenta solita violare, vsurpare, aut diminuere temerè quomodolibet præsumuot: quos videtur inuoluere sententia illa Deutero. 27. Maledictus qui non honorificat patrem suũ & matrem: & dicet omnis populus. Amen.

¶ In quo obijcitur cõtra id quod dictum est superiùs, quòd solus Romanus Põtifex in ecclesia habeat plenitudinem potestatis. Cap. LXX.

SVMMARIVM.

1 *Papa, seu Romanus Pontifex quòd solus in ecclesia plenitudinem potestatis non habeat, ab aduersarijs obijcitur.*

Vanquam superiùs habita conclusio in cap. 53. diceos quòd apud solum Romanũ pontificem resideat plenitudo potestatis ecclesię, fuerit tam sanctorum patrum testimonijs, quàm ratioubus pleoè demõstrata: nihilominus aduersarij illam impognare multipliciter nituntur, pooentes hanc cõclusionem, videlicet, ꝙ plenitudo potestatis clauium non solũ sit in Papa capite & pastore vniuersalis ecclesiæ, sed in ipsa vniuersali ecclesia, & in concilio vniuersali. Sed istorum duplex est modus dicendi. Quidã enim numero magistrorum, qui fuerunt in cõcilio Constãtien. prout ex eorũ tractatibus colligitur, dicunt, ꝙ potestatis plenitudo est sic in Papa & in ecclesia vniuersali & in cõcilio vniuersali illã repræsentanti: aliter tñ & aliter. Pro quo distinguunt, ꝙ aliquid tripliciter potest esse in aliquo. Primo tanquã in subiecto, sicut virtus est in anima, & accidens in substãtia subiectiuè. Secundò tanquã in obiecto: sicut effectus dicit esse in sua causa vel in suo fine: qa in illum tendit tanquam in suum obiectum finale. Tertiò tanquam in exemplo: sicut res visa dicitur esse in speculo, vel aliqua doctrina in libro, quia ibi est representatiuè. Primo ergo modo (vt aiunt) plenitudo potestatis est in Papa tanquam in subiecto eam recipieute, & ministerialiter exercente. Secundo modo est in ecclesia tanquam in obiecto causaliter & finaliter continẽte. Tertio est in generali concilio tanquam in exemplo ipsam representante, & regulariter dirigẽte. Primũ patet: quia Papa, propriè loquendo, est minister haoc potestatem subiectiuè recipiens, & administratiuè dispensans. iuxta illud. Qui præcessor est in vobis, fiat sicot ministrator. Secundum patet: quia plenitudo potestatis non est causaliter & finaliter propter Papam sed Papa & eius potestas propter ecclesiam, & ad eam ordinatur sicut ad finem, id est ad eius ædificationem: quia secundùm sententiam Apostoli hanc potestatem dedit domi nus in ædificationem ecclesiæ, & non in destructionem. Tertium patet ex eodem verbo Apostoli: quia si Papa vteretur hac potestate ad destructionem ecclesiæ, generale concilium esset in exemplum vel speculum dictam vniuersalem ecclesiam representans, & eius vice & nomine abusus huiusmodi plenitudinis potestatis coercens, regulaus, & dirigens, & etiam puniens. hæc illi. Sed istorum positio & imagioatio videtur nobis (saluo semper meliori iudicio) omnino sine intellectu: quia molta implicat, quę simul stare non possunt: imò partes adinuicem sibi contradicũt. Implicant aotem contradictionem. Primò. nam in ea parte, in qua dicunt, qoòd plenitudo potestatis sit io Papa vt in subiecto administrante illam, & in ecclesia sicut in obiecto finali, & in coocilio sicut in exemplo, cootradicit eorum opinioni in ea parte, in qua dicunt, quòd plenitudo potestatis principaliùs & excellentiùs sit in ecclesia, aut in concilio,

Primus modus dicendi qui hic improbatur. 1

Luc. 22.

2. Cor. 10. & vlti.

Improbatio dicti modi dicendi.

cilio, quàm in Papa. Patet, quia potestas quæ
cunque propriùs & principaliùs dicitur esse
vbi est subiectiuè & administratiuè siue dispē
satiuè: quemadmodum est in artifice, aut du-
ce exercitus, aut magistro operis, quàm sit in
obiecto siue in exemplo: sicut potestas medi
candi propriùs & principaliùs habet esse in
medico, quàm in corpore infirmo, ad cuius
curationē ordinata est, & quàm in libro me-
dicinæ. Ars etiam ædificandi principaliùs &
propriùs hēt esse in artifice, quàm in domo,
ad cuius ædificationem ordinatur. Cæterùm
falsum dicunt, quòd ecclesia sit obiectum fi-
nale potestatis Papalis: quoniā licèt potestas
Papalis sit ei data in ædificationem ecclesiæ,
non tamen ipsa ecclesia dicitur finis vltimus
intētus potestatis eius, sed est ipsa beatitudo,
ad cuius pascua ipsa vniuersalis ecclesia per
pastorem suum atque rectorem, qui est Papa
Iohan. ulti. secundùm illud. Pasce oues meas. & est dirigē
da & deducenda, sicut inferiùs pleniùs osten-
demus. Præterea falsum esse videtur, quòd
potestatis plenitudo sit in concilio sicut in
exemplo & speculo: sed potiùs hoc modo di
cenda est esse in lege Christi siue euangelica,
secundùm quam tota ecclesia est regulanda.
Vnde in persona ecclesiæ dicit Propheta de
ea. Lucerna pedibus meis verbum tuum, &
lumen semitis meis. Secūdò positio illa im-
plicat contradictionem. Nam in ea parte, vbi
in Papa & in ecclesia vniuersali & in conci-
lio ponunt vnam & eandem potestatem cō-
tradicunt ei, quòd dicunt, quòd concilium v
niuersale potest corrigere, coercere, refræna-
re, & punire abusus potestatis Papalis. Patet:
nam cùm huiusmodi nō posit in Papam ni-
si qui sit altioris potestatis, iuxta. ca. inferior.
dist. 21. impossibile est, quòd concilium ista
posset facere, si non habet nisi eandem nume
ro potestatem quam habet Papa. Tertiò po-
sitio illorū implicat. Nam in ea parte, in qua
dicunt plenitudinem potestatis in cōcilio es-
se, non sicut in subiecto & administrante, sed
sicut in exemplo, siue in speculo, contradicit
ei, quod dicunt, quòd concilium potest coer
cere, refrænare abusus Papæ, & abutentē cor
rigere. Patet: quia licèt per modum concilij a-
uisare & dirigere quis posit alium nō habēs
aliquam authoritatem iurisdictionis super
eum corrigere: tamen correctione, quæ est a-
ctus iustitiæ, & coercere, refrænare, & huius-
modi non potest nisi is in quo est potestas
iurisdictionis, sicut in subiecto ad ministran-
te & exercēte illam: vt manifestè patet. cuius
enim est potestas, eius est actus, inquit Philo
sophus. Propter quæ, sicut suprà diximus, po
sitio illa aduersariorum videtur nobis sine in
tellectu. ¶ Alij verò ď numero magistrorum *Secūdus mo*
nouellorum qui Basileæ fuerunt, altiùs sape- *dus dicendi*
re præsumentes, quàm illi, qui fuerunt in Cō *de quo. c. 71*
stantia, vtpote cupidi gloriæ & principatus,
dixerunt, quòd potestatis plenitudo esset in
ecclesia, non modò sicut in obiecto finali, aut
in cōcilio sicut in exemplo, sicut predixerāt
supradicti, sed sicut in subiecto administran-
te & exercente: sicut practica demonstrarūt
omnem Papalis potestatis administrationē
& exercitium sibi assumentes. Dicunt enim,
quòd ipsi vniuersali ecclesiæ, quæ dicitur col
lectio omnium fidelium, in omnibus mem-
bris suis cōiunctim data sit ipsa potestas cla-
uium in plenitudine, etiā principaliùs, quàm
Papæ. Sicut si dicamus, quòd vni collegio da
ta sit aliqua authoritas alicuius iurisdictionis
exercendæ, vel electionis celebrādæ. Ad quā
conclusionem probandam, perlectis multis
eorum tractatibus, reperimus eos multis me-
dijs in varijs suppositionibus fundatis proce
dere. ¶ Prima suppositio est, quòd ea, quæ di *Prima sup*
cta sunt Petro aut Apostolis, trahenda sunt *positio ad-*
ad ecclesiam. Hanc suppositionem probant *uersariorū*
per id, quod dicit Beatus Augustin. in episto *quæ impro*
la ad Esitium de die nouissimo: ait enim sic. *babitur in-*
Verba quæ locutus est Christus ad Aposto- *fra cap. 73.*
los, oportet de successoribus intelligere, sicut *Probatio*
illud: Eritis odio omnibus gentibus propter *prima.*
nomen meum. Et illud: Eritis mihi testes in o
mni Iudæa, & Samaria &c. sicut & illud: Ego
vobiscum sum vsque ad consummationem
seculi. quod tamē eum vniuersæ ecclesiæ pro
misisse, quæ alijs morientibus, alijs nascēnti-
bus vsque in seculi consummationem futu-
ra est quis non intelligat? Hæc ille. ¶ Item su- *Probatio se*
per psalm. 18. idem Augusti. ita inquit. Quę *cunda.*
dam dicuntur, quæ & si ad Apostolum Petrū
propriè pertinere videantur, non tamen ha-
bent illustrem intellectum, nisi cùm referun-
tur ad ecclesiam. ¶ Ex hac suppositione argu *Ratio aduer*
unt aduersarij sic. Si dicta Petro & alijs Apo- *sariorum.*
stolis trahenda sunt ad vniuersam ecclesiam:
ergo dicta Petro, per quæ designatur in eo
plenitudo potestatis, intelligenda etiam ve-
niunt de vniuersali ecclesia: & per consequēs
potestatis plenitudo non tantùm apud Pe-
trum fuit, sed etiam apud vniuersam ecclesiā.
¶ Secunda suppositio est, quòd omnia dicta *Secūda sup*
Petro importantia authoritatem eius sunt *positio quæ*
etiam dicta alijs Apostolis, & in illis toti ec- *improbabi-*
clesiæ. Quam suppositionem ostendunt ve- *tur ca. 74.*
ram, maximè in duobus, in quibus potissimè

data Petro potestas exprimitur. Primò de illo Matth. decimosexto. vbi Christus ait Petro. Tu es Petrus, & super hanc. & cætera. Sequitur. Tibi dabo claues. & cætera. Quod verò hoc sit dictum omnibus, probant ex eo: quòd cùm Petrus non solùm fuerit interrogatus, sed etiam omnes Apostoli, & Petrus pro omnibus respondet, vt dicit gloss. sequitur, quòd cùm collatio clauium videatur fuisse ob meritum confessionis fidei, quòd non solùm pro Petro, sed etiam pro alijs Apostolis dictum sit illi. Tibi dabo claues. & cætera. Quod ita confirmant authoritate Beati Augustin. sermone decimo. super Iohan. ita dicentis. Cùm esset ipse numerus duodenarius, id est quatripartitus inter nos, & omnes essent interrogati, solus Petrus respondit: Tu es Christus filius, & cætera. & ei dicitur: tibi dabo &c. tanquam ligandi & soluendi solus acceperit potestatem: cùm & illud pro omnibus dixerit: & hoc cum omnibus tanquam personam gerens ipsius vnitatis accepit. Secundò hoc confirmant authoritate Leonis Papæ, qui in sermone quodam Apostolorũ tractans illud: Quodcunque ligaueris. & cætera. ita dicit. In Apostolos alios ius huiusmo di potestatis & ad omnes ecclesiæ principes huius decreti constitutio commeauit. Tertiò authoritate Rabani, qui in gloss. Matth. decimosexto. ita dicit. Quanuis soli Petro potestas data videatur, cæteris tamen Apostolis datur. Consequenter præfatam suppositionẽ verificare nituntur ex illo Iohan. vltim. vbi dictum legitur Petro: Pasce oues meas. Quod verbum ad omnes etiam dictum esse probãt per beatum Augustinum, qui in libr. de Agone Christiano. ita dicit. Non ei sine causa inter Apostolos ecclesiæ catholicæ personam sustinet Petrus: huic enim ecclesiæ claues datæ sunt, cùm Petro datæ sunt. & cùm ei dicitur, ad omnes dicitur: amas me, pasce oues meas. Item ad idem videtur esse beatus Ambrosius in principio pastoralis sui, ita dicens. A domino dicitur Petro: Petre amas me? & ille. tu scis quia amo te. & cùm responsio suffset subsecuta, repetitum est à domino: pasce, oues meas. quas oues & quẽ gregem non solùm tunc suscepit beatus Petrus, sed & nobiscum eas suscepit, & nos cum illo eas suscepimus omnes. ¶ Tertia suppositio, quòd omnia dicta Petro ad potestatem spectantia: sint ei dicta in figura ecclesię, id est in nomine, siue in persona ecclesiæ. Ad quam suppositionem probandam inducunt multa dicta Augustini: quoniam ipse solus videtur vsus hoc modo loquendi. Et in primis inducunt illud quod Augustinus dicit super Iohãnem, & habetur in capitul. quodcunque. vigesima quarta quæstione prima. vbi ita dicit. Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: si hoc tantùm Petro dictum est, non hoc facit ecclesia. si autem in ecclesia fit, vtiq; quæ in terra ligantur, & in cælo. & quæ soluuntur in terra, soluta sunt & in cælis. si ergo hoc in ecclesia fit; Petrus quando claues accepit, ecclesiam sanctã significauit. vbi Archidiaconus exponit, id est sub signo & nomine ecclesiæ Petrus claues accepit. ¶ Secundò ad idem inducunt illud Augustini in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli sic dicentis. Dominus Iesus discipulos suos ante passionem suam sicut nostis elegit, quos fratres appellauit: inter hos penè vbique Petrus solus totius ecclesię gestabat personam: & propterea audire meruit. tibi dabo claues regni cælorum. Has enim claues non ipse vt homo vnus, sed vnitas accepit ecclesiæ. Hic ergo Petri excellentia prędicatur: quia ipsius vnitatis & vniuersalis ecclesiæ curam gessit, quando ei dictum est: tibi dabo claues regni cælorum, quod omnibus traditum est. Nam vt noueritis ecclesiam recepisse claues regni cælorum, audite in alio loco quid dominus dicat omnibus Apostolis. accipite spiritum sanctum. & continuò subiungit. si cui remiseritis peccata, remittuntur ei: si cui tenueritis, tenebũtur. hoc ad claues pertinet, de quibus dictum est: quæ solueritis in terra, soluta erũt in cælis: & quæ ligaueritis in terra, ligata erũt in cælo. ¶ Tertiò inducunt illud Augustin. in libr. quinto. de vnico baptismo, dum inquit. Sicut misit me pater, & ego mitto vos. hoc cùm dixisset, spirauit, & ait illis: Accipite spiritum sanctum, cui remiseritis. & cętera. ergo si personam ecclesiæ omnes gerebant Apostoli, & sic eis hoc dictum est tãquam ipsi ecclesiæ, diceretur pax ecclesiæ dimittit peccata, & ab ecclesię pace alienatio tenet peccata, non secundùm arbitrium hominum, sed secũdùm arbitrium Dei. ¶ Quartò inducunt illud Augustin. super Iohan. sermone. 124. vbi de ecclesia loquens, ita ait. Huius ecclesię Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatũ gerebat figurata generalitate personam: quãtum verò ad ipsum propriè pertinet, natura vnus homo erat, gratia vnus Christianus, abundantiore gratia vnus idemque primus Apostolus. Sed quando ei dictum est. tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque ligaueris super terram. & cætera. vniuersam significat

Tertia suppositio improbãda infra cap. 75.

Prima authoritas.

Secunda.

Tertia.

Quarta authoritas.

cat ecclesiam, quæ in hoc seculo diuersis tentationibus quatitur. ¶ Quarta suppositio est quòd quæ dicuntur apud sanctos doctores esse in vniuersali ecclesia, aut vniuersali ecclesiæ data, intelliguntur data vniuersali ecclesiæ vt vniuersitati, siue omnibus membris eius coniunctim. Quam suppositionem veram esse credunt: quia nomen ecclesiæ est nomen collectiuum: & quia signum vniuersale videtur distribuere pro omnibus. Qua suppositione præsupposita, pro conclusione eorum inducunt multas authoritates sanctorum patrum. In primis est illa Hieronymi in capitu. omnibus. vigesimaquarta quæstione prima. vbi dicit sic. Omnibus consideratis puto me non temerè dicere aliquos ita esse in domo Dei, vt ipsi sint eadem domus Dei, quæ dicitur ædificari supra petrã. Et post pauca. Quę domus etiam claues accepit, atque potestatem soluendi & ligandi. Secundò inducunt illud Augustini de doctrina Christiana, vbi ita dicit. Est ecclesia corpus Christi, sicut Apostolica doctrina commendat, quæ corpus etiam dicitur. Et sequitur infrà. Has ergo claues dedit ecclesiæ suæ, vt quæ solueret in terra, essent soluta & in cælo: & quæ ligaret in terra, ligata essent in cælo, vt quisque in ecclesia eius peccata dimitti non crederet, non ei dimitterentur. ¶ Tertiò inducunt illam authoritatem Augustin. super canonicam Iohan. homilia decima. ita dicentis. Vbi fit remissio peccatorum, ibi est ecclesia. quomodo ecclesia? Illi enim datæ sunt claues regni cælorum, vt quæ solueret in terra, essent soluta in cælis: & quæ ligaret in terra, essent ligata in cælis. ¶ Quartò inducunt illud extra de summa trinitat. & fide catho. in. c. firmiter. vbi dicit, quòd sacramentum eucharistiæ nemo potest conficere nisi sacerdos, qui fuerit ordinatus secundùm claues ecclesiæ: non dicit Petri (inquiunt) nec concesse Petro, ac per eum alijs, sed Apostolis, ac eorum successoribus. vnde Iohannes An. in gloss. dicit. quòd non soli Petro claues concessit, sed & cæteris Apostolis. ¶ Quintò inducunt illud Actuum vigesimo. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo posuit vos spiritus sanctus episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. ¶ Sextò inducunt illud, quod habetur in præfatione, quam in celebritate singulorum Apostolorum cantat ecclesia. Gregem tuum pastor æterne non deseras: sed per beatos Apostolos tuos continua protectione custodias, quos operis tui vicarios eidem contulisti præesse pastores. ¶ Quinta suppositio eorum est, quòd nunquam legitur aliqua potestas data Petro, nisi simul cũ alijs Apostolis. ¶ Probant hanc suppositionem sic. Quoniam si de concessione potestatis promissæ Petro quæratur, nõ reperitur alius locus aptior, quàm ille Matthæi decimo octauo. Quæcunque alligaueritis. vnde videtur, quòd promissio illa: tibi dabo claues. & cætera. debeat intelligi prout declarant verba concessionis: sed illa non ad solam personam Petri, sed ad ecclesiam diriguntur principaliter, cùm dicit: Amen amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram. & cætera. ex qua authoritate dicunt aliqui aduersariorum notari aliqua. Primum, quòd claues regni cælorum, de quibus dixerat Matthæi decimosexto. Tibi dabo claues. & cætera. hic ecclesiæ sunt concessæ, cùm eadem verba, sub quibus facta est promissio, hic exprimantur: nec in toto sacro canone bibliæ reperitur locus alius, vbi expressiùs legatur, quòd potestas clauium sit data Petro, aut ecclesiæ sub eisdem verbis, quibus promissa fuit. Secundò notatur, quòd concessio ista fit in omni stabilitate firmata: quia additur verbum iuramenti, vel assertionis: Amen. Tertiò, quòd in verbis intelligitur potestas concessa ecclesiæ non limitate, & in certis casibus, sed in omni plenitudine: quod probare nituntur ex signis vniuersalitatis: quæcunque alligaueritis, & quæcunque absolueritis: sic arguendo. Si ex illo verbo, quodcunque ligaueris super terram: notatur in Petro plenitudo potestatis illimitatæ: ergo pariter ex alijs verbis notabitur plenitudo potestatis in ecclesia, cùm non sit minoris continentiæ quæcunque, quàm quodcunque. ergo non solùm in Roman. Pontifi. residet plenitudo potestatis, sed etiam in ipsa vniuersali ecclesia. ¶ Sexta suppositio eorum est, quòd sicut Deus cuilibet creaturæ, cui dedit certam periodum, qua determinatur quandiu posset viuere vel durare, dedit propriam virtutem innatam & intrinsecam, qua possit se in suo esse conseruare, & contra destructionem sui aduersantibus resistere: ita ecclesiæ, quam voluit vsque in finem seculi durare, dedit virtutem & potestatem, qua se in suo esse posset conseruare, & potestatem qua posset se regere, & potestatem qua aduersantibus siue conantibus ad sui destructionem resistere. Patet (inquiunt) hoc ex euidentia terminorum: imo à fortiori cùm Christus ipsam ecclesiam plus alijs diligat. Hoc etiam videtur notari (inquiunt) in verbis de ecclesia dictis in sua fundatione. &c.

Quarta suppositio quæ improbabitur cap. 76
Authoritas prima.
Secunda.
Tertia.
Quarta.
Quinta.
Sexta.
Quinta suppositio improbãda. c. 77.
Probatio.
Sextæ suppositionis cui respõdebitur ca. 78
Prima pars
Secũda pars
Probatio prima.
Secunda.

& cętera. cùm enim dixisset super se petram ædificare ecclesiam, subiungit statim: Et portæ inferi nõ prævalebũt adversus eam. ¶ Ex

Tertia. hoc etiam (aiunt) dicitur in Canticis de ecclesia, quòd est perfecta, terribilis, vt castrorum acies ordinata. quomodo autem (inquiũt) esset perfecta in se & terribilis, si ad conseruandum se & tuendum non haberet in terra virtutem ac potestatẽ? sed oporteret ab extrinseco subsidium quæritare. Nam si ecclesia ex se authoritatem non haberet se conseruandi; tunc pro tempore, quo ecclesia sine Papa esset, aut ipse nollet eam tueri, non posset se in esse conseruare: quod nemo sanæ mentis as-

Tertia pars sereret. Habet ergo ecclesia virtutem à Christo fundatore eo ipso quòd fundata est ad se conseruandum in suo esse, nec per creatio-

quarta pars nem Papæ eam perdit: quia principia essendi & conseruandi intrinseca sunt cuilibet rei. Sicut ergo ecclesia propter creationem Papæ non deficit à virtute essendi: ita nec à virtute & potestate se regendi & conseruandi in suo

Quĩta pars esse. Postea verò declarantes quæ sit ista virtus & potestas se tuendi, dicunt, quòd est cõmunis sentẽtia doctorum, quòd est potestas clauium, videlicet scientia discernendi, & potentia iudicandi, ligandi, & soluendi. Ex hac suppositione arguunt concludẽdo, quòd potestas clauium, & eiusdem potestatis plenitudo sit data ipsi communitati, siue corpori vni-

Septima suppositio de q capitul. 79. uersitatis ecclesiæ. ¶ Septima suppositio est, quòd plenitudo potestatis semper debet manere in ecclesia: quia aliàs nõ videretur ecclesiæ sufficienter ꝓuisum: sed in Papa nõ põt semper manere, vt patet, cùm ipse non semper maneat: ergo oportet dicere, quòd ma-

Cõfirmatio neat in ecclesia. Confirmatur hoc ab alijs dicentibus, quòd quemadmodum regimen ciuitatis consistit penes congregationem ciuium, vel ipsius congregationis partem valentiorem, vt dicunt haberi ex sententia Aristotel. tertio politic. capit. octauo. Et conformiter dicendum est, quod regimen orbis penes congregationem hominum totius orbis vel ipsius partem valentiorem consistat: ita regimen vniuersalis ecclesię vacante Papatu penes ipsam vniuersalem ecclesiam, quæ repræsentatur per concilium generale, & ipso concilio congregato, consistit penes ipsius concilij partem valentiorem. Ex his omnibus concludunt, quòd potestatis plenitudo non tantùm apud Romanum Pontificem resideat, sed etiam apud vniuersalem ecclesiam; & multò principalius: vtpote q ain ea est immobiliter, & indefectibiliter. Vnde ad authoritates sanctorum dicentium, quòd soli Petro data sit à Christo plenitudo potestatis, aut quòd solus Romanus Pontifex sit vocatus in plenitudinem potestatis, respondent, quòd per ly solus, fit exclusio inferiorum siue particularium personarum, non autem ipsius communitatis ecclesiæ: & etiam quod ly nullus, non distribuat pro communitate, sed pro singularibus personis.

¶ In quo impugnatur præfata conclusio aduersariorum dicentium, quòd in alio q̃ in Romano Pontifice resideat plenitudo potestatis in ecclesia. Cap. LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Potestas clauium quibus & quomodo conueniat, diuersis conclusionibus ostenditur.*

2 *Potestatis tres species ponuntur.*

Voniam principalis & quasi fundamentalis pũctus huius materiæ est intelligere qualiter potestas clauiũ data sit ecclesiæ, siue qualiter sit in ecclesia: ideo nos pro ampliori illustratione huius materiæ & veritatis; quã de Apostolico principatu, vt suprà tam authoritatibus sanctorũ, quàm rationibus firmauimus, talẽ ordinẽ tenebimus. ¶ In primis in hoc cap. positis quibusdã notabilibus impugnabimus modum aduersariorum ponendi in ecclesia vniuersali potestatẽ clauium, & per consequens plenitudinem potestatis. Secũdò impugnabimus responsiones datas aduersariorum ad authoritates sanctorum patrũ inductas pro conclusione nostra. Tertiò in sequenti cap. explicabitur modus verus, & catholicus, quo potestas clauium sit data vniuersali ecclesiæ, siue sit in ecclesia. Quartò per diuersa capitula sequẽtia pro pleniori danda responsione respondebitur ad obiecta aduersariorum. ¶ Circa primum in primis est considerandum, quòd de ecclesia, quæ dicitur claues recepisse, potest esse sermo duplex. Aut enim capitur ibi ecclesia in sua vniuersalitate, ꝓut scilicet dicitur vniuersitas, siue collectio omnium fidelium generaliter, prout in capitulo. ecclesia. de consecratione.

Quatuor principalia continuè deducenda.

Circa primum principale.

tione. distinctio. prima. Aut capitur ibi sub minori vniuersalitate, scilicet pro vniuersitate tantùm omnium clericorum, siue sacerdotum, vt alij volunt. ¶Secũdò est notandum, quòd potestas clauium est duplex, vt in primo libr. distinximus: videlicet potestas ordinis, quæ propriè, & immediatè, ut dicunt doctores, dicitur clauis regni cælorum: quia immediatè extendit se ad ipsum cælum, remouendo impedimenta introitus in cælum per dimissionem peccati: vt sanctus Thom. dicit in quarto. distinction. decimanona. in primo articulo. Alia est potestas iurisdictionis: & hæc est duplex. Quædam in foro conscientiæ: alia in foro exterioris iudicij, siue causarum. ¶Tertiò notandum, quòd de plenitudine potestatis possumus loqui dupliciter. Vno modo prout plenitudo potestatis includit tam potestatem ordinis, quàm potestatem iurisdictionis. Alio modo prout solùm includit potestatem iurisdictionis. Quartò est notandum, quòd licèt aliqua similitudo sit corporis mystici ecclesiæ ad corpus naturale hominis, videlicet in multitudine membrorum, & aliquali vnione eorum adinuicē, & in officiorum diuersitate, iuxta illud Apostoli. Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi sumus vnum corpus in Christo, singuli autē alter alterius membra. nihilominus multiplex est differentia & dissimilitudo. Vna quidem est, vt dicit sanctus Thom. in tertia parte. quòd membra omnia corporis naturalis sunt omnia simul: membra autem corporis mystici non sunt omnia simul, nec quantum ad esse naturæ: quia corpus ecclesiæ constituitur ex hominibus, qui fuerunt à principio mundi vsque in finem eius: nec quantum ad esse gratiæ: quia etiam eorum qui sunt, vno tempore quidam gratia carent, alijs eam iam habentibus. Secunda differentia est: quia membra corporis humani constituunt aliquod vnum numero reale totũ, quod subiectiuè in se toto capax est alicuius formæ aut qualitatis, siue influxus realis, quod est ipsum corpus humanũ Non autem sic membra, quæ dicuntur corporis mystici: quoniam licèt fideles fide, spe, & charitate, vt dicit Augustin. vniantur, tamen cùm distinguantur personis & locis, nō dicuntur constituere aliquod reale vnum numero totũ, quod subiectiuè in se toto capax sit alicuius formę, aut qualitatis, aut influxus alicuius effectus realis. Vnde quando ecclesia dicitur vna vnitate fidei, spei, & charitatis, nō

Roman. 12

est intelligendum, quòd vnus numero habitus fidei, vnus numero habitus spei, & vnus numero habitus charitatis in toto ipso corpore sit: quoniam ipsum corpus ecclesiæ nō potest esse talium formarum subiectum. Vnde etiam iuristæ dicunt, quòd vniuersitas nō habet animam. gloss. super capit. Romana. §. in vniuersitatem. sed sunt tot numero habitus distincti virtutum fidei, spei, & charitatis, quot numero sũt fideles. Quod ergo dicitur: vna fides ecclesiæ, vna spes, vna charitas: non accipitur vnitas ex parte vnius subiecti numero earum, quia nullum tale est, sed ex parte obiecti: quia videlicet omnes fideles, qui numero & merito sunt in ecclesiæ corpore idem credunt, idem sperant, idem amant. sic dicit sanctus Thom. in tertio. distinction. 13. Per hanc planè considerationem euanescunt multæ phantasiæ aduersariorum nouellorũ magistrorum, atque doctorum canonistarũ, sicut videbitur infrà. ¶Quibus notatis, restat ostendere, quòd positio aduersariorum falsa sit. quod vt plenius fiat, ponemus aliquas cō clusiones, quas probando improbabimus positionem ad plenum aduersariorum. ¶Prima conclusio sit ista. Potestas clauium ordinis quæ propriè dicitur clauis cæli, quia ea fit remissio peccatorum, nō est data toti corpori ecclesiæ sic vt singulis eius membris data sit. Probatur ista conclusio. Primò authoritate beati Ambrosij libr. de pœnitent. & habetur à magistro sententiarum in quarto. distinct. 19. & à magistro Gratiano de pœniten. dist. prima. §. nemo. ita dicentis. Ius ligandi, & soluendi solis sacerdotibus pmissũ est. Patet etiã ex eo, quòd olim soli sacerdotes iudicabãt inter leprã & non lepram. vnde dñs inquit leproso. Vade, ostende te sacerdotibus. & Luc. 17. vbi inquit etiam decem leprosis. Itē, ostendite vos sacerdotibus. vbi dicit gloss. interlin. Quærerant figura sacerdotij futuri in ecclesia. Item patet ex eo, quòd dominus non nisi Apostolis sacerdotibus iam cōstitutis ait. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Ratione sic probatur iuxta sanctum Thom. & Albertum magnum. Gratia, quæ in sacramentis datur à capite, in membra descendit. ergo solus est minister sacramētorum, in quibus gratia datur quæ habet ministerium super corpus Christi verum: sed hoc est solius sacerdotis, qui consecrare eucharistiã potest. ergo solus sacerdos est minister sacramenti pœnitentiæ, & per consequens solus ipse habet potestatem ligandi & soluendi à peccatis. Non enim est opus ad hanc conclusionē

Contra conclusionē aduersariorũ.

Cōclusio prima autoris

Matth. 8.

Iohan. 20

inducere plures probationes: quoniam ita nota est, quòd oppositum eius nō tam est hæreticum habitum, & condemnatum in reprobatione errorum Valden. qui dicebāt omnes bonos homines habere potestatem clauium, quàm derisorium. ¶Secunda conclusio. *Secunda cō clusio.* Potestas clauium ordinis, id est potestas ligandi & soluendi à peccatis non est data vniuersali ecclesiæ vt vniuersitati, siue omnibus eius membris coniunctim. Probatur ista conclusio ex præcedentibus sic. Prædicta potestas clauium solis sacerdotibus conuenit, ergo nō conuenit communitati ecclesiæ vt vniuersitati, siue in omnibus membris suis. Consequētia patet: quia quod vni soli parti vniuersitatis conuenit, non potest dici conuenire toti vniuersitati in omnibus membris suis. Secundò sic. Potestas prædicta datur in consecratione sacerdotij. vnde cùm ordinantur sacerdotes, dicuntur eis illa verba, quæ dominus *Iohan. 20.* dixit Apostolis. Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. sed communitas ecclesiæ non consecratur, nec insignitur sacerdotio, ergo non potest dici, quod vniuersali ecclesiæ vt vniuersitati sint datæ claues ordinis, siue potestas ligandi & soluendi à peccatis. ¶Tertiò sic. Nulla vniuersitas potest dici cum veritate habere perfectè aut plenè aliquam potestatem, in cuius exercitium nunquam per se potest exire. Istud assumptum patet: quoniam vt inquit Aristoteles de somno & vigilia. cuius est potentia, eius est actus. sed tota communitas ecclesiæ non potest exire in actum potestatis ligandi & soluendi à peccatis. Tum, quia solus sacerdos est minister sacramenti pœnitentiæ: vt in capitulo. omnis vtriusque sexus. extra de pœniten. & remis. Tum, quia actiones suppositorum sunt. ergo conclusio vera. Quod autem dicitur à quibusdam aduersarijs: quòd licèt ecclesia vniuersalis non habeat exercitium potestatis clauium absoluendò aliquem à peccatis, potest tamen mandare, quòd fiat per aliquem sacerdotem, nihil valet: quoniam ex hoc cùm sit imperatiuè facere, non elicitiuè, non arguitur, quòd communitas ipsa haberet potestatem, sicut nec potestatem consecrandi ex hoc, quòd mandaret alicui celebrare: sicut nec electus aut Archidiaconus nondum in sacerdotio constituti, licèt possint mandare alicui sacerdoti absoluere aliquem à peccatis, non propter hoc dicerentur habere potestatem clauium, de qua loquimur. Non est autē opus hic multiplicare argumenta: quia conclusio clarissima est apud theologos. Vnde Albertus Magnus, sanctus Thom. & dominus Bonauentur. in quarto. distinctione decima nona. quærentes, vtrùm soli sacerdotes habeant claues: non solùm dicunt, quòd soli sacerdotes habeant claues, quod diximus in prima conclusione, sed etiam quòd non sit possibile quòd conueniant alicui communitati, quod dicit ista secunda conclusio nostra. Pro hac etiam conclusione in primo libro aliquas rationes induximus. Ex istis duabus conclusionibus sequuntur aliqua correlaria. ¶Primum est, quòd prædicta potestas clauiū nec subiectiuè, nec for- *Primū correlar.* maliter, nec radicaliter, nec fundamentaliter, vt omnibus verbis vtamur aduersariorū, potest esse in ecclesia vniuersali, nec in vniuersitate clericorum, aut collegio sacerdotum in quodam subiecto communi. patet correlarium manifestè ex dictis. ¶ Secundum cor- *Secundum.* relarium est, quòd omnes authoritates sacræ scripturæ, quę de potestate clauium ordinis, quæ dicitur potestas ligandi & soluendi à peccatis loquuntur, non possunt veraciter exponi de vniuersali ecclesia pro omnibus suis membris siue diuisim siue cōiunctim, nec de aliqua alia quacūq; communitate minùs vniuersali. Patet correlariū ex præfatis cōclusionibus: & per cōsequēs non pōt de ecclesia vniuersali exponi prędicto modo authoritas illa Ioh. 20. Quorū remiseritis peccata, remittātur eis. cū loquatur de potestate præfata ordinis. Quod patet: Tum ex glo. in terli. quæ ita hēt, id est quos dignos remissione iudicaueritis: duabus videlicet clauibus, scilicet potestatis & discretionis, dimittētur eis. Tū ex eo, ꝙ huiusmodi verba omnibus sacerdotibus dicuntur, dum ab episcopis ordinantur: quibus tamē omnibus nō cōmittitur aliqua potestas iurisdictionis. Tertiū correlariū *Tertium.* est, ꝙ auctoritates sanctorū, dicētiū ꝙ Petrus in figura ecclesiæ, suscepit huiusmodi potestatē clauiū impossibile est eas intelligi cū veritate ad intellectū aduersariorū sępe dictum. patet & dictis. Quartū correlariū est, ꝙ plenitudo potestatis ecclesiasticæ vt includit po- *Quartum.* testatem clauium ordinis non potest esse in ecclesia vniuersali ad intellectum dictum aduersariorum, patet ex superioribus. ¶Tertia *Tertia conclusio.* conclusio. Potestas clauium iurisdictionis ecclesiasticæ, siue in foro conscientiæ, siue exterioris iudicij, non est sic data vniuersali ecclesiæ, quòd singulis eius membris sit data vt singulis. Ista conclusio licèt per se nota videatur, nihilominus probatur sic.

Inter ecclesiæ membra omnes fideles tam clerici quàm laici: tam viri, quàm fœminæ includuntur. Vnde Apostolus ad Galat. 3. Quicunque enim in Christo baptizati estis, Christū induistis. Et ait Augustinus ad Bonifaciū. & ponitur in. c. nulli. de cōse. di. 4. in baptismate quisq; efficitur mēbrū Christi. sed non omnibus fidelibus est data potestas clauiū iurisdictionis spiritualis: patet, quia non fœminis, nec laicis, nec clericis omnibus etiā sacerdotibus vt patet, ergo conclusio vera.

Quarta cō. ¶Quarta cōclusio. Potestas iurisdictionis ecclesiasticæ nō est data toti ecclesiæ vt vniuersitati, siue omnibus mēbris ecclesię simul iunctis. ¶Probatur ista cōclusio ex præcedenti sic. Nulla potestas potest cōuenire alicui vniuersitati siue in omnibus mēbris eius simul, ad quā est inhabilis magna pars illius vniuersitatis: sed ad potestatē iurisdictionis ecclesiasticæ siue in foro conscientiæ siue exterioris iudicij magna pars vniuersitatis ecclesiæ est inhabilis, nec est capax illius, ergo talis potestas non potest dici cōuenire vniuersitati ecclesiæ vt sic. Consequentia est bona. Maior etiam nota. & potest colligi ex cap. cùm dilectus. extra de consue. & capit. constitutis. extra de appel. Minor verò patet. Tum ex cōclusione præcedenti. Tum, quia cùm ecclesia, vt inquit Beda in glo. super Luc. & etiā dicit Hugo de sancto Victore. lib. de sacramentis. parte. 2. duos complectatur ordines, scilicet laicos & clericos, quasi duo latera corporis vnius, maior pars, scilicet laicorum est inhabilis siue incapax iurisdictionis ecclesiasticæ. vnde in cap. bene quidem. di. 97. tota synodus protestatur, φ laicis personis nulla facultas data est de disponendis ecclesiasticis officijs. idem in cap. sequenti. Patet etiam hoc manifestiùs de mulieribus, quæ quantacūq; polleant sanctitate, inhabiles sunt ad claues recipiendas. mulier enim non est subiectum idoneum principatus, sed magis subiectionis. Quamobrem dicit Apostolus. 1. ad Corinthio. 14. Mulieres in ecclesia taceant, non enim permittitur. glo. ab aliqua authoritate eas loqui, sed subditas esse. Etiam dicit in politi. Philosophus, quòd corruptio vrbanitatis est, cùm regimen, siue dominium ad mulierem peruenerit. Non videtur aūt intelligibile, quòd potestas clauium sit data ecclesiæ vt vniuersitati, siue in omnibus mēbris eius: & quòd excludantur à participatione prædictæ potestatis fideles laici viri & mulieres, qui sunt non modò vera membra corporis Christi, quod est ecclesia, sed etiam in maiori numero, siue maior pars. Secundò probatur sic præfata conclusio. In qualibet vniuersitate, cui data est aliqua potestas vt vniuersitati, omnes de illa vniuersitate æqualiter se habent ad ius illius potestatis. Patet: quia ea nonici omnes æqualiter se habent in actu cuiuslibet potestatis quam habent vt collegiū: sed non omnes fideles, imò nec omnes clerici, imò nec omnes sacerdotes, qui includuntur intra ambitum corporis ecclesiæ, æqualiter se habent ad ius potestatis clauium, vt patet manifestè, quoniam aliàs non fuisset distinctio potestatis inter Apostolos, nec fuisset distinctio inter sacerdotes maiores & minores, nec Petrus fuisset magis caput ecclesiæ, quàm aliquis cæterorum. Quæ omnia nedum falsa sunt, sed etiam tanquam hæretica per ecclesiam condemnata. Ergo sequitur, quòd vniuersali ecclesiæ vt tali, id est vt in omnibus membris suis simul non sit data potestas talis clauium à Christo. Consequentia est bona & formalis. Tertiò sic. Quandocūq; alicui vniuersitati in cōi vt vniuersitati est data aliqua potestas, siue aliqua clausula, nō potest quicūq; illius vniuersitatis exire in actū siue in executionē potestatis, nisi simul omnibus cōcurrentibus, aut saltem vocatis, aut nullo contempto ex omnibus illius vniuersitatis membris. hoc videtur manifestum, vt colligitur ex capit. quia propter. & capit. coram. extra de electio. sed si vniuersali ecclesiæ in communi vt vniuersitati data esset potestas clauium iurisdictionis, sequeretur, quòd nec Papa, nec ecclesiæ prælati possint exire in actum siue exercitium eiusdem potestatis, nisi ad minus conuocatis omnibus fidelibus tam laicis quàm clericis. Sed hoc est falsum, vt patet: cùm hoc non obseruetur in ecclesia, nec etiam ad vniuersalia concilia omnes fideles vocantur nec omnes clerici, nec etiam omnes sacerdotes: nec tamen reputantur contempti, si non vocantur. Nec etiam Papa requirit quoruncunque consensum ad executionem potestatis sibi datæ nec etiam alij prælati: ergo falsum est, quòd toti ecclesiæ in communi, aut toti collegio clericorum aut sacerdotum data sit potestas clauium vt viuersitati. Quartò sic. Quandocunque omnibus membris alicuius vniuersitatis est data potestas aliqua vt vniuersitati, cùm omnes ad ius potestatis æqualiter se habeant regulariter, maior pars communitatis præponitur minori in iudicio. Arg. ex. c. qa propter. extra de ele. & c. cū in cūctis. extra de his quę fiūt à maio. par. c. si ergo corpori vni

ri vniuersalis ecclesiæ data esset potestas clauium huiusmodi aut collegio omniũ clericorũ siue sacerdotũ in cõmuni: sequeretur ꝙ ad maiorem partem huius vniuersitatis quæ est pars laicorũ, vel ad minores sacerdotes seu clericos, qui sunt maior pars collegij eorum tandem posset deuolui regimen & potestas iudicij totius ecclesiæ, quod est absurdum. iuxta c. cùm inferior. et. c. deniq;. di. 21. ¶Quinta cõclusio. Plenitudo potestatis clauiũ iurisdictionis non est data vniuersali ecclesiæ vt vniuersitati siue in omnibus eius mẽbris cõiũctim.

Quinta cõclusio. 2

Hæc conclusio licèt pateat ex præcedenti: quia probato ꝙ ecclesię vniuersali vt cõmunitati non sit data potestas clauiũ: probatum relinquitur, ꝙ nec plenitudo potestatis clauium illo modo sit data illi: nihilominus probatur multipliciter. Primò sic. Regimen ecclesiæ est à Deo institutum monarchicum, sicut suprà sæpe probatum est. patet: quoniã hoc regimen est nobilius reputatũ tam à philosophis vt patet. 8. Ethi. &. 3. politi. quàm à theologis. & credendũ est, ꝙ Deus instituerit regimen ecclesiæ suæ in nobiliori specie regiminis: sed in principatu monarchico plenitudo potestatis non est apud omnes, siue apud communitatem, sicut est in regimine politico, sed solùm apud vnum. s. apud principem, qui solus principatur. ergo sequitur, ꝙ ex institutione Christi plenitudo potestatis non sit data vniuersitati ecclesiæ in omnibus mẽbris eius, sed tantùm in vno. s. Romano pontifice, qui princeps ecclesiæ à Christo institutus est, vt suprà ostendimus. Secundò sic confirmando rationem factam. Si plenitudo potestatis est apud vniuersalem ecclesiã totam, sequitur, ꝙ non est apud Papam. consequẽs est falsum. cùm sit cõtra apertissima testimonia sanctorum patrum, vt suprà visum est. ergo antecedens est falsum: cum ex vero non sequatur nisi verum. Probatur consequentia. Quia si apud totam multitudinẽ populi Christiani, quę dicitur ecclesia vniuersalis, quę est collectio omnium fidelium, resideat, sequitur ꝙ principatus ecclesiæ sit politicus, & non monarchicus, & per cõsequẽs in nullo quàm in ipsa tota cõmunitate est ponenda potestatis plenitudo. Hæc autem differentia ponitur ab Aristo. 8. Ethi. &. 3. politi. inter tres species principatus quas ponit, videlicet monarchicam, quæ dicitur à monos, quod est vnus, & archos quod est principatus, quasi principatus vnius: in quo solo residet plenitudo potestatis. Secunda dicitur aristocratia: quæ dicitur ab aris quod est virt⁹, & cratos: quod est potestas, quasi potestas siue principatus plurium secundùm virtutẽ imperantium, ita quod nullius. Tertia species communi nomine dicta politia, in qua multi vt populus principantur: ita quòd apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud omnes, vt ibidem dicitur, & sic patet consequentia. Tertiò sic. Nulli communitati, cuius cura, regimen, & gubernatio à superiori suo est cõmissa alicui particulari, est data potestas regiminis sui & gubernationis. Ista videtur nota. sed regimen vniuersalis ecclesiæ est. cõmissum Romano pon. vt tota clamat sanctorum patrũ doctrina. ait enim beatus Grego. ad imperatorem Mauritium scribens. Cunctis euangelium scientibus liquet, ꝙ voce dominica sancto & omnium Apostolorum principi Petro Apostolo totius ecclesiæ cura commissa est: ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. ergo videtur ꝙ vniuersali ecclesiæ vt cõmunitati non sit data potestas vniuersalis regiminis totius ecclesiæ, sed tantùm Petro & successoribus eius. Quartò confirmando hanc rationem arguitur sic. Illi soli videtur data potestatis plenitudo, qui solus est pastor totius gregis dominici: sed solus Petrus est pastor totius gregis dominici, & nullus alius: nec ipsa communitas ecclesiæ, quæ est ipse grex pascendus & gubernandus, ergo videtur ꝙ solus Petrus & ita solus Ro. pont. sit vocatus à Christo in plenitudinem potestatis clauium. Quintò sic. Impossibile est ꝙ in aliqua vna vniuersitate pręlatus & subditi habeant eandẽ plenitudinem potestatis. patet. quoniã nõ capit ratio, ꝙ illud, per quod quis cõstituitur superior & pręlatus aliorũ, sit cõmune pręlato & subditis in eadẽ plenitudine: sed in tota vniuersitate Christiana Ro. pon. est prælatus & cæteri omnes alij fideles sunt subditi, vt in superioribus est demõstratũ, ergo cõclusio vera. Sextò cõfirmando præcedentẽ rationẽ arguitur sic. Plenitudo potestatis, quæ ponitur in ecclesia, aut est vna & eadẽ numero cũ eo, quę ponitur in Papa, aut est alia. Sed non potest dici ꝙ sit alia: quia sic essent duæ supremæ potestates, siue plenitudines potestatis, quod esse non potest. Tũ quia quod per superabundãtiã dicitur in vnoquoq; genere vnũ tantùm est. Tũ quia pluralitas principatuũ nõ est bona. 12. metaphy. Tum quia duas supremas potestates non patitur vnitas ecclesiæ. Non potest etiam dici, quòd sit vna & eadem numero plenitudo potestatis: quia si sit, tunc neque Papa esset superior & prælatus ecclesiæ, nec ecclesia posset dici superior

superior potestate ipso Romano pon. quod tamen aduersarij volunt. patet: quia si par in parem imperium nō habet, multo minus vbi est identitas potestatis. Respōsio autem, quā ad hanc rationem dant quidā aduersariorū, dicentes, q licèt sit eadē, quia tamē vt dicunt illa potestas est excellentiori modo in ecclesia. s. inuariabiliter & inobliquabiliter quo modo non est in Papa, ecclesia habet iurisdictionem supra Papam: non valet aliquid. Tū primò: quia præsupponit falsum: quia vt iam probauimus, talis potestatis plenitudo non potest esse subiectiuè & formaliter in vniuersitate ecclesiæ, sed solùm in Romano pontifice, & per consequens sicut superiùs circa. c. 7. est probatum, non potest esse excellentiori modo in vniuersitate ecclesiæ, quàm in Romano pōtifice. Tum secundò: quia etiā dato q esset. s. vna & eadē numero potestas ecclesiæ in vtroq; sicut in vno subiecto, est impossibile intelligere, q ecclesia habeat iurisdictionem super Romanū pontificē, nec econuerso: nec potest circa vnam & eandem potestatem numero in vno & eodem subiecto pro eodem tempore attendi talis comparatio, vt in vno dicatur esse excellētiori modo, quàm in alio. Præterea dato etiam quòd sit: cùm talis differentia, puta esse inuariabiliter & variabiliter non augeat nec minuat potestatē ipsam, non potest ex tali differentia argui, q vnus habeat iurisdictionē super aliū: alias qui sanctior esset, aut diuturniorem haberet potestatē in ecclesia, diceretur iurisdictionē maiorē habere, quod est & falsum, imò inter errores Iohannis Hus & Witcleff cōdemnatū. Septimò arguitur sic. Ex tota scriptura sancta nō potest hoc haberi, q vniuersali ecclesiæ in communi siue in omnibus membris eius simul sit data plenitudo potestatis, sed magis contrarium. ergo hoc non videtur asserendū. Consequentia patet: quoniam vt ait Hieronymus, quod de sacra scriptura firmitatē non habet, eadem facilitate contemnitur qua probatur. Antecedens patet: quoniā si aliqua scriptura talis esset, per aduersarios esset inducta. Quòd autem nulla earum quas inducūt faciat ad propositum positionis eorum, nos ostendemus infrà cùm ad argumēta eorū respondebimus. ¶Ex his conclusionibus sequuntur aliqua correlaria. Primum, q authoritates sanctorum patrum, quæ videntur attribuere toti ecclesiæ in cōmuni potestatem clauium aut authoritate iudicij aut magisterij, non sunt accipiendæ sic, quòd omnibus fidelibus, nec omnibus clericis, aut vt singulis, aut in vnum simul coniunctis vt vniuersitati talis authoritas aut potestas diuina ordinatione data sit. Patet: quoniam vt probauimus multipliciter hoc non modò falsum est, sed etiam vt videtur erroneū, cùm contra euangelium Christi, & sanctorum patrum doctrinam videatur negare beatum Petrū esse caput vniuersalis ecclesiæ. Videatur etiam negare principatum ecclesiasticum esse monarchicum. Item videatur negare principatum ecclesię esse hierarchicè dispositum, & Roma. pont. potestatis plenitudinem habere. Quòd etiam sit positio illa quasi impossibilis, partim ostendimus suprà, & infrà in responsione argumentorum clariùs videbitur.

Primū correla.

¶Secundum correlarium est, q authoritates sacræ scripturæ & sanctorum, quas aduersarij inducunt, intelligentes modo præfato peruersè, & aliter quàm spiritus sanctus efflagitat, illas interpretari videntur: patet ex dictis, & pleniùs ex dicendis in responsione ad argumenta.

Secundum.

¶Tertium correlarium est: q falsum est, quòd aduersarij in secunda parte conclusionis eorum dicunt, videlicet, q potestatis plenitudo principaliùs sit in ecclesia vniuersali, quàm in summo pontifice. Patet. Tum ex dictis. Tum sic. Potestatis plenitudo clauium non est in vniuersali ecclesia ad intellectum eorum, vt probatum est, ergo nec est in ea principaliter, nec minùs principaliter ad intellectū eorum: videlicet in omnibus membris ecclesiæ simul. Pręterea falsitas illius manifestissima patet ex forma absolutionis, qua sacerdos quilibet vtitur in ecclesia in absolutione sacramentali. ait enim sic. Authoritate omnipotentis Dei & beatorum Apostolorum Petri & Pauli. non autem dicit authoritate ecclesiæ vniuersalis. & tamen fiendum necessariò esset, si potestas clauium esset principaliùs in vniuersali ecclesia ad intellectum aduersariorum, quàm in Petro siue eius successore. Et hęc de primo principali.

Tertium.

¶Circa secundum, in quo impugnāda est responsio aduersariorum, quam dant ad authoritates sanctorum patrum dicentium, quòd solus Romanus pontifex vocatus sit in plenitudinem potestatis, aut quòd nulli alteri sit data plenitudo potestatis à Christo, est sciendum, quòd responsio eorum stat in hoc, quod per ly solus, non fiat exclusio communitatis ecclesiæ, sed particularium personarum siue singulorum membrorum de ecclesia. Et similiter quòd cùm dicitur, quòd nulli nisi Petro sit data plenitudo potestatis, ly nulli, distribuat pro singulis

Circa secūda principale.

bus ecclesiæ membris sint distributæ, sed quibusdam tantùm aliquę, & alijs alię. vnde ait
1. Cor. 12. Apostolus. Diuisiones gratiarum sunt: idem autem spiritus. vbi dicit gl. gratias hic appellat diuersos gradus & ordines, qui sunt in officijs ecclesiæ. Et infrà inquit Apostolus. Posuit quidem Deus quosdā in ecclesia primùm apostolos, secundò prophetas, tertiò doctores, deinde virtutes, & exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum. Nunquid enim omnes Apostoli? nunquid omnes prophetæ? nunquid omnes doctores? nunquid omnes virtutes? nunquid omnes habent gratiam curationū? nunquid omnes linguis loquūtur? nunquid omnes interpretantur? Hæc Apostolus. q. d. non. Et ad Ro. 12. postquā dixit: multi vnum corpus sumus in Christo singuli autē alter alterius mēbra. Sequitur. Habētes donationes secūdùm gratiā quæ data est nobis differētes, siue prophetia secūdùm rationem fidei, siue ministeriū. gl. ecclesiasticum. habentes in ministrando. gl. assiduè: siue qui docet in doctrina. &c. Ex quibus verbis Apostoli manifestū habetur. Primò ꝙ huiusmodi gratiæ nō infundūtur nec sunt singulis membris ecclesię corporis communes. Secundò, ꝙ huiusmodi gratię infunduntur singularibus membris corporis particulatim, nō autē vniuersitati, aut cōmunitati membrorū. Nullus enim doctus ignorat, ꝙ talium gratiarum subiectum capax esse non potest ipsa communitas. Præterea notandum est, ꝙ propter vnitatem ipsorū mēbrorum in ipso corpore ecclesiæ ipsum corpus ecclesiæ dicitur sæpe recipere, habere, & exercere, siue operari quæ officialia membra sua, vel aliquod etiam vnum membrorum recipit, habet, aut operatur: licèt illud tale conuenire non possit toti vniuersitati membrorum, nec etiam propriè veraciter posset dici de ea, sed tantùm per figuram Synecdochē, denominando totum à parte. Sicut etiam in corpore naturali hominis exēplū est manifestum: homo crispus dicitur vel caluus, licèt caluities & crispitudo vni tantùm membro hominis, scilicet capiti insint. ita similiter reperitur in corporibus per similitudinem dictis. plura nanque attribuuntur vni populo, licèt toti nō cōueniant, sed tantùm aliquibus illius populi. Vnde gl. ordinaria super illud Apl̄i primę ad Cor. 10. Sedit populus mãducare. dicit sic. Populus. i. quidam de populo, totum pro parte ponit. Sic in proposito propter vnitatem in corpore ecclesiæ multa quæ quibusdam tantùm conueniunt, attribuuntur & leguntur ipsi toti corpori ecclesiæ, ut potestas ministerialis clauium ligandi & soluēdi à peccatis, quę solis sacerdotibus cōuenit, & in quibus subiectiuè & dispensatiuè esse potest, dicitur ecclesiæ data, cuius membra sunt ipsi sacerdotes. Vnde Ambro. vbi suprà. Ius ligandi & soluendi habet ecclesia, quæ veros habet sacerdotes: & similiter de alijs actibus. Vnde Archidiacon⁹ super illud. Ecclesię charitas. de cons. di. 4. dicit. Ecclesia dicitur facere quod eius ministri faciūt secundùm instituta: puta paruulos baptismo offerre, baptizare, peccata dimittere. hęc ille. Propter præfatam etiam vnitatem corporis mystici non solùm dicitur ecclesia habere illud quod singulariter prælati in ecclesia habent, sicut claues & plenitudinē potestatis, quā solus Papa habet, sed etiā ꝙ Christ⁹ principale ipsius ecclesię caput habet. Vnde beatus Aug. tractās illud Apo. 2. Qui vicerit, & seruat opera mea vsq; in finē, dabō potestatē ei super gētes, & reget eos in virga ferrea, & vt vas figuli comminnētur, sicut & ego accepi à patre meo, dicit. Sic in Christo habet ecclesia hanc potestatē, sicut dicit Apostolis. cū illo omnia nobis donauit. Vbi cōsiderandū multū vtiliter venit ad vitādos multos errores, ꝙ cū aliqua leguntur attributa ecclesiæ, est aduertendū respectu quorū, vel respectu cuius illa talia attribuantur ei, cùm nō omnia omnibus cōueniant, sed quędam quibusdam, quędā alijs, & quędam vniuersaliter: aliàs faciliter quis posset errare. Cuius cōsiderationis defectus videtur nobis ꝙ fuerit causa aduersarijs multorū errorum. Vnde valde cōueniēter venit in hoc loco notāda illa regula quæ ponitur in glo. psal. 17. quę originaliter est beati Augu. dicētis. Attēde regulam vnitatis capitis & corporis: quasi enim vna persona est caput & corpus. ideo que vna voce vtitur caput cum membris: licèt ea quæ dicuntur, ad diuersa referantur. ¶Quædam enim soli capiti conueniunt: quędam solis membris: quædam capiti & membris. Item quæ membris cōueniūt, quędā prę teritis, quędā pręsentibus, quędā futuris, quædā perfectis, quędā imperfectis cōueniunt: & tamen in tanta diuersitate vna vox est, & quasi vna persona loqui videtur. hæc gloss. Ex quibus omnibus manifestè patet qualiter intelligendæ veniant omnes authoritatet sanctorum, dicentes, quòd ecclesiæ catholicæ datæ sunt claues: quia non quidem in ipsa tota communitate, siue multitudine mēbrorū: sed in aliquibus tantùm. s. in principalib⁹. s. in episcopis & p̄sbyteris, vt ait. Hier. & in

& in istis vt singularibus non vt collegiis quoniam sicut apertissimè monstratum est, in communitate, siue vniuersitate nõ potest esse subiectiuè nec dispensatiuè potestas ligãdi & soluendi à peccatis: de qua authoritates sanctorum maxime loquuntur, vt patet ex ipsa litera.

¶ In quo respondetur ad rationes fundatas in prima suppositione. Cap. LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Petro quædam dicta ecclesiæ communitati conuenire non posse, ostenditur.*

Aggrediẽs quartũ principale notatum. c. 71.

EXposita veritate intelligentiæ, sub qua accipiendæ sunt authoritates sanctorum patrum, dicentes claues esse datas ecclesiæ vniuersali: iã restat respõdere ad obiecta aduersariorum, & iuxta numerum suppositionũ illarum, quibus veluti fundamentis vsi sunt arguendo, tot capitula subiungemus, respondẽdo rationibus eorum.

Ad primam suppositionem positã suprà. c. 70

¶ In primis ergo respõdentes ad primum præsuppositum dicimus, ꝙ falsum est quod dicunt, videlicet, ꝙ omnia dicta Petro & Apostolis trahenda sunt ad ecclesiam ad intellectum quem aduersarij prætendunt, videlicet, ꝙ conueniant communitati ecclesię: quoniam multa sunt quæ dicta sunt à Christo Petro & Apostolis, quæ nullo modo cõuenire possunt ipsi cõmunitati ecclesiæ, nec etiam singulis fidelibus. Nõ enim potest vniuersali ecclesiæ aut alijs fidelibus cõuenire illud, quod Christus ait Petro Mat. 16. Beatus es Simõ Bariona: quia caro & sanguis non reuelauit. &c. vt est manifestũ. Item nec potest trahi ad ecclesiã illud Luc. 21. Tu conuersus confirma fratres tuos. &c. Itẽ nec illud Iohan. vlt. potest trahi ad ecclesiam. Simon Ioh. pasce oues meas. &c. ecclesia enim grex est, non pastor. Item nec potest referri ad ecclesiam illud Matthæi. 5. quod dictum est Apostolis. Vos estis sal terræ: quod. &c. vbi, vt inquit Hilarius, & habetur in glo. cõti. apostolorum designatur officium. Vnde gl. ait, Sunt Apostoli sal terræ. i. hominum terrenorum, qui amando terram, terra vocantur. & Hiero. Sal dicuntur Apostoli: quia per illos vniuersum hominum conditur genus. Item nec potest referri ad ecclesiã illud Mat. 19. Amen dico vobis, vos qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israël. vbi licèt, vt dicit Augu. 20. de ciui. Dei. per numerũ duodenarium significetur vniuersa multitudo iudicantium: huiusmodi tamen nõ sunt omnes fideles: sed vt idem Augusti. dicit, illi intelliguntur, qui propter euangelium sua omnia diuiserunt, & secuti sunt Christum. Item nec potest referri ad vniuersam ecclesiam illud: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum, vt patet. Item nec illud potest conuenire communitati ecclesiæ Lucæ. 22. Hoc facite in meam commemorationẽ. per quod verbum Apostoli dicuntur effecti sacerdotes. Item nec potest toti communitati ecclesiæ conuenire illud Ioh. 20. c. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. quoniam sicut suprà sufficienter ostẽsum est, potestas ligandi & soluendi à peccatis nec omnibus fidelibus, nec ipsi communitati ecclesię modo prædicto data est. Item nec illud Matth. 18. Quæcunq; alligaueritis. &c. quoniã potestas hæc non data est ecclesiæ in omnibus membris eius: sed vt inquit gl. in episcopis & presbyteris. & ità non potest referri ad ipsam cõmunitatem ecclesiæ modo prædicto. Item nec potest ad communitatem ecclesiæ referri illud Matth. vltimo. Euntes docete omnes gentes. &c. Clarissimum autem est, quòd officium docendi & baptizandi non committitur toti ecclesiæ, nec isti sunt actus, qui omnibus fidelibus conueniant. Item nec illud Iohan. 20. Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Licèt enim hoc Apostolis dictum sit & successoribus, qui dicuntur fungi legatione Christi, derisorium tamen videretur ad communitatem ecclesiæ esse hoc referendũ, ita quòd Christus vniuersalem ecclesiam miserit ad prædicandum. & sic de multis alijs. In sequenti verò. capit. ostendetur hoc idem de eis quæ dicta specialiter leguntur Petro.

Ad probationem primam.

1 ¶ Patet ergo falsitas suppositionis aduersariorũ, dicentium, quòd omnia quæ dicta sunt Apostolis, referenda sint ad ecclesiam tanquam toti communitati conuenientia. Et ad probationem primam quando dicitur, quòd quæ dicta sunt Apostolis oportet intelligere de successoribus, concedimus hoc, maximè de pertinentibus vel ad officium apostolatus, vel ad doctrinam veritatis, vel ad tolerantiam passionum. Quod verò dicunt

consequẽter,

consequenter, ꝙ illud: Ego autem sum vobiscum vsque ad consummationem seculi. pro missum esse vniuersæ ecclesiæ nullus ambigat, concedimus: sed ex hoc non sequitur, ꝙ ea quæ dicta sunt Apostolis pertinentia ad potestatem siue ad officium apostolicũ sint cõmunia ipsi toti cõmunitati, siue vniuersitati ecclesiæ, siue omnibus fidelibus simul iunctis.

Ad secũdã. ¶Ad secundam probationem, cùm dicitur, quòd ea quæ dicta sunt Petro, non habet illustrem intellectum nisi cùm referantur ad ecclesiam. respondetur quòd hoc non est sic accipiendum, quòd talia dicta Petro ad authoritatem siue potestatem clauium spectantia ipsi communitati ecclesiæ conueniant in communi, vt aduersarij prætendunt: quia vt suprà ostendimus, hoc non est possibile: sed intelligendum est sic, quòd illa, quæ dicta sunt Petro importantia authoritatẽ aut potestatem non habent illustrem intellectum, nisi etiam ad eius successores per totum ecclesiæ decursum referantur. & hoc verissimum

Ad rationẽ. esse suprà ostendimus. Ex quibus patet, ꝙ ratio aduersariorũ, quæ fundabatur super suppositione prædicta, nulla sit, cùm falso fundamento innitatur.

¶In quo ponitur respõsio ad rationes fundatas in secũda suppositione. Cap. LXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Petro omnia dicta importantia, aut designantia authoritatem, siue potestatem, quòd alijs Apostolis, & in illis toti ecclesiæ non sint dicta, ostenditur.*

Vacuatis argumentis aduersariorũ fundatis in suppositione prima, respõdemus ad ea, quæ super secũda suppositione fundantur. In primis dicimus, quòd suppositio ipsa secunda, in qua aduersarij dicunt, quòd omnia dicta Petro importantia aut designantia authoritatem siue potestatem sint etiam dicta alijs Apostolis, & in illis toti ecclesiæ, falsa sit. vt patet exempla riter de multis. Et primò de illa, quę ponitur Ioh. 1. Tu vocaberis cephas, quod secundùm sanctos Anacletum & Isidorum caput sonat. manifestum est antẽ, quòd hoc nec alijs Apostolis, nec ipsi toti ecclesiæ

Ad secundã suppositionem positã supra c. 70

1

dictum est. Item nec illud Mat. 16. Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cęlis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam. hoc autem soli Petro dictum est, & non alijs Apostolis, nec ipsi communitati ecclesię, quæ super petram, aut Petri confessionem fundari dicitur. vnde beatus Chrysost. ait. Vide qualiter Christus reducit Petrum ad excelsam de ipso intelligentiam, hæc enim ei promittit se daturum, quę sunt propria Dei solius, scilicet peccata soluere, & ecclesiam immutabilẽ facere inter tot persecutionum & tentationũ procellas. Item beatus Augustinus in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli ita propositum nostrum apertissimè confirmat dicens. Hic est Petrus in illa cælestium discipulorũ schola pręcipuus ac primus idoneus, qui verba vitę ex Christi ore suscipiens, interpres legis, assertor gratiæ, destructor synagoge, ecclesiæ reparator: & ideo solus inter Apostolos meruit audire: Amen dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram. &c. Quod verò aduersarij dicunt, ꝙ Petrus pro omnibus respondit dicitur, quòd verum est. Quoniam, vt ait beatus Ambrosius, licèt cæteri Apostoli siluerunt, Petrus tamen respondit pro omnibus. Vnde Chrysostomus super Matthæum ita inquit. Quando verò dominus de plebis opinione interrogat, omnes respondent: sed de omnibus discipulis interrogatus Petrus, tanquam os Apostolorum, & caput pro omnibus respondet. Vnde sequitur. Et respondens Simon Petrus. &c. Quod verò aduersarij subiungunt, quòd non solùm pro se, sed etiam pro alijs dictum sit Petro: Tibi dabo claues regni cælorum. respondetur, quòd hoc est verũ, sed differenter: quia Petro datæ sunt seu promissæ claues immediatè, & in plenitudine, siue in excellentia: alijs verò mediante Petro, siue in ordine ad eum, & iuxta mensuram dispensationis fiẽdæ per eum. Sicut enim principalior fuit in confessione, ita principalior fuit in remuneratione. Licèt enim receperit pro omnibus, nihilominus etiam præ omnibus. Vnde gloss. super hunc locum ita inquit. Quia præ cæteris confessus est, præ cæteris collatis clauibus donatus est. Hoc etiam manifestè patet ex dictis sanctorum, quæ inducunt pro se, si non truncatè (vt moris est eorum) sed integrè recitentur. Patet de Leone Papa, qui in sermone tertio consecrationis suæ ita loquitur. Primus est in confessione domini

domini, qui primus est in apostolica dignitate: propter quod dicitur beatissimo Petro: Tibi dabo claues regni cælorum. &c. transijt quidē in alios Apostolos ius potestatis istius, & ad omnes ecclesiæ principes decreti huiusmodi constitutio commeauit: sed nō frustra vni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim hoc singulariter creditur: quia cunctis ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur. hæc ibi. Item patet de Rabano, quem inducunt, si integrè ducatur in mediū: ait enim, vt in gl. conti. habetur. Hæc autem potestas ligandi & soluendi quamuis soli Petro videatur data à domino, tamen cæteris Apostolis datur, nécnon nunc in episcopis & presbyteris omni ecclesiæ: sed ideo Petrus specialiter claues regni cælorum & principatum iudiciariæ potestatis accepit, vt omnes per orbem intelligant, quòd quicūq; ab vnitate fidei, vel societate eius quomodolibet se ipsos segregant, tales nec vinculis peccatorū absolui, nec ianuā regni cælestis ingredi possunt. Ecce ꝙ dicta sanctorum inducta per aduersarios, cùm integrè deducuntur in mediū, manifestè confirmant propositum nostrū, videlicet ꝙ singulariter & specialiter Petro dictum sit: Tibi dabo claues regni cælorum. Quod etiam apertissimè ostenditur ex eo, ꝙ solus inter Apostolos cum clauibus depingitur. Item de solo cō cantat ecclesia. Deus qui beato Petro Apostolo tuo collatis clauibus regni cælestis ligandi & absoluendi pontificiū tradidisti. &c. Præterea ꝙ suppositio aduersariorum, videlicet, ꝙ dicta Petro importantia potestatem sint etiam dicta alijs Apostolis, & in illis toti ecclesiæ sit falsissimū, patet de illo, quod Christus ait Petro: Simon Iohānis diligis me plus his? pasce oues meas. Planissimum est autem, quòd ista verba soli Petro dicunt. Quod etiā manifestè sancti patres attestantur. vnde beatus Chyrsostomus super Iohan. tractās verbum hoc, ita inquit. Alios præteriens & transcurrens, huic de talibus loquitur: eximius Apostolorum erat Petrus, & os discipulorum, & vertex collegij. hæc Chryso. Ecce clarissimum testimonium, quòd soli Petro illud dictum fuerit à Christo. Præterea beatus Bernardus hoc idem testatur sic ad Eugenium libro. 2. de consideratione. scribens. Tu es, cui traditæ sunt claues regni cælorū: cui oues creditæ sunt. Sūt quidem & alij cæli ianitores, & gregum pastores: sed tu tantò gloriosiùs, quantò & differentiùs vtrūque præ cæteris nomen hereditasti: habent alij assignatos greges, singuli singulos: tibi vniuersi crediti sunt: vnus vni nō modò ouium, sed & pastorum: tu vnus omniū pastor. Vnde id probē, quæris? ex verbo domini. Cui enim, nō dico episcoporū, sed etiā Aplorū sic absolutè & indistinctè totæ cōmissæ sunt oues? Si me (inquit) amas, pasce oues meas. &c. Quod verò aduersarij inducūt de beato Augu. libro de agone christiano, quòd ecclesiæ claues datæ sunt, cū Petro datæ sunt: dicimus quòd verum est, sed vt diximus suprà, & habetur in glo. Matt. 16. in episcopis & presbyteris, non autem in tota cōmunitate ecclesiæ. Et similiter id quod consequenter dicit Augustinus, quòd cùm Petro dicitur ad omnes dicitur: Amas me, pasce oues meas. non est intelligendum, quòd tūc per se & immediatè ad omnes Apostolos Christus direxerit verbum illud, cum dicat beatus Chryso. vt visum est, quòd alios Apostolos præteriens Christus Petro fuerit locutus. Et dicit beatus Bernardus, quòd nulli Apostolorum quàm Petro ita absolutè & indistinctè oues commisit. Tum, quia si Christus omnibus Apostolis illud dixisset, tunc plures pastores vniuersalis ecclesiæ cōstitutū ēt, contra illud Iohan. 10. Erit vnum ouile & vnus pastor. Præterea derisorium esset, quod verbum illud intelligatur referri ad omnes fideles, cùm constet nō omnes positos esse pastores. Inquit enim Apostolus ad Ephe. 4. Quosdam posuit pastores. quosdā dixit, non dixit omnes. Nec etiam potest referri ad totam communitatem fidelium, sicut suprà ostendimus: ipsa enim non pastor, sed grex domini dicitur, cuius cura Petro commissa est, vt inquit Gregorius. Sed Augustini dictum est sic accipiendum iuxta eiusdem sancti doctoris sententiā, ꝙ illud, quod tūc soli Petro dictum est in persona propria, dictum sit etiam in figura omnium aliorum Apostolorum & futurorum prælatorum, quibus datas claues esse dicebat in ecclesia: secundùm pro portionem tamen sollicitudinis, ad quam vocādi essent per Petrum. Vnde idem Augustinus in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit: Apostolum Petrum primum omnium Apostolorum. &c. tractās illud verbum Iohan. vlti. Petre amas me, pasce oues meas. dicit sic. Per singula dicebat Petro dominus Iesus dicenti: Amo te: pasce agnos meos: pasce ouiculas meas: in Petro figurabatur vnitas omnium pastorum. Hoc etiam vult dicere beatus Ambrosius in principio pastoralis, cùm ait: quòd oues non solùm tunc suscepit Petrus, sed nobiscum eas

suscepit, & nos cum eo. loquitur de pastoribus, cuiusmodi erat ipse Ambrosius. vnde liber ille pastoralis dicitur. Cùm enim Christo fuerit cura de ouibus suis non solùm pro tẽpore Petri, sed etiam pro toto discursu temporis vsque ad finem seculi, certum est, quòd cùm Petro commiserit oues suas, in eo etiam omnibus alijs eius successoribus & prælatis in partem sollicitudinis suę euocandis intelligitur commisisse: & per consequens verum est, ꝙ Petrus cùm oues pascendas suscepit, cùm alijs, & alij cum eo suscepisse dicuntur: sed cum hoc stat, ꝙ Petrus pro tempore suo oues Christi vniuersas solus ipse absolutè & indistinctè, sicut ait beat⁹ Bernardus, pascẽdas susceperit. Cęterùm, quòd suppositio pręfata aduersariorũ etiam falsa sit, patet in eo, quod dictũ est Petro à Christo: Tum aliquãdo conuersus, confirma fratres tuos. hoc autem soli Petro dictum est, non alijs Apostolis, vt est manifestum ex ipsa litera: & tamen in hoc plurimum authoritatis datum est Petro. quod patet ex illo beati Ambro. in cap. fidelior. distinctio. 50. Fidelior factus est Petrus postquam fidem se perdidisse defleuit, ac ideo maiorem gratiam reperit, vt qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: vt qui se interrogationis tentatione mutauerat, cæteros fidei stabilitate fundaret. hæc Ambrosius. Ampliùs quòd falsa sit suppositio præfata aduersariorum, patet in eo, quod Petro legitur dictum Luc. quinto. Duc in altum. Quod autem hoc non sit dictum Apostolis, sed soli Petro, expressè gl. testatur ita dicens. Vnde etsi alijs imperatur vt laxent retia, soli Petro dicitur, duc in altũ, id est in profundum disputationum. Et idem testatur beatus Ambrosius in capit. est aliud. 24. quæstio. 1. Ex quibus manifestè patet falsitas suppositionis præfatæ aduersariorum, & per consequens rationes in eadem fundatas nullius esse roboris vel momenti.

Luc. 22.

dl.

¶ In quo respondetur ad rationes fundatas in suppositione tertia: vbi de multiplici modo, quo aliquid dicitur figurare, aut repræsentare personam alterius, etiam habetur. Cap. LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Petro dicta designantia authoritatem aliquam aut potestatem quod sint ei in figura ecclesiæ dicta, quomodo illud sit intelligendum, ostenditur.*

2 *Errores duo principales & perniciosissimi circa claues ecclesiæ notantur.*

Cæterùm videndum venit, quid veritatis habeat suppositio tertia aduersariorum, dicentium, ꝙ dicta Petro designantia authoritatẽ aut potestatẽ aliquam, sint ei dicta in figura ecclesiæ. Et quoniam hæc suppositio potest esse vera in vno sensu, & in alio sensu nõ modò falsa, sed etiam erronea, & hæretica, opus est discernere, in quo sensu vera sit, & in quo non. Pro quo notãdum, ꝙ multipliciter reperitur aliquis figurare aut repræsentare personã alterius. Vno modo similitudine aut identitate eiusdem naturæ. Hoc modo filius dicitur figura patris. filius enim, vt ait Chrysostomus super Matthæ. dicitur ꝙ fit vt ille scilicet pater. & ideo dicitur Ecclesiastici. 30. Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit post se. vbi gloss. interli. dicit. Qui eum dictis & factis repræsentat. De filio etiã Dei dicitur ad Hebræos primo. Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius. gl. id est patris. Secundo modo dicitur aliquid figurare aliud conuenientia aut similitudine alicuius proprietatis. sicut dicit Augustinus super psal. 130. tractans illud. Potabunt omnes bestiæ agri, id est gentes, quæ figura bestiarum intelliguntur, vt patet ex arca Noë, in qua omnes bestiæ fuerunt, quæ figurat ecclesiam, in cuius compaginis vnitate omnes gentes colliguntur. hæc Augustinus. Ecce ꝙ bestias, gentes, & arcam ecclesiam figurasse dicit. Hoc modo figurationis multa in sacra scriptura & in dictis sanctorum reperimus figurare, siue significare. sicut Genes. 20. habet gloss. quòd Abraham in multis significauit Christum, & Sara ecclesiam. Et hoc modo vnum & idem potest plura significare diuersis respectibus. Tertio modo dicitur aliquis figurare, siue repræsentare alium, cuius scilicet potestate siue authoritate aliquid facit: sicut ministri in ecclesia dicuntur repræsentare siue figurare Christum, cuius authoritate funguntur. Hinc Apostolus inquit. Pro Christo legatione fungimur. & Si quid donaui, in persona Christi donaui dici-

Respon. ad tertiã suppositionem positã. c. 70

1

2. Cor. 5.

2. Colos. 2.

ui.dicitur enim de pœnitent.dist.3.4.si quem. Quem sacerdos iudicat, Deus iudicat, cuius personam in ecclesia gerit. Hoc modo repræsentationis dicitur vicarius repræsentare episcopum, legatus Papam, cuius vices gerit. vt in capit. sane. de offic. delega. & ita Papa Christum in tantum, vt dicit Hostien. in cap. quãto. extra de transla. præla. q Papæ & Christi idem dicatur esse consistorium. Et idem satis aperte colligitur ex illo quod ait Origenes, & inducitur in gloss. conti. super Matthæū. 16. capit. Vide quantam potestatem habeat petra, super quã fundat ecclesia, vt eius iudicia maneãt firma, quasi Deo iudicãte per eã. Hoc autem modo repræsentationis siue figurationis non potest dici sine errore, q Petrus significauerit ecclesiam: quoniam ipse cùm non ab ecclesia potestatem acceperit, sed à Christo immediatè, vt suprà monstratum est, & habetur in ca. sacrosancta. distinctione 22. non ecclesiæ sed Christi vices gerit: & nõ ecclesiæ, sed Christi legatione fungitur: non ecclesiæ, sed Christi vicarius est, sicut cuius authoritate fungitur. Et ideo hoc modo figurationis non ecclesiæ, sed Christi in ecclesia Romanus pontifex repræsentat personã. Quarto modo dicitur quis alium repræsentare, cuius nomine aliquid accipit aut agit: sicut procurator in contrahendo matrimonium per verba de præsenti repræsentat personam domini cuius nomine contrahit. vt in capit. vlt. de procura. lib. 6. vnde is dicitur agere, cuius nomine agitur. Item canonicus dicitur repræsentare personam canonici, quæ interesse non potuit in causa electionis, & sibi commisit vicem suam in eligendo. In quo casu iste poterit eligere vnum ex persona sua, & alium ex persona mandantis, quam repræsentat. Hoc autem modo repræsentationis aut figurationis non potest dici sine graui errore, quòd beatus Petrus quando claues accepit, ecclesiam sanctam significauit: quo tamen errore multi aduersariorum inuoluuntur. Illud tamen patet manifestè ex eo: quia cùm qui procuratorio solùm nomine agit, aut accipit, nihil authoritatis aut dignitatis sibi acquirat, sed tantùm illius, cuius nomine aut accipit, vel agit: sequeretur quòd beatus Petrus ex collatione clauium sibi facta non solùm præ cæteris Apostolis nihil habuisset authoritatis, sed quòd nullum penitus ios potestatis sibi esset acquisitum, sed tantùm ecclesiæ, quam figurasse dicitur. Item nec ex collatione clauium aliquod dignitatis nomen, vt quòd esset caput ecclesiæ, aut princeps ac pastor, sine Papa esset sibi acquisitum, sed tantùm ecclesiæ, cuius nomine dicitur claues accepisse. Quæ omnia esse hæreticã manifestum est, cùm sint contra sacram scripturam expressè, & fidem sanctorum patrum, ac sacras canonum diffinitiones, sicut ex superioribus patet. Quintò dicitur aliquid aliud figurare, quod non habet veritatem illius, sed similitudinem solam, sicut dicitur quòd agnus paschalis & manna fuerũt figura corporis Christi, vt inquit Apostolus. 1. Cor. 11. Et multa alia, quæ in veteri testamento figura fuerunt eorum, quę in nouo per Christum sunt adimpleta. secundùm illud. Hæc omnia 1. Cor. 10. in figura contingebant illis. Hoc autem modo figurationis dici non potest sine errore maximo, quòd beatus Petrus claues susceperit in figura. Quia cùm figura distinguatur hoc modo contra veritatem, sicut vmbra contra corpus, sequeretur ex illo, quòd Petrus non verè, sed figuraliter claues recepisset. Quod non modo falsum est, sed etiam hæreticum, cùm manifestè sit contra illud Tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunque ligaueris. &c. Matth. 16. Sextò dicitur aliquis in receptione alicuius beneficij gratię aut authoritatis alium vel alios figurare, in quem, vel in quos deriuanda est ex intentione donantis talis gratia, aut authoritas: sicut qui à rege accipit castrum pro se & ab eo descendentibus, dicitur in receptione castri figurasse omnes ab eo descendentes. Hic autem figurationis aut repræsentationis modus cõuenit beato Petro in clauium receptione. Nam cùm dominus, vt suprà dictum est, claues quas Petro dedit, voluerit in ecclesia vsque in finem seculi permanere: manifestum est, quòd Petrus nõ tantùm pro se, sed etiam pro omnibus, in quos esset deriuanda clauiũ potestas claues accepit. Vnde beatus Ambrosius dicit, quòd omnes sacerdotes in Petro claues suscepimus. & Augustinus in sermone, quòd in vno Petro figurabatur vnitas omnium pastorum. Hoc etiam modo figurationis est intelligendum. capit. quodcunque. 24. quæstione. 1. vbi dicit Augustinus, quòd beatus Petrus quando claues accepit, ecclesiam sanctam figurauit, non quidem tamen in omnibus membris, sed vt in quoit glo. videlicet in episcopis & presbyteris. Hoc etiam modo est accipiendum quod Archidiaconus super illud. capitu. quodcunque. dicit: quòd nomine & signo ecclesiæ Petrus claues accepit, quia non tantùm accepit nomine suo, sed omnium eorum, in quos perto-

per totam ecclesiæ posteritatem esset clauiũ potestas deriuanda. Septimò dicitur aliquis alium figurare siue repræsentare, in cuius honore succedit pariter & dignitate. Hoc modo episcopi dicuntur figuram gerere Apostolorum, & presbyteri. 72. discipulorum. iuxta gloss. Lucæ. 10. & iuxta capit. in nouo. distinctio. 21. vnde successor intelligitur vna persona cum prædecessore. vt in capit. quoniam abbas. in gloss. super verbo. substitutum. de offi. delega. Hoc autem modo figurationis nullo modo dicendum est, quòd Petrus significauerit ecclesiam, sed Christum, cuius locum tenuit, & vices gessit in terris. Sic Romanus pontifex repræsentare dicitur & Christum, cuius vicarius est, & Petrum, cui in honore & principatu succedit. Hinc beatus Bernardus ad Eugenium Papam scribẽs, inter alia dicit. Tu potestate Petrus, vnctione Christus. Octauò dicitur princeps repræsentare prouinciam, rex regnum, caput corpus, & episcopus ecclesiam. dicuntur autem principes cõtinere populos, quibus præsunt. vnde Sapientiæ. 6. dicitur. Audite reges. glo. interli. prælati intelligite iudices finium terræ: præbete aures vos qui continetis multitudines. vnde & beatus Augustinus libro quęstionum veteris & noui testamenti dicit de beato Petro, quòd sicut in Christo omnes erant causæ magisterij, ita post saluatorem omnes in Petro continẽtur: ipsum enim constituit caput vt pastor esset gregis dominici. hæc Augustinus. Hinc etiã dicit beatus Ambrosius, quòd nomine senioris, vnde cæteri pendent, tota domus intelligitur. Hac etiam ratione vt dicitur nono Ethicorum. Quod rector ciuitatis facit, dicitur tota ciuitas facere. Et similiratione quod Papa facit, dicitur ecclesia facere: vt in capit. pia. extra de excepti. lib. 6. Hac etiam ratione cùm Papa & prælati maiores ecclesiæ congregantur, dicitur vniuersalis ecclesia congregari: & quę ibi stabilita sunt, vniuersali consensu dicuntur firmata: iuxta cap. sicut. distinctio. 15. Nonò aliquis dicitur alium figurare, sicut concilium ciuitatis dicitur repræsentare totum populũ: vt senatus populum Romanum. sic habet gl. iuris ciuilis super rubrica. quæ sit lon. consue. Hoc autem modo figurationis siue repræsentationis consistorium dominorũ cardinalium, quod est quasi senatus vniuersalis ecclesiæ. iuxta cap. ecclesia. 16. quæstio. 1. dicitur repræsentare vniuersalem ecclesiam. Decimò dicitur aliquis repræsentare alios, sicut capitulum personam episcopi sede vacante in omnibus casibus notatis in capit. in his. & in cap. cùm olim. de maiori. & obed. & in cap. episcopus. & in capit. vltim. Hoc modo dominorum cardinalium collegium dicitur repræsentare Papam sede vacante in aliquibus: vt in cap. in nomine domini. distinctio. 23. & in cap. ne Romani. extra de elec. in clementi. & in casu in necessarijs, quorum expeditio sine grandi periculo expectare nõ posset creationem summi pontificis, vt notant doctores ibidem. His notatis, facilis patet responsio ad singulas authoritates inductas per aduersarios, & ad omnes eius similes, vt patet per singulas discurrendo. ¶ Ad primam ergo, quæ est beati Augusti. super Iohan. & ponitur in capit. quodcunque. 24. quæstio. 1. dicimus, quòd huiusmodi dicti Augustini non est intelligentia quã aduersarij prętendũt, & in qua pro maiori parte fundãt somnia sua: quoniam sicut sæpe repetitum est, beatus Petrus non ita nomine aut signo ecclesiæ dicitur claues suscepisse tãquam procurator aut syndicus eius, cùm ipse præ cæteris omnibus tanquam caput plenius ea susceperit: nec etiã cùm claues suscepit significasse ecclesiam in omnibus membris eius: quia hoc est derisorium: sed tantùm in principalioribus: videlicet episcopis, & presbyteris, vt suprà commemorauimus. Sed vera & sana intelligentia illius dicti iuxta catholicam fidem hæc est: quòd data est Petro potestas clauium, nõ tantùm pro se, sed etiam vt significanti & figuranti vniuersos ecclesiæ prælatos, in quos eius potestas deriuanda esset: quemadmodũ qui suscipit à rege castrum, aut aliquam potestatem in aliqua ciuitate pro se & ab eo in recta linea descendentibus, dicitur in figura omnium talium castrum aut potestatem suscepisse. Ita in proposito: quia Petrus pro se & omnibus eius successoribus legitimè intrantibus atque prælatis futuris in ecclesia claues accepit, Petrus cùm claues acceperit, dicitur ecclesiam significasse, siue nomine, aut signo ecclesiæ in principalioribus, scilicet eius membris, episcopis, & presbyteris. Quòd verò hæc sit intelligentia Augustini, colligere possumus ex multis. Primò ex ipsa litera Augu. integrè deducta. dicit enim beatus Augusti. super Iohan. sermone. 49. super illo verbo. Me autem non semper habebitis. sic intelligendum est. me autem non semper habebitis. noli expauescere, Iudæ dictum est. quare non dixit habes sed habebitis? quia non vnus est Iudas: vnus malus corpus malorum significat: quomodo Petrus corpus bonorum

Ad primam authoritatẽ

bonorum corpus ecclesiæ. In vno corpus ecclesiæ, sed in bonis. Nam si in Petro nō esset ecclesiæ sacramentum, non ei diceret dominus: Tibi tradam claues regni cœlorū: quæcunque solueris in terra, soluta erunt in cœlo: & quæ ligaueris in terra, ligata erunt & in cœlo. Si hoc Petro tantùm dictum est, non hoc facit ecclesia. Si autem & in ecclesia, fit vt quæ in terra ligantur, ligentur & in cœlo: & quæ soluuntur in terra, soluantur in cœlo: quia cùm excommunicat ecclesia, in cœlo ligatur excommunicatus: & cùm reconciliatur ab ecclesia, in cœlo soluitur excommunicatus. Si ergo in ecclesia fit, Petrus qñ claues accepit, ecclesiam sanctam significabat: si in Petri persona signati sunt in ecclesia boni, in Iudæ persona signati sunt in ecclesia mali: ipsis dictum est: Me aūt non semper habebitis. hæc Aug. Ex quibus manifeste colligitur, ꝙ intentio Aug. nō sit, quam aduersarij interpretātur, sed ea quā nos expli cauimus. Secūdò hoc idē patet ex eo, ꝙ idē beatus Aug. dicit in homilia. 13. de verbis domini tractās illud. Absit à te domine ne fiat istud. vbi ita inquit. In eo quod dixit Petrus: Tu es Christus filius Dei viui. firmos significat: in eo ꝙ trepidat, & titubat, & Christū pati non vult mortē timēdo, vitam non cognoscendo, infirmos ecclesiæ significat. In illo ergo vno Apostolo, id est, Petro in ordine Apostolorū primo & præcipuo, in quo figurabatur ecclesia, vtrūq; genus significādum fuit firmi & infirmi: quia sine vtroq; nō est ecclesia. hæc Aug. Ex quibus verbis clarissimè colligitur, ꝙ Petrus significādo ecclesiam, aliquando figurabat eam quo ad aliquos tantùm, non quo ad omnes. & ita in proposito Petrus quando claues accepit, ecclesiam sanctam significauit, non quo ad omnes de ecclesia, sed quo ad aliquos tantùm, videlicet successores eius, & alios prælatos in ecclesia sancta futuros, in quos ab eo deriuanda erat ipsa clauium potestas. Tertiò quòd hæc fuerit sententia Aug. patet per Archi. qui exponens illud verbum. Si hoc tantùm Petro dictum est. ita dicit. Id est, vt eius personā non transgrediatur non hoc facit ecclesia, id est, eius authoritas. hæc ille. Planè hæc est argumentatio beati Augus. vt iste exponit: si potestas data Petro soli el data fuisset, ita quòd eius personam non transgrederetur, profectò potestas ligandi & soluendi in ecclesia non esset: cùm ergo in ecclesia sit, quia continuè per prælatos fit ligatio & absolutio, sequitur manifestè, quòd Petrus quando claues suscepit, ecclesiam sanctā in prælatis suis significauit. Ex quibus omnibus patet, quòd authoritas illa non fauet aduersarijs. ¶ Ad secundam authoritatem, quæ est eiusdem beati August. in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli. respondetur quòd bene intellecta, in nullo fauet aduersarijs. Nam quod in primis dicit, quòd solus Petrus vniuersalis ecclesiæ gestabat personam: verum est, quoniam cùm ipse solus inter Apostolos esset princeps & caput ordinatus à Christo totius ecclesiæ, ipsius solius erat vniuersalis ecclesiæ gestare personam: sicut suprà exposuimus in octauo modo repræsentationis. Et ex hoc magna excellentia commendatur beati Petri, vt infrà dicetur. Quod verò consequenter dicit, quòd claues non vnus homo sed vnitas acceperit ecclesiæ: verum dicit ad hūc intellectum: quoniam Petrus non singulariter pro se tantùm claues accepit, quod designat verbum, non homo vnus, sed etiam pro omnibus futuris prælatis, intra tamen vnitatem ecclesiæ constitutis: quod designat verbum: sed vnitas accepit ecclesiæ: vt infrà pleniùs declarabitur. Quod verò subiungit: hinc Petri excellentia commendatur: quia ipsius vnitatis & vniuersalis ecclesiæ figuram gessit, quando ei dictum est: Tibi dabo claues regni cœlorum. quod omnibus traditum est, verum dicit ad intelligentiam datam, videlicet in successoribus, & alijs prælatis ecclesiæ. Quod autem subinfert, quòd ecclesia suscepit claues, quando dixit dominus Apostolis: Quorū remiseritis, &c. verum est ad intellectum datum: non scilicet in omnibus membris suis, sed in illis, & eorum successoribus, quibus dictum est: Quorum remiseritis peccata, &c. Clarissimum est autem, quòd illud non potest cum veritate intelligi dictum omnibus fidelibus diuisim aut coniunctim consideratis, sed tantùm discipulis Christi, sicut suprà plenè ostensum est. Et licèt ista sufficiant pro authoritate præfata, nihilominus pro pleniori intelligentia mentis beati Augustini in illa authoritate & similibus, est sciendum, quòd duo errores principales circa claues ecclesiæ perniciosissimi fuerunt, quos beatus Augustinus in multis libris suis summo studio confutare & eradicare curauit. Vnus error fuit Nouatianorum, qui vt dicit Sanctus Thomas in tertia parte. q. 84. articulo. 10. negabant pœnitētiam post baptismū, dicentes nullam apud sacerdotes facultatem esse absoluendi à peccatis. Istum errorem tangit

Ad secūdā.

tangit beatus Augustinus, & impugnat viriliter libro primo de pœni. vbi in principio. a c. ita dicit. Sunt quidā qui credunt vsq; in baptismū proficere, postea peccātibus cassam perseuerare. Item in principio. 3. ca. dicit sic. Adhuc sunt qui reclamant non esse peccatorum remissionem baptizatis. Ad quem errorem radicitùs eradicandum beatus Augustinus, vtpote subtilissimus argumentator, nisus est ostendere, ꝙ nō soli personæ Petri claues datæ sint, sed in Petro etiam datæ sint toti posteritāti ecclesiæ in prælatis ipsius ecclesiæ. vnde in. c. 40. præfati libri dicit sic. Scim⁹ autem & primos patres, & in omni tempore ecclesiam Dei semper vsq; septuagiessepties, quod est semper peccata dimittere: quā potestatem isti ab ecclesia auferre conantur. Cæterum de errore istorum in fine lib. 2. de ago. ne christiano sic dicit. Nec nos audiamus, qui negāt ecclesiam Dei omnia peccata posse dimittere: itaque miseri dum in Petro petram non intelligant, & nolunt credere claues regni cælorum esse datas ecclesię, ipsi eas de manibus amiserunt. hæc August. Hoc tamen, sicut sæpe repetitum est, non est sic accipiendum, quòd ipsa vniuersalis ecclesia, quæ dicitur omnium fidelium collectio, in alijs membris quàm in sacerdotibus hanc habeat potestatem dimittendi peccata, sed ita, quòd toti posteritati ecclesiæ in sacerdotibus datæ sint claues ecclesiæ. Secundus error fuit eorum, qui in hæresi & schismate cōstitutos, & ita ab vnitate ecclesiæ diuisos dicunt ligare & absoluere posse à peccatis. Qui error est communiter omnium schismaticorum. Contra quem errorem beatus Augustinus in præfato tractatu de pœnitentia. ostendere volens necessariam esse vnitatem ecclesiæ tam ad vsum, quàm ad fructum eon sequendum clauium, ita inquit. Nemo pœnitere dignè potest, quem non sustineat vnitas ecclesię: ideoque non petat sacerdotes ab vnitate ecclesiæ diuisos. hæc ille. Ad destruendum ergo errorē primum dicentem nullam in ecclesia apud sacerdotes facultatem esse remittendi peccata, dicit Augustinus. Petrus quando suscepit claues, vniuersitatis ecclesiæ in prelatis scilicet & sacerdotibus figuram gessit. Ad excludendū verò secūdū errorē dicētē apud diuisos ab ecclesiæ vnitate claues esse ecclesiæ, dicit beatus Augustinus, ꝙ Petrus quando claues accepit, etiam gessit figuram vnitatis ecclesiæ. Et ita patet quę fuerit intelligētia beati Augustini in dictis suis. Quòd autem illa fuerit, etiam ostenditur ex processu, quo beatus Ambrosi. vsus est in cōfutatione præfatorum errorum in libro suo de pœnitentia. vbi in capit. 2. ita dicit. Sed aiūt, scilicet Nouatiani se domino deferre reuerentiam, cui soli remittendorum criminū potestatem reseruant. Imò nulli maiorem iniuriam faciunt, quàm qui eius volunt mandata rescindere, cassum munus refundere, id est euacuare. Nā ipse cùm in euāgelio suo dixerit. Accipite spiritum sanctum: & cui dimiseritis peccata dimittuntur ei: & cui retinueritis detenta sunt. quis magis hoc horreat, vtrum qui mandatis obtemperat, an qui resistit? Ecclesia in vtroque obseruat obedientiam, vt peccatum & alliget & relaxet: hæresis in altero immitis, in altero inobedięs vult ligare, quod non resoluat, non vult soluere quod ligauit, in quo se suamque damnat sententiam: dominus enim par ius & soluendi esse voluit & ligandi, qui vtrunque pari ratione permisit: ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi habet. Ita istorum assertio seipsam strangulat: & quia soluendi sibi ius negant, negare debeant & ligandi: quomodo potest alterum licere & non licere alterum? Quibus vtrunque datur, vtrunq; licere manifestum est, aut vtrunque non licere certum est. Ecclesiæ autem vtrunque licet, hæresi autem vtrunque non licet: ius enim hoc solis permissum est sacerdotibus. Rectè ergo ecclesia vtrunque vendicat, quæ veros sacerdotes habet: hæresis vendicare non potest, quæ sacerdotes Dei non habet. hæc Ambrosius. Ex quibus omnibus patet tam quæ fuerit mens beati Augustini in præfatis authoritatibus, quàm quòd præfatæ authoritates nihil faciunt ad propositum aduersariorum. ¶ Ad tertiam authoritatem, quę est beati Augustini libro de vnico baptismo, patet responsio ex dictis: quoniam omnes illæ authoritates beati Augustini eandem intelligētiam habent. persuadere enim intendit duas conclusiones contra duos præfatos errores. Prima, quòd claues sint apud sacerdotes in ecclesia & esse debeant per totam posteritatem ecclesiæ vsque in finem seculi, & hoc cōtra primum errorem. Secunda conclusio sua est, quòd claues non sint apud omnes, sed tātùm apud constitutos in vnitate ecclesiæ. & hoc contra secundum errorem. Istę duæ cōclusiones sequuntur ex hoc, quod dicit, quòd Apostoli quando eis dictum est: Quorum remiseritis peccata. &c. personam ecclesiæ gestabant: quia si personam ecclesiæ gestabant, tunc sequitur primò, quòd non tantùm Ad tertiā.

pro seipsis, sed pro suis successoribus erat eis dictum à domino: Quorum remiseritis. &c. & sic error primus eliditur. Præterea secūdò ex hoc quòd personam gestare dicuntur ecclesiæ, quando eis dictum est: Quorum remiseritis, &c. cùm ecclesia sit vna, extra quam non est salus, sequitur necessariò, quòd claues nō sint nisi apud in vnitate ecclesiæ constitutos: & sic destruitur secundus error. Et hoc est quod dicit, quòd cùm illis dictū est: Quorum remiseritis, &c. idem est ac si ipsi ecclesiæ diceretur: Pax ecclesiæ dimittit peccata, &c. Et hoc est quod idem Augustinus dicit in libro de remissione peccatorum. & habetur in ca. ecclesiæ charitas. de consecra. distin. 40. quòd ecclesiæ charitas dimittit peccata. Dicitur autem vnitas siue charitas ecclesiæ dimittere peccata: quia nec cōfitens consequitur fructum clauium, nec minister habet earum executionem, nisi intra vnitatem ecclesiæ fuerint ambo constituti: vt in ca. dicimus. & in. c. schisma. 24. q. 1. ¶ Ad quartam authoritatem Augustini super Iohan. in sermone vt dicitur cap. vlt. respondetur sicut ad superiores authoritates dictum est: quòd verum est quando Petro dictum est: Tibi dabo claues, &c. vniuersam significabat ecclesiam, ad intelligētiam datam superiùs, scilicet, non in omnibus eius membris, sed in principalioribus solùm, scilicet, episcopis & presbyteris. Et si dicatur, ꝙ August. dicit vniuersam significabat ecclesiam: ergo in omnibus. Respondetur, & est bene notādum in huiusmodi authoritatibus beati August. ꝙ vniuersitas importata nomine vniuersæ ecclesię, nō est vniuersitas membrorum ecclesiæ, vt fiat distributio pro singulis membris ecclesiæ, aut pro ipsa communitate fidelium: quoniam, vt in superioribus apertissimè demonstratum est, impossibile est, ꝙ quæ Petro dicta sunt de clauibus ecclesiæ siue diuisim siue coniūctim consideratis conueniant, sed est vniuersitas locorum & successionis siue decursus ætatis ecclesiæ. Vnde est sensus, ꝙ quando Petrus claues accepit, accepisse designetur etiā pro omnibus successoribus suis, & alijs ecclesiæ prælatis: non tantùm in vno loco, aut prouincia vna, aut vno tempore, sed in vniuerso orbe, & per totam ætatem ecclesiæ, scilicet, vsque in finem seculi, & hoc est vniuersam figurare ecclesiam. & hoc modo accipit vniuersitatem glo. Matth. 16. cùm ait, quòd claues datæ sunt omni ecclesiæ in episcopis & presbyteris. De hoc modo vniuersalitatis loquitur idem beatus August. homilia. 6. super Apoc. exponens illud. Stellæ ceciderunt in terram. ita dicens. Hoc est, stellæ ecclesiæ: sed à toto pars intelligitur. non enim tota ecclesia, sed qui mali sunt in ecclesia, ipsi cadunt de cœlo. Totam autem dixit: quia in toto orbe terrarum erit persecutio magna, & tūc qui iusti fuerint, manebunt in ecclesia tanꝗ in cælo. Hæc ille. Item super. 1. cañ. Iohan. in tractatu quarto. inquit. Totus mundus Christianus est, & totus impius: per totum enim mundum impij, & per totum mūdum pij. Ecce ꝙ totalitas ecclesiæ nō accipitur ibi à totalitate siue vniuersitate membrorum eius, sed à totalitate locorum. Et ita in proposito nostro planè visum est nobis, ꝙ inaduertentia huius diuisionis vniuersitatis dedit occasionem magnam aduersarijs malè intelligendi multa dicta sanctorum Patrum, & maximè August. de vniuersali siue de vniuersa ecclesia loquentium.

Ad quartā.

¶ In quo respondetur ad authoritates & rationes fundatas in quarta suppositione. Cap. LXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Claues quomodo toti ecclesiæ dicantur datæ, ostenditur.*

Consequenter restat videndum de suppositione quarta aduersariorum, & de authoritatibus, quas in ducunt in fauorem eorum. Suppositio quarta eorum est, quòd quæ dicuntur apud sanctos doctores esse in ecclesia, aut data ecclesiæ vniuersali, intelligantur data ecclesiæ vt vniuersitati, siue in omnibus eius membris simul iunctis. Planè quòd ista suppositio non solùm est falsa, sed etiam derisoria sit, satis vnusquisq; ex supradictis intelliget: maximè vbi improbādo aduersariorum positionem ostendimus multa fore, quæ in ecclesia esse, aut ecclesiæ data dicuntur, quæ nullo modo ipsi communitati ecclesiæ in omnibus membris suis conuenire possunt, imò illa communitati attribuere illo modo esset omnino stultum. Nam sicut in superioribus diximus, quemadmodum in corpore naturali hominis, ad cuius similitudinem ecclesia corpus nominatur, aliqua data

Ad quartā suppositionem posit. cap. 70.

ta

ta sunt corpori sic in vno membro, quod non in alio membro, nec in omnibus simul: sicut visus datus est homini in oculo, auditus in aure, odoratus in naribus, ita quòd non in alijs: ita est in corpore ecclesiæ, multa data sunt ecclesiæ, sicut sunt gratiæ, quæ gratiæ gratisdatæ dicũtur, de quibus Apostolus ad Rom. 12. & 1. ad Corinth. 12. & ad Ephes. 4. quas suprà commemorauimus, quæ non sunt ita corpori ecclesiæ datæ, vt omnibus membris eius simul conueniant, sed tantùm aliquibus aliquæ, & alijs aliæ. dicente eodem Apostolo. Diuisiones gratiarum sunt. vt superiùs plenè ostendimus. Falsa ergo est suppositio illa aduersariorum: nec probatio eorum est alicuius apparentiæ, cùm dicunt, quòd ecclesia sit nomen collectiuum: quia ex hoc non sequitur, quòd quicquid dicatur esse in ecclesia, aut datum ecclesiæ, quod conueniat omnibus membris eius simul collectis. vnde Apo-
1. Cor. 12. stolus. Si totum corpus oculus, vbi auditus? si totum corpus auditus, vbi odoratus? Veritas ergo est, quod multa sunt data ecclesiæ, aut in ecclesia esse dicuntur, aut quod ecclesia illa habeat, quæ tamen non in omnibus membris simul collectis habet, sed in quibusdam tantùm. Quibus habitis dicendum est ad singulas authoritates, quæ ex aduerso inducũtur.
Ad primam authoritatẽ. ¶ Ad primam, quæ est de. c. omnibus. 24. q. 1. respondetur, quod verum est, quòd ecclesia claues recepit, & hoc nullus Christianus negat: sed dicitur, quod non in omnibus eius membris, sed tantùm in quibusdam, scilicet, episcopis & presbyteris, sicut sæpe commemoratum
Ad secũdã. est. ¶ Ad secundam, quæ est August. de doctrina Christiana. respõdetur eodem modo, concedendo quod Christus dedit ecclesiæ suæ claues, vt quæ solueret in terra, &c. sed istas claues dedit sicut diximus, non in omnibus eius membris, sed in principalioribus, scili-
Ad tertiã. cet, episcopis & presbyteris. ¶ Ad tertiam, quæ est eiusdem August. super euã. Iohann.
Ad quartã. respondetur eodem modo. ¶ Ad quartam, quæ est extra de sum. Trini. respondetur primò, quod authoritas illa non videtur ad propositum facere: quoniam glo. super verbo, secũdum claues, exponit secundùm formam ecclesiæ. Secundò respondetur negando consequentiam: claues nominãtur ecclesiæ, ergo communitas ecclesię in se & in omnibus suis membris atq; principaliùs quàm Petrus claues habet. Ista consequentia nulla est: hoc enim commune est, quòd claues dicuntur castri aut ciuitatis: & tamen aperiendi facultas nec castro, nec ciuitati propriè ascribitur, sed ostiario. Sic in proposito licèt claues nominentur ecclesiæ sicut & sacramẽta: nihilominus potestas absoluẽdi à peccatis, & sacramẽta dispẽsandi solis sacerdotibus conuenit, & aliquorũ dispẽsatio solis episcopis, sicut aliàs dictũ est. Tertio respõdetur, quod claues non sic dicuntur ecclesiæ, quod communitas ipsa ecclesiæ habeat in se subiectiuè formaliter & dispensatiuè illas, sicut aduersarij prætendunt: hoc autẽ modo bene fuerũt in Petro: & nũc sunt in eius successoribus, vnde sancti Petrũ nominant clauicularium & ianitorẽ regni cælestis. Verùm quod claues regni cælorũ licèt so-
lis sacerdotibus cõueniant, dicantur tamẽ datæ ecclesiæ, & dicãtur claues ecclesiæ, possũt asignari plures rationes. Prima est propter 1
vnitatẽ membrorum in corpore ecclesiæ, sicut suprà diximus: quia enim vt ait Aposto-
lus, Multi vnũ corpus sumus in Christo: ideò Roma. 12.
quæ membris corporis data sunt, ipsi corpori, cuius partes sunt, data esse dicũtur. Secundò: quia claues datæ sunt potioribus partibus cõmunitatis ecclesiæ: quia sicut ait Hier. datæ sunt omni ecclesiæ in episcopis & presbyteris. Solitũ est aũt, vt quod principaliores faciunt in cõmunitate, ipsa tota cõmunitas facere dicatur. quoniã vt inquit philosophus. 9. ethi. Ciuitas dicitur id quod principalissimũ est in ea. sicut homo dicitur suus intellectus: non quia intellectus sit totus homo, sed quia intellectus est principalior pars in homine, in quo virtualiter consistit tota hominis dispositio. Tertiò dicũtur claues ecclesię: quia potestas, quę nõ põt perpetuari in vno, aut in pluribus suppositis alicuius multitudinis, sed tãtùm per successionẽ, cõsueuit nominari potestas cõitatis, licèt nõ omnibus de illa cõmunitate talis potestas cõueniat: sicut est in priuilegio perpetuo dato dignitati alicuius ecclesiæ, vel religionis. Quartò dicũtur claues ecclesiæ: quia ad bonũ totius ecclesiæ à Christo Petro & eius successoribus datæ
sunt. vnde Apostolus dicit. Secũdùm potesta 2. Cor. 13.
tẽ quã dñs dedit mihi in ædificationẽ. Quintò dicũtur claues ecclesiæ sicut dicuntur claues domus: qa per eas datur ingressus in ecclesiam, vel excluditur quis ab ecclesia. Sextò claues dicuntur ecclesiæ: qa fides ecclesiæ multũ operaĩ in ipsis, quomodo & sacramẽta dicũtur ecclesiæ. Patet ergo, quod authoritas inducta ex parte aduersa nihil faciat ad propositũ ipsorũ aduersariorũ. Quod verò præfati aduersarij dicũt, quod in authoritate illa non dicitur, quod soli Petro cõcessæ sunt claues, nec quod per ipsum alijs cõcessæ sint, nõ est dignum

responsione: quoniã omnibus doctis notum est, ꝙ argumentatio ab authoritate negatiuè nullius roboris est. Multa quippe beato Petro conueniũt, quæ negare esset hæreticum: licèt de eis nulla sit mentio in. c. illo allegato per aduersarios extra de sum. Trinit. & fi. ca. Præterea si ibi non dicitur, alibi dicitur. vt in ca. fundamenta. de elect. libr. 6. & in multis a-

Ad quintã. lijs locis, sicut suprà cõmemoratum est. ¶ Ad quintam authoritatẽ, quæ de actibus Apostolorũ inducitur, respõdetur ꝙ authoritas il la nõ facit aliquid cõtra propositũ nostrum. Licèt enim Spiritussanctus dicatur posuisse illos presbyteros regere ecclesiã Christi pro parte illa, in qua pastores, & rectores præfecti fuerũt, non propter hoc sequitur, ꝙ apud illos esset potestas clauiũ in plenitudine sua, sed tãtùm secũdùm partem sollicitudinis, ad quam essent vocati. Plenitudo verò potestatis est tantùm apud illũ, cuius regimini ipsa tota vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa cõmissa est, qui est Romanus põtifex. Vnde cũ alij à beato Petro dicũtur principes, aut rectores, aut pastores gregis dominici, non est intelligendum, ꝙ tales sint respectu totius ecclesiæ, sed respectu partis, aut partiũ, cui, vel quib^9 præfecti sunt. vtputa respectu talis vel talis prouinciæ, aut diœcesis, aut parochiæ secundùm partem sollicitudinis, ad quam per vniuersalem totius ecclesiæ pastorem & rectorẽ vocati sunt. Vnde glo. super illo. 1. Petri. 5. Pascite qui in vobis est gregẽ. dicit sic. Sicut dominus Petrũ totius gregis curam habere iussit, ita Petrus sequẽtibus ecclesiæ pastoribus iure mandat, vt eum quisq; qui secũ est gregẽ domini sollicita gubernatione tue-

Ad sextam. atur. ¶ Ad sextam authoritatem, quæ sumitur de præfatione, quæ in festo Apostolorũ dicitur, similis patet respõsio. Dicimus enim, ꝙ licèt alij Apostoli etiã fuerint ecclesiæ pastores sicut & modò episcopi sunt, nihilominus nõ vniuersaliter super totam ecclesiam, sed tantùm secundùm illam partem sollicitudinis, ad quam vnusquisq; vocatus est. Solus autem Petrus pastor fuit vniuersalis ecclesiæ, cui soli absolutè & indistinctè dictum est Iohan. vltimo. Simon Iohãnis diligis me? pasce oues meas. in qua vniuersalitate solus Romanus pontifex illi succedit.

¶ In quo respondetur ad obiectiones fundatas in suppositione quinta. Cap. LXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Clauium potestas quando sit data Petro, sex conclusionibus ostenditur.*

SVppositio autem quinta aduersariorũ est, ꝙ nunq̃ aliqua potestas legatur data Petro nisi simul cum alijs Apostolis. Quòd autem hæc suppositio falsa sit, manifestè ostenditur. Primo: quoniã illud, quod Iohan. vlt. scribitur: *Improbat quinta suppositio postea. c. 70.* Simon Iohannis diligis me plus his? pasce oues meas: in quo maximè tam secũdùm doctores theologos, q̃ canonistas Petro cura totius ecclesię & principatus committitur, soli Petro dictũ est, vt suprà ostensum est: tum ex litera, cùm ait Christus: Simon Iohãnis diligis me plus his, &c. tũ beati Chryso. testimonio, qui super Iohan. ita inquit. Alios. s. Apostolos præteriẽs, huic de talibus loquitur: eximius Apostolorũ erat Petrus, & os discipulorum, & vertex collegij. Ecce ꝙ inquit alios præteriens, ergo soli Petro est hoc dictũ. Itẽ Greg. ibidem. Petro sancta ecclesia est cõmissa, ipsi spiritualiter est dictũ: Pasce oues meas.

Et cũ dicitur ex aduerso, ꝙ nõ sit alius locus apertior cõcessionis potestatis Petro cõmissæ Matt. 16. q̃ Matt. 18. vbi dicitur ei & alijs simul: Quæcũq; alligaueritis, &c. Dicimus, ꝙ hoc videtur falsum: q hic nõ videtur aliqua facta concessio potestatis, sed tm̃ promissio: sicut qñ Petro dictũ est: Quodcũq; ligaueris &c. Quod ex tribus videtur colligi. Tum primò: q si tunc Matt. 18. cõcessio fuisset potestatis clauiũ, quæ promissa erat Matt. 16. cũ dictũ est Petro: Tibi dabo claues regni cœlorũ. profectò non indignati fuissent adinuicẽ Apostoli, nec cõcertassent de primatu infrà Matt. 20. c. cùm iã certi essent de volũtate & dispositione Christi, ac de potestate sibi concessa: & tamen Christus indignatis discipulis aduersus filios Zebedæi ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: non ita erit inter vos: sed quicunque voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Non ergo videtur, quòd Matthæi. 18. adimpleta fuerit promissio clauium facta Petro. *Ad probationem.* Tum secundò: quia Matthæi. 16. vtraq; clauis, scilicet, tam ordinis quàm iurisdictionis ad regimen & tuitionem ecclesiæ promissa fuit Petro. vnde Chryso. & habetur in gl. continua. Vide qualiter Christus reducit Petrum ad excelsam de ipso intelligẽtiam: hæc eñ se promisit daturũ, quæ sunt propria Dei solius. s. peccata soluere, & ecclesiã immutabi

lem

lem facere inter tot persecutionũ & tentatio num procellas.sed Matth.18.tantũ de claue iurisdictionis in exteriori iudicio fit mentio, vt patet ex litera.dicitur enim:si ecclesiã non audierit, sit tibi sicut ethnicus. &c. Sequitur: quæcunq; alligaueritis:&c.glo.interli.vinculo anathematis.nõ ergo tunc adimpleta fuisse videtur promissio facta Petro.Tum tertiò: quia claues regni cælorũ,quæ promissę erant Petro, nõ dantur nisi sacerdotibus:tales autẽ non erant Apostoli,quãdo dictũ est eis:quæcunq; alligaueritis.&c.cũ facti fuerint sacerdotes in die cœnę.ergo falsum est,ꝙ id quod promissum erat Petro Matth.16.fuerit adimpletũ Matth. 18. quantũcunq; currat aliqua similitudo in verbis inter verba dicta Petro Matth.16. & verba dicta omnibus Apostolis Matth.18. Et si dicatur,ꝙ Hieron.dicit in gl.Matth.18. ꝙ potestatẽ tribuit Apostolis. Dicendum ꝙ debet exponi.i.designatur,vel insinuatur danda Apostolis,& eorũ successoribus,& hoc in Petro,in quo,sicut ait Augu. figurabatur vnitas omniũ pastorũ. Si quæratur autem quando data est potestas clauium Petro & alijs Apostolis? Ibi respondendũ nobis videtur(saluo meliori iudicio)sub sex cõclusionibus sequẽtibus.¶Prima est:ꝙ Matt. 16.cũ dictũ est Petro: tibi dabo claues regni. &c.nõ est Petro data potestas, sed promissa. Patet cõclusio ex ipsa litera.dicitur enim dabo,quod est futuri temporis.Patet etiam expresse ex superiùs dicto beati Chrysost. qui ait promittit.&c.hoc etiam patet testimonio beati Hiero.qui super Matth. tractans præfata verba Christi Matth. 16. Et ego dico tibi quia tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meã.&c.dicit.Consideret qui hæc quærit,Petro illam benedictionẽ,& beatitudinẽ,atq; potestatẽ,& ædificationẽ super eum ecclesiæ in futuro promissam,nõ in præsenti datã.¶Secũda conclusio.Promissio illa potestatis facta Petro,fuit promissio tam potestatis clauium ordinis,quãm iurisdictionis. Patet conclusio ex dictis. Hæc conclusio videtur esse tam Alexandri de Alis in.3.& sancti Thom. & Alberti ac Bonauenturæ in.4. quoniam claues in sua plenitudine promissæ sunt tunc Petro.¶Tertia conclusio.Potestas iurisdictionis in foro exteriori designata Matth.18.non videtur data tunc actu Apostolis, sed bene insinuata dari, siue promissa concedi Apostolis,eorumque successoribus. Patet cõclusio ex superioribus dictis.¶Quarta conclusio.Potestas clauis ordinis fuit actu donata Petro & Apostolis alijs simul,quando Iohan.20.dictum est illis: Accipite spiritũ sanctum, & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Super quo verbo dicit beatus Gregor.in homilia:quòd hic Apostoli prima tum diuini iudicij sortiuntur: vt vice Dei qui busdam peccata retineant, & quibusdam relaxent.¶Quinta cõclusio est: quòd potestas iurisdictionis plena in vtroque foro data est Petro,cùm ei dicitur Iohan.vltim.Simon Iohannis diligis me?pasce oues meas.pascere enim propriè est regię potestatis. vnde olim reges pastores dicebantur.Pascere, vt inquit glos.est oues credentes in Christo, ne à fide deficiant, confortare: terrena subsidia,si necesse est,subditis prouidere: & exempla virtutum cum verbo prædicationis impendere: aduersarijs obsistere:errantes subditos corrigere.Ex quo habetur,quòd hic,vt dictum est, plenitudo potestatis iurisdictionis data sit Petro.Vnde beatus Gregor. inquit, quòd cura totius ecclesiæ & principatus Petro committitur. Et beatus Chrysost. super eodem loco inquit:pasce oues meas.negatione deleta,cõmittit Petro præsidentiam fratrum.¶Sexta conclusio.Adimpletio promissæ siue insinuatæ potestatis iurisdictionis dandæ alijs Apostolis à Petro fuit facta mediante Petro propter ecclesiæ vnitatem seruandam. Patet cõclusio tam ex illo Leonis Papæ in capitu. ita dominus. dist.19. quàm ex illo eiusdẽ in sermone. 3.ordinationis suæ ita dicentis. Magnum, & mirabile est dilectissimi, huic viro, scilicet Petro consortium potentiæ suæ tribuit diuina dignatio: & si quid commune cũ eo cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit quicquid alijs non negauit.¶Ad id verò, quod ex aduerso arguebatur ex prædicta suppositione,quòd cùm sub eadem vniuersalitate dictum esset Petro & Apostolis: quæcunque alligaueritis.&cætera. Matth.18.sub qua dictum fuerat Petro Matthæi decimosexto.quodcunq; ligaueris.&c. non tantùm plenitudo potestatis residere dicenda est apud Petrum,sed etiam apud alios: respondetur dupliciter. Primò, quòd falsum est,quòd sub eadem vniuersalitate.&c. quoniam cùm Petro Matth.16.promissio fiat vtriusq; clauis, tam scilicet in foro cõscientiæ, ꝙ̃ in foro exterioris iudicij: & cùm dictũ est Apostolis Matth. quæcunque alligaueritis. &c.tantùm promissio fit iurisdictionis in foro exterioris iudicij:manifestum est,ꝙ quodcũq; dictũ Petro est maioris vniuersalitatis,ꝙ̃ quodcũq; dictũ Apostolis.Et hoc notat etiã Origenes in glo.qui tractans illud Matth.18

Conclusio prima. *Secunda.* *Tertia.* *Quarta.* *Quinta.* *Sexta.*

Quæcunq; alligaueritis super terram alligata erunt in cælo. hic ait: in cælo dicit, non in cælis sicut Petro: quia non sunt tantæ perfectionis sicut Petrus. loquimur autem de perfectione potestatis & authoritatis. Secundò respõdet, q dato q Matt. 18. data esset Apostolis potestas actu Petro promissa Matth. 16. non propter hoc sequitur, quòd in eadem vniuersalitate aut plenitudine data esset Apostolis alijs dispersis aut simul collectis in qua Petro. Et ratio huius sumitur ex dictis domini Alberti Magni & beati Tho. Dominus autem Albertus Magnus respondens ad vnum simile argumentũ in 4. d. 17. dicit, q cùm dominus dicit Apostolis: Accipite spiritum sanctum, & quorũ remiseritis. &c. præsupponit esse ordinem in discipulis: quoniã antè præfecerat, siue ordinauerat Petrũ super omnes esse Matth. 16. Tibi dabo claues: & quodcunq;. &c. Luc. 22. Et tu aliquando conuersus cõfirma fratres tuos. Cùm ergo hic ordo iurisdictionis à domino antè fuerit institutus, præsupponit illũ, vt secundũ illum conferret executionẽ officij, quando insufflauit, & dixit: Accipite spiritũ sanctum, & quorũ. &c. hæc Albertus. Sanctus verò Tho. in 4. d. 29. respondens quasi ad idem argumentũ de æqualitate potestatis in Apostolis, dicit sic: q quãuis omnibus apostolis sit cõmuniter data potestas ligandi & absoluendi: tamen vt in hac potestate significaretur aliquis ordo, primò soli Petro data est, vt ostendatur, q ab eo in alios debeat ista potestas descendere. hæc sanctus Tho. Ex quibus verbis manifestè colligimus, quòd dato iuxta aduersarios, q in verbo Matth. 18. daretur potestas Apostolis omnibus quæ Petro promissa fuerat Matt. 16. verba tamen dicta Petro Matth. 16. cùm ei sicut capiti, à quo in alios deriuanda erat potestas, dicta intelligantur, sunt extensioris vniuersalitatis, quàm dicta alijs Apostolis Matt. 18. quibus non absolutè sicut Petro, sed præsupposito ordine ad ipsum Petrum dicta necessariò intelligenda veniant.

¶In quo respondetur ad ea quæ inducũtur in suppositione sexta. Cap. LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Conseruatio rerum in esse suo quòd ab earum conditore Deo dependeat, ostenditur.*

2 *Ecclesiæ suæ quòd Deus non dederit uirtutem, seu potestatem intrinsecam, qua in suo esse se conseruare possit, contra quosdam ostenditur.*

3 *Ecclesia quòd habeat uirtutem intrinsecam, & potestatem regendi seipsam, ac gubernãdi se, ut quidam aiunt, in quo sensu sit falsum, & in quo uerum, ostenditur.*

4 *Ecclesia quòd habeat intrinsecam uirtutem siue potestatem aduersantibus ad sui destructionem resistendi, ut dicunt quidam, in quo sensu sit uerũ, ostenditur.*

5 *Clauium potestas, scilicet scientia discernendi, & potentia iudicandi, quòd non sit potestas siue uirtus intrinseca ecclesiæ, qua se in esse suo conseruare posset ac tueri, ut quidam falsò & stultè autumant, ostenditur.*

Eliquum est explicare quid veritatis aut falsitatis aduersariorũ suppositio. 6. contineat: & ita videbitur cuius ponderis sint obiecta quæ inde sumpta sunt. In primis dicimus, quòd suppositio illa in omnibus eius partibus est falsa: quod nos sic ostẽdimus. Pro quo sciendum, q suppositio illa plures partes cõtinet. ¶In prima eius parte aduersarij dicũt: q cuilibet creaturæ, cui Deus dedit certã periodum, qua determinatur quandiu possit viuere vel durare, dederit propriam virtutẽ innatam & intrinsecã, qua possit in suo esse se conseruare, & contra destructionem sui aduersantibus resistere. Ista pars videtur nobis falsa: quoniam conseruatio cuiuslibet creaturæ depẽdet ab extrinseco, ab ipso scilicet Deo qui est causa subsistẽdi omni creaturæ, secũdùm illud ad Hebræ. 1. Portans omnia verbo virtutis suæ. vbi dicit glos. Sicut ab eo creata sunt, ita per eum immutabilia conseruantur. Item in lib. de causis dicitur. Omnis intelligẽtiæ fictio, id est permanentia, est per bonitatem purã, quæ est prima causa. Si ergo fictio intelligentiæ non est per virtutem aliquam innatã aut intrinsecã ipsi intelligẽtiæ, sed per causam primã, multò fortiùs aliarũ creaturarũ cõseruatio depẽdet ab extrinseco. Pro cuius suppositionis aduersariorũ euidẽtiori cõfutatiõe & ostẽsione falsitatis est sciendũ iuxta S. Tho. in prima parte. q. 104. art. 3. q aliquid cõseruat ab alio dupliciter. Vno modo indirectè, & per accidẽs: sicut ille dicitur rem cõseruare, qui remouet corrũpens: puta si aliquis puerũ custodit ne cadat in ignem, dicitur eum conseruare. Et sic etiã Deus dicitur conseruare aliqua, sed non omnia: quia quædã sunt, quæ nõ habent corrũpentia, quę necesse sit amouere ad rei conseruationẽ. Alio modo

Ad sextam suppositionem factam capit. 70.

De prima parte.

1

modo dicitur aliquis rem aliquam conserua
re per se & directè inquantum.s.id quod con
seruatur, dependet secundũ esse à conseruan
te, vt sine eo esse non posit. Et hoc modo oẽs
creaturæ indigent diuina cõseruatione: depẽ
det enim esse cuiuslibet creaturæ, ita quod
nec ad momentũ existere possent, sed in nihi
lum redigerent, nisi conseruarẽtur operatiõe
diuinæ virtutis in esse. vt dicit beatus Grego.
Quõ notato, persacilè colligitur falsitas illius
partis suppositionis aduersariorum, dicentiũ
ꝙ Deus dederit cuilibet creaturæ. &c. Nam si
loquamur de modo conseruationis, quo ali-
quid per se & directè dicitur aliud conserua-
re, manifestè falsum est quod dicunt aduersa
rij: quia hoc modo conseruationis nulla res
dicitur conseruari nisi ab eo, à quo dependet
secundùm esse: sed nulli creaturæ data est vir
tus, qua à seipsa dependeat secundùm esse: er
go nulli creaturæ est data virtus, qua seipsam
conseruet. Cõsequentia est manifesta, & con
firmatur dictis aduersariorũ. Dicunt enim, &
bene, ꝙ eadẽ sunt principia essendi & conser
uandi: sed non est intelligibile, ꝙ aliqua crea-
tura per quãcũq; innatã virtutẽ sit principiũ
sibi essendi: ergo nec intelligibile est, ꝙ per a-
liquam innatã virtutem seipsam in suo esse
conseruet. Ex hoc fundamento sanctus Tho.
in prima parte summæ vbi supra. cõfutat sup
positionem præfatam aduersariorum sub his
verbis: cùm propriè causa cõseruatiua sit sui
effectus ab ea dependentis, sicut nulli effectui
põt præstari ꝙ sit causa suijpsius: ita nulli ef-
fectui potest præstari ꝙ sit conseruatiuus sui
ipsius. Si verò loquamur de secũdo modo cõ
seruationis: scilicet indirectè & per accidens,
quo aliquid ꝑ remotionẽ & impedimentum
actionis corrũpentis dicitur aliud cõseruare.
Suppositio etiã prædicta aduersariorũ vide-
tur esse falsa: quia licèt naturale sit vnicuique
conseruare se quantũ potest: tamẽ ꝙ cuilibet
creaturæ etiã corruptibili insit aliqua virtus
siue potestas intriseca, qua in esse suo se cõser
uet hoc modo cõseruationis. s. resistendo ad-
uersantibus & corrũpentibus, nõ videtur ve-
rum. Videmus enim quotidie innumeras res
destrui, corrũpi, aut consumi, in quibus nulla
apparet virtus, aut potestas, quæ corrũpẽtiũ
se actionẽ impedire, aut amouere posset. Et
ita apparet, ꝙ suppositio aduersariorũ in pri
De secunda ma sui parte sit falsa. ¶Secunda pars eiusdem
parte. suppositionis, in qua dicitur, ꝙ ecclesię Deus
dederit virtutẽ siue potestatẽ intrinsecã qua
in suo esse se cõseruare posit, etiã ꝙ sit falsa,
facilè ostenditur. Et primò de illo modo con-

seruationis, quo aliquis dicitur aliquid cõser-
uare per se & directè. patet: quoniam dicere, 2
ꝙ hoc modo conseruationis ecclesia habeat
potestatẽ & virtutem intrinsecã conseruandi
se in esse suo, non modò est falsum, sed erro-
neum. patet: quoniã cùm hoc modo conser-
uandi ecclesiã conseruare in esse suo nõ com
petat nisi ei à quo depẽdet secundũ esse, dice
re ecclesiam habere virtutẽ & potestatem in
trinsecam se conseruãdi, est dicere ecclesiã de
pendere à seipsa secũdũ esse. quod manifestè
est hæreticũ & stultũ. Planè sicut solus Deus
ecclesiam fundauit in esse naturæ & gratiæ:
ita ipse solus hoc cõseruationis genere cõser
uat & custodit illã. Hinc Propheta sicut ait: *Psalm. 126*
Nisi dominus ædificauerit domũ in vanum
laborauerunt qui ædificant eam. ita subiun-
git: Nisi dominus custodierit ciuitatem, fru-
stra vigilat qui custodit eam. vbi glo. ait, psal.
iste docet, quòd ædificatio & custodia eccle-
siæ non nisi à Deo est. Patet ergo, quòd lo-
quendo de hoc modo conseruationis, quo
scilicet directè & per se dicitur aliquis con-
seruare aliquid, falsum sit, quòd ecclesia ipsa
per virtutem aliquam intrinsecam sibi datã
se conseruet in esse suo: sed conseruatio sua
hoc modo soli virtuti diuinitatis attribuẽda
sit. Ea verò quæ per aduersarios inducuntur
ad probationẽ suppositionis suæ nulla sunt.
¶Non primum quidem: quia suppositio pręcedens, ex qua arguunt hic de ecclesia, vt o- *Ad primam*
cedens, ex qua arguunt hic de ecclesia, vt o- *probation.*
stendimus falsa est. ¶Nec secũdum, videlicet *Ad secundã*
illud quod dicitur Matth. 16. quòd portæ in
feri non præualebunt aduersus ecclesiã. facit
ad propositum eorũ. Quia ex hoc, ꝙ portæ
inferi non pręualituræ sint aduersus ecclesiã,
non sequitur, ꝙ hoc sit eo ꝙ ecclesia habeat
aliquã talẽ virtutẽ aut ptãtem intrinsecã, qua
seipsam conseruet in esse suo, sed hoc conue-
nit gratia fundamẽti sui, cui innititur, scilicet
Christi. Vnde si bene textus ille ex integro
legatur, apparet clarissimè, quòd tota fortitu
do & virtus persistendi ecclesiæ pendeat nõ
ex aliqua intrinseca sibi virtute, sed ex virtu
te fundamenti, super quo fundata est, quod
est Christus. Vnde ibidem ita dicitur. super
hanc petram. glo. i. Christum, in quẽ credis,
ædificabo ecclesiam meã. sequitur. Et portæ
inferi non pręualebunt aduersus eam. glos. i.
non separabunt à charitate mea & fide. For-
titudo ergo tota ecclesiæ & firmitas eius pen
det ex adhæsione eius per fidem & charitatẽ
ad Christũ fundamẽtũ eius, & nõ ex alia vir-
tute, aut ptãte sibi intrinseca, quæ fingitur ab
aduersarijs. Vnde glo. super illud Matth. 16.

&

& portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. ita dicit. Portę inferi sunt peccata, minę, blandimenta, hæreses, quibus infirmi ruunt in mortem: qui non verè supra petram, sed super arenam domum professionis suæ credendi sunt ædificasse. Qui enim intimo cordis amore fidem Christi percepit, quicquid ingruit extrà, facilè vincit. hæc glo. Hoc apertius declarat beatus Augustin. tractans illud psalm. Qui fundasti terram super stabilitatē suam. ita dicens. firmauit terrā: terram intelligo ecclesiam. quæ est firmitas eius, super quā fundata est nisi fundamentum eius? an incongruè intelligimus firmitatem ecclesiæ super quam fundata est terra. fundamentum vbi constituta est ecclesia? quod est illud fundamentum? fundamentum inquit Apostolus, nemo potest ponere aliud prę ter id quod positum est, quod est Christus Iesus. hæc Augustinus.

Ad tertiam ¶ Tertiò inducunt aduersarij illud Cā ti. 6. vbi dicitur de ecclesia terribilis vt castrorū acies ordinata. Sed nec illud facit aliquid pro aduersarijs: quoniam ex hoc non habetur, quòd ecclesia per aliquam virtutem aut potestatem sibi intrinsecā conseruet se in esse suo. Quod maximè patet ex glos. eiusdem textus, quæ sic habet. terribilis: quia per vnitatem charitatis compacta, nullum locum aperit per malum discordiæ hostibus, id est hę reticis, vel immundis spiritibus. Quod verò aduersarij subiungūt: quomodo ecclesia esset perfecta & terribilis si oporteret ab extrinseco subsidium conseruationis suæ queritare. Videtur nobis valde insipienter dictum pro

Deuter. 31. pter duo. Tum primò: quia licèt opera Dei perfecta esse dicantur, nihilominus conseruatio eorum ab intrinseco pēdet, scilicet à Deo, sicut dictum est. Vnde vt dicit sanctus Tho. in quæstione de potentia. inter alia, quæ ad perfectionem eorum pertinent, est hoc, quòd à Deo contineantur in esse. Et ita dicendum est de ecclesia: ꝙ quantumcunq; perfecta esse dicatur, hoc ad perfectionem eius pertinet, ꝙ continuè à Deo cōseruetur in esse: quoniam vt inquit Propheta vbi suprà: Nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Secundò: quia in hac sua argumētatione videtur aduersarius innuere vnum de duobus erroribus, videlicet, ꝙ conseruatio rerum creatarum non dependeat à Deo: aut ꝙ Deus sit principium intrinsecum rerum creatarum: quorū vtrumq; est hæreticū. Quod verò aduersarius dicit, ꝙ principia essendi & conseruandi sunt intrinseca, falsissimum est. Principium enim primum, quod est Deus, à quo præcipuè esse & conseruatio rerum dependet, nulli creaturæ est intrinsecum: vnde etiam principium effectiuum siue causa efficiens distinguitur contra principia intrinseca: vt habetur. 2. phy. & 5. metaphy. Secūdus autem modus conseruationis, scilicet indirectè, & per accidens, qui est per remotionem impedimentorum aduersantium saluti alicuius rei respectu ecclesiæ, bene potest attribui alijs à Deo: non tamen sine Deo: videlicet angelis, prælatis, ac principibus secularibus fidelibus. De angelis expressè dicitur. Super muros Hierusalem. glo. interlin. ecclesiam: cōstitui custodes tota die & tota nocte. Super quo verbo beatus Bernardus ita dicit: Benignus es domine, qui non es contentus nostrorum fragilitate murorum, sed ipsis hominum custodibus angelorum custodiam superponis. Planè hic est ordo diuinæ prouidentiæ, vt hierarchia humana iuuetur præsidijs angelicæ hierarchiæ. Custoditur etiā ecclesia hoc conseruationis modo ab hominibus sanctis & doctoribus, illam doctrinis illustrando, aut Deum continuis intercessionibus interpellā do. Vnde super illud. Mōtes in circuitu eius. dicit August. Magnum aliquid est esse nos in ea ciuitate, quam circundederūt montes: mōtes mirabiles: montes excelsi: prędicatores veritatis siue euāgelistæ, siue Apostoli, siue prophetæ: ipsi sunt in circuitu Hierusalem: ambiunt illam: & quasi murum illi faciunt. De quo etiam Bernardus ita super Cantic. homilia. 78. loquitur. Bene tecum agitur ô mater ecclesia: bene tecum agitur in loco peregrinationis tuæ: de cælo & de terra venit auxilium tibi: qui custodiunt te, non dormitāt, neque dormiunt custodes tui angeli spiritus & animæ iustorum: nō errat qui te ab vtrisq; sentit custodiri. hæc Bernar. Quòd verò etiā prælatis tribuatur ecclesiæ custodia, manifestum est: cùm pastores eius esse dicantur, ad quorum officium nullus ambigit pertinere, tueri, ac conseruare greges sibi creditos. vnde beatus Augu. super illud psal. Nisi dominus custodierit ciuitatem. &c. dicit sic. Habet ecclesia custodes quomodo habet ædificantes: quomodo habet laborantes vt ædificetur, sic habet custodientes. Nam ad custodiam pertinet quod dicit Apostolus: timeo ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua: sic & vestræ mentes corrumpantur à charitate, quæ est in Christo. Custodiebat: custos erat: vigilabat quantum poterat super eos, quibus præerat. Et episcopi hoc faciūt: nam inde altior locus positus est episcopis, vt ipsi superintendant &

Esaie. 62. *Psalm. 124*

& custodiant populum. hæc Augustin. Hinc est, quod Romano Pontifici, vtpote totius ecclesiæ pastori maximè conuenit hoc conseruationis genere ecclesiã tueri & custodire. Vnde dicit beatus Bonifa. martyr. & habetur in cap. si Papa. distinct. 40. quod pro perpetuo statu Papæ vniuersitas fidelium tanto instantius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertit propensius pendere. Verùm quia Papa & alij ecclesiæ prælati non sunt principales conseruatores ecclesiæ, sed solùm vt ministri: nec sunt conseruatores directè & per se tanquam hi, à quibus dependeat esse ecclesiæ, sed indirectè & per accidens: hinc est, quod si prælati nolint, aut negligant custodire, non propter hoc ecclesia deficiet, licèt interdum multipliciter molestetur, & varijs perturbationibus côcutiatur: quoniã semper vigilat custos eius principalis, & conseruator, scilicet Christus, qui custodit eam, secundùm illud prophetæ: Non dormitabit neq; dormiet qui custodit Israel. vnde Augus. super illud psal. 126. Nisi dominus custodierit ciuitatem, in vanum laborãt qui. &c. loquendo de prælatis ad populum, dicit sic. Quomodo ergo custodimus? quomodo homines, quantum possumus, quantum accepimus: & quia nos sicut homines custodimus & perfectè custodire nõ possumus, ideo sine custode remanebitis? absit. Nam vbi est ille de quo dicitur: Nisi dominus custodierit ciuitatem in vanum laborant qui custodiunt eam? Laboramus in custodiẽdo: sed vanus est labor noster, nisi ille custodiat, qui vidit cogitationes vestras. Custodit ille cũ vigilatis: custodit ille cũ dormitis. Ille enim dormiuit semel in cruce, & surrexit, iam nõ dormit: estote Israel: quia nõ dormit neq; dormitabit qui custodit Israel. hæc Augustin. Cæterùm hic modus conseruationis ecclesiæ & tuitionis aliquo modo etiam conuenit sicut diximus principibus fidelibus secularibus. Vnde beatus Isidorus, & habetur in cap. principes. vigesima tertia. quæstio. quinta. dicit. Cognoscãt principes seculi Deo se debere esse reddituros rationẽ propter ecclesiã, quã Christo tuendã suscipiũt. Vtrũ autẽ hoc cõseruatiõis genere. s. indirectè & per accidens posstit quis dici cõseruare se in esse suo? Dicimus quod sic eo modo, quo quis naturalis rationis auxilio, aut alterius doctrina eruditus, aut diuinæ gratiæ præsidio munitus, præseruare se & custodire se à malis põt, quæ ei aut in esse naturali, aut morali siue gratuito nocumenta inferre possunt, aut etiam vim vi repellendo: cũ vnicuiq;

naturale est conseruare se in esse quantũ põt. Sed ex hoc modo cõseruationis in esse cùm communis sit omnibus, nihil sequitur ad propositũ aduersariorũ. ¶ Tertia pars suppositionis aduersariorũ est: quod ecclesia habeat virtutẽ intrinsecã & potestatẽ regendi seipsam ac gubernãdi se. Ista suppositio põt bene vel malè intelligi, & secundũ vnũ intellectũ erit falsa, & secũdũ aliũ erit vera: nihilominus videtur nobis quod secundũ intellectũ, quẽ prætendunt aduersarij, sit falsa. Prætendũt enim, vt sæpe visum est, quod ecclesiæ in omnibus suis mẽbris data sit põtestas spiritualis gubernandi & regẽdi more quo dicimus, quod in principatu politicæ potestas gubernationis est apud populũ, & non apud aliquẽ vnũ, qui toti populo præsideat. Pro quo sciendũ, quod potestas regẽdi & gubernãdi dicitur dupliciter. Vna. s. quæ dicitur ptãs publicæ administrationis, de qua dicitur. Grãdis authoritatis es, & bene regis regnum Israel. Talis aũt potestas regẽdi nõ est data cuilibet indifferẽter, nec cuilibet conuenit, sed his tãtũ, qui in cõitate publicã habent administratiõnẽ regiminis secundũ diuersas species politiæ siue principatus. Sanè sine huius ordinis differentia nulla vniuersitas subsistere posset: vt dicit Bonifacius in ca. ad hoc. distinctio. 89. Ecclesia autem cùm credatur à Christo in optima dispositione regiminis & principatus constituta, incunctanter creditur regimen ecclesiæ ab ipso Christo monarchicum siue regale cõstitutum esse: ita quòd potestas suprema regiminis totius communitatis ecclesiæ in vno tantùm, & non in pluribus, aut in ipsa vniuersitate locata sit, sicut superiùs multipliciter ostendimus. Et ita loquendo hoc modo de potestate regiminis, falsa est pars illa suppositionis aduersariorũ. Alio modo dicitur potestas regendi se & gubernandi facultas, quã vnusquisque ratione vtens, potest virtuosè regere se in operationibus suis. De qua potestate dicit Prosper. Non caret regia potestate, qui corpori suo nouit rationabiliter imperare. & Gregorius in moralibus ait. Reges sunt, qui sibimetipsis præsident. Reges sunt, qui semetipsos regere sciunt: qui dum desideriorũ motus in se temperant, super subiectas cogitationes lege virtutis regnant. & Seneca. Vis regnum? do tibi magnum, rege teipsum. Huius regiminis facultas, siue potestas communis est omnibus rationabilibus creaturis, & de tali veritatem habet suppositio aduersariorum: cùm ecclesia sit collectio, siue conuocatio rationabilium creaturarum fidelium. Sed ex tali

De tertia parte. 3

3. Reg. 21.

ex tali potestate regiminis nihil est ad propositum aduersariorum. ¶Quarta pars suppositionis aduersariorum est, quòd ecclesia habeat intrinsecam virtutē siue potestatem aduersantibus ad sui destructionem resistendi. Pars ista sicut superior potest habere duplicem intellectum. Quoniam vel loquitur

De quarta parte.

4 de potestate resistendi per viam gladij spiritualis iurisdictionis, aduersantes compescendo, & puniendo: tunc dicimus, quòd ecclesia bene habet hanc potestatem, sed in prælatis

Matth. 18.

suis, quibus dictum est: Quæcunque alligaueritis, & cætera. maximè hanc habet in prælato prælatorum, cuiusmodi est Romanus Pōtifex, in cuius sede, vt habetur in capit. nolite errare. distinct. 11. Deus totius ecclesiæ posuit principatum. In cuius signum Petrus ad defensionem domini succensus, resistere volens turbæ venięti ad capiendum Christum, gladio percussit vnum de seruis principis sacerdotum. Super quo verbo dicit Gregor. & habetur in ca. si Petrus. 24. q. 1. Tollit Petrus aurem: quare Petrus? quia ipse est qui claues accepit regni cælorum. Ille enim condemnat qui & absoluit: quoniam ligandi & absoluendi idem est adeptus potestatem. Resistere autem hoc modo, scilicet gladio spiritualis potestatis, non est cuiuslibet, cùm gladius spiritualis potestatis non sit datus cuilibet, nec etiam ipsi communitati ecclesiæ simul in omnibus membris, sicut superiùs apertissimè demonstratum est. Vnde ad hunc sensum, videlicet, quòd ipsi corpori ecclesiæ simul in omnibus membris suis data esset huiusmodi potestas, sicut vidētur aduersarij prætendere, falsa est pars illa præfatæ suppositionis. Si verò potestas resistendi aduersantibus dicatur facultas quocunque modo contradicendi & resistendi aduersantibus & conantibus ad destructionē sui, suppositio aduersariorum vera est, sed non facit ad propositum: cùm talis facultas omnibus hominibus nō modò fidelibus, sed infidelibus communis sit. naturale enim est vnicuique, vt suprà diximus, quòd conseruet se in esse quantum potest. Hinc etiam secundùm iura. Vim vi repellere licet: cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ.

De quinta parte.

¶Quinta pars suppositionis aduersariorum est: circa quid sit illa intrinseca data virtus, si

5 ue potestas data ecclesiæ, qua in esse suo se cōseruare posset ac tueri. Dicunt enim, quòd communis sententia doctorum sit, quòd talis potestas sit potestas clauium, videlicet sciētia discernendi, & potentia iudicandi. Quòd autem ista pars non modò sit falsa, sed stulta, multipliciter ostenditur. Tum primò: quia præfata potestas se conseruandi in esse suo, vt ex aduersariorum dictis colligitur, semper infuit, & inest, & inerit ecclesiæ, cùm dicat, quòd sit virtus eius intrinseca: potestas autē clauium non semper fuit in ecclesia. Patet: quā nō tempore legis naturæ, quo tamen tempore ecclesia erat, quæ ab Abel incœpisse dicitur. vt enim dicit beatus Augu. quandiu sancti fuerunt in terra, ecclesia fuit. sicut pleniùs in primo libro disputauimus. Non fuit etiam potestas clauium tempore legis, vt patet: quoniam cùm ante passionem Christi nō esset apertum regnum cælorum, ad quod aperiendum ordinantur claues, sacerdotes illius temporis non dicuntur habuisse claues huius scilicet regni cælorum, sed claues tantùm templi materialis: & tamen pro illo tempore dictum est de ecclesia, quòd est terribilis vt castrorum acies ordinata. Secundò quòd potestas conseruandi se in esse inest cuilibet creaturæ rationali, vt dicit aduersarius: sed huiusmodi potestas non potest dici potestas clauium, ergo nec illa quæ toti communitati ecclesiæ dicitur inesse. Consequentia patet: quia virtus partis & virtus totius videntur esse eiusdem rationis. sicut Aristo. primo physic. de gleba terræ & de tota terra arguit. Tertiò: angeli, vt dictū est, ptātem ministerialē habēt custodiē di ecclesiā, & tñ potestas illa non est ptās clauium. Quartò potestas se conseruandi in esse ad bonam intelligentiam capta, vt superiùs patuit, est pluribus cōmunis in ecclesia, quàm potestas clauium, vt per se patet, ergo non sunt idē. Quòd verò dicitur ex aduerso quòd est sententia omnium doctorum, quòd talis potestas esset potestas clauium, manifestè patet esse falsum.

Cantic. 6.

¶In quo videndū est de veritate septimę suppositionis aduersariorum: & valitudine eorum quæ inde cōcludebant. Capit. LXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Potestas & dignitas quomodo maneat in ecclesia mortuo Papa, ostenditur.*

Ltimò iam de septima suppositione aduersariorū, in qua aduersarij dicunt, quǫd plenitudo potestatis semper debeat manere in ecclesia.

De septima suppositiōe posita c. 70 1

clesia. videndum est, quid veritatis habeat. Pro quo dicimus, quòd plenitudo potestatis semper manet aliquo modo in ecclesi etiā Papa mortuo, sed non ad mētem aduersariorum. Pro quo notandum, quòd de potestate ecclesiastica loqui possumus dupliciter. Vno modo quātum ad ipsam potestatem, siue authoritatem. Alio modo quantum ad actualē administrationē plenitudinis eiusdem potestatis. Loquēdo primo modo dicimus, quòd potestas & dignitas ipsius principatus ecclesiæ semper manet in ecclesia, etiā Papa mortuo, & hoc multipliciter. ¶ Primò quidem in principali, videlicet in Christo sacerdote summo, & capite principali ecclesiæ. est enim Christus caput super omnem ecclesiam, quæ est corpus eius, & plenitudo eius: qui omnia in omnibus adimplet. ad Ephes. 1. vbi dicit gl. Ideo dicitur esse omnia in omnibus: quia omnia ab ipso sunt in eis, cuius virtute sunt quod sunt: licèt enim deficiat vicarius, nō deficit principalis. de cuius potestate dicitur Danie. 7. Potestas eius potestas æterna, quæ nō auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur. ¶ Secundò dicitur potestas Papalis etiam Papa mortuo manere in ordinatione diuina, sicut dicimus quòd dignitas episcopalis manet in aliqua ecclesia, etiam episcopo mortuo, quandiu inuariata manet dispositio Apostolicæ sedis, quæ instituit, quòd in tali ecclesia dignitas episcopalis esse deberet. Sed si Apostolica sedes reuocaret dispositionem illam, iam dignitas episcopalis non diceretur ampliùs esse in præfata ecclesia: sicut patet de ciuitate, quæ priuata est dignitate episcopali. vt in capitulo. itanos. vigesimaquinta quæstione secunda. Exemplum etiam de priuilegio reali, quod in hoc dicitur distinguià personali, quòd non extinguitur cum persona. vt habetur in. l. sicut. ff. quod cuiusq; vniuersitat. & in. l. proponebatur. ff. de iudic. Est autem institutum à Deo, vt quandiu ecclesia catholica in hac peregrinatione durauerit, in ea sit vna suprema potestas regitiua cum ea plenitudine, quæ sufficere valeat ad regimen totius vniuersalis ecclesiæ: vt superiùs circa principium huius secundi libri ostēsum est. Et ideo quantumcunq; fiat variatio in personis præsidentium summorum pontificum per mortem naturalem, siue ciuilem, semper summi Pontificatus potestas manet in ecclesia. ¶ Tertiò dicitur eadē potestas etiā mortuo Papa manere in sede apostolica, quę nunquam moritur. extra de rescript. capit. si gratiosè. lib. 6. vbi dicit glo. & concordat Archidiaconus. & Iohan. monachi. quòd licèt habens Papatum vel dignitatem fit corruptibilis, Papatus tamen, & imperiū, & dignitas semper sunt. vt in authent. quomodo oportet episcopos. §. licentiam. colla. 2. & ideo corrupto subiecto hæc non dicuntur non existere, sed vacare: hoc est administratore iuris, vel facti carere. vt de concess. præbend. cum nostris. Vnde beatus Leo Papa in sermone secundo consecrationis suæ dicit: quòd in sede Petri viuit potestas & excellit authoritas. ¶ Quartò dicitur papalis potestas manere etiam Papa mortuo in ecclesia in potentia, siue habitualiter, ad istum sensum: quia in ecclesia semper manet potestas ad eligendum personam, quæ succedat in tali dignitate. Alio modo possumus loqui de hac suprema potestate quo ad actualem eius administrationem. Et tunc videtur dicendum iuxta doctores notabiles tam canonistas quàm theologos: quòd quo ad plenam administrationē plenitudinis potestatis Papa mortuo nō manet in ecclesia. vnde dicitur tūc sedes vacare, id est carere administratore, sicut dictum est ex præfato cap. si gratiosè. nec propter hoc quod nullus succedit Papæ in plenitudine administrationis potestatis suæ sequitur quod aduersarij dicunt, quòd non esset sufficienter prouisum ecclesiæ: quoniam nullum detrimentum patitur ecclesia, si per paucos dies vacet administratio plenitudinis illius potestatis, maximè cùm tam per officiales curiæ Romanæ, quàm per sacrum reuerendissimorum cardinalium collegium, quàm etiam per cæteros orbis prælatos, quos Apostolica sedes in partem sollicitudinis suæ vocauit, sufficienter in necessarijs prouideri possit ecclesiæ. ¶ Id autem quod in confirmationem aduersarij inducunt de potestate ciuitatis, aut communitatis terrenæ, nō videtur facere ad propositum propter duo. Primò: quia potestas illa regiminis, de qua philosophus loquitur in politi. est potestas, quæ ex donatione populi ortū habet. Potestas verò Papalis nō est ab ecclesia, siue populo Christiano, sed à Deo solo, vt suprà declarauimus. Secundò: quia communitas ciuitatis aut vrbis est capax potestatis & regiminis ciuilis, siue terreni. Communitas autem ecclesiæ, siue vniuersitas tota fidelium non videtur esse simul in omnibus eius mēbris capax ptātis ecclesiasticę, sicut superiùs demonstrauimus: & ideo non est similitudo in hoc de potestate terrena, & de spirituali. Et ita patet, ꝙ dicta aduersariorū nullam necessitatē habent, imò videntur

Ad confirmatiōes.

tur in multis magis somnia (salua pace) quàm aliquid realitatis habentia.

¶Quòd Romanus Pontifi. iurisdictionis authoritate ac potestate superior ac maior existat tota vniuersali ecclesia. Capit. LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Papa quòd Iurisdictionis authoritate sit superior tota uniuersali ecclesia, ostenditur.*

CONsideratis bene his, quæ in superioribus amplissimè dicta sunt, luce aperta quisq; potest cognoscere, quòd Romanus Pôtifex superior ac maior iurisdictionis authoritate sit tota ipsa residua vniuersali ecclesia. Quam conclusionem de superioribus aliqua cômemorando, sic probamus.
1 ¶Primò, omnis pastor regiminis authoritate ac potestate iurisdictionis superior est grege, cuius est pastor: sed Romanus Pontifex est pastor ecclesiæ vniuersalis, ergo ipse est authoritate ac potestate iurisdictionis superior vniuersali ecclesia. Consequentia est bona. Maior etiam patet ex superioribus. dictum est enim à Christo Petro, & in Petro Romano Ponti. Pasce oues meas. (Iohan. ulti.) in quibus verbis & beatus Petrus pastor vniuersalis ecclesiæ fuit constitutus, & in eo quilibet eius in Apostolica sede legitimus successor. In cuius côfirmationem ecclesia pro Romano Ponti. orans, ita inquit. Deus omnium fidelium pastor & rector, famulum tuum. N. quem pastorem ecclesiæ tuæ præesse voluisti. &c. Et in oratione consecrationis Romani Pôtificis dicitur. Tribues ei domine cathedram pontificalem ad regendam ecclesiam tuam, & plebem tuæ sortis vltra mundi limites vniuersam. ¶Secundò sic. Romanus Pontifex est caput vniuersalis ecclesiæ. ergo superior est vniuersali ecclesia. Consequentia est bona: quoniã caput supereminet toti corpori & authoritate regiminis, & amplitudinê virtutis. Antecedens autem ostensum est authoritate multorum sanctorû patrum suprà à capit. 19. vsque ad cap. 24. Patet etiam ex illo, quod sanctus Marcellus Papa & martyr in capitul. rogamus. 24. quæstio. 1. scribens vniuersis episcopis per Antiochiam constitutis ait. Rogamus vos fratres dilectissimi, vt nô aliud doceatis, nec sentiatis, quàm quod à beato Petro, & reliquis Apostolis, & patribus accepistis. ipse enim est caput totius ecclesiæ, cui ait dominus. &c. Tu es Petrus. &c. Idem testatur beatus Calixtus Papa & martyr in capit. non decet. distinct. 12. Idem beatus Anacletus Papa & martyr in capitul. sacrosancta. distinctio. 22. ¶Tertiò sic. Romanus Pontifex est prælatus prælationem habens in totã ecclesiam, ergo superior est atq; maior authoritate tota ecclesia. Consequentia est bona. Antecedens patet, cùm prælatus sit, ac rector eiusdem. Vnde in Chalcedonẽs. concilio legitur, quòd tota synodus acclamauit Leoni Papæ. Leo sanctissimus Apostolicus & œcumenicus, id est vniuersalis patriarcha, per multos annos viuat. Et Chrys. super Matth. inquit. Filius quod patris est & ipsius filij potestatem Petro vniuersaliter concessit vbique terrarum, & homini mortali omniû quæ in cœlo sunt dedit authoritatem, dando ei claues ad hoc, vt ecclesiam vbiq; amplificet. Item idem super actibus Apostolorum. Petrus à filio super omnes qui filij sunt potestatem accepit: non vt Moyses in gente vna, sed in vniuerso orbe. hæc ille. ¶Quartò confirmando sic. Romanus Pôtifex est princeps vniuersalis ecclesiæ, ergo habet primatum vniuersalis ecclesiæ, & per côsequens maior est authoritate illa. Consequentia est bona. Antecedens patet ex illo primò, quòd Christus legitur in ecclesia Petro dixisse: & super plebem meam principem te constitui. plebs aût Christi vniuersalis ecclesia est. Vnde veraciter Romanus Pôtifex est seruus ille, de quo dicitur. Fidelis seruus, quem constituit dominus super familiam suam. (Luce. 22.) glo. id est ecclesiã. Vnde Leo Papa in. 3. sermone consecrationis suæ ita dicit. Cùm itaque dilectissimi tantum nobis videamus præsidium diuinitus institutû, rationabiliter, & iustè in ducis nostri, scilicet Petri meritis dignitate lætamur, gratias agentes Deo redemptori nostro, qui tantam potentiam dedit ei, quem totius ecclesię principem fecit: vt si quid etiam nostris temporibus rectè per nos agitur, recteq; disponitur, illius sit gubernaculis deputãdum, cui dictum est: Côfirma fratres tuos. &c. & Bernardus in epistola quadam ad Eugenium Papã, quæ est. 31. ita inquit. Locus in quo stas, terra sancta est. Locus Petri principis Apostolorum, vbi steterunt pedes eius, quem constituet Deus dominum domus suæ & principê possessionis suæ. hæc ille. Conuenit etiã huic loco, quòd Moyses ante mortem suam orãs dominû

dñm,vt populo, in quo tũc ecclesia Dei erat, dicebat. Prouideat dominus Deus spirituum omnis carnis hominem,qui sit super multitudinem hanc. Princeps ergo ecclesiæ super totam ecclesiam primatum & authoritatem habet. Hoc autem in tam immobili veritate stabilitum esse videtur, vt contrariũ dicere erroneum esse censeatur. Vnde sanctus Thom. in tractatu contra errores Græcorum. cap. 63. ita inquit ad propositum. Similis est error dicentium Christi vicarium Romanæ ecclesiæ Pontificem non habere vniuersalis ecclesiæ primatum, errori dicentium spiritum sanctũ à filio nõ procedere. Ipse enim Christus Dei filius ecclesiam suam consecrat, & sibi consignat spiritu sancto quasi suo charactere & sigillo. Et similiter Christi vicarius suo primatu & prouidentia vniuersalem ecclesiam tanquam fidelis minister Christo subiectam seruat. hæc ille. ¶Quintò sic. Romanus Põtifex habet supremam potestatem in ecclesia, ergo ipse est superior omni alio prælato, & tota ipsa vniuersali ecclesia. Consequentia est bona: cùm potestas suprema nõ posset esse nisi vna, & non nisi in vno. Antecedẽs est articulus diffinitus in concilio Constantien. per dominum Papam Martinum. Vnde Papa Nicolaus in epistola ad patriarcham & clerum Constantinopolitanum ita scribit. Iudicate cui potiùs resistẽdum sit, an potestati, quam in Petro Deus omnipotens ordinauit, quãq; super cunctam ecclesiam extulerit, an ordinationi Gregorij Syracusani, cui millies vę dicẽdum est homini, per quem in ecclesia Christi tot scandala venerunt. hæc ille. Item habetur in cap. nolite errare. dist. 11. quòd in Apostolica sede totius ecclesiæ dominus posuit principatum. ¶Sextò sic. Solus Romanus Pontifex habet in ecclesia plenitudinem potestatis, ergo ipse omnibus alijs de ecclesia est superior potestate. Consequentia est bona, & antecedens superiùs est demonstratum in capit. 70. habetur etiam in cap. decreto. & in ca. qui se scit. 2. quęst. 6. ¶Septimò sic. Romanus Pontifex est generalis Christi vicarius in tota vniuersali ecclesia, ergo maior & superior est authoritate vniuersa ecclesia. Consequentia est bona: quoniam cùm idẽ tribunal censeatur Christi & Papæ in terris (secundũ illud Matth. 16. Quodcunque ligaueris super terram. &c. super quod dicit Origen. Vide quantam potestatem habet Petra super quam fundatur ecclesia, vt etiam iudicia maneant firma, quasi Deo iudicante per eam) sequitur, ꝙ Christus superior est tota ecclesia authoritate iurisdictionis: ita videtur etiã eius vicarius generalis.

Num. 27.

¶In quo ꝑ aduersarios objicitur cõtra prædicta. Cap. LXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Papa quòd iurisdictionis authoritate non sit superior tota uniuersali ecclesia undecim argumentis ab aduersarijs obijcitur.*

Duersus præfatam cõclusionem objiciũt aduersarij multipliciter. ¶Primò sic. Ecclesia dicitur esse corpus quoddam, & singuli fideles membra illius. Vnde Apostolus ad Roma. 12. Multi vnum corpus sumus, singuli autem alter alterius membra. Tunc sic. Papa est membrum ecclesiæ, non totum corpus: ergo sequitur, quòd vniuersalis ecclesia, quæ ipsum corpus ecclesiæ est, sit amplioris virtutis & potestatis, quàm ipse Papa. Consequẽtia patet: quoniam membrum cùm dicat partialitatẽ, minoris est virtutis & perfectionis ipso toto corpore. ¶Secundò sic. Cõmunis animi cõceptio est, ꝙ totum est maius sua parte: sed ecclesia dicit quoddam totum, Papa autem non est tota ecclesia, sed pars eius, ergo sequitur, ꝙ ecclesia sit maior & superior authoritate & potestate ipso Papa. ¶Et confirmatur per illud Hiero. in ca. legimus. d. 93. Si authoritas quæritur: orbis maior est vrbe, vbi gl. colligit argumentũ, ꝙ statutũ concilij præiudicat statuto Papæ si cõtradicant. Hãc antẽ rationem de toto & parte dicit quidam aduersariorũ in Basilea in quodã tractatu suo tantæ esse efficaciæ, vt ab aliqbus doctoribus inferatur, ꝙ cũ Christus sit pars corporis, cuius est caput, ꝙ tota ecclesia est nobilior Christo, in quantũ est homo, & in quantũ ipse etiã in mẽbris corporis ecclesiæ cõprehẽditur. secundũ illud Apostoli primæ Cor. 12. Vos estis corpus Chri, & membra de mẽbro. gl. dependentia de mẽbro. i. Christo capite & cum mẽbro nostro. Dicit cõsequẽter præfatus aduersarius, ꝙ ratio dictorũ præfatorũ doctorũ põt assignari: quia cũ ecclesia includat assistẽtiam Dei, iuxta illud: Vbi duo vel tres cõgregati fuerint in nomine meo, ibi ego sum in medio eorũ. nec est possibile intelligi ecclesiam sine hac assistẽtia & affluentia gratiarũ intranea. Manifestũ est, ꝙ quicqd circa Deũ excogi-

Argum. primum de quo capitu. præsenti. 5

Secũdum de quo cap. 82

Cõfirmatio

excogitari pōt, non posse ecclesiæ comparari
in excellentia & dignitate. hæc aduersarius.
Tertium de ¶Tertiò sic. Papa est propter ecclesiam sicut
quo cap.83 pastor propter gregem. Secundū illud primę
Corin.10. Potestatem nobis dedit Deus in æ
dificationem, nō in destructionē, & non ecō
uerso. ergo. &c. Consequētia patet: quia sem-
per deterius est gratia melioris, secundū phi-
Quartū de losophum in polit. ¶Quartò. Vbi videtur es-
quo cap.84 se maior sapientia & charitas, ibi videtur esse
superioritas: sed in ecclesia est maior sapien-
tia & charitas, quàm in aliqua alia creatura, si
ue Papa sit, siue quæcunq; alia persona, ergo
Quintū de ecclesia est superior Papa. ¶Quintò arguitur
quo cap.85 sic. Ecclesia vniuersalis dicitur mater omniū
fidelium. vnde Ecclesiasti.24. dicitur. Mater
pulchrę dilectionis. Et ad Galat.4. Illa autem
quæ sursum est Hierusalē, libera est, quæ ma-
ter est nostra. glos.i. credentium. Et Prouerb.
primo dicitur. Ne dimittas legem matris tuę.
glo.i. ecclesiæ. Papa verò filius ecclesiæ dici-
tur. ergo ecclesia vniuersalis excellentia di-
gnitatis & potestatis maior atq; superior est
Papa filio suo. Consequentia videtur bona.
Nec potest dici, quòd Papa sit pater ecclesię:
cùm nullus sit pater suæ matris. vnde etiā sal
uator. Matth.23. dicit, quòd vnus est pater, vi
delicet qui in cælis est: sic autem in terris vna
Sextum de est ecclesia omnium fidelium mater. ¶Sextò
quo cap.86 sic. Ecclesia vniuersalis dicitur domina, secun
dùm illud Threnorū primo. Domina gētiū.
Tunc arguitur sic: maior est potestas in do-
mino quàm in seruo: sed ecclesia est domina,
vt dictū est, Papa verò & alij prælati nō sunt
domini, sed vt confitetur Apostolus primæ
Corinth. 4. Ministri & dispensatores myste-
riorum Dei. Vnde Christus cū de paruipen-
dēda maioritate doctrinam Apostolis daret,
dixit: quicūq; voluerit inter vos maior fieri,
sit vester minister. videtur ergo, quòd Papa
nō dominus, sed inter ministros summus mi-
nister dicendus sit. Vnde & Bernardus lib. de
consideratione dicit in fine quarti lib. Consi
deres autem super omnia sanctam Romanā
ecclesiam, cui Deo authore præes, matrem es
se, nōn dominam: te nō dominū episcoporū,
Septimū de sed vnum ex eis. ¶Septimò aduersarij arguūt
quo cap.87 sic. Papa non est dominus rerum ecclesię, sed
hoc dominium videtur esse apud ecclesiam:
Papa enim solùm est dispensator. ergo idem
Octauum d quod prius. ¶Octauò sic. Ecclesia dicitur es-
quo.ca.88. se regina, secundū illud psal.44. Astitit regina
à dextris tuis in vestitu deaurato circūdata va
rietate. Tūc arguitur sic. potestas est in eccle-
sia sicut in regina: in Papa autem nō sicut in

rege: quia regimen Papę respectu ecclesię nō
videtur regale, sed politicū, dicente domino
Apostolis de primatu cōtendentibus Matth.
20. Scitis quia principes gētium dominātur
eorum: & qui maiores sunt, potestatem exer-
cent in eos: non erit ita inter vos: sed quicūq;
voluerit inter vos maior fieri, sit vester mini-
ster. Item Chrs fugit, ne facerēt eū regē. ¶No *Nonum de*
nò sic. Eadem ecclesia Dei vniuersalis dicitur *quo ca. 89.*
spōsa Christi, vt patet in pluribus locis in lib.
Canti. & Apocalyp.21. dicitur: Vidi ciuitatē
sanctam Hierusalem nouam descendentē de
cælo tanquā sponsam ornatam viro suo. Pa-
pa verò non est sponsus, sed paranymphus
sponsæ, vt beatus Bernardus libro de conside
ratione ad Eugenium dicit. Tūc arguitur sic.
Maior est authoritas in sponsa, quàm in pa-
ranympho sponsæ, vt patet, sed vniuersalis
ecclesia, vt iam ostensum est, est sponsa Chri
sti, Papa vero paranymphus. ergo ecclesia po
testate & authoritate est maior & superior
Papa. ¶Decimò sic. Ecclesia non potest erra *Decimū de*
re, & ita est indeuiabilis à rectitudine fidei, Pa *quo ca. 90.*
pa potest errare: vt in capitulo. si Papa. distin
ctio.40. ergo videtur quod ecclesia sit supe-
rior potestate ipso Papa. ¶Vndecimò argui *Vndecimū*
tur sic. Illius potestas est maior, ad quam vlti *de quo. cap.*
matè remittitur quilibet fidelis sicut quasi ad *91.*
vltimum tribunal: sed hæc est potestas eccle-
siæ, & non alicuius personæ cuiuscunque di-
gnitatis sit etiam Papalis, ergo Papa non est
maior potestate ipsa ecclesia, sed econuerso.
Consequentia est bona. Maior patet. Minor
probatur ex illo Matth.18. vbi Christus inqt
Petro. Si peccauerit in te frater tuus. &c. dic
ecclesiæ, hoc autem non potest intelligi de
Papa siue de prælato. Tum quia Petro hoc di *Probatio*
ctum sit, qui prælatus futurus erat ecclesiæ, & *prima.*
ad se nullus remitti dicatur. Item, quia nomē *Secunda.*
ecclesiæ. est collectiuum, & per consequens
per ly ecclesiæ, non persona prælati, sed con-
gregatio ipsa fidelium accipienda est. Tum *Tertia.*
tertiò: quia glo. ibi inquit: dic ecclesię.i. toti ec
clesiæ. Et ita patet, quòd per ecclesiam ipsa v
niuersitas fidelium veniat intelligenda.

¶In quo respōdetur ad obiectionem primam. Cap. LXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectio prima aduersariorum, dicentium Papam iurisdictionis authoritate non esse superiorem tota uniuersali ecclesia, eo quòd papa sit membrum ecclesiæ, ut illi aiunt, diluitur.*

Dat-

Aturi respõsa ad obiecta pręcedentis cap. obseruabimus hunc ordinem pro pleniori illustratione veritatis: quia istæ rationes sunt potiores aduersariorum, respondebimus singulis obiectionibus per se per capitula distincta. ¶ Ad primam ergo obiectionem cùm dicitur ꝙ Papa sit membrum ecclesiæ. &c. respondetur dupliciter. Primò concedendo antecedens, & negando consequentiam. loquẽdo de maioritate potestatis iurisdictionis, de qua in præsentiarum loquimur. Quod pro tanto dicimus: quia non dubitamus hic, an ecclesia sit maior simpliciter Papa, puta perfectione gratię, & amplitudine virtutum: quoniã etiã vna vetula põt esse hoc modo ꝑfectior ac maior ipso Papa. Sed dicimus, ꝙ in potestate iurisdictionis, in qua vnus peccator potest esse maior multis iustis, Papa sit maior toto residuo corpore ecclesiæ. Et ad ꝓbationẽ cũ dicitur ꝙ mẽbrũ cũ dicat partialitatẽ minoris sit virtutis & ꝑfectionis toto residuo corpore. Respondemus, ꝙ hęc probatio nõ probat cõsequẽtiã. Et ratio est: quoniam licèt mẽbra corporis partialiter se habent in participãdo virtutes toti⁹ corporis: qa nõ qđlibet membrum omnia potest habere, sed singula singulis sunt distributa, dicente Apostolo. In vno corpore multa membra habemus: omnia autem membra nõ eundem actum habent. & per consequens nullum membrum potest simpliciter præferri toti corpori: nihilominus in virtute, aut gratia, quam vnum membrum recipit, potest ita excellere omnia alia membra, vt licèt nõ simpliciter possit dici maius toto residuo corpore, possit tamẽ in tali gratia dici maius. Quod faciliter patet ex verbis Apostoli vbi suprà. ait enim. Sin-guli autem alter alterius membra: habentes donationes secundùm gratiam quę data est nobis differentes, siue prophetiam secundùm rationem fidei, siue ministerium. glos. ecclesiasticũ in ministrãdo. siue qui docet in doctrina. &c. non est dubium, quòd cùm hoc quòd membra singula corporis ecclesiæ vt ait Apostolus partialiter & non vniuersaliter percipiãt donationes factas toti corpori ecclesiæ, stat bene, quòd aliquod mẽbrum ecclesiæ in donatione sibi facta excedat omnia alia mẽbra ecclesiæ. Sicut quòd in gratia prophetiæ vn⁹ sit excellẽtior propheta omnibus alijs, vnus doctor maior omnibus alijs, siue toto residuo corpore. Non ergo valet ista consequentia: Papa est membrum ecclesiæ, ergo sequitur quòd potestate iurisdictionis non possit esse maior toto residuo corpore ecclesiæ. Quod etiam exemplariter ostendimus in multis. Primò in capite corporis naturalis, quod caput & si membrum sit corporis, nihilominus præstantius & maius virtute sensitiua est toto residuo corpore: cùm in eo solo sit plenitudo sensuum: in alijs autem sit solus sensus tactus. vnde Ambros. lib. 6. in hexameron. cap. 49. inquit. Caput supra reliquos artus nostri corporis cernimus eminere, præstantissimũ quę esse omnium: & ex illo omnibus mẽbris vigorem prudentiamq; deferri. Secundò hoc patet in quolibet principe respectu multitudinis cui præsidet: non est dubium, quin princeps sit membrum vniuersitatis reipu. quam Polyceratus instar corporis dicit esse formatam, & tamen licèt non possideat omnes virtutes & gratias quę possidentur ab omnibus alijs illius vniuersitatis, sed partialiter fortè aliquas earum, nihilominus potestate iurisdictionis superior vniuersis alijs, siue tota illa vniuersitate est. Tertiò insufficientia præfatæ consequentiæ ostenditur in domino nostro Iesu Christo, qui cum hoc quòd sit caput super omnem ecclesiam, vt inquit Apostolus ad Ephes. 1. & dicatur etiam membrum ecclesię ab eodem, qui de eo loquens ait. Vos estis corpus & membra de membro. gl. dependentia de membro. i. Christo capite, & cum membro nostro. & nihilominus nõ modò falsum, sed hæreticum esset dicere Christum minorẽ esse perfectione, aut gratia, aut potestate ipsa ecclesia, cùm ab ipso dependeat totum bonũ ecclesiæ. De plenitudine enim eius accepim⁹ omnes. Est tamen hìc notandum, sicut suprà tetigimus. lib. 1. cap. 47. vbi notauimus qualiter esse membrum ecclesię conueniret Christo, & qualiter non: quòd membrum importat duo. s. partialitatẽ virtutis respectu totius corporis, & distinctionem respectu aliorum membrorum: quæ duo explicantur cùm ait Apostolus vbi suprà: quòd omnia membra non eundem actum habent. Christus antem, vt dicit sanctus Tho. non dicitur membrum ecclesiæ, vt membrum importat partialitatẽ: quoniam in Christo bonum spirituale non est particularizatum, sed totaliter integrum: vnde ipse est totum bonum ecclesiæ, nec est aliquid maius cum alijs, quàm ipse solus, sed dicitur membrũ, prout dicit, siue importat distinctionẽ ab alijs: distinguitur autẽ ab alijs membris & perfectione & officio. Perfectiõe quidem: quia, vt inquit S. Tho. in quæstione de veritate. in ipso est vniuersaliter gratia,

Ad primũ argument. cap. 81.

Roma. 12.

1. Cor. 12.

Iohan. 1.

non autem in aliquo aliorum membrorum. Officio verò: quia vt idem sanctus Tho. dicit in.4.dist.49. influit alijs vitam. Simili autem modo videtur dicendum de Romano Pontifice in duobus. Primò, quia licèt Papa sit mēbrum ecclesię vt etiam partialitatē importat: quoniam virtus eius siue bonum spirituale non est vniuersaliter integrum sicut est bonum totius corporis ecclesiæ, sed est particularizatum, & ideo non potest dici maior perfectione simpliciter toto corpore ecclesiæ: nihilominus in donatione sibi specialiter præ alijs facta hui⁹ particularis gratiæ gratis datę videlicet potestatis iurisdictionis, ipse est maior toto residuo corpore ecclesiæ, cùm ipse solus sit vocatus in plenitudinem potestatis. Quemadmodum si alicui præ omnibus alijs membris ecclesiæ donaretur gratia curationis infirmitatum, talis etiam veraciter posset dici maior in hac particulari gratia potestatis curandi omnibus alijs fidelibus, siue coniunctis siue dispersis. Secundò posset dici, quòd Papa quo ad potestatem iurisdictionis non est membrum ecclesiæ, vt importat partialitatem, cùm potestas in eo non sit particularizata, sed sit plena & integra: sed dicatur membrū, prout dicit distinctionē. Distinguit enī ab alijs membris ecclesiæ in duobus, scilicet perfectione potestatis, & in officio. Perfectione quidem: quia in eo est plenitudo potestatis, vt sancti clamant, non autem in aliquo aliorum membrorum ecclesię: neque in omnibus membris alijs ab eo etiam simul sumptis. Officio verò distinguitur, in quantum ipse influit in totum corpus ecclesiæ potestatem iurisdictionis in eos, qui participes eius esse possunt: prout suprà in cap.54. multis sanctorū testimonijs & rationibus ostendimus, & maximè habetur in cap. ita dominus. distin.19.

¶ In quo respondetur ad secundam obiectionem. Capitul. LXXXIII.

Obiectio secunda aduersariorum contra Papæ superioritatem, refellitur.

Respōd. ad secundū argu. cap. 81.

AD secūdam rationem aduersariorum, quæ apud eos Achilles reputatur, respondetur dupliciter. Primò negando assumptum. si capiatur vniuersaliter, videlicet, quòd communis animi conceptio sit, quòd totum sit maius sua parte. Dicimus enim quòd hoc verum est de toto integrali, non autem de toto potentiali. Vnde magister sententiarum in libr.1.distinct.3. comparando partes imaginis adinuicem, & vnam ad omnes alias, dicit sic. Æqualia sunt nō solùm singula singulis, sed etiam singula omnibus. Contra quod sanctus Thom. in fine præfatæ tertiæ distinctionis ibi arguens: ad probandum quòd vna potentia animæ non sit æqualis omnibus alijs, vtitur hoc argumento. Omne totum est maius sua parte. Ad hoc ipse respondens dicit sic: quòd hoc verum est de totalitate quātitatis dimēsiuæ, vel numeralis, quæ eiusdem rationis sunt, & non de totalitate quantitatis virtualis. Potest enim contingere, quòd vna virtus potest in tot obiecta, quot aliæ plures. Et simili modo ad idem argumentum respōdit dominus Petrus de Tarantasia, qui fuit Innocen. quintus, vbi suprà ita dicens, quòd id quod dicitur, quòd omne totū est maius sua parte. verum est de toto integrali, non autem de toto potentiali. Et ita secundùm hæc concedēdo de toto integrali, quòd omne totum sit maius sua parte, argumentum aduersariorum nihil facit ad propositum: quoniam nos non loquimur de maioritate quantitatis dimensiuæ, vel numeralis, secundùm quam nō est dubiū, ꝙ quælibet congregatio maior sit suo prælato, aut rectore: sed loquimur de maioritate quantitatis virtualis, siue potentialis, secundùm quam stat, ꝙ vna virtus potestatiua sit maior omnibus alijs inferioribus, quę in partem tantùm vocatæ sunt sollicitudinis. Vnde si ratio illa aduersariorum valida esset, pari modo militaret contra Christum, sicut contra Papam, sic arguendo, sicut aduersarij arguunt. Communis animi conceptio est, ꝙ totum maius sit sua parte. sed Christus est pars ecclesię. ergo ecclesia est maior Christo. Quòd verò Christus dicatur pars ecclesiæ patet. Tum ex illo, quod suprà induximus in præcedenti capitu. Apostoli.1.ad Corint.12. vbi dicitur membrum corporis Christi, quod est ecclesia. Tum ex eo, quod ait Bernardus in sermone quodam corporis Christi, qui sic ait. Est enim corpus Christi vniuersa ecclesia caput scilicet cum membris. Inueniuntur autem in isto corpore quasi tres partes, ex quibus totum corpus cōstat. vna pars est ipsum caput. caput enim caput est, & pars corporis. & cætera. Et tamen his non obstantibus conclusio est falsa & hæretica, scilicet ꝙ ecclesia sit maior Christo. Vnde quod quidam aduersariorum in suo quodam tractatu dicit, vt in argumē

argumento tetigimus, quòd ecclesia sit maior siue nobilior Christo in quantũ ipse comprehenditur in membris ecclesiæ, erroneum est, & hæreticum, cùm manifestè sit contra scripturam sanctam. Dicitur enim ad Ephe. primo. quòd Deus omnia subiecit sub pedibus eius. scilicet Christi. vbi glos. inquit. q. d. non solùm præest hominibus, dignitate, sed etiam sub eo sunt. Et sequitur infrà in glo. ad propositum. sub pedibus eius, id est, sub humanitate eius, quæ signatur per pedes. Sequitur in Apostolo. Et ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, quę est corpus ipsius. glo. super omnem ecclesiam, quæ in cælo, & quæ in terra est. Item est contra scripturam eius-
Ephes. 5. dem Apostoli dicentis. Christus caput est ecclesiæ, ipse saluator corporis eius. sequitur ecclesia subiecta est Christo. Præterea, quomodo animus fidelis concipere potest, ꝙ saluator non sit superior saluatis, sponsus sponsa, vir vxore, & caput toto corpore? Quod autẽ dicit præfatus aduersarius, quòd aliqui doctores hoc dixerint, falsum est, nisi fuerint aliqui hæretici. Verùm reperiuntur aliqui doctores, qui in. 4. sententiarum. dist. 13. super illo verbo quod inducit magister: quid melius corpore & sanguine Christi. quærũt: vtrùm corpus Christi verum sit melius corpore Christi mystico. Et respondentes dicunt: dominus Guillelmus Altisiodorensis, dominus Albertus, & sanctus Tho. ꝙ corpus Christi mysticum si accipiatur cum ipso capite, est melius quàm corpus verum. Si tamẽ accipiatur corpus Christi verum sine diuinitate, cui est vnitum, aliàs non: Quia Deus & omnes creaturæ nõ sunt aliquid melius quàm Deus tantùm. Si autem accipiatur corpus Christi mysticum absque capite Christo, sic corpus Christi verum est nobilius. hæc sanctus Tho. formaliter, & eadem est sententia aliorum. Attendant docti viri q̃ contraria sit doctrina horum doctorum doctrinæ aduersariorum. Præterea id quod inducit aduersarius pro ratione ad colorandum præfatum errorem, est omnino stultum. Tum, quia supponit, quòd humanitas Christi, quæ est in eodem supposito vnita diuinitati, & cui nõ est datus spiritus ad mensuram, non includit assistentiã spiritussancti sicut ecclesia. Quod videtur omnino alienum nõ modò à fide catholica, sed à bono iudicio cuiuscunq; hominis docti. Cùm enim influẽtia gratiæ in corpus ecclesiæ proueniat à capite, magis intrinseca est assistentia spiritussancti, qui est fons omnium donorũ capiti Christo qui est sanctus sanctorum corpori influenti quàm recipienti ab eo sanctitatem. Quod autem dicit in fine aduersarius manifestum esse, quòd quicquid citra Deum excogitari potest, non posse in excellentia & dignitate comparari ecclesiæ, falsissimum est, & hæreticum iudicio nostro: quoniam humanitas Christi, quæ est citra Deum, nobilitate & perfectione nobilior & dignior est ipsa ecclesia militante. de quo dicit psalm. 44. ꝙ est speciosus forma præ filijs hominum. Secundò angelica, siue cælestis hierarchia citra Deum est, & nihilominus excellentior & dignior ecclesiastica. Item beata virgo, quæ exaltata legitur super choros angelorum, excellentior, & dignior est tota residua ecclesia. Vnde de ea exponitur illud Apoc. 12. à sanctis. Mulier amicta sole. & luna, id est, ecclesia sub pedib⁹ eius: quoniam supereminet toti ecclesiæ. & ita in proposito. Secundò respõdetur ad rationem negando minorem, scilicet ꝙ papa sit pars ecclesiæ, si referatur ad rationem potestatis: quoniam in ratione potestatis est magis dicẽdus papa tota ecclesia virtualiter: cùm in eo solo sit totalitas & plenitudo totius potestatis ecclesiasticæ. iuxta dicta Leonis papæ, beati Gregorij, Iulij, & beati Bernardi superiùs cõmemorata. sicut in solo capite corporis naturalis est plenitudo sensus. propter quod, vt inquit beatus Ambrosius in hexameron, totus homo in capite dicitur esse. Quòd autem totalitas potestatis ecclesiæ in papa sit, facile ostendimus, tam ex ordine potestatis papalis, quàm ex conditione & natura totius potestatiui. Ordo nanq; inter potẽtias hoc habet, vt dicit Boetius, ꝙ quicquid virtutis potestatiuæ sit in inferioribus, est in superiori. Vnde in suprema potentia quãtitas omniũ aliarum inferiorum potẽtiarum includitur: & ita cùm potestas papalis sit suprema, in ea continentur virtute omnes aliæ potestates ecclesiæ: & ita ipsa in ratione potestatis non habet rationem partis, sed potiùs totius. Vnde beatus Dionysius dicit. Ipsa autem hierar- Diony. 6. ecclesiast. hierar.
chica ordinis dispositio in omnibus locatur sanctis totalitatibus. Secũdò hoc idem ostenditur ex natura totius potestatiui. Potestas enim ecclesiæ non est arbitranda, siue existimanda quasi sit aliquod totum integratum ex particularibus potestatibus, vt peruersè multi aduersariorum intelligũt, sed ad instar potestatiui. Cuiusmodi natura, vt ait sanctus Thomas, talis est, quòd secundùm comple- Thom. in. 4 dist. 24.
tam rationem est in vno: in alijs autẽ est quædam participatio ipsius. Exponit exemplum

in sacramento ordinis dicens quòd tota plenitudo huius sacramenti est in vno, scilicet, sacerdotio: sed in alijs est quædam participatio ordinis. & hoc dicit esse signatû in hoc, *Num. 11.* quo dominus dicit Moysi. Auferam de spiritu tuo, & tradam eis vt sustentent tecû onus populi. hæc sanctus Thomas. Secundum exemplum ponit in sequenti responsione de regno dicês, q in regno quâuis tota plenitudo potestatis resideat penes regem, non tamen excluduntur ministrorum potestates, quæ sunt participationes quædam regiæ potestatis: in aristocratia autem apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud oês. hæc Sanctus Thomas. Patet ergo, quòd loquendo de maioritate quantitatis virtutis: sicut caput in corpore naturali est maius toto residuo corpore: licèt nón maioritate quantitatis dimensiuæ siue numeralis: sic papa maior est maioritate potestatis toto residuo corpore ecclesiæ: sicut pastor autoritate vniuerso gregi suo. ¶ Restat iam respondere ad *Ad confirmationem.* cap. legimus. distinctione nonagesimatertia. vbi dicit Hieronym. quòd si authoritas quæritur, &c. Ad quod respondentes dicimus, q hoc dictum Hierony. licèt sæpe & maxime inducunt illud aduersarij pro se, in nullo tamen fauet eis, nec præiudicat veritati positæ. Nam Hieronymus non loquitur de authoritate potestatis aut iurisdictionis orbis respectu ecclesiæ Romanæ siue Apostolicæ sedis: sed loquitur de authoritate consuetudinis, quæ tantò maioris autboritatis esse dicitur, quantò generalior est, siue à pluribus obseruatur. sicut de canonicis scripturis loquitur Augustinus. & habetur in cap. in canonicis. dist. 19. secundùm quam regulam non est dubium, quin côsuetudo orbis maior sit consuetudine vrbis, quam nec Apostolica sedes seruat, nec obseruari mandauit. Quod verò Hieronymus non de authoritate orbis respectu Apostolicæ sedis sed de authoritate consuetudinis orbis respectu vrbis loquatur, patet ex multis. Primò ex intentione ipsa loquentis. loquitur enim Hierony. contra consuetudinem, quæ in vrbe Romana regnabat, qua quidam diaconi præferebantur presbyteris. Ex qua côsuetudine aliqui diaconi per orbem sumebant occasionem preferendi se presbyteris suis, cùm tamen contraria consuetudo esset per orbem, de qua Hieronymus ad episcopum Euandrum scribens, sic ait. vt patet ex tex. allegati. c. Quid mihi pro fers vnius vrbis consuetudinem? quid paucitatem, de qua ortum est supercilium in ecclesiæ leges vendicas? omne quod rarum est plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius est: diaconos paucitas honorabiles facit: presbyteros vero turba contemptibiles facit. hæc Hierony. Secundò hoc idê colligitur ex glo. cap. quæ sic ait. maior est, & ideo magis sequenda consuetudo generalis, vt hic. Tertiò potest idem colligi ex cap. hæc est fides. 24. quæst. 1. quod est ipsius Hieronimi. Ad gloss. verò inductam dicimus, quòd gloss. illa argumentando loquitur. vnde refert se ad ea quæ dicit. 9. quæstione tertia. nemo. sed de hac glo. & similibus in tertio libro, vbi de authoritate conciliorum, opitulante Deo, loquendum est, plenius dicetur.

¶ In quo respondetur ad obiectionem tertiam. Cap. LXXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectio tertia aduersariorum dicentium Papam esse propter ecclesiam, unde arguunt illum non esse iurisdictionis authoritate toti uniuersali ecclesia superiorem, diluitur.*

Dtertiam rationem, qua sicut maxima quadâ potissimè aduersarij vtuntur in confirmationem suarum opinionum, qua sic arguunt, quòd papa sit propter ecclesiâ, &c. *Respon. ad tertium argu. positum ca. 81.* 1 Respondetur negando consequentiam. Et cùm dicitur, quod deterius est gratia melioris. Respondetur quòd dupliciter dicitur aliquid finis alicuius rei. Vno modo id, in quod têdit res illa ex ordine sibi dato naturali aut supernaturali, siue id quod est intentum ab agente. Alio modo dicitur finis id, ad cuius vtilitatem est ordinatum opus agentis. Cuius exemplum possumus dare in potestatibus secularibus, in quibus finis, ad quem tendit regimen præsidentis & gubernantis, est ipsa pax & tranquillitas vniuersitatis, siue fœlicitas politica: cùm hoc sit bonum principale, ad quod vniuersum regimen gubernatoris intendere & respicere videtur. Ipsa verò vniuersitas dicitur sicut finis regiminis sicut ad cuius vtilitatem est ordinatum vniuersum opus præsidentis & gubernantis.

Ita

Ita applicando proposito nostro dicimus, q finis, propter quem est papa cōstitutus, & ad quem ordinatur potestas papalis sicut principale intentum ab instituēte, non est ecclesia ipsa vniuersalis, sed est beatitudo ipsa cælestis, ad quam per vsum & regimen potestatis papalis ipsa, scilicet vniuersalis ecclesia est dirigenda. Est autem ipsa ecclesia vniuersalis finis secundo modo, videlicet sicut id, ad cuius vtilitatem est ordinatum opus papalis potestatis. Hic duplex modus finis satis apertè designatur in definitione illa, quæ datur etiam per quosdam ex aduerso in tractatibus suis, ita dicentes. Quòd potestas ecclesiastica sit quæ à Christo supernaturaliter & specialiter collata est Apostolis & suis discipulis atque eorum successoribus legitimis ad ædificationem. Ecce vtilitatem ecclesiæ, ad quam ordinatur potestas ecclesiastica. Et sequitur. pro consecutione felicitatis æternæ. ecce finem vltimū & principalem. Hac distinctione habita, ad probationē consequentiæ cùm dicebatur, id quod est deterius sit propter melius, dicimus, quòd hoc nō sit verum, quando hac ratione aliquid dicitur propter aliud sicut propter id, ad cuius vtilitatem est ordinatum opus agentis: quemadmodum papa siue papalis potestas dicitur esse propter ecclesiam. Quod patet exemplariter in multis. Primò quidem patet in pastoribus, qui propter gregem dicuntur instituti: nihilominus non minores, sed maiores, ac nobiliores sunt gregibus, quorum pastores sunt. Secundò patet in principibus. principes enim tam secularis quàm ecclesiasticus dicitur esse propter vniuersitates sibi cōmissas regendas, & non cconuerso, & nihilominus non sunt inferiores, sed maiores authoritate subiectis sibi populis. Tertiò angeli, qui vt ait Apostolus sunt in ministerium missi
Hebræ. 1. propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. & tamen non sunt hominibus inferiores, sed superiores sunt, ac nobilitate naturæ præstantiores. Quartò patet in Christo: qui licèt aduenerit de cælis in terram propter ecclesiam, & mortuus fuerit propter ecclesiam.
Ephes. 5. ait enim Apostolus. Christus dilexit ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea vt illam sanctificaret. nihilominus Christus non est inferior ecclesia, sed omni maioritate perfectionis, & virtutis, ac authoritatis superior. vt in superiori capitulo ostensum est. vnde Bernardus in sermone de nuptijs loqnēs de Christo spōso ecclesiæ, dicit sic. Multò hæc sponsa inferior sponso suo: inferior genere, inferior specie, inferior dignitate. Ex quo patet, quòd hoc modo esse aliquid propter aliud, potest competere etiam superioribus, & nobilioribus respectu inferiorum, & minùs nobilium, vt inquit dominus Albertus in secunda parte summæ suæ. tractando de custodia angelorum. & etiam Sanctus Thomas in prima distinct. secundi. Respondetur etiam secundò: quòd licèt ecclesia sit melior papa maioritate gratiæ, aut perfectionis gratuitæ, nō tamen maioritate authoritatis iurisdictionis, de qua ad præsens loquimur, sicut pleniùs dicetur in responsione ad quartam obiectionem.

¶ In quo respondetur ad quartam obiectionem sumptam ex eo quòd apud ecclesiam sit maior sapientia & charitas. Cap. LXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Obiectio quarta aduersariorum dicentium vniuersalem ecclesiam esse iurisdictionis authoritate Papa superiorem, refutatur.*

Quarto loco arguebatur. vbi videtur esse maior sapientia & charitas, ibi, &c. Ad hoc respondetur negando hoc assumptum: quoniam non modò falsum est, sed etiam sapit hæresim Valdensium. Quod sit falsum, patet sic. Vt enim in. 1. libr. capit. 99. argumentati sumus, homo dicitur bonus vel malus, sapiēs vel stultus, sanctus vel impius: secundùm virtutem vel vitium, quæ sunt habitus, quidam. Habitus autem à potentia in hoc differt: q per potentiam sumus potentes aliquid facere: per habitum antem non reddimur potentes vel impotentes ad aliquid faciendum, sed habiles vel inhabiles ad id quod possumus bene vel malè agendum. Per habitum ergo nec datur, nec augetur, nec tollitur à nobis aliquid posse, sed hoc per habitū accipimus, vt bene vel malè aliquid agamus. Non ergo ex hoc quòd aliquis homo aut populus sit bonus, sapiēs, & sanctus, aut malus, insipiēs, & peccator, est aliquid potens aut impotens, vtputa ad dispensandum sacramenta, vel ad regendum populum: sed idoneus, vel minus

Respon. ad quartum argumentū falsum. c. 81. 1.

minus idoneus ad huiusmodi dispēsandum. Falsum est ergo illud assumptum aduersario rum, quòd vbi maior est sapientia aut charitas, sit maior authoritas iurisdictiōis. Quod manifestè colligitur ex illo, quod habetur de pœnit. & remiss. cap. noua quædam. Secundò idem ostenditur sic. Si potestas ecclesiastica sequeretur gradum sapientiæ & sanctitatis, cùm iste gradus inter homines sit incertus (ignoramus enim quis quo sanctior sit aut sapientior) itē; gradus iste sæpe transmutabilis: quia qui hodie sanctior est altero, cras malus aut minùs sanctus esse potest: nulla stabilitas, nulla certitudo esset potestatis ecclesiasticæ in ministris ecclesiæ: quod horret fides Christiana, sicut pleniùs disputauimus libr. 1. cap. 99. Manifestè ergo patet falsitas præfatæ suppositionis aduersariorum. Quod verò eadem suppositio sapiat hæresim Valdeñ. patet: quoniam si vbi est maior sapientia & charitas est maior authoritas, sequitur, quòd solùm apud sanctos viros essent claues ecclesiæ: quod fuit error Valdensium, & Iohan. Witcleff. Consequentia tamen patet. Contra quos & illud quod
Matt. 23. ait dominus, Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi: quæ ergo vobis dicunt seruate, & facite, &c. Quibus prælatis malis obediendum non iuberet Deus, nisi etiam cum malitia in eis integra maneret authoritas potestatis. Secundò sequeretur, quòd cùm Paulus sapientiæ fuerit sublimioris, vtpote qui raptus est vsque ad tertium cælum, maioris fuisset authoritatis quàm Petrus: quod est falsum. Tertiò etiam sequeretur ex illo, quòd apud laicos, qui sæpenumero sapientiores atque sanctiores sunt multis prælatis, maior authoritas, ac plenior clauium potestas esset, quàm apud prælatos minùs laicis sapientes, aut sanctos. quod etiam fuit error illorum Valdensium. Præterea non est impossibile, imò possibile, ꝙ vnus pro aliquo tempore in ecclesia esset sapientior & sanctior toto residuo militantis ecclesiæ, & quòd huiusmodi esset papa. Præterea apertissimè ostendit fundamentum illud aduersariorum esse falsum ac erroneum illud, quod beatus Innocen. papa dicit in ca. noua quædam. de pœni. & remiss.

¶ In quo respōdetur ad quintam obiectionem sumptam ex eo, quòd ecclesia dicitur mater fidelium. Capitulum. LXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectio quinta eorum, qui dicunt Papam iurisdictionis authoritate tota uniuersali ecclesia inferiorem, eo quòd ecclesia (ut aiunt) dicatur mater fidelium, refellitur.*

2 *Papa quomodo pater est & filius ecclesiæ, ostenditur.*

Viintò obiectum est per aduersarios ex illa nominatione, qua ecclesia Dei dicitur mater omnium fidelium, & per consequens papæ. Ad quam obiectionem respondetur negando consequētiam. Pro cuius intelligentia duo faciemus. In primis ostendemus pro pleniori illustratione veritatis, qualiter ecclesiæ vniuersali conuenit ratio maternitatis respectu papæ & aliorum fidelium. Secundò explicabimus, quòd ex tali maternitate nulla authoritatis aut potēstatis iurisdictionis superioritas necessariò arguat in ecclesia supra papam. ¶ Circa primum notandum, quòd ecclesia dicitur mater fidelium vt dicit beatus August. super psalm. 127. quia per baptismū cōtinuè dicitur parere Christianos. vbi secundùm quod ait Augustinus super Iohannē, tractans illud Iohan. 3. Nunquid potest homo in ventrem matris suæ iteratò introire. Aqua baptismi locum materni vteri habet, & ideo baptismus dicitur, vt inquit Apostolus ad Titum. 3. lauacrum regenerationis. Sed nec hoc ita ecclesiæ attribuitur, ꝙ ipsa vniuersitas ecclesiæ ministeriū baptismatis per seipsam alicui tribuat, hoc eñ non videtur bene possibile: sed pro tanto mater dicitur: quia baptismus, quo quis regeneratur in filium Dei & ecclesiæ à quocunque detur, in fide ecclesiæ tribuitur, & efficaciam habet. Vbi aduertendū: ꝙ sicut in generatione carnali hominis concurrit virtus patris principaliter, & virtus matris quasi dispositiuè: sic in generatione ista spirituali concurrit virtus diuina tanquam semen. Vnde Augustinus super Iohannem vbi suprà dicit. Ex semine enim veri Abrahæ sunt nati fideles siue per liberam, siue per ancillam. Et in fine libri de Trinitate inquit ipse. Sacri fontis irriguum illa, qua dudum Mariam locupletauit, virtute fœcundat. Hinc est, quòd

Resp. quinto argumē. facto. c. 81. 1

per baptismum dicuntur generati filij Dei, & per consequens consortes naturæ diuinitatis. vt inquit beatus Petrus. Est ergo agens in generatione ista spirituali ipse Deus per anthoritatem, & ipse Christus secundùm ꝙ homo meritoriè, cuius meritum in baptismo operatur. Secùdò cócurrit tanquam virtus dispositiua fides ecclesiæ, secùdùm illud. Iustitia Dei per fidē Iesu Christi. Fides enim præcipuè operatur in sacramentis: quoniam per illam quodammodo sacramenta suæ causæ principaliter agenti continuantur, & etiā ipsi recipienti. Vnde sanctus Thom. ad propositum ita loquitur. Instrumentum non recipit virtutem nisi secundùm ꝙ principali agenti continuatur, & virtus eius quodammodo in instrumentum transfunditur. Principale autem & per se agens ad iustificationē est Deus, sicut causa efficiens; & passio Christi sicut meritoria: huic autem causæ continuatur sacramentum per fidem ecclesiæ, quæ instrumentum refert ad principalem causam vt signum ad signatum. Et ideo efficacia sacramentorum, vel virtus est ex tribus, videlicet ex institutione diuina sicut ex principali agente, ex passione Christi sicut ex causa meritoria, ex fide sicut ex continuante instrumentum principali agenti. Et hoc est quod dicit sanctus Thom. in. iij. parte. ꝙ virtus passionis Christi, quæ operatur in sacramentis, copulatur nobis per fidem, secundùm illud, Quem proposuit propitiatorem per fidē in sanguine eius. Ex quibus hæc manifesta luce colligimus, ꝙ fides ecclesiæ sit dispositio ad consecutionem effectuum sacramentorum, cuius ecclesiæ fidem repræsentare videntur offerentes paruulos ad baptismum, qui interrogati pro paruulis, fidem ecclesiæ in persona eorum profitentur, dicētes, Credo. Vnde Augustinus in lib. de meritis & remissio. peccatorum. & habetur. de consecra. distin. 4. cap. mater. dicit sic. Mater ecclesia os maternum paruulis præbet, vt sacris mysterijs imbuantur: quia nondum possunt corde proprio credere ad iustitiam, nec ore proprio cōfiteri ad salutem. Quare dicit beatus Thom. quòd pueri credunt non per actum proprium, sed per fidem ecclesiæ, quæ eis communicatur: & huius fidei virtute conferuntur eis gratia, & virtutes. Et idem dicit, quòd pueris pro dispositione ad salutem est fides ecclesiæ, pro effectiuo salutis virtus passionis Christi. Cùm ergo gratia, qua iustificamur in baptismo, & efficimur filij Dei, à Deo infundatur disponente fide vniuersalis ecclesiæ vt sic fit quodammodo conformitas geniti ad gignentem: patet, quòd rectè dicatur, quòd in generatione ista spirituali Deus sit pater, & ecclesia mater. Vnde etiam si hæreticus, aut infidelis baptizet, dum tamen intendat facere quod ecclesia facit, Christo & ecclesiæ dicitur parere filios, non autem hæresi, aut in fidelitati suæ. Sicut enim Iacob genuit filios per liberas & ancillas: ita Christus per catholicos & hæreticos bonos aut malos. vt Augustinus dicit contra Donatistas. Mater ergo omnium fidelium est ecclesia. Vnde idem Augustinus libro. de symbolo. dicit. Si quis ab ecclesia inuentus fuerit alienus, alienus erit à numero filiorum Dei: nec habebit Deū patrem, qui ecclesiam noluit habere matrē. Et hoc sit pro primo. ¶ Iam videndum est secundo loco, quòd ex præfata ratione maternitatis nulla necessitas sit dicendi, quòd vniuersalis ecclesia superior sit authoritate, siue potestate iurisdictionis Romano pontifice, quod etsi satis de se appareat, ostenditur tamen ex hoc: quòd etsi ratio maternitatis attribuatur ecclesiæ, vt dictum est, ministris tamen ratio paternitatis conuenit. vnde Augu. in sermone de epiphania. vt refert sanctus Thomas in. 3. parte. quæstio. 67. Locum patris obtinet qui baptizat: matris autem aqua baptismi. Et maximè ratio paternitatis conuenit summo ministro Dei, scilicet Romano pontifici, quocirca dicitur pater patrum. Vnde clarè patet, quòd esse prædicto modo matrem, nō arguit superioritatem potestatis iurisdictionis spiritualis super filios: imò stat bene, ꝙ aliquis sit filius ecclesiæ, & alia ratione pater ecclesiæ. Sicut quòd conuenit sæpe, ꝙ aliquis sit genitura filius alicuius mulieris, & sit cura spiritualis regiminis pater eius. Et ꝙ ita sit de ecclesia, exemplariter ostenditur in multis. Primò quidē in Christo: Christus eñ quandoque dictus est filius synagogę. vnde gl. super illud Iob. 1. Nudus egressus sum de vtero matris meę. dicit sic. Mater Christi synagoga est, quæ in se eum opertum litera tenuit, nec nudum in diuinitate vidit, sed ab ea nudus ad gentes exiuit. Item Christus quandoque est dictus filius ecclesiæ. vnde ipse ait Mar. 3. de discipulis suis: ecce mater mea & fratres mei. vbi dicit gloss. soror & frater credendo, mater prædicando, dum per verba prædicationis amor Christi quasi ipse Christus in corde auditoris generatur. Itē hoc verbum pertractās beatus Augu. psal. 127. dicit. quomodo mater eius est ecclesia, nisi ꝗa ipse Chrus est in christianis, quos p baptismū cō

Marginalia: Iohan. 1. 2. Pet. 1. Roma. 3. Thom. in. 4 distin. 5. Roma. 3. Tho. in. 3. part. q. 69. Thom. in. 4

tinuè parit ecclesia? Item ipse Christus est filius beatissimæ virginis Mariæ: nihilominus super omnes istas matres superior est authoritate & eminentia potestatis. Similiter non est inconueniens, quòd papa cùm sit hoc ꝙ filius ecclesiæ, quia sacramento baptismi regeneratus, sit etiam pater ecclesiæ. vnde etiā pater patrum appellatur, & ipse vniuersitati fidelium scribens ait in cunctis literis suis, dilectis filijs, &c. Nec hoc videtur magis inconueniens, quàm quòd dicatur princeps, caput, pastor, & magister ecclesię, quę à sanctis patribus attributa leguntur Romano pontifici. Verùm hoc etiam authoritate scripturæ firmamus. Scribitur enim Psalm. 44. & est dictum prophetæ ad ecclesiam. Audi filia, & vide, &c. vbi dicit glo. August. Sic alloquitur propheta reginam istam: Audi filia & vide. alloquitur eam tanquam vnus de patribus. Item in eodem psalm. super illud. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. dicit idem August. & habetur in cap. quorum vices. distin. 68. Sic genuerunt te apostoli: ipsi missi sunt: ipsi prædicauerunt: ipsi patres. sed nunquid nobiscum corporaliter esse poterant vsque in posterum? ergo illorum abscessu deserta est ecclesia? Absit. Pro patribus tuis (inquit) nati sunt tibi filij: patres missi sunt Apostoli. pro Apostolis filij nati sunt tibi: constituti sunt episcopi. hodie enim episcopi qui sunt per totum mundum vnde nati sunt tibi? ipsa ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, & ipsa illos constituit in sedibus patrum. Nō ergo putes te desertam quia nō vides Petrū: quia non vides Paulum: quia non vides eos, per quos nata es: de prole tua tibi creuit paternitas. pro patribus tuis nati sunt tibi filij. hæc August. Ex quibus clarissimè patet simul ista stare, quòd Romanus pontifex sit filius ecclesiæ, quia per baptismum regeneratus, & sit pater ecclesiæ ratione prælationis & authoritatis, qua præest ecclesiæ vt rector & gubernator. Vnde beatus Bernardus scribens ciuitati Pisanæ in quadam epistola ita inquit de Innocētio papa. Honora tuum & vniuersitatis patrem. & ideo non mirum sicut ratione filiationis papa veneretur ecclesiam vt matrem: & ratione prælationis præferatur ecclesiæ: ut pastor gregi, vt princeps plebi, & vt rector familiæ. Ad quod satis opitulatur illud quod Apostolus ad Roma. vltimo. salutando quosdam obseruauit: filium enim quia erat in ordine ecclesiastico constitutus præponit in salutando matri suæ sic dicens. Salutate mihi Rufum electum in domino, & matrem. scilicet carne, secundùm glo. & meam, scilicet beneficijs. vbi glo. ordinaria dicit, quòd Apostolus filium matri præponit pro ecclesiastico officio. Quòd autem dicit aduersarius, quòd papa non potest dici pater ecclesiæ: quia nullus potest dici pater suæ matris. Dicendum est, quòd falsum est: diuerso enim respectu, & secundùm aliā, & aliam rationem potest quis dici pater alicuius, & filius illius. Nam Christus dicitur & filius Dauid, & pater Dauid, & filius beatæ virginis, & pater eius, & episcopus filius est mulieris, cuius est pater spiritualis. Quod autem inducitur ex saluatore. Vnus est pater, &c. non est ad propositum: quoniam Christus in illis verbis, vt habetur ex glo. nō vult dicere nisi quòd vnus sit pater principalis author vitæ, naturæ, & gratiæ, & gloriæ, vtpote in quo viuimus, mouimur, & sumus: non autem vult negare, quin aliquo modo, participatione scilicet quadam aliquibus alijs nomen & ratio paternitatis conueniat. Vnde Iacobi. 1. dicitur. Omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est descendens à patre luminum, à quo est omnis paternitas in cœlo & in terra. Præterea scriptura sancta plena est de honore impendēdo patri & matri Exo. 20. Et in proposito dicimus, ꝙ papa participatione potestatis diuinæ sibi datæ à Deo est pater omnium fidelium. Non est autem hic prætereundum, quòd ecclesia Romana dicitur mater nostra, siue fidelium. vnde Mar. 7. super illud: mulier eū statim vt audiuit eos. dicit glo. Mulier est mater nostra Romana ecclesia. Quod ideo putamus dictum esse. Tum primò, quia ecclesia Romana est magistra fidei, per quam efficimur filij Dei. vt in cap. omnes. dist. 22. Tum secundò, quia ipsa est mater omnium ecclesiarum Christi, in quibus fit generatio filiorum Dei. vt in cap. non decet. distin. 12. dicit Calixtus papa. Tum tertiò, quia veluti mater omnibus fidelib⁹ subuenire solita est. Vnde Zepherinus papa in decretis suis inquit. Tantam à domino huiusmodi sanctæ sedis & Apostolicæ ecclesiæ fundatore beato Petro Apostolorum principe accepimus fiduciam, vt pro vniuersali Christi sanguine redempta ecclesia impigro vigilemus affectu: & omnibus domino famulantibus succurramus, & cunctis piè viuentibus opem feramus. hæc ille. Quocirca Adrianus papa in epistola quadam ad Basilium imperatorem 4. inquit. O inquam est laudabilis & meritò à cunctis mortalibus efferenda Apostolica sedes,

Rom. 16.
Psal. 44.
Matth. 23.
Iacob. 1.
Rom.

sedes, quæ semper catholicis subuenire consueuit: quæ semper gaudere cũ gaudentibus, & flere cum flentibus non cessauit. hæc ille. Propter quam rationem inquit sanctus Sixtus papa in.c.omues.2.q.6. Omnes episcopi, qui in aliquibus pulsantur vel criminantur grauioribus causis quoties necesse fuerit, liberè apostolicam sedem appellent, atq; ad eam quasi ad matrem confugiant. hæc ille. Et papa Zepherinus in. c. ad Romanam ecclesiam.eadem causa.&. q. ita ad propositum inquit. Ad Romanã ecclesiam ab omnibus maximè tamen oppressis est appellandum & concurrendum quasi ad matrem, vt eius vberibus nutriantur, & authoritate defendantur, & a suis oppressionibus releuentur: quia non potest, nec debet mater obliuisci filium. hæc ille.

¶ In quo respõdetur ad sextam rationem sumptam ex eo, ꝙ ecclesia dicitur domina. Cap. LXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectio sexta aduersariorum, qui ob id, quòd ecclesia dicitur domina, inferunt, Papam non esse illa iurisdictionis authoritate superiorem, confutatur.*

Respõ. sexto argumẽ. ca.81. AD sextam rationẽ, quæ inducitur, ꝙ ecclesia sit dña, &c. & papa nõ sit dominus, sed minister, &c. Respõdetur negando vtrãq; partem antecedentis. Videlicet primò, ꝙ
1 ecclesia vniuersalis sit domina. Secũdo ꝙ papa non sit dñs. Et ad probationẽ primæ partis dicimus, ꝙ authoritas illa Threnorũ. 1. ad literam intelligitur nõ de vniuersali ecclesia, sed de ciuitate Hierusalem, & vniuersitate populi Iudaici, cuius ruinam lamẽtabatur propheta. vnde glos. ita inquit. Quomodo sedet sola ciuitas Hierusalem. s. populo expoliata, ignominia plena, inter hostes humiliata, olim populosa, & inter hostes gloriosa facta, quasi vidua domina gentiũ, regibus destituta, sacerdotibus desolata, templo prophanata, & vasorũ gloria spoliata, &c. & ita secundum literalẽ sensum (Vnde sumitur efficax argumentum vt ait Augustinus) authoritas illa non est ad propositum. Cæterùm licèt allegoricè authoritas illa exponatur in glo. de ecclesia vniuersali, nõ tamen ad intelligentiã aduersariorum, videlicet, ꝙ cõmunitas ecclesiæ per orbem diffusa, aut collecta synodaliter sit domina gentiũ, & princeps prouinciarum. Sed exponitur, & intelligitur sic: ꝙ ecclesia sit domina. vt glo. inter. habet in prælatis. Non enĩ ecclesia dominatur instar vnius communitatis in omnibus mẽbris suis, sed in prælatis tantũ, & maximè in summo prælatorum, scilicet Romano põtifice: quoniam regimẽ & principatus ecclesiæ non est institutus, vt suprà declarauimus, ad modum regiminis Aristocratij, in quo summus principatus non est apud aliquẽ singulariter, sed apud multos: sed ad modum regiminis regalis, in quo summus principatus est apud vnum videlicet Romanũ pontificẽ: sicut habetur in.c. nolite errare. dist. 11. vnde ipse dicitẽ princeps ecclesiæ, & vocatur dñs noster. Vnde synodus vniuersalis vocat Romanam ecclesiã dominã. in.c. oportebat. dist. 79. Vbi ad sciendum quomodo Romanus pontifex possit & debeat dici dñs ecclesiæ, & alij prælati suarũ ecclesiarum, & quomodo non, est notãdum, ꝙ vt tangit S. Tho. dominium dupliciter accipitur. Vno modo secũdùm ꝙ opponitur seruituti. & sic dñs dicitur, cui aliqs subditur vt seruus. & hoc modo prælati ecclesiæ non sunt dñi aliorum. Alio modo accipitur dominiũ secundũ ꝙ communiter refertur ad subiectũ qualitercũq;. & sic etiam ille, qui habet officiũ gubernãdi, & dirigẽdi liberos, dñs potest dici. & hoc modo Romanus pont. cùm sit vniuersalis gubernator & director omniũ fideliũ, potest dici dñs ecclesiæ, siue fideliũ, & ita appellatur ab omnibus. Qui modus dominationis etiã fuisset in statu innocentiæ sicut etiam est inter angelos, inter quos vnꝰ ordo dominationũ vocatur. Quòd verò dicũt aduersarij, ꝙ prælati ecclesiæ sunt dispẽsatores & ministri, & per consequẽs papa, & ita non dñi. Dicẽdum est, ꝙ ista consequentia nulla est. Tum primò: quia bene stat cum dñio, ꝙ aliquis sit minister alterius superioris dñi, sicut de principibus tã spiritualibus q̃ secularibus, qui oẽs sunt ministri Dei, sicut Apostolus innuit ad Ro. 13. Tum secũdò: q(uia) bene stat cũ dñio secũdo modo dicto, ꝙ aliquis sit etiã minister eorũ, quorũ dicitur dñs, eorũ vtilitati seruiẽdo. vnde papa dicitur seruus seruorũ Dei. Præterea Christus, q(ui) fuit regũ terræ princeps & dñs dominorũ ministrum nostrũ se vocat. vnde inquit. Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. *Matth. 20.*

Tho. in prima part. q. 96. art. 4.

Stat

Stat ergo, ꝙ papa sit seruus seruorũ Dei ministerio charitatis, & dominus superioritate authoritatis. Vnde falsum est quod aduersarij dicunt, ꝙ papa sit minister ecclesiæ, sicut cuius vice aut nomine agat. Hoc enim modo solus Christi minister est & vicarius, cuius vices agit in terris, vt in superioribus ostendimus in.c.37. Ad id quod inducitur de Bernardo libro de consideratione: responde tur, ꝙ beatus Bernar. dicens, ꝙ papa non sit dominus, aut Romana ecclesia domina: capit dñium primo modo sumptũ, videlicet secũdũ ꝙ opponitur seruituti: dñi autẽ ad seruũ, vt dicit Arist. 8. Ethi. est prælatio tyranni ad subditum. Differt autem tyrannus à rege, vt ibidem dicit philosophus: quia rex ordinat prælationẽ suam ad bonũ gentis, cui præest, propter eorum vtilitatem statuta & leges faciens. Tyrãnus autem dominatur ad vtilitatem propriã: & talis dominatus non est nec esse debet in ecclesia. Et iste est dominatus, ꝙ prohibetur Apostolis à domino cùm ait. Scitis quia principes gentiũ dominãtur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: non ita erit inter vos. & de tali dominio loquitur beatus Bernar. & nõ de dominio secundo modo dicto. Quod patet ex eo, quod dicit in epistola quadam ad Eugenium papam. vbi de duplici dominio præfato distinguens: ita loquitur. Si Christus te misit, æstimabis te nõ ministrari, sed ministrare venisse: & ministrare nõ solũ substantiã, sed ipsam quoq; animam. Verus successor Pauli dicet cũ Paulo: non quia dominamur fidei vestræ, sed auditores sumus gaudij vestri. Petri hæres audiet Petrũ dicentem, nec vt dominãtes in clero, sed forma facti gregis. Ecce vbi primum modum dominij excludit à papa. De secundo subiungit sic parum post in eadem epistola. Terribilis prorsus terribilis est locus iste: locus in quo stas, terra sancta est: locus Petri, locus principis Apostolorum, vbi steterunt pedes eius: locus illius, quem cõstituit dominus dominũ domus suæ & principem omnis possessionis suæ. hæc ille. Ecce ꝙ Petrum nominat dominum domus Dei. & ita patet quid dicendum sit ad dictum Bernardi. Præterea ad dictũ beati Bernardi respondit Archidia. super capit. fideli. extra de sum. Trini. & fi. ca. in. 6. post recitatum præfatum verbum Bernardi in glo. dicentis, ꝙ Romana ecclesia nõ est domina. dicit sic. Quicquid Bernardus dicat, ecclesia Romana in canone domina nuncupatur. 79. dist. oportebat.

Matth. 20.

¶ In quo respõdetur ad obiectionem septimam ex eo, quòd ecclesia est domina rerum ecclesiasticarũ. Cap. LXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Papa an sit dominus rerum ecclesiasticarum cuidam aduersariorum obiectioni respondendo, ostenditur.*

D septimam aduersariorum obiectionem pari modo faciliter respondetur: in qua, cùm dicitur, ꝙ papa non sit dominus rerum ecclesiæ, sed ipsa ecclesiç communitas, & per consequẽs, ꝙ ecclesia ipsa superior papa dicenda veniat. Respondetur dupliciter. Primò negando antecedens pro vtraque parte. Primò videlicet, ꝙ papa non sit dominus ecclesiæ: quoniam queadmodum dicitur papa dominus ecclesiæ. i. rector, atq; gubernator eius: ita debet dici dominus rerum ecclesiæ. Vnde Bernardus in epistola ad Eugeniũ suprà commemorata dicit: ꝙ Romanus pontifex locum tenet eius, quem constituit dominus dominũ domus suæ, & principẽ omnis possessionis suæ. sed bona oblata pertinent ad ius sacerdotum, iuxta. c. nulli. 12. q. 2. Secundò respõdetur ad obiectionem pręfatam negando consequẽtiam: quoniam dato ꝙ apud ecclesiam vniuersalem dominium esset rerum ecclesiasticarũ, & non apud papã, sed sola dispensatio, non sequitur propter hoc, ꝙ ecclesia esset superior authoritate prælatiõis, aut iurisdictionis ipso Romano põtifice, hoc maximè considerato, ꝙ authoritatem ipsam dispensandi sicut & pascendi gregem ipsum dominicum non ab ecclesiæ cõmunitate, sed ab ipso omnium summo pastorum Christo habet, dicente sibi in Petro: Pasce oues meas. aliàs quælibet diocesis authoritate maior esset suo episcopo, aut parochia suo presbytero curato: cùm communitatibus ecclesiarum talia bona data sint, non singulari personæ. Vnde fundatores ecclesiarum intenderunt dominium & proprietatem bonorum ablatorum trãsferre primò & directè in cõmunitatem collegij, scilicet talis, vel talis ecclesiæ ad vsum Deo seruientium, & non in aliquam personam singularem. vt satis colligitur ex cap. pontifices. 12. quæst. 3. & si singularis persona,

Respon. ad obiectionẽ septimã ar gu. cap. 81.

1

Iohan. vlti.

persona, scilicet vt pars & membrum cõmunitatis habeat in ipsis ius vtendi ad sustentationem sui status, sed authoritas est in ipsis pontificibus, quibus claues collatæ sunt. Et ita ista consequẽtia nulla est. Apud communitatem ecclesiæ est dominium rerum ecclesiasticarum, & non apud Papam: ergo apud communitatem ecclesiæ authoritas superior iurisdictionis est, quàm apud Romanum pontifi.

¶ In quo respondetur ad obiectionem octauã sumptam ex eo quòd ecclesia dicitur regina. Cap. LXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Papa quomodo est rex, & ecclesia regina diluendo quandam aduersariorum obiectionem, ostenditur.*

Respõde. octauo argu. facto. c.81.

Iam ad obiectionẽ octauam sumptam ex eo, quod ecclesia nominatur regina, respondeamus. Dicimus autẽ hanc consequẽtiam nullam esse: Ecclesia dicitur regina: ergo est maior Papa authoritate iurisdictiõis. Pro
1 quo & multis similibus est notãdum, quòd cùm dona gratiæ gratum faciẽtis sint distincta à donis gratiæ gratis datæ: dona gratiæ gratum facientis non arguunt dona gratiæ gratis datæ. patet: quoniam ex hoc quòd aliquis est in charitate, non sequitur quod sit propheta, doctor, aut prælatus: neq; econuerso ex hoc quòd quis sit propheta, doctor, aut prælatus, sequitur quòd sit in charitate: aut ex hoc quòd quis sit excellẽtior doctor, aut
1 propheta, aut sublimior prælatus, sequitur quod sit in maiori charitate. Vnde Sãctus Thomas in quæst. de veritate. q. 12. artic. 2. respondẽs ad authoritatem illam Matth. 11. Non surrexit maior Iohanne Baptista. dicit: quod etsi Iohãne Baptista nullus fuit simpliciter maior, propter hoc non sequitur, quod nullus fuerit eo excellentior in gradu prophetiæ. Et ratio sua est: quia cùm prophetia non sit donum gratiæ gratum facientis, potest esse maior propheta qui est minor in merito. hæc sanctus Thomas. Secundò notandum, quòd nomen reginæ sicut nomen regis potest attribui alicui dupliciter. Vno modo ratione virtuosi regiminis, quo quis bene se regit, secundùm illud Senecæ. Si bene te rexeris, es dignus nomine regis. Et Cassiodorus dicit psal. 37. Reges terræ sunt, qui corporibus suis diuinitatis munere dominantur. Et Gregorius in moralibus libro. 11. Qui membrorum suorum motus bene regere sciunt, non immeritò reges vocantur. Hoc modo esse reginam legimus attribui & animæ rationali deuotæ, & ecclesiæ vniuersali, quæ ex sanctis animabus vnà colligitur: vt ait August. super psalm. 44. Quòd vero animæ sanctæ reginæ nominentur, habetur Canti. 6. vbi dicitur. Sexaginta sunt reginæ. vbi glo. interli. ait, filios ex amore sponsi & regni generantes. De ecclesia verò vniuersali sequitur immediatè. Vna est columba mea, perfecta mea. vbi glo. Aymonis ita habet. Vna columba mea, hæc vna est catholica per vniuersum orbem diffusa ecclesia: quæ ex reginis, & adolescẽtibus constat. De hoc satis, quoniam quomodo vniuersalis ecclesia regina dicatur, plenè diximus in primo libro. cap. 43. Tertiò considerando, quod hoc modo esse reginam, respicit dona gratiæ gratum faciẽtis, sicut patet ex ipso prophetico tex. qui inductus est per aduersarios. dicit enim propheta. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate, id est auro charitatis decorata, & varietate circundata meritorum. vt inquit glo. 2. Et hinc est, quòd ecclesia non dicitur regina in omnibus membris suis, sed in illis, quæ in gratia & charitate sunt. Vnde glos. ordina. super illud Cant. 6. Sexaginta sunt reginæ, &c. dicit sic. Reginæ sunt, quæ intuitu regni cælestis inseruiunt. Et ideo dicuntur sexaginta: quia sola dilectione præceptorum Dei perfectionem operum habent. Vel quia corporeos quinque sensus ad regulam Apostolicæ doctrinæ obtemperant. Ex quibus patet, quòd ecclesia in eis membris dicetur regina, quæ quinque suorum corporum sensus ad regulam diuinæ legis disponentes per gratiam & charitatem thoro æterni regis appropinquant. Ex quibus apertissimè colligitur, quòd sæpe contingit, quòd ecclesia habet altiorem gradum authoritatis & potestatis ecclesiasticæ in quibus nõ habebit præfatum nomen reginæ, vtpote in prælatis malis, siue malè viuentibus, malè se regentibus: & econuerso in multis erit regina, in quibus nihil habet authoritatis ecclesiasticæ: sicut patet de multis sanctis. Quocirca arguere ex hac appellatione reginæ altiorem gradum superioritatis potestatis ecclesiasticæ, videtur sapere errorem Valdensium, & Iohan-

Iohannis Witcleff, dicentium apud solos existentes in gratia gratum facientе esse claues ecclesiæ. Habemus ergo manifestum, ꝙ ista consequentia nulla est. Ecclesia est regina: ergo superior est papa authoritate potestatis. maximè si attendamus, ꝙ etsi beatissima virgo Maria non modò hominum, sed etiam angelorum regina sit, claues tamen regni cælorum non sunt ei datæ, sed Apostolis. vt habetur extra de pœnl. & remis. ca. noua. Secũdò modo potest attribui ecclesiæ nomen reginæ ratione prælationis, aut principatus, & hoc in prælatis, q sunt rectores eius, sicut sæpe diximus, & maximè in Romano pontifice, cui omnes primates mundi iure diuino caput inclinant: qui etiam reges dici possent. sicut suprà in c. 33. plenè ostendimus, secundum illud psal. 44. Delectauerunt te filiæ regum in honore tuo. vbi dicit glo. ordin. Reges dicit Apostolos, qui se & alios in virtutibus regunt: quorum filiæ sunt omnes ecclesiæ per eos in fide genitæ. Quod verò dicunt aduersarij, ꝙ papa non possit vocari rex, negatur tanquam falsum: quoniam sicut suprà ostendimus, cùm rex à regẽdo dicatur, vt ait Isido. & Romanus ponti. rector sit vniuersalis ecclesiæ, rex conuenientissimè posset appellari. Et ad probationem cùm dicitur, ꝙ regimen ecclesiæ respectu papæ non sit regale, sed politicũ: dicimus, ꝙ hoc sit falsum, sicut sufficienter probatũ est in superioribus, maximè circa. c. 2. Et ad probationem quam inducunt ex illo Matt. 20. Scitis, &c. respondetur, ꝙ probatio illa nullius virtutis est: quoniam per illa verba Christi nõ negatur principatũ ecclesiæ esse regalẽ, aut monarchicũ, sed tantùm, ꝙ principatus & dominium prælatorum ecclesiæ nõ debeat esse more dominorum, seu principum huius mũdi: qui ideo fiunt, vt dominentur in minoribus suis: prælati verò vt seruiant. Vnde beatus Chryso. super illo verbo ita ait. Principes mundi ideo fiunt, vt dominarẽtur minoribus suis: principes autẽ ecclesiæ, vt seruiant minoribus suis, vt suas vtilitates negligant, & illorum procuret. hæc Chryso. Quòd verò vltimò inducũt, ꝙ Christus fugit, ne facerent eum regem, insipienter inductum est, nec facit ad propositum: quoniam ideo fugisse dicitur, ne facerẽt eum regem, vt inquit Sanctus Thom. super Iohan. Primò, quia cùm ipse esset verè rex, derogasset suæ dignitati, si regnum ab hominibus recepisset: qui sic rex erat, vt eius participatione reges omnes essent. Prouerb. 8. Per me reges regnant. Secundò, quia præiudicasset suæ doctrinæ, si claritatem, & robur ab hominibus accepisset: sic enim operabatur & docebat, vt totum diuinæ virtuti ascriberetur, & non fauori humano. Iohan. 5. Claritatem ab hominibus non accipio. Tertiò, vt erudiret nos mundanas contemnere dignitates. Iohann. 13. Exemplum enim dedi vobis. &c. Ecclesiastici. 7. Noli quærere ab homine ducatum. Et ita patet, quòd authoritas illa nullo modo probat propositum aduersariorum.

¶ In quo respondetur ad obiectionem nonam sumptam ex eo, quòd ecclesia dicitur sponsa Christi. Cap. XC.

SVMMARIVM.

1 *Obiectio aduersariorum, qui arguunt Papam ideo dici ecclesiæ uniuersali iurisdictionis authoritate esse inferiorem, eo quòd ecclesia dicitur Christi sponsa, &c. diluitur.*

NOnò arguebatur per aduersarios ex eo, quòd ecclesia dicitur sponsa Christi, papa autem non sponsus, sed paranymphus, &c. *Respōde. no no argu. facto. c. 81.* ¶ Ad hanc obiectionem respondentes dicimus, quòd ratio illa in nullo facet proposito aduersariorum. Quod ex multis colligitur. 1 Primò: quia ecclesia, quæ dicitur sponsa Christi, non dicit aliquam personam, aut communitatem, secluso papa: cùm dicat Bernardus super Canti. homilia. 69. Quid sponsa nisi cõgregatio iustorum? quid ipsa nisi generatio quærentium dominum quærentium faciem sponsi? Secundò: quia ratio & dignitas sponsæ conuenit etiam personæ Papæ si sit in amore Christi. Vnde ipse Bernardus in sermone de nuptijs dicit sic. Sponsa Christi ipsi nos sumus, & omnes simul vna sponsa, & animæ singulorum singulæ sponsæ. hæc Bernardus. Tertiò quia ratio huius sponsalitatis non arguit superioritatem authoritatis, de qua loquimur. de quo rationem suprà assignauimus in superiori ca. quia hoc respicit gratiam gratum facientem, cùm sponsa dicatur propter dilectionem. Ait enim Bernardus super Cant. homilia. 77. Ecclesia dicitur ciuitas propter collectionem: sponsa propter dilectionem: oues propter

propter mãſuetudinem: ſuperioritas autem & excellentia authoritatis innititur dono gratiæ gratis datæ. Et inde eſt, quod eccleſia dicitur ſponſa Chriſti in omnibus membris, quę in Chriſti amore florent. id eſt in his membris, quæ numero & merito ſunt Chriſti mẽbra. Vnde glo. ſuper illud. Deſpondi enim vos vni viro, &c. dicit, quod eccleſia in omnibus veris mẽbris virginitatem mentis ſeruat, etſi non corporis. & infrà. Singulariter dicit virginem, quia omnes ſunt vna virgo propter fidei integræ vnitatem, ſolidæ ſpei, ſinceræ charitatis, Virgo ſunt: quia à prauitate erroris, et ab opere malo incõtaminati, caſti quia non habent æſtum malæ volũtatis. hæc glo. Et nihilominus eccleſia non habet in omnibus iſtis poteſtatem clauium: quinimò habet in multis, quæ non ſunt inter membra vera ſponſæ, ſed odientium Deum. Eſſe ergo ſponſam Chriſti licèt arguat fidẽ per dilectionem operantem. Sponſabo te mihi in fide. non tamen arguit authoritatem iuriſdictionis, aut ſuperioritatẽ principatus: aliàs perſonæ ſanctæ, quæ ſponſæ Chriſti ſunt, & vocantur, ſuperiores eſſent & poteſtate & authoritate iudicij multis prælatis, qui ſunt peccatores: quod eſt error Valdenſium. Conſequentia ergo illa aduerſariorum: Vniuerſalis eccleſia eſt ſpõſa Chriſti, ergo ſuperior eſt authoritate Romano pontifice, nulla eſt. Vnde etiam tempore veteris legis eccleſia dicebatur ſponſa: ſicut in multis locis habetur in libro Cantico. & nihilominus Moyſes ſuperior erat authoritate tota illa multitudine eccleſiæ: ſicut in ſuperioribus ſæpenumerò inductum eſt. Et cùm dicitur, quod maior ſit poteſtas regiminis in ſponſa quàm in paranymphos dicimus, quod verum eſt, niſi ſponſus aliter ordinauerit, ſicut factum eſt hîc: quoniam ipſe ſponſus, ſcilicet Chriſtus, regimen, & gubernationem, ac curã ſponſæ ſuæ Romano pontifici tanquàm vicario ſuo plenè commiſit. Præterea falſum dicũt, quod papa non ſit etiam ſponſus eccleſiæ: ſicut ſuperiùs oſtendimus. cap. 27. Vnde Bonifacius in ca. quoniam. extra de immunita. eccle. lib. 6. dicit. Nos iuſtitiam noſtram, & eccleſiæ ſponſæ noſtræ non leſtes negligere.

2. Cor. 11. *Oſee. 2.*

¶ In quo reſpondetur ad obiectionem decimam ſumptam ex eo quòd eccleſia errare non poſsit. Cap. XCI.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia catholica quomodo in fide & moribus errare non poſsit, elidendo quandam aduerſariorum obiectionem, &c. oſtenditur.*

Ecimò obijciebatur ſic. Eccleſia non poteſt errare, & per conſequens indeuiabilis eſt: papa errare poteſt, & deuiare à rectitudine tam morum, quàm fidei, ergo eccleſia eſt ſuperior poteſtate, &c. Ad hoc reſpondentes dicimus, quòd ratio iſta nulla eſt: quoniam hæc argumentatio nullas vires habet: eccleſia vniuerſalis errare non poteſt in fide, papa verò ſic, ergo eccleſia eſt maior & ſuperior poteſtate clauium aut authoritate iuriſdictionis Romano põtifice. Cùm enim, vt ſuprà diximus, iſta pertineant ad diuerſas gratias gratis datas: diſtincta nanque eſt gratia confirmationis à gratia poteſtatis clauium: vna non arguit aliam, vt eſt manifeſtum: aliàs quicunque eſſet in gratia confirmatus, non modò claues haberet, ſed etiam in clauium poteſtate ſuperior eſſet omni nõ confirmato: quod abſurdum eſt, & à fide vniuerſalis eccleſiæ alienum. Vnde iſtę conſequentiæ aduerſariorum non modo ſunt nullæ, ſed etiam videtur ſapere errorem. De hoc autem quod dictum eſt, quòd eccleſia vniuerſalis errare non poteſt in fide, licèt pluradixerimus libro primo. c. 18. vbi apertiſsimè declarauimus, quòd in eccleſia Dei fides, ſanctitas, doctrina, prælatio, & ſacramenta vſque in finem eſſent duratura, nihilominus duximus hoc hîc explicandum, qualiter iuxta ſanctorum patrum doctrinam ſit accipiendum 1 quòd eccleſia errare non poſsit. Dicimus autem hoc, quòd eccleſia in fide & moribus errare non poſsit, ſic accipien- 1
dum eſſe: quòd Deus ita aſsiſtet eccleſiæ vſque ad conſummationem ſeculi, vt nũquam vera fides deficiat in ea: nullum enim erit tempus vſque ad finem ſeculi, in quo nõ ſint aliqui, etſi non omnes, qui veram fidem per dilectionem etiam operantem, ſiue charitatem formatam non habeant. Quod pulchrè oſtendit Aug. ſup illud pſal. 108. Ne auferas de ore meo verbum veritatis vſquequaq; ſic dicens. Ex ore ſuo quippe dicit, quod vnitas corporis loquitur, in cuius mẽbris etiam illi deputantur, qui defecerunt ad horam negãdo ſed pœnitendo poſtea reuixerunt, vel etiam martyrij quam perdiderunt palmã reparata confeſsione ſumpſerunt. Non igitur vſque valde,

Reſpõde. de cimo argu. facto. c. 81.

valde, sed sicut quidam codices habent non vsquequaq;, hoc enim non omnimodè ex ore Petri, in quo erat typus ecclesiæ, verbum veritatis ablatum est: qui etsi ad horam negauit timore turbatus, tamen flendo est reparatus, & confitendo postea est coronatus. Totum itaq; corpus Christi loquitur. i. ecclesiæ sanctæ vniuersitas, in quo toto corpore siue quia negantibus plurimis remanserunt fortes, qui vsque ad mortem pro veritate certamẽ certarent: siue quia ex his, q negauerunt, multi reparati sunt, non est ablatum ex ore eius verbũ veritatis vsq; valde. hæc Augusti. De isto etiã ecclesiæ priuilegio habetur Matthæi. 16. vbi Petro Christus ita ait. Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. glos. interli. non separabunt eam à charitate mea, & fide. Super quo verbo dominus Archidiaconus in capit. ita dominus. distin. 19. ita dicit. Portæ inferi peccata mortalia sunt, quæ dicũtur portæ inferi: quia per ea paratus est aditus ad inferos: hæc autẽ nõ præualebunt contra ecclesiam sic, quòd non sint aliqui boni semper in ecclesia. Vel portę inferi dicũtur hæreses & schismata: quia per ea similiter est aditus ad infernũ. Hæc similiter nunquam contra ecclesiã præualebũt sic, vt eam totaliter polluãt. 24. quæst. 1. à recta. hęc ille. Item eodem modo exponit sanctus Thomas in. 4. dist. 6. loquendo de baptismo, vtrùm possit dari ab hæreticis, dicens sic. Nõ requiritur fides personalis offerẽtium ad baptismũ, nec alicuius personæ determinatę, sed solùm fides ecclesiæ militantis, quam nõ est possibile deficere totaliter, Deo ordinante, qui dicit Matth. vlt. Ego autem vobiscum sum vsque ad consummationem seculi.

¶In quo respondetur ad vltimam obiectionem fundatam super illo Matth. 18. Dic ecclesiæ. Cap. XCII.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ authoritas an maior probetur authoritate Papali ex illo Matth. 18. Dic ecclesiæ. respondendo cuidam aduersariorum obiectioni, per quinq; puncta principalia ostenditur.*

Eliquum iam restat, vt vltimæ satisfaciamus obiectioni, qua aduersarij potissimè fulciũtur ad probandũ quòd vniuersalis ecclesia authoritate & iurisdictionis potestate superior sit Romano Põtifice, dicentes, q ad vniuersalẽ ecclesiam sicut ad supremũ iudicem quilibet fidelis, & per consequens etiã Romanus pontifex remittatur. Ad quam respondẽtes dicimus hoc esse falsum. Et ad probationem, quã faciunt ex illo Mtth. 18. Dic ecclesiæ. Dicimus quòd authoritas bene & catholicè intellecta non facit pro aduersarijs. Alia nempe est intelligentia præfatæ authoritatis iuxta sanctorum & clarissimorum doctorum interpretationem, quàm aduersarij prętendant. Pro cuius declaratione, quia hac authoritate maximè aduersarij armantur, est notandum, quòd illud dictum Christi. Dic ecclesiæ. exponitur dupliciter juxta glos. ordina. & expositores. Primò sic. Dic ecclesiæ. scilicet tanquam iudici, denuntiando illi peccatum fratris corrigẽdum. Alio modo 1 Dic ecclesiæ: id est, coram ecclesia obiurga fratrem delinquentem: vt iuxta Hiero. in glo. ordi. detestationi eum habeat: & qui non potuit pudore saluari, saluetur opprobrijs. Quo notato, faciemus quinq;. In primo probabimus quòd exponendo illud. Dic ecclesiæ: tãquàm iudici secundùm literalem sensum: ex quo solo efficax argumentum sumitur vt inquit tam Dio. quàm Aug. per ecclesiam nõ possit vniuersalis ecclesia per orbem diffusa intelligi. Secũdò probabimus, q etiam per hoc Dic ecclesiæ. non possit intelligi ad literam vniuersalis ecclesia concilialiter cõgregata. Tertiò probabimus, q per ecclesiam in prædicta authoritate intelligatur pręlatus. Quartò soluemus rationes inductas contra hanc intelligẽtiam. Quintò ostendemus etiam, q ex sensu literali non possit rectè intelligi illud. Dic ecclesiæ. iuxta secundam expositionem, qua exponitur: id est coram ecclesia obiurga, de vniuersali ecclesia, siue dispersa, siue synodaliter collecta. ¶Pro deductione omniũ istorum præsupponimus cum omnibus sacræ scripturæ doctoribus, q correctio fraterna, de qua in præfata authoritate datur generalis doctrina, cadit sub pręcepto. Qua suppositione posita, fit ista conclusio. Per ecclesiam, cui tanquam iudici præcipitur denuntiari cuiuslibet fratris delinquẽtis peccatum, ex sensu literali, aut ex intẽtione Christi non potest accipi ecclesia vniuersalis per orbem diffusa.

Respõde. ad undecimum arg. factum c. 81.

Quinq; facturus est principaliter.

Circa primum principale.

diffusa. Ista conclusio probatur multipliciter. Et primò sic. Nullus potest intelligi rectè assignatus ab aliquo sapiente iudex in causa aliqua, cui est impossibile vel quasi denuntiari culpam delinquentis. hoc est manifestum, quia talis frustra assignaretur iudex: sed ecclesiæ vniuersali dispersæ per orbem non est quasi possibile simul denuntiari posse peccatum cuiuslibet fratris delinquentis, vt patet, ergo ex intentione Christi sapientissimi legislatoris non potest intelligi per ecclesiam, cui tanquã iudici est denuntianda culpa delinquentis fratris, vniuersalis ecclesia per orbem dispersa. Consequentia est bona. Et confirmatur. Tũ, quia de ratione legis est, quòd sit possibilis, vt in cap. erit autem lex. dist. 4. dicit Isidorus. Tum, quia vt inquit Hiero. anathema sit, qui Deum dixerit aliquid impossibile præcepisse. Secundò sic. Ad nullum tãquam ad iudicem sapiens legislator remittit aliquem qui non potest exire in actum siue exercitium iudicij, audiendo querelas, condemnando reum, vel absoluendo innocentem, & ista videtur manifesta, sed vniuersalis ecclesia per orbem diffusa non potest exire in actum iudicij, vt est manifestum, cùm non esset in vno loco congregata, ergo legislator Christus nullum hominem remittit ad ecclesiam vniuersalem, quæ per orbem diffusa est, tanquam ad iudicem, ergo per ecclesiam, de qua Christus in euangelio inquit, Dic ecclesiæ. non potest verè intelligi ecclesia vniuersalis. Tertiò sic. Vniuersali ecclesiæ, quæ dicitur collectio omnium fideliũ, nec in singulis membris, nec in omnibus simul vt vniuersitati sunt datę claues regni cęlorũ, aut potestas ecclesiasticę iurisdictionis, vt manifesta luce ostẽdimus in superioribus, ergo ad eam vt ad iudicem nullus remittitur. Consequentia est bona: quoniam cuius non est potentia, eius nõ est actus, vt dicit Aristoteles in libr. de somno & vigilia. ergo falsum est, quòd ad ecclesiam vniuersalẽ remittatur quis sicut ad iudicem. Et hæc de primo. Secũdum verò, quòd per ecclesiam, ad quam vt ad iudicem dicitur remitti quilibet fidelis nõ possit intelligi ex intentione Christi siue ex sensu literali vniuersalis ecclesia conciliariter cõgregata, probatur ex multiplici capite. Primò ex raritate congregationis vniuersalis ecclesiæ. Planè non est credendum, quòd sapientissimus legislator eum vniuersalem iudicem, & supremum poneret in ecclesia ad correctionem peccatorum, quę quotidie est necessaria in ecclesia, quem rarissimè contingit pro tribunali sedere, & maximè eum, qui per plures

Circa secundum principale.

annos non conueniret ad iudiciũ. Patet: quia sic periret iustitia, & correctio non haberet locum: sed vniuersalis ecclesia rarò congregatur, imò quandoque plusquam per centũ annos non fuit celebratum vniuersale conciliũ: ergo nullo modo credendum est, quòd ad talem iudicem sapientissimus Christus fideles suos remitti voluit, siue ordinauerit. Secundò idem ostẽditur: dato etiam quòd semper celebraretur synodus aliqua vniuersalis, ex eo quòd insupportabili onere grauaretur populus Christianus, si pro adimplendo præcepto de correctione fraterna tenerentur fideles venire ad ecclesiã vniuersalẽ actu congregatã. Planè hu' insupportabilis grauitas repugnat suauitati legis Christi. iuxta illud. Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, nõ est supra, nec procul positum in cælo situm, vt possis dicere, Quis nostrum ad cælum valet conscendere, vt deferat illud ad nos, vt audiamus, & opere compleamus? nec trans mare positũ vt causeris, & dicas: Quis ex nobis transmeare poterit, & illud ad nos deferre, vt possimus audire & facere quod præceptum est? sed iuxta est valde. glo. interli. Mãdata Dei temperata, & moderata sunt humanis viribus. & dicit ipse legislator, Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Planè non leue esset præceptum diuinæ legis de correctione fraterna, si fidelis quilibet illud adimpleturus, ad vniuersale concilium actu existens venire teneretur. Ad quod proculdubiò obnoxius esset venire, si per ecclesiam, cui denuntiandũ est peccatum fratris delinquentis, vniuersalis ecclesia synodaliter congregata ex Christi intentione veniret intelligenda. Quocirca manifestum videtur non esse de intentione legislatoris Christi per ecclesiam in prædicta authoritate designare vniuersalem ecclesiam siue dispersam siue congregatam. Quæ ratio maximè ex eo loco diuinæ legis confirmatur, vbi Deuter. 17. iudices in portis esse. & primi Machabæorũ. 14. in plateis sedere legũtur: quod ideò à Deo stabilitum esse creditur, vt administratores iustitiæ in promptu, & sine difficultate haberi possent, quod de concilijs vniuersalibus contingere non potest. Tertiò sic: ita fœminæ tenentur ad correctionem fraternam quemadmodum viri, & pauperes sicut & diuites: hoc est manifestũ: sed fœminæ nõ remittuntur ad ecclesiam nec dispersam, nec synodaliter congregatam tanquam ad iudicem, cui proximi denũtianda est culpa commissa, vt patet, ergo sequitur, quòd per illud: Dic ecclesiæ. non potest rectè accipi vniuer-

Deuter. 30.

Matth. 11.

salis

salis ecclesia etiam actu synodaliter congregata. Consequentia est bona: quia aliàs fœminę tenerentur ire ad vniuersalia concilia ad denuntiandum delinquentium virorum aut mulierum culpas & malificia: & ita omnes fideles siue pauperes siue diuites, quod est absurdum. Quarto: Nihil quod est impeditiuũ iustitiæ, perturbatiuum pacis ecclesiæ, occasio multorum schismatum, & per quod ratione appellationum quæ interuenirẽt in omni causa ad illum supremum iudicem, vacarent omnia tribunalia à prælatorum & iudicum, creditur institutum à Christo, qui est rex iustitiæ & pacis amator: sed omnia ista mala sequerentur, si ecclesia vniuersalis congregata esset instituta iudex ad, quem cum frater delinquens non audiret fratrẽ corripientem esset recurrendum. Patet: quia ecclesia rarò cõgregatur & congregata non diu manet congregata, nec ad eam possent omnes fideles ortus concurrere, nec etiam mittere denuntiationes omnium fidelium fratrum delinquentium, vt patet, ergo nullo modo est dicendũ, quòd per ecclesiã intelligatur vniuersalis ecclesia congregata, etiam cùm dicitur: Dic ecclesiæ. Quintò sic. Concilium vniuersali institutionem & robur authoritatis accipit à papa: vt dist in. 17. per totum. & extra de capitul. significasti. ergo sequitur, quòd papa nõ remittatur ad concilium vniuersale sicut ad iudicem suum superiorem. Consequentia est manifesta. Sexto arguitur sic. Cõcilia vniuersalia sunt humana institutione introducta, vt patet in capit. Canones. distin. 16. & 17. ergo non potest rectè intelligi secundùm sensum literalem per ecclesiam, cùm dicit: Dic ecclesiæ. concilium vniuersale. Patet consequentia: quia aliàs institutio & celebratio concilij esset diuina lege, & non tantùm humana institutione, quod non videtur: ergo manifestũ est, quòd per ecclesiam, cui tãquam iudici peccatum delinquentis fratris incorrigibilis denuntiandum est ex sensu literali & ex intentione legislatoris Christi, non posset intelligi ecclesia vniuersalis nec dispersa per orbem, nec synodaliter congregata. Et hæc de secundo. ¶Tertium verò, quòd scilicet per ecclesiã, cui tanquam iudici denuntiandum est peccatum fratris delinquentis & incorrigibilis ex intentione Christi sit intelligendus prælatus, multiplici sanctorum & clarissimorum doctorum testimonio probatur. Primò ex eo arguitur manifestè, quòd Christus non vniuersali ecclesiæ dispersæ aut congregatæ, sed Apostolis, & eorum successoribus ecclesiæ

Circa tertiũ principale.

prælatis ait: Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo. vbi glo. Hieronymi dicit sic. hic potestatem tribuit Apostolis. Prælati ergo vniuersitatum sunt, ad quos tanquam ad iudices fideles remittuntur, & non ipsę vniuersitates. Secundò hoc idem ostenditur authoritate beati Chrysostomi, qui super Matthæum, vt habetur in gloss. continua exponit sic: Dic ecclesiæ. id est his, qui ecclesię prę sunt. Tertiò idem arguitur ex gloss. decreti in capit. si peccauit. 2. quæstio. 1. quæ ita habet: Dic ecclesiæ. id est sacerdoti. ¶Quartò idem ostenditur ex interpretatione Apostolicæ sedis in capit. nouit. extra de iudi. vbi ly, Dic ecclesiæ. de pastore & rectore vniuersalis ecclesiæ interpretatur, & exponit. ¶Quintò ostenditur authoritate beati Thomæ, qui tam in. 4. distinct. 19. quàm in. 2. 2. quæstio. 24. in materia de correctione fraterna. exponit: Dic ecclesiæ. id est prælato in iudicio prę sidenti. ¶Sextò authoritate eiusdem sancti Thomæ in tractatu de correctione fraterna. vbi exponens prædictam authoritatem dicit. Præceptum de correctione potest pertinere ad omnes, vel ad prælatos: si ad omnes communiter, tunc ecclesia nõ vocatur hic cõgregatio, sed prælatus: si istud pertineat ad prælatos, tunc sensus est: Dic ecclesiæ. id est congregationi fidelium. & debet coram ea excommunicari, vt sit diuisus ab ecclesia per sententiam excommunicationis: & donec redeat ab ecclesia debet vitari, & haberi sicut ethnicus & publicanus. Ad idẽ sanctus Thomas super Matthæum sic dicens: Dic ecclesiæ. id est toti multitudini, vt confundatur, & qui noluit sine confusione corripi, cum confusione corripiatur. est enim confusio adducens gratiam. Vel Dic ecclesiæ. id est iudicibus vt corrigatur, secundùm illud. Si genuerit homo filium contumacem & proteruum apprehendet eum, & adducet ad seniores ciuitatis. Hæc sanctus Thom. ¶Septimò patet ex sententia domini Altisiodoren. in summa sua. 3. libr. 31. rubrica. quomodo sit intelligẽdum hoc præceptum, Si peccauerit in te frater. & c. cuius sententia est eadem quasi in forma cum illa quæ posita est sancti Thom. in tractatu de correctiõe fraterna. ¶Octauò ad idem est sententia domini Hugo. Cardinalis primi postillatoris Bibliæ: qui iuxta duas gl. quæ ponuntur in glo. continua. quarum vna dicit: Dic ecclesiæ. id est his qui ecclesiæ præsident. & alia dicit: Dic ecclesiæ. id est toti ecclesiæ, vt maiorem erubescentiam habeat. dicit sa-

Deuter. 21

cit super Matthæ.sic.Si priuata persona corripit,sic exponendum est: Dic ecclesiæ.id est, coram prælato ecclesiæ eum conuince per testes, quos noluit audire corripientes. & hoc iuxta primam gloss. Si verò prælatus corripit,sensus est:Dic ecclesiæ, id est coram ecclesia, scilicet congregatione fidelium excommunica. Nonò eandem sententiam quasi formaliter persequitur venerabilis magister Nicolaus Gorra super Matthæ. ¶ Decimò ad idem est dominus Albertus Magnus, qui super Matthæ.ita exponit:Dic ecclesiæ.id est, prælato in conuentu siue in synodo: & si ecclesiam non audierit,vt secundùm arbitrium prælati corrigatur:sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Hæc Albertus. ¶ Vndecimò ad idem est communis postillator magister Nicolaus de Lyra, qui super Matthæ. ita exponit:Dic ecclesiæ. id est prælato.¶ Duodecimò confirmatur ex practica,& consuetudine obseruatis à sanctis patribus, & ab vniuersitate fidelium ab ipso nascentis ecclesiæ exordio.Manifestum est autem, quòd practica obseruata in ecclesia Dei circa obseruantiam præcepti siue ordinis de correctione fraterna semper fuit,& est denuntiare prælato & non vniuersali ecclesiæ siue dispersę siue congregatæ fratris delinquentis peccatum.Cùm ergo consuetudo obseruantiæ sit interpres legis,vt dicit Augustinus libro de mēdacio, ex factis sanctorum colligemus, quid in scripturis sentire debeamus. Manifestum est, quòd verus, & proprius, ac principalis intellectus præfatæ authoritatis sit, vt per ly ecclesiam, cui tanquam iudici denuntiatio fienda est,siue ad quem fidelis remittitur,prælatus ecclesiæ intelligi debeat, siue accipiendus veniat, & non vniuersalis ecclesia aut per orbem dispersa,aut synodaliter congregata. Quibus testimonijs consideratis, valde ridiculum est & satis abominabile, quòd aduersarij, contemptis tantorum sanctorum ac patrum & doctorum testimonijs & assertionibus, præsumant sacram scripturam ad propriam voluntatem exponere:similis illis de quibus Clemens papa in capitu. perlatum. distincti.37. loquitur,dicens. Perlatū nobis est,quòd quidam in partibus vestris commorantes sanis doctrinis aduersantur, & prout videtur, non secundùm traditionem patrum, sed iuxta suum sensum docere videntur. Et hoc tantum dictum sit de tertio articulo. ¶ Quartò restat respondere ad rationes aduersariorum. ¶ Ad primam cùm dicitur, quòd non possit per ecclesiam intelligi prælatus, quia Christus loquebatur Petro, qui futurus erat prælatus ecclesiæ, & nullus ad se remittatur, per consequens non prælatus, sed vniuersalis ecclesia sit intelligenda eo modo, quo haberi potest,scilicet synodaliter. Ad hoc respondetur, quòd ratio non militat. Pro quo primò notandum,quòd hæc doctrina de correctione fraterna data à Christo, generalis est, omnes fideles respiciens,& nō solùm Petrum, licèt ad ipsum specialiter in figura totius ecclesiæ directus sit sermo in signum principatus sui, ad quem à domino erat electus: & ita legislator Christus tam subditos quàm prælatos ad obseruantiam huius præcepti astringere voluit. Verùm vt superius commemorauimus ex sententia beati Thomæ in tractatu de correctione fraterna. & Hugonis Cardinalis, & magistri Nicolai Gorræ super Matthæum exponentis iuxta duas gloss.ordina. dupliciter hunc text. Alia est intelligentia huius nominis ecclesia:quando priuata persona corrigit, & alia quando publica persona.Nā si priuata persona corrigit, tunc est sensus: Dic ecclesiæ. id est, prælatò. Si verò publica persona corrigit,tunc est sensus:Dic ecclesię, id est, coram congregatione,siue multitudine eum obiurga: vt sic, quemadmodum ait gloss.maiorem erubescentiam patiatur. Vel coram congregatione eum excommunica, vt sic,quemadmodum ait Hieronymus in gl. multorum detestatione habitus, opprobrijs saluetur, qui pudore saluari non potuit. Sed cùm hoc modo prælatum remitti ad ecclesiā nō sit remitti ad superiorem siue ad iudicem vt de se patet, manifestum, quòd ratio aduersariorum non probat intentum. Præterea secundò ratio præfata non procedit: quoniam non videtur inconueniens, quòd remittatur ad seipsum secundùm aliam & aliam habitudinem consideratum. Prælatus enim, vt ait sanctus Thomas in.4.distinctio.19.quæstio. 2.dupliciter potest considerari: aut secūdùm quòd in iudicio præsidet, & sic dicere prælato inquit, est dicere ecclesiæ, per quem modum persona in prelatione constituta potest à se,vt est priuata persona,remitti ad se,vt est persona publica. & tunc dicere ecclesiæ nihil aliud est,quàm exire in actum iudicij,puniendo,& corrigendo fratrem delinquentem,qui denuntiatus est. Quod beatus Gregorius scribens Iohanni Patriarchæ Constantinopolitano super vsurpatione vocabuli vniuersalis. epistola. 265. ostendit, sic dicens. Nos quidem in quibus talis tantaque ausum nepharium culpa committitur, seruamus quod pręcipit

Circa quartum principalr in quo respōdetur

ad probationes.11.argumenti facti.c.81.

Ad primā

cipit veritas dicens: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum: si autem te non audierit, dic ecclesiæ: si veró ecclesiã non audierit, sit tibi sicut ethinicus & publicanus. Ego itaque per responsales meos semel & bis verbis humilibus hoc quod in tota ecclesia peccatur, corripere studui: per me scribo quicquid humiliter facere debui, non omisi: si in mea correctione despiciar, restat vt ecclesiam debeam adhibere, hæc Gregorius. Vbi ecclesiam adire, vel adhibere, est censuram ecclesiasticã apponere, sicut fecit nõ cõuocãdo super hoc aliquod concilium vniuersale. Prętereа hoc modo ait Nicolaus papa in capitu. præcipuè. vbi ita dicit regi Lothario. Cæterùm caue, ne quando nobis secundùm præceptum domini duos vel tres testes adhibeamus, imò vero hoc sanctæ ecclesiæ dicamus: & (quod nõ optamus) de cętero cunctis fias ethnicus & publicanus. Quod verò ibi per ecclesiam non alium iudicem quàm seipsum intelligat, patet ex gloss. quæ in eo loco dicit sic. Ergo in causa denuntiationis idem potest esse iudex, & accusator, & testis: vt extra de simo. capit. licet. Cæterùm ipse beatus Petrus, in cuius persona hæc constitutio diuina primò emanauit, absque hoc, quòd vniuersali ecclesiæ diceret, aut vniuersale cõcilium conuocaret, Ananiam & Sapphiram eius coniugem sua authoritate damnauit. Nimium planè foret periculosum asserere beatum Petrum aliosque sanctos patres trãsgressores esse diuini præcepti, qui ad correctionem peccatorum absque denuntiando vniuersali ecclesiæ sua authoritate processerunt. Et hæc ad primam rationem dixisse sufficiat.

Ad secũdã. ¶Ad secundam rationem cùm dicit, quòd nomen ecclesiæ sit collectiuum, & per consequens non possit per ecclesiam intelligi prę latus sed vniuersitas. Respondetur, quod ratio nulla est: quoniam sæpe nomine communitatis exprimitur & intelligitur prælatus, aut princeps eius. Et ratio est: quoniam vt inquit Aristote. 9. Ethico. Ciuitas est id quod principalissimum est in ea. vnde quod facit prælatus, dicitur facere ecclesia. Adde quòd intelligitur de ea parte vniuersitatis, quæ iurisdictionis est capax, non de tota quæ non est capax. Vel de tota ecclesia intelligi potest, prout ecclesiæ sententia iudicis denuntiatur.

Ad tertiam ¶Ad tertiam rationem cùm dicit, ꝙ gloss. ordina. dicit. dic ecclesiæ, id est toti ecclesiæ. & ita per consequens non est exponenda illa litera de prælato. Respondetur ꝙ ratio illa non militat: quoniam gloss. illa non fauet proposito aduersariorum, sed magis eorum intentionem infirmat: si gloss. illa more eorum, qui non contentionibus, sed inquisitioni veritatis student, integrè legatur. Glossa autem illa habet: Dic toti ecclesiæ. vt maiorem erubescentiam patiatur. in quo verbo nihil authoritatis attribuitur communitati. Vnde sequitur in gloss. hæc omnia sequatur excommunicatio, quæ fieri debet per os ecclesiæ, id est per sacerdotem. vbi manifestè innuit, quòd non per communitatem illam ecclesiæ, sed apud prælatum, qui os & vertex est ecclesiæ, fit authoritas iudicij: quo excommunicante, siue puniente, tota illa ecclesia, quæ est corpus eius, cuius assensu & approbatione in contumacem fratrem condemnationis sententiam profert, dicitur cum eo operari. Et ita patet, quòd illa gloss. non intendit dicere, quòd quando communitati ecclesiæ præcipitur denuntiari fratris delinquentis peccatum, quòd denuntietur ei sicut coram quo frater ipse contumax obiurgandus, aut excommunicandus veniret. Qualiter autem etiam intelligenda veniat illa totalitas ecclesię, de qua gloss. loquitur, cùm ait. Dic ecclesiæ, id est toti ecclesiæ. infrà in sequenti articulo explicabimus. Et hæc de quarto. ¶Restat iam declarare, quod quinto loco polliciti sumus, videlicet, probare, quòd ex sensu literali illud. Dic ecclesiæ, id est coram ecclesia obiurga, siue excommunica: nõ possunt rectè intelligi de vniuersali ecclesia dispersa, siue synodaliter collecta. Quod facili ter ostendimus ex rationibus, quibus probauimus, quòd etiam iuxta expositionem primam non poterat vniuersalis ecclesia accipi nomine ecclesiæ, cùm dicitur. Dic ecclesiæ. scilicet iudici. Primò ex impossibilitate denũtiandi aut obiurgandi aliquem coram tota vniuersali ecclesia per orbem dispersa. fidelibus enim in diuersis regionibus orbis constitutis hæc adimplere non esset posibile. *Circa quintum principale.* Secundò ex insupportabili onere, quo grauaretur populus christianus, & etiam prælatorũ, si fideles tenerentur venire ad vniuersalem ecclesiam congregatam ad obiurgãdum quemlibet fratrem contumacem, aut singuli prælati ad excommunicandum illum. planè hoc esset insupportabile onus, quod non patitur suauitas diuinæ legis, sicut superiùs ostendimus. Tertiò: quia ex huiusmodi difficultatibus periret iustitia & omnis disciplina à repub. christiana, cùm rarò posset fieri iustitiæ executio. Non est ergo illa totalitas ecclesię, de qua dicitur in glossa præfata, Dic ecclesię,

accipienda ita vniuersaliter, vt per totam ecclesiam intelligatur vniuersalis ecclesia: sed est accipienda strictè, videlicet quandoque pro collegio dominorum cardinalium: quandoque pro congregatione conuentuali, quandoque pro congregatione vnius communitatis vnius populi: quandoque pro congregatione vnius familiæ. Hoc enim modo accommodata locutione sæpenumero sacra scriptura vtitur nomine vniuersalis ecclesiæ, sicut Apostolus ad Roma. vltim. ait. Salutat vos Gaius hospes meus, & vniuersa ecclesia. vbi per vniuersam ecclesiam solam prouinciam Gaij intelligit, vt ait gloss. Et hoc de quinto articulo, & per consequens de responsione ad authoritatem illam Matthæi. 18. capitulo. Dic ecclesiæ.

¶Quòd Romanus pontifex extra casum hæresis non habeat iudicem superiorem in terris. Cap. XCIII.

SVMMARIVM.

1 *Papa, q. extra casum hæresis nō habeat iudicem superiorem in terris ostenditur.*

Elucidata in superioribus amplitudine & superioritate primatus Romani pontificis, luce clarissima patet, quòd Romanus pontifex verus, & indubitatus extra casum hæresis pro sublimitate principatus sui iudicem non habeat superiorē in terris. Quæ conclusio licèt in superioribus apertissima sequela habeatur: nihilominus pro ampliori illustratione veritatis multiplici via demonstratur. Primò rationibus. Secundò sacræ scripturæ exemplis. Tertiò sanctorum patrum authoritatibus. Quartò sacrorum conciliorum diffinitionibus. Quintò apostolicæ sedis determinatione. Sextò clarissimorum doctorum sententia & doctrina. ¶Circa primam viam scilicet per rationes, arguitur. *Prima via argumētādi.* Primò sic. 1 Ille qui est omnibus superior in terris, non habet iudicem superiorem in terris. Ista propositio patet: quoniam idem non potest respectu eiusdem vel eorundem esse superior & inferior: sed papa est omnibus catholicis superior, cùm sit princeps & caput eorū, vt superius tam ex sacræ scripturæ quàm sanctorum patrum testimonijs ostendimus: ergo romanus pontifex non habet iudicem superiorem in terris. Vnde gloss. super illud psalm. Tibi soli peccaui. inquit: quia rex est omnibus superior, ideo à Deo tantum, qui est maior eo, puniendus est si quis de populo errauerit, & Deo peccat & regi. Rex verò non habet hominem, qui sua facta dijudicet. & ideo ait. tibi soli peccaui. ¶Confirmatur ista ratio. Si papa haberet iudicem aliquē in terris extra casum hæresis superiorē, iste iudex aut esset potestas alicuius principis, aut potestas concilij vniuersalis: hoc videtur manifestum à sufficienti diuisione. Non potestas secularis, vt patet, & aperta luce colligitur ex multis: vt ex capit. suscipitis. distinctione decima. qđ est Gregorij Nazanzeni. & ex. c. diffinimus. quod est octauæ synodi vniuersalis. Non potest etiam dici, quòd sit conciliū vniuersale. patet: quia concilium non habet potestatem superiorem potestate papæ: imò potestas ipsa concilij cùm sit à potestate papæ, vt in capitulo. significasti. de electione. & distinctione decimaseptima. per totum. vna & eadem est cū illa vnitate ordinis & dependentiæ, sicut de lumine stellarum & solis dicimus: & per consequens concilium vniuersale non potest esse iudex papę veri & indubitati, cùm ordinarium iudicium non habeat fieri nisi per potestatem superiorem: vt in capit. inferior. distinctione vigesimaprima. Secundò sic. In omnibus ordinatis ad inuicem prima agunt in posteriora, & nō econuerso: sed Romanus pontifex est primus & supremus in toto ordine ecclesiæ, ergo ipsius est corrigere & iudicare alios, & non econuerso. Consequentia est manifesta. Et antecedens patet. ¶Tertiò sic confirmando eandem rationem. Sicut in ordine totius vniuersitatis quo ad esse naturæ in genere mobilium & mouentium non est processus in infinitum, nec ordinis retrogradatio, vt Aristoteles demonstrat, sed deuenitur ad vnum, quod sic omnia mouet, quòd à nullo alio moueatur in genere illo: ita videtur dicendum in ordine vniuersitatis ecclesiasticæ quo ad esse disciplinę, quòd sit deueniendum ad vnum, qui omnes habet corrigere, & iudicare, & à nemine in ordine isto iudicari pósit. Consequentia videtur nota: quoniam non minùs resplendet pulchritudo diuinæ sapientiæ in genere gra-

tiæ, quàm in genere naturæ: hic autem est Romanus pontifex, qui in genere rectorum & iudicum habet supremum locum, vtpote totius ecclesiæ princeps, & rector, ergo in terris non habet iudicem superiorem. ¶ Quartò sic. Ille cuius authoritate maius non est iudicium in terris, nō habet iudicem superiorem in terris. Ista est manifesta de se, & colligitur apertè ex capit. cùm inferior. distinctio. 19. sed Romanus pontifex est hic. dicit enim Nicolaus papa in capit. patet. 9. quæstione. 3. Patet profectò sedis apostolicæ, cuius authoritate maius non est iudicium à nemine fore retractandum, nec cuiquam liceat de eius iudicio iudicare. ergo sequitur, quòd Romanus pontifex non habet iudicem superiorem in terris. ¶ Quintò sic. Ille qui solius Dei reseruatus est iudicio non habet iudicem in terris, cuius iudicio sit subiect⁹: sed causæ papæ sunt singulariter reseruatęq; diuino iudicio: ergo quā diu manet Papa, solum Deum habet iudicē. Consequētia est nota. Maior patet. Minor habetur in c. aliorum. 9. q. 3. vbi sic ait Symmachus Papa. Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari: sed sedis istius præsulem suo sine quęstione reseruauit arbitrio. voluit beati Petri apostoli successores cælo tantùm debere innocentiam, id est, rationē de sua innocentia, vt exponit Archidiaconus. ¶ Sextò sic. Romanus pontifex est primus & supremus vicarius Christi vices eius gerens in ecclesia, vt superiùs ostensum est: & ita potestas sua non est primaria, sed delegata, seu vicaria: sed talis potestas non habet supra se nisi potestatem principalem eius, à quo instituta est, nisi principalis illam alteri submiserit. Sed non reperitur, quòd Christus, qui principalis est ecclesiæ rector & pastor, Romanum pontificem vicarium suum alicui personę, aut cōmunitati submiserit, sed vt sancti patres dicūt vt in cap. aliorum. iam inducto. & in cap. facta subditorum. Deus reseruauit sibi iudicium illius: ergo sequitur idem quod prius. ¶ Septimò sic. Ille, à quo non licet appellare, non habet superiorem in terris. Patet, quia ab inferiori ad superiorem est licitum appellare. 2. quæst. 7. placuit. sed à Papa appellare non licet. 9. quæst. 3. cap. ipsi sunt. & cap. cuncta. ergo papa nō habet iudicem superiorem in terris. ¶ Secūda via, videlicet sacræ scripturæ authoritate siue exemplis, patet eadem conclusio. Dicitur enim Exod. 19. Bestia quæ tetigerit montem, lapidabitur. &. 2. Regum. 6. habetur, quòd Oza percussus est à domino, quia arcam tetigit. Per arcam & montem intelligitur prælatus: per bestiam autem & Ozam designantur subditi: vt notatur. 2. quæst. 7. §. ex his. vbi manifestè ex ipsa animaduersione instruimur grauiter eos diuinā maiestatem offendere, siue dispersos, siue congregatos, qui prælatū suū tactu correptionis tangere præsumunt. Præterea hoc ipsum nos docet regū historia, vbi habetur, quòd licèt Saul iam à domino reprobatus esset, & ex inuidia Dauid electum quæreret ad perdendum: nihilominus Dauid grauiter dolens percussit cor suum, quòd oram chlamydis præscidisset illius: dixitq; ad viros qui Saul extinguere moliebantur: propitius sit mihi dominus ne faciam hanc rem domino meo Christo domini, vt mittam manū meam in eum: quia Christus domini est. Viuit Deus, quia nisi dominus percusserit eum, aut dies eius venerit, vt moriatur, aut descendens in prælio perierit, non mittam manum meam in Christum domini. Per Saul, vt dicit Gratianus in loco prænominato, prælati intelliguntur: per Dauid subditi. Chlamydem verò regis præscidit, qui prælatum suum sententia damnationis ferit. quod minimè subditis licet: quia facta pastoris gladio ferienda non sunt, quanquam reprehendēda rectè videantur: vt in c. oues. 2. q. 7. quod inferiùs inducetur. Quæ historia maximè proposito nostro seruire censebitur, si Augustinum audiamus libro primo quæstionum noui & veteris testamenti, ita quærentē & respondentem: qua ratione Dauid Saul postquam Deus ab eo recessit, Christum domini vocat, & defert ei, non nescius Dauid diuinā esse traditionē in officio ordinis regalis, idcirco Saul in eadē adhuc traditione positū honorificat, ne Deo iniuriā facere videretur, qui his ordinibus honorē decreuit. Dei enim imaginē habet rex, sicut & episcopus Christi: quandiu ergo in ea traditione est, honorandus est si non propter se, vel propter ordinem. Vnde Apostolus omnibus inquit potestatibus sublimioribus subditi estote: non est enim potestas nisi à Deo. Quæcunque sunt à Deo, ordinata sunt. Cæterùm hoc confirmatur ex illo Lucæ. 12. vbi ait saluator. Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit dominus super familiam suam? glo. interli. id est ecclesiam. vt det illis in tempore tritici mensuram: beatus ille seruus, quem cùm venerit dominus. &c. Et sequitur. Si dixerit seruus ille in corde suo: moram facit dominus meus venire, & cœperit percutere pueros & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari. Et sequitur. Veniet dominus serui illius in

die,

Marginal notes: Secūda uia. — 1. Reg. 24.

die, qua non sperat, & hora, quam nescit. gloss. iudicij, vel mortis, & diuidet eum: glo. à consortio fidelium, partemque eius cū infidelibus ponet. hæc ibi. Ecce quòd saluator iudicium sibi reseruat serui delinquentis, scilicet summi pontificis, quem super familiam suam, id est ecclesiam pastorem constituit, atque rectorem. ¶Tertia via, videlicet sanctorum patrum & Romanorum pontificum authoritatibus sic præfata conclusio demonstratur. Est in primis ad hoc beatus Anacletus papa & Christi martyr, qui vt habetur in canone, eiectionem. distinctione. 79. ita dicit. Eiectionem summorum pontificum sibi dominus reseruauit, licèt electionem eorum bonis sacerdotibus & spiritualibus populis concessisset. vbi inquit gloss. & ita fallit regula, ad quam spectat institutio & destitutio. decimasexta quæstione secunda. visis. Secundò ad hoc expressè est authoritas beati Bonifacij papæ & martyris, qui vt in cap. si papa. habetur, dicit. Huius scilicet Romani pontificis culpas redarguere præsumit nullus: quia cunctos ipse iudicaturus, à nemine est iudicandus, nisi deprehendatur à fide deuius. Ad id verò quod dicit hic gloss. respondebitur infrà. Tertiò ad idem est authoritas Innocentij, qui in capit. nemo. nona. quæstione tertia. sic dicit. Nemo iudicabit primam sedem iustitiam temperare desiderantem: neque enim ab Augusto, nec ab omni clero, nec à regibus, nec à populo iudex iudicabitur. Quæ verba veniunt intelligenda diuisim & coniunctim. Vnde gloss. hic ait argumentum quòd concilium non potest papam iudicare. vt extra de electio. significasti. Quartò ad idem est Gelasius papa eadem causa. & quæstio. in capit. ipsi sunt. vbi ita inquit. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius ecclesię ad huius sedis examen voluerunt deferre: ab ipsa verò nusquam prorsus appellare debere sanxerunt, ac pro hoc illam de tota ecclesia iudicare, ipsamque ad nullius commeare iudicium, nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari, sententiamque eius constituerunt, nec oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta mandarunt. Ex quibus manifestè datur intelligi, quòd Romanus pontifex superior sit omnibus, & iudex totius ecclesiæ, & non econuerso. Quintò ad idem est papa Gelasius eadem causa & quæstio. in capit. cuncta. vbi sic ait omnibus episcopis scribens. Cuncta per mundum nouit ecclesia, quòd sacrosancta Romana ecclesia de omnibus fas habet iudicandi, nec cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Ex quibus verbis habetur idem quod prius: vbi tamen singulariter ponderandum est illud quod ait: cuncta per mundum nouit ecclesia. Ex quo manifestè colligitur, quòd aduersariorum doctrina sit contra antiquam vniuersalis ecclesiæ fidem, & doctrinam. Sextò hoc colligitur ex allocutione tertia papæ Adriani in concilio Roma. quæ lecta fuit etiam in octaua synodo. vbi inquit. Siquidem Romanum pontificem de omnium ecclesiarum præsulibus iudicasse legimus: de eo verò quenquam iudicasse non legimus. Licèt enim Honorio ab orientalibus post mortem anathema dictum sit, sciendum tamen est, quia super hæresi fuerat accusatus, propter quam solam licitum est minoribus maiorum suorum motibus resistendi, vel prauos sensus eorum liberè respuendi. hæc ille. Nota tamen, quod dicit, quòd ab orientalibus, & post mortem: quoniam Honorius ille nunquam nec dum viueret, nec post mortem repertus fuit posuisse in Christo vnam tantùm voluntatem & vnam operationem: vnde nec ab apostolica sede, nec à patribus occidentalibus talis iudicatus est. Imò Agatho papa, sub quo sexta synodus illa celebrata est, cùm condemnauit ponentes vnam voluntatem tantùm in Christo, & vnam operationem, videlicet Sergium, Pyrum, Paulum, & Titum nullam mentionem fecit de illo Honorio, quem orientales dicunt fauisse erroribus Sergij: vnde creditur, quòd hoc fecerint orientales ex mala & falsa ac sinistra informatione de præfato Honorio decepti. Vnde Emmanuel Caletus & Græcus vir magnæ sapientiæ frater ordinis prædicatorum in tractatu suo contra Græcos, dicit quòd beatus Maximus, qui fuit eo tempore, quo sexta synodus conflata est, in disputationibus aduersus Pyrum Constantinopolitanum patriarcham, qui in eadem synodo damnatus fuerat, Honorium præfatum, quem aliqui vt hæreticum causabantur, purgat, cùm hæreticus Pyrus Constantinopolitanam tunc ecclesiam regeret, & munimen erroris sui Honorium proferret, ei verò iste respondit. Honorium pietatem colere, sibique ipsi in his quæ dixit illius sensum congruere, simulque & illius Pyro verba proposuit quosdam asserens illius sensum ignorantes siue etiam calumniantes falsam de illo deseminasse famam. hæc ille. Septimò idem testatus

statur Innocētius tertius, qui in sermone consecrationis Romani pontificis, qui incipit. Quisputas fidelis est seruus. ita inquit. Intantum mihi fides est necessaria, vt cùm de cæteris peccatis Deum iudicem habeam, propter solum peccatum, quod in fide committitur, possem ab ecclesia iudicari: nam qui non credit, iam iudicatus est. hæc ille. Octauò testatur idem dominus Innocentius in sermone alio eiusdem solennitatis, cuius principium est. Qui habet sponsam, sponsus est. vbi ita inquit. Propter solam fornicationem, non dico carnalem, sed spiritualem, quia nō est carnale sed spirituale coniugium, id est propter infidelitatis errorem: quoniam qui non credit, iam iudicatus est. & hoc intelligitur in euangelio, quod audistis. Vos estis sal terrę, quod si. &c. hæc ille. Nonò testatur hoc idem sanctus Eusebius papa, qui in capitulo. oues. secunda quæstione septima. ita inquit. Oues quæ suo pastori cōmissæ sunt, eum nec reprehendere nisi à fide exorbitauerit, nullatenus accusare possunt: quia facta pastoris gladio ferienda non sunt, quanquam reprehendenda rectè videantur. Ex quibus manifestè patet, quòd quandiu romanus pontifex à fide non exorbitauerit, à nullis fidelibus quantuncunque simul cōgregatis, cùm omnes sint oues curæ suæ commissæ, potest iudicari. ¶Consequenter præfata conclusio ostenditur quarta via, scilicet sacrorum conciliorum diffinitionibus. Primò quidem patet hoc ex diffinitione concilij vniuersalis romani, in quo beato Syluestro præsidente ita legitur diffinitum, & est canon vltimus eiusdem concilij. Nemo iudicabit primam sedem: quoniam omnes à prima sede iustitiā desiderant tēperari: quoniā nec ab omni clero nec ab omni populo iudex iudicabit. & subscripserūt. a 84. episcopi &. 42. presbyteri &. 5. diaconi, & Augustus Constantinus, & mater eius Helena. Secundò hæc eadem sententia colligitur ex professione synodi, quæ occasione beati Marcellini papæ, qui mortis timore idolis thurificasset, Romæ copiosa conuenerat. De qua in capit. nunc autem. distinctione. vigesimaprima. vbi papa reatum suum confitente, & se offerente paratum suscipere quicquid patres concilij sibi voluissent imponere, synodus non est in eum ausa proferre sententiam. Et rationem assignans ait: quoniam prima sedes non iudicatur à quoquam. vbi Archidiaconus ait, nisi de hæresi. distinctione quadragesima. capit. si papa. Tertiò eadem confirmatur ex Chalcedoneñ. concilio in sententia contra Dioscorum, in qua sancti patres grauissimè notarunt Dioscori præsumptionem, qua ausus fuit in secunda synodo dare excommunicationem in Leonem papam, de qua in capit. tantùm. distinctione vigesima prima. Quartò hæc eadem sententia roboratur professione synodi illius, quæ super obiectis contra Symmachum papam mandato regis Theodorci stetit Romæ congregata: in qua cùm præfatus rex iuberet, vt sancta synodus iudicaret de his, quæ venerabili Symmacho ab aduersarijs impingebantur, concorditer synodus ipsa respondit, Apostolicæ sedis antistitem minorum non subiacere iudicio. de quo in. §. hinc etiam. distinctione decimaseptima. vbi dicit Hug. super verbo, subiacere nisi in crimine hæreseos. vt distinctione. 40. si papa. Quintò hæc eadem sententia confirmatur diffinitione synodi illius, quæ super criminibus, quæ quidam mali homines obijcere contra Sixtum papam tentarūt, Romæ legitur conuenisse, vbi cùm præsens imperator Valentinianus audisset synodum dicentem non licere aduersus romanum pontificem sententiam dare, surrexit, & in arbitrio præfati antistitis tribuit iudicare iudicium suum. de quo in. §. prædicto. nunc autem. distinctione vigesima prima. Sextò hæc eadem sententia synodaliter diffinita habetur ex synodo romana. 219. episcoporum præsidente sanctissimo papa Symmacho temporibus Theodorici regis, vbi ita habetur. Non est necesse super his noua condere, sed veterea recitare, atque firmare. Est enim à multis ex nostris antecessoribus synodaliter decretum, atque firmatum, vt oues, quæ pastori suo commissæ fuerūt, eū nec reprehēdere, nisi à recta fide exorbitauerit, præsumant. Septimò hæc eadem sententia roboratur diffinitione octauæ synodi vniuersalis Constantinopolitanæ, in qua inter alia ita legitur diffinitum. Porrò si synodus vniuersalis fuerit cōgregata, & facta fuerit de sancta Romanorum ecclesia quæuis ambiguitas, oportet venerabiliter, & cū cōuenienti reuerētia de proposita quęstione sciscitari, & solutionē accipere, & pficere, vel profectū facere: non tamē audacter sententiā dare contra summos senioris Romæ pontifices. Vbi notanda sunt verba huius sanctæ synodi. Dicit enim, quòd non sit audendum, siue præsumendum dare sententiam

contra

Quarta uia

contra romanum pontificem. Et hæc rationabiliter valde dicit: quoniam si romanus pontifex ab alio quàm à Christo extra casum hæresis iudicandus veniret, iam non summus pontifex, nec summus & generalis Christi vicarius esset, cùm superiorem iudicem haberet in terris. Octauò eadem sententia colligitur ex concilio illo vniuersali Lateranensi, in quo Alexander tertius, vt in capitu. licet, extra de electio. ita inquit. In ecclesia romana aliquid specialiter constituitur: quia non potest ad superiorem haberi recursus. vbi gloss. Hosti. quia nulla superior est, sed ipsa super omnes est. Et idem Iohannes Andræ. addens. Ideo iudicio Dei relinquitur. nona quæstione tertia. Nonò hæc eadem sententia habetur ex diffinitione habita in concilio Constantiensi per omnes patres vtriusque obedientiæ, & confirmata per papam Martinum, in qua vt habetur in epistola, quam præfatus Martinus edidit, habetur tanquam pro articulo fidei habẽdo, quòd papa canonicè electus habeat supremam authoritatem in ecclesia Dei. Ex qua determinatione clarissimè habetur, quòd romanus pontifex extra casum hæresis, in quo à papatu decidit, nullius potestatis, quàm solius Dei subiaceret iudicio: aliàs non esset suprema potestas ecclesiæ in eo, sed in alio, cuius iudicio subijceretur. Quoniam, vt habetur in ca. inferior. distin. vigesimaprima. Sola potior sedes inferiorem conuenienter absoluit: nec potest quisquam, qui minoris authoritatis est, eum qui maioris potestatis est, iudicijs adijcere, aut proprijs diffinitionibus subijcere. hæc ibi. ¶Quinta via, videlicet apostolicæ sedis determinatione, probatur ea dem veritas. Papa nanque Bonifacius octauus in epistola sua decretali extrauagante, quæ incipit. Vnam sanctam, inter alia diffiniens ita inquit. Si deuiat terrena potestas, iudicatur à spirituali: si deuiat spiritualis, iudicatur minor à superiori: si verò suprema, à solo Deo, & non ab homine potest iudicari. hæc ibi. De sanctionibus autem apostolicæ sedis dicit Agatho papa in capitulo. sic. distinctione decimanona. quòd sic omnes Apostolicæ sedis sanctiones accipiendæ sunt, tanquam ipsius diuina voce Petri firmatæ.

Quinta via.

Sexta via.

¶Amplius via sexta, videlicet clarissimorum doctorum doctrina, & apertissimis sententijs & determinationibus. Ait enim in psalm. venerabilis Hugo de sancto Victore literis & religione clarissimus, secunda parte de sacramentis, sic. Potestas summi pontificis à Deo primùm instituta est, & & cùm deuiat, à solo Deo iudicari potest. Eandem sententiam sequuntur alij clarissimi, & præcipuè in theologica facultate magistri. vt dominus Albertus, sanctus Thomas in quarto. distinctione decimanona. Alexander de Alis in tertio. dominus Bonauentura Cardinalis in quarto. Petrus de Tarentasia. Innocentius quintus in quarto. dominus Vlricus in summa sua. dominus Richardus de Alta Villa in quarto. dominus Petrus de Palude patriarcha Hierosolymitanus in tractatu suo de potestate ecclesiastica. Magister Herueus in tractatu suo de ecclesiastica potestate. magister Augustin⁹ de Anchona in summa sua de ecclesiastica potestate. frater Alexander de Alpidio in tractatu suo de ecclesiastica potestate. Qui omnes apertissime tradunt, & attestantur romanum pontificem verum & indubitatum extra casum hæresis strictè sumptæ nullum in terris iudicem habere superiorem, sed tantùm Deum in cælis, cuius vices gerit in terris. Sunt præterea huius conclusionis omnes præcipui doctores iuris canonici. vt Hostiensis, Iohannes Andræ. Guido, Archidiaconus, Innocentius in diuersis passibus, & etiam dominus Aluarus in libro de statu & planctu ecclesiæ. Qua sententia tantis & tam irrefragabilibus testimonijs firmata, manifestè conuincitur aduersariorum præsumptuosa assertio, qua contra rationes manifestas, contra sanctorum patrum traditiones, contra sanctorum conciliorum & apostolicæ sedis diffinitiones, necnòn contra clarissimorum doctorum ac præcipuorum in tota Dei ecclesia sententias dogmatizare non sunt veriti romanum pontificem verum & indubitatum extra casum hæresis pro quocunque peccato mortali, de quo incorrigibilis apparet, hominum subiacere iudicio.

¶In quo obijcitur contra prædicta, & primò quòd imperator sit iudex ordinarius papæ.

Cap. XCIIII.

SVMMARIVM.

1 *Imperator quòd sit iudex ordinarius Papæ, veritatis aduersarij multipliciter ostendere conantur.*

Eritatis aduersarij multiplici via nitūtur infringere conclusionem prędictam: quorum quidā pręcæteris magis à fidei veritate exorbitantes, asserūt, quòd imperator, vel princeps secularis aut populus sit iudex ordinarius summi pontificis. Quorum rationes sunt quæ sequuntur. Prima. Papa non est magis exemptus à iurisdictione imperatoris, quàm fuerit Christus inquantum homo mortalis fuit: sed Christus inquantum homo mortalis fuit subiectus iurisdictioni imperatoris: ergo & per consequens imperator est iudex ordinarius papę. Consequentia videtur bona. Maior etiam patet: quoniam vicarius non est maior eo, cuius est vicarius. Minor vero probatur authoritate Christi dicentis Pilato Iohannis. 19. Non haberes potestatem aduersus me vllam, nisi esset tibi datum desuper. &c. Ex quibus verbis manifestè colligitur, quòd Pilatus iurisdictionem habuit coactiuam super Christum. ¶Secundò sic. Ille est iudex ordinarius papæ, à quo papa habet super alias ecclesias principatū: sed papa ab imperatore videt habere huiusmodi principatum, scilicet per priuilegium Constantini imperatoris concessum Romano pontifici. de quo habetur. 96. capitu. Constantinus. ergo. &c. ¶Tertiò sic. Imperator fuit ordinarius iudex sancti Petri: ergo imperator est iudex ordinarius papæ. Consequentia videtur euidens: quia papa non videtur magis exemptus, quàm fuit beatus Petrus. Antecedens probatur: quia omnes apostoli quantum ad hoc, quòd essent subiecti vel non subiecti iurisdictioni imperatoris, fuerunt pares: sed beatus Paulus fuit subiectus iurisdictioni imperatoris: quia ad Cæsarem tanquam ad superiorem appellauit: ergo & beatus Petrus fuit subiectus eidem. ¶Quartò sic. Sicut in nouo testamento potestas summi sacerdotis pendet immediatè à Deo: sic etiam in veteri testamento præeminentia summi sacerdotis fuit à Deo instituta, sicut patet Exod. 18. sed non obstante prædicta eminentia summus sacerdos in veteri lege potuit ab homine iudicari, imò & deponi sicut patet de Abiathar, qui erat verus & legitimus sacerdos, & tamen fuit depositus & eiectus de summo sacerdotio per Salomonem, non propter crimen hæresis, sed quia conspirauerat cum Adonia. vt patet. 3. Reg. 1. & 2. ergo similiter in nouo testamento summus sacerdos subiectus erit in casibus criminalibus potestati seculari. ¶Quintò arguitur ex illo, quod Leo papa scribit imperatori Ludouico in capit. nos. 2. quæstione. 7. vbi ita inquit. Nos si incompetenter aliquid agimus, & in subditis iustæ legis tramitem non seruauimus, vestro, ac missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio. Vbi papa missorum ab imperatore voluit subire iudicium: ergo videtur, quòd papa subdatur iudicio potestatis secularis.

Arg. primū quod soluetur cum sequentibus c. 96.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

¶In quo præfatus error dicentium, quòd imperator aut secularis potestas sit iudex ordinarius papæ, confutatur. Cap. XCV.

SVMMARIVM.

1 *Imperator quòd non sit summi pontificis, seu papæ iudex ordinarius, ut quidam falsò autumāt, ostenditur.*

Icèt luce clarissima ex superioribus tam in primo lib. circa. c. 90. quàm in hoc secūdo libro circa. c. 38. & manifestè appareat præfati erroris stultitia, vt non sit opus ad illius improbationem alia inducere: maximè cùm iam condemnatus sit per apostolicam sedem in extrauagante Iohan. 22. quæ incipit. Licèt iuxta doctrinam apostoli. nihilominus pro ampliori veritatis illustratione aliquibus authoritatibus & rationibus, paucis tamen, illum improbare curabimus. ¶Primò occurrit nobis diffinitio octauæ synodi vniuersalis, quæ vt in capit. diffinimus. distinctione. 1

22. habetur, ita ait. Diffinimus neminem prorsus potentum quenquam eorum, qui patriarchalibus sedibus præsunt, inhonorare, aut amouere à proprio throno, tentare, pręcipuè quidem sanctissimum papam senioris Romę. &c. Ex qua definitione manifestè colligitur, quòd ordinarius iudex papæ non sit imperator, aut potestas secularis. ¶Secundò ad idem est beatus Gregorius Nazanzenus, qui scribens imperatoribus Constantinopolitanis ita inquit, vt habetur in cap. suscipitis. distinctio. decima. Suscipitis ne libertatem verbi Dei libenter? accipitis quòd lex Christi sacerdotali vos subijcit potestati, atque istis tribunalibus subdit. dedit enim & nobis potestatem, dedit principatum multò perfectiorem principatibus vestris. Ex quibus manifestè patet præfati erroris stultitia: quoniam si lege Christi principatus secularis spirituali potestati subijcitur, impossibile est, quòd potestas secularis sit iudex ordinarius potestatis spiritualis. ¶Tertiò ad idem est quod in ca. continua. vndecima quæstio. 1. legitur de Constantino: qui cùm in sancta synodo, quæ apud Nicænam congregata est, querelam quorundam clericorum conspiceret coram se deferendam, ait. Vos autem à nemine diiudicari potestis, qui ad solius Dei iudicium reseruamini. Eadem etiam historia ponitur in capit. sacerdotibus. vndecima quæstio. 1. Ex quibus manifestè patet, quod Constantinus Imperator christianissimus non fuit illius opinionis, quòd Imperator esset iudex ordinarius papæ, aut clericorum. Et qua ratione concludit Nicolaus papa in capit. satis. distinctio. 96. Satis euidens est à seculari potestate non solui prorsus nec ligari pontificem, quem constat à pio principe Constantino, quem longè superius nominauimus Deum appellatum, cùm nec posse Deum ab hominibus iudicari manifestum sit. hæc ille. ¶Quartò contra præfatum errorem sunt omnes authoritates sanctorum patrum & sacrorum conciliorum, quæ ponuntur. vndecima quæstione prima. quæ sunt plures, quibus strictissimè prohibetur episcopos, aut reliquos clericos in sacris constitutos apud iudicem secularem pertrahi, aut accusari. Vnde in capit. placuit. vndecima quæstione prima. expressè canon concilij Aphricani dicit. Placuit, vt quicunque clericus ab imperatore cognitionem publicorum iudiciorum pecierit, honore proprio priuetur. Quæ prohibitio iusta & rationabilis, cùm à sanctis patribus edita sit, manifestè ostendit stultitiam erroris præfati dicentium imperatorem, aut potestatem secularem iudicem esse ordinarium papæ & clericorum. ¶Quintò contra præfatum errorem est cap. si imperator. distinctio. 96. vbi papa Iohannes ita inquit. Si imperator catholicus est (quod salua pace ipsius dicimus) filius est, non præsul ecclesiæ: quod ad religionem competit, discere ei competit, non docere. Ex quibus etiam manifestè patet præfati erroris stultitia: quia si imperator catholicus est filius papæ, non potest esse iudex ordinarius patris sui. filius enim patrem non corrigit, sed econtra. Erubescit enim lex filios correctores parentum in auct. de nupt. §. si verò. Quocirca beatus Gregorius ad Hermannum episcopum Metensem scribens in capit. quis dubitat. distinctio. 96. ad propositum dicit. Quis dubitat sacerdotes Christi regum, & principum, omniumque fidelium patres & magistros censeri? nonne enim mirabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius patrem, si discipulus magistrum conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere, à quo credit nō solùm in terra, sed & in cælis se ligari posse & solui? hæc Gregorius. ¶Sextò fatuitatem præfati erroris apertissimè ac sapienter confutat Innocentius in capit. solitæ. extra de maio. & obedien. vbi scribens Constantinopolitano imperatori post multa ita subiungit. Præterea nosse debueras, quòd fecit Deus duo magna luminaria in firmamento cæli: luminare maius, vt præesset diei, & luminare minus, vt præesset nocti: vtrunque magnum, sed alterum maius. Ad firmamentum ergo cæli, hoc est vniuersalis ecclesiæ fecit Deus duo luminaria. id est duas instituit dignitates, quæ sunt pontificalis authoritas, & regalis potestas: sed illa, quæ præest diebus, id est, spiritualibus, est maior: quæ verò nocti, id est, carnalibus, minor est: vt quanta est inter solem & lunam, tanta inter pontifices & reges differentia cognoscatur. hæc ille. ¶Septimò ratione sic argui potest contra præfatum errorem. Inferior non est iudex ordinarius superioris sui: sed papa est superior imperatore, & omni seculari potestate: ergo imperator siue potestas secularis nō potest esse iudex ordinarius papæ. Consequentia est bona. Maior est manifesta. Dicit enim papa Nicolaus in capit. inferior. distinctio. 21. Sole clarius exhibuimus, nō posse quenquam, qui minoris authoritatis est, eum qui maioris est potestatis iudicijs suis adij-

adijcere, aut proprijs diffinitionibus subiugate. Minor etiam patet ex capitulis suprà indu ctis, maximè ex cap. si imperator, & cap. duo sunt. distinctio. 96. & in capit. solitæ. extra de maio. & obedien. ¶ Octauò sic. Potestas spiritualis habet iudicare terrenam potestatem si bona non fuerit: ergo terrena potestas nõ est iudex ordinarius papæ, in quo spiritualis potestas in plenitudine residet. Consequentia est bona. Antecedens patet in cap. duo. & in ca. si imperator. distinctio. 96. & in cap. alius. 15. quæstio. 1. Iterum patet authoritate venerabilis Hugonis de sancto Victo. lib. 2. de sacramentis ita dicentis. Spiritualis potestas iudicat terrenam si bona non fuerit: ipsa verò spiritualis à Deo primò instituta est: & cùm deuiat, à solo Deo iudicari habet & potest, sicut scriptum est infrà. 1. Corinthio. 2. Spiritualis homo omnia iudicat, & ipse à nemine iudicatur. ¶ Nonò. Sicut papa non est de foro imperatoris, nec ratione papatus, quẽ non tenet ab imperio, sed à solo Deo. Pasce oues meas. & distinctio. 21. in nouo. nec ratione alicuius rei terrenæ, quã ab imperatore teneat. Nam & si imperator donationem fecit ecclesiæ de temporalibus, ipsam tamen donationem liberam eam fecit, nec fecit papam feudatarium aut emphyteutam, aut vasallum, vt est expressum. distinctio. 63. ego Ludouicus. distinctio. 96. Constantinus. Si ergo papa nõ est de foro imperatoris, falsum est, quòd imperator sit iudex ordinarius eius. extra de foro competen. per totum.

Iohan. vlti.

¶ In quo respondetur obiectionibus aduersariorum dicentium, quòd imperator, aut secularis potestas sit iudex ordinarius papæ. Cap. XCVI.

SVMMARIVM.

1 *Obiecta aduersariorum, qui dicunt, quòd imperator, aut secularis potestas sit iudex ordinarius Papæ, refelluntur.*

Improbato sufficienter præfato aduersariorum errore: reliquum est respondere obiectionibus eorum. ¶ Ad primam, cùm dicitur quòd Christus subiectus fuerit iurisdictioni Pilati & Cæsaris, respondetur dupliciter. Primò negando consequentiam. Tum primò: quia subiectio illa, qua Christus subfuit iurisdictioni Cæsaris, non fuit ordinaria, sed voluntariè assumpta. Ex summa enim charitate & humilitate Christus ei subijci voluit, vt in hoc ostenderet, quantam ad humanum genus charitatem habuit: quia à non suo iudice iudicari voluit, & absque causa morte turpissima condemnari. vnde Isai. 53. dicitur. Oblatus est quia ipse voluit. Simile habetur circa obseruantiam legalium, quibus voluntariè subijci voluit, vt alios ab horum onere liberaret, dicente Apostolo. Vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum de muliere, factum sub lege: vt eos qui sub lege erant, redimeret. Clarum est autem, quod ex opere supererogationis non arguitur debitum in eo, nec in eius vicario, aut eius discipulis. Secundò, ratio illa non procedit: quoniam vt dominus Aluarus in libro de hæresibus parte quinta respondet. Pilatus non iudicauit Christum vt personam publicam, aut dignitatem præeminentem, sed tanquam personam priuatam, accusatam sibi à principibus synagogæ, & à populo Iudæorum tanquam malefactorem: quia in hoc erat de foro Cæsaris & Pilati: quia præses erat in Iudæa pro imperatore. Vnde ipse Pilatus ait Lucæ vigesimotertio. Obtulistis mihi hunc hominem. hunc inquantum hominem quasi priuatum, & non pontificem: non in dignitate constitutum. Hunc enim, vt dicit dominus Aluarus, Christus non gerebat personam papæ, sed simpliciter hominis coram suo iudice accusati: nec in hoc papa Christo succedit, aut vices eius gerit, sed in pontificatu, sed in potentia, in authoritate, non autem in maligna accusatione facta de eo. Cùm ergo Christus nec coram suo iudice fuerit vt sacerdos, vel vt pontifex accusatus, nec à iudice suo vt talis iudicatus, in isto exemplo nihil potest concludi de subiectione Papæ aut cleri potestate Cæsaris, aut principatus secularis. Sicut si laicus iudex ferat sententiam mortis contra clericum, putans eum non esse clericum, vtputa in quo nulla clericalis disciplinæ vestigia apparent, non potest ex hoc actu acquirere in clericos aliquã iurisdictionem. Secundò potest respõderi ad prædictam obiectionẽ negando minorem: videlicet, quòd Christus secũdùm quòd homo mortalis fuerit

Ad primũ arg. c. 94. 1

Gala. 4.

fuerit ordinaria subiectione subiectus iurisdi ctioni imperatoris. Christus enim ab instante conceptionis constitutus est iudex vniuersalis viuorum & mortuorum. vnde Act. 10. dicitur de eo. Hic est qui constitutus est iudex viuorum & mortuorum. Et Matthæ. vltim. dicit ipse. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Hoc autem licèt post resurrectionem Christus dixerit, quia tunc eius potestas manifestata est, & notificata: nihilominus potestatem ipsam ab instante conceptionis in quo erat homo mortalis authoritatem habuit. vt tam magister sententiarum, quàm sanctus Thomas in. 3. dicunt. Quocirca manifestum videtur falsum esse quod aduersarij dicunt, Christum subiectum fuisse iurisdictioni Cæsaris tanquam sui iudicis ordinarij. Hoc etiam manifestè videtur colligi ex Matthæ. cap. 17. vbi Christus ostendit & probat se non esse obnoxium siue obligatum ad soluendum tributa Cæsari: ad quod tamen videretur fuisse obnoxius, si Cæsar eius ordinarius iudex fuisset. census enim signum est subiectionis. extra de censi. omnis anima. ait autem sic Christus Petro: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum, à filijs suis, an ab alienis? At ille dixit ab alienis. Dixit illi Iesus: ergo liberi sunt filij. vt autem non scandalizemus eos. &c. vbi glo. ita inquit. Dominus noster. &c. secundum carnem filius regis erat, ex Dauid natus, & omnipotentis verbum. Ergo vt filius regum tributa non debebat, sed pro humilitate carnis: decet enim implere omnem iustitiam. hæc ibi. Et ad probationem aduersariorum quam inducunt ex illo Iohãnis. 19. Non haberes potestatem aduersus me. &c. respondetur, quòd ex hoc loco non habetur, quòd Pilatus aut Cæsar fuerit iudex Christi ordinarius: quoniam licèt Pilato dicenti. Mihi non loqueris, qui potestatem habeo crucifigere te & potestatem habeo dimittere te? Christus respondit. Non haberes potestatem aduersus me vllam, nisi esset tibi datum desuper, puta à Cæsare, cuius erat vicarius in Iudæa, vel a Deo permissiuè: non sequitur ex hoc, quòd Cæsar fuerit Christi iudex ordinarius. Sicut nec alij imperatores nec iudices seculares per hoc quòd permissi sunt à Deo perimere multos martyres, sequitur quòd fuerunt ordinarij iudices sanctorum martyrum. Et ita in proposito: quoniam concessio illa potestatis à Deo: intelligenda est per permissionem. vt dicit Chryso. & habetur in gloss. continua: nisi tibi desuper datum esset, id est concessum: ac si diceret. permisit hoc fieri. hæc Chrysosto. Nec facit ad propositum aduersariorum quod inducunt de Bernardo ad archiepiscopum Senonen. quoniã dato quòd ita dicat beatus Bernardus, magna differentia est inter ordinatum & ordinarium: cùm enim omnia quæ à Deo fiant, aut fieri permittantur, necesse est omnia esse ordinata: nihilominus tamen non omnia dicuntur ordinaria. Dicitur enim ordinarium non tantùm quod sit ordinatum, sed quod sit ordinatum secundùm communem legem, aut ordinem institutum in repub. Clarum est autẽ, quòd tali lege aut ordine vniuersitatis Christus, in cuius femore scriptum est: Rex regum & dominus dominantium. Apocal. 19. non fuit subiectus Cæsari, sed Deo patri. de quo ait Iohãnis. 14. Pater maior me, scilicet homine est, vt inquit gloss. ¶ Ad secundam obiectionem de priuilegio Constantini, respondetur negando minorem. Romanus enim pontifex primatum suum non habet à Constantino, sed à Christo, qui beato Petro, & in Petro suis successoribus ait Iohanis vltim. Pasce oues meas. Et ad probationem de capit. Constantinus. distinctio. 96. respondetur quòd in toto capit. non habetur, quòd Romanus pontifex habuerit primatum à Constantino: imò Cõstantinus asserit, quòd beatus Petrus, cui succedit Romanus põtifex, habuit à Christo primatum. Vnde ait sic. Sicut beatus Petrus in terris vicarius filij Dei dicitur esse constitutus. &c. vnde ipse non dedit priuilegium primatus, sed id, quod à Christo credidit donatum esse romano pontifici, præcepit obseruari, & venerari per omnes orbis ecclesias. Et ita non fuit institutor primatus, sed magis executor legis & ordinationis Christi: prout etiam dictum est suprà circa cap. 42. ¶ Ad tertiam respondetur negando assumptum: videlicet, quòd imperator fuerit iudex ordinarius beati Petri. Et ad probationem responde tur dupliciter. Primò negando assumptum, in quo dicitur, quòd omnes apostoli fuerunt quo ad subiectionem pares. Dicimus enim, quòd beatus Petrus, in quo erat summa potestas spiritualis, & vicarius Christi, magis repugnabat sibi esse subiectum iurisdictioni Imperatoris, quàm cæteris apostolis, qui non erant assumpti ad vniuersalem principatum, & generalem Christi regis regum vicariatum. Et ita non est simile de Petro & de alijs Apostolis. Secundò respondetur, negando quòd Paulus fuerit subiectus iurisdictioni imperatoris sicut iudicis ordinarij,

Ad secũdã.

Ad tertiã.

Et cùm

Et cùm dicitur, quòd ad Cæsarem appellauit tāquam ad superiorem dicimus, quod appellauit cōtra iniuriā sibi factā ad Cæsarem tanquàm ad superiorem ordinarium, non suum, sed iudicis illius, à quo appellauit, à quo patiebatur iniuriam, & ita ratio non procedit. Post tertiò responderi negando consequentiā: quoniam si consequentia illa esset bona, sequeretur, quòd potestatibus, siue principibus infidelibus, cuiusmodi fuerunt Cæsar & Pilatus, tam papa, quàm totus clerus subiectus esset, quod est fatuum dicere. Licet enim, vt dicit sanctus Thomas ante præfatam diuisionem fidelium prælatio non cessasset in toto tum propter conuersionem aliquorum conuersorum ad fidem: nihilominus post aucta multitudine fidelium, non sequitur quòd idem sit. Vnde. 1. ad Corin. 6. in principio reprendit Apostolus fideles Corinthios, quòd auderent prouocare proximos suos coram iudicibus infidelibus dicens. Audet aliquis vestrum habens negotium aduersus alterum iudicare apud iniquos, id est, infideles, & non apud sanctos, id est, fideles. ¶ Ad quartam de sacerdotio veteris legis, respōdetur iuxta magistrum Alexandrum de Alis, & suprà inducta est similis responsio ex domino Bonauētura, quòd non est simile de sacerdotio veteris testamenti, & noui: sacerdotium enim veteris legis erat carnale, & per carnalem propagationē succedebat, & continuebatur, quantuis esset ordinatum ad spirituale obsequium, scilicet diuinum cultum, & figuram spiritualis sacerdotij noui testamenti: & ideo ex parte illa, in qua carnale erat & terrenum, subiectum erat terrenæ potestati, scilicet regali. sicut enim dicit Augustin. ideo dicitur vetus testamentum propter promissionem terrenam, quæ pertinet ad veterem hominem, & ideo in veteri testamento summa potestas terrena, in nouo autem testamento non, vbi est spirituale sacerdotium, & promissio spiritualium. In nouo enim testamento non promittuntur terrena in mercedem, sed addūtur ad sustentationē & necessitatem: iuxta illud. Primum quærite regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis. vnde non subditur status ecclesiasticus temporali, & multò minùs princeps status spiritualis principi cuicunque terreno. Concordat sanctus Thomas secundo libro de regimine principum. Secundò respōdetur, quòd Salomō hoc fecit ex speciali Dei præcepto, qui ei hæc prædixerat. Vnde. 3. Regum. 2. sic dicitur. Eiecit igitur Salomō Abiathar vt non esset sacerdos domini, vt impleretur sermo domini, quæ locutus est super domum Heli in Sylo. & ita ratio non est ad propositum. ¶ Ad vltimam obiectionem de Leone papa respondetur iuxta magistrum Alexandrum de Alis, quòd Leo papa se submiserat iudicio Ludouici imperatoris siue nuntiorum eius: hoc fuit opus supererogationis & non debiti. Vnde ex tali opere argumentum non procedit, sicut superiùs dictum est.

Tho. 2. 2. q. 10. ar. 10. in princ.

Ad quartū

Matthæ. 6.

Ad quintū

¶ In quo ponuntur aduersariorum rationes ad probādum quòd papa extra casum hęresis habeat iudicem in terris. videlicet ecclesiam vniuersalem.

Capitulum. XCVII.

SVMMARIVM.

1 *Papa quòd extra casum hæresis iudicem habeat in terris, videlicet ecclesiam uniuersalem, aduersarij authoritatibus sacræ scripturæ, conciliorum, doctorum, rationibus, & exemplis ostendere conantur.*

SVNT alij aduersarij, qui licèt non afferant papam subiectum iurisdictioni imperatoris, aut alicuius potestatis secularis, nihilominus affirmare contendunt, quòd Romanus pontifex non tantùm pro hæresi, sed pro quocunque notorio crimine, de quo incorrigibilis appareat, aut ecclesiam scandalizaret, iudicem habeat ecclesiam vniuersalem, quæ ipsum iudicare, & punire posset. Et circa hoc faciunt duo. ¶ Primò enim nituntur respondere ad omnes authoritates, quæ dicere videntur, quòd papa à nemine potest iudicari nisi à fide deuiet: dicentes primò, quòd ista nomina distributiua, nemo, nullus sumuntur pro singulis hominibus ipsius congregationis fidelium: nō autem pro ipsa congregatione, quæ vnita plurificari non potest. & ideo dicunt, nomen distributiuum ei competere non potest: sicut non potest dici

Prima responsio aduersariorū ad authoritates sanctorum.

dici propriè omnis Deus, cùm non possit es-
se nisi vnus. Concludunt ergo, quòd in præ-
dictis authoritatibus aut similibus fiat com-
paratio papæ ad alias personas ecclesiæ tan-
quam membri & partis ad alia ecclesię mem
bra & partes: non autem ad ipsum corpus to
Secunda responsio eorundem. tũ, quod est ecclesia. ¶ Secundò dicunt, quòd
præfatæ authoritates non militant: quia iudi
cium vniuersalis ecclesiæ dicitur iudicium
Dei. Secundo loco nituntur hanc eorum opi
nionem multiplici via verã ostendere. Primò
authoritatibus sacræ scripturæ. Secundò au-
thoritatibus conciliorũ. Tertiò authoritati-
bus doctorum. Quartò rationibus. Quintò
Prima authoritas primæ uiæ cui & sequentibus respondebitur ca. 98. exemplis. Prima via sic. & primò ex illo Mat
thę. 18. vbi Christus sic ait Petro: Si peccaue
rit in te frater tuus. &c. Si autem te non audie
rit. &c. Sequitur: Dic ecclesiæ. Certum est au-
tẽ, quòd papa frater noster est: cùm vnus pa-
ter scilicet Deus: & vna mater scilicet ecclesia
omnibus fidelibus sit. ergo sequitur quòd ad
ipsum se extendat præfata authoritas: Si pec
cauerit. &c. vbi ergo de peccato correptus e-
mendare se noluerit, dicendum est ecclesiæ,
sicut fit alijs confratribus, & hoc non nisi vt
iustitia fiat: quia aliàs frustra diceretur: sed iu
dicium fit per superiorẽ: ergo videtur quòd
papa habeat in terris iudicem superiorem, sci
licet, ecclesiam vniuersalem, quę ipsum incor
rigibilem existentem iudicare & punire va-
Secunda. leat. ¶ Secundò argumentatur ex illo ad Ga
lat. 2. vbi Paulus legitur Petro in faciem resti-
tisse, quia reprehensibilis erat. ergo si hæc e-
git Paulus, multò fortiùs poterit ecclesia vni
uersalis resistere papæ, vbi eum contingeret
errare, & ecclesiæ immineret periculum, aliàs
esset in potestate vnius hominis ecclesiam de
struere, aut confundere, quod est absurdum.
Tertia. ¶ Tertiò arguitur ex illo Act. 11. vbi legitur
quòd illi qui ex circuncisione venerant, repre
henderunt Petrum, disceptantes cum eo di-
centes: quare intrasti ad viros præputium ha
bentes, & manducasti cum illis? ergo multò
magis hoc posset facere vniuersalis ecclesia.
Secũda uia. Prima authoritas cui respondebitur c. 99. ¶ Secunda via arguunt authoritate vt aiunt
sacrorum conciliorum: dicunt enim, quòd cõ
tra præfatam conclusionẽ sit decretum con-
cilij Constantiensis, in quo dicunt esse decre
tatũ, quòd generalis synodus in spiritu san-
cto legitimè congregata potestatem à Chri-
sto immediatè habet, cui quilibet cuiuscun-
que status vel dignitatis etiam si papalis exi-
Secũda, cui respondebitur c. 100. stat, obedire tenetur. &c. Item secundò est cõ
cilium Basilieñ. in quo tam in secunda sessio-
ne, quàm in duodecima resumitur decretum
præfatum concilij Constantiensis. Ex quibus
manifestè sequitur, quòd papa superiorem iu
dicem habet in terris. ¶ Tertia via, scilicet au- *Tertiæ uiæ*
thoritate doctorum arguunt. Et primò autho *Prima authoritas, cui & sequentibus respondebitur ca. 101.*
ritate beati Petri: qui ita dicitur locutus ad
beatum Clementem, vt dicitur in Episto-
la eiusdem Clementis ad Iacobum. Si e-
nim mundanalibus curis fueris occupatus &
teipsum decipies, & eos qui te audiunt. Non
enim poteris ea quæ ad salutem pertinent ple
niùs quibuscunque distinguere, & ex eo fit,
vt tu tanquam qui non docueris quæ ad sa-
lutem hominum pertinent, deponaris. ¶ Se- *Secunda.*
cundò arguunt ex authoritate gloss. in capi.
si papa. distinctio. 40. quæ ita habet. Credo ꝙ
si notorium sit crimẽ eius scilicet papæ quod
cunque vnde scandalizatur ecclesia, & incor-
rigibilis sit, quòd possit inde accusari. nam cõ
tumacia dicitur hæresis, vt. 81. distinctione. si
qui presbyteri. ¶ Tertiò arguunt hac via au- *Tertia.*
thoritate beati Gregorij, quæ habetur in ca-
pit. si quis. 2. quæstione. 7. ita dicentis. Si quis
super hoc nos redarguere voluerit, vel ex-
tra authoritatem facere nos contenderit, ve-
niat ad sedem Apostolicam, vt ibi ante con-
fessionem beati Petri mecum iustè disceptet,
quatenus vnus ibi ex nobis suscipiat senten-
tiam suam. Ergo videtur quòd papa habeat
iudicem superiorẽ in terris. ¶ Quartò arguũt *Quarta.*
eadem via authoritate beati Thomę de Aqui
no: dicunt enim, quòd idem doctor dicit li-
bro de regimine principum. quòd si ad ius a-
licuius communitatis pertineat sibi prouide-
re de rege, ab eadem rex institutus si fuerit in
tyrannum conuersus poterit destitui, & refrę
nari eius potestas, si potestate regia tyranni-
cè abutatur. Sed ad communitatem ecclesiæ
spectat per Cardinales ius eligendi papam:
ergo ad eadem spectat corrigere, & punire
eum, si ecclesiam scandalizaret. Et ita appa-
ret, quòd papa habet iudicem superiorem in
terris. ¶ Rationibus autem arguunt. Primò *Quarta uia.*
sic. Papa si est deuius à fide, potest iudicari ab
ecclesia per capitulũ si papa. distinctione. 40. *Prima ratio cui, & sequentibus respõdebitur ca. 102.*
ergo pariter si aliquo alio crimine, de quo ec
clesia scandalizaretur, fuerit deprehẽsus. Pro-
batur consequentia. Tum, quia non legitur
in sacra scriptura, quòd in causa fidei Deus
dederit maiorem potestatem ecclesiæ, quàm *Probatio prima.*
in alijs casibus, Christus enim in datione po-
testatis generalibus terminis vsus est, dicens:
Quæcunque alligaueritis. &c. Matthæ. 18.
Tum secundò: quia qui potest maius, po- *Secũda probatio.*
test minus: & vbi maius conceditur, minus
concessum videtur: vt dicit tex in cap. ex par
te. ex-

Secunda ratio. te.extra de deci. ¶Secundò arguunt sic. Nulli corpori videtur sufficienter prouisum, nisi membrum putridum, quod totum corpus valet inficere, posset abscindi: sed tota ecclesia militans est vnum corpus ordinatū per Christum, dicente Paulo, Omnes vnum corpus sumus in Christo. *Roma. 12.* istius autē corporis papa est vnum membrum, quia caput: si ergo illud sit damnosum, scandalizans notoriè ecclesiam, sequitur quod non est sufficienter prouisum corpori ecclesiæ, nisi per ipsam abscindi posset. Cùm ergo Christus non defecerit in necessarijs ecclesiæ militanti, sequitur quòd per ecclesiam papa nedum si sit hęreticus, sed etiam vbi aliquo alio crimine notorio scandalizat ecclesiam, iudicio vniuersalis ecclesiæ est subiectus. *Tertia.* ¶Tertio sic. Si papa peccans non posset per alios, putà per ecclesiam corrigi, & puniri, sequitur quòd non perfectè ac sufficienter eam Christus ordinasset, nec ei debitè prouidisset: sed hoc est hæreticum, cùm Dei perfecta sint opera. *Deute. 32.* Probatur tamen consequentia: quia illa communitas non videtur sufficiēter ordinata, aut prouisa, quæ suæ perditioni, aut demolitioni non potest occurrere: sic autem esset de ecclesia posita in casu quo papa præter hæresim manifestam, aut tyrannidem notoriam, aut aliud crimen notorium ecclesiam subuertere aut scandalizare conaretur, & vniuersalis ecclesia ei resistere non posset, ipsum corrigendo, & deponendo: hoc enim esset concedere potestatem datam esse in destructionem contra Apostolum & Actuum. 10. *Quarta.* ¶Quartò sic. Omne quod debemus papæ pro vitāda morte corporali, debemus ei pro vitanda morte spirituali: sed in casu, vbi papa iniustè & sine causa quacunq; vellet proximū interficere, quilibet tenetur, & potest de iure papam impedire. ergo vbi papa notoriè scandalizat ecclesiam, vbi animas fideliū ducit ad baratrum inferni, potest, & debet quilibet eum impedire. *Quinta.* ¶ Quintò sic. Si papa vellet vxorem alicuius cognoscere, vel propria illius rapere, licitū est ei resistere. ergo vbi ecclesia videt ipsum papam malis moribus scādalizantē fideles, potest ei resistere, & ipsum impugnare, maximè cū dicat Apostolus, Peccantem coram omnibus argue. *1. Timo. 4.* *Sexta.* ¶ Sextò sic. Si papa infamatur per viros prouidos & honestos de aliquo crimine vnde ecclesia scādalizatur, quęro an papa teneatur purgare se de hoc, an non? Si dicas quòd nō. Contra: qui tenetur scandalum vitare, tenetur suscitatū tollere, & sedare si potest. ergo debet se purgare: sicut legitur de papa Damaso accusato à subditis de adulterio, vt refert Hierony. libro de viris illustribus. sed purgatio pertinet ad sententiā iudiciorum. ergo sequitur quòd in terris papa habeat iudicem superiorem. ¶ Septimo arguitur sic confirmando rationem factam. *Septima.* Prælatus qui tenetur subditos à minori damno vel periculo liberare, à fortiori tenetur à maiori: sed papa tenetur suos subditos à damno, & periculo temporali eripere, secundùm illud: Eripite egenum & pauperem. ergo multò fortius à spirituali, vt puta à scandalo de ipso habito, sed hoc se purgando. ergo idem quod prius. vnde ita fecerunt Sixtus Leo & Symmachus Romani pontifices. vt habetur. 2. q. 8. ¶Quinta via scilicet exēplis, aduersarij etiam ostendere nitūtur, quòd Romanus ponti. in terris iudicē habeat, quoniam (vt aiunt) ecclesia vniuersalis sæpenumero summos pontifices siue à fide delirantes, siue prauis moribus notoriè ecclesiam scandalizantes correxit, iudicauit, & puniuit. *Quinta via cui respondebitur ca. 103.*

¶In quo reprobantur responsiones aduersariorū datæ ad authoritates sanctorum patrum & iura inducta pro conclusione nostra: & respondetur obiectionibus ipsorum aduersariorum sumptis ex authoritatibus sacrę scripturæ. Cap. XCVIII.

SVMMARIVM.

1 *Responsiones aduersariorum datæ ad authoritates iam sanctorum patrum, quàm alia iura pro conclusione illa inducta, scilicet, quòd Papa extra casum hæresis non habeat iudicem in terris. &c. diluuntur.*

Onclusio superiùs posita, videlicet, quòd Romanus pontifi. pro sui principatus excellentia extra casum hęresis iudicem non habeat in terris: tantis est suprà sanctorum patrum roborata testimonijs, tam irrefragabilibus fulcita rationibus, & sanctorum canonum luminibus illustrata, vt superuacuum censeatur alia

Contra primam responsionem aduersariorum. alia inducere testimonia. Vnde nō restat nisi aduersariorum obiectionibus respōdere. Faciemus autem hic duo. In primis ostendemus, ꝙ respōsiones datæ per aduersarios ad iura dicta sanctorum patrum dicentium papam à nemine iudicandum, intelligenda sint de singulis personis, & non de tota cōmunitate ecclesiæ: quod ex multis facile colligitur. Tum primo ex eo, ꝙ ratio superioritatis & dependentiæ papatus à solo Deo assignata per doctores quare à nemine papa est iudicandus, ita currit de ipsa communitate, sicut de singulis personis. Nam Romanus ponti. non modò est singulis personis authoritate superior, sed etiam toto ecclesiæ corpore, vtpote qui pastor, & caput est totius ecclesiæ. Tum secundò: responsio illius ostenditur vacua ex text. cum glo. ait enim sic text. Nemo iudicabit primam sedem. sequitur. Non enim ab Augusto, nec ab omni clero, nec à regibus, nec à populo iudex iudicabitur. Ecce ꝙ textus excludit à potestate iudicandi papam singulas personas, & omnem cōmunitatem tam spiritualem, quæ designatur nomine cleri, quàm secularem designatam nomine populi. Præterea glo. super verbo: ab omni clero, ait. argumentum ꝙ concilium nō potest papam iudicare. vt extra de elect. significasti. Hæc glo. Ex quo patet, ꝙ ly nemo, in authoritatibus præfatis non solùm accipiendum est pro singulis personis diuisim, sed etiam pro singulis coniunctim, siue collectiuè. Quòd autē dicūt aduersarij, quòd nomina distributiua propriè competere non possunt congregationi fidelium, quæ vnica, & implurificabilis est, parum valet: quia nomina, siue signa talia addita nominibus collectiuis, vt sunt populus, clerus, domus, ecclesia, &c. non distributiuè, sed collectiuè tenentur: significant enim id quod totum, sicut est illud quod habetur ad Hebræ. 3. Sicut Moyses: supple fidelis fuit in omni domo sua. qđ exponitur: id est in tota domo, scilicet synagoga Iudæorum. Item eodem modo videtur sumi illud. Conuertitq; rex faciem suam, & benedixit omni ecclesiæ. Item illud Præcepit autē vniuersæ ecclesiæ, benedicite Deo nostro: & benedixit omnis ecclesia domino patrum suorum. Item illud Turbata est cum illo omnis Hierosolyma: id est tota. Et ita in authoritate supradicta illud: nec ab omni clero: exponitur, id est nec à toto clero. iuxta etiam glo. quæ dicit. argumentum ꝙ concilium non potest iudicare papam. Tertiò: ꝙ talis intellectus sit præfatorum iurium luce

3. Reg. 8.
1. Para. 19
Matth. 2.

clarius, colligitur ex confessione & testimonio tam concilij congregati Romæ tempore Marcellini, de quo dist. 21. in ca. nunc autem. q̄ concilij congregati tempore Symmachi papæ, de quo dist. 17. in. §. hinc etiam. quæ manifestè confessa sunt à nemine præsulem Romanum posse iudicari, includendo etiam concilium vniuersale, aliàs non loquerētur ad propositum. Quarto colligitur idem ex cap. papa dist. 40. vbi dicit tex. ꝙ papa à nemine est iudicandus, nisi deprehendatur à fide deuius. Clarum est autem, ꝙ nō est cuiuscunq; singularis personæ papam iudicare, etiam si deprehendatur à fide deuius, sed solius concilij vniuersalis: ergo per ly neminem, non solùm excipiuntur singulares personæ, sed etiam ipsa vniuersitas fidelium. quod etiam ex hoc manifestè habetur, vt scilicet sit conformitas huius text. ad iura alia & determinationes conciliorum, de quibus parum antè factus est sermo. ¶ Præterea secunda responsio aduersariorum, in qua respondentes ad authoritates dicentes, ꝙ papa reseruatur iudicio diuino, dicūt, ꝙ iudicium ecclesiæ congregatæ est iudicium Dei, & ita non videtur absolutus papa à iudicio vniuersalis ecclesiæ, nulla est. Quia licèt iudiciū ecclesiæ sit etiam Dei, sicut etiā de quolibet sacerdote dicitur. de pœniten. distin. 3. §. sed quem. ꝙ quem sacerdos iudicat, Deus iudicat, cuius personam gerit. & in ca. nemo. 11. quæst. 3. dicit beatus Chryso. Nemo contemnat ecclesiastica vincula: non enim homo est qui ligat, sed Christus, qui hanc potestatem dedit: & dominus fecit homines tāti honoris, est tamen hoc iudicium Dei per homines. In authoritatibus autem supradictis loquentibus de papa, excluduntur omnes homines à iudicio suo. vnde in ca. aliorū. 9. q. 3. habetur, ꝙ aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari: sed sedis istius præsulem suo sine quæstione reseruauit arbitrio: voluit beati Petri successores sibi tantùm debere innocentiam. Nota verbum, tantùm. Item in cap. electionē. dist. 79 dicit beatus Anacletus papa & martyr. Electionem summorum pontificum sibi dominus reseruauit: licèt electionem eorum bonis sacerdotibus concessisset. Ecce ꝙ manifestè responsio aduersariorum non respondet authoritatibus sanctorum patrum, sed manifestè est opposita. & hoc idem ostēditur per alias authoritates, quas supra induximus. Et hoc de primo. ¶ Reliquum autē est aduersariorum obiectionibus respondere: quibus pro pleniori

Contra secundam aduersariorum eorundem.

Ad authoritates primæ viæ. c. 97.

niori illustratiōe veritatis distinctè p quinq; capitula iuxta quinq; vias, quibus procedūt, respondebimus. ¶ Ad primam ergo obiectionem sumptam ex illo capitulo. Matthæi. 18. Si peccauerit ī te frater tuus, &c. Respondetur negando consequentiam. Et ad probationem cùm dicitur, quòd papa sit frater, dicimus, quòd hoc non militat: quoniam cùm hoc, quòd papa est frater noster naturæ conformitate, & fidei religione, est etiā princeps & caput totius vniuersalis ecclesiæ supremam potestatem habens in ecclesia. Ratione primi: videlicet, quia est frater noster, extendit se ad eum authoritas præfata in ea parte, in qua simplex tangitur fraterna correctio, quæ dicit simplicem quandam admonitionem, quæ cùm sit actus charitatis, extēdit se ad omnem proximū, siue superiorem, siue æqualem, siue inferiorē sicut & ipse charitatis effectus. Ratione verò secundi, videlicet, q princeps & caput est supremam potestatem habens in ecclesia, non extendit se ad eum authoritas præfata in ea parte, in qua contra non suscipientē correctionem fraternam iubetur denuntiationem fieri: quia cùm denuntiatio non acquiescentis fraternæ correctioni ordinetur ad finem, vt talis punitio ne corrigatur, qui per simplicem admonitionē non corrigitur, nō fiat nisi superiori, non potest denuntiari prælatus, qui superiorem non habet, nisi sit tale peccatum eius, per quod à superioritate cadat, cuiusmodi est peccatum hæresis. Quare consequētia illa aduersariorum, quæ apud eos Achilles existimata est, nulla prorsus est. processus enim positus in euangelio de correctione fraterna, non habet locum in eo, qui non habet in terris superiorem. Clarissimum est autem ex superioribus, q nullus in ecclesia est superior papa nisi Christus, cuius generalis vicarius est in terris. Nec potest dici, q congregatio subditorum suorum, aut ouium suarum superioritate authoritatis sit illo maior, nisi quis vellet euertere, vt aliàs deductū est, doctrinam Christi, & diceret, quòd licet Christus dicat Matthęi. 10. Non est discipulus super magistrum, nec seruus supra dominum suum. nihilominus discipuli sunt supra magistrum, & subditi supra prælatum suum. Hinc est, q vt clarissimè sanctorum & sacrorum conciliorum & doctorum excellentissimorum apertissimè testimonia proclamant, pontificū Romanorum causas Deus dicitur suo reseruasse iudicio. Vnde dominus Albertus Magnus in. 4. dist. 19. vbi quærit, vtrùm correctio fraterna sit omnium: respondens ita dicit. Omnis homo omnem hominem cum reuerentia & māsuetudine tenetur admonere & corrigere de delicto, sed nō vlteriùs potest denuntiare si est inobediēs, quādo prælatus supremus est: quia non habet iudicē. Hæc Albertus. Ad idem est sanctus Thom. in. 4. eadem dist. sic dicens. Quanuis prælati sint corripiendi à subditis, nō tamen est ei pœna infligenda, sed recurrendum est ad superiorem denuntiādo, vel si non habet superiorem, ad Deum, vt eum emendet, aut de medio tollat. Item magister Vlricus in summa sua excellentissima theologiæ. qui lib. 6. tractatu. 3. c. 15. de accusatione loquens ita inquit. Accusari etiam non possunt aliqui propter excellentiam dignitatis: vt papa non potest accusari nisi de crimine hæresis. vt dicitur in gestis Bonifacij martyris. & ponitur authoritas dist. 40. ca. si papa. tamen apparatus dicit ibi, q licet specialiter dicatur de hæresi, eo q de illo potest accusari, etiā si occulta sit cùm non vult corrigi, aliàs enim non posset accusari: tamen etiam de alio crimine potest accusari si sit notorium per confessionem, vel facti euidentiam: & incorrigibilis sit, & ecclesia inde scandalizetur, probat per hoc, quòd contumacia dicitur hæresis. distinct. 91. qui presbyteri. & cōtumax dicitur infidelis. 27. dist. nullus. ideo quidam dicunt idem de quo libet crimine notorio, de quo ipse non corrigit se propter correctionem fraternam. Sed hoc non credo verum esse: quia cùm stabilis maneat sua authoritas quandiu in petra, quæ Christus est, fundatur, & hoc etiam fit per informem fidem, ipsa sola fide manente non habet superiorem à quo iudicari possit. Insuper quòd soli infidelitati tribuit, de alijs criminibus negatur. Symbolica autem & transsumptiua locutione contumacia dicitur infidelitas, vel hæresis, & argumenta ex talibus tanquam sint propriè dicta nihil valent. hæc dominus Vlricus. Item idem lib. 6. tractatu. 3. c. 17. vbi de denūtiatione euangelica loquens dicit sic. Primum, scilicet admonitio priuata habet locū etiā in prælato non habēte superiorē: sed quia mēbra non habēt ibi locū: quia nō habet superiorē, cui ipse denūtietur, vel corā quo eōicetur, vel à quo excōmunicetur: & ideo si p admonitionē non corrigitur, nō restat nisi orare pro eo vt emēdetur, vel vt subtrahatur de medio, ne ecclesiā suo exēplo perdat. hæc ibi. Itē hac de causa dicit Hostien. quòd denūtiari non potest crimen papæ si corrigi vellet. Item Iohann. in

in summa confessorũ lib.3.tit.9.§.9.vbi dicitur, ꝙ licèt principũ scilicet admonitio locũ habeat in prælato non habente superiorem, tamen sequentia non habent ibi locum, quia superiorem non habet, &c. sicut dicit dominus Vlricus. Ad idem plures alij illuminatissimi doctores, sicut dominus Petrus de Palude, dominus Herueus, magister Augustinus de Anchona in libris suis de potestate ecclesiastica. Præterea hæc sentẽtia manifestè colligitur ex beato Bernardo, qui scribens domino Innocentio papæ ita dicit. Quis faciet mihi iustitiam de vobis? si haberem iudicem, ad quem vos trahere possem, iam nũc ostenderem vobis. Vt parturiens loquor quid mihi eminet: extat quidem tribunal Christi, sed absit vt ad illud appellẽ vos, &c. Ecce quàm manifestè innuit beatus Bernardus, ꝙ papa iudicem non habet in terris. Et ita patet, ꝙ ratio aduersariorum nulla erat: quia cùm papa aliquid plus habeat dignitatis q̃ cæteri homines: quia cum hoc, ꝙ est frater, est etiam pater & princeps: non est mirum, si plus se extendat ad alios fratres authoritas præfata, Si peccauerit in te frater, &c. quàm se extendat ad papam. De vera autem intelligentia præfatæ authoritatis in ea parte, in qua dicitur. Dic ecclesiæ: amplissimè superiùs contra minùs bene sapientes circa illam disputatũ est.

Ad secundã ¶ Ad secundam obiectionem, quæ sumitur ex illo Galat. 2. vbi Paulus dicitur restitisse in faciem Petro, respondetur, quòd authoritas illa nihil facit pro aduersarijs. Aliud quippe est resistere, & se opponere papæ, vbi immineret periculum fidei: aut si aliquid præciperet contra legem domini: & aliud est iudicare per coertionem pœnæ, siue punire: quia primum potest esse inferioris, secundum autem non nisi superioris, iuxta.c.inferior.dist. 21.&.1. ad Cor.4. dicitur. Qui autẽ iudicat me, dominus est. Vnde concedimus, ꝙ vbi immineret periculum fidei manifestum, posset vniuersalis ecclesia, siue synodus vniuersalis resistere Romano pontifici, sicut Paulus Petro: sed ex hoc nullã superioritas authoritatis arguitur in ecclesia super verũ Romanũ põti. sicut nec in Paulo ex præfata correctione supra Petrum: sed bene arguitur & commendatur in Paulo charitas & libertas, & in Petro in susceptione patienter correctionis humilitas. Vnde glo. quæ est Augustini in epistola ad Hieroñ. super illud. Dixi Cephæ coram omnibus: dicit sic. Ipse Petrus quod à Paulo fiebat vtiliter libertate charitatis sanctæ atque benignę pietate humilitatis accepit, atque ita exẽplum posteris tribuit, quod non dedignarentur, vbi fortè rectum tramitem reliquissent, à posterioribus corrigi. laus vtique iustæ libertatis in Paulo, & sanctæ humilitatis in Petro. hæc glo. Item idem August. super epistolam ad Galat. de obiurgatione ista Pauli coram omnibus facta Petro loquens ita dicit. Quòd autem hæc ei coram omnibus dixit, necessitas coëgit, vt omnes illius obiurgatione sanarentur: non enim vtile erat errorem, qui palàm noceret, in secreto emendare: huc accedit, quòd infirmitas & charitas Petri, cui ter à domino dictum est: Amas me pasce oues meas: obiurgationem talem posterioris pro salute gregis libentissimè sustinebat. hæc August. Hanc Augustini doctrinam secutus beatus Thom. dicit in. 4. sententiarum. distinct. 19. quòd beatus Paulus Petro in faciem restitit, excedit modum fraternæ correctionis, quæ prælatis à subditis debetur. non enim prælati à subditis corã multitudine, sed humiliter in priuato corripiendi sunt, nisi vbi immineret periculum fidei. ¶ Ad tertiam obiectionem, quæ sumitur ex obiurgatiõe facta Petro. Actuum. 19. quòd ad gentes diuertisset: respõdetur, quòd authoritas illa nihil facit pro aduersarijs, sicut manifestè colligitur ex dictis beati Grego. qui vt habetur in ca. Petrus. 2.q.7. sic inquit. Petrus potestatẽ regendi acceperat, & tamen idem Apostolorum primus querimoniæ contra eum factæ, cur ad gentes introisset: non ex potestate officij, qua posset dicere oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant: sed ex authoritate diuinæ virtutis, qua gentiles acceperant Spiritũ sanctum respondit dicens. Eandem gratiam quam vobis dedit eis dominus. Hæc Grego. Ex quibus patet, quòd cùm, vt ait Gratianus ibidẽ, beat⁹ Petr⁹ ex officio potuerit repellere querelas illorum, & sola dispensatione humilitatis illas sustinuerit, non potest accipi argumentum ex illorum reprehẽsione, quòd prælati cogantur reprehensionem subditorum suscipere: & minùs ex hoc potest accipi argumentum, quòd vniuersalis ecclesia extra casum hæresis possit papam iudicare. *Ad tertiam*

¶ In quo respondetur aduersariorum obiectionibus fundatis in decretis conciliorũ Constantieñ. Cap. XCIX.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorum (fundatæ in decretis conciliorum Constantieñ. & Basilieñ.) qui dicebant, quòd papa extra casum hæresis habeat iudicem in terris, refelluntur.*

Resp. authoritatibus secundæ viæ. cap. 97.

DAta respõsione ad authoritates sacræ scripturæ, quas aduersarij in eorũ fauorem inducunt, consequens est, vt responsa demus ad ea quæ inducunt secunda via, videlicet ex decretis conciliorum Constantieñ. & Basilieñ. Ad quæ respondentes dicimus, ꝙ nihil eorũ, quæ inducunt, militat contra conclusionem pręfatam. Quòd verò non militẽt ea quæ inducuntur de cõcilio Constantieñ. apertissimè ex multis ostenditur. ¶ Primò quidem: quia non est verũ, imò falsum, quod aduersarij dicunt, videlicet, ꝙ Constantiæ declaratum sit, siue decretatum, ꝙ vniuersalis synodus in Spiritu sancto legitimè congregata, generale concilium faciens, ecclesiã militantem representans, potestatem à Christo habet immediatè, cui quilibet cuiuscunq; status, siue dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur, &c. Planè nũquam in Constantia sub hac forma legitur aliquod decretum factum. Declaratio autem facta per patres illos sub obedientia Iohan. 23. congregata emanauit sub hac forma. Hæc sancta synodus Constantiensis generale conciliũ faciẽs pro extirpatione præsentis schismatis, & vnione ac reformatione ecclesiæ in capite & in membris fienda declarat, ꝙ ipsa in Spiritu sancto cõgregata generale concilium faciẽs, & ecclesiam catholicam militãtem represen tãs, potestatẽ à Christo habet immediatè, cui quilibet, &c. Ecce manifestè, ꝙ decretum illorũ patrũ non loquitur vniuersaliter de qualibet synodo vniuersaliter, sed de illa singulariter, pro cuius tempore non erat in ecclesia vnus pastor totius ecclesiæ indubitatus. Et ita patet primũ; videlicet, ꝙ falsum sit, ꝙ tale decretum in forma qua proponitur, fuerit factum Constantiæ. Secundò non militãt quę inducuntur de concilio Constantieñ. quoniam dato ꝙ tale decretum sicut dicitur ꝑ aduersarios ibi fuisset factum, nõ habet necessitatem: quoniã hoc, quod aduersarij præsupponunt, videlicet, ꝙ fuerit ab vniuersali concilio legitimè congregato, & representante vniuersalem ecclesiam militãtem, est valde dubium apud multos: imò plurimorum iudicio, scilicet eorum, qui fuerunt de obedientia

Ad primam
5

Gregorij & Benedicti falsum. Quoniã sicut apertissimè patet ex gestis illius cõgregationis decreta illa, si ita sint appellãda, facta sunt solùm à patribus aliquibus obedientiæ Iohan. 23. Pro quo notandum, ꝙ congregatio illa Constantiæ celebrata tria tempora habuit. Primum fuit, in quo sola obediẽtia præfati Iohann. Balthasar Constantiæ conuenerat. Secundum tempus fuit: in quo Angelus Corasius vocatus in obedientia sua Gregorius. 12. iuri suo cedens præfatæ congregationi sub certis modo & formis se coniunxit. Tertium tempus est, in quo reges, & principes, ac prælati obedientes Petro de Luna Benedicto. 13. vocato in obediẽtia sua per suos oratores noua facta cõuocatione concilij se vnierunt præfatæ congregationi ad pacem dandam vniuersali ecclesiæ: & fuimus nos tunc præsentes in minoribus constituti. pro quo solo tempore conuenientibus omnibus simul tribus obedientijs fuit certum dicere, ꝙ vniuersalis ecclesia representatiuè congregata esset Constantiæ. nullus autem dubitat, quin asserere, ꝙ sola obedientia Iohannis faceret concilium vniuersale vniuersalem ecclesiam representans, esset temerariũ, & scandalosum alijs duabus obedientijs. Tertiò ea quæ inducuntur de decretis concilij Constantieñ. non militant: quoniam authoritati illius aliæ duæ obedientiæ, scilicet Gregorij & Benedicti apertissima contradictione in plena congregatione se opposuerunt, & eorum contradictio fuit acceptata. Contradixit ac reclamauit in primis Gregorius ita in sua obedientia vocatus, qui verum se Romanum ponti. asserens & scribens, mittens post præfatam declarationem factam ab illis de obedientia Iohannis oratores suos ad Constantiam, committit eis dominis, scilicet cardinali sancti Sixti Iohan. electo patriarchæ Constantinopolitano. archiepiscopo Treuereñ. comiti palatino Carolo de malatesta authoritatem cõgregationem ipsam Constantieñ. inquantum per serenitatem regiam, & non per Balthasar se nuncupari facientem Iohan. 23. vocatam vice sua conuocandi & authorizandi in generale concilium, remota tamen omnimodè inde prædicti Balthasar pręsidentia & præsentia ab eisdem, &c. Verba sunt formalia bullæ datæ authoritatis præfatis oratoribus, quæ inserta est in gestis præfati concilij. Quod autem hæc verba & gesta domini Gregorij præfato decreto contradicant, & opponãtur, manifestum est. Contradixit præterea eidẽ decreto obediẽtia domi-

norum

norum regum, prælatorum, & principum, & communitatum, qui Petro de Luna Benedicto. 13. vocato tanquam vero summo pontifici vniuersalis ecclesiæ adhærebant. Nam vt ex gestis eiusdem cōcilij patet, pro eo ꝙ tenebant præfatos patres Constantiæ congregatos sub obedientia Iohānis siue etiam Gregorij non facere cōcilium vniuersale, nec eorum cōgregationem repræsentare ecclesiam Dei catholicam noluerunt se vnire illi, nisi priùs iuxta compacta in Narbona cum bo. me. domino imperatore Sigismūdo noua fieret per eos, apud quos veram esse arbitrabantur Dei ecclesiam concilij cōuocatio sicut & factum est nobis præsentibus in minoribus constitutis. Quæ omnia ita facta esse, & ab omnibus acceptata synodus ipsa Constantieñ. per diuersas sessiones apertissimè testatur. Quibus tribus obedientijs tandem ita in nomine Christi Constantiæ conuenientibus sub intentione celebrandi concilium vniuersale habita est certitudo & fides apud omnes Christi fideles vniuersale concilium vniuersalem ecclesiam repræsentans Constantiæ celebrari & non ante concurrente ambigua inter fideles concertatione apud quem trium pro Romanis pontificibus se gerentium Apostolicæ sedis authoritas resideret & principatus. Vt enim testatur deuotissimus Bernardus libro quinto de cōsideratione. Fides ambiguum non habet: aliàs si habet, fides nō est sed opinio. Ex qua contradictione aliarum duarū obedientiarū clarissimè percipit quisque doctus, quàm præsumptuosa sit illa assertio quòd obedientia illa Balthasar Constantiæ conueniens faceret concilium vniuersalem ecclesiam repræsentans. Quartò ea quæ inducūtur de decretis concilij Constantieñ. nullius fuit roboris aut momenti: quoniam in illorum determinatione non modò non interuenit vniuersalis ecclesia, sed obedientia vna tantùm, scilicet Iohan. 23. vt dictum est: sed etiam non integrè tota illa obedientia: quoniam plures patres doctissimi illius obedientiæ illis non præstiterunt consensum aut assensum suum. Item nec ipse in sua obedientia vocatus Iohan. 23. quoniam cùm post recessum suum à Constantia Scaphusæ constitutus audiret præfatam declarationē conclusam dominis oratoribus Christianissimi regis Franciæ visitantibus eum: videlicet domino duce Bauariæ domino Nicolao de Calauilla alijsq; eorū collegis amaro animo conquestus est falsa quædam & erronea aduersus authoritatem Romani pontificis decreta per æmulos suos post recessū eius esse conclusa. Quintò præfata decreta concilij Constantieñ. non militāt: quoniam nunquam fuerunt per omnes alias obedientiās simul approbata imò nec repetita: imò tota synodus ex tribus obedientijs congregata statutis suis videtur designasse decretū illud nunquam in mente sua insedisse. Quod patet ex duobus. Primò ex eo quod in sessione, 36. ita dicitur. Sacrosancta Constantieñ. synodus statuit & decreuit, ꝙ futurus Romanus pontifex, per Dei gratiam de proximo assumēdus cum hoc sacro concilio vel deputandus per singulas nationes debeat reformare ecclesiam in capite Romanæ curiæ secundùm æquitatem & bonū regimen ecclesiæ, &c. Et sequitur in. 13. art. propter quæ & quomodo papa possit corrigi, vel deponi. Ecce ꝙ manifestè datur intelligi ꝙ synodus illa hoc discernēs non approbauerit aut mēte habuit illa decreta prima Constātiæ. Secūdò ex illo, ꝙ præfata synodus Constantieñ. postquā papa Martinus fuit creatus morem obseruando antiquorū conciliorū humiliter petiuit ab eo cōfirmationem & roborationē omniū quæ fecerat. Cùm autem confirmare & roborare superioris authoritatis sit: planissimū est ꝙ synodus illa integra ex omnibus obediētijs Christianitatis nō erat huiusmodi fidei, ꝙ conciliū vniuersale habeat à Christo immediatè potestatem, cui etiā papa obedire teneretur. Sextò præfatum decretū Constantieñ. non militat: quoniam per Apostolicam sedē nō fuit approbatū: imò videtur per dñm Martinū reprobatum, siue annullatum in condēnatione errorū Iohānis Witcleff, & Iohannis Hus: inter quos, vt patet in bulla, quā approbante cōcilio Constantieñ. dñs Martinus misit vniuersis prælatis nationis Germaniæ: vnus articulus condemnatus est. Quod Petrus nō est nec fuit caput ecclesiæ sanctæ catholicæ. Secundus articulus, de quo mādat præfatus dñs Martinus prælatis & inquisitoribus fidei, vt inquirāt suspectos de præfatis erroribus: vtrū credant, ꝙ papa canonicè electus, qui pro tempore fuit eius proprio nomine expresso sit successor beati Petri habens authoritatē supremam in ecclesia Dei. Clarissimū est autē, ꝙ hi duo articuli per dñm Martinum assentiēte & approbante concilio plenario Constantieñ. videlicet, ꝙ papa sit caput sanctæ sedis catholicæ. i. vniuersalis, & ꝙ habeat supremā potestatē in ecclesia Dei: non possunt simul stare cum decreto illo, quod Constātiæ factū legi-

tur per quosdam de obedientia Iohan. Balthasar de superioritate cōciliorum supra papam: quoniam vt habetur in.c.inferior. dist. 21. sola sedes potior inferiorem conuenienter absoluit: nec potest quisquā, qui inferioris authoritatis est, eū qui maioris potestatis est, adijcere, aut proprijs subiugare diffinitionibus. Si papa manens papa alterius iudicio præterquā Dei subiacet, nō potest stare in veritate articulus ille diffinitus Constātiæ per dominū Martinū: ꝙ papa habeat supremam potestatem in ecclesia, vt in superioribus etiā deduximus. Septimò præfata decreta, quæ inducūt aduersarij de concilio Constātiensi, non militāt: quoniā expresse sunt contra sacrorum cōciliorum canones, & Apostolicæ sedis diffinitiones, sicut in superioribus est demonstratum: quare quicquid diffinitū sit in contrarium, quibuscūq; viribus caret. iuxta cap. hæc est fides pater beatissimè. 24.q.1. Octauò decreta illa non militant: quoniam sanctorum patrum sententijs, quorum doctrinam in his quæ fidei sunt, vniuersalis iam approbauit ecclesia, manifestè cōtradicunt: sicut patuit exēplariter in superioribus, vbi pro principatu Romani pontificis testimonia induximus de beatis Hieronymo, Augustino, Ambrosio, Cyrillo, Chrysostomo, Theophilo, & Cypriano, atq; Leone primo: quorum sententiæ in materia fidei cùm iam ab vniuersali ecclesia sint firmatæ, vt patet in quinta synodo, nulla authoritate, nulla hominum diffinitione possunt repelli. Omnis quippe contradictio facta horū patrū sentētijs, fieret profectò fidei ipsius vniuersalis ecclesiæ. prima nanq; salus, vt habetur in.c.prima. 25.q.1. est rectæ fidei regulam custodire, & à constitutis patrum nullatenus deuiare. Nonò præfata decreta locū nō habent: quoniam contradicunt communi doctrinæ clarissimorum doctorū tam iuris diuini, quàm humani: qui vt in superioribus declaratū est, de venerabili Hugone de sancto Vict. de Alberto magno, de sancto Thom. de magistro Alexādro de Alis, de sancto Bonauētura, &c. qui testimonijs scripturarum sanctarum & canonum reuerentia totius orbis consecratorum & authoritatibus summorum pontificum clarissima luce demonstrāt Romanum pontificem ita principatū habere in vniuersa ecclesia, vt extra casum hæresis, in quo à papatu cadit, solùm Deum iudicem superiorē habeat, cuius vicarius immediatus existit. Est autem mirabile, ꝙ patres illi Constantiæ congregati voluerunt vno ictu non solùm delere, sed hæreticare tantorum patrum doctrinam. Est autem hic non prætereundum quod habetur in ca. placuit. 36.q.2. ꝙ authoritas concilij nō præiudicat authoritati Hieronymi, & maximè cùm diuinæ scripturæ innitatur: vbi dicit glo. ꝙ hæc ratio est: quia roboratur authoritate veteris testamenti, & concilij Meldensis. Si aūt vnius doctoris sancti authoritas roborata authoritate sacræ scripturæ, & authoritate vnius concilij præiudicat authoritati vnius concilij vniuersalis, vt ibidem dicitur: quantò magis authoritas tantorum doctorum & sanctorum roborata, & sacra scriptura, & concilijs vniuersalibus & diffinitionibus Apostolicæ sedis præiudicare debet decreto vnius obedientiæ tantùm, & tempore schismatis. Ex quibus omnibus liquido colligitur, ꝙ præfata decreta, quæ ex aduerso allegantur à patribus aliquibus Constantiæ edita vnius obedientiæ tantùm tempore schismatis, nec necessitatem habēt, nec virtutem euertendi fidem, quam de Romani pont. principatu semper seruauit sanctorum patrum authoritas, & vniuersalis ecclesiæ pietas venerata est.

¶In quo respondetur obiectionibus aduersariorum sumptis ex decretis concilij Basilieñ. Cap. C.

SVMMARIVM.

1 *Obiecta aduersariorum sumpta ex decretis concilij Basilieñ. aduersus id qd dicitur, scilicet, ꝙ Papa extra casum hæresis iudicem non habeat in terris, refelluntur.*

Mpliùs secūdò ea quæ inducuntur de concilio Basilieñ. ex diuersis sessionibus eius minimè etiam militant propter multa. ¶Primò cùm dicunt, quòd sancta catholica *Resp. secundæ authoritati secūdæ nie.c.97.* 1
ecclesia in sancto Constantiensi concilio, &c. præsupponunt duo. Quorum primum est manifestè falsum vt dicunt, quòd in cōcilio Constantieñ. fuerit vniuersaliter diffinitum, ꝙ concilium generale, &c. quoniam non vniuersaliter, aut indiffinitè, sed singulariter facta fuit illa diffinitio, siue declaratio: vt in responsione ad ea quæ inducuntur de concilio Constantiensi plenè in præcedenti.

denti. c. dictū est. ¶Secundò ſupponunt, ꝙ illud decretum factum ſit à ſancta vniuerſali eccleſia. Hoc enim (ſalua pace eorū qui ita opinati ſunt) nullo modo poteſt probari verū eſſe, ſicut iam antè diximus, imò temerarium videtur, pluſimūq; ſcandaloſum velle diffinire, ꝙ obediētia ſola Iohānis Balthaſar, quæ ſola Conſtātiæ conueniēs fecit ad decretum tempore ſchiſmatis eſſet vniuerſalis eccleſia catholica legitimè à vero & indubitato paſtore vniuerſalis eccleſiæ cōgregata ſanctum vniuerſale conciliū faciens, hoc enim eſſet dicere; ꝙ ſola obedientia Iohānis Balthaſar inter tres obediētias fuiſſet eccleſia & thalamus Chriſti: & aliæ obedientiæ, ſcilicet Gregorij, & Benedicti fuiſſent proſtibula, & ſynagoga ſathanæ. & hoc non eſt aliud, ꝙ̃ ſuſcitare antiquum ſchiſma in eccleſia Dei. Secundò non militāt præfata decreta Baſilieñ. concilij: eo ꝙ cōcilium illud noluit recipere præſidentes papæ in authoritate ſua debita iuxta morem antiquorum cōciliorum vniuerſalium, de quorū authoritate in actione ſexta cōcilij Chalcedoneñ. vt refert Iſido. in lib. cōciliorum ita habetur. In omnibus ſynodis apocripharij Apoſtolici decretas ſentētias primò propter ſummam authoritatem ſanctæ eiuſdem ſedis confirmabant & ſubſcribebāt: quia aliter nullum robur habebāt. vnde ſcribit Paſchaſius, &c. Ex quibus patet decreta illa omnino vacua eſſe authoritate. Tertiò patet idem: quia non fuerunt cōcluſa vnanimi conſenſu totius ſynodi. Si autem concilium nō agant, vt inquit Iſidorus. 6. etym. & in cap. 1. diſtinct. 15. qui non conſentiunt in vnum: non poteſt dici concluſio concilij vniuerſalis maximè in materia fidei, cuius vnitas maximè requiritur in corpore eccleſiæ, quæ ex vniuerſali conſenſu non emanat. Quòd autem vniuerſalis conſenſus in decretis illis Baſilieñ. nō interuenerint, patet. Tum, quia multis prælatis & doctoribus in vtroq; iure graduatis ſapiētia & virtutibus clariſsimis non conſentiētibus edita ſunt: quorum plures eorum attendentes prædicta decreta aduerſa eſſe ſanctorum patrū doctrinis non modò in deputationibus ſuis contradixerūt, & reclamauerunt, verum etiam in ſeſsionibus ipſius concilij, in quibus talia decreta ad furorem quorundam hoſtium Apoſtolicæ ſedis cum multitudine populi parui pretij & nullius authoritatis publicata ſunt, intereſſe noluerunt. Secundò non fuerunt vnanimitate vniuerſali concluſa: quia non expectata plenè vniuerſali eccleſia, nec integrè ſynodo congregata. non enim expectatis plurium regum & principū oratoribus concluſa fuerūt, licèt aliquos eorum nouerint iam in via conſtitutos. vnde Baſilieñ. cupidi renouare decreta ſua poſtquàm ſanctæ memoriæ dominus Eugenius ad principum preces reuocauerat diſſolutionem cōcilij quam fecerat, timentes dominorum Caſtellæ & Angliæ oratores, quos iam propinquos nouerant, pro eorum ſapiētia & zelo ad fidem & Apoſtolicam ſedem concluſionibus eorum non præbituros conſenſum practicauerunt, vt ante aduētum præfatorum dominorum oratorum innouatio fieret ſuorum decretorum: quod factum eſt in ſeſsione. 18. Nullus profectò ſanæ mentis vir qui nouit cum quanta grauitate, integritate, & modeſtia fidei iudicia tractanda ſunt, iudicabit eſſe vniuerſali conſenſu totius eccleſiæ concluſa, ſpirituque ſancto dictata, in quibus huiuſmodi factiones & practicæ interuenerūt. ¶Quartò decreta Baſilienſium inualida eſſe monſtrantur eo quòd eis non interuenit aſſenſus Apoſtolicæ ſedis, quæ vnamquanque ſynodum ſua authoritate confirmat: vt in cap. conſideremus. 25. quæſt. 1. Quod verò ad hoc dicunt aduerſarij Baſilieñ. quòd in ſeſsiōe. 17. quando præſidentes domini Eugenij fuerant admiſsi, iurauerunt defendere decreta præfati concilij, & ſpecialiter decretum de authoritate conciliorum, nullius eſt ponderis, & inter alia ex hoc, quòd vt in geſtis eiuſdem cōcilij habetur profati domini iurauerunt nominibus proprijs, vt ſcilicet particulares perſonæ, & hoc neceſsitate maxima compulſi: quia aliter in maximum ſcandalum totius eccleſiæ non admittebantur ad prędſidētiam: non autem iurauerunt illa tenere vt nuntij Apoſtolici: imò inquantum huiuſmodi proteſtati ſunt in contrarium, nec intereſſe voluerunt ſeſsionibus, in quibus talia concludebantur. Quis autem iam etiam patrum in ſanctorum patrum literis doctus dicet vnanimi conſenſu vniuerſalis eccleſiæ eſſe concluſa, quæ Apoſtolica ſede, in qua dominus totius eccleſiæ principatum poſuit, non conſentiente, ſed potiùs contradicente per ſuos oratores & reclamante concluſa ſunt? ſicut patet ex diſt. 17. per totum. Sed replicant aduerſarij Baſilieñ. ꝙ imò in decretis eorum interuenit conſenſus Apoſtolicæ ſedis: quoniā dominus Eugenius per bullas ſuas de concilio & aſſenſu dominorum cardinalium tunc ſecū in curia exiſtētiū decreuit & declarauit multa circa præfatū Baſilieñ. conciliū. ¶Pri-

Iste diebus posterioribus papa Clemēs quintus ita fecisse legitur: vt Ioh. An. in principio cle. ponit de constitutionibus factis in concilio Viennen. quæ quia, vt inquit, aliquæ earum erant ineptæ aliquæ prolixæ aliquæ defectiuè compositæ, aliquę etiā non expediebant, fecit illas Clemens recenseri per peritiores, qui aliquas illarum in toto reseruauerūt, aliquas in toto resecarunt, aliquas mutauerunt quo ad verba mente seruata: aliquibus verò earum quibusdam detractis quo ad verba & quo ad mentem aliqua sunt addita. Prę terea quòd dominus Eugenius approbando processum concilij non approbauerit decreta illius, exinde manifestè colligitur, quòd licèt Basilien. cum maximo studio repetitis vicibus supplicauerunt, orauerunt, & requisierunt per oratores suos: vt dominus Eugenius eorum decreta approbaret & confirmaret, nunquam tamen talem approbationem aut confirmationem habere ab eo potuerūt. Et meritò: quia sedes apostolica, in qua religio christiana semper immaculata permansit, & permanebit, talia decreta, quæ ab euangelica veritate, & sanctorum patrum doctrina aliena videbantur, nullo modo ab eo passa fuisset confirmare. Cæterùm nec ex tertia particula bullarum prædictarum habēt aduersarij intentū. Tum, quia nō ideo dominus Eugenius dissolutionē factā concilij irritam esse declarauit: quia ipse, qui princeps erat ecclesiæ, facere illā nō potuerit, sed quia agnouit ex non veris causis licèt veris æstimatis ex aliquorū relatione illā fecisse. vnde cognita nō existētia causarum, & φ vt in bulla inquit ex prædicta dissolutione ortæ erant graues dissensiones, & grauiores oriri possent: necnō φ præstabat impedimentū executioni sanctorū operū ad quæ synodus fuerat cōgregata data promissione à synodo & securitate à principibus, φ apostolicę sedis honor & sanctitatis suæ illibatus seruaretur, mutauit sententiam, & voluit dissolutionē factam pro bono pacis ecclesiæ nullam haberi nec habuisse firmitatem, reuocans illam, ac irritans. Non enim est nouū, φ sententiæ summorum pontificū pro cōsideratione tēporū, & locorū, & personarum, ac grauiū occurrentiū necessitatū in meliùs commutentur. Ait enim papa Nicolaus in. c. sententia. 25. q. 7. Sententiam Romanæ sedis non negamus in melius posse cōmutari, cùm aut surreptū aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum, & temporum, seu grauium necessitatum dispensatoriè quædam ordinare decreuit: quoniam & egregium apostolum Paulū quædam fuisse dispēsatoriè legimus, quę postea reuocasse legitur. Amplius nec ex quarta particula cedit aliquid fauoris aduersarijs: quoniam licèt dominus Eugenius diceret se velle prosequi cū omni deuotione & fauore illud concilium: hoc tamē intelligendum est in his, quæ iustè, & rationabiliter salua fide, salua sanctorum patrum doctrina, salua apostolicæ sedis authoritate & reuerentia per concilium constituerentur. Præterea dato φ papa tunc promisit conciliū illud cum omni deuotione & fauore prosequi intelligatur approbasse illius decreta: illa intelligatur approbasse, quę iurisdictionem & authoritatem papalem non offendunt, & honori atque præeminentiæ apostolicæ sedis non repugnant seu obuiant, quę vt suprà repetitum est, superiorem nullum præter Deum recognoscit. de electio. cap. licèt. Item nec ex quinta particula aduersarij habent propositum suum: quoniam ex tali ratione & cessatione eorum quę attentata fuerunt in præiudicium cōcilij Basilien. nō sequitur, quòd dominus Eugenius asserere voluerit, aut credere voluerit ea de concilio Basiliensi, aut quocunque alio quæ cum veritate concilijs non conueniunt, nec contra authoritatem concilij fit, negando ei conuenire, quæ iuxta sanctorum patrum doctrinam ei non competunt. Cæterùm nec per illam reuocationem voluit dominus Eugenius à se & à sede sua abnegare, quæ iuxta scripturas sanctas, & sanctorum patrum sententias apostolicæ sedi diuinitus sunt concessa, cùm hoc non posset facere: inter quæ est illud de dependentia authoritatis conciliorum à papa, & non econuerso: vt patet distinctio. 17. per totum. de quo etiā duce Christo plenior tractatus erit in sequēti huius summæ libro tertio. ¶Quintò decreta Basilieñ. prædicta non sunt valida: quoniam sicut de decretis factis Constantiæ per patres aliquos obedientiæ Iohannis Balthasar, qui dictus est apud illos Iohannes. 23. dictum est: sunt sanctorum patrum sententijs, & præstantiorum doctorum in tota schola theologica doctrinæ aduersa, & contraria. Vbi non parum admirandum ad uersarios Basilienses, tanta caligine men tis inuolutos & excæcatos malitia, vt in materijs fidei diffiniendis & declarandis maluerunt sequi homines ab ecclesia Dei in doctrina sua damnatos: sicut fuit Marsilius de Padua Ockam cum complicibus suis: ex quorum doctrina extracta sunt

pro magna parte decreta illa præfata Baſili. & quoſdam alios nouellos doctorellos præfati Ockam & aliquorum fratricellorum opiniones erroneas renouantes: quàm doctores ſanctos ab eccleſia approbatos, & alios præſtantiſsimos doctores antiquos & reputatiſsimos in ſchola theologica, quorum doctrina fulget eccleſia vt ſol & luna. Contra quos ait Hierony. & habetur in canone. non afferamus. 24. quæſtio. 1. Non afferamus ſtateras doloſas, nec appendamus quod volumus, pro arbitrio noſtro dicentes, Hoc graue, hoc leue eſt: ſed afferamus diuinam ſtateram ex ſcripturis ſacris tanquam de theſauris dominicis, & in illa quid ſit grauius, appẽdamus. hæc Hierony.

¶In quo reſpondetur aduerſariorum obiectionibus ſumptis ex authoritatibus doctorum. Cap. CI.

SVMMARIVM.

1 *Obiecta aduerſariorum ex doctorum authoritatibus decerpta, contra dictum illud, quòd Papa extra caſum hæreſis non habeat iudicem in terris, diluuntur.*

Reſpond. authoritatibus tertiæ viæ. c. 97. Ad primã. 1

Iam reſpondeamus ad authoritates doctorum, quas aduerſarij in eorum fauorem inducũt. ¶Et primò ad illam, quæ dicitur eſſe beati Petri ad Clementem, reſpondetur, quòd authoritas illa non militat contra concluſionem noſtram propter multa. Tum primò, quoniam cùm beatus Iacobus multo tempore fuerit mortuus ante beatum Petrum bene ſcilicet ad minus octo annis, vt colligitur ex chronicis, non videtur veriſimile, quòd beatus Clemens ſcripſerat illam epiſtolam poſt mortem beati Petri beato Iacobo. Tum ſecũdò: quia multi tex. habent vbi aduerſarij ponunt deponaris puniaris: & hoc intelligitur à Deo, & non ab alijs. Etiam ſi dicatur deponaris, intelligendum eſt ſcilicet à Deo. Et ꝙ ita ſit intelligendum, patet ſatis teſtimonio beati Anacleti, qui immediatè ſecutus eſt beatum Clementem, qui ait in capit. eiectionem. diſtinctio. 79. Eiectionem ſummorum põtificum ſibi Deus reſeruauit. Tum tertiò: quia dato quòd dicatur in authoritate prædicta deponaris, & intelligatur per eccleſiã, non ſequitur quòd extra caſum hæreſis veniat deponendus per eccleſiam. vnde ſolus caſus hæreſis tangitur in authoritate prædicta, cùm dicitur: Ex eo fit, quòd & tu tanquam qui non docueris quæ ad ſaltem hominum pertinent, deponaris, vel puniaris. hoc enim concedimus, quòd ſi papa non docuerit quæ ad ſalutem hominum pertinent, ſed errores, & hæreſes, meritò puniendus tanquam hoſtis Chriſti, & euerſor fidei eius veniat. Et ita ratio non procedit contra concluſionem noſtram. ¶Ad ſecundam, quæ ſumitur ex glo. cap. ſi papa. diſt. 40. reſpondetur, ꝙ de glo. illa parum curandum eſt. Tum primò: quia vt patet ex modo loquendi non aſſertiuè, ſed opinatiuè loquitur. ait enim credo. Secundò: quia non firmatur aliqua ratione. Contumacia enim non propriè dicitur hęreſis, ſed ſymbolica, & tranſumptiua locutione. vnde argumenta ſumpta ex talibus tã quã ſint propriè dicta nihil valẽt: vt dicit Augu. ad Vincen. Tum tertiò: quia manifeſtum eſt cõtra textum, vnius ſummi pontificis & martyris, qui multò præſtantioris authoritatis eſt, ꝙ gloſſator ille. Quartò: quia eſt cõtra multos tex. & canones ſacrorum conciliorũ, & ſanctorum patrum. de quibus ſuperiùs in c. 93. multa cõmemorata ſunt. Tum quintò: quia contraria eſt doctrina doctorũ vtriuſque iuris clariſsimorum, ſicut patet ex ſuperioribus. Vnde etiã Archidia. in Roſario ſuper illud glo. Nunquid poteſt denuntiari crimen papæ. dicit, ꝙ denuntiatio fit ad correctionem, ad quam compelli non poteſt, cùm ſuperiorem non habeat. Tum ſextò: quia contraria eſt multis alijs glo. vt illi in. c. mãdaſtis. 2. q. 5: quæ dicit, ꝙ papa nõ poteſt ab aliquo iudicari, nec etiam ab vniuerſali concilio. Itẽ illi in capit. nemo. 9. q. 3. ſuper verbo: ab omni clero: quæ dicit argumentum ꝙ concilium non poteſt papam iudicare, vt extra de electio. ca. ſignificaſti. vnde ſi totus mundus ſentiret in aliquo negotio contra papam, videtur ſententiæ papę ſtandum eſſe. vt. 34. quæſtio. 1. hæc eſt fides. hæc glo. prædicta. Item contraria eſt glo. in cap. ſi quis pecuniã. diſtin. 79. quæ vult, ꝙ tantùm pro ſtricta hæreſi papa poſsit iudicari & deponi, id eſt ſi peccat cõtra articulos fidei. Quarum glo. contradictione viſa, ſiue ſint vnius gloſſatoris, ſiue diuerſorũ, illa ſentẽtia magis tenẽda eſt, pro qua maior numerus gloſſatorũ facit. Secũdò poteſt reſponderi ad illam gloſſ. vt quidam theologi reſpondent, & maximè magiſter

Ad ſecundã

Auguſti

Augustinus de Anchona in summa sua de potestate ecclesiastica: q papam esse incorrigibilem potest intelligi dupliciter. Vno modo continuatione criminis, putà quia admonitus nō desistit peccare peccato fornicationis, aut alio accusatione digno absq; hoc, q crederet licitè facere. Secundo modo p ipsius criminis pertinacem defensionem, vt dicat, & defendat tale crimen, quod circūuolutam habet malitiam non esse peccatum. Glo. verò non habet locum in primo modo, sed benè in secundo. tunc enī concordat cum glos. ca. si quis pecuniā. dist. 79. de qua parū antè. Si autē dicatur, q papa sit incorrigibilis tantum primo modo per continuationem. s. in peccatis, adhuc scandalizaret, & ita videtur q veniret iudicādus, respōdetur q non propter hoc veniret iudicandus, Tum, quia illud nō esset scādalum periclitatiōis ecclesię: hinc est, q licèt talia scādala præuideret dñs in sua ecclesia, nihilominus dicit dñs de prælatis Matth. 23. Super cathedrā Moysi, &c. Et hoc est, quod apertè dicit. c. si papa. Tum secūdò: quia vt ait Grego. vtiliùs scandalū nasci permittitur, q̄ veritas relinquatur. Cùm aūt iuxta canones sanctorū patrū, & sanctorum doctorum doctrinā papa nisi in fide deuiet, à solo Deo iudicādus veniat, propter quodcūq; scādalum veritas doctrinæ tātis inconuulsis sanctorum patrū radicibus fundata, non est aliquo modo relinquēda. Præterea, vt inquit Apostolus, mala non sunt facienda vt eueniant bona: malū est autem facere contra diuinam dispēsationem, aut vsurpare diuinum iudiciū: cum aūt ista sint peccata mortalia: ergo hæc facienda non sunt propter quæcūq; alia bona. ¶ Ad tertiā obiectionem sumptā ex authoritate beati Gregorij, respondetur, vt dicit magister Alexāder de Alis in tertio. q hoc quod fecit Gregorius, factū est ad exemplum humilitatis, non ex necessitate iuris. Quòd enim papa se voluerit subijcere in aliqua causa aliorum iudicio, supererogationis est, & tale non infert necessitatem. vnde ex hoc non arguitur, q habeat iudicem ordinarium superiorem eo. ¶ Ad quartam authoritatem, quæ dicitur esse beati Thomæ in libro de regimine principum, respondetur, q non facit ad propositum, dato q liber sit sancti Thomæ, si bene intelligantur ea quæ idem doctor ibi posuit. non enim loquitur ibi sanctus Thomas nisi de cōmunitate, quæ ius habet prouidēdi sibi de rege per institutionem siue donationem iurisdictionis, sicut est communiter in institutione regū & principum secularium: secùs est de principe ecclesiæ, cuius authoritas ab ipso Deo immediatè pendet, & non à cōmunitate ecclesiæ, sicut iura multa dicunt. vt in ca. quamuis. dist. in. 21. & in cap. omnes. dist. inct. 22. & in ca. sacrosancta. Præterea hoc etiam patet ex eo, q licèt aliquod collegium canonicorum alicuius ecclesiæ cathedralis ex pectet prouideri sibi per electionem de episcopo, nihilominus quantumcunq; conuersus ad tyrannum, aut scandalizet ecclesiam, non pertinet ad eum deponere illum, sed oportet recurrere ad superiorem. Ex his patet deceptio eorum aduersariorum, qui ex conditione communitatis mundanæ, ad quam spectat (vt dicunt) principis correctio, vel totalis destitutio, si inemēdabilis perseueret, arguunt de communitate ecclesiæ q ita sit, aut debeat esse in ea respectu ipsius principis ecclesiæ: decipiuntur autem turpiter, cùm nullo modo sit simile hic & illic, vt dictum est.

Ad tertiam

Ad quartā

¶ In quo respondetur aduersariorum obiectionibus assumptis ex rationibus: & qualiter papa per hæresim publicè prædicatam, & contumaciter defensatam cadat à papatu. Cap. CII.

SVMMARIVM.

1 *Papa quomodo per hæresim notoriam cadat à Papatu, ostenditur.*

Onsequenter respōdendum est ad obiectiōes quartæ viæ, scilicet ad rationes. Ad primam rationem sumptam de cap. si papa. respondetur negando consequentiam. Etratio est: quoniā per hæresim papa cadit à papatu, quod nō fit per alia peccata: & ita cum per hæresim papa fiat omnibus fidelibus minor: vt dicit sanctus Thomas in. 4. & habet glos. in cap. Achatius. 24. quæst. 1. per ecclesiam indicari poterit, siue iudicatus à Deo declarari: quod non potest propter alia peccata. Quòd verò papa per hæresim notoriam & contumaciter defensatam cadat à papatu, & ita ipso iure sit priuatus, patet ex multis. Tum ex eo, quòd fide perdita, per quam

Resp. rationibus quar tæ uiæ. cap. 97.

Ad primā. 1

quã ſit prima vnio ad corpus Chriſti, quod eſt eccleſia, membrum eccleſiæ eſſe deſinit, & per conſequens eſſe caput. Quomodo enim intelligi poteſt, vt aliquis ſit caput corporis eccleſiæ, cuius non modò membrum nõ eſt, ſed nec etiam in corpore ipſo, ſed extra eſt? Secundò, quia eccleſia eſt fundata ſuper petram, ſcilicet fidem Chriſti. Matth. 16. Super hanc petram ædificabo eccleſiam meam. ergo qui cadit à petra, ſcilicet Chriſto, ſiue fide eius notoriè, & contumaciter, cadit omnino ab eccleſia Chriſti, & per conſequẽs à principatu eius, qui importatur nomine papatus. Tertiò patet ex his, quæ ſanctus Thomas dicit in. 2. 2. q. 39. art. 3. vbi quærẽs, an ſchiſmatici habeant abſoluẽdi poteſtatem. & diſtincta duplici poteſtate, ſcilicet ſacramentali & iuriſdictionali, reſpõdet, ꝙ poteſtatem ſacramentalem non perdũt quo ad eſſentiam poteſtatis, licèt bene quo ad legitimum vſum. Poteſtatem verò iuriſdictionalem, quæ non per conſecrationem, ſed per ſolam commiſſionem datur, perdunt quo ad eſſentiam poteſtatis ſchiſmatici, & hæretici: vnde nõ poſſunt abſoluere, vel excõmunicare, nec indulgentias dare, nec aliquid huiuſmodi: quod ſi fecerint, nihil eſt actum. Inducit ad hoc authoritatem Cypriani, qui in ca. nouatianus. 7. q. 1. ita inquit. Qui nec vnitatem ſpiritus, nec communicationem pacis obſeruat, & ſe ab eccleſiæ vinculo, & ſacerdotum collegio ſeparat, nec epiſcopi poteſtatem habere poteſt: nec honorẽ. Tum quartò hoc colligitur ex eodẽ ſancto Tho. in. 4. diſt. 19. vbi inquit, ꝙ ſi papa in hæreſim labitur, minor efficitur quocũq; fideli. & hoc idẽ habet gloſ. ſuper. c. Achatius. 24. q. 1. quæ ita habet. Hic eſt caſus, in quo papa papam ligare poteſt: in quo papa in canonẽ latæ ſententiæ incidit. Nec huic obuiat regula: Par parem ſoluere, vel ligare nõ poteſt: quia ſi papa hæreticus eſt in eo ꝙ hæreticus eſt minor eſt quodlibet catholico. hæc glo. Tũ quintò hoc videtur colligi ex capitulis multis in decreto, ſicut ex. c. ꝙ autẽ. & ex. c. Achatius. & ex. c. audiuimus. 24. q. 1. vnde in. c. audiuimus. ita expreſsè habetur. Si autẽ in corde ſuo nouã hæreſim cõfinxerit, ex quo talia prædicare cœperit, neminem dãnare potuit: quia nõ poteſt deijcere quẽquam iam proſtratus. Item ex. c. omnis qui recedit, & nõ permanet in doctrina Chriſti, &c. ea. cau. & q. & ex. c. dicimus. ibidẽ. vbi beatus Cyprianus ita ait. Dicimus oẽs omnino hæreticos & ſchiſmaticos nihil habere poteſtatis aut iuris. Itẽ ex. §. his authoritatibus. ea. cau. & q. vbi ſic habetur. His authoritatibus perſpicuè mõſtratur, ex quo aliquis cõtra fidem cœperit aliquid docere, nec deijcere quẽquam valet, nec dãnare. vnde propriè loquẽdo nec propter hæreſim papa deponitur à cõcilio, ſed potiùs declaratur non eſſe papa, cùm oſtẽditur, ꝙ in hæreſim fuit collapſus, & incorrigibiliter in ea obſtinatus perſeuerat. vnde glo. in. c. 1. extra de ſchiſmaticis. ſuper verbo, careãt firmitate, dicit. quia dũ eccleſia paſtorẽ habet hæreticũ, vel ſchiſmaticũ, vacare intelligitur. ſuprà de præſcrip. ca. 1. verũ ꝙ quis in hæreticã prauitatẽ pertinaciter lapſus ſit ipſo iure omni eccleſiaſtica poteſtate priuatus, pleniùs opitulante Deo oſtẽſuri ſumus in quarto libro huius operis, cùm de hæreticis erit ſermo. ¶ Ad probationem autẽ primã conſequentiæ reſpondetur. *Ad primum probationẽ* Primò, ꝙ dato ꝙ ſcriptura ſancta apertè nõ expreſſerit, ius tamen canonicũ hanc differentiam ſatis ſufficienter expreſsit: vt in cap. ſi papa. & in multis alijs. vt. c. oues. magnam faciens differentiam in hoc loco de peccato hæreſis, & de peccatis aliorum generum, & hoc ſufficit. Secundò poteſt reſponderi, negando ꝙ in ſacra ſcriptura talis differẽtia inter hæreſim ſiue infidelitatem, & alia peccata non reperiatur expreſſa. De peccato enim infidelitatis dicitur Matth. 10. Qui negauerit me coram hominibus, negabo eum coram patre meo. Item Iohan. 3. Qui nõ credit, iam iudicatus eſt. Item. 2. Iohann. 1. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domo, nec Aue ei dixeritis: qui enim dixerit ei Aue, cõicat operibus eius malignis. vbi inquit glo. nolite. i. non tãtùm non aſſentiatis, ſed nec ad horã recipiatis. Et iſta ita ſe extendunt ad prælatos Chriſti doctrinam non accipiẽtes ſicut ad ſubditos. De alijs autem peccatis non ſic loquitur ſcriptura diuina: ſed ait Matth. 23. Super cathedrã Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi, quæcunque dixerint vobis, ſeruate, & facite, ſecundũ opera eorum nolite facere. Ecce ꝙ dominus non dicit abijciendos malos paſtores, qui bonam doctrinã habent, vitam verò malam: ſed audiendos in doctrina, in operibus verò non imitandos. vnde Auguſt. in epiſtola ad Generoſum aſsignãs rationẽ quare prælatis etiam malis vtpote papæ etiã malo moribus obediẽdum eſſet, ſic dicit. Ab ipſo Petro numeram⁹ epiſcopos, & infrà in hoc ordine ſucceſsiõis epiſcoporũ, q deducitur ab ipſo Petro vſq; ad Anaſtaſiũ, qui nũc eandem cathedrã ſedet, etiã ſi quiſquã traditorũ per illa tẽpora

pora surrepsisset, nihil præiudicaret ecclesiæ & innocentibus, quibus dominus prouidens ait de præpositis malis. quę dicunt facite, quę autem faciunt nolite facere: vt certa sit spes fidelium, quæ nō est in homine, sed in Deo collocata, nunquā tēpestate sacrilegi schismatis dissipetur. hæc ille. Itē colligitur ex apostolo ad Roma. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. gloss. bonis, vel malis.

1. Pet. 2. Obedite præpositis vestris, non tātùm bonis & modestis, sed etiā dyscolis. Ecce q̄ clara differētia ex sacra scriptura colligitur inter peccata infidelitatis in pastoribus & alia peccata. ¶ Ad secūdā propositionē respondetur, φ

Ad secundā probationē. falsum præsupponitur, videlicet, φ maius sit iudicare papam in casu hæresis, q̄ in casu aliorū peccatorū. Et ratio est: quia in primo eadē do à petra fidei, cadit à papatu vt dictū est, & ita efficitur minor quocunque fideli & ita minus est in hoc casu iudicare illū, quòd non est in alijs peccatis, in quibus non cadit à superioritate officij. Quod autem dicitur, φ vbi eōceditur maius. &c. respondetur, φ hoc verum est, vbi maius & minus sunt eiusdem ordinis, siue rationis, vt de se patet. ¶ Ad secun-

Ad secundā rationem. dam rationē, vbi dicitur, φ nulli corpori. &c. respōdetur, φ ratio nō procedit propter multa. Tū primo: quia maior illa deficit in veritate de mēbro capite: quia ab illo pēdet sensus motus & virtus corporis, & sine quo corpus nō viuit. Hinc est, φ Christus Matt. 18. inter mēbra ratione scandali abscindēda nō nominat caput, sed mēbra illa, cū quorum abscisio ne stat vita, sensus, & motus corporis. A papa autē, vt habetur in. c. si papa. dist. 40. post Deum salus vniuersitatis fidelium specialiter pendet. Tum secundò ratio non videtur ad propositum inducta: quantuncunque papa efficitur malis moribus membrum putridū, non potest totum corpus inficere, non permittente hoc ipso spiritu sancto, quo ecclesię corpus & viuit & vegetatur, & a quo salus eī principaliter dependet, maxime cùm Christus pollicitus sit semper cū corpore suo ma-

Matth. ulti. nere, dicens: Ego vobiscum sum vsque ad cōsummationem seculi. Tum tertiò ratio non procedit: quia etsi huiusmodi membri abscisionem alijs de ecclesia, vel ecclesiæ non commisit, sibi tamen reseruauit, secundùm illud Symmachi in cap. aliorum. 9. quæstio. 3. dicētis. Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari: sed sedis istius præsulem suo sine quæstione reseruauit arbitrio. Stultum autem esset cogitare, quòd minus sit prouisum corpori ecclesiæ per hoc, quòd Christus vicarij sui causas suo sine quęstione arbitrio reseruauit, q̄ si aliorū iudicio voluisset terminari. Nec etiam mirandum est, si aliqua in hac vita remaneant impunita, & iustitia aliquotiēs exulet: quia multa diuino examini reseruātur, quæ in hoc seculo manent impunita: vt in cap. si ostenditur. 6. q. 1. ¶ Ad *Ad tertiam.*

tertiam rationem quasi similis patet responsio. Dicimus enim, φ consequentia illa aduersariorum nulla est: imò Christus instituendo φ papa eius vicarius generalis extra casum hæresis propter alia quæcunq; peccata, propter quæ nō cadit à papatu, & vicariatu eius nō posset corrigi ab alijs, q̄ ab eo, ordinatissime fecit: quia sic relucet in ordine ecclesię ordo diuinę prouidētię quę habet, φ in ordinatis ad ipsum prima agunt in posteriora regēdo, monēdo, corrigendo, & nō ecōuerso. Vn decū Romanus pontifex sit primus & supremus in toto ordine ecclesiæ secūdùm debitū ordinē ipsius, ita debuit institui, vt ipse alios corrigeret, & ipse à solo Deo veniret corrigēdus. Vnde gl. super illud psal. Tibi soli peccaui. inquit: quia rex est omnib⁹ superior, ideo *Psalm. 50.*

à Deo tantū, qui maior est eo, puniendus est. Et ad probationē respōdetur, φ nulla est. Tū primo: quia illud est in casu hæresis, & in alijs peccatis, vt sæpe repetitum est. Tum secūdò: quia aliud est resistere volenti demoliri communitatē, & aliud est punire volētem demoliri, aut aliquid iniustè attentare. Primum potest conuenire inferioribus: secundum non. Tum tertiò: quia vt in primare sponsione dictum est, casus ille non est possibilis de communitate ecclesiæ, sicut de alijs, pollicente Christo Matth. 16. φ aduersus ecclesiam etiā portæ inferi non præualebunt. ¶ Ad quar- *Ad quartā.*

tam rationem cùm arguitur. Omne quod debemus. &c. respondetur, φ ratio illa nihil facit ad propositū: aliud enim est impedire aliquem hominē volentē alterū iniustè interficere, aut tenēdo eū, vel remouēdo sibi gladiū de manibus, vel aliquid huiusmodi: & aliud est esse superiorem iudicem illius, & posse cōtra illum procedere via iuris ad eum puniendū. Vnde si argumētū procederet, omnes homines possent suos quoscunq; superiores, cū malè agerēt, iudicare, & punire, etiā laici clericos. Vnde ista argumēta fuerunt Bohemorū ad probandum, φ eorum communitas dissolutum clerum corrigere posset. ¶ Ad quin- *Ad quintā.*

tam cùm arguitur: si papa vellet vxorem alterius. &c. respondetur sicut ad præcedentē, quòd ratio non militat. Aliud enim est resistere, & aliud est punire, siue impugnare.

primū

primum potest conuenire in casu inferiori, sicut Paulus restitit Petro: sed secundū nō, nisi superiori. ¶ Ad sextam rationem & septimā in quibus obijcitur, ꝙ Papa diffamatus ad vitandum scandalum debeat se purgare: respōdetur, ꝙ rationes illę non militant in aliquo: quia dato ꝙ Romanus pontifex diffamatus teneatur se expurgare ex debito conscientię ad tollendum scandalū, non sequitur ex hoc, ꝙ aliquis sit iudex eius superior in causis: quoniam poterit se expurgare absq; hoc, ꝙ purget se corā aliquo iudice superiori, sicut aperte colligitur ex purgationibus factis aliquibus superioribus temporibus per summos pontifices, sicut de Leone legimus in cap. auditum. 2. quæstio. 7. quam tamen non fecit corā iudice superiore, vel concilio vniuersali, sed corā duodecim episcopis tātum: vt in ca. omnibus. ea. cau. & q. vnde ait. Auditum est, fratres charissimi, qualiter mali homines in me grauia crimina cōfinxerūt: quamobrem ego Leo papa pontifex sanctæ Romanæ ecclesiæ purifico me in cōspectu vestro coram Deo & angelis eius. &c. Item Sixtus papa se purgauit in concilio, sed non tanquam superiore iudice. vnde cap. mandastis. 2. quæstio. 5. scribens omnibus episcopis, ita ait. Scitote me criminari à quodam basso, & iniuste persequi: quod audiens Valentinianus Augustus, nostra authoritate synodum congregari iussit. Nota, nostra authoritate: & facto cō cilio eum magna examinatione satisfaciens omnibus licèt euadere aliter potuissem: quia vt ait glo. ibi papa à nullo potest iudicari. 9. q. 3. aliorū. nec ab vniuersali cōcilio. 17. di. §. hinc etiam. ff. de lege prin. suspicionem tamē fugiens expurgaui me. s. à suspicione, & ęmulatione liberaui, sed non alijs, qui noluerint, aut sponte hoc non elegerint, formam faciē di dans. Hæc ibi. Item patet idem de Damaso papa, qui non coram superiori iudice, sed corā. 42. episcopis se purgauit. vt in. c. nos si. 2. q. 7. in fine. Collige ergo ex dictis beati Sixti in præfato. c. mandastis. ꝙ papa non tenetur se purgare de obiectis sibi criminibus, siue de aliqua infamia à quibuscunque exorta bonis vel malis si non vult, etsi aliqui vt ipse, ex humilitate hæc legantur fecisse.

Ad sextam & septim. ã.

¶ In quo respondetur obiectionibus aduersariorum sumptis ex gestis & exemplis superiorum temporū. Cap. CIII.

SVMMARIVM.

1 *Paparum depositorum historiæ recensentur.*

Ad ea quę aduersarij quinto loco dicunt ad ostendēdum, ꝙ papa habeat iudicem superiorem in terris: & ꝙ vniuersalis 1 ecclesia sępenumerò summos pontifices siue à fide delirantes, siue prauis moribus ecclesiam scandalizātes correxit, iudicauit, ac puniuit. licèt vno verbo possemus nos expedire, dicendo, ꝙ licèt vbi deficit ius, recurrendum esset ad historias ecclesiæ, non tamen vbi iura nō deficiūt: sed multa sunt & clarissima dicentia, ꝙ papa in solo casu hæresis etiam strictè sumpto, iudicem habeat in terris: nihilominus respondentes dicimus, ꝙ id quod aduersarij dicunt non habet veritatē: quoniam nullo exemplo potest probari, ꝙ aliquis vnquam catholicus Romanus pon. verus, & indubitatus, quantū cūq; repertus fuerit moribus deprauatus, fuerit per vniuersalē ecclesiā, siue per concilium vniuersale depositus, siue punitus. Quod patet per omnes Romanos pont. de quorum depositione fit aliqua mētio in gestis, siue chronicis antiquis. Non quidē Marcellinus papa, qui licèt propter idololatrię scelus cōmissum vniuersalē ecclesiā scādalizasset, non cōcilij, sed suijpsius iudicio sententiam accepit. Nā, vt etiam suprà commemoratum est, cùm cōfessus esset errorem suum, & iudicio se submitteret cōcilij, cōcilium dixit: Absit, vt à nobis summus pontifex iudicetur: negasti tu, negauit & Petrus magister tuus: & quis Apostolus ausus fuit inde eum iudicare? sed egressus foras fleuit amarè: tu ergo in sinu tuo causam collige tuam, tuo proprio ore te iudica. Audiens hæc Marcellinus, inquit. Ob idololatrię scelus, quod infelix commisi, me iudico deponendum. Quæ tamen depositio executionem non habuit, sed in pōtificatu vsq; ad mortem permansit: vnde in chronica Bernardi Guidonis ita legitur. Huius papæ tempore tanta vis persecutionis efferbuit, vt infra triginta dies decem & septem millia hominum promiscui sexus per diuersas prouincias martyrio coronarentur. vnde Marcellinus capite truncatus est: à quo die inter persecutiones cessauit episcopatus annis septem, mensibus sex. Ecce quod dicit, quòd à die, quo capite trūcatus est, cessauit episcopatus. vnde manifestū est, ꝙ priùs per depositionem nō desierat. Cæterùm nec de Felice potest

Responde. quinte uiæ cap. 97.

potest verificari quod aduersarij dicũt: quia etsi legatur depositus, non tamẽ ab ecclesia, nec propter sua demerita, sed quia hæreticis cõmunicare nolebat: imò excõmunicauit illis cõmunicantes à Cõstãtino cõuocato cõcilio cum hæreticis Arrianis: in exilium missus est, & loco eius Liberius factus hæreticus substitutus est. Item nec facit ad propositum aduersariorum quod legitur de Anastasio in cap. Anastasius. distinct. 19. & in gloss. quoniam licèt ibi dicatur, ꝙ aliqui presbyteri recessissent ab eo, eo ꝙ communicasset Focio & Achatio: non tamen legitur, ꝙ per vniuersalem ecclesiam fuerit sententiatus, aut cõdemnatus: sed bene legitur, ꝙ fuerit diuino iudicio percussus, & ita à Deo depositus. Præterea nec fauet aduersarijs quod legitur de Constantino quodam, quem Stephanus congregato concilio episcoporum Italiæ de ecclesia eiecit: quoniã ille non fuit verus põtifex, sed tyrannus, qui laicus existens, præsumpserat inuadere Apostolicam sedem. Similiter nec facit pro aduersarijs ꝙ Christophorus de quo dicũt, qui mẽsibus sex fediffe in Apostolica sede legitur, eiectus de papatu fuerit, & illo facto monacho, Sergius institutus sit: quoniam ille nõ verus papa, sed inuasor Apostolicæ sedis fuit. Item nec facit pro aduersarijs quod legitur de Benedicto nono: qui successit Stephano, qui eiectus est à papatu, & factus est episcopus Sabineñ. qui vocatus est Syluester: qui cùm p̄ symoniã esset promotus, eiectus est, & Benedictus restitutus est: qui iterùm eiectus est, & datus est papatus Iohanni archipresbytero sancti Iohannis ante portam Latinam, qui Gregorius sextus vocatus est: qui tandem ab Henrico imperatore depositus, vltra mõtes fuit translatus: quoniam ista de facto procedebant vel à tyrannide imperatoris, vel à proteruia Romanorũ, à quibus exẽpla non sunt sumenda. Nec ista consequentia est bona: factum fuit sic, ergo legitimè factum fuit. Nos enim nõ debemus respicere quid factum est in præterito: sed quid iuridicè fieri debuit in futurum: vt in. c. cùm ad causam. de electi. Item nec fauet aduersarijs quod de Iohanne. 12. dicitur: diuersæ enim historiæ diuersimodè narrant gesta huius Iohannis. In quibusdam enim legitur, quòd nõ fuit depositus, sed ad monitionem Ottonis, & collegij cardinalium, ac cleri Romani renuntiauit papatui: & sic non est ad propositum aduersariorũ factum huius papæ: quoniam non negamus Romanum pontificem posse renuntiare papatui. Aliæ historiæ dicunt, ꝙ iste non fuerit verus Apostolicus, sed magis apostaticus, cùm non intrauerit canonicè. Dicit enim, quòd adhuc viuente Agapito papa pater suus, qui potens erat, prece & pretio induxit nobiles & potentes Romanos, & iuramento astrinxit, vt mortuo Agapito procurarent filium suum fieri papam, sicut factum est contra. c. nullus pontifex. dist. 79. vnde cùm iste iuxta. cap. si quis pecunia. magis censendus veniret apostaticus quàm Apostolicus, nõ mirum, si per concilium fuit prouisum, attẽta maximè sua scãdalosissima vita. & ita si hoc sit verum, ratio etiam aduersariorum non est ad propositum. Cæterùm etiam non fauet aduersarijs, dato ꝙ ita sit, sicut inductũ est, ꝙ ipse Iohannes. 12. ob turpem & scãdalosam eius vitam per Ottonem imperatorem congregato à tota Italia episcoporũ cõcilio legatur depositus, & communi voto Leo illi substitutus: quoniã hoc videtur actũ non de iure, sed de facto, per imperatorem cõgregatis non totius ecclesiæ, sed tantũ Italiæ episcopis: nec talia facta sunt attendenda: quia non exemplis, sed legibus iudicandũ est. C. de sen. nemo. Quod verò illud de facto processerat, nõ de iure, patet: quoniã ipse post recessum Ottonis à Romanis receptus synodũ cõgregauit Romæ, in qua Leonẽ, & omnia eius gesta damnauit. Nam vt refert Vincentius lib. 25. cap. 86. in hoc Romano concilio publicè omnium iuditio fuit statutum synodũ à Leone habitam, in qua ipse Leo assumptus fuerat, Iohanne depositu, non nominãdam synodum, sed prostibulũ, & ab ipso Leone ordinati fuerunt degradati & deordinati, insisi etiam singuli præsentare in charta scripturã hanc. Episcopus meus, scilicet Leo, qui eos ordinauerat, nihil sibi habuit, nihil mihi dedit. Sed tamen quia vita ipsius Iohannis erat detestabilis, & Christiano populo plurimũ scãdalosa, dominus Iesus Christus nõ passus amplius ecclesiã suam scandalizari, in eum damnationis sentẽtiam intulit, vtpote qui solus in eum potestatem habebat. Nam cùm vxore cuiusdam oblectaretur, subitò à diabolo in tempora percutitur, & ita sine pœnitẽtia moritur: cui Benedictus subrogatur, & deinde Leo. Item nec suffragatur opinioni aduersariorum, quod factum est in Constantia de Iohanne. 13. & Benedicto decimotertio. sic in suis obedientijs nominatis. Tum quia nullus eorum fuit indubitatus Romanus pontifex habitus ab vniuersali ecclesia. Tum etiam, quia vt ex eorũ gestis patet, pro

hæresi

hæresi inter alia damnati sunt, & ita ad propositum nostrum non facit. Ex quibus manifestum habemus, ꝙ id quod aduersarij dicunt, videlicet, ꝙ sæpenumerò vniuersalis ecclesia summos pontifices siue à fide delirantes, siue prauis moribus notoriè ecclesiā scandalizantes correxerit, & punierit, non consistat in veritate, & mirum sit, ꝙ multi aduersariorum nō sint veriti huiusmodi fictionibus & mēdacijs tractatulos suos in deceptionem simplicium replere.

¶ Quòd Romanus pōtifex non possit se submittere alteri, aut potestatem concedere, vt aliquis tanquam iudex eius possit in eum claue vti exterioris iudicij. Cap. CIIII.

SVMMARIVM.

1 *Papa quòd non possit se alteri submittere, aut potestatem concedere, ut aliquis tanquā iudex eius posset in eum claue exterioris iudicij uti, & per consequens q. non possit deponi.*

Ostquàm ostēdimus, quòd Romanus pōtifex extra casum hæresis ratione suæ superioritatis iudicem in terris non habebat: nunc perscrutandum, an per submissionem, siue subiectionem, aut potestatis collationē alteri factam possit aliquis effici iudex eius, qui eum iudicare possit, ac in eum depositionis sentētiam vbi demereretur inferre. In qua recōsideratis dictis sancti Tho. in.4.dist.19. ac aliorum doctorū, ac his, quæ dicta sunt in superioribus de superioritate Apostolicæ sedis, & eius prærogatiuis, nobis videtur, ꝙ nullo modo Romanus pontifex potest facere huiusmodi submissionem alicui personæ, aut collegio talem potestatem dare: imò si tentaret etiam cum iuramento consentientibus cardinalibus, nihil faceret. Quòd nos ex multis ostendere curabimus.

1 ¶In primis beatus Thomas in quarto vbi supra. ad quæstionem, vtrùm quis possit concedere potestatē alicui vt vtatur in eum potestate clauis in foro exteriori, ita vt aliquis possit eum excommunicare: respōdet quòd non. Et rationem assignans in responsione vnius argumenti, dicit sic. Iudicium exterius est secundùm homines: sed iudicium confessionis est quo ad Deum, apud quem quis redditur minor ex hoc, ꝙ peccat, non autem apud hominum prælationes. & ideo in exteriori iudicio nullus in seipsum sentētiam dare potest excōmunicationis, nec alteri committere vt se excommunicet: sed in foro conscientiæ potest alteri committere absolutionē, qua ipse vti nō posset. hæc sanctus Tho. Eiusdē sententiæ est dñs Albertus, & dñs Bonauentura, qui ita ait. Quia prælatus scilicet papa super omnes est, prælatio, quæ attenditur quantum ad prælationem super homines, in eum haberi non potest, nec ipse alteri dare, saluo iure suæ dignitatis ratione cuius potest dicere: Tibi soli peccaui. & ideo non potest alij dare potestatem se excommunicandi. hæc ille. ¶Secundò arguitur, ex eo, ꝙ Beda inquit in cap. sola. 14. q. 3. vbi ait. Sola Romana ecclesia sua authoritate de omnibus valet iudicare: de ea verò nulli iudicare permittitur. Ex qua authoritate manifestè colligitur, ꝙ Romanus pontifex nullius se potest iudicio submittere: quoniam si papa posset se submittere alicui tanquam iudici, iam de Romana ecclesia iudicare permitteretur. ¶Tertiò idem arguitur ex cap. patet. ea. cau. & q. 5. vbi Nicolaus papa ita inquit. Patet profectò sedis Apostolicæ, cuius authoritate maius non est iudicium, à nemine fore retractandum, nec de eius cuiquam liceat iudicare iudicio: contra hoc veniret, si papa se submitteret alicui tāquam iudici supra eum. ergo, &c. ¶Quartò. Papa non potest agere id quod derogat dispositioni diuinæ. patet quia ius diuinum impermutabile est. distin. 5. sed dispositio diuina est, quòd papa sit omnibus superior, vtpote prælatus, & iudex omnium, & nullus illius nisi Deus, vt patet per multa capitula. ergo non potest personam suam submittere iudicio alterius: iam enim desineret esse prælatus omnibus. Confirmatur hæc ratio ex c. in nomine domini. dist. 23. vbi papa Nicolaus arguit: quia sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur ecclesijs: ideo supra se metropolitanum habere non potest. ¶Quintò sic. Nullus habens potestatem commissam ab alio potest facere aliquam aliam immutationem circa illam sine iniuria committentis nisi de beneplacito suo. patet hoc. sed papa potestatem quam habet, habet commissam à Christo, cuius vicarius est. ergo illam nec alterare potest alteri committendo sine speciali commissione

missione Dei. sed talis cōmissio non legitur
facta.ergo,&c.¶Sextò arguitur sic. Vicarius
episcopi non videtur se posse subijcere iudi-
cio cuiuscunq; alterius non superioris eo si-
ne licentia episcopi sui, ad quem spectat iudi
cium eius: sed papa est immediatus vicarius
Christi & generalis. ergo videtur ꝙ nullius
iudicio sine licentia Christi potest se submit-
tere. Cōsequētia videtur bona.¶Septimò ar
guitur confirmando rationem factā sic. Nul-
luscausam, quæ est reseruata iudicio sui su-
perioris, potest submittere iudicio alterius:
sed causas præsulis Romani Deus reseruauit
arbitrio suo: vt in.c.aliorum.24.q.3.& cap.sa
cta.ibidem.ergo papa non potest ratione cu
iuscunq; causæ tangentis personam suam se
submittere alterius iudicio.¶Octauò sic. Nō
minùs adhærere videtur papæ priuilegium
superioritatis suæ, quæ tanta est, vt non nisi
Deum habeat superiorem, quàm simplici cle
rico priuilegium clericale. sed simplex cleri-
cus non potest se submittere iurisdictioni al
terius: vt in cap. significasti. de foro compe-
tent. etiam si sit persona ecclesiastica sine li-
centia episcopi, qui iudex suus est. ergo nec
papa potest se submittere indicio cuiuscun-
que sine expressa licentia Christi, qui supe-
rior eius est.¶Nonò. Clericus non potest fa
cere, ꝙ aliquis eum percutiat vel puniat sine
excommunicationis pœna: vt in cap. contin
git. de senten. excommunica. Et ratio huius
est: quia iuri publico derogari non potest. de
foro compet. si diligenti. ergo similiter per lo
cum à minori in papa dicendum est, ꝙ non
possit se submittere iudicio alterius, hoc enī
esset derogare iuri publico: cùm enim priui-
legium Apostolicæ sedis non sit inductum
solùm in fauorem papæ, sed in fauorem to-
tius ecclesiæ, est ius publicum. 1. dist. ius pu-
blicum. & respicit personam Christi.¶Deci
mò sic. Papa non potest facere id quod im-
plicat contradictionem: sed ꝙ papa manens
papa hoc est in prælatia & superioritate su-
per omnes fideles, submittat se alicui fideli,
aut aliquibus fidelibus, qui possent ipsum pa
pam prælatum omnibus & superiorem o-
mnibus iudicare, punire, & deponere, impli-
cat contradictionem. patet: quia simul veni-
ret dicendus iudex omnium, & subiectus ali
cui, & superior omnibus, & subiectus alteri:
& omnis & quidam non contradicūt.¶Vn-
decimò. Papa nō potest facere aliquid quod
vergat in potestatis suæ diminutionem, aut
derogationē dignitatis Apostolicæ suæ: sed
submittendo se iudicio alterius, constituen-
do aliquem iudicem supra se, non diminue-
ret authoritatem suam, & derogaret superio
ritati suæ, vt patet, ergo papa non potest se
submittere iudicio cuiuscunque, qui cum iu
dicare valet. Ex quibus manifestè confuta-
tur error dicentium, quòd papa potest com-
mittere vniuersali concilio aut etiam impe-
ratori vt eum à papatu deponere possit.

¶ In quo ponuntur aliquæ obiectiones aduersariorum, & respondetur eisdem. Capitulum. CV.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorum aduersus id quod dicitur, scilicet quòd Papa alteri se submittere possit, &c. Et ad eas responsio.*

Ontra prædictam iam con-
clusionem aduersarij indu-
cunt aliqua, ad quæ venit re
spondendum.¶Arguunt e- *Argumentum primū.*
nim primò ex illo, quod Leo
papa quartus scribit Ludo- 1
uico imperatori. 2. quæst. 7. cap. nos. Nos si
incompetenter aliquid egimus, & in subdi-
tis iustæ legis tramitem non seruauimus, ve-
stro ac missorum vestrorum volumus emen
dare iudicio. vbi dicit glo. hic papa se subijcit
aliorum indicio, quod facere potest: non ta-
men eum possunt deponere. 9. quæst. 3. ne-
mo. secundùm Hug. possunt: quia & seipsum
potest deponere: vt. 21. distinct. vt autem.
¶Secundò arguunt ex glo. in cap. si papa. di- *Secundum.*
stinct. 40. vbi sic dicitur. papa à nemine po-
test iudicari. vt. 9. quæst. 3. nemo. quod intel
lige, si se subijciat alteri. vt. 2. quæst. 7. nos si.
¶Tertiò ex glo. in cap. in synodo. vbi dicit, *Tertium.*
ꝙ papa posset dare tantum imperatori, ꝙ de
poneret ipsum, & de consensu cardinalium:
imò in omnibus potest se subijcere: vt. 2. q. 7.
nos.¶Item arguitur quartò ex eo, ꝙ summi *Quartum.*
pontifices de obiectis criminibus coram cō-
cilio se purgasse leguntur. vbi videbantur se
iudicio conciliorum submittere: vt in. c. man
dastis. 2. quæstio. 5. & per alia capitula eius-
dem quæstionis.¶Quintò arguitur ex cap. *Quintum.*
cùm ex iniuncto. quasi ad finem. de hæreti-
cis. vbi habetur, quòd prælatus sponte de sua
ignorantia confessus, subditorum se accusa-
tioni supponit: & ita in simili videtur dicen-

Aa dum

Sextum. dum de papa.¶Sextò ratione sic. Adrianus papa propter hæreticorum, & schismaticorum, ac tyrannorum terrores vitandos se & totam ecclesiam subiecit Carolo Magno imperatori quo ad ordinationem sedis Apostolicæ, & inuestituras episcoporum: vt in cap. Adrianus.distinct.63. Cuius exemplo Leo papa idem fecit in synodo generali. 63. dist. capit. in synodo. quia se supposuit iudicio Ludouici imperatoris. 2.quæst.7. nos si.quod maximè confirmatur per glo.ibidẽ, quæ suprà in tertio argumento inducta est.

Septimum. ¶Septimò vt allegatur in glo.dicti ca.nos si. papa potest renuntiare papatui, & seipsum deponere.ergo etiam alterius iudicio subijcere, & ab alijs deponi. Ad istas obiectiones facilè respondetur.

Ad primũ. ¶Ad primam de cap.nos si.2.quæst.7.respondetur tripliciter. Primò, quòd verbum illud, iudicio, exponitur, id est discretioni secundùm Vincentium & Archidiac. & non iurisdictioni, seu potestati imperatoris. Ad discretionem enim illorum dicebat papa se velle omnia illa emẽdare, non autem ait, quòd iurisdictione illorum emendaret. Item licèt dicat, quòd mittat nuntios, qui inquirant, & examinent quæ iudicata erant: non tamen dicit, quòd illorum authoritate reuocarentur.

Ad secundũ. ¶Secundò respondetur, ꝙ papa ibi loquitur sic ex quadam humilitate: vt dicit dominus Aluarus libro de statu & planctu ecclesiæ.articu.33. non autem ex debito.

Ad tertium. ¶Tertiò potest respõderi iudicio nostro, & bene, quòd aliud est submittere causas aliquas, super quibus papa habet controuersiam contra aliquem: vtputa super iuribus Italicis, aut causarum particularium respicientium personam papæ inquantum est homo priuatus, & singularis psona, aut etiã concernentia singulariter iura ecclesiæ Romanæ: aut etiam in quibus ipse papa priùs iudicauit, & ex benignitate sua aut humilitate vellet reuocare arbitrium aliquorũ. Quod dicimus pro tanto: quia ipse ad hoc nõ obligaretur iudicio aliquorum submittere, vt eorum sententia terminarentur. Et est aliud submittere se, siue causam tangẽtem personam suam & dignitatẽ papalem iudicio alicuius, qui posset iudicare eum, aut punire, aut deponere. Primum potest & de hoc intelligitur.c. illud nos si.& similia: nõ autem secũdum, nec de tali loquitur præfatum ca. ¶Ad secũdam glo.de.c.si papa.respõdetur quo ad ipsam gl. ꝙ intelligenda est sicut dictũ est de.c.nos si. ¶Ad tertiam glo.de.c.in synodo.breuiter respõdemus cum dño Aluaro vbi suprà: ꝙ falsa sunt ibi notata per Iohannem, qui certè in multis alijs malè loquitur & sentit ꝺ ecclesia.

Ad quartũ. ¶Ad quartam, quæ sumitur de purgationibus factis per summos põtifices: vt in.c.mandastis.& in.c.auditum.2.q.5.ca.nos si.2.q.7. suprà respõdimus. Etiam cõstat, ꝙ ex huiusmodi purgationibus, quas sponte fecisse aliqui pontifices legũtur: non sequitur, ꝙ personas suas submiserint iudicio cuiuscũq; concilij, quod eos posset punire, aut deponere. Cũ etiam purgationes illæ licet sint factæ in præsentia prælatorũ, non tñ coram eis sicut corã iudice superiore, cui se papa submiserat. vnde bene cõsiderata argumẽta illa nihil faciũt ad propositum aduersariorũ.

Ad quintũ. ¶Ad quintam de ca.cum ex iniuncto.respõdetur primò, ꝙ in illo.c.non habetur, ꝙ prælatus sine licentia papæ possit non suo iudici submittere se, sed tantũ ꝙ possit se purgationi subditorum supponere, & illos ad sui accusationem admittere: sed hoc non est se illis submittere: vnde non est ad propositum. Secundò respondetur, ꝙ illud.c.nõ loquitur de Romano põtifice: sed de alijs inferioribus prælatis: tales enim non habent supremam potestatem in ecclesia, nec apicem principatus eius: nec illud incõueniens & absurditas sequeretur ex eorũ submissione, quæ sequeretur in papa, si se submitteret, vt patet ex dictis.

Ad sextum ¶Ad sextã de.c.Adrianus.respõdetur negãdo consequẽtiam: quia ex subiectione illa, quã rationibus prædictis de Apostolicæ sedis ordinatione fecit Carolo Magno, dãdo ei, vt ipse etiã cum alijs in electione interesset: non sequitur propter hoc, ꝙ papa potestati aut iudicio imperatoris subijcerit personam suam: sicut nec hodie est papa subiectus dominis cardinalibus, quanuis vocem habeant in electione ipsius papæ. Ad ca.autem. nos si incõpeten, ter.2.q.7.suprà respõsum est ꝙ ly, iudicio, exponitur.i.discretioni secũdùm Vincentium & Archidia.& non iurisdictioni vel potestati imperatoris. Ad glo.si papa.cũ alijs, respõdetur: ꝙ papa non potest se subijcere iudicio alterius: & quanuis se submittat, de necessitate stare nõ tenetur, nec etiam de iure ad illud teneretur per iura & rationes superiùs allegatas. Ex quibus omnibus habetur, ꝙ de iure conciliũ etiam cõgregatum authoritate papæ nullo modo potest se intromittere ꝺ persona papæ, non tantũ in ciuilibus, putà aliqđ statuẽdo, quod teneatur de necessitate seruare, sed etiã de criminalibus, de persona eius iudicãdo, aut condẽnando, nisi in casu hæresis strictè sumptæ, sicut dictũ est. Et si hoc cõcilium

lium non poteſt facere etiam papa voluntariè ſe ſubmittente, nulli dubium, ꝙ minùs poteſt papa illud expreſsè prohibente, ꝙ aliquid contra eius perſonam ſtatuat, aut ſe intromittat: aut aliquid contra ſedis Apoſtolicæ priuilegia agat, aut diſponat. ¶ Ad ſeptimam de renūtiatione, reſpōdetur negādo cōſequentiā: qm̄ nō eſt ſimile, nec ſequutur illa incōuenictia, nec repugnātia ibi quę hic. Ex quibus manifeſtè confutatur pręſumptio, & temeritas Baſilieñ. qui verū & indubitatum Romanum pōtificem dn̄m Eugeniū ſanctæ memoriæ citare, ſuſpendere, ac deponere tentauerūt: in quo imitati ſunt Dioſcorum, qui concilio congregato excommunicare præſumpſit Leonem Romanū pontificem. Quā præſumptionē intantum ſancti patres apud Chalcedoniam deteſtati ſunt, vt inquit Nicolaus in epiſtola ad Michaëlem imperatorē. vt in ca. tantum. diſt. 27. habetur, vt Dioſcorum Alexandrinum antiſtitem inter cætera ſine vlla reſtitutione idcirco potiſsimùm damnarent: quia ponens in cælum os ſuum lingua eius tranſeunte per terram excōmunicationē in ſanctum Leonē papā dictauit: ita vt in ſentētia cōtra eū prolata hoc videtur pręcipuè commemorare, ſcilicet, patres concilij Chalcedoneñ. dicētes: quoniam in ſecundis exceſsibus præcipuè priorem iniquitatē valde tranſcendit: præſumpſit enim excommunicationem dictare aduerſus ſanctiſsimum & beatiſsimum archiepiſcopum eccleſiæ. Roma. Leonem, &c.

Ad ſeptimū

¶ De remedijs cōtra papam moribus ſuis prauis ſcandalizantem eccleſiam. Cap. CVI.

SVMMARIVM.

1 *Papa quomodo admonendus ſit à ſubditis, ſi in moribus turpiter errauerit.*

Vdientes tam aduerſarij, ꝙ etiā alij fideles ſimplices id quod dictum eſt, videlicet, ꝙ Romanus pontifex extra caſum hæreſis pro ſui principatus ſublimitate iudicē nō habeat in terris ꝗ facta ſua mala iudicet, aut puniat. Quærunt quid fiendum ſit cōtra papam, ſi contingeret eum aut moribus cum ſcandalo etiam fidelium incorrigibiliter deformatum, aut poteſtate ſua abutentem, & dilapidatorem eſſe eccleſiæ, aut non niſi per ſimoniam velle beneficia eccleſiaſtica conferre. Quibus reſpondemus plura ad hoc eſſe remedia. ¶ Primum eſt: humilis admonitio, & fraterna charitatiua correctio: quæ, vt in ſuperioribus diximus, etiam ad ſuperiores ſe extendit: deberet autem ipſe in tali caſu tam per dominos cardinales prælatos, ꝗ per alios notabiles prælatos & dominos ac viros religioſos dulciter admoneri, exhortari, & obſecrari vt dignaretur vitam ſuā, quæ multis eſt in ſcandalum corrigere & emendare, & vt tenetur ſic viuere, vt eius vita cunctis ſit in exemplum ſanctitatis, commemorando etiam exhortationis gratia aliqua dicta de ſacra ſcriptura. Sicut eſt illud, quod dominus ait Apoſtolis. Matth. 18. Qui autem ſcandalizauerit vnum ex his paruulis, qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria collo eius, & demergatur in profundum maris. quantò magis in damnatione eſt, qui vniuerſam eccleſiam ſcandalizat? Item aliqua de ſanctis patribus & doctoribus: ſicut eſt illud beati Gregorij quod habetur in ca. præcipuè. 1. quæſt. 3. Scire debent prælati, ꝙ ſi peruerſa vnquam perpetrāt, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos perditionis exēpla tranſmittunt, vnde neceſſe eſt, vt tantò ſe cantiùs à culpa cuſtodiant, quantò per praua quæ faciunt non ſoli moriuntur. Secundum remedium eſt, vbi præcedens locū non inueniret, deuota oratio. Orandus enim eſt Deus in illo caſu pro domino Papa per totam vniuerſitatem fidelium, hoc conſtituentibus prælatis eccleſiæ, vt illum dominus aut illuminaret, aut de medio tolleret. Hoc remedium communiter aſsignant doctores: quod remedium non paruæ virtutis cenſendum eſt: quoniā ſi iuxta ſcripturā ſanctam, Deprecatio vnius iuſti aſsidua multùm valere dicitur; quantò magis oratio iuſtorum omnium, qui per orbem diffuſi Chriſti ſponſam exornant? De hoc ponit exemplum ſanctus Thomas in libro de rege & regno. dicens: qđ ſi omnino contra tyrannū auxilium humanum non poſsit haberi, recurrendum ad regem omnium Deum, qui eſt adiutor in opportunitatibus & tribulatione: eius enim potentiæ ſubeſt, vt cor tyranni conuertat in manſuetudinem. iuxta illud Salomonis. Cor regis in manu Dei eſt, & quocunq; voluerit, vertet illud: ipſe eſt qui cor regis Aſſueri crudele conuertit in manſuetudinē, quia Iudæis mortem parabat: ipſe eſt qui Nabuchodo-

Iaco. 5.

nosor crudelem in tantam deuotionem conuertit, ꝙ factus est diuinæ potētiæ prædicator. hæc ille. Hoc remedio audita est ecclesia contra Anastasium secūdum: qui orationibus iustorum percussus interijt: dum enim assellaret, emisit intestina. de quo in. c. Anastasius. dist. 19. cum glo. Item hoc remedio vsus est beatus Hylarius, qui contra Leonem papam, secundum alios Liberium orādo præualuit. Tertium remedium vbi præcedentia occulto Dei iudicio non iuuarent, hoc superesset, videlicet resistentia. resistēdum enim esset in faciem per dominos cardinales, mala eius opera exprobrando, ac rationibus conuincendo: & etiā scādalis, & quæ papa vellet attentare se opponēdo: sicut Paulus restitit Petro, quia non ambulabat ad veritatem euan-
Gal. 2. gelij. Et sicut episcopo, vel abbati, seu priori dilapidatori ecclesiæ subditi resisterēt, & contrauenirēt. & ita in proposito vt si papa prout exemplificat dñs Petrus de Palude thesaurum ecclesiæ vellet dare parētibus suis, aut ecclesiam sancti Petri destruere, & ædificare palatia parentibus suis, aut dare patrimonium sancti Petri, quod nō licet, vel aliquid huiusmodi, quod tamen non est verisimile posse contingere, non esset ei permittendum, sed esset ei resistendum, & non obediendum, sine tamen ipsius depositione. Similiter si vellet contra statum vniuersalis ecclesiæ generaliter aliquid attentare: sicut si vellet oēs episcopos deponere, aut similia, ex quibus vniuersalis turbaretur ecclesia. Et hoc modo dicunt Hostieñ. & Innocētius & Archidi. ꝙ nō esset papa sustinendus. i. permittendus hoc facere: sed ei tamen cū humilitate & reuerentia resistendum foret. ¶ Quartò attento ꝙ vt dicit S. Thom. in. 2. 2. q. 100. artic. 2. papa potest incurrere simoniā sicut & quilibet alius homo, & oppositum dicere sit erroneum, vt idem dicit in. 4. dist. 25. tale remedium posset dari, videlicet non acceptare ea quæ malè, & contra reuerētiam & legem Dei gesta essent per eū: vt promotiones, prouisiones, beneficiorū collatiōes manifestè simoniacè factas: quoniam cùm tales in ecclesiā nō per Christum, qui est ostium, sed aliunde intrare præsumpserint, non pastores ecclesiarum, sed fures & latrones arbitrādi sunt, ipsa veritate testante Iohan. 10. Amen amen dico vobis, ꝙ qui nō intrat per ostium in ouile ouium, sed ascēdit aliunde, ille fur est & latro. Vnde Grego. papa septem falsas talium iudicat ordinationes in. c. ordinationes. 1. q. 1. ¶ Quintum remedium est conuocare cōcilium generale: quæ conuocatio esset fienda per cardinales, vbi ipse papa id nollet cōgregare, aut per alios illis negligentibus. & hoc non ad deponendum papam: quia iuxta superiùs probata talem potestatem habere non posset. Sed ad tria prædicta faciēdum cum maiori solennitate & authoritate, videlicet primò ad monendū, & exhortandum papam de correctione sua, denūtiando ei qualiter perniciosæ vitæ suæ exēplo vniuersam ecclesiam scandalizaret & conturbaret, quæ exhortatio sic à tota ecclesia facta, non dubiū, quin magnæ efficaciæ & virtutis esset ad eius animum in bonum cōmouendum. Hoc remedio vsum videtur esse concilium congregatum contra Marcellinum. de quo habetur dist. 21. in ca. nunc autem. qui cū audiret patres congregatos cū Dei charitate sciscitātes, si res ita se haberet sicut fama ad eos deduxerat, ꝙ idolis thurificasset: ille cum humilitate cōfessus est reatum suum, adijciens se paratum obedire quid illi voluissent imponere. Secundum qđ concilium facere deberet, vbi primū non sufficeret, est deuotissimis precibus, & ieiunijs, & operibus rectis diuinę clemētiæ aures propulsare, vt dignaretur ecclesiæ suæ misereri, vt eorum pontificē aut illuminare dignaretur, aut auferre de medio. Hoc planè remedium esset magnæ virtutis. Tum quia si dñs pollicetur. Matth. 18. ꝙ si duo cōsenserint super terram de omni re quācunq; petierint, fiet eis à patre meo qui est in cœlis. quātò magis vbi tot & tanti patres ecclesiæ congregati vno animo, & vna cōmuni intentione consentiētes concurrerēt, & potissimè de re maximè necessaria ecclesiæ ipsi vniuersali. Credendum nanq; est, ꝙ nisi peccata nostra obsisterent, ꝙ Deus preces ecclesię suæ non despiceret, nec pateretur spōsam suam, pro qua mortem amarissimam pertulit, per vnius hominis malitiam funditus demoliri, aut in tanta necessitate relinquere. Tertium quod concilium deberet facere, vbi priora occultis nobis causis vsquequaq; nō proficerent, etiam cum inuocatione brachij secularis, vtputa imperatoris, vel aliorum principum prouidere de modo & forma resistēdi malis, quæ papa tentaret facere, ne ecclesia periclitaretur, vt dictum est. ¶ Sextum remedium: vbi occulto Dei iudicio omnia præcedētia non haberēt locum, esset ad tempus patienter tolerare quod diuina iustitia tolerat: quoniam non est verisimile, ꝙ talis diu à Deo toleraretur. Sicut exēplum de Iohanne. 12. de quo suprà locuti sumus, experientia nos docet. Vnde

psalm.

psalm.36. Inimici verò domini mox honorificati fuerint exalta. & defi. quemad. fu. defi. Huiusmodi autem habendæ patientiæ causa posset assignari: quoniã vt inquit Grego. lib. 25. moral. pro qualitatibus subditorum disponũtur acta regentium, vt sæpe pro malo gregis etiam viri boni delinquat vita pastoris: quia secundùm meritum plebium dispo- nuntur corda regẽtium. Vnde idem Grego. in.c. ex merito.7.quæst.1.ait. Ex merito plebis nonnũquam episcopi deprauantur: & secundùm merita aut demerita populorum disponitur à iusto iudice vita prælatorum. vnde in vltione peccati populorum quandoq; permittitur regnare malos, secundum illud.
Osee. 13. Dabo vobis regem in furore meo. Et Iob. 34. dicitur. Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. Item Hierony. & habetur in cap. audacter. 8. quæst. 1. Audacter fortasse aliquid dicimus, tamen quod scriptum est non semper princeps populi & iudex ecclesiæ per Dei arbitrium datur, sed prout merita nostra deposcunt. Meritò ergo tolerandum esset. Tum, quia fortè tale malum in capite in ecclesia meritis subditorum eueniret. Tum, quia vt dicit Augustinus non est magnum tolerare qui à domino toleratur. nec etiam timenda videtur ex huiusmodi tolerantia imminere periclitatio totius ecclesiæ vniuersalis, sicut aduersarij aliquando arguunt. Tum, quia non est verisimile, quòd ob turpẽ vitam aut mores vnius summi pontificis ecclesia ipsa, cum qua Christus pollicitus est esse tanquam protector fortis vsq; ad consummationẽ seculi, debeat omnino perire. Sicut enim ait Leo papa sanctissimus scribens ad pulcherrimam Augustam: Non deserit ecclesiam suam diuina protectio, dicente domino: Ecce ego vobiscum sum vsque ad cõsummationem seculi. Idem scribens clero & plebi ciuitatis Constantinopolitanæ ait. Nolite arbitrari dilectissimi, ꝙ sanctæ ecclesiæ suæ desit aut defutura sit diuina protectio. Tum etiam, quia non est diffidendum in simili articulo de clementia saluatoris, qui etsi aliquando permiserit nauiculam ecclesiæ suę multis persecutionũ procellis agitari, nunquam tamẽ passus est illam perpeti naufragium, assecurante, & dicentẽ
Matth. 16. domino: Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Ecce remedia, ad quæ conuenientiùs & consultiùs in articulo necessitatis siue casus prædicti confugiendũ foret, quàm vsurpando diuinum iudicium, & inuoluendo se infinitis difficultatibus, multiplicando scandala scandalis tentare ad veri & indubitati pontificis Romani depositionem: cuius rei practica non modò diuinæ maiestatis, cuius iudicium vsurparet, esset offensiua, sed etiam nimis difficilis & schismatis introductiua, quæ longè scandalosior, & damnosior ecclesiæ esse posset, ꝙ vita turpis vnius pontificis. Quocirca sancti patres maximo studio prohibuerunt, ne oues pastorem suum, nisi ex fide exorbitauerit, reprehẽdere audeant. Vnde sanctus Anacletus in epistola, quam omnibus episcopis & sacerdotibus Christi scribit, ita ait. Doctor, vel pastor ecclesiæ si à fide exorbitauerit, erit à fidelibus corrigendus: sed pro reprobis moribus magis est tolerandus, quàm distringendus. Idem Fabianus papa omnibus episcopis scribens. Idem papa Eusebius: vt in ca. oues. 2. quæst. 7. Quorum omnium patrum sententiam beatus Gregorius complexus ita ait in moralibus vbi supra. Certum verò est, ꝙ ita sibi inuicem & rectorum merita connectantur, & plebium, vt sæpe ex culpa pastoris deterior fiat vita plebium: & sæpe ex merito plebium mutetur vita pastorum. Sed quia rectores habent iudicem suum, magna cautela subditorũ est non temerè iudicare vitam regentium: neq; frustra per semetipsum dominus æs numinulariorum fudit, & cathedras vendentium columbas euertit: nimirum significãs, quia per ministros quidem vitã iudicat plebium, sed per semetipsum vitã examinat ministrorũ. Et infrà. Dum igitur salua fide res agitur, virtutis est meritũ, si quid prioris est, toleratur: debet tamẽ humiliter suggeri, si fortassis valeat quod displicet emendari. hæc Gregorius. Et hæc pro nunc sufficiant.

¶ Quòd ad Romanum pontifi. pertineat determinare ea quæ fidei sunt, & sacræ scripturæ sensus interpretari, atq; aliorum patrum ecclesiæ dicta vel opuscula approbare, vel reprobare. Cap. CVII.

SVMMARIVM.

1 *Papa ꝙ habeat determinare ea quæ sunt fidei, & sacræ scripturæ sensus interpretari, atq; aliorum quorumcunq; dicta, uel opera approbare, uel reprobare ostenditur.*

Lucidata superioritate principatus, quam Romanus pōtifex habet in ecclesia Dei, facilè est intelligere ad Romani pontificis authoritatē spectare tanquam ad generalem totius orbis principalem magistrum & doctorem determinare ea quæ fidei sunt: & per consequēs edere symbolum fidei, sacræ scripturæ interpretari sensus: & doctorum singulorum dicta ad fidem spectantia approbare, vel reprobare. Quod nos & rationibus & authoritatibus ostendimus.
1 ¶Primò commemoramus, quod aliàs circa principiū huius secundi probauimus, φ quemadmodum in omni repu. bene ordinata dandus erat vnus præsidens in ea, qui totam rempub. possit authoritate sua mouere ad omnia, maximè sine quibus salus reip. stare nō posset: ita etiam in cōmunitate ecclesiæ necessariò erat dandus vnus princeps, qui ea, quæ maximè conferunt ad salutem fidelium, & consecutionem vltimi finis, cuiusmodi est notitia credendorum & agendorum, sua authoritate & magisterio totam ipsam Christianā rempu. moueret & dirigeret, cùm Romanus pontifex sit huiusmodi præsideus super totā rempublic. Christianam: ipsius erit ea, quæ fidei sunt, sine qua impossibile est placere Deo, Christiano populo insinuare & determinare. Ostenditur etiam hoc: quia primum in vnoquoq; genere iuxta Aristo. sententiam. 10. Metaphy. est metrum, & mēsura omniū sequentium: & cùm Romanus pontifex primus & maximus sit prælatorum in ecclesia, ad ipsum maximè pertinebit, vt sit metrum, & regula, ac scientia credēdorum, ac omniū, quę directionem fidelium in vitam æternam necessaria sunt. Quocirca dicit Nicolaus papa in epistola, quam scribit Phocio patriarchæ. Constat enim sanctam Romanam ecclesiam per beatum Petrū principem Apostolorum, qui dominico ore primatum ecclesiæ suscipere promeruit, omniū ecclesiarum caput esse, & ab ea rectitudinem, atq; ordinem in cunctis vtilibus, & ecclesiasticis institutionibus, quas secundùm canonicas & synodicas, sanctorūq; patrum sanctiones inuiolabiliter, atq; irrefragabiliter retinet, requirere, & sectari. hæc ille. Hinc Apostolica sedes per sanctos patres magistra, ac mater fidei nominatur. vnde in. c. omnes. distin. 22, inquit gloriosæ memoriæ Nicolaus papa. Fidem quippe violat, qui aduersus illam agit, quæ est mater fidei, & illi cōtumax inuenitur, qui ea cū-

Heb. 11.

ctis ecclesijs prætulisse cognoscitur. vnde & ipse S. Ambro. in se omnibus sequi magistrā sanctam Romanā profitetur ecclesiam. Item hac ratione dicit Stephanus papa. 5. in capit. enimuero. dist. 19. Enimuero in speculum & exēplum sancta Romana ecclesia posita est omnibus quicquid statuit & quicquid ordinauit perpetuò & irrefragabiliter obseruandum est. Cuius priuilegij Apostolici throni gratia inquit beatus Cyrillus in libro thesaurorum, vt mēbra maneamus in capite in nostro Apostolico throno Romanorum pontificum, à quo nostrū est quærere quid credere, & quid tenere teneamur: ipsum rogantes: ipsum venerātes præ omnibus: qm̄ ipsius solius est reprehendere, corrigere, statuere, disponere, soluere, & ligare loco illius, q ipsum ædificauit, & elegit, & nulli alij quod suum est plenū, sed ipsi soli dedit. hæc ille. Cæterū hanc Romani summi pontificis prærogatiuam designatā legimus Exo. 18. vbi Moysi, qui dux & rector Iudæorum fuit: sicut papa Christianorū, secūdùm illud Bernardi ad Eugeniū. lib. 2. c. 6. Quis es, &c. Et inter alia dicit. Potestate Moyses: sic dictū legitur. Esto tu in populo in his quæ ad Deū ptinēt, vt ostēdas eis ceremonias, & ritum colēdi Deū. Sicut ergo oēs quæstiones emergētes de lege & cultu Dei reseruabantur Moysi determinandæ: sic omnia quæ sunt fidei Christianæ reseruātur Romano ponti. determinanda, diffinienda, & mādāda teneri ac obseruari. hinc est, φ cùm Christus alijs Apostolis imperaret vt laxarēt retia, soli Petro inquit. Duc in altum. id *Luc. 5.* est in profundū disputationū. vt ait glo. Ambrosij. & habetur in. c. non turbatur. 24. q. 1. Vnde quia causa fidei ad sedem Apostolicā est referēda, Paulus super quæstione legalū detulit ad Petrū. vt habetur Act. 15. Item beatus Hiero. mittit ad Roma. ponti. Damasum papam professionē fidei suæ examinādam, corrigēdam, & emēdandam, dicens in. c. hæc est fides. 24. q. 1. Hæc est fides papa beatissime, quā in catholica ecclesia dicimus, quāq; semper tenuimus, in qua si minùs peritè, aut parum cautè aliquid positum est, emendari cupimus à te, qui Petri sedem tenes, & fidem: si autem hæc nostra cōfessio Apostolatus tui iudicio cōprobetur, quicūq; me culpare voluerit, se imperitum, aut maleuolum, vel etiā non catholicū, sed hæreticum comprobabit.
¶Secūdò præfatæ Apostolicæ sedis prærogatiua sic ratione ostēditur. Vna fides debet esse totius ecclesię secūdùm illud. Idipsum di *1. Cor. 1.* catis oēs, & non sint in vobis schismata. hoc autem

autem seruari non posset, nisi quæstio fidei exorta determinaretur tenenda per vnũ, qui toti ecclesiæ præest: vt sic eius sententia à tota ecclesia firmiter teneatur. Hinc Innocen. papa Siluano seni Valentino, & cæteris, qui in Milmitana synodo interfuerunt, scribens inquit. Dilectissimi fratres in domino salutẽ. Diligeoter & congruè Apostolici consuli tis honoris arcam super anxijs rebus quæ sit tenenda sententia antiquæ, scilicet regulæ formam secuti: quod totum semper ab orbe mecum nostis esse seruatũ. Verùm hæc missa facio. nec enim hoc vestram credo latere prudentiam. quod etiam actione firmastis, scientes, ꝙ per oẽs prouincias de Apostolico fonte petẽtibus respõsa semper emanẽt: præsertim quotiens fidei ratio vẽtilatur arbitror oẽs fratres nostros coepiscopos non nisi ad Petrũ. i. sui nominis & honoris authoritatem referre dicere: veluti & nũc retulit vestra dilectio. hoc habetur in. c. quotiẽs. 24. q. 1. Hinc etiam Maximus in epistola missa orientalibus dicit. Oẽs fines orbis terræ, qui dñm sincerè receperũt, et vbiq; terrarũ catholici verã fidem confitẽtes in potestatem Romanorũ pontificum tanꝙ in solem respiciunt, & ex ipso lumine catholicæ & Apostolicę fidei re spiciũt veritatẽ. Nec immeritò: quia Petrus legitur primò perfectam fidem esse confessus, dño reuelante, cùm dicit Matthæi. 16. Tu es Christus filius Dei viui. hæc ille. Item hoc testatur Nicolaus papa in epistola quam scribit Phocio patriarchæ monacho. vt habetur in quarta actione octaui concilij oecumenici. Quia vniuersitas credẽtium ab hac sancta Romana ecclesia, quæ caput est omnium ecclesiarum, doctrinam exquirit, integritatem fidei deposcit: criminum solutionẽ quidigni sunt, & gratia Dei redẽpti exorant: oportet nos, quibus commissa est, sollicitos esse, & ad speculationem dominici gregis tantò feruẽtiùs anhelare, quantum hunc auidi lupi ad dilaniãdum hinc inde patẽtia ora exquirunt, &c. Ampliùs de hac Apostolicæ sedis prærogatiua Maximus papa ait. Decebat tantæ dignitatis & sapientiæ virum non ab alio mysterij cælestis arcana reqrere, nisi ab eo potissimũm, quem non potuit caro & sanguis instruere, sed cui dñs ipse sua decreta dignatus est aperire: beatus es inquit Simon Bariona, quia caro & sanguis nõ reuelauit tibi, sed pater meus qui est in coelis. Hunc enim præ cæteris mortalibus de toto terrarum orbe cõditor orbis elegit, cui cathedram magisterij principaliter possidendam tenere perpetuo priuilegij iure concessit: vt quisquis diuinum aliquod, aut profundum nosse desiderat: ad huius præceptionis oraculum doctrinãq; recurrat: nec illi humiliter offerre, quod soluendum est erubescat: etiam & si ipse quod quæritur non ignorat. Nũquid enim angelus de coelo veniẽs erat nescius docere Cornelium? quando videlicet id quod sibi agendum esset addisceret, destinauit ad Petrũ. Mitte inqt viros in Ioppen, & accersi Simonẽ quendã, qui cognominatur Petrus: hic dicet tibi quid te oporteat facere. Poterat planè sanctus angelus docere hominẽ gentilẽ quid sibi opus esset ad salutẽ: sed eius nolebat vsurpare officium, cui docẽdi nouerat fuisse commissum. Quid ergo mirum, si sacerdos licèt sanctitate conspicuus, licèt eloquijs diuinis vehemẽter instructus, ad Apostolorũ principis magisterium misit, ad quem etiam angelus docendi gratia primitias gẽtilium Cornelium destinauit? Pauli enim ad Galat. hæc sunt verba: Paulus (ait) Apostolus nõ ab hominibus, aut per hominem, sed per Iesum Christũ & Deum patrem qui suscitauit eũ à mortuis. Hic itaq;, qui nõ ab hominibus, sed ab ipso Christo & Deo Patre fuerat factus Apostolus, atq; ab authore sapientiæ sufficienter instructus: ad Petri tamen magisteriũ venit, & non in transcursu, sed per plures dies apud eum veluti in schola permansit. veni (inquit) Hierosolymã videre Petrũ, & mansi apud eum. 15. diebus, per mysticum hebdoadis & octoadis numerum, vèteris testamenti simul & noui dicit sacramentum. Hæc ille. Præterea in testimonium huius prærogatiuæ Roma. ponti. est, ꝙ vbicũq; erat Petrus præsens, omnes Apostoli illi in prædicando, & dubia determinando deferebant. vnde in die Pentecostes primum sermonem fecit Act. 2. Stans Petrus cum vndecim, eleuauit vocẽ suam, & locutus est, &c. In quæstione etiam de obseruantia legalium Petrus quæstionem determinauit, licet Iacobus pronuntiauerit Act. 15. vbi dicitur, quòd cùm magna inquisitio fieret, surgens Petrus dixit ed eos: glos. interli. præ omnibus priùs loquitur. & vt ait glos. omnes alij in sententiam Petri trãsierunt. ita vt Hiero. dicat scribens ad beatum Augustinum epistola. 22. ꝙ Petrus princeps fuerat illius decreti: legem post euangelium non esse seruandam. Cæterùm huius prærogatiuæ argumentum capitur manifestè ex eo, quod beatus Hieron. in epistola ad Augustinum ait, quæ incipit. Simul tres epistolas. Tantæ Petrus authoritatis fuit, vt Paulus in epistola sua scripserit,

deinde post tres annos veni Hierosolymam videre Petrum,& mãsi apud eum diebus.15. Rursum in consequentibus. Post annos.14. ascendi iterum Hierosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito: ascendi autem secundum reuelationẽ, & exposui eis euangelium quod prædico inter gẽtes. ostẽdens non habuisse securitatem euangelij prædicandi, nisi Petri,& qui cũ eo erãt, sentẽtia roboratũ fuisset. statimq; sequitur. seorsum autem his qui videbantur aliquid esse,ne forte in vacuũ curerem, aut cucurrissem. Hæc Hieronymus. Item eiusdem prærogatiuæ argumẽtum colligitur ex eo,qđ beatus Hierony.lib. de viris illustribus.lib.5.cap.8.dicit.Marcus (inquit) discipulus & interpres Petri,iuxta quod Petrum audierat referentem rogatus Romæ à fratribus breue scripsit euangelium:quod cũ Petrus legisset,approbauit, & ecclesijs legendum sua authoritate tradidit. hæc ille. Ecce ꝙ Apostolica sedes habet approbare & authorizare scripta doctorum. Amplius testimonium huius insignis prærogatiuæ magisterij Apostolicæ sedis habetur ex beato August. Tum ex eo,ꝙ dicit cõtra epistolam fundamenti citò post principium:euangelio nõ crederem,nisi me catholicæ ecclesiæ commoueret authoritas. Tum ex eo,quod dicit in libro de.q.ve & no.test.q.79. ꝙ sicut in saluatore erãt omnes causæ magisterij: ita & post saluatorem in Petro omnes continentur. Tum ex eo,quod scribit ad Glorium & Eleusium, ꝙ in Romana ecclesia Apostolicæ cathedræ semper viguit principatus. ¶Omnibus iam dictis,& bene consideratis,& catholicè ponderatis,manifesta luce sequũtur correlariè seqnẽtes propositiones.¶Primò quidem elicitur correlariè,ꝙ ad Romanũ ponti. pro sublimitate magisterij Apostolicæ sedis pertineat symbolũ fidei ordinare. Hoc autẽ iuxta beatum Tho.in.2.2.q.1.art.vlt.sic probatur.Quoniam noua editio symboli necessaria est ad vitãdum insurgẽtes errores.ad illius ergo authoritatem pertinet sententialiter determinare ea quę sunt fidei,vt ab omnibus inconcussa fide teneãtur. hoc autem pertinet ad authoritatem summi pontificis, vt dictum est,ad quem maiores, & difficiliores ecclesiæ quæstiones referuntur:vt in ca.multis.distinct.17.habetur. & in capi. rogamus. 24.quæst.1.ergo ad solam authoritatem Romani pontificis pertinet noua editio symboli.Ostendit etiam præfatum correlarium sanctus Tho. vbi suprà.ex eo, ꝙ editio symboli facta est in synodo generali. sed huiusmodi

Correlariũ primum.

synodus authoritate solius summi pont.potest congregari. vt habetur in decretis. dist. 17.ergo editio symboli ad authoritatem Romani pont.pertinet.hæc ille. ¶ Ex præfatis infertur secũdò correlariè: ꝙ ad Romanum pont. pertineat interpretari sacram scripturam,& dubia declarare, quæ emergunt circa ius naturale,siue diuinum.Hoc autem correlariũ sic ex superioribus deducitur. Pro quo primò notatur, ꝙ determinare dubia in talibus potest esse dupliciter. Vno modo,scilicet inquisitiuè: sicut potest quilibet ex ingenio, vel habitu inquirere de dubijs alicuius scientiæ.& isto modo declarare, potest pertinere ad quemcũq; doctũ in aliqua scientia, & vocatur determinatio, siue declaratio magistralis. Alio modo potest accipi declarare cum aliqua authoritate:sic scilicet,ꝙ declaratio debeat pro vera teneri vel opinari,ita ꝙ non liceat oppositũ tenere,vel opinari. Et isto modo potestas, siue authoritas declarandi prædicta dubia,est solùm apud summum pontificem simpliciter.Similiter est distinguendũ de interpretatione diuinę legis,aut sacræ scripturæ:quia quædam fit per modum disputationis & inquisitionis scholasticæ,perquirendo quis sit sanus intellectus ipsarum,nihil ad verba legis vel scripturæ adijciendo,vel subtrahendo. Alius est interpretationis modus per modum determinationis obligatoriæ ad tenendum intellectum siue sensum datũ per interpretationem. Primus modus est magistrorum,quorum tamen interpretatio neminem cogit ad sic tenendum. Secundus verò modus interpretationis est Romani pontificis, cuius determinatio obligat omnes ad sic tenendũ,& obseruãdum.Quod ratiõe potest sic ostẽdi. Oportet ponere in ecclesia vnum caput,ad quod pertineat determinare, & declarare,& interpretari illa quæ sunt dubia circa quæcũq; ad fidem pertinẽtia, siue sint speculatiua,siue agibilia: sed cõstat ꝙ in ecclesia non potest esse aliquod tale caput nisi solus papa.ergo,&c.Minor patet ex superioribus. Maior probatur:quia oportet ponere ecclesiam sic dispositã à Deo,ꝙ tota cõitas vniuersalis ecclesiæ maneat in vnitate fidei, & in vna sententia de fide.Vnde Apostolus.1.Cor. 1.Obsecro vos fratres per nomẽ domini nostri Iesu Christi,vt idipsum dicatis omnes,& non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. sed hoc nõ potest esse nisi tota communitas ecclesiæ recursum habeat ad vnum caput,scilicet ad præsidentem,apud quem esset authoritas

Secundum.

ritas declarandi, & interpretandi dubia circa ea quæ sunt fidei: pertinet ergo ad Romanũ pontificem declarare dubia, & interpretari circa ea quæ fidei sunt, siue iuris naturalis, & diuini. Vnde Aug. contra Manichæos. & habetur cap. palàm. distinct. 11. Palàm est, quòd in re dubia ad fidem valeat authoritas ecclesiæ catholicæ, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum vsq; in hodiernum diem succedendũ sibimet episcoporum serie & tot populorum consensione confirmatur. hæc August. Hinc est, sicut superiùs dictum est, ꝙ orta quæstione an legalia deberẽt obseruari cum euangelio, cõsuluerunt Petrum, & alios Apostolos, qui erãt in Hierusalem: & Petrus sicut princeps Apostolorum & præsidens supra totam cõmunitatem ecclesiæ decreuit, & declarauit legalia non esse obseruanda: vt pa-
Tertium. tet Act. 15. ¶ Cæterũ ex superioribus elicitur tertiò correlariè, quòd ad Romanum pontifi. pertineat dicta siue opuscula doctorum singulorum in his quæ ad fidem pertinent approbare vel reprobare. patet manifestè ex dictis. habetur etiam hoc expresse in capitul. si Romanorum. distin. 19. vbi sic ait Nicolaus Papa. Si Romanorum pontificum decreto cæterorum opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur, ita quod verè sedes Apostolica approbauit, hodie teneatur acceptũ: & quod illa reppulit, hacten' inefficax habeatur. &c. vbi glos. Argumentum quod approbat vel reprobat & nos approbare vel reprobare debemus. 24. quæstio. 1. hæc est fides. & 35. quæstion. 9. veniam.

¶ Quòd decreta, siue decretales Romanorum põtificum sunt à cunctis fidelibus venerabiliter suscipienda. Capit. CVIII.

SVMMARIVM.

1 *Papæ decreta, uel decretales quomodo ab omnibus suscipi debeant, ostenditur.*

EX his quæ de Apostolicæ sedis iudicio & magisterio multis sanctorum patrũ testimonijs firmauimus, apertissimè cõfutatur error aduersariorũ, qui apostolicæ sedis decretales siue decreta contemnunt, quæ in canonibus conciliorum non includuntur. Contra hũc errorem cùm sit perniciosissimus, & ad infinita schismata ianua, sunt multorũ sanctorum patrum argumẽta præter ea, quæ in superioribus diximus in hoc secundo libro circa cap. 48. & 50. In primis est argumentũ,
quod clarissimæ memoriæ Papa Nicolaus o- 1
mnibus archiepiscopis per Galliam institutis scribens facit: vt in cap. si Romanorum. distinct. 19. ita dicens. Si Romanorum pon. decreto cæterorum opuscula tractatorũ approbantur, vel reprobantur, ita quod verè sedes Apostolica approbauit, hodie teneatur acceptũ, & quod illa reppulit, hactenus inefficax habeatur: quantò ergo potiùs quæ papa pro catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro varijs & multipharijs ecclesiæ necessitatibus, & fidelium moribus diuerso tempore scribit, omni honore debent præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus discretione vel dispensatione magistra reuerenter assumi? quanquam quidam nostrum scripserint non esse decretalia priscorum pontificum in toto cauoorum codicis corpore descripta: & ideo inter canones non assumenda, cùm ipsi vbi suæ intentioni hæc suffragari cooſpiciunt, omnibus illis indifferenter vtantur, & solum nunc ad diminutionem sedis apostolicæ potestatis, & ad suorum argumentum priuilegiorum minùs accepta esse perhibeant. Item si ideo non decretales epistolas priscorum pontificum Romanorum admittendas esse dicant: quia in codice canonũ non habẽtur ascriptæ: ergo nec S. Grego. nec vllius alterius, q aote ipsum fuit, vel post ipsum aliquod institutũ, vel scriptũ recipiendũ est, eo ꝙ in codice canonũ non habeatur ascriptũ: ergo doctrinã eorũ, & sanctiões, quę ab omni lingua venerant, qa in codice canonũ non habent ascriptæ, de codicib' eradant suis, vt qd mẽbranas occupãt postq̃ nõ habẽtur receptæ? Sed quare multũ imoremur, cũ nec ipsas scripturas diuinas veteris & noui testamẽti iam recipiemus, si istos duxerim' audiẽdos? etenim neutrũ horũ in codice canonũ ecclesiasticorũ habet insertũ. Sed respõsuri sunt isti, q ad resistẽdũ potiùs, ꝙ ad obediẽdũ parati sunt, asserẽtes ꝙ inter canones inueniat capitulũ papæ Innocẽ. cuius authoritate doceat à nobis vtrũq; testamẽtũ esse recipiẽdũ, quãquã in ipsis priùs canonibus nullũ eorũ ex toto cõtineatur insertũ, quibus ad hoc asserendũ est. Quoniã si vetus nouũq; testamẽtum sunt recipienda, non ꝙ codici canonum ex toto habeautur annexa, sed quòd de

his recipiendis sancti Innocentij Papæ prolata videtur esse sententia: restat nimirum, quòd decretales epistolæ Romanorum pótificum sint recipiendę, & si non sint canonum codici compaginatæ, quoniã inter canones ipsos vnum beati Leonis capitulum constat permixtum, quo ita omnia decretalia constituta sedis Apostolicæ custodiri mandantur, vt si quis in illa commiserit, nouerit sibi veniam denegari: ait enim capitulo quinto suorum

Alij textus habet: c. 10

decretalium. Ne quid verò sit, quod prætermissum à nobis fortè credatur, omnia decreta constituta tam beatæ recordationis Innocétij, quàm omnium prędecessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis: ita à vestra dilectione custodire mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi nouerit denegari deinceps. Dicendo verò omnia decretalia cõstituta, nullum de decretalibus cõstitutis prętermisit quod non mandauerit esse custodiedum. & rursus asserendo omnium prædecessorum nostrorum nullum pontificum Romanorum, qui antè iam fuerunt excepit cuius illa non præceperit decretalia constituta ab omnibus custodiri, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Itaque nihil interest, vtrùm sint omnia decretalia sedis apostolicæ constituta nec ne inter canones conciliorũ immixta: cùm omnia in vno corpore compaginari non possint: & illa eis intersint, quæ firmitatem his quæ desunt & vigorem suum assignant, præsertim cùm synodalia gesta, inter quæ ipsi canones statuti sunt, in codice canonum non habentur, sed à nobis omni cultu debito venerantur. Consonat autem huic beatissimo Leoni Papæ & facundissimus & sanctus in decretis suis Gelasius papa, ita inquiens. Decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma pro diuersorum patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas decreuimus. In quo notandum, quòd non decretales dixit epistolas, quæ inter canones habentur, vel quas moderni pontifices ediderunt, sed quas beatissimi Papę diuersis temporibus ab vrbe Roma dederunt. Dicens autem diuersis temporibus, & illa tẽpora vir sanctus comprehendit, quæ crebrescentibus paganorum persecutionibus, ad sedem apostolicam deferri causas episcoporũ difficillimè permittebat. His itaq; diuina fauente gratia prælibatis, ostendimus nullam esse differentiam inter illa decreta, quę in corpore canonum habentur sedis Apostolicæ præsulũ, & ea quæ præ multitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur: cũ omnia & omnium prædecessorum suorum decretalia cõstituta decretales epistolas, quas beatissimi papę diuersis temporibus ab vrbe Roma dederunt, fore venerabiliter venerandas, suscipiẽdas, & custodiendas eximios præsules, Leonem scilicet, & Gelasium mandasse probauimus. ¶ Secundò contra præfatum errorem aduersariorum est dominus Aymarus archiepiscopus Remeñ. in libro suo de synodis. capit. tertio. vbi pro authoritate decretalium summorum pontificum multa sanctorum patrum testimonia inducens ait. De authoritate autem ipsorum pontificalium decretorum nulla nobis dubitatio relinquitur, cùm & ipsa vniuersalia cõcilia authoritatem exinde perceperint, nec aliunde synodicam firmitatem obtinere potuerint. Hoc ergo & nos irretractabiliter obseruare debemus, vt apostolici patres nobis ex apostolica authoritate præceperunt, per quam & aliorum statuta nobis ad seruandum canonizasse leguntur. Nempe beatissimi patres nostri Damasus & Leo papa magnus, quorum alter secundum vniuersale concilium, alter quartum, id est Chalcedonen. apostolica authoritate firmauerũt: ipsi inquam eadem authoritate, eadem etiam authoritate & voce ita generaliter decreuerunt. Omnia inquiunt decretalia prædecessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis ita omnibus episcopis & generaliter à cunctis sacerdotibus custodiri debere mandamus: vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Item Damasus alibi omnibus episcopis scribens. Obseruetur inquit ab omnibus, vt illa semper, quæ apostolica institutione, & patrum traditione sunt constituta, sub metu irrefragabili authoritate teneantur. Item papa Gelasius scribens vniuersis episcopis per Siciliã cõstitutis ait. Cùm decreta venerabilium sanctionum nos quoque magnoperè custodire nitamur, atq; sine eorum dispẽdio etiam illa quæ pro alicuius vtilitatis fortasse compendio videantur laxanda credamus: cumq; nobis contra salutarium reuerentiam regularũ cupiamus temerè nihil licere: & cùm sedes apostolica superior his omnibus fauente domino, quę paternis canonibus pręfixa pio deuotoq; studeat tenere ꝓposito: satis indignũ est quenquã vel pontificum vel ordinũ subsequentium hanc obseruantiã refutare, quã beati Petri sedem & sequi videat, & docere, satisq; conue-

conueniens fit, vt totum corpus ecclesiæ in hac sibi obseruatione cōcordet, quam ille vigere conspiciat, vbi dominus ecclesiæ totius posuit principatum, dicente scriptura: Ordinate in me charitatem. Item, omnia cum ordine fiant. hæc ibi. Item Agatho, qui sextam synodum vniuersalem per legatos suos instituit, & institutam Apostolica authoritate firmauit: omnibus episcopis eadem authoritate nuntiauit, sic inquiens. Omnes apostolicæ sedis sanctiones accipiendæ sunt tanquā ipsius Petri diuina voce firmatæ. Item successor eius beatus Nicolaus papa primus synodo vniuersali præsidens generali eiusdem synodi iudicio decreuit, vt etiam anathema esset, quicunque decreta à Romano pontifice cōtempsisset. Sanctus quoque Adrianus papa etiam reges anathematizauit quicunque sedis apostolicæ decreta violare non formidant. His ergo testimonijs satis edocemur quàm indubitanter Apostolicis institutis obedire debemus. Hæc omnia præfatus domnus Aymarus. ¶ Tertiò contra præfatum errorem aduersariorum arguit Papa Nicolaus scribens ad Phocium patriarcham Cōstantinopolitanum, cuius epistola in sancta octaua vniuersali synodo fuit recepta & approbata cum omnibus gestis eius circa Constantinopolitanam & contra dictum Phocium ac Michaelem imperatorem fautorem eius. In qua epistola, prout colligitur ex ipsa actione 8. concilij sic habetur. Decretalia autem, quæ à sanctis pontificibus sedis Romanæ ecclesiæ sunt instituta, cuius authoritate atque sanctione omnes synodi & sancta concilia roborantur & inde stabilitatem sumunt: cur vos nō habere vel obseruare dicitis, nisi quòd vestræ ordinationi contradicunt? Et infrà, & si ea non habetis, de neglectu atque incuria estis arguendi: si habetis, & non obseruatis, de temeritate estis corripiendi, & increpandi, & habetur in capit. si decreta. distinctione. 20. ¶ Quartò contra præfatum errorem est cap. in canonicis scripturis. distinct. 19. quod est beati Augustini. in quo videtur inter canonicas scripturas epistolas apostolicæ sedis annumerare. Item quintò contra eundem errorem est capit. decretales. distinctio. 20. vbi habetur, quòd decretales epistolæ canonibus conciliorum pari iure exæquantur. glo. Archidia. In obseruantia & authoritate, & exæquantur scilicet in authoritate, in reuerentia, in obseruatione. Hug. ¶ Sextò contra præfatum errorem videtur esse articulus condemnatus in cōcilio Constantień. vbi inter alios articulos Iohannis Witcleff fuit condemnatus ille. Decretales epistolæ sunt apocryphę, & seducunt à fide Christi, & clerici sunt stulti, qui student eas. Quia plura dicta sunt de præceptis apostolicis suscipiendis suprà circa capit. 48. ista pro nunc sufficiant.

¶ Quòd sedis apostolicæ iudicium in his quæ fidei sunt & ad humanam salutem necessaria, errare non possit. Capitul. CIX.

SVMMARIVM.

1 *Papæ, seu apostolicæ sedis iudicium in his, quæ fidei sunt, non posse errare, ostenditur.*

EX his quæ in superiori capitulo dicta sunt, datur nobis luce clarissima intelligere, quòd tāta soliditate veritatis apostolicum thronum clementia diuinitatis firmauerat, quod iudicium eius in his, quæ fidei sunt, errare à veritate non possit: decebat sanè, vt sedes illa, quæ superni dispositione cōsilij magistra fidei & cardo omnium instituebatur ecclesiarum in his quæ fidei sunt hominumque necessaria saluti ab ipso omnium authore Deo, cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur, hoc singulari infallibilitatis munere donaretur. In cuius rei sacramētum primò illius sedis pontifici diuinæ dispensationis nomen firmitatis imponitur, scilicet Petrus, quod Syra lingua rupes interpretatur. Vnde beatus Gregorius Eulogio episcopo Alexandriæ scribens epistola. 181. Quis nesciat sanctam ecclesiam in apostolorum principis soliditate firmatam, qui firmitatē mentis traxit in nomine, vt Petrus à petra vocaretur, cui veritatis voce dicitur: Tibi dabo claues regni cælorum, cui rursum dicitur: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos? hæc Gregorius. Quòd autem hoc quod diximus sit priuilegium & munus amplissimum Apostolicæ sedis, multipliciter, & etiam efficaciter probamus. Primò authoritatibus. Secundò

Secundò rationibus in sequēti cap. ¶ Authoritate: primò illa saluatoris promissione, quę cassa esse non potest, qua Petro locutus est, dicens: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quam Christi promissionem de firmitate fidei Apostolicæ sedis accipiendam esse sancti doctores in religione & sapientia clarissimi cōtestantur. Ait enim beatus Cyrillus Alexandrinus patriarcha, vt inducitur in glos. continua, secundùm hanc domini promissionem ecclesia Apostolica Petri ab omni seductione & hæretica circunuentione immaculata manet super præpositos, & episcopos, & super omnes primates ecclesiarum & populorum in suis pontificibus in fide plenissima, & authoritate Petri: & cùm aliæ ecclesię quorundam errorum verecundatæ sint stabilita, ipsa impassibiliter regnat, silentium imponens, & omnium obturans ora hæreticorum, & nós necessitate salutis non decepti, superbia nec vino superbiæ ebriati, typum veritatis, & sanctæ Apostolicæ traditionis vnà cum ipsa confitemur & prædicamus. hæc Cyrillus. Secundò beatus Chrysosto. dictus os aureum, ibidem super Matthæ. hoc idem confirmans ait. Vide qualiter Christus reducit Petrum ad excelsam de ipso intelligentiam: hæc enim promittit quæ sunt propria Dei solius, scilicet peccata soluere, & ecclesiam immutabilem facere inter tot persecutionum & tentationum procellas. Item ad idem est Origenes, qui, vt deducit sanctus Thomas super Matthę. tam de Petro, quàm de ecclesia vniuersali præfatum Christi verbum Matth. decimo sexto: Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. exponens, ita dicit. Non autem exprimitur, vtrùm Petro non præualebunt, aut ecclesiæ quam ædificat super petram: tamen manifestum est, quòd nec aduersus Petrum, nec aduersus ecclesiam portæ præualebunt inferorum. Hæc ille. Quòd autē de Petro petra verbum Christi intelligatur, idem manifestat dicens. Vide quantam potestatem habet petra super quam ædificatur ecclesia, vt eius iudicia maneāt firma, quasi Deo iudicāte per eā. ¶ Secundò. Apostolicę sedis iudicium in his quæ fidei sunt esse indefectibile, manifestè probatur ex promissione illa Christi, qua Petro pro sede sua loquens ait Lucæ. vigesimo secundo. Ego pro te rogaui Petre vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Quòd autem de fide Petri in Apostolica sede indefectibiliter semper mansura intelligendum sit, sancti testantur doctores. Imprimis beatissimus Leo in sermone secundo ordinationis suæ eādem Christi pollicitationem pertractans: Ego rogaui pro te Petre vt non deficiat fides tua. & cætera. ita ait. Specialis cura à domino Petri suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur: tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuinę gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. Hæc ille. Item ad idem est Agatho Papa in suggestione quam Constantino Imperatori scribit, quæ à tota sexta synodo vniuersali fuit venerabiliter acceptata. Hæc Apostolica Christi ecclesia per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauāda succubuit: sed vt ab exordio normam fidei Christianæ percepit ab authoribus suis Apostolorum Christi principibus illibata fidetenus manet secundùm ipsius domini saluatoris dictā pollicitationem, qua suorum discipulorum principi in sacris euangelijs fatus est: Petre (inquiens) ecce sathan expetiuit vt cribraret vos sicut qui cribrant triticum: ego autem pro te rogaui vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniam dominus & saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, cōfirmare eum fratres suos admonuit, quòd apostolicos pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est cognitum. Hæc ille. Eadem sententia etiam est Lucij Papæ, cuius pars ponitur in capitul. à recta. vigesima quarta. quæstione prima. Aliqua hic dicit glossator, quæ si vidisset ad longum textum Lucij, non ita fuisset interpretatus. Et iste frequenter est error istarum glossarum decreti, qui error potissimè inde cōtingit: quia originalia sanctorum patrum per glossatorem non sunt visa, sed detrūcata prout iacent in decreto. Item beatus Bernardus domino Innocentio Papę scribēs hoc insigne Apostolicæ sedis priuilegium ex eodem saluatoris verbo attestatur his verbis. Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque & scandala emergentia in regno Dei, ea pręsertim, quę de fide contingūt: dignum nanque arbitror ibi potissimùm resarciri damna fidei, vbi fides defectum habere non possit: hæc quippe prærogatiua est huius sedis: cui enim alteri dictum est: Ego

Ab alijs autem agatho dicitur.

Ego pro te rogaui petre vt non deficiat fides tua? hæc Bernardus. item idem Bernardus vel Ioh. Damia. in sermone Iohannis Baptis. qui incipit. Hodie dilectissimi. dicit sic. Decimus honor est assertio matris ecclesiæ. texitur ora chlamydis, vnguẽtumq; profusum in capite extremáque vestimenti fimbriam inundanter effundit: illa enim magistra & regina omnium ecclesiarum Romana ecclesia, cui dictum est: Ego pro te rogaui vt non deficiat fides tua: in honore beati Iohannis baptistæ post saluatoris nomen consecrata est, & signata: dignum namq; erat, vt sponsæ sequeretur authoritas, & singularem amicum cuius illuc proueheret, vbi principatum ipsa conscendit. Item hoc idem ex præfata redemptoris nostri promissione ostendit Leo Papa nonus in libro, quem contra Michaelem Cõstantinopolitanum fecit, vbi cap. 7. ita dicit. Taliter sancta ecclesia supra petrã, idest Christum, & super Petrum cepham filium Iohannis, qui primò Simõ dicebatur, ædificata est, quod inferi portę disputationibus scilicet hęreticorum, qui vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret superanda, sic pollicetur ipsa veritas, per quam sunt vera quæcunque sunt vera. portæ inferi non præualebunt aduersus eam: cuius promissionis effectum se precibus impetrasse à patre ipse filius protestatur, dicendo ad Petrum: Simon ecce sathanas expetiuit vt cribraret vos sicut triticum: ego autem rogaui pro te vt nõ deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Erit ergo quisquã tantæ dementiæ, quæ orationem illius cuius velle est posse, audeat in aliquo vanam putare? nonne à sede principis Apostolorum, Romana videlicet ecclesia, tam per eundem Petrũ, quàm per successores suos reprobata, atque conuicta, atq; expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ nec defecit, nec vsque in finem deficiet sunt confirmata? hęc ille. Item in synodica eiusdem Leonis ad Petrũ Antiochenum patriarcham sic scribitur. Ab Apostolica sede nostram catholicam consulendo perpendimus tuam prudentiam nolle deuiare à dominico, & omnium sanctorum patrum concordi decreto, quo inuiolabiliter cunctis in toto orbe terrarum ecclesijs sancta Romana ecclesia & Apostolica sedes caput præponitur, ad quam maiores & difficiliores causæ omnium ecclesiarum diffiniendæ referantur: sic omnia veneranda concilia: sic leges humanæ promulgant: sic ipse sanctus sanctorum & rex regum dominus dominantium confirmat, quatenus ibi principalis dignitatis, & totius ecclesiæ disciplinæ venerabilis apex præfulgeat & pręcellat: vbi ipse vertex & cardo Apostolorum Petrus carnis suæ resurrectionem beatam in nouissimo die expectat. Nimirum solus est ille, pro quo ne deficeret eius fides, dominus & saluator asseruit se rogasse, dicẽs: Simon ecce sathan expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quòd hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius in seculum seculi: sed confirmabit corda fratrum varijs concutienda fidei periclitationibus, sicut hucusque confirmare nõ cessauit. hęc ille. Item patet hoc pro sessione octaua synodi, in qua lectus est libellus Adriani papę, qui acceptus est cum omni laude, in quo sic dicitur. Prima salus est rectę fidei regulam custodire: deinde à constitutis Dei & patrum nullatenus deuiare: vnũ quippe horum ad fidem pertinet, alterũ ad opus bonum. Sicut enim scriptũ est: Sine fide impossibile est placere Deo. sic rursus legitur: Fides sine operibus occisa est. Et quia nõ potest domini nostri Iesu Christi prætermitti sententia dicentis. Tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo ecclesiam meam. Nec quę dicta sunt rerum probantur effectibus: quia in sede Apostolica immaculata est semper catholica seruata religio, & sancta celebrata doctrina. Hæc ibi. Item ipsa synodus octaua acceptans doctrinam & sententiam Apostolicæ sedis, ita inquit. Quoniam sicut prædiximus sequentes in omnibus apostolicam sedem, & obseruantes omnia eius statuta, speramus, vt in vna communione, quam sedes apostolica prędicat, esse mereamur, in qua est vera, & integra, & vera Christianæ religionis soliditas: promittentes etiam sequestratos à communione ecclesiæ catholicæ, id est non consentientes sedi Apostolicæ eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria. hæc ibi. Item quòd prædicta promissio Christi. Lucæ. vigesimosecunda. Ego pro te rogaui. & cætera. intelligenda sit de fide Petri pro sede sua, testantur doctores famosiores in ecclesia Dei, qui exposuerunt bibliam. Vnde magnus Albertus super Luc. tractãs verbum prædictum ita formaliter dicit: vt non deficiat fides tua, scilicet finaliter. Hic argumentũ efficax pro fide Chri, & successore ipsius, qa fides ei⁹ finaliter nõ deficiet. Nã. i. nõ adij

ciet vltra vt pertranseat per te belial vniuersus interijt. Item dominus Hug. cardinalis super eundem locum ait. Argumentum pro ecclesia Romana. Item ad hoc est glo. in capit. quodcunq; .24.quæst.1.quæ dicit sic. Nisi erraret ecclesia Romana, quod non credo posse fieri: quia Deus non permitteret. hæc glos.

¶ In quo rationibus præfatum apostolicæ sedis priuilegiũ probatur & confirmatur. Capitu. CX.

SVMMARIVM.

1 *Papæ iudicium in his, quæ fidei sunt, quòd errare non possit, rationibus ostenditur.*

Postquam sacræ scripturę authoritatibus iuxta sanctorũ patrum & doctorum expositiones ostendimus Apostolicam sedem in iudicio eorum quæ fidei sunt, & ad salutem fidelium necessaria stante diuina pollicitatione errare non posse: reliquum est, vt etiam ra-
1 tionibus illud confirmemus. ¶ Primò sic ex superioribus. Sedis illius iudicium in his quę fidei sunt, credendum est indefectibile, ad cuius authoritatem & magisterium pertinet determinare & definire ea quæ credenda proponẽda sunt populo Christiano, symbolum edere, fidei dubia, quę in sacra scriptura emergunt, declarare, & interpretari. hoc patet: imò tanquam primum principium videtur clarissimũ: quia aliàs nihil quod illius sedis authoritate & iudicio esset de fide, de condemnatione errorum, de sacramentis, de canonizatione sanctorum, de interpretationibus dubiorum difficilium foret firmum, aut certum sed dubium, aut fallibile, quod inconuenientissimum & periculosissimum in religione Christiana esset. sed Apostolica sedes est, ad quam pertinet determinare ea quę fidei sunt symbolum fidei edere, & dubia in sacra scriptura emergentia interpretari: vt suprà in capit. 107. patet. ergo sequitur, quòd eius iudicium in his, quæ fidei sunt, errare non posit. Præterea confirmatur ista ratio sic. Assensus omnis, qui est circa aliqnid cum possibilitate ad propositum, includit formidinẽ, nec est assensus firmus, nec firmiter quis assentit per illum: quia assentit eum possibilitate ad propositum: vnde firmus & inuariabilis assensus circa aliquid requirit quòd oppositum eius non possit esse verum, sed omnino falsum: propter quod demonstratio, quæ causat assensum inuariabilẽ, est ex necessarijs, & quæ non possunt aliter se habere. Similiter fides, virtus theologica, est ex necessarijs, & cui nõ potest subesse falsum: quia innititur primæ veritati, aliàs nõ faceret assensum firmum, & inuariabilem: si ergo sedes Apostolica siue ecclesia Romana, cuius authoritas & principatus in sede apostolica locatus est à Christo in lus, quæ fidei sunt, errare posset, & deuiare, tunc credentes illud crederent possibile tamen falsum esse, & non necessariò infallibiliter verum, & per cõsequens cum formidine, & cum dubio erroris possibilis: & ita credentes fluctuarent, & essent dubij in fide, & ita in fideles: & sic multa inconuenientia sequerentur, quæ vnusquisq; cognoscere potest. ¶ Secundò sic. Illius sedis iudicium, quod nunquã in fide defecit, nec defectuosum est, videtur esse indefectibile iudicium in his quæ fidei sunt: sed sedis Apostolicæ iudicium nunquã in fide defecit, nec defectuosum est. ergo sedis Apostolicę iudicium indefectibile est in his, quæ fidei sunt. Consequentia patet. Maior etiam. Minor verò patet multorum sanctorum patrum testimoniis. Inquit enim Eusebius Papa in capit. in sede. 24. quæstione prima. In sede Apostolica extra maculã semper est catholica seruata religio. Item beatus Sixtus Papa, & habetur in capitul. memor. 24. q. prima. idem testatur dicens. Memor sum me sub illius nomine ecclesiæ præsidere, cuius à domino Iesu Christo est glorificata confessio, & cuius fides nullam hæresim fouet, sed quidẽ omnes hæreses destruit. Hæc ille. Item beatus Hieronymus. in capitu. hæc est fides. 24. quæstione. 1. ad idem est, ita dicens. Sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata permansit, domino prouidente, & beato Petro opem ferente, in futurum manebit sine vlla hæreticorum insultatione: scilicet præualente, atque firma, & immobilis omni tempore persistet. Hoc etiam Pelagius Papa in capit. quamuis. distinctio. 21. testatur dicens. Est ergo prima Apostoli Petri sedes Romana ecclesia non habens maculam, nec rugam nec aliquid huiusmodi. Hæc etiam apertissimè testantur authoritates sanctorum patrũ positæ in præcedenti capitulo. ¶ Tertiò confirmando iam factam rationem sic. Illius sedis iudicium in his quæ fidei sunt est indefectibile, quod nulla malitia hominum valet extingui: sed sedes Apostolica siue Romana ecclesia

ecclesia nulla hominum malitiā valet extingui.ergo sedis Apostolicæ iudiciū est indefectibile. Consequentia est bona. Maior verò manifesta. Minor autem probatur authoritate Pelagij Papæ, qui vt habetur in capitul.pudenda.24. quæstione prima.ita ait. Cùm ecclesia vna sit, nulla alia esse constat, nisi quæ in Apostolica est radice firmata, & fundata. Et infrà recitans verba Augustini sic subiungit. Sed nullo modo potest dici ecclesia, in qua schisma est: restat vt quoniam ecclesia nulla esse non potest, ea sit, quam in sedis Apostolicæ per successiones episcoporum radice constitutam nullorum hominum malitia, etiam si nota excludi non possit, sed pro temporis ratione tolerāda iudicetur, vllo modo valeat extinguere. hæc ille. ¶Quartò sic. Sedis illius iudicium in his, quæ fidei sunt, est indeuiabile, cui quicunque repugnans quocunque tempore censendus est hęreticus: sed quicunque repugnat in his, quæ fidei sunt, Apostolicæ sedi hæreticus est censendus. ergo Apostolicæ sedis iudicium in his, quæ fidei sunt, est indeuiabile. Consequentia videtur bona. Maior patet. Minor verò est beati Hieronymi in capit.hæc est fides.vigesimaquarta quęstione. 1.qui ad Damasum scribens ita dicit. Hæc est fides Papa beatissime, quam in catholica didicimus ecclesia, quamque semper tenuimus: in qua si minùs peritè, aut parum cautè fortè aliquid positum est, à te emēdari cupimus, qui Petri & sedem & fidem tenes. Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur, quicunq; me inculpare voluerit, se imperitum, & maleuolum, vel non etiam catholicum, sed hæreticū comprobabit. hæc ille. Item minor illa probatur authoritate beati Cypriani martyris: qui vt habetur in capit.aduocauit.vigesimaquarta quæstione. 1.dicit sic. Aduocauit ad se Cyprianus episcopū Satyrum, nec vllam putauit veram, nisi veræ fidei gratiam: percōtatusque est ex eo, vtrum nam de catholicis episcopis esset, hoc est, si cum Romana ecclesia consentiret. hæc ille. ¶Quintò sic. Illius sedis iudicium credēdum est in ecclesia esse indefectibile in his, quæ fidei sunt, à qua quisq; diuisus efficitur extra ecclesiam Dei. sed diuisus ab Apostolicæ sedis iudicio efficitur extra ecclesiam. ergo. & cætera. Consequentia est bona. Maior non indiget probatione. Minor verò est beati Cypriani: & habetur in capitul. qui cathedram. distinctione nonagesimaquarta. Qui cathedram Petri, super quam ecclesia fundata est, deserit, in ecclesia se esse non confidat. Item minor illa est beati Hieronym.in capitul. quoniam vetus oriens. vigesimaquarta quæstione prima. vbi scribens Damaso Papæ ita dicit. Cum successore piscatoris & discipulo Christi loquor: ego nullum præmium nisi Christum consequens, beatitudini tuæ, id est cathedræ Petri communione consentior, super illam petram ecclesiam fundatam scio: quicunque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est: si quis in arca non fuerit, peribit regnante diluuio. Et infrà. Non nouimus Vitalem: Miletū respuo: ignoro Paulinum: quicunque tecum non colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, antichristus est. hæc Hieronymus. Item eadem sententia colligitur ex capit. schisma. vigesimaquarta quæstio. 1. ¶Sextò sic. Illius sedis iudicium est cēsendum in his quæ fidei sunt indefectibile, ad quod summarum diffinitiones causarum, grauioresque quęstiones cuiusmodi sunt quæstiones fidei, sunt referendę, & in determinationem sumpturæ. sed ad Apostolicam sedem sunt omnes causæ fidei referendæ, & diffiniendæ: ergo Apostolicæ sedis iudicium in fide deficere non potest. Consequentia est bona. Et maior est manifesta: quoniam sicut in disciplinalibus fit resolutio vsque ad prima principia, quæ falsa esse non possunt: ita causæ fidei referendæ sunt ad thronū, qui in iudicio suo errare non potest: quia aliàs nihil diffinitum per Apostolicam sedem aut terminatum teneretur firmum, & indubitatū. & ita sequeretur schisma & hæresis inter fideles, & ita fides prima periret. Minor verò patet ex capitu. quotiēs. 24. quæstione prima. vbi ita inquit tex. Quotiens fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est sui nominis & honoris authoritatem referre debere, veluti nunc retulit vestra dilectio, quòd per totum mundum possit ecclesijs omnibus in commune prodesse. Item eadē sententia est Papæ Pelagij in quadam epistola, in qua in capitul. multis. distinctione decimaseptima. ita inquit. Maiores verò & difficiliores q̄stiones vt sancta synodus statuit, & beata consuetudo exegit, ad Apostolicam sedem semper referantur. Item beatus Gregorius, & habetur in capitul. præceptis. distinctione duodecima. Nulli dubium est, quòd nō solùm pontificalis causatio, sed omnis sanctæ religionis relatio ad sedem Apostolicam, quasi ad caput ecclesiarum debeat referri, & inde normam assumere, vnde sumpsit exordium, ne caput institutionis

Alij præmium. Alij communionem consortior.

nis videatur omitti: cuius authoritatis sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui noluunt ab Apostolicæ petræ soliditate diuelli. hæc Grego. Idem etiam habetur in ca. maiores. extra de bapt. & eius effect. vnde in Chalcedoneñ. concilio audita epistola, quam Leo papa scripsit Flauiano episcopo, ita declamauerunt. Hæc est patrum fides: hæc Apostolorum fides: omnes ita credimus: orthodoxi ita credimus: anathema est, qui non ita credit: Petrus per Leonem ita allocutus est. hæc ibi. ¶Septimò sic. Illius sedis iudicium est indefectibile in his quę fidei sunt, cuius sanctiones omnes accipiendæ sunt tanquam ipsius Petri diuina voce firmatæ: sed sic est de Apostolicæ sedis sanctionibus. ergo, &c. Consequentia est bona. Maior est manifesta. Minor verò est in forma beati Agathonis in ca. sic. distin. 19. Ad hoc etiam facit. c. in canonicis. ead. dist. Item Adrianus papa scribens imperatori Basilio dicit sic. Quoniam tranquillissime imperator audistis vocē Dei per Apostolicæ sedis officiū tibi delatam, &c. ¶Octauò sic. Illius sedis iudicium credendum est in his, quæ fidei sunt indefectibile, ad quod omnes doctores quantumcunq; docti aut sancti dicta sua referūt, & examini, & correctioni submittūtur: sed sedis Apostolicæ iudiciū est huiusmodi. ergo, &c. Consequētia est bona. Maior manifesta. aliàs sancti doctores hoc facientes possent grauiter errare. Minor verò patet ex multis. Primò ex submissione, quam facit beatus Hiero. in ca. hæc est fides. 24. q. 1. de qua suprà. Secundò ex submissione, quam facit beatus August. scribens ad papam Bonifacium libellum, quem cōtra duas Pelagianorum epistolas intitulauerat. vbi ita dicit. Hæc ergo, quæ in istis vt dixi duabus epistolis eorū ista disputatione respōdeo, ad tuam potissimè dirigo sanctitatem, non tam discenda, quàm examinanda: vbi si fortè aliquid displiceat, emēdanda cōstitui. Item idē legimus beatum Anselmum fecisse in epistola de incarnatione verbi. vbi ita scribit Vrbano papæ. Domino & patri vniuersæ ecclesiæ in terra peregrinationis summo pontifici Vrbano Anselmus vita peccator, habitu monachus, debitam subiectionem, &c. Et infrà. Quoniam diuina prouidētia vestram elegit sanctitatem, cui & fidem, & vitam Christianam custodiendam, & ecclesiam suam regendam committeret, ad nullum rectiùs refertur, si quid contra catholicam fidem in ecclesia vt eius authoritate corrigatur: nec vlli alij tutiùs si quid contra errorem responde-tur, ostenditur, vt eius prouidentia examinetur: quapropter sicut nulli digniùs possum, ita nulli libētiùs præsentem epistolam, q̄ vestræ destino sapientiæ: quatenus si quid in ea corrigēdum est, vestra censura castigetur: & quod regulam veritatis tenet, vestra authoritate roboretur. hæc Anselmus. Idē beatus Bernardus fecisse legitur: vt patet in cap. præcedenti. Item patet ex his, quæ inducit in fine epistolæ cuiusdam, quam super celebratione conceptionis beatæ virginis scribit ad canonicos Lugduneñ. Idem etiam beatus Thomas facit, vt patet in principio glo. continuæ super euāgelia. Hanc etiam obseruantiam reuerentiæ ad Apostolicā sedem quasi omnes doctores scholastici tractatores diuinarum scripturarum legimus tenuisse & tenere, vt omnia dicta sua correctioni Apostolicæ sedis submittant. ¶Nonò sic. Illius sedis iudicium est in his quæ fidei sunt indefectibile, per quod approbata non licet reprobare, sed ab omnibus sunt reuerenter suscipienda: sed sedis Apostolicæ iudicium est huiusmodi: ergo, &c. Consequentia est bona. Maior etiam patet. Minor verò habetur in ca. Si Romanorum pontificum decreto cæterorum opuscula doctorum approbantur, vel reprobantur, ita quod verè sedes Apostolica approbauit, hodie teneatur acceptum, &c. hæc ibi. Inducit iam hoc glossa in ca. Hæc est fides. 24. q. 1. & in ca. Veniam. 35. q. 9. in fin. ¶Decimò sic. Illius sedis iudiciū credendum est in his quæ fidei sunt esse indeuiabile, quā omnes sancti sequuntur, & vniuersales synodi amplectūtur & venerantur vt magistram fidei regulā & apicē totius ecclesiasticæ disciplinæ: sed sedes Apostolica est huiusmodi: ergo, &c. Consequentia est bona. Maior videtur clarissima: quoniam aliàs videretur sanctorū patrum fides vacillare, nisi sedis illius magisterium & iudicium esset firmum esset & inobliquabile. Minor verò colligitur ex Agathonis papæ epistola ad imperatorem Constantinum, quæ lecta in sexta synodo, vt suprà retulimus, acceptata est: in qua post superiora verba ita de sede Apostolica loquens inquit. Cuius authoritatem vtpute Apostolorum principis semper omnis catholica Christi ecclesia & vniuersales synodi fideliter amplectētes in cūctis secutę sunt: omnesq; venerabiles patres Apostolicam eius doctrinam amplexi, per quam & probatissima Christi luminaria claruerunt, & sancti quidem doctores orthodoxi venerati, atque secuti sunt: hæretici autem falsis criminationibus,

nationibus, atque derogationum odijs insecuti. hęc ille. Item in gestis Chalcedonēsis cōcilij sic legitur. Vnde reuerēdissimi episcopi clamauerunt. vt leo sic credimus: qui contradicunt anathema sunt. Leo rectè exposuit. & infrà vniuersi reuerendissimi episcopi clamauerunt: iustæ persuasioni acquiescimus vniuersi: hoc omnes credimus: hoc sequimur: hoc tenemus quod patris omnium nostrum Leonis confessio habet. hæc ibi. Item hoc profitetur octaua synodus: in qua patres lecto decreto à Romano pontifice Adriano eis transmisso ita aiunt. Quoniam sicut prædiximus sequentes in omnibus apostolicam sedem, & obseruantes omnia eius constitnta speramus, vt in vna communione, quam sedes Apostolica pdicat, esse mereamur: in qua est integra, & vera Christianæ religionis soliditas. hæc ibi. Item huius rei testimoniū faciunt patres in concilio vniuersali Lugdunē. vt habetur in capit. Fideli. de sum. trinit. & fi. cap. lib. 6. in quo sic dicitur. Hoc firmiter tenet, & prædicat, & profitetur, & docet sancta Romana ecclesia inter omnium fidelium & magistra. vnde in cap. Omnis. distin. 22. beatus Ambrosius se in omnibus sequi magistrā sanctam Romanā profitetur ecclesiam. ¶ Vndecimò arguitur sic. Illius sedis iudicium est inobliquabile in his quæ fidei sunt, cuius authoritate & iudicio roborantur & firmantur canones sanctorum conciliorum: sed authoritate & iudicio sedis apostolicæ firmantur & roborantur canones sanctorum vniuersalium conciliorum: ergo necessariò videtur asserendum, quòd iudicium Apostolicæ sedis in his quæ fidei sunt sit indefectibile. Consequentia est bona. Maior videtur manifesta. Minor patet etiam ex cap. Confidimus. 25. quæstio. 1. §. his ergo. ibidem. & ex cap. Significasti. extra de elect. Patet etiam ex illa laudabili obseruantia sanctorum patrum in concilijs vniuersalibus, qua semper soliti sunt petere confirmationem canonum suorum à Romano pontifice, vtpote à principe totius ecclesiæ: sicut nos in tertio huius operis dante Christo exemplificabimus de multis. ¶ Duodecimò arguitur sic. Cùm impossibile sit sine
Hebr. 11. fide placere Deo. vt inquit Apostolus, sitque fides primum fundamentum totius Christianæ religionis. vt ait Chryso. necesse est vt illa sit stabilis & incōmutabilis sicut firma petra in ædificio ecclesię. vnde supra petram ecclesia dicitur fundata. Matth. 16. & quoniam diuersæ quæstiones insurgunt, & emergunt dubia inter fideles circa fidē & impugnationes hæreticorū, necessarium fuit dare vnum tribunal, siue vnū supremum iudicium notū & certum in ecclesia Dei, & duraturū cum ea vsq; ad consummationē seculi, quādiu scilicet nobis est colluctatio aduersus potestates tenebrarū: ad quod iudicium in omnibus ardnis, & maximè circa fidem & doctrinam posset facilè haberi recursus: cuius iudicio & determinationi omnes firmiter parere deberent. Hoc etiam patet: quoniam aliter nulli determinationi, siue diffinitioni, vel declarationi quæ in ea fieret circa ea quæ fidei sunt, firmiter adhæreretur, & ita non videretur ecclesiæ sufficienter fore prouisum in his quæ necessaria sunt ad salutem. cōtra illud. Quid est quod debui facere vineæ meæ. i. ecclesiæ & non feci? sed hoc tribunal, siue supremum iudicium non videtur posse regulariter esse vniuersale concilium. ergo videtur quòd sedes siue cathedra Apostolica sit huiusmodi tribunal, cuius iudicio omnes causæ maiores determinandæ veniant & finiendę in ecclesia Dei, Consequentia est bona. Maior etiam probata est. Minor verò ostenditur ex multis. Primò, quia multa concilia etiam vniuersalia in his quæ fidei sunt, & necessaria ad salutem errasse legūtur, & habuisse iudicia defectibilia: sicut patet de Ariminen. concilio, qnod fuit numerosissimum, vtputa. 810. episcoporum. patet idem de Ephesino secundo, quod Leo papa condemnauit, & in eius correctionem Chalcedonens. concilium instituit. Sedes autem Apostolica nunquā in his quę fidei sunt errasse perhibetur, vt sancti patres firmiter ac multipliciter attestātur: sicut superiùs induximus in hoc capitulo & præcedenti. Dicit etiā Beatus Ambro. super Marc. & habetur in capit. non turbatur. 24. q. 1. Non turbatur nauis, quæ Petrum habet, turbatur autem quæ Iudam habet. Item Augu. in sermone quarto de sancto Petro hanc prerogatiuam Apostolicæ sedis luce clariorē faciens dicit sic. Nauis Petri in altū huius seculi ita natat, vt pereunte mundo omnes quos suscipit seruat illęsos, cuius figuram iam videmus in veteri testamēto. Sicut enim Noe arca naufragante mundo quos susceperat cunctos incolumes seruauit: ita & ecclesia Petri cōflagrante seculo omnes quos amplectitur, reseruabit illæsos. Hæc Augu. Secundò quòd tribunal præfatum sit Apostolica sedes regulariter, & non vniuersale concilium, ex eo colligitur, quia tale tribunal debet esse fixum in ecclesia: & continuè permanens, cū quasi omni die sit necessariū. hoc autem non potest vniuersali cōcilio conuenire:

Esa. 5.

quoniam raro, & nō modò nunc, sed etiā antiquo tēpore leguntur celebrata: sedes autem apostolica semper fuit fixa: non enim moritur vt suprà ostendimus: iuxta cap. gratiosè. extra de rescript. Tertiò hoc idē colligitur ex illa sanctorum patrū professione catholica, qua super apostolicam sedem dicunt & prædicant ecclesiam esse fundatā, vt Cyprianus, Hieronymus, Augustinus, quos superiùs induximus. ergo magis videtur cōgruere dispositioni diuinæ ꝙ ecclesia iudicium sumat à cathedra Petri, quàm cathedra ipsa ab ecclesia. Quartò hoc idē colligitur ex eo, ꝙ sancti doctores, & canones etiam summarū dispositiones causarum & maximè fidei, ad apostolicā sedem, vt suprà ostendimus, mandant esse referendas: nusquam autem mandāt eas ad vniuersale concilium deferri. Quintò, quia quæstio fidei meliùs videtur determinari per principem, qui ecclesiæ præest, quàm per multitudinem: quod sanctus Tho. in. 2. 2. q. art. 10. in 4. contra gentiles probat ex eo, quia vna debet esse fides totius ecclesiæ secundū illud. Id
1. Corin. 1. ipsum dicatis omnes, & nō sintio vobis schismata. quæ fidei vnitas seruari non posset, nisi quæstio de fide exorta determinaretur per 1
eum, qui toti ecclesiæ præest, vt sic eius sententia à tota ecclesia teneretur firmiter. Hæc S. Tho. Hinc beatus Maximus in epistola orientalibus directa dicit. Omnes fines orbis, qui Deum sincerè receperunt, & vbiq; terrarum catholici Christi fidem confitentur: in ecclesiam Romanorū pontificem tāquā in solem respiciunt: & ex ipso catholicæ & apostolicæ fidei recipiūt veritatem. nec immeritò Petrus legitur primò perfectam fidē esse professus, domino reuelante. Matth. 16. Tu es Christus filius Dei viui. vnde & ei dominus dicit. Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. hæc ille. Item Nicolaus papa in epistola, quā scribit Phocio patriarchę, vt habetur in actione quarta octaui concilij œcumenici ad propositū dicit. Quia vniuersitas credentium ab hac sancta Romana ecclesia, quæ caput est omnium ecclesiarū, doctrinam exquirit, integritatē fidei deposcit, criminū solutionē, qui digni sunt & gratia Dei redempti exorant: oportet nos, quibus cōmissa est, sollicitos esse. &c. Item Gelasius papa in epistola ad Anastasiū imperatorē. Vna est Christiana fides, quæ est catholica: catholica autem veraciter illa est, quæ ab omnium perfidorum, atq; ab eorum successoribus consortibus sincera, pura, immaculata communione diuisa est: hoc est quod sedes apostolica magnoperè taxauit, vt quia mundo radix est apostoli gloriosa confessio, nulla rima prauitatis, nulla prorsus contagione macularetur: nā nisi (vt Deus auertat: quod fieri non posse cōfidimus) tale aliquid proueniret, vel cui iam resistere auderemus errori, vel vnde correctionem errantibus posceremus? hæc ille. Ex quibus patet, quàm temeraria, quamq; à Christi & sanctorum patrum doctrina aliena assertio aduersariorum sit asserentium apostolicæ sedis iudicium in his, quæ fidei sunt, non esse certum, non esse firmū, sed defectibile, sed deuiabile: & de facto quandoq; deficere, & errare. Qui error perniciosissimus, vtpote qui sedis apostolicæ diffinitiones, fidei declarationes, hæreticorum damnationes, canonum confirmationes, sanctorū canonizatiōes dubias & ambiguas, & per consequens suspectas de falsitate reddens fidem eneruat, & Christianā religionem maculat. Hic error fuit cōmunis omnibus hæreticis, vt depressa apostolicæ sedis authoritate, licētiori præsumptione, & audacia in suis crassarentur erroribus.

¶ In quo obijcitur contra ea quę dicta sunt tam de infallibilitate iudicij apostolicæ sedis in his quæ fidei sunt: quàm de firmitate fidei semper futura in ecclesia Romana. Capit. CXI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorum dicētium, quòd Papa iudicium in his, quæ fidei sunt, errare possit, recensentur.*

Duersus præfatam conclusionem quam de priuilegio apostolicę sedis & Romanæ ecclesiæ authoritatibus & rationibus essiracenter firmauimus, est multa turba aduersariorum, & inimicorū apostolicę sedis, qui nitūtur illam multis rationibus impugnare. Et primò nitūtur infirmare fundamenta conclusionis nostræ præfatæ. Primò sic. Quia authoritas illa. Lucæ. 22. in qua Christus orasse dicitur ne fides deficeret, non potest de fide personali petri intelligi: quia statim illa defecit in ipso negando Christū. Et si dicatur, ꝙ intelligatur de perseuerantia finali petri, non valet: quia dubium est, ꝙ talis perseuerantia finalis in fide competat semper alijs summis pontificibus. 1
Argumentum primū quod cū sequētibus soluetur. capi. 112.

vnde

vnde videtur, ꝙ authoritas illa accipienda sit de fide vniuersalis ecclesiæ quæ nunquã desinit: & non de fide psonali Petri. ergo falsè fundatur in authoritate præfata aliqua firmitas iudicij sedis, aut alicuius ecclesiæ Petri. Consequẽtia videtur bona.

Secundum. ¶Secundò sic. Authoritas illa non potest intelligi de fide ecclesiæ Romanæ. ergo cõclusio præfata nõ hẽt firmitatem veritatis. Cõsequentia est bona. Antecedens probatur: quoniam quando Christus dixit illa verba Petro: Petrus non magis erat caput ecclesiæ Romanæ, q̃ Antiochenæ, sed tũc habiturus erat primò sedẽ in Antiochia, & postea in Roma. cum ergo in prędictis verbis nõ plus fiat mentio de Roma, q̃ de Antiochia: quia verba generalia ad omnia particularia æquè se habent: sed verba prædicta non debẽt intelligi de Antiochia: quia fides illius ecclesiæ iam defecit. ergo nec de Romana ecclesia debent intelligi.

Tertium. ¶Tertiò sic. Doctores exponentes verba illa scripturæ non exponũt ea de ecclesia Romana, prout ecclesia Romana est pars distincta contra alias ecclesias: sed exponunt verba scripturæ de materia illa loquentia de ecclesia catholica & apostolica, quæ comprehendit omnem ecclesiam tenentem fidem Apostolorum, siue sit Romæ, siue in Hispania, siue in Gallia. vnde nõ dicũt doctores (inquiunt aduersarij) ꝙ Romana ecclesia errare nõ possit, vel nunquã errabit cõtra fidem: licèt aliquando affirment, ꝙ nũquã inueniatur errasse secundũ se totam, quanuis aliquãdo pro maiori parte errauit, sicut tẽpore Liberij postq̃ cõsensit perfidię Arrianorũ.

Quartum. ¶Quartò sic. Illud quod promittitur toti & non alicui parti, non debet attribui alicui parti etiã principali: sed nunquã errare contra fidẽ toti cõgregationi fideliũ promissum fuit à Christo, & nulli parti fuit hoc promissum. ergo non debet hoc alteri ecclesiæ particulari catholicorũ attribui: cũ ergo Romana ecclesia sit pars ecclesiæ, nõ tota ecclesia, nõ posse errare cõtra fidem nõ est attribuendum romanæ ecclesiæ.

Quintum. ¶Quintò sic. Cũ dicis, ꝙ Romana ecclesia nõ põt deficere in fide: quæro à te, quid intelligis per ecclesiã Romanã? Aut enim intelligis papã, seu multitudinẽ Romanorũ, siue clericorũ, siue laicorũ in partibus Romanis degentiũ. Et hoc modo non est verũ: quia oẽs romani habẽtes domicilia romæ possunt cõtra fidẽ errare, sicut & oẽs Hierosolymorũ errauerunt. Aut vocas ecclesiã romanã clericos titulos habẽtes in roma. hoc modo etiã non videtur verũ, ꝙ ecclesia romana non possit errare in fide: qa tales clerici habẽtes titulos romæ nõ vident̃ esse magis electi à Deo, q̃ q habuerũt titulos Hierosolymis. sed oẽs isti errauerũt. ergo. &c. Aut tertiò vocas ecclesiã romanã papam cũ cardinalibus, vel Papam solũ, vel collegium solũ cardinalium. Nec hoc videt̃ verũ, ꝙ ecclesia romana nõ deficiat in fide, imò videtur temerariũ dicere, ꝙ Papa cũ duobus cardinalibus si nõ essent plures, nõ possit cõtra fidẽ errare. Aut quartò vocas ecclesiã romanam illos, q tenent fidẽ, quã apostoli fundauerũt & prædicauerũt romæ: tunc bene verũ videt̃, ꝙ ecclesia romana hoc modo sumpta, quæ est ecclesia vniuersalis, errare non possit: sed hoc cũ non plus cõprehẽdat romanos, q̃ Hispanos, nõ est ad propositũ.

¶Sextò sic. Papa põt errare in fide, & hæretica pollui prauitate: hoc manifestũ est. *Sextum.* Tũ ratione: qa papa cũ sit viator, & nõ sit per papatũ in fide cõfirmatus, põt errare. Tũ authoritate: vt in.c. Si papa. d. 40. Tum exẽplis: sicut patet de Marcellino & Anastasio secũdo. ergo sequit̃, ꝙ & possit in iudicio errare. & ita non est verũ, ꝙ iudiciũ apostolicæ sedis sit indefectibile & indeuiabile in his quæ fidei sũt.

¶Septimò arguit̃. Possibile est, ꝙ roman⁹ põtifex incidat in hæresim dãnatã, & ꝙ talẽ hæresim diffiniat in iudicio cũ cõplicibus suis. ergo apostolicę sedis iudiciũ in tali casu errabit in fide. *Septimum.*

¶Octauò arguit̃ de declaratione illa, quã Anastasius fecit: de qua habet̃. d. 19. in. c. 1. secundũ ecclesiæ catholicæ cõsuetudinẽ: in qua quos Achatius post sententiã in se prolatã sacerdotes vel leuitas ordinauerat, Anastasius acceptis beneficijs ritè sugi debere decreuit. *Octauum.* Hæc aũt rescripta dicit Gratianus illicita, & non canonicè, sed cõtra decreta suorũ prædecessorũ esse data, & videt̃ apostolica sedes hîc errasse.

¶Nonò arguit̃ ex historia Stephani papæ, q collecto cõcilio Formosum papã condẽnauit, & oẽs ordinationes eius irritas esse decreuit. *Nonum.* Et de Iohan. nono, q cõfirmauit ordinationẽ, & collecta synodo Rauẽnæ, synodũ, quã fecerat Stephanus contra Formosum reprobauit.

¶Decimò arguit̃ de Iohãne. 22. *Decimum.* nulla videt̃ tergiuersatiõe negari, quin doctrina sua de paupertate Chri & apostolorũ eius, & de abdicatione paupertatis omnium temporaliũ in speciali & in cõi & de paupertate euãgelica doctrinæ Nicolai tertij, & aliorum summorũ põtificũ dicat̃ aduersari: cũ ergo illa ad fidẽ pertineãt, vel ad bonos mores, notũ est, ꝙ altera istarũ doctrinarũ continet sub hæretica prauitate, quodcũq; aũt detur, est cõtra cõclusionẽ præfatã. ergo. &c. Quòd verò doctrina Iohã. 22. de paupertate Christi

& apostolorũ.&c.aduersetur doctrinæ Nicolai tertij,patet.Nam papa Iohannes.22.in declaratione quadã sua,quæ incipit.Cùm inter nonnullos.declarat primò,ꝙ pertinaciter asserere redẽptorẽ nostrũ & dominũ Iesum eiusq; apostolos in speciali nõ habuisse aliqua nec in cõmuni sit hæreticũ.hæc declaratio videtur manifestè repugnare declarationi,& determinationi dñi Nicolai tertij,q in decretali sua,quæ incipit.Exijt qui seminat.quæ declaratio per Bonifaciũ papam est inserta in sexto libro decretaliũ,& ab vniuersali ecclesia recepta.in qua declaratiõe præfatus dominus Nicolaus ita dicit.Porrò cũ ipsa regula expressè contineat,ꝙ fratres nihil sibi appropríent,nec vinũ,nec aliquã rem:sitq; declaratum per eundẽ antecessorẽ nostrũ Gregorium nonũ,& nonnullos alios hoc obseruare debere tam in speciali,q̃ in cõmuni,quã sic arctã abdicationẽ venenosis obtrectationibus aliquorũ insensata deprauauit astutia: ne fratrum eorundẽ claritas talium imperitis sermonibus laceretur:dicimus,ꝙ abdicatio proprietatis huiusmodi omniũ rerum tam in speciali q̃ in cõmuni propter Deum meritoria est,& sancta,quam & Christus viã ostendens docuit,& exẽplo firmauit:quãq; primi fundatores militantis ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserunt ita volentes perfectè viuere per vitæ atq; doctrinæ ipsorũ alueos deriuarunt.hæc ibi.Sed huic declarationi,in qua asserere videtur dñs Nicolaus,& diffinire,ꝙ Christus,& apostoli perfectionis ostendentes viam non habuerũt aliqua iure proprietatis in speciali,nec etiã in communi,manifestè videtur repugnare declaratio præfata Iohã. 22.ergo.&c.Præterea dominus Iohãnes videtur reuocasse in constitutione sua,quam determinauit dñs Nicolaus tertius,videlicet,ꝙ fratres minores in rebus oblatis eis nihil iuris & dominij habent,nisi solum vsumfructũ denudatum ab omni iure & dominio ac proprietate tam in speciali,quàm in communi. *Cõfirmatio*

¶In quo obiectionibus præfatis aduersariorum respondetur. Capitul. CXII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorum circa id quod dicitur de iudicio Papæ,videlicet,quòd in his,quæ fidei sunt,errare non possit,diluuntur.*

2 *Papa quòd errare possit,sed non apostolicæ sedis iudicium,ostenditur.*

Præfatis aduersariorum obiectionibus non obstantibus,quibus nõ erit difficile respõdere,tenẽdum videtur(saluo semper meliori iudicio)ꝙ sicut suprà probauimus,Apostolica sedes,ad quã pro principatus sui sublimitate pertinet quæ ad fidem,& totius Christiani populi doctrinã & religionem spectãt sententialiter diffinire & interpretari,nõ possit errare,attento diuinæ pollicitationis immutabili decreto in his,quæ de fide tenenda & credenda apostolatus sui iudicio publicè Christiano populo decerneret,siue diffiniret.Tum,quia vt argutum est aliàs non esset firma & indubitata credulitas in his,quæ circa fidem per ecclesiã statuerentur,cũ omnia huiusmodi per Romanos pontifices statuta sint.Tum,quia constat,ꝙ authoritate ecclesiæ,quæ maximè in romano pontifice vtpote ipsius ecclesiæ capite & pricipe collata est,libri canonis habent robur.vnde ꝙ illis libris sit credendũ firmiter non cõstat nisi per authoritatẽ ecclesiæ.vnde Aug.contra epistolã fundamẽti.Euangelio nõ crederẽ,nisi authoritas ecclesiæ catholicæ me moueret credere,ꝙ ecclesia in electione sacræ scripturæ canonicè fuerit spiritusancto directa.ergo similiter credendũ est,ꝙ romanus põtifex in iudicio eorum,quæ fidei sunt,spiritusancto regatur,& ꝑ cõsequẽs in illis nõ erret:aliàs posset quis eadẽ facilitate dicere,ꝙ erratũ sit in electione quatuor euangeliorũ & epistolarũ canonis,& in approbatione vniuersaliũ conciliorũ & aliorũ librorum doctorũ,approbando aliquos,& aliquos reprobãdo:quod tñ vt patet.d.15.per romanos pontifices.c.Gregoriũ & Gelasiũ determinatũ legitur:& ita nulla fides maneret certa credendorũ,quo nihil periculosius,aut etiã absurdius posset in Christiana religione excogitari.Nõ ergo videtur,ꝙ romanus põtifex in his,quæ apostolatus sui iudicio credẽda fide aut detestãda diffinit aut iudicat errare possit.Quare dicẽdũ est ad rationes in oppositũ.¶Ad primã cùm dicit,ꝙ authoritas illa Luc.22.Ego pro te rogaui.&c.non accipiẽda venit de fide Petri,respondetur ꝙ hoc falsum est:quod patet manifestè tam ex ipsis dñi saluatoris verbo,q̃ ex sanctorũ patrũ & doctorũ expositionibus.Ex textu quidem euangelij patet:ait enim Christus ad Pe- *Ad primã.*

ad Petrum. Ego pro te rogaui Petre. Ecce ꝙ dicit pro te in speciali: vt nõ dficiat fides tua. Ecce ꝙ dicit fides tua: & tu aliquando cõuersus cõfirma fratres tuos. Clarũ est autẽ, ꝙ pro illius fide psonali rogabatur, q post lapsum conuersus confirmare iubet fratres suos. hic aũt Petrus erat, & nõ alius: nec congregatio ipsa vniuersalis ecclesiæ: qa verba illa nõ possunt adaptari illi. Tum, qa fides illius nõ deficit. Tum, qa ipsa non dicitur aliquãdo cõuersa. Tũ, quia ipsa nõ dicitur propriè fideles in fratres habere, sed potiùs in filios. Quod verò aduersarij dicunt, ꝙ fides Petri statim defecit: respondet, ꝙ si ad horã defecit, non tñ finaliter: & hoc est quod Christus rogauit. vnde nõ dixit ei dñs. Ego pro te rogaui Petre vt nõ neges, seu vt non cadas, sed vt nõ deficiat fides tua, scilicet finaliter. vnde Beda in gl. non dicit, non tenteris, sed non deficiat fides tua: vt post lapsum negationis, ad pristinũ statũ pœnitendo resurgas. hæc ille. Hoc etiã innuitur manifestè in verbis sequẽtibus saluatoris, cũ ait. Et tu aliquando cõuersus cõfirma fratres tuos. in quo casu manifestè innuit saluator, ꝙ aliquando Petrus erat casurus, siue negaturus: non ergo rogat ne caderet, sed ne in casu maneret: quod ipsius rogatu adimpletum est, ꝙ postea nunquã amplius cadat. Et ita patet ex ipso euãgelij textu & saluatoris verbo, quod ad literã loquitur dñs de fide personali Petri. Hoc etiã apertissimè ostenditur ex sanctorũ patrum expositionibus, quas induximus suprà in. c. 109. Vnde Leo Papa exponẽs textũ hunc sermone secũdo consecrationis suæ ita inquit. Specialis cura à dño Petri suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tanquã aliorũ status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit: in Petro ergo omniũ fortitudo munitatur. &c. Ecce testimoniũ clarissimum huius quod diximus. Quod verò consequenter dicũt aduersarij, ꝙ expositio data de fide personali finali Petri non valeat: quia (vt aiunt) fides psonalis in alijs pontificibus successoribus Petri nõ sẽper habuit, authẽtĩ finalem in fide perseuerãtiã, est stultum dictũ: quoniã textus præfatus de personali fide Petri loqtur, non de fide psonali aliorũ pontificum. Pro quo notandũ, ꝙ Romanus põtifex succedit beato Petro, non in gratijs & prærogatiuis personalibus, sed in sede, & officio põtificatus, & p consequẽs in priuilegijs sedis & officij. Habuit autẽ Petrus priuilegiũ post resurrectionẽ Christi, vt in fide finaliter nõ deficeret, siue erraret: & nõ solũ ipse hoc habuit sed etiã cæteri apostoli, qui cũ Christo manserũt. vnde vt dicit beatus Chrys. ꝙ pro omnibus etiam rogauit, cũ ait Iohan. 18. Pater sancte serua eos in nomine meo. Vnde cõmunis doctrina sanctorũ habet, ꝙ oẽs apostoli confirmati fuerint post resurrectionẽ. Vnde gl. super illud. psal. 74. Ego cõfirmaui colũnas eius. dicit sic. Quæ in passiõe nutauerũt. i. apostolos, qui cõfirmati sunt in resurrectione. In hoc aũt priuilegio Romanus pontifex non succedit Petro, sicut nec alij episcopi alijs apostolis. Et ideo quod aduersarij inducunt de fide aut oratione personali Romanorũ põtificum, nõ facit ad propositũ. habuit autem amplius singulariter Petrus super oẽs alios apostolos: vt priuilegiũ non errandi in fide se extenderet ad sedẽ, siue cathedram eius, ita ꝙ in cathedra sua semper catholica vigeret doctrina, & in sede sua iudiciũ in his, quę fidei sunt, ab omni macula erroris esset alienũ: prout superiùs multis sanctorũ patrum sententijs firmauimus. Hæc autẽ prærogatiua non est data sedibus aliorũ apostolorũ: quoniã omnes aliquo modo verecũdatæ sunt: sicut patet de Achaia, vbi prædicauit beatus Andreas: de Asia, vbi prædicauit Iohãnes euangelista: de India, vbi Thomas: de Ethyopia, vbi Matth. de alia India, vbi beatus Bartholomæus: de Hierosolyma, vbi Iacobus. Omnes istę quasi funditus defecerunt à fide: sola Romana ecclesia immaculata pmanet, & opitulante Deo pmanebit semper. ¶ Ad secundã obiectionẽ, cùm dicitur, ꝙ præfata authoritas non põt intelligi de ecclesia Romana. &c. respõdetur negando hoc assumptũ, quoniam falsum est. Et ad probationẽ, cũ dicitur, ꝙ quãdo Christus dixit illa verba Petro Petrus non erat magis caput Romæ. &c. respondetur, ꝙ probatio illa nulla est: quoniã licèt Petrus tunc nullius ecclesiæ caput actu esset, sed esset bene futurus caput: nihilominus quãdo Christus orauit, p fide Petri, orauit pro fide ecclesiæ suæ quæ cũ q; futura esset, cui Petrus tanquã princeps & caput præesse deberet. Vnde cũ Petrus præsedit ecclesię Antiochenæ, ecclesia Antiochena habuit eam prerogatiuã: cũ verò Petrus inde transtulit sedem suã, translata est in ecclesiam Romanã dicta prerogatiua, quæ sedem ipsam Petri diuina prouidentia disponẽte interuenientibus ipsius beati Petri meritis inseparabiliter sequitur, & concomitatur. Vnde beatus Leo in sermone secundo consecrationis suæ ita inquit. Manet ergo dispositio veritatis, & beatus Petrus in accepta fortitudine perseuerãs, suscepta ecclesiæ gubernacula nõ relinquit: sic enim est ordinatus, vt antè petra

Ad secundũ

dicatur, dum fundamentũ pronũtiatur, dum regni cælorũ ianitor cõstituitur, dum ligãdorum soluendorũq; arbiter ad mansurã etiam in cælis iudiciorũ suorum diffinitionẽ præficitur, qualis ipsa mihi esset societas per ipsa appellationũ eius mysteria noscceremus. & infrà. Si quid itaq; à nobis rectè agitur, recteq; discernitur: si quid à misericordia dei quotidianis supplicationibus obtinetur, illius est operum atq; meritorũ, cuius in sede viuit potestas, & excellit authoritas. Hoc enim obtinuit dilectissimi illa confessio, quæ à Deo patre apostolico inspirata cordi omniũ humanarũ operationum in terra transcendit, & firmitatem, quæ nullis impulsionibus quateretur, recepit. hæc ille. Item Nicolaus papa ad Michaelem Imperatorẽ sic scribit. Petrus cõfirmatę Petrę, quæ Christus est, structuram vniuersalis ecclesiæ incõcussam, & fide clarè solidatam ita precibus suis munire non cessat, vt errãtium vesaniã rectę fidei norma reformare festinet, vt non intrepidè eam consolidantes remunerare procuret, quatenus portæ inferi malignorũ spirituũ suggestiones, atq; hęreticorũ impetus non præualcãt eiusdẽ ecclesiæ vnitatẽ infringere. ¶ Ad tertiam obiectionem cũ dicitur, ꝙ doctores exponẽtes verba illa Christi non exponunt ea de ecclesia Romana. &c. respondetur negãdo hoc tãquam falsum, & iniquũ: quod patet ex testimonijs superiùs inductis pro veritate conclusionis sanctorũ patrũ, scilicet Cyrilli, Chrysostomi, Hieronymi, Leonis, Agathonis, Bernardi, Anselmi, Alberti magni, sancti Thomæ, & aliorũ plurium doctorũ: omnes enim isti loquuntur de ecclesia Romana prout est pars distincta tanquã caput & magistra contra alias ecclesias. ¶ Ad quartã obiectionẽ cùm dicitur: illud quod promittitur toti & nõ parti. &c. respondetur negãdo ꝙ non errare contra fidẽ, non sit promissum ecclesiæ Romanæ. hoc enim falsum est, vt iam ostendimus in responsione ad secundã. Vnde beatus Cyrillus, vt suprà induximus, ita ait. Secundũ hanc dñi promissionem ecclesia apostolica Petri ab omni seductione & hæretica circũuentione immaculata manet super oẽs postpositas. &c. vt suprà. ¶ Ad quintã cùm quæritur quid vocatur ecclesia Romana, cùm dicitur ꝙ in fide errare non possit. Respondetur in primo, ꝙ non accipitur hic ecclesia Romana ita extenso vocabulo pro fidelium illorũ cõgregatione, qui tenent fidẽ, quam apostoli romæ prædicauerunt. iste enim modus vocãdi ecclesiã Romanam videt esse improprius. Tum, quia alibi, ꝙ Romæ apostoli prædicauerũt fidem, quã fideles per orbẽ dispersi tenẽt, & obseruãt. Tũ, quia cõfessio etiã ipsa fidei, qua Petrus Christum Deũ & hominẽ cõfessus ait: Tu es Christus filius Dei viui. &c. super quã dicit Chrs ecclesiã suã ædificasse, nõ primò Romę, sed in Cęsarea Philippi facta est, vt dicit Matth. 16. Secũdò dicitur, ꝙ ecclesia Romana, in qua religio Christiana à tẽpore apostolorũ Petri & Pauli semper immaculata dicit̃ perstitisse, & vsq; in finẽ seculi debere pſistere, vocat̃ congregatio populi fidelis romani cũ suo pastore. Quod verò dicit̃ ex aduerso, ꝙ oẽs romani possunt errare, sicut oẽs hierosolymitani. Respondet̃ ꝙ hoc falsum est. hęc enim gratia data est ecclesiæ romanæ, quæ nõ fuit data Hierosolymitanę. de qua gratia Agatho papa in suggestione, quã Cõstãtino Imperatori scripsit, ita dicit. Hæc apostolica Chri ecclesia p Dei omnipotẽtis gratiã à tramite apostolicę traditionis nunq̃ errare perhibet̃. &c. vt superiùs est inductũ. ¶ Ad sextã obiectionem, in qua arguit̃: Papa põt errare in fide tenendo malam opinionẽ circa ea quę fidei sunt, ergo similiter põt errare in iudicio, malè sentẽtiando de fide. respondet̃ negando consequentiã: quia licet primũ sit possibile, secundũ tñ nõ. Et ratio diuersitatis est: q̃ assistẽtia spũs sancti ꝓmissa à Chro, nõ respicit personã papæ, sed officiũ, siue sedẽ, & ideo cũ opinari sit personæ, iudicare verò sit officij, licẽt esset possibile papã malè opinari, errare tamen sentẽtiãdo in iudicio de his, q̃ sunt fidei, nõ est possibile, stantẽ diuina promissione. Pro quo notandum cũ S. Tho. in quodlibeto octauo: in quo quęrẽs vtrũ oẽs canonizati per ecclesiã sint in gloria vel aliqui eorũ sint in inferno: dicit, ꝙ aliquid põt iudicari secundũ se consideratũ, quod relatũ ad aliquid extrinsecũ, impossibile inuenitur. Dico ergo, ꝙ iudiciũ eorum, qui præsunt ecclesiæ põt errare in quibuslibet, si personæ eorũ tantũ respiciantur. Si verò cõsideretur diuina prouidentia, quæ ecclesiam suã spiritu sancto dirigit, sicut ipse Christus promisit, Docebit vos omnem veritatem. scilicet necessariã ad salutem: certũ est, ꝙ iudicium ecclesiæ vniuersalis in his, quę ad fidem pertinent, errare est impossibile. vnde magis standum est sententiæ papæ quam de fide in iudicio profert, quàm quorũcunq; hominum sapientũ in scripturarũ opinionibus. Nam & Caiphas cũ esset põtifex, licẽt nequã prophetauit. Iohann. 11. hæc sanctus Thomas. Planè huiusmodi dignitates in ecclesia sicut multum tributum est eis honoris & reueren-

Marginalia: Ad tertium. Ad quartũ. Ad quinti. Ad sextum. Iohann. 14

uerentiæ, ita plurimũ virtutis fortitæ sunt, & gratiæ singularis. vnde Chryso. super illo verbo Ioh. 11. valde pulchrè ad propositũ loquitur. Vide inquit quanta pontificalis potestatis sit virtus. quia enim qualitercunq; dignus effectus est pontificari, & si indignus existẽs ore prophetauit, nesciens quid dicebat: ore enim illius solũ vsa est gratia spiritus sancti: cõtaminatum autẽ cor non tetigit. & infrà. Vides quanta spiritu sancti virtus à mente perniciosa voluit verba proferri prophetiæ plena magnæ & mirabilis. Item beatus Aug. hunc locum tractans libro quæstionũ vete. & no. testamenti. & habetur in cap. dictũ est à dño. 1. q. 1. ita ad propositum loquitur. Quanta autẽ sit dignitas sacerdotalis ordinis, hunc aduertamus. dictũ est autem de nequissimo Caipha interfectore inter cætera. hoc autem à semetipso non dixit: sed cũ esset princeps sacerdotũ illius anni, prophetauit: per quod ostẽditur, spiritũ sanctum gratiarũ datorem non personam sequi, aut digni, aut indigni, sed ordinem traditionis. Vbi cęterũ in hoc loco bene aduertendũ, ꝙ non dicitur, ꝙ Papa errare nõ posit, aut malè sentire, aut iudicare in his quæ fidei sunt: cũ error, vt dicit Aug. nihil aliud sit, ꝗ pro vero approbare falsum: sed dicitur, ꝙ sententia, quã in iudicio Romanus põtifex profert, in his, quæ fidei sunt, errare non possit, aut ꝙ sedis Apostolicæ iudiciũ, quod idem est, errare non possit. Ita enim loquitur Hierony. in cap. Hæc est fides. 24. q. 1. cũ ait. ꝙ si apostolatus tui iudicio. &c. Eodẽ modo loquitur S. Tho. in præfato quodlibeto, cũ dicit, ꝙ magis standũ est sententiæ papæ quã de fide in iudicio profert, ꝗ. &c. Hinc etiam Agatho papa in cap. Sic. d. 19. Inquit. Sic oẽs Apostolicæ sedis sanctiones accipiendę sunt tanquã ipsius diuina voce Petri firmatæ. Super quo dicit Archi. Cautè dicit, apostolicæ sedis, & non dicit apostolici. Sedis autẽ apostolicę sanctiones, siue sententia in iudicio ꝓlata à Romano pontifice intelligitur, nõ quę occultè, malitiosè, aut incõsultè per solum romanum põtificem, aut etiam, quæ per ipsum cum paucis sibi fauentibus alijs in fraudẽ cõtemptis siue nõ vocatis ad partem profertur: sed quæ à romano pontifice, qui maturo & graui virorũ sapientum, & maximè domino rum cardinalium primo concilio digesta & maturata sancitur, & profertur. Nã vt ait Albertus magnus in quæstione de iustitia & legibus habentibus authoritatem secundũ cõsulta sapientium est determinare, & interpretari, vel exponere: & ꝙ ita fit in rebus arduis, dicitur ab apostolica sede emanare, secundũ illud, quod beatus Greg. ait 11. c. apostolicæ sedis. 35. q. 9. Apostolicæ sedis sentẽtia tanta semper consilij moderatione cõcipitur, tanta patientiæ maturitate decoquitur, tantaq; deliberationis grauitate profertur, vt nec mutari necessariũ ducat, nisi forte sic prolata sit, vt retractari possit. &c. Quibus omnibus cõsideratis: videlicet infallibilitatẽ diuinæ promissionis, efficacia orationis Christi, meritorum affluentia beatissimi apostoli Petri, & maturitate cõsilij, ꝙ in huiusmodi arduis materijs, quæ fidem tangunt cum dñis cardinalibus, & aliis doctis patribus Romanus ponti. semper habet, sine dubio tenẽdũ est hoc, quod de Apostolicæ sedis iudicio dictũ est, videlicet, ꝙ in his, quæ fidei sunt, deficere non possit.

¶ Ad septimam obiectionẽ cùm arguitur de papa facto hæretico & deficiente pro hæresi sua, dupliciter respondetur. Quidam enim volunt dicere, ꝙ casus non est possibilis quo ad hoc, ꝙ papa possit diffinire hæresim. Dicunt enim ꝙ in hoc casu Deus non permitteret eũ diffinire hæresim, aut aliquid contra fidẽ, sed prohiberet eũ aut per mortem, aut per aliorũ fidelium resistentiã, aut per aliorũ instructionẽ, aut per internã inspirationẽ, aut per alios modos, secũdũ quos Deus ecclesiæ sanctæ & fidei veritati multipliciter prouidere põt. ad hoc inducunt exẽpla aliqua. Primò de Balaã propheta malo: cũ non minoris curæ sit Christo de vitanda maledictione infidelitatis, ꝗ de maledictione verbali prophetæ talis à populo Iudæorum. sed Deus sic prouidit illi populo vt patet Nu. 22. ꝙ malus propheta veniẽs ad maledicendũ populo Iudęorũ prohibitus est à Deo, sic ꝙ non potuit maledicere populo, quẽ Deus benedixerat. ergo multò fortiùs si papa esset hæreticus propter immutabilem veritatẽ fidei datam à Deo toti ecclesiæ, nõ permitteret cum dñs determinare hæresim, aut errorẽ cõtra fidem, sed prohiberet aliquo dictorum modorũ. Secundũ exemplũ de Caipha, qui nesciẽs prophetauit ob dignitatem pontificalẽ: multò magis credẽdus est Romanus pontifex prohiberi, ne errorem determinaret, tam propter dignitatem pontificalem, ꝗ propter honorẽ Dei, & salutẽ populi Christiani. Tertium etiã hîc inducunt exemplum de Anastasio, qui licèt voluerit reuocare Achatium, non tamen potuit, quia diuino nutu percussus est: vt in cap. Anastasius. & in glo. d. 19. Nobis autem aliter videtur dicẽdũ, videlicet, ꝙ ratio illa non sit ad propositũ nostrum quia si Romanus pontifex efficitur hęreticus,

Ad septimũ

 reticus,

reticus,ipso facto quo cadit à fide Petri,cadit
à cathedra & sede Petri:& per consequens iu
dicium,quod faceret talis hęreticus,non esset
iudicium apostolicæ sedis,imò nec iudicium
alicuius authoritatis est dicendū,aut momen
ti: quia cū per hæresim cecidisset à prælatio-
ne,per consequens authoritate iudicandi pri
uatus esset.vt in.c. Nouatianus.24.q.1.&.ca.
Factus.7.q.1.& extra de offi.vica.ca. Nos.in
tex.& in glo.Prælatio autē,vt ait Archidiac.
in cap. Quanuis. d. 21. consistit in tribus. In
iudicijs.vt in capi.inferior.in præceptis.vt in
cap.Nunc autē.in sententijs.vt in ca.Deniq;.
ca.dist.Et ita patet, ꝙ obiectio illa aduersario
rum nulla sit.¶ Ad octauā obiectionem cū di Ad octauū.
citur & arguitur de declaratione facta per A-
nastasium:respondetur,ꝙ falsum est,ꝙ decla
ratio præfata nō fuerit canonica,& vera.Pro
quo notandū,ꝙ circa hanc materiā, quæ tan
gitur in prædicta declaratione,scilicet an hæ
retici & præscisi vera sacramenta conferant,
sunt quattuor opiniones, sicut tangit magi-
ster sententiarū in.4.d.24. & sanctus Thom.
Prima, ꝙ hæretici & præscisi non conferunt
sacramenta:sed ista opinio non tenetur.Alia
opinio est dicentiū,ꝙ conferunt,sed promo-
ti non recipiunt.hæc opinio etiā nō tenetur.
Alia opinio est dicentium, ꝙ possunt confer
re,dum tamē ecclesiæ formā seruent,& inten
tionem:& quantū ad primum effectū,qui est
collatio sacramenti,& quantū ad vltimū,qui
est collatio gratiæ: sed hæc opinio etiā stare
non potest:quia ex hoc,ꝙ aliquis cōmunicat
hæretico præsciso ab ecclesia in sacramentis
peccat,& ita fictus accedit,& per consequens
gratiam consequi nō pōt,nisi forte in bapti
smo in articulo necessitatis. Alia opinio est,
ꝙ hæretici vera sacramenta conferunt,sed cū
eis gratiā non dant: non propter inefficaciā
sacramentorū, sed propter peccata recipien-
tium ab eis contra ecclesiæ prohibitionem.
Iste verò Anastasius in hac sua declaratione
quantū colligi potest ex forma & serie literę,
quicquid dicat Gratianus,non videtur aliud
dicere,nisi quod dicit ista quarta opinio,vide
licet, ꝙ pręscisi ab ecclesia etiā vera sacramen
ta cōferāt, & hoc generaliter quo ad omnes:
quantum autē ad effectum gratiæ contrariū
est de his,qui impedimentū gratiæ siue obicē
non præstarēt.Quod verò talis fuerit opinio
huius Romani summi pontificis in hoc cap.
& verum dicat,patet ex his, quæ inducuntur
in glo.secundū Hug.glossa autem sic ait. Va
rijs modis ponitur casus huius ca. Gratianus
inducit quasi sit abrogatum, & Maldensis cō
sentit cum eo,& omnes,qui dicunt veritatem
sacramentorum non esse apud hæreticos, vt
24.quæst.1. schisma. &.1.q.1.extra ecclesiā.
Hug.dicit ꝙ nec cap.est reprobatum, nec au
thor pro his quæ continentur,hic cōdemna-
tus fuit: quia nihil hîc continetur, quod non
canonicè dicatur. &c. Idē dicit dominus Ar-
chidiaconus. §. Quod verò. Imò dicit, ꝙ ipse
Gratianus fuit opinionis illius, ꝙ vera sacra-
menta non essent apud hæreticos, quod fal-
sum est:& ita verè videtur errasse, & nō Ana
stasius in illo. Vnde Gratianus cùm ait in.§.
præcedenti,ꝙ hoc est, quod dicitur,ꝙ decre-
tales epistolæ sunt paris authoritatis cū cano
nibus,siue quòd semper sunt accipiendæ:in-
telligendū sit de his sanctionibus,vel decreta
libus epistolis, in quibus nec præcedentium
patrum decretis, nec euangelicis præceptis a
liquid contrarium inuenitur, videtur male di
cere in duobus. Primò, vt dicit, Archidiaco-
nus,in hoc,ꝙ videtur innuere,ꝙ papa nō pos
sit facere contra decreta prædecessorum suo
rum:quod non est verū.de consti.cap.1.libr.
6.Secundò in hoc,quod præsupponit, quòd
à sede apostolica possent emanare epistolæ
decretales præceptis euangelicis contrariæ:
quod est falsum, iuxta prædicta, & expressè
contra ca.Sic.dist.19.¶ Ad nonam obiectio- Ad nonum.
nem, quæ sumitur de factis Formosi papæ
& Stephani papæ:respondetur,ꝙ obiectio il
la non militat contra propositum: quoniam
altercatio illa non fuit in materia fidei,aut cir
ca ea,quę sunt necessaria ad salutē,sed in qui-
busdam mūdanis processibus,& iudicijs. Vn
de papa Formosus cū esset cardinalis, degra-
datusque fuisset vsq; ad habitum laicalem,&
iurasset nec ad episcopatum, nec ad Romam
se reuersurum, Stephanus.6.papa credens,ꝙ
talis non potuisset reassumi ad papatum,nec
per consequens esse verus papa, condemna-
uit eum,& ordinationes eius,& sententias de
creuit per consequens irritas esse. Successor
verò,scilicet Iohannes nonus, credens præ-
fatum Formosum non obstantibus illis ve-
rum fuisse pontificē, confirmauit ordinatio
nes illius, & gesta contra illum in concilio
Rauēnæ reprobauit. Ista erant in facto: non
erat materia fidei.in illis enim quæ sunt facti,
ecclesia errare potest:vt dicit sanctus Thom.
tam in quotlibeto.8.quàm in quarto senten-
tiarum.distinctio.41.vbi ait,ꝙ quanuis eccle
sia dono & authoritate diuina fulciatur,tamē
in quātū est hominū congregatio,aliqd ex de
fectu humano in actib⁹ suis ꝓuenit,qđ nō est
diuinū.¶ Ad decimā obiectionē,quę sumitur Ad decimū.
ex

ex declarationibus Iohānis.22. quæ videtur cōtraria declarationi factę per dnm Nicolaū tertium:respōdetur,ꝙ in veritate non opponūtur:imò declaratio Iohan.22. optime stat simul cū determinatiōe Nicolai.Pro quo notandum,ꝙ diligēter perscrutati textū euāgeliorū cum expositionibus sanctorū patrū & doctorū catholicorū duas paupertates legimus Christum ordinasse congruētes diuersis exercitijs perfectorū.Vnam videlicet & primam pro illis, qui prædicaturi mittēdi erant in Iudæā ad annūtiandum aduentum regis: quæ est,nihil propriū habere sub cęlo,nec in speciali, nec in cōi.de qua dñs mittēs discipulos ad prędicandū Matth.10.dicit sic.Nolite possidere aurū, nec argētum, nec pecuniam in zonis vestris:nō peram, nec duas tunicas, nec calceamenta,neq; virgā:dignus est enim operarius cibo suo. hæc ibi. Hoc autē Christus præcepit, vt ait Hieronymus in glos. ne causa lucri,& non causa salutis prædicare viderentur.Item glo.super illud. Dignus est enim operarius,&c.dicit sic. Ecce quare præcepit nihil ferre:quia omnia debentur eis. Et glossa Lucæ.10.dicit. Ecce qui saccum & peram prohibuit, sumptus ex prædicatiōe concessit.De Christo etiam dicitur Matth.8. Filius hominis non habet vbi caput reclinet. glo.inquit Hieronymi.Quid me propter lucra sęculi vis sequi, cū ita pauper sim, vt nec hospitiolum quidem habeam,nec necessario vtar tecto?Secūda paupertas est pro illis,qui fixi erant mansuri in congregatione: & ista est nihil habere in proprio,sed bene in communi.de qua Act.4.sic dicitur. Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna: nec quisquam eorum quæ possidebat, suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia.vbi glo.Bedæ pulchrè ita ait. Qui ita viuūt,vt sint omnia cōmunia in domino,cœnobitæ vocātur:quæ vita tātò felicior,quantò statum futuri seculi imitatur, vbi omnia cōmunia: quia Deus est omnia in omnibus. hæc ibi.Ergo Christus volens vtranq; approbare paupertatem, aliquādo tenuit primam, nihil penitus habens, nec in speciali, nec in communi viuēs,tantùm ex his, quæ deuotæ fœminæ sequētes eum administrabant ei, & Apostolis.vt habetur Lucæ.8.super quo verbo ita dicit glossa,& creditur esse Bedæ. Antiquus mos erat Iudæorum,nec ducebant in culpā, vt mulieres sua substātia pascerent & vestirēt doctores: quia verò in gentibus hoc poterat facere scandalum, Paulus memorat se abstinuisse. Ministrabāt ergo domino carnalia, cuius metebant spiritualia,vt formam daret prædicatoribus:qa victu & vestitu debent esse contenti.hæc glossa. Secūdam autem paupertatem approbauit aliquando & verbo & exemplo.verbo.vnde Lucæ.22.inquit Apostolis.Quando misi vos sine sacculo,& pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt,nihil. Dixit ergo eis. Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter & peram,&c. vbi gloſ. interli.dicit: In hoc quoq; nobis datur exēplum,vt nonnunquam causa instāte de nostri propositi rigore sine culpa intermittere possim⁹.Ex qua glo.manifestum accipitur argumētum, ꝙ illud præceptum Matth.10.de non portando aurum & argētum,&c. super quo fit dispensatio,non pertinet essentialiter ad perfectionem vitæ spiritualis:quia in tali non haberet locum dispensatio:quod multùm militare videtur cōtra fratricellos. Præterea etiam Christus exemplo firmauit præfatam paupertatem habens loculos, in quibus seruabantur ea,quæ ei dabantur,ad sui, & eorum necessitates subleuandas. de quibus Iohan.13.vbi sic habetur.Christus dixit Iudæ, Quod facis, fac citiùs.hoc autem nemo sciuit discumbentium ad quid dixerat: & quidam putabant quia loculos habebat Iudas, ꝙ dixisset ei Iesus,Eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum:aut vt egenis aliquid daret. Super quo dicit beatus Augustinus super Iohan. & habetur in cap.Habebat.12. quæst.1.Habebat ergo & dominus loculos à fidelibus oblata conseruans, & suorum necessitatibus, & alijs indigētibus tribuebat.Tunc primùm ecclesiæ pecuniæ forma est instituta, vt intelligeremus quod præcepit non cogitādum esse de crastino,non ad hoc fuisse præceptum, vt nihil pecuniæ seruaretur à sanctis, sed ne Deo propter ista seruiatur,& propter inopię timorē iustitia deseratur. hæc Aug. Itē idem Augustinus,& habetur in.c.Exemplum.ead. cau.&.q. Exemplum dñi accipite conuersantis in terra: quare habuit loculos, cui angeli ministrabant, nisi quia ipsius ecclesia loculos habitura erat? Non potest autem dici, quòd hic paupertatis modus perfectis non conueniat, tanquam habere aliqua in communi deroget euangelicę perfectioni. patet tam ex eo,ꝙ Christus pfectissimus,& Apostoli eius sanctissimi eā obseruauerunt, & obseruandā ecclesiæ reliquerunt, iuxta iam dicta B. Augustini. Tum patet ex cōi obseruātia omniū sanctarum religionum Basilij, Augustini, Benedicti, quæ omnes aliqua habent in communi

muni. Tum patet ex declaratione, quã Grego. 9. in quadam decretali sua facit extra de excess. præla. ca. Nimis iniqua. vbi expressè asserit fratres prædicatores, & minores in altissima paupertate Christo pauperi famulari: & tamen constat ipsos prædicatores habere aliquid in cõmuni, etiam quo ad proprietatẽ aliqua, quod eorum regulæ & statui non repugnat. Hoc etiam Alexãder quartus in condemnatione libelli cõtra statum prædicatorum & minorũ videtur sensisse: in quo loquẽdo de dictis fratribus ita subiũxit. Cùm in super ijdem fratres omnia propter Deũ reliquerũt exilia, vitæ subsidia mẽdicãtes, ipsum Christum imitentur pauperẽ, perfectionem euangelicã amplexãdo. Propter quod euidẽter patet eos non solùm in statu saluãdorum existere, sed etiã perfectorum: & per suæ religionis obseruãtiam, quæ quidem ipsius perfectionis euãgelicæ tenet formã in æternæ retributionis præmio præcellẽtem gloriã promereri. hæc ibi. Vbi quidem expressè dicit, prædicatores Christum pauperem imitari, ipsiusq́; perfectionẽ euangelicam amplexari, & in statu existere perfectorum: quodq́ue ipsius religionis obseruãtia perfectionis euãgelicæ tenet formã: & tñ constat ipsos habere posse quo ad proprietatẽ aliqua iuxta eorum regulam in cõmuni. Et ita patet, ꝙ habere aliquid in cõmuni, non derogat perfectioni euangelicæ. Quod etiã sanctus Tho. determinat in. 2. 2. q. 188. art. 7. inducens illud Prosperi de vita contemplatiua. & habetur in. c. expedit facultates ecclesiæ possidere, & proprias perfectionis amore contemni. & infrà. Quo facto satis ostenditur & propria debere propter perfectionem contẽni, & sine impedimento perfectionis posse ecclesiæ facultates, quæ sunt profectò communes, possidere. Attento ergo, ꝙ Christus has duas paupertates, & vtrasq́; euangelicæ perfectionis diuersis tẽporibus docuit verbo & firmauit exemplo patet, ꝙ declaratio Iohãnis. 22. non contradicit declarationi domini Nicolai tertij, sed stant bene simul ad diuersa tempora dicta eorum referẽdo. Vno enim tẽpore Christus & Apostoli nihil habuerunt in speciali, nec in cõmuni, à mulieribus, quæ Christum sequebantur, necessaria sumentes, vt dicit dominus Nicolaus papa. Alio verò tempore habuerunt in cõmuni aliqua, vt puta loculos, sicut dominus Iohannes papa. 22. Et ita patet quid dicendum sit breuiter ad dictam obiectionem, inquantum spectat ad præsentem locum. Quod verò secundo loco de eodem Iohannis verbo inducitur, ꝙ reuocauerit qđ Nicolaus determinauit, dicimus, ꝙ nõ est verum, ꝙ dominus Iohã. reuocauerit: sed bene declarauit id quod dñs Nicolaus dixerat, videlicet, ꝙ fratres minores in rebus oblatis eis nihil iuris & dominij habent nisi solum simplicem vsumfructum denudatũ ab omni iure & dominio atq; proprietate tam in specia li ꝗ in communi debere intelligi in rebus, in quibus vsus potest separari à dñio & proprietate, sicut sunt res immobiles, & multæ mobiles: non autẽ in rebus, quæ vsu consumũtur. Et declarat, ꝙ dominus Nicolaus intelligit, ꝙ fratres minores in rebus, quibus vtuntur, habent ius vtendi. Et certè absq; præiudicio domini Nicolai dominus Iohannes. 22. potuit hoc declarare. Tum, quia dominus Nicolaus in sua constitutione expressè dicit, ꝙ in dubijs, quæ circa determinata per eum occurrerent, habeant dicti fratres recurrere ad sedem Apostolicam per eã declarãdis. Tum etiam, quia papa declarat euangelium, sicut est de iuramento, &c. Sicut ergo Romanus pontifex absq; præiudicio saluatoris declarauit, ꝙ præceptum de non iurando non se extẽdat, vt prohibeat in omni casu iurare: imò dãnat hæreticos, qui dicunt, ꝙ non licet omnino iurare: sic potuit magis dominus Iohannes dictum domini Nicolai declarare, videlicet, ꝙ Christus, & Apostoli, & fratres minores habentes iustum vsum, habent ius vtendi. Et de bonis collatis fratribus minoribus intelligitur dominus Nicolaus dominium sibi & Romanæ ecclesiæ recepisse quo ad omnes res illas, in quibus potest separari vsus à dñio: quales non sunt res necessariæ ad vitam, & quæ vsu consumũtur. Tum etiam: quia vt dominus Iohannes. 22. dicit. id non pertinet ad fidem specialiter quid & qualiter fratres minores habeant. istud enim non pertinet ad fidem: & in talibus quæ non sunt de necessitate fidei, & bonorum morum, generaliter successor reuocare, & mutare potest, quæ statuit prædecessor, prout visum sibi fuerit expedire: cùm in his par in parem habeat imperium. Illam insuper paupertatem, qua Christus noluit vt pauper cũ Apostolis haberet immobilia, nec multa mobilia in communi, commendat dominus Nicolaus non illam, quæ excludit ius vtendi, & iustum vsum, nec illam, quæ priuat habere iure & dominio res vsu consumptibiles, cùm sit impossibilis. Et in hac ratione fundant se doctores tam sancti, quàm scholastici: quare pro pecunia mutuata, aut alia re, cuius vsus est eius consumptio,

ptio, vsura licitè accipi non potest: sicut merces pro domo, vel re alia non consumptibili locata potest licitè recipi: vt ostendit sanctus Thom. in. 2. 2. quæst. 78. artic. 1. Et patet etiã huiusmodi sentẽtia ex sententia beati Chrysostomi super Matth. & habetur in ca. Eijciens. dist. 88. Et hoc de ista materia tantùm dictum sit pro præsenti: quia forsan aliàs in alijs scriptis nostris plenior sermo habebitur.

¶ De iurisdictione, quam Romanus pontifex habet in temporalibus. Cap. CXIII.

SVMMARIVM.

1 *Papa quam iurisdictionem habeat in temporalibus, ostenditur.*
2 *Reges, & imperatores quod fuerint prius, quàm summus pontifex.*
3 *Bona ecclesiastica quibus sint concessa.*
4 *Papa quòd bonorum ecclesiæ non sit dominus.*
5 *Bona ecclesiastica aliter esse collata, & aliter laicorum, ostenditur.*
6 *Princeps laicus q. aliter deponatur, q̃ prælatus.*
7 *Episcopus qualiter sicut & quilibet alius prælatus deponi posit.*

Consummatis his, quæ de amplitudine Romani pontificis in spiritualibus visa sunt nobis: venit in animo nostro hunc librum claudere consideratione illa, an scilicet principatus Romani pontificis non solùm ad spiritualia, sed etiam ad temporalia se extendat, ita q in toto orbe Christiano iurisdictionem habeat tẽporalem. Perlectis aũt diuersis modis dicendi, duos dicẽdi modos extremos inter alios reperimus. ¶ Primus est dicẽtium, q Romanus pontifex ratione sui principatus in solis spiritualibus cõsistat, ita q nullo modo iure papatus ad tẽporalia se extendat. Iure papatus dicunt: quia aliàs bene concedũt eum in temporalibus iurisdictionẽ aliquam posse habere, vt pote in his, quæ donatione fideliũ, aut principum permissione acquisita sunt ecclesiæ. ¶ Secũdus modus dicẽdi est asserentium totaliter oppositũ: scilicet q Romanus pontifex iure sui principatus, siue vicariatus Christi habeat in toto orbe terrarũ plenam iurisdictionẽ non solùm in spiritualibus, sed etiã in tẽporalibus, adijciẽtes, q omnium principũ seculariũ iurisdictiõalis potestas à papa in eos deriuata sit. Nos verò declinantes quãtum in nobis fuerit has prædictas vias, quæ nobis vidẽtur minùs probabiles (salno semper Apostolicæ sedis iudicio, cuius ea quæ nũc, & aliàs scripsimus, emẽdationi, & correctioni submittimus) Incedẽtes ergo media via, ponemus has duas conclusiones. ¶ Prima est cõtra primũ modum dicẽdi, q Romanus pontifex iure principatus sui habeat iurisdictionẽ aliquã in temporalibus in toto orbe Christiano. Hæc cõclusio colligitur primo ex. c. Oẽs. dist. 22. in quo papa Nicolaus inquit, q Christus B. Petro vitæ æternæ clauigero terreni simul & cælestis imperij iura cõmisit. vbi glo. inquit. Argumẽtum q papa habeat vtrũq; gladiũ, spiritualem scilicet & tẽporalẽ. 63. dist. tibi dno. &. 15. q. 6. alius. & ca. Nos sanctorũ. & ca. Iuratos. Secũdò patet cõclusio authoritate & testimonio beati Thomæ, qui in fine secũdi libri super sentẽtias dicit, q spirituali potestati potestas secularis in papa coniũgitur, qui vtriusq; potestatis apicẽ tenet, scilicet spiritualis & secularis: hoc illo disponẽte, qui est rex, & sacerdos secũdùm ordinem Melchisedech, & dñs dñantium, cuius potestas nõ auferetur, & regnum eius non corrũpetur. hæc S. Thomas. ¶ Secũda cõclusio contra secũdum modũ dicendi est: q licèt papa habeat aliquo modo iurisdictionẽ in temporalibus in toto orbe Christiano: non tñ ita amplã, siue plenariam, aut extẽsam, sicut illi de secundo modo asserũt, siue dogmatizãt, sed quãtum necesse est pro bono spirituali cõseruando ipsius, & aliorũ, siue quãtum ecclesiæ necessitas exigit, aut debitũ pastoralis officij in correctione peccatorũ exposcit, prout pleniùs explicabimus. Iuxta ergo has duas nostras cõclusiones pro ampliori veritatis illustratione duo impræsentiarum faciemus. Imprimis assignabimus modos, secundùm quos Romanus pontifex non videtur dicẽdus habere iurisdictionẽ in toto orbe Christiano in tẽporalibus. Secũdò explicabim⁹ modos, secũdùm quos verè Romanus pontifex vbiq; etiã in temporalibus habet iurisdictionẽ. vt in. c. Proximo. ¶ Circa primum sit ista propositio. Papa nõ sic est dicendus habere iurisdictionem in tẽporalibus iure papatus, vt sic dicendus sit totius orbis dominus. Ista propositio licèt nostro iudicio sit satis clara: nihilominus potest sic ꝓbari. Nihil, quod est interdictum Apostolis, potest dici conuenire Romano pontifici iure Apostolici principatus. Patet: quia cùm

Prima conclusio authoris. 1

Secunda.

Prima propositio.

Romanus pōtifex succedat Petro in potestate & officio, non potest habere iure papatus id, qđ Petro, & omnibus Apostolis fuit prohibitum, & interdictū: sed Apostolis est interdictus dominatus in temporalibus, ergo Romanus pontifex iure Apostolici principatus non sic habet potestatē aut iurisdictionem in temporalibus, ꝙ sit dominus orbis. Consequentia est bona. Maior patet. Minor vero habetur Matth. 20. vbi Christus ait Apostolis: Scitis quia principes gentiū dominantur eorū, & qui maiores sunt, potestatem exercēt in eos: nō ita erit inter vos: sed quicūq; voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: & quicunq; voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Sic filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & animā suā dare in redēptionem pro multis. Et simile per omnia legitur Lucæ. 22. In quibus verbis, ꝙ dominatus fuerit interdictus Apostolis, patet. Ait enim B. Bernardus in secūdo libro de consideratione ad Eugeniū papam sic. Nam quid tibi aliud dimisit sanctus Apostolus? quod habeo inquit tibi do. Quid illud? vnum scio, nō est aurum, nec argētum, cū ipse dicat: aurum & argētum non est mecū: esto vt alia quacūq; ratione hoc tibi vēdices, sed nō Apostolico iure: nec enim ille tibi dare quod non habuit potuit: quod habuit dedit, sollicitudinem, vt dixit super ecclesias: nūquid dominationem? audi ipsum: non dominantes autem in clero, sed forma facti gregis: & ne dictū sola humilitate putes, non etiam veritate vox domini est in euangelio: Reges gentiū dominantur eorum, & qui potestatē habent super eos, benefici vocātur: & infert. vos autē non sic. Planum est Apostolis interdicitur dominatus: istum quomodo tu & tibi vsurpare audes? aut dominās Apostolatum, aut Apostolatus dominatum. planè ab alterutro prohiberis: si vtrūq; simul habere voles, perdes vtrūq;: alioquin nō te exceptum illorū numero putes, de quibus queritur dñs. Ipsi regnauerunt, & non ex me, & principes extiterūt, & non cognoui: at si interdictum audiamus, forma edictū: qui maior est vestrū, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut q ministrat: forma Apostolica hæc est: dñatio interdicit, inducit ministratio. hęc Bernardus. Itē idem Bernardus infrà. Exi inquam in agrum, ager mundus est, tibi creditus est: exi in illum non sicut dominus, sed tāquam villicus videre & probare vnde exigēdus es reddere rationem. hæc ille. Patet etiam propositio prædicta ex donatione temporaliū in Italia, quam Constantinus dicitur fecisse beato Syluestro Romano pontifici: quoniam si Romanus pontifex iure sui principatus fuisset dominus temporaliū, non fuisset aliqua donatio facta Syluestro, sed potiùs restitutio eius quod suum erat: cuius tamen cōtrarium Romanus pontifex confitetur, & imperator Constantinus. de Constātino habetur in. c. Constātinus. distin. 96. de Romano pontifice habetur in ca. Futurā. 12. q. 1. ¶ Secunda propositio. Romanus pōtifex non dicitur sic principatum siue iurisdictionem plenariam in tēporalibus in toto orbe Christiano habere, vt nomē regis, aut imperatoris orbis possit sibi verè in temporalibus vsurpare. Patet ista propositio ex prima. Patet etiam testimonio papæ Nicolai in. c. Cùm ad verum. distin. 96. vbi sic inquit. Cùm ad verū ventum est, vltrà sibi nec imperator iura pōtificatus arripiat, nec pontifex nomē imperatoris sibi vsurpet: qm idem mediator Dei & hominū homo Christus Iesus actibus proprijs, & dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusq; discreuit. hęc ille. Et idē ponitur in. c. Quoniam. dist. 10. ¶ Tertia propositio. Romanus pontifex non dicitur sic habere potestatem secularem aut iurisdictionem plenariā in temporalibus, vt quemadmodum omnes dignitates ecclesiasticę à se de Apostolica pendere dicuntur, ab ea iurisdictionem sumentes. iuxta cap. Omnes. dist. 22. & ca. Ita dominus. dist. 19. ita principatus & iurisdictiones regū & principū seculariū depēdent ab ea. Patet ista propositio authoritatibus & ratiōe. Authoritate primò sic de imperio, ꝙ sit à solo Deo, & nō à papa. ait enī Iohannes papa sic in ca. Si imperator. distin. 96. Si imperator catholicus est, filius est, non præsul ecclesiæ: quod ad religionem competit, discere ei cōpetit non docere: habet priuilegia potestatis suæ, quæ administrādis legibus publicis diuinitus cōsecutus est. vbi dicit gl. ergo non à papa: nā imperium à solo Deo est. Secundò idem confitetur papa Innocentius in ca. Quæsitum. 21. quæstio. 4. Item tertiò idem confitetur papa Innocentius tertius in ca. Solitæ. de maior. & obed. vbi imperatori Constantino ita scribens inquit. Præterea nosse debueras, quòd fecit Deus duo luminaria magna in firmamento cæli, hoc est vniuersalis ecclesiæ, id est duas instituit dignitates, quæ sunt pōtificalis authoritas, & regalis maiestas. Hoc etiā habetur in authenti. quō oportet episcopos. coll. in prin. Itē Iustinianus impator scribit. C. de vetere iure enu. in prin. Deo authore nostrū gubernātē imperium

Secunda. Tertia.

rium, quod nobis à cælesti maiestate traditū est,&c. Ecce ꝙ à cęlesti maiestate sibi traditū dicit imperium. nullus autē istorū aut pontificum, aut imperatorum confitetur, ꝙ potestas imperialis absolutè dependeat à papa:& ita dicendum est de alijs dignitatibus secularibus. Ratione verò præfata propositio pro-
2 batur sic. Nullum prius depēdet in esse à suo posteriori: sed potestas principū secularium siue regalis siue imperialis pręcedunt tempore papatum, siue principatum Apostolicum, ergo non potest dici cum veritate, ꝙ à principatu Apostolico dependeat potestas iurisdictionis principum secularium. Cōsequentia est bona. Maior est manifesta. Minor etiā patet ex illo Apostoli. 1. ad Corin. 15. Non prius quod spirituale, sed quod animale est. Tum ex eo, ꝙ priùs fuerunt reges & imperatores antequam Petrus fuisset factus papa, & etiam antequam claues regni cælorum datæ essent ecclesiæ, vt manifestum est. Præterea fortificatur ista propositio: quia si sic omnes principes Christiani, qui dominia sua nō cognoscūt à Romano pontifice, cuiusmodi est rex Franciæ, vt met testatur Innocentius tertius in ca. Per venerabilem. qui fi. sint legi. superiorem in temporalibus minimè recognoscit, non essent in statu salutis: cùm bona fide illa non possideant: quod esset grauissimum
Quarta. dicere, & totū mundum conturbare. ¶Quarta propositio. Romanus pontifex iure papatus nō sic potestatem siue iurisdictionem in temporalibus habet, ꝙ de feudis principum secularium, aut de possessionibus directè se intromittere, aut iudicare valeat regulariter. Patet hæc propositio tam ex præcedenti, ꝗ ex confessione Romani pontificis Innocentij tertij: vt in ca. Nouit. extra de iudi. vbi ita ait. Non enim intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum scilicet regē spectat iudiciū, nisi fortè iure communi per speciale priuilegium, vel contrariam cōsuetudinem aliquid sit detractum. Patet etiam hæc propositio testimonio Alexādri tertij, qui in ca. Causam. extra qui fi. sint legi. dicit sic. Nos attendentes, ꝙ ad regem pertinet, non ad ecclesiam de talibus possessionibus iudicare, ne videamur iuri regis Anglicorū detrahere, qui ipsarum iudiciū ad se asserit pertinere, fraternitati vestræ mādamus, quatenus regi possessionum iudiciū relinquentes de causa principali, &c. Hoc etiam apertissimè ostendit beatus Bernardus in libro de cōsideratione ad Eugeniū papam dicens. In criminibus, nō in possessionibus potestas vestra: propter illa siquidem has accepistis claues regni cælorum. Et infrà infert. Habent hæc infima terrena iudices suos reges & principes terræ. ¶Quinta ppo Quinta.
sitio. Papa non ita iurisdictionem in temporalibus habet, ꝙ à quocunque iudice seculari passim & regulariter ad eū possit appellari. Ista propositio patet testimonio Alexādri papæ, qui in ca. Si duobus. extra de appella. ad quęstionem, qua quęritur, si à ciuili iudice ante iudicium vel post ad papā fuerit appellatum, an huiusmodi appellatio teneat, respō det. tenet quidem in his, qui sunt temporali iurisdictioni subiecti: in alijs verò etsi de cōsuetudine ecclesiæ teneat, secundùm iuris rigorem credimus non tenere. vbi glos. inquit. Et ita patet, ꝙ iurisdictio tēporalis non pertinet ad ecclesiā. ¶Sexta propositio. Papa non Sexta.
habet ita iurisdictionem in temporalibus, vt ipse liberè disponere possit ad arbitriū suum de bonis ecclesiasticorū. Ista propositio probatur. Pro quo notādum, ꝙ bona ecclesiasti- 3
ca sunt concessa cōmunitatibus, & nō personæ singulari. & ideo in bonis ecclesiasticis nulla persona singularis habet potestatem & dominium liberum, sed sola cōitas: vt ecclesia Vallisoletañ. vel Toletañ. habet dominiū & proprietatē in ipsis locis sibi proprijs. persona autem singularis non vt singularis, sed vt pars & membrum cōitatis habet potestatem in illis vtendi ad suā sustētationem secūdùm exigētiam & decētiam personæ & status. In quo tñ est differētia: qa aliquod membrū est simplex, vt simplex canonicus, & illud non habet nisi vsum in bonis cōitatis secundū exigētiam sui status modo prædicto. Est aūt aliquod mēbrum, quod habet administrationem, & dispēsationē generalē omniū bonorū cōitatis, appropriās cuilibet quod ei debetur secūdùm debitā iustitiæ proportionē, disponēs etiam pro cōmuni bono collegij bona fide vt sibi videtur expedire. & iste est episcopus in qualibet ecclesia cathedrali. vñ in ca. Episcopus. 12. q. 1. ex cōcilio Antiocheno ita habet. Episcopus ecclesiasticarū rerū habet potestatē ad disponēdum erga oēs, qui indiget, cū summa reuerentia & timore Dei. Verū quia nō solùm quælibet cōgregatio ecclesiasticorū virorum est vna spirituali vnitate: imò oēs ecclesiasticæ cōgregationes habent quādam generalē vnitatē inquātum sunt vna ecclesia habēs connexionē ad vnū principale mēbrum, cui vt pote omniū capiti incūbit cura ecclesiæ generalis. s. dñm papā, ideo ipse tanquam caput supremum mem- 4
brum est principalis ac vniuersalis dispensator

torom nium generaliter bonorũ ecclesiasticorum spiritualium & temporalium: non ꝙ sit dominus, sed sola cõmunitas ecclesiæ vniuersalis, vt comprehendit caput & alia membra, scilicet prelatos & simplices personas ecclesiasticas est dña, & proprietaria. Ex quibus non solũ patet veritas propositionis prefatæ, sed etiam falsitas dicentium, ꝙ nulla persona singularis alia à papa, nec collegium aliquod, vel cõmunitas habet ius siue dominiũ in bonis ecclesiæ, sed dominus papa, qui non solùm est administrator, & dispẽsator, sed verus dominus & proprietarius bonorum ecclesiæ, & de his ordinare & distrahere potest prout vult. Nam vt ait Apostolus vniuersaliter de omnibus prælatis loquens. Sic nos existimet homo, vt ministros & dispensatores, &c. Ministros & dispensatores dicit, non dominos. vnde ad hoc sanctus Thom. in. 2. 2. q. 100. art. 1. dicit. ꝙ quãuis res ecclesiæ sint papæ vt principalis dispensatoris: non tñ sunt eius vt domini & possessoris. Et in. q. 175. ar. 8. ponit, ꝙ prælatus bona ecclesiastica dispẽsationi suæ commissa, quæ sunt erogãda pauperibus, vel in vsum ministrorum, aut in cultum diuinum exponẽda, si infideliter dispensat, non dubium, ꝙ contra fidem dispensationis agat, & mortaliter peccet, & ad restitutionem teneatur. Vbi considerandum, ꝙ papa non solùm pro statu vniuersalis ecclesiæ, aut sustẽtationem ministrorum, & pauperũ, sed etiã pro conueniẽti statu personæ potest dispẽsare de bonis ecclesiæ: sicut declarauimus lib. 2. c. 69. ¶Septima propositio, ꝙ papa nõ habet potestatem siue iurisdictionem in temporalibus vt reges in bonis temporalibus habent dominium, nec ita vt sit regulariter eorum dispẽsator. Patet propositio primò quo ad dñium ex præcedenti: qa si in bonis clericorum papa non est dominus, minùs in bonis laicorum. Pro declaratione secundæ partis est considerãdum, ꝙ bona laicorum non sunt collata communitati sicut bona ecclesiastica, sed sunt acquisita singulis personis arte, labore, industria propria: & personæ singulares quarum sunt, habent in eis ius, & potestatem, & verũ dominiũ, & potest quilibet de suo ordinare, dispensare, retinere, alienare pro libito suo sine alicuius iniuria, cũ sit dñs: & ideo talia non habent ordinem & connexionem inter se, nec ad vnum commune caput, quod habeat ea ordinare, & dispẽsare, sicut in ecclesiasticis, cũ quilibet rei suæ sit ordinator pro libito: & ideo nec seculares principes, nec papa habent dominium nec dispẽ-

1. Cor. 15.

Septima.

5

sationem in talibus. Vnde imperator licèt sit princeps summus, & quasi caput inter seculares. vt in c̃a. In apibus. 7. q. 1. non tamen habet potestatem sic liberam dispensandi siue administrandi bona temporalia secularium, sicut papa bona ecclesiastica. Et ita patet propositio, ꝙ licèt papa habeat authoritatem & rationem capitis non solùm respectu clericorum, sed etiam respectu secularium, non tamen sic liberè potest dispensare, vel disponere de secularibus, sicut de clericis. ¶Octaua *Octaua.* propositio. Romanus põtifex non habet ita plenam iurisdictionem in tẽporalibus sicut in spiritualibus: ita ꝙ sicut deponere potest prælatum ecclesiasticum etiã sine culpa sua, ita possit deponere principem seculare siue laicum. Istam propositionem declarat dominus Petrus de Palude in libro suo de potestate ecclesiastica hoc modo. Vnde sciendum, 6 ꝙ cùm papa possit deponere principem laicum & prælatum ecclesiasticum, non tamen æqualiter: quia principem laicum, siue vasallum, vel extraneũ non potest deponere sine iusta causa & rationabili, ita ꝙ ille sit indignus illo principatu, & meruerit perdere & priuari: & si sine tali causa priuat ipsum, non solùm peccat conãdo, sed etiam nihil agit priuando: sicut non valet sententia à non suo iudice lata: sed in prælatis ecclesiæ secùs est: qa non sunt domini, sed procuratores. Vnde sicut administrator superior, qui plenam potestatem habet, potest instituere, & destituere inferiores administratores, & tenet quicquid facit, etiam quando minus bonum instituit, licèt in hoc ipse peccet: ita papa ponendo; & deponẽdo personas ecclesiasticas licèt peccet, nisi pro meliori ecclesiæ hoc faciat: tamen tenet quod facit. Intantum aũt procedit 7 ratio, quæ dicit eos esse procuratores non dominos, ꝙ sine omni peccato suo & alieno potest papa deponere minus bonum, & ponere meliorem: quia in officijs reipublicæ quæritur vtilitas publica, nõ priuata. Vnde si prælatum non delinquentem & bonum amoueat, & ponat meliorem, non peccat, nec ille cõqueri potest, sicut nec procurator quando à domino reuocatur, quia ab onere releuatur. Sed secùs in principibꝰ laicis, qui sunt veri domini eius quod habent: res autem sua non est alicui auferenda sine culpa sua. Vnde nec feudum à vasallo, & multò minùs quod aliquis habet, à nullo alio potest auferri sine culpa sua. hæc dominus Petrus de Palude.

¶In

¶ In quo exponitur qualiter Romano pontifici iure principatus sui competat iurisdictionem habere temporalium in toto orbe Christiano.

Cap. CXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Papa qualem potestatem habeat circa temporalia.*
2 *Papa qualiter seclusa hæresi regem deponere possit, ostenditur.*
3 *Papa quomodo ad reges & principes se habeat, ostenditur.*
4 *Seculares quomodo, & in quibus summo pontifici subuenire teneantur.*
5 *Papa quam potestatem circa infideles habeat, ostenditur.*

Ostquam explicauimus quib' modis iudicio nostro non competat Romano pontifici iure papatus iurisdictionem habere in tēporalibus: iam perscrutādum est, quod secundo loco polliciti sumus, videlicet quali-
1 ter, sibi competat. Dicimus autem, ꝙ Romanus pontifex licèt non habeat potestatem regulariter siue directè ita plenam in temporalibus, sicut in spiritualibus: nihilominus etiam habet potestatem in temporalibus ex consequenti, & hoc proprio iure, quantū scilicet necessariū est ad conseruationem rerum spiritualium ad directionem fidelium in salutem ęternā, & ad correctionem peccatorum, & conseruandam pacem in populo Christiano. Quod manifestè atq; irrefragabiliter ex multis demonstramus: pro quo duodecim propositiones tanquam duodecim testimonia veritatis huiusmodi ponemus. ¶ Prima propositio est. Romanum pontificem potestatem & iurisdictionem iure papatus sui habere in temporalibus aliquo modo colligitur ex eo, ꝙ eius pricipatus directiuus & præceptiuus sit potestati seculari in administratione sui officij secundùm exigentiam finis vltimi, q est ipsa beatitudo suprema, ad quā omnes fideles dirigendi sunt. Quod sic ratione ostenditur. In omnibus artibus & potestatibus ordinatis ars siue potestas, ad quam pertinet vltimus & principalis finis, est præceptiua & imperatiua omnium aliarum artium siue potestatum, quarū fines ad finem illius ordinantur, sicut habetur. 1. Ethi. Præterea patet: quia finis pręcipit, & dominatur, atq; legem imponit his omnibus, quæ sunt ad finem, vt secundùm exigentiam finis debito ordine se coaptent, & adinuicem ordinentur secundùm vniuscuiusq; mēsuram & modū sed proprius finis, qui intenditur per principatū papalem est felicitas suprema, ad quā ordinatur homo per virtutes theologicas: finis autem quem intendit potestas secularis, est felicitas politica, ad quam ordinatur homo per virtutes morales: sed nulli dubium, quin finis spiritualis potestatis potior, superior, ac principalior sit fine ad quem dirigit, & tendit potestas secularis, vnde ista ordinatur ad illam: ergo potestatis spiritualis, & maximè papæ, qui est vniuersalis dux & rector populi Christiani, est dirigere, & regulare, præcipere, atq; leges dare potestati seculari, quibus in administratione sui officij dirigatur in finem vltimum felicitatis æternæ. Et secundùm hoc Romanus pontifex se habet ad reges & principes tanquam architectonicus ad artifices. Ille enim propter quid & regulas iudicandi scit: isti autem scilicet artifices mechanici tanquam experti in multis ipsum quia sciunt propter quid antē ignorant: propter quod debet illis papa leges dare, secundùm quas debēt iurisdictionem suā exequi, & populum regere in ordine ad beatitudinē supernaturalem. Vnde B. August. hanc potestatem cognoscens & admirans in beato Petro Apostolo in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit, Fortis & humilis: ita inquit. O mira potentia, & ineffabilis gratia saluatoris! quis plebiū piscatorem Apostolorum facilè crederet principē, & regibus obsistere, reges sanctificare, regnis omnibus imperare, mūdum refrænare legibus, dæmones calcare pedibus, iubere virtutibus, cælum hominibus aperire cùm vellet, claudere cùm placeret, immortale regnum conuersis donare, negare peruersis, merita mundi cognoscere, culpas & crimina hominibus relaxare? hæc ille. Propter hanc rationē diximus suprà primò libro huius summæ. c. 90. ꝙ potestas tēporalis, siue secularis in populo Christiano dependebat quodammodo triplici genere causalitatis à potestate spirituali, scilicet efficientis, formalis, & finalis: vide ibi pleuè. Hac argumentatione vsus videtur Innocentius tertius in cap. Solitæ. de maio. & obe. vbi scribens imperatori Constantinopolitano

ita

ita dic't. Potuisses autem prærogatiuam sacerdotij ex eo intelligere potiùs, quod est dictũ non à quolibet, sed à Deo: non regi, sed de sacerdotali prosapia descendenti, de sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot. Ecce constitui te super reges & regna, vt euellas, & dissipes, ædifices, & plantes Ex quibus omnibus patet, ꝙ veraciter Romanus põtifex apicem habeat potestatis tam spiritualis, quàm secularis, vel temporalis, licet temporalis non in omnibus secundùm eundem modum, secundùm quẽ habetur à principe seculari, sed modo digniori, superiori, & perfectiori. non enĩ sic habet eã vt exerceat eius opera immediatè nisi in aliquibus casibus, qui tangũtur inferius: sed agit opera eius meliori modo, scilicet imperando, dirigẽdo, & regulando, & ad suum finem operibus eius vtendo. ¶Secunda propositio. Romanum pontificem iure vicariatus sui habere in tẽporalibus iurisdictionem suam aliquo modo ostenditur ex eo, ꝙ omnium fidelium generaliter est à Deo pastor constitutus: dicente domino beato Petro, & in eo successori suo: Pasce oues meas. super quo verbo dicit glo. sic. Pascere, est oues credentes, ne à fide deficiant, confirmare, terrena subsidia, si necesse est, subditis prouidere, & exempla virtutum cum verbo prædicationis impendere, aduersarijs obsistere, errantes subditos corrigere. hæc glo. Clarũ est autem, ꝙ pascere gregem dominicum, terrena subsidia, si necesse est, subditis prouidendo, aduersarijs resistendo, & errãtes corrigendo, non solùm exigit in pastore spiritualem potestatem, sed etiam tẽporalem. Vnde cùm concesso alicui aliquo officio aut regimine censeantur etiam concessa sine quibus officium siue regimen rectè expediri nõ potest. de offi. deleg. c. 1. & ca. Præterea. manifestum est, ꝙ Romanus pontifex apicem potestatis secularis aliquo modo dicendus sit habere. Hac argumentatione vsus videtur fuisse Innocẽtius tertius in ca. Solitæ. de maio. & obe. vbi ad ostendendum imperatori Constantinopolitano, ꝙ iure poterat eum reprehendere, & increpare, ita ait. Nos autem etsi non increpando scripsimus, potuissemus tamen rationabiliter increpare: nobis enim in beato Petro sunt oues Christi commissæ dicente domino: Pasce oues meas. non distingnẽs inter has oues & alias, vt alienum se à suo demonstraret ouili, qui Petrum & successores ipsius magistros nõ recognosceret, & pastores. hęc ille. Ex cura ergo pastorali, quam Romanus pontifex habet super omnes fideles cuiuscunq; status, dignitatis, vel conditionis existant, statim datur intelligi, ꝙ apicem, nõ tantùm spiritualis potestatis, sed etiam temporalis aliquo modo habere dicendus sit.

Secunda. *Iohan. vlt.*

¶Tertia propositio. Romanum pontificem temporalem etiam iurisdictionem iure principatus sui ostenditur habere ex eo, ꝙ omnis potestas se extendit ad cognoscendum de omnibus peccatis: non solùm de his, quæ sunt contra articulos fidei, & sacramenta, in quibus principaliter Christiana fundatur religio, sed etiam de omnibus peccatis mortalibus circa quascunq; actiones personales etiã seculares commissis. Quod ratione ostenditur, & authoritate. Ratione sic. Cuius est finem considerare, eius est iudicare de his quæ debent ad finem ordinari: quia ratio eorum, quæ ordinantur ad finem, ex fine sumitur: sicut enim ad intẽdentem in aliquem finem spectat eligere ea quæ sunt congrua fini: ita tollere ea quæ finis cõsecutioni impedimenta præstant, sicut patet in medico, cuius non solùm est iudicare, & prouidere de adiuuantibus ad salutem, quam inducere intendit, sed etiam remouere ea quę impediunt: & similiter ita est in alijs: sed ita est, ꝙ corpus ordinatur ad animam, etiam secundùm gentiles philosophos, & temporalia ordinantur ad spiritualia, & omnes actiones christianorum debent ordinari ad consequendum vitam æternam tanquam nostrum finem vltimum, secũdùm fidem catholicam nobis expositam. Ergo cuius, vel quorum est considerare de salute animarum, & de spiritualibus, sicut est prę latorum curam & regimẽ animarum habentium, vt sunt papa, archiepiscopi, & episcoporum est iudicare de actionibus spiritualibus hominum, per quas possunt deuiare à salute sua, peccando circa quãcunq; materiã, siue contra articulos fidei, siue sacramenta, siue cõtra bonos mores peccãdo in seipsum vel proximum verbo vel facto, seu quocũq; alio modo. Secũdò patet idem authoritate domini Matth. 18. vbi sic dicitur. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eũ inter te & ipsũ: si te audierit, lucratus es fratrem tuum: si te non audierit, adhibe tecum vnum, vel duos testes, vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum: ꝙ si non audierit, dic ecclesiæ: si verò ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. i. excommunicatus. Et cõstat, ꝙ loquitur de iurisdictione ecclesiæ, quã habent prælati. Nam ibidem subditur: Amẽ dico vobis, quæcũq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo. ergo sine vlla dubitatione

Tertia.

bitatione ad prælatos ecclesiæ,& maximè ad prælatum prælatorũ pertinet iure sibi à Deo collato recognoscere & iudicare de peccato quocũq;. vnde beatus Paulus excõmunicauit fornicatorẽ notoriũ,vt legitur. 1. Cor.5. Cùm ergo peccata huiusmodi contingãt circa actiões psonales hominũ,& cõtractus eorũ etiã in tẽporalibus, de omnibus his pertinet ad ecclesiam iudicare,maximè si attenderetur actio per modum iniuriæ, vel cuiuscunq; alterius peccati tam inter laicos,q̃ inter clericos:vel inter clericum & laicum quicũq; eorũ sit actor vel reus. Nec potest dici in prædictis,ꝙ reus trahatur extra forũ suum: quia omnes Christiani inquantũ Christiani sunt, pertinent ad forum ecclesiæ.& hoc est quod expressè dicitur in cañ. 11.q.1.quæcũq;.vbi sic dicitur. Quæcũq; contẽtiones inter Christianos ortæ sunt,ad ecclesiam deferentur,& ab ecclesiasticis viris terminabũtur:& si obedire noluerint,quousq; obediãt, à liminibus ecclesiæ excludantur. hæc ibi. Præterea nec propter hoc impeditur principũ secularium iurisdictio. Tum, quia ecclesia non impedit, quin potestas secularis exerceat iudiciũ suũ in reum secularem, si ad iudicium suum sit euocatus.Est enim in optione actoris euocare reum ad hoc vel illud iudicium, & non ad vtrunq; simul. Tum secundò:quia multæ actiones sunt puræ seculares, quæ cùm respectum non habeant ad finem vltimũ aut promouendo, aut impediendo, ad principes seculares tantũ pertinent,sicut de feudis & possessionibus,& non ad ecclesiam.vt in ca. Nouit.extra de iudi.Tum tertiò:quia alia correctionis censura vtitur ecclesiasticus iudex,& alia iudex secularis, quarum vtraq; est populo Christiano ad correctionem vitiorum necessaria.Est verum,ꝙ dicit dominus Durandus,quãuis hoc sit ius ecclesiæ sibi à Deo collatum,tamen ipsa non semper vsa est isto iure,nec vbiq;: partim ad vitãdum scandalum, ne putaretur,ꝙ ecclesia magis quæreret emolumentum pecuniæ,aut gloriæ temporalis,q̃ correctionem vitiorum: partim propter audaciam aliquorum tyrãnorum,in quorũ terris plures ecclesiæ sunt fundatæ, qui propter suam violẽtam potentiam non permiserunt ecclesiam vti iure suo. Hac argumentatione est vsus papa Innocentius tertius in cap. Nouit.extra de iudi. vbi scribens prælatis regni Franciæ,& ostendere volens,quòd dominus rex Franciæ nõ debebat sibi reputare ad iniuriam in controuersia ,quæ erat inter eum, & regem Angliæ, Apostolico iudicio se submittere,ita dicit. Nullus qui sit sanæ mentis ignorat, quin ad nostrũ iudicium spectat de quocũq; mortali peccato corripere quẽlibet Christianum:& si correctionem contempserit, per districtionẽ ecclesiasticæ cẽsuræ coercere. ¶ Quarta propositio. Romanus pontifex videtur iurisdictionem etiam in temporalibus habere:quia non solùm principes seculares circa vsum suę iurisdictionis delinquentes potest per censuram ecclesiasticam coercere, verùm etiam eos notabiliter negligẽtes à dignitate deponere. Hæc propositio patet in ca. Alius.15.q.6. vbi Gelasius papa imperatori Constãtino ita scribit. Alius item pontifex Zacharias,scilicet regem Francorũ non tam pro suis iniquitatibus,q̃ pro eo,ꝙ tantæ potestati erat inutilis,à regno deposuit, & Pipinum Caroli imperatoris patrem in eius loco substituit: omnesq; frãcigenas à iuramento fidelitatis absoluit.hæc ille. Pro cuius propositionis pleniori intellectu est considerandum iuxta dominum Petrum de Palude in tractatu suo de potestate ecclesiastica. ꝙ licèt papa non habeat confirmare omnem regem , qui consensu populi à principio regimen sumpsit:nihilominus potest omnem talem deponere, non solùm propter hæresim, aut schisma, aut aliquod crimen intolerabile in populo, sed etiam propter insufficiẽtiam: vtpote si idiota sensu, vel impotẽs viribus in regno præesset:propter cuius insufficiẽtiam regnum fidelium periclitaretur:talis certum est,ꝙ quia demeretur deponi (quia bonum commune est præferendum priuato) debet deponi per superiorẽ:& q̃a illi de regno, siue sint proceres,siue alij,sunt inferiores eo:& inferior non potest iudicare superiorem , ideo nõ potest ab eis deponi:sed quia papa est superior eo in spiritualibus, & per consequens in temporalibus inquantum necesse est pro bono spirituali conseruando ipsius & aliorũ, & ad minus ratione delicti , & ille sana conscientia nõ potest retinere regnum ad quod est insufficiens & indignus , per consequens papa potest eum monere,vt regno cedat,q̃ sine peccato non potest retinere:quod si nolit facere , excommunicet eum:quia ad officium papæ spectat de quocũq; peccato mortali corripere quẽlibet Christianũ:& si correctionẽ contẽpserit, p districtionẽ ecclesiasticã coercere.de iudi.c.nouit.ꝙ si in excõicatione perseueret,potest (vt dictũ est) deponere, & subditos eius ab eius subiectiõe absoluere sicut schismaticũ propter contumaciã & inobediẽtiam pertinacẽ.Et ex hoc etiã,quia ex communi-

Quarta.

a

cõmunicatus legitimis actibus & officijs publicis non debet fungi, & schismatici cingulo militiæ sunt nudandi. 19. q. 1. qui contra. 15. q. 6. c. penultimo. Sed si proceres, siue electores prædicti non meruerunt perdere ius eligendi, non potest sine eis papa alium substituere. Hæc ille. Verùm glo. super illud. c. alius exponẽs: à regno deposuit: dicit. 1. proceribus deponentibus consensit, omnino falsa videtur, quoniã cõtradicit textui, & intentioni Pelagij, qui inducit illud. c. ad ostendendum excellentiã potestatis papalis, quæ non ostenditur per hoc, ꝙ dicitur coosensisse proceribus deponẽtibus, nisi consensui ille intelligatur dando authoritatem. Vnde dñs Petrus de Palude vbi suprà dicit: ꝙ illud quod dicit glo. consensit: intelligendum sit quo ad institutionem, quę per proceres fieri potuit: sed depositio authoritate papæ & non procerum facta fuit, quæ à solo superiore fieri potuit, sed electio potuit ab inferioribus fieri. Confirmatur etiã propositio prædicta exẽplo Innocentij quarti, qui regi Portugalliæ, qui prodigus, & dilapidator erat, & ecclesias, monasteria, pia loca, & personas ecclesiasticas, viduas, pupillos, & orphanos grauabat, & grauari sinebat, dedisse adiutorẽ & sibi administrationem regni interdixisse legitur: vt in ca. grandi. de supplen. negli. prælа. lib. 6. Et

3 sic sacerdos Apostolicus se habet ad reges & principes sicut architectus ciuilis ad alios artifices in ciuitate, vt inquit Henricus de Gandauo quotlibeto. 6. art. 23. Sicut enim architectonici est præcipere qui & quales debent exercere scientiam medicinalem, rhetoricã, & sic de alijs in ciuitate, & quosdam admittere, & quosdam repellere: sic sacerdos Apostolicus debet considerare qui & quales regna, & principatus regere debeant, & bonos honorare, malos autem & malè gerentes deponere, & alios loco illorum substituere. Hæc ille. De hac conclusione talis est domini Vlrici in summa sua sententia: ait enim. Si rex esset manifestè hæreticus, vel si interpellatus ab ecclesia negligeret nihilominus regimen regni sui quantũ ad ea, quæ sunt fidei, scilicet si non intenderet extirpationi hæreticorum, potest ab ecclesia deponi à regia dignitate. hæc ille.

Quinta. ¶Qointa propositio. Romanum põtificem inde iurisdictionem temporalem habere manifestè ostenditur, ꝙ non modò excõmunicare potest seculares principes, sed etiã ipsis in contomacia perseuerantibus subditos eorum à sacramento absoloere, ne eis fidelitatẽ obseruent. Hæc propositio patet ex canone Gregorij. 7. in synodo præsidentis, qui habetur in ca. Nos sanctorum. 15. q. 6. & ex canone Vrbani. 2. in. c. Iuratis. ea. cau. & q. ¶Sexta propositio. Romanum pontificem habere iurisdictionem in tẽporalibus ex eo ostenditur, ꝙ vtrunq; gladium habere dinoscitur. Sexta.

Quòd autem gladius materialis quodãmodo ad Romanum pontificem pertineat, patet Iohan. 18. vbi dicit Christus Petro. Conuerte gladium tuũ in vaginam. quod verbũ pertractãs deuotissimus Bernardus ad Eugenium papam sic inquit. Quid tu denuò gladium vsurpare tentas, quem semel iussus es ponere in vaginam, quem tamen qui tuum negat, non satis videtur mihi attendere verbum domini dicẽtis. Conuerte gladiũ tuum in vaginam: Iohan. 18. & Matth. 26. Tuus ergo, etsi ipse tuo forsitã nutu, etsi non tua manu euaginandus: alioquin si nullo modo ad te pertineret, & de his dicentibus Apostolis: Ecce gladij duo hic. non respondisset dominus, satis est; sed nimis est: vterque ergo ecclesiæ & spiritualis gladius, & materialis, sed is quidem pro ecclesia, ille verò etiam ab ecclesia exercendos ille scilicet sacerdotis, is militis manu, sed sanè ad nutum sacerdotis, & iussu imperatoris. hæc ille. Nutus verò dicitur non tãtùm exhortatio, sed etiam dispositio. Vnde Leo papa. 4. vt in ca. Ergo. 23. q. 8. contra Saracenos iubet populum congregari, & eis ad littus maris occurrere. Item in ca. Hortatu. ea. cau. & q. Hortatu & precibus Adriani papæ exhortatus Carolus rex cõtra Longabardos bellum suscepit. Adidem Beatus Grego. quosdam hortatur nobiles, vt milites congregent contra hostes, & arma viriliter præparẽt. vt in ca. Quidem. ea. cau. & q. Item in registro etiam legitur, ꝙ beatus Grego. ciuibus Tusciæ vt contra Longobardos arma pararent, mãdauit, militantibus stipendia decreuit. Quòd etiam huius gladij materialis dispositio licèt non materialis exercitatio conueniat clericis, sanctus Thomas in. 2. 2. q. 40. articu. 2. declarat ita dicens. Omnis persona, vel ars, vel virtus, ad quam pertinet finis, habet disponere de his quæ sunt ad finem: bella autem carnalia in populo fideli sunt referenda sicut ad finem ad bonum spirituale diuinum, cui clerici deputantur: & ideo ad clericos pertinet disponere & inducere alios ad bellandum bella iusta. hæc sanctus Thomas. Pertinebit ergo dispositio etiam authoritatiua gladij materialis aduersus infideles hæreticos, schismaticos, & tyrannos, maximè ad Romanum pontificem, qui dux, & pastor, & pugil

pugil est populi Christiani. Hac argumentatione vtitur papa Bonifacius octauus in extrauagāti sua. Vnā sanctam. vbi sic ait. In hac equidē, scilicet Romani pontificis potestate duos esse gladios, spūalem. s. & tēporalem euāgelicis dictis instruimur. Nam dicētibus Apostolis: Ecce duo gladij, &c. sicut prius inductū est de Bernardo. sequitur. Oportet autem gladiū esse sub gladio, & tēporalē authoritatem spūali subijci potestati. Nā cùm dicit Apostolus: Non est potestas nisi à Deo: quæ autem à Deo sunt, ordinata sunt: non aūt ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tanquā inferior reduceretur per alium ad suprema. Nam iuxta B. Dionysiū lex diuinitatis est infima per media in suprema reduci.

Septima. ¶ Septima propositio. Romanus pōtifex iure diuino habere videtur iurisdictionē temporalē aliquo modo, videlicet nobiliori & excellētiori, q̄ potestates seculares: quoniam ad eum iure summi sacerdotij spectat declarare, diffinire, & iudicare dubia & ambigua circa quascūq; actiones hominū personales, quæ inter iudices inferiores, siue clericos, siue seculares variātur. Hoc probat Innocētius tertius in ca. Per venerabilē. extra qui fi. sint legi. ex sacra scriptura ita dicēs. Non solùm in ecclesiæ patrimonio, super quo plenā in tēporalibus gerimus potestatē, verū etiam in alijs regionibus certis causis inspectis tēporalem iurisdictionē causaliter exercemus, nō q̄ alieno iuri præiudicare velimus, sed quia Deuteron. 17. continetur: Si difficile & ambiguū apud te iudiciū esse prospexeris inter sanguinē & sanguinē, causam & causam, lepram & nō lepram, & iudicium intra portas videris variari, venies ad sacerdotes leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tēpore, qui iudicabūt iudicij veritatē, & facies quæcūq; dixerint tibi, qui præsunt loco quē elegerit dn̄s, sequerisq; eorum sententiam: qui autē superbierit, nolēs obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat dn̄o Deo tuo, decreto iudicis moriatur.

Octaua. ¶ Octaua ꝓpositio. Romanus pōtifex iurisdictionē habet tēporalem ex cōsequēti adiūctam spirituali, eo q̄ occurrēte casu euidētis necessitatis pro defensione fidei cōtra hæreticos, aut cōtra inuasionē paganorū iure principatus sui, quia caput est omniū fideliū, & pater, potest exigere decimas, vel decimatas portiones à singulis fidelibus, seu dùm tamen debitam proportionē, ne aliqui sine ratione plùs grauarētur, q̄ alij ad succurrendum cōmuni ecclesię necessitati: & possit rebelles contradicētes per censuram ecclesiasticam cōpellere. Quod ratione probari potest sic. Quilibet Christianus ex perfectione Christianitatis, siue Christianæ religionis tenetur honorare patrē & matrē, nō solùm reuerētiam exhibēdo, sed etiā necessaria ministrādo, & si necesse fuerit, pro eorū salute omnia tēporalia exponēdo. Et si in hoc patrē & matrem carnales debeat honorare, multò fortiùs spūalem, scilicet Christū, & eius vicarium, & matrē ecclesiam, qn̄ necessitas incūbit periculosa ecclesiæ siue Romano pōtifici, si pro salute eius indigeat bonorū temporaliū administratione quilibet Christianus requisitus subuenire & assistere tenetur. Vbi 4
consideradum, q̄ fideles nō solùm tenentur subuenire Romano pōtifici in necessitatibus incūbentib⁹ pro bono totius vniuersalis ecclesiæ, sed etiā in necessitatib⁹ status sui Apostolici & personę: cùm eīn sit princeps totius vniuersitatis Christianæ, multis opus habet.

Nona. ¶ Nona propositio. Romanus pōtifex arguitur habere tēporalem iurisdictionē: quia ipse iure suo legitimat ad seculares honores, & dignitates, vt habetur in ca. Per venerabilē. extra qui fi. sint legi. vbi papa ita loqtur nobili. N. Montispessolani. Per venerabilē fratrē nostrum Arelateñ. archiepiscopū tua nobis humilitas supplicauit, vt filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis quo minus succederēt nataliū obiectio non noceret. Quod autem super hoc Apostolica sedes plenā habet potestatē, ex illo arguitur, q̄ diuersis causis inspectis cum quibusdā minus legitimè genitis non naturalibus tātùm sed adulterinis etiam dispensauit: sic ad actus spirituales illos legitimans, vt possent in episcopos promoueri: ex quo verisimiliter crederetur, & probabiliter reputatur, vt eos ad actus legitimare valeat seculares.

Decima. ¶ Decima propositio. Romanus pontifex arguitur inde habere iurisdictionē temporalē: quia ipse iure pōtificatus sui negligentibus dn̄is tēporalibus facere iustitiā subditis suis iniuriā patiētibus potest supplere negligētiam illorū, & iustitiā reddere quibuscūq; subditis negligentium dn̄orum. Ista propositio colligitur manifestè ex Innocētio tertio de foro cōpe. c. Licèt. vbi Innocētius ita loquitur Vercellēsi episcopo. Mādamus si qn̄ à laicis Vercellēsibus literas super rebus præcipuè, quæ forū seculare cōungūt, à sede Apostolica cōtigerit impetrari, eas surreptias appellatiōe omissa decernas authoritate nostra irritas & inanes, dum modo cōsules, & cōe de se conquerētibus in iudicio seculari exhibeāt iustitiæ cōplemen-

tum.hæc ibi. Super quo glo.dicit. Iste casus est,in quo iudex ecclesiasticus potest immiscere se iurisdictioni seculari, cùm iudex secularis negligēs sit facere iustitiam. Plaoē cùm teste beato Aug.4.de ciui. Dei.remota iustitia regna non sint nisi latrocinia magna,spectat ad Romanū pontificem ne iustitia pereat.

V.ndecima. ¶ Vndecima propositio. Romanū pont. habere potestatem & iurisdictiooem temporalem incouincibili testimonio arguitur ex eo,ꝙ imperium Romanum à Græcis trāstulit in Germanos, & potestatem ac ius eligendi regē imperatorē postmodum certis principibus contulit: sicut manifestè testatur Innocentius tertius in.c.venerabilem.extra de elect.sic dicens. Cùm ad eos.s. principes ius & potestas huiusmodi ab Apostolica sede peruenerit, quæ Romanum imperiū in personā Caroli à Græcis trāstulit in Germanos. vbi dicit gl. Legimus In chronicis,ꝙ cùm Romana ecclesia opprimeretur ab Astulpho rege Longobardorū,petijt auxilium à Constātino & Beroe filio eius imperatoribus Constantinopolitanis, & cùm nollent patrocinari ecclesiæ,Stephanus papa secūdus natione Romanus trāstulit Imperiū in Carolum Magnum,qui fuerat filius Pipini,quē Zacharias prædecessor eius substituerat loco regis Frācorum quem deposuerat: de quo.15.q.6.ca. alius. Hæc gl.

Duodecima ¶ Duodecima ꝓpositio. Romanus pōtifex arguitur habere iure suo iurisdictionē temporalē in radice: quia vacante imperio ipse habet iurisdictionē in temporalibus,vt in.c.licet.de fo.cōpet.dicit Innoc.3.& in glo.etiā notatur. Et est hodie declaratū extra de re iudi.pastoralis.in clem. Et ex hoc clarè patet,ꝙ papa iure suo iurisdictionē habeat tēporalem: quia aliàs executionē in prædicto casu & in alijs non haberet nisi ei cōcederet imperator.

Decimatertia. ¶ De potestate,quā habet circa fideles,sit ista.13.propositio. Papa potest
5 auferre dominiū siue ius quodcūq; quod habent infideles prælationis super fideles. Ista propositio est beati Tho. in.2.2.q.10.ar.10. ita dicētis. Considerādum ꝙ dominiū & prælatio introducta sunt ex iure humano: distinctio autem fideliū & infidelium ex iure diuino.ius autem diuinū,quod est ex gratia,non tollit ius humanū,quod est ex naturali rōne. Distinctio fideliū & infideliū secundū se considerata nō tollit dñium & prælatiooem infidelium supra fideles: potest tñ iustè per sententiam vel ordinationē ecclesiæ authoritatem Dei habētis tale ius dñij vel prælationis tolli: qa infideles merito suæ infidelitatis merentur potestatē amittere supra fideles, quī transeunt in filios Dei: sed hoc quidē ecclesia quādoq; facit,quādoq; nō facit. In illis enim infidelibus,qui tēporali subiectione subijciūtur ecclesiæ & mēbris eius,hoc ius ecclesia statuit: vt patet in.c.mācipia.& ca. fraternitatē. di.54.quæ ambo sunt Gregorij papæ. vt seruus Iudæorū statim factus Christianus à seruitute liberetē nullo pretio dato, si fuerit vernaculus.i.in seruitute natus. Similiter si infidelis existēs fuerit empt' ad seruitiū,siue causa seruiendi: si aūt fuerit emptus ad mercationem,siue causa mercimonij, putà vt vēderet eum alteri, tenetur eū exponere ad vēdendū infra tres menses,nec iniuriā facit ecclesia: qa cùm ipsi Iudæi sint serui ecclesiæ,ecclesia pōt disponere de rebus eorū: sicut etiā principes seculares multas leges ediderūt erga suos subditos in fauorē libertatis: in illis verò infidelibus,qui tēporaliter ecclesiæ nō subiacēt,prædictum ius ecclesia nō statuit,licèt posset instituere de iure,& hoc facit ad scandalum vitandū,sicut & dñs Matth.17.dicit,ꝙ poterat se à tributo excusare, quia liberi sunt filij: sed ideo mandauit tributum solui ad scandalum vitandum. Ita etiam Paulus cū dixisset. 1. ad Tim. 5.ꝙ serui suos dños honorare[illegible] subiunxit,ne nomen dñi de doctrina blasphemetur. hæc sanctus Tho.

¶ Decimaquarta propositio. Papa ostenditur habere potestatē in temporalibus, quia pōt punire Iudæos forefaciētes tam pœna tēporali, quàm etiā indirectè pœna spirituali. Ista ꝓpositio manifestè habetur primò in ca. Postulasti. extrà de Iudæis. vbi Innocē. mandat quēdam Iudæum, qui manus violētas iniecit in quēdam clericum,pœna pecuniaria puniri: & clerico læso satisfactionem cōgruam temporalem fieri: ꝙ si non fecerit, Christianis præcipit,ne cū præfato Iudæo anteꝗ satisfaciat, præsumāt commercia exercere. vbi gl. dicit. Excōicātur indirectè Iudæi. Secūdò idem colligitur ex ca. Sæpe.28.q.1. vbi ex concilio Toletano præcipitur,vt Iudæi, qui cōsortia cū Christianis non vitauerint, publicis cædibus deputētur. Decimaquarta.

¶ Decimaquinta propositio. Papa arguitur habere iurisdictionē in tēporalibus: quia potest principes apostatātes à fide priuare dñio tēporali,quod habent super fideles. Ista propositio licèt pateat ex his quæ dicta sunt in quarta propositione, nihilominus sic ostēditur ex dictis sancti Tho. 2.2.q.12.art.vlti. sic dicentis. Ad ecclesiam autem nō pertinet punire infidelitatē in illis,qui fidē nunquā perceperunt. secūdùm Apl. Quid enim mihi de his Decimaquinta. 1. Cor. 5.

his qui foris sunt iudicare? sed infidelitatē illorum qui fidem priùs cœperunt, potest sententialiter punire, & cōmuniter in hoc puniūtur, quod subditis fidelibus dominari nō possunt: hoc enim vergere posset in magnā fidei corruptionem: quia vt dicitur Prouer. 6. Homo apostata in corde suo machinatur malū, & iurgia seminat, intendens homines separare à fide: & ideo quātò citiùs aliqui per sententiam denūtiantur excōicati propter apostasiam à fide, ipso facto ipsi subditi sunt absoluti à dominio eorum, & iuramento fidelitatis, quo eis tenebātur. hæc sanctus Tho. Hoc etiā colligitur ex ca. Absolutos. extra de hæreti. & ex ca. Nos sanctorū. & ca. Iuratos. 15. q. 6.

Decima sexta. ¶ Decimasexta propositio. Papa ostenditur habere etiam in tēporalibus iurisdictionem: quia potest cōtra infideles hæreticos, aut tyrannos cōtumeliosos fidei Christianę, aut occupatores bonorum ecclesiæ, aut perturbatores pacis & quietis populi Christiani indicere bellum: non quidem vt occidāt, vulnerēt, vel mutilent: sed vt fidem defendant, ecclesiā, & patriam liberent, & terram ab infidelibus occupatam reducant ad Christum: & super hoc potest licitè & iustè dare indulgētias magnas arma ad hoc sumentibus. Hæc propositio satis patet tā authoritatibus, quàm ratione ex his quæ inducta sunt circa sextam propositionem.

¶ In quo ponuntur aliquæ obiectiones aduersariorum contra ea quæ dicta sunt de potestate & iurisdictione papæ in temporalibus. Cap. CXV.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones decem aduersariorum contra ea, quæ dicta sunt de potestate & iurisdictione Papæ in temporalibus, recensentur.*

Argu. primum. Duersarij, qui ab ecclesia omnino auferre potestatē in tēporalibus moliuntur, multipliciter arguunt contra prædicta, nitentes probare, quod Romani pont. authoritas siue potestas non in tēporalibus, sed in spiritualibus tantū sit: quorū rationes potiores sunt quæ sequū-
1 tur. ¶ In sola & mera cōmissione regni cælorum non venit, nec cadit cōmissio regni terrenorum: cū regnum cælorum & terrenorū ex opposito diuidātur: sicut regnum carnale & spirituale: sed Christus cōmisit Petro & eius successoribus in persona ipsius claues regni cælorū, & non claues regni terrenorum, prout patet Matth. 16. c. vbi legitur, quod Petro dixit. Et tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunq;, &c. Claues inquit regni cælorū, & nō claues regni terrenorum: nec vnquam in scripturis euangelicis aut apostolicis reperitur, quod Christus commiserit Petro claues regni terrenorum: & quod nō est scriptū, non est nouis adinuētionibus præsumendum. vnde non videtur, quod Romanus pon. habeat potestatem vniuersalis iurisdictionis nisi in spiritualibus tātùm. ¶ Secundò sic. Vicarius nō habet maiorē plenitudinē potestatis, quàm habuit homo Christus: sed Christus nō habuit, nec habere voluit huiusmodi potestatē siue dominium in tēporalibus, ergo nec eius vicarius. Consequentia est bona. Maior est manifesta. Minor probatur multipliciter. Primò ex illo, quod Christus respondit cuidam Lucæ. 12. dicenti sibi. Magister dic fratri meo vt diuidat mecum hæreditatē. cui Christus sic respondit. Homo quis me cōstituit iudicem aut diuisorem super vos? quasi di. nullus. Secundò ex illo, quod legitur Iohan. 6. cùm cognouisset, quia venturi essent vt raperent eū, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus. quod vtiq; non fecisset, si regnum terrenum quæsiuisset. Tertiò ex illo, quod homo Christus ait Iohan. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. ¶ Tertiò arguitur sic. Hæ duæ potestates. s. temporalis & spiritualis non possunt in vna & eadē persona conuenire siue concurrere. ergo Romanus pontifex cum potestate in spiritualibus non potest habere potestatem in temporalibus. Consequentia videtur bona. Antecedēs patet: quia duæ species eiusdem generis non se compatiuntur in eodem subiecto: sicut homo & asinus: albedo & nigredo. hæ autē duæ potestates sunt huiusmodi: ergo, &c. ¶ Quartò sic. Officia debent esse omnino impermixta, alioquin sequeretur confusio: sed aliud est officium iurisdictionis spiritualis, & aliud est officiū iurisdictionis tēporalis. ergo hæc officia non debēt misceri in vna & eadē persona. Quæ ratio apertè confirmari videtur per ea quæ Nicolaus papa in ca. Cùm ad verum. di. 96. dicit, quod Christus actibus proprijs & dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusque discreuit. ¶ Quintò arguitur ex illo Matth. 22. vbi dicit Christus. Reddite quæ

Secundum. *Tertium.* *Quartum.* *Quintum.*

sunt Cæsaris Cæsari,& quę sunt Dei Deo.in quo innuere videtur distinctionē prędictarū iurisdictionū, spiritualis scilicet & tēporalis, & personarū, in quas cadunt: quia tēporalis cadit in Cæsarē: spiritualis verò in prælatos, qui sunt vice Dei in terris:ergo prędictæ duę dignitates nō debent esse in eadem persona.

Sextum. ¶ Sextò arguitur ex lege illa imperatoris, in qua dicitur.Sic enim magna dona à Deo collata sunt sacerdotiū & imperiū, vt diuinis sacerdotiū,& imperiū humanis præesset. ergo potestas ecclesię se extēdit solū ad diuina spiritualia: secularis verò ad tēporalia. termini autem antiqui trāsgredi non debēt. secundū illud Prouerb. Ne trāsgrediaris terminos antiquos, quos posuerūt patres tui.

Septimum. ¶ Septimò sic ad Titum. 2. dicitur. Nemo militās Deo implicat se negotijs secularibus. sed nemo in ecclesia magis debet militare Deo q̄ papa, ergo minùs implicare se debet negotijs secularib⁹: ergo papa non habet iurisdictionem temporalem.

Octauum. ¶ Octauò sic. Iudex secularis de re spirituali iudicare non potest. de iudi.c. Decernimus. sic videtur, ꝙ iudex ecclesiasticus de temporalibus se intromittere non potest, vt contrariorū eadē sit disciplina, secūdùm philosophum.&.ff.de his qui sunt sui vel alie.iuris.l.1.§.videm⁹.

Nonum. ¶ Nonò. Habere iurisdictionem in temporalibus cōtradicit perfectioni apostolicę:ergo videtur ꝙ habere iurisdictionem in temporalibus nullo modo cōueniat Romano pōtifici, q singulariter dicitur apostolicus. Consequētia bona videtur. Antecedens patet ex illo Matth. 19. Si vis perfectus esse,vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus,& sequere me. & illud Lucæ. 14. Omnis ex vobis qui nō renūtiauerit omnibus, quæ possidet,non pōt meus esse discipulus.

Decimum. ¶ Decimò sic. Si iurisdictio tēporalis esset in Romano pōtifice,sequeretur, ꝙ superflue ret aut in eo,aut principibus secularibus, sed neutrū est dicēdum: cùm Deus & natura nihil faciāt frustra. 3. de anima. ergo videtur ꝙ Romanus pontifex solū in spiritualibus habeat iurisdictionē,& in tēporalibus solū principes seculares. Cōsequētia tñ videtur bona.

¶ In quo respondetur obiectionibus præfatis. Cap. CXVI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorū circa ea, quæ dicta sunt de potestate, & iurisdictione Papæ in temporalibus, diluuntur.*

SAnè cōsiderantibus nobis ea quæ in superioribus de ordine & vnitate ecclesiæ enucleauimus, necessarium dicendum videtur (saluo semper meliori iudicio) quod ante diximus, videlicet, ꝙ in hierarchia ecclesiastica militantis ecclesiæ potestas spiritualis principetur seculari potestati. Cū enim, vt inquit philosophus.i. poli. quādocūq; aliquid constituitur ex pluribus ordinatis ad inuicem, siue ex cōiunctis, sicut homo ex corpore & anima: siue ex diuisis, sicut exercitus ex militib⁹, in omnibus est inuenire principās & subiectum, quē admodum in armonica musica est vnus sonus principalis, & in mixto vnum elementū prædominans, & in homine anima corpori, & intellectus appetitui sensibili, & in domo vir vxori, & vniuersaliter masculus fœminæ, & homo bestijs: sed eū ex spiritualibus & tēporalibus quasi duobus lateribus cōpaginetur totū corpus vniuersæ reipublicę Christianæ, vt inquit Hugo de sancto Victore libr. 2. de sacramentis. & spiritualia præferantur terrenis, sicut anima corpori, necesse est dicere, ꝙ potestati seculari principetur potestas spiritualis: ita ꝙ ad hierarchiā huius hierarchiæ ecclesiæ militantis (qui post Christū est Romanus pontifex, cui in beato Petro Christus tradidit ambas claues) regimē totius ecclesiæ non tam in spiritualibus, quàm etiam in temporalibus aliquo modo pertineat, iuxta id quod dicit.d.22.c. Omnes. vbi Nicolaus papa dicit, ꝙ beato Petro æternæ vitæ clauigero terreni simul & cælestis imperij iura commisit. vbi glo. dicit. Argumentum ꝙ papa habet vtrūq; gladiū scilicet spiritualem & temporalem: quod verū est prima authoritate & superiori, sed iurisdictionis executionem habet in spiritualibus: in tēporalibus autē non nisi in casibus, de quibus superiùs dictum est. Vñ dicendū est ad obiectiones aduersariorū.

1 Ad primā negatur assumptū simpliciter positū,& maximè in eo, in quo est potestas spiritualis regiminis ecclesiæ secundùm plenitudinē, sicut in papa diximus: sicut in parte exposuimus suprà, ꝙ sicut in collatione principalis intelligitur accessorium, etiam si de illo nulla fiat expressa mētio, & in collatione maioris, intelligitur collatio minoris, quod ordinatur ad illud: & in collatione regiminis, intelligūtur collata omnia ea, sine quibus rectè expediri siue exequi non pōt regimen illud: ita in collatione potestatis spiritualis papæ sicut capiti & rectori totius politiæ Christianæ necessariò venit subintelligenda collatio *Ad primum*

potestatis secularis quãtum necessariũ est ad conseruationẽ bonorũ spũalium, & directio nem fideliũ in regnũ cælorũ. Vnin collatiõe clauiũ cælestiũ, maximẽ quo ad clauẽ iurisdi ctionis, interuenit traditio clauiũ terrenorũ in vim cuiusdã necessariæ consequẽtię modo quo dictũ est superius. Nec oportebat aliqd exprimere de collatione regni terreni siue iu risdictionis tẽporalis:qa,vt diximus,in colla tione principalis.s.potestatis regni cęlorũ sa tis intelligebatur. Quod verò dicitur, ꝙ hæç duo ex opposito diuidũtur, respondetur ꝙ nõ est verũ,sicut infrà videbitur in responsio ne ad tertiã obiectionẽ. ¶ Ad secũdam obie ctionẽ,in qua dicitur, ꝙ Christus nõ habuit potestatem nec dñium:respõdetur ꝙ falsum est:qm̃ qui dicit Christũ nõ habuisse potesta tem tẽporalem & spũalem, sicut etiã dicit dñs Iohã. 22. in decretali illa. Quia vir reprobus. contradicit sacræ scripturæ in multis locis: sed maximè illi Matth. vlti. vbi legitur Christus dixisse: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. & Apoc. 1. dicitur. princeps rerũ terræ. Et ad Heb. 1. dicitur quod sumptũ est de psal. 8. Cõstituisti eũ super opera ma nuũ tuarũ. vbi dicit gl. Ecce potestas Christi ostẽditur:vt enĩ in opere dñi nihil exclpitur, ita nec à Chri potestate. hæc gl. Verũ sicut di cit dñs Durãdus bene cõtingit, ꝙ habẽs pote statẽ & authoritatẽ iurisdictiõis nõ vtit ea in ꝑpria ꝑsona,nec decet quãtũ ad oĩa:imò mi nora debẽt cõmitti minoribus, & mediocria mediocrib⁹, & maiora supremis:sicut cõsultũ fuit Moysi à Petro. Exo. 18. ꝙ cõstitueret iu dices,qui minora & faciliora tantũmodò iu dicarẽt, & difficiliora remitterẽt Moysi iudi canda. Et Apostoli dixerũt Act. 6. c. Non est æquũ nos relinquere verbũ Dei,& ministra re mẽsis. Et ꝑ hũc modũ Christus licẽt habe ret oẽm potestatẽ, tñ summũ opus, ad quod venerat,fuit nos instruere de vita sua,& de re demptiõe nr̃a per ipsum faciẽda:propter qđ circa ista quasi totaliter vacauit, dimittendo minora,quæ ꝑ alios fieri poterãt. Vñ Ambr. sup illud Iohã. 18. Regnũ meũ non est đ hoc mũdo. dicit:Bene terrena declinat, quia pro pter cælestia descẽdit. Ad probatiões ꝙ Christus nõ habuerit potestatẽ, respõdetur ad pri mã,quę est Lucę. 12. dicẽdo, ꝙ illa nõ probat propositũ aduersariorũ: qm̃ illud Christ⁹ nõ dixit,qa negaret se habere ptãtem omnium, sed ꝑpter duo. Primò, qa dedignabatur exe cutionẽ habere in tam paruis rebus:& ille po terat recurrere ad minores, quorũ erat talia immediatè exeq. Hãc rõnem tangit B. Ambro. in gl. ita dicẽs. Non dignatẽ esse iudex li tiũ aut arbiter facultatũ, qui viuorũ & mor tuorũ habet iudiciũ, & meritorũ arbitriũ. 1. ad Cor. 6. Secularia iudicia si habueritis, &c. Secũdò,qa diuidere cõitatem,officiũ erat dia boli,nõ Christi. Osee. 13. Ipse inter fratres di uidit.s.diabolus. 1. Cor. 19. Non enĩ dissensio nis est Deus, sed pacis. Hãc rõnem tangit gl. quæ sup illud: Quis me cõstituit. ita dicit. Nõ sum dissensionis Deus, sed pacis & vnitatis, qui veni hominẽ pacificare cũ angelis, vt mul ti vnũ corpus & animã vnã habeãt:non vt di uidãtur, sed vt habeãt oĩa cõia, ne qs sit egẽs inter eos:ille qui nõ colligit mecũ, est fraternitatis diuisor, dissensionis auctor. hæc gl. Ex quo patet, ꝙ authoritas pręfata, in qua aduer sarij plurimũ confidunt, in nullo suffragatur eis. Ad secũdam probationẽ, quæ sumitur ex illo Iohã. 6. ꝙ fugit Christus ne facerẽt eum regẽ:respõdetur ꝙ nihil facit pro aduersarijs. qđ patet sic expositiõe S. Tho. super hũc lo cum. Quærit enĩ S. Tho. cũ ipse Christus es set rex, quare fugit? Ad hoc inquit triplex rõ assignatur. Vna, qa derogasset dignitati eius, si regnũ ab homine accepisset, q̃ iã erat rex, vt eius participatione reges oẽs essent. Pro uer. 8. Per me reges regnãt. Alia ratio, qa præ iudicasset suę doctrinæ, si claritatẽ, & robur ab hominibus accepisset. Sic enĩ operabatur & docebat, vt totũ diuinæ virtuti ascriberet, & non solũ fauori humano. Iohã. 5. Claritatẽ ab hominib⁹ non accipio. Tertia ratio est, vt erudiret nos mũdanas contẽnere dignitates. Iohã. 13. exẽplum enĩ dedi vobis, &c. Ad ter tiã probatiõnẽ, quæ sumitur ex illo Iohã. 18. Regnũ meũ nõ est de hoc mũdo. respõdetur ꝙ authoritas ista bene intellecta in nullo suf fragatur aduersarijs:qm̃ per illã non negat se Christus regẽ esse:imò postea expressè con cessit: nam eũ Pilatus dixisset ei. Ergo rex es tu? respõdit. Tu dicis, qa rex sum ego:ego enĩ (inqt) ad hoc nat⁹ sum, & ad hoc veni in mũ dum, vt testimoniũ perhibeã veritati. Nec di cit:regnũ meũ nõ est in hoc mũdo: cũ regnũ eius sit in cælo, & in terra: sed dicit, non est de hoc mũdo: non.s.electione mũdana, nec suc cessione hũana. Pro cui⁹ authoritatis pleniori intelligẽtia, vt intelligãt aduersarij nihil ha bere fauoris, est notãdũ: ꝙ vt dicit S. Tho. sup Iohan. exponẽs hũc locũ, ꝙ regnũ dicit quãq; popul⁹ illius, q regnat, quãdoq; ipsa regia po testas. Primo ergo mõ accipiẽdo regnũ expo nit Aug. di. Regnũ meũ. i. fideles mei. Apoc. 5 Fecisti nos Deo nr̃o regnũ. nõ est de hoc mũ do. s. ꝑ effectũ & imitatiõnẽ, erepti quidẽ per

gratiæ collationẽ. Sic.n. nos eruit de ptãte tenebrarũ, & trãstulit nos in regnum claritatis suæ. Chryso. aũt exponit accipiẽdo regnũ secũdo mõ, dicẽs. Regnũ meũ. i. ptãs mea, & authoritas, q̃ sum rex, nõ est de hoc mũdo. i. nõ habet originẽ ex causis mũdanis, & electiõe hominũ, sed aliũde. s. ab ipso patre. Daniel. 7. Ptãs eius quæ nõ auferet, & regnũ eius quod nõ corrũpetur. Et infrà cõcludit. Regnũ meũ non est hinc. i. nõ habet principiũ de hoc mũdo: est tñ hic: qa attingit à fine vsq; ad finem fortiter, & disponit oĩa suauiter. & psal. Postula à me, & dabo tibi gẽtes, & possessionem tuã, &c. Patet ergo ꝙ in Christo fuit potestas & authoritas iurisdictionis tẽporalis, licèt parũ vsus fuerit iurisdictiõe tẽporali. Et dico parũ: qa qñ fecit quasi flagellũ đ funiculis, & eiecit vẽdẽtes & emẽtes de tẽplo, & nũmulariorũ mẽsas euertit Iohã. 2. videt̃ vsus fuisse potestate. Vñ Iudæi dixerũt ei. In qua ptãte hoc facis? Verùm tñ est qa principaliter venerat nos redimere & saluare, quasi oẽs actus eius versabant̃ circa eruditionẽ nostrã, & pauci, aut nulli circa exercitiũ euiuscũq; iurisdictionis: nõ qa vtrãq; ptãtem nõ haberet, sed vt saluti nr̃ę totaliter intẽderet: sicut dicit̃ Iohã. 3. Non eñ misit Deus filiũ suũ in mũdum vt iudicet mũdum, sed vt saluet mundus p ipsum. Expleto aũt sacramẽto nostræ salutis p mortẽ Chr̃i, & eius resurrectionẽ, Christ⁹ cõmisit Petro rẽgimẽ eccl̃iæ totũ qđ necessariũ erat, & expediebat ad regimẽ totius ecclesię. Et qa vtraq; ptãs spũalis & tẽporalis est ad hoc necessaria, ideo vtrãq; ptãtem cõtulit Petro. Et de ptãte quidẽ spũali nullus Christianus dubitat. De ptãte tẽporali patet Act. 5. vbi legitur, ꝙ Petrus dãnauit iudicialiter Ananiã & Sapphirã ꝓ crimine furti & mẽdacij. vñ sup illud. Dixit aũt Petrus ad Ananiã. dicit glo. quasi princeps oĩm loqtur. Et sup illud. quare posuisti in corde tuo hãc rem? nõ es mẽtitus hominib⁹, sed Deo. dicit gl. quæ est Bedæ sic. Nõ causa questus tã seuerã præuaricationis dedit sentẽtiam: sed præuidẽs futura zizania, quæ simplicitatẽ ecclesiæ prauis morib⁹ adulter arẽt, nulla reos passus est pœnitentia curari, sed ad timorẽ posterũ noxiũ germen radicitùs amputauit. hęc glo. Itẽ B. Aug. in li. de mirabilib⁹ sacræ scripturæ. tractãs hoc verbũ dicit. Ecce quanta est apostolica virtus in Christo: sanũ Ananiã dũ Petrus arguit, p sermonis tm̃ imperiũ morte ligauit. Et Tabitã mortis vinculo ligatã eadẽ imperij potestate dissoluit. Ideoq; priùs Ananias & Sapphira in cõspectu ecclesię citò mortui sunt, vt apostolica authoritas quãta esset ostenderetur. hęc ille. Ratio aũt alib. legit̃, ꝙ ipse Petrus v-sus fuerit hac ptãte, qa propter paucitatẽ credentiũ, sup quos fuit sibi data ptãs, tota intẽtio Petri & aliorũ apostolorũ & discipulorũ fuit ad cõuertẽdum alios ad fidẽ p prædicationẽ & miraculorũ opationẽ. vñ Marc. vlti. dicit̃. Illi aũt ꝓfecti prædicauerũt vbiq; dñ̃o cooperãte, & sermonẽ cõfirmãte, &c. Multiplicatis aũt fidelib⁹ posteriores & successores põint debitẽ & cõgruẽ aliqñ exercuerũt et vsi fuerũt qñ hoc expedire iudicabãt. Vñ Christus & apostoli multa exequẽda & ordinãda dimiserũt suis successoribus sedm diuersa tẽpora & diuersos status ecclesiæ, quæ ipsi per seipsos tũc nõ executi sunt, nec ordinarũt, qa tũc opus nõ erat: sicut pulchrè ostẽdit Aug. in epistola ad comitẽ Bonifaciũ. ¶ Ad tertiã obiectionẽ cũ dicit̃, ꝙ hæ duæ ptãtes nõ possunt cõuenire in vna psona: respõdetur negãdo hoc. Et ad probationẽ cũ dicit̃ ꝙ duæ species eiusdẽ generis, &c. respõdet̃ ꝙ hęc rõ deficit: qa hæc propositio non est vniuersaliter vera, sed solùm in illis, in quib⁹ ex speciali ratiõe reperitur repũgnãtia essendi simul. Verbi gratia. in omnibus naturis per se existentibus est repugnãtia essendi in eodẽ subiecto: quia quælibet ex natura suá nata est constituere propriũ suppositũ, vt homo, & asinus. Item in oppositis vbi repugnãtia ex natura oppositionis est; ita vt nõ solũ sint distinctæ, sed etiã contrariæ, & ideo in quocũq; genere inuenitur oppositio inter aliquas species, omnes species illius generis sunt incompassibiles: sicut in albedine, & nigredine, & de omnibus medijs coloribus: quia oẽs habẽt oppositionẽ inter se saltẽ imperfectã. natura eñ cõtrariorum est, vt inuicẽ se expellant. vnde contraria sunt, quæ maximè inter se distant, & eidẽ susceptibili vicissim insunt: nõ simul, sicut philosophus dicit in prædicamẽtis. sed illæ formæ quæ sic sunt distinctæ, ꝙ nõ sunt contrariæ, sed disparatæ, sunt cõpassibiles in eodẽ subiecto: sicut quãtitas, & qualitas, quæ distinguunt̃ genere generalissimo in homine: Species etiã generis proximi possunt esse simul: vt patet in virtutib⁹ tm̃ moralib⁹, q̃ intellectualibus. põt enim idem homo simul habere virtutes, scilicet tẽperantiã, iustitiam, & fortitudinẽ, & sic de alijs: imò qui habet vnã perfectè, & cõpletè, habet omnes: sicut patet. 6. Ethi. Patet ergo, ꝙ non est bonũ argumentum: istæ formæ sunt distinctæ, ergo nõ sunt compassibiles in eodem subiecto. Sic ergo in proposito quia iurisdictiones, temporalis, scilicet

Ad tertium

scilicet & spiritualis licèt sint distinctæ, non
sunt tamen cõtrariæ. quod patet: quia vnum
contrarium nõ ordinatur ad aliud, imò cor-
rumpit ipsum. iurisdictio autẽ temporalis or
dinatur ad spũalem, sicut suprà ostendimus.
Item vna iurisdictio iuuat & cõfortat aliã, &
per cõsequens non sequitur, ꝙ propter earũ
distinctionẽ sint incõpassibiles in eadẽ perso
na. Quod etiã patet de facto: quia in eadẽ per
sona Christi fuit vtraq; iurisdictio: qa dictum
Psalm. 23. est: Dñi est terra, & plenitudo eius, orbis ter-
rarũ, & vniuersi q habitant in eo. Patet etiam
ex alio: qa si non essent cõpassibiles, sequere-
tur ꝙ nulla persona ecclesiastica posset habe
re aliquam iurisdictionẽ temporalẽ, nec ca-
strũ, nec villã, nec aliquod aliud: quod est val
de absurdũ. Patet ergo, ꝙ istæ iurisdictiones
sunt cõpassibiles, nõ obstante earũ distinctio
ne adinuicẽ. Vnde tẽpore legis naturæ simul
ambæ currebant regnũ & sacerdotium, & o-
mnes primogeniti regũ sacerdotes erant, &
reges, & iurisdictionẽ in tẽporalibus & spiri-
tualib' exercebãt: sic ambæ simul cucurrerũt
in lege Mosaica vsq; ad Samuelẽ, sub quo po
pulus petiuit sibi regẽ, quem quantũ erat ex
parte populi dñs cõcessit eũ in onus propter
peccata eorũ. Vnde dixit dñs Samueli: Non
abiecerũt te sed me ne regnẽ super eos. dispo
nente ęterna prouidẽtia, quæ etiam mala no-
stra, & ea quæ procedit, pro peccatis nostris
in bonũ conuertit. Hoc factũ est in præsagiũ
eius, quod erat futurũ, Deo ordinãte in noua
lege, vt sacerdotes expediti à iudicijs tempo-
ralium, assuescerent imminẽte tempore aduẽ
tus Christi vacare spiritualibus: qui veniens
rex & sacerdos secundũ ordinem Melchise-
dech, qui simul erat rex & sacerdos Dei altis-
simi, sacerdotium, quod per accidẽs secundũ
prædicta seruile factum erat in lege Mosaica,
in qua sacerdotes subditi erant regibus, ad li-
bertatem sacerdotij legis naturæ reduxit, in
qua in eadẽ psona vtraq; dignitas iuxta cur-
sum legis naturę debuit residere: sed post Chri
sti aduentũ cùm tẽpus erat vacãdi spũalibus,
dispositiuè à Deo regimẽ & authoritas tẽpo-
raliũ, & iurisdictio oĩs circa illa, & executio
cõmissa est impatoribus & principibus secu-
laribus, remanente sola prima authoritate, vt
dictum est, apud sacerdotes tanquam apud il
los, quorum debet esse nobilior exercitatio,
& qui sunt in gradu maiori & altiori agenti-
bus regibus & principibus temporalia nego
tia, quæ tanquã minores & inferiores occupa
1. Corin. 6. ti sunt circa inferiora. vt super illud. Si secula-
ria negotia habetis, contemptibiles qui sunt
in ecclesia illos constituite ad iudicandum. di
cit gl. maiores spiritualibus intendere debẽt.
Sunt ergo dignitates prædictæ distinctæ nõ
ex natura rei, sed propter diuinam dispositio
nem, & tamen non sic penitus distinctę sunt,
quin superior iurisdictio remaneat penes pa
pam, licèt differenter, vt diximus, in spiritua-
libus & tẽporalibus: quia in spiritualibus ha-
bet executionẽ regulariter & immediatè, in
temporalibus verò non regulariter, sed in ca-
sibus assignatis. ¶ Ad quartam rationẽ cùm Ad quartũ.
dicitur ꝙ officia debeant esse distincta. &c. re
spondetur ꝙ istud habet locum, quando plu
res intromittunt se simul de eodem negotio:
quod non est in proposito: quia de spirituali
bus nullus potest se intromittere nisi iudex
ecclesiasticus. De temporalibus verò non in-
tromittũt se simul iudex ecclesiasticus, & lai
cus iudex: quia nullus pro eadem causa debet
trahi ad diuersa iudicia: sed in optione acto-
ris est recurrere ad vnum eorum, & ille solus
habet tunc cognoscere de illo negotio, & iu-
dicare: & sic nulla est cõfusio. ¶ Ad quintam, Ad quintã
qua dicitur, ꝙ dñs ait. Reddite quæ sunt Cæ
saris Cæsari. &c. Dicendum, quòd authoritas
illa in nullo fauet aduersarijs: quoniam secun
dùm veritatem text. euangelij non fuit inten
tio Christi in illo loco facere distinctionẽ prę
dictarum iurisdictionum, nec assignare per-
sonas in quas cadunt, sed respondere tentati-
uè quęstioni Iudæorum, qui cùm reputarent
se solos esse de populo Dei, alijs existentibus
paganis, & idololatris, non credebant aliqui
eorum, quòd tenerentur Cæsari pagano im-
peratori ad soluendum censum, sed immunes
esse à cẽsibus, & tributis, qui vacabant cultui
Dei veri. Et ideo cum Herodianis, qui erant
de gente Imperatoris, venerunt ad Christum
proponentes ei hanc quæstionem: Licet cen
sum dari Cæsari vel non? vt si diceret non, ac-
cusarent eum apud Imperatorẽ: si diceret sic,
accusarent eum apud principes sacerdotum
tanquam dicentem contra libertatem cultus
Dei. Iesus autem sciens nequitiam eorum o-
stenso sibi numismate census insculpto ima-
gine Cæsaris, respõdit: Reddite quæ sunt Cæ
saris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. id est, red-
dite Cæsari censum sibi debitum, & Deo cul-
tum in oblationibus & sacrificijs, secundũ ri-
tum legis loquebatur. ergo de redditione de-
bitorum, & nõ de distinctione iurisdictionũ
& personarũ, in quas cadunt. ¶ Ad sextã cùm Ad sextum.
dicitur ꝙ imperiũ humanis pręest. &c. respõ-
det ꝙ verũ est, ꝙ sacerdotiũ est à Deo vt pre-
esset diuinis & spũalibus quantũ est de prima

& principali intentione sacerdotij: sed quia diuina & spiritualia perturbantur, & quando q; impediuntur per abusum hominũ circa tẽporalia, ideo ad sacerdotiũ secundariò, & ex consequẽti pertinet impedimenta & perturbationes tollere, & impeditores, & perturbatores gladio spirituali ferire. Isti sunt enim veri termini iurisdictionis spiritualis & tẽporalis à fundatione, quos transgredi nõ licet: q̃a iurisdictio tẽporalis nullo modo se extendit ad spiritualia, de quib⁹ nihil nouit: iurisdictio verò spiritualis se extendit primò & principaliter ad spiritualia, secũdariò, & per quandam consequentiã se extẽdit ad actiones hominũ circa tẽporalia, quę ordinantur ad spiritualia tãquã ad finem, quatenus abusus hominum circa ea potest impedire finẽ. ¶ Ad septimã respõdetur, ꝙ ratio nõ procedit. Quoniã licet secũdũ sanctũ Tho. in. 2. 2. q. 7. c. 86. art. 2. causa cupiditatis ingerere se negotijs secularibus religiosis & clericis sit prohibitũ, causa tñ charitatis se negotijs secularibus cũ debita modeἑ ratione ingerere possunt secundũ superioris licentiã & ministrando, & dirigendo. Vnde in decretis. d. 88: ca. decreuit. inquit Melchiades papa. Decreuit sancta synodus nullum de inceps clericũ aut possessiones cõducere, aut negotijs secularib⁹ se immiscere, nisi propter curam pupillorũ, aut orphanorũ, aut viduarum, aut si fortè episcopus ciuitatis ecclesiasticarũ rerum sollicitudinẽ eum habere pręcipiat. Non ergo derogat dignitati summi pontificatus, si causa charitatis, & vrgente necessitate ad cõseruationẽ spiritualiũ, ad correctionem vitiorũ, ad punitionem malefactorũ, ac manutentionem pacis & iustitiæ in populo Christiano aliquando de negotijs secularib⁹ se intromittat vt director & pceptor. ¶ Ad octauã cũ dicitur, ꝙ iudex secularis. &c. respondetur ꝙ ratio non procedit: quia non est similis ratio de iudice seculari, & ecclesiastico: q̃a iudex secularis est omnino incapax ecclesiasticæ vel spiritualis iurisdictionis, vt in. c. decernimus. de iudi. allegato ex opposito. vnde nec spiritualia possidere põt. c. causam. de rescrip. Vnde punitus est lepra Ozias, qui officium sacerdotũ sibi vsurpare voluit, Paralipom. 26. iudex autem ecclesiasticus est bene capax iurisdictionis temporalis. Primò enim ab initio causæ etiam tẽporalis iurisdictionis omnes tractabantur corã sacerdotibus: vt in ca. Per venerabilem. qui fi. sint legi. nec etiam istæ duæ iurisdictiones contrariantur ad inuicem: imò, vt suprà diximus, simul cõcurrere possunt in vna, & eadẽ persona. ¶ Ad nonam obiectionẽ cũm dicitur, ꝙ habere iurisdictionẽ in tẽporalibus, repugnat ecclesiasticæ perfectioni: respondetur ꝙ hoc falsum est. Et ad probationẽ quæ inducitur illud Matth. 19. Si vis perfectus esse. respondet S. Tho. in. 2. 2. q. 184. art. 7. ꝙ abrenuntiatio propriarũ facultatũ dupliciter cõsiderari põt. Vno modo secũdũm ꝙ est actu: & sic in ea nõ consistit essentialiter perfectio, sed quoddã perfectionis instrumentũ: & ideo nihil prohibet statum perfectionis esse sine abrenũtiatione propriorũ. Alio modo põt cõsiderari secundũ præparationem animi: vt scilicet homo sit paratus, si opus fuerit, omnia dimittere, vel distribuere: & hoc directè pertinet ad perfectionẽ. hæc S. Tho. Cũ autem potestas iurisdictionis possit stare in persona dñi papæ cũ hac animi præparatione, patet, ꝙ possit stare cũ apostolica perfectiõe. vnde Christus perfectissimus fuit, & tamẽ in eo vtraq; potestas fuit, vt dictũ est. Multi enim sancti prælati ex deuotione fidelium habuerunt multã temporalẽ iurisdictionem, quorũ tamen perfectioni & bonitati nihil ex hoc derogatũ esse creditur. ¶ Ad decimã cũ arguitur, ꝙ superflueret iurisdictiones secularium principũ: respõdetur negãdo hoc ꝙ superfluerẽt iurisdictiones: imò sunt necessariæ: sicut aliàs in. 1. lib. ostẽdimus. Tũ, quia cũ iurisdictio tẽporalis plenaria nõ ponatur in Romano pontifice regulariter quantũ ad immediatã executionẽ, siue exercitationem, sed in aliquibus casibus, vt dictũ est ad bonũ, & perfectũ regimen populi Christiani, necessarię sunt potestates seculares, quarum est intendere immediatè istis temporalibus, ea administrando, & gubernando. vnde. 1. Petri. 2. dicitur de potestate seculari, ꝙ est ad vindictã malefactorũ, laudem verò bonorũ. Tum secũdò, vt potestas spiritualis absoluta in vilioribus & secularibus negotijs liberior sit ad vacandũ spiritualibus: & ne ꝓpter administrationẽ temporaliũ & inferiorũ à gubernatiõe impediatur spiritualiũ & superiorũ. vnde hac ratione distincta dicuntur à Deo esse harũ dignitatũ officia: vt in cap. Cũm ad verum. dist. 96. habetur. Et tantum dictum sit pro isto secundo libro huius præsentis summæ de ecclesia.

Finis secundi libri huius summæ ecclesiasticæ, quæ de Romanæ ecclesiæ & eius põtificis dignitate, ac primatu tractauit.

LIBER

Marginalia: A septimũ. Ad octauũ. Ad nonum. Ad decimũ.

LIBER TERTIVS, IN quo de vniuersalibus concilijs, & de eorum authoritate tractabitur.

¶ Quid Concilij nomine importetur. Capit. I.

SVMMARIVM.

1 *Concilium unde dicatur.*
2 *Concilij per causas descriptio.*

DECVRSIS pro nostri paruitate ingenij primis duobus libris huius nostri operis, videlicet primo libro de vniuersa li ecclesia, secundo de ecclesia Romana, & eiusdẽ pontificis primatu. Reliquum est iuxta propositi nostri formam (opitulante nobis gratia saluatoris) librum tertium subiungere de vniuersalibus concilijs. Præmittimus in primis, quid concilij nomine importetur. Pro quo sciendum, ꝙ prout ex Isidoro nostro libro ety. & cap. canones. d. 15. colligere possumus, triplex est huius nominis concilij interpretatio. ¶ Primò quidẽ concilium quasi cõsilium dicitur à considendo quasi considium. *Vnde concilii dicitur.*
1 d. litera in l. mutata: & hoc, quia in concilio confident maiores secundũ morem tractantium grauiter & maturè res ad vniuersitates pertinẽtes. Hinc dicit Isidorus vbi suprà. Synodus ex Græco interpretatur comitatus, vel cœtus. Concilij verò nomen tractũ est ex more Romano. Tempore enim, quo causas agebant, conueniebant omnes in vnũ, cõmuniq; intentione tractabant. Scribitur etiam. 1. Machab. 14. ꝙ seniores in plateis sedebant, & de bonis terræ tractabant. ¶ Secũdò concilium dicitur à communi intentione. Vnde Isidor. vbi suprà. Vel cõcilium dictum est à communi intentione, eo quòd in vnum dirigant omnem mentis intuitum. Cilia enim secũdùm Papiam sunt velamina oculorum, dicta à celando oculum. Concilium ergo dicitur à cõ & cilium: quia omnes in concilio congregantur vt in vnum conueniant, omnemq; mentis intuitum dirigentes ad vnum, scilicet ad vtilitatem publicam. Vnde synodus dicitur à syn, quod est simul, & odos, quòd est via: qa omnes ad eundem finem tendunt. Vnde sequitur in decreto. Cœtus conuentus est vel congregatio, à coëundo, vel à conueniendo in vnum. Hinc etiam conuentus est nuncupatus, quia ibi homines conueniunt, sicut conuentus est cœtus. Sic & concilium à societate multorum in vnum appellatur. hæc ibi. ¶ Tertiò dicitur cõcilium à consulendo, quasi consilium. & hoc rectè: quoniam cõsilium concilij antonomaticè dicitur concilium. Ad hoc enim viri sapientes ad concilia vocantur vt super agendis consulant. Cùm enim in rebus agendis multa incertitudo inueniatur: qa actiones sunt circa singularia contingentia, quæ propter sui variabilitatem incerta sunt, & in dubijs atque incertis ratio non proferat rectè iudicium absque inquisitione præcedẽte, ideo necessaria est inquisitio rationis ante iudicium de eligendis, & hæc inquisitio concilium vocatur. Ex hac triplici nominis concilij interpretatione posset vna definitio magistralis elici communis ad omnia concilia tam ecclesiastica siue generalia, siue particularia, siue secularia, aut laicalia, quæ Imperatores, aut Reges cum maioribus, ꝓceribus, aut principibus, & magistratibus regnorum pro arduis causis agunt. Vnde. 1. Paralip. in cap. 3 ita legitur. Misit quoque rex Ezechias ad omnem Israel & Iudam, & scripsit epistolas vt venirent in domum domini in Hierusalem. & infrà. Inito ergo consilio regis, & principũ & vniuersi cœtus Israel, decreuerunt vt facerent. &c. Vnde etiam in cap. Canones. distin. 15. inquit Isidorus, quòd nomen concilij tractum est ex more Romano. Tempore enim, quo causas agebant, conueniebant omnes in vnum, communique intentione tractabant.
¶ Descriptio verò magistralis talis esse põt. *Descriptio concilij.*
Concilium est congregatio, siue conuentus hominum prudentium publica authoritate 2 conuocatorum, ad tractandum communi intentione de rebus necessarijs, siue commodis reipublicæ, siue vniuersitatis. Tanguntur autem in hac definitione quatuor causæ ipsius concilij. ¶ Primò materialis, ex qua corpus concilij consurgit, cùm dicitur, quod est congregatio, siue conuentus hominum, id est habentium rationem. Solius enim rationalis naturæ est ratiocinari, & inquirere de agendis. Bruta autem animalia non consilio, sed naturæ impetu se mouent. Vnde Tullius in rhetoricis definiens consilium inquit. Consilium est aliquid faciendi vel non faciendi rectè excogitata ratio. Additur autem prudentum: quoniam hominum imprudentium

prudentiũ congregatio nõ est digna nomine concilij. Cũ enim prudentia recta ratio sit agibiliũ (vt. 6. ethicorũ dicitur) maximè ad prudentiam pertinet consiliũ. vnde prudens, vt ibidẽ Aristoteles dicit, est bene consiliatiuus. E conuerso verò imprudens, siue fatuus malè consiliari potest. propterea dicitur Ecclesi. 8. Cùm fatuis consiliũ non habeas: nõ enim poterũt deligere nisi quę eis placent. Propria ergo materia, ex qua corpus concilij instituẽdum venit, est cõuentus virorũ prudentium. Quocirca sapiẽs Ecclesiasticus inquit cap. 6. In multitudine presbyterorũ prudentiũ sta: & sapientiæ illorũ ex corde coniungere. ¶Secundò tangitur causa effectiua authorizans concilium, cũ dicitur, authoritate publica cõuocatorum. Profectò cũ ad potestatem publicam potissimè pertineat eorum consideratio quę vniuersitatem respiciunt, ad ipsam maximè ptinet, siue in vno resideat sicut in regno: siue in pluribus vt in alijs politiæ speciebus concilium cõuocare, efficere, & authorizare. Tertiò tangitur quasi causa formalis, cũ dicitur, cõmuni intentione. Planè queadmodum forma dat esse rei & nomen, ita cõmunis intẽtio dat esse & nomen concilij ipsi cõgregationi. vnde vt ait Isidorus vbi suprà. Qui sibimet dissentiunt, non agunt cõciliũ: quia non consentiũt in vnũ. ¶Quartò tangitur causa finalis concilij, cùm dicitur, ad tractandũ de rebus necessarijs siue cõmodis vniuersitatis. Hic profectò esse debet principalis finis synodalis cõgregationis virorum prudentũ siue patrum. Hæc duo pręcepta Plato dedisse legitur teste Tul. lib. de officijs volentibus prodesse reipublicæ. Vnũ est, vt vtilitatem ciuium sic tueantur, vt quæcunq; agunt, ad eam referant, obliti commodorum suorum. Alterum pręceptũ est, vt totũ corpus reipublicæ curent, nec partem tueantur, & alias deserant.

¶De origine celebrationis conciliorum in ecclesia. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *Concilij celebrandi origo.*

1 PErcurrentibus diligenter scripturã sanctam facilè erit reperire, vnde conciliorum celebratio in ecclesia Dei originem habuerit. Inuenimus siquidem, quòd à patribus in veteri testamento, & & ab apostolis in nouo deriuatum est exẽplum celebrationis conciliorum in ecclesia. De veteri quidẽ testamento exemplum colligitur ex illo Num. 16. vbi dicitur. viri proceres synagogæ, qui tempore concilij per nomina vocabãtur. In nouo verò testamẽto exemplum celebrationis cõciliorum ab Apostolis habemus, qui, vt colligitur ex libro Actuum, & ex traditiõe patrum plures synodos ad nascẽtis ecclesiæ informationem instituisse refertur. ¶Prima autem synodus ab Apostolis celebrata fuit illico post ascẽsionẽ dñi super electione Mathiæ. Subtracta eñ corporali & visibili pñtia saluatoris nostri ab ecclesia, intelligẽs beatus Petrus adesse tempus, quo põtificatus sui fungeretur officio, à maioribus incipiẽs, curauit in primis, ne sacer ille numerus duodenarius, quo cõsecratus erat numerus Apostolorum, diminutus maneret. Vnde Apostolorum collegium & Christi discipulos alloquitur, vt Lucas euangelista & scriptor veridicus testatur Actuum. 1. Viri fratres, oportet impleri scripturam, quã prædixit Spiritussanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorũ, qui comprehenderunt Iesum, qui annumeratus erat nobis, & sortitus est nomẽ ministerij huius. Et infrà. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore. sequitur, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis, &c. Vbi notãdum pro in posterum dicendis, & in hac prima synodali congregatione, quam Apostolos legimus celebrasse, non solùm Apostoli interfuerunt, sed etiam laici, & etiã fœminæ, quæ communi nomine dicebãtur discipuli domini: quod apertè habetur ex textu eiusdem capit. vbi enumeratis Apostolis sequitur. hi omnes erant perseuerantes in oratione cum mulieribus & Maria matre Iesu, & fratribus. sequitur. in diebus illis. glossa interli. cùm essent Apostoli in cœnaculo superiori. Exurgens Petrus in medio fratrum dixit. Erat turba hominum quasi centum viginti. ¶Secunda synodus ab Apostolis celebrata fertur, cũ septem diaconi electi dicuntur ad dispensationis quotidianæ ministerium. de quo Actuum. 6. sic dicitur. In diebus illis crescente numero discipulorũ factũ est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo & dispicerẽtur in ministerio quotidiano viduæ eorum: conuocantes autem Apostoli multitudinẽ discipulorũ dixerunt: Non est æquũ relinquere nos verbum Dei, & ministrare mẽsis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij

prima Concilia catholice fidei

Secundum Concilium

monij septē plenos spū sctō, & sapiētia, quos cōstituāmus sup hoc opus. Vbi aduertēdū, ꝙ cōuocati p duodecim apl̃os ad hāc synodū, ii ue ad hoc cōcilū, fuerūt laici, q discipuli dn̄i vocabātur, qbus apl̃i libertatē dederunt eligē di eos, q necessariorū dispēsatiōis ministerio supintēderēt. ¶Tertiā synodū apostolos hic rosolymis celebrasse legimus, quando audiē tes ꝙ Samaria ad prædicationē Philippi, qui erat vnus de septē diaconibus, recepisset verbum Dei, miserunt ad eum Petrū & Iohannē vt acciperent spiritū sanctum, scilicet in visibili signo: non enim in quēquam eorū venerat scilicet visibiliter: vt habetur Act. 8. Circa quam synodū (si synodus appellanda veniat, vt nūc loquimur de synodo) est etiam aduertendum, ꝙ in ea non legitur aliqua conuocatio facta quorūcunq; aliorum qui absentes essent Hierosolymis. ¶Quartā synodū ab apostolis celebratā dicunt, vbi, cūm fidelium populus apostolica prædicatione conualesceret, augereturq; indies, cōgregatur ecclesia, & apostolis concilium agētibus, Primò discipuli vocati sunt Christiani, qui prìus commu ni nomine discipuli appellabātur. De hac synodo mentionem facit glo. decreti in cap. Sacrosancta. d. 22. Intra quā synodū hoc venit notandū primò, ꝙ in ea non fuerūt nisi Paulus & Barnabas apostoli. ¶Quintam synodū, siue quintum conciliū celebrasse dicuntur su per quæstione de obseruatione legalium. de qua Act. 15. vbi sic dicitur. Surrexerunt autē quidam de hæresi Pharisæorū, qui crediderūt dicentes, ꝙ oportet circuncidere eos: præcipere quoq; seruare legem Moysi. cōuenerūtq; apostoli & seniores Iudeæ: vbi dicit gl. hic datur exēplum faciendi cōuentus ad discernendum ea quæ sunt fidei. sequitur. cū autem magna inquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos. vbi dicit gl. præ omnibus quasi princeps Petrus loquitur. Circa quā synodū est notandum, ꝙ vt colligitur ex litera ipsa, ad hanc synodū licèt grauis esset quæstio in materia fidei, non tamen cōuenerunt nisi quatuor apostoli, scilicet Petrus, Paulus, Barnabas, & Iacobus. vt colligitur ex. c. 2. ad Gal. nec etiam alij seniores, q prouinciæ Iudeæ. ¶Sexta synodus, quæ ab apostolis Hierosolymis celebrata dicitur, fuit super abolenda suspicione quorūdā Iudæorū, qui Paulū legales ceremonias quasi idololatriā respuere putabant. de qua sicut Act. 21. habetur. Cūm Paulus venisset Hierosolymā, & introisset ad Iacobum, omnes collecti sunt seniores, qui dixerunt illi. Vides frater quot millia sunt in Iudæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis. audierunt enim de te, quia dissensionē doceas à Moyse eorū, qui per gētes sunt Iudæorum, dicēs nō debere eos circūcidere pueros suos, nec secundū consuetudinē ingredi debere. qd ergo est vtiq; oportet cōuenire multitudinē: audiēt enim te superuenisse: hoc ergo fac qđ tibi dicimus. Sunt nobis viri quatuor votum habentes super se, his assumptis, sanctifica te cum illis, & impende cū illis, vt radant capita sua, & sciant oēs quia quæ de te audierūt, falsa sunt: sed ambulans & ipse custodiens legē. hæc ibi. Circa quā synodum aduertendū est primò, ꝙ in ea non videtur interfuisse Petrus, nec alij discipuli, nisi isti duo. f. Iacobus episcopus Hierosolymitanus, & Paulus. Secūdò, ꝙ ista congregatio facta est per Iacobū & sub eo, & nō nisi sub senioribus, qui erāt Hierosolymis. Tertiò, ꝙ solū videtur facta pro tollenda suspiciōe, quā ex Iudæis credētes habebāt de Paulo. ¶Septima synodus legitur congregata sub Paulo in Mileto super regimine ecclesiæ, in qua congregasse dicitur maiores natu ecclesiæ. i. presbyteros Ephesios, quos ipse Paulus ibi venerādo nomine appellat episcopos: quibus ait Act. 20. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spūs sanctus posuit regere ecclesiā Dei, quā acquisiuit suo sanguine. Circa quā synodū est aduertendū, ꝙ in ea solus Paulus interfuit de numero apostolorū & sub eo celebrata est, ad quā tantū presbyteros Ephesi legitur cōuocasse. ¶Octaua synodus, quā apostoli celebrasse dicūtur, fuit illa, in qua apostoli in vnū conuenientes, symbolum ediderunt. Vt enim ex maiorū traditione accepimus, apostoli discessuri ab inuicem cūm vellent iuxta præceptū domini ad singulas proficisci nationes, normā sibi futuræ prædicationis & fidei regulā credentibus statuere curarunt. Vnde cōuenientes in vnum, & singulas proferentes sententias, symbolum fidei tradiderūt, quod vniuersalis tenet ecclesia. Sic enim beatus Clemēs discipulus & successor apostolorū in decretis suis testatur. Itē Leo Papa primus pulcherrimę Augustæ scribens ita inquit. Catholici symboli breuis & perfecta confessio. 12. apostolorum totidē signata est sententijs. Item beatus Ambrosius clauem regni cælorum deputans esse fidem apostolorum, Clauem inquit istam arbitror. 12. artificum operatione conflatam. 12. enim apostolorum symbolo fides sancta concepta est: qui veluti periti artifices in vnum cōuenientes, clauem suo concilio conflarūt. Clauem enim quandam ipsum symbolū dixerim,

xerim per quod reſerantur diaboli tenebræ vt lux Chriſti adueniat. &c. hæc ille. Notandum eſt ꝙ gloſſa ordinaria ſuper Act. apoſtolorum nõ ponit niſi quatuor ſynodos ab apoſtolis celebratas. Quarum prima vt habetur ſuper cap. 1. eſt habita pro electione alterius apoſtoli loco Iudę. ſecunda ſuper electione ſeptem diaconorũ. tertia de circuncisione non imponenda illis qui credebant de iudęis vel gentibus. quarta de non prohibendis primo tempore Iudęis legalibus ceremonijs initiari vbi neceſsitas exigeret.

¶ De multiplici ſpecie conciliorum in eccleſia. Cap. *III.*

1 *Conciliorũ variæ ſpecies, quæ ſunt concilium uniuerſale, prouinciale, & epiſcopale, deſcribũtur.*

Res communiter ſpecies apud doctores inuenimus diſtinctas conciliorum eccleſiaſticorum, quorum forma & exẽplum præceſſit in concilijs per apoſtolos celebratis, videlicet vniuerſale ſiue generale, prouinciale, & epiſcopale. Generale autem ſiue vniuerſale concilium inuenitur quandoq; diſtingui dupliciter, ſecundũ ꝙ ratio vniuerſalitatis poteſt dupliciter accipi: vno modo videlicet ex parte conuocandorum, ſiue cõuenientium ad concilium, & ſic vniuerſale cõcilium dicitur quod eſt plenarium: quod iuxta beatum Aug. libro de vnico baptiſmo dicitur, ꝙ celebratur conuocatis epiſcopis de vniuerſo orbe Chriſtiano & de tali vniuerſali concilio militat illa definitio, quę ponitur in glo. cap. 1. d. 18. vbi dicitur, Concilium vniuerſale eſt, quod à papa, vel eius legato cũ omnibus epiſcopis. i. cũ epiſcopis de vniuerſo orbe Chriſtiano congregatis conſtituitur. Et loquẽdo hoc modo de vniuerſali concilio plenitudo illius dicebatur cõſurgere ex quinq; ſedibus patriarchalibus, videlicet Conſtantina, Alexandrina, Antiochena, Hieroſolymitana, & Romana. quando omnes illas fidei lumen irradiabat. vnde in nona actione octaui concilij legitur. patres eiuſdem concilij in receptione patriarchæ Alexandrini, qui vltimò venit dixiſſe. Glorificamus Deum vniuerſorũ, qui quod deerat vniuerſali concilio ſuppleuit, & nunc eã perfectiſsimam demõſtrauit. Forma verò huiuſmodi cõcilij vniuerſalis proceſsiſſe videtur aliquo modo in cõcilio primo ab

Conciliũ generale ſeu uniuerſale.

1

apoſtolis celebrato Act. 1. quod beat⁹ Petrus vniuerſalis eccleſiæ pontifex omnibus apoſtolis præſentibus celebrauit. Alio modo ratio vniuerſalitatis in concilio accipitur, non ex parte cõuocandorum, ſed ex parte authoritatis in eo præſidentis, quæ tãta eſt, vt legẽ ponere, & præcipere poſsit toti vniuerſitati fidelium. Et hoc modo conciliũ vniuerſale dicitur, quod papa totius eccleſiæ princeps & rector per ſe, aut legatũ ſuum ſpeciali cõmiſſione pro rebus totam eccleſiam concernentibus conuocatis prælatis eccleſiæ, & ſi non omnibus, quia hoc ſemper nõ bene poſsibile eſt nec etiã neceſſe (vt infrà oſtẽdemus) celebrat. Et hoc modo loquendo de vniuerſali cõcilio, vniuerſalia concilia multa dicũtur, quæ celebrata ſunt per ſummos põtifices cũ epiſcopis tãtũ Italiæ, ſicut patet in geſtis conciliorũ de concilio celebrato per beatũ Syluestrum papã poſt Nicænã ſynodũ. 270. patrũ. In quo cõfirmata eſt fides Nicænę ſynodi, & Arrius condẽnatus. Itẽ patet de ſynodo celebrata Romę per Symmachũ papam, in qua dicitur Symmachus papa in generali cõcilio præſidẽs. & ſic de multis alijs, ad quæ & ſi de toto orbe Chriſtiano prælati non cõuenerint nec fuerint vocati, ſed tantũ de patriarchatu Romano, nihilominus vniuerſalia veraciter dicuntur propter authoritatẽ Rom. pontiſ. ſiue patriarchæ, qui cũ non tantũ ſit Romanus patriarcha, ſed etiã totius orbis. Vnde in concilio Chalcedonẽſi beatus Leo papa vocatus eſt œcumenicus. i. patriarcha. Quare in capit. conuenientibus. 1. q. 7. glo. diffiniens ſynodũ vniuerſalẽ dicit ſic. Vniuerſales ſynodi dicuntur, in quibus Rom. pont. vel eius legatus intereſt, quocirca talium vniuerſaliũ conciliorum canones, ſiue ſynodicæ diffinitiones nõ tantùm ſubditos Romano patriarchatui ligant, ſed vniuerſos fideles, qui mediatè alijs patriarchatibus, & poteſtatibus ſubſunt. Forma vero huius concilij generalis præceſsit in ſecũdo cõcilio apoſtolorũ, qđ beatus Petrus præſentibus ſolũ tribus alijs apoſtolis. ſ. Paulo, Iacobo, & Bernaba legitur celebraſſe. Eſt autem hic aduertendũ, ꝙ & ſi conciliũ plenarium tẽpore, quo catholicæ fidei lumen partes orientales illuſtrabat, diceretur, quod ex quinq; patriarchalibus ſedibus cõſurgebat, à tẽpore tñ, quo fidei ſplendor occubuit in partibus orientalibus conciliũ patriarchatus Romani, in quo Chriſtianæ religiõis claritas ſincera ſemp perſeuerat, vniuerſale eſt: nõ tantũ ex parte authoritatis Rom. põt. q̃ ad vniuerſam ecclĩã extẽditur, ſed etiã ex parte cõuocatorum,

torum, ſiue conuenientium: quia ex vniuerſo orbe Chriſtiano cõgregantur, cùm ad ſolum patriarchatum Romanũ eccleſia redacta ſit, dicẽte beato Hiero. ſuper pſalm. 153. Eccleſia non in parietibus cõſiſtit, ſed in dogmatum veritate: vbi vera fides eſt, ibi eſt eccleſia. Et Chryſo. ſuper Matth. vbi fides eſt, ibi eccleſia ibi ſacerdos, ibi baptiſmus, ibi Chriſtianus: vbi fides non eſt, ibi eccleſia non eſt. Et Amb. ſuper epiſtolàm ad Tim. primam. cap. 1. Scribo tibi, vt ſcias quam eccleſiam ordines, quæ eſt domus dei: vt cũ totus mundus Dei ſit eccleſia, tamen domus eius dicatur, cuius hodie rector eſt Damaſus. Mundus enim in præuaricatione eſt diuerſo turbatus errore: ideo illic neceſſe eſt dicatur domus Dei & veritas, vbi ſecũdum voluntatẽ ſuam timetur. Non eſt autem prætereundũ pro pleniori notitia huius nominis vniuerſalis concilij, quòd cũ vniuerſalis eccleſia catholica dicatur largo modo loquẽdo, catholicũ, ſiue vniuerſale poteſt dici concilium, quod ab eius vnitate non diſceſsit. Quocirca dicit dominus Aymarus archiepiſcopus Remenſis in libro ſuo de ſynodis. Cum duarũ aut trium prouinciarũ epiſcopi conueniunt, & ea ſtatuunt, quæ catholicæ eccleſiæ conueniunt, fortaſsis tale concilium vniuerſale dici poteſt, quamuis non ſit ab vniuerſis præſulibus actum: ſufficit enim q̃ ab vnitate vniuerſorũ fide & traditionibus nõ diſcrepat. hæc ille. Sed hoc in loco cũ diſtinguamus ſpecies conciliorũ, non loquimur ita generaliter de vniuerſali concilio: quia hoc modo omnia cõcilia patriarchalia, & etiam multa prouincialia dicerentur vniuerſalia, quę ab vniuerſalis eccleſiæ traditionibus non diſcreparunt. Præterea non obuiat prædictis, q̃ aliquando reperiatur concilium vnius nationis aut regionis dici vniuerſale, ſicut in concilio Africano dicitur, q̃ ne fatigandi ſit anniuerſaria cõgregatione neceſsitas, placuit vt quotiens cauſa communis totius Africę hoc exigeret, tũc vniuerſale congregemus. Cauſæ autem cùm cõmunes nõ fuerint, in ſuis prouincijs iudicentur: quoniam tale non dicitur cõcilium vniuerſale. ſimpliciter vniuerſalis eccleſiæ. Nec quo ad congregatos, cũ non de vniuerſo orbe cõgregentur: nec quo ad authoritatem, cùm non authoritate ſpeciali Roma. Pont. per ipſum Papam aut eius legatum pręſidentem fulciatur, ſed vniuerſale dicitur ſecũdùm quid, ſcilicet vnius nationis, aut regionis. ¶ Secunda ſpecies conciliorũ nominatur concilium prouinciale: vt in cap. Porrò. d. 3. Et hoc ſubdiuiditur, quia aliquod eſt prouinciæ decretæ, ſiue delegatæ legato à latere papæ, ſiue alteri ad hoc miſſo, quod ipſe iure legationis, aut ſpecialis cõmiſsionis celebrat cũ primatibus, & metropolitanis, & epiſcopis, & clericis etiam exemptis prouincię ſeu prouinciarum intra ſuæ legationis terminos contentarum, iuxta ea quę leguntur, & notantur de offi. deleg. cap. vlti. & eo. tit. cap. 2. in. 6. Aliud dicitur cõcilium prouinciale limitatæ ꝓuinciæ, ſcilicet cui præeſt patriarcha vel legatus maior natu, ſeu primas, aut metropolitanus, qui tale debet celebrare concilium cum epiſcopis ſibi ſubiectis, abbatibus, & clericis ſuæ prouinciæ non exemptis: vt in cap. 1. de offi. delegat. cũ notatis ibidem per Hoſtiẽ. & Iohan. And. Vnde de hoc prouinciali concilio loquens gl. 1. c. d. 17. dicit. Conciliũ prouinciale eſt, quod metropolitan⁹, vel primas facit cũ ſuis ſuffraganeis: vt diſt. 18. c. 5. & 92. diſt. c. ſi quis epiſcoporũ. Sub hac ſpecie cõcilij prouincialis cõprehẽditur cõciliũ patriarchale, quod ab alijs patriarchis celebratur, q̃ à Romano patriarcha: quia cũ papa non ſolũ ſit patriarcha vrbis, ſed orbis, conciliũ eius cũ ſolis epiſcopis patriarchatus Romani celebratum habet rationẽ vniuerſalis ex parte authoritatis, vt ſuprà diximus. Forma autem huius concilij prouincialis præceſsiſſe videtur in cõcilio, quod Paulus in Mileto conuocatis maioribus natu prouinciæ Epheſinæ dicitur celebraſſe. de quo Act. 20. ¶ Tertia ſpecies conciliorum dicitur conciliũ epiſcopale, ſiue ſynodus epiſcopalis, quam celebrat epiſcopus in diœceſi ſua cũ abbatibus & clericis ſibi ſubiectis de quo in cap. quando. d. 38. & 18. q. 2. abbates. Forma autem huius concilij pręceſſiſſe videtur in cõcilio, quod beatus Iacobus dicitur celebraſſe Hieroſolymis, cũ ſeniorib⁹ pro abolenda ſuſpicione orta cõtra Paulum. de quo Act. 20. & ſuprà in præcedẽti. c. dictũ eſt. Eſt autem hic aduertendũ, quòd gloſſ. in cap. conuenientibus. 1. quæſtio. 7. omnes ſynodos reducẽs ad duas ſpecies dicit, quòd ſynodorũ aliquæ ſunt vniuerſales, quibus intereſt Romanus pontifex, vel eius legatus. Aliæ ſunt locales, quas cõgregant primates vel metropolitani abſque pręſentia papę, vel eius legati. Vbi nota, q̃ glo. pręfata omnia concilia præter vniuerſalia, quæ dicit eſſe, quæ Romanus põtifex per ſe, vel eius legatũ celebrat, vocat localia. quod ideo iudicio noſtro facit, q̃a authoritas illorũ cõciliorũ localiũ certis limitibus arctatur, vltra quos nõ extẽdit. Non ſic autẽ de vniuerſalib⁹ cũ authoritate illi⁹ fulciãtur, q̃ toti⁹ orbis Chriſtiani caput & antiſtes eſt.

Conciliũ prouinciale.

Conciliũ episcopale.

De tem

¶De tempore, quo vniuersalia concilia in ecclesia celebrari incœperunt. Cap. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Concilia quo tempore celebrari cœperunt.*

Onsequenter vidēdum
relinquit de tēpore, quo
in ecclesia celebratio cō
ciliorū cœperit. Pro cu-
1 ius pleniori notitia me-
morari necesse est distin
ctionem conciliorū vni
uersalium, quam in superiori cap. designaui-
mus. Diximus autem, ꝙ concilium vniuersa
le vno modo dicebatur ab vniuersitate oībus,
quod scilicet papa cum episcopis de toto or
be christiano celebrat, quod plenarium con
cilium vniuersale iuxta beatum August. ap-
pellauimus. Alio modo dictum est conciliū
vniuersale ab vniuersalitate authoritatis, qa
scilicet tantæ authoritatis est, vt de vniuersa
libus rebus tractet, & omnes fideles ad legū
suarum obseruantiam astringat. & hoc est
quod papa celebrat cū prælatis alicuius pro-
uinciæ, aut prouinciarum, & si non de toto
vniuerso christiano euocentur. Qua distin-
ctione memorata, dicēdū videtur, ꝙ si fiat ser
mo de concilijs vniuersalibus primo modo,
scilicet quæ plenaria dicantur, & quo tempo
re incœperint, tunc dicendum est, ꝙ talium
conciliorum celebratio à tempore Cōstanti
ni imperatoris incœperit: nullo quippe tem
pore per ante aliquod concilium legitur ce-
lebratum, ad quod omnes episcopi orbis cō-
uenerint, aut conuocati sint, licèt aliqua simi
litudo præcesserit in aliquibus synodis cele-
bratis per Apostolos. Vnde beatus Isidorus
lib. 6. Etym. c. 17. & habetur in ca. Canones.
distin. 15. de hoc loquens ita dicit. Canones
conciliorum à tempore Constantini impe-
ratoris cœperūt: in præcedentibus nanq; an
nis persecutione feruente, docendarum ple
biū minimè dabatur facultas. vnde christia-
nitas in diuersas hæreses scissa est: quia non
erat episcopis licentia conueniendi in vnum
nisi tempore supradicti imperatoris. Ipse e-
nim dedit facultatem christianis liberè con-
gregari. hæc ille. Si verò fiat sermo de conci-
lijs vniuersalibus secundo modo dictis, tunc
dicendum est, ꝙ non à tempore Constanti-
ni imperatoris incœperunt: sed multo tem-
pore antè celebrari cœperūt, vt partim in. 2.
ca. suprà ostendimus de tempore apostolo-
rum. Post tempora etiam apostolorum ante
tempus Constantini imperatoris plura con-
cilia celebrata fuisse antiquę historię nos do
cent. Vnde tēpore Victoris papæ super quæ
stione illa, qua scilicet, die paschalis solenni-
tas celebranda foret, vt ex historia ecclesia-
stica colligitur libro. 5. tres synodos legimus
celebratas: vnam in Asia, in aqua iussu eiusdē
papę nimia multitudo episcoporum congre
gata est, vt Polycrates Ephesi episcopis per
epistolam suam ad Victorem papā insinuat,
ita dicens. Nos intemeratum paschę colimus
diē, nec addentes, nec auferentes aliquid. &
infrà. Poteram etiam præsentium episcopo-
rum facere mentionem, quos ipse voluisti vt
vocarem, sicut & feci, quorum nomina si scri
bam, nimia multitudo est, qui omnes scien-
tes paruitatem meam sensu suo confirmant
quæ scripsimus. Secunda synodus tempore
eiusdem pontificis etiam ipso præsidente ce
lebrata est Romæ super eadem materia. de
qua synodo scriptum est illud. c. decreti cele-
britatem. de conse. di. 3. Tertia synodus cele-
brata dicitur in Cæsarea Palestinæ, vt in eo-
dem lib. ecclesiasticæ historiæ habetur, cui
frater Martinus in historia sua summorum
pontificum dicit eundem papam Victorem
interfuisse. Cæterùm tēpore Cornelij papæ,
qui præcessit tempora præfati Constantini
imperatoris, leguntur duo concilia celebra-
ta contra Nouatum presbyterum, qui nega
bat lapsos per pœnitentiam posse salutē con
sequi: quorum vnum celebratum est Romę,
quod dicitur fuisse celeberrimum: vt refert
Cæsarien. lib. 6. ecclesiasticæ historiæ. in quo
præfatus Nouatus damnatus est, & diffinitū
est inter alia eos, qui lapsi fuerunt, per pœni
tentiæ sacramentum posse consequi medelā
salutarem. Secundum concilium super eadē
materia celebratum est authoritate eiusdem
papæ Cornelij, de quo florentissimæ memo
riæ Dionysius Alexandrinus commemorat
in epistola ad præfatum papam Cornelium,
vt idem Eusebius refert lib. suprascripto, vt di
cat se ad illud inuitatum à multis episcopis,
eo ꝙ ibi Nouati dogma quidam asserere co-
narentur. Præterea tempore Dionysij papæ
duo leguntur celebrata præclara concilia cō
tra Paulum Semosetanum, asserentem Chri
stum tantùm hominem esse. Primū celebra-
tum est Antiochię, in quo apostolicę sedis le
gatus fuit episcopus Ostien. vt ex. 6. lib. ec-
clesiasticæ historiæ habetur. Secundum etiā

celebratū

Constantin9 imperator

celebratum est Antiochiæ, In quo præfatus Paulus argnitur, manifesteq; conuincitur. Itẽ tempore Marcellini papæ, qui iussu Diocletiani & Maximiniani Imperatorũ cõpulsus deorum tẽplum ingressus, metuq; pœnarũ idolis thura obtulit, congregata est Romæ solennis synodus: de qua ip cap. nunc autem. d. 21. Ista sufficiant ad ostendendum quæ concilia generalia, & quę non à tempore Coustãtini Imperatoris incœpisse dicantur.

¶Quid per definitionem dicatur vniuersale concilium catholicæ ecclesiæ. Capit. V.

SVMMARIVM.

1 *Cõcilium uniuersale ecclesiæ catholicæ definitur.*

Voniam tantùm de cõcilijs vniuersalibus instituimus loqui, relictis alijs cõciliorum speciebus, quid p definitionem sit concilium vniuersale catholicæ ecclesiæ explicemus. Iuxta autem ea quæ in. 1. ca. superiùs dicta sunt, talis potest magistralis descriptio cõcilij vniuersalis catholicæ ecclesiæ dari. Cõcilium vniuersale catholicæ ecclesiæ est congregatio maiorũ prælatorum ecclesiæ authoritate Rom. pontĩ. speciali conuocata ad aliquid cõmuni intentione solenniter tractãdũ in religione Christiana, papa ipso in concilio præsidente, vel aliquo loco sui. Ista definitio, siue descriptio videtur cõueniens ac sufficiẽs, cùm contineat ea, quæ ad integritatem essentialiter faciunt vniuersalis ecclesiastici concilij, & ea, per quæ congregatio vniuersalis concilij distinguitur à quacũq; alia congregatione. Tãgitur autem in primis materia, ex qua principaliter corpus vniuersalis concilij consurgit, & constituitur, cùm dicitur: Congregatio prælatorum, cuiusmodi sunt episcopi, & alij, superiùs ascendendo: quoniam vt infrà pleniùs ostensuri sumus, soli tales prẹlati pro eorum singularitate dignitatis & authoritatis in ecclesia pertinent ad corpus vniuersalis concilij. Cuius rei illustre satis testimonium est, quòd cùm de vniuersalibus concilijs fiat mentio in corpore decreti: vt dist. 15. per totum. tantùm episcoporum concilia esse dicũtur. Ex quo satis apertè colligitur, quòd minus conuenienter definitum sit conciliũ vniuersale cũ dicitur, q̃ sit congregatio ex omni

Concilij uniuersalis definitio. 1

statu hierarchico ecclesiæ cathòlicæ. &c. quoniam nõ requiritur ad esse cõcilij vniuersalis hoc, q̃ de omni statu hierarchico prælati vocentur, sed sufficit, q̃ maiores prælati vocentur, sicut infrà pleniùs demonstrabimus. Ex hac etiam parte colligitur nõ sufficienter definiri conciliũ vniuersale, cũ à quibusdã magistris definitur, q̃ conciliũ sit societas fidelium in vnũ propositũ, & propter vnã commune intentionẽ congregatorũ. Patet, quoniã hæc definitio ita conuenit cõgregationi laicorũ fidelium, sicut prælatorũ, vt quilibet doctus videre põt. Secundò tangitur causa efficiens authorizans conciliũ, cùm dicitur, authoritate papæ speciali conuocata: ita q̃ apud apostolicam sedẽ regulariter singulariter residet authoritas cõuocandorũ conciliorũ vniuersalium, vt nulla prælatorũ congregatio, quę nõ fuerit apostolicæ sedis authoritate cõuocata, siue fulta, nomen cõcilij vniuersalis mereatur habere. Vnde beatus Marcellus papa & martyr scribens Maxentio episcopo, vt habetur in ca. 1. 17. di. dicit. Synodũ episcoporũ absq; huius sedis authoritate quãquam quosdã episcopos posse, cõgregare, non potestis regulariter facere. vbi gl. inquit. ar. q̃ talis cõgregatio episcoporũ non dicitur synodus. Dicitur autẽ, speciali authoritate, ad differẽtiam aliorum cõciliorũ patriarchalium, siue prouincialium, quę de licentia generali, & dispositione iuris siue alia licentia papæ celebrãtur, certis temporibus designatis. di. 18. quasi per totum. Tertiò tangitur quasi causa formalis cõcilij vniuersalis, cũ dicitur, cõmuni intẽtione, sicut suprà tetigimus. c. 1. Et beatus Isido. inquit in. c. Canones. d. 15. qui sibi dissentiunt, non agunt conciliũ. Quartò tangitur in prædicta definitione causa finalis vniuersalis cõcilij, cũ dicitur, ad aliquid tractãdũ in religione Christiana, quod scilicet sit vtile & salutare toti vniuersali ecclesiæ, vt puta, quòd ad fidei illuminationẽ, ad componendũ mores, ad augmentũ religionis Christianę, ad decorem & incremẽtũ diuini cultus, & pacem populi Christiani pertineat. Quintò tãgitur ritus ceremonialis, qui obseruatur in definitionibus & cõstitutionibus synodalibus, cũ dicitur, solenniter, per quod distinguitur congregatio cõcilij vniuersalis à cõgregatione cõsistoriali siue aliorũ prælatorũ cõgregationibus, quas quandoq; Romanus pontifex facit in curia, arduis rebus cõcurrentibus sine solẽnitate, & ceremonijs in synodis generaliter cõsuetis obseruari. Sextò tangitur director atq; gubernator cõcilij, cũ subditur papa in concilio. &c.

Necesse quidem est, vt multitudo congregata ad aliquid agendum habeat aliquem directorem, & ducem. & per hanc particulam distinguitur vniuersale cõcilium à cõgregationibus acephalis, quæ sine præsidẽte, aut capite aliquo legitimo cõgregãtur. Distinguitur etiã per hoc à cõgregationibus prælatorum, in quibus præsident aut patriarchæ, aut primates, aut metropolitani, siue episcopi, q nõ specialiter destinati sunt ad præsidẽdum loco papæ: sed præsidẽt iure legationis, vel propriæ dignitatis, aut notat dist. 17. in summa.

¶ Cuius authoritate concilium vniuersale congregandum sit. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Concilium vniuersale cuius authoritate cõgregandum sit, ostenditur.*

SI quis attẽtè diuinam scripturam, & sanctorũ patrũ canones, ac instituta perlegerit, manifestè intelliget, ad solius Romani pontificis authoritatẽ spectare regulariter vniuersalem synodum cõgregare. Sacra autẽ scriptura in

1 primis hoc nos docet. 1. Machab. 4. vbi inter alia, quæ Simoni sacerdoti magno totius populi, & omniũ sacerdotum cõsensu attributa sunt, hoc est tanquã singulare summi pontificis priuilegium, vt conuẽtus sine ipso nõ fieret in regione. Cùm autẽ iuxta apostolũ sacerdotiũ veteris legis figura sit noui testamẽti, & summus sacerdos noui testamẽti excellentioris sit dignitatis, credẽdum est, ꝙ simile priuilegium diuina institutione habeat ipse summ⁹ sacerdos in noua lege, scilicet Roma. pont. vt scilicet absq; eius authoritate cõuentus nõ fiat vniuersalis in ecclesia. Secũdò idẽ ostẽditur ex canonibus sacrorũ conciliorũ. Vnde synodus Alexãdrina, in qua fuit Athanasius, scribens papę Felici de huiusmodi priuilegio apostolicæ sedis, celebre testimoniũ faciens, ita inquit. Scimus in Nicæna magna synodo circa. 318. episcoporũ ab omnibus esse cõcorditer roboratum, non debere absq; Roma. põt. sentẽtia cõcilia celebrari, nec episcopos cõdemnari. Tertiò hoc patet authoritate multorũ sanctorũ patrũ, quæ Gratianus inducit. dist. 17. per totũ. quorũ sanctorũ patrum testimonia venerabilis memoriæ dñs Aymarus archiepiscop⁹ Remẽsis in libr. suo de synodis. c. 18. aliqua cõmemorãs, ita inqt. Ne mireris, ꝙ ipsorũ conciliorũ authoritatẽ Ro. pont. ascribamus. Nã nulla concilia rata legũtur, quę Apostolica authoritate fulta nõ fuerint, vt Damasus papa in decretis suis. c. 9. Asserit, cui Athanasius, & Iulius papa Nicænum quoq; conciliũ, & reliqui quoq; patres astipulãtur. Sãctus quoq; Marcellus papa & martyr in decretis suis. c. 5. Ipsi inquit apostoli, & eorũ successores dño inspirãte cõstituerunt, vt nulla fieret synodus præter Romanę sedis authoritatẽ. Nam illius sedis episcopus iudex est totius ecclesiæ: nec aliquod iudiciũ valet absq; legitimo iudice. vbi nota, ꝙ dño inspirãte apostoli illud constituerũt. Quartò idẽ testatur Pelagius papa scribẽs omnibus episcopis, qui illicita vocatione Iohã. Cõstantinopolitanũ episcopũ vniuersalem vocauerũt, qui ita inquit. Relatũ est ad apostolicam sedẽ Iohãnem Constãtinopolitanum episcopũ vniuersalem se scribere, vosq; ex hac sua præsumptione ad synodũ cõuocare generalem: cũ generaliũ synodorũ cõuocãdi authoritas apostolicę B. Petri apostoli sedi singulari priuilegio sit tradita, & nulla vnq̃ synodus rata legatur, quæ apostolica authoritate non fuerit fulta: quapropter quicqd in prædicto vestro conuẽticulo, qa synodus totaliter pręsumpta esse non põt statuistis ex authoritate sancti Petri apostolorũ principis & dñi saluatoris voce, qua B. Petro potestatẽ ligãdi atq; soluẽdi ipse saluator dedit, quæ etiã potestas in successorib⁹ eius indubitãter trãsiuit, præcipio oĩa quæ ibi statuistis vana, & cassa esse, &c. Cæterũ ꝙ ad Romani põtifici. maximè authoritatẽ pertineat cõgregatio vniuersalis cõcilij, rationibus clarissimè ostẽdimus sic. Illi soli videtur cõpetere oĩa agere & disponere, quæ vniuersam ecclesiã respiciũt, sicut est congregatio, & cõuocatio vniuersalis cõcilij, in qua de vniuersali cura ecclesiæ tractatur: sed soli pontifici Romano est cõmissa huiusmodi cura vniuersalis ecclesiæ vtpote principi, pastori, & totius populi Christiani patri: ergo sequitur, ꝙ ad illius solius authoritatẽ regulariter spectat vniuersalis cõcilij conuocatio, siue cõgregatio. Hac rõne vtiẽ ad idẽ probãdũ Felix papa in epistola, quã synodo Alexãdrinæ scribit, ita dicẽs. Solũmodo Iesus Christ⁹ huic sanctæ sedi Apostolicæ hoc facere cõmisit, vtpote q solus, atq; pręomnibus princeps apostolorũ credit⁹ est, atq; percipere meruit à rege regũ Christo Deo claues regni cælorũ. hæc ille. Secundò confirmatur

ista ratio sic. vt ait Arist. 1. Ethi. secundũ ordinem finiũ est ordo actuum & agentiũ. respectu ergo finis vltimi totius populi Christiani consideratio pertinet ad eũ, qui toti reipublicæ Christianę præsidet: sed solus post Christũ Romanus pontifex præsidet vniuersali ecclesiæ, vtputa princeps, pastor, & rector illius: ergo illius solius erit regulariter vniuersalia cõcilia congregare, cũ illorum congregatio maximè cõcernat bonũ vniuersitatis Christianorum. Hac ratione vtitur ad hoc idem probandum beatus Tho. in. 2. 2. q. 1. c. vlt. ¶Tertiò arguitur sic. Ad illius solius authoritatẽ videtur ptinere cõgregare vniuersalia cõcilia, cui omnes de tota ecclesia obedire tenentur. Patet, quia aliàs conuocatio redderetur illusoria, nisi conuocanti deberetur obedientia: sed soli Romano pontifici omnes de ecclesia tota ad vniuersalia concilia conuocãti obedire tenentur vtpote superiori, & inter omnes primatum habenti. vt in. c. obedientiã. di. 93. ergo. &c. Hac ratione vtitur Iulius papa ad probandum in epistola orientalibus directa, in qua vt habetur in. c. Dudũ. 3. q. 6. sic ait Dudum à sanctis apostolis successoribus eorum in antiquis decretũ est statutis, quæ hactenus sancta & vniuersalis ecclesia tenet apostolica non oportere. i. non cõuenire sine sententia Romani ponti. concilia celebrari, vel episcopũ condẽnari. Quoniam sanctã Romanam ecclesiam primatẽ omniũ ecclesiarum esse voluerunt. Et sicut beatus Petrus primus fuit omnium apostolorũ: ita & hæc ecclesia suo nomine consecrata dño instituẽte prima sit, & caput cæterarũ. ¶Quartò sic. Illi soli videtur conuenire authoritatiuè cõgregare vniuersalia cõcilia in ecclesia Dei, qui in omnes prælatos euocandos ad concilia potestatẽ habet coercendi eos ad veniendũ, & puniendũ negligẽtes, aut contẽnentes venire. 18. di. per totum. sed solus Romanus põti. est huiusmodi, cũ ipse loco Christi iudex sit ordinarius, super omnes ecclesiæ prælatos iurisdictionem habens, vt testatur B. Grego. in. c. De Constãtina. di. 22. & in. c. Si episcoporũ. c. 2 1. q. vltı. ergo. &c. ¶Quintò sic. Ad solius principis authoritatẽ pertinere videtur oẽs alios primates, aut maiores sui principatus ad generalia concilia cõuocare. hoc nos docet experiẽtia. patet etiã ex primo Macha. c. 30. in principio quod suprà in primo. c. inductũ est. sed Roma. ponti. est princeps episcoporũ, qui principaliter aduocandi sunt: ergo solius Roma. ponti. authoritate illi cõuocandi sunt, & synodaliter cõgregandi. Consequẽtia est manifesta. ¶Sextò sic. Ad eum, qui maioris dignitatis est in ecclesia particulari, pertinet particularis capituli cõuocatio: vt notat Inno. de ma. & obe. c. 1. & ad eũ qui maioris est dignitatis in prouincia pertinet prouincialis concilij conuocatio, vtputa ad metropolitanũ, vt colligitur ex. c. Propter ecclesiasticas. &. c. Si episcopus. &. c. Si quis episcoporũ. dist. 18. ergo parisormiter ad eũ, qui maioris dignitatis est in ecclesia vniuersali, pertinet iure singulari vniuersalis cõcilij cõuocatio: sed talis est solus Romanus pontifex, ergo, &c. ¶Septimò hoc idem ostẽditur manifestè ex eo, q̃ si non soli Rom. pon. esset reseruatũ conuocare vniuersale concilium, sed quilibet in ecclesia ex maioribus posset cõgregare conciliũ, facillimè schisma oriri posset in ecclesia Dei: ergo pro seruãda ecclesię vnitate credẽdum est ita diuinitùs ordinatũ esse, vt vni, qui totius ecclesiæ caput & rector est, conuocãdorum cõciliorũ authoritas singulariter reseruaretur. Et hæc ratio videtur assignari à B. Hiero. ad Euandrũ presbyterum, & habetur in. c. Legimus. dist. 93. & ideo in schismatis remedium factũ est à diuina sapiẽtia, vt vnus electus sit, qui cæteris præponitur, ne vnusquisq; ad se trahẽs, ecclesia Christi rumperetur in frusta. Ex quibus clarissimè colligitur, q̃ congregatio, quæ authoritate papę cõuocata aut fulta non fuerit, vno & indubitato papa in Petri cathedra existente, nec nominari vniuersale conciliũ posse, nec authoritatẽ aliquã habere. Vnde papa Pelagius in. c. Multis. dist. 17. scribẽs episcopis, qui cõuenerant ad illicitam vocationẽ Ioh. Constãtinopolitani, ita inqt. Multis denuò apostolicis, & canonicis, atq; ecclesiasticis institutis instruimur regulis nõ debere absq; Ro. pont. sentẽtia cõcilium celebrari. Quapropter, vt iam dictũ est, rectè non conciliũ, sed vestrũ conuenticulum, vel conciliabulum cassatur, & quicquid in eo actum est, irritum habeatur, & vacuum. hæc ille.

¶In quo ponuntur aliquæ obiectiones cõtra prædicta in præcedenti ca. de authoritate conuocandorũ vniuersalium conciliorum. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Obiecta decem aduersariorum contra id, quod dicitur de authoritate uniuersalium conciliorum conuocandorum, referuntur.*

ARGVVNT quidã aduersariorum, & obijciunt plurima circa ea, quæ de authoritate Ro. Pon. in congregãdis vniuersalibus concilijs dicta sunt. Primò sic ex illo Act. *Argum. 1.*

1 6. vbi dicitur. Cõuocantes autem duodecim multitudinem discipulorũ dixerunt. Non est æquum. &c. vbi manifestè inquiunt probari, ꝙ authoritas conuocandi concilium, non erat solius Petri, sed totius collegij apostolici, & per consequens patet, ꝙ non solius roma. ponti. sit congregare concilium vniuersale. ¶ Secundò sic. Multa vniuersalia concilia in dei ecclesia, vtpote, Nicænum, Constantinũ, Ephesinum, Chalcedonẽse leguntur imperatores congregasse, sicut patet in. c. Canones. di. 15. & in. c. Sexta. di. 16. sed de hoc non reprehenduntur imperatores tanquàm vsurpatores authoritatis alienæ, sed potiùs leguntur commẽdari: quia illud fidei, aut Christianæ religionis zelo succensi egisse creduntur. ergo non videtur ꝙ solius roma. pon. authoritate vniuersalia concilia cõgregẽtur. *Secundum*

¶ Tertiò sic. Casu occurrẽte, in quo ecclesiæ immi nenti periculo obuiare non posset nisi mediante vniuersali concilio, & papa nollet id in veritate conuocare, nulli dubium esse debet, quin alius à papa cõciliũ vocare posset, aliàs in manu vnius hõis esset fidẽ christianã, & statũ vniuersalis ecclesiæ subuertere, quod minimè est dicẽdũ, ergo. &c. *Tertium*

¶ Quartò sic. In casu, quo papa de heresi vehemẽter infamat⁹, & suspectus esset, alteri ꝙ papæ videt cõpetere cõuocare vniuersale cõciliũ: quia non videtur cõueniẽs, ꝙ papa in ꝓprio facto tribueret authoritatẽ. ergo. &c. *Quartum*

¶ Quintò sic. In casu quo papa efficeret hæreticus, nõ dubiũ, quin id aliũ spectaret cõuocatio cõcilij vniuersalis, sicut patet tẽpore Marcellini papæ de fama decurrẽte per ecclesiã, ꝙ thurificasset idolis, illicò cõgregati sunt epĩ ad vidẽdũ de hoc. vt habet in. c. Nũc aũt. di. 21. ergo idẽ qđ pri⁹. *Quintum*

¶ Sextò sic. In casu, quo duo cõtenderent de papatu, iuxta. c. Si duo. di. 79. necessaria videtur cõgregatio cõcilij vniuersalis, vt sit iudex quis eorũ sit verus papa: & tñ non videtur ad cõtẽdentes spectare cõgregatio concilij vniuersalis, ergo ad alios, & ideo id qđ pri⁹. *Sextum*

¶ Septimò sic. Dato ꝙ papa esset mortuus naturaliter, aut ciuiliter, aut renũtiasset, & cardinales nolẽtes procedere ad electionẽ nõ prouiderẽt ecclesiæ, videtur ꝙ conciliũ vniuersale deberet cõuocari, vt hinc ecclesiæ necessariò prouideretur, & tamen non authoritate papæ cõgregaretur, cùm papa nõ esset, ergo idẽ quod prius. *Septimum*

¶ Octauo sic. Possibile est, ꝙ papa incurreret amẽtiã, ita vt amẽs factus, inhabilis redderetur ad regẽdũ videlicet ecclesiã: sed in tali casu videtur vniuersale cõciliũ cõgregãdũ ad cõsulendũ vniuersali ecclesiæ, & nõ per papã: patet ex casu, ergo idẽ qđ priùs. *Octauum.*

¶ Nono sic. Possibile est, vt post mortẽ papæ simul cũ eo oẽs cardinales morirẽtur, possent enim simul occidi, & tñ ad prouidendũ ecclesiæ, necessariũ videtur vt fieret vniuersale cõciliũ, & nõ posset per papã, nec cardinales, vt patet ex casu, ergo authoritate alterius, & ita idẽ quod priùs. *Nonum*

¶ Decimò sic. Cõtingit qñq; super diuersis agitari causas cõtra papã: sed videtur, ꝙ tũc eius authoritate nõ esset cõgregandũ concilium, sed ab alio, ne in causa propria. &c. ergo idem quod priùs. *Decimum*

¶ In quo respõdetũr ad obiectiones iam factas. Cap:.VIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiecta aduersariorum circa id, quod dicitur de authoritate conuocandorum uniuersalium cõciliorum refelluntur.*

PRæfatis obiectionibus perfacilè est respõdere, si sanctorum dicta rectè accipiãtur. Patrũ enim sanctorũ dicta attribuentia Ro. pon. authoritatem congregandi vniuersale conciliũ accipiẽda veniunt, cùm vnus & indubitatus romanus pon. residet in apostolica sede, & de cõgregatione nõ locali ad certũ locũ tantùm, sed de congregatione authorizatiua ad disponendũ & ordinãdũ aliquid in vniuersali ecclesia ab oĩbus fidelibus obseruandũ, qđ iuxta sctõrũ patrũ sentẽtias, vt prædiximus in præcedenti. c. ad eũ, qui præsidet reipublicę Christianæ, & cui creditũ est regimẽ & gubernatio illius, cuiusmodi est romanus pon. singulariter spectare videtur. Ait enim Pelagius papa in epistola quã scripsit vniuersis episcopis Synodorum & cõgregandarũ. Authoritas apostolicæ sedi priuata cõmissa est potestate. Nec vllã synodũ generalẽ ratã esse legimus, quæ eius non fuerit authoritate congregata vel fulta. Hoc attestantur canones: hoc historia ecclesiastica roborat, hoc sancti patres confirmant. hæc ille. Dicendum ergo est ad rationes in oppositum.

¶ Ad primam respondetur negando consequentiam. Quoniam ad hoc ꝙ alij Apostoli cum Petro dicuntur *Ad. 1. arg.*

cuntur turbā discipulorum ad synodum conuocasse, sicut nūc faceret papa cū cardinalibus, non sequitur, ꝙ Petri authoritate principaliter facta non fuit illa cōuocatio, licèt nō exprimatur expressè. Maior planè fuit reuerentia apostolorum ad beatum Petrum, vtpote ad caput & principem eorum, quod scriptura illa cōmemorat. Maximè cùm beatus Cyrillus in lib. thesaurorū dicat, ꝙ apostoli in euangelijs & epistolis affirmarūt in omni doctrina Petrum esse loco domini in eius ecclesia, eidem dantes locum in omni capitulo, & congregatione, in omni electione, & confirmatione. ¶ Ad secundā rōnem respondetur, ꝙ imperatores illi nō congregauerunt vniuersalia concilia, nisi priùs habitis cōsensu & authoritate romanorum pōtificū. Vnde Archi. in rosario, in c. Mandastis. 2. quæstio. 5. vbi dicit tex. Valētinianus augus.ᵘˢ nostra authoritate synodū congregari iussit. super verbo, nostra authoritate, dicit sic. Vbicunq; inuenies imperatorē conciliū cōgregasse, intellige secundū istud. Vnde imperatores magis fuerunt executores voluntatis & authoritatis romanorū pōtificū in congregatione conciliorum, q̄ ex eorum authoritate congregatores. Vnde in ca. Sexta synodus. di. 16. dicitur sic. Synodus vniuersalis Constantinopoli celebrata est, & græco sermone conscripta tēporibus papæ Agathonis exequente pijssimo principe Constantino. Ecclesia enim illis temporibus non erat ita potens, vt de facto posset cōpellere nolentes venire, & securum accessum dare de lōginquis partibus vocatis & congregandis, & ideo apostolica sedes per principes faciebat sæpe, quod per seipsam facere cōmodè non poterat. Posteà verò eū disponente dño potuit per se, non per principes, sed per ipsam fecit & facit. Nec obstat ꝙ in ca. Adrianus. di. 63. dicitur, ꝙ Carolus rex Francorum constituit synodū cum Adriano papa: quia non est intelligendū, ꝙ rex Carolus concurrerit authoritatiuè cū papa ad cōstitutionē synodi, cùm ad hoc nullā haberet authoritatem, sed benè concurrit deliberatiuè, vt sit sensus ꝙ rex & papa simul deliberarūt vt synodus cōgregaretur: sed tamē solius Adriani papæ authoritate cōstituenda & celebranda. Vñ Archi. in rosario super hūc locū, sup verbo, constituit, dicit sic. Cōstituit de authoritate papæ. arti. 2. q. 5. mandastis. & di. 17. ca. Hinc. vnde meliùs dixisset econuerso, scilicet, Adrianus constituit cum Carolo. hæc ille. ¶ Cæterùm etiam notandum, quòd etsi aliquando imperatorum iussu legatur cōuenisse episcopos, non tamen talium episcoporum conuentus concilia vniuersalia venient dicenda, nisi fulta essent authoritate romani pontificis: vt apertè colligitur ex ca. Bene quidem. di. 96. & ex ca. Multis. dis. 17. Et ideo optimè dicit Pelagius papa in authoritate suprà posita, ꝙ nullā synodū generalē ratā legimus, quę non fuerit apostolica authoritate congregata, vel fulta. Nota alternatiuam, vnde episcopi qui cōuenerant Romę ad præceptum regis Theodorici tempore Symmachi papæ, videntes ꝙ congregatio illa ad pręceptum regis facta, nō poterat dici synodus, nisi authoritate romani pontificis fulciretur, dixerunt oportere ipsum Symmachum papam synodum conuocare, quæ conuocatio, siue congregatio non potest intelligi, nisi authoritatis suæ interpositio, cū iā localiter essent, vbi debebant congregari. aliud enim est pręcipere vt congregentur prælati ad aliquem locum, quod quandoq; leguntur fecisse imperatores, vt frequenter faciunt reges in suis regnis: & aliud est congregare conciliū vniuersale, hoc enim non solùm dicit congregationē prælatorum ad certū locū, sed authorizationem quādam, siue influxū authoritatis ad diffiniendum, disponendum, & ordinādum ea quæ sunt ecclesiæ commoda, & necessaria eis dare, quam authoritatem imperatores dare non possunt: quibus cùm sint laici, de disponendis ecclesiasticis rebus nō est data facultas. vt in dicto. c. benè quidem. di. 96. ¶ Ad tertiā rationem plura dicenda veniūt. Primò, ꝙ casus ille non videtur admissibilis. non enim videtur possibile, quòd possint pericula talia in ecclesia contingere, quibus prouideri non posset, nisi per concilium generale, siue vniuersale. Quod patet ex duobus. Primò (quia vt aduersarij arguunt) sequeretur, ꝙ in potestate vnius hominis, puta vnius principis potentis impedire ne celebraretur concilium vniuersale, esset Christianam fidem, & vniuersalis ecclesiæ statum subuertere. Tum secūdò, quia cùm propter bellorum dissidia impediri posset celebratio vniuersalis concilij. sicut Isido. dicit factum esse ante tempora Constantini, vt in. c. canones. distin. 15. habetur, tunc possibile esset fidem, & ecclesiæ statum periclitari, quod maximè falsum est, cùm sit contra illam Christi pollicitationem dicentis. Ego autem vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Vnde dicitur, ꝙ nullus casus posset contingere in ecclesia, cui per Romanæ ecclesiæ diligentiam prouideri non posset. In cuius manifestissimum

Ad secundū

Ad tertium

Matth. ult.

testimonium Sancti Patres docuerunt ad Apostolicam sedem in maioribus causis recurrendum esse. vt in capitulo. Rogamus. vigesimaquarta, quæstione prima. Et etiam cùm ratio fidei ventilanda venit, vt in capitulo. Quotiens. eadem causa & quæstione. Vnde Beatus Thomas in quæstione de potentia. quæstione decima. argumento quarto. dicit, quòd ad explanationem fidei faciendam, non est necessarium quòd Papa vniuersale concilium congreget, cùm quandoque id prohibeant bellorum dissidia. Secundò, respondetur quòd difficile valde esset pijs mentibus ad credendum, quòd aliquis verus Romanus Pontifex certificatus periclitari fidem & vniuersalis Ecclesiæ statum, nisi concilium generale celebraretur, nollet concilium vniuersale congregare, cùm de Romano Pontifice semper benè præsumendum sit. vt in capitulo. Non nos. quadragesima distinctione. & Papa dicat in capitulo. Officij nostri. vigesimaquarta, quæstione prima. sibi maiorem cunctis Christianæ religionis zelum incumbere. Tertiò dicitur, quòd dato quòd talis casus immineret Ecclesiæ vniuersali, tunc si Papa requisitus per dominos Cardinales, & per alios catholicos, maximè Ecclesiæ prælatos & principes, nollet congregare vniuersale concilium, nec dare authoritatem congregandi, quia talis habendus esset suspectus de hæresi, & per consequens dubius in papatu, iam ad alios pertineret vniuersale concilium congregare, sicut in responsione ad quartam rationem dicturi sumus. Quòd verò Papa in prædicto casu suspectus in fide redderetur, probatur aperte ex capitulo. Error. octuagesima tertia distinctione, vbi dicit Innocentius. Error, cui non resistitur, approbatur. Et veritas cùm minimè defensatur, opprimitur. Negligere quippe cùm possis perturbare peruersos, nihil aliud est quàm fouere. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. In hoc ergo casu, quando Papa nollet concilium congregare, ad cardinales spectaret conuocatio concilij vniuersalis ad faciendum ea quæ in tali casu necessariò essent facienda.

A d quartū ¶Ad quartam respondetur, quòd ratio non videtur facere ad propositum: quoniam vt diximus, nos non loquimur de congregatione vniuersalis concilij super facto Papæ: sed super diffinitione, & constitutione canonum, & legum ad regimen vniuersalis ecclesiæ, & directionem, & reformationem omnium fidelium, quorum princeps, pastor, & director, ac magister est Romanus pontifex. Vnde ad eius tantùm authoritatem spectat, sicut ad principem ecclesiæ, congregare vniuersale concilium. Ad huiusmodi nihilominus respondemus, quòd in casu, in quo Papa diffamatus esset vehementer, & maximè apud graues & doctos viros de hæresi, quæ infamia sine scandalo ecclesiæ, vel periculo fidei dissimulari aut tolerari non posset: talis videtur nostro iudicio practica seruanda, vt primò per Cardinales requireretur, aut per aliquos alios fideles illis negligentibus, vt aboleret à se prædictam infamiam, publicè catholicam fidem confitendo, maximè circa articulum siue articulos, de quo, vel quibus diffamabatur: & huiusmodi confessionem per bullas denuntiaret illis, apud quos eius infamia decurrit. Istam practicam pro parte principaliori legimus obseruatam circa Apostolum Paulum Actorū vigesimo. qui cùm diffamatus esset apud credentes ex Iudæis, quòd prædicaret legem Moysi non esse seruandam, consilio Beati Iacobi & seniorum, qui Hierosolymis congregati erant cum eo ingressus templum, purificatus more Iudæorum aboleuit infamiam suam, sicut suprà commemoratum est capitulo secundo. Si verò contingeret, quòd Papa requisitus nollet hoc facere, tunc requirendus esset, vt congregaret concilium vniuersale, aut authoritatem daret illud congregandi. Si hoc faceret, tunc concilium congregatum inquireret de veritate. Si verò nec congregare, nec congregandi authoritatem dare vellet, tunc (iudicio nostro) domini Cardinales, qui præstantiora mēbra ecclesiæ Romanæ sunt, quibus potissimè incumbit necessitatibus Ecclesiæ vniuersalis prouidere, & imminentibus periculis obuiare, deberent conuocare, & congregare prælatos ecclesiæ ad inquirendum de veritate infamiæ, an scilicet Papa veraciter esset hæreticus, an non. Vbi verò Cardinales hoc nollent facere, Imperator, aut principes Christiani possent hoc facere, vel etiam ipsimet prælati Ecclesiæ intelligentes talem vehementem suspicionem de Papa, possent seipsos congregare, sicut factum est tempore Marcellini papæ, vt habetur in. c. nunc autem. distinct. 21. Congregatis autem prælatis, & alijs qui vocati

cati essent in aliquo loco, requirendus esset papa, vt authoritate sua authorizet illam congregationem, sicut factum legitur in precedenti casu Symmachi papæ. de quo in cap. Hinc etiam. distinctio. 17. Si vero papa vellet authorizare congregationem, sicut fecit Symmachus papa, bene quidem. Si verò nollet, tunc congregatio prælatorum illa deberet procedere ad inquisitionem veritatis, etiam papa nolente. Et si quæras, qua authoritate? Respondetur quòd tam authoritate iuris diuini, quàm humani: diuini quidem quod habetur Iohannis. 12. vbi dicitur: Qui spernit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eum. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. Vnde sanctus Thomas super epistolam ad Galatas, super illud Apostoli in primo cap. Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. quærit, cùm par in parem non habeat imperium, & multò magis non habeat in superiorem, videtur quòd Apostolus non potuerit excommunicare apostolos, qui erant sibi pares, & Angelos, qui sunt superiores. Et respondēdo dicit. Ad hoc sic dicendum, quòd Apostolus protulit hāc sententiam, non propria authoritate, sed authoritate Euangelicæ doctrinę: cuius doctrinæ authoritas habet, vt quicunque contra illam dicunt, excludendi & repellendi sunt. ad hoc induxit authoritatem illam Iohānis. 12. suprà positam. Secundò authoritate iuris humani, siue canonici. c. Si papa. quod est sancti Bonifacij papæ & martyris. distinctio. 40. quia cùm huius criminis, scilicet, hæresis in papa competens iudex videatur esse concilium vniuersale duntaxat, vt colligitur distinctione. 17. c. Hinc ipso facto, quòd papa non vult dare authoritatem cōgregationi, ipsum ius intelligitur sibi dare authoritatem, aliàs frustratoria esset prouisio iuris, quod in casu hæresis disposuit, quòd concilium vniuersale possit iudicare papam hæreticum, si per negationē papa pertinaciter in hæresi sua persistente auferretur. Nam frustra essent iura, nisi eis assignaretur minister, vt dicit textus de elect. vbi periculum. libro sexto. Auferretur autem proculdubio iuris dispositio, si in casu illo concilium procedere non posset. In quisitione autem debitè facta, & inuento, quòd papa veraciter in hæresim lapsus fuerit; tunc concilium deberet illum informare de veritate, ostendendo per sacram scripturam, aut per vniuersalis ecclesiæ determinationem erroneum esse quòd teneret, & requirere illum charitatiua admonitione, vt dictum errorem abiuraret, siue reuocaret, fidei veritatem publicè confitendo. Et forta s- sis expediret ad maiorem cautelam assignare sibi terminum, infra quem reuocaturus esset præfatum errorem: quod si infra terminum sibi assignatum fecerit, nihil potest con cilium vlterius contra ipsum, vt expressè notauit Hugo in cap. nunc autem. distin. 21. & in cap. Si papa. distin. 40. super verbo. à fide deuius. Sed ipsemet papa in foro conscientiæ quantum culpabilem se fuisse cognosceret, per confessorem suum animæ suæ prouideri faciat de pœnitentia salutari. ar. distin ctio. 21. nunc autem. Si verò hoc agere papa noluerit, tunc procedendum est contra eum, vt in sequenti responsione dicetur.

¶Ad quintam rationem respondetur sub ta li distinctione. Aut est notorium papam esse hæreticum, vtputa quòd inciderit in hæresim damnatam, illam publicè asserendo, & prędicando: aut non est notorium. Si notorium vt diximus, tunc videtur iudicio nostro talis practica obseruanda: debent enim domini cardinales, aut etiam alij catholici illum monere, vt abneget prædictum errorē, in quem lapsus est, fidem catholicam inuiolatam, integramque profitendo, sicut tenetur facere quilibet bonus fidelis, ostendendo illi per sacram scripturam, aut vniuersalis ecclesiæ determinationem, quòd id, quod tenet, sit erroneum, & à fide catholica alienum: & si paratus sit corrigi, & abnegatis erroribus fidem Christi tenere & confiteri, tunc (vt in responsione præcedentis rationis diximus) vniuersale concilium non habet in eum aliquam authoritatem. Si verò nollet reuocare errorem, sed pertinax, & incorrigibilis in eo persisteret, tunc primò cardinales ab eo recedere debent, iuxta illud Iohānis in canonica. 2. cap. primo, de Christi fide loquentis. Si quis venerit ad vos, & hanc doctrinam, scilicet Christi non habet, nolite eum recipere in domum, nec ei Aue dixeritis. vbi glossa ordinaria dicit. nolite. &c. id est non tantùm nō assentiatis, sed nec ad horam recipiatis. hoc etiam colligitur ex cap. Anastasius. distin. 19. Secundo ipsi cardinales debent denuntiare prælatis ecclesiæ casum præsentem, & conuocare eos vt veniant sicut tenentur ad succurrendum ecclesiæ in hoc horribili casu, & prouidendum ecclesiæ, quia iā ille à petra fidei super quam fundata est ecclesia Matth. 16. pertinaciter & incorrigibiliter cadendo cecidit. Tunc verò (vt in præceden-

Ad quintū

ti casu diximus) consiliũ prælatorũ congregatum debet iuris authoritate procedere ad depositionem illius, vt quibusdam placet: vel (vt nobis plùs gratum est iuxta iam dicta ad declarationẽ) q̃ ille non sit amplius papa, & q̃ vacet apostolica sedes. huiusmodi enim criminis proprius iudex est vniuersale concilium, vt dictum est. Si verò non sit notorium papã esse hæreticũ, sed solùm apud aliquos graues tantùm & bonæ fidei homines fama, siue præsumptio processerit, tunc procedendum videtur: vt in responsione ad quartã rationem dictum est. ¶ Ad sextam rationẽ respondetur dupliciter. Primò q̃ si certum sit, q̃ alter contendentium sit verus & apostolicus, vtputa quia à duobus partibus cardinalium electus, cùm alius per consequens esse non possit nisi intrusus, & per consequẽs nõ apostolicus sed apostaticus, siue & phanus, vt in.c. factus est.7.q.1. tũc cũ nõ occurrat dubitatio rationalis quis sit verus papa, non est necessaria vniuersalis concilij conuocatio ad iudicandum de electione illius quæ præsumi tur iam canonica, sed ad condemnationẽ intrusi, & ad mandandum, q̃ omnes fideles pareant & obediant vero apostolico, iuxta.c. si quis pecuniã.di.79. sicut factũ legitur tã tempore Damasi papæ contra Vrsinũ, q̃ tẽpore Cornelij cõtra Nouatianũ. Et de tali cõtentione nõ intelligitur.c. si fortè duo. vt dicit Gratianus, & benè in.§. sequenti ibidẽ. Secundò respõdetur, si fieret cõtentio inter aliquos super iure electionis, quæ illarũ electionũ fuerit canonica, tũc (iudicio nostro) si cõtẽdẽtes vellent se submittere iudicio alicuius sapientis, vel aliquorũ, vt. s. stareñt iudicio illorũ, tũc nõ videretur necessaria cõcilij vniuersalis cõuocatio: sicut factũ est tẽpore, quo Symmachus, & Laurentius contendebant de papatu, vbi cùm neutra pars alteri cedere vellet, constituerunt vt his iudicio regis Theodorici finiretur: qui Rauennæ positus, dum vtriusque partis legatos audisset, decreuit, vt qui prior ordinatus esset, aut quẽ maior pars clerici & populi simul elegisset, in sede Apostolica sederet: vbi verò contendentes nollẽt se submittere iudicio aliquorum sapientum, tunc congregandum foret concilium generale, vt de iure electionis discernat, & iudicet: quia vt in præfato.c. si fortè, dicit glos. Concilium est iudex in isto casu. Hic autem insurgit quæstio. Si ambo contendentes essent in possessione papatus, ita quòd vterque pro summo põtifice haberetur à catholicis viris? Videtur nobis (saluo meliori iudicio) quòd ambo deberent congregare prælatos suarũ obedientiarum ad aliquem locum, & ex ambobus congregatis concilium constitutũ iudicaret. Si verò præfati contendentes hoc facere nollent, tunc domini cardinales deberent etiam contradicentibus contẽdentibus concilium congregare. Vbi verò ipsi nollent, aut negligentes forent, ipsi prælati Ecclesiæ habentes zelum Dei possent se congregare ad incendium ecclesiæ extinguendũ: aut ipse imperator, cuius interest, vt pax sit in vrbe, & fortiùs in toto orbe, quæ esse non potest, stante contẽtione super summo pontificatu, dicente Christo Matthæ.12. Omne regnum in se diuisum desolabitur. Sed de his fortassis aliquid plùs dicemus auxiliãte Domino in sequẽti libro, vbi de schismate erit sermo. ¶ Ad septimam rationem respondetur, quòd in illo casu, vbi cardinales ad electionem procedere non vellent, iam prouisum est à iure sufficienter in.c. fundamenta. de electio. libro.6. & c. Ne romani. e. t. in clement. Nihilominus vbi cardinales fugerẽt, vel deficerent, tunc pro maiori securitate videretur cõuocandum vniuersale concilium: & hoc per imperatorem, aut clerum romanum, & ibi prouidendum esset necessitati ecclesiæ: cùm in talibus necessitatibus, quæ respiciunt totam rempublicam, deficientibus ordinarijs, ad ipsam rẽpublicam spectãte videatur prouisio. ¶ Ad octauam rationem respondetur, quòd cùm in casu, in quo papa factus esset demens dementia incurabili per naturam, iudicãdus veniat quasi mortuus, cùm non possit agere, siue exercere actus officio summi pontificatus incumbentes. ar. de cle. ægro.c.1.lib.6. tunc domini Cardinales debent hoc demandare prælatis ecclesiæ, & inuitare eos, vt conuenientes in vnum, consulant quid agendum sit, an scilicet alius eligendus sit: cùm ecclesia quasi vacare videatur in præfato casu, vel dandus sit illi adiutor. ¶ Ad nonam respondet sicut ad septimã. ¶ Ad decimam videtur respondendum, quòd in ca- su illo authoritate papæ concilium conuocandum esset, si sine concilio causa illa terminari non posset: iuxta ea quæ legimus de papa Sixto in capit. mandastis.2.q. sexta. Et de papa Symmacho. §. Hinc etiam. distinctio-ne.17.

Ad sextũ · *Ad septimũ* · *Ad octauũ* · *Ad nonũ* · *Ad decimũ*

¶ De causis congregationis vniuersalium conciliorum. Cap. IX.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Concilij conuocandi causæ recensentur.*

Ostquam ostendimus qua authoritate regulariter vniuersa concilia congreganda sunt: iam videndum est, quibus de causis congreganda veniunt, cùm non leui causa, sed pro grauissimis & arduis prælati à suis ecclesijs & euocandi & fatigandi sint. ¶Decursis antè pluribus historijs, inuenimus patres ecclesiæ multis de causis conciliariter cõuenisse. Primò quidem, vt super tractádis, & disponẽdis in vniuersali ecclesia maturius, & sanius concilium haberetur. Si enim, vt inqt Sapiens ecclesiastici. 37. ante omnem actum præcedere debet cõsilium stabile, multò amplius hoc obseruandum est, vbi de maximis rebus, & vniuersam remp. Christianam tangentibus agendum venit. Ad habendum autem maturum sanumq; consilium super huiusmodi rebus plurimùm operatur multitudo sapientum. secundum illud Prouerb. 11. Vbi multa cõsilia, ibi salus. Et ecclesiastici. 6. Multitudo sapientum sanitas est orbis terrarum. & maximè hoc obseruatum à patribus legimus in materijs fidei: quia in his periculosissimè erratur, vt ait beatus Aug. Hanc causam celebrationis concilij tangit beatus Cyprianus in epistola, quam ad Stephanum ipse & synodus quædam scribit dicens. Cyprianus, & cæteri Stephano fratri salutẽ. Ad quædam disponenda, & concilij communis examinatione limanda necesse habemus conuenientibus in vnum plurimis sacerdotibus cogere & celebrare conciliũ. Item Theodosius imperator mandato dato, vt episcopi conuenirent ad celebrãdum secundã synodum Ephesinam, rationem assignans dicit. quia scilicet Leo papa cogitabat non esse tutum absq; sancta synodo, & vbiq; sanctarũ ecclesiarum præsulibus huiusmodi quęstionem de fide enodare, necessarium duximus vestram conuenire fraternitatẽ. vnde & glo. in.c. Anastasius. distin. 19. dicit, ꝙ vbi de fide agitur, papa debet requirere concilium episcoporũ: quod potissimùm venit intelligendum, quando ipsa fidei quæstio priùs nõ fuerit per ecclesiam per se vel in simili determinata siue diffinita: foretq; tantę difficultatis, vt papa cum collegio suo non videret plenè qd in ea parte tenendũ esset. Et sic in his seruper tenẽda est illa regula. c. de quibus causis. dist. 20. vbi Inno. ita consulit. de quibus causis nulla soluendi ligandiq; authoritas in libris noui & veteris testamenti, vel. 4. euangeliorum in scriptis apostolorũ non appareat, ad diuina recurrite scripta Græca, si nec in illis ad catholicæ ecclesiæ historias catholicas à doctoribus catholicis scriptas manũ mittite: si nec in illis, sanctorum exempla perspicaciter recordamini: quòd si in omnibus his inspectis huius quæstionis qualitas non lucidè inuestigatur, seniores prouincię congrega, & eos interroga: faciliùs nanq; inuenitur, quod à pluribus quoq; senioribus quæritur. verus etiam promissor ait: Si duo ex vobis, vel tres in vnum conueniũt super terram in nomine, meo de omni re. q. p. a. p. me. qui in cæ. est. hæc ille. Hac de causa beatus Petrus, & aliqui apostoli celebrasse leguntur concilium Hierosolymis, cùm quæstio de obseruatione legalium mota esset, quæ ibi gratia Spiritussancti aspirante diffinita est: vt habetur Actorum. 15. Secundò congregata leguntur concilia vniuersalia ad solenniorem & abundantiorem authoritatem reprobationis hæresum, & condemnationis hæreticorũ. Planè cùm de publicis latronibus, & hostibus. reipubli. venit iustitia exequenda solitum est tam ad eius pleniorem notitiam, quàm ad maiorem malefactorum confusionem, & aliorũ tuba aut campana populum conuocare, ita couueniẽter conuocatur concilium vniuersale, quando reprobationis & condemnationis iudicium contra hæreticos exercendum est, quorum errores & potentes habent actores & plures fautores per diuersas orbis partes: qua de causa plura concilia, & potissimè septem præclara & principalia celebrata legũtur. Quorum primum est Nicænum. 318. patrum, in quo Arrij episcopi Alexandrini, qui tres gradus posuit in trinitate, scilicet patrem maiorem, filium minorem, & Spiritumsanctum creaturam vel seruum, error condemnatus est. Secundum fuit Constantinopolitanum. 150. patrum, in quo error Macedonij Constantini episcopi conuincitur, qui negabat Spiritumsanctum esse Deum. Tertium est Ephesinum primum. 200. patrum, in quo Nestorij impietas iudicatur, qui dicebat beatam Virginem Mariam non Dei, sed tantummodò hominis genitricem, vt aliam personam carnis, aliam personam faceret deitatis. Quartum concilium fuit Chalcedonẽse. 630. patrũ, in quo error Eutic. reprobatus est: qui assere-

bat Christum post humanã assumptionem non ex duabus naturis existere, sed solam di uinam naturam permanere. Quintum fuit Constantinum, in quo perfidia multorum hæreticorum condemnatur, maxime Theodori Mosothoni, qui asserebat alium esse verbum, & alium Christum. Negabatque sanctam virginem Mariam Dei genitricem fuisse. Sextum fuit etiam Constãtinum. 150. patrum: in quo stultitia Macharij Antiocheni episcopi, & sociorum eius, qui vnam tantùm voluntatem & operationem in Christo falsa suspicione astruebant, cõfutatur. Septimum concilium est Nicænum secundum. 367. patrum, in quo hæresis execrãtium imagines sanctorum in ecclesia, dicentium illas nec colendas, nec venerandas fore, abrasa est. Tertiò concilia leguntur congregata gratia schismatis extirpandi: sicut octauum concilium vniuersale. 300. patrum Constantinopoli celebratũ: in quo schisma de depositione Ignatij & ordinatione Focij ortum patres congregati extirparũt, Focium anatematizantes, & Ignatium restituentes. Hac etiam ratione legimus Romæ congregatum concilium, cùm de papatu contẽderet Vrsinus quidam cum Damaso papa: in quo confirmato in apostolica sede Damaso, Vrsino depulso, sedatum est schisma, vt Eusebius in ecclesiastica tradit historia. Item eadem ratione congregata legitur synodus tempore regis Theodorici: in quo de contendentibus de papatu Symmacho & Laurentio schisma ortum est, quod in ca. Symmachus. 2. quæst. 7. fuit extirpatum. Præterea ætate nostra tribus contendentibus de papatu, scilicet, Benedicto. 13. & Iohan. 23. & Gregorio. 12. synodus congregata est Constantiæ in natione Germanica: in quo vno, scilicet Gregorio renuntiante si qd iuris habebat, alijs duobus depositis, scilicet Iohanne & Benedicto, data est pax ecclesiæ. Quartò congregata leguntur concilia ad reductionem siue cõfutationem hæreticorum per viam disputationis: qua de causa tempore & cõsensu beati Syluestri papæ, iussu Constantini imperatoris dicitur Romæ conuenisse magnum episcoporum conuentum, vt cum Iudæis disputaretur de lege, vtrùm, scilicet, Christianorũ fides legi Iudæorum præferenda esset. Vbi longa concertatione expleta, cùm pro fide Christi erat conclusum, augusta Helena cum tribus millibus Iudæorum ad fidem Christi conuersa, baptismum suscepit. Hac etiam de causa diebus nostris congregata est synodus Basilieñ. pro reductione Bohemorum, vbi data Bohemis licentia disputandi, & dicendi liberè quicquid vellent in defensionem errorum suorum, assignatisq; per synodum quatuor doctoribus catholicis, qui in publica congregatione illis responderent, longissima concertatio facta est nobis ibi semper præsente: sed quãquam manifestissimè conuicti essent, foretq; condescensum illis in multis gratia lucrificandi eos, nihilominus recesserunt peccatis eorum promerentibus ita sordidi, sicut venerunt. Hac etiam de causa congregata est Florentiæ synodus amplissima diebus nostris sub sanctæ memoriæ Eugenio pro reductione Græcorum, vbi interfuit imperator Græcorum, & patriarcha Constantinopolitanus cum multis alijs prælatis orientalis ecclesiæ. Vbi operante saluatore nostro, qui vera pax est, sublato de medio pariete, qui occidentalem, orientalemque diuidebat ecclesiam, vnio, & concordia conclusa est inter eos, licèt heu ab omnibus in partibus orientalibus non fuerit acceptata. Quintò concilia leguntur congregata, cùm ecclesia habet magnos & potẽtes hostes, & perturbatores. Tunc enim summus pontifex ecclesiæ princeps, ac rex regũ terræ Dei vicarius solitus est coogregare cõuentum patrum, & principum ecclesiæ, de quibus in psalm. Constitues eos principes super omnem terram, ad punitionem illorum. Hac de causa Gregorius tertius cum imperatorem Leonem huius nominis tertium hæreticum incorrigibilem comperisset super depositionem imaginum Christi, & beatæ virginis, ac sanctorum, quas omnes destrui ac incendi fecerant in vrbe Constantinopolitana: congregato concilio Romæ quasi mille episcoporum, Romam, & Italiam totam ab eius obedientia & potestate discedere fecit, & vectigalia interdixit, & illum anathematizans, venerationem imaginum confirmauit. Item hac de causa Gregorius septimus contra imperatorem Henricum huius nominis. 3. quia Romanæ ecclesiæ scindere vnitatem moliebatur, congregauit Romæ concilium. 110. episcoporum, & illum ibi excommunicauit. Item hac de causa Innocentius quartus imperatorem Fredericum huius nominis. 2. ecclesiæ hostem rebellem, contumacem, & incorrigibilem comperiens, conciliũ congregauit Lugduni, & ibi illum ab imperio deposuit. Sextò legitur cõgregatum vniuersale concilium gratia supernæ reuelationis impetrandæ à Deo super arduis in ecclesia constituendis. Hac de causa congregata

legitur

legitur synodus prima ab apostolis, vt scilicet quis ad integritatem apostolici collegij loco Iudæ proditoris assumendus esset, orationibus à Deo cognoscerent. Vnde dicitur Actorū.1.Et statuerunt duos,scilicet, Ioseph, qui cognominatus est iustus, & Mathiam: & orantes dixerunt, Tu domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris,&c. Septimò congregata leguntur concilia cùm magna imminet Christianæ reipu. necessitas, aut persecutio, cui non nisi à totius ecclesiæ auxilio subueniri posset. Hac quidem causa inter alias maxime Vrbanus.2 audiens ciuitatem sanctam Hierusalem ab infidelibus captam in Christiani populi dedecus & confusionem, concilium generale conuocat in Claromōte Aluerniæ:& in subsidium illius passagium transmarinum ordinatur. Octauò leguntur concilia congregata ad maiorem firmitatem fidei, & acceptationem plenariam tam constitutionū,quàm diffinitionū factarum in præcedentibus concilijs. Vnde post Nicænam synodum congregata est Romæ per beatum Syluestrum synodus. 277.patrum, in qua roborata est fides synodi Nicænæ, & Arrius condemnatus:in qua sic ait beatus Syluester.Quicquid in Nicæna synodo constitutum est, ad robur sanctæ matris ecclesiæ catholicæ & apostolicæ à sanctis sacerdotibus.318.nostro ore consortes firmamus: & omnes qui ausi fuerint dissoluere diffinitionem sancti magni concilij,quod apud Nicænam congregatum est sub præsentia pijssimi & venerandi principis Constantini Augusti anathematizamus: & dixerunt omnes episcopi, placet. Item sexta synodus apud Constantinopolim celebrata, vt habetur distin.16.cap.quoniam. sic inquit. Coofirmamus & cæteros, scilicet sanctorum patrum canones & synodos,scilicet Nicænam,Anchiritanam, Antiochenam,&c. Nonò congregata leguntur concilia gratia inquirendæ veritatis super suspicione hæresis orta de Romano pont.Hac de causa congregatum legitur cōcilium tam tempore Symmachi papæ,de quo in.§.hinc etiam.distinctio.17.quàm tempore Marcellini papæ, qui sacrificauerat idolis. de quo in cap.nunc autem.distinct.21. Decimò congregatum legitur cōcilium purgationis gratia,quam papa voluit facere: vt quia si infamia fuit publica, purgatio etiam omnibus nota esset. Hac ratiōe Damasus papa & Leo 4. & Sixtus Romani ponti. bonæ famæ suæ curam gerentes, ad sedandum scandalum concilia congregasse leguntur: sicut de beato Damaso habetur. 2. quæst.7.nos.circa finem.De Leone.4.habetur.2.quæst.5.omnibus.circa finem.De Sixto papa in cap. mandastis.2.quest.7.Vndecimo congregandum venit vniuersale concilium, quando vehemens dubitatio curreret de iure electionis alicuius in summum ponti.iuxta glo.in.c.si forte duo. distinct. 79. Hac de causa plura congregata sunt concilia à sanctis patribus, quæ suprà gratia extirpandi schismatis descripsimus. Duodecimò concilia aliquādo celebrata leguntur, & celebranda rationabiliter veniunt ad efficaciorē,ac solenniorem, & vniuersaliorē reformationem ecclesiæ fiendam. Quanquam enim summus pontifex pro singularitate principatus sui omnē legem condere & dare posset toti ecclesiæ,iuxta. c.sunt quidam.25.q.1. nihilominus sæpe(& hoc rationabiliter) patres ecclesiæ synodaliter conuocat, vt leges ad reformationem pertinentes condendæ illorum concilio & approbatione formatæ plus habeant authoritatis, & apud fideles acceptabiliores fiāt.Hac de causa plura suot congregata concilia, in quibus canones continētes plura vtilia ad correctionum vitiorum, ad componendos mores, ad honestatem vitæ,ad pacem populi Christiani sunt instituti.Ex quibus pro magna parte corpus decreti constatū est:intra quæ est synodus illa singularis,quam Romæ Gregorius septimus celebrauit ad reformationem ecclesiæ:in qua anathematizauit simoniacos,clericis vxorem habētibus interdicit diuina, laicis eorum missas audire prohibuit,& inuestituras ne à laicis susciperent, sententiam excommunicationis adhibuit.

¶De vtilitate celebrationis conciliorum. Cap. X.

SVMMARIVM.

1 *Concilij celebrandi utilitas,ostenditur.*

Vanquam ex supradictis satis perspicuum sit, quòd plurimum vtilitatis afferat sanctæ ecclesiæ ipsa vniuersaliū conciliorum celebratio, nihilominus ad plenioré huius rei notitiam aliqua quasi repetentes ex præcedenti.c.dicimus maximè valere ad sex.

¶Primò

5 ¶ Primò quidem valet celebratio vniuersalium conciliorum ad conseruandam Christianam religionem in vnitate fidei, quæ primum vinculum est societatis Christianæ. vt dicit B. Chrysostomus. Hanc vtilitatē conciliorum vniuersalium assignat beatus Isidorus in ca. canones. distinctione. 15. ita dicens. Canones generalium conciliorum à temporibus Constantini imperatoris cœperunt. In præcedentibus namq; annis persecutione feruente, docēdarum plebium minimè dabatur facultas, vnde Christianitas in diuersas hæreses scissa est: quia nō erat eis licentia cōueniendi in vnū, nisi tempore supradicti imperatoris. Ipse enim dedit facultatem Christianis liberè congregari. Item hac de causa Martianus imperator scribens ad omnes vbiq; terrarum episcopos vt ad synodum Chalcedoneñ. venirent, ita ad propositum loquitur. Omnia ad veram fidem & Christianam orthodoxam religionem tunc præponenda alijs rebus existimauimus: Deo enī propitio existente, & nostrum imperium, & cōmunes causas meliores fore contendimus. Quia ergo dubitationes quędam circa orthodoxam fidem motæ sunt: sicut indicant etiam literæ sanctissimi archiepiscopi felicissimæ ciuitatis Romæ, placuit nobis properè sanctū concilium fieri, quatenus concordātibus patribus, & veritate examinata, & vacāte omni studio, quo quidā iam abusi religionē turbauerūt orthodoxā, vera atq; saluberrima fides fit omni mundo manifestissima, & de cætero omnis quæstio & dubitatio auferatur. & infrà, Quisquis enim in generalem futurā synodum & omni mundo vtilem peccat, equidem contra Deum, & diuinitatem nostrā offendit. hæc ille. ¶ Secūdò valet ad faciliorem & firmiorē illucidationē veritatis in dubijs. Faciliorē quidem: quia quod à pluribus sapiētibus quæritur, faciliùs inuenitur. vt ait Inno. in. c. de quibus. dist. 20. Firmiorem etiā dicimus: quia tātò firmius, siue grauius est iudicium, quantò plurium sententijs confirmatur, & approbatur assensu: Vnde in. c. extra conscientiam. dist. 64. dicit Innoc. Integrū iudicium est, qđ plurimorum sentētijs cōfirmatur. Vnde beatus Aug. dicit lib. 1. de bapt. contra Donatistas. antiquos patres fluctuasse in fide, quousq; totius orbis concilio firmarētur. Ait enim sic. Iam ne videar humanis argumentis illud agere, quoniam quæstionis huius obscuritas prioribus ecclesiæ temporibus ante schisma Donati magnos viros & magna charitate prędítos patres episcopos ita inter se compulit salua pace disceptare atq; fluctuare, vt conciliorum in suis quibusque regionibus diuersa statuta mutarent, donec plenario orbis concilio, quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur. hæc ille. Hinc etiam Theodosius imperator scribens Dioscoro archiepiscopo Alexādrino vt cōueniret cum suis metropolitanis Ephesi sine dilatione, sic inquit. festinesq; cum vniuersis sanctis episcopis, quos conuenire per sacras nostras epistolas sanximus ad prædictam ciuitatē, & subtilissimè inuestigantibus & quærentibus, omnis de medio error cōtrarius auferatur, catholica aūt doctrina & orthodoxa fides solidetur, & quiete fulgeat, quod vniuersi in posterum inconcussum & intemeratum custodiant. Planè cùm congregatio tantorū patrum ecclesię, quibus ait dominus in euangelio Matth. 5. vos estis lux mundi. nil aliud videatur esse, q̄ multorum luminarium congregatio, benè facit ad illuminationē populi Christiani, & decorem vniuersalis ecclesiæ synodalis patrum congregatio. Vnde bene conuenit proposito illud Eccle. 43. species celi, id est, ecclesię. gloria stellarum, id est, doctorum. mundum illuminans. vbi glo. ordinaria ita dicit. Species cæli, id est ornatus ecclesiæ. sanctorū plenitudo, quos Deus excelsus ordinauit, vt prædicatione euangelij mundum illustrarent. ¶ Tertiò conciliorum vniuersalium celebratio vtilis est ad culturam agri dominici, vt canon concilij Constantieñ. dicit frequens. Sunt quidem patres in concilio cōgregati ministri operarij agricolę, de quo dominus ait. Iohann. 15. pater meus agricola est. quorum ministrorum officium est errorum vepres de agro dominico euellere, plantare fidem, & surculis vitiorum radicibus virtutes inserere. Vnde dominus Hieremiæ in figura Romani pontificis, qui congregator & director conciliorum vniuersalium est, videtur dixisse illud Hierem. primo. Ecce constitui te super gentes & regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, ædifices, & plantes. vt testatur papa Innocen. in cap. solitæ. extra de maio. & obedien. vnde Adrianus papa loquens patribus in concilio, quod Romæ congregauit, ita ait ad propositum. Cùm debeamus ò fratres & filij dilectissimi dominici agri strenui & fideles esse cultores, & spiritualibus ad purgationem ipsius cælestium præceptorum vti ligonibus, oportet, vt siqua in eo spinosa, siqua germinare venenosa conspicimus, pari labore, vnanimiq; zelo hæc radicitus extirpare

tirpare studentes, arripiamus examinis rostrum,& falce iudicij cōcordi sententia proferamus,ne quæso in nos exprobrāter dicatur: Messis quidē multa,operarij autē pauci. hæc illc. ¶Quartò celebratio cōciliorū vniuersaliū vtilis est ad tyrānorum, & infidelium superbiā humiliādā. Plurimū profectò,vt intellexmus à fide dignis, q fuerūt infideles in orientalibus patribus. f. Turci terrentur audientes apud Christianos vniuersalia cōcilia congregari.& ita faciunt vbicūq; latitent. & hoc rationabiliter: quoniam ecclesia Dei vt dicitur Cantico.6. Terribilis est vt castrorum acies ordinata. Castra sunt doctores patres ecclesiæ cōgregati, quibus tāquam militibus Christi,& propugnatoribus munitur,protegitur,& defensatur ecclesia. De quibus dicitur Zacha.9. Circūdabo domū meam.i.ecclesiā,ex his qui militāt mihi.videlicet prælatis, doctoribus,& principibus fidelibus,qui eam defendēdo, Christo militare perhibetur. Vnde Paulus apostolus scribens Timotheo ait. labora sicut bonus miles.glo.in prædicando
2.Timot.2 euāgelium cōtra hostes.¶Quintò celebratio conciliorū est vtilis ad refrænādum exorbitantias quorūdam pōtificum, qui pōtificatū suum aut spretis sanctorū patrū regulis pro volūtate exercent, aut symoniaca prauitate dehonestāt,aut seculi vanitate,& vita scādalosa confundūt. Huius causa cōgregatū legitur concilium episcoporū Italiæ Romæ per imperatorem cōtra Iohānem papā duodecimum, qui venator,& lubricus publicus, & incorrigibilis erat. Vt enī ait Hormisda papa in epistola decretali ad episcopos per Hispaniā cōstitutos, Difficile est, vt cuiusquā cor sic prauis cogitationibus induretur, vt in se patiatur culpādus fieri,cùm nouerit se iudiciū subeundū cōcilij.¶Sextò valet vniuersaliū conciliorū celebratio ad omniū quasi scādalorū, quæ suscitātur in ecclesia,extinctionē. Illud planè vt priora exēpla nos docēt. Vltimū refugiū ecclesiæ in omnibus magnis angustijs suis,sicut in præcedēti.c.exēplariter deductū est in multis, tam de scādalis occasione hæreticorū,aut schismaticorum, q̄ aliūde exortis. Vnde propter has multiplices vtilitates prouenientes ecclesiæ sanctæ Dei ex celebratione sacrorum cōciliorum posset optimè adaptari mysticè proposito tanquam dictum summo pontifici illud Esa.16. Ini concilium scilicet cū sapiētibus. Coge conciliū,id est,cōgrega.vt exponit magister Nicolaus de Lyra.q.d. Spiritus sanctus Romano pōtifici imminentibus grauissimis periculis in ecclesia, Ini concilium,& coge,id est, congrega vniuersale concilium:quoniam si in medio duorum vel triū in nomine Christi cōgregatorū ipse est vt spirator,doctor,& adiutor,vt habetur Matth.18.multò amplius vbi sanctorum patrum multorū societas in nomine cōuenerit Iesu Christi, maximè pro rebus vniuersitatem Christianæ religionis respectiuè concernētibus interesse credendū est. Verùm est hic aduertēdum,q hæc,quæ dicta sunt, accipienda veniunt, cùm in concilijs vniuersalibus proceditur canonicè,& sanctè:quoniam aliàs melius foret supersedere à celebratione cōciliorum. Quoniā quemadmodū concilia ritè celebrata saluberrimos fructus operata sunt:ita nō ritè celebrata maximis scandalis vniuersam perturbarunt ecclesiā, sicut patrū traditiones & venerabiles historiæ nos docēt. Quocirca Eusebius religiosissimus episcopus Dorilei ciuitatis (qui dānatus fuerat cū Flauiano iniustè à Dioscoro. vt habetur in prima actione Chalcedoneñ. cōcilij synodi) ad synodum loquens ita dicit. Adimus vestrā pietatem, supplicantes iustitiam promereri: causa autem hæc est nuper facto concilio in Epheso metropoli,quod vltimè fuit:non futuram,& c.vt nō tantis malis,& perturbationibus vniuersum mundum replesset.

¶Quòd Rom.pontifi.præsentia personalis non necessariò requiratur in concilijs vniuersalibus. Cap. XI.

SVMMARIVM.

1 *Concilium uniuersale,quòd non expostulet necessariò pontificis Romani præsentiam,sed authoritatem.*

2 *Concilijs uniuersalibus quare superioribus temporibus summi pontifices præsentialiter nō interessent,triplex assignatur ratio.*

Licèt vniuersalia concilia, vt prædiximus, non nisi per Ro.pont. regulariter conuocāda sint,& authoritate fulciēda:nihilominus nō est necessariū,nec semper conueniens, vt semper illis præsentialiter intersit: sed sufficit, q legati,

ꝙ legati, aut vicarij, siue Apocrisarij ei⁹ intersint. Quod ex illo apertissimè ostenditur, ꝙ nulli octo conciliorum vniuersalium, quę in ecclesia vt præstantioris authoritatis describuntur, Romanus pontifex personaliter interfuit, sed per legatos suos. Vnde Leo papa huius nominis primus ab imperatore Christianissimo Martiano ad Chalcedonēse concilium deuotissimè inuitatus, hac ratione inter alias se excusauit, ꝙ nullū inde exēplum à prædecessoribus acceperit, vt ipse scribit, tā patribus concilij Chalcedonē. quàm pulcherrimæ Augustæ. Vnde hanc excusationem præfati beati Leonis legati sui assignantes in concilio Chalcedonen. sic dixerūt. Gloriosissimi, & Christianissimi nostri imperatores charitatem, catholicam fidem, & affectum tenentes, beatissimum nostrum Leonem apostolicæ sedis præsulem vt ad hoc venerabile & sanctum concilium adesset, dirigentes venerabiles epistolas supplicarūt, cuius pietati placere posset, si in hac re probare tur aliquod simile à prędecessoribus factum. Nam meliùs vestra potest cognoscere sanctitas, quia nec in Nicæna, nec in Ephesina synodo, nec alio tali sancto concilio papa sanctę sedis affuit: pro qua huius formę sequens consuetudinem nos direxit: qui sanctissimus non dubitans se in his hic adesse, quos præcipuè cognoscit, omnia quæ ad fidei catholicę sinceritatem, & quæ ad sancti Petri apostoli pertinēt reuerentiā agere, quæ etiam per nos ad vestram beatitudinē congruas sanctorum patrum concilijs direxit epistolas, quas recipere, & recēseri percipite. Hoc autem, ꝙ præsentia Romani pontificis non necessario requiritur in concilijs vniuersalibus, sed bene eius authoritas, satis videtur apertè colligi ex eo, ꝙ forma authoritatum sanctorū patrum, de quibus dist. 17. per totum. superiùs inductarum in ca. 6. non habet, ꝙ absque præsentia Romani pontificis non debeant vniuersalia concilia celebrari, sed bene, ꝙ absque eius authoritate, aut sententia celebrari non debent. Et hoc bene ostendit glo. decreti in c. 1. dist. 17. vbi definiens concilium vniuersale, dicit illud esse, quod à papa, vel eius legato cū omnibus episcopis cōstituitur, id est eelebratur. Huiusmodi verò cōsuetudinis qa anti quis superioribus tēporib⁹ summi pōtifices præsentialiter non interant vniuersalibus cōcilijs, maximè tempore, quo imperatores plurimùm dominabantur in orbe, triplex ratio assignari potest. ¶ Prima, ne Romanis pōtificibus inferretur aliqua violentia in concilijs per imperatores, aut alios tyrannos, sicut de papa Felice legimus: quòd quia celebrato cōcilio excommunicauit Vrsacinum, & Valentem Constantino imperatori in perfidia Arriana consentientes, depulsus de sede, & ab ipso imperatore decollatus, martyrio coronatus est. Similiter violentia legitur facta in secunda synodo Ephesina legatis apostolicæ sedis, vbi Fabianus, qui vices beati Leonis papæ agebat, interfectus fuit. ¶ Secunda ratio, vt Romanus pōtifex, qui solitus est vniuersalium conciliorum confirmare sententias & canones, vt infrà ostensuri sumus ex gestis conciliorum cum plena libertate, quæ plurimùm est necessaria in hac parte, in propria sede existens, quæ sibi confirmanda viderentur, confirmare, & quę non confirmanda essent, libera potestate vacua authoritate relinqueret, aut cassaret. ¶ Tertia ratio est propter necessitates incumbentes tam ecclesiæ, quàm ciuitati Romanæ, quibus Romani pontificis præsentia maximè est præsidio, & auxilio. Hanc rationem assignat Leo papa patribus in concilio Chalcedonensi congregatis, sic loquens de imperatore Martiano. Amplectendum est clementissimi imperatoris plenum religione cōsilium, quo sanctam fraternitatem vestram ad destruendas insidias diaboli, & ad reformandum ecclesiasticam pacem maluit conuenire beatissimi Petri apostoli iure atq; honore seruato, adeò vt nos quoque ad hoc inuitaret, vt venerabili synodo nostram sententiam prębeamus: qđ quidem nec necessitas temporis, nec vlla poterat consuetudo permittere: me tamen in his fratribus, hoc est Paschasio, & Licentio episcopis, Bonifacio, & Basileo presbyteris, qui ab apostolica sede directi sunt synodo vestræ, vestra fraternitas confidat præsidere, nec iniunctam vobis pœnitentiā meam existimet. Item præfati legati ad synodum præfatam ita dixerūt. Notum est nempè ad hoc amabili concilio ad beatum apostolicum, & catholicum papam Leonem sacras esse literas destinatas, quæ habent, vt huic sacro concilio se præsentare dignaretur: sed quoniam nec antiqua consuetudo, neq; generalis temporis necessitas permitteret, nostrā paruitatē huic sancto cōcilio pro se præsidere præcepit. Ideoq; necessarium est hæc, quæ in medium proferuntur, per nostram interlocutionem disceptari.

¶Qui

¶ Qui ad vniuersalia concilia necessariò vocandi sunt. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *Conciliis vniuersalibus qui interesse debeat ostenditur. Et qui ad ea potissimum et necessariò sint vocandi.*

Ausis, & vtilitatibus celebrationis generalium conciliorum iam explicatis, inquiramus qui ad generalia concilia sint euocãdi, in qua quæstione dicendum est, solos ecclesiæ prælatos maiores necessariò ad illa vocandos esse. Quod primò multis patrum testimonijs ostendemus. Secundò rationibus.

¶ Primò hoc colligitur ex illa definitione cõcilij generalis, quam ponit glossa in ca. 1. distinctione. 17. vbi dicitur. Concilium vniuersale est, quod à papa, vel eius legato cum episcopis celebratur. Item hoc ostenditur ex canonibus, vbi de synodis vniuersalibus anti quis fit mentio: in quibus omnibus soli episcopi videntur nominari. vnde in ca. omnia. distinct. 12. dicit beatus August. Omnia talia, quæ neq; sanctarum scripturarum authoritatibus continentur, nec in concilijs episcoporum statuta inueniuntur. Item in ca. canones. dist. 15. habetur, quòd prima synodus, scilicet Nicæna, fuit. 318. episcoporum. Secunda, scilicet Constãtina, fuit. 150. episcoporũ. Tertia, quæ fuit prima Ephesina. 200. episcoporum. Quarta, quæ fuit Chalcedoneñ. fuit 500. &. 30. sacerdotum: quod exponendum est, id est, episcoporum: quia hi vt habetur in frã patres vocantur: patres autem conciliorum soli episcopi dicuntur, vt patet eadem distin. ca. Sancta Romana. & in. c. sexta synodus. dist. 16. vbi patres vocantur, qui in cap. canones. nominati sunt episcopi. & hoc con uenientissimè: quia ita à Spiritu sancto nominati leguntur. psal. 44. vbi ita inquit ecclesiæ militanti. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Vbi glo. Hiero. de episcopis hoc exponẽs, inquit. Fuerũt in ecclesia apostoli patres tui, quia ipsi te genuerunt: nunc autem quia ipsi recesserunt à mundo, habebis pro his episcopos, qui à te creati sunt. Sunt enim vt hi patres tui, quia ab ipsis regeneraris. Item huius testimonium colligitur apertissimè ex cap. synodum. distinctione. 17. vbi beatus Marcellus papa synodum vniuersalem vocat synodum episcoporum. Item hoc habetur expressè ex illo, quod in gestis Chalcedoneñ. concilij legitur, quòd catholici episcopi videntes quosdam ægyptiacos non episcopos, qui de Alexandria cum Dioscoro hæretico Chalcedoniam venerant, tentantes interesse concilio, clamauerunt dicentes, quòd concilium episcoporum esset, & alij expelli deberent. Cæterum hoc etiam arguitur ex eo, quod Leo papa Ephesino concilio scribens, postquàm de Eutic. errore, & suorũ complicum locutus est, sic subiunxit: verùm quia & talium non est intelligenda curatio, piè ac religiosè Christianissimus imperator habere voluit episcopale concilium, vt pleniori iudicio omnis posset error aboleri. Item in epistola, quam Christianissima pulcherrima Augusta ad consulem Bythiniæ Stratigium, vt curam haberet circa disciplinam synodi per habendam, antequàm placeret ei, & patribus de Nicæna ad Chalcedoniam mutare concilium sic dicitur. Quidam autem sicut agnouimus cùm sint solliciti conturbare & confundere Deo placitam disciplinam superuenientes in Nicæna clerici, ac monachi, ac laici tumultus facere tentãt, necessariò has pias literas ad tuam direximus claritatem: quatenus cum omni virtute eos, qui præter nostrã euocationem, aut permissionem suorum episcoporum ibidem commorantur, clericos, monachos, atque laicos, quos nulla ratio ad concilium vocat, omnino valeas remouere, & ab ipsis locis expellere: hæc ibi. Item habetur in prima actione Chalcedoneñ. synodi abbas Martinus requisitus ab Euthico vt se subscriberet in gestis cõcilij Ephesini, non acquieuit, dicens. Non est meum subscribere: episcoporum tantùm est, & eorum, qui digni sunt. ¶ Præterea secundo loco clarissimè demonstratur rationibus solos episcopos, siue prælatos maiores necessariò conuocari debere ad concilia vniuersalia.

¶ Primò sic. Illi soli veniunt necessariò conuocandi ad vniuersalia concilia, cum quibus tractanda veniunt, quæ vniuersitatem Christiani populi respiciunt, qui constituti singulariter leguntur Christiani populi principes, & rectores. Patet hoc: quia statuere, corrigere, & reformare cùm sint actus iurisdictionis: vt de reb. eccles. non alienan. ca. fin. ad superiores pertinent: sed episcopi soli sunt huiusmodi, vt patet ex authoritate inducta prophetæ cum gloss. psalm. 44. Constitues

tamē si verum est ꝙ soli prælati maiores vocandi essent necessariò ad concilium vniuersale, Cardinales præfati non venirent vocandi, quod videtur esse falsum. ¶ Septimò sic.
Septimum. Vbi est eadē ratio, ibi videtur esse idem ius: sed causa & ratio quare in antiquis concilijs soli episcopi vocabantur erat ex eo, ꝙ in fide & doctrina religionis Christianæ amplius essent eruditi, & in moribus plus compositi, ac in regimine subditorum plenius circumspecti: sed hæc quandoq; & frequenter concurrunt abundantius in alijs prælatis inferioribus, in doctoribus, & eruditis religiosis, abbatibus, prouincialibus, ministris, atq; prioribus. ergo videtur ꝙ tales eodem iure vocandi essent. ¶ Octauo. Quæ in vniuersali conci
Octauum. lio agenda sunt, omnes fideles videntur respicere, & tangere, ergo videtur vt ab omnibus approbentur, quæ in eis constituēda sunt, & omnes debeant conuocari, cùm regula iuris sit. Quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet. ¶ Nonò. Concilium vniuersale re
Nonum. præsentat vniuersalem ecclesiam: sed vniuersalis ecclesia dicitur collectio omnium fidelium, vt in ca. ecclesia. de conse. distin. 1. ergo videtur ꝙ ad hoc, quòd tale concilium veraciter vniuersalem ecclesiam repræsentans rectè celebretur, omnes fideles, aut saltē de quolibet statu aliquī debeant necessariò ad illud
Decimum. vocari. ¶ Decimò arguitur, quòd in concilijs vniuersalibus primis legūtur non modò episcopi, sed etiam monachi, & presbyteri, & etiam laici subscripsisse, sicut potest colligi ex sexta & octaua synodo: ergo videtur ita esse obseruandum in alijs.

¶ In quo ponitur solutio ad obiecta facta. Cap. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorum circa ea quæ dicuntur de vocatione prælatorū ad uniuersalia concilia, &c. diluuntur.*

VT plenior habeatur veritatis notitia, & clarius satisfiat obiectionibus factis ex aduerso, consideranda sunt quæ in superioribus tetigimus, vbi descripsimus concilium vniuersale. Synodus vniuersalis congregatur principaliter ad ordinandum authoritatiuè aliquid in ecclesia Dei: & quia ad hoc rectè faciendū necessariò pręire oportet maturum consilium: quoniam vt dicit quidam sapiens, Diu deliberandum est, quod constituendum est semel. Hinc duæ voces distinguuntur in concilio, scilicet vox cōsultoria, siue consultiua: & vox decisiua, siue diffinitiua. Prima vox est propriè eorū, qui prudentia præcellunt, quæ mater est cōciliorum, & sapientia ad altissimarum rerum, quę in concilijs vniuersalibus sæpe consideradę veniūt, cognitionem illustrat. Secunda vox est eorum, qui potestate clauium authoritatem in ecclesia superiorem tenent: & quoniam prælati maiores in ecclesia vtrunq; habent, vt pote qui apostolis succedunt, quibus dominus ait. Matth. 18. quæcunq; ligaueritis super terram, &c. ipsi ergo de iure conuocandi sunt ad vniuersale cōcilium, vt pote quibus ex officio conuenit interesse: quod nulli alij licitū esse videtur: quoniam vt in. c. satis euidenter dicitur. di. 96. Illicitū nanq; est eum, qui non sit in ordine sanctorum episcoporum ecclesiasticorum, interesse tractatibus. & sunt verba Theodosij imperatoris sanctæ synodo Ephesinæ scribentis. Secundò considerādum, quòd licèt prælati maiores vocādi sint de iure ad cōcilium vniuersale, possunt etiam alij vocari per summum pontificē ad voces consultiuas, qui aut pro singularitate prudentiæ eorum & experiētia in agēdis dubijs occurrentibus, aut doctrina diuini vel humani iuris idonei, queādmodū multi magistri & doctores excellētes in ecclesia sunt, siue sint seculares, siue religiosi, qui non sunt prælati. Queādmodum nō tātùm factū tempore pręterito legimus, sed etiā in diebus nostris tam in concilio Constantieñ. q̄ Basilieñ. vidimus practicatū, quibus interfuimus: quod etiam opportunum erit cōtinuare plùs vel minùs secūdùm causas, propter quas cōgregāda veniūt talia cōcilia: & hoc, qa in his nostris diebus (prohdolor) multi domini episcopi, siue prælati maiores non tanta prudentia & sapientia splendent, quanta pro singularitate dignitatis, qua cæteris eminent, refulgere deberent. Et ita hoc modo plures non prælati voeātur ad consiliandum super rebus agendis vel inquirendis veritatibus ad concilium vniuersale, qui de iure nec venire, nec interesse habent: & tales solam vocem consultiuam habere debent: episcopi verò & cōsultiuam, & decisiuam. Non negamus tamen, quin papa vocās aliquas personas notabiles inferioris status ad conciliū vniuersale, vt puta præ-

latos minores, aut alias personas doctas, pos
set illas gratiosè honorare, dando eis autho-
ritatem vt etiā habeant vocem diffinitiuam
cum episcopis, sicut fortè factum est cū abba
tibus. vt in cap. Adrianus. & in. c. in synodo.
distin. 63. Sed hoc nec regulariter fiendū est,
ne ex consuetudine prætendant ius habere
in diffinitionibus vniuersalis concilij. Nec
etiam cū multis hoc agendum est: aliàs iudi-
cio nostro (saluo semper meliori) plura incō
uenientia sequi possent. Primum est, quia vt
dictum est in præcedenti. c. frequēter contin
geret, vt iudicium vniuersalis ecclesiæ nō ad
vota dñorum maiorum prælatorum, sed in-
feriorū reuolueretur, & tota vniuersalis con
cilij authoritas sederet apud inferiores & mi
nores in ecclesia: quod quātum esset pericu-
losum, & quàm absurdum, vnusquisq; bene
doctus, & sanus mente intelligit. Intellexi-
mus tamen cùm in Basilieñ. concilio fuimus
quosdā nouellos magistros nō ætate, sed do-
ctrina ad hoc summa violētia intendere, co-
gnoscētes, q admissis nouellis doctrinis eo-
rum de authoritate cōciliorum & admissio-
ne inferiorum prælatorum ad voces diffini-
tiuas, maior pars ecclesiæ esset semper apud
eos quotiescūq; celebrarētur vniuersalia cō-
cilia: à quo periculo dignetur ecclesiā suam
sanctam Christus custodire. Secundū incon
ueniens quod sequeretur, si alij, q̄ episcopi
admitterentur in multitudine ad voces diffi
nitiuas, est. Quia hoc dato, esset in potestate
vnius principis, in cui⁹ terra celebraretur cō-
cilium vniuersale, diffiuire quicquid vellet in
concilio, siue aduersus papam, siue clericum,
siue alios principes seculares: cū mittere pos
set tot doctores, magistros, & abbates, pres-
byteros curatos, qui supergrederētur multi-
tudinem episcoporū. Practicam hanc sacrile
gam partim oculis nostris aspeximus dolen
ter in Basilieñ. concilio. Quid autem hoc ma
gis inimicum fidei, & vnitati, ac paci ecclesiæ
esse potest? Planè nihil. Præterea tertium in-
conueniens quod sequeretur est, q si inferio
res prælati in concilijs vniuersalibus haberēt
voces diffinitiuas quēadmodum domini epi
scopi, iam in regimine vniuersalis ecclesiæ
inferiores æquarētur superioribus, quod nec
natura patitur, ne ratio admittit, nec dispoſi
tioni diuinæ consonare potest. Tenendum
est ergo, & diligenter obseruandū, vt ad con
cilium vniuersale non nisi prælati ad voces
diffinitiuas regulariter admittantur. His ha-
bitis, ad rationes iam deueniendum est. ¶ Ad
primā respondetur negādo consequentiam, *Ad primū.*
si ex illo vellet aduersarius arguere, q senio-
res illi, qui cum apostolis conuenisse dicun-
tur, habuerint voces diffinitiuas in illo con-
cilio: maximè quia seniores illi, qui etiam ibi
dicuntur presbyteri, dubiū est, an fuerint lai-
ci vel sacerdotes: cum glo. super verbo. pres-
byteros, dicit ætate vel gradu. Sciēdum ergo
videtur, q seniores illi licèt cōuenerint cum
apostolis in concilio consultando, nihilomi
nus determinatio, & diffinitio facta fuit per
apostolum Petrum. Nam vt ait Hiero. in epi
stola ad Augu. Petrus princeps fuit illius de-
creti. vnde gl. super verbo. tacuit omnis mul
titudo. dicit cōcordans Petro. Et ita etiam ex
ponit magister Nicolaus de Lira. Nec obstat
quod sequtur: visum est Spirituisancto & no-
bis: quia hoc nō arguit, q omnes habuissent
in decreto authoritatem diffiniēdi, quod so-
lis maioribus cōuenit: sed bene q omnes cō-
currerint in consultādo & discernēdo quid
conueniebat. Præterea nec obstat, q in per-
sona omnium scripta legatur epistola, quam
ad fratres Antiochiæ existentes mittebant.
Quoniam vt ibidem dicit gl. & cōmemorat
dñs Hugo cardinalis in expositione. Ideo ti-
tulus communis ponitur in epistola, ne ali-
qua dissensiōis occasio relinqueretur, id est,
vt daretur intelligi, q omnes in illa sententia
conuenirent, ratione cuius cōmunis sensus
nomine omnium scripta est epistola illa: nō
autem ex hoc, q omnes habuerūt voces dif-
finitiuas in illo concilio. ¶ Ad secundam ra- *Ad secūdā.*
tionem respondetur, q text. præfatus nō est
ad propositum: quoniam illi dicūtur ibi à pa
pa missi tanquam eius legati, vt locum eius
tenerent in cōcilio: hoc autem fieri bene po-
test authoritate papæ, quēadmodum etiam
alij etiā minores vt diaconi loca tenere pos-
sunt aliorum patriarcharū in cōcilijs: vt col-
ligitur in. c. præcipimus. dist. 93. quod est fa-
ctū in sexta synodo. & ex. c. 1. 94. dist. quod
est Symmachi papæ. ¶ Ad tertiam respon- *Ad tertiam*
detur negando consequentiam: quia licèt ab
bates leguntur interuenisse in præfato con-
cilio generali cum episcopis, differenter ta-
men. Primò, quia episcopi sunt hi, qui de iu-
re & officio interesse debebant: abbates ve-
rò sunt hi, qui de gratia summi pontificis vo
cabātur. Secūdò, quia in cōcilio episcopi ha
bebant voces consultiuas & diffinitiuas, ab-
bates verò consultiuas tātùm: vel si etiam dif
finitiuas, hoc erat ex beneplacito Romani
pontificis, quod fieri potest, sicut suprà dixi
mus. ¶ Ad quartam dicitur, quòd nullo mo- *Ad quartū.*
do facit ad propositum: quoniam clerus to-
tus

tus & populus non est vocatus ad consulen-
dũ siue diffiniẽdum aliquid synodaliter, sed
ad hoc, ꝙ ipsis præsentibus, & gratũ haben-
tibus Leo papa cum maiori solẽnitate daret
regi Carolo patritiatus dignitatem, & ordi-
nationem apostolicæ sedis, & ita non est ad
Ad quintũ. propositum. ¶ Ad quintam respondetur ne
gando assumptum: non enim videtur conce
dendum iuxta sanctum Thom. tam in. 2. 2. q̃
in quotlibetis: & vt nos suprà induximus li-
bro. 1. huius nostræ summæ. c. 78 ꝙ archidia
coni, & presbyteri curati ita prælati veniant
dicendi sicut episcopi: quia episcopi sunt, qui
principaliter habẽt curam populi: presbyte-
ri aũt, vel archidiaconi habẽt aliquas submi-
nistrationes sub episcopis. Vnde super illud
1. Corinth. 12. alij opitulationes, alij guber-
natiões. dicit glo. sic. opitulationes. i. eos qui
maioribus ferunt opem, vt Titus Paulo, vel
archidiaconi episcopis. gubernationes, id est
minorum personarũ vt presbyteri, qui plebi
documẽto sunt. Vnde & hoc ipsum ostendi-
tur in ordinatiõe sacerdotũ, de quibus episco
pus ita dicit. quãtò fragiliores sumus scilicet
apostolis, tãtò magis his auxilijs indigemus.
Vnde in. c. cũctis. ex authoritate Clementis
papę, omnibus presbyteris, & diaconibus, &
reliquis clericis attẽdendũ præcipitur, vt ni-
hil absque proprij episcopi licẽtia agatur. &
idem in. c. non debere. dist. 80. Vnde patet, ꝙ
ad episcopos principaliter pertineat regimẽ
ecclesiæ. ipsi eñ sunt veri & principales præ
lati: & ideo ipsorum tãtùm est habere voces
diffinitiuas in concilijs vniuersalibus. In cu-
ius signũ cùm diffinitio aliqua fienda est in
concilio vniuersali, ipsi soli regulariter orna
mentis pontificalibus induuntur, vtpote ad
quos iudicium illius tribunalis tantũ spectat.
¶ Ad confirmationẽ autem inductam ex. c.
concilia. respõdetur vt ibi gl. exponit, ꝙ per
sacerdotes intelligũtur episcopi. ¶ Ad sextã
Ad sextum. de cardinalibus respõdetur, ꝙ licèt non oẽs
ipsi sint episcopi, sunt tamẽ quasi vnum cor-
pus cum Romano põtifice summo episcopo
rum: vnde cũ persona papæ, qui caput cõci-
liorum est, intelligẽdi veniũt ipsi cardinales,
cùm sint spiritualia mẽbra eius: vt notat Ho-
stieñ. in. c. antiqua. de priuile. & non minùs q̃
episcopi vocem diffinitiuam habent in cõci-
lijs: vnde simul cum episcopis, id est pontifi-
calibus vestibus & mitris in diffinitionibus
synodalibus concurrunt. ¶ Præterea licèt nõ
omnes cardinales sint episcopi, vt dictũ est,
nihilominus habent episcopalem iurisdictio
nem. Vnde in. c. in nomine domini. Cardina
les episcopi vocantur. vt ait glo. super verbo,
cardinales episcopi. Succedũt etiã apostolis
in dignitate apostolica, sicut in primo huius
operis declarauimus, q principalẽ locũ in ec
clesia tenẽt. ¶ Ad septimã respõdetur negan Ad septimũ.
do assumptũ, videlicet ꝙ ideo principaliter
ad conciliũ euocãdi sunt vniuersale, qa in le-
ge dñi fuerint plenius eruditi, &c. hoc enim
falsum est, licèt tales esse deberẽt. iuxta. c. qui
ecclesiasticis. dist. 36. Sed hoc debetur eis iu-
re dignitatis eorum, sunt enim principes ec-
clesiæ à Deo constituti. psal. 44. ¶ Ad octauã Ad octauũ.
respõdetur negãdo consequẽtiam. & cũ dici-
tur ꝙ regula iuris est. Respõdetur dupliciter.
¶ Primò, ꝙ ab omnibus intelligitur appro-
batum, quod à potioribus, siue maioribus in
vniuersitate approbatur. Secũdò respõdetur,
ꝙ regula illa non facit ad propositũ, cùm nõ
habeat locũ nisi vbi iura aliquorũ tangeren-
tur cum aliquo præiudicio. Vnde Inno. no-
tat in ca. vestra. & in. c. 2. de offi. leg. dicens, ꝙ
cùm episcopus, vel legatus velit facere statu-
tum tangens iura aliorũ, hoc debet facere cũ
eorum assensu, etiã si sint laici, vel si non con
sentiant, saltem debẽt esse præsentes. Hoc au
tem non est in concilijs vniuersalibus, vbi re
gulæ viuẽdi, & doctrinæ nemini præiudicia-
les, sed salutares instituuntur. ¶ Ad nonum Ad nonum.
respondetur negãdo consequentiã. Dicimus
eñ, ꝙ ad hoc ꝙ conciliũ vniuersale represen-
tet vniuersalem ecclesiam, nõ requiritur præ
sentia omium fidelium, hoc enim est imposi
bile, nec aliquo tẽpore factum legitur, sed suf
ficit ꝙ in eo sint maiores, siue potiores reip.
Christianæ, cuiusmodi sunt prælati maiores,
vt dictum est: vnde facta in concilio per tales
tota ecclesia fecisse dicitur, vt apertè colligi-
tur ex. c. confidimus. 25. q. 1. ¶ Ad decimam Ad decimũ.
respondetur, ꝙ licèt in aliquibus concilijs le
gantur interfuisse presbyteri, aut monachi,
siue etiam laici, non tñ ad diffinitiuas voces
admissi: sed vel ad consultatiuas, vel vt testes
essent. Quod manifestè colligitur ex varieta
te formarũ subscriptionũ, quibus vtũtur isti,
& illi. Forma autẽ episcoporum subscriptio-
nis est talis. Flauius episcopus Constantinus
iudicans subscripsi. Forma verò presbytero
rum Archimandritarum sic. Faustus presby
ter archimandrita monasterij sancti Diony-
sij subscripsi. Ecce quòd non ait sicut epi-
scopus iudicans subscripsi. Imperatores ve-
rò subscribentes non dicebant se diffinire,
vel iudicare, sed diffinita & iudicata susci-
pere. vt patet subscriptionibus imperato-
rum in octaua synodo. De ista autem mate-

ria etiam aliquid in sequenti capite dicetur.

¶ Qui admittendi sunt ad concilium vniuersale, & qui non. Cap. XV.

SVMMARIVM.

1 *Concilio uniuersali qui admitti debeant, & qui non.*

Ostquàm ostendimus qui regulariter ad vniuersalia concilia necessariò vocādi sunt, & qui non (quoniam multi etiam nō vocati veniunt, petentes admitti) iam enucleemus, qui, & quibus de causis admittendi veniant, & qui non. In primis notum est hæreticos non esse admittendos ad cōcilium, iuxta cap. cum quibus. 23. quæst. 3. vbi Gelasius papa dicit non esse ecclesiastici moris cū his, qui pollutam habent communionem, permixtamq; cum perfidis miscere concilium. De fidelibus verò, ꝙ omnes petentes admitti admittendi sint, videtur aliquibus de numero nouellorum magistrorum, inducentibus pro se & practicā aliquorum antiquorū conciliorū, & aliquas persuasiones. ¶ Ex practica quidem conciliorum arguētes inducūt primò, ꝙ in concilio celebrato per apostolos super electiōe Mathię, de quo Actorū. 1. non solùm interfuerunt apostoli, sed etiam laici, & mulieres videntur admissi. vt videtur colligi ex litera illius. c. ¶ Secundò inducunt idem ex concilio secundo apostolorum, vbi multitudo discipulorū vocata legitur vt eligerēt aliquos ad quotidianæ dispensationis ministerium peragendum, vt habetur Act. 6. ¶ Tertiò inducunt practicā cōciliorum modernorum, scilicet Pisani, Constantini, & Basilieñ. in quibus indifferenter abbates, magistri, doctores, licentiati, etiam baccalarij, presbyteri, religiosi, procuratores: imò etiā quasi quicunque volebant, admissi fuerūt. ¶ Quartò ratione sic. Ad conciliū vniuersale, in quo decidendæ veniunt arduæ causæ, videntur omnes admittendi, quorum res agitur, & vertitur interesse propriæ salutis: sed huiusmodi sunt omnes fideles, ergo nullus fidelis, qui interesse vult, debet excludi, sine non admitti. ¶ Quintò. Quilibet filius tenetur pro sua facultate succurrere matri suæ in angustijs constitutæ, sed omnes fideles sunt filij matris ecclesiæ, vt patet, ergo omnis fidelis tenetur pro sua posibilitate subuenire sanctæ matri ecclesiæ: sed vniuersale concilium ad hoc congregatur, vt necessitatibus ecclesiæ subueniatur, ergo ad illud debent admitti omnes, qui opem volunt conferre. ¶ Sextò confirmatur sic ratio ipsa. Quilibet homo sanus mente videns domum propriam, vel domini sui ardere, debet occurrere vel cū aqua, vel cum aliqua alia re ad extinguendum incendium: sed domus propria, siue domini nostri Dei est vniuersalis ecclesia, ergo incenso in illa scandalo, debent omnes fideles concurrere. iuxta illud prophetæ. psalm. 78. Zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. sed hic concursus fit in concilio vniuersali, ergo ad id sunt admittendi omnes fideles concurrentes ad patrocinium conferendum.

Ratio prima quorundam, &c. — *Secunda.* — *Tertia.* — *Quarta.* — *Quinta.* — *Sexta.*

¶ In oppositum tamen videntur esse quæ dicta sunt in præcedenti cap. Præterea si passim omnes fideles petentes admitti ad cōcilium admittendi essent, maximè ad voces diffinitiuas & consultiuas, plura mala sequerentur, vt perturbatio pacis, scandalorum materia, seditiones, rixæ, contentiones, difficultas aliquid rectè concludendi orirentur: quoniam vt ait beatus Chrysost. in princ. supra Ioann. in commento literali. Multitudo mater est seditionis & cōtumaciæ, paucitas magistra disciplinæ. Et Augustinus cōtra Iulianum lib. 2. artic. 2. dicit, In causa iudicandi amoto strepitu turbarum honorandam esse paucitatem, quam ratio eruditionis, libertasq; sublimat. Respondendo ergo ad hanc quæstionem, videtur nobis dicendum, quòd nullo modo cōueniat admittere omnes, qui admitti postulant ad vniuersale concilium ad voces diffinitiuas, nec etiam consultiuas, nisi vt supra diximus. Et tamen notandum, quòd reuoluētibus nobis multas historias & practicas obseruatas in multis concilijs, cognoscimus occurrisse in facto, quòd multis, & varijs de causis aliqui præter prælatos superiores quos supra diximus in his quæ pertinent ad corpus vniuersalis concilij admissi & possunt admitti ad vniuersalia concilia. Primo quidē modo ad pleniùs consulēdum in agendis & disponendis in concilijs vniuersalibus, vt aliqui prudentes & experti viri in notitia rerū tractandarū in concilio vt etiam si disponeretur via in Hierusalē, aut de bello contra Turcos, admittendi venirent homines,

nes, qui in dispositione rerũ necessariarum pro tali negotio essent docti & experti. ¶Secundò leguntur admissi gratia disputationis tantùm, vt si contra hæreticos disputatione agendum esset, vt aliqui doctissimi magistri & doctores: sicut diebus nostris primò vidimus Basileæ, cùm contra Bohemos disputabatur. Secundò Florentiæ ad disputãdum cum Græcis. Hoc etiam superioribus temporibus legimus latiùs pertractatum super quæstione de gradibus consanguinitatis per Alexandrum papam secundum, de quo in.c. ad sedem. 35.quæst.5. ita papa loquitur. Ad sedem apostolicam perlata est quæstio nouiter orta de gradibus consanguinitatis: quã quidam legum, & canonum imperiti excitantes, &c. sequitur infrà. Hanc quæstionem discutere curauimus in synodo habita in Lateranensi consistorio: conuocatis ad hoc opus episcopis, & clericis, atq; iudicibus diuersarum prouinciarum. hæc ibi. ¶Tertiò admissi leguntur aliqui tanquam iudices discretiui ad discernendum inter altercantes aliquos super aliqua profunda siue ardua quæstione. Vnde in synodo illa amplissima celebrata Romæ, in qua cùm coram imperatore Constantino & Helena disputandum veniret inter Christianos & Iudęos tempore beati Syluestri: quæ lex, an scilicet, Christianorum an Iudæorum præferenda veniret, Iudices duo positi sunt nõ suspecti, scilicet, Crato philosophus, qui nihil terrenum habere volebat: & Zenosimo, qui consul existens, nunquàm munus ab aliquo suscepit. Legimus etiam in concilio Chalcedonensi in disputatione contra Dioscorum iudices discretiuos positos fuisse. Vnde de eis in actione.16. sic habetur. Gloriosi iudices dixerũt ex his quæ gesta sunt, vel ab vnoquoque deposita, ante omnia quidem primatum & honorem præcipuum secundùm canones antiquos Romę Deo amantissimo archiepiscopo conseruari oportet. Item in octaua synodo actione.1. sic habetur. Imperatores nostri miserũt nos seruos suos, qui senatores eorum senatus vocamur, qui voluntate Dei honoratus est secundùm omnia, vt simus discreti eorum, quę geruntur, auditores. ¶ Quartò admissi leguntur ad vniuersalia concilia, & etiam admitti possent ad conseruationem fidei, & defensionem, & gestarum rerum pleniorem acceptationẽ. Hoc modo imperatores & principes quandoq; leguntur ad vniuersalia concilia admissi. ait enim Martianus imperator in Chalcedoneñ. concilio. Nos ad conseruandam fidem, non ad potentiam ostendendam exemplo gloriosissimi principis Constantini synodo interesse volumus, vt inuenta veritate, non vltrà multitudo prauis doctrinis attracta discordet. ¶Quintò admittuntur aliqui ad concilium gratia protectionis synodi, & libertatis illius: vt princeps, vel eius locum tenentes, in cuius territorio synodus celebratur: maximè quando synodum extra terras ecclesiæ Romanę celebrare contingit. ¶Sextò admittũtur aliqui ad concilium gratia doctrinæ & eruditionis. Hac ratione non modò clerici, sed etiam laici admitti possunt: cùm aut de fide agitur, aut de gradibus consanguinitatis, vt erudiantur. Vnde Nicolaus papa in.c. vbi. dist. 96. inquit. Vbinam legistis imperatores antecessores vestros synodalibus interfuisse conuentibus, nisi forsan vbi de fide tractatum est: quę vniuersalis est, quę omnium communis est, quæ non solùm ad clericos, verùm etiam ad laicos, & ad omnes pertinet Christianos? ¶Septimò admittuntur aliqui, qui habent aliquid opponere: vtputa aut querelas: vt qui habent causas litigiosas, vel qui super aliquibus grauibus occurrentibus causis circa materias super quibus synodus est congregata, petunt sibi per synodum prouideri. Verùm isti nec diffinitiuam, nec consultiuam vocem habent in concilio, sed expositiuam tantùm. Vnde expositis verbo, vel scripto quæ exponere voluerunt, non habent amplius synodo interesse. ¶Octauò aliqui legũtur admissi ad concilia ad ampliorem notitiam iustitiæ & veritatis. Hac de causa Inno. in.c. ad apostolicæ. de sententia & re iudi. lib. 6. dicit. Si diceret. s. ipse Fredericus, q̃ in nullo contra iustitiã ecclesiã læserat, vel q̃ nos eum contra iustitiam lęsissemus, parati eramus conuocare reges, prælatos, & principes tam ecclesiasticos, q̃ seculares ad aliquem tutũ locum, vbi per se, vel solennes nuntios conueniret, &c. ¶Nonò admissi leguntur aliqui ad concilia gratia ministerij, vt officiales, notarij, & procuratores. Vnde plurima verba leguntur in gestis conciliorum, quæ sunt verba notariorũ referentium tam dicta patrum, q̃ etiam imperatorũ. ¶Decimò admissi leguntur aliqui ad maiorem solennitatem eiusdem: sicut patet in synodo Romæ celebrata, in qua Leo papa clero & populo simul conueniente, dat regi Carolo patritiatus dignitatẽ. vt in ca. synodo. dist. 63. Hoc etiam patet in synodo Romæ celebrata, in qua Nicolaus papa formam electionis Romani pontificis disponens in.c. in no-

nomine domini. distinct. 23. In talibus enim synodus ad quæ non fiebat conuocatio episcoporum de diuersis prouincijs admitteban tur quandoq; alij inferiores, vt diaconi, presbyteri, & monachi: sicut in prædictis concilijs legitur factum pro honore & amplitudine concilij. ¶ Vndecimò reperiuntur aliqui admissi ad concilium vt sint testes gestorum in concilijs per subscriptiones eorum: sicut in quinta & octaua synodis legitur, ꝙ presbyteri, monachi, diaconi, lectores subscripse runt, & imperator, ac senatus. ¶ Duodecimò leguntur aliqui admissi gratia sanctitatis: cũ scilicet aliquid orationum suffragio à Deo postulandum occurrit. Exemplum huius col ligitur ex primo concilio apostolorum, in quo cùm orationibus impetrandum foret, admissi sunt omnes. 120. qui cum apostolis erant in cœnaculo ad concilium illud, vt omnium orationibus interuenientibus, faci- lius eorum petitio exaudiretur. ¶ His habitis, facilè respõdetur ad rationes factas in op positum. Verùm pro solutione obiectionũ, quæ sumuntur ex practica & forma præteritorum conciliorum, Notãdum, quòd de modo celebrandi cõcilia vniuersalia quo ad personas maximè vocandas vel admittẽdas præter episcopos, nulla certa forma data est. Cuius ratio esse videtur: quia forma & modus celebrationis vniuersalium conciliorum pendet omnino ex dispositione papæ, qui authoritate, & potestate est suprà concilia, vt extra de elect. cap. significasti. qui pro rerum & casuum varietate potest illos vel illos vocare, vel admittere: & ideo ex modo, vel ex forma seruata in vno concilio vniuersali, vel in alio, siue per apostolos & patres succe dentes non potest capi efficax argumẽtum: quia variæ formæ leguntur obseruatæ circa personas instantes admittendas, vel non admittendas, vt iam visum est. Et maximè hoc verum est forma obseruata in quibusdã con cilijs, quæ non pro grauibus causis, & vniuer salibus, sed particularibus, & nõ ad diffiniendum, vel statuendũ aliquid vniuersaliter pro tota ecclesia, celebrata sunt. Quare licèt primitiua ecclesia celebrãdo aliqua concilia exemplum nobis dederit, vt nos occurrentibus necessitatibus illa celebremus. vt ait gl. Act. 15. non tamen obligamur ritum tunc obseruatum nunc obseruare: sicut nec ritum tunc circa sacramentorum dispositionem obseruatum obseruare tenemur. sicut patet de vsu sacramenti eucharistiæ, quod institutum, & celebratum post cœnam legitur, & apostolis traditum Lucæ. 22. quod tamen nos non nisi ieiuni celebramus, & sumimus, iuxta ca. liquido. de consecr. distinct. 2. vbi. Augu. ita inquit. Placuit Spiritui sancto, vt in honore tanti sacramenti priùs in os Christiani corpus dominicum intraret, quàm cæteri cibi. Vnde ad argumentum, quod fit, Christus post cœnam siue cibum sumpsit sacramentum: ergo nos ita debemus facere. Respondit sanctus Thom. in. 4. quòd non sequitur: quia non oportet quòd ecclesia seruet ordinem sumendi, quem Christus seruauit: quia non oportet quod conuenit principio, vel generationi alicuius rei, ꝙ competat ei, quan do iam est in esse perfecto. & similiter non oportet, vt quod conuenit sacramento in sui institutione, quòd competat ei quantum ad suum vsum. Similiter dicere possumus de or dine & forma celebrãdi concilia. Non enim oportet, quòd ritus obseruatus per apostolos in concilijs suis, seruetur per omnia nunc à nobis: quia aliquid fuit tunc conueniens quãdo erat paruula & in principio sui, quod nunc non cõuenit ecclesiæ perducta ad perfectiorem statum multa varietate ordinum ac officiorum distributum. ¶ Ad argumenta autem duo prima sumpta ex practica conciliorum obseruata per apostolos, Respondetur negando consequentiam factam: tum ratione iam dicta: tum, quia nunc non occur rit circa omnes qui admitti petunt ad concilia eadem ratio, propter quam apostoli alios quàm apostolos & ecclesiasticos admittebãt ad cõcilia sua. ¶ Ad tertium quod inducitur de concilio Constantieñ. & Basilieñ. Respon detur primò, quòd consequentia non valet, vt patet ex dictis. Secundò dicitur, quòd par uum, aut nullum argumentum faciunt obser uata in præfatis concilijs. Tum, quia Pisanũ, & Constantieñ. quantum ad eorum principium antequam forent omnes tres obedientiæ cõgregatæ cùm fuerint celebrata in schis mate, non fuerunt vniuersalia concilia habita à tota ecclesia. Basilieñ. verũ cùm fuerit toti ecclesiæ scandalosum, quod maximè euenit ex hac indiscreta admissione multorum ad vocis diffinitiuas in concilio, non est habendum in memoria alicuius authoritatis. ¶ Ad quartam respondetur sub tali distinctione. Aut in cõcilio vniuersali, in quo aliqs de inferioribus petit admitti, tangitur res & salus illius in particulari, vt puta, quia est accu satus de aliquo crimine, & proceditur contra eum: tũc cõcedimus, ꝙ admittẽdus est omnis talis ad respõdendum pro se, vel ad indulgen tiam

Ad rationes factas in oppositum.

Ad duas primas.

Ad tertium

Ad quartã.

tiam petendum: quod etiã vt ait glo. in. c. con uenientibus. 1. q. 7. conceditur. & tamen non propter hoc dicuntur admitti in concilio ad voces cõsultatiuas, vel diffinitiuas. Si verò nõ agitur de salute illius in particulari, sed in cõmuni cum omnibus alijs fidelibus: tunc non est necessariũ illum admitti, sed sufficit ꝙ superiores, in quibus virtute oẽs alij continen tur, intersint concilio: aliàs quilibet fidelis, & etiã mulieres admittẽdæ venirẽt ad quęcunq; concilia, in quibus tractaretur de salute fidelium, aut rebus vniuersitatũ, quod est absurdum. ¶ Ad quintam respondetur negãdo consequentiam. Quoniã licet oẽs fideles, qui se offerunt ad subueniendum necessitatibus ecclesiæ occurrẽtibus admitti debeãt ad succurrendum ecclesiæ, & cum magna charitate suscipi, quãdo iuxta cõditionem status eorum & facultates in subsidium ecclesię se offerũt, vtputa si agẽdum esset cõtra hæreticos & infideles manu armata, aut passagium fiendum in terram sanctam offerent se aut bona sua, non tamen ex hoc sequitur, ꝙ admittendi veniant in cõcilio, prout hîc loquimur de admissiõe, videlicet ad voces diffinitiuas, vel etiam consultatiuas habẽdum in eo: quia si hoc daretur, vt iam diximus, nimis confusa esset synodalis congregatio. ¶ Ad vltimam rationem simili modo respondetur.

Ad quintã. *Ad sextam.*

¶ An omnes prælati maiores totius orbis Christiani necessariò vocandi veniant ad concilium vniuersale. Cap. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Prælati omnes maiores totius orbis, an necessariò sint ad vniuersale conciliũ vocandi, & huic interesse debeant, ostenditur.*

Ilso qui ad vniuersalia concilia de per se & necessariò vocandi veniunt, quia scilicet prælati maiores, consequenter enucleãdum venit, an necessariò omnes prælati maiores orbis vocandi sint, & interesse debeant vniuersali concilio. Ad cuius quæstionis determinationem repetenda nobis est distinctio concilij vniuersalis, quam supra posuimus. Diximus enim ꝙ vniuersale concilium ad præsens capitur dupliciter. Vno modo dictum ab vniuerso, sicut prouinciale à prouincia: & hoc modo conciliũ vniuersale dicitur quod papa, vel eius legatus cum patribus de toto vniuerso celebrat. quod iuxta Aug. appellamus plenarium concilium. Alio modo dicitur vniuersale ab vniuersitate authoritatis, quę est supra totam ecclesiam. Primo modo loquendo de vniuersali concilio quod dicitur plenariũ, dicimus ad perfectionem huius concilij omnes episcopos orbis cõuocandos esse, & si non particulariter, in communi saltem conuocãdo, & inuitando patriarchas oẽs, & primates, vt ipsi cum episcopis, quos duxerint eligendos (quia nec est possibile, nec etiam vtile omnes simul conuenire) veniant ad concilium. Hoc satis apertè probatur ex gestis octaui concilij, ad quod Basilius imperator dicitur architectos ecclesiastici tabernaculi à finibus orbis conuocasse. Item legitur ibi, ꝙ in aduẽtu vicarij patriarchæ Alexandriæ, qui deficiebat, patres istius concilij dixerunt: Glorificamus Deum vniuersorum qui quod deerat vniuersali concilio, suppleuit, & nunc perfectissimũ demonstrauit. hæc ibi. Vnde abbas Anastasius in epistola ad Adrianum papam de octaua synodo loquens ait sic. Facta est ergo hæc sacrosancta synod⁹ anno imperij Basilij pij principis tertio, qui vniuersos patriarchales thronos sic vt aliorum nulla in eorum loci seruitoribus præsules habens vniuersalis non inconuenienter ab omnibus appellatur. Vniuersalis est enim primò, quia catholica fides in ea & sanctæ leges, quæ nõ solùm à sacerdotibus, sed ab vniuersis Christianis coli debent, & venerari, & contra hostes earum consona voce defendi. Deinde, quia cùm Christus in corpore suo, qđ est ecclesia, tot patriarchales sedes, quot in cuiuscunq; mortalis corpore sensus locauerat, profectò generalitati nihil deesset ecclesiæ, si omnes illæ sedes vnius fuerint volũtatis: sicut nihil deest motui corporis, si oẽs sensus integræ communisq; fuerint sanitatis: inter quas videlicet sedes quia Romana præcellit, visui non immeritò comparatur: qui profectò cunctis sensibus præeminet, acutior illis existens, & communionem sicut nullus eorum cum omnibus habẽs. hæc ibi. Ex quibus patet, quòd concilium vniuersale non dicitur, quia omnes orbis pręsules præsentialiter cõueniant, sed repræsentatiuè tantùm. Vnde ipsi patres aduenientes, & si pauci respectu aliorum, tamen cùm vniuersitatem aliorum repræsentent, authoritatem con

cilij adimplent, cùm nomine aliorum veniât. Vnde in secundo concilio Africano dicitur, φ legati aliorum nomine plenam tribuunt concilio authoritatẽ. Et inde est, φ quicquid per præsentes conclusum fuerit, vniuersali consensu dicitur conclusum. vt ex .c. sicut. di stin. 19. colligitur. vbi beatus Gregorius post commemorationem quinq; primorum conciliorum vniuersalium ita inquit. Cunctas verò personas, quæ præfata venerãda concilia respuũt, respuo, quæ venerantur, amplector: quia dum vniuersali sunt consensu constituta, se, & non illa destruit, quisquis præsumit, &c. Licèt enim omnes prelati orbis in illis cõcilijs congregati non fuerint, quia tamen pręsentes repræsentabãt omnes, qui vocati erãt, omnium illorum authoritatem siue consensum habuisse iudicantur. Vnde in quodam concilio Toletano sic dicitur. Si quis autem tam nostrarum, quàm eorum, qui nunc ex prouincia sanctæ synodo defuerunt, huic salubri ordinationi obuiare præsumpserit, conuictus totius fraternę charitatis habeatur extraneus: censentur enim illi præsentes alijs ritè ad synodum spectantibus vocatis omnẽ authoritatem habere. hæc ibi. Hoc vniuersalitatis modo prima. 8. concilia vniuersalia dicta sunt, quoniã ad ea de vniuerso orbe Christiano patres cõuenerunt: & licèt pauci numero, omnes tamen authoritatis repræsentatione fuerunt. Quia primũ fuit. 318. patrum. Secundum. 150. Tertium. 200. Quartũ. 230. æquè tñ dicuntur fuisse vniuersalia & plenaria concilia: tum ex præsentia authoritatiua apostolicæ sedis, quæ in totum orbem habet primatũ: tum ex repræsentatione in præsentibus cõsensus omnium episcoporum orbis. Quod etiam manifestè colligitur ex actione tertia septimæ synodi, vbi in epistola, quam oriẽtales episcopi scribunt Cæsario Constantinopolitano patriarchæ, ita habetur. Si volueritis celebrare synodum, ne molestia vobis appareat trium apostolicarum sediũ patriarchalium & sanctissimorũ episcoporum, qui sub ipsis degunt, absentia, nõ ex proprio eorum accidens proposito, sed ex dominantiũ illis terribilibus minis, & mortiferis pœnis. Hoc autẽ subtilius est considerandũ etiã ab ipsa sacra & vniuersali sexta synodo, in qua nullus eorum, qui per idem tẽpus in his partibus episcopi erant, conuenisse repertus propter obscœnorum obtinentiam, sed nullum ex hoc sanctæ adhæsit synodo præiudicium, nec vires habuit prohibitio aliqua statuendi, & manifesta faciendi recta dogmata pietatis, præcipuè cùm sanctissimus, & apostolicus papa Romanus concordauerit, & in ea inuentus sit per apocrisarios suos, & nũc sanctissimè hoc cum Dei adiutorio similiter fiet: hæc ibi. Vbi non est prætereundum, φ in his cõcilijs vniuersalibus in partibus orientalibus celebratis pauci, aut nulli de latinis fuerunt, præter legatos papæ. Secundo autem modo loquendo de vniuersali concilio dicto non ab vniuersitate orbis, ita quòd de vniuerso orbe patres vocati sint, aut conuenerint, sed ab vniuersitate potestatis (quomodo dicitur vniuersale concilium, quod papa per se, vel legatum suum celebrat, aliquibus prælatis vocatis de rebus, quæ vniuersalem ecclesiam respiciunt) dicimus, quòd non est necessarium ad illud vocare omnes prelatos orbis, siue episcopos de toto orbe, sed sufficit vocare aliquos de aliquibus prouincijs, & eos, de quibus pro qualitate negotiorum, & temporum opportunitate Romano pontifici videbitur expedire, & fuerit facultas nunc de multis, nunc de paucioribus prouincijs, siue etiam de vna tantùm. vt in cap. Guilisanus. 23. quæstio. 4. dicit papa, cum episcopis, quos cõgregare potui. Hoc autem etiam exemplo ostendimus. Primò quidem exemplo & practica conciliorũ celebratorum tẽpore ecclesiæ primitiuæ per apostolos. Licèt enim beatus Petrus à Christo summus ecclesiæ vniuersalis pontifex constitutus plura legatur cum apostolis concilia etiam vniuersalia celebrasse, vt superiùs. c. a. commemorauimus, non tamen omnibus apostolis præsentibus illa celebrasse legitur: nec absentes apostoli, qui illis tẽporibus per Iudæam dispersi erant ad prædicandum conuocati, nec aduenisse leguntur, sed solùm cum his, qui Hierosolymis erant apostolis & senioribus legitur celebrasse. Imò in cõcilio, quod in materia fidei super quæstione de cessatione legalium celebratum est, solùm beatus Petrus & Iacobus, qui Hierosolymorum episcopus erat, & Paulus & Barnabas, qui ad habendum determinationẽ præfatæ quæstionis venerant Hierosolymam, conuenisse leguntur. Secundò hoc idem colligitur ex practica aliorum conciliorum, quæ per sanctos patres celebrata leguntur. Tempore enim Cornelij papæ cùm noua hæresis insurgeret, negantium indulgentiam assequi posse post lapsum, cuius authorem Nouatum presbyterum fuisse ferunt, cõgregata est synodus celeberrima Romæ ab ipso beato Cornelio, in qua Nouatus ipse cũ suis cõplicibus

plicibus ab ecclesia proiectus est: & diffinitum est eos, qui lapsi fuerunt, indulgentiam consequi posse: ad quã tamen synodũ nõ omnes patriarchæ, nec episcopi orbis vocati leguntur. Præterea idẽ patet de amplissima synodo Romæ celebrata per beatum Syluestrũ post Nicænã synodũ. 277. episcoporũ, in qua confirmatis regulis Niceni concilij, & damnato Arrio, multa ecclesiasticis profutura diffinita sunt: & tamen ad hanc synodũ nõ leguntur episcopi de toto orbe congregati. Idem est etiã de synodo tẽpore Celestini papæ congregata Romæ celeberrima, quæ Nestorium veluti hæreticum damnauit. De qua synodo beatus Cyrillus Alexandrinus episcopus in synodica epistola ad eundem Nestoriũ sic ait. Ecce itaq; cum sancta synodo, quæ apud amplam vrbem Romam congregata est, præsidente sanctissimo, & venerandissimo fratre, & consacerdote nostro Celestino episcopo, his scriptis synodicis te iã tertiò conuenimus. &c. & ita de multis alijs. &c. Quæ vniuersalia & celeberrima, ad quæ non de toto orbe Christiano leguntur conuocati prælati, sed de aliquibus tantùm prouincijs, de quibus cõuenientiùs, atq; faciliùs poterant conuenire: & tñ in ipsis de fide, quæ vniuersalis est, actũ est: & instituta sunt multa, ad quorũ obseruantiã tota ecclesia est astricta, sicut de concilijs multis exẽpla adducere possemus faciliter, sicut de celebratis sub Hylario papa, sub Felice. 3. sub Gelasio, sub Symmacho, sub Stephano. 3. sub Nicolao. 1. sub Gregorio. 6. sub Calixto. 2. sub Innoc. 2. sub Eugenio. 3. sub Alexandro. 3. sub Innoc. 3. & Clemẽte. 5. Exemplum etiam, ꝙ ad synodum generalẽ solùm patres vnius prouinciæ sunt euocati, põt colligi ex concilio illo apostolorũ, quod congregatum fuit super quæstione legaliũ Act. 15. vbi cũ apostolis seniores tantùm prouinciæ Iudææ dicuntur cõuenisse: nec alij absentes apostoli, aut discipuli sunt vocati, sicut superius circa. 2. c. notauimus. Est aũt notandũ circa vniuersalia concilia quæ plenaria dicuntur, ad quæ de toto orbe patres vocabantur, ꝙ q̃a talia plurimũ habebant difficultatis & laboris, non nisi ꝓ maximis rebus & arduis congregabantur, vtpote quando hæreses exortæ magnos habebant authores, & fautores, aut multitudinem episcoporum, sicut contigit de præfatis octo vniuersalibus concilijs: & ideo rarò leguntur à patribus celebrata, prout ex tẽporibus summorum pontificum colligi potest. Vnde à primo concilio Nicæno, quod celebratum fuit sub papa Syluestro, vsq; ad secũdũ, quod celebratũ est Constantinopoli sub Damaso papa, fluxerunt. 42. anni. A secunda synodo vsq; ad tertiam, quæ fuit Ephesina prima, quæ celebrata fuit sub Celestino papa, fluxerunt anni. 40. A tertio verò concilio, vsq; ad quartum in Chalcedonia, quod celebratum fuit tempore Leonis papę primi, fluxerunt secundum aliquos. 30. secũdum alios. 19. A quarta vsq; ad quintã synodum, quæ est celebrata Constantinopoli, fluxerũt anni. 128. A sexta vsq; ad septimã, quæ celebrata fuit in Nicæna vrbe tempore Adriani papæ, fluxerunt. 90. A septima vsq; ad octauã, quæ celebrata est in Constantinopoli tẽpore Adriani. 2. fluxerunt anni. 72. Et ita patet, quàm rarò celebrabantur tẽporibꝰ illis concilia illa generalia, cum spatio quingentorum quadraginta quinque annorum tantùm octo concilia plenaria celebrata legantur.

¶In quo ponuntur obiectiones aliquæ contra prædicta. Cap. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones sex contra id quod dicitur de vocatione omnium maiorum totius orbis prælatorum ad vniuersale concilium, referuntur.*

Aduersus ea quæ iã dicta sunt, videlicet, ꝙ concilium, quod romanus pontifex non vocatis omnibus episcopis orbis, sed aliquibus tantùm celebrat, vniuersale concilium dicatur, obuiatur per aduersarios multipliciter. ¶Primò ex definitione illa posita in glo. cap. primo. distinctione. 17. vbi sic dicitur. *Argum. 1.* 1
Concilium vniuersale est, quod papa, vel eius legatus cum omnibus episcopis constituit. ergo videtur quòd de ratione vniuersalis concilij sit, vt omnes episcopi conueniant ad illud, vel saltem vocentur. ¶Secundò sic. *Secundum.* Vniuersale concilium dicitur repræsentare vniuersalem ecclesiam, vt colligitur tam ex cap. confidimus. 15. quęstione prima. quàm ex. c. sicut. dist. 15. ergo necessariũ videtur, ꝙ in eo concurrat vniuersalitas prælatorum, in quibus cæteri continentur & repræsentantur. ¶Tertiò sic. Cùm romanus põtifex *Tertium.*

nō sit vniuersalis dicēdus, iuxta.c.vbi.di.99. nō videtur q ipse sine episcopis totius vniuersi possit constituere vniuersale concilium.

Quartum. ¶ Quartò sic. Si papa paucis episcopis vocatis de vna aut duabus vel trib' prouincijs exclusis omnibus alijs, intra tamē ecclesiæ vnitatē existentibus posset celebrare vniuersale conciliū, tunc totus status tam fidei quàm vniuersalis ecclesiæ, qui consueuit declarari & disponi in cōcilijs vniuersalibus plenarijs, per hunc modum indirectè ad votū papæ & paucorum reuolueretur, quod videtur nimis periculosum, vt q fides nostra committatur arbitrio vnius hominis, vt inquit Archi. in glo.c. Anastasius.di.19.

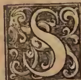
Quintum. ¶ Quintò sic. Si papa cum paucis episcopis de vna vel duabus vel tribus prouincijs potest facere conciliū vniuersale tantæ authoritatis sicut plenariū, tūc sequeretur q frustra fierent & facta essent cōcilia plenaria: quoniam magis viderentur esse in fatigationē ecclesiæ, quàm vtilitatem: quod tñ non est dicendū, cùm in maxima veneratione habita sint. iuxta.c. sicut. distin. 15.&.cap.octo.distin.16.

Sextum. ¶ Sextò sic. Si prælati qui habiles sunt, & de officio interesse tenentur vniuersali concilio, si non vocantur, videntur posse agere de contemptu, iuxta.c. quod sicut.de elec. sed hoc non esset nisi q omnes prælati tales sunt vocandi.&c.

¶In quo datur responsio ad superiora obiecta. Cap. XVIII.

SVMMARIVM.

a *Obiectiones aduersariorum circa vocationē prælatorum ad uniuersale concilium. &c. resoluuntur.*

Anè sicut suprà dixim', dicendum videtur, q & si de congruo omnes episcopi, q habiles sunt, & intra vnitatem ecclesiæ constituti si commodè fieri posset ad vniuersale concilium inuitandi essent, nihilomin' tñ non oēs necessariò de toto vniuerso christiano sunt semper vocandi. Nā vt testatur beatus Tho. in quæstionibus de potentia.q.10. ar.4. Constantinus Augustus, sub quo celebrata est synodus.6. dixit, q propter imminētia bella vniuersaliter episcopos cōgregare nō potuit, vñ nō interfuerunt nisi. 150. & tñ vniuersalis synodus inter alias est appellata. vt in.c. sexta.di.16. Dicendū ergo est ad rōnes in oppositū factas.

Ad primū. ¶ Ad primā, quæ fundatur in glo.c.1.dist.17 dicimus, q loquitur de vniuersali concilio primo modo dicto. s. plenario: nec tamē vniuersalis illa cùm dicitur, cū omnibus episcopis orbis, accipienda est vt distribuat pro singulis episcopis orbis: quia fortasis nunq adhuc tale conciliū fuit, aut futurū est, in quo oēs episcopi orbis personaliter conuenirent, sed magis videtur accipienda, vt distribuat pro singulis regionibus orbis christiani. vt sit sensus, Concilium vniuersale est, quod papa, vel eius legatus cū episcopis totius orbis Christiani constituit. iuxta modū loquendi beati August. Verùm quia in tali concilio etiam oēs episcopi iuris interpretatione interesse intelliguntur, vt suprà exposuimus, potest adhuc sustineri prędicta definitio vniuersalis concilij plenarij in prædicta glo. vt intelligatur cum omnib' episcopis, scilicet vel personaliter, vel repręsentatiuè constituitur.

Ad secūdū. ¶ Ad secundā respondetur, q prælati illi per summum pon. ad cōcilium vocati cum intentione vel eius authoritate aliquid disponant in vniuersali ecclesia, licèt pauci sint respectu aliorum, nihilominus tamen papa, vel eius authoritate fulti repræsentant etiam vniuersalem ecclesiā: quemadmodum concilium populi in ciuitate repræsentat totū populum. vt notat glos. super Rubri.C. quæ sit longa consuetu. Episcopus enim est in ecclesia, & ecclesia in episcopo. vt inquit Cyprianus in cap. scire debet.7.q.1. papa etiam singulariter dicitur figurare ecclesiam. vt dicit Aug. iuxta.c. quodcunq;.24.q.1. hinc est, quòd id quod princeps totius reipublicæ christianæ, cuiusmodi est papa, facit cum prelatis aliquibus iuxta discretionem, secundū temporum dispositionem, & tractandarū rerū qualitatē concluserit, ordinauerit, totius ecclesiæ authoritate dicitur esse factū.

Ad tertiū. ¶ Ad tertiā rationē respondemus, queādmodū tetigimus in.2.lib. q papa veraciter potest dici vniuersalis episcopus, siue patriarcha, cùm sit episcopus totius orbis. vnde in Chalcedoneñ. concilio acclamatum est Leoni papæ per patres eiusdē concilij: apostolicus œcumenicus, id est vniuersalis, siue orbicularis. vt etiam testatur beatus Gregorius in registro. & beatus Tho. in tractatu suo cōtra errores Græcorum. Non est autem credendum, quòd sancta synodus vniuersalis præfata falsè hoc attribuisset beato Leoni papæ. Verùm summi pontifices noluerunt vti hoc vocabulo duplici de causa

causa. Primò ratione humilitatis, vt dicit sanctus Thomas, videbatur enim in superficie sua verbum hoc superbæ appellationis. vt ait beatus Grego. vt suprà. Secūdò, ne daretur intelligi, ꝙ papa esset præfectus cuilibet particulari ecclesiæ vt specialis illius ecclesiæ rector. Sic enim vt arguit beatus Grego. cessarēt oīm aliorū pontificū authoritates & administrationes. & ista est intelligentia. c. nullus. &. c. ecclesię. di. 99. ¶Ad quartā rōnē respondetur negando cōsequentiā. Quia vbicunq; cū papa cōcurrit nō modò sacrū dñorum cardinaliū collegiū, sed etiā cōdecēs multitudo prælatorū synodaliter conuocatorū, nō est verum, ꝙ fides, & status vniuersalis ecclesiæ arbitrio vnius hominis cōmittatur. & ita non facit ad propositū quod dicit Archi. quia ista repugnāt. f. ꝙ cōgregatio multorū prælatorū cōcurrit cū papa, quod rō concilij importat, vt suprà diximus, vt cōmuni eorum assensu cū omni libertate ꝓferatur diffinitio fidei, & dispositio status ecclesiastici, & ꝙ solius papæ arbitrio ista dicantur cōmitti. Secundò dicimus, ꝙ falsum est ꝙ semper solitum sit de fide & statu vniuersalis ecclesiæ in concilijs vniuersalibus disponi, ita ꝙ non alibi: quoniā frequenter per solā apostolicā sedē fit & factū est, vt suprà tetigim᷒, iuxta. c. quoties. 24. q. &. c. 1. hæc est fides. ¶Ad quintam respondetur, ꝙ non ideo cōnocātur vniuersalia concilia, ꝙ in eis sit plenior authoritas, aut clauiū potestas, quàm in sola apostolica sede, in quā totius ecclesię Deus principatū locauit. vt in. c. nolite errare. di. 9. & in. c. basilicas. de cōsecra. di. 1. sed cōuocant ꝓpter multa alia, vt superiùs ostendimus. c. 10. inter quæ sit propter maiorē authoritatē reputationis: quia quæ multorū sapientum studio din deliberata atque approbata sunt, & communi consensu tantorū patrū diffinita, maioris authoritatis reputantur. Vnde glos. super illud Act. 15. Placuit nobis collectis in vnū. dicit glo. interli. vt maior sit authoritas. ¶Ad sextam respondetur, ꝙ episcopi absentes à concilio aut fuerūt per papā, aut aliū de mādato eius vocati, aut non. Si sic, & non venerint, non possunt agere de contemptu si nō fuerunt vocati, & constat de voluntate, ꝙ ipsis etiā non vocatis haberentur valida quæ ibi facta sunt, non possunt agere de contemptu: quia papa est, qui robur cōcilijs tribuit & firmitatē. iuxta cap. significasti. de electio. vnde quod inductum est dc. c. quod sic. non est ad propositum.

(Marginal notes: Ad quartū. — Ad quintū. — Ad sextū.)

¶De qualitate prælatorum ad vniuersalia cōcilia conuocandorum. Cap. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Concilium celebraturi, & ad ipsum uocādi prælati quales esse debeant.*

Ostenso iā nonoēs prælatos maiores ecclesiæ necessariò conuocandos ad vniuersalia concilia, nec benè possibile fore oēs conuocare, sed oportere sæpenumero aliquos cōuocare, alijs prætermissis, conueniens duximus, vt de qualitate conuocandorum capitulum hoc subiungeremus. Requiruntur aūt potissimè in cōuocandis prælatis ad vniuersalia concilia quatuor. f. Sapientia, Vitæ sanctitas, Experientia, & Zelus ad bonū reipub. 1 Vnde Constantinus imperator pro. 6. synodo cōgreganda scribens Agapitoni papæ ita dicit. Adhortamur vestrā paternā beatitudinē per præsentē nostram piam sacrā dirigere viros vtiles & modestos notitiā habentes totius Deo inspirante doctrinæ, & peritiā irreprehensibilē habentes dogmatū, induentes personā vestræ apostolicæ sedis. hæc ille. Meritò ergo dicimus, ꝙ in conuocādis requiritur primò sapientia. Sanè cū inquiēte Tullio lib. de senectutute: Magnę res nō viribus gerāt, sed cōcilio & authoritate. liquet oportere esse præditos vocādos ad vniuersalia cōcilia, in quibus cùm de rebus maximis tractādū veniat, viros oportet esse multa sapientia pręstātes. Vñ Tobiæ. 4. dicitur. Consiliū à sapiēte semper require. Ecclesiastici. 8. Os prudentis quæritur in ecclesia. &. c. 9. dicitur. Cū sapientibus & prudētibus tracta. Quanta autē sapientiæ lumine fulgere debeant patres ad vniuersales synodos conuocādi, qui & doctrinæ lumen, & normam vitæ cæteris daturi sunt, beatus Dionysius docet, dicēs eos, q alios superuehere lumen habēt, oportet doctissimæ claritatis esse repletos, & aliorū esse doctores. 7. q. 1. c. conuenientibus. ¶Secundò vocandi ad concilia debent pollere vitæ sanctitate, vt veraciter eorum conuentus, cōuentus sanctorum patrum nominari possit, ac de eo dicicum Propheta: Confitebor tibi Domine in toto corde meo, in concilio iustorum & congregatione. Vt enim inquit sanctus Ambrosius in libro de offic. talis debet es-

bet esse consiliarius, qui nihil nebulosum habeat, nihil fallax, nihil simulatum, quod vitã eius atq; mores refellat, nihil improbũ aut maleuolum, quod auertat consultantes. Sanè non erunt conuenientes consiliarij, cùm tractandum de reformatione ecclesiæ venerint homines vani, carnales, auari, qui iuxta Greg. præsentia appetũt, æterna despiciunt, iniusta agunt, & iusta derident, sua quærunt, non quæ Iesu Christi. Et hoc est quod sapiẽs ironicè inquit. Cũ viro irreligioso tracta de sanctitate, cum iniusto de iustitia. Quocirca dicitur ibidem. Noli consiliari cum socero tuo. Socer est mundus, qui pater est carnis, quæ vxor est spiritus, per quem intelligunẽ carnales homines, amatores terrenorum. de quibus Iob in persona ecclesiæ dicit orans. Consilium impiorum longè fac. Consilium impiorum, vt ait Gregorius, est terrenã gloriã quærere, ęternam negligere. Laborandũ ergo est, vt cum sanctis viris habenda sint cõsilia: quoniam sanctitas plurimùm conducit ad benè consulendum, quod Sapiens testatur cùm ait. Cor boni consilij statue tecum, & subdit. Anima viri sancti enuntiat aliquã do vera quàm septem circunspectores sedẽtes in excelso ad speculãdum. glos. tanquàm magistri. Tertiò patres vocandi ad conciliũ debent esse experti, maximè in illis, super quibus quærendum est consilium. Quia vnusquisque in ea re, quam expertus est, aptiùs consulere potest. Vnde dicit Valerius maximus. Suæ artis vnumquemque & authorem & disputatorem optimum esse non dubitamus. Quoniam in multis expertus, vt ait sapiens: cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum. Qui non est expertus pauca recognoscit. Hinc reprobatur iuuenum consilium: quia inexperti sunt. Sicut patet in Roboam, qui relicto senum consilio, & iuuenum adhærens consilio pro magna parte regnum amisit. propter quod dicitur Ecclesiastici. 15. Quàm speciosum canicie iudicium, & presbyteris cognoscere cõsilium. Quàm speciosa veteranis sapientia, & gloriosus intellectus & consilium: corona senũ in multa peritia, & gloria illorum timor Dei. Vbi inquit glo. Audiant presbyteri, & ecclesiarũ præpositi: quia non licet eis ignorare legis scientiã, & sapientiã. Ex quo loco satis apertè colligitur quãtã impietatẽ in ecclesiam sanctã cõmittant, qui aut diuina sapiẽtia vacuos, aut moribus deprauatos, aut pueros ecclesijs pficiũt plãtos. Qualis enim synodus constituetur ex istis? quale ecclesiæ regimẽ ab istis spectabit? &c. De hac impietate beatus Bernardus loquitur. Quænã maior impietas, q̃ ponere super vnũ puerũ onꝰ angelicis humeris formidãdũ? Ex hoc etiam c. ostenditur apertè q̃ dignè reprehendendi veniant, qui ad vniuersalia concilia homines inhabiles, sine scientia, sine moribus, sine experientia, sine authoritate admittunt, & maximè ad voces diffinitiuas cũ episcopis: qui error in Basiliensi cõcilio scãdala grauissima peperit in populo Christiano. ¶ Quartò vocandi ad concilium vniuersale sunt habentes zelũ domus Dei, vt sint de numero eorũ, de quibus in Psalm. dicitur. Zelus domus tuæ comedit me, & opprobria. &c. Siquidem debent habere zelum ad reformationẽ morũ, ad correctionem vitiorum, & ad augmentũ diuini cultus. De hoc zelo exemplũ habemꝰ in filijs Israel: qui vt dicitur Iudic. 20. congregati. 400. millia. dixerunt, ꝙ non redirent do mũ, donec vlciscerentur scelus cõmissum in vxorem leuitæ in Gabaa.

Ecclesiastici. 37.

Ecclesiastici. 37.

Ecclesiastici. 34.

3. Reg. 11.

Psalm. 68.

¶ De punitione prælatorũ, qui vocati ad conciliũ venire contemnunt. Cap. XX.

SVMMARIVM.

1 *Prælati ad conciliũ uocati, si uenire negligant seu contemnant, qua pœna afficiantur.*

Verùm quia sæpenumerò euenit, vt prælati ad cõcilia euocati veni re negligãt, siue cõtẽnãt, cõsequẽs est, vt de taliũ punitione aliquid subiũgamus. Sanè p̃lati ad cõciliũ venire admoniti, vt vult glo. in. c. si episcopus. di. 18. nullo legitimo interueniẽte impedimento si venire contẽpserint, multipliciter veniunt rationabiliter puniẽdi, & potiùs, q̃ qui prouincialibus cõcilijs, de quibus iura loquũtur expressiùs, interesse recusant. Vnde imperator Theodosius scribẽs Dioscoro vt veniret ad vniuersalẽ synodũ, ita ait. Si quis verò tã necessariã & verè Deo amicã synodũ prætermiserit, & non omni virtute secundùm prædictũ tẽpus ad præfinitũ locũ peruenerit, nullã excusationẽ neq; apud Deũ, neq; apud nostrã inueniet pietatẽ: sacerdotalẽ em̃ conuentũ nõ nisi quis mala conscientia sauciatus omittit. hæc ille. ¶ Veniunt aũt huiusmodi cõ 1
ciliorũ cõtẽptores puniẽdi pluribus animaduersionibus. & primò quidẽ pœna excõmunicationis. iuxta. c. si episcopus. distin. 18. vbi ex insti-

ex instituto concilij Agathẽsis ita scribitur. Si episcopus metropolitanus ad prouinciales episcopos epistolas direxerit, in qbus eos ad ordinationem summi pon. vel ad synodũ inuitet, postpositis omnibus, excepta graui infirmitate corporis, aut præceptione regia, ad constitutam diem adesse non differant: ꝙ si defuerint sicut prisca canonũ præcepit autoritas, vsque ad primã synodũ à charitate fratrũ & ecclesiæ cõmunione priuentur. hęc ibi. Item idem habetur in. c. sequenti. si quis episcoporum. Sed hic non est prætereundũ, ꝙ excommunicatio in hoc loco prout colligitur tam ex glos. ꝙ ex Hug. & Archidi. non accipitur prout excõicatio dicitur separatio à sacramẽtis, & à cõione fideliũ, sed pro suspẽsione quadã à cõibus negotijs cũ alijs episcopis in cõi pertractãdis: vt puta ꝙ nõ admittatur talis episcopus tractatibus cõmunibus prouinciæ cũ alijs episcopis, nõ etiã ad scrutiniũ episcoporũ: nõ ad consecrationẽ eorũ: non generaliter ad alia, quæ cõmuniter sunt tractanda ab oibus episcopis cũ metropolitano: & hoc est ei in pœnã. Vñ epi, qui taliter dicuntur excõicati, licitè possunt celebrare diuina officia, & recipere sacramẽta ecclesiastica, & cõicare cũ cæteris epis & alijs, præterquàm in præmissis. Hu. Nõ negatur tñ, ꝙ tales excõicari poterint excõmunicatione prima, quæ est separatio à participatione sacramentorũ, & cõmunione fideliũ, si contumaces reperiant, vt inquit Archi. in dict. c. si quis episcoporũ. iuxta. c. certũ. 11. q. 3. ¶ Secũdò pfati epi vocati contẽnentes ad cõciliũ venire si reperti fuerint transgressores iuramẽti, secũdũ formã. c. Ego. n. de iureiur. puniri possunt pœna depositionis à dignitate, quã perlurantibus scti patres descripserunt, iuxta. c. querelã. & c. tua nos. extra de iureiuran. Tertiò incurrunt pœnã dãnationis æternæ, vtpote contemptores & subsannatores patris sui, oĩmq; fideliũ. f. romani pontificis, & matris suæ vniuersalis ecclesiæ per vniuersale cõciliũ repñtatæ: quos videtur respicere sentẽ-

Prouer. 3 o. tia illa terribilis. Oculũ qui subsannat patrẽ & qui despicit partũ matris suæ fodient eum corui de torrentibus, & comedent eũ filij aquilæ. Notanter aũt diximus prælatos vocatos ad concilium venire contemnentes præfatis pœnis venire plectendos: quoniam secùs esset, si non ex contemptu, sed impedimento legitimo eos non venire contingeret. Quod ex duobus perpendi potest. Primò, si antequàm terminetur concilium veniant: quia licèt à principio nõ venerint, ex quo tñ veniunt, præsumitur ꝙ non ex contemptu, sed ex aliquo impedimento demorati sint. sẹpe enim ex eo qđ sequitur, præsumitur quale fuerit quod precessit. ar. 22. q. 2. quod ait. Ista est sententia tam Hug. ꝙ Archi. in. c. si episcopus. superiùs allegato. Secũdò si eps ex cusatiões literatoriẽ scribit ad synodũ, vel ꝓcuratorẽ mittit cũ legitimis rõnibus ꝙ venire non potuerit. De primo in. c. placuit. dist. 18. loquitur cõciliũ Carthaginẽse ita dicẽs. Placuit, vt quocũq; congregandũ sit conciliũ, episcopi, qui nec ætate, nec ægritudine, nec grauiori necessitate impediuntur cõpetẽter occurrãt: ꝙ si non potuerint occurrere, excusationes suas literatoriẽ scribãt. De secũdo. s. de procuratore habetur in. c. & si ægrotãs fuerit. 5. q. 3. vbi Adrianus in synodo instituit. Si eps ęgrotans fuerit, aut aliqua eũ grauis necessitas detinuerit, ꝓ se legatũ ad synodũ mittat, q. s. assignet, siue ꝓbet causam legitimã esse ꝙ episcopus nõ veniat. Quia nõ sufficit dicere nõ posse, nisi rationẽ impedimenti assignet. vt dicit glo. super verbo. rõnẽ. in præallegato. c. placuit. Et si quæritur quomodo probabit legitima causa assignata impedimenti? respondet glo. ibi, ꝙ sufficit per vnum testem probare cũ iuramẽto suo: quod intelligendum videtur, cùm episcopus per procuratorẽ se excusat. Quoniã si per seipsum literatoriẽ adhibito iuramento de veritate legitimi impedimenti sufficienter videtur probata causa absentiæ: & ita stãdũ erit iuramento suo, & ipse habendus est excusatus. Verùm est aduertendum, ꝙ præfati prælati, qui ad concilium vocati venire neglexerunt, antequàm iudicẽtur contumaces, & vt tales puniendi veniant, admonitio prędere debet, & requisitio. vt est casus in. c. propter ecclesiasticas. dist. 18. super verbo. admoneant autem. &c. vbi glos. loquit ar. ꝙ mora potest purgari, licèt sit certus dies appositus. Et ratio est: quia vbicunq; tractatur ꝙ propter negligentiam quis puniatur, aut punietur iure suo, requiritur admonitio. ar. 12. q. 2. indignẽ.

¶ De impedientibus celebrationem vniuersalium cõciliorũ. Cap. XXI.

SVMMARIVM.

s *Concilij uniuersalis celebrationem impedientes, qua pœna puniri debeant.*

Ostquàm de prælatis ad cõcilium vocatis & venire cõtẽnẽtibus sermo habitus est, iam loquendum venit de impedimenta præstantibus, ne concilia legitima authoritate conuocata, suam habeant prosecutionem. Planè non sufficit sermo noster explicare, quanta pœna digni sunt, qui conciliorũ celebrationi impedimẽta moliũtur in-
1 ferre. Isti in primis veluti tyranni, & reipublicæ hostes habẽdi sunt: tot morte digni, quot egregia bona per talia vniuersalia cõcilia fiẽda sperabantur. Præterea si tollendi schismatis causa synodus adunata esset, proculdubio tales conciliorum turbatores veluti fautores schismatis habendi venirent. Et si ob cõfundendas hæreses, & hæreticos expugnandos congregata foret, tales certè conciliorũ celebrationi impedimenta præstantes, hæreticorum defensores, siue fautores viderẽtur. Si verò reformationis causa patres conuenissent, certè qui concilij celebrationi aduersarẽtur, tanquàm hostes religionis Christianæ sanctimoniæ ecclesiæ habendi forent; ad quorum propulsandas temeritates, obligati sunt reges, & principes Christiani, qui ecclesiam tuẽdam susceperunt. vt in c. principes, 23. q. 5. in quo si negligentes reperirẽtur, suspecti haberentur de fautoria hæresis, aut schismatis. iuxta cap. qui. 23. q. 3. vbi dicitur: Qui potest obuiare, & perturbare peruersos, & non facit, nihil aliud est quàm fauere impietati eorum.

¶Quis in vniuersali cõcilio pręsidere debeat. Cap. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Concilio in uniuersali quis debeat præsidere.*

Ynodo iam cõstituta, reliquum est ostendere quis in ea præsidere debeat: cùm in omni multitudine benè ordinata, necesse sit aliquem præsidentem esse. Quoniam
Prouer. 11. vt ait sapiens. Vbi non est gubernator, cor-
s ruet populus. Dicimus autẽ prout tã ex practica antiquorum cõciliorum, quàm ratione colligere possumus de præsidentia in concilijs vniuersalibus, quòd regulariter Romanus pontifex per se, aut legatos suos habet vniuersali concilio præsidere. Hanc conclusionem primò ex practica antiquorum conciliorum sic ostendimus. Et primò ex concilio, quod apostoli super institutione Mathiæ loco Iudæ celebrasse leguntur Act. 1. in quo beatus Petrus vtpote apostolorũ princeps, ac totius christianæ plebis præsedisse videtur, quod ex circunstantijs literæ patet. Tum ex illo, quòd in medio eorum exemplo Christi, vt ait glos. fuisse describitur. Dicit enim sic, Exurgens Petrus in medio fratrum, dixit. glo. pastor pro ouibus loquitur. Item colligitur ex concilio celebrato super quæstione obseruantiæ vel cessationis legalium. de quo Act. 15. dicitur, quia conuenerũt apostoli & seniores Iudæorum de verbo hoc. cùm autem magna cõquisitio fieret, surgens Petrus. &c. in quo concilio Petrus præsedit. Vnde glo. super verbo, surgens Petrus dixit ad eos. ita præ omnibus quasi princeps loquitur. Præterea hoc etiam ostenditur ex aliorum cõciliorum practica, vt luce clariùs tam ex libro conciliorum, & ex corpore decreti, quàm ex decretalibus colligi potest. Habetur enim in libro conciliorum. Hylari9 episcop9 ecclesię catholicæ vrbis Romæ synodo præsidens dixit. &c. Item Greg. in generali synodo præsidens dixit. &c. Item Symmachus papa in generali synodo præ. di. &c. Item in decreto in c. In nomine Domini. dis. 23. dicitur, præsidente quoque reuerendissimo Nicolao papa. Item. 25. quæstione secũda. c. si quis dogmata. dicitur. Nicolaus papa vniuersali synodo præsidens, dixit. &c. Item extra de elect. In. c. licet. habetur. Inno. 3. in concilio existens & præsidens. Nos ad malum hoc euitandum. &c. Cæterùm quòd pręsidere in concilijs vniuersalibus ad summum pontificem spectet, etiam rationibus ostenditur multipliciter. ¶Et primò ad hoc faciunt omnes illæ rationes, quibus ostensum est suprà in cap. sexto. quòd ad solum romanum pontificem spectet regulariter congregare vniuersale concilium, & id sua authoritate fulcire: quoniam ex hoc consequenter concluditur, quòd ipse vniuersali concilio præsidere habeat. ¶Secundò sic. Caput naturali iure præsidet corpori: sed papa est caput ecclesiæ catholicæ, vt suprà in secundo libro monstratũ est, ergo in synodo vniuersali catholicę ecclesię papa iure debet p̃sidere. p̃sidẽtia dico nõ solùm honoraria, sed etiã authoritati-

tatiua, quemadmodum caput præsidet corpori nõ solùm situ, sed etiam influxu regiminis, & authoritatis. Vnde sancti patres in cõcilio Chalcedonẽsi cõstituti scribẽtes Leoni papæ, licèt ipse non fuerit in concilio illo p̃sonaliter, sed per legatos suos scribunt. Tu eis, id est patribus concilij sicut mẽbris caput præeras. ¶Tertiò sic. Papa est excelsior & princeps cunctis sacerdotibus. vt in cap. Cõstantinus. distinctio. 96. ergo ipse vniuersali synodo, quæ ex sacerdotibus colligitur, veluti princeps eorum præsidere debet. ¶Quartò sic. Si synodus vniuersalis tempore Christi celebrata fuisset, soli Christo conueniebat præsidere. ergo illo à conuersatione nostra absente, in vniuersali synodo p̃sidere soli suo generali vicario videt conuenire. Cõsequẽtia videt manifesta, cùm romanus pon. vices eius gerat. De præsentia verò romani põ. per legatos suos, apertè docemur tã ratione, quàm exemplis. Ratione verò, quia non dubium est, quin quod quis potest facere per alium, etiam potest per seipsum, & ita ponere loco sui vicarium ad præsidẽdum. Exemplis etiam patet ex concilijs vniuersalibus tã antiquis quàm modernis, in quibus summi pontifices personaliter non interfuerunt. Vnde cõcilio Chalcedoneñ. Leo papa scribẽs, cùm mitteret legatos suos, ita inter alia dicit. In his fratribus, hoc est Paschasio, & Vincentio episcopis, Bonifacio & Basilio presbyteris, qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestræ vestra fraternitas confidat præsidere. Et in epistola, quam ad Anathollũ scribit ita dicẽs. Fratres nostri ab apostolica sede directi, qui vice mea synodo præsederant, probabiliter, atq; cõstanter illicitis ausibus obstiterunt. &c. Vbi etiã notandũ venit, q̃ p̃sidere in cõsilio vniuersali loco romani põ. non solùm possunt prelati maiores, cuiusmodi sunt episcopi, sed etiam inferiores, vt abbates, & archidiaconi, ac presbyteri. vt patet tam ex iã dictis, q̃ ex. c. conuenientibus. 1. q. 7. Prædicta etiã conclusio ostenditur ex practica obseruata in octaua synodo. vbi papa Adrianus scribens dño imperatori Basilio ita dicit. Volumus ergo per vestræ pietatis industriã illic numerosum celebrare cõciliũ, cui nostri quoq; missi præsidentes, & culparum personarum differentias liquidò cognoscentes, iuxta quod in mandatis acceperunt singulorum liberæ discretiones exerceant. hæc ille. notentur verba. Præterea quòd legati illi fuerint præsidentes, manifestè dicitur ex tenore & forma subscriptionum episcoporum eiusdem concilij. Vnde in principio sic habetur. Ego Donat⁹ episcopus Hostieñ. ecclesiæ locũ obtinens domini mei Adriani summi pontificis & vniuersalis papæ, omnia quę superiùs leguntur, huic sanctæ & vniuersali synodo præsidens vsque ad voluntatem eiuidem eximij præsulis promulgaui, & manu mea subscripsi. Secundò subscribit Stephanus sanctæ Nerisinæ ecclesiæ episcopus eodem modo nominando se præsidentem. Eodem modo & Martinus romanæ ecclesię diaconus subscribit. Prædicta etiam conclusio ostenditur ex practica obseruata in concilijs vniuersalibus alijs, sicut manifestũ est in concilijs temporum nostrorum.

¶In quo obijcitur per aduersarios contra ea quę dicta sunt de præsidentia romani pontificis in concilio vniuersali. Cap. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorũ aduersus id quod dicitur de præsidentia Romani pontificis in concilio generali recensentur.*

Contra hanc præsidentiã in concilijs vniuersalibus oi iure romano pon. debitã dũ in Basilieñ. cõcilio essemus, & quæstio magna & inaudita mota esset per eos, qui occasionẽ quærebãt turbãdi ecclesiã: an. s. p̃sidẽtes sanctæ memoriæ dñi Eugenij ad præsidendũ cõcilio admitterẽtur, Audiuimus aliquos de nouellis magistris multa & varia circa hãc materiam dicere, & plurima obijcere vt non admitterentur. Sed hi erant in duplici differentia. Quidã enim dicebant, q̃ nullo mõ deberẽt admitti ad præsidẽdũ vniuersali cõcilio. Alij verò, q̃ admitti deberent ad p̃sidẽtiam honorariã tãtũ, videlicet, vt eminẽtiorẽ locũ in cõcilio tenerẽt, & primò in eo loquerẽtur, & quę agẽda erãt, p interlocutionẽ dirigerẽt, nõ aũt ad p̃sidẽtiã authoritatiuã: dicẽtes etiã, q̃ si papa præsens esset, nihil authoritatis haberet præter eminentiã loci, & ministeriũ directiõis. Primi aũt opinionẽ suã (si opinio & non error dicenda sit) sic fulcire nitebãtur. ¶Primò in cõcilijs vniuersalibus per apostolos celebratis, Petrus apostolus prim⁹ romanus pon- *Probatio prima pri-*

mæ opin. quæ soluitur cum sequētibus. c. proximo. mus pontifex non legitur præsedisse. ergo videtur quòd etiam nunc Romanus pontifex hanc præsidentiam in concilijs vniuersalibus non debet expetere. Consequentia videtur nota. Antecedens patet: cùm de præsidē-
1 tia Petri nulla fiat mentio in prædictis concilijs.

Secunda. ¶ Secundò sic. Conciliū hoc Basilieñ. fuit verum concilium, & tamen nullum in principio habuit præsidentem. ergo non videtur necessarium, quòd aliquis, vtputa papa, aut eius legatus, præsideat in vniuersali concilio.

Tertia. ¶ Tertiò. Spiritussanctus præsidet concilijs vniuersalibus. dicit enim Matth. 18. vbi duo vel tres cōgregati fuerint in noīe meo, in medio eorum sum. ergo non videtur, quòd sine iniuria spiritussancti possit aliquis alius admitti ad præsidendum.

Quarta. ¶ Quartò sic. Nullus inferior præsidere debet suo superiori, sed concilium vniuersale superius est romano pontifice iuxta decretum concilij Constantieñ. ergo papa non debet illi præsidere, nec aliquis loco eius.

Probatio prima secū de opi. quæ cū sequēti soluetur. c. 25. ¶ Pro opinione aliorum arguebatur sic per alios. Si papa, aut aliquis nomine eius præsideret vniuersali concilio præsidentia authoritatiua, iam sublata esset essentialis forma à concilio, puta libertas in consultando, obstante coactione: & sic non omnes, sed vnus omnia faceret, & per consequens synodus nulla redderetur.

Secunda. ¶ Secundò dicebant (quod etiam nō veriti sunt aliqui eorum scriptis demandare) quòd in concilijs, in quibus papa non fuit, sed imperatores interfuerunt, Imperatores & iudices destinati leguntur habuisse primatum & officiū præsidentiæ per interlocutiones, & de consensu synodi, siue ex mandato conclusiones & iudicia fecisse: & non reperitur (inquiunt) instantia in octo concilijs vniuersalibus, de quibus distinctio. 16. c. sancta octo. præterquàm in actione. 3. Chalcedonensis cōcilij, vbi vicarij Leonis papæ vicem gerentes: quia nullus pro parte imperatoris interfuit aut in synodo primatum tenuisse & præsedisse; & concilium direxisse per prælocutiones, & demum ex iussu synodi dixisse sententiam in Dioscorum ex communi consensu alijs omnibus coniudicantibus. Hæc sunt verba cuiusdam aduersariorū in quibusdam scriptis suis.

¶ In quo respondetur ad obiectiones præfatas in primo loco positas. Cap. XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorum dicentium nullo modo papam admittendū ad præsidendum uniuersali concilio, refelluntur.*

ISTis non obstantibus, quibus facilè est respondere, tenēdū est quod dictum est: quòd regulariter in cōcilijs vniuersalibus si papa pręsens sit, ipse præsidet in eo. Non enim summus pō. minùs est habens dignitatem aut authoritatem in concilio vniuersali, quàm metropolitanus in concilio prouinciali cui præsidet, & episcopus in episcopali, imò multò plùs. Tum, quia romanus pon. vocatus est in plenitudinem potestatis, alij verò non, vt dictum est suprà. Tum, quia superioritas papæ super omnes prælatos ecclesiæ est ex diuina institutione, metropolitanorum verò supra episcopos comprouinciales est ex humana institutione, vnde non habent nisi incertis casibus respectu aliorum iurisdictionem.

¶ Ad rationes ergo in oppositum est dicendum. ¶ Ad primam respondetur dupliciter. *Ad primā probā. primæ opi. recitatæ. c. 23.*
¶ Primò quia consequentia illa, qua sępe vtūtur aduersarij, videlicet hæc: hoc non legitur factum, ergo non fuit factum, nō valet. locus enim ab authoritate negatiuè nullius robo- 1
ris est. Dicit enim beatus Iohan. Iohan. vlti. Multa alia fecit Iesus, quæ non sunt scripta in libro hoc. Præterea in hoc decipiuntur aduersarij, quòd ex hoc, quòd Petrus ex humilitate, vt dicit beatus Chryso. super Act. Apostolorum, omnia agebat cōmuni omniū volūtate, & nihil agebat principaliter aut dominatiuè, credunt, quòd per se faciendi non haberet authoritatem: quod falsum est, sicut patet ex ipso Chrysost. vt suprà ostendimus circa. c. 18. secundi libri. Secundò respondetur, quòd si expressè & formaliter non legatur, quòd beatus Petrus præsederit in concilijs celebratis per apostolos, datur tamen intelligi tam ex circunstantijs literæ, quàm ex glossa sanctorum patrum. Patet primùm de primo concilio, de quo Acto. 1. & primò ex loco, quia in medio fratrum dicitur fuisse. vbi glo. dicit, quòd exemplo Christi, qui in medio discipulorum dicitur fuisse. vt habetur Iohā. 20. Secūdò ex eo, quòd primus loquebatur. hoc enim nō præsumpsisset Petrus plenus spiritu sancto, nisi toti congregationi præsedisset vt princeps, siue prælatus. vnde glos. ait, sic loquitur

quitur pastor pro ouibus suis. Tertiò colligitur hoc ex forma loquendi. ait enim. Viri fratres, oportet impleri scripturam. & iterum. oportet ergo ex his qui nobiscũ sunt. &c. Certè ista loquendi forma magis præsidentiam & authoritatem notat in Petro respectum totius congregationis, quàm subiectionẽ. Quartò hoc irrefragabiliter arguit ex eo, ꝙ vt beatus Cyrillus testatur in lib. thesaurorum. Apostoli in euangelijs & epistolis affirmarunt in omni doctrina Petrum esse in loco domini & eius ecclesiæ, ei dantes locum in omni capitulo & cõgregatione, in omni electione & cõfirmatione. Clarissimum est autem, ꝙ si in congregatione apostolorum locum domini nostri Iesu Christi Petrus tenebat, vt dicit beatus Cyrillus, quòd congregationi præsederit sicut ipse Christus præsedisset. Vnde beatus Chryso. beatum Petrum verticem Apostolorum vocat. ¶ Ad secundam respõdetur etiam dupliciter. Primò, quòd cùm concilium Basilien. vt toti orbi notum est, scandalosum fuerit, & in multis præsumptuosum, trãsgrediens terminos, quos posuerunt patres sancti in cõcilijs vniuersalibus, ab illo nullum argumentum sumendum est. Secũdò respondetur falsum esse, quòd Basilien. concilium præsidentem non habuit: quoniam habuit legatum apostolicæ sedis dominum Iulianum de Cæsarinis bonæ memoriæ diaconum cardinalem tituli sancti angeli, qui præsidẽs illius fuit per magna tempora: qui & si in principio personaliter non interfuit, occupatus cum Bohemis, habuit tamen locum tenentem. ¶ Ad tertiam respondetur dupliciter. Primò negando consequentiam. Sane si consequentia illa valida esset, nullus princeps præsideret alicui regno, aut prælatus alicui sanctæ congregationi. Vnde dicendum est, quòd sicut causalitas primæ causæ non tollit causalitatem secundæ causæ: ita nec præsidẽtia, siue pſentia Dei tollit præsidẽtiam ministrorum eius. Per hoc ergo, quòd spiritus sanctus dicitur pręsidere sanctæ synodo, nec præsidentia romani pontificis tollitur, nec eius authoritas diminuitur. Præterea si consequentia illa esset bona, peccassent summi pontifices sancti tanquàm præsumptuosi, qui præsedisse leguntur, sicut visum est in multis concilijs vniuersalibus: peccassent etiam concilia ipsa, quæ hoc permittebant: maximè si hoc (vt aduersariorum stultitia arguit) vergeret in contumeliam spiritus sancti: quorum tamen vtrunque esse erroneũ nullus catholicus ignorat. Secundò respondetur, quòd falsum est vniuersaliter quod assumitur, sicut patet de secunda synodo Ephesina, quæ cùm damnatissima fuit, magis ei pręsedisse credendus est spiritus malignus, quàm sanctus: licèt patres in ea congregati se iactassent, quòd spiritus sanctus eis cõsedisset. Vnde sicut leguntur dixisse in eorum synodo: Si ergo spiritus sanctus consedit patribus, sicut manifestè consedit & ordinata sunt, quis retractat? quis spiritus sancti cassat gratiam? Quod verò inducitur ex Matthæ. decimooctauo vbi Christus ait: vbi duo vel tres. &c. ad propositum non est: quia cùm authoritas loquatur ad literam de congregatione quorũcunque fidelium siue laicorum siue clericorũ qui congregantur in nomine domini, nec loquatur de congregatione locali in aliquo loco siue ciuitate, sed de congregatione quæ est vnanimitas in aliqua vna re, in qua conueniunt, nõ loquitur ad literam de concilijs vniuersalibus, sicut manifestum est cuique euangelium legenti. Non negamus tamen dictum illud adaptari posse concilijs vniuersalibus, & prouincialibus, & capitulis etiam religiosorum in nomine domini congregatis quo ad promissionem assistentiæ diuinæ gratiæ, arguendo per locum à minori ad maius. Præterea assistentia illa ibidem promissa congregatis in nomine domini non est pręsidentia synodalis, vt de se patet, vnde non est ad propositum. Præterea cùm non possint dici congregati in nomine domini, qui eius vicarium vniuersalem ad pręsidentiam non admittunt, sed contemnunt: manifestum est, quòd ratio illa aduersariorum nullius sit roboris, atque momenti. ¶ Ad quartam respondetur negando minorem, videlicet, quòd concilium vniuersale sit superius authoritate romano pontifice: quoniam hoc videtur contrariari iuri naturali, iuri diuino, & iuri positiuo. Iuri quidem naturali: quoniam naturaliter sicut caput humanum situm superius: ita & virtute ac regiminis authoritate præstantius est suo corpore. Summus autem pontifex caput est, & vertex concilij vniuersalis. Iuri diuino etiam repugnat: cùm romanus pontifex diuina institutione princeps sit super totam vniuersalem Christi ecclesiam. dicente domino, Petro. super plebem meam principem te constitui. & cùm ei dicitur. pasce oues meas. Iohan. vltim. Iuri etiam humano contradicit. vt patet extra de elec. cap. significasti. & ex multis alijs locis superiùs inductis. Ad id verò quod inducitur de concilio Constantiensi, superiùs respõsum est in cap. 99. secundi libri.

Ad secũdã. *Ad tertiam* *Ad quartã*

per Babanum magnificentissimum Patritiũ & præpositũ dixerũt imperatores nostri miserunt seruos suos, qui senatus vocatur, qui voluntate Dei honoratus est secundùm omnia, vt simus discretiui eorum quę geruntur auditores. Si vultis ergo à nobis sicut se habet ordo synodicus in fine sanctæ & vniuersalis huius synodi exire proprias subscriptiones per me indignũ seruũ sanctorum imperatorũ nostrorum cuncti fratres mei & compatritij dicunt sanctissimo domino nostro patriarchæ & sanctissimis vicarijs tam senioris Romæ q̃ oriẽtalium sedium nisi audierimus, & ab ipso Focio in cõspectu nostro stante, & ab episcopis eius, & ab his qui habẽtes cõsecrationem beatissimi Methodij & sanctissimi Ignatij apostatæ facti sunt, vt in cõspectu nostro obstruantur ora ipsorum ex canonicis & synodicis præceptionibus nõ scribet manus nostra vnãliteram in synodo ista: audiant quæ iudicata sunt à seniori Roma in cõspectu nostro, & si nihil cõtradicere potuerint, sanabitur mũdus ex cõsensu ipsorum. Si autem hoc factum non fuerit, scimus quia nostri non egetis ad subscribẽdum in fine à vobis gestorum. Quomodo enim subscribemus in huiusmodi iudicio illis clamantibus, atque dicentibus audiamus depositionem nostram, damnemur audientibus nobis, vt postulat iustitię ratio. &c. hæc ibi. Ex quibus manifestè patet, quòd illi deputati per imperatores nõ erant præsidentes vt iudices concilij per authoritatem, sicut nec ipsi imperatores erãt, sed vocati sunt iudices sicut deputati ad audiendũ aliquos altercãtes, sicut magis vt auditores eorum, & testes gestorũ per patres ibidẽ. Quod etiam manifestè colligit ex. c. satis. 96. di. vbi Nicola⁹ papa ita inquit. Sed Theodosius minor sanctę synodi scribens primæ dixit. Deputatus est ergo Candidianus magnificentissimus comes strenuorum domesticorum transire vsque ad sacratissimam synodum nostrã, & in nullo quidẽ quæ faciendę sunt de pijs dogmatibus quęstiones seu potius expositiones communicare. Illicitum nanq; est eum qui non sit in ordine sanctorum episcoporum ecclesiasticis immisceri tractatibus. hęc ille. Ex quibus luce clarius habetur, ꝙ laici illi nobiles, qui ad concilium mittebãtur per imperatores, nõ ad pręsidendum authoritatiuè, aut ad diffiniendum vel iudicdum ãdeputabãtur, cùm ipsemet imperator protestetur illicitum esse tales laicos ecclesiasticis immisceri tractatibus. Quod verò vltimò dicitur ex aduerso, quòd præsidentes papæ de mandato & authoritate concilij sententiam proferebant, falsissimum est, imò ipsi authoritate summi pontificis sententiabant: quod manifestè colligitur ex quinta actione præfatæ octauæ synodi, vbi præsidentes sententiã dãtes contra Fociũ ita dicũt. Vidistis fratres: vidistis & audistis quę ex multo tẽpore dicta & gesta sunt de huiusmodi causa, & apparuit vobis oib⁹ quia irreceptibilis erat, ꝓmotio huius viri, & depositio sctissimi patriarchę Ignatij de sede sua sine iustitia & sine legib⁹ fuerit acta. Nos ergo nõ nouũ aliqđ vel recẽs iudiciũ iudicabimus, sed vetus, & ex multo tẽpore præiudicatũ quidem à sanctissimo & beatissimo papa Nicolao, firmatum autem à sanctissimo papa Adriano: & non possumus trãsferri & commoneri à paternis diffinitionibus & legibus: nec declinare ad dextram nec ad sinistram. Scriptum est enim. audi fili leges patris, & ne repellas iura matris tuæ. Et infrà. Talem conatum abijcimus & anathematizamus, ne vlteriùs contra ecclesiã quælibet alia fortè in omne seculum maligna introducatur actio. Et infrà. Quid ergo placet, talia sunt nostra & nostræ sedis, quæ si apud vos non fuerint acceptabilia, nos tamen super montem excelsum huius synodi ascendemus, & exaltabimus in fortitudine vocem nostram, euangelizantes vobis, & consequentiam quæ facta & ore promulgata est sanctorũ patrum nostrorum à gratia spiritussancti. Et sequit. Ad hoc qđ dicit sancta synod⁹: sunt hæc quæ à nobis per lectionem dicta sunt a pud vos accepta? Sancta & vniuersalis synodus exclamauit: recipimus omnes. valde quippe sunt discreta, & congrua, & consona ecclesiasticis regulis atque legibus. hæc ibi. Ex quibus manifestè patet falsum esse & iniquum quod aduersarij dicunt, ꝙ præsidentes papæ authoritate & mãdato concilij sententiã protulerunt. Nec debet quis moueri per hoc, ꝙ præsidentes aliquando cùm sententiam dare deberẽt, legant dixisse ad synodũ, vel ad illos iudices deputatos discretiuos: si iubeatis. qa hoc nõ erat petitio authoritatis, sed erat verbũ humilitatis: quod sonat, id est, dignemini audire.

¶De his quæ in ipso vniuersalis cõcilij prosecutionis exordio obseruãda sunt. Cap. XXVI.

SVMMARIVM.

Cōcilij uniuersalis in exordio quæ obseruāda sint. Hoc est, in quo habitu comparere patres concilij debeant. Quo ordine sedere. Et à quo synodū inchoare.

Esignatis iam patribus ad cōcilium vocandis, & præsidente in eo, iā ad ea quæ in ipsius concilij prosecutione veniunt primitùs obseruanda, descendamus. Occurrunt autem tria considerāda. Primum est, quo habitu vestiti prælati synodum ingredi debeant, an in habitu communi, an in habitu dignitati suæ conuenienti. Secundum est, quomodo ordinari debeant in sedendo. Tertium est, à quo debeant synodum inchoare. Quantum ad primum cōuenientissimum nobis videtur, quòd prælati vestibus dignitati suæ congruentibus conueniant ad synodum celebrandam. Quod duo satis persuadēt. Primò, quia cùm ea quæ foris geruntur, conformari, & congruere debeant actibus, qui aliqua excellentiori potestate exercentur: vnde non nisi in vestibus sacris sacerdos ad cōsecrandum corpus Christi accedere debet, iuxta capitu. vestimenta. de consecratio. distinctio. prima. conuenientissimum videtur, vt prælati ad actum iudiciariæ potestatis exercendum, & in maximis rebus in concilio conuenientes, non nisi in vestibus eorum dignitatibus aut prærogatiuis condecentibus accedant. Secundò hoc persuadet exemplū. Planè si in prouincialibus concilijs hoc obseruatur, vt à prælatis vestibus eorum conuenientibus adornatis, & cum mitris in capite celebrentur. iuxta capit. quod sicut. extra de electio. libro sexto. vbi patet, quòd archiepiscopus sine pallio non congregat cōcilium. & de mitra habetur de priuile. vt apostolicæ. libro sexto. conuenientius est, vt hoc in vniuersalibus concilijs obseruetur, quę pro rerum gerendarum maiestate maiore solennitate veniunt celebranda. Mitræ verò prælatorum sicut vidimus obseruari tam Constantiæ quàm Basileæ omnes albæ esse debent, & planæ sine ornamentis. iuxta notata per Iohannem Andreæ in dicto capitulo. vt apostolicæ. vbi dicit, quòd episcopi in ipsa præsentia legatorum ecclesiæ Romanæ, & per consequens maiorum suorum vtuntur tā tùm mitris albis, & planis. Quod fortiùs obseruatum est in præsentia romani pontificis, qui princeps est episcoporum. Hæc etiam obseruantia tenetur in curia, cùm missam in capella papa celebrat. ¶ Secundum quod considerandum venit est de ordine, quē prælati tenere debent in sedendo, & per consequens in subscriptionibus, quia ordine quo sedent, se subscribunt. Pro quo tali forma obseruanda videtur, vt primum locum teneat romanus pontifex, qui caput & princeps est totius ecclesiæ. vt in capit. non decet. distinctio. 12. Secundum locum obtinet cardinalis Hostieñ. qui hoc habet ex priuilegio: quia romanum pontificem consecrat. vt notat Hostieñ. in capit. antiqua. de priuile. Tertium locum de iure (nisi obuiet aliqua romanæ ecclesiæ con suetudo) obtinet patriarcha Constantinop. Quartum Alexandrinus. Quintum patriarcha Antiochenus. Sextum Hierosolymitanus. De quo ordine habetur in capitu. renouantes. distinctio. vigesimatertia. & in capit. præallegatō. antiqua. de priuile. Post autem has patriarchales sedes sequuntur aliæ quatuor sedes, scilicet Aquilegiensis, Bituriceñ. Grandeñ. & Risangeñ. de quibus Archi. in gloss. fi. distinctio. vigesima secunda. Cardinales verò secundùm consuetudinem romanæ curiæ præferuntur in sedendo istis vltimis patriarchis. Alij verò sequuntur ordinem dignitatis eorum, vt primò archiepiscopi: deinde episcopi: deinde abbates, quando eos synodo interesse cōtinget. Inter autem istos ordo seruandus est iuxta tempus ordinationis eorum. distinctio. 17. §. episcopos. Tertium quod cōsiderandum est, à quo actu synodus est inchoanda. Ad quod dicimus, quòd ab oratione, sicut à missa spiritus sancti, quæ celebrari debet per aliquem prælatum de concilio. Si enim (vt inquit Plato) in rebus etiam minimis diuinum auxilium est implorādum, multùm reprehensibile foret, si cùm habenda sunt cōcilia de rebus maximis, primò ad Deum sine quo fieri nihil potest, oratione non præmissa recurreretur. Vnde Hieronymus in principio cuiuslibet operis orationem dominicam dicit præmittendā. Item tota ecclesia in singularū horarum principio diuinum implorat auxilium, dicens: Deus in adiutorium meum intende. Congruitatis autem huius, quòd diximus ab oratione in synodo esse inchoandum, exemplum habetur ex illa religiosa cōsuetudine in omni capitulo vetustissimè obseruata: quòd cùm eligendus venit prælatus, missa de spiritu sancto præmittitur. vt notat Innocen. de electio. cùm nobis olim. Quod certè fortiùs fiendū est, cùm pro rebus maximis totius reipub. Christianæ vniuersitatem tangentibus, non vnius particularis ecclesiæ capitulum, sed totius ecclesiæ repræsentatiua syn-

synodus adunatur, præmittenda est vt diximus specialis oratio ad spiritum sanctū. Quoniā & si illud quod oratione sua impetrare synodus optat, effectus communis sit totius trinitatis, appropriatur nihilominus personæ spiritus sancti. Quod patet. Duo nanque sunt potissimè necessaria ad ritè & bene celebrandum vniuersale concilium. Primum est, illuminatio veritatis in diffiniendis & agendis. Secundum est, vnanimitas patrum congregatorum in synodo in concludendis, vt omnium sit vna mens, vna sententia, & vnus sensus: vtrunque istorum attribuitur spiritui sancto. De primo patet ex illo, Spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis. De secundo patet ex illo. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro quòd sumus filij Dei. Super quo verbo dicit gl. Spiritus sanctus cōmunis est patri & filio, amborumq; vnio: per ipsum fit societas & vnitas, qua efficimur vnum corpus vnici filij Dei. Vnitas enim nos compaginat, quam fecit charitas: charitas vnde est nisi à spiritu sancto? hæc glo. Quia verò hæc dona quæ diximus maximè patribus conuenientibus ad synodum necessaria dona spiritus sancti sunt: laudabili cōsuetudine introductum est, vt in ipso concilij principio antequam ad alia procedatur, hymnus ille, Veni creator spiritus. voce alta decantetur. Consequenter proponendus est sermo diuinus de pertinentibus ad concilium, vt omnes intelligant quid agendum sit, vt moueantur ad volendum & exequendum ea quæ Deo placita sunt, & vniuersali ecclesiæ accommoda. Proponendum est ergo verbum Dei coram synodali congregatione sicut diximus. Ad quod nos hortantur inter alia maiorum nostrorum exempla. Exemplum habemus primò à domino nostro Deo & saluatore nostro Iesu Christo, qui discipulis congregatis coram se, ferè semper prædicabat eis. Cùm sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum, docebat eos. Item hoc exemplum reliquit nobis vicarius eius beatus Petrus, qui cùm conuenissent apostoli & seniores super quæstione de circuncisione, surgens, & prædicans dixit ad eos, Viri fratres, vos scitis &c. Hoc etiam exemplum reliquit nobis vas electionis, qui vocatis maioribus natu ecclesiæ apud Miletum ab Ephe so prædicauit eis dicens. Vos scitis à prima die. &c.

Iohan. 16.
Roma. 8.
Matth. 5.
Act. 15.
Act. 20.

¶ A quibus cauendū est in concilijs. Cap. XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Concilijs in vniuersalibus à quibus cauēdum sit, ostenditur.*

Viso à quo synodus est inchoāda. Reliquum est videre à quibus in processu illius patres congregatos cauere decet, si synodum suam venerabilem mundo & ecclesię vtilem reddere cupiunt. Occurrunt autem decem à quibus cauendum est. Primū est malitia, siue prauitas affectionis. Vnde imperator Basilius in principio octauæ synodi sic hortatur fratres concilij. Commonemus, & exhortamur omnes vos fratres, vt cum multo pudore, ac reuerentia conueniatis ad sanctam hanc & vniuersalem synodum, tanquam ad communē, & vniuersis aptam, atque sine labore medelam, nullam vitiosam motionem vel affectum ferentes, nec ad contentiosam voluntatem respicientes, sed potiùs vinci, quàm velle vincere periculosè. hæc ille. Est ergo excludenda omnis sinistra ac vitiosa affectio à patribus cōuenientibus ad synodum, & dirigenda omnis eorum intentio ad honorem & gloriam Dei: ne oppositum facientes, videantur magis conuenisse aduersus Christum, quale fuit concilium principum sacerdotum & seniorum populi, de quo habetur Matth. 26. ca. Tunc congregati sunt principes sacerdotum & seniores populi in atrium principis, & concilium fecerunt, vt Iesum dolo tenerent & occiderent. Secundò, vt ad status apostoli dignitatem & authoritatem conseruandam, & non ad eius destructionem conspirent: quale fuit concilium quod aduersus apostolos congregatum est, de quo Actuum. 5. vbi dicitur, quod princeps sacerdotum, & omnes qui cum eo erant, conuocarunt concilium. & sequitur pòst. & statuerunt illos, scilicet apostolos in cōcilio. Tertiò, vt ad quietem, & pacem fidelium, & non ad inquietationem, & turbationem bonorū studeant: quale fuit concilium contra beatum Stephanum venerabilem Christi discipulum congregatum, de quo habetur Actuum. 6. vbi sic dicitur. Concurrentes rapuerūt Stephanū, & adduxerunt in concilium, & statuerunt falsos testes. Huiusmodi autē cōcilium, quod in

perturbationẽ virorũ religioforũ eſt,non con
cilium ſanctorum patrum eſt,ſed conciliũ ma
lignantium dicẽdum eſt,de quo dominns per
prophetam dicit.concilium malignãtium ob-
ſedit me.Cauẽdum eſt ergo à patribus ad vni-
uerſale concilium conuenientibus, ne aliqua
eis inſit intentio ſiniſtra, aut affectio praua in
eis aliqua regnet: ſed præ oculis ſemper ha-
beant quæ ſunt ad honorem Dei,ad decorem
domus Dei,& ad pacem populi chriſtiani.Ta
les autem ſunt,qui in nomine domini congre
Iſa.60. gantur,de quibus dicitur per prophetam. O-
mnes iſti congregati ſunt tibi,id eſt ad ea quę
tua ſunt facienda. In tali concilio glorificatur
Deus ſecundùm illud pſalm. Deus qui glorifi
catur in concilio ſanctorum. Taliter autem in
veritate congregatis in nomine Chriſti diui-
nitatis ſuæ promittitur aſsiſtentia,iuxta illud.
Matth.18. Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomi-
ne meo, in medio eorum ſum. ¶Secundũ
quod cauendum eſt à patribus in concilio,eſt
negligentia circa bonum commune: vt totis
viribus, omnique ſtudio publicis commodis
intendant, prætermiſsis cauſis priuatis. Vnde
Leo papa ad Theodoſium imperatorem ſcri-
bens, vnde error ſecundæ Epheſinæ ſynodi
originem traxit, inquit. Dum priuatæ cau-
ſæ religionis exercentur obtẽtu, commiſſum
eſt impietate paucorũ,quod vniuerſam eccle-
ſiam vulnerat,hęc ille.Quocirca Tul.dicit eos,
qui reipub.profuturi ſunt,duo Platonis præ-
cepta obſeruare debere. Vnum eſt,vt ad vti-
litatem ciuium ſic tueantur, vt quęcunque a-
gant, ad eandem referant, obliti commodo-
rum ſuorum. Alterum, vt totum corpus reſpi
ciant,ne dum vnam partem tueantur,alteram
deſerant. Vnde rectè patribus congregatis in
concilio poteſt dici illud, quod dicebat Ioſa-
2.Paralip. phat.Sit timor domini vobiſcum,& cum ma-
19. gna diligentia cuncta facite. ¶Tertiò à quo
cauendum eſt in concilio,eſt timiditas:ne ſci-
licet aliquis propter timorem cuiuſcunque
pertimeſcat dicere veritatem eius quod ſen-
tit de his, quæ pertinent ad gloriam Dei, &
decorem domus eius, vt veraciter dicere poſ-
ſit cum propheta. Non abſcondi veritatem
tuam à concilio multo;. Dicit enim Auguſti.
ad Caſulanum. & habetur in capit. quiſquis.
vndecima quæſtio.tertia. Quiſquis metu cu-
iuſlibet poteſtatis veritatem occultat, iram
Dei ſuper ſe prouocat: quia magis timet ho-
minem, quàm Deum. Et Iohan. Chryſo. vt
in capit.nolite.eadem cauſa & quæſtio.prodi
tor eſt veritatis,qui non liberè veritatem pro
nuntiat. ¶Quartum cauendum à patribus in
concilio, eſt amor vanæ gloriæ ſeu vanitatis:
ne ſcilicet patres ad oſtentationẽ ſui multa &
magnifica introducentes, tempus ſalubribus
rebus deputatũ in vanitate conſumant. Tale
vanitatis concilium deteſtatur propheta di-
cens. Non ſedi cum cõcilio vanitatis, & cum
iniqua gerentibus non introibo. ¶Quintum
quod cauendum eſt,eſt diſſolutio: ne ſcilicet
in concilio,vbi cuncta cum timore Dei & gra
uitate peragenda ſunt, diſſolutionibus, & car
nalibus ſolatijs,ſiue feſtiuitatibus vacetur. Ta
le itaque concilium abominatur Hiere. dicẽs. Hiere. 15.
Non ſedi in concilio ludentium. ¶Sextum
quod cauendum eſt in concilio, ſunt tumul-
tus,diſceptationes obſtinatæ,& diſſenſiones:
ne ſcilicet inter patres contentiones & diuiſio
nes ſint,ne eorum congregationes ſint de qui
bus ait apoſtolus.Conuenientibus vobis, au- 1.Cor.11.
dio inter vos ſciſſuras eſſe. Ad quod pulchrè
exhortatur concilium Toletanum. 11. vt ha-
betur in cap.in loco. 5. quæſtio.4. ſic dicens.
In loco benedictionis conſedentes domini ſa-
cerdotes nullus debet aut indiſcretis voci-
bus perſtrepere, aut quibuſlibet tumultibus,
vel riſibus agere,& (quod eſt deterius) obſtina
tis diſceptationibus tumultuoſas voces effun
dere. De vitando etiam huiuſmodi tumultu
in concilijs vniuerſalibus habetur etiam mo-
nitorium in geſtis Chalcedonenſis concilij,à
quo deſcribendo ſuperſedemus gratia breui-
tatis. ¶Septimum quod eſt cauendum à pa-
tribus in concilio, eſt tepida çorrectio circa
culpas præteritas,& maximè in domo domi-
ni commiſſas. Heli enim ſacerdos, quia filios
ſuos tepidè correxit, diuino iudicio de ſede 1.Reg.4.
cadens, fractis ceruicibus expirauit.Chriſtus
etiam,vt habetur Iohan.2. tanto zelo contra
peccata in templo exarſit, vt factis funiculis,
negotiatores de templo manu propria eiece-
rit.¶Octauum quod cauẽdum,eſt ſiniſtra per
ſecutio aliorum:ne ſcilicet aliqui odio contra
alios in concilio perſequantur,contra eos in-
iuſtè aliquid molientes. Odio enim vt inquit
Greg.& habetur in cap. quatuor. 11.quęſtio.
3.peruertitur humanũ iudiciũ,dum cõtra quẽ
libet aduerſarium molimur: amore dũ aliquo
amico vel propinquo præſtare auxilium con
tẽdimus. De talibus enim dicitur. Qui operit Prouer.26
odium fraudulenter, reuelabitur malitia eius
in concilio, dum ſcilicet apertè contra ſibi o-
dioſos inſurgit. Quod exemplariter vidimus
in concilio Baſilienſi, vbi quorundam ſtudio,
qui contra ſanctæ memoriæ dominum Eu-
genium odium habebant, totam quaſi ſyn-
odum ad illius perſecutionem in ſcandalum

totius

totius ecclesiæ commouerunt. Quare beatus Gregorius in epistola quam vniuersis episcopis per Siciliam constitutis scribit, vt cum Petro subdiacono suo legato celebrarent concilium, dicit sic. A quo cōcilio procul absint otia facinorum nutrimenta, atque inuidia interna tabescat nimis execrabilis animorū, sacerdotes suos concordia Deo placita & charitas recognoscat: hæc ergo omnia cum maturitate & tranquillitate gerite, vt dignisimè posit episcopale concilium nuncupari. ¶Nonum cauendum à patribus in concilio est, ne innitentes quibusdam fantasijs, aut somnijs, & incertis reuelationibus, siue visionibus aliud ordinēt, siue disponant in ecclesia. Sensus enim sanctorum patrum non fantasijs, sed sanctarū literarum regulis formari debent, atque inniti. Propter quod dicitur Hiere. 14. Prophetæ qui vident vana, atque diuinant mendacia, in concilio populi mei non erunt. ¶Decimum quod cauendum est à patribus in concilio, est error in promouendo materias in concilio, ne scilicet parua magnis, temporalia spiritualibus anteponant, quod nullo modo faciendū est: promouenda enim principaliter sunt maiora sicut spiritualia: vtpote quæ ad fidem catholicam: ad cultum diuinum: ad morum reformationem: ad pacem christiani populi: ad vtilitatem totius reipu. christianæ pertinent. Ita legitur obseruatum in concilijs sanctis antiquis vniuersalibus. Vnde in gestis Ephesinæ synodi habetur, ꝙ Telasius episcop⁹ sic dixit. Pijsimus, & christianisimus imperator desiderans fidem quæ hactenus est inconcussam manere, præcepit nil aliud nec dicere, nec agere in sancta synodo, nisi prius de fide statuatur: vnde omnia nunc negotia vacēt, quę sunt interim de fide in medium proferantur. Et similia multi alij episcopi prosecuti sunt. Opposita enim facientes, deridet beatus Bernardus dicens: optimi æstimatores, qui de maximis minimam, & de minimis maximam curā gerunt. Vndecimum quod cauendum est in concilio, est leuitas, & præcipitatio in consulendo, siue concludendo. Celeritas enim, vt dicit Diogenes, maximè inimicatur concilio. & vt inquit Tullius est inimica iudicij. Quare dicitur Prouerbiorum. 19. Qui festinat pedibus offendit. & Señ. ait, Velox cōcilium, sequitur pœnitentia: maximè concilio contraria sunt festinatio & ira. Et ideo dicit beatus Grego. vt habetur in capit. summoperè. 50. quæstio. 3. Summopere præcauēdum est, vt qui iusta iudicia exercent, in dictandis sententijs nullatenus leuitate aut fauore ducti sint præcipites: sed causis priùs diligenter ventilatis, cùm res quæ ignorabatur, pleniter ad notitiam venerit, nūc diuina & humana lex resoluatur, & secundùm quod ibi cōstitutum est, remota personarū acceptione, diffinitiua proferatur sententia. Duodecimum cauēdum est violentia. Libertas enim maximè requiritur in consulēdo, ita vt vbi libertas non est, synodus esse nō posit. Vnde de violentia facta in secunda synodo Ephesina orientales quidam episcopi dixerunt. Nullus consensit: violentia facta est: vix cum plagis in pura charta subscripsimus: minabatur nobis damnatio: minæ exilij tendebantur: milites cum gladijs & fustibus instabant: timebamus fustes & gladios, vbi gladij & fustes qualis synodus? hæc ille. quasi dicat nulla.

¶Quòd vniuersalium conciliorum authoritas à romano pontifice deriuetur & pendeat. Cap. XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Conciliorū vniuersalium authoritas quòd à summo pontifice deriuetur, & dependeat, latis simè, ostenditur.*

SI quis superius dicta, quæ de romani pontificis primatu & eiusdem sedis prærogatiuis ex sanctorum patrum sententijs stabiliuimus luce clarius percipiet, ꝙ vniuersaliter conciliorum authoritas à romano pontifice pendeat, & emanet. Vnde sanctus Thom. doctor egregius in tractatu suo contra impugnantes religionem. hanc sententiam confirmat, dicens, 1
Sancti patres in concilio congregati nihil statuere potuissent, nisi authoritate summi pōtificis interueniente, sine qua etiā cōciliū cōgregari nō potest. hæc ille. Quòd autē hęc sententia tā ex superiùs dictis, ꝗ ex alijs sit vera, ostēditur primò ex eo, quod in. 2. libro multipliciter ostendimus, quòd romanus pontifex caput esset vniuersalis ecclesiæ, & per consequens vniuersalis concilij illam representantis. ¶Ex quo manifestè sequitur, quòd habitudo romani pontificis ad vniuersalem ecclesiam, & per consequens ad vniuersale concilium ipsam representans sit habitudo capitis ad corpus: cùm autem talis ita sit, quòd corpus non nisi mediante capite recipiat influxum

fluxum virtutis sensus & motus, vt ait philosophus, & etiam Isido. lib. 10. Etymo. (inquit enim: prima pars corporis caput est, datumq; est illi hoc nomē, eo q sensus & nerui inde initium capiant, vt ex eo omnis vigendi causa oriatur) videtur necessariò, q omnis authoritas & potestas concilij vniuersalis à papa sicut à capite immediatè dependeat. Vnde Leo papa, vt in c. ita dominus. habetur. di. 19. hāc cōclusionem confirmat, ita dicēs. Huius muneris sacramentum ita dominus ad omniū apostolorum officiū pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omniū apostolorū summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodā capite dona sua velut in corpus omne diffunderet, vt exortem se ministerij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petræ soliditate recedere. ¶ Secundò sic. In superioribus in secūdo libro ostensum est, q romano pontifici cura totius ecclesiæ commissa est, & non alteri personæ aut cōgregationi, cùm dictum sit soli beato Petro pro se & suis successoribus, Pasce oues meas. Ioh. 21. Super quo dicit Theophilus, & habetur in gloss. conti. Finito prandio, commissionem ouium mundi Petro commendat. Et idem di. Chryso. & Grego. & August. & Ber. vt superiùs induximus. ergo ad solius romani pontificis authoritatem spectat prouidere & dare pabulū toti ecclesiæ: quod fit in vniuersalibus concilijs disponendo, ordinando, constituendo, corrigendo, diffiniendo, interpretādo, & ad nullos alios dispersos siue congregatos, nisi quantum ipse principalis pastor concedit & tribuit potestatem. Ergo tota potestas vniuersalis concilij pendet à romano pontifice sicut à capite & pastore totius ecclesiæ. ¶ Tertiò sic. Superius in secundo libro inter alia induximus, quòd hierarchia nostra tam iuxta Ioha. in cap. 21. quàm iuxta beatum Diony. in libro de ecclesiastica hierarchia. sit exemplata à cælesti. Vnde beatus Ambro. dicit, quòd ecclesia est imago cælestiū. Sed sic est, quòd in angelica siue cælesti hierarchia nulla potestas ad actus hierarchicos perficiendos tribuitur desuper à Deo personæ aut ordini aut toti hierarchiæ, quæ non tribuatur siue descendat mediante hierarcha illius hierarchiæ, vt patet ex ipsa beati Dio. doctrina. ait enim. 5. capit. ecclesiasticæ hierarchiæ. Lex diuinitatis sacratissima est per prima media in diuinissimam reducere lucē. ergo pari modo nulla potestas confertur à Christo ipsi ecclesiasticæ hierarchiæ aut vniuersali concilio ipsam repræsentanti, quę non conferatur mediante romano pontifice, qui est hierarcha & primus in tota hierarchia. & ideo quicquid authoritatis habet vniuersale concilium, habet immediatè à romano pontifice. Vnde oppositum dicere, est negare ecclesiam militantem ad formam cęlestis hierarchiæ esse dispositam, & negare quòd lex illa sacratissima diuinitatis in illa obseruetur. ¶ Quartò sic. In secundo libro tam authoritatibus quàm rationibus ostendimus, quòd omnis authoritas iurisdictionis prælatorum in ecclesia Dei depēderet à papa & deriuaretur à romano pontifice. ergo concilium vniuersale, quod ex prælatis ecclesiæ congregatur, omnem potestatem suæ iurisdictionis constituendi aut diffiniendi aliquid authoritatiuè non habet immediatè nisi à romano pontifice. Consequentia est bona. ¶ Quintò sic. Superiùs in secundo libro ostensum est efficacissimis rationibus, quòd vniuersalis ecclesia vt vniuersitas in omnibus membris suis nec recipit à Christo immediatè potestatem clauium ordinis, nec iurisdictionis. ergo nec vniuersale concilium illam repræsentans. Consequentia patet. Antecedens sicut diximus secundo libro multis rationibus monstratum est. ¶ Sextò sic. Concilia vniuersalia videntur habere originem ex institutione humana, & non à Christo immediatè. ergo falsum est, q concilia habeant immediatè à Christo potestatem iurisdictionis supra omnes fideles. Consequētia videtur bona. Et antecedēs patet. Tum ex c. canones. 15. di. & ex. c. generalia quoque cōcilia. di. 17. Tum, quia nullibi in sacra scriptura legitur de institutione facta à Christo vniuersalium conciliorū, licèt bene legatur q fuerint aliqua per apostolos celebrata: vt suprà in hoc tertio libro notauimus: sed hoc non arguit institutionem eorum immediatam fuisse à Deo. ¶ Septimò sic. Nec ex scriptura sancta noui aut veteris testamenti, nec ex doctrina sanctorum ab ecclesia approbatorum habetur, q vniuersale concilium habeat potestatem immediatè à Christo sine ordine ad romanum pontificem. ergo hoc nō est dicendū, maximè cū cōtrariari videatur sacræ scripturæ & doctrinæ sanctorū doctorū. Cōsequētia patet: quia vt dicit Hiero. quod de scripturis nō habet veritatē, eadē facilitate cōtemnitur, qua pbatur. Antecedens verò est notū discurrenti per passus sacræ scripturę: & manifesti' factū est, cùm respōsum est suprà in secūdo libro in c. 98. da authoritates inductas paduersarios, q claues datæ sint vniuersali ecclesiæ: quia illis se armarunt ad probādum, quòd vniuersale concilium illas habeat immediatè à Christo

Christo. De quibus etiã aliquid infrà dicetur. ¶ Octauò sic. Si conciliũ vniuersale recipit immediatè potestatem à Christo, aut ergo quãdo nõdum est cõgregatũ, aut quãdo cõgregatur. Primum nõ potest dici, quia nõ existens capax potestatis nõ est. Si quãdo est, quæritur de hora. Et dicunt ꝙ immediatè adueniente termino asignato cõuentionis, qua aliqui cõueniunt, tũc sequeretur ꝙ in potestate duorũ, vel trium, aut paucorum concurrentiũ ad conciliũ stabit dispositio totius orbis terrarũ, & ex paucorũ & fortè hominũ nullius authoritatis pendeat fides & status vniuersalis ecclesiæ, quod videtur incõueniens. Si detur quòd alia hora, quicquid dicetur, videtur fictitiũ. Si verò dicatur ꝙ data sit hæc potestas cõcilio, quãdo data est ecclesiæ vniuersali, ita ꝙ potestas quæ erat in habitu in ecclesia dispersa efficitur in actu ipsa synodaliter cõgregata, hoc stare non potest: quia sicut iam antè diximus & in secundò libro amplissimè ostendimus, falsum est, ꝙ potestas aliqua iurisdictionis sit data vniuersali ecclesiæ vt vniuersitati in omnibus membris suis, aut etiam toti vniuersitati clericorum ad intellectum aduersariorũ. Præterea si dicatur, ꝙ data sit hæc potestas cõcilio quãdo episcopis in apostolis, quibus indistinctè & vniuersaliter videtur data potestas à Christo ad regendum christianum populum, hoc stare nõ potest: quia vt superiùs in secundo libro planè ostendimus, nulla talis potestatis plenitudo data est collectiuè omnib⁹ apostolis simul, sed Petro, qui princeps apostolorum constitutus est, & pastor totius gregis dominici talis potestas plenè data est: vt dicit beatus Cyrillus & beatus Chrysostomus. & vt suprà induximus, hoc requirit tam vnitas ecclesiæ, q̃ ratio principatus regalis siue monarchici, cuiusmodi est principatus ecclesiæ, q̃ etiã forma dispositionis hierarchiæ, sub qua constituta est militans ecclesia. ¶ Nonò arguitur sic. Si vniuersale concilium recipit aliquam authoritatem immediatè à Christo, aut eandem, aut aliam: & si aliam, aut ęqualem cum potestate papę, aut maiorem, aut minorem: nec sic nec sic, ergo nullam. Consequẽtia patet à sufficienti diuisione. Antecedens etiam. Non potest dici quòd recipiat eandem: quia sicut aliàs argutum est in secundo libro, nulla superioritas attendi posset in cõcilio respectu papæ, quod aduersarij prætendũt. Nec potest dici quòd suscipiat aliam, quæ sit æqualis. Tum quia etiam tunc nulla superioritas esset authoritatis in concilio supra papam: quia par in parem imperiũ non habet. Tum, quia papa, vt habetur in articulo quodã Constañ. concilij, & ratio ipsa manifestat, cùm sit caput & princeps ecclesiæ, habet supremam potestatem in ecclesia Dei: si concilium haberet ęqualem potestatem, duæ supremæ potestates & duo capita essent in ecclesia: hoc autem esse non potest. Tum, quia quod per superabũdantiam dicitur in vnoquoque genere vnum tantùm est. Tum secũdò: quia pluralitas principatuum non est bona. 12. Metaph. quod autem bonum non est, nõ est credẽdum à Christo in ecclesia sua constitutum esse. Tum tertiò: quia duas supremas potestates ecclesiæ vnitas pati nõ potest, quæ nõ solùm in vnitate fidei, charitatis, aut finis vltimi attẽdit, sed ex ordine ad vnã supremã potestatẽ regitiuã toti⁹ vniuersitatis Christianæ, vt in secũdo libro ostẽdimus. Vnde vt beatus Cyprianus inquit in epistola ad quinq; presbyteros. Deus vnus est, & Christ⁹ vn⁹, & vna ecclesia, & cathedra vna super Petrũ dñi voce fundata: aliud altare construi, aut sacerdotiũ nouũ fieri prçter vnũ altare & vnum sacerdotium nõ potest: quisquis alibi collegerit: spargit, adulteriũ est, impium est, sacrilegium est, quodcunq; humano fauore constituitur, vt dispositio diuina violetur. hæc Cyprianus. Item non potest dici, quòd concilium recipiat maiorem potestatẽ, q̃ papa. Patet. Tum, quia vt iam diximus papa habet supremam potestatẽ in ecclesia Dei. Tum, quia tunc constituto concilio papa desineret esse caput ecclesiæ, cùm desineret habere supremam potestatem & dignitatem supra corpus ecclesię, quod esset absurdũ, & alienũ à fide nostra. Præterea non potest dici etiam ꝙ minorẽ receperit: quia talis videretur frustra esse, cùm potestas papæ esset maior, & sufficeret ad perficiẽdum omnia, ad quæ cõcilium cõgregaretur. Tum, quia cõcilium nõ esset superius papa, aut papa illi subiectus: quod tamẽ aduersarij prætẽdunt. Ergo videtur, ꝙ cõciliũ nullã potestatẽ recipit immediatè à Christo, sed omnẽ quã habet recipiat à vicario eius, scilicet roma. pon. ¶ Decimò sic. Viuente vno rectore vnius ecclesię, alter non substituitur: sicut viuente marito alter vir non datur vxori. septima quæstione prima. factus est Cornelius episcopus. & capitu. sicut. ergo viuente papa rectore vniuersalis ecclesiæ non substituitur alius rector eiusdem ecclesiæ à Deo: sed hoc fieret, si viuente vero & indubitato romano pontifice vniuersali cõcilio daretur aliqua vniuersalis potestas regitiua totius populi christiani. ergo sequitur, quòd non sit verum, quòd vniuersale concilium recipiat à

Christo immediatè potestatem. ¶ Vndecimò
sic. Si concilium vniuersale dicitur habere po
testatem à Christo immediatè quia vniuersa-
li ecclesiæ quam repræsentat data sit, tūc sicut
aliàs arguebamus in secundo libro, necessariū
esset, vt ad concilium conuocarentur omnes
fideles, qui intra vniuersitatem ecclesiæ conti
nentur, si concilium debeat exire in actum si-
ue exercitium potestatis suæ: sed hoc est incō
ueniens, nec vnquam in ecclesia fuit practica-
tum. Consequentia tamē patet: quia si aliqua
potestas est data ecclesiæ vt vniuersitati, o-
mnes fideles æqualiter se haberent ad ius po-
testatis illius, & per cōsequens omnes veniūt
vocandi: quoniā quādo iurisdictio ad vniuer
sitatē vt vniuersitatē spectat, singuli non sunt
iudices, sed omnes sunt coniudices. ar. 12. q. 2.
qui manumittitur. ¶ Duodecimò sic. Superius
in hoc libro tertio in. c. sexto ostensum est, ꝙ
authoritas vniuersalium conciliorum depen-
det immediatè ab authoritate apostolicæ se-
dis, vt patet ex di. 17. per totum. nec dependē
tia ista est solùm accipienda respectu conuo-
cationis, aut congregationis conciliorū, sicut
quidam aduersariorum prauè interpretantur,
sed etiam quantum ad robur & firmitatem o-
mnium actitatorum in eisdem, quod manife-
stum est ex multis. Tum ex præfata dist. 17.
per totum. Tum secundò ex eo quod dicit pa
pa Pelagius in. c. confidimus. 25. q. 1. ꝙ apo-
stolica sedes vnāquanq; synodum sua autho-
ritate confirmat. Item tertiò, synodus venera-
bilis tempore Symmachi papæ Romæ cele-
brata. vt habetur in cap. bene quidem. dist in.
96. dicit, quod apostolica sedes statutis syno-
dalibus consueuit tribuere firmitatem. Ecce
quòd non tantùm quo ad vocationem, siue
congregationem concilia pēdent à papa, sed
etiam quo ad authoritatem constituendi, &
iudicandi, & diffiniendi. Quartò extra de ele.
cap. significasti. dicit Paschalis papa, ꝙ omnia
concilia per ecclesiæ romanæ authoritatem
& facta sunt, & robur acceperunt. ergo conci-
lia vniuersalia immediatè capiunt à papa po-
testatem iurisdictionis, cùm robur eorum &
firmitas pendeat à romano pontifice. Conse-
quentia est manifesta. Quia firmitas ista, quā
apostolica sedes statutis tribuit synodalibus,
nō est firmitas, quam cancellarij dicuntur fa
cere signando literas suorum dominorū, sicut
quidam aduersarij erroneè interpretantur, sed
est firmitas roboris & authoritatis, quā prin-
ceps tribuere dicitur legibus, sine qua leges
ipsę vigore carent ac firmitate, sicut infrà ple
nius explicabimus.

¶ In quo obiectiones aliquæ aduersariorum ponuntur contra prædicta. Cap. XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones septem aduersariorum, asserentiū cō cilium vniuersale habere immediatè potestatem à Christo, nō mediante roma. pōtifi. recensentur.*

Vrrexerunt quidam no
uelli magistri hoc no-
stro tempore, qui do-
gmatizare ausi sunt, ꝙ
concilium vniuersale po
testatem immediatè ha-
beat à Christo, & tātā &
tā plenā, vt ei omnis fidelis cuiuscūq; stat⁹ sit
aut præeminentię, etiam si papalis, obedire te
neatur: quod etiam præsumpserūt dicere per-
tinere ad veritatem catholicæ fidei. Quam no
uellam doctrinam multipliciter probare & ro
borare moliuntur, tam authoritatibus, quàm
rationibus, quàm etiam vt dicunt determina-
tione vniuersalis ecclesiæ. ¶ Primò authori-
tate ex illo Deuterono. 17. Si difficile inquit *Probatio*
& ambiguum apud te iudicium esse prospe- *prima quæ*
xeris inter sanguinem & sanguinem, causam *cū sequenti*
& causam, lepram & non lepram, & iudicium *bus impro-*
intra portas tuas videris verba variari, surge *babitur in-*
ad locum quem elegerit dominus Deus tuus, *frà. c. 31.*
veniesque ad sacerdotes leuitici generis, & ad 1
iudicem qui fuerit illo tempore, quæresque
ab eis qui iudicabunt tibi iudicij veritatē, &
facies quæcunq; dixerint tibi qui præsunt lo-
co quem elegerit dominus Deus tuus, & do-
cuerit te, iuxta legem eius non declinabis ad
dextram nec ad sinistram. Vbi inquit gloss.
hoc quoque in ecclesia seruādum est. Ex hoc
arguunt aduersarij sic. ergo sequitur quòd ge-
nerale concilium in loco quem elegit domi-
nus audiendum est in sententia sua: nec de-
clinandum ad dextram nec ad sinistram. hoc
autem non esset nisi concilium vniuersale ha-
beret à Deo immediatè potestatem supre-
mam & authoritatem in ecclesia. ergo. &c.
¶ Secundò sic ex illo Matthæ. 18. vbi Chri- *Secunda.*
stus inquit apostolis. Quæcunque ligaueri-
tis in terra, erunt ligata. &c. vbi videtur dedis-
se apostolis immediatè potestatem iurisdi-
ctionis, quibus cùm succedant episcopi, ex
quorum congregatione fit concilium vniuer-
sale, videtur, quòd concilium vniuersale im-
mediatè recipiat à Christo potestatem.

¶ Tertiò

Tertiò. ¶Tertiò ex eo quod ibidem Matth.18. sequitur, Vbi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, in medio eorum sum. ergo videtur, q à præsentia Christi concilium capiat immediatè potestatem, & non à papa. Quartò. ¶Quartò ex illo Ioha.20. Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis. &c. ex quo videtur, quòd apostoli immediatè à Christo acceperunt potestatem clauium, & per consequēs concilium collegium eorum repræsentans. Quintò. ¶Quintò ad idē arguunt ex concilijs vniuersalibus: primò ex octaua synodo, in qua patres congregati in damnatione Focij ita dixisse legūtur. hoc autem nolentem intelligere Focium vt bene ageret: sed inobedientem & resistentem huic vniuersali synodo repulimus & anathematizauimus, atque à tota catholica & apostolica ecclesia fecimus alienum per datam nobis potestatem in spiritu sancto à primo & magno pontifice nostro & Deo liberatore & saluatore cunctorum. Ecce (inquiunt) quòd synodus habet potestatem à Christo, & vt videtur immediatè. Sextò. ¶Sextò inducunt decretum quod esse dicunt concilij Constañ. in quo dicunt haberi, quòd synodus vniuersalis habet immediatè potestatem à Christo, cui quilibet fidelis cuiuscunque dignitatis sit etiam papalis obedire tenetur. Septimò. ¶Septimò inducunt talem rationem. Si papa mortuo naturaliter siue ciuiliter, aut legitima causa renuntiante, vel à barbaris capto sine spe relaxationis, siue à tyrannis in exilium relegato sine spe liberationis ecclesia non haberet potestatem immediatè à Christo ante creationem papæ, non videretur quòd sapientissimus legislator sufficienter prouidisset ecclesiæ suæ, quod videtur absurdum. ergo sequitur quòd necessarium sit dicere, quòd vniuersalis ecclesia habeat potestatem immediatè à Christo, cui omnes obedire teneantur.

¶In quo reprobatur prædicta aduersariorum assertio, scilicet quòd concilium habeat immediatè potestatē à Christo, non mediante roma. pon. & q hoc pertinet ad veritatem fidei. Cap. XXX.

SVMMARIVM.

1 *Assertio aduersariorū, dicētiū cōciliū uniuersale potestatē habere à Christo immediatè sine quacūq; mediatione Romani pontificis, reprobatur.*

Voniam præfata aduersariorum assertio quātum ad illam partem, in qua ponit, q vniuersale conciliū vt dicitur corpus prælatorum ecclesiæ condistinctum è roma. pont. habeat potestatem à Christo immediatè sine quacunq; mediatione roma. pont. satis plenè improbata est, tam libro secundo. c. 80. q in hoc tertio libro. c. superiori. Solùm nūc restat illam refutare quantū ad illam partem, in qua aduersarij Basilieñ. plus sapientes q oportebat, stulta temeritate dogmatizarunt id ad fidei veritatem pertinere. Agemus autem breuibus, quoniam improbata illorum assertione de continentia veritatis ex supradictis necessariò relinquitur improbata de attinētia ad fidem catholicam, cùm fidei catholicæ veritati non nisi verum consonare possit. ¶Arguitur autem 1 primò sic. Nullum quod repugnat rationi naturali potest dici ad fidem catholicam pertinere: sed q concilium vniuersale non habeat potestatem à papa sed à Christo immediatè videtur rationi ñaturali repugnare. ergo. &c. Cōsequentia est bona. Maior etiā patet: quia cùm ius naturale deriuetur à iure diuino, impossibile est vt quod contradicit iuri naturali pertineat ad ius diuinum. Minor patet: quoniam rationi naturali repugnat, q cōciliū vniuersale sit corpus, & romanus pō. caput eius, & tamen concilium vniuersale non depēdeat & potestate & authoritate à romano pont. caput enim vt dicit Isidor. libro etý. prima pars corporis est, datūq; est ei hoc nomē, eo quòd sensus & nerui inde initium capiant, atque ex eo omnis vigēdi causa oriatur. ¶Secundò sic. Nulla assertio, quæ repugnat euangelio Christi, potest ad veritatem catholicam pertinere: sed dicere q concilium vniuersale habeat authoritatem à Christo cui etiam papa sit subiectus, videtur repugnare euangelio. ergo talis assertio non pertinet ad veritatē fidei catholicæ, imò tanquā erronea & hæretica est repellenda. Cōseqnētia est bona. Maior manifesta. Minor patet: quoniā repugnat euangelio, vbi Christus ait Ioh. vltimo. Simon Ioh. pasce oues meas. vbi Petrus, & in eo eius successor romanus ponti. totius gregis dominici vniuersaliter nullo fidelium in illa fidelium congregatione excepto pastor & rector constitutus est. Vnde dicit Chryso. super hunc locum, q Petrus supra omnes qui filij sunt cepit potestatē. ergo synodus si est Christi, necesse est q papa super illā habeat potestatē, & nō ecōuerso. ¶Tertiò sic. Nihil quod repugnat verbo Christi, pertinet ad veritatem fidei catholicæ,

sed magis errôneum est dicendum: sed assertio dicens, φ vniuersalis ecclesia, siue vniuersale concilium potestatem regitiuam siue curã regiminis non tantùm respectu omnium fidelium sed etiam papæ, non à papa, sed à Christo immediatè recipiat, repugnat verbo Christi dicentis. Erit vnum ouile & vnus pastor. ergo talis assertio non pertinet ad veritatem fidei, sed magis ei repugnare videtur. Consequẽtia est bona. Et maior est manifesta. Et minor etiam patet: quia cùm papa sit pastor omniũ fidelium, & assertio illa ponit concilium vniuersale esse pastorem omnium fideliũ, vt vnus istorũ nõ sit alius, sequit̃ secundum assertionẽ illã, φ sint duo pastores respectu ouilis Christi. ¶ Quartò sic. Nihil quod repugnat articulo fidei potest dici ad fidem catholicã pertinere, sed φ concilia vniuersalia recipiant nõ à romano pont. sed à Christo immediatè potestatẽ iurisdictionis repugnat articulo fidei. ergo. &c. Consequẽtia est formalis. Et maior est manifesta. Minor verò probatur. Videtur enim esse contra articulum. Vnam sanctã ecclesiam. quod sic ostenditur: quia cùm vnitas ecclesiæ inter alia attendenda sit ex ordine ad vnam supremam potestatem regitiuã totius ecclesiæ, quæ est in papa, vt in superioribus est ostensum, & deducit S. Tho. pulchrè in. 4. distin. 24. & colligitur ex gloss. Matth. 16. sed ponere aliam supremam potestatem in concilio regitiuã, cui omnis fidelis obedire teneatur independentem à potestate regitiua data pastori vniuersali totius ecclesiæ, est manifestè vnitatem ecclesię scindere, cùm rumpat ordinem & connexionem totius corporis ecclesiæ ad vnam potestatem supremam ipsius pastoris totius multitudinis christianorum, qui est papa. Nam vt dicit Cypria. in epistola ad quinque pres byteros. Deus vnus est, & Christus vnus, & vna ecclesia, & cathedra vna super Petrum domini voce fundata: aliud altare construi aut sacerdotium nouum fieri pręter vnum altare & vnum sacerdotium nõ potest: quisquis alibi collegerit, spargit: adulterium est, impium est, sacrilegium est quicquid humano furore constituitur, vt dispositio diuina violetur. ¶ Quintò. Nullum quod contradicit dispositioni diuinæ potest ad fidem catholicam pertinere: sed quòd vniuersalis ecclesia per modum vniuersitatis aut concilium vniuersale habeat potestatem supremam nóh à papa sed à Christo immediatè, repugnat ordinationi & dispositioni diuinæ. ergo talis assertio aduersariorum non potest dici ad catholicam fidem pertinere, sed magis contradicere. Consequentia est bona. Maior patet. Minor probat. Repugnat enim dispositioni illi, qua Deus ecclesiæ regimen constituit monarchicum siue regale, de cuius ratione est, vt colligitur tam ex tertio politicorũ, quàm ex 9. ethi. φ suprema potestas eius non in multitudine, sed in vno totius multitudinis principe siue capite locata sit. Quòd verò ecclesiæ regimen sit mònarchicum siue regale à Christo constitutum, non solùm habetur ex illis locis scripturæ diuinæ, vbi ecclesia sub regni nomine describitur, sed etiam ratione manifestè demonstrat. S. Tho. in. 4. contra gẽtiles. c. 76. probat enim hoc sic. Nullum dubium esse debet, quin regimẽ ecclesię sit optimè ordinatum, vtpote per eum dispositum, per quem reges regnãt, & legũ cõditores iusta decernunt. Optimũ autẽ regimen multitudinis est, quod regatur per vnum. Quod patet ex fine regiminis, qui est pax: pax enim & vnitas subditorũ est finis regentis, vnitatis autẽ causa cõgruentior est vnus q̃ multi. ergo manifestũ est regimen ecclesiæ sic à Deo esse dispositũ, vt vnus toti ecclesiæ præsit: & potestas & principatus nõ in multitudine ipsa locat⁹ sit, sed in vno supremo, à quo in omnes alios potestas deriuet. Quod manifestè in. c. nolite errare. di. 11. attestatur Iulius papa, dicẽs. Multùm cõuenit vt totũ corpus ecclesię in hac sibi obseruatione cõcordet: quę inde authoritat habetẽ, vbi dominus totius ecclesiæ posuit principatum. ¶ Sextò. Nulla assertio, quæ derogat honori & priuilegijs apostolicę sedis pertinet ad veritatẽ fidei catholicę, imò tãquã falsa & erronea est abijciẽda: sed assertio dicẽs, φ vniuersale cõcilũ nõ depẽdeat in potestate à ro. põ. detrahit honori & priuilegijs apostolicę sedis. ergo talis assertio nõ pertinet ad veritatem fidei catholicæ, sed magis tãquã erronea venit abijciẽda. Consequẽtia est bona. Maior patet ex. c. omnes. di. 22. Minor aũt patet: quoniã inter alia priuilegia apostolicę sedis hoc cõnumerat, φ ro. põ. cõcilia vniuersalia cõgreget, authoritate fulciat, & eorũ gesta sua authoritate roboret & cõfirmet. vt patet ex di. 17. per totũ. ex c. cõfidimus. 25. q. 1. ex. c. significasti. de ele. & ex multis alijs inferiùs deducẽdis. cui priuilegio manifestè derogat assertio dicẽs, φ vniuersale cõcilũ nõ à papa, sed à Christo immediatè potestatẽ habeat, cui etiã papa obedire teneatur. ¶ Septimò. Nulla assertio quæ subtrahit obedientiam debitam iure diuino à romano pontifice, potest dici pertinere ad veritatem catholicæ fidei, imò magis tanquam erronea venit abijcienda: sed assertio dicens

Iohan. 10.

t

quòd

ꝙ concilium vniuersale habeat potestatē non à papa sed à Christo immediate, & tantam, ꝙ ei roma.pon.obedire teneatur, subtrahit obedientiam à roma.pon. debitam iure diuino ei à cunctis fidelib⁹, quorū pater est, & princeps & subijcit cum alijs: ergo talis assertio nō pertinet ad fidei catholicæ veritatem, sed magis videtur sapere schismaticā & hæreticam prauitatem. Consequentia est bona. Et maior patet ex.c.si qui sunt.di.81.vbi inquit beat⁹ Grego. Peccatū paganitatis incurrit, quisquis dū christianum se asserit, sedi apostolicæ obedire contēnit. Et in extrauagāte Bonifacij.vnā sanctam ecclesiam. sedes apostolica diffiniuit de necessitate esse salutis omnem hominē sub esse roma.pon. Ex quibus manifestè colligitur, ꝙ sicut nullus homo alius à papa potest se asserere in veritate christianū aut esse in statu salutis, qui subesse renuit roma.pont. ita nulla hominum congregatio quantūcūq; nomine glorietur vniuersalis concilij, potest dici christiana, aut in statu esse salutis, quę per obediētiam se negat esse subiectā roma.pont. Minor verò patet ex terminis. ¶ Octauo sic. Nulla assertio, quę manifestè repugnat apostolicæ sedis diffinitioni, & sanctorum doctorum sententiæ est dicenda ad fidei catholicę pertinere veritatē: sed assertio illa dicens concilium vniuersale habere potestatem à Christo, cui etiā papa subiectus sit, est manifestè repugnans diffinitioni apostolicæ sedis & sanctorum patrū doctrinis. ergo. Consequentia bona est. Et maior etiam vera ex.c.hæc est fides pater beatissime.24.q.1. Minor patet ex.c.significasti.extra de electio. vbi Paschasius papa dicit, ꝙ omnia concilia per ecclesiæ romanæ authoritatem & facta sint, & robur acceperint. Dicit etiam.S.Tho. in libro suo contra impugnantes religionem. quòd sancti patres in concilio congregati nihil statuere potuissent, nisi authoritate summi ponti. interueniēte, sine qua concilium congregari non potest. Nonò sic. Nulla assertio pertinet ad veritatem fidei catholicæ, sed magis erronea videtur iudicanda, quæ ab ecclesia tollit ordinem & ornatū hierarchicæ dispositionis: sed assertio dicens ꝙ vniuersalis ecclesia siue concilium vniuersale vt dicit congregationem fidelium aut prælatorum condistinctam à roma.pon. habeat hierarchizandi potestatē non à papa, qui est immediatus hierarcha suus, sed immediatè à Christo, tollit ordinem & ornatum hierarchicæ dispositionis ab ecclesia Dei: ergo talis assertio non est dicenda ad veritatem catholicam pertinere, sed potiùs vt inimica fidei est abijcienda. Consequentia est bona. Maior est manifesta. Minor verò sic ostēditur. Præsupponitur in primis cum beato Dionij.libro de ecclesiastica hierarchia. ꝙ ecclesia nostra sit ad modum hierarchiæ à Deo disposita. Secundò præsupponitur cum eodem, ꝙ hierarchia nostra formata sit ad exemplar & similitudinem hierarchię cælestis. vnde etiam Moysi à Deo dictū est. Inspice, & fac secundùm exemplar quod tibi in monte monstratum est. Exod. 25. Sanctus præterea Ioh.euangelista dicit se vidisse ciuitatē sanctam Hierusalem nouam descendentem de cęlo, scilicet exēplariter, vt doctores exponunt, & beatus Bernar.3.de consideratione ad Eugenium inducit. Præterea beatus Ambr.dicit, ꝙ ecclesia sit imago cælestium. sed sic est, ꝙ in angelica hierarchia nulla potestas ad act⁹ hierarchicos perficiendos tribuit desuper à Deo personæ aut ordini aut corpori totius hierarchiæ, qui nō tribuatur mediante primo illius hierarchiæ. vt patet ex ipsa doctrina beati Diony. ait enim.c.5. ecclesiasticæ hierarchiæ. lex diuinitatis sacratissima, est per prima media, & per media vltima in diuinissimam reducere lucem: an non sensibiles electorum essentias in cognatiora primùm videmus venientes, & per illa alia ꝓpriā diuidentes operationē? Pulchrè ergo omnis visibilis & inuisibilis ornatus principiū & fundamētū in deiformes primos infert deificos radios venire, & p illos tanquam lucidiores animos, & ad participationem luminis & traditionem opportunam habentes in subiectis proportionaliter lucet, & superapparet. Ergo pari modo potestas regitiua à Christo deriuatur ecclesiasticę hierarchiæ, aut vniuersali concilio illam representāti, quæ non confertur nisi mediante Roma. pontifi. qui est hierarcha, & primus in tota hierarchia, sicut etiam satis apertè colligitur ex cap.ita dominus.distinctio.19. Vnde manifestum est, quòd asserere, quod ecclesia vniuersalis, aut concilium vniuersale vt dicit fidelium congregationē condistinctā à roma.pō. habeat aliquam potestatem regitiuā non mediante roma.pon. est negare ecclesiam Christi hierarchicè esse dispositam, & negare eam ad similitudinem cælestis hierarchiæ esse formatam: quæ omnia sunt absurda, & erronea. Et hæc pro nunc sufficiant ad ostendendum falsum esse quod aduersarij dicūt, videlicet ad veritatem catholicę fidei pertinere, quòd vniuersale concilium regulariter non à romano ponti. habeat potestatem, sed immediatè à Christo, cui omnes fideles etiam papa obedire teneantur.

¶In

¶In quo respondetur obiectionibus suprà positis aduersariorum, ad probandum, quòd vniuersale concilium habeat immediatè à Christo potestatem, Cap. XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorum dicentium vniuersale concilium immediatè potestatē habere à Christo, & non à Romano pontifice. &c. diluuntur.*

Eprobata autem assertione aduersariorum, iam respondendum est rationibus eorum. ¶Ad primum ergo qđ inducitur ex illo Deute. 17. respondetur, quòd authoritas illa non est ad propositum: quia tex. ille non loquitur de concilio vniuersali, cùm concilia vniuersalia, de quibus nūc loquimur, nō essent tunc in vsu ecclesiæ: sed loquitur de loco, vbi summus sacerdos erat. s. Hierusalem: vbi locus erat tam orationis, quàm magisterij, diuinę legis, & tribunal iudicij. Et cùm dicitur ꝙ glo. ait, ꝙ ita faciendum est in ecclesia: respondetur, quòd ita fit, quando in arduis causis siue maioribus, quę authoritatē excedūt particularium iudicum siue prælatorum, recurritur ad summum pontificem & dominos cardinales, qui succedūt sacerdotibus leuitici generis: vt dicit Innocen. tertius in. c. per venerabilem. qui fi. sunt legi. & hoc in loco quem elegit Dominus Deus noster, hoc est apostolica sedes, in qua Dominus totius ecclesię principatum posuit. Secundò respondetur, ꝙ dato quòd authoritas illa applicaretur vniuersali concilio, non facit ad propositum aduersariorum, sed magis ad propositum nostrum: quoniam & si discussio dubiorum, & reseratio veritatis conuentui ascribatur sacerdotū, diffinitiuum tamen iudicium & imperium, cui sub pœna mortis obediendum erat, vni. s. sacerdoti summo cōueniebat. Vnde sequitur in tex. Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, decreto iudicis morietur hō ille. hęc ille. Hoc aūt minimè conuenisset, si cōuentus ille sacerdotum habuisset potestatem à Deo non mediante summo sacerdote. ¶Ad secundam, quæ sumitur ex illo Mat. 18. Quæcunq; ligaueritis. &c. respondetur tripliciter. Primò quòd authoritas illa nō videtur facere ad propositum: quia per illa verba cùm tantùm diri gerentur apostolis, quibus promittebatur potestas iurisdictionis, non arguitur aliqua potestas data vniuersali ecclesiæ in solidū, siue vt collegio, quod aduersarij nituntur probare: quoniam apostoli tunc non erant vniuersalis ecclesia tota, nec re, vt patet: quoniam plures alij tam viri quàm mulieres erant fideles: & ita de corpore ecclesiæ. nec representatione, cùm adhuc non essent prælati aliorum fidelium: imò nec sacerdotes qui facti sunt in cœna Domini. Secundò respondetur, quòd apostolis non est data potestas per illa verba vt collegialiter congregatis, sed vt singulis. Quod manifestè patet: cùm in hoc loco fundetur authoritas iurisdictionis singulorum prælatorum, qua possunt contumaces gladio excommunicationis ferire. Vnde nec hic, nec alibi legitur, ꝙ apostolis communiter sit data aliqua potestas, qua quilibet eorum per se vteretur. Patet etiam ex eo quod Origenes dicit in glo. ibidem, quòd ideo Christus dicēs apostolis quæcunque ligaueritis. &c. dixit in cælo, & non in cælis sicut Petro: quia non erant tantæ perfectionis sicut Petrus. Tertiò respondetur, quòd dato quòd potestas aliqua attributa esset apostolis per illa verba vt collegio, non tamen hoc fuit sine apostolo Petro, imò in ordine ad Petrum, sicut mediante quo in alios deriuanda erat: quod manifestè colligitur ex ipso ordine verborum Christi. Prius enim beato Petro Christus ait: Tibi dabo claues regni cælorum. &c. quàm apostolis dixerit, Quæcunque ligaueritis. &c. ad ostendendum, vt inquit S. Tho. tam in. 4. sententiarum. dist in. 19. quàm in. 4. contra gentiles. c. 76. quòd per Petrum ad alios potestas clauium esset deriuata ad conseruandam vnitatē ecclesiæ. Ex quibus clarissimè patet, quòd ex illa authoritate magis veritas roboratur conclusionis nostræ, quàm aduersariorum. ¶Ad tertiam aūt quæ sumitur ex illo Mat. 18. vbi duo. &c. supra satis diximus in. c. 24. nihilominus dicimus, ꝙ assistentia illa, quam Dominus sanctis congregationibus pollicetur, inspirando quæ bona sunt, & adiuuando ad prosecutionē, nō arguit potestatē clauiū, aut iurisdictionis, aut regiminis, vt clarissimū est: aliàs omnium sanctorū omniū virorum siue fœminarum congregationes in Christi nomine cōueniētes potestatē haberēt: quod nō modò periculosum est, sed etiam videtur sapere hæresim

Ad. 1. probationem Cap. 29.

Ad secundā

Ad tertiā.

heresim Valdensium, qui omnes sanctos homines claues habere ecclesiæ asserere præsumpserunt. Vnde manifestum est, φ ex illa Christi promissione, qua domin⁹ pollicetur in nomine suo cōgregatis adesse, nulla potestas iurisdictionis arguitur in cōcilijs vniuersalibus nō interueniēte summo pōtifice, & multò minus in cōgregationibus, in quib⁹ vicarij Iesu Christi nō interuenit authoritas & assensus, sed cō tradicit, cùm tales non possint dici in Christi nomine cōuenire, qui cōtempto vero Christi vicario cōnenticula præsumunt facere. ¶ Ad quartā respōdetur quasi sicut ad secūdā: ad eā dem etiā respōdimus supra in.c.61.secundi libri. ¶ Ad quintā quę assumitur de octaua synodo, respōdetur negādo cōsequentiam. ex verbis enim illis patrū cōgregatorum nec habetur, nec sequitur, φ synodus ipsa potestatem à Christo habuerit immediate: imò arguendo sic cōmittitur fallacia figuræ dictionis, qua sæpe fallūtur aduersarij. Sanè si hæc argumētatio locū haberet, cū iuxta apostolū ad Ro.13. nō sit potestas nisi à Deo, quilibet, φ potestatē aliquā haberet, dicendus veniret illā habere immediatè à Deo: & ita nō solùm ab ipsa ecclesia, verùm ab vniuerso tolleret id qđ in ipso potissimū est, quod est ordo: quod est absurdū, dicēte apostolo vbi suprà: Quę à deo sunt, ordinata sunt. ¶ Ad sextā quæ sumitur de cōcilio Cōstantiēsi, iam plenissimè respōsum est superiùs, maximè in secūdo libro.c.99. ¶ Ad septimā, quæ videtur aduersarijs Achilles, respōdetur negādo assumptum, videlicet, φ nisi vniuersalis ecclesia haberet immediatè à Christo plenitudinis potestatem, Christus legislator nō sufficienter prouidisset spōsæ suæ: hoc enim est falsum & præsumptuosè dictū, imò videtur, φ sufficiētiùs prouisum sit talibus casibus non dando talem potestatem vniuersali ecclesiæ eo modo, quo aduersarij dicūt, quàm dando. Patet: quoniam si in prædictis casibus esset semper conuocandum concilium vniuersale, tardè, & per consequens malè prouideretur similibus necessitatibus, quæ quasi subita exposcunt remedia. Vnde optimè & sapienter sufficienterque videtur esse prouisum, cùm collegio dominorum Cardinalium apostolica authoritate commissum est, vt vacante sede, aut quasi vacante datum est prouidere posse in his quæ necessariò occurrerent celeriter prouidenda in ecclesia vsque ad creationem Romani pontificis, vt notatur in ca. pit. vbi periculum. de electio. §. idem quoque lib.6. de quo infrà pleniùs dicetur.

Ad quart ā.

Ad quintā.

Ad sextam.

Ad septimā.

¶ Quòd quicquid in cōcilijs vniuersalibus statuitur, diffinitur, authoritate Roma. pon. principaliter fit. Cap. XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Cōcilijs in vniuersalibus quicquid diffinitur, aut sententiatur, quòd authoritate summi pontificis principaliter fieri debeat, ostenditur.*

SAnè si quis superiùs iam dicta attentè rimetur, & practicas obseruatas in concilijs vniuersalibus, in quibus maximè Roma. pō. interfuisse legitur, cō memorauerit, facilè cognoscet, φ ea, quæ in vniuersalibus concilijs statuuntur, sententiantur, aut diffiniuntur, aut interpretantur, authoritate Roma. pontifi. principaliter regulariter fiant. Quod licèt ex superioribus satis pateat, nos tamen ad abundantiam doctrinæ hoc ipsum rationibus, & plurium antiquorum conciliorum vniuersalium exemplis ostendere curabimus. Primò 1 sic, vt habet Aristotelis doctrina primo ethi. secundùm ordinem finium est ordo artium. Primus ergo finis siue consideratio, qui totū populum respicit, solùm est apud eum, qui toti reipub. præsidet: sed Papa est huiusmodi in repub. christiana, cùm caput sit & princeps, ergo ipsius tantùm est condere & statuere ea quę totum populum christianum respiciunt: & si alij quandoque hoc faciunt, ex deriuatione aut communicatione potestatis illius fit, qui eos connocat ad hoc. ergo sequitur, quòd in concilijs vniuersalibus, vbi disponuntur ea quæ vniuersitatē populi christiani respiciūt, papa principaliter cuncta disponat. Secundò ratione sancti Thom. qua in.2.2. quæstio.1. artic.vlti. probat, quòd ad summum pontifi. pertineat editio symboli sic. Noua editio symboli necessaria est ad vitandum insurgentes errores: ad illius ergo authoritatē pertinet editio symboli, ad cuius authoritatem pertinet sententialiter determinare ea quæ sunt fidei, vt ab omnibus inconcussa fide teneātur. Hoc autem pertinet ad authoritatē summi pon. ad quē maiores & difficiliores quęstiones ecclesię referūtur. hęc S.Tho. Tertio sic. Papa est princeps ecclesiæ principatu non dependente ab ecclesia,

ecclesia, sed à Deo immediatè, vt in secundo libro copiosè demonstratum est, & habetur in cap. in nouo. di. 21. & in capit. sacrosancta. di. 22. leges autem non habent vigorem & virtutem coactiuam, nisi ex principis authoritate, siue eius, in quo principatus totius communitatis est collocatus, vt est clarissimum apud omnia iura. vnde. S. Anacletus papa & martyr in. c. leges. 3. q. 6. inquit: Leges ecclesię apostolica firmamus authoritate. Et ratio est: quoniam in apostolica sede totius ecclesiæ principatus est collocatus. vt in. c. nolite errare. dist. 12. & in. c. basilicas. de cons. dist. 1. ergo sequitur quòd firmitas & robur authoritatis quoruncunque gestorum in concilijs vniuersalibus pendeat à Romano ponti. Cæterùm hoc idem ostenditur exéplis & practica antiquorum conciliorum, in quibus siue sit materia fidei, siue de schismate tollêdo, siue de reformatione vniuersalis ecclesiæ facienda, omnia papa principaliter authoritatiuè facit, licèt alij patres consulendo & consentiendo côcurrât. Et primò quidem hoc patet ex concilijs primitiuæ ecclesiæ: in omnibus enim illis in quibus præsens fuit beatus Petrus, tanquam vertex collegij, & princeps totius congregationis loquebatur primus, diffiniens, & sentêtiâs omnia. sicut Act. 1. patet in electione Mathię. & Act. 15. in. q. de cessatione legaliû. vbi cùm grauis quæstio mota esset in concilio apostolorû, beatus Petrus tâquam princeps, vt ait glo. primò locutus est, & in cuius sententiam tota multitudo apostolorum transiuit. vnde Hier. ad Aug. epistto. 23. ita inquit: Post quâ breui sermone scilicet Petrus totâ cinxit historiam, ait. tacuit autem omnis multitudo, & in sententiam eius Iocobus apostolus & omnes simul presbyteri transierunt. Hęc enim non debent esse molesta lectori, sed & mihi & illi vtilia, vt probemus ante apostolum Paulum non ignorasse Petrum, imò principê esse huius decreti legem post euangelium nô esse seruandam. hæc Hiero. Secundò hoc idem colligitur ex eo, ꝙ imperator Martianus scribês Leoni Papæ vt ad Chalcedoneñ. synodum veniret, ita inquit inter alia: Superest, vt si placuerit tuæ beatitudini in his partibus aduenire, & synodû celebrare, hoc facere religionis affectu dignetur, nostris vtique desiderijs vestra sanctitas satisfaciet, & sacrę religioni quę vtilia sunt, decernet. Si verò hoc onerosum est, vt in has partes aduenias, hoc ipsum nobis proprijs tua sanctitas literis manifestet. & infra. Omnes sanctißimi episcopi debeant conuenire, & quæ christianæ religioni, atque catholicæ fidei prosint, sicut sanctitas tua secundùm ecclesiasticas literas diffiniuit, sua depositione declarent. hæc ibi. Ecce quòd christianißimus imperator nouerat, ꝙ si papa præsentialiter interesset concilio, ipse decernere debebat: siverò absens, episcopi conuenientes iuxta priùs factam per eum diffinitionem deberent in materia concludere. Tertiò hoc apertè ostenditur ex concilio Chalcedoneñ. in sententia data contra Dioscorum. vnde in actione tertia sic habetur. Iulianus episcopus Hipponeñ. Paschasio & cæteris legatis papę. Nunc vestra sanctitas primatum tenens sanctißimi Leonis nouit, ꝙ Dioscorus semel & secundò & tertiò vocatus synodo præsentari nullatenus voluit obedire: petimus autem sanctitatem vestram in eo, ꝙ magis inter cæteros eminentis habetis locum sanctißimi papæ Leonis iustam in contumacem promulgare vindictam, ac regulis insitam contra eû proferre sententiam: omnes enim nos & vniuersalis synodus concors efficitur vestræ sententiæ sanctitatis. Et infrà. Paschasius autem & cæteri legati tenentes locû beatißimi Leonis papæ, replicatis priùs sub compendio malis multis, quæ Dioscorus commiserat, pronûtiauerunt sententiam in Dioscorum, sic dicentes. Sanctißimus, & beatißimus archiepiscopus magnæ senioris Romæ Leo per nos & præsentem sanctam synodum vnà cùm beatißimo & omni laude digno beato Petro Apostolo, q nûcupatus est à domino Petrus, & spiritualis catholicæ ecclesiæ factus est firmamentum, nudauit eum tam episcopatus dignitate, quàm etiam omni sacerdotali officio, simulque eum alienauit à ministerio sacrosancto. Et infrà. Anatholius archiepiscopus Constantinus, & omnes alij episcopi suum votû exprimentes, in eandem sententiam concordarunt, omnes se subscribentes. Et ita patet, ꝙ Leo papa per suos legatos sententiauit in côcilijs vniuersalibus. Quartò hoc idem colligitur ex gestis octauæ synodi, in qua epistola Nicolai papæ, quam vniuerso clero ecclesiæ Constantinæ scribit, lecta fuit, & recepta cû omni laude, in qua post aliqua decreta sic habetur. Hæc sunt, quæ sedes apostolica statuit: hæc sunt, quæ vos tantò studiosiùs oportet amplecti, tâtò sollicitiùs obseruare, quâtò scitis quæ ab ea statuta fuerint, hęc vniuersalem ecclesiam semper tenuisse: ita côtra singulos errores in ecclesia exortos prior hic secúdùm primatus sui authoritatem sentêtiam dederit, & ita demum vniuersalis ecclesia: licèt aliquâdo per aliquantum temporis in quibusdam

reluctata

reluctata ſit, quæ illa tamen quandoq; pro-
bauerit probauit, & quæ illa ſedes refutaue-
rit, & ipſa vniuerſalis eccleſia refutauit. Item
in eodem concilio ſcribitur neminē iuſtifica
tum per ſedē apoſtolicā damnatū per eccle-
ſiam: aut damnatū per ipſam ſedē, iuſtificatū
per eccleſiam. Ex quibus maniſeſtè patet au
thoritas apoſtolicę ſedis reſpectu concilio-
rū & reuerētia ſanctorum patrū ad eā. Quin-
tò patet ex illo, quod in Chalcedoñ. cōcilio
circa. 6. actionē legitur: prout refert Iſido. li-
bro conciliorum, ꝙ in omnibus ſynodis apo
criſarij. i. vicarij; ſiue legati apoſtolicæ ſedis
decretas ſententias propter ſummam ſedis
eiuſdem authoritatem confirmabant & ſub-
ſcribebant: quia antè nullū robur habebant.
hęc ibi. Et infrà ſic habet, Cùm de Iba epiſco-
po epiſcopi petierāt quid ſanctæ ſynodo pla
ceret fiendū, locū apoſtolicæ ſedis tenentes:
quia miſsi apoſtolici ſemper in ſynodis pri-
mò loqui & cōfirmare ſententias ſoliti ſunt,
per Paſchaſium dixerunt: Relecta epiſtola I-
bæ, cognouimus eum catholicum, & ob hoc
decernimus ad honorem epiſcopatus & ec-
cleſiam, de qua iniuſtè expulſus eſt, ad præ-
ſens reuocandum. Similiter & omnes epi-
ſcopi ſequentes authoritatem apoſtolicę ſe-
dis decreuerunt. hæc ibi. Sextò colligitur idē
ex vniuerſali concilio Romæ celebrato, in
quo Nicolaus papa præſidens, ſic inquit. vt
in. c. in nomine Domini. diſ. 23. Quapropter
inſtructi prædeceſſorum noſtrorum alio-
rumque ſanctorum patrum authoritate de-
cernimus, atque ſtatuimus. Septimò hoc i-
dem colligitur ex concilio vniuerſali Ro-
mæ celebrato per Alexandrum tertium, in
quo vt habetur in cap. licèt. de electio. dicit.
Nos ad malum hoc euitandum de conſilio
fratrum noſtrorum, & ſacri approbatio-
ne concilij, aliquid decernimus adiungen-
dum. &c. Octauò hoc accipitur ex conci-
lio Lateranẽ. in quo Innocen. tertius, vt
habetur in cap. damnamus. inquit. Damna-
mus, & reprobamus libellum, ſeu tractatū,
quem Abbas Ioachim edidit contra magi-
ſtrum Petrum Lombardum. Item in eodē.
reprobamus etiam, & condemnamus per-
uerſiſſimum dogma impij Almarici. Nonò
idem colligitur ex concilio generali, in quo
Innocentius tertius, vt habetur in. c. cum lai
cis. extra. de re eccle. non alie. ita dicit. Volen
tes ergo ſuper his indemnitatibus conſulere
eccleſiarum, atque tantis grauaminibus pro-
uidere, huiuſmodi cōſtitutiones, & venditio-
nes. &c. ſacri approbatione concilij decerni-
mus non tenere. Decimò itē colligitur ex. c.
licèt. de bap. & eius effec. in quo idē Innoc.
in concilio ꝓſidens ita loquitur. Volentes er-
go tantum ſcandalum ab eccleſia remouere,
ſacro ſuadēte concilio diſtinctè præcepimꝰ,
vt talia de cætero non præſumant. Vndeci-
mò ex. c. in quibuſdā. extra de pœnis. vbi i-
dē Inno. in concilio vniuerſali præſidens ita
dicit. Sacri nihilominus concilij approbatio
ne ſtatuimus. &c. Duodecimò idem maniſe-
ſtè colligitur ex. c. ſacro approbante conci-
lio. extra de ſen. excom. vbi Inno. concilio
præſidens ita dicit. Sacro approbante conci
lio prohibemus, ne quis aliquem. &c. Trede-
cimò idem colligitur ex. c. vbi periculum. de
elec. lib. 6. vbi Greg. 9. in concilio præſidens
ita inquit. Hæc ſacro approbante concilio
ſtatuimus. &c. & infrà, authoritate noſtra, &
eiuſdē approbatione concilij. Decimoquar-
tò idē colligitur ex cōcilio vniuerſali Lugdu
ni celebrato, in quo Grego. 10. præſidens ita
inqt. vt in. c. 1. de ſumma tri. & fide catho. Sa
cro approbāte concilio damnamus & repro
bamus oēs, qui negare præſumpſerunt. &c.
Quintodecimò idem colligitur ex concilio
Viennenſi, in quo Clemens quintus conci
lio præſidēs, vt habetur in. c. 1. extra. de ſum.
tri. & fid. ca. in Clemen. ita inquit. Sacro ap-
probante concilio declaramus. Sextodeci-
mò idem colligitur ex epiſtola, quam Adria-
nus papa miſit imperatori Baſilio ad octauā
ſynodum, vbi inter alia dicit ſic. Volumus er-
go per veſtrę pietatis induſtriā illuc numero
ſum celebrare concilium, cui noſtri quoque
præſidentes, & culparum perſonarū differē-
tias liquidò cognoſcentes, iuxta quod in mā
datis acceperunt ſingulorum liberæ diſcre-
tiones exerceant: in quo videlicet ſacrato cœ
tu execrandi vanitatis concilij, quod aduer-
ſus ſedis huius actum eſt prorſus reuerentiā
cūcta decernimus exemplaria prorſùs à poſ
ſeſſoribus ſuis ablata, in mediumq; delata cō
templantibus igne cremari: nec ſupereſſe a-
pud quemlibet ex his omnibus vnum iota
vel vnum apicem, niſi fortè quis totius cleri-
catus, imò totius nomine Chriſtianitatis a-
nathemate propulſus carere voluerit. non e-
nim nos tam deteſtādum collegium niſi A-
riminẽ. ſub Cōſtantino, vel Epheſino à Dio
ſcoro congregato latrocinio comparandum
decernimus. hæc ille. Nota verba, ex quibus
luce clariùs apparet authoritas magna roma
ni pon. in concilio vniuerſali. Decimoſepti-
mò idem colligitur ex concilio Conſtantiē-
ſi, in quo poſtquàm Martinus creatꝰ eſt, ſyn

odus non est vsa nomine constituentis, aut diffinientis, sed omnia nomine Martini instar aliorum conciliorum approbante synodo diffinita sunt, & constituta. Mirum est autē, q̄ tam gloriosi principes ecclesiæ summi pontifices præsumpserint vti tali modo loquendi, vt omnia diffinita, constituta, declarata, & prohibita in concilijs vniuersalibus suæ ascriberent authoritati, si ad eorum authoritatem nō pertineret, sed concilia immediatè à Christo haberent authoritatē talia faciendi. Stupendum est insuper, quomodo tot & tā gloriosa concilia, in quibus multi sancti patres religione & sapientia celeberrimi interfuerunt, permiserunt summos pontifices hac in concilijs vti authoritate, si (vt aduersarij garriunt) concilia vniuersalia immediatè à Christo, & non à papa habeant authoritatem diffiniendi, statuendi, & iudicādi. &c. Nec dici potest, q̄ romani pontifices in hoc vsurpauerint authoritatem alienam, aut q̄ illis temporibus vniuersalibus concilijs nondum erat reuelata ista veritas potestatis conciliorum, qualem præfati nouelli magistri confingunt: aut q̄ romani pontifices à concilijs vniuersalibus illam authoritatem accommodatam susceperunt: quoniam vtrūq; horum est inconuenientissimè & stultè dictum. Primum enim ponit maculam in multis sanctis pontificibus, & in apostolica sede, in qua tamen, vt ait Hiero. & alij patres sancti, sicut suprà in secūdo libro induxim᷑, Christiana religio semper immaculata permansit. Secundum ponit vniuersalem ecclesiam vsq; ad tempora istorum nouellorū magistrorum tanta caligasse ignorantiæ cæcitate, vt non nouerint hanc prærogatinam suæ potestatis. Tertium est falsum: quoniā vt in secundo plenissimè est demonstratum, Ro. pon. non à concilijs, sed ab ipso Christo saluatore nostro cuius vicarius est, & vices gerit, hanc potestatis excellentiam habet. vt etiam habetur in cap. quanuis. distinctione. 21. Ex quibus omnibus confutatur inter alia erroris stultitia dicentium, quòd solùm quo ad conuocationem concilia ipsa indigeant authoritate papæ, & non quoad prosecutionem, videlicet ad diffiniendum, vel constituendum, aut sententiandum: qui error cùm papam non iudicem, sed præconē tantùm faciat respectu conciliorum, iudicio nostro maximus est & periculosus vniuersali ecclesiæ: contra quem errorem est sanctorum patrum & sacrorum canonum doctrina, de quo lucupletissimus testis est clarissimus pater & magnæ authoritatis in ecclesia Dei archiepiscopus Remensis dominus Aymarus libro de synodis in cap. 18. ita dicens: Non mireris, quòd ipsorum conciliorum authoritatem Romano Pontifici ascribamus: nam nulla concilia rata leguntur, quæ apostolica authoritate fulta non fuerint, vt beatus Damasus papa in decretis suis. capit. nono. asserit: cui sanctus Athanasius & Iulius papa Nicænum quoque concilium, & reliqui sancti patres astipulātur: nam illius sedis episcopus iudex est totius ecclesiæ, nec aliquod iudiciū valet absq; legitimo iudice. Hæc ille. Nota quòd dicit iudex, non præco. Hæc autem quę diximus de authoritate romani pontificis supra concilium, adhuc pleniùs ex infrà dicēdis clariora reddemus.

¶ De laudabili consuetudine antiquorum conciliorum, quòd absq; priùs habito decreto apostolicæ sedis non fieret in synodo diffinitio cuiuscunq; quæstionis ad fidem pertinentis. Cap. XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Conciliorum antiquorum laudabilis consuetudo, videlicet, quòd absque decreto apostolicæ sedis nulla diffinitio cuiuscunque quæstionis ad fidem pertinentis fieret, recensetur.*

Llustre planè testimoniū eminētis præfatæ authoritatis romani pontificis respectu cōciliorum vniuersaliū colligitur ex obseruantia, quam sancti patres spiritu sancto pleni, in antiquis, & venerandissimis concilijs vsi sunt: sancti namque patres in concilijs vniuersalibus constituti, ante omnem determinationem quæstionis, quæ de fide orta foret, semper apostolicæ sedis præstolabantur decretum, de qua beata consuetudine testimonia plura habemus & egregia. ¶ Primò enim hoc habet ex prima actione Ephesini concilij, vbi sancta synodus ita loquitur. Congregatis nobis, Nestoriū à sacerdotio remouimus, depositionē eius canonicā facien- 1

facientes atque laudantes Deo amantissimũ & sanctissimum episcopum maximè Romæ Celestinum, qui ante nostram sententiã hæretica Nestorij dogmata, & ante nos protulit aduersus eum sententiam propter ecclesiarum cautelam, & traditam nobis fidem ab apostolis. hæc ibi. ¶ Secundò idem habetur testimonio Damasi papæ, qui & cæteri episcopi Romæ congregati scribentes de concilio Ariminień. episcopis in Illirico constitutis sic dicunt: nec enim præiudicium aliquod fieri potuit per numerum episcoporum Ariminij congregatum, quando constat ro. põ. cuius ante omnia decebat expectare decretũ, talibus non præbuisset consensum. ¶ Tertiò idẽ habetur ex eo, q Leo papa ad Theodosiũ imperatorẽ scribens, & ostendens, vnde occasionẽ erroris susceperat secunda synodus Ephesina, ita ait. Ad episcopale cõciliũ, quod haberi apud Ephesum præcepistis, tã instructi sunt missi, vt si scripta, quæ ad sanctam synodũ, vel ad Flauianum episcopum detulerũt, episcoporũ publicari auribus Alexandrinus permisisset antistes: ita manifestatione purissimę fidei, quã diuinitùs inspiratã & accepimus & tenemus, vt omniũ cõcertationũ strepitus quieuisset, vt nec imperitia vltrà desiperet, nec nocẽdi æmulatio viã reperiret. Hæc ille. ¶ Cęterũ idẽ quartò colligit de 6. synodo, in qua suggestio Agaptõis papę directa imperatori per legatos suos lecta fuit, & subscriptione omnium episcoporum acceptata: in cuius suggestionis epistola post descriptam fidem apostolicæ sedis, ita papa orat imperatorem. Corde contrito, & fluentibus lachrymis mẽte prostratus exoro porrigere dignemini clementissimã dexterã vestrã apostolicæ doctrinæ, quã cooperator piorũ laborum vestrorũ beatus Petrus apostolus tradidit, vt nõ sub modio conclusam, sed tuba clariùs in toto orbe prędicetur: quia eius vera confessio à patre de coelis reuelata est, pro qua à Dño omniũ beatus esse pronũtiatus est beatus Petrus, qui & spirituales oues ecclesiæ ab ipso redemptore omniũ trina cõmendatione pascendas suscepit: cuius annuente præsidio hæc eius apostolica ecclesia nunquàm à via veritatis in quãlibet erroris partẽ deflexa est: cuius authoritatẽ, vtpote omniũ apostolorũ principis semper ois catholica Christi ecclesia & vniuersales synodi amplectentes in cunctis secutæ sunt. Vñ in. 6. ipsa synodo, actiõe. 8. patres susceperũt suggestiones Agaptonis papæ cũ multa deuotione. Vñ Demetrius episcopus plusiados ita dicit. Suggestiões directas à patre nostro Agaptõe sanctissimo archiepiscopo apostolicę & principalis sedis antiquę Romę ad à Deo coronatũ & magnũ victorẽ imperatorẽ tanq à Spũsancto dictatas p os Spiritussancti ac principis apostolorũ Petri & digito prędicti bea. simi papę Agaptonis scripta suscipio, & amplector: & ita credo, ita assentio. &c. Item Genesius episcopus Anastasiũ peleos dixit secundũ veritatẽ relatarum suggestionũ sanctissimi papæ romani sic credo, & cõfiteor. Item Georgius episcopus Camulianorũ suscipio & sequor suggestiones ab Agaptone sanctissimo papa romæ: & sic credo, & sic confiteor. & ita de omnibus. propter qđ papa Nicolaus scribens Michaeli imperatori ita dicit. Qũo non egeat qualibet synodus iuuamine sedis quãdo in Ephesino latrocinio cũctis pſulibus, & ipsis quoq; patriarchis prolabẽtibus nisi magnus Leo imitator. s. illius leonis, de quo scriptũ est: vicit leo de tribu Iuda, diuinitùs excitatus, os aperiẽs, totũ orbẽ, & ipsos quoq; Augustos concuteret, & ad pietatẽ cõmoueret, religio catholica penitùs corruisset. ¶ Quintò idem colligit ex. 4. synodo Chalcedoneń. de qua Leo papa scribẽs Theodorico epo Cypri ita dicit. Reueniẽtib⁹ ad nos fratribus & cõsacerdotib⁹ nostris, quos ad sctũ cõciliũ sedes beati Petri direxit, agnouim⁹ dilectionẽ tuã sup no adiutorio nobiscũ tã Nestorię impietatis, quàm Euticianæ vesaniæ extitisse victricẽ. Vñ gloriamur in Dño cũ Propheta canẽtes. Adiutoriũ nostrũ in noie Dñi, qui fecit coelum, & terrã: qui nullũ nos in nostris fratrib⁹ detrimẽtũ sustinere permisit, sed quę nostro priùs diffinierat ministerio, vniuersæ fraternitatis irretractabili firmat assensu, vt verè à se pdire ostẽderet, qđ priùs à prima oium sede firmatũ totius Christiani orbis iudiciũ recepisset, vt in hoc quoq; capiti mẽbra cõcordẽt. hæc ibi. ¶ Itẽ sextò ad idẽ est beatissimus Leo, qui scribẽs vniuersis episcopis p Siciliã cõstitutis, ita dicit. Culpã nullo mõ potuissetis incidere, si vñ cõsecrationẽ honoris accepistis, inde legẽ totius obseruãtiæ sumeretis, & beati Petri apostoli sedes, quæ vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiasticæ magistra rõnis. Itẽ Nicolaus papa in epistola ad imperatorẽ Michaelẽ, quę in. 4. actione. 8. synodi lecta fuit, dicit. Sicut cõstat sanctã romanã ecclesiã: & beatũ Petrũ principẽ apostolorũ, qui Dñico ore primatũ ecclesię suscipere promeruit, oium ecclesiarũ caput esse, & ab ea rectitudinẽ atq; ordinẽ in cun-

lichina cōstitutū ad robur sanctę matris ecclesiæ catholicæ & apostolicę à sanctis sacerdotibus. 318. nostro ore cōsortes firmamus. Oēs qui ausi fuerint dissoluere diffinitionē sancti magni cōcilij, qđ apud Nicænā cōgregatū est sub præsentia pijssimi & venerandi principis Cōstātini Augusti anathematizamus: & dixerūt oēs epi, placet. hęc ibi. Secūdò testimoniū habem⁹ de Ephesino cōcilio, de quo dicit dñs Aymarus lib. de synodis, ꝙ in eo legati apostolicæ sedis beatus Cyrillus & Archadius eps ex Italia vice Celestini papæ præfuerūt, & ipsam apostolica authoritate robborauerūt. Habet etiā ex gestis eiusdē synodi, ꝙ imperator. s. Theodosius iunior ad pfectionē diuinit⁹ statutorū petijt apostolicæ cathedræ apponi cōfirmationem, vt sic tanq̄ à beato Petro facta venerentur. Tertiò habemus de hoc testimoniū à patribus in cōcilio Chalcedonēsi cōuenientibus, qui ad Leonē papā ita scribūt, deprecātes, vt eorū decreta cōfirmare dignaretur. Nouimus quicquid rectitudinis à filijs fit, ad patres recurrit: faciētes hoc quasi propriū sibi; Rogamus ergo & tuis nostrū decretis honora iudiciū: & sicut nos audiuimus in bonis cupitā cōsonantiā, sic summitas filijs qđ deceat adimpleat. Vbi notādū cōtra superbiā Basilieñ. ꝙ synodus papā patrē vocat. Et infrà. Vt aūt cognoscatis, quia nihil donādo cuilibet gratiā fecimus, aut per iniustitiā aduersando, sed vt nutu gubernāte diuino oīm gestorū vim vobis insinuamus ad probationē vestræ sinceritatis, ad eorū, quæ à nobis gesta sunt, firmitatē, & consonantiā hæc synodus. Hanc cæterùm quartò apostolicę sedis prærogatiuā imperatores Valētinus & Martianus non ignorātes, pro cōfirmatione gestorū præfatæ synodi, scribētes ita dicūt. Miramur permaximè, ꝙ synodū Chalcedoñ. & literas venerabiliū episcoporū, quæ ad tuā Deo amicitiā missæ sunt, per quas oīa quæ in ipsa facta sunt, nobis nuntiarūt, nequaq̄ à tua sanctitate tales literæ missę sunt: quæ videlicet in sanctissimis ecclesijs lectæ in notitiā omniū deuenirēt: quod quorūdā animabus, quæ prauā adhuc opinionē sectātur, ambiguitatē immisit, vtrùm. s. tua beatitudo, quæ in sancta synodo ædita sunt, cōfirmauerit: & propter hæc tua reuerentia literas mittere dignetur, per quas in oībus ecclesijs & episcopis notū sit vniuersa, quę in sancta synodo gesta sunt, à tua beatitudine cōfirmata. Quintò patet ex epistola, quā Leo papa, q Agaptōi succedēs ad pijssimū Cōstātinū sup cōfirmatione gestorū in. 6. vniuersali synodo scribit dicēs. Hāc ergo rectæ atq; apostolicæ traditionis normā pdecessor meus Agapto apostolicę memoriæ papa cū sua synodo pdicauit: hāc scriptis pcurrētib⁹ in suæ suggestiōis pagina vrę pietati p suos legatos euulit, approbās, & confirmās testimonijs sanctorū, ac pbabiliū doctorū, quā sancta nunc magna synod⁹ suscepit, & in oibus nobiscū cōplexa est: vtpote beati Petri apostolorū principis sincerā doctrinā in ea cognoscēs. Et infrà. Et quia diffinitionē rectæ fidei, vt dictū est, prædicauit, quā & apostolica sedes beati Petri apostoli, cui⁹ licet impares ministerio fungimur veneramur susceptis. Idcirco & nos & p nostrū officiū hæc venerāda sedes apostolica cōcorditer & vnanimiter quæ diffinita sunt ab ea consentit, & beati Petri authoritate cōfirmat. hęc ibi. Itē sextò patet ex gestis. 7. synodi, quæ fuit apud Nicęnā, legitur ꝙ Tarasi⁹ ecclesiæ Cōstātinopolitanę pręsul totū processum eiusdē synodi summopon. vt mos erat retulit, vt tale cōciliū sua authoritate firmaret. Vbi nota, ꝙ dicit, vt mos erat: quia ex hoc apertè colligitur ita fieri per oīa concilia: sicut & verū est ex practica aliorū posteriorū. Septimò adidē est synodus illa venerabilis Romæ tēpore Symmachi papæ celebrata, de qua in. c. benè. di. 96. in qua sic habetur. Sicuiuslibet prouincię sacerdotes inter suos terminos concilio habito quicquid sine Metropolitani sui authoritate tractauerint irritū esse debere, sancti patres sanxerūt: quātò magis quod in apostolica sede nunc stante præsule, qui meritò beati Petri apostoli per vniuersum orbē primatū obtinens, statutis synodalibus cōsuenit tribuere firmitatē; hęc ibi. Pręterea dicit Gratianus dis. 16. c. placuit. ꝙ papa recepit sextā synodum cū canonibus suis, & etiā sancta octo vniuersalia concilia quę Romani pontificis professione dicit esse roborata. Ex quibus satis apertè apparet, ꝙ alia fides fuit apud illos sanctos patres antiquorum conciliorum sanctissimorum de authoritate conciliorum & ro. pon. quàm sit apud nouellos magistros, cōturbantes phantasticis adinuētionibus suis ecclesiā Dei. Planè si concilia vniuersalia haberent illā supremā authoritatem immediatè à Deo constituendi, diffiniendi, sententiādi, puniendi: & etiā supra papā sanctę vniuersales illę synodi, non tam regulariter, tā deuotè & humiliter à Romanis ponti. gesta sua peterent confirmari, planū est, ꝙ ista stare non possunt simul, ꝙ concilium habeat immediatè

mediatè potestatē à Christo:cui etiā papa obedire teneatur:& ꝙ concilij sententiæ & gesta nullius sint roboris nisi Ro. pon. authoritate firmētur.superioris est em̄ roborare acta inferiorū, & non ecōuerso. Octauò etiā inducem⁹ testimoniū de cōcilio Cōstātien. quod cùm plenariū ex oībus obedientijs existeret integratū, supplicasse etiā legitur dño Martino papæ.5.vt dignaretur decreta eius dē concilij sua authoritate roborare & confirmare. Nonò hoc etiā Basilien. non obstātibus eorū erroribus voluissent obtinuisse à dño Eugenio vt eorū decreta approbasset, sed obtinere nō potuerūt,& meritò. Ex quibus luculēter apparet, ꝙ periculosè, & quàm scandalosè errent, qui statuta cōciliorū, aut diffinita antequàm Ro.pon.authoritate firmentur atq; roborentur publicāt per orbē, & obseruari præcipiunt: cùm tñ antequàm principis ecclesiæ authoritate firmētur, nullū obligēt,cùm nullum robur habeant:vt patet ex dictis,& colligitur ex cōcilio Chalcedoneñ. Patet etiam ex.c.benè.dis.96. Hoc etiā ostendit apertissimè Leo papa in epistola ad Aquilegeñ. episcopū, in qua scribens de forma recipiendi hęreticos arrianos,ita inquit. Inter omnia alia decreta synodalia, quę ad excisionē huiusmodi hæresis apostolicæ sedis firmauit authoritas,amplecti se,& in omnibus approbare eloquātur, &c. Ecce sola illa synodalia decreta,quę apostolicæ sedis firmauit authoritas,iubētur amplecti & venerari. Cæterùm huiusmodi apostolicę sedis prærogatiuā sic apertissimè profitetur christianissimus imperator Iustinianus, qui vt habetur.C.de sum.tri.& fide ca.scribēs ad papā Iohannē, petēs approbationē fidei suæ & suorū cōfirmationē,ita dicit. Victor Iustinianus. &c. Nos reddentes honorē & apostolicæ sedi, & vestræ sanctitati, quod semp nobis in voto fuit & est, & vt decet patrē honorantes vestrā beatitudinē oīa quæ ad ecclesiarū statū pertinent festinamus ad notitiā deferre vestræ sanctitatis. Et infrà. Oēs verò sacerdotes sanctæ catholicæ atq; apostolicæ ecclesiæ & reuerendissimi archimādritæ sacrorū monasteriorū sequētes sanctitatē vestram, & custodientes statū & vnitatē sanctarū ecclesiarū quę habēt ad apostolicā vestrę sanctitatis sedē nihil penitùs immutātes. Et infrà. Suscipimus aūt quatuor cōcilia prima. f. secūdū qđ vestra apostolica sedes docet, ac que prædicat: oēs ergo sacerdotes sequētes doctrinā vestræ apostolicæ sedis ita credūt, & cōfitētur & pdicāt:vñ properamus hęc ad notitiā deferre vestræ sanctitatis. Et infrà. Petimus ergo paternū affectū,vt vestris ad nos destinatis literis, & ad sanctissimū episcopū huius almæ vrbis & patriarchā manifestum nobis faciatis, ꝙ oēs, qui prędicta cōfitētur, suscipit sanctitas vestra. hæc ille. Cui impera tori rñdens papa Io. ita scribēs dicit: vt habeē vbi supra. Liquet ergo gloriosissime imperator,vt lectionis,& legatorū vestrorū patefecit nos apostolicis eruditionib⁹ studere: cùm de religione catholicę fidei ea sapiatis, ea scribatis, ea populis fidelib⁹ publicatis, quę diximus,& sedes apostolica & patrū reuerēda decreuit authoritas,& cōfirmam⁹ in oibus. hęc ille. Ecce testimoniū clarissimū ꝓrogatiuę apostolicæ sedis,de quo iā diximus. Ex pdictis manifestè cōfutāt tā erroneæ duæ interpretationes datæ p aliquos nouellos magistros aduersarios & inimicos doctrinæ oium sctōrū patrū in suis tractatib⁹. Prima est,ꝙ papa nō cōfirmat aut robur authoritatis tribuit vniuersalibus cōcilijs,quæ de toto orbe Christiano cōgregātur, sed tm̄ de cōcilijs patriarchalib⁹, quę qñdoq; etiā dicta reperiūtur vniuersalia. Quòd ista interpretatio erronea sit, manifestè patet ex dictis: qm̄ cōciliū Nicęnū & Chalcedoneñ. vniuersalia fuerūt,& sancti loquētes de hac ꝓrogatiua, de vniuersalibus cōcilijs oibus loquūtur,& rōnes factę de oibus etiā cōcludunt. Secūda interpretatio, quā præfati aduersarij dāt, est ꝙ cōfirmatio, quā ro.pō. tribuere dicitur cōcilijs vniuersalibus, nō est authoritatiua, ita ꝙ authoritatē & robur tribuat cōcilijs: quia (vt aiūt) authoritatē habēt à Deo immediatè, sed in signū tātùm. s. ꝙ facta in synodo in cōcordia sint acceptata: sicut & alij epi se subscribētes in synodis dicūtur eas cōfirmare. Quòd aūt hæc interpretatio falsa sit & erronea, patet ex dictis in superioribus, specialiter p illud qđ habetur in.6. actione Chalcedoneñ. synodi, vbi dicit, ꝙ in oibus synodis apocrisarij apostolici decretas sententias primò, ꝓpter summā authoritatē eiusdē sanctæ sedis cōfirmabāt, & subscribebāt: quia aliter nullū robur habebāt. Ecce ꝙ cōfirmatio quæ fiebat p legatos papæ, nō erat tātùm significās, sed etiā authorizās: quia vt inquit nullū robur habebat. Præterea idē habetur ex.c. regula.di. 17.& ex.c.benè. di.96, quæ expressè idē loquūtur & de omnibus synodis vniuersaliter, quod luce clariùs ostēditur ex illo, quod Leo sanctissimus scribit Maximo Antiocheno episcopo, quod supra eodē.c.inductū est. Cæterùm quod erronea sit interpretatio pręfata aduersariorū,

patet ex hoc, ꝙ respectu cōciliorū vniuersaliū nihil plꝰ authoritatis dāt summo pō. principi totius ecclesiæ, ꝙ alteri episcoporū: quod quantū dissonet fidei catholicæ, & etiā sctōrū patrū doctrinæ, nullus sanæ mētis, parū etiā in sacris literis nutritus potest cognoscere. Patet ergo quantum errent præfati apostolicæ sedis aduersarij.

¶In quo ponūtur aduersariorū obiectiones. Cap. XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones decem aduersariorū aduersus id quod dicitur, quòd uniuersalia cōcilia sint semper solita petere, ut gesta sua p Ro. pō. cōfirmarētur.*

Eritatē aūt eam, quā in superiori cap. tantis rationibus, & vniuersaliū cōciliorū practica, & exēplis ostēdimus, aduersarij moliuntur infringere. ¶Primò quidē ex veteri testamē to. Dicunt enim, ꝙ Esdræ vltimo legitur cōcilium vniuersale cōgregatū in Hierusalē, vt prouideretur super congregatione filiorū Israel, qui duxerāt vxores alienigenas: vbi dicitur, ꝙ missa est vox. s. citationis in Iudæa & Hierusalē omnibus filijs trāsmigrationis, vt cōgregarentur in Hierusalē: & oīs qui nō veniret, tribus diebus iuxta cōciliū principum & seniorū, auferetur ab eo substantia eius, & ipse abijceretur à cœtu transmigrationis. &c. vsq; sic fiat. Ex illo loco aduersarij arguunt duo. Primū est, ꝙ Esdras licèt non esset summus sacerdos, sed Iosue filius Iosedech, nihilo minùs nomine totius cōcilij dedit sententiam in prædicta causa. & ita cōcludunt, ꝙ determinatio & diffinitio in cōcilijs vniuersalibꝰ nō est solius papæ. Secūdū est, ꝙ punitio spiritualis & tēporalis inferēda contēnentibus venire fuit reseruata cōcilij authoritati, & nō summi pon. ¶Secundò arguunt ex illo Act. 15. vbi sic dicitur. Placuit apostolis & senioribus cū omni ecclesia eligere viros, & ex illis mittere in Antiochiā. Et infrà in epistola, in qua diffinitionē, quam de quæstione mota de obseruatione legalium fecerant, notificāt, dicitur sic. Apostoli & cæteri fratres his qui sunt Antiochiæ salutem. Et post pauca. Visum est Spiritui sancto & nobis nihil vltrà imponere vobis oneris, quàm. &c. Ex quibus videtur manifestè (inquiunt) primò, ꝙ apostoli & seniores simul omnia fecerunt, & non Petrus solus. Secundò videtur, ꝙ nomine totius synodalis congregationis conscripta est sententia, & non solius Petri. ¶Tertiò arguūt ex gestis. 8. synodi Constantinopolitanæ, vbi in allocutione Thomæ metropolitæ Tyri facta ad synodū incipientē, Vestris ecclesiasticis negotijs confusionē patientibus. &c. cuius verba sunt hæc, loquendo de imperatore Basilio. Conuocauit humilitatē nostram de orientalibus sedibus ac diœcesibus cum his qui putabantur aduenire atque concurrere à seniori Roma sanctissimi papæ vicarij circunspectè ecclesiastica dissoluere mus certamina: propter quod & nunc vsq; perseuerātes, illorū pstolamur aduētū. Qm verò nulla est facta tarditas, & suspicamur ex tyrānica potestate propter tātā moram multas nobis superuēturas calamitates atq; necessitates: imo vero & totum nostrū genus Christianorum propter talē causam sub mittendū varijs tentationibus, nequaquàm eos qui à Roma venire putabantur, expectare iustū putamus, sed superfluū atq; superuacuum arbitramur esse: præsertim cùm ea quę Romæ regulariter ac synodicè gesta sunt, præ manibus habeamus: ita vt hic constet vnà nobiscū esse beatissimū papā Nicolaū p literarū suarū voces, adhuc etiā & successorē eius sanctissimū Adrianū p proprias epistolas. Ipsi ergo habētes nobiscū beatissimum papā Nicolaū & sanctissimū papā Adrianū, ineptum & incōgruū omninò putamus despicere fluctuantē Christi & saluatoris nostri ecclesiā per dilationē diffinitionis, quæ illi debetur. Hinc ergo velut ex necessitate: nunc vobis denuntiamus iustificationē Dei, & diuinæ misericordissimæ prouidentiæ cō silium atq; iudicium quantū ad capacitatem nostrā attinet. hæc ibi. Ex quibus habetur (inquiunt) ꝙ sine papa & eius legatis synodus congregata possit procedere ad diffiniendū ac instituēdum. ¶Quartò sic. In concilijs vniuersalibus semper nomine synodi sententiæ leguntur prolatæ & institutiones canonum, sicut patet in. c. quoniam. dis. 16. vbi sic dicitur: placuit huic sanctæ synodo. Idem infrà. confirmamus & cæteros canones. Item octaua synodus inquit, Focium inobedientem & resistentem huic sanctæ synodo reprobamus, & anathematizamus. ¶Quintò arguunt ex illo. c. si episcopus. 2. q. 6. vbi omnes episcopi in concilio videntur esse cōiudices. ¶Sextò ex illo quod Nicolaus papa in epistola quā vniuersis archiepiscopis & metropolitis ac episcopis Cōstātinopolitanæ sedi subiectis in sententia contra Fo-

Argu. 1. *Secundum.* *Tertium.* *Quartum.* *Quintum.* *Sextum.*

cium scribit, dicens. Hæc & his similia cõtra euangelica Apostolica prophetica atque canonica statuta se offerens sit Dei omnipotẽtis & beatorum Apostolorum principũ Petri & Pauli & omniũ simul sanctorum ac venerandorum sex vniuersalium conciliorum authoritate, necnon & spiritus sancti per nos iudicio omni sacerdotali honore, & nomine alienus. &c. Ecce quòd authoritate conciliorum pronuntiat sententiam. ergo. &c. ¶Septimò ab aduersarijs arguitur ex similitudine subscriptionis papæ præsentis in concilio vniuersali, aut suorum legatorum cũ subscriptionibus aliorũ prælatorum sic: omnes isti eãdem formam subscribendi se in gestis conciliorum vniuersalium obseruarunt, ergo videtur quòd omnes æquè concurrũt ad constituendum, iudicandum, & diffiniendũ & non solus papa diffinit, aut constituit siue etiam principaliter. Consequentia videtur bona ex similitudine subscriptionis. Antecedens dicunt patere ex multis cõcilijs. Dicũt enim, quòd in omnibus vniuersalibus ecclesiæ concilijs leguntur legati absq; differẽtia pariformiter alijs se subscripsisse. Vnde vnusquisq; episcopus vel dicit annuens, vel statuens, vel diffiniens subscripsi: ita pariformiter Apostolicæ sedis legati. Vnde in concilio Martini papæ, quod præcessit sextã synodũ vniuersalem, reperitur Martinus sic subscripsisse. Martinus sanctæ & catholicæ, & Apostolicæ episcopus vrbis Romæ huic diffinitioni consummationis orthodoxæ fidei & damnationẽ Sergij statuens, subscripsi: & sic Maximus sanctæ Aquilegiẽs. ecclesiæ pei se cõfirmãdo, dãnãdo, & statuẽdo vna cũ. 1 3 3 episcopis se subscripsit quisq; in eadem forma. Sic etiam (vt aiunt) reperitur in concilio, cui Greg. iunior tempore Leonis & Constãtini iunioris Imperatoris Romæ præsedit. Vnde ipse Gregor. sic ait. Grego. sanctæ catholicæ & Apostolicæ ecclesiæ vrbis Romæ ep̃us huic statuto à nobis ꝓmulgato subscripsi. Agnellus ep̃us sanctę ecclesię Florẽ. huic cõstituto à nobis promulgato subscripsi. Et ita de cæteris idem dicunt reperiri in cõcilio in quo Symmachus p̃sedit. ¶Octauò arguitur sic. Contingit quòd concilium congregetur super facto papæ, vtpote quia accusatus, vel suspectus de hæresi, sicut factum legitur tempore Symmachi papæ. vt in. §. hinc etiã. distin. 17. & tempore Marcellini papæ. dist. 21. in. c. nunc autem. sed notum est, ꝙ ibi cõciliũ iudicat, & non papa: quia nemo iudex est in propria causa. ergo non est verum, ꝙ semper sentẽtiæ cõcilij authoritate papæ, & nomine eius est præsens, proferatur. ¶Nonò arguitur ex. c. cõstitutũ. 16. q. 1. vbi dicit. Cõstitutũ est à præsenti cõcilio. &c. ¶Decimò arguit sic. Omniũ ordinatorũ ad finẽ regula, metrũ, & mẽsura est ipse finis: sed vniuersalis ecclesia, quã vniuersale conciliũ repsentat, est finis ptãtis papalis, ergo illius mẽsura & regula sumenda est ex legibus & regulis vniuersaliũ cõciliorũ, & nõ ecõuerso. ergo videtur ꝙ magis pertineat ad synodum ipsam cõstituere, & regulas dare, ac cõseruare sentẽtias Apostolicæ sedis, ꝗ ecõuerso. Cõsequẽtia videtur bona. Maior est Aristotelis 2. phy. &. 1. ethi. Minor patet: quoniã papa est propter ecclesiã & nõ ecõuerso. Vnde Apl̃us. 2. ad Cor. 10. inquit: potestatẽ dedit nobis Deus in ędificationem, & non in destructionem.

Septimum. Octauum. Nonum. Decimum.

¶In quo respondetur ad obiectiones factas. Cap. XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorũ, dictiũ non requiri ꝙ gesta per uniuersale concilium per Romanum põtificẽ semp cõfirmẽtur, ualidißimè refellũt.*

Ad ista quæ aduersarij inducunt contra clarissimam, & fundatissimã sententiã, quã posuimus, nõ est difficile ex superioribus respõdere. ¶Ad primam autem quæ sumitur de veteri testamento, licèt superuacuũ sit respõdere, cùm manifestũ sit nõ facere ad propositum, nihilomin⁹ vt hic liquidiùs pateat, respondetur primò negando quòd congregatio illa facta in Hierusalem virorum Iuda & Beniamin cum vxoribus & pueris suis fuerit synodus generalis, sicut in pręsentiarum de synodo vniuersali est sermo. Secundò etiã dicimus, quòd falsum sit, quòd Esdras nomine & authoritate illius congregationis dederit sententiã in causa separationis vxorũ alienigenarũ, sed dedit eã authoritate Regis Artaxerxis, cuius erat vicarius & princeps cõstitutus ad reductionẽ captiui populi in Hierusalẽ potestatẽ ab eo habẽs super oẽs transgressores legis Dei. vt patet in. c. 2. eiusdẽ libri. vbi exẽplar ponitur epistolę datę sibi authoritatis. ¶Tertiò dicimus, ꝙ etiã falsum sit ꝙ punitio nõ venientiũ ad illã cõuocationẽ fuerit reseruata authoritati illius cõgregationis

Ad primũ. 1

nis:imò reseruata fuit Esdræ, qui quasi princeps erat, vt dixim' ex regis cõmissione præfatæ cõgregationis:verum tñ est, q̃ fiendum erat iuxta cõsilium principũ & seniorũ, vt dicit textus.¶ Ad secũdã, quæ sumitur ex illo. Act.15.respõdetur, q̃ in nullo obuiat proposito nostro:q̃m licèt concederetur, q̃ patres existẽtes in cõcilio, simul cõcurrant cũ papa in diffiniẽdo, aut constituẽdo canones, siue sententiãdo, sicut hic de apostolis & senioribus cũ Petro videtur aduersarijs arguẽtibus: nihilominus tñ quicquid ibi ageretur, principaliter, & originaliter ascribẽdum esset Romano pont. vtpote principi totius reip. Christianę. Vnde glo. Hiero. super illo loco, vt parum antè in.c.31. inductũ est, cõmemorato qualiter Iacobus & oẽs alij seniores in sentẽtiam Petri transierãt, dicit Petrum principẽ fuisse illius decreti, legem post euãgelium nõ esse seruandã. Ecce q̃ Hiero. dicit Petrũ illius decreti, quod factũ est in illa synodo, principẽ, id est principalẽ auctorẽ fuisse: & hoc planè manifestũ, si quis tex. illũ attẽtè cõsideret. Postq̃ enim Petrus diffinierat non esse imponendum onus obseruantiæ legalis conuersis ex gentilitate. Sequitur in textu. Tacuit autem omnis multitudo. Dicit Nicolaus de Lyra iuxta Hiero. consentiens Petro: quam Petri sententiam beatus Iacobus commẽdans protulit illam, dicẽs. Ego iudico ita q̃ iudicare Iacobi nõ fuit sentẽtiam authoritatiuè dare, scilicet sentẽtiam datam p̃ Petrũ principẽ & verticem cõgregationis synodalis proferre: erat enim episcopus Hierosolymitanus: licèt enim, vt ait magister Nicolaus de Lyra ibidẽ, Petr' esset principalis inter apostolos, tamẽ detulit ei in sua diœcesi vt determinationẽ dubij proferret. Quod verò sequitur. tunc placuit apostolis & senioribus cũ omni ecclesia eligere viros ex eis, & mittere in Antiochiam, non importat aliquam diffinitionem alicuius dubij, sed iam diffinitam velle illam publicare, & notam facere per nuntios suos fratribus existentibus Antiochiæ. Per hoc verò, quòd apostoli scribentes fratribus existẽtibus Antiochię dicunt, visum est Spiritui sancto & nobis. non habetur, quòd ista potestas iurisdictionis sit data illi congregationi apostolorum & seniorum immediatè à Spiritu sancto, sicut aduersarij confingunt, sed tantùm habetur, quòd diffinitio illa præfatæ quæstionis inspiratione Spiritus sancti facta fuerit per apostolos & seniores. vt glo. Bedæ ibi tangit, quæ exponens prędicta verba, ita dicit: placuit Spiritui sancto, qui arbiter suæ potestatis vbi vult spirat, vbi vult loquitur, & nobis, id est, non solùm voluntate nostra, sed instinctu Spiritussancti. hæc glo. Et ita ex illis verbis nihil aliud habetur, nisi q̃ Petrus, & alij apostoli, & seniores in sententiam illius canonis de lege non obseruanda post euangelium instinctu Spiritus sancti in vnum cõuenerant. Planè huiusmodi assistentia, qua Spiritus sanctus, qui est author pacis & vnitatis sanctis congregationibus assistit spirando & docendo quid agẽdum sit, non abstulit à Petro, nec nunc à successoribus suis primatum supra synodum vniuersalem, nec vnitatem, nec connexionem totius corporis ecclesiæ ad vnũ caput, scilicet Christi vicarium, qui vt dicit Chryso. fuerat vertex collegij, & caput apostolici chori. Præterea quod epistolę illius titulus scriptus cõmunis fuerat omnibus apostolis & senioribus, non obuiat, quin Petrus author & princeps fuerit illius decreti, vt dicit beatus Hieronym̃. quoniam titulus epistolæ illius formatus est communis omnibus, vt omnis dissensionis tolleretur occasio. vnde glo. interli. super verbo, apostoli & seniores. dicit sic. Apostolorum cõmunis titulus pręfertur, ne aliqua dissensionis relinquatur occasio.¶ Ad tertiam, quæ sumitur ex synodo Constantinopolitana, respondetur, q̃ gesta illius synodi benè considerata in nullo fauẽt aduersariorum proposito, sed magis confirmãt propositum nostrũ. Tum primò: quia licèt vicarij & legati papæ nondum venissent in locum synodi, patres tamẽ synodi authoritate papæ procedebãt. Tum, quia synodus ipsa authoritate papæ Nicolai esset cõgregata. Tũ, q̃a patres ipsi de mẽte & volũtate sum mi pon. circa diffiniẽda erãt iam instructi sufficiẽter, vt præfatus metropolita cõfitetur, dicens: præsertim cũ ea, quæ Romę regulariter gesta sunt, præ manib' habeamus libellũ, scilicet quẽ papa Adrianus miserat ad synodũ Constãtinopolitanã, secundùm cuius formã procedẽdum esset. Tũ, quia ibi imminebat casus maximę necessitatis, quæ legẽ nõ habet: vñ imminẽte tãta necessitate, sicut ipsi patres describũt, non erat incõueniẽs vt deliberarẽt pronũtiare sententiam diffinitionis habitæ per eos etiam non præsentibus vicarijs papæ: maximè q̃a sicut dictũ est ipsi conformã tes se mẽti tam papæ Nicolai, q̃ Adriani sententiã suam conceperãt. Tum tertiò q̃d inducũt non facit ad propositũ aduersariorũ: q̃a licèt tardantibus vicarijs papæ consuluisset præfatus metropolita procedere illis am-

Ad secũdũ.

Ad tertium

 plius

plius nõ expectatis. Nihilominus tandẽ vicarij papæ, scilicet Adriani venerunt, videlicet Donatus episcop⁹ Hostien. & Stephan⁹ episcopus Ephesinæ ecclesiæ, & Marinus diaconus Cardinalis, & tenuerũt locũ Ro. pont. in omnibus: sicut patet ex gestis eiusdẽ synodi. & habetur in c. Adrianus. dist. 63. Vnde de iudicio & sententia data p eos in Fociũ, ita in actione. 5. eiusdẽ synodi habetur. Deinde accipiẽs Theodorus deuotus à secretarijs, legit quæ à sanctissimis vicarijs senioris Romæ breuiter dicta fuut, habẽtia ita. Vidistis fratres, vidistis & audistis, quæ ex multo tẽpore dicta & gesta sunt de hmôi causa: & apparuit omnibus vobis, qa irreceptibilis erat ꝓmotio huius viri: & ꝙ depositio sanctissimi patriarchę Ignatij de sede sua sine iustitia, & sine legibus fuerat: nos ergo nõ nouũ aliquod vel recẽs iudiciũ iudicabimus, sed vetus, ex multo tẽpore præiudicatũ quidẽ à sanctissimo & beatissimo papa Nicolao, firmatũ aũt à sanctissimo patre Adriano. Et infrà. Talẽ conatũ abijcimus & anathematizamus, ne vlteriùs cõtra ecclesiã Dei qualibet alia sorte in oẽ seculũ maligna introducat actio. hæc ibi. Et pòst infrà in fine synod⁹ cõformãdo se sententiæ Romanorũ pon. dicit sic: propter hoc ergo nolẽtem intelligere vt bene ageret Fociũ, nec obedientiã eligentẽ, nec cõfitentẽ peccatũ suum, & iniquissimũ præsulatũ, sed inobedientem, & resistẽtem huic sanctæ & vniuersali synodo. repulimus, & anathematizamus, atq; à tota ecclesia catholica & apostolica facimus alienũ, &c. Et sic patet propositũ nostrum. ¶Ad quartã respõdetur, ꝙ licèt in cõcilijs vniuersalibus vbi papa nõ præsidet persoualiter sententię & canones nomine cõcilij proferãtur, sicut patet in. c. quidã. 16. q. 1. de cõcilio Chalcedonen. nihilominus tñ authoritate Romani põt. statuitur vniuersaliter quicquid ibi cõcluditur, habẽs vim obligãdi vt supra dictum est. c. 52. Quia cũ papa solus sit princeps reipu. Christianæ, ipseq; vtpote caput catholicæ ecclesię sit solus vocatus in plenitudinem potestatis, nõ potest fieri regulariter lex quę oẽs fideles liget siue obliget, nisi illius authoritate fulciat. Vnde vt habetur in. c. benc. dist. 96. patres in synodo cõgregati loquentes de valitudine quarũdam scripturarũ, ad probãdum ꝙ præfata scriptura ibidẽ lecta nullas vires haberet, his duabus rationibus vtuntur. Primò ꝙ canonibus nõ cõcordabat. Secũdò & maximè quia in ea nullus præsul apostolicæ sedis interfuisset, vel propria subscriptione eam confirmasse mõstraretur. Vbi super

Ad quartũ.

verbo, nec canonibus. dicit glo. coniuncta accipe hæc duo indiuisa iuris conceptio authoritatẽ apostolici expostulat. ¶Ad quintã respondetur ꝙ tex. ille, vt manifestũ est, loquitur de concilio prouinciali, in quo omnes episcopi sunt cõiudices, non sic aũt in cõcilio vniuersali. Et si huiusmodi diuersitatis ratio petatur, dicendũ ꝙ ratio diuersitatis est multiplex. Primò, quia non ita pendet authoritas episcoporũ ab archiepiscopo, siue primate, aut patriarcha, sicut à papa, à quo omnes gradus dignitatũ in ecclesia disponũtur. iuxta. c. omnes. dis. 22. Secundò, quia à papa deriuatur ois potestas iurisdictionis aliorum prælatorũ. vt in. c. ita Dominus. dist. 19. vt suprà. 2. lib. c. 54. amplissimè ostendimus. Tertio, quia episcopi non subijciuntur in omnibus archiepiscopis, primatibus, aut patriarchis, nisi in illis tantum, in quibus Ro. pon. à quo potestas & ordo illorum pendet, illos illis subiecit. vt dicit sanctus Tho. in. 2. sententiarũ. dist. vlt. in expositione literę. Dicit etiã papa Nicolaus in. c. cõquestus. 9. q. 3. primates, & patriarchas nihil priuilegij habere præ cæteris episcopis, nisi quãtum sacri canones cõcedunt. ¶Ad sextã, quæ sumit ex epistola papæ Nicolai, nõ est op⁹ respõdere: qa priùs authoritate beatorũ apostolorũ Petri & Pauli, quæ residet in apostolica sede, papa Nicolaus pronũtiat sententiam, ꝙ authoritate sex cõciliorũ: authoritatẽ aũt cõciliorũ post suã subiũgit ad maiorẽ exaggerationẽ pœnæ siue sententiæ cõtra Fociũ, non aũt ad necessitatẽ: qm̃ potestas illa primat⁹ Roma. pont. qua potest quẽlibet iudicare, nõ depẽdet à concilijs, sed ab ipso omnipotẽte Deo, vt sæpe repetitũ est, & habetur in. c. quãuis. dist. 32. Qđ manifestè patet ex eo, quod idẽ Nicolaus in eadẽ epistola cõdemnãs Gregoriũ Syracusanæ ecclesiæ episcopũ, qa Fociũ cõsecrauerat, scribit, ita dicẽs. Iuxta canonicã deliberationẽ apostolica authoritate diffinimus atq; statuimus omni sacerdotali carere & priuari ministerio: ita ꝙ nullo modo liceat ei in quacũq; synodo restitutionis spem habere. ¶Ad septimã cũ arguit de subscriptionũ parisformitate, respõdetur dupliciter. Primò negãdo antecedens: quoniã falsũ est, ꝙ regulariter parisformis sit subscriptio papæ ac legatorũ ei⁹ & aliorũ episcoporũ. Vnde ꝙ subscriptio papæ alia sit à subscriptione aliorũ prælatorũ communiter, apertè colligitur ex omnibus illis locis in decreto, & decretalibus, sexto, & clementinis, quæ inducta sunt suprà cap. 31. in quibus papa solus describitur statuere

Ad quintã.

Ad sextum

Ad septimã

tuere de cõsilio, aut approbatione patrũ concilij, vbi cõsultatio, & assensus, siue approbatio tãtũ tribuitur cõsilio patrũ: statuere vero Rom. põt. Itẽ diebus nostris in decreto vnionis Græcorũ facto Florẽtiæ sub sanctæ memoriæ dño Eugenio solus Eugenius in subscriptione dicit diffiniẽs subscripsi. vnde verba sunt ista. Eugenius catholicæ ecclesiæ episcopus ita diffiniẽs subscripsi: Alij vt prælati tam Latini q̃ Græci tãtum dicũt, Subscripsi. Patet etiã falsitas antecedẽtis illius aduersariorũ ex varietate subscriptionũ legatorũ papæ, & aliorũ prælatorũ. Vnde in libro conciliorũ habetur sic, Legatus papæ se subscripsit in concilio Chalcedonẽ. Paschasius episcopus ciuitatis Lucanæ vicarius dñi mei beatissimi, atq; apostolicæ & vniuersalis ecclesiæ papæ Leonis vrbis Romæ synodo præsidẽs statui, consensi, & subscripsi. Nullus vero prælatorũ aliorũ statui, nec diffiniens subscripsi, sed tãtum subscripsi. Secũdò respondetur negando consequẽtiam illã aduersariorũ: quoniam ex hoc, q aliquãdo simili modo papa & alij in cõcilijs se subscribũt, non sequitur q pari siue æquali authoritate simul concurrãt prælati: cùm papa in statuendo, diffiniendo, aut iudicãdo aliquid in cõcilijs, eũ omnis huiusmodi potestas aliorũ prælatorũ pendeat à Roma. ponti. vt in superioribus, maximè in 2. libr. c. 54. clarè ostendimus. Sicut per hoc, q causæ secũdæ dicãtur simul cum causa prima operari aliquẽ effectum, nõ propter hoc sequitur, q pari virtute cõcurrant oẽs ad effectum illũ. Ad octauam respõdetur, q ratio facta nõ arguit, quia regulariter sit verũ quod dictũ est, licèt in aliquo particulari casu posset contingere cõtrarium, sicut inferiùs dicemus. Nihilominus in casu inducto ex aduerso de accusatione Symmachi papæ authoritate ipsius Symmachi synod⁹ ipsa fecit quicquid fecit, vt ex ipso tex. patet. Ad nonam respõdetur, q non facit ad propositũ. Tum, quia concilium illud Toletanũ non fuit vniuersale, sed prouinciale. In prouincialibus autem concilijs aliud est, vt suprà diximus respondendo ad quartum: quoniam in vniuersalibus tota potestas authoritatis pendet ex Romano pon. vt prædiximus. Et ita dicendum est ad multas alias allegationes similes de cõcilijs prouincialibus. Vnde in hac argumentatione aduersariorũ, qua ex cõcilijs prouincialibus arguunt ad vniuersale, est maximus error, non enim est similitudo, vt in superioribus ostendimus. Fatemur tamen, q quandoq; papa exaggerando prohibitionem, vel

Ad octauũ.

Ad nonum.

volendo honorare patres in concilio cõgregatos aliquãdo dicit, sacri concilij authoritate prohibemus. & alibi dicit, generalis concilij decreuit authoritas. alibi dicit, nostrorum episcoporum omniumq; cęterorum sacerdotum & leuitarũ authoritate & consensu, atq; reliquorum fideliũ & cunctorum conciliariorum nostrorum consultu diffinitum est.

¶ Ad decimũ respondetur, q regula, siue lex ecclesiæ non potest dici regulariter esse cõcilium vniuersale, nisi plenarium, in quo authoritas & consensus interuenit apostolicæ sedis, cùm plura cõcilia exorbitasse legãtur à fide, vt de Ariminẽ. & Ephesino secũdo, & de alijs, quæ infrà cõmemorabũtur. & etiam colligitur ex gl. ipsi sunt canones. 9. q. 3. sed lex illa & regula est apostolica sedes, quæ nunq̃ exorbitasse à fide catholica legitur, dicente dño beato Petro. Ego pro te rogaui Petre vt non deficiat fides tua: quod sancti doctores de firmitate & inobliquitate fidei apostolicę sedis exponũt, sicut diffusè suprà in. 2. lib. ca. 109. ostẽdimus. vnde hac ratiõe mater fidei & magistra dicitur ecclesia Romana. vt in. c. oẽs. dist. 22. Et ad probationẽ respõdemus, q nulla est. Pro quo notãdum, q prout suprà secũdo lib. circa. c. 84. distinximus, dupliciter aliquid dicitur finis alicuius rei. Vno, scilicet, modo in quod tẽdit res illa ex ordine sibi data, aut naturali aut supnaturali, siue id quod est intentũ ab agẽte. Alio modo dicitur finis id, ad cuius vtilitatẽ est ordinatũ opus agentis. Cuius exẽplũ potest poni in arte medicinæ. Vno modo dicitur finis artis sanitas, quã inducere intendit. Alio modo infirmus, siue corpus humanũ, sicut ad cuius vtilitatẽ ordinatũ est totũ opus artis. Itẽ finis politiæ videtur esse pax & trãquillitas ordinis, cũ hoc videtur bonũ ipsius, ad quod vniuersum regimen eius respicere & tendere videtur. Ipsa verò cõitas dicitur finis regiminis siue potestatis publicæ, sicut ad cuius vtilitatẽ ordinatum est opus præsidẽtis & agẽtis: ita finis potestatis papalis nõ est ipsa ecclesia vniuersalis sicut id, ad quod est finaliter ordinatũ, sed ad quod per vsum eius ipsa ecclesia recta & gubernata perducitur, qđ est ipsa beatitudo cælestis. Secũdo verò mõ, scilicet sicut id, ad cui⁹ vtilitatẽ potestas ipsa ordinata est, bene dicit finis ei⁹ ipsa vniuersalis ecclesia. Qua distinctione habita, dicimus ad antecedẽs, q regula regiminis, & lex ordinationis eorũ, quę sunt ad finẽ, non accipit à fine secũdo mõ dicto, sed primo. Nã medicus nõ capit regulas medicandi à curandis: nec dux regulam militandi

Ad decimũ.

Luc. 22.

litãdi ab exercitu suo: nec princeps à popu-
lo leges regendi, sed econtra. Vnde ratio illa
aduersariorũ nullius videtur esse virtutis, li-
cèt apud eos aliter videatur. Et ad probatio-
nem quam inducũt èx apostolo, responde-
mus, q per illam authoritatem nõ probatur,
nisi q ecclesia potestatis papalis sit finis mo-
do assignato. Vnde leges & regulæ, quibus
ædificari debet ecclesia, non sunt sumẽdę ab
ipsa ecclesia ædificanda & regẽda, sed ab ædi
ficatore Christo, qui sicut est principium ec-
clesiæ, ita est finis, ad cuius amplexum per re
gimẽ sui generalis vicarij, scilicet summi pon
tifi. qui vices eius gerit in terris, perducenda
est. Hoc optimè in definitione ecclesiasticæ
potestatis dicitur, q est ad ædificationem ec
clesiæ secũdùm leges euangelicas & apostoli
cæ sedis, quæ mater cunctarum ecclesiarum
& caput existit, atq fidei, ac legum magistra
sanctiones & decreta. Vnde potestas papalis
non dicitur esse in ecclesia sicut in regulãte,
sed sicut in regulato. In vero aũt vicario Chri
sti est sicut in regulãte & dirigente. Vnde
rector ecclesiæ est, & pastor, ac princeps, cu-
ius est oues & plebem sibi commissam pasce
re, regere, & gubernare iuxta leges & man
data Christi, cuius est vicarius.

¶ De honorando summo ponti fice per vniuersalia concilia & vniuersos fideles: & de grauitate culpæ inhonorãtium eũ. Cap. XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Concilia vniuersalia quomodo summum pontificem honorare debeant, ostenditur.*
2 *Papæ honori & authoritati detrahentes quam incurrant pœnam.*

Erspectis bene his, quæ de ro
mani pontifi. principatu su-
per vniuersalem ecclesiã su-
prà. 2. lib. amplissimè dispu-
tauimus, ostẽdendo eum &
patrem, & pastorem, & prin
cipem, generalem vicariũ super vniuersam
remp. Christianã, & q ab eius potestatis ex-
cellentia vniuersum cõciliorum robur pen-
deat & authoritas sicut in hoc tertio lib. co
piosè suprà mõstrauimus, luce clarius colli-
gitur, quãto honore & reuerentia teneantur
omnes fideles, oẽs maximè ecclesiæ prælati
Romanũ põtif. reuereri, colere, ac venerari:
quãtoq; studio ab vniuersalibus concilijs ser-
uãdus sit honor apostolicæ sedi debitus, atq;
quàm oppidò decertãdum, ne authoritas Ro
ma. pon. in qua & ecclesia fundata est, & vni
uersa cõcilia robur & authoritatẽ susceperũt,
ab aliquo deprimi præsumatur; cùm de hac
per prophetã dictum esse videatur: si hæc hu
miliatur, ad cuius cõfugietis auxiliũ? aut vbi
relinquetis gloriã vestrã? vt Symmachus pa-
pa in. c. aliorũ. 9. q. 3. loquit. Quis enim sedis 1
illius honorẽ, quæ fidei magistra est, & cun-
ctarum ecclesiarũ mater tuebitur; si concilia
generalia deprimãt, quæ nũc in primis con-
tra oppressores, & contẽptores omnes serua
re debuerunt? Vbi vnquam auditũ est sacras
& venerabiles. synodos quicquam aduersus
sedẽ illã inclementer statuisse? Certè nusquã,
imò inhonorãtes illã, multa animaduersione
castigasse, sicut patet de sancta & vniuersali
synodo Chalcedonẽ. in qua Dioscorus qa
contra Leonem papam excõmunicationem
dictauit, sine vlla restitutione dãnatus est. vt
in. c. intãtum. habetur. dist. 21. Item idem pa-
tet de sancta & vniuersali synodo. 8. in qua
Focius quia concilium generale absq; cõsen
su Ro. põ. cõgregare præsumpsit in iniuriã
& derogationem apostolicæ sedis, dãnatio-
nis etiã sententia percussus est. vt ex gestis e-
iusdem cõcilij manifeste habetur. Cæterùm
vniuersalium conciliorũ antiquorũ reueren
tia ad apostolicam sedem illustri testimonio
colligitur ex eò, q synodi ipsæ vniuersales
semper Roma. pon. patrẽ & caput eorũ pro-
fitentes, semper veneratæ sunt, ac eorũ robur
& authoritatem ab eo pẽdere recognoscen-
tes, semper solitæ sunt humiliter petere quę-
q; per eos statutã & gesta authoritate apo-
stolica cõfirmari, sicut suprà de multis exem
pla^riter ostendimus. Si enim quãdo oriẽs to-
tus & Aphrica fidei Christianæ titulo & glo
ria erat illustris: qñ orbis totus Christum lo-
quebatur cum sanctissimis viris oẽs fermè ec
clesiæ præsulibus gloriarentur: cùm deserta
ipsa & mõtes sanctos fouerẽt, nihil vnquam
vllis in locis contra sedis illius authoritatem
ac dignitatẽ leuiter fuit attentatũ. Modò ve-
rò valde dolẽdum esset, si quãdo fermè in so-
la occidentali parte Christi religio sincera &
immaculata seruatur, sacrę illius sedis minue
retur aut supprimeretur authoritas: absit. ma
ximè considerando quanta mala hic & in fu
turo illis immineant, qui apostolicæ sedi
iniuriari, aut illius honori, & authoritati
derogare

derogare præsumūt.incurrūt enim inter alia pœnam primò maledictionis,qua Chanaan patris sui derisor prostratus est. Gen.9. Vnde August. Nihil ita Deo placet,sicut obediētia.Cham ideo maledictus fuit, & post multa secula manet, quia patri non est obsecutus. Cæterùm Sem, qui obsecutus est patri,benedictionem habuit in omnia secula. Hoc quare dico? vt obediētiam exhibeamus patribus nostris. Qui patribus non obsequitur,Deo nō obsequitur.hæc ille. Dicitur em̄ Deutero. 17. Maledictus qui inhonorat patr em suum.Secūdò incurrūt crimen læsę maiestatis,pro eo ꝙ vniuersalis ecclesiæ principem,& rectorem,atq; in eo regem regum & do minū dominātium, cuius vicarius est, inhonorant,dicēte dño. Qui vos contēnit, me contēnit. Tertiò incurrunt scelus schismatis, pro eo,ꝙ ecclesiarum omniū fundamentum deserunt. Dicit enim beatus Cyprianus in.c. qui cathedram.dist.93. Qui cathedrā, super quam ecclesia fundata est, deserit, in ecclesia se esse non confidat. Quartò incurrūt labem hæresis,eo ꝙ apostolicæ sedis priuilegia violare præsumant. Vt enim inquit Nicolaus papa in.c. omnes.dist.22. Qui Romanæ ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in hæresim labitur: fidē quidem violat,qui aduersus illam agit,quæ mater est fidei: & illi contumax inuenitur, qui eam cūctis ecclesijs prætulisse cognoscit.hæc ille. Quintò excluduntur omnino à spe regni cælestis:quoniam vt patres concilij occidentalis in epistola, quam ad papam Adrianum scribunt,quæ lecta fuit in.8.synodo dicunt. Nemo quippe fidelium in iniuriā beati Petri principatus impunè prorumpit, in cuius videlicet contumeliam, vt sanctus Bonifacius papa scribit, quisquis insurgit, habitator cælestium non poterit esse regnorum. Tibi inquit dabo claues regni cælorum, in quod nullus absq; gratia ianitoris introibit. hæc ille. Quanta insuper confusio & ignominia etiam temporalis hîc huiusmodi pręsumptores sequatur, non modò antiquæ historiæ,quę omnes tales communiter mala morte interijsse referunt, sed etiam scandala ipsa, & ignominiæ,quæ Basiliensibus superuenerunt,pro eo,ꝙ Dioscori & Focij pręsumptionis imitatores diabolica temeritate Romanum pont. Christi vicariū, ac ecclesiæ totius prælatum ac rectorem sibi subijcere attentarunt,aperta luce demonstrant.

¶ De quibus causis vniuersale concilium debeat se intromittere. Cap. XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Concilium vniuersale de quibus causis se debeat intromittere,ostenditur.*

CVM autem ex iam dictis omnibus notū factum sit vniuersalium cōciliorum authoritatem à papa dependere,& per consequēs limitatam habere potestatē, ordo ipse exposcit,vt excutiamus ad quæ vniuersalia cōcilia determinando, sententiando, aut constituendo extendere se debeāt siue possint, aut de quibus causis se debeant intromittere: an scilicet, indifferenter de omnibus, an de aliquibus tantùm. Apparet autem nobis saluo semper meliori iudicio, ꝙ stante in sede apostolica vero & indubitato pontifice, vniuersale concilium non debeat indifferenter se intromittere de singulis causis, sed tātùm de his,ad quorum determinationem & diffinitionem extitit cōgregatum. Quod nos multiplici ex capite rationabile ostendemus. ¶Primò irrefragabili testimonio beatissimi Leonis papæ: beatus em̄ Leo papa Anatholio episcopo Constantinopolitano scribēs, & reprehendens quod induxisset Chalcedonen.synodum,vt prima sedes post Romanā, quæ prius erat Alexandrina constitueretur, Constātinopolitana dicit sic. Quib⁹ auditis, & nunquā antè tētatis ita pręueneris excessibus, vt sanctā synodū ad extinguēdam solū hæresim, & ad cōfirmationem fidei catholicæ studio Christianissimi principis cōgregatam in occasionē ambitus tui trahas,& vt cōminētiam suā sibi dedit interpellas, tanq̄ irritari nequeat,quod licitè voluit multitudo. Et infrà. Nimis ergo hæc improba,nimis praua sunt,quæ sacratissimis canonibus inueniuntur esse contraria,in totius ecclesiæ perturbationē superba hæc tēdit elatio,quæ ita abuti voluit cōcilio synodali, vt fratres in fidei tantùmodò negotio conuocatos & diffinitione ei⁹ causæ quæ erat curāda pfunctos ad cōsentiendū sibi aut deprauādo traduceret, aut terrendo cōpelleret.hæc ille. Itē papa Nicolaus in secūda epistola quā scribit Michaëli imperatori,quæ lecta fuit in quarta actiōe,manifestè

stê designat, ꝙ sancta synodus non debeat se intromittere nisi de eis quæ papa concesserit, aut cõmiserit. ita di. Quòd verò strenuũ virum Ignatium patriarcham vestro speciali deposuistis, damnastis, & expulistis arbitrio, & Fociũ de laicali agmine vobis improuidè in eius loco subrogastis episcopum, æquanimiter ferre omnino non possumus: maximè cùm horum duorum negotium inuestigari, & nobis renuntiari, non diffinire mandauerimus. hæc ille. Ecce manifestè habere ex huius modi repræhẽsionibus, ꝙ concilia vniuersalia congregata ad ea tãtùm extendere se debeant sentẽtiando siue diffiniẽdo, ad quæ cõgregata siue conuocata sunt, & non ad alia. ¶Secundò sic ratione. Concilium vniuersale habet robur & authoritatẽ à Romano pontifice vt suprà ostẽsum est multipliciter, iuxta dist. 17. per totum. & ca. Significasti. extra de elect. ergo concilium vniuersale ad tantũ se extendere potest regulariter, quantum papa ordinat, vel disponit, qui vniuersale concilium conuocat, & sua authoritate fulcit. Vnde prædictus beatissimus Leo papa ad episcopos, qui in sancta synodo Chalcedonẽsi congregati fuerant, inter cętera ita scribit. Vt fraterna vniuersitas, & omnium fidelium corda cognoscant me non solùm per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed etiam approbationem gestorum synodaliũ propriam iniisse sentẽtiam, in sola scilicet fidei causa, quod sæpe dicendum est, propter quam generale conciliũ & ex præcepto Christianorũ principũ, & ex cõsensu apostolicæ sedis placuit congregari: vt damnatis hæreticis, &c. Ecce ꝙ solùm papa approbat ea, ad quæ conciliũ fuerat congregatum, & alia non. ¶Tertiò arguitur sic. Concilia vniuersalia non congregantur nisi pro magnis & arduis causis, quæ ita cõmodè expediri non possunt sine concilio sicut cum cõcilio: ergo ad illarum tãtùm expeditionem & quæ necessaria dependent ex illis aut faciunt ad executionem illorum concilia vniuersalia se extendere possunt. Patet consequentia, cùm ad illorum tantùm expeditionem cõuocata sint, & authoritatẽ receperint. Vnde Agapto papa de potestate, quam apocrisarijs suis dedit scribẽs imperatori, & narrans qualiter mittebat apocrisarios ad sextam synodum, ita dicit. Licentiam dedimus siue authoritatẽ apud tranquillissimũ tuum imperium dum vixerit tua clementia simpliciter satisfaciẽdi, in quãtum dũtaxat iniunctũ est, vt nihil præsumant augere, mutare, vel minuere, sed traditionem apostolicę sedis vt à prædecessoribus instituta est, sinceriter enarrare. Propter quã etiam rationẽ legati papæ in octaua synodo, vt colligitũ ex quinta actione, sciẽtes se non posse extẽdere, nisi quãtum ab apostolica sede eorum potestas ampliata erat, dicebãt se ad synodũ. Nos non nouũ aliquod, vel recẽs iudicium indicabimus, sed vetus, & multo tẽpore iudicatum quidẽ à sanctissimo & beatissimo papa Nicolao, firmatũ autẽ à sanctissimo papa Adriano, & nõ possumus trãsferri, vel cõmoueri à paternis diffinitionibus, & legibus, nec declinare ad dextrã, vel sinistram. hæc ibi. ¶Quartò sic. Si vniuersale cõcilium intromitteret se de singulis causis indifferẽter, iam in ecclesia essent duo suprema tribunalia, duæ cathedrę supremæ, quod vnitas ecclesię non admittit, vt sæpius repetitũ est suprà: ergo cõcilium vniuersale nõ potest se intromittere de singulis causis. ¶Quintò sic. Soli apostolicæ sedi eo ꝙ in ea Deus totius ecclesiæ posuit principatum cõuenit de singulis causis omniũ fidelium iudicare & diffinire. iuxta. c. episcopus. 9. q. 3. vbi venerabilis Beda inquit. Sola Romana ecclesia sua authoritate valet iudicare de omnibus. & in. c. per principalem. ea. cau. & q. ergo videtur ꝙ hoc nõ conueniat concilijs vniuersalibus. Consequẽtia patet. ¶Sextò papa respectu cõcilij vniuersalis est prælatus, cõparatur enĩ ad ecclesiã vt pater, prælatus, caput, & princeps eius, vt patet: ergo synodus vniuersalis vniuersalẽ ecclesiã repræsentãs, non põt aliquid, nisi quãtum authoritate patris prælati & capitis sui ac principis ei cõceditur. Consequẽtia patet, & specialiter ex gl. illa super illud psal. Pro patribus tuis, &c. quæ sic habet. æquparatur in hoc patri episcopus, & ecclesia filio: q a sicut filius nõ põt sine authoritate patris litigare, sic nec ecclesia sine authoritate prælati. ¶Septimò sic. Romano pon. sunt aliqua in iure reseruata rõne sui primatus, sicut est cõuocatio vniuersaliũ cõciliorũ, depositio episcoporũ, maiorũ causarũ discussio. de quib⁹ in. c. Dudũ. 3. q. 6. & de multis specificè habetur in decreto & decretalibus. ergo cũ soli Romano põtifici ista reseruata sint, nullus põt sine apostolicæ sedis iniuria ad illa manus extẽdere sine licẽtia & authoritate illius. Cõsequẽtia patet. Quod verò quidã aduersarij dicũt, ꝙ cùm dicitur ꝙ solus papa põt illa facere, aut ꝙ soli papæ sunt talia vel talia reseruata, nõ fit exclusio nisi respectu inferiorũ, nõ aũt respectu cõgregationis vniuersalis cõcilij, in qua authoritas papę inclusa videtur: hoc nihil valet. Tum primo: quia Psalm. 44.

quia cõgregatio ipsa vt de ea nũc loquimur, vt scilicet distinguitur à papa, nõ est nisi congregatio inferiorũ, & ideo, si per ly solus excludũtur inferiores, clarũ est, ꝙ excludit congregatio eorũ: qa inferiores siue sint dispersi, siue collecti, semp manēt inferiores respectu eius, q eis superior est. Tum secũdò: qa vt infrà dicetur, licēt papa cõuocet cõcilium, non propter hoc incorporat tantā plenitudinem suæ potestatis cõcilio ad faciēdum quicquid voluerit, sed tãtùm ad ea expediēda, propter quæ cõgregatũ est. Vnde in hoc magistri nouelli decipiũtur: & ideo nõ mirũ, si dato malo principio, ꝓruperint in varios errores, dicēte Aristotele. paruus error in pricipio, maximus fit in fine. Octauò sic. Nihil est attribuēdum vniuersali cõcilio, per quod schisma tis occasio daretur in ecclesia inter caput & mēbra inter Romanũ pon. siue apostolicam sedē & vniuersale cõcilium. hoc est notũ: sed cõcilium vniuersale intermittēdo se de singulis causis & de reseruatis apostolicæ sedi introducit diuisio & schisma inter apostolicæ sedis iudiciũ & cõcilij vniuersalis iudiciũ: qm sæpe contingeret, vt quod ligaret & solueret apostolica sedes, solueret, vel ligaret cõciliũ, vel cõuerso. vt practica nobis exemplariter ostēdit Basileę, cũ ad persuasionē quorũdam nouellorum magistrorũ congregatio illa de singulis etiã reseruatis Ro. pon. minùs prudēter tentauerit se intromittere, reuocãdo, retractãdo sententias in Ro. curia datas per apostolicã sedem, vnde multa sunt orta scãdala in ecclesia Dei. Nonò sic. Nihil est attribuendum vniuersali cõcilio, qđ grauiter perturbaret, & dãnificaret totã ecclesiam. patet hoc: sed si conciliũ vniuersale se intromitteret indifferēter de singulis causis, oporteret vt q̃si perpetuũ fieret, aut in nimiũ longũ tēpus extenderetur, cũ necessariũ videretur, vt causas oēs assumptas terminaret: qđ certè sine magno dispēdio ecclesiarũ & iactura episcoporũ manifestũ est fieri non posse. Decimò sic. Præsupponēdo cum dñis iuristis ꝙ impossibile sit, ꝙ idē & in solidũ eodē modo & pro eodem tēpore posit à duobus possideri, & ꝑ consequens nec exerceri. vt. ff. cõmo. l. si vt certo. §. si duobus vehiculũ. sed nulli dubium est, quin papa vtpote pastor & iudex totius reipub. Christianæ sit in possessione & actu exercito iudicãdi de singulis causis fidelium, & exequēdi ea quę sũt plenitudinis potestatis clauiũ in tota ecclesia Dei. ergo pro eodē tēpore non videtur possibile, ꝙ hoc conueniat cõcilio vniuersali. Consequētia patet cũ omnibus præmissis. Ex quibus omnibus manifestè conuincitur nullitas dispēsationũ, indulgētiarum, sententiarum multarũ causarũ atq; collationũ beneficiorũ & donationis & aliorũ, quæ Basileæ cõtradicēte Romano põtifice sanctæ memoriæ dño Eugenio facta esse dicũtur, nisi priùs authoritate apostolicę sedis susceperint firmitatē. Ex dictis autē per multa capitula de dependentia authoritatis conciliorũ à Romano põtifice Christi vicario cõfutatur manifestè error dãnatissimus Marsilij de Padua, attribuētis vniuersali concilio quod vniuersitatē dicit esse omniũ fideliũ, nõ distinguēs inter laicos & clericos sine aliqua dependentia à papa totum exercitiũ ecclesiasticæ potestatis tã in ꝓuisionibus beneficiorum & dispēsationibus & indulgētijs atq; correctionibus quorũcunq; errantium.

¶In quo obijcitur contra prædicta. Cap. XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones nouem aduersariorum, asserentium vniuersale concilium cum est congregatum, habere potestatem exercendi omnem actum iurisdictionis sicut & Papa.*

Duersus iam dicta arguunt multipliciter aduersarij asserētes, ꝙ vniuersale cõcilium cũ est cõgregatũ, potestatē habeat exercēdi oēm actum potestatis iurisdictiõis sicut & papa. ¶Primò sic. Conciliũ vniuersale habet authoritatē supremã à Christo immediatē super oēs fideles cuiuscũq; status aut cõditionis existãt: ergo põt exire in actũ illius potestatis qñ est cõgregatũ cùm voluerit. Consequētia videtur bona: quia frustra esset potētia quę nõ exiret in actũ. Antecedens colligitur ex decreto cõcilij Constãtiensis. *Argumentum primũ* 1 ¶Secũdò sic. Qñ papa cõgregat cõcilium vniuersale, videtur illi incorporare authoritatē suã: vnde vniuersale cõcilium legitimè congregatum ipsum papam, & ita eius authoritatē includit, & ita dato ꝙ vniuersale cõciliũ non à Christo immediatē, sed à papa susciperet suã authoritatē, exire poterit in actũ potestatis plenitudinis papalis: sed papa potest de omĩbus causis agere: ergo & concilium legitimè congregatum. Consequētia videtur bona, & antecedens manifestũ. *Secundum.* ¶Tertiò idē arguitur ex practica aliorũ præcedētium conciliorũ *Tertium.*

vniuer-

vniuersalium. Primò ex illo apostolorũ concilio, de quo Act. 1. habetur. vbi vacante apostolatu Iudæ proditoris omnes apostoli & discipuli tractauerunt de eius successore, & elegerunt duos ex omnibus, scilicet Barnabam & Mathiam, & sic ille fuit susceptus in numero duodenario. ergo videtur ꝙ concilium possit se intromittere de prouisiõe prælatorum. ¶Quartò sic. ex ca. primates. 2. q. 1. vbi glo. dicit, ꝙ synodus authoritate Romani pontificis congregata potest priuare seu damnare episcopos. & hoc idem habetur in ca. nullus. 5. q. 4. ergo idẽ quod prius. ¶Quintò arguitur ex practica conciliorum vniuersalium antiquorum, quæ omnem iurisdictionem videntur exercuisse etiam in reseruatis apostolicæ sedi, quæ non solùm excommunicasse, sed etiam deposuisse aliquos episcopos à suis dignitatibus, & restituisse depositos, sicut quasi per omnia octo concilia vniuersalia legitur. Cùm ergo omnia concilia vniuersalia æqualis videantur esse authoritatis, videtur ꝙ vniuersale concilium possit se intromittere regulariter de omnibus causis etiam particularibus. ¶Sextò idem arguunt ex ca. Inter cætera. 10. quæst. vlti. vbi concilium quartum Toletanum ita dicit. Inter cætera deniq;, quæ consensu cõmuni inter nos conferre competenter oportuit, querimonias etiam parochialiũ presbyterorum Galliæ prouinciæ solertissimè decernere, &c. Itẽ in. c. si clericus. 11. quæst. 1. vbi dicitur, quòd si clericus habet contra suum episcopum vel alium causam, apud audientiam synodi prouinciæ conqueratur: ergo idem quod prius. ¶Septimò arguitur etiam de dispensationibus, ꝙ possit facere ex ca. presbyter. dist. 82. vbi conciliũ vniuersale dispẽsat contra canones apostolorũ, vt dicit tex. & glo. super verbo, apostolorum. Item in. c. presbyteros. 50. dist. vbi concilium vniuersale dispensat cum presbyteris, quę immolauerũt idolis, & postea pœnituerunt, ꝙ possint retinere beneficia, sed non in ordine ministrare, & hoc dispensatiuè. vt dicit gloss. super verbo, fungi. ¶Octauò ꝙ etiam ad maiores causas se possit extendere arguitur: quia potest episcopũ deponere, & restituere. vt in ca. Si quis episcopus. & cap. Certum. & ca. Episcopos. & c. Irritã. 11. quæst. 3. ¶Nonò arguitur ex practica concilij Basiliensis: quod non modò de causis particularibus se intromisit, sed etiam plenarias indulgentias dedit.

Quartum. *Quintum.* *Sextum.* *Septimum.* *Octauum.* *Nonum.*

¶In quo respondetur ad obiectiones prædictas. Cap. XL.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorum circa assertum eorum, quòd concilium vniuersale cùm sit congregatum potestatem habeat exercendi omnem actum iurisdictionis sicut & Papa, diluuntur.*

Ene autem considerando ea quæ dicta sunt superius, facile occurrit, ꝙ obiectiões prædictæ aduersariorum contra conclusionem nostram præfatam parum militant. Conclusio autem nostra fuit, ꝙ vniuersale concilium stante vnico & indubitato Roma. ponti. in sede Petri, & contradicente, non posset ad alia tractanda, diffinienda, ac iudicanda debitè se extendere, quàm ad illa, ad quæ per Roma ponti. fuerit conuocatum. Vnde dicendum est ad rationes inductas. ¶Ad primam quæ sumitur ex concilio Constantieñ. responsum est suprà iam li. 2. in ca. 99. quàm in hoc. 3. lib. ca. 31. ꝙ assumptum est falsum. ¶Ad secundam, in qua dicitur, ꝙ papa conuocans concilium videatur illi authoritatem suam incorporare: respondetur, ꝙ concesso, ꝙ papa conuocando concilium vniuersale incorporet illi authoritatem suam, nõ tamen cõceditur, ꝙ incorporet illi omnem eius plenitudinem potestatis, sed tantum quantum necesse est ad prouidẽdum super illis, ad quę illud cõuocat. Vnde si patres illius cõcilij ad alia se extendant, quàm ad ea, ad quæ à Roma. pontifi. receperint potestatem, & errant vsurpando sibi quod non conuenit, & etiam facta sic per eos extra potestatis datæ terminos viribus vacua sunt, sicut apertè colligitur ex Chalcedonẽsi cõcilio, in quo quia patres, qui tantùm ad fidem confirmandam erant congregati, extenderunt se ad alia, sanctus Leo papa durè reprehendit patriarchã Constantinopolitanum, vt patet ex superius in ca. 38. dictis. Hoc etiam ex modo subscribendi, quo vsi sunt legati papæ in gestis octaui concilij patet, qui fuit iste. Ego Donatus Dei gratia episcopus sanctæ Hostieñ. ecclesiæ locum obtinens domini mei Adriani summi pontificis, & vniuersalis papæ omnia quę superius legũtur, huic sanctæ & vniuersali synodo præsidens, vsq; ad voluntatem eiusdem eximij præsulis promulgaui, & manu propria

Ad primũ. 1 *Ad secundã.*

pria subscripsi. Eadē forma vsi sunt secundus legatus, & tertius, videlicet Stephanꝰ Nephesinæ ecclesiæ episcopus, & Martinus Romanæ ecclesiæ diaconus: quia enim alia ibi fuerāt cōclusa, de quibus forte prius Romanus pō. non fuerat informatus, præter principalem materiā, pro qua erāt cōgregati, legati papæ non dabāt plenarium assensum, aut cōfirmationē, nisi vsq; ad beneplacitū Romani pōtificis. ¶ Ad tertiā quæ sumitur ex cōcilio apostolorum, respōdetur nō esse ad ꝓpositum: quoniā in cōcilio illo fuit B. Petrus & præsidēs, & ad mādatum eius siue ordinationē electio illa facta est. Vnde ait, Viri fratres, oportet impleri scripturā quam prędixit spiritussanctus p os Dauid d' Iuda. &c. & infra. oportet ergo ex his q nobiscum sunt cōgregati testem resurrectionis Christi nobiscū fieri vnū ex istis. & sequitur. & statuerunt duos. Ecce manifestè, ꝙ principatus huius electiōis fuit apud eum, qui caput, & vertex erat apostolici chori, vt dicit Chryso. ¶ Ad quartā, quæ sumitur ex. c. primates. respōdetur, ꝙ synodus authoritate papæ cōgregata bene potest cōdemnare episcopos, si ad hoc habeat speciale mādatum. Vnde glo. in. c. allegato. nulli. 5. q. 4. dicit sic loquēdo de synodo. Authoritate generali audiri pōt causa episcopi: sed non potest terminari sine speciali mādato apostolicæ sedis. hæc ibi. Quæ glo. est multùm notāda in hac parte, cùm expresse cōfirmet propositū. ¶ Ad quintā, quæ sumitur de practica antiquorum generaliū cōciliorum, respōdetur, ꝙ non facit ad propositū: quoniā omnia illa in cōcilijs præfatis gesta facta sunt authoritate Roma. pont. sicut patet ex superioribus. Tum secūdò: quia licèt de aliquibus, ad quæ erant cōgregata cōcilia, & ad eorū depēdētia patres se intromiserūt, non tñ de omnibus paaticularibus causis & omnibus reseruatis apostolicæ sedi. ¶ Ad sextā, quæ sumitur ex ca. Inter cætera. 10. q. vlt. & in. c. Si clericus. 11. q. 1. respōdetur sicut ad præcedētia, ꝙ in omnibus gestis illis cōcurrit consensus & authoritas Roma. pont. & ita capitula illa non militant cōtra conclusionem nostram. ¶ Ad septimā, quòd sumitur ex. c. Presbyter. dist. 81. & ex. c. Presbyteros. dist. 50. respōdetur primò, quia nō faciūt ad propositū: quia illa nō sunt cōcilia vniuersalia, de quibus loquimur, sed sunt prouincialia, sicut patet ex rubri. Secundò respōdetur sicut ad præcedētia, ꝙ dispēsatio illa facta est authoritate Roma. pon. Vnde in. c. pręfato. presbyter. quod est cōcilij Grangeñ. ita habetur. Presbyter si fornicationē fecerit, quāquam secūdùm canones apostolorū debeat deponi, tamē iuxta authoritatē Syluestri papæ si in vitio non perdurauerit, &c. ¶ Ad octauā, quæ sumitur ex. c. si episcopus. 11. q. 3. & ex alijs capitulis eiusdē causæ, & q. Respōdetur primò, ꝙ in illis capitulis nō habetur de depositione episcoporū, licèt bene de dānatione, quę dicitur ibi excōicatio. sicut patet ex glo. c. si episcopus. Secūdò etiā respōdetur, ꝙ dato ꝙ ita sit sicut aduersarius inducit, illud non fuit factū sine speciali authoritate Ro. pon. iuxta glo. c. nullus. 5. q. 4. ¶ Ad vltimam, quæ sumitur ex practica cōcilij Basilieñ. respōdetur, ꝙ practica habita in cōcilio Basilieñ. in multis fuit exorbitās ab omni iure introducta per quosdā temerarios & præsumptuosos homines. Vndeā practica & gestis illius congregationis, quæ tot scādala in ecclesia peperit, nulla exēpla sumēda sunt, sed potiùs de omniū fideliū veniunt delenda pectoribus. Ex istis etiā patet, q̄ inualida sint, omniq; virtute vacua, quę in pragmatica sanctione regni Frāciæ ex decretis Basilieñ. continētur: qm̄ multa illorum aut falsa sunt, aut viribus carēt, cū apostolicę sedis nulla sint authoritate vallata. Nec pōt dici, ꝙ illa decreta per acceptationē illā regni Franciæ minùs bene cōsultè factā (salua reuerentia) acceperunt aliquid firmitatis.

(Marginalia: *Ad tertium.* — *Ad quartū.* — *Ad quintū.* — *Ad sextum.* — *Ad septimū* — *Ad octauū.* — *Ad nonum.*)

¶ Ad quæ vniuersale concilium congregatū aut congregandū vacante sede apostolica se debet aut possit extēdere: & qua authoritate. Cap. XLI.

SVMMARIVM.

1 *Concilium uniuersale congregatū, aut congregandum uacante sede apostolica ad quæ se possit extendere, & qua authoritate, ostenditur.*

Postquam ostendimus existēte in sede apostolica præsule aliquo in dubitato ad quæ vniuersale cōcilium possit aut valeat potestatinē se extendere. Iam discentiēdum venit ad quæ se debeat aut possit extendere, si congregari contingat apostolica sede vacante. In qua disputatiōe nobis dicēdum videtur (saluo semper meliori iudicio) ꝙ vniuersale concilium congregatum vacante apostolica sede aute Romani pontifi. creationem possit & valeat 1

exequi quæ necessariò occurrerēt pro regimine & tuitione ecclesiæ, vbi per dispositionem iuris nō posset prouideri, & quæ sine dispendio magno prorogari nō possent vsque ad creationē Romani pon. Quæ cōclusio faciliter ostēditur: quia nisi detur φ vacante se de apostolica, in qua dn̄s posuit ecclesię principatū & gubernaculū populi Christiani apud prælatos ecclesiæ sit potestas prouidendi in casu prædicto necessitatibus imminentibus ecclesiæ, non videtur sufficiēter prouisum ecclesiæ in his, quæ necessaria sunt populo Christiano: quod nullo modo dicendū est de Christo fundatore & capite ipsius ecclesiæ, cuius sapiētia attingit à fine vsq; ad finem suauiter cuncta disponēs, & cuius prouidentia in sui dispositione nō fallitur. Sed si quæratur quomodo hoc esse potest, aut qua authoritate, maximè cùm nō videatur concedendum, φ aliqua cōgregatio prælatorum inferiorū à Romano principe sine habitudine ad apostolicā sedem habeat potestatē aliquid ordinādi vniuersaliter in vniuersali ecclesia, videtur nobis respōdendū (saluo semper meliori iudicio) φ prælati maiores congregati hoc facere possunt authoritate ipsa quā prius habebāt ab apostolica sede, quę in necessitatis istius articulo videtur ampliata. Pro cuius intelligētia & solutione multarum difficultatū in hac materia videtur nobis notandū, φ quēadmodum simplex sacerdos nō obstante φ limitatam habeat potestatem iurisdictionis tam quo ad personas, ita vt iure prohibeatur ei quēquam absoluere nisi parochianū ei⁹. vt in.c. Ecce.16.q.1.& in.c. Placuit.de pœni.dis.6.ꝗ quo ad casus, quoniam multi sunt reseruati, à quibus ipse regulariter absoluere nō potest. In articulo tn̄ necessitatis potest absoluere oēs homines, & de omnibus peccatis, & de omnibus sententijs. Tum, quia necessitas non habet legē.1.q.1.remissiones. Tum secūdò, quia (vt inquit Bernardus) quod cōstitutum est pro charitate, contra charitatem militare nō debet. Ita dicendū videtur in proposito, φ prælati ipsius ecclesiæ maiores, qui apostolis in ecclesia succedūt, licèt regulariter habeāt limitatā potestatem & quo ad territoria, quia distinctas habent diœceses & terminos certos, vltra quos non se debēt extēdere, & etiam quo ad casus multos, vt pote qui non sunt vocati in plenitudinē potestatis sed in partē sollicitudinis. vt inquit Greg. in.c. Decreto.2.q.6.& Iulius papa in.c. sequenti. in articulo tamen necessitatis ecclesiæ deficiētè per naturalem mortem, aut alio modo summo pontifice omnino impedito, cui cura & regimē totius ecclesiæ vniuersaliter est cōmissa, videretur habere authoritatē apostolicam ad prouidēdum tantùm tn̄ in necessarijs, quæ immediatā exigūt expeditionem, si nec illis per antiquam iuris dispositionē prouideri potest, nec prorogari possunt vsq; ad creationem Romani pontificis, sicut in superioribus de dn̄is cardinalibus diximus. Ad prouidēdam autem tātùm in necessarijs diximus: quoniam vacante sede apostolica patres congregati nec dn̄i cardinales debent se intromittere extra casum magnæ necessitatis de alijs particularibus causis aut de reseruatis apostolicæ sedis: qa sicut vacante sede nullus dicitur succedere Romano pōtifici in plenitudine potestatis, ita nec per consequēs in exercitio aut administratione plena illius: quemadmodum nec capitulum succedit vacante sede episcopo in his quæ ad solum episcopum pertinēt, vt puta in potestate conferēdi beneficia ad collationem solius episcopi spectātia. vt habetur in.c.1.ne se.vacan.li.6. Multa alia induci possunt ad hoc, sed ista nobis sufficere videntur. Ex quibus satis videtur confutata opinio dicentium, φ vacante sede apostolica conciliū vniuersale congregatū possit exercitium potestatis apostolicæ & administrationē eiusdem vniuersaliter siue plenariè habere sicut papa. Quorū error iudicio nostro inde oritur, φ nō intelligūt quomodo claues sint datę vniuersali ecclesiæ: iudicāt enim de vniuersali ecclesia ad modū capituli vnius ecclesiæ collegiatæ, vel ad modū prouincialis concilij, aut ad modū vnius vniuersitatis popularis laicorū, & non rectè iudicāt, quoniā non est simile in hac parte hinc & inde. vt libr.2. maximè circa.c.72.ostēdimus coplosè. Habet ergo concilium cōgregatum vacāte sede apostolica potestatē ampliatā ad prouidendum ecclesiæ in necessarijs, quæ immediatā, vt diximus exigūt expeditionē, nec prorogari possunt vsq; ad creationē Roma.ponti. ad quā omni studio est festinādum. Itaq; concilium prælatorū in tali casu administrator & executor est necessarius, & nō volūtarius. Et inde est, φ in nō necessarijs pręfati pręlati nō habent extēsionem potestatis: qa quod necessitate cōceditur, cessante necessitate solui debet. vt in.c. quicquid. de conse. dis.5. hoc videtur aliàs obseruatū. Vnde cùm auditum esset, φ Marcellinus papa mortis metu Diocletiano cōpellente idolis thurificasset, illico episcopi ex diuersis prouincijs in magno numero

Sapien. 8.

mero nullo eos vocāte ad prouidēdum eccleſię in pręfata neceſſitate Romā conuenerūt, cognoſcētes eorū poteſtatem in tātæ neceſſitatis articulo ad hoc ſe extēdere. Nec debet alicui videri mirū hoc quod diximus de ampliatiōe poteſtatis in caſibus neceſſitatis: quia vt dicitur in libro de regimine princip ū, quę aſcribitur S. Thomæ, lib.2.ca.19. In duobus caſibus ampliatur poteſtas Roma. ponti. vel ratiōe delicti, vel pro bono vniuerſalis eccleſiæ. Quod elegāter oſtēdit nobis Hiere. propheta, cui in perſona vicarij Ieſu Chriſti dicitur. Ecce conſtitui te ſuper gentes & regna, vt euellas, & deſtruas, & diſpdas, & diſſipes, & ædifices, & plātes, &c. Quod ad ratiōnē delicti ferimus, vbi in quatuor illis vocabulis diuerſa genera pœnarū accipimus, quæ infligi poſſunt vnicuiq; fideli ſiue ſubdito, cùm dicit, ſuper gētes: ſiue dño, cùm dicit, & ſuper regna. Secundū aūt eſt vnde accipim' ampliatam poteſtatē cùm poſtea dicitur, vt ædifices. &c. quæ ad prouidētiā vicarij Chriſti pertinet pro bono vniuerſalis eccleſiæ. hæc ibi. Non eſt aūt prætereūdum, qđ ſalubriter videtur cōſultum ad auferēdum omnē dubietatis ſcrupulū, vt omnia quæ per vniuerſale cōciliū vacante ſede geſta ſunt ac cōſtituta per Romanum ponti. futurū confirmētur, ſicut practicatū fuit in cōcilio Conſtātieñ. in quo creato dño Martino patres cōcilij ſupplicarunt ſanſtitati ſuæ, vt ea quæ ante creationem eius per omnes obedientias ſimul poſitas fuerāt conſtituta, cōfirmare dignaretur: quod & fecit de his quæ ad fidē ſpectabant.

Hiere. 1.

¶In quo obijcitur contra prædicta. Cap. XLII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones quinq; aduerſariorum circa id quod dicitur, q. concilium vniuerſale ſede vacāte poſſit & valeat exequi quæ neceſſariò occurrerēt pro regimine & tuitione eccleſiæ.*

Argu. primum.

Obijciunt autē contra prædictā concluſionem aduerſarij multipliciter. ¶ Primò ſic. Vniuerſale conciliū repre-
1 ſentat vniuerſalē eccleſiam: ſed vniuerſali eccleſiæ data, eſt poteſtas clauiū, cùm data eſt Petro. quia, vt ait Aug. ſuper Iohā. & habetur in.c. Quodcunq;.24.q.1. cùm Petrus claues accepit, eccleſiā ſanctā ſignificauit. ergo videtur q cùm eccleſia vniuerſalis ſit ſynodaliter cōgregata, poſſit maximè vacāte apoſtolica ſede omnia miniſtrare, ad quæ poteſtas clauium ſe extēdit. Conſequentia videtur clara. ¶Secūdò ſic. Vniuerſale cōcilium vacante ſede apoſtolica poteſt aliqua, vt habetur ex conceſſis in præcedenti capitulo: ergo etiā omnia alia. Conſequentia videtur bona: quia eadem ratio videtur currere de quibuſdam, & de omnibus. ¶Tertiò ſic. Concilium vniuerſale Conſtantienſe vacante ſede confirmauit archiepiſcopum Lugduneñ. dedit etiam indulgentias, & ſuper irregularitate diſpēſaſſe legitur, quæ videntur reſeruata apoſtolicæ ſedi. ergo videtur idem quod prius. ¶Quartò idem arguitur ex concilio Senenſi, quod legitur dediſſe indulgētiam plenariam. ¶Quintò idem arguitur ex concilio Baſilieñ. quod nō modo rotā audientiæ cauſarum erexit, ſed etiā indulgentiam plenariam dedit pro negotio Græcorum.

Secundum. *Tertium.* *Quartum.* *Quintum.*

¶In quo reſpondetur obiectionibus pręfatis aduerſariorum, Cap. XLIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduerſariorum circa id quod dicitur de concilio congregato ſede uacante, & de eius authoritate, &c. diluuntur.*

Præfatis obiectionibus non eſt difficile reſpōdere, ſuperioribus bene conſideratis. Vnde ad primam, quæ ſumitur ex illo, q vniuerſali eccleſiæ datæ ſunt claues, qđ eſt fundamentum principale fabularum & errorum aduerſariorum, reſpondetur, q vt ſuperius lib.2.c.70. plenè oſtēdimus, id nō habet veritatem ad intelligētiam, quam aduerſarij interprætātur, videlicet, q vniuerſali eccleſię, quæ dicitur omium fidelium collectio, vt in c. eccleſia, de cōſe. diſt.1. in omnibus ſuis mēbris ſiue diuiſim ſiue cōiunctim data ſit clauium poteſtas. Præterea dicimus, q ſoli Petro, & in eo ſuis ſucceſſorib', quē toti vniuerſitati fideliū præpoſuit caput, & principē dedit, vt dicit B. Cyrillus, quod ſuum eſt plenū & ipſum ſolū: vt ait B. Greg. & Iulius papa, vocauit in plenitudinē poteſtatis. Quomodo

Ad primū. 1

do autem ſit intelligēdum, ꝙ cùm Petrus cla
ues accepit, eccleſiam ſanctã ſignificauit, ſu-
prà expoſuimus lib. 2. c. 15. dicētes, ꝙ ideo di
ctum ſit, quia non ſoli Petro vt ſingulari per
ſonæ datæ ſunt claues: quoniã vt optimè ar-
guit beatus Aug. ſi tantũ Petro datæ fuiſſent,
nec iam aliquis abſolui poſſet, nec ligari, nec
aliqua recõciliatio fieret in eccleſia: cùm er-
go omni die in veritate fiat ꝑ prælatos & ſa-
cerdotes Chriſti, ſequitur ꝙ non tantũ Petro
datæ ſunt, ſed in eo omnibus eius ſucceſſori-
bus, & vniuerſis prælatis futuris in eccleſia ꝑ
deriuationē ab eo in eos. ſecundũ illud quod
B. Ambroſius inquit, ꝙ in beato Petro oẽs
nos ſacerdotes claues accepimus, & hoc eſt
ipſum Petrũ, cùm claues accepit, eccleſiã ſan
ctam ſignificaſſe, vt patet ex litera beati Au-
guſt. bene põderata. Vnde dñs Archi. in roſa
rio hũc locũ ad hanc intelligētiam exponēs,
ita dicit. Si hoc tãtùm Petro dictũ eſt, ſcilicet
vt eius perſonã non trãſgrediatur, non facit
hoc eccleſia, id eſt, eius authoritas. hæc ille.
Planè hæc eſt vera intelligētia illius authori
tatis, & ita patet ꝙ rectè intellecta nihil facit
Ad ſecũdũ. pro aduerſarijs. ¶ Ad ſecũdam cùm arguitur,
poteſt quædã ergo omnia, reſpõdetur negã-
do conſequētiam: qm̃ nullam habet apparē-
tiam: & cùm dicitur ꝙ ſit eadē ratio de qui-
buſdã & de omnibus, reſpõdemus ꝙ falſum
eſt, quod in exēplo, quod đ ſimplici ſacerdo
te ſuprà induximus, apertiſsimè patet. Licèt
enim ſimplex ſacerdos in articulo neceſsita-
tis poſſet abſoluere oēm hominem de omni
bus peccatis, & ab omnibus cenſuris, non tñ
hoc poteſt extra neceſsitatis articulũ. Item
licèt in articulo neceſsitatis poſſet aliqua, pu
ta quæ neceſſaria ſunt ſaluti humanæ, ſicut
eſt abſolutio à peccatis, & ab excõmunica-
tione ſi fuerit excõicatus, non tñ alia quæ ne
ceſſaria nõ ſunt, ſicut diſpēſare ſuper irregu-
laritatibus, cõferre indulgētias, & huiuſmo-
di, qa ſine his poteſt ſalus animæ haberi. Ita
eſt in propoſito, licèt prælati cõgregati pro
bono eccleſiæ poſsint vacante ſede facere in
caſu neceſsitatis aliqua pro defenſione fidei,
pro bono vniuerſalis eccleſiæ, quæ vſque ad
creationē Romani ponti. ſine magno eccle-
ſiæ diſpēdio differri nõ poſſunt, nõ ſequitur
tñ, ꝙ poſsint omnia, aut quæ neceſsitas non
expoſcit, aut ꝙ etiam idem poſtea poſsint:
quoniam vt habetur in. c. Quod. 1. q. 7. quod
pro remedio aut neceſsitate tēporis ſtatutũ
eſt, cõſtat primitùs non fuiſſe: quod ergo ne-
ceſsitas ꝓ remedio reperit, ceſſante vtiq; ne-
ceſsitate, debet ceſſare pariter quod vrgebat:

quia aliud eſt ordo legitimus, & aliud quod
vſurpatio ad præſens fieri tempus impellit.
¶ Ad tertiã, quæ ſumitur ex cõcilio Conſtã- Ad tertium
tienſi, reſpõdetur, ꝙ ratio illa nõ militat mul
tiplici ratione. Primò, qa cùm id quod factũ
eſt tũc cùm per vnã obedietiam factũ fuerit,
videlicet per obediētiam Iohã. 23. quæ apud
alias duas obedientias, ſcilicet Gregorij & Be
nedicti non credebatur facere conciliũ vni-
uerſale, ſiue eccleſiam catholicã repreſenta-
re, nõ eſt multùm ponderandũ, ſicut nec mul
ta alia ibi facta, ſicut ſuperius diximus in va-
rijs locis loquendo de decretis factis per illã
obediētiam. Secũdò dato ꝙ cõceſſa fuiſſet in
dulgentia per conciliũ poſtq̃ fuerat congre-
gatum ex omnibus tribus obedientijs, ratio
adhuc non militat: quia indulgētia illa non
fuit plenaria, quę reſeruatur Roma. pon. hoc
enim non præſumpſerũt prælati Conſtãtiæ
congregati, ſciētes ꝙ eũ ea quæ ſunt multitu
dinis alicuius diſtribuere ſingulis de multitu
dine ſolũ cõpetit ordinaria poteſtate ei qui
multitudini præeſt. diſtribuere verò theſau
rum eccleſiæ papæ ſoli cõpetit: qui toti eccle
ſiæ præeſt, & nõ multitudini. vt S. Tho. in. 4.
diſt. 20. dicit. Prætereà cùm ad ſpõſum ſolùm
pertinere videatur diſpēſatio dotis ſpõſæ. vt
in. l. dote ancillam. C. de rei vend. & ad patrē
familias theſauri domus in. l. fin. C. de bonis
quæ liberis. & huiuſmodi. ſic ſummus ponti-
fex ad eum ſolùm authoritate ordinaria, qui
ſolus vocatus eſt in plenitudinē poteſtatis,
pertinet dare plenariã indulgentiã. Vnde ad
papam ſolũ pertinet indulgentiã plenariam
concedere: ad multitudinē autem, ſiue cõgre
gationem ſynodalē orationum ſuffragia im
partiri. Quod apertiſsimè colligitur ex for-
ma indulgētiarum datarũ in Lateranēſi con-
cilio pro paſſagio, quæ habetur in. c. Ad libe
randũ. extra de Iudæis & Saracenis. vbi In-
nocentius in apparatu, & poſt eum Iohann.
An. formã indulgentiarum, de quibus ibi fit
mentio, narratis quibuſdam, ponētes talem
dicunt fuiſſe formam indulgentiarum. Nos
ergo de omnipotentis Dei miſericordia, &
beatorum apoſtolorũ Petri & Pauli authori
tate confiſi, & ex illa, quam nobis licèt indi-
gnis contulit Deus, ligandi, atq; ſoluendi po
teſtatem omnibus qui laborem iſtum in pro
prijs perſonis ſubierint & expenſis, ſuorum
peccaminũ, de quibus veraciter fuerint cor-
de contriti & ore confeſsi veniam indulgen
tiã, &c. Sequitur infrà. ſancta vniuerſalis ſyn-
odus orationum, & beneficiorum ſuorum
ſuffragia impartitur, vt eis dignè proficiat

ad

ad salutem. Datũ Laterani. 19. kalẽ. Ianuarij põtificatus nostri anno. 8. Ecce ꝙ synodus tam vniuersalis, tam gloriosa sicut illa, non præsumpsit dare indulgẽtias, sciens ꝙ ad spõsum, & ad thesaurarium, & præsidentem huiusmodi dispensatio tantummodò conueniebat: vnde prælati Constantiæ existẽtes non plenariam, sed multò minorem dabant, scilicet centum dierum, vel quadraginta: & hoc authoritate legatorum dominorum cardinalium præfati Iohan. 23. qui ex antiqua consuetudine dant centum dies indulgẽtiarum, licèt concilio ascripta sit. Tertiò dato ꝙ illa indulgentia plenaria fuit postquã omnibus tribus obedientijs simul conueniẽtibus concilium habitum est indubitatum, dicimus, ꝙ data est sub spe ratihabitionis futuri Romani pont. & ita ratio non procedit.

Ad quartũ. ¶ Ad quartum de concilio Senẽ. respondetur, ꝙ non est ad propositum: quia concilium illud non dedit indulgentias, licèt statuerit, ꝙ indulgẽtiam talem, vel talem consequerentur præstantes fauorem inquisitoribus fidei: & quicquid ibi statutum fuit, fuit de mẽte & voluntate summi pont. & eius authoritate, scilicet domini Martini. vnde indulgentia illa data, scilicet præstantibus fauorẽ inquisitoribus, sub bulla eiusdem domini Martini processit, vt à domino Paduano bo. me. qui in eodem concilio vnus de præsidentibus fuit, sæpenumero Basileæ audiuimus.

Ad quintũ. ¶ Ad quintũ quod inducitur de Basiliẽ. concilio suprà respondimus, ꝙ cùm in illo multa præsumptuosè in totius ecclesiæ perturbationem attentata fuerunt, magis memoria illorum execranda venit, quàm ex eo exempla sumenda.

¶ In quo ostenditur, ꝙ Romanus pont. authoritate iurisdictionis superior sit vniuersali concilio. Cap. XLIIII.

SVMMARIVM.

1 *Concilium vniuersale quòd sit minoris authoritatis quàm papa, ostenditur.*

T si ex supradictis possit quilibet doctus sufficiẽter intelligere veritatem huius quæstionis, quę inter multos decurrit, An scilicet Romanus pon. superior sit iurisdictionis authoritate vniuersali cõcilio, vel ecõuerso, nihilominus pro ampliori illustratione veritatis hoc paucis rationibus probare volumus, videlicèt, ꝙ Romanus pon. superior sit vniuersali cõcilio, capiẽdo vniuersale conciliũ vt dicit distinctã congregationẽ prælatorũ vniuersalis ecclesię cõdistinctã contra Romanum pon. Licèt autẽ ad hoc probandum efficaces sint oẽs rationes, quas suprà in secũdo libro induximus, ad ostẽdendum, ꝙ in ecclesia necessariò esset dandus vnus rector & princeps supremã potestatẽ habẽs super totam vniuersalẽ ecclesiam, quẽ ipsum vniuersale conciliũ repræsentat: nihilominus in speciali, & ex proprijs illud probamus. 1 ¶ Et primò sic. Omne quod tribuit alteri potestatẽ est superius illo, cui authoritatẽ tribuit. hoc patet: qa causa potior est suo effectu. sed papa tribuit authoritatẽ concilio vniuersali, vt suprà circa. c. 32. sufficiẽter ostẽdimus. & habetur dist. 17. per totũ. & extra de electione. c. significasti. ergo papa authoritate iurisdictionis superior est vniuersali cõcilio. Consequẽtia est bona. ¶ Secũdò. Omne quod tribuit esse & quasi formã alteri, est superius illo, cui esse tribuit. patet hoc. sed papa tribuit esse & quasi formam vniuersali cõcilio illud conuocãdo & approbãdo. patet. Nam absq; Romani pon. licẽtia celebratũ, non conciliũ, sed cõciliabulum, aut conuẽticulum nominatur. vt in. c. in multis dicitur. dist. 17. ¶ Tertiò sic. Omne illud quod in aliqua cõitate habet rationẽ rectoris & præsidẽtis est superius authoritate tota illa multitudine, cui præest vt rector. patet & colligitur ex primo politicorum: sed papa est rector & præsidẽs cõcilio, vt ostẽdimus suprà in. c. 22. ergo idem quod prius. ¶ Quartò sic. Papa tribuit robur canonibus, & cõfirmat sentẽtias cõciliorũ vniuersalium, vt multipliciter ostendimus suprà in cap. 34. ergo papa est superior iurisdictionis authoritate vniuersali cõcilio. Consequentia patet. ¶ Quintò sic. Sedes apostolica absoluit, quãdoq; cõcilium ligat & dãnat: ergo sequitur ꝙ Romanus põtifex sit superior authoritate cõcilio vniuersali. Consequẽtia patet, & colligitur manifestè ex cap. Inferior. dist. 21. Antecedẽs patet ex eo, quod papa Nicolaus in epistola quã scribit patriarchæ & toti clero Constãtinopolitano. necnon & patrũ & prædecessorũ nostrorũ secuti vestigia, q soliti sunt etiã vniuersorũ cõcilia nequiter celebrata cassare põtificum, si qua socia sunt crebrò dictæ, vel exemplaria fortassis epistolæ, quin potius nõ solũ hoc, sed & omnia scripta vel aduersus fratrẽ & coepiscopũ nostrum

Ignatiũ iniquè cõfecta, vel aduersus nos causam illius canonicè prosequentes furiosè deprompta fuut, perẽni dãnationi mandamus. hæc ibi. Itẽ patet ex eo, ꝙ papa Pelagius vniuersis episcopis ꝑ Dardaniã constitutis scribẽs: vt habet in .c. cũcta per mundũ .9. q. 3. ait. Sed nec illa prætherimus, ꝙ apostolica sedes frequẽter more maiorũ etiã sine vlla synodo præcedẽte exoluẽdi quos synodus iniqua damnauerat & dãnandi nulla existẽte synodo quos oportuit habuit facultatẽ, & hoc nimirũ pro suo principatu, quẽ B. Petrus apostolus dñi voce & tenuit semper & tenebit. Sanctæ quippe memoriæ Athanasium synodus oriẽtalis abdixerat, quẽ tñ exceptũ sedes apostolica qa dãnationi Græcorũ non cõsenſit, absoluit. Sãctæ memoriæ Iohã. Constãtinopolitanũ synodus catholicorũ præsulũ dãnauerat, quẽ simili modo sedes apostolica quia non cõsensit, absoluit. Itaq; S. Flauianũ pontificem Græcorũ damnatũ pari tenore, qm̃ sola sedes apostolica nõ consensit, potiùs qui illic receptus fuerat, sedis secũdæ præsulẽ sua authoritate dãnauit, & impiam synodũ non consentiẽdo sola submouit & authoritatẽ vt synodus fieret Chalcedonẽsis sola decreuit. hæc ibi. Ex quibus manifestè patet falsitas interpretationis cuiusdã aduersarij, qui vt scribit, authoritas apostolicę sedis poterat absoluere quos cõcilia ꝓuincialia siue patriarchalia damnauerãt, non aũt quos vniuersalia: vniuersale em̃ fuit Ephesinũ secũdum, in quo Flauian⁹ præsidẽs papæ fuerat condẽnatus. ¶Sextò sic. Solus Romanus põtifex est vocatus in plenitudinẽ potestatis: nã solus ipse habet potestatẽ illimitatã, in cuius argumentum, vt dicit S. Tho. in .4. dist. 24. papa nõ vtitur baculo sicut alij episcopi, in signũ, ꝙ non habet coartatã potestatẽ, quam curuatio baculi designat: sed alij prẹlati, ex quibus cõgregatur conciliũ, cõuocati sunt in partem sollicitudinis: vt in .c. Decreto. ait Grego. 2. q. 6. & ita habẽt potestatẽ limitatã, ergo sequitur ꝙ papa sit superior authoritate vniuersali cõcilio. ¶Septimò sic. Omnis pastor superior est authoritate grege suo. patet: sed papa est pastor omniũ ouiũ Christi, secundũ illud Iohã. vlt. Pasce oues meas. & concilium vniuersale pertinet ad gregẽ Christi, vt patet: ergo necessariò confitẽdum est, ꝙ papa sit authoritate superior cõcilio vniuersali. Cõfirmatur sic ista ratio. Conciliũ vniuersale seorsum sumptum à papa, aut est pastor, aut ouile, siue grex: nõ potest dici ꝙ sit pastor, quia nõ potest assignari cui⁹ gregis aut ouilis sit pastor. patet: quia nõ potest dici ꝙ sit pastor vniuersalis ecclesiæ: quia cùm illã repręsentet, & authoritate illius dicatur fulciri, nõ potest dici pastor eius, sicut nec superior illa. Non potest dici ꝙ sit caput fidelium singulorum qui sunt extra concilium. Tum, quia etiam illos repręsentet, & sit representatiuè ipsi. Tum, quia papa, est pastor omniũ fideliũ: vnius autem ouilis vnus est pastor, secũdùm illud Iohan. 10. Erit vnũ ouile & vnus pastor. Si aũt conciliũ est grex, necesse est si sit grex ouiũ Christi & nõ diaboli, ꝙ sit sub Romani pontificis cura & potestate, cui in B. Petro Christus vniuersas oues suas sine exceptiõe quacũq; pascẽdas commisit. ¶Octauo sic. Caput superius est non solũ situ, sed etiã authoritate toto residuo corpore. patet: sed Roman⁹ põtifex est caput cõcilij: ergo necessariò dicendum est ꝙ sit superior authoritate vniuersali cõcilio. Consequẽtia est manifesta. Maior est nota. Minor etiã notissima, cùm sit caput vniuersalis ecclesiæ, quã representat ipsum conciliũ, vt in superioribus est demonstratũ. Vnde etiã B. Chrysos. B. Petrũ verticẽ nominabat apostolici chori. Et synodus Chalcedonẽñ. Leonem papam caput suũ profitetur apertè, vt superius introductum est. ¶Nonò sic. Christ⁹ est superior vniuersali cõcilio potestate authoritatis, vt patet. ergo & papa. patet consequẽtia: qm̃ papa est vicarius generalis eius, vices ipsius gerẽs in ecclesia Dei, & ꝑ consequẽs in cõcilio vniuersali: ergo papa est super cõcilium vniuersale. Vñ B. Cyrillus in libro thesaurorũ dicit, ꝙ apostoli in euãgelijs & epistolis affirmarũt Petrũ esse loco dñi & eius ecclesiæ, eidẽ dantes locũ in omni capitulo, & in omni electione. ¶Decimò. Papa præest authoritate & prælatiõe toti ecclesiæ Dei, vtpote qui caput & princeps eius est, vt in secundo li. multipliciter probatũ est: ergo etiam superior est vniuersali cõcilio illam repręsentãti. Consequẽtia est nota. Ex alijs etiã dicendis infrà hoc magis firmabitur. Ex quibus iam dictis & superius per diuersa capitula explanatis faciliter quisque intelliget papam multipliciter esse supra concilium, videlicet causalitate prælationis, dignitate amplissimæ authoritatis, & extensione administrationis. Ex quo manifestè conuincitur error dicentium concilium vniuersale esse maius simpliciter Roma. pon. authoritate & potestate iurisdictionis.

¶In quo ponuntur aduersariorum obiectiones. Cap. XLV.

SVMMARIVM.

1 *Concilium vniuersale quòd non sit minoris authoritatis quàm Papa, pluribus obiectionibus aduersarij ostendere conantur.*

Ontra iam dicta de authoritate Roma.pont.& superioritate super vniuersalia concilia, aduersarij multa mouẽtur, & inducũt (vt eis apparet) pro se plurima de authoritatibus sacræ scripturæ, & de vniuersalibus concilijs, atq; de dictis sanctorũ patrũ sumpta, addẽtes insuper aliquas rationes, de quibus multis principaliora, & quæ (eorũ iudicio) potiora sunt colligemus quæ sequũtur. *Argu. primum.* ¶Primò enim arguunt ex illo Matth.18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. sequitur: dic 1 ecclesiæ. in quo loco Petrus, qui futurus ordinabatur summus pontifex, remitti videtur ad ecclesiam in casu iudicij sicut ad tribunal maius, & per cõsequens nõ dubiũ, quin ecclesia vniuersalis synodaliter cõgregata, sit superior ipso papa, cùm nullus remittatur in tali casu nisi ad superiorẽ. Quòd autẽ concilium vniuersale sit intelligẽdum per ecclesiam, cui Christus dixit, dic ecclesiæ. probare nitũtur ex trib⁹. *Probatio prima.* ¶Primò per Grego. qui in registro suo epistola.265. reprehẽdens Iohã. Cõstantinopolitanũ eo ꝙ vniuersalem se vocabat, dicit sic. Nos quidẽ in qbus talis tãtaq; p ausum temerarium culpa cõmittitur, seruamus qđ præcepit veritas dĩ. Si peccauerit in te frater, &c. seqtur: ego itaq; p responsales meos semel & bis verbis humilibus hoc, qđ in tota ecclesia peccat, corripere studui: p me scribo quicqd humiliter facere debui, nõ omisi: si in mea correctione despiciar, restat vt ecclesiã habeã adhibere. hæc Greg. vbi dicit aduersarius, ꝙ per ly ecclesiã adhibẽdam Gregorius intelligat cõcilium vniuersale. *Secunda.* ¶Itẽ idẽ probare secũdò nitũtur authoritate Nicolai papæ, qui in ca. Præcipuè.11.q.3. ita dicit regi Lothario. Cæterũ caue ne qñ nobis secũdum præceptum dñi duos, vel tres testes adhibeamus, imo verò hoc sanctæ ecclesiæ dicamus: &(quod nõ optamus) de cætero cunctis fias ethnicus & publicanus. hæc ibi. Dicit aduersarius, ꝙ ly sanctæ ecclesiæ dicere, intelligat dicere cõcilio vniuersali tanquã tribunali maiori. *Tertia.* ¶Tertiò probare nitũtur per Albertum magnũ, q dicitur sic exposuisse authoritatẽ illam, dic ecclesiæ. i. prælato. vel synodo. *Secundũ argum.* ¶Secundò principaliter arguunt ex illo Act.8. vbi dicitur, ꝙ cùm audissent apostoli q erãt Hierosolymis, ꝙ recepit Samaria verbũ Dei, miserũt ad illos Petrũ & Iohannẽ. Ex quo arguunt, ꝙ cùm missio importet superioritatẽ in mittẽte respectu missi, ꝙ collegiũ apostolorum, quod representat cõcilium vniuersale, esset maius, & superius authoritate ipso Petro, & per cõsequẽs cõcilium vniuersale ipso Roma.pon. ¶Tertiò ex illo Act.15. vbi cùm *Tertium.* quæstio fieret super obseruatione legaliũ inter apostolos, Petrus volẽs votũ suum dicere, surrexit, vt ait tex. Surgẽs Petrus dixit ad eos. quod videtur fecisse in signũ reuerẽtiæ, sed reuerẽtia debetur superiori, ergo videtur ꝙ collegiũ apostolorũ fuerit superius authoritate Petro. ¶Quartò ex cõcilio.8. Constan *Quartum.* tinopolitano, in quo habetur sic. Si synodus vniuersalis fuerit congregata, & facta fuerit etiã de sancta Romana ecclesia quæuis ambiguitas & cõtrouersia, oportet venerabiliter, & cũ conueniẽti reuerẽtia de proposita quæstiõe sciscitari, & solutionẽ accipere, aut proficere, aut profectũ facere: non tñ sententiam audacter dare cõtra summos seniores pontifices. Ex quo ex aduerso arguitur, ꝙ synodus vniuersalis, dum tñ non audacter, sed cũ conueniẽti reuerẽtia, aduersus Romanũ pontificem posset proferre sentẽtiam si fuerit incusatus, & per consequẽs, ꝙ synodus vniuersalis superior sit authoritate papa. ¶Quintò *Quintum.* ex concilio Constãtiensi, vbi declaratum est, ꝙ conciliũ vniuersale habeat à Deo immediatè potestatẽ, cui quilibet fidelis cuiuscũq; dignitatis sit etiã papalis tenet obedire. ¶Sextò ex eodẽ concilio vniuersali papa Martinus approbãte eodem cõcilio condẽnans articulũ illum nõ esse de necessitate salutis: credere Romanã ecclesiã esse supremã inter alias ecclesias. dicit error si per Romanã ecclesiam intelligatur vniuersalis ecclesia, aut concilium generale, aut pro quãto negaret primatum summi põtificis super alias ecclesias particulares. *Sextum.* Ex quo arguitur ex aduerso, ꝙ cõcilium legitimè cõgregatum sit super oẽs ecclesias & earũ rectores, & ita supra Romanã & eius põtificẽ. ¶Septimò ex verbis Hylarij papæ, qui cùm quãdam edidisset cõstitutionẽ corrigẽs excessus quorũdam, sic ad cõgregatã synodum dixisse fertur: vt habetur *Septimum.* in cap. Quod quis.35.q.9. Quod vt deinceps possit illa tenacius custodire, sancta synodus sentẽtiam & propriam suscriptionem accõmodet, vt synodali iudicio aditus recludatur illicitus. Ex quo arguitur ex aduerso papam in ecclesiæ reformatione synodi cõgregatæ iudi-

iudiciũ vt ſupremũ tribunal cognouiſſe:cùm
potentius ſynodali iudicio q̃ ſuo aditum ad
Octauum. illicita poſſe claudi iudicauerit.¶Octauò ex
verbis Symmachi papæ,qui in ſynodo præ-
ſidens,cùm de valitudine cuiuſdã ſcripturæ,
qua cautũ erat,vt ſi Rom.pon.hoc ex ſeculo
migrare cõtingeret,nõ ſine præfecti vrbis cõ
ſultatione cuiuſquam noua celebraretur ele
ctio,quæſtionẽ referret, in mediũ illã voluit
in ſancta ſynodo perlegi,vt cuius eſſet vigo-
ris poſset agnoſci,dicẽs id agere,ne ipſum im
poſterũ diſputare cõtingeret,cũ ſacra poſſet
ſynodus iudicare,&c.vt in.c.Bene.diſ.96.Ex
quo ex aduerſo arguit,ꝙ Ro.pon.profitetur
ſanctã ſynodũ iudicare poſſe ſuper eo,quod
abuſum cõtinet,& diminutionẽ eccleſiaſticę
Nonum. libertatis.¶Nonò ex.§.itẽ Symmachus.2.q.
7. vbi ita inquit Gratianus. Itẽ Symmachus
papa in Romana ſynodo dignitate ſua ſpo-
liat⁹ prius ſtatui priſtino reſtitui diſcernitur,
& tũc venire ad cauſam,& ſi ita rectè videre-
tur, accuſantiũ propoſitionibus reſpõderet,
digna res viſa eſt maximo numero ſacerdo-
tum, ac meretur effectũ:ſed cùm poſtmodũ
ordinaretur quomõ eſſet accuſandus præfa-
tus papa, vt cauſam diceret occurrebat, ſed
ab ęmulis eſt impeditus,&c.Ex hoc arguitur
ex aduerſo lucidè haberi,ꝙ Romani põ.cau-
ſam ſi incuſatus fuerit, ſi velut ſpoliatus reſti
tutioni ſiue recuperationi intẽdat,deferri de
bere ſupremo tribunali vniuerſalis concilij.
¶Decimò ex.c.prouidẽtiæ.diſ.99.vbi B. A-
Decimum. nacletus & papa Lucius etiã in.c.vrbes.diſt.
80. planè dicũt nõ ſolùm Petrũ, ſed etiã oẽs
apoſtolos,in quibus ipſe includebatur, tanq̃
primus diſtinxiſſe prouincias,patriarchas,ar
chiepiſcopos,& epiſcopos conſtituiſſe, quæ
omnia ſignũ ſunt iuriſdictionis eminentiſsi-
mæ.Ex quo arguũt,ꝙ Petrus non fuerit ma-
ior collegio apoſtolorũ, & per cõſequẽs nec
Vndecimũ. papa vniuerſali cõcilio.¶Vndecimò ſic.Eleu
therius papa dicit in.c.quãuis.3.q.6.ꝙ à cœ-
tu apoſtolorũ,quẽ generalis ſynodus repre-
ſentat,diffinitũ eſt non niſi Roma.pon.debe
re diffinire põtificum accuſationes.Item Iu-
lius papa dicit in.c.dudũ.3.q.6. à ſanctis apo
ſtolis, & ſic ab eorũ cœtu ſtatutũ fuiſſe non
oportere abſq; ſentẽtia Roma.pon. concilia
celebrari,quæ quidẽ (inquiũt aduerſarij)eui
dentiſsime demõſtrant ſuperioritatẽ congre
gatorum apoſtolorũ,& conſequẽter conci-
lij vniuerſalis in Romanũ pon. cũ ex eorum
decretis & non econtra Petri poteſtas fuerit
ſublimata.Planè & ſi diffinitionẽ cauſę accu
ſati epiſcopi tranſtulerit cœtus apoſtolicus

in Romanũ pon.non tamẽ illam à ſe abdica
uit,& conſequẽter nec à ſynodo generali, vt
eſt clariſsim⁹ textus.4.q.5.c.quiſquis.¶Duo *Duodecimũ*
decimò arguũt ſic.Ro.pont.tenetur obedire
ſtatutis vniuerſalis cõcilij,& illa ſeruare, nec
poſſe ſoluere.vt patet in.c.ſicut.diſt.15. inq̃t
Grego.& etiã idem habetur. c.cõtra.25.q.1.
& per multa.c.ibidẽ.ergo,&c. ¶Tredecimò *Decimum-*
ſic.Sentẽtia Romani pon.examinatur in cõ- *tertium.*
cilijs vniuerſalibus.ergo videtur ꝙ vniuerſa-
le cõcilium ſuperius ſit poteſtate & authori-
tate Roma.pon. Conſequẽtia videtur nota.
Antecedẽs nitũtur oſtendere tribus exẽplis:
Primò de depoſitione Dioſcori facta p Leo-
nem papam quæ fuit examinata in concilio
Chalcedonẽſi.Secũdò de depoſitione Pyrrhi
& Sergij facta per Martinũ papã in ſynodo
Romana,quæ fuit examinata in ſynodo Cõ
ſtãtinopolitana.Tertiò de depoſitione Focij
Conſtãtinopolitani,quæ fuit per Nicolaum
& Adrianũ Romanos pontifices, quæ pòſt
examinata fuit in.8.ſynodo. ¶Decimoquar *Decimum-*
tò ſic authoritate B. Ambro. in epiſtola.72. *quartum.*
vbi ipſe referens epiſtolam B. Damaſi papæ
directam iudicibus deputatis à Capueñ.ſyn-
odo in cauſa Bonoſi epiſcopi, ſic dicit eũ di-
xiſſe.Pro veritate,vel pro modeſtia noſtram
ſentẽtiam ſciſcitari voluiſtis : ſed cùm huiuſ-
modi fuerit cõcilij Capuẽſis iudiciũ,vt finitu
ri Bonoſo ac eius accuſatoribus iudices tri-
buerent,& præcipuè Macedones, qui cũ epi
ſcopo Theſſaloniceñ. de eius factis agnoſce-
rẽt,aduertimus,ꝙ nobis iudicãdi forma com
petere non poſſet.Nam ſi integra eſſet hodie
ſynodus,rectè de his,quę cõprehẽdit veſtro-
rum ſcriptorũ ſeries decerneremus. Veſtrum
eſt ergo qui hoc recepiſtis iudicium ſenten-
tiam ferre de omnibus:vicẽ enim ſynodi ac-
cepiſtis,quos ad examinãdum ſynodus ele-
git.Deniq; cũ Boſſus epiſcopus poſt iudiciũ
veſtrũ miſiſſet ad fratrẽ noſtrũ Ambroſium,
qui eius ſentẽtiam cõſuleret,interdictã ſibi ec
cleſiã interrũpere ac ingredi reſpõſum eſt ei,
ꝙ nihil temerandum foret, ſed omnia mode
ſtè patienter oportere ferẽda,nec contra ſen
tentiam veſtram tentãdum aliquid, vt quod
videretur vobis iuſtitiæ cõuenire,ſtatueretis,
quibus hæc ſynodus dederat authoritatẽ. Et
ideo primum eſt,vt hi iudicent,quibus iudi-
candi facultas eſt data. Vos eñ totius vt ſcri-
pſimus ſynodi vice diſcernetis:nos eñ quaſi
de ſynodi authoritate iudicare non conue-
nit,&c.Et infrà ſubiũgit ſic:vnde veſtræ nor
mam expectamus ſententiæ.hæc ibi.Ex hoc
arguunt aduerſarij,ꝙ Romanus põtifex fate
tur,

tur ꝙ si synodus integra fuisset,hoc est si alte ricausam non delegasset,ipsum de causa potuisse cognoscere:sed quia synodus alij delegando præuenit,dicit se iudicandi onus non posse assumere,cùm illi synodi vice decernãt sibi autem de synodi authoritate iudicare nõ conuenit,cũ tamen si ipse synodo superior foret,aduocare posset causam per synodum delegatã.de appel.c.Vt nostrum.¶ Decimo *Decimumquintum.* quintò sic ex authoritate eiusdem Ambros. qui in quadam præfatione dedicationis alta ris maioris ecclesiæ Mediolaneñ. inter alia dicit sic:per Christũ dominum nostrũ qui eminentiam potestatis acceptæ ecclesiæ contulit,quam pro honore suscepto reginam cõ stituit,& sponsam cuius sublimitati vniuersa subiacet.&c.Ex quo arguitur sic ex aduerso:si igitur eminentiam potestatis acceptæ contulit ecclesiæ vniuersa eius subijciens potestati,necessariò contulit quod in eãdem transtulit potestatẽ summũ pon. iudicãdi in *Decimumsextum.* casu necessario.¶ Decimosextò sic authoritate beati Hiero.qui in.c.Legimus.dis.93.dicit sic.Si authoritas quæritur orbis maior est vrbe.Ex quo arguitur ex aduerso, ꝙ si authoritas orbis maior est vrbe Romanæ ecclesię,ergo concilij vniuersalis potius,& maius est iu *Decimumseptimum.* dicium,in quo representatio est orbis.¶ Decimoseptimò authoritate eiusdẽ Hieron.sic. Hieronymus loquẽs in quadam epistola ad Damasum papã de supremo ordine ecclesię, scilicet episcopali,sic ait.De hoc officio amplius disputare non possum:qm̃ quicquid in clericis consecratum est,prædixi episcopum solum habere.Manifestũ est in illis partes & mẽbra virtutũ in epõ plenitudinẽ diuinitatis corporaliter habitare: atq; ita est , vt in epis Deum,in presbyteris Apostolos , qui & ipsi sunt,recognoscas.Et infrà.omnem enim potestatẽ Deus discipulis voluit:& Moysen dominũ dici voluit Pharaonis.Ex hoc arguitur ex aduerso,ꝙ si dñs Deus omnem potestatẽ dedit discipulis suis , sequitur ꝙ & potestatẽ supra Romanũ pontificẽ dedit Apostolis cõ gregatis,quorum vices representant episcopi congregati in vniuersali cõcilio. Cõseq̃tiam probare nitũtur per hoc , ꝙ Apostolus loquens de Christo ad Hebræ.2. super illud Psal.Omnia subiecisti sub pedibus eius.dicit, In eo quod dicit oia subiecit,nihil dimisit nõ *Decimumoctauum.* subiectũ ei.¶ Decimooctauò sic ex dictis btĩ Aug.in epl̃a quadã,quã scribit ad Gloriosum Eleusiũ & Felicẽ Grãmaticũ,qui aduersus Donatũ,& aliquos alios calũniatores sententiã quã Melchiades papa cũ epis quibusdã promulgauerat in Cecilianũ. epum in suo epatu cõfirmauerat scribẽs ita dicit . Ecce putemus illos epos qui Romę iudicarũt,nõ bonos iudices fuisse,restat adhuc plenariũ vniuersalis ecclesiæ cõcilium,vbi etiã cũ ipsis iudicibus causa possit agitari,& si male iudicasse cõuicti essent,eorũ sententiæ soluerẽtur. Ex hoc arguũt ex aduerso, ꝙ sententia data p Ro. põ. si recta nõ fuerit,retractari posset per vniuersalẽ synodũ tanq̃ per tribunal superi⁹.¶ Decimonono sic ex dicto Aug. qui in.c.Puto.2. q.7.ita *Decimumnonum.* dicit.Cùm Petrus à Paulo posteriore corrigitur, & pacis veritatis vinculo custodito ad martyriũ promouetur,quantò facilius & fortius quod per vniuersæ ecclesiæ statũ firmatũ est,vel vnius epi authoritati,vel pro vnius prouinciæ cõcilio præferẽdũ est? Ex quo ex aduerso cõcludun tur duo . Primũ est, ꝙ Petrus,licèt esset summus pontifex nõ rectè agẽs à Paulo bene sentiẽte licitè argui potest. Secundũ est,ꝙ statutũ vniuersalis cõcilij statuto cuiuslibet episcopi etiã Romani pręferẽ dũ sit.¶ Vigesimò sic ex glo.in.c.Anastasius. *Vigesimum* di.19.vbi ponit,ꝙ vbi de fide agitur, tũc synodus maior est papa.¶ Vigesimoprimò sic. *Vigesimum primum.* Conciliũ vniuersale nõ potest errare in fide, vt videt,papa verò sic.vt in.c.Si papa.dis.40. ergo cõciliũ vniuersale est superius Romano pon.¶ Vigesimosecundò sic.Ex gestis octauę synodi, vbi reperit dixisse Zacharias epi- *Vigesimum secundum.* scopus cõtra sententias Nicolai papę & Adriani summorũ pontificũ,& omniũ patriarcharũ canon princeps est, & secũdùm illũ agentes nihil faciũt extra illud qđ decet , cùm verò extra hũc faciunt siue papa Nicolaus,siue alius quis,non acquiescimus.ergo videtur ꝙ si canon sit princeps papæ, ꝙ per consequẽs conciliũ.¶ Vigesimotertiò sic.Conciliũ vni- *Vigesimum tertium.* uersale iudicat & deponit papã.ergo conciliũ vniuersale est authoritate superius papa. Cõsequẽtia est manifesta:quia huiusmodi iudiciũ nõ est nisi superioris.vt patet ex.c.inferior.di.21.Antecedẽs etiã patet,tũ ex.c.præallegato.si papa.di.40.tũ ex practica sępe habita in ecclesia.¶ Vigesimoquartò sic.Si cõ- *Vigesimum quartum.* ciliũ vniuersale nõ est maioris authoritatis ꝙ papa,tũc frustra fit celebratio vniuersaliũ cõciliorũ,sed hoc nõ est dicendũ,ergo idẽ quod prius.¶ Vigesimoquintò sic.In ca. de quib⁹. *Vigesimum quintum.* di.20.traditur ordo talis seruãdus in solutione alicuius quæstionis , vt primũ recurrẽdũ sit ad scripta veteris vel noui testamẽti:secũdò ad canones Apl̃orũ vel conciliorũ: tertiò ad decreta & decretalia summorũ põtificũ. Ex quo arguũt aduersarij, ꝙ cõciliũ vniuersale,cuius

le, cuius sunt caoones, sit superioris aotorita tis, q̄ Ro.pon. cuius sunt decretalia. Alia argumenta tangentur cùm de appellatioone in frà erit sermo, & alia tacta sunt in secundo libro. circa cap. 97.

¶ In quo respondetur obiectionibus præfatis. Cap. XLVI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorū asserētiū conciliū uniuersale nō esse minoris authoritatis quàm papa refelluntur.*

His non obstantibus, quibus facile est respondere, licèt sint multa numero, stat adhuc quod videtur firmiter in sentētia priùs posita, videlicet, q papa Christi generalis vicarius, & vices suas & locum te oēs in terris, oon solùm quolibet prelato ecclesiæ particulari est authoritate maior, atq; superior, sed etiam concilio vniuersali ex omnibus alijs mundi prælatis cōgregato. Vnde dicēdum est ad singulas rationes. ¶ Ad primā respoodemus sicut aliàs in secundo lib. c. 98. responsum est pleoissimè, vbi in conclusione habitum est, q per ly ecclesiam, ad quam sicut ad iudicem videtur quisq; fidelis remitti in authoritate illa Matthæ. 18. dic ecclesiæ. oon est regulariter accipienda vniuersalis ecclesia, nec per orbem dispersa, nec in vnum synodaliter congregata, sed prælat' ecclesię, iuxta expositionē Chrysost. beati August. & beati Thomæ, & quasi omnium doctorū antiquorum. Ad illa autē testimonia inducta per aduersarios ad probādum q præfatus tex. dic ecclesiæ. sit intelligendus de concilio vniuersali, respondemus q falsum sit, q aliquis illorum doctorum voluerit hoc intelligere. Quod patet discurrendo per singulos. Non quidem beatus Grego. cùm ait. restat vt ecclesiā habeam adhibere. quoniam ibi ecclesiam, non vniuersalem ecclesiam, quæ collectio est omnium fidelium nec synodum vniuersalem vocat, sed disciplinam, aut cēsuram ecclesiasticę authoritatis. Quod patet manifestè ex duobus. Primò ex forma sermonis: ait enim. Si in mea correctione despiciar, restat vt ecclesiam debeam adhibere. Quod nihil aliud videtur sonare, quàm si in mea correctione, quā sæpe feci meis literis, & per nūtios meos despiciar, restat vt disciplioam ecclesiasticā adhibeā, puta excōicationis, vel suspēsionis. Secundò colligitur hoc idē ex gestis beati Greg. circa illā causā; qm̄ despectus btūs Greg. in correctione sua à præfato Iohā. patriarcha Constantinopolitano, ooo adhibuit vniuersale cōciliū ad correctionē illius, sed disciplinā ecclesiasticā: vnde mandauit respōsalibus suis, quos ad Constantinopolim mittebat, ne cōmunicarent cum eo in diuinis. Vnde idē Greg. scribēs imperatori Mauricio, de eodē dicit, Eundē fratrē, & cōsacerdotē meū studiosè admonere curaui, vt si pacem omoiū coocordiāq; desiderat, à stulti vocabuli appellatiōe cōpescat. Item in epistola sequēti ad Eugeoium epūm Alexandrinū & Anastasiū epūm Antiochenū de Ciriaco patriarcha, qui secutus fuerat Ioh. in vsurpatione oois vniuersalis dicit sic. Meus verò diaconus cum prędicto fratre oostro Ciriaco missarū solēnia celebrare nō debet: quia prophanum vocabulū culpa superbiæ aut cōmisit, aut sequitur: ne si (quod absit) ei tali elatione posito procedit, vanitatem stulti nois cōfirmare videamur: eundē verò fratrē admonere studui, vt se à tali superstitione corrigat: qoia si hanc nō correxerit, pacem nullo modo nobiscū habebit. Itē in epistola alia ad euodē Ciriacum patriarchā ita scribit. Cū ea charitate, qua dignū est, studemus, vt prophanā elationē peruersi superbiæque vocaboli scandalū de medio ecclesiæ festinetis auferre, oe à pacis nostræ societate diuisi inueniri possitis. hæc ille. Ecce quid beatus Greg. vocat ecclesiā, quam adhibere vel adire voluit: qoia oon nisi ecclesiasticā censurā, quam ipse facere poterat. Secundò respōderi potest, q dato q beatus Greg. per ecclesiam ibi cōciliū vniuersale intelligere voluisset, non sequitur propter hoc, q conciliū vniuersale sit superius authoritate Ro. pon. cùm vt ipse Grego. scribens Imperatori Mauricio contra præfatū Iohā. patriarchā Constantinopolitanū dicat. Ecce claues regni cælestis accepit Petrus: potestas ei ligandi & soluēdi tribuitur: cura ei totius ecclesiæ & principatus committitur, & tamen vniuersalis Apostolus non vocatur. Vnde non est accipiendū, q adhibiturus erat ecclesiā tanq̄ tribunal maius, sed ad maiorem cōfusionē & erubescentiā illius, quēadmodū inquit glo. Hiero. super illud Matth. 18. dic ecclesiæ. vt scilicet maiorē erubescentiā patiatur. post hæc oīa sequitur excōicatio, quæ fieri debet per os ecclesię, id est per sacerdotē. ¶ Quod verò secūdò inducitur ex. c. Præcipuè. 11. q. 3. etiam noo facit pro aduersarijs: quia cum Nicolaus papa dicit q dicamus ecclesiæ: nomine ecclesiæ

Ad. 1. arg.

Ad probationem primam.

Ad probationem secūdam.

siæ nou intelligit vniuersalem ecclesiam, vel vniuersale concilium, sed seipsum designat, vt in iudicio præsidentẽ. Nam vt S. Tho. tam in. 4. di. 19. quàm in. 2. 2. q. 34. pertractans intellectum præfatę authoritatis. Si peccauerit in te. &c. dic ecclesiæ. dicit, quòd dicere prælato in iudicio præsidẽti est dicere ecclesiæ: & ꝙ ita sit in præsenti loco, patet per gloss. præfati. ca. quæ ita habetur. sic ergo in causa denuntiationis idem potest esse iudex, accusator, & testis. extra de Symo. c. Licèt.

Ad tertiũ. Quod verò tertiò inducitur ex Alberto Magno, nõ facit pro aduersarijs propter duo. Primò, qa falsum est, ꝙ ita Albertus Magnus dixerit sicut allegat, sed verba sua formalia sunt quæ sequuntur: dic ecclesiæ. id est prælato in conspectu, vel synodo, ita quòd synodo est ablatiui casus, sicut ly cõspectu. Secũdò, quia dato ꝙ diceret Albertus sicut inductum est ex aduerso, non sequitur propter hoc aliqua superioritas in synodo supra Romanum pontificem, vt manifestum est.

Ad 2. arg. ¶ Ad secundã rationem principalem de actibus Apostolorũ 8. ca. respondetur, quòd falsum est, ꝙ semper missio importet superioritatem in mittente respectu personæ missæ, vt plenissimè ostendimus in. 2. lib. c. 14. ibi vide.

Ad tertiùm ¶ Ad tertiã, quę sumitur ex illo Act. 15. surgens. &c. dicendum, quòd parum valet: quoniã beatus Petrus non dicitur surrexisse ad loquendũ propter reuerentiam exhibendam alijs Apostolis tanquã maioribus, aut subiectionem ostẽdendã, cùm princeps esset Apostolorũ & caput Apostolici chori, sed vt in tãta multitudine melius audiretur, vt Nicolaus de Lyra exponens illud Act. 11. Exúrgens Petrus dicit. Et simili modo respondetur ad aliam oblectionem aduersariorum, qua arguunt ex eo, ꝙ prę sidentes papæ legũtur quandoq; cũ deberent loqui surrexisse in concilijs vniuersalibus, sicut in. 6. concilio in actione. 1.

Ad quartũ. ¶ Ad quartam de synodo. 8. respondetur, quòd authoritas illa sano oculo bene visa, consideratis etiã, quæ præcedunt, non facit aliquid pro aduersarijs, sed magis contra. Quod sic patet. Dicit enim synodus illa, quòd si aliqua ambiguitas orta fuerit de ecclesia Romana, liceat venerabiliter & cum conuenienti reuerentia sciscitari, id est perscrutari de illa, & sic venerabiliter perscrutãdo, solutionẽ accipere, aut ꝓficere, aut ꝓfectũ facere, nõ tñ audacter sententiã dare. Et quasi rationẽ assignans, subiũgit contra summos senioris Romę põtifices. Planè Ro. põ. nõ esset summus, si cõtra eũ ex superioritate quis posset sententiã dare. Cõsequentia verò, quã aduersarij faciũt, dicẽdo ꝙ synodus & si non audacter, tamen reuerẽter posset ferre sententiã contra Ro. pon. est nulla, quia in hoc vacat argumentum à contrario sensu: quia nõ esset reuerentia, sed irreuerentia, & cõfusio, & temeraria præsumptio contra summum pontificẽ inferiores põtifices ferre sententiã. Similia notat Archi. in. c. Non decet. di. 12. super illo verbò, præceptis apłicis nõ dura superbia resistatur. ita dicẽs: vacat hîc argumẽtũ à cõtrario sensu, quia nõ esset humilitas, sed superbia: nõ discretio, sed indiscretio si ei resistatur.

Ad quintũ. ¶ Ad quintã, quæ sumitur ex declaratione facta Constãtiæ per patres aliquos obediẽtiæ Iohan. 23. sic in sua obedientia nominati sufficiẽter respondimꝰ suprà lib. 2. c. 99. ibi vide.

Ad sextum ¶ Ad sextam, quæ sumitur ex bulla dñi Martini, respondetur negando cõsequentiã: qm̃ ex hoc quòd synodus vniuersalis dicatur suprema inter alias ecclesias, nullo modo sequitur, ꝙ authoritatis superioritate sit supra caput suũ, quod est Romanus põtifex: maximè cùm tota authoritas ipsorũ conciliorũ, & nomen, & dignitas ab apostolica sede, in qua dñs totius ecclesiæ posuit principatum, censeatur dependere. vt di. 17. per totum.

Ad septimũ ¶ Ad septimam, quæ sumitur ex. c. Quisquis. 35. q. 9. respõdetur, quòd aduersarij in duobus peccant. Primò, quia malè allegant authoritatẽ. Secundò, quia ex illa malè concludunt. Primum patet: textus enim ille non habet sicut inductus est, sed sic. dicit enim Hilarius papa, quòd scilicet constitutum per eum vt deinceps possit tenacius custodiri si placet omnes vos sententias; & subscriptiones proprias accommodate. &c. Secundum patet, scilicet, quòd ex illo textu malè arguatur ex aduerso: quoniam papa Hilarius non requirebat sententias & subscriptiones patrum illius synodi tanquam superioris tribunalis, aut maioris potestatis: sed quia omnium eorum interueniente consensu, & approbatione tenaciùs, vt habet textus, sententia sua ac institutio custodiretur. Superius enim diximus, quòd consensus & approbatio synodi multum operatur tam ad faciliorem obedientiã statutorum Ro. põ. quàm ad firmiorẽ custodiam eorũ. Præterea si aduersarius cõsiderasset plenè tex. illũ, magis inuenisset eum contra se, q̃ pro se. Tum ex eo, quia papa in illo concilio dicitur præsidere. Secũdò ex hoc, ꝙ ipse solus regulam dabat in reformatione ecclesiæ, & synodus assentiendo concurrebat.

Ad octauũ. ¶ Ad octauam, quæ sumitur ex. c. Bene. dist. 96. re-

96. respondetur, quòd in nullo fauet aduersarijs, sed maximè cõfirmat propositum. Quoniam in isto loco non petit papa vt synodus sententiet authoritatiuè tanquam superior iudex quid agendum sit de illa scriptura, sed tantùm vt cõsulat, siue dicat quid appareat suæ discretionis iudicio, vtrùm aliquid roboris habeat illa scriptura, vel nõ. Vnde omnes illi episcopi, qui responderũt quòd nullius esset roboris, assignauerunt hanc rationẽ: quia apostolicæ sedis, quæ statutis synodalibus consueuit tribuere firmitatẽ, non erat authoritate roborata. Præterea hoc idem fit manifestũ ex verbis ipsius synodi, quæ locuta est post præfatos episcopos, sic dicens. Licèt secundùm prosecutionem venerabilium fratrum nostrorum Laurentij Petri. &c. nec apud nos habetur incertum hanc ipsam scripturam nullius esse momenti, veruntamen & si aliqua possit ratione subsistere, omnibus modis in synodali conspectu prouida beatitudinis tuæ sententia eneruari conueniebat, & irritum deduci. &c. Ecce quòd synodus cognoscẽs principatum authoritatis esse apud Romanũ pontificẽ, profitetur ad ipsam spectare in synodo sententiam diffinitiuam dare quid agendum esset circa præfatam scripturam, vel declarando nullius esse roboris, vel cassando, siue irritando illam, & non ad synodum. ¶ Ad nonam, quæ sumitur ex. 5. Item Symmachus. respondetur quòd nõ fauet in aliquo aduersarijs. Tũ primò, quia synodus illa authoritate ipsius Symmachi papæ procedebat. Tum secũdò, quia dato quòd in casu aliquo, vtputa quòd papa incusaretur de hæresi, aut spoliatus & restituẽdus veniat vel non concilium esset iudex cõpetens, iuxta notata per doctores in cap. Si papa. distin. 40. non propter hoc sequitur, quòd conciliũ supra papam verum ac indubitatum esset superioritate authoritatis. ¶ Ad decimam, quę sumitur ex. c. Prouidentiæ. &c. respondetur, quòd nihil facit ad propositum aduersariorum propter multa. Primò, quia Apostoli simul congregati synodaliter non legũtur distinxisse aliquas prouincias, aut constituisse aliquos patriarchas, siue primates, siue archiepiscopos. &c. Secũdò, quia & si Apostoli dispersi per mundum prædicando & conuertẽdo populos ad fidẽ Christi erexerint aliquas ecclesias, & constituerint aliquos prælatos, hoc fecerũt authoritate beati Petri, qui princeps eorũ erat: & quia quod per ecclesiæ Romanæ authoritatẽ factũ est, ipsa ecclesia Romana dicitur fecisse. Dicit enim Nicolaus papa in. c. Oẽs. di. 22. Oẽs siue patriarchæ cuiuslibet apicẽ, siue metropoleõ primatus ac episcopatuũ cathedras, vel ecclesiarũ, siue cuiuscunq; ordinis dignitatẽ instituit Ro. ecclesia illã verò ipse solus fundauit, & supra petrã fidei mox nascẽtis erexit, qui beato Petro æternæ vitæ clauigero terreni simul & cælestis imperij iura cõmisit. ¶ Ad vndecimã, quę sumitur ex. c. Quãuis. &. c. Dudũ. 3. q. 6. respondetur primò, ꝙ falsum dicũt aduersarij, videlicet, ꝙ cœtus Apostolorum quasi synodaliter cõgregatus talia diffinierit, nec hoc dicũt capitula inducta. Secundò respõdetur, ꝙ dato ꝙ ita esset quod aduersarius dicit, videlicet ꝙ à cœtu Apostolorũ quasi synodaliter congregatorũ fuerit diffinitũ non nisi Romanũ pontificẽ debere diffinire accusationes episcoporum, & congregare vniuersalia cõcilia, nõ sequitur ex hoc, ꝙ aliqua superioritas sit in concilio supra papã, aut fuerit in concilio Apłorum supra Petrũ. Tũ primò, quia talis diffinitio non cõtulit Petro aliquã sublimitatem sicut falsè & erroneè intelligit aduersarius, sed benè declarauit id quod ratione primatus Petro debebatur. Tum secundò, quia falsum est quod subiungit aduersarius, ꝙ cœtus Apostolorũ trãstulerit in Petrũ authoritatẽ tam de cõgregandis cõcilijs vniuersalibus quàm de determinatione causarũ episcoporũ: qm̃ nihil authoritatis Rom. pon. ab Apostolis alijs suscepit, sed potiùs ipsi ab eo, vt superiùs lib. 2. c. 54. multipliciter ostẽdimus. & habetur in. c. ita dñs. di. 19. & in. c. Loquit. 24 q. 1. Quod verò aduersarij inducũt de. c. Quisquis. vbi videtur, ꝙ olim primas, vel conciliũ deponebat episcopũ, parum valet, quia hoc fuit de licentia papæ, vt dicit glo. in. c. Accusatus. 3. q. 6. ¶ Ad duodecimã, in qua dicitur, ꝙ papa teneatur obedire. &c. respondetur, ꝙ dupliciter potest intelligi papã teneri obedire statutis cõcilij vniuersalis. Vno modo, quia statuta sunt cõcilij vniuersalis: & sic dicimus ꝙ falsum est, ꝙ papa teneatur necessariò obedire statutis cuiuscunq; cõcilij: qm̃ taliter teneri obedire statutis alterius, designat inferioritatẽ in eo, qui obedire tenetur: cùm autẽ papa sit super omnia concilia, vt probatum est hoc modo, nullo modo dicendum est teneri de necessitate obedire cuicũq;, nisi Deo, qui solus est eo superior: sicut de hoc nos infrà pleniùs loquemur. Alio modo potest intelligi teneri obedire statutis concilij, non quia sunt statuta concilij, sed quia sunt de tali materia, puta fidei: aut sunt spectantia ad ius diuinũ, sicut potissimè sunt statuta fi-

ue diffi

Ad nonum. Ad decimũ. Ad undecimum. Ad duodecimum.

ue diffinita pro maiori parte quatuor concliorum vniuersalium, de quibus Greg. loquitur in c. Sicut. dist. 15. & c. Contra. 25. q. 1. & alia similia. & hoc modo obedire teneri statutis conciliorum, approbatis tamen per sedem apostolicam, ratione materiæ de qua loquuntur, non arguit superioritatem in cōcilijs supra papam, sicut nec in prædecessore, si similia statuat, quæ concernunt fidem, aut ius diuinum. sicut Grego. in c. Si ea. 25. quæst. 1. dicit. Si ea destruerem, quæ antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed euersor esse comprobarer. & hoc est, quia talia sic diffinita in concilijs vniuersalibus nō habēt robur à concilijs, sed à iure diuino, cui subijcitur papa. Vnde etiam glo. super cap. Sicut. distin. 15. dicit sic. Videtur ergo, quòd papa nō possit destruere statuta concilij, sed intellige quod hic dicitur contra articulos fidei. Item dominus Archi. in rosario ad idē respondēs dicit sic. Fateor in his, quæ ad fidem pertinēt & generalem statum ecclesiæ in alijs potest contra statuta conciliorum venire. ¶ Ad tredecimam, quæ sumitur de examinatione sententiarum papæ, respondetur negādo assumptum. Diximus enim, quòd falsum est, quòd vnquam sententia Romani ponti. habita sit tanquam suspecta de veritate aut iustitia in aliquo concilio vniuersali, & inde venisse in eo examinanda. Vnde Agapto papa scribens imperatoribus ad sextam synodum de legatis, quos mittebat, ita inquit. Qui suggestionem in qua apostolicæ nostræ fidei confessionem præliбamus, offerre debeant, non tamen tanquā de incertis contendere, sed vt certa, atq; immutabilia compendiosa diffinitione proferre simpliciter. Ea verò, quæ inducta sunt ex aduerso ad probandum antecedens, nullius sunt roboris, si gesta præfatorū rectè ponderentur. Sententiæ quidem Romanorum ponti. contra præfatos hæreticos non sunt refutatæ aut lectæ in synodis, vt examinarentur per synodum, sed prout ex gestis præfatorum conciliorum colligitur hoc factum esse videtur dupliciratione. Primò, vt omnibus patribus existentibus in concilio notitia fieret sententiarum, quæ datæ erant à Romano pont. Vnde in sexta synodo Georgius archiepiscopus Constantinopolitanus, & quę subest synodus dixerunt ad imperatorem: Petimus vestram trāquillitatem suggestiones directas ad à Deo instructam vestram fortitudinem tam ab Agaptone sanctissimo papa apostolicæ sedis antiquæ Romæ, quàm ab eius synodo relegantur, vt auditum capiamus, quatenus & nos cognitionem accipiamus totius virtutis, quæ in ipsis continentur. hæc ille. Item in octaua synodo in 5. actione habetur, quòd cùm Focius ductus in præsentia synodi interrogatus à synodo ipsa an apostolicę cathedræ iudicia tam de se quàm de Ignatio patriarcha promulgata amplecteretur, & ille taceret, vicarij senioris Romæ dixerunt, Ecce homo, qui obturat aures sicut aspis surda, & non audit vocem, quam ei sancta synodus obijcit, sed vult per hoc silentium effugere condemnationē, quā sancta Romana ecclesia ante multos annos promulgauit aduersus eum: verumtamen legantur epistolæ, quæ de eo missæ sunt à sancta Romana ecclesia. Placet ergo omnib⁹ vt legantur: sancta synodus dixit, placet. Ecce quòd ad petitionem vicariorum papæ lectę sunt epistolæ istæ, & hoc vt venirent in notitiam omnium. & non vt examinarentur, an iustę, vel canonicę essent. Licèt autem post completionem primæ epistolæ legantur vicarij papæ dixisse ad synodum ad hoc quid dicit sancta synodus, est canonica expositio ne plena epistola hæc an non? & responderit sancta synodus canonicam legem cōplet, & synodicā præceptionem, & legislationem. nihilominus ista non sunt facta aut dicta per viam examinationis: quoniā in actione quarta eiusdem synodi omnes epistolæ ipsæ lectę fuerunt iam acceptatæ & commendatæ, nec interrogatio ista vicariorum papæ fuit interrogatio dubitationis, ita quòd dubitarent de veritate epistolarū apostolicarū, sed facta est, vt calumniā tollerent aduersariorū, sicut fuit quæstio illa Iohan. Matth. 11. Tu quis es? an alium expectamus. Item, quæstio Christi cū de Lazaro quærit: vbi posuistis eum? nō quia ignoraret, sed vt illi qui ostenderent sepulchrum non possent negare, nec calumniari. Ita hic interrogant, vt ex responsione danda per synodum plenius auferretur calumnia hæreticorum. Secundò, quia condescensum est, vt coram synodo ipsi iudicati siue condēnati audirentur, si quid vellent contra iudicata obijcere: tam vt obturarētur ora obloquētiū, maximè quia cōquerebantur (licèt falsè) nō audiuisse depositionē suā. Vnde dicebāt, audiamus depositionē n̄ram, dānemur nobis audientibus. q̄ vt iustitia Ro. pōtificis illustrior fieret. Quod patet ex his quæ habētur in actione quarta octauæ synodi, vbi sic legitur. Post hæc magnificentissimi & gloriosissimi principes per Babanim. &c. suprà est in cap. 25. ad longum. Cæterùm hoc manifestū sit ex

fit ex actione quarta, vbi Babanis magnificentissimus patritius diceret, quòd Focius & complices sui ignorarent iudicium factũ per papam contra eos, & ideo deberet corã ipsis sententia condemnationis recitari, dicunt sic vicarij Nicolai papæ. Nobis non licet rescindere iudicium sacrorum Romanorum pontificum, hoc enim contrariũ est canonicis institutis: quoniam præsentes illic per proprios missos & Romæ demorantes contra se sententiam & prolatam damnationem in Focium & in manus impositionem eius & audierunt, & liquidò didicerunt. Veruntamen vt manifestiorem eis iustã iudicationem sanctæ Romanæ ecclesiæ faciamus, ingrediantur, & audiant legi synodicas diffinitiones, & iudicia beatissimi Nicolai papæ, & certificẽtur magis ac magis. magnificentissimi & gloriosissimi dixerunt, hoc probum & bonũ est. hæc ibi. Ex quibus verbis manifestè patet, quòd talis retricatio sententiæ Romani põtificis rationibus assignatis facta in synodo ad insinuationẽ pręfatorũ principũ, nullã in synodo superioritatem supra Romanũ pontificẽ arguit. ¶Ad decimã quartã, quæ sumit ex epistola beati Ambrosij, respondetur, quòd nihil est in illa epistola beati Ambro. quod in veritate faueat aduersarijs, quod ex multis colligitur. Tum primò, quia cùm illud concilium Capuense fuerit prouinciale, & nõ vniuersale, si ratio procederet, non modò vniuersale, sed etiam prouinciale argueretur esse supra papam, quod esset error prior peiore. Secũdò dicitur, quòd dato quòd esset vniuersale concilium, epistola in omnibus illis partibus, ex quibus argumenta sumunt aduersarij, habet aliam intelligentiam, quàm aduersarius prætendit. Nam cùm ait Dama. papa, nobis iudicandi forma competere non posset: non est sensus quòd ipse papa non haberet facultatem iudicandi, sed dicit, quòd forma iudicandi, scilicet per modum delegationis à concilio, nõ poterat sibi competere, cùm scilicet esset superior. Et hoc est quod infrà subiungit. Nos enim quasi de synodi authoritate iudicare non conuenit, qui scilicet Christi legatione fungimur, non concilij vestri. Cum verò consequenter ait: nam si integra esset hodie synodus rectè de his quæ comprehendit vestrorum scriptorum series discerneremus. non est sensus ille, quem dat aduersarius, dicens quòd papa confiteatur, ꝙ si synodus non delegasset, papa potuisset de causa cognoscere, sed quia synodus delegando præuenit, dicit se iudicandi onus suscipere non posse. Ista sunt verba conficta, nec talia in præfata litera cõtinentur, sed verus sensus est, Damasus papa dicit, quòd si synodus integra esset, conuenienter de causa illa iudicasset, assumendo ad se iudicium: sed quia integra nõ erat, quia iam dissoluta, & iudicium ex parte synodi erat commissum illis iudicibus, quibus scribebat, dicit cùm ad ipsum non pertineat talis forma iudicandi, scilicet per delegationem à cõcilio, ꝙ ipsi, quibus causa erat delegata primò iudicent, & ipse expectabit normam sententiæ eorum, & tunc poterit ipse iudicare, eorum iudicium approbando, aut dissoluendo. Vnde nulli dubium est, ꝙ ex hoc, ꝙ papa noluit assumere ad se causas delegatas per synodum, sed voluit ꝙ iudices deputati primò iudicarent, non arguitur ꝙ synodus sit supra papam: sed bene verum est, ꝙ arguitur in papa honestas, cùm voluerit, ꝙ delegatio causæ facta per synodum haberet locũ. ¶Ad decimamquintam, quæ sumitur ex authoritate beati Ambro. respondetur, quòd authoritas illa in nullo fauet aduersarijs. Dicimus enim, ꝙ verum inquit Ambr. ꝙ Christus dedit eminentiam potestatis ecclesię, ei cuncta subijciens, sed nõ ad intellectum aduersariorum, scilicet ꝙ ecclesiæ vniuersali vt vniuersitati in omnibus eius membris cõiunctim data sit talis excellentia potestatis: quia vt inquit Ambro. lib. de pœ. & habetur de pœni. di. 1. §. certum est. in solis presbyteris ecclesia claues accepit. ergo excellentia potestatis ecclesiæ est in prælatis, & præcipuè in prælatorum prælato Christi generali vicario, qui solus vocatus est in plenitudinem potestatis: & cui, vt inquit Cirillus, omnes iure diuino caput inclinant. ¶Ad decimamsextam, quę sumitur ex ca. Legimus. di. 93. respondetur, ꝙ nihil facit ad propositum propter duo. Primò, quia ibi Hiero. non loquitur de authoritate iurisdictionis orbis respectu ecclesiæ romanæ siue apostolicæ sedis, sed loquitur de authoritate consuetudinis, quæ tantò maioris authoritatis esse dicitur, quãtò generalior est, & à pluribus appobatur: vt colligitur ex cap. Nouit. dist. 12. quemadmodum de canonicis scripturis dicit August. & habetur in. c. in canonicis. di. 19. secundũ quam regulã nõ dubiũ est, quin cõsuetudo orbis maior sit cõsuetudine vrbis, quã apostolica sedes in omnibus obseruare nõ iubet. Quòd hoc modo loquit Hiero. patet ex intẽtione Hiero. loquentis. loquit. n. cõtra cõsuetudinẽ, quæ in vrbe regnabat, vt quidã diaconi pferrentur presbyteris

Ad decimũ quartum.

Ad decimũ quintum.

Ad decimũ sextum.

byteris, ex qua consuetudine alij diaconi per orbem volebāt præcedere suos presbyteros, cùm tamen contraria consuetudo esset per orbem: de qua consuetudine ita in tex. loquitur. Quid mihi profers vnius vrbis consuetudinem? quid paucitatem, de qua ortum est supercilium, in leges ecclesiæ vendicas? omne quod rarum est plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius est: diaconos paucitas honorabiles facit, presbyteros verò turba contemptibiles facit. hæc ille. Hoc etiam quod tex. ille de consuetudine loquatur, patet ex gl. quæ sic ibidē ait super verbo maior. maior est, & ideo magis est sequenda cōsuetudo generalis, vt hic. Tum secūdò authoritas præfata Hierony. non militat pro aduersarijs: quia Romanus pontifex non solùm vrbis, sed orbis est episcopus, cùm caput & princeps sit vniuersalis ecclesię. Vnde ipse Hiero. de obitu siue ortu sanctorum patrum de beato Petro loquēs, ita ait. Petrus in Christo ecclesiæ fundamentum Cephas corporis Christi principatus, & caput est, Apostolorum princeps, pastor humani generis, petra ecclesiæ, clauicularius regni. ¶ Ad decimamseptimam quæ sumitur ex quadam epistola eiusdē Hiero. respondetur, ꝙ in nullo facit aduersarijs. Quod enim dicit Hiero. quòd Deus omnem potestatem suam dedit discipulis, sanè est intelligendum: quia non est intelligendū sic, nec intellexit beatus Hieron. de omni potestate diuina absolutè: quia nec potestatem authoritatis, quæ est solius Dei, nec potestatem excellētiæ, quæ est propria Christo, dedit discipulis, sed tantùm ministerialem, vt dicit August. Nec istam ministerialē dedit discipulis suis sine ordine: quia omnia quæ sunt à Deo ordinata sunt. Dicit ergo Christus dedisse omnem potestatem discipulis: quia omnes fecit participes illius potestatis; non tamen sic, vt quilibet eorum vocaretur in plenitudinem potestatis, sed vnus tantùm scilicet Petrus, quem caput, & principem omnibus præfecit, sicut ipse Hieron. ait, vt patet in responsione præcedentis rationis. Et ita patet, quòd licèt alij prælati, qui succedunt Apostolis, participes sint potestatis clauium, Roma. tñ pontifex qui succedit Petro, præ omnib⁹ accepit, & per consequēs omnibus illis siue dispersis siue congregatis maior & superior est. ¶ Ad decimamoctauā, quæ sumitur ex epistola Augustini, respondetur, quòd in nullo facit aduersarijs, licèt apud eos reputetur Achilles. Patet, quia nō est intentio beati Augustini dicere in epistola illa, quòd concilium vniuersale sit superi⁹ papa authoritate potestatis. Quod patet: qa in epistola ipsa, sicut & in libro de vnico baptismo, profitetur quòd in Romana ecclesia Apostolicæ cathedræ viguit principatus, qđ verum non esset, si superius tribunal, aut superior cathedra quàm sit Romani pōtificis alia daretur. Quod ergo dicit beatus Aug. restabat ergo adhuc plenarium vniuersalis ecclesiæ concilium, non dicit ratione superioritatis principatus, aut potestatis, quæ maior sit in concilio plenario, quàm in Apostolica sede, cùm (vt dictum est) authoritas conciliorum à Romano pont. pendeat, sed hoc dixit ratione amplioris & maioris examinis, quale speratabur in plenario concilio patrū totius ecclesiæ. Quòd verò ista sit intelligētia beati Aug. patet ex verbis ipsis epistolæ & ex alijs, quæ de ista materia commemorat in libro de vnico baptismo, dicit autem sic in pręfata epistola: sed iam tamen quasi haberent ꝙ dicerent malos iudices esse perpessos, quæ vox est omnium malorū litigatorum, cùm fuerint etiam manifestissima veritate superati, quasi non adhuc eis dici posset, & iustissimè dici, Ecce putemus illos episcopos, qui Romæ iudicarunt non bonos iudices fuisse, restabat adhuc plenarium vniuersæ ecclesiæ concilium, vbi etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari. hęc ibi. Et hoc dicebat Aug. maximè, quia vt in libro de vnico baptismo idem dicit. maiores accusatorū epī Ceciliani qui innocens fuerat à papa iudicatus, querebantur imperatori, ꝙ non plenè fuerit illud iudiciū Romæ examinatum atq; deproptū. Quam ob causam dicebat Aug. ꝙ præfati epī accusatores Ceciliani, qui dicebant, licèt falsè, iudicium factū Romæ minùs plenè fuisse examinatū, anteꝗ schisma facerent separātes se ab Apl̄ca sede, debuissent expectasse iudicium vl̄is plenarij concilij, vbi cū ipso papa discussio plenior fieret & consultatio. Quod verò cōsequenter dicit Aug. ꝙ si malè iudicasse cōuicti fuissent, eorū sententiæ soluerētur: nō ita accipiendū est, ꝙ authoritate concilij plenarij tanꝗ superioris iudicis potestate sententiæ illæ soluerētur, cùm (vt superius diximus) ipse Augu. dicat ꝙ in ecclesia Romana semp apostolicæ sedis viguit principatus: sed est intelligendum, ꝙ hoc fieret authoritate ipsius Rom. pon. meliùs consulti & informati, cuius authoritate præfatū cōciliū veniret cōgregādū, ita ꝙ ipse papa meli⁹ informat⁹ & cōsultus per vniuersale conciliū si ita esset ꝙ priùs malè iudicatū fuisset præfatū Vincētium

Ad decimū septimum.

Rom. 13.

Ad decimū octauum.

tium innocentem declarando, sententiā suā soluere, vel sententiam aliorum ab eo cōprobatā reuocaret, quod nō modò mediante cōcilio, sed solus hoc posset facere. iuxta capi. sententiam. 35. quæst. 9. vnde simile huius legimus factum 10. §. hinc etiam. distinc. 17. in accusatione papæ Symmachi, vbi authoritate eiusdem & synodus congregatur & seotētiatur in causa. Præterea simile habetur de beato Grego. qui vt habetur in ca. Si quis. 2. quęst. 7. dicit sic. Si quis super his nos arguere voluerit, vel extra authoritatē nos facere cōtendat, veniat ad Apostolicam sedem, & ibi ante confessionem beati Petri mecum iustè decertet, quatenus ibi vnus ex nobis sententiam suscipiat suam: Clarum est autē, quòd sententia per Apostolicam sedem siue cōtra papam siue pro eo non nisi authoritate papæ in ea sedentis, à quo eius thronus authoritatem suscipit, ferenda veniret, aut per alterum, cui ipse committeret, & ita in proposito. Et ita patet quòd præfata epistola Aug. bene intellecta in nullo fauet aduersarijs, licèt in ea plurimùm fundent se aduersarij, sine tamen ratione indicio nostro. ¶ Ad decimamnonam quæ sumitur ex ca. Puto. 2. q. 7. respondetur, quòd in nulla parte facit pro aduersarijs. non equidem in parte prima, licèt Paulus bene sentiens Petrum non bene sentientem potuerit publicè reprehendere, non tamen propter hoc sequitur, quòd fuerit superior illo officio ecclesiasticæ dignitatis. vt patet ex cap. Paulus. eadem caus. & q. Non etiam in secūda parte, quia tex. ille nō est extendendus ad episcopum Romanum qui & caput, & princeps, & iudex est totius ecclesiæ, & à quo conciliorum statuta robur accipiunt, vt sæpenumerò repetitum est.

Ad decimū nonum.

¶ Ad vigesimam, quæ sumitur ex glo. c. Anastasius. distin. 19. respondetur, quod glo. intelligitur, quòd vbi de fide agitur, conuentus synodalis patrum ecclesiæ est maior, nō maioritate potestatis, sed maioritate iudicij discretionis superior ac maior ipso papa, siue maioritate approbationis, secundùm quòd qui maiori ratione vtitur, maioris authoritatis eius verba esse videntur. vt cap. 1. dist. 20. & secundùm quòd pars, quæ instiori ratione vtitur, maior esse dicitur, licèt sit minor alio respectu, vt habet glo. in cap. Multi. dist. 40. maior autem discretio, & iudicium verisimiliter regulariùs arguitur esse in omnibus patribus vnius synodi generalis, quàm apud vnum solùm hominem etiam si sit papa, & propter hoc cùm casus est valde dubius, & habet fortes pro vtraque parte defensores, recurrendum est ad synodum: quoniam vt ait dominus Archi. in hoc loco nimis periculosum esset fidem nostram committere arbitrio vnius hominis. Secundò posset responderi, quòd glossæ decreti propter contradictionem, quam implicare videtur parum militant. vnde glo. super cap. Quodcunq;. 24. q. 1. dicit sic ar. quòd sententia totius ecclesiæ præferēda est Romanę, si in aliquo sibi cōtra dicat. ar. distin. 93. legimus. sed contrarium credo. arti. infrà eo. hæc est fides. nisi erraret Romana ecclesia, quod non credo posse fieri: quia Deus non permitteret. ar. infrà capi. à recta. & cap. pudenda. hæc glo. ¶ Ad vigesimamprimā quæ sumitur ex non posse peccare, respondetur dupliciter, negādo primò vniuersaliter antecedens, quoniam videtur falsum, sicut patet de Arimineñ. concilio, & de Ephesino secūdo, & de multis alijs, de quibus infrà habebitur sermo. De Apostolica tamen sede hoc certissimum est, quòd in ea religio Christiana semper immaculata permāsit, vt superiùs ostendimus in secundo libro. & habetur in cap. in sede. 24. q. 1. Secundò respondetur negando consequentiam. dato etiam quòd antecedens esset verum, consequentia tamen non valet. Rationem assignamus, videlicet, quòd istæ gratiæ sunt diuersi ordinis, & rationis, scilicet non posse errare in fide, aut in moribus, & gratia prælationis aut potestas iurisdictionis siue clauiū quæ ita distinctæ sunt, vt vna nō arguat aliā, sicut manifestum est: aliàs vnus vir laicus aut fœmina in gratia confirmatus aut confirmata maioris esset authoritatis Romano pont. in gratia non confirmato, quod non modò est erroneum, vt in secūdo libro ostēdimus, verumetiam absurdum audire. ¶ Ad vigesimamsecundam de gestis in octaua synodo respondetur, quòd nihil valet ad propositum aduersariorum. Quia dictum illud, sicut patet ex eiusdē synodi gestis, fuit dictū Zachariæ pertinacissimi defensoris Focij hæretici, à quo ille Zacharias erat ordinatus episcopus, & etiam cum eo condemnatus: vnde verba illa tanquā vnius fatui hæretici non sunt in authoritatem adducenda. Vnde Imperator dicto Zacharię & complicibus eius respondens, vt habetur in gestis, dixit sic. Vos qui in præsens in peccato vestro estis, & in sepulchro nequitiæ vestræ iacetis mortui: vnde omnes summi pastores patriarchę cōcorditer vos condemnant. Et infrà. Omnes nouimus quia laici estis, & non adduximus vos latrare,

Ad uigesimum.

Ad uigesimūprimū.

Ad uigesimūsecundū.

latrare, & fine ordine facere, verba omnia e-
nim vestra mēdacia sunt. hæc ibi. Et infrà in
actione sexta contra eundem Zachariā Me-
traphanes Metropolita Smyrnæ responden
do ait, quòd falsum dixerat, dicendo aliquē
iustificatum per sedem apostolicam dāna-
tum per ecclesiam, nec damnatū per ipsam se
dem iustificatum per ecclesiam. Et respondit
ad singula exempla, quæ Zacharias adduxe
rat, vbi quia præfatos hæreticos Zacharias
in fauorem errorum suorum induxerat, in-
ter alia exempla, quòd Apiarium iustificatū
Romanis presulibus Aphricana synodus nō
iustificauerit, sed repulerit, respondit præfa-
tus Metropolita post multa circa illam histo
riam, sic inuenitur ergo Aphricana synodus
paruisse potiùs iudicio zozimi papæ Roma
ni, atq; per hoc propriam reprobasse senten
tiam, & iustificasse Apiarium, nō vt fassus es
restitisse voto Romanorum pon. hæc ille.
Ad.23. ¶Ad vigesimamtertiam, quæ sumitur ex eo
quòd concilium quandoq; iudicat papā, re-
spōdetur, quòd non militat illa ratio pro ad
uersarijs. Quod patet ex tribus. Primò, quia
falsum est, quòd cōcilium vniuersale iure de
ponat aut deponere possit Ro. ponti. nisi in
casu hæresis, quicquid aliquādo de facto fa-
ctum esse legatur, sicut diximus in secundo
lib. circa. c. 103. In casu verò hęresis est specia
le, vt patet ex. c. allegato. si papa. di. 40. quia
papa hæreticus subiectus veniret concilio si
cut & quilibet alius fidelis à fide deui⁹. Cùm
enim per hæresim à papatu cadat, factus est,
vt ait S. Th. in. 4. di. 19. omni fideli minor. &
idem habet glo. in. c. Achatius. 24. q. 1. vbi sic
dicit: hic est casus, in quo papa papam potest
ligare, & in quo papa in canonem latæ sentē
tiæ incidit. Nec obuiat regula illa: quia par
parem soluere vel ligare nō potest: quia si pa
pa hęreticus est in eo quòd hæreticus minor
est quolibet catholico. Et ad istum casum fa-
cit cap. inductum ex aduerso. si papa. vt pa-
tet legenti illud. dicit enim sic. Si papa suæ &
fraternæ salutis negligens deprehenditur in
utilis & remissus in operibus suis, & insuper
à bono taciturnus, quod magis officit sibi de
omnibus. &c. huiusmodi culpas istic redar-
guere præsumit mortalium nullus: quia cun
ctos ipse iudicaturus à nemine est iudicādus,
nisi deprehendatur à fide deuius. hæc ibi. Et
intelligitur vt dicit gl. ineuitabiliter quod ca
pitulum (cùm loquatur de papa iam per hæ
resim notoriam & contumaciter defensam,
in quo casu ipso iure pōtificatu sit priuatus:

quia remota fide, per quam fit prima conne-
xio hominis ad corpus Christi mysticū, mē
brū ecclesiæ esse desinit, & per consequens
caput) manifestè demonstrat, & ex hoc nul-
la superioritas potestatis arguitur in cōcilio
vniuersali super papam catholicum & indu
bitatum. Secundò hoc ostenditur ex eo, ꝙ li
cèt iuxta glo. in. c. Achatius. quæ inducta est
parum antè, in casu hęresis papa papā ligare
possit, non propter hoc sequitur, ꝙ papa sit
potestate superior prædecessore suo, aut suc
cessore suo, catholico existēte. Tertiò idē o-
stēditur: ꝙ ratio illa aduersariorum si milita-
ret, militaret contra eos, sic arguendo: papa
reprobat & damnat mala & iniqua concilia
sicut patet de Ariminen. & Ephesino secun-
do, & de alijs. vt in. c. cuncta. 9. q. 3. ergo sequi
tur potiori etiam ratione ꝙ papa superior sit
concilijs vniuersalibus, quod tamen ipsi ne-
gant, licèt sit verum. ¶Ad vigesimamquartā Ad.24.
quæ sumitur ex necessitate conciliorum, re-
spondetur negando consequentiā. Dicimus
enim cum dn̄o Henero, & aliàs nos suprà di-
ximus, ꝙ authoritas totius concilij & autho
ritas papæ non sunt aliquid maius quātum
ad ipsam authoritatē, nihilominus nō sequi-
tur, ꝙ aliquando non oporteat cōuocare cō
ciliū generale in aliquibus casibus: quia hoc
non fit ad habēdum maiorē authoritatē, sed
ad habendum pleniorem collationem & de-
liberationem, & etiam ad maiorem solenni-
tatem & concordiam ecclesiæ: sicut pleniùs
in superioribus ostendimus. ¶Ad vigesimā- Ad.25.
quintam, quæ sumitur ex. c. de quibus. di. 20
respondetur negando consequentiā. Deci-
piuntur enim aduersarij non distinguentes
inter authoritatem & potestatem iurisdictio
nis, cùm tamen plures dicantur & sint sapiē-
tes & prudentes, ac magnæ authoritatis viri.
qui nulla potestate iurisdictionis aut præla-
tionis funguntur. Vnde ex isto ordine, quē
ponit glo. obseruandum in solutionem quæ
stionis non sequitur aliqua superioritas iu-
risdictionis supra papā. Et licèt canones qui
fiunt in concilio cum consilio maturo patrū
totius ecclesiæ maioris reputentur authoritā
tis, id est reputationis, aut appretiationis, ꝗ
sint decreta facta per solos summos pontifi-
ces. secundùm illud quod habetur in. c. decre
tales. di. 20. quo quisq; maiori ratione vtitur
eo maioris authoritatis eius verba esse viden
tur. non tamen propter hoc sequitur ꝙ con-
ciliū sit maius potestate iurisdictiōis ipso pa
pa: maximè quia idem est qui per authorita-

tem in cōcilio cōdit canones, & qui fine synodo facit decreta & decretales: vnde ex hac parte decretales & canones paris, imò eiusdē sunt authoritatis. vt in. c. decretales. di. 20. Exemplū huius asignare possumus in his quæ papa facit cum cardinalibus in consistorio, & quæ solus. Planū est, ꝙ maioris authoritatis reputantur facta per papam in cōsistorio cū consilio dominorū cardinalium, q̄ per eū solū facta: & nihilominus eiusdē roboris, & authoritatis sunt hæc & illa, cū eadē potestate sint edita. Ex quibus omnibus bene consideratis deridēda venit manifestè nouellorū magistrorū temeritas, q antiquos doctores, qui veritate coacti in fauorē principatus Romani pontificis locuti sunt, aut de adulatione arguunt, aut de falsa intelligentia & interpretatione sacræ scripturę: in quo stulto & temerario iudicio potissimè ij nouelli magistri tanq̄ præsumptione diabolica repleti veniūt arguēdi. Quoniā præfati doctores in honorē beati Petri & pro eius principatus amplitudine loquētes aut sunt Ro. pō. pro Christo martyrio coronati, aut cōfessores gloriosi ab vniuersa ecclia venerati, aut sancti patres, aut in iure diuino & humano cæteris in ecclesia Dei præstantiores doctores. Periculosum valde esset & insanū tantorū sanctorū patrū traditiōes postponere, imò tanq̄ falsas cōculcare, & assertionibus adhærere nouellorū istorū magistrorū, quorū caput & magister extitisse videtur OcKam, & eius quidā discipulus Iarson nominat⁹: qui prætermissis sanctorum patrū & doctorum ecclesiæ expositionibus, scripturā sanctā hæreticorū more ad propriam voluntatem interpretātur. Cōtra quos beatus Hiero. in. c. nō afferamus. 24 q. 1. ait. Nō afferamus stateras dolosas, vt appendamus quod volumus pro arbitrio nostro, dicentes hoc graue, hoc leue est: sed afferamus diuinā stateram de scripturis sacris tāquā de thesauris dominicis, & in illa quid sit grauis appendamus. Et in. c. ridiculum. di. 12 ait papa Nicolaus. Ridiculum, & satis abominabile dedecus, vt traditiones, quas antiquitus à patrib⁹ suscepimus, infringi patiamur.

¶ Quòd nō liceat appellare à papa ad vniuersale concilium. Cap. XLVII.

SVMMARIVM.

1 *Cōciliū uniuersale, q. nō stetante authoritatis, ut ad ipsum liceat à papa appellare, ostenditur.*

Vanuls ex his quæ de superioritate Romani pont. super concilium vniuersale demonstrata sunt, facilè sit inteligere, ꝙ appellare non liceat à Ro. pon. ad conciliū vniuersale, sed magis ēconuerso, puta à sententia cōcilij, quam apostolica sedes nondū approbauerit, ad papam liceat appellare: nihilominus pro ampliore illustratione veritatis id ostendere ex multis curabimus. Præsupponimus in primis, ꝙ appellatio fiat ab inferiori ad superiorem iudicē, & nō ēconuerso. vt colligitur ex c. omnes. 2. q. 6. & ff. à qui. appel. nō licet. l. 1. & in multis alijs locis. Quo præsupposito, dicendum videtur, ꝙ nullo modo liceat appellare à Romano pon. ad concilium vniuersale tanquā ad superiorem iudicē. Quæ cōclusio in primis ponitur in. cap. ipsi sunt. 9. q. 3. vbi Gelasius papa ita inquit: ipsi sunt canones, qui appellationes totius ecclesiæ ad hui⁹ sanctæ sedis examen voluerunt deferri, ab ipsa nusquā prorsus appellare debere sanxerūt. Nota verbū, nusquā: nota verbū, prorsus. qua si diceret, nullo tēpore, nullo casu. Amplius hanc conclusionē primò rationibus: secūdò authoritate sacrorū conciliorū: tertiò ex gestis & practicis in cōcilijs vniuersalibus ostēdemus veram esse. Primò sic. A iudice, in quo est suprema potestas in ecclesia & totius ecclesiæ principatus non licet appellare ad aliquod conciliū ecclesiæ: hoc patet ex supposito. sed in Ro. pō. est suprema potestas in ecclesia, vt dicit articulus diffinitus per papam Martinū in concilio Constan. & habetur in c. patet. 9. q. 3. vbi dicit Nicolaus papa: profectò sedis Apostolicæ, cuius authoritate maius non est iudicium. dicit etiam in. ca. nolite errare. di. 11. ꝙ in ea dñs toti⁹ ecclesię posuit principatū. ergo sequitur, ꝙ à Ro. pon. appellare non liceat ad conciliū, sicut ad superiorē iudicem. Consequētia est manifesta: quia aliàs oporteret dicere, ꝙ suprema potestas nō esset in papa, quod est contra articulum. Secūdò sic. A capite non est licitū appellare ad membra. patet: quia caput præstantius est authoritate suis mēbris: sed papa caput omniū fidelium est caput concilij vniuersalis. ergo ab ipso ad quęcunq; fidelium conuentum siue concilium appellari non potest. Consequentia patet. Et minor etiam patet ex multis locis, maximè in capit. si quis. 2. quæst. 6. vbi habetur, quòd quilquis pulsatus aliqua aduersitate licenter possit appellare ad apostolicam sedem, & ad eam quasi ad caput refugium habeat. & idem in capit. Romanam.

eadē

eadem causa.& quæst. Tertiò sic. A matre omnium ecclesiarum & omnium fideliũ nullo modo licet appellare ad filios nec dispersos, nec congregatos: quia mater semper maior est authoritate filijs, & etiam filiorum cõgregatione: sed Romana ecclesia siue apostolica sedes est mater omnium ecclesiarum, sicut patet per multa capitula, maximè per. c. omnes. 2. q. 6. vbi habetur, ꝙ omnes episcopi quibuscunq; aduersitatibus propulsati liberè ad apostolicam sedem appellent, & ad eã quasi ad matrem fugiant. ¶Quartò ab eo iudice, cuius est de tota ecclesia iudicare, & de quo non est datum alicui iudicare, non est licitum appellare, patet ex terminis, papa est est huiusmodi. ergo ab eo non est licitum appellare ad quẽcunq; alium iudicem. Consequẽtia patet. Et minor habetur in ca. cuncta. 9. q. 3. vbi Gelasius papa omnibus episcopis scribens ait. Cuncta per mundum nouit ecclesia, quòd sacrosancta Romana ecclesia de omnibus fas habet iudicandi, nec cuiquã de eius liceat iudicare iudicio: siquidem ad illã de qualibet parte mundi appellãdum est, ab illa autem nemo appellare permissus est. ¶Quintò. Ab illo iudice appellare non est licitum ad iudicem, qui iudicare nõ habet potestatem, nisi ab eo, à quo appellatur. Patet hoc à primo fundamento: sed concilium vniuersale authoritatem constituendi & sententiandi siue iudicãdi habet à papa, vt superius ex multis ostendimus. & facit ad hoc. di. 17. per totũ. & .c. significasti. extra de elec. &. ca. benè. dis. 96. ergo à papa ad concilium appellare non licet. ¶Sextò sic. Idem est censendũ tribunal Christi & papæ in terris, cùm eius sit vicarius, vices eius gerens in terris. Vnde Chrysost. super illud Iohan. vlti. pasce oues meas. dicit, id est loco mei præpositus esto & caput fratrum tuorum, vt ipsi loco meo te assumentes, vbiq; terrarum te in throno tuo sedentem prædicent, & confirmẽt. hæc ille. Et hoc pariter colligitur ex cap. putamus. de cõsuetu. lib. 6. sed pone, quòd à tribunali papæ possit appellare ad illud in terris, aut ꝙ ab alio ad tribunal papæ non possit appellari, est ponere, ꝙ à tribunali Chri appellari liceat. Itẽ ꝙ illud tribunal sit maius tribunali Christi, patet: quia omne tribunal maius tribunali vicarij episcopi est maius tribunali episcopi cuius est vicarius, cùm vnum & idem sit vtriusque tribunal, quorum vtrunque est manifestè erroneum. ¶Præterea secunda via eadem conclusio ostenditur vera authoritate, scilicet vniuersalium conciliorum. Habetur primò in gestis Ephesini primi concilij statutũ, quòd à sententia sedis apostolicæ nulli liceat appellare. Item secundò ex cap. ne Romani. extra de elect. in cle. quod fuit in cõcilio Viennensi, vbi dicitur, quòd lex superioris per inferiorem tolli non potest. glo. Iohã. An. dicit, quòd hoc habet maximè verum, cùm inferior ab illo superiore recipit potestatem, in casu nostro cœtus cardinalium à papa. Et sequitur per quod idem videtur de concilio supra eo. tit. cap. significasti. 9. q. 1. cuncta. hæc ille. Item tertiò Alexander tertius in concilio vniuersali. c. licèt. de elect. dicit. In ecclesia Romana aliquid speciale constituitur: quia non potest ad superiorẽ haberi recursus. glo. Hostiens. quia nulla superior: sed ipsa super omnes est. Et idem dicit Iohan. An. ergo videtur quòd iuxta fidem expressam in concilijs vniuersalibus de superioritate apostolicæ sedis ab ea appellari non sit licitum ad quodcunq; aliud iudicium, siue etiam conciliũ. Cęterùm eadem conclusio tertiò ostenditur ex gestis & practicis in concilijs vniuersalibus: & primò ex gestis in concilio Ephesino secũdo, vbi cùm læderetur fides catholica, legati Romani pon. legũtur appellasse. Vnde Leo papa in epistola ad Theodosium imperatorem scribẽs, & rogans, vt Chalcedoneñ. synodus in correctionẽ Ephesinæ institueretur, ita inquit inter alia. Tota mentis acie reuerẽter aspice beati Petri gloriam, & cõmunes cum ipso omnes sanctorum coronas, cunctorũq; martyrum palmas, quibus alia non fuit causa patiendi, nisi confessio deitatis & veræ humanitatis in Christo. Cui sacramento quia nunc à paucis imprudentibus obuiatur, omnes partium nostrarũ ecclesiæ omnẽ mansuetudinẽ vestram gemitibus, & lachrymis supplicant sacerdotes: vt quia & nostri fideliter reclamauerunt, & eis libellum appellationis Flauianus episcopus dedit, generalẽ synodum iubeatis intra Italiã celebrari, quæ omnes offensiones ita repellat. &c. Item secũdò colligit ex gestis Chalcedoneñ. synodi super eminentia data ecclesiæ Constantinopolitanæ super Alexandrinam, in qua legati papæ leguntur contradixisse, ac ad beatum Leonem papam appellasse. Vnde in actione. 10. eiusdem synodi, ita vicarij apostolicæ sedis dixisse referuntur. Sedes apostolica nobis præsentibus humiliari nõ debet, & ideo quæ cunque in præiudicium canonum vel regularum hesterna die gesta sunt nobis absentibus, sublimitatem vestram petimus vt circũduci iubeatis: sin aliàs cõtradictio nostra his

gestis inhæreat, vt nouerimus quid apostoli co viro vniuersalis ecclesiæ papæ referre debeamus: vt ipse aut de suæ sedis iniuria, aut de canonũ euersione possit ferre sententiã. hæc ibi. Item de eadem cõtradictione loquitur Leo papa tã in epistola quã scribit Marciano imperatori, quàm in ea, quam scribit Anatholio episcopo Constantinopolitano. Vnde sanctus Thom. de Aquino in quæst. de pœnitentia. quæst. 10. artic. 4. de hoc memoriam faciens, ita dicit. Etiam Romanus põtifex hæc sua authoritate potest, cuius so la authoritate synodus congregari potest, & à quo sẽtẽtia synodi cõfirmat, & ad ipsum à synodo appellatur. Quæ omnia patent in gestis Chalcedonẽsis concilij. hæc S. Thom.

¶In quo aduersariorũ obiectiones ponuntur cõtra prædicta. Cap. XLVIII.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones duodecim aduersariorum aduersus id quòd asseritur, quòd à papa ad cõcilium uniuersale appellare non liceat.*

Aduersus conclusionem præfatam, quanuis multis & irrefragabilibus testimonijs roboratã, aduersarij multa obijciunt. ¶Et primò quidẽ arguunt ex illo, quod contineri affirmant in concilio secundo Chalcedonẽ. quòd ab electa synodo nõ possit appellari. *Argumentum primum.* 1

Secundum. ¶Secundò ex concilio quodam Toletano, vbi dicunt constitutum esse, vt à sententia synodi non appelletur. *Tertium.* ¶Tertiò sic. A lege sine coustituto Dei nullo modo est appellandum, sed canones sunt spiritu Dei editi, vt habetur in. c. violatores. 25. q. 1. ergo à canonibus, & per consequens à concilijs vniuersalibus, in quibus canones constituuntur, non licet appellare. *Quartum.* ¶Quartò. Concilium vniuersale errare non potest, vt præsupponitur, ergo ab eo appellari non potest. Consequẽtia videtur nota. *Quintum.* ¶Quintò sic. A papa non licet appellare. vt in cap. cuncta. 9. q. 3. ergo multo minus à concilio, quod vniuersalem ecclesiam repræsentat. *Sextum.* ¶Sextò sic. Ex cap. à collatione. libr. 6. idem videtur esse consistorium papæ, & concilij sicut episcopi & capituli, in quo episcopus vt prælatus præsidet. ergo videtur, quòd à concilio ad papam appellare nõ liceat. ¶Septimò sic habetur, quòd à prætore non appellatur ad imperatorem. ergo multò minus à concilio ad papã. Consequentia videtur manifesta. Et idem arguitur de senatu, à cuius sententia nõn appellatur. vt. ff. à qui. appel. non li. & inducitur in cap. ecclesia. 16. q. 1. *Septimum.* ¶Octauò ex concilio Aphricano Carthaginẽ. cui interfuisse dicitur beatus August. sic patres illius concilij scribunt Celestino papæ non debere appellationes à cõcilio suscipere, subiungentes, quòd ita statutum sit in concilio Nicæno. *Octauum.* ¶Nonò sic. Petrus accepit claues nomine ecclesiæ, vt in ca. quodcunq;. 24. quæst. 1. ergo videtur quòd à concilio vniuersalem ecclesiam repræsentã te nulli ad Petrũ liceat appellare. *Nonum.* ¶Decimò sic. Ab illo iudicio appellare nõ licet, ad quod vltimatè Deus remisit iudicium omniũ causarum, dicens Petro Matthæ. 18. Si peccauerit in te frater tuus. &c. sequitur. Dic ecclesię. *Decimum.* ¶Vndecimò sic. Ab illo iudicio non est licitum appellare, quod relinquitur vltimũ qua si examinans omnia alia: sed iudicium concilij vniuersalis est huiusmodi, vt patet per August. in epistola ad Glorium & Eleusium. ergo. &c. *Vndecimũ.* ¶Duodecimò sic. A minori siue inferiori ad superiorem iudicem est licitum appellare: sed conciliũ vniuersale est superior iudex, vt habetur ex concilio Constantiensi. ergo idem quod priùs. *Duodecimũ.*

¶In quo respondetur obiectionibus præfatis aduersariorũ. Cap. XLIX.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorũ, asserentiũ licere à papa ad uniuersale conciliũ appellare, diluuntur.*

His non est difficile respondere: verũ pro clariore & breuiore respõsione ad obiectiones præfatas & pleniorẽ intelligentiam materiæ est notandũ, q de concilio vniuersali dupliciter possumus loqui, & ita de sentẽtijs datis in eo. Aut enim in concilio præsidet papa vt prælatus & caput concilij per se, aut per suos legatos, & ab eo, & à concilio vnanimi consensu emanant sententiæ. Et loquendo hoc modo fit conclusio nostra prima ista, q nec à concilio ad papam, nec à papa ad conciliũ est licitũ appellare. Patet hæc conclusio, tum quia vnum & idem est tribunal & cõsistoriũ & idem

& idem iudex: modò ab eodem ad eundem non est facienda appellatio. per. c. non putamus. de consue. lib. 6. Tum secundò, quia nullus est superior iudex in terris, ad quem appellatio deuolui posset. Vnde. ff. à qui appel. non lil. 1. dicit, quòd à principe & senatu appellare non licet. Alio modo loqui possum⁹ de concilio, in quo Romanus pon. nec per se nec per suos præsidentes consentit in sententijs datis, aut diffinitionibus per concilium. Et tunc sit ista conclusio nostra secūda, ꝙ in talibus sententijs, aut diffinitionibus, in quibus non interuenit consensus papæ, qui (vt sæpe repetitum est) habet confirmare sententias & gesta conciliorum, licitum est appellare à concilio ad papam. Hæc conclusio manifesta est ex gestis tam Ephesinæ synodi, ꝗ Chalcedonensis: vt visum est in. c. præcedenti. His habitis dicēdum est ad rationes in oppositum. ¶ Ad primā, quæ sumitur de Chalcedonensi concilio, respondetur, quòd Chalcedonense conciliū loquitur de concilio vniuersali iuxta primum modum: quoniam electa synodus dicitur, quæ authoritate Romani pon. fulcitur, & roboratur, & cuius authoritate sententiæ eius sunt confirmatæ. Vnde in actione. 6. eiusdem concilij habetur, quòd in omnibus synodis apocrisarij apostolici decretas sententias primò propter authoritatē eiusdem sanctæ sedis confirmabant: quia aliàs nullum robur habebant. Vnde etiam, vt habetur ex decretis concilij Antiocheni, perfectum concilium dicitur, vbi interfuerit Metropolitanus antistes. Item ibidem illa dicitur plenaria synodus, in qua etiā episcopus Metropolitanus interfuerit. Ita dicendū est de vniuersali, quòd tantùm tunc dicitur perfectum plenarium & electum, quando in ei⁹ statutis authoritate & consensu interuenerit Roma. pō. qui est totius orbis antistes. ¶ Ad secundam rationem, quæ sumitur de concilio Toletano, respondetur pari modo: quoniam constitutum illud concilij Toletani, vt ex ei⁹ verbis manifestè habetur, loquitur de his quæ fuerūt diffinitione descripta vniuersalis authoritatis. Manifestum est autem, ꝙ nō possunt dici descripta diffinitione vniuersalis authoritatis, quibus non interuenit assensus Romani pon. qui totius orbis episcopus est, & in quo Deus totius ecclesiæ principatum posuit, vt sæpe dictum est. ¶ Ad tertiam, quæ sumitur de. c. violatores. respondetur, quòd propriè sunt canones constituta per vniuersalia concilia interueniente authoritate Romani ponti. quæ canonibus robur impartitur, & à talibus sententijs siue canonibus vniuersalis concilij non appellatur, sic ut nec à papa, vt dictum est. ¶ Ad quartā, quæ sumitur ex eo, quòd conciliū errare nō possit, iam responsum est suprà in cap. 46. ꝙ præsuppositum hoc non est vniuersaliter verum: quoniam aliqua concilia inueniuntur errasse: vnde quia errat secūda synodus Ephesina, appellatum est ab ea. ¶ Ad quintā, quæ sumitur ex eo, quòd à papa non appellatur, &c. respondetur negando consequentiam: quoniam papa habet supremam potestatē in ecclesia: concilium verò tantam quantam papa indulget. vnde non est simile de papa, & concilio, sicut etiam ex superiorib⁹ patet. ¶ Ad sextam ex. c. à collatione. respondetur sicut ad primum & secundum argumentum. ¶ Ad septimam, quæ sumitur ex eo, quòd à prætore non appellatur. respondetur similimodo, scilicet ꝙ à prætore, q speciali authoritate imperatoris sentētiat, appellādum nō est, sicut nec à concilij sententia, quā Romanus ponti. confirmat. ¶ Ad octauā, quæ sumitur de concilio Aphricano, respondetur, quòd nullo modo militat aduersus propositum. Quod patet ex multis. Primò enim ex hoc, quòd concilium illud fuit prouinciale concilium, & multa videtur dicere quæ non sunt vera: potissimè id quod dicit de concilio Nicæno: quoniam semper quicquid statuant de huiusmodi causis, semper excipitur Romani pon. authoritas. Vnde non est tantæ authoritatis concilium illud, quòd eius dicta necessariò sint admittenda. Quod verò dicunt aliqui, quòd beatus Aug. in hoc concilio se subscripsit, nō est verum: vt patet consideranti tempus beati Augusti. & illius Romani pon. cui illa synodus scribit. Secūdò ratio militat: quia conciliū illud nō dicit, ꝙ papa non possit suscipere appellationes à concilio: quia sic dicendo, falsum diceret: sed ꝙ non debeat faciliter. & indifferenter: & hoc videtur satis rationabile, maximè quādo appellatio non nisi ad fugiendum correctionem fieri videtur: sicut videbatur in casu illo, in quo non modò sceleratissimus referebatur fuisse episcopus ille, sed etiam conuictus, & confessus dicebatur de criminibus, de quibus erat accusatus. Tertiò respondetur maximè ad rem, quòd hoc Aphricanum conciliū, quod in multis visum fuerat priùs præsumptuosum aduersus sedem apostolicam, postmodum venit ad obedientiam & reuerentiā debitam, acceptans diffinitionem apostolicæ sedis, vt colligitur ex concilio. 8. Constan

Ad primū. Ad secūdū. Ad tertium. Ad quartū. Ad quintū. Ad sextum. Ad septimū. Ad octauū.

tinopolitano, vbi sic habetur. Inuenitur ergo Aphricana synodus paruisse potiùs iudicio Zozimi papæ Romani, ac per hoc propriã reprobasse sententiã, & iustificasse Apianũ non restitisse voto Ro.põ. hæc ibi. Quod pleniùs deducit papa Bonifacius in epistola, quã Eulalio Alexandrino episcopo scribit de reconciliatione Carthaginensis ecclesiæ, & aliorũ episcoporũ, vbi ita dicit. Aureli⁹ enim præfectus Carthagineñ. ecclesiæ olim episcopus cũ collegis suis instigante diabolo super bire temporibus prædecessorũ nostrorũ Bonifacij atq; Celestini cõtra Romanã ecclesiã cœpit: sed videns se modò peccatis Aurelij Eulalij à Romanæ ecclesiæ cõione segregatũ humiliãs recognouit se, pacẽ & cõionem Romanæ ecclesiæ petens, subscribendo vnà cum collegis suis dãnauit apostolica authoritate omnes scripturas, quæ aduersus Romanæ ecclesiæ priuilegia factæ quocunq; ingenio fuẽre. hęc ibi. ¶ Ad nonã, quæ sumitur ex ca. quodcunq;. respõsum est in. 2. lib. circa. c. 75. vbi in sententia dictũ est, ꝙ falsum sit, ꝙ beatus Petrus claues accepit noĩe ecclesię ad intellectum aduersariorũ, nec hoc vult dicere. c. quodcunq;. sicut in superioribus demonstrauimus, & etiam colligitur ex glo. ¶ Ad decimam, vndecimã, & duodecimam respondetur simul, ꝙ minor cuiuslibet illarũ rationũ est falsa. Et ad probationes earũ iã responsum est suprà ca. 46. vbi responsum est tã ad authoritatem illã Matthę. 18. *Dic ecclesiæ*. & ad epistolã Aug. & ad declarationẽ factã Cõstanti. & pleniùs in. 2. lib. c. 72. & 99.

Ad nonum.

Ad reliqua tria.

¶ Quòd vniuersale conciliũ in Ro. pon. verum & indubitatũ extra casum hæresis nullã habeat iurisdictionem. Cap. L.

SVMMARIVM.

1 *Concilium uniuersale in Romanum pontificem uerũ, & indubitatum extra casum hæresis nullam habere iurisdictionem probatur.*

1 EX his quæ de superioritate romani pon. respectu vniuersalium conciliorũ plenè iam diximus, facilè est intelligere nullam iurisdictionẽ nullamque facultatẽ habere vniuersale conciliũ supra papã verum, & indubitatũ, etiã si deuiet à vitæ honestate: cùm tamen non incidat in hæresim propriè dictã. Planè cùm inferior superiorem ligare, aut soluere, siue iudicare nõ possit, & multipliciter sit demonstratum papam superiorẽ vniuersali cõcilio esse, nulli relinquitur dubia præfata cõclusio. Vnde Apostoli sentẽtia est ad Ro. 2. Tu quises qui iudicas seruũ alienum? suo enim dño aut stat, aut cadit. Verũ quia ista cõclusio ex iã dictis clarissima habetur. & quia in lib. 2. c. 93. ꝙ papa extra casum hæresis iudicem non haberet in terris sufficientissimè rationibus & authoritatibus sanctorum patrũ sacrorum conciliorum diffinitionibus sedis apostolicę determinatione atq; clarissimorum doctorũ sententia & doctrina ostendimus, respondentes etiam obiectionibus aduersariorũ, reputamus superfluum plura adhoc inducere, & ita breuitatis gratia ab vlterioribus abstinemus. Ex quibus satis apertè, imò apertissimè eluditur error & temeritas Basileæ congregatorum, qui sibi vicariũ Christi, & locum eius tenentẽ in terris patrẽ oĩum Christianorum, pastorẽ gregis dominici, & ecclesiæ vniuersalis principem Ro. pon. verũ & indubitatum, & ita ab vniuersa ecclesia habitum, scilicet Eugeniũ sanctæ memoriæ citare, suspendere, ac deponere quãtum in eis fuit, præsumpserunt. Audacia planè impia & præsumptio diabolica nullis anterioribus seculis attentata, quæ sanè ampliora futuris temporibus nocitura generasset scandala, nisi omnipotẽs Deus, qui nauis ecclesiæ est certissimus gubernator, ecclesiam suam ab huiusmodi tempestatibus, & turbidis fluctibus seruasset illæsam, Christianorum principũ aliorũq; fidelium mentibus inspirando, vt Basiliensiũ præsumptionibus nec fides, nec locus daretur. Vnde etiã factum est, vt citò eorũ memoria sicut fumus euanesceret, & hoc ideo: quoniã sicut beatus Ambros. in quodã sermone tractans illud Prouer. 30. Tria sunt mihi difficilia: inter quæ ponitur semitas scire nauis nauigãtis. dicit, Nauis ecclesiæ & si vndarum fluctibus atque procellis sæpe vexetur, tamẽnunq̃ potest sustinere naufragiũ: quia in arbore ei⁹, scilicet cruce Christus erigitur: in puppe pater residet gubernator: prorã paracletus seruat spiritus: hanc per angusta huius mundi freta duodecim remiges ducunt duodecim Apostoli, & similis numerus patriarcharum.

¶ Quòd Roma. pon. legibus, & statutis vniuersalium cõciliorum,

rum, nec ligatur, nec necessariò subijcitur. Cap. LI.

SVMMARIVM.

1 *Conciliorum generalium leges & statuta, quòd Romanum non ligent pontificem.*

SAnè plenè considerantibus quæ in superioribus parum antè tam de superioritate Ro.pon.supra totam ecclesiam, quàm de vniuersalium conciliorum authoritatis dependentia à Ro.pon.quam rationibus, authoritatibus & exemplis firmiter stabiliuimus, luce clarissima patet, q Ro.pon.nec ligatur, nec subjicitur necessitate quorũcunq; conciliorum: nõ tantùm patriarchaliũ, quia de istis nunq̃ fuit dubiũ: sed etiã nec vniuersaliũ statutis, legib9 aut canonibus, quæ sub iuris positiui genere
1 cõprehenduntur. ¶Primò quidẽ ex superioritate, qua Ro.pon.superior est, & primatum habet vniuersalis ecclesiæ arguendo præfata cõclusio patet. ait enim Nicolaus papa in.c. inferior.dist.21. Non potest iudicio inferior potiorem ligare. vnde propheta ait. Nũquid gloriabitur securis contra eũ qui secat in ea, aut exaltabitur serra cõtra eũ qui trahit eã? His itaq; ex diuina scriptura cõmemoratis, sole clarius exhibuimus nõ posse quẽquam, qui minoris authoritatis est, eum qui maioris potestatis est, iudicijs suis adijcere, aut pro prijs diffinitionibus subiugare. hæc ille. ¶Secundò idem patet ex eo, q à Ro.pon.vt superius extitit monstratum, canonum conciliorum depẽdet authoritas. Alienũ profectò est à ratione, vt quis legibus illis alligetur coactus, qui legibus ipsis & vim & authoritatem impartitur. Vnde Iurisperitus ait. Princeps solutus est legib9 quantũ scilicet ad vim coactiuam. Vnde S.Tho.in.2.2.q.96.ar.6.quærens, an princeps subijciatur legibus, respondens dicit, q princeps est solutus legibus quã tum ad vim coactiuã. Et subdens rationẽ inquit. Quia nullus cogitur propriè à seipso: lex autem nõ habet vim coactiuã nisi à principis potestate, licẽt quo ad vim directiuam princeps subiectus sit legi propria voluntate, prout infrà dicet. Cùm ergo Ro.pon.princeps ecclesiæ sit, nullis ecclesiæ legibus ligatur coactus, siue tenetur obnoxius. Notãter dicimus ecclesiæ: quia aliud est de legibus iuris diuini aut naturalis. ¶Tertiò sic eadem cõclusio apertè demonstratur ex.c.significasti. extra de elec. vbi dicitur, q concilia per Romanæ ecclesiæ authoritatẽ facta sint, & robur acceperint, & in eorũ statutis Ro.ponti. patenter excipiatur authoritas. glo. Hosti. tã quam superior.9.q.3.cuncta per mundũ.ergo inferior non potest ei lẽgẽ imponere. infrà de ma.& obe.cùm inferior. hæc Hostien. ¶Quartò eadẽ conclusio apertissimè colligitur ex.c.innotuit.de elec. vbi Inno.3.apertissimẽ declarat, q canõ vniuersalijs cõcilij etiã confirmatus per papã non ligat eum, sic dicens. Quanuis autem canon Lateraneñ. concilij ab Alexãdro papa prædecessore nostro editus, qui illegitime natos adeò persequebatur, q electionem talium innuit nullã esse: nobis tamen per eum adempta non fuit dispensandi facultas, cùm ea non fuerit prohibentis intentio, qui successorib9 suis nullum potuit in hac parte præiudiciũ generare, pari post eum imò eadem potestate functuris, cùm non habeat imperium par in parẽ. hæc ille. Ex quibus verbis patet etiam manifestẽ, q potestas papæ, & concilij simul nõ est maior potestate papæ. Secũdò q tota potestas cõstituẽdi aliquid in cõcilio à papa depẽdet immediatẽ. ¶ Quintò eadem conclusio luce clarissima colligitur ex.§. his itaq; respondetur.25.q.1. vbi Gratianus volens iura iuribus concordare, quæ in hac parte dissonare videbantur, dicit sic. His itaq; respondetur. Sacrò sancta Romana ecclesia ius & authoritatem sacris canonibus impartitur, sed eis non alligatur. habet enim ius condendi canones, vt puta quæ cardo est & caput omniũ ecclesiarum, à cuius regula nemini dissentire licet: ita ergo canonibus authoritatem præstat, vt seipsam sibi nõ subijciat: sicut Christus, qui legem dedit, ipsam legem carnaliter impleuit octauo die circuncisus, quadragesimo die cũ hostijs in tẽplo est præsentatus, vt in seipso eam sanctificaret: postea verò vt se dominũ legis cõprobaret, contra literam legis leprosum tangendo sanauit: Apostolos quoq; cõtra legem sabbati per sata prætergredientes spicas vellentes & confricantes manibus suis &c. Et infrà hinc de eo dicitur. Erat Iesus docens tanquam potestatem habens, id est, tanq̃ dñs legis addens moralibus ea quæ deerant ad perfectionem, vmbrã figuralium lucem spiritualis intelligentiæ cõmutans: non tanquã scribæ eorum, qui litera legis astricti non audebant aliquid addere vel commutare. Sicut & summæ sedis pontifices canonibus siue à se siue ab alijs sua authoritate conditis reuerentiam exhibent, & eis se humiliãdo ipsos custodiunt, vt alijs obseruandos exhibeant,

hibeant, nonnunquam verò seu iubendo, siue diffiniendo, siue discernendo, seu aliter agendo se decretorum dños & conditores ostendēt. In præmissis ergo capitulis alijs imponitur necessitas obsequendi: pontificibus summis ostenditur inesse authoritas imperādi, vt à se tradita obseruando, alijs non condē nanda demonstrent: exemplo Christi, qui sacramenta, quæ ecclesiæ seruanda mandauit, primùm in seipso suscepit, vt ea in seipso sanctificaret. Oportet ergo primā sedem (vt diximus) obseruare ea quæ decernendo mandauit, non necessitate obsequendi, sed authoritate impartiendi: licēt itaq; sibi contra generalia statuta decreta specialia priuilegia indulgere, & speciali beneficio cōcedere quod generali prohibitur decreto. Sacri siquidem canones ita aliquid constituunt, vt suæ interpretationis authoritatē sanctæ Romanæ ecclesiæ reseruent. Ipsi nanq; soli canones valent interpretari, qui ius condendi eos habēt. Vnde in nonnullis capitulis conciliorū cùm aliquid obseruandū decernitur, statim subinfertur: nisi authoritas Romanæ ecclesiæ aliter impauerit. hæc ibi. ¶Finaliter patet ergo quòd papa de necessitate non subijcitur canonibus aut statutis conciliorum. Verū licēt ita sit, de honestate tamen tenetur ista obseruare. Tum secūdùm iam dicta, vt alijs det exemplum obseruandi, secundùm illud. Cœpit Iesus facere & docere. Tū, vt habetur de con (Act.1.) sti.c.cū omnes. quod quisq; iuris in alterum statuit, ipse debet vti eo. Et sapientis dicat authoritas. Patere legē quam ipse tuleris. Hoc etiam habetur in.c. confidimus. 25.q.1. vbi dicitur. Confidimus ꝙ nullus iam veraciter Christianus ignoret vniuscuiusq; synodi cōstitutum, quod vniuersalis ecclesiæ probauit assensus: nullam magis exequi sedem præ cæteris oportere, quàm primam. Vbi super verbo, oportere, dicit glossa sic: oportet est hîc verbum honestatis. addit Archidi. & æquitatis. Et itaq; patet, ꝙ papa non necessitate, licēt bene honestate canones obseruare teneatur. Canones dicimus, quę ipsa sedes apostolica confirmauit.

¶Quòd vniuersale concilium non possit facere contra Romanum pontifi. decretum irritans. Cap.LII.

SVMMARIVM.

1 *Concilium uniuersale, quòd contra Romanum pontificem decretum irritans facere non possit.*

Vce clariùs ex præmissis confunditur error nouellorum magistrorum aduersariorum Apostolicę sedis, qui per prælatos ecclesiæ synodaliter congregatos posse asserunt poni contra Romanum ponti. decretum irritans, & decreta detrahentia constitutionib9 papalibus. Et licēt (vt diximus) clarissimum sit eos in hoc errare, vt ex prædictis, tamē aliqua modica commemorando, sic breuiter ostendimus. ¶Primò concilia vniuersalia nō possunt præfigere legem Romano ponti. ergo vniuersalia concilia non possunt contra Romanum ponti. decretum irritans condere siue facere. Consequentia est manifesta. Antecedens patet ex cap. significasti. extra de elec. & habetur in superiori cap. Secundò sic. Contra ordinem naturalis rationis est, ꝙ inferior possit annullare aut irritare leges superioris: sed papa est superior authoritate cō cilijs vniuersalibus, sicut caput corpore suo. ergo concilia vniuersalia nullo modo annullare aut irritare possunt facta aut instituta Roma. pont Consequentia est bona. Maior etiā patet & colligit ex.c. inferior. di.21. Minor est superius multipliciter probata. ¶Tertiò sic. Papa habet supremam potestatem in ecclesia Dei: ergo sequitur quod nulla potestas ecclesiastica potest facta papalia siue decreta irritare, siue annullare. Consequētia est manifesta. Antecedens etiam est notum ex articulo cōcilij Cōstantien. vt suprà induximus. & colligitur etiā ex.c. patet.9. quæst.3. ¶Quartò sic. Quicquid authoritatis habent concilia vniuersalia instituendo canones est à Romano pontifice. ergo sequitur, quòd concilia vniuersalia nullo modo possunt irritare aut annullare decreta aut facta Romani ponti. sicut nec stellæ extinguere lumen solis à quo illuminationem suscipiunt. Consequentia patet. Et antecedens probatum est tam in pręcedēti.c. quàm in superioribus. Ex quibus & alijs superius habitis apertè cōfutantur multa somnia & errores magistrorū nouellorū Basilien. circa potestatē conciliorū suorū. Sed de hac materia hic sufficiat: qm̄ super hoc tractatū aliàs, cū Basileæ essemus, edidim9 copiosum, q de decreto irritāte intitulatē cōtra pręsumētes ibi cōtra ro.pō. in prouisionib9 ecclíarū irritās decretū apponere.

¶Quòd

¶Quòd ad Romanum pon. pertineat canonum sacrorum interpretatio. Cap. LIII.

SVMMARIVM.

1 *Interpretari legem quid sit.*
2 *Interpretationis genera quot sint, ostenditur.*
3 *Concilijs in vniuersalibus floriatur ambiguitas, ꝙ ad Romanum pontificem maximè illius declaratio pertineat.*
4 *Canonum sacrorum interpretatio quòd Romano pontifici maximè conueniat.*

ET si facilè sit intelligere ex superioribus iam enucleatis de principatu Romani pont. respectu vniuersalium conciliorum, ꝙ ad Roma.ponti. vtputa ad principem reipub. Christianæ maximè spectet legum ecclesiæ siue sacrorum canonum Interpretatio atq; declaratio cuiuscũq; ambiguitatis, quæ de vniuersalibus concilijs nasceretur: nihilominus, vt clariùs id fiat, aliqua ad hæc inducemus. In quorum primis notandum occurrit, quid sit interpretari. Secundò, quot sunt genera in-
1 terpretationis. Interpretari legem, siue præceptum legis, est dare rationabilem intellectũ siue sensum præcipientis & præcepti siue
2 legislatoris in lege quam cõdidit. Genera verò interpretatiõis sunt duo ad præsens: quoddam, scilicet, magistrale, cùm per inuestigationẽ rationis quæritur intellectus canonis, siue legis, aut præcepti: & hanc potest facere quilibet doctus: & hoc in manifestis. i. in his quæ ratione probari possunt: sicut doctores interpretãtur, ꝙ præceptum ecclesiæ de ieiunio non obligat pueros, aut notabiliter debiles, aut grauiter laborãtes, siue etiã eos qui tãta penuria fatigãtur, vt non possint vnam refectionem sufficientem habere. Hæc autem interpretatio dicitur probabilis, non necessaria. Vnde ei nõ statur de necessitate, nisi quãtum ratione demõstratur ei stãdum fore. De hac magistrali interpretatiõe habetur. C. de professo. qui in vr. Constan.l.1.li.12. & talis interpretatio dicit̃ magistralis quo ad alios: sed quo ad seipsum epikeia, quæ legem interpretatur, vt eam non sequatur in casu in quo apparet eam esse contra mẽtem legislatoris. de quo Arist. tractat quinto Ethic. Respectu etiam sacræ scripturę, vt diximus in secundo libr. est interpretatio etiam quædam magistralis, qua doctores sacræ scripturæ inuestigatione rationis ex alijs sacræ scripturæ locis arguentes interpretãtur talem, vel talem esse sensum sacræ scripturæ in tali, vel tali loco: sicut communiter fit per expositores sacræ scripturæ, de quibus videtur. 2. Esdræ. 8. vbi scribæ dicuntur interpretantes legem in populo. Hæc autem magistralis interpretatio non habet necessitatem, scilicet ꝙ liget, sed bene probabilitatẽ: nec ei statur, nisi quãtum ratione ostenditur quòd talis sit de mente Spiritussancti scripturam sanctam dictantis. secũdùm illud prophetæ. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. glo. 1. Spiritussancti. iuxta illud Petri. Spiritu sancto locuti sunt homines Dei. Et ideo, vt habetur in ca. hæresis. 24. q. 3. quicunq; aliter scripturam sanctam intelligit quàm sensus Spiritus sancti efflagitat, à quo scriptura est, licèt ab ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest. Secundum genus interpretationis est authoritatiuum, cui statur, non ratione aliqua assignata, sed authoritate interpretãtis. Vñ talis interpretatio vocat̃ necessaria: necessitat ẽm siue obligat ad tenendũ sensum datum per eũ. Et hoc modo legẽ interpretari, non est cuiuslibet, scilicet aut condẽtis (quia eius est interpretari, cuius est condere. ff. de legi. cum de consuetudine) aut paris. Dicitur autem hîc par, qui in dignitate succedit, qui ideo habet authoritatem interpretandi legem prædecessorum, quia & tollendi: quia par in parem imperium non habet. Non autem dicitur hîc par, qui habet similem dignitatem, sed nõ eandem. Nam statutum vnius episcopi alius alterius diœcesis non habet interpretari, nec falcem suam mittere in messem alienam. Aut interpretari est superioris, scilicet qui potest regulare particularem personam, aut etiam collegium. Superior etiã hîc dicitur, qui iudex est inter aliquos, inter quos interpretatur legẽ. ff. de legi. nam vt ait, interpretatiõi eius in iudicio prolatæ partes stare tenẽtur, nisi appellauerint. Conuenit etiã interpretari inferiori ex commissione superiorum, sicut legato. Vnde legatus papæ interpretatur rescriptum papæ. extra de postu. præla. c. 1. circa mediũ. & extra de sequestra. ad hoc. ¶Quibus nota[illegible] nuntur duæ conclusiones. Prima, ꝙ ad Romanum pon. maximè pertinet declaratio cuiusuis ambiguitatis, quæ de vniuersalibus cõcilijs oritur. Ista conclusio patet authoritate beatissimi Gregor. qui in capit.[illegible] licuit. distinct. 17. ita ait. Quotiens aliqua de vni-

2. Pet. 1.

Conclusio prima. 3

uersali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendã de eo quod intelligũt rationẽ, ad apostolicam sedem pro percipiẽda ratione coueniant. Aut forte sicut de talibus scriptũ est: Peccator cũ venerit in profundũ malorum ita obstinati & cõtumaces extiterint, vt doceri nõ velint, eos ab eisdẽ apostolicis sedibus aut attrahi ad salutẽ quoquo modo necesse est, aut ne aliorum perditio esse possint, secũdùm canones per seculares cõprimi potestates. hæc Greg. Vbi notãdum est verbũ, de vniuersali synodo: nõ dicit de patriarchali contra quosdã aduersarios, dicẽtes Ro. pon. tantùm cõcilij sui patriarchalis, non aũt vniuersalis dubia declarare posse. ¶Secunda cõclusio. Canonũ interpretatio maximè conuenit Roma. pont. Quæ cõclusio ratione probatur sic. Romani pon. authoritate canones sunt cõstituti, vt parũ antè satis copiosè demõstratum est in. c. 32. ergo ad ipsum Romanũ pon. spectat illorũ interpretatio. Consequẽtia patet, cũ eius sit interpretari (vt dictum est) cuius est cõdere. & vnde ius prodit, ab eo interpretatio requirẽda est. vt extra de sentent. excõ. inter. Hoc etiã apertissimè roboratur primò ex. §. ex his. in ca. sicut enim. 11. q. 1. vbi sic dicitur. Sicut enĩ solus ille habet ius interpretãdi canones, qui habet potestatem condendi eos: ita ille solus ciuilium legum debet esse interpres, qui eis ius & authoritatem impartitur. Præterea cõclusio patet ex ca. ideo. 25. q. 1. §. his. vbi dicitur. Sacri quidem canones ita aliquid constituunt, vt suæ interpretationis authoritatẽ sanctæ Romanæ ecclesiæ reseruẽt. Et rationem subiungẽs ait. Ipsi nanq; soli canones valent interpretari, qui ius condẽdi eos habent. De hac aũt authoritate Romani pònti. ita testatur sanctus Tho. in. q. de poten. q. 10. art. 4. dicens: ꝙ sicut posterior synodus potestatẽ habet interpretandi symbolum à priori synodo conditum, ac ponendi aliqua ad eius explanationem: ita Romanus pont. hoc sua authoritate potest, & à quo sentẽtia synodi confirmatur, & ad ipsum à synodo appellatur: quę omnia patẽt ex gestis Chalcedoneñ. synodi. Nec est necessarium, ꝙ ad eius expositionẽ faciendã vniuersale cõcilium cõgreget, cùm quãdoq; id fieri prohibeãt bellorũ dissidia. sicut in. 6. synodo legitur, ꝙ Constãtinus Augustus dixit, ꝙ propter imminẽtia bella vniuersaliter episcopos congregare non potuit: sed tãtùm illi qui conuenerunt, quædam dubia in fide exorta sequentes sententiam Agaptonis papæ determinauerunt: scilicet, ꝙ in Christo sunt duæ voluntates, & duæ actiones. Et similiter patres in Chalcedoneñ. synodo congregati secuti sunt sententiam Leonis papæ, qui determinauit Christum esse in duabus naturis post incarnationem. hæc sanctus Thom. Et hæc de præsenti. c. quia de interpretatione dubiorum in lege Dei siue in sacra scriptura qualiter Romano ponti. maximè competat, in. 2. lib. c. 107. enucleauimus.

Secunda. 4

¶ Quòd ad Romanum pon. maximè spectet tam dispensatio sacrorum canonum, quàm regularum sanctorum patrum moderatio. Cap. LIIII.

SVMMARIVM.

1 *Canonum duplex genus describitur. Et quomodo in eorum altero Summus pontifex ius interpretandi & immutandi habeat, ostenditur.*

SAnè queadmodum ad Romanum pont. ratione sui principatus pertinere diximus sacros canones interpretari: ita eadem ratione illi potissimè conuenit dispensatio sacrorum canonum etiã vniuersalium cõciliorum, ac regularum sanctorũ patrum moderatio. Quod etsi satis apertè ex prædictis habeatur, nihilominus ad maiorem notitiam illud aliqbus rationibus probare curabimus. ¶Præsupponimus imprimis pro fundamento dicẽdorum, ꝙ in qualibet repu. necessariò debet esse aliqua potestas dispẽsandi in legibus suis, quæ cũ institutæ sint ad regulãdum humanos actus, qui multam suscipiunt varietatem, non possunt semper impermutabiles permanere. Hinc Aristo. 7. Ethi. arguit necessitatem ponẽdi in principe virtutem epikeiam, quam ęquitatem, siue moderamẽ nos dicimus. Cuius virtutis officiũ est in quibus legis obseruantia reipub. vtilitati cognoscitur non expedire, prætermissis verbis legis, sequi quod ratio, vel communis vtilitas deposcit. Vnde nisi talis authoritas dispensandi in legibus & statutis reipu. daretur, multa, quæ ordinata fuerũt ad vtilitatem & pacem fidelium, vergerent in dãnum, & perturbationem totius reip. Hinc dicitur in cap. regula. dist in. 9. ꝙ regulæ sanctorum patrum pro varietate

varietate temporum & locorum temperantur. Quo habito dicimus, ꝙ cùm dispensatio, vt cõmuniter dicitur, sit relaxatio iuris communis, siue amotio obligationis à præcepto, dispensatio legis non videtur alicui competere, sicut de interpretatiõe diximus, nisi ad legislatorem, vel parem, vel superiorem, aut ad aliquem alium ex superioris cõmissione: hoc est manifestũ. sed Ro. pont. est princeps, & actor canonum, vtpote cuius authoritate conditæ sunt, ac robur accipiunt, vt ostendimus suprà, estq; omnibus superior. ergo ad ipsum solũ maximè pertinebit authoritate propria in canonibus dispensare. ¶ Secundò sic. Ad illum præcipuè & singulariter spectat dispensatio in legibus reipu. prout tẽporum & personarum cõditio exigit, apud quẽ residet authoritas publica: sed huiusmodi in repub. Christiana est Ro. pon. siue apostolica sedes, in qua dñs totius ecclesię principatum dicitur collocasse. ergo sequitur, ꝙ ad apostolicam sedem spectabit singulariter & maximè dispẽsatio canonum, siue regularum sanctorum patrũ. Hoc etiam cõfirmat B. Bernardus, qui ad Eugenium scribẽs, Roma. pon. nominat patrem regũ, legum moderatorem, sal terræ, orbis lumen, sacerdotem altissimi. De qua authoritate Roma. pon. in canonibus dispensandis, siue moderandis illustre testimonium dat dñs Archiepis. Remeñ. lib. de synodis. c. 39. ita dicens. Facultatem temperãdorum siue mutãdorum canonum Rom. pont. potissimũm adiacere non dubitamus, vt sancti patres docuerunt. Nam beatus Gelasius. & Nicolaus papa primus in decretis eorum, Symmachus verò in generali synodo diuerso quidem tẽpore, sed eadem voce de Roma ni pon. authoritate ita protestati sunt. Necessaria (inquiunt) rerum dispositione constringimur, & apostolicæ sedis moderamine conuenimur sic canonũ paternorum decreta librare, & rettò præsulum prædecessorũq; nostrorũ præcepta metiri, vt quæ præsentium necessitas tẽporum in restaurandis ecclesijs relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri temperemus. habetur. 1. q. 7. c. necessaria. Ne mireris, si Romani pon. hanc peculiariter habuerunt potestatem, vt canones pro tempore dispensarẽt: ipsi enim sunt authores canonum: & illa sedes semper hoc priuilegium habuit, vt ligatum & solutum sit quicquid ipsa ligauerit, & soluerit. Vnde iuxta attestationẽ sanctorum patrum omnibus ecclesijs præeminet, & de omnibus iudicare potest. hæc ille. De necessitate verò ponendi hanc potestatem in Romano ponti. idem doctor in eodẽ. c. ita dicit. Nequaquam autem ecclesiastica disciplina consistere posset, si non præsul apostolicus illam authoritatem haberet de canonibus, quam suprà retulimus. Nam præcedentium patrum statuta ecclesiasticã disciplinam aliquando non tam instituerẽt, ꝗ confunderẽt, si nulla ratione à successoribus eorum mutari possent, cùm tamen necessitas tẽporis nũc minùs nunc seueriùs incedendum persuaderet, quod illũ non latebit, qui præcedentium patrum & subsequẽtium statuta diligẽter inuestigare curauerit. Nẽpè si beatus Pelagius numerum annorũ quos sui antecessores singulis gradibus præceperũt, minuere non posset, penuriæ clericorũ sui temporis per presbyteros ex laicis infra annũ maturatos nullo modo succurrisset. Item si moderni pontifices antiquorum rigorem canonum per lapsos sacerdotes remittere nequiuissent, ipsa Christiana religio destituta sacerdotali officio penitus stare non posset, cùm iam penè nulli sacerdotes nisi criminaliter lapsi reperiantur, quos antiqui canones deposuisse leguntur. hæc ille. & tangitur in. c. requisitis. 1. q. 7. Est ergo priuilegium apostolicæ sedis, vt iudex sit canonũ & decretorum, vt pro temporis conditione & rerum necessitate nunc intendat, nunc remittat, prout necessitati & vtilitati ecclesiæ expedire prospexerit. Huius sententiæ est beatus Thom. tam in. 2. 2. ꝗ in quotlibetis, ꝗ etiam in tractatu contra impugnantes religionem. dicens. Omnia statuta sanctorum patrum, quæ sunt iuris positiui, sunt relicta dispositioni papæ, vt ea possit mutare, vel dispensare secundùm opportunitates tẽporum vel negotiorum. Vbi pro ampliori declaratione huius. c. est notandum, ꝙ duplex est genus canonũ, vel regularum, aut decretorum sanctorum patrum, vt sanctus Tho. innuit quotlibeto. 4. art. 14. Est vnũ genus canonum, qui instituti sunt iure diuino, sicut pertinẽtia ad articulos fidei, ad substantiam sacramẽtorum, aut quæ manifestam habent connexionẽ ad legẽ diuinam siue naturalẽ pertinẽtia ad bonos mores: & in talibus papa dispensare nõ potest. Et ratio huius est secũdùm sanctũ Tho. quia ista habent efficaciam ex institutione diuina. De quibus venit intelligẽdum, ꝙ papa Zozimus in. c. contra 25. q. 1. ait. Cõtra statuta sanctorũ patrũ condere aliquid, vel mutare, nec huius quidẽ sedis põt authoritas. Secũdum genus canonũ siue decretorũ est eorũ, quæ instituerunt patres

tres

tres de iure positiuo. Licèt eñ canones à san
ctis patribus vnanimiter instituti dicãtur cõ
diti à Spũsancto, non tñ oẽs dicũtur pertine
re aut ad legẽ naturæ, aut ad legẽ diuinã : sed
aliqui dicũtur pertinere ad ius humanũ, siue
positiuũ. Sicut licèt omnis veritas à quocũq;
dicatur, vt ait Ambro. à Spiritusancto est, nõ
tamẽ omnis veritas pertinet ad ius dioinum,
sed erit alterius inferioris generis, aot ordi-
nis, videlicet aut legalis, aut canonici, aut fa-
cultatis medicinalis, & sic de alijs. Et de hoc
genere canonum loquentes dicimos imxta
iam dicta, qoòd Romanus pon. potest dispẽ-
sare in eis à quocũq; sint editi, etiam ab apo-
stolis, vt dicit sanctus Tho. in tractatu suprà
nominato. Hoc duplex genus canonum, aut
statutorũ sanctorum patrum tangit Leo pa-
pa in. c. sicut sunt. distin. 14. ita dicens. Sicut
sunt quædã, quæ nulla possunt ratione con-
uelli: ita multa sunt, quæ aot pro necessitate
temporum, aut pro cõditione ætatum opor
tet temperari. Ex qoibus confutatur aduersa
riorum quorundam error, dicentiom Roma
num pon. non habere potestatem in canoni
bus conciliorum vniuersalium.

¶ Quòd Roma. pont. habet authoritatem tollẽdi statuta aliqua tam sacrorũ cõciliorum, quàm prædecessorũ suorum. Cap. LV.

SVMMARIVM.

1 *Papa quòd tollendi, & reuocandi statuta aliqua tam sacrorum conciliorũ quàm prædecessorum suorum authoritatem habeat, authoritatibus, rationibus, & exemplis ostenditur.*

SI quis bene perscrutetur principatum Romani pont. reperiet ꝙ Roma. pon. non solùm authoritatẽ in canonibus sacrorum conciliorum etiam vniuersaliũ, & decretis suorũ prędecessorũ dispẽsandi habeat, verũ etiã tollendi, aut reuocandi, aut mutãdi prout temporum, aut causarũ necessitas exposcerit. Pro qoo notandum circa intelligentiam aliquorum terminorũ iuxta dominom Petrum de Palude in. 3. sententiarũ. ꝙ dispensatio & reuocatio in aliquo conueniunt, & in aliquo differunt. Conueniũt autẽ in hoc, ꝙ tam dispensatio ꝗ reuocatio important amotionem ad obligationẽ præcepti. Sed differunt in hoc, ꝙ dispẽsatio importat amotionem præcepti in casu, & quo ad aliquem, vel aliquos, non autem quo ad omnes: sed reuocatio absolutè importat amotionem obligationis quo ad omnes. Amota autem obligatione siue quo ad aliquem specialiter per dispẽsationem, siue quo ad omnes generaliter per reuocationem, efficitur licitũ quod priùs erat illicitũ: & sic sunt tria circa præceptum, siue legem, aut canonem. Primũ est, interpretatio, quæ non tollit obligationem aliqoam, sed declarat solùm intẽtionem præcipientis, vel præcepti. Secũdum est, dispensatio, quæ tollit obligationẽ quo ad aliqoos, vel aliquẽ solum: sicut si dispẽsaretur cum aliquo, ꝙ nõ ieiunaret in quadragesima. Tertium est, reuocatio, quæ tollit obligationẽ simplicìter quo ad omnes: sicut si papa reuocaret ieiunium quadragesimę, nullus obligaretur ad ieiuoiũ illud. In superioribus duobus capitulis ostendimus, ꝙ Roma. pon. prærogatiua primatus sui poterat tam interpretari dubia, qoæ in canonibus cõciliorum sacrorum orirẽtur, ꝗ dispensare in illis: nũc restat ostẽdere, ꝙ etiam posit tã canones vniuersalium cõciliorum, ꝗ decreta suorum prædecessorum aliquãdo pro temporum & causarũ necessitate reoocare, tollere, atq; mutare: licèt non vniuersaliter. Quod nos triplici via ostendemus: videlicet authoritatibus, rationibus, & exemplis.
Authoritate primò videtur colligi ex. c. non 1
debet. de consang. & affini. vbi sic dicit papa
Innoc. 4. Non debet reprehensibile iudicari,
si secũdùm varietates statuta variẽtur humana. Et idem extra de sent. excõ. c. alma. Præterea authoritate Aymari archiepiscopi Remeñ. de quo suprà io lib. de synodis. idem patet, dicentis sic vt suprà extitit allegatum in præcedenti. c. Temperandorum, siue mutandorum canonum facoltatem Romano pon. adiacere nõ dubitamos. Item ad idem est authoritas beati Tho. qui in tractatu suo cõtra impugnãtes religionem. ita inqoit: vt in cap. præcedenti inductũ est. Omnia statuta, quæ sunt iuris positiui, sunt relicta dispositioni papæ, vt ea posit mutare, vel dispensare secundom opportunitates tẽporum, vel negotiorum. Secũda via, scilicet rationibus hoc idem ostenditur sic. Eiusdem est destruere, amouere, & abrogare, cuios est condere. vt habetur. C. de legi. l. 1. de io integr. resti. cùm venisset. sed papæ authoritate condũtur canones conciliorum,

ciliorum, vt suprà probatum est. ergo apud illum erit facultas illos amouẽdi, si necessitas ecclesiæ, aut vtilitas exposcerit. Item secũdò, sic. Par in parem imperium nõ habet, sed tantum potestatis habet vnus papa, sicut alius. ergo cõstitutio vnius non arctat alium quin possit illã tollere, & reuocare si voluerit. Tertiò sic. Sicut se habet imperator ad imperatorem, ita papa ad papã: sed imperator potest tollere determinata per alium imperatorem, aut cõtra ea facere. ergo & papa tollere poterit instituta suorum prædecessorũ. Ratio aũt quare hoc rationabiliter põt facere licet statuta suorũ prædecessorum fuerint rationabiliter ordinata, est iuxta dicta in superiori ca: quia bonum, vt inquit Diony. constat ex omni parte: ita ꝙ defectus vnius circũstantiæ debitæ inesse, statim ponit rationẽ mali: & id eò secũdum philosophũ. 2. Ethi. Virtus consistit in medio, secũdùm ꝙ sapiens determinabit: & quia illud expedit vni tempore, ꝗ alio: & sic de alijs circunstantijs. Omni enim negotio tempus est & opportunitas. Ecclesiastes. 8. Ideo frequẽter ea quę ratiõabiliter fuerunt facta, reuocãtur: maximè in agibilibus, in quibus non potest haberi firma stabilitas, nec infallibilis certitudo. Tertia via, scilicet exemplis ostẽditur. Primò exẽplo sacræ scripturæ con stat, ꝙ dñs mandauit exaltari serpentem æneum in deserto, vt in eum aspicientes, sanarentur à morsibus serpẽtum. sicut patet. Numeri. 21. quem tamẽ rex Ezechias confregit: sicut patet. 4. Regum. 14. quia filij Israël sibi adolebãt incensum. Ex quo patet, ꝙ id quod ex præcepto dñi rationabiliter ordinatum fuit, postea eiusdẽ instinctu rationabiliùs reuocatur: quia frequenter quod vno tempore fuit expediens, alio tempore nociuum reperitur. Item exẽplum habemus etiã sacræ scripturę de Rege Artaxerxe, qui reuocaus literas, quas ad suggestionem principis Aman dederat, vt tota gens Iudæorum deleretur, ait sic. Nec putare debetis si diuersa iubeamus, ex ãnimi nostri venire leuitate, sed pro qualitate, & necessitate temporũ, vt reipub. poscit vtilitas, sententiam ferre. Hester. 16. Tertiò patet exemplo, & magis ad propositum ex canone. 6. synodi qui canõ vult, quòd subdiaconus non minor. 20. annorum ordinetur in cap. subdiaconus. dist. 77. Item ex canone Carthagineñ. concilij, qui vult in cap. placuit. eadem distin. quòd nullus ante 27. annos ordinetur diaconus. Ad idem est canon Agatheñ. in cap. episcopus. eadem distin. Ad idem canon quarti concilij Toletani in cap. iu veteri lege. eadem dist. & nihilominùs Roma. pontif. omnes illos sustulit: vt patet in clementina. generalẽ. de æta. & qua. vbi glo. dicit sic. hic corrigit canones. 77. distinct. peruenit. 78. dist. ca. 1. 2. 3. & vlt. & 28. dist. c. de his. in quibus dicitur, ꝙ habens. 20. annos subdiaconus. 27. diaconus. 30. presbyter poterit fieri. & hæc ibi.

¶ In quo obijcitur per aduersarios contra prædicta. Cap. LVI.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones duodecim aduersariorum aduersus id quod dicitur, quòd scilicet Romanus pontifex sacrorum conciliorum canones mutare & tollere possit, referuntur.*

Egrè multùm ferẽtes aduersarij, ꝙ Ro. pont. mutare & tollere possit canones sacrorũ conciliorũ, multipliciter nitũtur arguere in contrarium. ¶ Primò ex ca. in istis. distinct. 4. vbi inquit August. In istis temporalibus legibus quanquam de his homines iudicent cùm eas instituunt, tamen cùm fuerint institutæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundùm ipsas. Ex hoc arguitur ex aduerso, quòd papa non possit mutare canones, aut tollere, sed necessariò secundùm eos iudicare. ¶ Secundò arguitur ex ca. sicut. 17. distinct. vbi beatus Gregor. ita inquit. Sicut euãgelij quàtuor libros, sic quatuor concilia suscipere & venerari me fateor. Et infrà. Cunctas verò personas, quas præfata veneranda concilia respuunt, respuo, & quæ venerantur, amplector: quia dum vniuersali consensu sunt constituta, se & non illa destruit quisquis pręsumit absoluere quos ligant, aut ligare quos absoluunt. Ex hoc arguunt aduersarij, quòd Romanus ponti. non possit mutare statuta conciliorum vniuersalium: quia eadem ratio, quæ currit de istis, videtur currere de omnibus alijs. ¶ Tertiò arguitur ex. c. sancta octo vniuersalia cõcilia. dist. 16. vbi enumeratis octo vniuersalibus concilijs, sic sequitur: in professione Romani pontif. vsque ad vnum apicem immutilata seruare: & pari honore & veneratione haberi, & quę prædi-

Argu. primum.

Secundum.

Tertium.

prædicauerũt & statuerunt, modis omnibus sequi: & quæcuq; damnauerũt, ore & corde dãnasse profiteor. Ex isto aduersarij arguũt id quod prius: maximè, quia non videtur ꝙ papa ire vellet contra suam professionem.

Quartum. ¶Quartò arguitur ex. §. hoc autẽ intelligendum est. dist. 19. vbi sic dicit Gratianus. Hoc autem intelligẽdum est de his sanctionibus, vel decretalibus epistolis, in quibus nec præcedentium patrũ decretis, nec euãgelicis aliquid cõtrarium inuenitur. Ex hoc arguũt aduersarij, ꝙ Roma. pon. præcedẽtium patrum decreta tollere nõ possit, & per consequens nec canones vniuersalium conciliorum.

Quintum. ¶Quintò ex. c. sunt quidam. 25. q. 1. vbi Vrbanus papa inquit, ꝙ vbi apertè dñs, vel eius apostoli, & oẽs sequentes patres sentẽtialiter diffinierũt, ibi non nouam legẽ Roma. pont. potest dare, sed potius quod prædicatum est, vsq; ad animam & sanguinẽ confirmare debet.

Sextum. ¶Sextò inducitur. c. sequens. vbi zozimus papa ita inquit. Contra statuta patrum condere aliquid, vel mutare, nec huiusmodi quidẽ sedis potest authoritas: apud nos enim inconuulsa radicibus viuit antiquitas, cui decreta patrũ sanxerunt reuerẽtiam.

Septimum. ¶Itẽ septimò arguitur ex illo Leonis primi, qui in octauo concilio tuba euãgelicæ veritatis legitur nominatus, ad Martianũ imperatorẽ de canonibus Nicænis scribens, dicit ꝙ nulla possunt improbitate cõuelli, nulla nouitate violari. Et addit: in quo opere aux iliãte Christo fideliter exequendo necesse est me perseuerantẽ exhibere famulatũ: quoniam dispẽsatio mihi credita est, & ad meum tẽdit reatũ, si paternarũ regulæ sanctionum, quæ spiritu Dei spirãte sunt cõditæ, meq; (quod absit) cõniuẽte violẽtur.

Octauum. ¶Octauò arguitur ex. c. violatores. 25. q. 1. vbi Damasus papa dicit. Violatores canonũ & voluntariè grauiter à sanctis patribus iudicãtur, & à sancto Spiritu, instinctu cuius ac dono dictati sunt, dãnantur.

Alij dictati leg. alij ditati lr gunt.

Nonum. ¶Ex quo videtur nonò formari talis ratio. Inferior non põt tollere, aut dispensare in lege superioris, ergo nec papa in canonibus, cùm sint à Spiritusancto editi. Consequẽtia patet.

Decimum. ¶Decimò arguitur. Canõn est regula regiminis ad ædificationẽ ecclesiæ secũdum quam architectus regere & operari habet ac vti potestate sua, si bene vult operari: sed videtur, ꝙ huiusmodi regulæ debẽt esse immobiles, etiã inuariabiles sicut principia in speculabilibus. ergo papa, qui architect⁹ est, in ædificando, construendo, & gubernando ecclesiam nihil potest immutare circa canones.

Quod cõfirmatur per illud Hormisdæ papæ in. c. prima salus est. 25. q. 1. ita dicẽtis. Prima salus est rectæ fidei regulã custodire, & à constitutis patrum nullatenus deuiare.

Vndecimũ. ¶Vndecimò. Si papa ratione principatus sine prima tus potest tollere leges & instituta inferiorũ, sequitur ꝙ cùm Petrus fuerit superior omnibus apostolis, & per consequens Romanus pon. ipse potuerit tollere, imò canones condere contra ea quę Paulus posuit in epistolis suis, quod videtur inconueniens.

Duodecimũ. ¶Duodecimò sic. Romanus pon. non potest reuocare, aut tollere dicta doctorum exponẽtium sacram scripturam: ergo multò minùs summorum pontificum prędecessorum suorum decreta, aut vniuersalium cõciliorum canones & instituta. Consequentia est bona. Et antecedens videtur haberi. dis. 20. in. c. decretales. vbi dicitur, ꝙ in sacrarum scripturarum expositionibus doctores excellentes præponuntur: in causis verò diffiniẽdis summi pontifices præferuntur.

¶In quo respondetur obiectionibus præfatis. Cap. LVII.

SVMMARIVM.

1 *Papa quòd possit habere in multis authoritatem interpretandi, in quibus nullam habeat dispensandi facultatem, & multò minùs reuocandi, ostenditur.*

2 *Papa quòd in aliquibus sanctorum patrum canonibus siue statutis possit dispensare, in quibus non potest tollere generaliter aliquid, siue reuocare.*

3 *Obiectiones aduersariorum asserentium Papam non posse canones sacrorum cõciliorum mutare & tollere, diluuntur.*

Licèt paucis verbis possit plenè satisfieri obiectionibus aduersariorũ, nihilominus pro pleniori præsentis materiæ intelligentia, qd scilicet papa possit in statutis tã vniuersalium conciliorum, q̃ sanctorũ patrum, ac prędecessorum suorum, & clariori responsione ad capitula inducta per aduersarios in oppositum, est aduertendum. Quòd prout apertè colligi potest ex differentia superiùs assignata inter interpretationem, dispensationem, & reuocationem, siue abrogationem, in multis potest cadere interpretatio, in quibus non

non potest cadere dispensatio, & per consequens nec abrogatio: & in multis potest cadere dispensatio, in quibus non habet locum abrogatio: & in aliquibus potest vtrumq; cadere. Quod luculētissimè ostenditur per conclusiones sequētes. ¶Prima. Papa potest habere in multis authoritatem interpretandi, in quibus nullam habet dispensandi facultatem, & multò minùs reuocandi. Ista conclusio patet: quia papa cùm sit vicarius Christi, habet authoritatem interpretandi dubia in lege diuina, quę fidelibus occurrere possunt. vt suprà li.2.ca.107. ostendimus. Vnde & in veteri lege ad sacerdotes erat recursus de dubijs legis, quorū interpretationi qui non stabat mortis reus habebatur. vt patet Deutero. 17. & introducitur extra de testi. ca. licet. vbi papa interpretatur illud: in ore duorum vel trium, id est non paucorum, sed quamplurium: & tamen in lege diuina dispēsare non potest: nam in præceptis legis naturæ non potest: sicut in habendo duas vxores, in quo solus conditor potest dispensare, vt ipsemet papa dicit. extra de diuor. c. gaudemus. similiter nec in præceptis positiuis vtriusq; testamenti à Deo, vel à Christo immediatè institutis: sicut ꝙ homo non teneatur ad baptismum, vel ad confessionem, vel huiusmodi: quia in lege superioris inferior non potest dispensare, nisi in quantum illi committitur: non videtur hoc autem sibi cōmissum. vnde magis cōmissum legitur immutare cursum naturæ per miracula, quàm dictamen iuris naturalis & præcepta diuina dispensando. Et idem dicendum est de canonibus, & regulis sanctorum patrum, & de decretis prædecessorum suorum, in quibus aliqua statuūtur pertinentia ad articulos fidei, siue ad sacramenta, quæ fundamenta sunt religionis Christianæ, siue ad bonos mores. Certè in talibus licèt possit cadere interpretatio papæ cū aliqua ambiguitas nasceretur, non tamen dispensatio: & multò minùs reuocatio: quia illis intelliguntur maiora non licere, quibus vetita sunt minora. vt habetur extra de sent. excommu. c. cùm illorum. Minùs est autem dispensare, q̄ reuocare: quia omne totum est maius sua parte. reuocare autē est legem totaliter abrogare quo ad omnem personam, locum, & tempus: dispensatio verò quo ad ad quosdam, vel quo ad quædam tempora, vel loca. Et ita patet, ꝙ papa nec articulos fidei, nec præcepta legis naturæ vel decalogi, aut sacramenta potest mutare siue reuocare: sicut nec in illis potest dispēsare. Et ad istum

Conclusio prima authoris.

sensum accipienda siue intelligenda sunt capitula inducta ex aduerso. sicut. c. sicut. di. 15. & ca. sunt quidam. 25. q. 1. & c. contra. ibidē. ¶Secunda conclusio est, ꝙ in aliquibus sanctorum patrum canonibus siue statutis potest papa dispensare, in quibus nō potest tollere generaliter aliquid, siue reuocare. Patet conclusio ista: q̄m papa dispēsat in canonibus apostolorū. sicut patet, ꝙ bigamus promouea tur: sicut habetur in ca. lector. distin. 24. & ꝙ presbyter fornicarius non deponatur. vt in ca. presbyter. 72. dist. tamen hos canones generaliter tollere non posset. Pro quo notandum iuxta dominum Petrum de Palude super. 3. sententiarum. ꝙ licèt illa quæ apostoli in primitiua ecclesia fecerunt propria authoritate, siue authoritate solius officij, & proprio instinctu, potest nunc Roma. pon. mutare: quia nō habet minorem authoritatem, quàm ipsi habuerunt: non tamen ea quę ex speciali commissione, aut inspiratione spiritussancti: quoniā talia nec ipsi apostoli, nec successores reuocare possunt, nisi quantum principalis committeret: sicut scriba legis imperialis, vel promulgator reuocare non potest, nisi in quantum princeps iterum sibi cōmittit. Quicquid autem per apostolos constitutum est, quod in canone est receptum, creditur specialiter esse inspiratum à spiritusancto. Et similiter quod in quatuor concilijs vniuersalibus fuit factum, ita ꝙ in primitiua ecclesia apostoli quædam ordinarunt, non simpliciter, sed ad tempus, quod reuocatum non est, sed impletum est, quando cum tempore finitum est: sicut legalia cum euangelio seruare Iudæis, & abstinere à suffocatis & sanguine, & celebrare in fermentato, & huiusmodi, quæ lapsu temporis cessauerunt. Quædam verò dictāte spiritusancto sic ordinauerunt, vt in perpetuum permanerent: sic tamen, ꝙ pro loco & tempore liceret dispensare, non tamen totaliter amouere: & sic expedit ecclesiæ. Et in talibus licuit successoribus dispensare eodem spiritu committente. sicut apertè colligitur ex facto ipsorum sanctorum patrū, qui dispēsasse legūtur: sicut patuit in exēplis positis, & in multis alijs: non autem licet huiusmodi generaliter reuocare: quia non est cōmissum vt apparet: qa nullus sanctus hoc præsumpsit. Et cū ad regimē naturæ, & maximè gratiæ dn̄s faciat quod melius est, imò optimi est optima adducere, ideo cōmisit qd expedit, & non aliud. Vtile est aūt ecclesię ꝙ aliquādo cū bigamo, & persessore, & hm̄oi dispēsetur: cū aliquādo tales inueniantur

Secunda conclusio.

ueniantur meliores:nõ autẽ expedit ꝙ tales indifferenter ficut cæteri promoueantur. vnde illud commifit, iftud prohibuit:ergo papa in talibus poteft difpẽfare:fed non poteft ea generaliter & vniuerfaliter reuocare,ficut vnam decretalem à fe,vel à prædeceffore fuo editam. Vnde notauit Alanus.extra de decimis.c.licèt.ꝙ papa poffet alicui laico concedere ꝙ non folueret decimas,aut ꝙ eas perciperet:non tamen hoc omnibus laicis poffet in perpetuum concedere, legem generalem condendo,fed tãtùm ex caufa ad tempus difpenfando:ficut regibus dãtur etiam decimę clericorum in fubfidium terræ fanctę,vel ob aliam iuftã caufam. Tertia conclufio.In multis fanctorum patrum canonibus & ftatutis Romanus pon.ficut potuit difpenfare,ita & illos abrogare,& omnino tollere.Patet conclufio ifta de multis canonibus abrogatis & inftitutis prædecefforum fummorum pontificum per Romanos pont. fequẽtes. ficut patet in exẽplis priùs pofitis de canonibus antiquis de ætate ordinandorum. His habitis refpondendum eft ad argumenta in oppofitũ.

Ad primũ. 3 ¶ Ad primum de.c.in iftis.dift.4.refpõdetur negando id quod aduerfarij arguunt ex illo c.fequitur. quoniam.c.illud intelligitur non de iudice fummo, fcilicet papa,vel principe: quoniam ifti poffunt etiam poft conditas leges de ipfis iudicare,& eas tollere, vel moderari: fed loquitur de inferiori iudice. Vnde dominus Archi.exponendo hoc capitulum, ita dicit.Litera hic loquitur de inferiori iudice.Nam fi inferior iudex velit aliquid proponere quare lex illa non debeat condi,faciliùs audiretur primò,quàm poftea.ar.ad hoc dif.

Ad fecũdũ. 31.Nicæna.¶ Ad fecundũ de.c.ficut.dift.15. refpondetur dupliciter.Primò fic ad antecedens,ꝙ hoc quod dicitur,ꝙ quatuor illa concilia non poffet mutare aut reuocare, poteft intelligi duobus modis.Vno modo, quia cõcilia funt,& fic non eft verũ antecedens:quia quod competit alicui inquantum tale, competit omni tali.ficut quod competit homini inquantum homo, competit omni homini. fi ergo hoc competeret illis quatuor cõcilijs inquantum concilia,fequeretur ꝙ nullas fententias datas, aut conftituta facta in quibufcunq; cõcilijs pofsit reuocare: quod tamen falfum eft,vt in glo.per principalem. 9. q. 3. Aut poteft intelligi, ꝙ hoc cõpetat illis quatuor concilijs, non inquãtum concilia funt, fed inquãtum de tali materia funt, fcilicet de veritate articulorum fidei: & fic dicimus ꝙ hoc competat illis quatuor concilijs, ꝙ reuocari non poffunt propter hoc,fcilicet,ꝙ non fuerunt, nifi declaratiua articulorum fidei. Secundò refpondetur negando confequentiam:videlicet ꝙ ex.c.illo fequatur ꝙ papa in nullis canonibus vniuerfalium conciliorum pofsit difpenfare,aut aliquid immutare:licèt bene concedatur, ꝙ non pofsit ftatuta conciliorum vniuerfalium immutare quantum ad ea quæ concernunt articulos fidei,& generalem ftatum vniuerfalis ecclefiæ:vt glo.eiufdem.c.habet. Vnde Archid.in Rofario idem dicit in hac forma verborum. Fateor in his quæ ad fidem pertinẽt,& generalem ftatum ecclefiæ: in alijs poteft contra ftatuta conciliorũ venire. Si dicat,Quæ dicũtur ad generalẽ ftatũ ecclefię pertinere? Videtur nobis ꝙ inter alia fint ifta,quæ oẽs fideles tãgere poffunt:vt funt illa,ex quorũ alteratione tota ecclefia turbaretur:ficut ponitur exẽplum de depofitione omnium epifcoporum fimul:quia cùm omnes animæ Chriftianorũ fint in manibus epifcoporum, hoc quemlibet tangit: & cùm epifcopi in loco apoftolorum fuccedunt,& vniuerfalem ecclefiam reprefentent, turbaretur fides Chriftiana.Pręterea cùm in depofitione omnium epifcoporũ fimul non pofsit effe caufa iufta, maximè præfumeretur in tali depofitione defectus fidei in papa, & hoc faceret in deftructionem fidei,ex quo turbaretur tota Chriftianitas.Et meritò dicitur pertinere hoc ad vniuerfalem ftatum ecclefiæ. Et ita poffet poni exemplum in multis alijs, ex quibus vniuerfalis ecclefia turbaretur,& fcãdalizaretur. Similiter poffent ad vniuerfalem ftatũ ecclefiæ dici pertinere pręcepta diuina,præcepta legis naturalis, & facramenta,in quibus ftatus & falus vniuerfalis ecclefiæ confiftit,& omnes tangit vniuerfaliter.¶ Ad tertium de.c.fancta octo.dif.16, refpondetur eodẽ modo ficut ad præcedẽs, videlicet,ꝙ intelligendum eft de his quæ fpectant ad articulos fidei,& generalem ftatum vniuerfalis ecclefiæ,& quæ neceffaria funt faluti. *Ad tertium*

¶ Ad quartum de.§.hoc autẽ intelligendum.dift.19. refpondetur, ꝙ id quod magifter Gratianus ibidem dicit, intelligendum eft de his,de quibus præcedẽtia capitula expofita funt:aliàs nõ diceret verum. Vnde dominus Archi.in Rofario exponendo hunc locum dicit fic. Videtur dicere Gratianus, fcilicet ꝙ papa contra bene ftatuta fuorum prædecefforum non pofsit aliud ftatuere: quod non puto verum effe. Nam & bene ftatuta poteft reuocare, infpecta caufa: dummodò non tangat præcepta veteris & noui teftamenti, *Ad quartũ.*

menti, vel articulos fidei, vel ea quæ sunt necessaria ad salutem, vel quæ pertinent ad generalem statum ecclesiæ: & ideo non approbo quod hic dicit magister, nisi de talibus in telligatur. hæc Archi. ¶ Ad quintum de cap. sunt quidam. 25. q. 1. est eadem responsio, quæ data est ad præcedentia. Et est respõsio gloss. quæ dicit ibidem, ꝙ verum est, ꝙ papa non dispensat in his quæ pertinent ad articulos fidei, & quæ sunt iuris diuini, bene autem in alijs, sicut cum bigamo contra apostolum. vt di. 34. lector. & contra canonem apostolorum. vt in. c. presbyter. 82. dist. Item etiam quandoq; contra generalem statum ecclesiæ: sicut fecit Inno. in Lateranen. concilio. extrà de consan. & affi. hæc glo. ¶ Ad sextum de ca. contra. respondetur vt respondet glo. quæ super verbo, statuta, ita dicit. De articulis fidei, vt dictum est in. c. proximo. Ad hoc. c. etiam sanctus Tho. respondet eodem modo in tractatu contra impugnãtes religionem, sic dicens. Verum est, quod hic dicitur in illis quæ statuta sanctorum patrum decreuerunt de iure diuino, sicut articuli fidei, qui determinati sunt per cõcilia: sed illa quæ sancti patres decreuerunt de iure positiuo, sunt relicta dispositioni papæ, vt ea possit mutare, vel dispensare secundùm opportunitates temporum vel negotiorũ. hæc S. Tho. ¶ Ad septimum, quod inducitur de Leone papa, respondetur: dato ꝙ authoritas illa iaceat, vt inducitur per aduersarium, quod tamen non est verum in totò, ꝙ authoritas illa non facit pro aduersarijs propter duo. Tum primò quia Leo papa licèt dicat Nicænos canones nulla posse improbitate euelli, aut nouitate violari: non tamen negat, quin authoritate Romani ponti. ob necessitatem & vtilitatem fidelium possit in eis fieri dispensatio. Magna differẽtia est inter ista duo, improbitate euelli, & necessitate, aut vtilitate moderari. Secũdò, quia licèt ad papam pertineat intendere, ne canones per aliquos pro voluntate violentur, nõ sequitur, ꝙ ipse ex rationabili causa dispensare non possit, vt est manifestum. ¶ Ad octauum de. c. violatores. 27. q. 1. respõdetur, ꝙ. c. illud nihil facit ꝓ aduersarijs: quoniam licèt violatores canonum voluntate, id est, sine necessitate reprehẽdantur, & veniãt damnandi: non propter hoc Romanus pon. prohibetur dispẽsare, aut mutare illos, si personarum, locorum, aut rei conditio exposcit. Aliud enim est propria volũtate sine causa & sine necessitate violare canones: & aliud est rationabili causa existẽte per haben-

Ad quintũ. *Ad sextum.* *Ad septimũ* *Ad octauũ.*

tem authoritatem dispẽsare in illis: maximè quia vt dicit sanctus Thom. in tractatu contra impugnantes religionem. quando papa dispensat, aut mutat canones secundùm opportunitates tẽporum & negotiorum, non facit contra canones, aut statuta sanctorum patrum, quia seruatur intentio statuentium, quæ est vtilitas ecclesiæ: sicut & in omni iure positiuo accidit. derogatur enim prioribus statutis per statuta sequentia. hæc ille. Ad idẽ etiam Chryso. super Matth. dicit sic. Lex legislatori subiecta est, non legislator legi. Qui ergo soluit legem, literam quidem legis soluit, propositum autem legis eius non soluit, sed magis illi addit ad hoc dignitatem. hæc ille. ¶ Ad nonam obiectionem sumptam ex eodem. c. violatores. respondetur sicut suprà responsum est ad sextã, negando consequentiam. Pro quo notandũ iuxta sanctum Tho. & doctores, ꝙ duplex distinguitur genus canonum, qui spiritusancto dictante per plures sanctos in cõcilijs siue extra concilia conditi sunt. Primum genus est eorum, quæ sunt de iure diuino, sicut sunt canones pertinentes siue statuta ad articulos fidei, aut ad substantiam sacramentorum, aut quæ manifestam connexionem habent ad legem diuinam pertinentia ad bonos mores, & de talibus intelliguntur omnia illa capitula. vt dicit sanctus Tho. iuxta etiam glo. quæ ponuntur. 25. q. 1. videlicet. c. violatores. c. sunt quidam. c. contra statuta. c. prima salus. Secundum genus canonum est eorum, quæ sancti patres instituerunt in concilijs vniuersalibus de iure positiuo. Licèt enim canones omnes à sanctis patribus vnanimiter & vno consensu ęditi censeantur conditi à spiritusancto sicut dictante & inspirante, non tamen oẽs dicuntur pertinere aut ad legem naturæ, aut ad ius diuinum, sicut aduersarij videntur innuere: sed aliqui dicũtur pertinere ad ius positiuum. Nam si canones omnes, quia à Spiritusancto dicuntur conditi pertinere ideo dicerentur ad legẽ naturæ siue ad ius diuinum, indispensabiles essent, & ita ecclesia errasset dispensando in canonibus factis à sanctis patribus. Item nec mutari possent qui semel essent constituti, & multa alia sequerẽtur, quæ omnino sunt absurda, & inconuenientia. In primo genere canonum, qui pertinere videntur ad legem dñi, papa non dispẽsat, nec mutationem facit. In secundo verò genere canonum sic, queadmodum sæpe dictũ est. ¶ Ad decimam, quæ sumitur ex eo ꝙ canõ dicitur regula: respõdetur negãdo minorẽ, in qua dicitur,

Ad nonum. *Ad decimũ.*

citur, quod oporteat regulas huiusmodi agibilium esse immobiles & impermutabiles, sicut principia in speculabilibus. Pro quo notandum, quod cùm certitudinis firmitas varietur secundùm varietatem rerum. vt dicitur. 1. de anima &. 1. Ethic. & omnis mensura dicatur relatiuè ad mēsuratum, nō oportet, quod omnis mensura aut regula sint æqualis certitudinis, aut firmitatis, nec omnes possunt esse infallibiles, sed quātum possibile est in suo genere. Vnde cùm illa quæ regulāda sunt lege humana, siue canonica, siue concilij sint contingentia singularia multipliciter variabilia, nō possunt leges humanæ habere illam immutabilitatem, quā habēt principia prima in speculabilibus, sicut est manifestū: imò propter huiusmodi rerū varietatem, quibus oportet mensuras & regulas coaptari ad salutē reip. est necessarium leges ipsas mutabiles fore, vt sanctorum patrū authoritatibus suprà ostensum est. c. 52. vnde lex quæ vno tempore est iusta & vtilis, alio tempore seruata, esset iniusta & nociua. Pro quo aduertēdum est iuxta sanctum Tho. in. 1. 2. quod rectum in rebus corporalibus dicitur absolutè: & ideo rectum in eis quātum est de se manet semper rectū: sed rectitudo legis accipitur nō absolutè, sed in ordine ad vtilitatē communē, cui nō semper proportionatur vna & eadem res: & ideo talis rectitudo mutatur. vnde dicit Aug. in primo de li. arbit. quod lex temporalis quāuis iusta sit, mutari tamē per tēpora iustè potest. Et ita patet, quod ratio illa, quæ apud aduersarios censetur esse magni roboris, non procedit. Et ad ea. prima salus. 25. q. 1. quod inducitur. respōdetur quod intelligitur de statutis cōditis à sanctis patribus, quæ sunt de iure diuino, & non de his, quæ sunt de iure positiuo: quoniā à talibus pro loco & tēpore licitum est declinare. Vnde propter hāc differētiam, quæ est in constitutis sanctorum patrum dicit Leo papa in. c. sicut. dist. 14. quod sicut quædā sunt quæ nulla possunt ratione cōuelli: ita multa sunt, quæ aut pro necessitate temporum, aut pro cōsideratione ætatum oportet tēperari. Per quam distinctionē soluūtur multa alia argumenta aduersariorū, quæ inducūt de immutabilitate canonum. ¶ Ad vndecimā quod possit tollere, &c. respōdetur iuxta superius dicta, quod contra dicta apostolorum extra scripturā sanctam potest Romanus pōtifex, quia sic superior est: sed contra dicta contēta in sacra scriptura non potest: nō quia Pauli sunt, sed quia in scriptura sunt, quæ necessariò continet infallibilem veritatem, & quæ à Spiritu sancto principaliter est, à Paulo autem est instrumētaliter. iuxta illud. Lingua mea calamus scribæ, &c. Actio autē attribuitur principali agenti, non autem instrumentali: & ideo eō cū Spiritus sanctus sit superior papa si faceret contra scripturā sanctam, faceret cōtra Spiritūsanctum. Et ita illa consequētia aduersariorum non procedit, qua dicunt: ergo papa potest tollere ea quæ Paulus posuit in epistolis suis: cùm epistolæ illæ in canone sacræ scripturæ contineātur. ¶ Ad duodecimā de ca. decretales. dicēdum, quod consequētia nō valet: quoniam ad diuersas gratias spectant. Primum enim ad excellētiam sciētiæ, secūdum ad eminētiam potestatis: & ideo licèt diuinarum scripturarū excellētissimi doctores sciētia pontificibus Romanis fortè præemineāt: & dicimus fortè: quia potest esse ita doctus Romanus pon. quod nullus suo tēpore sit par ei: neq; superior etiā in sciētia: nihilominus in causarum siue dubiorū diffinitione, in dispēsatione canonum, aut mutatione etiam statutorum prædecessorum suorū, quæ omnia respiciunt authoritatem, meritò pōtifices præferētur. Vnde sanctus Tho. in quotlibeto. 5. & vlt. dicit, quod magis standum est sentētiæ papæ, ad quem pertinet determinare de fide, quam in iudicio profertur, quàm quorumlibet sapientum hominum in scripturis opinioni. dicit enim in. 2. 2. q. 2. artic. 3. quod contra authoritatem papæ, nec Hiero. nec Aug. nec aliquis sanctorum suam sentētiam defendit. Ex quo satis confunditur præsumptio aduersariorum nouellorum magistrorum, qui tam apertè summorum pontificum sententijs, & sanctorum etiam patrum sententias suas anteferre præsumunt.

Ad vndecimum. *Psal. 44.* *Ad duodecimum.*

¶ Quòd vniuersale concilium plenariū in his, quæ fidei sunt, errare non possit. Cap. LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Concilium uniuersale plenarium capi dupliciter ostenditur.*

2 *Concilium uniuersale in his, quæ ad fidē attinent, quæ tam patrum ecclesiæ, quàm Romani pontificis unanimi consensu diffinita sunt, errare non posse, ostenditur.*

3 *Concilium uniuersale non interueniente consensu & approbatione apostolicæ sedis, quòd in his, quæ fidei sunt, errare possit.*

Ex

X his, quæ de sacrorum con ciliorum vniuersalium cano nibus suprà explanauimus, orta nobis est occasio venie di ad quæstionem illam, Vtrùm vniuersale cõcilium in his quæ fidei sunt, errare possit? Ad quã quæ stionẽ nobis videtur sub distinctione respondendum. De concilio enim vniuersali loqui possumus dupliciter. Vno modo de concilio vniuersali plenario. Plenariũ autem concilium dicimus, in quo cũ ecclesiæ patribus Romanus pont. eorũ caput & princeps vnanimi consensu & authoritate concurrit, siue interuenit. Vnde conciliũ Antiochenum de plenario cõcilio prouinciali loquẽs ait. Perfectum conciliũ est illud, in quo interuenit metropolitanus antistes. Item ibidẽ illa dicitur plenaria synodus, in qua etiã episcopus metropolitanus interfuit. Secundo modo loqui possumus de cõcilio prout dicit corpus tantùm patrũ distinctũ à capite suo Ro. pon. Si primo modo loquamur de concilio, sit ista conclusio. Concilium vniuersale in his, quæ ad fidem pertinent, errare non potest: quæ tam patrũ ecclesiæ, q̃ Romani pon. vnanimi consensu diffinita sunt. Ista conclusio multipliciter probatur. ¶ Primò sic. Apostolicæ sedis iudicium in his, quæ fidei sunt, errare non potest: ergo nec cõcilium vniuersale, in quo apostolicæ sedis interuenit siue concurrit authoritas, & consensus. Consequentia est manifesta. Antecedens est à nobis multipliciter demonstratum. li. 2. io. c. 109. Colligitur etiã ex illo. Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua. &c. Item ex c. illo in fede. & ea. hæc est fides. 24. q. 1. ¶ Secundò sic. In ecclesia militante est certũ iudicium de difficilibus & obscuris, quæ circa fidem emergũt. patet: aliter enim tota ecclesia militans posset circa fidem errare, sed vltimũ iudicium circa difficilia & obscura circa fidem emergẽtia penes concilium vniuersale plenarium residere censetur, vt videtur velle August. in epistola ad Glorium & Eleusium: & in lib. 1. de vnico baptismo cõtra Donatistas. vbi ita inquit. Quæstionis huius obscuritas prioribus ecclesiæ temporibus ante schisma Donati magnos viros, & magna charitate præditos patres episcopos ita inter se compulit salua pace disceptare atque fluctuare, vt diu conciliorum in suis quibusq; regionibus diuersa statuta nutarent, donec plenario totius orbis concilio quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur, hæc ille. ergo concilium vniuersale circa fidem errare non potest. ¶ Tertiò sic. Vniuersalis ecclesia non potest errare, quia Spiritusancto gubernatur, qui est Spiritus veritatis. hoc enĩ promisit dominus discipulis suis. Iohã. 17. Cùm venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. sed diffinita per concilia vniuersalia plenaria sunt diffinita authoritate vniuersalis ecclesiæ. ergo sequitur, quòd concilia vniuersalia plenaria nullo modo errare possunt in fide. ¶ Quartò sic. Si concilia vniuersalia plenaria errare possent, nihil certum haberemus de diffinitis per concilia vniuersalia: & ita symbolum fidei, quod in missa cantatur, factum in concilio Constantinopolitano redderetur nobis dubium, quod est absurdum dicere, & multa alia inconuenientia sequerentur. Ista argumentatio videtur esse. 8. synodi. vnde facta diffinitione ita inquit post multa. At verò si reprobauerit salte vnũ ex his quæ hic scripta sunt, & à beato Nicolao ante iudicata, fiet æstus in ecclesia nostra continuus, & simultas ecclesiasticorum negotiorum: ita vt nunquam videri posset in ecclesia quilibet ordo. Vbi enim cõcursus omnis patriarchalis throni: & vt idipsum dicatur omnes sacri theologi si diabolico concilio ambiguitatem quis habeat, vocatio profectò tandem infirmitatem habebit, & ecclesiastica constitutio pacem. Anathema ergo illi, qui secundùm aliquid præsumpserit reprobare quicquam ex his quæ hic scribuntur à Patre & Filio & Spiritusancto amen. hæc ibi. ¶ Quintò sic. A concilio vniuersali plenario in causa fidei appellari nõ potest. ergo sequitur quòd circa causas fidei errare non possit. Consequentia patet: cùm omnis causa vitiata per appellationis remedium sit subleuanda. 2. q. 6. c. liceat. si concilium tale errare posset in causa fidei, cùm illa posset vitiari, & ita per appellationis remedium esset subleuanda: & ita liceret appellare à concilio. Antecedens tamen patet: tum ex decreto concilij Chalcedonẽ. vbi statutum legitur, quòd ab electa synodo non appellatur. Electa autẽ synodus dicitur, in qua assensus & approbatio apostolicæ sedis interuenit, vt alias declarauimus. Præterea si appellare liceret, aut igitur ad aliud concilium vniuersale, aut ad papam, aut ad ecclesiam vniuersalem. Non ad aliud concilium vniuersale: quia eadem ratione ab illo appellare liceret, & ita finis talis causæ imponi non posset. Non esset appellandum ad papam: quia cùm in concilio plenario interuenire intelligatur

Kk 2

Margin notes:

Concilium vniuersale plenariũ capitur dupliciter.

2

Conclusio prima quæ est de concilio vniuersali plenario modo.

3

Luc. 22.

gatur consensus papæ & authoritas eius, appellatio illa esset à papa ad papam, & non ad aliquem superiorem. Necesset appellandum ad ecclesiam: quia frustra ad vniuersalem ecclesiam appellaretur, cùm vniuersalis ecclesia simul in vnū conuenire non possit. ¶Sextò sic. Illa congregatio in his, quæ fidei sunt, errare non potest, cuius diffinitiones & constituta omnes fideles sub pœna anathematis, siue priuationis cōmunionis fideliū iubētur obseruare, patet: sed vniuersalia concilia sunt huiusmodi. ergo, &c. Minor patet ex multis. Tum ex cōcilio nono Toletano, vbi actione. 11. ita dicitur. Ne quilibet in posterum aut impunè valeat conueniri, aut generalia statuta conuellere, plena decernimus vnanimitate connexi, vt quæcunq; pro fidei causis ecclesiasticisq; negotijs aut in præteritis gestis aut in præsentibus cōstitutis aut in futuris etiam decretis vel sint, vel fuerint diffinitione conscripta vniuersalis authoritatis, nullus his deinceps contradicere audeat, nullus reuerberare præsumat, nullus nō implere cōtendat. Nam si quis ex religione cōtra hęc inobediens, aut susurrans, certè latrator, aut inuidus, aut potiùs non fautor extiterit gratiosus, & honoris sui, & cōmunionis sanctæ lugeat amissione mulctatus. hæc ibi. Itē hoc etiam à sanctis patribus legitur institutum, vt dominus Aymarus libr. de synodis testatur ita dicens. Sancti patres sub districto anathemate condemnasse leguntur eos, qui orthodoxorum patrū statuta non receperint, quæ vniuersalibus concilijs consonare perspexerint. Vnde Grego. 1. omnes à principalibus cōcilijs dissentientes in sua synodica anathematizauit. ¶Septimò sic. Ea quæ conclusa sunt in concilio plenario supradicto dicūtur vniuersaliter totius ecclesiæ consensu diffinita & cōclusa: ergo sequitur ꝙ præfatum concilium vniuersale in his, quæ circa fidem diffinit, errare non possit. Consequentia patet argumentatione, qua beatus Grego. vtitur in ca. Sicut. dist. 15. dicens. Cunctas verò, quas præfata veneranda cōcilia personas respuūt, respuo, quæ venerātur amplector: quia dum vniuersali sunt consensu constituta, se non illa destruit, quisquis præsumpserit absoluere quos ligant, aut ligare quos absoluunt. ¶Octauò sic. In concilijs vniuersalibus plenarijs creduntur sancti patres Spiritu sancto canones condidisse, & maximè circa fidem, sine qua impossibile est placere Deo, vt inquit

Heb. 11. Apostolus. ergo videtur quòd talia concilia dirigēte Spiritu sancto in his, quæ fidei sunt, errare non possunt. Consequētia patet: quia Spiritussanctus, cuius gratia editi sunt canones, est magister veritatis, & non erroris. Antecedēs habetur ex cap. primo. dist. 15. quod est beati Isido. vbi enumeratis quatuor vniuersalibus concilijs plenarijs, scilicet Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino primo, & Chalcedonensi, ita inquit. Hæ sunt synodi principales. 4. fidei materiam plenissimè prędicantes: sed & si qua sunt alia concilia, quæ sancti patres Spiritu Dei pleni sanxerūt post istorum. 4. authoritatem manent omni stabilita vigore. Secundò ex ca. Violatores. vbi Damasus papa, ita dicit. Violatores canonū voluntariè grauiter à sanctis patribus iudicantur, & à Spiritusancto, instinctu cuius ac dono dictati sunt damnantur. hæc ille. ¶Nonò sic. Illud concilium errare non potest in fide, quo errante erraret vniuersalis ecclesia: sed errante concilio generali plenario erraret vniuersalis ecclesia: quia in tali concilio vniuersali vniuersalis ecclesia repræsentatur, & virtute continetur. ¶Decimò arguitur sic. Nullum iudicium, quod in materia fidei irreiterabile & irreuocabile est, defectibile est, aut errare potest in fide sed iudiciū plenarij cōcilij in materia fidei ita habitum est apud sanctos patres, & diffinitum, vt incōuulsum, & irreuocabile in æuum maneret. ergo concilium vniuersale, de quo loquimur, in his quæ fidei sunt, defectibile esse non potest. Consequentia est bona. Maior etiam patet. Minor verò est Gelasij papæ in epistola, quā vniuersis episcopis per Dardaniam constitutis scribit: vbi dicit. Patres nostri catholici videlicet doctique pontifices in vnaquaq; hæresi quolibet tēpore suscitata quicquid pro fide, pro veritate, pro communione catholica atque apostolica inconuulsum voluerunt deinceps firmumque constare: nec in eadem causa denuò quæ præfixa fuerant retractari qualibet recenti præsumptione permiserunt sapientissimè prouidentes: quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra singulos quosq; prorsus errores stabile persisteret ecclesiæ constitutum: atque semper hisdem furoribus rediuiuis omnis integra diffinitio turbaretur, &c. Inde est vt in cap. Maiores. 24. quæst. 1. habetur. idem papa Gelasius dicit. Maiores nostri diuina inspiratione cernentes necessariò præcauerūt, vt quod contra vnamquanq; hæresim coacta, (id est coadunata) semel synodus pro fidei communione authoritate catholica atq; apostolica promulgasset, non finerent nouis

post

post hęc retractationibus mutilari, ne prauis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerant statuta pôst propulsandi. Et infrà in fi. synodus semel gesta cōdemnans, vlteriùs ad noua concilia venire non finit: vt scilicet vt inquit temerè de fide disputent. Nam vt inquit imperator Martianus de sum. Tri. & fi. ca. Iniuriam facit iudicio reuerēdissimæ synodi, si quis semel iudicata, ac rectè disposita reuoluere, atq; publicè disputare contendit. Quocirca in ca. Cōfidimus. 27. q. 1. Papa Gelasius inquit. Confidimus ꝙ nullus tam vera citer Christianus ignorat vniuscuiusq; synodi constitutū, quod vniuersalis ecclesiæ probauit assensus nulla magis exequi sedem prę cæteris oportere, q̃ primā, quæ & vnamquāq; synodū sua authoritate confirmat, & continuata moderatione custodit. hæc ille. Huiusmodi autem concilia, in quibus vniuersalis ecclesiæ coucurrit assensus, sunt illa, quæ plenaria vocat Aug. quorum (vt ipse ait in epistola ad Ianuariū) saluberrima in ecclesia authoritas est. in. c. illa. dist. 12. de quibus currunt rationes quæ fiunt, ꝙ vniuersale concilium errare in his quæ fidei sunt non possit. Vltimò sic. Illa congregatio in diffinitione vnanimi sua in his quæ fidei sunt, credenda est non errare, cuius diffinitionis oppositum tenentes sunt hæretici, sed tenētes & sapientes cōtrarium eorū, quæ vniuersalia concilia & plenaria de fide diffinierūt, sunt hæretici. ergo, &c. Consequentia est bona. Maior patet. Minor etiam patet. Vnde dicitur in concilio Chalcedonen. actione quinta pôst datā sententiam de duabus naturis & vna persona in Christo, dicūt patres sic. His itaq; à nobis dispositis diffiniuit sancta & vniuersalis synodus alteram fidē nulli licere proferre, vel cōscribere, aut cōponere, aut sentire: aliter eos aut qui ausi sunt, aut cōponere fidē alterā, aut certè proferre, aut docere, aut tradere alterū symbolum: si episcopi fuerint, aut clerici, alienos esse ab episcopatu, & clericos à clero: si monachi & laici fuerit, anathematizati. Multa similia habētur ex alijs cōcilijs vniuersalibus. ¶ Secundo vero modo loqui possumus de concilio vniuersali, prout tātùm dicit prælatorum cōgregationem distinctam siue con diuisam à Ro. pon. siue non incluso Ro. pon. & hoc modo loquēdi sit ista cōclusio. ¶ Concilium vniuersale non interueniēte consensu & approbatione apostolicæ sedis errare potest in his quæ fidei sunt. Quæ conclusio exēplis, & authoritate ostēditur. Exēplariter patet primò de cōcilio, quod copioso numero

Secundus modus accipiendi concilium uniuersale plenarium.

Conclusio secūda quæ est de concilio uniuersa

episcoporū conueniēte Arimini celebratum est, in quo, vt dicit Hiero. in altercatione Luciferiani & Orthodoxi nomine vnitatis & fidei infidelitas scripta est. Cōtra quod Damasus papa viriliter insurrexit, & cōgregato cōcilio condēnans Liberiū, annullauit quod fecerat. Hoc conciliū B. Aug. vocat latrociniū. Hoc conciliū damnatur in canone in. c. sancta Romana ecclesia. vbi Gelasius papa inqt. In primis Arimineñ. synodū à Constantino Cæsare Coustātini filio congregatā mediante Thauro præfecto, extūc & in æternū confitemur esse damnatā. Secūdò idem ostenditur ex cōcilio Ephesino secūdo: quod legitimè inchoatum fuit præsidētibus etiā legatis papæ, nihilominus in euersionem fidei agitatū est, & in eius correctionē Leo papa Chalcedoneñ. synodū instituit. Itē synodus Aquileiæ celebrata, quæ quintam vniuersalē synodū à Iustiniano imperatore & Vigilio papa Constātinopoli celebratam suscipere diffidit: quā Sergius papa salubriter redarguit, & ad concordiam reduxit. vt narrat Vincentius in speculo historiali li. 24. c. 134. Itē synodus trecentorum triginta episcoporū tempore Constantini Constantinopoli congregata, in qua, vt narrat idē Vincētius lib. com memorato. c. 174. edictum promulgatū est de imaginibus Dei & sanctorum deponēdis: cōtra quam Stephanus papa Romæ synodū congregat, in qua omnia à Constātino ordinata reordinat, & venerationē sanctarū imaginum cōfirmat, eorūq; prophanatores anathematizat: vt idem Vincētius cōmemorat libro præfato. c. 165. Vnde septima synodus condēnans præfatā synodum, sic ait. Fremēti cōcilio cōtra venerabiles imagines: anathema. Item infrà de peruersione illius concilij loquens & causis dānationis eius, ita inquit. Hoc nempè cōcilium Caiphaicū conciliabulum factū est: illud aduersus dñm inania meditatum est: hoc aduersus ipsius imaginē fremuit. Et infrà. hoc conciliū solam nuncupationem habet sacerdotalē, scientiā autem prauam atq; prophanam: hoc concilium contumax habet os, & spiritum mendacio delibutum. Nam veritatem quandam finxit, in fallacia præsumpsit. Hoc concilium sancta synodus vtpote zizania dominicæ areæ, id est, ecclesiæ catholicæ ventilauit, & ventilabro diuini iudicij proiecit. ablata ergo sunt à catholica ecclesia & redarguta figmēta ei⁹. hæc ille. Item concilium Aquisgrani celebratum, cuius diffinitioni circa materiam sacramenti matrimonij non statur, videlicet quòd ra-

li plenario secundo modo dicto.

3

ptor non possit matrimonialiter cum rapta copulari.de quo in.c.Placuit.36.q.2. sed potius statur authoritati Hiero.contrarium diffiniētis.vt in.e.Tria.e.q.de quo fit mētio etiā in glossa super.c.de libellis.distin.20.& sic de multis alijs possent exempla induci, & cum illis etiam de Basilieñ. quod & scandalosum, & in multis à sanctorum patrum doctrina errasse videtur. Præterea ꝙ conciliū præfatum errare possit, satis aperte colligitur ex beato August. qui in epistola quadam contra Donatistas.vbi post quoddam acerrimum argumentum,subinfert ad propositum.Sic faciāt mille concilia episcopi vestri,huic vni sententiæ respōdeant,& ad id quod volueritis consentimus vobis.Item idem colligitur ex beato Isidoro in ca.Domino sancto. dist.50.vbi ait,quòd si in gestis conciliorum distans sententia inueniatur,illius concilij sentētiæ standum sit, cuius quidē potior & antiquior extat authoritas. Nunquam autem adinuicem possunt discordare,nisi altero illorum à vero declinante.quoniam secundū philosophum. 1.Ethic. Omnia vera consonant, sed falsum est quod à vero dissonat. hoc autem nunquàm dixisset Isido.si fuisset impossibile cōcilium aliquod errare. Idem etiam colligitur ex ca.cuncta per mundum.9.q.3. Item Aug. in epistola contra Donatistas ait. Itaq; concilium illud peruersum atq; nephandum maximè vt creditur traditorum fuit. Ex his exufflatur phantasia stulta eorū, qui omni concilio non errandi gratiam quasi essentialiter inesse affirmant: cùm tā ex euangelio,quàm ex actibus apostolorum, & gestis antiquorum conciliorum manifestè oppositum habeatur.

¶In quo obijcitur contra prædicta. Cap. LIX.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones septem aduersariorum contra id quod de infallibilitate iudicij plenariorum conciliorum dicitur.*

SVnt aliqui aduersarij,quibus nō sapit veritas prædicta de infallibilitate iudicij plenariorum conciliorum,& arguūt contra illam multipliciter. ¶Primò sic,vt Guillelmus Ockam inducit in dialogo suo. Vna sola ecclesia militans est quæ contra fidem errare non *Argumentū primum.* 1

potest:quia de sola vniuersali ecclesia militāte inuenitur in scripturis authēticis ꝙ errare non potest:concilium autem vniuersale licèt sit pars ecclesię vniuersalis,nō tamen est ipsa ecclesia vniuersalis.ergo temerarium est dicere,quòd concilium generale circa fidem errare non possit. ¶Secūdò sic.Illa congregatio quæ potest volūtate humana dissolui,potest contra fidem errare:quia illa ecclesia, quæ in fide errare nō potest, vsq; in finem seculi est duratura. iuxta verbum Christi Matth. vlti. Ego autem vobiscū sum vsq; ad,&c. sed concilium vniuersale potest humana voluntate dissolui,sicut dissoluitur.ergo concilium vniuersale potest errare in fide.¶Tertio.Illæ personæ, quæ in diuersis locis existētes possunt circa fidem errare,etiā si ad vnum locum cōueniunt,possunt circa fidem errare:quia concursus ad eundem locum non reddit illos inobliquabiles à fide:quia sicut locus non sanctificat homines,ita non cōfirmat in fide.sed omnes ad concilium venientes generale antequam conuenirent,potuerunt circa fidem errare.ergo etiā postquā conuenerūt, potuerunt labi in hæreticam prauitatem. ¶Quartò sic. Si in generali concilio congregati circa fidem errare nō possunt,aut hoc est ratione sapientiæ,qua præfulgēt,aut ratione sanctitatis qua pollent: aut ratione authoritatis & potestatis quam habent: aut ratione promissionis Christi,qui promisit apostolis fidē vsq; ad finē seculi duraturā.Non propter primum tātùm:quia sępe multi sapiētes catholici inueniūtur extra generale conciliū,qui habent defensare fidē,licèt errare possint. Non propter secūdum.s.sanctitatē: quia nō super sanctiores sunt qui ad conciliū conueniūt generale tum etiā,quia sanctitas in ecclesia militante nullos cōfirmat in fide,sicut patet.Nec propter tertiū,scilicet authoritatem:quia papa est maior authoritate illis,& tñ errare potest in fide.iuxta.c.si papa.di.40.Non etiam proper quartū, scilicet Christi ꝓmissionē: quia Christus promittēs ꝙ fides sua duratura foret in ecclesia,nullā fecit mētionē de concilio vniuersali.¶Quintò arguitur exemplis multorū conciliorū, quæ videntur errasse,de quibus dictū est in præcedēti. c. ¶Sextò arguitur etiā errasse cōcilium plenariū, in quo cōsensus, & approbatio apostolicæ sedis interuenit. patet de synodo Stephani papę septimi, q erroneè oēs ordinationes factas per Formosum papam irritas esse decreuit: vnde etiā synodo celebrata Romæ per Iohā.9.extitit reprobata.ergo cōcilium vniuersale pōt errare:

Secundum.
Tertium.
Quartum.
Quintum.
Sextum.

errare: quis constat, ꝙ altera illarum synodo rum, quarum vna aliam reprobauit, errauit.

Septimum. ¶ Septimò arguitur ex illo beati Aug. lib. de vnico baptismo contra Donatistas, Ipsa ple naria concilia sæpe priora contingit à superioribus emendari, hoc autem non esse, nisi priora illa, quæ emendanda veniunt, aliquo modo errassent.

¶ In quo respondetur obiectionibus præfatis. Cap. LX.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorum asserentium vniuersale concilium plenarium errare posse, diluuntur.*

Bene considerantibus quæ dicta sunt, facilè est respõdere præfatis obiectionib⁹. ¶ Vnde ad primam cùm dicitur, ꝙ de sola vniuersali ecclesia in uenitur in scripturis authẽticis ꝙ errare non possit in fide: respondetur dupliciter. *Ad primũ.* 1 Primò negãdo maiorẽ illam: quoniam in scripturis authenticis non tantùm de vniuersali ecclesia, sed etiam de Romana siue apostolica sede reperitur ꝙ errare non possit. Vnde Luc. 22. dictũ est Petro pro ecclesia Romana & apostolica sede. Petre ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. habetur etiã in. c. In fede. & in. c. Hæc est fides. 29. q. 1. sicut pleniùs in lib. 2. c. 109. ostendimus. Secũdò respondetur ad minorem, ꝙ licèt ple narium conciliũ non sit materialiter tota vniuersalis ecclesia, est tamẽ tota authoritate. vnde hac ratione in. c. Confidimus. 25. q. 1. diffinita in plenaria synodo, dicuntur vniuersalis ecclesiæ assensu approbata. *Ad secũdũ.* ¶ Ad secundã cùm dicitur, ꝙ cõgregatio, quæ voluntate humana, &c. respondetur negãdo vniuersaliter assumptum. Verũtamen est notandum sicut in. 2. li. c. 109. distinximus, ꝙ non errare, siue deficere aliter videtur attribui, quãdo dicitur ꝙ vniuersalis ecclesia errare, vel deficere non potest in fide, & aliter, cũ attribuitur aut apostolicæ sedi, aut plenario concilio. Vniuersali quidẽ ecclesiæ attribuitur, quia fides nunꝙ deficiet de ecclesia: quoniã semper in aliquibus multis aut paucis fides semper permanebit vsq; ad finem, sicut nos plenissimè ostendimus. li. 1. huius summæ. c. 28. Sedi verò apostolicę, aut plenario concilio attribuitur quo ad iudiciũ: ita ꝙ dicimus, ꝙ ipse omnipotens Deus hos, quibus fidei magisterium cõmisit, nõ permittet in his, quæ fidei sunt errare. Vnde stat bene, ꝙ cõcilium plenariũ dissoluatur humana volũtate, & tamẽ cùm fuit cõgregatum in his quę fidei sunt vniuersali omnium consensu diffinita nõ erret. Propter quod imperator Martianus in epistola, quam in fine cõcilij Chalcedonẽsis scribit Cõstãtinopolitaũ. dicit sic. Verè impius & sacrilegus est, qui post sacerdotũ sententiam opinioni suæ aliquid tractandũ relinquit. Extremæ quippe demẽtiæ est in medio & perspicuo die cõmentitium lumen inquirere. Quisquis enim post veritatẽ repertã aliud vlteriùs discutit, mendacium quærit. Et infrà. Iniuriam enim facit iudicio reuerẽdissimæ synodi, si quis semel iudicata ac rectè disposita reuoluere, & publicè disputare contẽdit, hæc ille. ¶ Ad tertiam, cùm dicitur, ꝙ illæ personæ quæ in diuersis locis, &c. respõdetur ꝙ ratio non procedit: quoniã licèt oẽs conuenientes ad locum concilij sigillatim cõsiderati possent errare, non tamen oẽs simul iuncti in iudicio eorũ, quæ ad fidem pertinẽt, Deo sic ordinãte. *Ad tertium* Aliqua enim sunt priuilegia cõmunitatis, quæ non cõueniunt singulis de cõmunitate. Similiter licèt quilibet de ecclesia possit errare in fide, non tñ ipsa ecclesia, quæ nõ est nisi ipsorum fideliũ collectio. sic in. c. ecclesia. de cõse. dist. 1. ¶ Ad quartã, cùm arguitur, ꝙ aut ratione sapiẽtię, &c. respõdetur ꝙ principaliter ratione promissionis diuinæ. *Ad quartũ.* Et ad improbationẽ cũ dicitur, ꝙ Christus eũ promisit apostolis fidem duraturã non fecit mentionẽ de cõcilio vniuersali, respõdetur dupliciter. Primò, ꝙ Christus promittẽdo beato Petro ꝙ fides eius in ecclesia sua & sede nunꝙ esset defe ctura Luc. 22. vt dictũ est, & in cõcilio plenario Roma. pon. intelligatur vt caput, & magister, ac diffinitor, ex cõsequenti promissio illa extẽditur ad cõcilium vniuersale plenariũ, quod & authoritate, & approbatiõe apostolicę sedis fulcitur. Secũdo respõdetur, ꝙ Christus promittẽdo ecclesiæ vniuersali, ꝙ portæ inferi non essent præualituræ aduersus eam Matt. 18. promisisse etiã intelligitur hoc plenario vniuersali cõcilio, quod ipsam vniuersalem ecclesiã plena repræsentat authoritate. ¶ Ad quintã, cùm arguitur, ꝙ multa concilia errasse legũtur, respõdetur, ꝙ illa concilia, de quibus exẽpla inducta sunt, plenaria nõ fuerunt, cùm in eorũ diffinitionibus nec approbatio, nec cõsensus Roma. pon. qui est vniuersalis ecclesię rector & princeps, interuenit: & ita non vniuersalis ecclesiæ fuerũt authorita *Ad quintũ.*

Ad sextum. te diffinita. ¶ Ad sextã, cùm arguitur de concilio Stephani septimi, respõdetur vt aliàs responsum est in. 2. li. ca. 109. ꝙ error ille nõ fuit circa ea quæ humanæ saluti sunt necessaria, vnde nõ est ad propositũ. ¶ Ad septimã, cùm *Ad septimũ* arguitur de beato Aug. respõsio eadẽ est. Dicimus enim, ꝙ Aug. nõ loquitur de emendatione quo ad fidem, sed quo ad ea quæ consistunt in facto, in quibus ecclesia potest falli. Vñ ait. Ipsa plenaria cõcilia sæpe priora contingit à posterioribus emẽdari, cũ aliquo rerũ experimento aperitur qđ clausum erat, & cognoscitur qđ latebat. hoc aũt non videtur posse referri ad fidẽ, vt infrà pleniùs dicetur.

¶ In quo ostenditur, quòd apostoli omnes in passione Christi à fide eius defecerunt.
Cap. LXI.

SVMMARIVM.

1 *Apostoli omnes in passione Christi à fide eius defecisse probantur.*
2 *Beata Virgo Maria quòd sola in fide tempore passionis Christi perstiterit, apostolis omnibus à fide deficientibus, ostenditur.*
3 *Apostoli deficientes in fide an potuerunt dici hæretici?*
4 *Infidelitatis tres species recensentur.*

QVoniam quidam aduersariorum ad probandum ꝙ ecclesia vniuersalis in fide deficere possit, & per consequens vniuersale concilium illam representãs, magnum fundamẽtum capere videtur ex hoc, ꝙ oẽs apostoli, in quib' vniuersalis ecclesia representari videbatur, in Christi passione defecisse videtur. secũdùm illud quod dñs dixit apostolis. Omnes vos scã-*Matth. 26.* dalũ patiemini in me in ista nocte. scriptũ est enim, Percutiã pastorẽ, & dispergentur oues gregis. glo. interli. i. ab vnitate fidei soluẽtur. placuit nobis de hoc aliquid tractare. Vbi aduertẽdum est, ꝙ sunt aliqui aduersariorũ dicẽtes nullo modo asserẽdum esse, ꝙ oẽs apostoli in passione Christi defecerint, timentes ex hoc sequi, ꝙ fides defecerit ecclesiæ. Sed istud iudicio nostro (saluo semper meliori) non est bene dictũ propter duo. Primò, quia suppositũ videtur falsum. Secũdò, quia consequentia quam faciunt, nullas vires habet.
1 Primùm patet; quoniã suppositum illud, videlicet ꝙ oẽs apostoli in passione Christi à fide eius perfecta nõ ceciderint, non videtur cõsonare, sed repugnare sacræ scripturæ, sanctorũ patrũ testimonijs, & cõmuni fidei vniuersalis ecclesię. Repugnare quidẽ videtur sacræ scripturę in pluribus locis. Primò illi, quę habetur psal. 13. Omnes declinauerũt. super quo ita inquit Hiero. hunc psal. de passione Christi refert: quoniam oẽs dominũ reliquerũnt, intãtum, vt Petrus quoq;, qui apostolorum fuit princeps, ipsum negaret. Item infrà super illud. Non est qui faciat bonũ vsq; ad vnũ. dicit idem Hiero. sic: Hic apparet, ꝙ hic psalm. de passione pertineat: quia nullus de discipulis, nec Petrus, qui caput ecclesiæ est, quia & ipse negauit. hæc Hiero. Itẽ secũdò repugnat sacræ scripturæ illi, quę habetur psal. 68. Laboraui clamãs, &c. sequitur. defecerũt oculi mei. vbi sic dicit glo. à sperãdo in Deum verũ. alia litera habet sic: discipuli desperauerunt. vnde oculi duorum discipulorum tenebantur in via Christum non cognoscẽtium: quoniam desperantes dixerunt, Sperauimus ꝙ esset redempturus Israël: quibus extra factum est quod intus erat, id est, cæcitas cordis facta est in oculis: sed spem reddidit, quando cicatrices palpãdas obtulit, quibus tactis Thomas ad spem rediit clamans, Deus meus & dominus meus. hæc ibi. Itẽ repugnat scripturæ sequentis versus: vbi ait. Multiplicati sunt super capillos capitis mei, &c. vbi ait glo. Tempore passionis recesserunt Iudæi à Christo, & etiam apostoli: eo vero resurgente, redierunt apostoli, sed non Iudæi. hæc ibi. Item tertiò repugnat scripturæ illi psal. 87. Oculi mei languerũt præ inopia. Super quo beatus Grego. & habetur etiam in glo. ordinaria, ita loquitur. Illi oculi, id est, sancti apostoli, quibus non reuelauerat caro & sanguis sed pater eius qui est in cœlis, vt Petrus diceret, Tu es Christus filius Dei viui: videntes eum tradi, atq; tanta perpeti mala: quoniam non videbant eum in virtute formæ suæ, sed quasi superatum atq; impotentem, infirmati sunt ab eius inopia, velut subtracto sibi cibo lumine suo. hæc ille. Quartò repugnat scripturæ illi psalm. 88. Perfudisti eum confusione. Super quo ita inquit Hieronym. Confusione inquit mortis hoc dicebant apostoli, ignorãtes eum à morte debere resurgere: & Petro quasi deliramenta visa sunt verba resurrectionis eius. Thomas autẽ ait, Nisi videro, nõ credam. hæc Hiero. ¶ Quintò contradicit scripturæ illi. psal. 108. Genua mea infirmata sunt à ieiunio. Quod exponens

beatus

beatus Aug. de Apostolis ita inquit. Vbi significatũ esse arbitror eos, qui in mẽbris eius fortes videbantur, tanquã præsentia panis, quo sustentabantur, abstracta, in eius passione defecisse vsq; ad negationẽ, quæ apparuit in ipso Petro. Et caro inquit mea immutata est propter oleũ. vt eos mea morte deficiẽtes, mea resurrectione firmarem, & misso spiritu sancto, vngerẽ: qui nõ ad eos venisset, nisi ego abijssem. hæc ille. ¶Sextò repugnat scripturæ illi. Psal. 138. Dies formabuntur, & nemo in eis. vbi habet alia litera: per diem errabunt, & nemo in eis. Quod beatus Augu. exponens de Apostolis, ita ait. Dies hic adhuc erat dñs Iesus Christus. vnde dicebat, Ambulate dum lucem habetis, sed per diẽ errabant imperfecti eius: putauerunt & ipsi dominũ Iesum Christum tantũmodo hominem esse non habere in se occultam diuinitatẽ, nõ esse occultẽ Deum, sed hoc solùm quod videbatur, hoc & ipsi putauerũt. Nam & ipse Petrus dixerat dño cùm interrogasset quem illum dicerẽt homines, Tu es Christus filius Dei viui. dixerat ei dñs, Beatus es Simon bar iona: quia caro & sanguis nõ reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cælis. quare? quia dixerat illũ filium Dei. vbi paulo pòst in eodẽ loco in ipsa contexione verborum cœpit dominus de passione sua futura dicere: ille autẽ Petrus qui iam confessus erat illum filiũ Dei timuit ne sicut filius hominis moriretur. erat enim filius Dei & filius hominis. timuit Petrus ne in forma serui periret forma Dei, & non potiùs præsumpsit: quia ex forma Dei reuiuisceret forma serui, & ait illi. absit à te dñe, propitiùs tibi esto. & dñs qui illũ beatũ dixerat illa voce. vade post me inquit sathana, neq; enim sapis quæ Dei sunt, sed quę hominum. & infrà. Christus inter illos ambulauerat: ante oculos illorũ fluctus calcauerat: ventis imperauerat: ante oculos ipsorũ quatriduanum mortuũ suscitauerat: ante oculos ipsorum tanta miracula fecerat: & tamẽ trepidauerunt in passione eius, quasi amisissent eũ, de quo frustra præsumpserãt. sed per diẽ errabant & nemo in eis. Nemo prorsus nec ipse qui dixerat tecum ero vsq; ad mortẽ. dixerat enim illis veniet hora vt me relinquatis solum, & eat vnusquisq; viam suam. hæc Aug. Septimò contradicit scripturæ illi, quæ habetur Iob. 19. vbi dicitur, Pelli meæ consumptis carnibus adhęsit os meũ. &c. Quod verbum exponens beatus Gregor. ita ait. In osse fortitudo, in carnibus infirmitas corporis designatur. Per os ergo Christus, per carnem discipuli, qui tẽpore passionis infirma sapuerunt. hæc ille. Ex quibus authoritatib⁹ vt videtur iuxta expositiones sanctorum patrum discipuli nõ videntur sapuisse, quę Dei erant in Christo, sed tm̃ quæ hominis erant, quæ dicuntur infirma. ¶Octauò repugnat scripturę illi quæ habetur Matth. 26. & Marci. 14. vbi Christus ait Apostolis. Oẽs vos scandalum patiemini in me in ista nocte. scriptum est enim, Percutiã pastorem, & dispergentur oues gregis. glo. interli. ab vnitate fidei soluentur. Itẽ glo. ordi. habet sic. Prædicit quod passuri sunt, vt cùm passi fuerint, non desperent, sed pœniteãt qui scandalizantur. nocte scandalizantur, id est, mente obscurati. Item hunc locũ exponẽs S. Tho. ita dicit. Apostoli propter infirmitatem carnis scandalũ passi aggrauatur peccatum eorũ ex propinquitate tẽporis: quia post tantas admonitiones & sacramenti susceptionẽ, vnde obliti erant quæ fecerat eis. hæc ille. ¶Nonò contradicit scripturæ illi, quæ habetur Luc. 24. vbi legitur, ꝙ verba mulierum nuntiantium Apostolis Christum resurrexisse, visa sunt Apostolis quasi deliramentum, & non crediderunt illis. ¶Decimò repugnat scripturæ illi, quæ habetur Mar. 16. Legitur quòd dominus apparens Apostolis, exprobrauit incredulitatem eorũ, & duritiam cordis, quia his qui viderant eũ resurrexisse non crediderũt. Vbi dicit gloss. quæ est Gregorij in homilia: Quòd discipuli resurrectionem domini tardè crediderunt: non tam illorum infirmitas, quàm nostra firmitas fuit. Dubitantibus enim ipsis, resurrectio per multa argumenta probata est, quib⁹ & nos firmiùs solidamur. Ad idem beatus Ambrosi. libr. de incarnatione. capit. 7. sic dicit. Discipuli quidem aliquãdo errauerũt, ne nos postea errare possemus. Ergo illorum error nobis proficit: quasi homines errauerunt, quasi discipuli crediderũt. hæc ille. ¶Ampliùs secundò dictum etiam aduersariorum repugnat sanctorum patrum doctrinis. ait enim beatus Isidor. vt habetur in gloss. super illud Exod. 3. ita vt fugeret Moyses virga in serpente. Christus in morte expauit Moyses & fugit: mortuo enim Christo, expauerunt discipuli, à spe, in qua fuerant, recedentes. hæc ille. Cęterum dictum aduersariorum contradicit communi ecclesiæ vniuersalis fidei. nam vt Guillielmus in rationali diuinorum officiorum testatur. Candela quæ in diebus occultatur tenebrarũ hebdomadæ sanctę per totã Christi ecclesiã, designat Christi fidem, quæ in sola virgine re-

ne remāsit, per quam omnes fideles docti,&
illuminati sunt. Item idē confirmans irrefra-
gabilis doctor magister Alexāder de Alis in
2 3. sentē. in expositione symboli dicit sic. Opi
nio quę dicit, q in sola virgine stetit ecclesia,
in qua sola fides mansit in passione, videtur
nobis vera. Itē doctores iuris canonici. Vnde
Huguicio in apparatu suo super illud de pœ
ni. di. 1. in. §. his authoritatibus. dicit sic. Mor
tuo Christo, Petrus & alij Apostoli defece-
runt in fide Christi, dubitātes de eo peccaue
rūt mortaliter. Idē dicit Archi. in eodē loco.
¶ Præterea secundò dictū aduersariorū non
est sustinendū: qm̄ consequētia, quā faciunt,
nullius efficacię est, Apostoli defecerūt in fi-
de, ergo fides ecclesiæ defecit: quoniā in bea-
ta virgine dicitur integerrima permansisse,
quod nō est minùs credibile, quā illud, quod
beatus Aug. inquit super illud Psal. Sæpe ex
pugnauerūt me à iuuentute mea. & habetur
in glo. vbi ita dicit. Aliquādo in solo Abel e-
rat ecclesia. Cæterùm ista cōsequentia nō va
let. Petrus & alij Apostoli defecerūt in fide.
ergo vniuersalis ecclesia siue conciliū vniuer
sale, scilicet papa, qui succedit beato Petro, &
omnes alij prælati, qui succedunt Apostolis
simul synodaliter congregati errare in fide
possunt, propter duo. Tū primò, quia nec Pe
trus tūc tēporis pastor erat ecclesiæ, nec alij
Apostoli erant in aliqua prælatione iurisdi-
ctionis sublimati: quoniā vt in superioribus
cōmemoratū sæpe est, per verba illa tantùm
Pasce oues meas. Iohā. vlt. dicta Petro, Petrus
constitutus est actu pastor ecclesiæ vniuersa
lis. vnde tūc solus Christus erat pastor eccle
siæ, & ideo non mirū si oues pastorē suū re-
linquentes errauerunt. secundùm illud Za-
cha. 13. & Matt. 26. Percutiā pastorem, & di
spergentur oues. Tum secūdò, quia Aposto-
li deficiētes, nō defecerunt collegialiter cōgre
gati. videlicet defectu, qui ex cōi eorū cōsen-
su emanauerit, vt patet, sed defecerūt vt sin-
guli, secūdùm quod dn̄s eis prędixerat dicēs.
Matth. 26. Veniet hora vt me relinquatis, & eat vnus-
quisq; in viā suā. Ex quibus satis patet aduer-
sariorū dicta sustinēda nō esse: sed cùm iā ex
sanctorū patrū testimonijs habitū sit Aposto
los in Christi passione defecisse in fide, quæ-
rendū videt, vtrùm ratione illius erroris, quo
errauerunt, poterant dici hæretici, vel infide
les? Ad quod nobis videtur dicendum (saluo
semper meliori iudicio) q non fuerunt hære
tici: quia hæresis non tātùm dicit errorem in
3 intellectu, sed pertinaciā quasi formale prin-
cipiū: vt colligitur ex. c. hæresis. 24. q. 3. vnde

Vtrū apostoli deficiētes in fide erant hæretici?

Aug. inquit. Non qui falsas opiniones imitā
tur, sed qui eas contumaciter defendunt, hæ-
retici sunt censendi. Cùm autē Apostoli non
restiterint fidei resurrectionis pertinaciter,
aut aliqua animositate defenderint incredu
litatem eorū, non poterant censeri hæretici.
Infideles verò dici potuerunt, vtputa sine fi-
de Chr̄i, vt patet ex supradictis. Vnde Chry
sosto. tractans illud Iohā. 20. Maria Magda-
lena venit ad monumētum cùm adhuc tene
brę essent. dicit, quia adhuc fuit in tenebris in
fidelitatis. Itē mulier quid ploras? nō lachry
mas nudas, sed fidē quæro. Sed surgit hic alia
quæstio. Si infideles fuerunt, quęritur in qua
specie infidelitatis errauerunt? Communiter
enim non dicuntur nisi tres species infidelita
tis: videlicet prima, qua renititur fidei nō su-
ceptæ, & talis est infidelitas paganorum, siue
gentilium. Secunda est, qua renititur fidei su
sceptæ in figura: & talis est infidelitas iudæo
rum. Tertia est, qua renititur fidei in ipsa ma
nifestatione veritatis. Et quæcunq; harum
ascribatur Apostolis, videtur inhonorabile
eis. Ad hoc respōdendū nobis videtur (saluo
semper meliori iudicio) q nulla specierū prę
dictarum infidelitatis Apostoli dicendi sunt
fuisse infideles tēpore passionis Christi. Pro
quo notandū, q infidelitas tripliciter potest
accipi. Duos modos ponit S. Tho. in. 2. 2. q. 4
10. ar. 1. Vno modo secundùm purā, siue se-
cundū simplicē negationem, vt dicatur quis
infidelis ex hoc solo, q non habet fidem. &
hoc modo, vt dicit S. Thom. vbi supra, in his
qui nihil audiuerunt de fide, non habet ratio
nem peccati, sed magis pœnę: quia talis igno
rātia diuinorū ex peccato primi parentis est
subsecuta. Secundò capitur infidelitas secun
dùm cōtrarietatē ad fidē, quia scilicet aliquis
repugnat auditui fidei, vel etiam contēnit
ipsam, secūdùm illud. Quis credidit auditui Esa. 5.
nostro? & in hoc perficit ratio infidelitatis.
Cùm autē Apostoli non sint dicendi simpli
cem negationem fidei habuisse, cùm multa
de fide & resurrectione audierint à Christo:
imò etiam ipsi confessi fuerint fidem diuini-
tatis in Christo, quando à Christo interrogā
ti: vos autē quem me esse dicitis? Petrus pro
se & omnibus alijs respōdit. Tu es Christus fi
lius Dei viui. Præterea Aug. super Iohan. in-
quit, q apostoli à Christo creduntur bapti-
zati, & per consequens habuerunt fidē Chri
sti, & ita non possunt dici infideles per sim-
plicem negationem fidei. Cæterùm non po-
terunt etiam dici infideles secundo modo, sci
licet secundùm contrarietatem ad fidē: quia
nusquā

nusquã legũtur fidei contradixisse, tenẽdo, aut pertinaciter defendẽdo contrariũ. Cùm autẽ dicãtur fuisse infideles, necesse est ponere tertiũ modum infidelitatis, qui scilicet medius sit inter duos modos prædictos, qui est quædã fluctuatio inter duas partes, nec vni, nec alteri firmiter adhærẽdo, de quo videt̃ satis cõueniẽter ad propositũ loqui. c. 1. extra de hære. dubius in fide, infidelis est. Fides enim, vt inquit beatus Bernar. ambiguũ non habet, vel si habet, fides nõ est. Et isto modo possũt intelligi tam dicta sacræ scripturæ, q̃ sanctorũ patrũ, vbi videntur Apostoli dici increduli, siue infideles. Et ex his patet, ꝙ nulla illarũ triũ specierũ, videlicet paganorũ, Iudæorũ, hæreticorũ, de quibus arguebat, Apostoli sunt censendi infideles: quia Apostoli nõ dicũtur fuisse infideles secundo modo in fidelitatis, scilicet secundùm contrarietatem ad fidẽ, cuiusmodi infidelitatis sunt præfatæ tres species, vt superiùs est explanatum.

¶ Quòd ad Romanum pontificem spectat corrigere & damnare concilia, quæ in perniciẽ fidei, aut scãdalũ ecclesiæ processisse contingit. Cap. LXII.

SVMMARIVM.

1 *Conciliũ uniuersale irritè factũ, quòd à papa reuocari posit, ostenditur.*

Qvemadmodũ ad Ro. põ. vt ad ecclesiæ principem pertinet cõcilia vniuersalia si bene processerint approbatione & authoritate sua cõfirmãdo honorare: ita ipsius est ea concilia, 1 quæ in perniciẽ fidei, aut totius ecclesiæ perturbationem celebrata reperta fuerint corrigere, reprobare, ac cassare, ea quę minùs iustè minusq; bene acta sunt retractãdo, & condẽnãdo. Sicut de cõcilio Arimineñ. patet: quia enim in eo fides læsa fuit, & infidelitas cõscripta, Damasus papa eam annullat, vt iã diximus suprà in. c. 58. Item idẽ patet de Ephesino concilio secundo, quod licèt authoritate apostolica fuerit congregatum, & amplissimo prælatorũ numero venerabile: veruntamen quia, vt dicit Leo papa, in eo non fuit obseruata iustitiæ moderatio, nec fidei religio, idẽ Leo papa beatissimus non modò sine ipsius synodalis congregationis assensu submouit, sed etiã condẽnauit, cassauit atque reprobauit documento eius, qui ait. Dissolue colligationes impietatis. atq; in correctionem eius synodũ Chalcedonẽsẽ sua authoritate instituit. Pro cuius synodi malæ actæ cõdẽnatione scribit Galla Placida semper Augusta Helenæ pulcherrimæ pijssimo semper Augusto, orans, vt de illa synodo Leo papa permitteretur iudicare, sicut ad eum iure primatus sui pertinebat, ita dicẽs. Cùm ergo beato Petro nostrã præsentiam dedissemus illic multitudine sacerdotũ Romanus Leo papa circundatus pro dignitate sui loci vos prim⁹ adijt, qui propter impositã gemitus sui tristitiam desideriũ plenè suũ verbis insinuare nõ poterat. Vicit tamẽ cõstantia sapientiæ sacerdotis, vt lachrymas paululũ retineret, & eam violatęq; fidei tanquã huius vindex manifesto sermone proferret. In quo sermone cognouimus nostris catholicã fidem esse turbatã, quã à diuo patre nostro Cõstantino nostri generis parentes seruauerũt: ergo tua clemẽtia secundùm catholicã fidẽ (quod semper nobiscũ fecit, & nunc similiter cõspirare videtur) dignet, vt quicquid in illius tumultuoso miseroq; concilio (scilicet Ephesino) constitutũ est, omni virtute submoueatur, & omnibus integris permanentib⁹, ad iudiciũ apostolicę sedis, in qua primitùs beatissimus Apostolorũ Petrus, quia etiã claues regni cælorũ suscipiens, sacerdotij principatum tenuit) episcopatus causa mittatur. hæc illa. Item pro eadẽ causa scribens imperatori Theodosio sic inquit. Dum in ipso ingressu ciuitatis hãc curã habuissemus, vt cultum beato Petro reddere mus in ipso adorando altari martyrũ reuerẽdus Leo episcopus paululum se post orationem retinens, propter catholicã fidem apud nos defleuit. Et infrà. Hac ergo gratia tua mãsuetudo tãtis turbis resistẽs, veritatem immaculatã fidei catholicę religionis seruare pręcipiat, vt secundùm formã & diffinitionem apostolicæ sedis, quã etiã nos tanquã pręcellentem similiter veneramur, instituta sacerdotij illæso manente per omnia Flauiano ad cõcilij & apostolicæ sedis iudiciũ trãsmittatur, in qua primus ille, qui cælestes claues dignus fuit accipere, principatum episcopatus ordinauit. hæc illa. Item pro eadem causa & cum eadem fide Valentinianus imperator scribens Theodosio imperatori ita dicit. Cùm aduenissem in vrbem Romam, ad diuinitatem placandam sequenti die ad basilicam beati Petri Apostoli processi, & illic

Esa. 79.

illic à Roma.episcopo,& ab alijs cũ eo ex diuersis prouincijs cõgregatis rogatus sum scribere vestrę mãsuetudini de fide, quæ cùm sit conseruatrix animarum, dicitur perturbata, quã nos à nostris maiorib' traditã debemus cũ omni cõpetenti deuotione defendere,& dignitatẽ propriæ venerationis beato Apostolo Petro intemeratam & in nostris tẽporibus conseruare, quatenus beatissimus Romanæ ciuitatis episcopus, cui principatũ sacerdotij super omnes antiquitas contulit,locum habeat,& facultatem de fide & sacerdotibus iudicare.hæc ille. Ex quibus manifestè patet,ꝙ ad Ro.pon.iure principatus sui pertinebat iudicare de quibuscunq; sacerdotum congregationibus,si errore aliquo istas contingeret maculari.Quocirca S.Dionysius papa scribens Seuero episcopo dicit sic. Olim, & ab initio tantam percepimus à beato Petro Apostolorum principe fiduciam,vt habeamus authoritatem vniuersali ecclesiæ auxiliante dño subuenire,& quicquid nociuũ est authoritate apostolica corrigere,& emẽdare.Ad hoc enim diuinæ dispẽsationis prouisio gradus & diuersos constituit ordines esse distinctos,vt sic dum minores potioribus reuerentiam exhiberent & potiores minoribus dilectionem impenderent, vna concordiæ fieret ex diuersitate contexio,& ratione officiorum gereretur administratio singulorum.hæc ille. De hac verò authoritate Ro. pon.in cassando concilia nequiter celebrata, & hoc pro sua authoritate,qua à Christo donatus est,cũ ei dictum est,Quodcunq; ligaueris super terram erit ligatum & in cælis: & quodcũq; solueris super terrã. &c. loquitur papa Nicolaus in epistola illa gloriosa, quã scribit Archi.Metropolitis,& epis Cõstantinopolitanæ sedi subiectis pulchrum testimonium faciẽs,ita inquit.Necnõ & patrum prędecessorum nostrorũ secuti vestigia, qui soliti sunt etiã vniuersorum concilia nequiter celebrata cassare põtificum, si qua socia sunt crebrò dictæ vel exemplaria fortassis epistolæ.&c. Vnde in gestis octauæ synodi de papa Nicolao ita habetur. Tunc cognoscẽs papa Nicolaus scilicet quæ fecerat Focius contra Ignatium,& scrutãs omnia,fecit synodũ, & conuocauit omnes occidẽtales episcopos archiepiscopos,& Metropolitas, & omnem clerũ sanctæ Romanæ ecclesiæ, atq; totũ senatum principum Romanorũ,& dãnauerũt Liberium,& cõcilium malignantiũ,quod factũ est aduersus sanctissimũ virum Ignatiũ, & deposuit apocrisarios, qui venerant huc Raldealdum scilicet,& Zachariã,& ab omni honore sacerdotali ac omni cõmunione reppulit eos,qm cõmuniecauerunt, & consenserunt,& cõstituerunt inuasorẽ & adulterum Fociũ, & abdicauit conciliũ malignantium. hæc ille.Item synodus Romæ congregata tẽpore Adriani,qui secutus est Nicolaũ,supplicãs vt prosequeretur quod incœperat papa Nicolaus dicit sic. Quapropter oramus te ô angelice papa vt eundem habens spiritum, eundemq; zeliũ pietatis,quẽ & fratres tui feruẽtissimi præsules conciliabuliũ cũ gestis suis quod Cõstantinopoli nuper contra veritatẽ sub tyrannicè imperãte Michaële congregatũ est,ita sentẽtiæ vestræ falce recidat, vt nullũ de eo momentũ, nullũ de eo remaneat omnino vestigiũ,sed ad sui dãnationẽ vel execrationem Ariminẽ.synodo, vel Ephesino latrocinio sit modis omnibus comparandũ. Et infrà Adrianus ipse prosequens petitionẽ præfatæ synodi,ita inquit. Conciliabulũ vanitatis à Focio & huius fautore Michaële videlicet tyrannicè imperante Cõstantinopoli aduersus apostolicæ sedis reuerentiã & priuilegiũ congregatũ,vtpote veritatis inimicũ & omni falsitate repletum,quod & sibi consentientiũ animas interficiẽs Ephesino latrocinio cõparandum fore statuimus, & ipsius execranda gesta quibuscũq; habeantur monimentis inserta,summi iudicis Iesu Christi, sanctorũq; principum Apostolorũ Petri & Pauli nostraq; mediocritatis authoritate penitus abolenda decernimus,ita vt igni vorandа tradantur, & anathemate perpetuo percellantur. Similiter, & de cæteris scripturis, quæ viris iam nominatis authoribus contra eandem sedem tẽpore diuerso sunt editæ, generalis modis omnib' diffinimus.hęc ille.Itẽ idem Adrianus papa scribẽs Tepasio patriarchæ in septima synodo dicit sic. Vestra sanctitas suggerat pijs imperatoribus, vt in primis pseudosyllogus (id est falsum collegiũ) ille qui sine apostolica sede inordinatẽ,& syllogicè factus est aduersus venerabilium patrum traditionem contra diuinas imagines anathematizetur præsentibus apocrisarijs nostris,& omne zizanium eradicetur ab ecclesia,& dñi nři Iesu Christi sermo cõpleatur quia portę inferi nõ pręualebũt aduersus eã. & rursus.Tu es Petrus & super hãc petrã ędificabo ecclesiã meã,& tibi dabo claues regni cælorũ, & quodcunq; ligaueris super terrã. &c.cuius sedes in omnem terrarũ orbẽ primatũ tenens refulget,& caput omniũ ecclesiarũ Dei cõsistit. hæc ille.Itẽ idẽ testat papa Pelagius

Pelagius ſcribēs vniuerſis epiſcopis per Dardaniam conſtitutis, vt teſtatur dominus Aymarus in lib. de ſynodis. & habetur etiam in c. Cuncta. 2. q. 3. vbi ita dicit. Cuncta per mūdum nouit eccleſia, quòd ſacroſancta Romana eccleſia de omni eccleſia phas habet iudicare, nec cuiquam de eius liceat iudicare iudicio: ſiquidē ad illam de qualibet mundi parte appellandum eſt, ab illa autem nemo appellare permiſſus eſt. Sed nec illud præterimus, quòd apoſtolica ſedes frequenter more maiorū etiam ſine vlla ſynodo præcedente exoluendi, quē vel quos ſynodus iniqua dānauerat, & dānandi nulla exiſtente ſynodo quos oportuit habuit facultatē: & hoc nimirū ꝓ ſuo principatu, quē beat⁹ Petrus Apl̄us dn̄i voce tenuit, & ſemp tenebit. Sāctæ qppe memoriæ Athanaſiū ſynodus addixerat, quē tamen exceptū ſedes apoſtolica quia dānationi Græcorū non cōſenſit abſoluit. Itaque Flauianū pontificē Græcorū cōgregatione dānatum pari tenore, qm̄ ſibi ſedes apoſtolica non cōſenſit potiùs, qui illic receptus fuerat Dioſcorū ſedis ſecūdæ præſulē ſua authoritate dānauit, & impiā ſynodum nō conſentiēdo, ſola ſubmouit authoritate, vt ſynodus fieret Chalcedon. ſola decreuit. hæc ille. Huic autē ſentētiæ (vt dn̄s Aymarus ſubiungit) alij ſanctiſsimi patres ſcilicet Calixtus, Fabianus Sixtus, Syluester, Iulius, & reliqui innumerabiles aſtipulātur: quā adeò amplexi ſunt veritatē, vt potiùs mori, quàm mētiri deliberauerint. hæc Aymarus. Itē beatus Grego. in regiſtro ſcribens Eulogio & Anaſtaſio epiſcopis dicit ſic. Ante hos quidē annos octo ſanctæ memoriæ prædeceſſoris mei Pelagij tēpore frater & coepiſcopus noſter Iohā. in Conſtātinopolitana vrbe ex alia cauſa occaſionem quærens ſynodum fecit, in qua ſe vniuerſalē appellare conatus eſt: quod mox ipſe prædeceſſor meus vt agnouit, directis epiſtolis ſancti Petri Apoſtoli authoritate eiuſdem ſynodi acta caſſauit. hæc ille.

¶De ordine conciliorum adinuicem cui ſtandum ſit, ſi ſibiinuicem diſcrepare ſiue diſſonare inueniātur. Cap. LXIII.

SVMMARIVM.

1 *Concilia uniuerſalia quem ordinem habeant adinuicem. Et quibus ſtandū ſit, ſi inter ſe diſſentire inueniātur, quibuſdā cōcluſionibus docetur.*

Voniam quandoq; concilia vniuerſalia aduerſari, ſiue diſſonare ab inuicem videntur, vt in. c. Dn̄o ſancto. di. 50. ab Iſido. innuitur, iam videndū eſt, cuius concilij ſentētiæ magis obtēperandū, ſiue ſtandū ſit. ¶Circa hāc quæſtionē concluſio videtur eſſe beati Aug. *Opinio prima.* Concilia prouincialia debere credere vniuerſalibus. & vniuerſalia priora quādoq; poſteriorib⁹ emēdari. Vnde ipſe Aug. ponēs grad⁹ varios inter eos, qui authoritatē habēt in eccleſia, ita loquitur libr. 2. de baptiſmo contra Donatiſtas. Quis (inquiens) neſciat ſacrā ſcripturam tam veteris quàm noui teſtamēti certis ſuis terminis contineri, eamq́; omnib⁹ poſteriorū epiſcoporū literis ita præponi, vt de illa omnino dubitari vel diſceptari non poſſit, vtrùm verum, vel vtrū rectū ſit quicquid in ea ſcriptum eſſe cōſtiterit? epiſcoporū autem literis, quæ poſt confirmatum canonem vel ſcriptæ ſunt vel ſcribentur, & per ſermonem fortè ſapientiorē cuiuſlibet in ea re potiores, & per aliorum epiſcoporum grauiorē authoritatē doctorumq́; prudentiā & per cōcilia licere reprehendi ſi quid in eis fortè à veritate deuiatum eſt, & ipſa concilia, quæ per ſingulas regiones vel prouincias fiunt, plenariorū conciliorū authoritate quæ fiūt ex vniuerſo orbe Chriſtiano ſine vllis ambagibus cedere, ipſaq́; plenaria concilia ſæpe priora poſteriorib⁹ emēdari, cùm aliquo rerū experimēto aperit quod clauſum erat, & cognoſcitur quod latebat ſine vllo typo ſacrilegæ ſuperbiæ, ſine vlla inflata ceruice arrogantiæ, ſine vlla cōtentione liuidæ inuidiæ, cū ſancta humilitate, cū pace catholica, cum charitate Chriſtiana. Itē in eodē loquēdo de Cypriano ita ait: ſi autē conciliū eius attēditur, huic eſt vniuerſæ eccleſiæ poſterius conciliū præponendū, cuius ſe mēbrum eſſe gaudebat. Nam & cōcilia poſteriora prioribus apud poſteros præponenda, & vniuerſum partibus ſemper optimò iure præponitur. hæc Augu. Sed *Opinio ſecunda.* fortaſsis videbit alicui huic ſentētiæ Aug. aduerſari ſentētia beati Iſido. qui vt habetur in ca. Dn̄o ſancto. di. 50. dicit, ꝙ quotieſcunq; in geſtis conciliorum diſcors ſententia inuenitur, illius concilij magis ſentētia teneatur, cuius antiquior, & potior exiſtit authoritas. hæc ille. Cui ſententiæ etiam fauere videtur Leo papa ſanctiſsimus, qui ſcribens Anatholio epiſcopo ita inquit. Nulla ſibimet de multiplicationis congregatione ſynodalia concilia nec. 300. illis & decem & octo epiſco-

episcopis quantulilibet copiosior numerus sacerdotum vel comparare se audeat vel præferre, cum diuinitùs & priuilegio Nicæna sit synodus cõsecrata, vt siue per pauciores, siue per plures ecclastica iudicia celebrẽtur, omni penitus authoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diuersum. Item eadem sententia repetitur ab eodẽ papa Leone scribẽte episcopis, qui in sancta Chalcedonen. synodo fuerũt congregati. Itẽ Nicolaus papa in epistola ad Michaëlem imperatorẽ, vt habetur in octaua synodo, ad argumentũ Focij & suorum, qui à numero patrũ arguebant, dicentes in cõcilio vniuersali, vbi Ignatius fuit depositus, tot fuisse episcopos, sicut in Niceno concilio: respondit ita. Nos quidẽ non numerosum tãtùm sanctorũ episcoporum collegium Nicæni, vel Chalcedonen. cõciliorum cæterorumq; sanctorum patrũ synodicas constitutiones sequimur, sed eorum liberales veneramur iustas & diuinitùs inspiratas sententias: & non tantùm pro suorum multitudine obseruantur à nobis, quia reuera multi in personis fuẽre, sed in validissimis sententijs eos perpendimus plures. Verùm pro concordia horum visum est nobis (saluo semper meliori iudicio) fore distinguẽdum: quoniam dissonantia illa, quæ inter concilia plenaria vniuersalia dicitur esse, vel est circa ea quæ fidei sunt, aut nõ, sed circa iudicia vel instituta circa proficua & regimen humanæ vitæ siue ecclesiasticam disciplinã. Si primo modo, sit ista conclusio. Si discordia inueniretur inter concilia vniuersalia (quod nõ credimus iuxta dicta possibile) standũ esset sententiæ antiquioris siue prioris concilij, dũ tamen fuerit vniuersale plenarium authoritate Ro. pon. & approbatione fulcitum, & roboratum. Cùm enim, vt suprà diximus, tale concilium in fide stãte diuina promissione errare non possit, & fides sit simplex & incommutabilis, vt ait Aug. & Leo papa, nõ potest sequens concilium in veritate aduersari, nisi alterũ ipsorum à veritate fidei deuiaret: quia vero n[illegible]nisi falsum dissonat. Aut ergo controuersia vera nõ est (quod magis credendũ est) aut aliquod illorum catholicum non est, quod magis de posteriori præsumendum esset, cùm antiquum iam totius ecclesiæ acceptatione fuisset approbatum. Pro qua parte videtur facere dictũ beati Isido. in c. dño sancto. di. 50. quod supra inductum est. vbi etiã non parum vtile erit aduertere quod S. Tho. dicit in 4. contra gẽtiles. c. 25. quod cùm dicitur in Chalcedonen. synodo, quod patres apud Cõstantinopolim cõgregati doctrinam Nicænæ synodi roborauerunt, non est intelligendũ per modum additionis, quasi ad id quod minus esset inserentes, sed per modum declarationis ea quæ de spiritu sancto dicta sunt, cõtra eos, qui eum dñm respuere tentauerunt, scripturarum testimonijs roborantes. Vnde beatus Hylarius lib. 5. de synodis in defensione synodi Chalcedonen. cõtra quosdam criminantes eandem synodum, quia aliqua videbatur addidisse, quæ non fuerunt in Nicæno concilio, ita dicit. nescientes regulam, & consuetudinem conciliorum sic noua posterioribus concilijs prout necessitas emergentium hæreticorum exegerit sancire decreta, vt tamen in vita permaneant, qui dudum antiquioribus concilijs contra veteres hæreticos fuerunt promulgata. Nam si post Nicæni concilij statuta nihil amplius liceret recipere, qua authoritate spiritũ sanctũ vnius gloriæ cum patre auderemus asserere, quod ibi constat omnino tacitum fuisse hæc ibi. Si vero dissonantia, quæ reperitur inter concilia sit circa ea quæ iuris sunt positiui, circa regimen humanæ vitæ aut disciplinã ecclesiasticam, magis standũ videtur posterioribus per quæ in talibus agibilibus, quia eorum materia est variabilis, sæpe priora supplentur, moderantur, & etiam corrigũtur: sicut dicit beatus Aug. vt suprà inductum est, quod sæpe priora posterioribus emẽdantur, cùm aliquo rerũ experimento aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat. In talibus ergo nõ habet locum antiquitas: quoniam aliqua superioribus temporibus erant conuenientia, quæ nostris valde inconuenientia forent & dispendiosa. Vnde canones Apostolorum licẽt cæteris vetustiores sint, tamẽ in multis eorum rigidæ sententiæ non statur, sed sententiæ per pietatem mitigatæ per alia sequentia cõcilia. In illis enim erat statutum, vt presbyter fornicationem quomodolibet committens deponeretur: sed talis rigor per Gangren. conciliũ hodie mitigatur, & illi statur, & ita præiudicatur canonibus Apostolorũ. vt di. 82. presbyter. Ita etiam concilio Nicæno circa dispositionem sedium patriarchaliũ præiudicatum est per concilium vniuersale sextum: quoniam iuxta dispositionem concilij Nicæni Alexãdrina ecclesia habebat primum locum post Romanam: iuxta verò dispositionem concilij Constantinopolitani sexti Constantinopolitana habebat locũ ante Alexandrinam, vt in c. Renouantes. di. 22. & illi nunc statur, & præiudicatur Nicæn'oli cẽt

Concordia opi.

Cõclusio prima authoris

Cõclusio secunda eiusdem.

cèt antiquiori. Verùm vt tangitur in glo. præfati. c. dño sancto di. 50. aliqui distinguũt de constitutis, in quibus concilia reperiuntur dissonare: quoniã cõstitutiones illæ aut sunt locales & temporales, aut sunt generales. Si locales & temporales, tunc præponenda est illa constitutio, quã plures & grauiores recipiunt illi, quam pauciores authoritate obseruant, iuxta regulam datam in. c. Canonicis. di. 19. & ita videtur stãdũ esse in isto casu cõcilio, cuius potior est authoritas. Si verò sunt generales, posterior videtur præiudicare priori. extra de cogna. spi. ca. 1. & . ff. de legi. nõ est nouum. vbi dicitur, ꝙ posteriores leges trahunt ad se priores. Sed quærit tam glossator quàm Hugo, qualiter potest esse cõtrarietas in canonibus, cùm dicantur esse conditi per spiritum sanctũ. vt in. ca. Violatores. 25. q. 1. Ad hoc respondens Hugo dicit, ꝙ potest dici, ꝙ sancti patres nõ semper loquebãtur per spiritũ sanctũ, & ita potuerũt dicere contraria vel ignoranter vel scienter. Vel potest dici, ꝙ non est ibi contrarietas nisi quo ad nos qui non plenè intelligimus. hæc ille. Glossator verò respondet, ꝙ duo canones possunt esse contrarij, & tamẽ vterq; est iustè institutus: quia vnus statuit & iustè: alter contrariũ potest statuere & iustè. vt. 63. dist. §. verum. Quod intelligẽdum est, habita consideratione ad diuersas causas, vel circũstantias tẽporum, vel locorũ, vnde propriè non sunt contrarij. Nã diuersitas statutorum nequaquam contraria esse censetur, si diuersitas locorum & temporum atq; personarum, quibus distributa sunt, intelligatur.

¶ Cuius iudicio stãdum sit, si in concilio vniuersali contingat patres à papa, vel eius legato dissentire. Cap. LXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Concilio in vniuersali si patres à papa, vel eius legato dissentiant, cuius iudicio stãdum sit, quatuor conclusionibus ostenditur.*

Postquam visum est quid agendũ cùm discors sentẽtia reperitur in statutis vniuersaliũ conciliorũ: iã enucleãdũ venit, cuius sentẽtię siue iudicio stãdũ sit, cũ patres concilij in synodo congregati super diffiniendis atq; statuẽdis siue iudicandis dissentiunt. Pro quo videtur nobis per distinctionẽ procedendũ: quoniã dissensio, siue discordia inter papã & patres concilij aut est in materia fidei, aut non. Si in materia fidei, hoc dupliciter. Aut est materia illa iam diffinita priùs per apostolicam sedẽ, quã patres concilij aut vellent refutare, aut immutare, & in tali casu sit ista conclusio, ꝙ sententiæ papæ firmiter standum est. iuxta 1 beatum Hiero. in. c. Hæc est fides. 24. q. 1. Et in hoc sensu videtur intelligenda glos. super c. Quodcunq;. quæ ita dicit. Argumẽtum, ꝙ sententia totius ecclesiæ præferenda est Romanæ, si in aliquo sibi contradicant. argumẽtum. 93. dist. legimus: sed contrarium credo, argumentum. hæc est fides. 24. q. 1. nisi erraret Romana ecclesia: quod non credo posse fieri, quia Deus non permitteret. argumentũ infrà. c. à recta. & ca. Pudenda. hæc glo. Item glo. super ca. Nemo. 9. q. 3. sic dicit ar. ꝙ concilium non potest papam iudicare: vt extra de elec. c. Significasti. vnde si totus mundus sentiret contra papã, videtur ꝙ sententiæ papæ standũ esset. vt. 24. q. 1. hæc est fides. hæc glo. Secundo modo possumus loqui ꝙ prædicta contrarietas sit in materia fidei, sed nõdum diffinita, sed quæ nouiter per conciliũ veniret diffinienda, tunc in tali casu ponitur ista conclusio secunda: ꝙ magis regulariter standum foret iudicio patrum totius concilij, quàm iudicio Roma. ponti. Ista conclusio in primis videtur colligi ex glo. in. c. Anastasius. di. 19. quæ ita habet. Papa tenetur requirere concilium episcoporum, vbi de fide agitur, & tũc synodus maior est papa. Quod intelligendum est maioritate discretiui iudicij, secundùm quod non dubium, quin regulariter concilium sit maius Roma. pontifi. Nam vt Berna. dicit. Quæ maior superbia, quàm ꝙ vnus homo toti cõgregationi iudiciũ suum præferat, tanquã ipse solus habeat spiritum Dei? propter quod Archi. approbãs glo. præfati capit. Anastasius. dicit. Periculosum esset fidem nostram committere arbitrio vnius hominis. Et non modò papa vniuersali concilio, sed etiam vnicuique, qui meliùs sentiret deberet credere plusquam sibi. Sicut exemplum habemus de beato Petro, qui Paulo resistenti sibi rationibus acquieuit. de quo pulchrè Cyprianus in quadam epistola ita loquitur. Nam nec Petrus, quem primum dominus elegit, & super quem ædificauit ecclesiam suam cùm secum Paulus de circuncisione postmodum disceptasset, nec vendicauit sibi aliquid insolenter, aut arroganter

De dissensione in materia fidei.

roganter aſſumpſit, nec dixit ſe primatũ tenere & obtemperari à nouellis & poſteris ſibi potiùs oportere, nec deſpexit Paulum, ꝙ eccleſiæ priùs perſecutor fuiſſet, ſed conſiliũ veritatis admiſit, & rationi legitimæ, quã Paulus vendicauit, facilè conſenſit: documentũ nobis & cõcordiæ tribuens, vt nõ pertinaciter noſtra amemus, ſi qua aliquando à fratribus & collegis noſtris vtiliter, & ſalubriter ſuggeruntur ſi ſint vera & legitima iſta potiꝰ quàm noſtra dicamus. Diximus autem regulariter: quia non eſſet impoſsibile, quòd quãdoq; vnꝰ homo, & maximè papa multiplici reſpectu in aliqua materia meliùs ſentiret cęteris omnibus. Vnde ſecundùm communẽ doctrinam doctorum in ſola beata virgine fides manſit inuiolata catholica in triduo & ſanctitas eccleſiæ. Dicitur etiam in cap. Nicęna. 31. diſtin. quòd Phanuncius confeſſor cõtradixit Nicænæ ſynodo volenti inſtituere, quod epiſcopi & presbyteri, atq; diaconi cũ vxoribus, quas ante conſecrationem duxerant, non dormirent. dicit glo. Vnus ergo poteſt contradicere vniuerſitati, ſi habeat rationabilem cauſam. vt extra de his quæ fi. à ma. par ca. c. 1. Vbi tamen aduertendum, quòd quando talis cõtrouerſia in materia fidei orta eſſet inter papam, & patres concilij, licet vniuerſitas patrum ſequenda eſſet, vtpote iudicio diſcretionis præeminẽtior & ſuperior, nihilominus nihil videretur concilialiter cõcludendum quouſq; concorditer papa & patres in vnam ſimul conuenirent concluſionẽ & ſententiam.

De diſſenſione in alia materia. Si verò materia, circa quã diſſenſio & contrarietas eſt inter patres & Romanũ ponti. non pertineat ad fidem, ſed ius poſitiuum, tunc diſtinguendũ. Quia aut iſta diſſenſio eſt ſuper condendo nouum ius, aut ſuper tollendo ius aliàs poſitum, aut ſuper diſpenſando in veteri iure. Si ſuper ius nouum condendum, eſt diſtinguẽdum. Aut tale ius ſiue conſtitutio habet qualitates legis, quas beatus Iſidor. ponit in cap. erit autem lex. di. 4. videlicet, quòd ſit honeſta, iuſta, rationabilis, iuxta naturam & conſuetudinem patriæ, loco temporiq; conueniens, neceſſaria, vtilis &c. ſit iſta concluſio.

Concluſio prima authoris. Quòd ſentẽtia papę eſt præferenda ſententiæ omnium aliorũ. Quæ concluſio patet, tum ex ſuperioritate Romani ponti. qua in eccleſia præeminet vniuerſis vt prælatꝰ magiſter & princeps, & habet plenitudinem poteſtatis. vt. 2. q. 7. decreto. & extra de au. & vſu pal. ad honorem. Tũ ex qualitate legis, quæ talis eſſe ponitur, quòd religioni congruat, diſciplinæ conueniat, & proficiat ſaluti: vnde iuſſa huiuſmodi & præcepta Romanæ eccleſiæ ab omnibus ſeruanda ſunt. vt diſt. 12. c. 2. & in. c. enim. diſt. 19. dicit Stephanus papa quintus. Enimuero quia in ſpeculum & exemplum ſancta Romana eccleſia, cui nos Chriſtus præeſſe voluit, poſita eſt omnibus, quicquid ſtatuit, & quicquid ordinat perpetuò & irrefragabiliter obſeruandum eſt. Hæc eſt ſententia Hug. & Archi. in cap. in iſtis, diſt. 4. addentes, quòd vbi ſubditi nollent acceptare rationabilem conſtitutionem, poſſet eos ad hoc compellere. & ſic factum eſt, vt inquit Archi. 23. q. 5. de liguribus vt ibi patet in caſu, vt cùm aliàs eius poteſtas eſſet deluſoria. Si verò contingat, quòd id quod Rom. pon. inſtituere vult, non habeat qualitates præfatas legis, ita quòd nec religioni congruat, nec diſciplinæ cõueniat, nec proficiat vtilitati, aut etiam non ſit loco temporiq; conueniens, ſit iſta cõcluſio,

Cõcluſio ſecunda. quòd potiùs ſtandum eſſet cõtradictioni epiſcoporũ quàm voluntati papę. Iſta concluſio eſt glo. in cap. in iſtis. diſt. 4. quæ ita habet. Cùm papa vult condere canones, epiſcopi poſſunt contradicere, & dicere. Canon iſte non conuenit conſuetudini religionis noſtræ. Si verò controuerſia ſit ſuper tollendo ius antiquum, vtputa quòd epiſcopi vellent tollere aliquos canones, aut inſtituta antiqua, & papa nollet, ſit iſta concluſio.

Concluſio tertia. Sententiæ papæ in hoc caſu potiùs ſtandum eſt. Patet cõcluſio. Tum, quia epiſcopi legati ſunt per vetus ius, & ideo non poſſunt de veteri iure iudicare, nec ipſum tollere. di. 4. in iſtis. Tum, quia quod ſemel approbatum eſt amodò nõ poteſt reprobari niſi papa conſentiente. 8. q. 2. dilectiſsimi. & c. Licèt. & gloſſa in ca. Veniã. 35. q. 9. dicit, quod papa approbat, non licet alijs reprobare. 24. q. 1. hæc eſt fides. Si verò controuerſia ſit in diſpenſando contra vetus ius, ſit iſta concluſio.

Concluſio quarta. Sententiæ papæ eſt magis ſtandum, quàm opinioni aliorum. Patet concluſio ex cap. Veniam. 35. q. 9. vbi papa diſpenſat cum vno à prædeceſſoribus ſuis dãnato ad preces ſeu petitionẽ epiſcoporum, quod nõ fuit neceſſe: quia cùm ipſe ſolus plenitudinẽ poteſtatis habeat, vtpote princeps legum eccleſiæ, ad ipſum per ſe pertinet diſpenſatio pro tempore & loco canonum & regularum ſanctorum patrum prout vtilitati eccleſiæ proſpexerit expedire. vt in ca. Neceſſaria. 1. q. 7. inquit papa Pelagius, vt ſuprà plenè circa ca. 54. dictum eſt.

Obiectio. ¶ Sed arguunt quidam aduerſariorum, quòd ſi papa præferret in aliquo iudicium ſuum patribus exiſtẽtibus

tibus in concilio vniuersali, cùm illi represen tent ecclesiam vniuersalem, existimaret posse errare damnabiliter, & per consequēs credere ecclesiam non sanctam contra articulū, Credo sanctam ecclesiam. Sed videtur nobis hoc argumentum valde debile. Tum primò: quia si loquamur de iudicio authoritatis siue potestatis iurisdictionis, cùm hoc iudicio Apostolicæ sedis nullum sit maius, vt suprà ostendimus, maximè in secundo lib. & habetur in c. Patet. 9. q. 3. papa præferendo se in authoritate huius iudicij omnibus alijs fidelibus, qui siue sint dispersi siue congregati, omnes sunt eius oues, & ei subditi, nō præfert se vniuersali ecclesiæ, vt vniuersalis ecclesia nominat corpus cum capite suo, sed bene præfert se vniuersali ecclesiæ prout nominat corpus vniuersitatis fidelium subditorum ipsi Christi vicario. Tum secundò: quia si loquamur de iudicio discretionis, si etiam papa in aliquo casu in aliqua materia præferret iudicium suum iudicio aliorum patrum existentium in concilio, non sequitur propter hoc, quòd papa existimaret vniuersalem ecclesiā posse damnabiliter errare. Tum primò: quia falsum est, ꝙ aliqua congregatio presbyterorum secluso Romano ponti. vero & catholico, qui princeps & caput vniuersalis ecclesiæ est, representet vniuersalem ecclesiam. Tum secundò: quia licèt vniuersale concilium ecclesiam vniuersalem representare dicatur, nō tamen est ipsa ecclesia vniuersalis. Et ideo aduersariorum consequentia nulla est. Vniuersale cōcilium errat, ergo vniuersalis ecclesia errat. Vnde licèt cōcilia aliqua vt Ariminen. & Ephesinum secundum errasse damnabiliter dicantur, non tamen propter hoc dicitur vniuersalis ecclesia damnabiliter errasse. Tū tertiò: quia non omnis error est damnabilis, aut obuius sanctitati ecclesiæ enim in multis fallit & fallitur. vt in ca. A nobis. 2. de sen. ex. & nihilominus talis error non derogat sanctitati militantis ecclesiæ, obuiaret autē sanctitati triumphantis, vt patet: quoniā illa nullum errorem nullumq; defectum patitur seu admittit, sed omnia ibi in luce clarescunt.

Responsio.

¶ Cui parti patrum de concilio standum sit, si inter eos dissensioné interuenire contingat.

Cap. LXV.

SVMMARIVM.

1 *Concilio in vniuersali si patres inter se dissentiāt cui parti eorum standum sit, ostenditur.*

Eliquū est iā videre, si dissensionem inter patres concilij oriri contingat, quæ illarum pars præferenda sit, vt ei stetur, an scilicet semper arguedū à maiori parte? Ad quod 1 respondendū sic distinguendū iudicamus: qm̄ materia super qua est inter patres dissensio, aut habet pro aliqua sui parte ita euidentē rationē, aut ita apertam authoritatem, ꝙ eius oppositum manifestè est falsum, & in isto casu sufficit ista conclusio. In cōcilijs vniuersalibus in prædicto casu non est arguēdum semper à maiori parte. Quæ conclusio patet primò exemplariter de cōcilio Ariminen. vbi cùm inter patres numero. 830. fuisset dissensio, & maior multò pars fuerat errantium, vt patet ex historia, malè argutum fuisset tunc à minori parte. Vnde Dama. papa scribēs episcopis per Illyricum constitutis. Nec enim præiudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimino congregatum, quando cōstat nec Romanum episcopum, cuius ante omnia dicebat expectare decretum, nec Vincentium qui tantis annis episcopatum inuiolabiliter custodiuit, nec alios talibus præbuisse assensum. Secundò patet in secundo cōcilio Ephesino, in quo cùm etiam plures fuerint qui declinauerunt à veritate, pauci verò pro veritate certantes, malum fuisset, si in illo concilio à maiori parte fuisset argutum. Possunt etiā alia exempla poni de alijs concilijs, quæ superiùs errasse commemorata sunt. Vnde planum est, ꝙ in tali casu, vbi apparēs & euidēs ratio veritatis est, sacrilegium esset arguere à multitudine, sicut leguntur fecisse Iudæi contra Christum: qui, vt inquit Chryso. cōuenerunt, vt multitudine vincerent, quem ratione superare non poterant, à veritate se nudos professi sunt, qui se multitudine armauerūt. Si verò materia super qua est controuersia non sit clara, & euidens, vt oppositum per rationē aut authoritatē scripturæ sanctę ac sanctorum patrum diffinita manifestè ostendatur falsum, sed videatur habere probabilitatem ad vtrāq; partē, sit ista conclusio: ꝙ in tali casu regulariter à maiori parte sit arguendū. Patet ista conclusio: quia vbi maior pars, ibi præsumitur esse ecclesia. vt. 56. di. apostolica. iuxta glossam. Tū secundò: quia vt in .c. In cūctis. extra de his quæ fi. à ma. par. c. dicit cōcilium Lateranē. In cūctis ecclesijs quod

 pluribus.

pluribus & senioribus fratribus visum fuerit, inrunctanter debet obseruari. Graue nimis est, & reprehensione dignũ, φ per quasdã ecclesias pauri quandoq; nõ tã ratione, q̃ propria voluntate ordinationẽ ecclesiasticã procedere nõ permittũt. hæc ibi. Ad hoc etiã iuuat. c. Sicut. di. 15. Hinc in concilio nono Toletano est ordinatum sub hac forma: φ cùm quælibet synodus agitur, aut pacifice inter põtifices quippiã diffinitur, si pauciores per nescientiã vel contentionẽ forte dissentiũt, aut cõmoniti plurium sententiæ cedant, aut ab eorum cœtu cũ dedecore & cõfusione absce dant, aut excõicatiouis annuæ luant pœnã. Bene autẽ dicitur per nesrientiã vel cõtentionẽ dissentiũt: qm̃ si pauciores, imò etiã vnus cũ rationabili causa cõtradicit vniuersitati, vt in superiori. c. tactũ est, non est culpabile, iuxta. c. Nicæna. 31. di. Sanè nõ est prætereũdũ hic silẽtio, quid olim sancti patres obseruãdũ dixerũt, ne in vniuersalibus rõcilijs super huiusmodi dubijs vẽtilandis cõtrouersia aliqua oriretur, & vt veritas pleniùs, & citiùs illustrata acceptabilis fieret toti ecclesiæ. Planè vt tã ex antiquorũ conciliorũ historijs, q̃ ex beati Aug. sententia colligere possumus, hoc apud veteres patres obseruatũ est. Summus enim põ. quando patriarchis & alijs ecclesiæ prælatis denuntiaret voluntatẽ suã de cõgregando cõcilio vniuersali, semper explicabat necessitatẽ cõueniendi, & materiã super qua foret prouidendũ, mandãs, vt ipsi primò in suis prouincialib⁹ cõcilijs deliberarent, & quid totius prouinciæ patribus in vnũ cõgregatis visum esset, per nũtios mittẽdos ad vniuersale cõciliũ ipsi vniuersali concilio explicarẽt. Vnde beatus Aug. contra Donatistas hoc apertè testari videtur, sic dicẽs. Quomodo enim potuit res ista tot altercantiũ nebulis inuoluta ad plenarij cõcilij luculentã illustrationẽ confirmationẽq; deduci, nisi priùs diutiùs per orbis terrarum regiones multis hinc atq; hinc disputationibus, & collationibus episcoporũ pertractata constaret?

Quòd papa possit transferre cõciliũ congregatum de loco ad locũ, id rationabili causa exigente. Cap. LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Cõciliũ uniuersale cõgregatũ, q̃ à papa de loco ad locũ rationabili causa id exigẽte trãsferri possit.*

Anè ex his quę suprà de principatu Ap̃licæ sedis ac prærogatiua dignitatis quã habet Ro. pon. super vniuersalia concilia enucleauimus, manifesta luce colligere possum⁹ hanc cõclusionem, quòd Ro. pon. sua authoritate, causa legitima occurrente, potest conciliũ vniuersale cõgregatum de loco ad aliũ locum transferre. Ista conclusio non solùm exẽplis multis in ecclesia Dei, in quibus aut propter pestem, aut guerrarũ angustias trãslationes sæpe factæ leguntur conciliorũ, sed ita ratione fit manifesta, vt vacuus sensu omnino iudicãdus veniat, qui Romanum põtificem, ad quem & vniuersalia concilia spectat congregare, authorizare, confirmare, interpretari, dispensare, & malè celebrata cassare, vt in superioribus est demonstratum, neget posse causa legitima occurrente siue existente concilium sua propria authoritate de loco ad locum transferre. Præterea si pastor potestatem habet transferendi gregẽ de loco ad locum prout gregi pascendo cognouerit expedire, quis nisi sensu vacuus negabit Ro. põ. qui pastor est vniuersalis ecclesiæ, & per consequens concilij eã repræsentãtis, posse transferre vniuersale concilium, cũ hoc rationabilis causa exposcit? Cæterùm si iuxta sanctorum patrum irrefragabilia testimonia superiùs inducta summus pontifex ratione sui primatus pro conditione & necessitate rerũ authoritatẽ habet vt moderator sit canonũ, profectò multò magis existente temporis rerumq; necessitate concilium transferre. cùm iuxta Grego. in. c. Nouit. di. 12. nõ pro locis res, sed pro rebus loca amanda sunt. &. 2. Macha. 5. dicatur: φ non propter locum gentẽ, sed propter gentem locum dñs elegit. Planè non videtur parum circa fidem authoritatis summi põtificis desipere, qui hoc priuilegiũ apostolicæ sedi denegaret. Verùm si per aduersarios huius conclusionis inducatur decretum Constantieñ. concilij, quod incipit. Frequens. quod etiam confirmatũ asseritur per dominum papam Martinum, in quo videtur dari lex scripta papæ in transferendo concilium, conciliorum autem vniuersaliũ decreta videntur obseruanda esse quemadmodum lib. 4. Euangeliorum, vt attestatur Grego. in cap. Sicut. dist. 15. Respondetur tamen breuiter (abstinendo à multis, quę rationabiliter in hoc dici possent) φ cõstitutio illa Constantieñ. concilij nõ arctat papam, aut stringit, quin papa posset dictam constitutionem moderari, siue in ea pro temporum perso-

personarumq; necessitate dispensare, aut in totum tollere, quemadmodum in superioribus de canonibus sacrorum cōciliorum manifesta veritate ostendimus. manifestè etiam habetur ex. §. ex his. 25. q. 1. papa enim non subijcitur legibus conciliorum, vt in. c. Significasti. extra de elect. & in. l. princeps, ff. de legi. quia nō rex legi, sed lex est subiecta regi, quæ lex animata dicitur. Quod autem in ductum est de ca. Sicut. quòd decreta conciliorum obseruanda sunt sicut. 4. lib. Euangeliorum, non obstat: quia illud, sicut glo. testatur & in superioribus plenè declarauimus, vniuersaliter non est verū: sed tantùm habet veritatem in his, quæ de fide, vtputa circa articulos fidei, ac sacramenta per concilia diffinita sunt. Nec consequēter obstat quòd etiam dicitur, ꝙ constitutio illa, Frequens. fuerit cōfirmata per Martinum: quoniā approbatio, siue confirmatio Martini præfata in hoc genere rerū nullum potuit inferre præiudicium suis successoribus pari, imò eadem post eum potestate functuris: cū par in parem non habeat imperium. in cap. metuit. §. quanuis. de ele. & in. l. Marcus. de arbi. vnde ipse dominus Marti. non obstante prædicta constitutione concilij Constantien. & confirmatione sua dedit præsidentibus suis in concilio Seneñ. potestatē transferendi concilium nulla facta mentione cōsensus cōcilij, vnde ratio aduersariorum non militat.

Quòd Roma. pon. causa legitima siue rationabili existente possit authoritate sua vniuersale concilium dissoluere etiā inuitum. Cap. LXVII.

SVMMARIVM.

1. *Conciliū vniuersale congregatum, q. à papa rationabili causa id exigente dissolui possit.*

PLanè considerata benè superioritate Roma. pon. atq; authoritate, quam habet in vniuersali ecclesia, nullus Christianus vertet in dubium, quin Roma. pō. qui ecclesiæ princeps est, & cui totius ecclesiæ vniuersalis cura ab ipso immortali ac omnipotente Deo cōmissa est, poterit vniuersale concilium congregatum rationabili causa exposcente absque cuiuscunq; alterius consensu dissoluere, aut in alium locum transferre. Quam conclusionem licèt multis rationibus firmare possemus ex superioribus, aliqua cōmemorando paucis agemus. ¶ Primò sic ex illo, quod ait 1 Christus beato Petro. Quodcunq; ligaueris *Matth. 18.* super terrā, erit ligatū & in cælis: & quodcunque solueris super terrā, erit solutum & in cælis. Vnde contra hanc potestatis prærogatiuam dicere videntur qui negāt Ro. pon. ex causa rationabili posse dissoluere cōcilium aggregatū. ¶ Secundò sic. Principiū regulare. ff. de legi. l. 1. est, ꝙ eiusdē est soluere, cuius est condere. Vnde etiā iuris regula prima situata extra de regulis iuris est, ꝙ per easdem causas res dissoluitur, per quas nascitur. cùm autē vl'ia cōcilia authoritate Ro. pon. & congregentur & robur accipiant. vt patet di. 17. per totum. patet ꝙ Ro. pon. poterit conciliū vniuersale rationabili causa exposcente dissoluere. vnde remota potestate papę, iā nō remanet cōciliū, sed cōuēticulū. vt dicit tex. di. 17. multis. ¶ Tertiò sic. Si (vt superius ostēsum est) cōcilia non ritè celebrata Ro. pon. vtpote totius ecclesiæ iudex potest sua authoritate sine cuiuscunq; alterius consensu cassare, & reprobare. vt in. c. Cuncta per mundum. 9. q. 3. quis nisi insensatus negabit Ro. pont. concilia non ritè celebrata, aut in malum machinantia posse authoritate sua sine consensu cuiuscunq; dissoluere? attento maximè, ꝙ dn̄s per Prophetam Esaiā ait. Solue colligationes impietatis. *Esa. 54.* ¶ Quartò confirmatur authoritate papæ Gelasij, qui in ca. Cūcta. 9. q. 3. ita inquit. Cuncta per mundum nouit ecclesia, quoniam quorūlibet sententijs ligatā pontificum sedes beati Petri ius habet dissoluēdi, vtpote qui de omni ecclesia fas habeat iudicandi. ¶ Quintò sic. Negare quòd Ro. pō. non possit dissoluere concilium congregatum rationabili causa exposcente, videtur esse nimium periculosum Christianæ fidei, & vnitati ecclesiæ: ergo nullò modo est dicendum. Consequentia patet, & antecedens colligitur ex casibus multis. Primò quidem & maximè cùm contingeret, quòd ad eorū hominum impietatem synodus esset deuoluta, quorum studia priuatā in euersionem fidei, pacis, & vnitatis agitarent ecclesiæ: sicut ait Leo papa de secunda synodo Ephesina. Secūdò, cùm epōrū, qui patres & colūnæ dicunt ecclesiæ, iudicio contēpto inferiores multitudine seditiosa præualente hierarchicum ordinem molirentur confundere. Tertiò, cùm synodus in tyrannidem esset conuersa. Quartò, cùm aliqui in concilio nouis ausibus vsur

parte iura Apostolici principatus pertinaci animositate contenderet. Quintò, cùm contingeret, ꝙ conciliū faueret hostibus Romanæ ecclesiæ ac summi pōtificis. Sextò, cùm princeps terræ, in qua celebrari synodū contingeret, multitudine clericorū dominij sui aduersus Ro. ponti. vel Romanā ecclesiā, aut alios prælatos Christianos aliquod sinistrū intētare præsumeret. Septimò, cùm synodus ad manus deuolueretur eorū, qui pro principatus sui gloria augenda, aut temporali vtilitate consequenda, perpetuare concilium niterentur. Octauò, cùm cautelosè, aut malitiosè id ageretur, vt adueniente Romani ponti. decessu, ad eos futuri pontificis deuolueretur electio. Et sic de similibus, quæ tam ex antiquorum quorundam conciliorum practica, quàm ex prauis Basilieñ. studijs nota sunt. Quis autem in huiusmodi casibus nisi ratione vacuus dogmatizare præsumeret Romanum pontificem vniuersalis ecclesiæ principem, pastorem, & custodem non posse absq; cuiuscunq; alterius consensu concilium vniuersalis ecclesiæ dissoluere? Planè non nisi insanus assereret, ꝙ turbæ luporum insidiantiū vitæ ouium pastor non posset absq; luporū consensu lupis illis obuiare, & illos profugare de loco. Ex quibus manifestè confutatur error dicentiū, ꝙ Ro. pō. etiā rationabili causa exposcente non posit propria authoritate sine consensu concilij dissoluere ipsum cōgregatū conciliū. Cōtra quē errorē possunt facere omnia quæ superius inducta sunt de Ro. pō. authoritate & superioritate tā ex authoritatib⁹ sanctorū patrū & canonū, q̄ glossarū, quorū sentētiæ potiùs standū videtur, q̄ quorūcunq; nouellorū magistrorū adinuentionibus. Nā vt inquit Nicolaus papa in ca. Ridiculum. di. 12. Ridiculum & satis abominabile dedecus, vt traditiones, quas antiquitus à patribus suscepimus, infringi patiamur. Vnde prouerbiorū. 22. dicitur. Nō transgrediaris terminos, quos posuerunt patres tui.

¶In quo obijcit᷑ per aduersarios cōtra prædicta. Cap. LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Conciliū uniuersale congregatū, quòd à papa dissolui non posit, aduersarij probare nituntur.*

Argumentū primum. Aduersarij impugnantes præfatā conclusionem arguūt multipliciter in cōtrariū illi⁹. ¶Primò ex decreto. Frequentes. concilij Cōstantien. in quo cùm prohibeatur mutatio loci, prorogatio temporis concilij sine cōsensu cōcilij, multò magis prohiberi videtur dissolutio. 1

Secundum. ¶Secundò sic. Conciliū cū sit congregatum ad aliqua agenda, videtur tanto tēpore debere durare, quousque causæ, propter quas est congregatum, finem sortiantur optatū. perfecta enim debēt esse opera concilij. perfectum autē est cui nihil deest. ergo videtur, ꝙ nullo modo conuenienter dissolui posit ante complementum eorū operū, propter quæ sit congregatū. *Tertium.* ¶Tertiò sic. Si cōciliū est pro causa papæ congregatum, vtputa quia diffamatus est de hæresi, clarū est ꝙ dissoluere id nō pōt papa: ergo cōclusio præfata falsa. Cōsequentia videtur bona. *Quartum.* ¶Quartò. Si concilium congregetur pro extirpanda aliqua hæresi: quia vt habet glo. in. c. Anastasius. di. 19. in quæstione fidei papa debet requirere cōciliū episcoporū, videtur, ꝙ ante expeditionē rei papa non posset dissoluere sine consensu concilij. ergo. &c. *Quintum.* ¶Quintò sic. Si papa posset sua authoritate dissoluere conciliū, similiter posset prohibere ne vnquā celebrarentur vniuersalia concilia: sed hoc nō potest, vt patet. Ipsa enim potestas & priuilegia sunt ad ædificationem, nō autē ad destructionē. pro hibere autē celebrationē conciliorū caderet in euersionem fidei, ruinā ecclesiæ, & perturbationem populi Christiani. *Sextum.* ¶Sextò sic. Si papa posset dissoluere vnū conciliū propria authoritate, ita & aliud, & sic de singulis, & ita posset omnia concilia antequam aliquid concluderent, dissoluere: quod non modò scandalosum, sed perniciosum fieret ecclesiæ Dei. *Septimum.* ¶Septimò sic. Si hæretici vellent cōuerti, & non nisi per cōcilium, clarum est, quòd tale cōcilium papa non posset dissoluere, nisi consensu interueniente patrum ipsius concilij. *Octauum.* ¶Octauò sic. Si conciliū cōgregatum est pro bono vniuersalis ecclesię, & tale bonum papa solus prohibere non potest, videtur, ꝙ papa sine consensu concilij dissoluere non posset: aliàs videretur magis hostis ecclesiæ quàm promotor.

¶In quo respōdetur obiectionibus factis. Cap. LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersariorū asserētiū papā nō posse cōciliū ule congregatū dissoluere refellūtur.*

Iam facilè respōderi potest obiectionib⁹ factis, vt vnico quasi verbo satisfieri posset oibus simul, videlicet ꝙ nos nō dicim⁹, Ro. pōtifex

tifex pro libito voluntatis quæq; cõcilia dissoluere posset, sed tantùm legitimis rationibus, siue rationabilibus causis hoc exposcentibus. Hoc enim solùm dicimus, quòd nõ modò in sanctorum patrum libris, sed in practica cognonimus vniuersalis ecclesiæ, videlicet ꝙ sicut in Romani pontificis facultate & potestate est pro arduis magnisq; causis concilia temporibus & locis congruis cõgregare: ita rationabilibus causis exposcentibus, absq; cuiuscunq; alterius consensu ipse sua authoritate vtpote qui vices Christi gerit in terris, transferendi illa, & dissoluendi illa liberam habeat facultatem. Et qui contrarium dicit, non modò illius priuilegijs diuinitùs concessis derogare videtur, sed Christo saluatori nostro, cuius vicarius est: qui nisi talem facultatem vicario suo dedisset, non videretur ei dedisse plenitudinem potestatis necessariæ ad ecclesiæ suæ vniuersalis gubernationem, & defensionem: & ita minùs sufficiẽter fuisset prouisum ecclesiæ: quod de Deo, cuius prouidentia amplissimæ est liberalitatis, & quæ in sui dispositione non fallitur, nõ est fas dicere: licèt ergo ista sufficerent ad singulas obiectiones in communi, nihilominus ad singulas in particulari respondebimus.

Ad primũ. ¶Ad primam de decreto Constantien. plenè responsum est in c.66. præcedenti. Præterea decretum illud non est ita abusiuè interpretandum, ꝙ causa imminente, siue vrgente papa non habeat facultatem dispensandi circa loci mutationem, temporisq; prorogationem concilij, & per consequens dissolutionem eiusdem, cùm etiam nec tale statutũ esse posset iuxta superius demonstrata. & clarè habetur extra de elec. c. significasti.

Ad secũdũ. ¶Ad secundam, cùm dicitur, ꝙ concilium tanto tẽpore debet durare. &c. respondetur, verum est, nisi aliud impediat, propter qđ rationabilis causa exposceret vt dissolueretur tale concilium, & reseruarẽtur illa opera cõplenda alio in loco, & alio tempore.

Ad tertium. ¶Ad tertiã cùm arguitur de concilio congregato ratione hæresis de qua papa esset infamatus. &c. respondetur, quòd in hoc casu (vt nobis apparet) papa maximè si in fraudẽ faceret, non posset sine consensu concilij, quod in illa parte iudex est, dissoluere concilium.

Ad quartũ. ¶Ad quartam quando arguitur de concilio congregato pro extirpanda hæresi: respondetur, quòd videtur nobis rationabile, quòd in tali casu papa non sic dissolueret sine consensu concilij: nihilominus vbi papa de certo talem dissolutionem non faceret in fraudem, sed manifestè cognosceret, quòd pro dicta hæresi extirpanda alio tempore & alio loco conuenientiùs celebraretur vniuersale concilium, posset ipse sua potestate, quę à nullo quàm à Deo dependet, nec ligari potest, illud concilium dissoluere, & aliud pro eadem causa instituere celebrandum.

Ad quintũ. ¶Ad quintam, cùm arguitur, quòd pari ratione posset prohibere &c. respondetur negando consequentiã. Manifestum est enim, quòd ex hoc, quòd papa habeat potestatem rationabili causa exposcente dissoluere congregatum, nõ sequitur, ergo potest prohibere ne vnquam celebrarẽtur cõcilia. Concilia. n. vniuersalia cùm (vt inquit Aug.) sint saluberrimæ authoritatis, illorum celebratio, vt in principio. 3. lib. ostendimus, ex multis vtilissima & accommodatissima est in ecclesia Dei, & pertinere videtur ad numerum eorum, qui vniuersalem statum vniuersalis ecclesiæ respiciunt. Vnde si Roma. pon. instante maximè causa necessaria celebrationis concilij vniuersalis celebrationem eiusdẽ impedire reperiretur, tanquã hostis fidei & ecclesiæ habendus esset.

Ad sextum. ¶Ad sextam, cùm arguitur, ergo potest singula cõcilia dissoluere, respondetur negando consequentiam. Et ratio est, quoniam rationabilis causa, seu legitima dissolutionis cõcilij ante complemẽtum operum, propter quæ cõgregatum est, non potest omnibus concilijs esse communis, licèt alicui, aut aliquibus possit accidere. Concedimus enim, quòd omnia illa concilia papa dissoluere posset, quibus eadem causa rationabilis dissolutionis esset cõmunis: quia vbi eadem causa, ibi idem ius videtur habere locum.

Ad septimũ. ¶Ad septimam cùm arguitur de hæreticis. respondetur, quòd in illo casu si aliud non interueniret, verum est: sed nihilominus si sub colore conuersionis hęreticorum, aut reformationis ecclesiæ alia mala committerentur, sicut contigit in Basilien. cõcilio, vbi sub colore reductionis Bohemorum, & reformationis ecclesiæ in capite & in membris practicata sunt multa mala, & scandala orta (vsurpata enim sunt Apostolicę sedis priuilegia plurima, mala dogmata seminata:) papa posset reuocare, sicut sanctæ me. do. Eugenius fecit de præfato concilio Basilien.

Ad octauũ. ¶Ad octauam cum arguitur de cõcilio congregato pro bono vniuersalis ecclesię: respondetur sicut ad præcedentẽ. Multa autẽ in his aduersariorũ argumentationibus præsupponuntur, vtputa quòd solus papa inter omnes de cõcilio obuiet bono vniuersalis ecclesiæ, aut ꝙ ipse videret necessitatem eccle-

sis & fidei periclitationem, nisi cõcilium cõtinuaret, & tamen quòd ipse solus nollet cõtinuationem concilij, & multa similia, quæ aduersarij facilè & temerariè iudicant in summis pontificibus: licèt tantæ iniquitatis exẽplanusquam superioribus temporibus expressè in aliquo vero Roma. ponti. legerint, non respondemus: non quia credamus illa tanta facilitate possibilia, quanta aduersarij illa possibilia supponunt. Nobis enim non videtur tantum malum de summis pontificibus facilè iudicandum, considerata maximè prærogatiua illius apostolicæ sedis tã ex parte diuinæ pollicitationis, quàm ex parte excellentiæ meritorum sanctorum põtificum, qui in ea sederunt. Vnde Symmachus papa in cap. Non nos. dist. 40. dicit. Quis enim sanctum dubitat, quem apex tantæ dignitatis extollit? In quo si desunt bona acquisita per meritum, sufficiant quæ à loci prædecessore testantur. Aut enim claros adhæc fastigia erigit, aut qui eriguntur illustrat. Et tantum dictũ sit pro isto tertio libro huius præsentis summæ de ecclesia.

Finis tertij libri huius summę de ecclesia, qui de vniuersalibus concilijs latè disquisiuit.

LIBER QVARTVS & vltimus, qui duas partes amplectitur. In quarum prima de schismate & schismaticis. In secunda de hæresi & hæreticis author est argutè disputaturus.

Quid sit schisma. Et est cap. I. primę partis quarti libri.

SVMMARIVM.

1 *Schisma quid sit, describitur.*
2 *Schismatici qui dicantur.*

ONSVMMATIS auxiliãte domino benignissimo saluatore nostro tribus primis libris, ad quartum eiusdẽ gratia comite calamũ extẽdemus. In quo de schismaticis, & hæreticis aliqua vtilia disputare, & notare sub breuitate decreuimus. Explicabimus autem in primis quid sit schisma: & per consequens qui schismatici veniant dicendi. Pro quo notandum, quòd cùm tã Isido. in lib. Etymolo. quàm Pelagius in c. schisma. 24. q. 1. dicant: schisma scissuram quandam sonat. Schisma multipliciter potest sumi, scilicet generaliter, & minùs generaliter, & strictè. Generaliter captũ schisma dicit diuisionem animarum, siue licitam, siue illicitam ab vnitate quacunq; hominum siue vniuersitate: & ita potest sonare in bono & in malo. & hoc modo capitur schisma Ioban. 9. vbi de Iudæis vario modo interpretãtibus quibusdam benè quibusdã malè miraculum factum per Christũ in cæco nato dicitur, q schisma erat inter eos. vbi dicit quædã glos. si omnes fuissent mali, schismate caruissent. Secundo modo, scilicet minùs generaliter, capitur schisma pro quacunq; illicita diuisione, siue dissensione: & hoc modo capitur. 1. Cor. 1. Idipsum dicatis omnes, & nõ sint in vobis schismata. Et hoc modo capiendo schisma diffinitur variè à diuersis. Frater Raymundus claræ memoriæ ordinis prædicatorum compilator decretalium in summa sua de casibus lib. 1. tit. de schismaticis. diffinit sic primò. Schisma est illicita discessio inter eos, inter quos vnitas esse debet. Secundò sic. Schisma est illicitus ab vnitate & vniuersitate discessus. Schisma verò sumptũ strictè, siue specialiter, diffinitur ab Alexandro de Alis in secundo suo super sententias. hoc modo. Schisma est illicita ab vnitate ecclę discessio. Verùm quia ista diffinitio schismatis videtur adhuc generalis, eo q ab vnitate ecclesiæ potest fieri multipliciter illicita discessio. vnde S. Tho. super illud. Non sint in vobis schismata. dicit sic. Propriè schismata sunt, quando vel propter diuersam fidei professionem, vel propter diuersas sententias de agendis homines vnius collegij se in diuersas separant partes, secundùm illud. Scissuras ciuitatis Dauid videbis, quia multiplicatæ sunt. vbi glo. interli. super verbo, scissuras, dicit: schismata, scilicet ecclesiæ. Quocirca specialiùs, & strictiùs loquendo de schismate, scilicet, vt dicit discessionem siue diuisionẽ ab vnitate ecclesiæ distinctam ratione à discessione ab vnitate ecclesiæ per diuersam fidei professionem, diffinitur sic primò ab Augu. contra Cresconium Grammaticum sic dicẽte. Schisma est recens congregationis ex aliquarum diuersitate sententiarum dissensio.

Quid schisma. 1

1. *Cor.* 1.

Esa. 22.

Ab

Ab Hostieñ.in summa tit.de schismaticis.sic.
Schisma est illicita diuisio per inobedientiã
ab vnitate ecclesiæ facta. Ista diffinitio inter
cæteras sufficienter comprehendit ea quę ex
plicant rationem schismatis propriè dicti, &
causam originalem:vnde dicere possumus, ꝙ
ponit in ea pro genere,illicita diuisio. Schis-
matis enim nomen dicit Isido. à scissura vo-
catū est. Verùm quia vario modo vt prędixi
m⁹,potest huiusmodi diuisio illicita cõtinge
re,ponitur loco differentiæ (per inobedien-
tiam facta) ad differentiam hæresis, quæ fit
per falsam contra fidem opinionem. Vnde
beatus Cyprianus in epistola quadã ad Cor-
nelium sic inquit. Nec aliũde nata sunt schis
mata,quàm quando sacerdoti Dei non obtẽ
peratur,nec vnus in ecclesia ad tempus sacer
dos & ad tempus iudex Christi vice cogita-
tur, cui si secundùm magisteria diuina obtẽ-
peraret fraternitas vniuersa,non discidio vni
tatis Christi ecclesiam scinderet.hæc ille.Pa-
tet ergo, ꝙ schisma dicit diuisionẽ per inobe
dientiam facta summo sacerdoti, siue iudici
Christi vicem gerenti. Sunt autem hìc duo
aduertenda.Primum, quòd rectè dicitur, ꝙ
schisma sit diuisio illicita: quæ est, cùm quis
se diuidit à papa per inobedientiã in his quę
licita sunt,& honesta, & ad iurisdictionẽ spe
ctantia:quoniam si Romanus pontifex ali-
qua imperaret, quæ de se mala sunt, vtpote
diuinæ legi,aut fidei, aut animarum saluti cõ
traria, in talibus diuisio per inobedientiam
à Romano pon.non foret illicita, nec per cõ
sequens schisma esset dicenda. Secundò est
aduertendum, quòd quia non quælibet in-
obedientia sufficit ad rationẽ schismatis cõ-
stituendam,sed quæ sit pertinax cum rebel-
lione quadam, ideo rectè inobedientia illa-
per quã incurritur schisma,accipienda est cũ
pertinacia quadã. Vnde Alexander de Alis
vbi suprà in secundo dicit,quòd schisma pro
priè sumptum dicitur, quando pertinaciter
receditur ab obedientia capitis ecclesiæ. Et
beatus Thom.in.2.2.q.39.arti.1.dicit in re-
sponsione ad argumentum secundum,quòd
non parere præceptis cum rebellione qua-
dam,constituit schismatis rationẽ. Dico au-
tem cum rebellione, cùm & pertinaciter
præcepta contemnit,& iudicium eius subire
recusat. Sequit̃ in diffinitione schismatis: ab
vnitate ecclesiæ,scilicet totius, ad differentiã
diuisionis, siue discessus illiciti ab aliqua par
ticulari hominum congregatione, siue socie
tate:talis enim diuisio à tali particulari frater
nitate, siue societate non constituit schisma,
nisi largo modo,sed discessio ab vnitate vni-
uersalis ecclesiæ,quæ dicitur vnitas principa
lis.Nam vnitas particularis aliquorum adin
uicem ordinatur ad vnitatem ecclesiæ, sicut
compositio singulorum membrorum in cor
pore naturali ordinatur ad totius corporis
vnitatem. Est autem notandum iuxta san-
ctum Thom.vbi supra, quòd ecclesiæ vnitas
in duobus attenditur,scilicet in connexione
membrorum adinuicem,siue in communica
tione. Secundò in ordine omnium membro
rum ad vnum caput,de qua vnitate Leo pa-
pa in tertio sermone ordinationis suæ ita in-
quit.Licèt vniuersa ecclesia Dei distinctis or
dinata sit gradib⁹, vt ex diuersis membris sa-
crati corporis subsistat integritas,nos tamen
omnes,sicut ait Apostolus, in Christo Iesu
vnum sumus:nec quisquã sic ab alterius ita
est diuisus officio, vt non ad cõnexionẽ per
tineat capitis cuiuslibet humilitas portionis.
hæc ille. Discedere ergo ab isto capite eccle-
siæ est recedere ab ista vnitate ecclæ secũdũ
illud.Inflat⁹ sensu carnis sue,& nõ tenẽs caput
ex quo totũ corpus per nexus, & annexiões *Colos.2.*
subministratũ & cõstitutũ crescit in augmẽ-
tum Dei. hoc autẽ caput est ipse Chr̃us, cu-
ius vicẽ in ecclesia gerit summus põtifex.&
ideo schismatici dicũtur, vt inquit S.Th.hi q
subesse renuũt summo põtifici,& qui mẽbris *Qui schis-*
ecclesię ei subiectis cõicare recusant. Ex qui- *matici.*
bus manifestè colligit̃, ꝙ schisma sit illicita 2
discessio ab illa principali vnitate ecclæ,qua
scilicet totũ ecclesiæ corpus ordinat̃, & coa-
dunat̃ ad vnũ caput rectorẽ & ducẽ siue prin
cipẽ illius. Vnde Cyprianus in epistola ad
Florẽtiũ. Inde enim schismata oriũtur,dum
ep̃s,qui vnus est,& præest,superba quorun-
dã præsumptione cõtemnit,& homo digna
tione Dei honoratus,indignus hominib⁹ iu
dicatur.Itẽ in epistola ad Gratianũ. Hæc eñ
sunt initia hæreticorũ, & ortus atq; conatus
schismaticorũ malè cogitãtiũ,vt sibi placeãt
præpositũ superbo tumore contemnãt. Sic
de ecclesia receditur: sic altare prophanũ fo-
ris collocat:sic cõtra pacẽ Christi,& ordina-
tionẽ atq; vnitatẽ rebellatur.hæc ille.Hæc au
tẽ sentẽtia exẽplariter patet in schismate,qđ
Chore,Dathã, & Abirõ cũ cõplicibus suis fe
cerũt,quod inde ortũ habuit,ꝙ subesse renue
rũt Moysi duci Israël,& Aarõ summo sacer-
doti.de quo habet Num.16.Itẽ patet in schis
mate,quod decẽ tribus fecerũt,eo ꝙ cotẽpto
rege suo,alterũ sibi statuerũt, scilicet Hiero-
boã.de quo.3.Reg.12.Hinc rationabiliter di
ctũ est,ꝙ schismatici veniũt dicẽdi primò,qui

subesse renuũt summo põtifici, qui caput est vniuersalis ecclesiæ, vt in.2.lib. multipliciter ostẽdimus. Vnde Pelagius in.c.nõ vos.23.q.5. Quisquis ab apostolicis diuisus est sedibus in schismate esse non dubiũ est. vbi dicit glo. ergo schisma est nõ habere caput Romanã ecclesiã.vt.24.q.1.hæc est fides.&.c. quoniã vetus. Vnde dñs Aymar⁹ libro suo de synodis ait. Iuxta attestationẽ sanctorũ patrũ Augu. & Pelagij papæ, illos indubitãter schismaticos esse, quicunq; diuisi sunt ab apostolica sede. Quocirca dicit beatus Calixtus papa in c.nõ decet.di.12. Nõ decet à capite mẽbra discedere, sed iuxta scripturæ testimoniũ oia mẽbra caput sequatur. Nulli verò dubiũ est, ꝙ apostolica ecclesia mater sit omnĩũ aliarũ ecclesiarũ, à cuius vos regulis nullatenus cõuenit deuiare. Itẽ btũs Greg. in.c. præceptis. ead.di. inquit. Præceptis apostolicis nõ dura superbia resistatur, sed per obedientiã, quę à sancta Romana & apostolica authoritate iussa sunt, salutiferè impleãtur, si eiusdẽ sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput nostrũ, cõionem desideratis. Et infrà rationẽ assignãs. cùm nulli dubiũ sit, ꝙ nõ solũm põtificalis causatio, sed cõis sanctæ religionis relatio ad sedẽ apostolicã, quæ est caput ecclesiarũ, & debeat referri, & inde normã sumere, vnde sumpsit exordiũ: ne caput institutionis videatur omitti cuius authoritatis sanctionẽ oẽs teneãt sacerdotes, qui nolũt ab apostolicæ Petræ, super quã Christus vniuersalẽ fundauit ecclesiã, soliditate diuelli. hæc Greg. Hinc Græci, & Armeni, & Iacobitæ ab vnitate corporis Christi, quod est ecclesia, abscisi dicũtur: quia Ro. pon. caput eorũ nõ cognoscũt. Dicũtur prætерea schismatici, qui mẽbris ecclesiæ Ro. põ. subiectis cõicare recusant. Vnde Pelagius in c. schisma.24.q.1. de quibusdam schismaticis ita loquitur. Cõtra apostolicam sedẽ temerè credẽtes pessima diuisit opinio. Quod schisma specialiter esse beatus denũtiat Augu. dicẽs de talibus aduersus authoritatẽ ecclesiarũ, quę ab aplica sede accipere epistolas meruerũt, temerè credendo, immanissimũ schismatis crimen à se propulsare nõ potuerunt. Patet ergo, ꝙ schisma importet diuisionem oppositã charitatis vnioni, & ꝙ schismatici illi dicantur, qui concordiam non seruant in ecclesiæ obseruantijs vt ecclesiæ prælatis obediant, volentes per se ecclesiam constituere singularem. vt dicit sanctus Tho in.4. di.13.

¶ In quo obijcitur contra posita in præcedẽti capitulo. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *Schisma q. locum non habeat in ecclesia, aduersarij octo obiectionibus ostendere conantur.*

Verum, quæ superiùs diximus, splẽdidior habeatur intellectus, inducemus aliquas aduersariorum obiectiones contra prędicta, & responde bimus in sequenti cap. In primis obijcitur contra hoc quod dicitur, quòd schisma locum habeat in ecclesia Dei. ¶ Primò sic. Vbi nulla potest esse diuisio, schisma, quod diuisionem sonat, siue scissuram, non habet locum: sed in ecclesia Dei non potest esse diuisio: quia cùm sit vna, vt patet Canticorum.6. Vna est colũba mea, & in symbolo dicitur. Credo vnã sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam. & in vnitate scissura esse non potest, vt in.c. schisma.24.q.1. dicit sanctus papa Pelagius. sequitur ꝙ in ecclesia Dei schisma nõ habeat locum. Consequẽtia videtur nota. ¶ Secundò sic confirmando rationem. Tunica Christi, quæ figurabat ecclesiã, inconsutilis fuit, & contexta desuper per totum, vt habetur Iohan.19. & in glo. sidẽ in c. sicut.16.q.7. dicitur. Sicut dñi vestimentũ scissum non est, sed de eo sortiti sunt: ita nec ecclesia scindi debet, quia in vnitate tota consistit. ergo idẽ quod prius. ¶ Tertiò arguitur contra diffinitionẽ illam schismatis, videlicet ꝙ schisma sit illicita discessio ab vnitate ecclesiæ. quia si ista diffinitio esset bona, sequeretur, ꝙ quilibet peccator existens in peccato mortali essẽt schismaticus: sed hoc est falsum. ergo. &c. Consequentia tamẽ patet: qm̃ peccatũ mortale scissuram, & quandam diuisionem dicit à Deo, & per cõsequens ab ecclesia, quæ est sponsa Dei. secũdùm illud Esa.59 Peccata vestra diuiserunt inter nos & Deum vestrum. ¶ Quartò arguitur cõtra diffinitionem datam per Hostiẽ. cùm dicitur, ꝙ schisma sit illicita diuisio per inobedientiam ab vnitate ecclesiæ facta: quia si ista diffinitio esset bona, sequeretur, quòd omnes transgressores canonum, & præceptorum apostolicæ sedis forent schismatici. sed hoc est falsum, vt manifestum est. ergo & diffinitio pręfata ex qua sequitur. Cõsequẽtia tamẽ videtur nota. ¶ Quintò arguitur cõtra id quod dictũ est, ꝙ diffinitio illa intelligatur de pertinaci inobedientia, cuiusmodi non est omnis inobedientia transgrediẽtium præcepta apostolicæ sedis

Argumentũ primum. 1

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

dis. Contra. Inobediētia cum pertinacia non videtur sufficere ad constituendum aliquem schismaticum, aliàs omnis excommunicatus diceretur schismaticus, cùm excommunicatio non feratur nisi contra contumacem. iuxta. c. absit. 10. q. 3. quod tamen est falsum. ergo diffinitio illa est insufficiens. ¶ Sextò arguitur. Schisma dicitur illicita diuisio ab vnitate principali ecclesiæ, vt fuit declaratum in præcedenti. c. sed principalis vnitas attenditur quo ad Christum, quē Deus dedit caput super omnem ecclesiam. ad Ephe. 1. & non quo ad papam: quo etiam mortuo, ecclesia semper manet vna vnitate fidei, spei, & charitatis. ergo schisma non videtur bene diffiniri per hoc, φ sit diuisio ab apostolica sede, siue à summo pontifice, sed per hoc φ sit diuisio à Christo. ¶ Septimò sic. Cùm fideles abinuicem diuidantur per diuersas sententias de agendis, manente vna & eadem fide apud omnes, non videtur magis vna pars eorum dici ecclesia, quàm alia, cùm apud vtrosque vna & eadem fides maneat indiuisa, & dicat Hieronym. super psalm. 133. Ecclesia est, vbi fides vera est. non ergo videtur magis dicendi schismatici isti quàm illi. ¶ Octauò sic. Dicitur Matth. 18. vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorū sum. Ex hoc arguitur sic. Apud illos est dicenda esse ecclesia, in quorum medio est Christus: sed apud omnes fideles etiam in duas partes diuisos possunt aliqui congregari in nomine Christi, ergo apud illos etiam dicenda est ecclesia.

Sextum. *Septimum.* *Octauum.*

¶ In quo respondetur obiectionibus factis. Capitulum. III.

SVMMARIVM.

s *Obiectiones aduersariorum asserentium schisma locum non habere in ecclesia, diluuntur.*

s Præfatis obiectionibus facilè est respōdere. Vnde dicimus in primis, φ schisma locum habet in ecclesia, sicut notissimū est ex superiùs dictis in 1. c. Vnde etiā apostolus inquit. Ne schisma sit in corpore. glo. 1. in ecclesia, in qua debet esse vnitas. Verùm notandū, φ cùm schisma dicitur habere locū in ecclesia, non est intelligēdum, φ ecclesia ipsa propriè diuidatur, ita φ ecclesia, quæ vna est, diuidatur in plures ecclesias. Vnde Cyprianus in epistola de vnitate ecclesiæ dicit. Vn⁹ Deus est, Christus vnus, & fides vna, & plebs in solidam vnitatem cōcordiæ glutino copulata: scindi vnitas non pôt, nec corpus vnum discidio cōpaginis separari diuulsis laceratio ne visceribus in frusta discerpi. hæc Cyprianus. Sed hoc modo dicitur habere in ecclesia locum schisma: quia ab vnitate, qua oēs fideles Christi institutione diuina ordinati & coadunati sunt sub vno ipsius ecclesiæ capite videlicet Rom. pont. secūdùm illud. Erit vnum ouile & vnus pastor. contingit aliquē vel aliquos fideles diuidi, vel separari per inobediētiam pertinacem cū rebellione quadā & contradictione subeūdi iudicium eius. Secūdò dicimus, φ diffinitiones assignatæ schismatis sunt cōuenientes, iuxta intelligentiā superiùs datam. Vnde dicēdum est ad rationes in contrarium. ¶ Ad primā cùm dicitur, φ in ecclesiam nulla cadit diuisio: respondetur, φ licèt verum sit vt prædiximus, φ ecclesia propriè non possit diuidi, cùm tota in vnitate consistat, & in vnitate diuisio & discessio esse non potest, vt dicit papa Pelagius in capi. schisma. 24. quæst. 1. nihilominus ab ecclesiæ vnitate diuisio & discessio esse potest, & talis diuisio rationem schismatis constituit. Vnde schisma à scissura vocatum est: non quæ fiat propriè in ecclesia, sed quæ fiat ab vnitate ecclesiæ, vt superiùs pleniùs explanauimus. ¶ Ad secundam cùm arguitur de tunica Christi, &c. respondetur quòd non ideo dicitur ecclesiæ charitas siue vnitas designari per inconsutilem tunicam Christi, quòd nullus ab ea diuidi vel separari possit, sed quia vt dicit August. super Iohann. & habetur in glo. ecclesia scindi non debeat, sicut nec vestis illa scissa fuit. Vnde ait. Meritò vestis, qua significatur ecclesia, desuper contexta perhibetur: inconsutilis autem, ne aliquando dissuatur: & ad vnū perueniat, quia in vnum oēs colligit. hæc ille. Nihilominus quantumcunq; aliqui ab ea recedant, semper manet ecclesia, cùm nulla esse non possit. vt inquit Aug. in. c. pudēda. 24. q. 1. vnde ratio nō procedit. ¶ Ad tertiam cùm arguitur, φ per peccatum fiat diuisio hominis à Deo, &c. & tamen non omnis peccator est schismaticus. respondetur iuxta sanctū Tho. in. a. 2. quæst. 39. art. 1. negādo consequētiam. Et ratio est: quia diuisio hominis à Deo p peccatū non est intēta à peccāte, sed præter intentionem eius accidit

1. Cor. 1. *Iohan. 10.* *Ad prim.* *Ad secūd.*

ex inordinata conuersione eius ad cõmutabile bonum. Sicut autem in naturalibus id quod est per accidens non constituit speciẽ: ita etiam nec in rebus moralibus, in quibus id quod est intentum, est per se: quod autem sequitur, præter intẽtionem est, quasi per accideos. & ideo diuisio illa hominis à Deo per peccatum cùm non sit intẽta per se à peccante, non est schisma per se loquendo: nẽc peccator quilibet est dicendus per se schismaticus. ¶Ad quártam cùm arguitur, ꝙ si illa diffinitio Hostieñ. esset bona, quilibet trãsgressor canonum esset schismaticus. respõdetur negando consequẽtiam. Et ratio est: quoniã vt supra exposuimus in primo.c. diffinitio illa non loquitur de quacunq; inobedientia, sed de inobedientia simpliciter & pertinaci, sicut dictum est. Et dico, simpliciter: quia vt dominus Petrus de Palude dicit in.4.dist.13. qui in vno articulo non obedit, non propter hoc schismaticus statim reputatur: putà si adulteram statim non dimittit, aut aliquid huiusmodi. Dico autem, pertinaci, cùm scilicet præcepta contemnit apostolicæ sedis, & iudicium eius subire recusat. Hoc autem non facit quilibet inobediens præceptis apostolicæ sedis suæ, quilibet canonum transgressor, & ideo non omnis trãsgressor canonum dicitur schismaticus. ¶A quintam cùm arguitur, quòd ex illa diffinitione sequatur, ꝙ omnis excommunicatus foret schismaticus, negatur consequẽtia. Tum, quia contumacia in vno articulo non arguit simpliciter discessum ab vnitate ecclesiæ, siue ab obedientia capitis ecclesiæ, sicut nec omnis inobediẽtia, quemadmodum suprà diximus. Tum secundò, quia non in omni cõtumacia importatur illa pertinacia cũ rebellione, quæ constituit schismatis rationẽ. ¶Ad sextam cùm arguitur, quòd principalis vnitas ecclesiæ attendatur respectu Christi & nõ Romani põtificis, respondetur negando minorem, videlicet ꝙ non attẽdatur vnitas ecclesiæ in ordine ad summũ pontificẽ. Pro quo notandum ꝙ quẽadmodum duplex distinguitur influxus in mẽbra corporis ecclesiæ secũdùm ꝙ in superioribus lib.2. & c.23. notauimus. videlicet interior, secundùm quem gratia, & virtutes, atque alia spiritualia dona membris ecclesiæ infunduntur: & alter exterior, qui attenditur quantum ad exteriorem gubernationem: ita dupliciter potest cõsiderari & attendi vnitas corporis ecclesiæ. Vno modo quantum ad influxum interiorem, & hoc modo cùm solus Christus sit caput ecclesiæ, ita in ordine ad ipsum tãtùm attenditur vnitas ecclesię. Alio modo potest in ecclesia, quę est multitudo fidelium, attendi vnitas, quantum scilicet ad influxum exteriorem: & sic vnitas ecclesiæ attẽditur in ordine ad vnum, qui toti ecclesiæ tanquam princeps & caput loco Christi præsideat, sicut amplissimè tam lib. primo. cap.6. quàm.2.ca.2. prædiximus. De qua vnitate beatus Cyprianus in cap. loquitur dominus.24.quæst.1. ita dicit. Loquitur dominus ad Petrum: ego dico tibi quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Super vnum ædificauit ecclesiam: & quanuis apostolis omnibus post resurrectionem suam parem (id est similem) potestatem tribuat, & dicat, Sicut misit me pater, sic & ego mitto vos. accipite Spiritum sanctum: tamẽ vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem authoritate sua disposuit. hæc Cyprianus. Hæc autẽ vnitas, quæ attẽditur penes principalem Christi vicariũ, non est dicta principalis respectu illius, quæ est in ordine ad Christum, sed respectu illius particularis vnitatis, quæ est membrorum ad inuicem. sicut in primo.c. est expositũ. Quod dicitur, mortuo papa adhuc ecclesia manet vna. nõ obuiat: quoniam licẽt actualis habitudo totius ecclesiæ ad hanc personã papæ deficiat per mortem huius personæ, semper tñ manet ad apostolicam sedẽ, quæ nunq̃ moritur. vt habetur extra de rescrip.c. gratiosè. & habitualis ad personam eligẽdam, sicut de hac re pleniùs diximus in.2.li.c.8. ¶Ad septimã, cùm arguitur, ꝙ non magis dicenda sit ecclesia hæc pars q̃ illa, &c. respõdetur, ꝙ assumptum est falsum: quoniam cùm ecclesia vna sit, & scindi non possit, & vnitas eius, vt suprà expositũ est cõsideretur ex ordine per obediẽtiam ad vnum caput & rectorem eius: illi soli dicendi sunt ecclesia Christi, in quibus manet ordo ille obedientiæ ad illum rectorẽ vices Christi gerentem. Alij verò ab huiusmodi vnitate se diuidẽtes non possunt dici ecclesia Christi, qđ clarissimè nobis sanctus Cyprianus testatur in epistola ad Magnum, ita dicens. Dñs insinuãs nobis vnitatẽ de diuina authoritate veniẽtem ponit, & dicit: Ego & pater vnum sumus. ad quam vnitatẽ redigens ecclesiam suã denuò dicit: Et erit grex vn⁹, & vnus pastor. si autem grex vnus est, quomodo potest gregi annumerari, qui in numero gregis non est? Item in epistola ad Florentium. Dominus quoque in euangelio cùm eum loquentem discipuli derelinquerent, conuersus ad duodecim,

Ad quartũ.

Ad quintũ.

Ad sextum

Ad septimũ

duodecim, dixit: Nūquid & vos vultis ire? respondit ei Petrus, dicens: Domine ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes: & nos credimus, & cognouimus, quia tu es Filius Dei viui. Loquitur illic Petrus, super quem ædificata fuerat ecclesia: ecclesiæ nomine docens & ostēdens: quia & si contumax ac superba obedire nolentium multitudo discedat, ecclesia tamen à Christo non recedit: & illi sunt ecclesia plebs sacerdoti adunata, & pastori suo grex adhærens. Vnde scire debes episcopum in ecclesia esse, & ecclesiā in episcopo: & qui cū episcopo non est, in ecclesia nō est. Quod etiam ponitur. 7. q. 1. Ad idem est beatus Aug. qui vt deducit papa Pelagius in ca. pudenda. 24. q. 1. ita dicit. Si nullo modo potest dici ecclesia vbi schisma est, restat vt quoniā ecclesia nulla esse non potest, ea sit, quam in sedis apostolicæ per successiones episcoporum radice cōstitutam hominum nullorum malitia vllo modo valeat extinguere. Item idem Pelagius in cap. schisma. Ad summam aut illos esse ecclesiam creditis, & cum duæ ecclesiæ esse non possint, nos (quod absit) schismaticos iudicabitis: aut si veram in apostolicis sedibus esse constat ecclesiam, & illos ab vnitate diuisos cognoscite, & communionis quæstionē esse sublatā, quā verā nisi in vnitate cōstat esse nō posse. Noli ergo q̄si nulla schismaticorū & ecclesiæ differētia sit velle indifferenter vtrorūq; sacrificijs satiari. Nō est Christi corpus. s. quo ad effectum quod schismaticus conficit, si veritate duce dirigimur. Nec enim diuisum esse Christum poterit quisquā sine apostoli reprobatione confingere. Vnam autē, vt sæpe dictum est, quæ Christi corpus est, cōstat esse ecclesiam, quæ in duo vel plura diuidi non potest. Simul enim cùm ab ea quisq; discesserit, ecclesia esse desistit. Ad illud verò quod arguebatur, ꝙ maneret eadem fides. respōdetur, quòd non sufficit fides sola informis ad hoc quòd quis in ecclesia Christi esse dicatur, sed rēgritur ꝙ maneat in vnitate ecclesiæ, quæ attēditur in ordine ad caput ecclesię, & ita ꝙ subsit iuxta Christi ordinationem capiti ecclesiæ, quod est Roma. ponti. Vnde beatus Cypria. in epistola, & habetur in cap. denique. 7. quæst. 1. Quòd verò eundem quē nos Deum Patrem, eundem Filium, eundem Spiritumsanctum & nosse schismatici dicuntur, nec hoc adiuuare tales potest. Nam & Chore & Datham & Abirō cum sacerdote Aarō & Moyse eundem Deum nouerant, pari lege & religione viuentes: vnum verum Deum, qui colendus, atq; inuocandus fuerat, inuocabant: tamen quia loci sui ministerium transgressi contra Aaron sacerdotē, qui sacerdotiū legitimum dignatione Dei atq; ordinatione perceperat, sacrificandi sibi licentiam vendicauerunt, diuinitùs percussi, pœnas statim pro illicitis conatibus rependerūt: nec potuerūt rata esse & proficere sacrificia irreligiosè & illicitè contra ius diuinæ dispositionis oblata. hæc ille. Quocirca beatus Hieronymus huic sententiæ fauet scribens ad Damasum papam. & habetur in cap. quoniam vetus oriens. 24. q. 1. Cum successore piscatoris & discipulo Christi loquor ego nullū prœmium nisi Christum sequēs beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri cōioni cōsentior super illā Petrā fundatam ecclesiam: scio quicunq; extra hanc domum agnum comederit, prophanus est: si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluuio. Et infrà. quicunque tecum non colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, antichristi est. Item huius sententiæ est beatus Ambro. super epistolam ad Tim. ca. 3. Scribo tibi, vt scias quomodo ecclesiam ordines, quæ est domus Dei: vt cùm totus mundus Dei sit ecclesia, tamen domus eius dicatur, cuius hodie rector est Damasus. Mundus nanq; præuaricationis est diuerso turbatus errore: ideò illic necesse est dicatur esse domus Dei, & veritas, vbi secundùm voluntatem suam timetur. Ad dictum autem Hieronymi. dicentis. Ibi ecclesia vbi fides. respondetur vt dictum est, quòd verum est, dum tamen ab vnitate ecclesiæ non recedatur. Vel dicendum, quòd intelligitur de fide nedū ad Deum, sed etiam quo ad ecclesiam, erga quam fidem, id est fidelitatem schismatici seruare non tenentur, qui ab vnitate ecclesiæ membra eius diuidi patiuntur. vt in ca. aduocauit. 24. q. 1. ¶ Ad octauam rationem respondetur negādo minorem, videlicet ꝙ in nomine Christi possent dici congregati quicunq; sunt diuisi ab vnitate ecclesiæ & obediētia vicarij Iesu Christi. Vnde in. c. audiuimus. 24. q. 1. dicit Alexander secūdus. Christus non habitat in cordibus eorū, qui superbè singularitatem secuti, à corporis Christi cōpage semetipsos abrumpunt. Vnde beatus Cyprianus quia præfatæ authoritatis vana interpretatione tēpore suo quidā schismatici decipiebantur, respondit hoc modo. Comptores euāgelij atq; interpretes falsi extrema ponūt, & superiora prætereūt, partem memores, & partē sub dolo comprimētes: vt ipsi sicut ab ecclesia scissi sunt, ita capitūli vnius sententiam scindunt. Domi-

Alij premium & cōmunionē cōsortior legunt.

Ad octauū.

Alij corrupiores legunt.

Dominus enim cùm diſcipulis ſuis vnitatem ſuaderet, & pacem, Dico inquit vobis: quia ſi duo ex vobis conuenerint in terra, de omni re quæcunq; petieritis contingat vobis à patre meo qui in cælis eſt: vbicunq; enim duo fuerint aut tres collecti in nomine meo, ego ſum cum eis. Oſtendit non multitudini, ſed vnanimitati deprecantium plurimùm tribui. Si duo inquit de vobis conuenerint in terra, &c. vnanimitatem priùs poſuit, concordiam pacis ante præmiſit, vt ita cõueniat vobis fideliter & firmiter docuit. Quomodo autem poteſt ipſe cum alio conuenire, qui cum corpore ipſius eccleſiæ & cum vniuerſa fraternitate non conuenit? Quomodo autem poſſunt duo aut tres in nomine Chriſti colligi, quos cõſtat à Chriſto & ab eius euangelio ſeparari? Hæc Cyprianus in capitulo Alienus. 24. quæſt. 1.

¶ In quo oſtenditur quomodo differat Schiſma ab Hæreſi. Cap. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Schiſma quomodo ab Hæreſi differat, oſtenditur.*

Icut enim fides & charitas ſunt diuerſæ virtutes, quamuis quicunque caret fide, careat charitate: ita etiam ſchiſma & hæreſis ſunt diuerſa vitia, quamuis quicunq; eſt hęreticus, ſit etiam ſchiſmaticus. Sed non
1 conuertitur. Propria autẽ differentia horum ſumenda eſt ſecũdùm ea, quibus vtrunq; per ſe & directè opponitur. Opponitur aũt hęreſis fidei: ſchiſma verò vnitati eccleſiaſticę charitatis. Vñ rectè inter hęreſim & ſchiſma aſſignatur differentia penes hoc, quòd hæreſis ſit peruerſum dogma circa ea quę ſunt fidei: ſchiſma verò ſciſſuram dicit ab vnitate eccleſiaſtica. Et hoc eſt quod Hieroñ. dicit in epiſtola ad Gala. & inducitur à Gratiano. 24. q. 3. ca. inter hæreſim. Inter hæreſim & ſchiſma hoc intereſſe arbitror, quòd hæreſis peruerſum dogma habet: ſchiſma poſt epiſcopalem diſceſſionem ab eccleſia pariter ſeparat. Vnde beatus Augu. in libro contra Fauſtum diſtinguens inter ſchiſma & hæreſim ita dicit. Schiſma eſt eadem opinantem, ac eodem ritu colẽtem, quo cæteri, ſolo congregationis delectari diſcidio. Hæreſis verò diuerſa opinatur ab his, quæ catholica credit eccleſia. Item idem beatus Auguſt. in lib. quæſtionũ euangeliorum. differentiam aſſignans inter hæreticos, malos catholicos, & ſchiſmaticos ita dicit. Inter hæreticos & malos catholicos hoc intereſt, quòd hæretici falſa credunt: illi autem vera credentes, non ita viuunt vt credunt. Solet autem quæri etiam ſchiſmatici quid ab hæreticis diſtent. Et hoc inueniri, ꝙ ſchiſmaticos non fides diuerſa facit, ſed communis dirupta ſocietas. Item hanc eãdem diſtinctionem ponit beatus Auguſti. in libro de fide & ſymbolo ita dicens. Credimus ſanctam eccleſiam vtique catholicam & apoſtolicam. Nam hæretici & ſchiſmatici congregationes ſuas etiam eccleſias vocant: ſed hæretici falſa de Deo ſentiendo ipſam fidem violãt. Schiſmatici autẽ diſſenſionibus ſuis iniquis à fraterna charitate diſſoluũt, quamuis ea credant quæ credimus. Quapropter nec hæretici, nec ſchiſmatici pertinent ad eccleſiam. Verùm ſicut amiſſio charitatis eſt via ad amittẽ
dum fidem, ſecundùm illud. A quibus qui- 1. Tim. 5.
dam abeuntes, ſcilicet à charitate, conuerſi ſunt in vaniloquium. ita etiam ſchiſma via eſt ad hæreſim. Vnde Hieroñ. vbi ſuprà ſubdit, quòd ſchiſma à principio aliqua in parte poteſt intelligi diuerſum ab hæreſi. Cæterũ iam inueteratum, ſiue continuatum nullum ſchiſma eſt, niſi ſibi aliquam hæreſim confingat, vt rectè ab eccleſia receſsiſſe videatur. Hæc Hierony. Cui ſententię beatus Auguſt. conſonans ſic contra Creſconium grammaticũ ait. Inter ſchiſma & hæreſim magis eam diſtinctionem approbo, qua dicitur ſchiſma eſſe recens congregationis ex aliqua ſententiarum diuerſitate diſſenſio. Nec enim fieri poteſt, niſi diuerſum aliquid ſequantur, qui faciunt: hæreſis etiã eſt ſchiſma inueteratum. hæc ille. Conſiderato autem hoc, quòd ſchiſma ſit viã ad hæreſim. glo. in cap. inter hæreſim. 24. quæſt. 3. dicit etiam: quaſi omnes doctores iuriſtæ dicunt, quòd differentia inter ſchiſma & hæreſim ſit, quæ eſt inter diſpoſitionem, & habitum: & quia omnis hæreticus eſt ſchiſmaticus, & non econuerſo: ſicut differentia inter genus & ſpeciem. Hęc verò licèt aliquo modo habeant veritatem, capiendo nomen ſchiſmatis generaliter, non tamen capiendo propriè eſt verum quòd talis ſit differentia inter ſchiſma & hæreſim, qualis eſt inter diſpoſitionem & habitum, aut genus & ſpeciem: quoniam licèt ſchiſmatis nomen

gene-

generaliter ſumptum prout ſcilicet ſumitur proqualibet diſceſsione illicita, ſecundùm quem modum ſumitur Exod.20. Non ædifi cabis altare de lapidibus ſectis.vbi dicit gloſ. ſecti lapides ſunt,qui vnitatem ſcindunt.poteſt eſſe genus ad hæreſim, non tamen ſchiſma propriè ſumptum,prout ſcilicet dicit receſſum cum pertinacia ab obedientia eccleſiæ quantumcunq; ſimul concurrat cum hæreſi, ſemper diſtat tamē ſpecie ab ea,cùm ſint peccata ſpecie diſtincta: quod non eſt de diſpoſitione & habitu genere & ſpecie. Licèt vt dictum eſt ſuprà ſchiſma etiam propriè ſumptum via ſit ad hæreſim:quoniam ſchiſmaticus diu eſſe non poteſt,niſi ſibi aliquam hæreſim confingat in defenſionem diſſenſionis ſuæ. Ex quibus confutatur ſententia aliquorum Iuriſtarum,qui non intelligentes diſtinctionem ſpecificam horum peccatorum, dicunt, ꝙ ſchiſma tranſit in hæreſim quaſi ſubſtantialiter vnum in reliquum.

¶De grauitate peccati ſchiſmatis,ſiue ſchiſmaticorum.

Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *Schiſmatis & ſchiſmaticorum peccati grauitas oſtenditur.*

Vàm grauiſsimum autem ſit peccatum ſchiſmatis, ac oculis diuinæ maieſtatis deteſtabile,facilè ex atteſtationibus ſanctorum patrū colligitur, ac ex multis alijs.Dicit enim
1 Auguſt.contra epiſtolam Parmeniani,ꝙ ſacrilegium ſchiſmatis omnia ſcelera tranſgreditur.& libro quarto cōtra Creſconiū grammaticum dicit,ꝙ malum ſchiſmatis Cyprianus idololatriæ comparauit. ¶Aggrauatur ergo in primis ſchiſmatis peccatum,eo quòd ſchiſmatici hoſtes Dei ſpecialiter dicuntur. Ait enim Cyprianus in epiſtola, vt habetur in.c.alienus.24.q.1. Alienus eſt, prophanus eſt, hoſtis eſt: habere non poteſt Deum patrem, qui vniuerſalis eccleſiæ non tenet vnitatem. ¶Secundò oſtenditur grauitas huius peccati,eo ꝙ ſingulariter odiſſe dicitur dominus: imò etiam proijcere ciuitates & ſacrificia ſchiſmaticorum. Vnde dominus de eis per Amos prophetam loqnens cap. 5. quod transfert Gratianus in.c.odit. 24. q. 1. ita inquit. Odi,& proieci feſtiuitates veſtras,& nō capiam odorem cœtuum veſtrorum: quòd ſi obtuleritis mihi holocauſtomata & munera veſtra, non accipiam, & vota pinguium veſtrorum reſpuam. Odit autem dominus,inquit Hiero. & non ſolùm odit,ſed proijcit feſtiuitates eorum,qui non celebrant feſtiuitatem Dei,ſed ſuas.Et infrà.Et ſi holocauſta obtulerint, vt videātur ieiunare,dare eleemoſynas,pudicitiā polliceri, quæ holocauſta ſunt vera,non ea ſuſcipit dominus. Nam non ſacrificiorum magnitudinem,ſed offerentium merita & cauſas dijudicat. Item beatus Auguſt. hoc idem teſtatur in de fide ad Petrum: Firmiſsimè tene,& nullatenus dubites,quem libet ſchiſmaticum, ſiue hæreticum in nomine Patris & Filij & Spiritusſancti baptizatū ſi eccleſiæ non fuerit aggregatus, quātaſcunq; eleemoſynas fecerit, & ſi pro Chriſti nomine etiam ſanguinem fuderit, nullatenus poſſe ſaluari. Omni enim homini,qui eccleſię non tenet vnitatē, nec eleemoſyna quantumlibet copioſa, neqne baptiſmus, neque mors pro nomine Chriſti ſuſcepta proficere poterit ad ſalutem: quando in eo vel hæretica vel ſchiſmatica peruerſitas perſeuerat, quæ ducit ad mortem. Nimirum ſi ſchiſmaticorum ſacrificia & oblationes nō acceptet altiſsimus: quoniam vt inquit Cyprianus in quadam epiſtola. Nihil poteſt eſſe gratum & firmum apud Deum quod illi faciunt, quos Deus hoſtes & aduerſarios ſuos dicit in euangelio ſuo ponens, Qui non eſt mecū,aduerſum me eſt: & qui non colligit mecum,ſpargit. Cæterùm ſchiſma oſtēditur grauiſsimū. Tum, quia tunicam domini inconſutilem, quam milites Pilati non fuerunt auſi ſcindere, ſchiſmatici Chriſti crucifixoribus crudeliores vnitatem eccleſiæ per illam ſignificatam ſcindere præſumunt. Contra quos beatus Auguſ. in epiſtola ad Seuerinum contra ſchiſmaticos ita inquit.Quare diuiſores veſtimentorum domini eſſe vultis?& tunicam illam charitatis deſuper contextam,quam nec perſecutores eius diuiſerunt, tenere cum toto orbe non vultis? Et beatus Cyprianus in epiſtola de vnitate eccleſiæ. Quis ſic ſceleratus & perfidus,quis ſic diſcordiæ furore veſanus,vt aut credat ſcindi poſſe,aut audeat ſcindere vnitatem Dei, veſtem domini, eccleſiam Chriſti, monet nos ipſe in euāgelio, & docet dicens. Et erit vnus grex, & vnus paſtor. ¶Cęterùm grauitas huius ſceleris ſchiſmatis oſten-

ostenditur ex eo, quòd schismatici videntur negare fidem Christi. Vnde Ambro.& habetur in.c.aduocauit.24.q.1. loquēs de Cypriano ita dicit. Non putauit fidem esse in schismate. Nam & si fidem erga Deum tenerent, scilicet schismatici, tamen erga Dei ecclesiam non tenebant, cuius patiebantur velut quosdam artus diuidi, & membra lacerari. Etenim cùm propter ecclesiam Christus passus sit, & corpus Christi sit ecclesia, nō videtur ab his exhiberi fides Christo, à quibus euacuatur passio eius, atq; distrahitur. ¶ Amplius grauitas huius sceleris attenditur ex eo, quòd videtur esse infirmitas desperata. Vnde August. de verbis domini li.3. sermone.12. Christus caput ecclesiæ est, & ecclesia corp⁹ eius, & in eius corpore vnitas mēbrorum & compago charitatis tanquam sanitas existit. Quicunq; autem in charitate frigescit, infirmatur in corpore Christi: sed potens est ille qui iam exaltauit caput nostrum etiam infirma membra sanare: dum tamen non nimia impietate præscindantur, sed hæreant corpori donec sanentur. Quicquid enim adhuc hæret corpori, non desperatę sanitatis est: quod autem præscisum fuerit, nec curari, nec sanari potest. ¶ Cæterùm detestabilis huius peccati grauitas colligitur ex grauitate pœnæ, qua à Deo legitur punitum, non tantùm in principalibus authoribus, sed etiam in complicibus, & consentientibus, ac sequacibus. Vnde beatus Augu. in epistola ad Emeritum de hoc ita loquitur. Quanti autem diuino iudicio pendatur hoc facinus, lege quod te legisse non ambigo: inuenies autem Datan & Abiron hiatu terræ deuoratos, cæteros oēs, qui eis consenserant, igne de medio eorum exeunte consumptos. Illud ergo scelus ad exemplum deuitandi dominus Deus præsenti supplicio demonstrauit, vt cùm talibus patientissimè pareit, quale vltimo iudicio reseruet, ostenderet. hæc Augu. Et beatus Cyprianus ex eadem radice grauitatem huius sceleris demonstrās in epistola. & habetur in cap. deniq;.7.q.1. ita ait. Denìq; quàm sit inseparabile vnitatis sacramētum, & quàm sine spe sint, & perditionem sibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui schisma faciunt, & relicto episcopo alium sibi foris pseudoepiscopum constituunt, declarat scriptura diuina in libris regum, vbi à tribu Iuda & de Beniamin decem tribus scissæ sunt, & relicto rege suo, alterum sibi foris instituerunt, Et indignatus est (inquit) dominus omni semini Israël, & demoliuit eos, & dedit eos in direptionem, donec abiecit eos à facie sua: quia dissipatus est Israël à domo Dauid, & constituerūt sibi regem Ieroboam filium Nabath. Indignatum esse Deum dixit, & eos in perditionem dedisse: quia ab vnitate dissipati, alterum sibi regem constituissent: & tanta indignatio domini extitit aduersus illos, qui schisma fecerunt, vt etiam cùm homo Dei ad Ieroboam missus esset, qui ei peccata sua exprobraret, atq; vltionem futuram prædiceret, panem apud illos edere, & aquam bibere vetaretur. Quod cùm non custodisset, & contra præceptum domini prætedisset, statim diuina censura percussus, vt inde regrediēs, impetu, ac morsu leonis in itinere necaretur. Sed adhuc in euangelio dominus maius intelligentiæ suæ lumen manifestat: quòd ijdē, qui tunc se à tribu Iuda & Beniamin sciderāt, inter pseudoprophetas & Gentiles computarentur. Nam cùm primò discipulos in ministerium salutis mitteret, mandauit, & dixit. In viam gentium ne ieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Ad Iudæos priùs mittens, gentiles adhuc præteriri iubet. Addendo autem & ciuitatem Samaritanorum debere omitti, vbi erant schismatici, ostendit schismaticos gentibus adæquari. Item beatus Hieronymū. & habetur in ca. non afferamus. 24. quæst. 1. de grauitate huius sceleris loquens, ita ait. Non afferamus stateras dolosas, vbi appendamus quod volumus pro arbitrio nostro dicentes hoc graue, hoc leue est: sed afferamus iam diuinam stateram de scripturis sanctis tanquam de thesauris dominicis, & in illa quid sit grauius appendamus. Tempore, quo dominus priora delicta recentibus pœnarum exemplis cauenda monstrauit, & idolum fabricatum atque adoratum est, & propheticus liber ira contemptoris regis incensus, & schisma tentatum, idololatria gladio punita est: exustio libri bellica cæde & peregrina captiuitate: schisma hiatu terræ sepultis authoribus viuis, & cæteris cælesti igne consumptis. Quis iam dubitauerit hoc esse sceleratius commissum, quod est grauius vindicatum? hæc ille.

¶ De differentia grauitatis peccati inter schisma, & hæresim. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Schismaticorum peccatum in quo differat à pecca to hæreticorum. Et de differentia grauitatis peccati eorum inter se fusè agitur.*

Idebitur fortaßsis ex dictis alicui, q schisma grauiꝰ peccatum sit, q̃ hæresis aut infidelitatis peccatũ, cùm maius peccatum grauiori pœna puniẽdum sit, secundùm illud. Pro
Deute. 25. mensura peccati erit & plagarum modus. Peccatum autem schismatis grauiùs inuenitur punitum, quàm etiam peccatum idolola
Deute. 32. triæ, vt dictum est, secundùm quòd legitur, quòd propter idololatriam sunt aliqui humana manu gladio interfecti. De peccato au
Nume. 16. tem schismatis legitur. Si nouam rem fecerit dominus, vt aperiẽs terra os suum deglutiat eos, & omnia quæ ad eos pertinent, descendérintq; viuentes in infernum, scietis quia bla
4. Reg. 7. sphemauerunt dominum. Decem etiam tribus, qui vitio schismatis à regno Dauid recesserunt, sunt grauißimè puniti. Nihilominus non est ita in veritate, quòd schisma sit grauius peccatum, quàm infidelitas. Regula est enim generalis, quòd omne, quod se habet per additionem ad aliud, potius sit illo in bono vel in malo. Sic autem est, quòd hæresis se habet per additionem ad schisma: addit enim peruersum dogma. vt patet ex authoritate Hieroñ. suprà inducta. vnde non est dubium, quòd schisma absolutè loquendo minus peccatum sit, quàm infidelitas. Pro quo notandum iuxta sanctum Tho. in. 2. 2. q. 39. artic. 2. quòd grauitas peccati potest dupliciter considerari. Vno modo secundùm suam speciem. Alio modo secũdùm suas circũstantias: & quia circũstantiæ particulares infinitis modis possunt variari: cũ quæritur in cõi de duobus peccatis quod sit grauius, intelligenda est quæstio de grauitate, quæ attenditur secũdùm genus peccati, genus autem, seu species attẽditur ex obiecto: & ideo illud peccatũ, qđ maiori bono cõtrariatur, est ex suo genere grauiꝰ peccatũ: sicut peccatũ in Deũ, quàm in proximũ. Manifestũ est aũt, q infidelitas est peccatũ contra ipsum Deũ, secundùm q in se est veritas prima, cui fides inniti tur: schisma aũt est cõtra ecclesiasticam vnitatem, quæ est quoddam bonũ participatum, & minus quàm sit ipse Deus. Vnde manifestum est, quòd peccatum infidelitatis in suo genere est grauius quàm peccatum schismatis licèt posset contingere, quòd aliquis schismaticus grauiùs peccet, quàm quidã infidelis: vel propter maiorem contemptum: vel propter maius periculum, quod inducit: vel propter aliquid huiusmodi. Nec obuiat huic veritati, quòd schisma dicatur opponi charitati, quæ maior virtus est, quàm fides, cui opponitur infidelitas: quoniam charitas habet duo obiecta: vnũ principale, scilicet bonitatem diuinã: & aliud secũdarium, scilicet bonũ proximi. Schisma autẽ, & alia peccata, quæ sunt in proximũ, opponũtur charitati quantum ad secũdarium bonũ, quod est minus, q̃ obiectum fidei, quod est ipse Deus, & ideò ista peccata minora sunt, q̃ infidelitas: sed odium Dei, quod opponitur charitati quantũ ad principale bonũ non esse minus: tñ inter peccata, quæ sunt in proximũ, peccatũ schismatis videtur esse maximũ, quia est cõtra spirituale bonũ multitudinis. De hoc autem, q schisma aliquando fuerit grauius, & insolita pœna punitũ, q̃ infidelitas, sicut Nu. 16. potest aßsignari multiplex ratio. Prima iuxta sanctum Tho. in. 2. 2. vbi suprà: quia populo illi Hebræorum manifestũ erat iam per legẽ susceptam, q erat vnus Deus, & q non erant alij colendi, & hoc erat apud eos per multiplicia signa cõfirmatum: & ideo nõ oportebat, q peccantes contra hanc fidem, per idololatriam punirentur, verificata aliqua sola pœna, sed solùm cõmuni. Sed nõ erat sic notum apud eos, q Moyses deberet semper esse eorum princeps, & ideo rebellãtes eius principatui, oportebat miraculosa & insueta pœna puniri. Secunda ratio. Peccatum schismatis fuit quãdoq; in populo illo grauiùs punitũ: quia erat ad seditiones & schismata prõptus. dicitur enim. 1. Esdræ. 4. Ciuitas illa à diebus antiquis aduersus regẽ rebellabat, & seditiones, & prælia concitantur in ea. Pœna autem maior infligitur quandoq; pro peccato magis consueto. Pœnæ autem sunt medicinæ quædam ad arcendum homines à peccato. Vnde vbi est maior pronitas ad peccãdum, debet seuerior pœna adhiberi. Tertia ratio. Schisma punitur quandoq; grauiùs, quia est peccatũ periculosum valde, & perniciosum. Pro quo notãdum, vt dicit idẽ sanctus Tho. in. q. de malo. artic. 10. in respõsione ad quartum argumentum, q pœnæ quæ inferuntur à Deo in futura vita, respõdent grauitati culpæ. vnde Apostolus dicit, quòd iudicium Rom. 2.
Dei est secundùm veritatem in eos qui talia agunt. sed pœnæ quæ in præsenti vita infliguntur siue à Deo, siue ab homine, non

ſemper reſpondet grauitati culpę. Interdum enim minor culpa grauiori pœna punitur temporaliter propter maius periculum euitandũ: pœnæ enim præſentis vitæ quaſi medicinæ adhibentur: peccatũ autem ſchiſmatis pernicioſiſsimum eſt rebus humanis, quia diſſoluit totum regnum humanæ ſocietatis. Quarta ratio pôt aſsignari iuxta magiſtrum Alexandrum de Alis in. 2. lib. quare ſchiſma grauius punitum ſuit in illis eſt: quia ex maiori cõtumacia videntur illi feciſſe, quàm alij in hæreſim incidiſſe: quantò autem maior eſt contemptus, tantò magis ſceleratè peccatur.

¶ Quid ſpiritualis poteſtatis in ſchiſmaticis maneat. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Schiſmatici an ſpiritualem habeant poteſtatem.*

CVM autẽ ſchiſmatici ab eccleſiæ corpore ſint diuiſi, ac ſeparati, & extra vnitatẽ eccleſiæ Spiritusſanctus nõ accipitur, non immeritò dubitatur, an apud ipſos tali ſciſſura ab eccleſia ſegregatos aliqd maneat poteſtatis ſpiritualis? Quocirca de hoc venit aliquid dicendum. Pro quo notandum iuxta ſanctum Thom. in. 2. 2. q. 39. art. 3. ꝙ duplex eſt ſpiritualis poteſtas, ſcilicet ſacramentalis, alia iuriſdictionalis. Sacramentalis quidem poteſtas eſt, quæ per aliquã conſecrationem confertur. omnes autem conſecrationes eccleſiæ ſunt immobiles manentibus quæ conſecrãtur. Sicut patet etiam in rebus inanimatis: nam altare ſemel conſecratum, non conſecratur iterum, niſi fuerit diſsipatũ. Et ideo talis poteſtas ſecundùm ſuam eſſentiam manet in homine, qui per conſecrationem eam eſt adeptus, quandiu viuit, ſiue in ſchiſma, ſiue in hæreſim labatur. Quod patet ex hoc, ꝙ rediens ad eccleſiam, non iterum cõſecratur. De quo beatus Aug. in libro contra Donatiſtas dicit. Sicut redeuntes ad eccleſiam, qui priuſquam recederent, fuerũt ordinati, non vtiq; rurſus ordinantur. retinent ergo ſchiſmatici poteſtatem ſacramentalem, ordinem retinentes. Præterea hoc idem apertè colligitur ex eo, quod Vrbanus papa dicit, & habetur in ca. ordinationes. 9. q. 1. ꝙ qui ab epiſcopis quondam catholicè ordinatis, ſed in ſchiſmate à Romana eccleſia ſeparatis conſecrati ſunt, eos cùm ad eccleſiæ vnitatẽ redierint, ſeruatis proprijs ordinibus miſericorditer ſuſcipi iubemus, ſi eos vita & ſcientia commendat. hoc autem non poteſt eſſe, niſi ſpiritualis poteſtas per conſecrationẽ data, apud ſchiſmaticos maneret. Verùm quia poteſtas inferior non debet ire in actum niſi ſecũdùm ꝙ mouetur à poteſtate ſuperiori, ſicut etiam in rebus naturalibus patet: inde eſt, ꝙ tales vſum poteſtatis amittunt, ita ſcilicet, quòd non liceat eis ſua poteſtate vti. Si tamen vſi fuerint, eorum poteſtas effectum habet in ſacramentalibus: quia in his homo non operatur niſi ſicut inſtrumentum Dei. Vnde effectus ſacramentales non excludũtur propter culpam quamcũq; conferentis ſacramẽtum. Vnde authoritates dicentes ſchiſmaticos & hæreticos non habere poteſtatẽ ſpiritualem præfatam, ſcilicet ſacramentalẽ, ſemper ſunt intelligendæ quantum ad legitimum vſum illius, non autem ſunt referẽdæ ad ipſam eſſentiã poteſtatis, ſicut eſt illud extra de ſchiſ. ca. 1. vbi Lateranenſe concilium dicit ordinationes ab Octauiano & Guidone hæreſiarchis factas, & ab ordinatis ab eis irritas eſſe cenſemus. Et idem habetur in ca. ordinationes. 9. q. 1. Hoc autem intellige, vt ait gl. quãtum ad executionem, niſi cum eis fuerit diſpenſatum: vel ſi ordinatus probaret ſe neſciuiſſe illum fuiſſe ſciſmaticum qui eum ordinauit, vt in. c. ordinationes. vbi ſuprà. Ex quibus manifeſtè etiam habetur apud ſchiſmaticos vera eſſe ſacramenta, dum tamen in forma eccleſiæ dentur, ſiue diſpenſentur. Vnde Augu. libro de vnico baptiſmo ait. Poteſt ſacramẽtum tradere ſeparatus, ſicut poteſt habere ſeparatus. Nam vt idem Aug. contra Petilianum Donatiſtam teſtatur. Sacramentis Dei nihil obſunt mores malorũ hominum, ꝙ illa vel non ſint, vel minùs ſancta ſint. Vnde omnes authoritates ſanctorum patrum, quæ videntur ſonare, ꝙ apud ſchiſmaticos vel hæreticos non ſint vera ſacramenta, vel intelligãtur de illis ſchiſmaticis & hæreticis, qui formam eccleſiæ non ſeruant, ſicut illud Pelagij papæ in ca. pndenda. 24. q. 1. Qui diuiſus eſt ab apoſtolicis ſedibus, execrat potius ipſe, & non conſecrat. iure ergo execratus tantùm, & non conſecratus poterit dici. & ſimiles authoritates. Vel intelliguntur authoritates præfatæ de ſacramentis, nõ quantum ad veritatem eſſentiæ ſacramentorum,

ſed

sed quantū ad rem sacramenti, sine effectum salutiferum eorum: quoniam verum est, φ si manifestè sint ab ecclesia præscisi, quicunq; accipiunt ab eis sacramenta, peccant, nisi sacramētum baptismi in articulo necessitatis: & per hoc impediuntur ne effectum sacramenti consequantur, & ita quantum ad rem sacramenti dicuntur illa sacramēta falsa, aut inania. Hoc modo accipiendum dicit sanctus Tho. in tertia parte illud, quod Leo papa scribens ad Leonē Augustum ait, φ in Alexandrina sede omnium cælestium sacramentorum lumen extinctū est, intercepta sacrficij oblatio, deficit chrismatis sanctificatio, &c. Dicta verò Cypriani; quæ videntur velle apud schismaticos & hæreticos non esse vera sacramenta, non cogunt, quia eius sententia non tenetur, vt dicit sanctus Augu. Potestas autē iurisdictionalis est, quæ ex simplici iniunctione hominis cōfertur, & talis potestas non immobiliter adhæret, vnde in schismaticis & hæreticis non manent: vnde non possunt absoluere, nec excōmunicare, nec indulgentias facere, aut aliquid huiusmodi: φ si fecerint, nihil est actum. De qua potestate videtur accipiēda authoritas Cypriani in epistola, & habetur. 7. q. 1. ca. Nouatianus. Qui nec vnitatē Spiritus, nec cōmunionis pacem obseruat: & se ab ecclesiæ vinculo atq; sacerdotum collegio separat, nec episcopi potestatem habere potest, nec honorē. Item idē Cyprianus in epistola ad Magnū. & habetur in ca. didicimus. 24. q. 1. Didicimus omnino hæreticos & schismaticos nihil habere potestatis ac iuris. Quocirca in. c. 1. extra de schisma. post illa superiùs allegata dicitur sic. Adijciētes, vt qui dignitates ecclesiasticas, seu beneficia per dictos schismaticos acceperūt, careāt impetratis. Alienationes quocunq;, quę per eosdem schismaticos, siue laicos factæ sint de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate. Et hoc ideo, quia apud schismaticos nihil remanet potestatis iurisdictionalis. Vnde glo. super verbo, omni careant firmitate. ait: quia dum ecclesia pastorem habet hæreticum, vel schismaticum, vacare intelligitur. suprà de rescript. cap. 1.

¶ De pœna schismaticorum. Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Schismaticorum pœna describitur.*

Chisma autem & punitur à Deo, & punitur ab ecclesia: φ grauiter autem punitū legatur à Deo, superiùs in ca. 5. exemplariter induximus de Dathan & Abiron, qui hiatu terrę absorpti sunt. *Num. 16.* Item de decē tribubus, quæ qa Hieroboam adhæserūt, datæ sunt in dispersionem. *4. Reg. 12. & 13.* & aliis multis exēplis patet. Iam loquendum restat de punitione, qua ab ecclesia schismatici puniantur. 1 Puniuntur autem ab ecclesia multipliciter. Primò excōmunicatione, vt patet extra de schismа. c. 2. & per cōsequens cùm schismatici sint excommunicati, sicut etiam habetur in. c. de liguribus. 23. q. 5. & cum excommunicatis non sit cōmunicandum, sequitur φ cum schismaticis scienter communicādum nō sit. Vnde Nume. 16. dicitur. Recedite à tabernaculis hominū impiorum. qui scilicet schisma fecerāt, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne inuoluamini peccatis eorum. Secūdò si schismatici per excōmunicationem non resipiscāt, puniuntur pœna depositiōis, vt in. c. in nomine domini. 23. dist. Cæterùm si pertinaciter adhuc præsumerent, ita φ non possent coërceri prędictis pœnis, Tertiò veniunt puniendi manu armata, siue coërcendi potestate brachij secularis. Harum autem pœnarū conueniētia sumitur iuxta sanctum Tho. in. 2. 2. q. 39. art. 4. sic. sicut habetur Sapientiæ. 11. Per quæ quis peccat, debet puniri. Schismatici autē, vt ex dictis patet, in duobus peccāt. In vno quidē: quia separant se à cōione membrorum ecclesiæ, & quantū ad hoc conueniēs pœna schismaticorum est, vt excōmunicentur. Peccant secūdò: quia subdi recusant capiti ecclesiæ, & ob hoc meritò à dignitate deponūtur. Et qa coërceri nolunt per spiritualem potestatem ecclesiæ, iustū est, vt potestate tēporali coërceantur. Pœnæ autē præsentis vitæ sunt medicinales: & ideo quando vna pœna non sufficit ad coërcendum hominem, superadditur altera. Sicut & medici diuersas medicinas corporales apponūt, quādo vna nō est efficax: & ita ecclesia, quando aliqui per excommunicationē non sufficienter reprimuntur, adhibet coërtionem brachij siue potestatis secularis. Sed si vna sit sufficiens, alia non debet adhiberi. De hac autem pœna brachij siue potestatis secularis loquuntur multa. c. in decreto, maximè. 24. q. 5. vt in cap. de liguribus. & ca. qnali. vbi papa Pelagius Narsę patricio scribens ita ait. Salutantès paterno affectu gloriam vestram petimus, vt præfatis, qui à nostra sede directi sunt, in omnibus

præbeatis auxilium: nec putetis peccati esse alicuius, si huiusmodi homines premuntur, hoc enim & diuinæ & humanæ leges statue runt, vt ab ecclesiæ vnitate diuisi, & eius pacem iniquissimè perturbantes, à secularibus potestatibus comprimantur: nec quicquam maius est vnde Deo possitis sacrificium offerre, quàm si id ordinetis, vt qui in suam & aliorum perniciem debacchātur, competenti debeant rigore compesci.

¶ Quæ schismata fuerunt in ecclesia. Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Schismata quæ fuerunt in ecclesia recensentur.*

QVoniam non parū huic parti pro cautela futurorū temporum vtile arbitrati sumus cōmemorari schismata superioribus temporibus in ecclesia orta, & modos, quibus sopita siue ablata sunt: idcirco nos sub breuitate illa perstringere volumus. Verùm quia schismata in ecclesia vario modo contingunt, videlicet aut per introductionē peruersi dogmatis, quoniam hæresis in se includit schisma: aut per separationem & diuisionem per pertinacem inobedientiā ab apostolica sede: aut per vsurpationē apostolicæ sedis. Primo modo de schismatibus loquēdo, non est propositi nostri schismata præterita aut præsentia numerare, quia hoc longū esset, & difficillimum valde: cùm tot venirēt schismata repetenda, quot fuerūt hæreses, aut impręsentiarū sunt. Nec etiam schismata secūdo modo introducta intēdimus cōmemorare: quoniam in illis sicut in primis hæreses multę inuolutæ sunt. De illis enim propriè intelligitur dictū Hiero. in. c. inter hęresim. 23. q. 1. dicētis: q omne schisma inueteratū aliquā hæresim sibi confingit, vt rectè ab ecclesia recessisse videatur: sicut patet in schismate Gręcorū, in schismate Iacobitarū, & Armenorū, & nūc Bohemorum: qui in colorem separationis ab ecclesia Romana multas hæreses confinxerunt. Sed impresentiarū solùm ea schismata enumerare proposuimus, quæ per illicitū ausum vsurpationis apostolicæ sedis introducta sunt in
1 ecclesiā. ¶Primū schisma fuit inter beatum Corneliū & Nouatianū vrbis Romæ presbyterum. Primus itaq; qui post legitimā successionem pontificū adpisus est sedem apostolicam vsurpare, vt ecclesiasticæ ferūt historiæ, fuit Nouatianus Romanæ ecclesiæ presbyter, & princeps hæresis Nouatianorū extitit, qui se catharos. i. mūdos nominabant, lapsis spem venię denegātes, vnde lapsis fratribus non cōicabant, nec eorū pœnitētiam dicebāt esse suscipiendam, & ita Nouatianus in schisma & hæresim lapsus est. Ob quā rem papa Cornelius in vrbe cōcilium cōgregat. 70. episcoporum, presbyterorumque totidem cum diaconibus plurimis, in qua Nouatiano cum omnibus suis sectatoribus ab omnibus execrato, & hæresi sua condemnata, statuitur, vt lapsis pœnitētibus venia promitteretur, & reconciliatio post dignam pœnitentiam cōcederetur. ¶ Secundum schisma fuit inter Felicē & Liberium. Sanè Liberio papa propter fidē exulāte à Constātino Augusto Felix presbyter de cōsensu ipsius Liberij substituitur in papatu, qui tandē propter fidei constantiam cōgregato Arrianorum concilio à papatu deponitur. Liberius qui exilij tædio deuictus reuocatus est in hæretica prauitate se subscribēs, in sede repositus est, quam sex quasi annis tenuit. Hoc schisma sopitum est morte. Nam primò Felix papa martyrio coronatur: deinde post annos. 6. pseudopapa Liberius mala morte precibus sanctorum extinctus est, quem papa Damasus synodali iudicio publicè condemnauit, & omne quod fecerat, annullauit. ¶Tertium schisma fuit inter Damasum papam primū, & Vrsinum diaconum cardinalem. Hic enim Damasum prælatum non ferens, seditionem Damaso excitat, & seditiosorum hominum potentia in basilica, quæ Sisini appellatur, episcopum se fieri extorquet, legis ordine & traditione peruersis: quo facto, magna turbatio orta est. Quod schisma authore Deo sopitum est. Nam congregato concilio, Damasus, qui à maiori & saniori parte electus fuerat, in sede constituitur. Vrsinus de vrbe eiectus, episcopus Neapolitanus efficitur. ¶Quartum schisma fuit inter Bonifacium primū & Eulalium presbyterum vrbis Romæ. Bonifacius ordinatur in basilica sancti Petri: Eulalius in basilica Constantina. Sopitur hoc schisma sic quoniam ambo iussu imperatoris Honorij vrbem egrediuntur, & facta inquisitione de veritate electionis amborum, reprobatur Eulalius, & Bonifacius quia à maiori & saniori parte fuerat electus, apostolicæ sedi restituitur. ¶Quintū schisma fuit inter Symmachū primum, & Laurentium. Nam Symmachus est electus in papam in basilica Constantina ab

ab vna parte cardinalium & clero: Laurentius vero ab alia parte in basilica sanctæ Mariæ eligitur. Sopitū est hoc schisma hoc modo: quia cùm vnus alteri non cederet, constituerunt, vt lis tota iudicio Theodorici regis, qui tunc in Italia plenū habebat dominium, diffiniri deberet: qui Rauennæ existens, audi tis vtriusq; partis plenè legatis, decreuit, vt qui prius electus esset, aut quem maior pars cleri simul & populi elegissent, in sede apostolica resideret, & quia Symmachus prius ordinatus fuerat, maiorq; pars ei faueret, obtinuit: qui ex misericordia Laurentium episcopum fecit Nuchermum. Verùm post paucos annos criminatur ex inuidia Symmachus per falsos testes, & apud Augustum accusatus, reuocatur occulte Laurentius, & iterato schismate diuisus est clerus. Sed sopitur hoc modo. Nam iussu præfati regis Theodorici congregatur concilium. 115. episcoporū in vrbe. vt patet dist. 17. c. concilia. §. hinc etiam. in quo Symmacho purgato de crimine falso, & damnatis tam falsis testibus q̃ episcopo Laurentio apostolicæ sedis inuasore, Symmachus cum summo honore & gloria restituitur. ¶ Sextum schisma fuit inter Siluerium primū, & Vigilium. Vigilius enim Romanæ ecclesiæ archidiaconus cùm ad apostolicæ sedis apicem aspiraret, pontifici suo Siluerio parat insidias. Nam cùm papa Siluerius nollet ad suggestionem Augustæ reuocare Antonium Constantinum episcopum, quia hæreticus esset, Vigilius spopondit se hoc facturū: atq; ita beato Siluerio per Guilisarinum patricium in exilio deportato, Vigilius fauente Augusta gratia factæ promissionis malè concupitā sedem arripuit, quanquàm postea beata confessione crimen diluerit. Schisma hoc sopitum est: quia vt quędam historiæ referūt, mortuo Siluerio in exilio, Vigilius ab omnibus in papā assumptus est. ¶ Septimū schisma fuit inter Eugenium secundum, & alium quendā in discordia coelectum. Quod schisma sopitum est potētia Lotharij filij Lucij imperatoris, qui Romam veniens, statum populi pacificauit cum pontifice Eugenio deprauatum per suos antecessores: & ita reiecto antipapa, Eugenius mãsit in papatu, cui etiam maior pars nobilium & populi fauebat. ¶ Octauum schisma fuit inter Leonem quintum, & Christophorū pseudoantipapam. Qui Christophorus diabolica præsumptione ita excæcatus est, vt Leonem papam vi capere, & carceri mancipare præsumpserit, & ita hoc ordine apostolicam sedem vsurpauit: sed Leone papa in carcere mortuo, & Christophoro antipapa turpiter reiecto, Sergius secundus ad apostolatū eligitur, & sic schisma sopitur. ¶ Nonum schisma fuit inter Iohannem. 12. & Leonem. 8. Nam licèt Iohãnes. 12. ob demerita sua (quia lubricus erat & venator) congregato concilio episcoporum Italiæ per Ottonem imperatorem foret depositus, & Leo in apostolatu constitutus: nihilominus post recessum imperatoris Iohannes fauore suorum receptus est à Romanis: & collecta synodo, reassumit papatum, Leone deposito: quo tandem iusto Dei iudicio à diabolo extincto, schisma sopitum est. ¶ Decimum schisma fuit inter prædictum Leonem & Benedictum quintum: qui Benedictus cùm ab amicis Iohannis adhuc viuente Leone eligeretur, schisma ortum est. Quod schisma sopitur sic. Reuertitur enim imperator hoc audiens ad vrbem, & obsidione illam fatigat, quousque Benedictus sibi traditus est, quem imperator in exilium in Saxoniam mittit, & Leo restituitur: & ita potentia imperatoris schisma sopitur. ¶ Vndecimum schisma fuit inter Gregorium quintum, & quendam Iohannem episcopum Placentinum, quem Crescentius consul pecunia corruptus, in apostolicam sedem violenter intrusit: sed hoc imperator cum multo dolore audiens, ad vrbem celeriter regreditur, & Crescentium trucidari iubet, & dictum Iohannem oculis effosis priuatum in castro sancti angeli carceri perpetuo mancipauit, & Gregorius restituitur: & sic potestate Imperatoris schisma sopitur. ¶ Duodecimum schisma fuit inter Benedictum nonum, & alios tres assumptos. Legitur enim, quòd Benedictus nonus postquàm in sede apostolica aliquibus annis sederat, deijcitur, & datus est papatus Iohanni Sabinensi episcopo, qui postea vocatus est Syluester tertius: quo potentia aliquorum Romanorum, qui Alberto patri præfati Benedicti fauebant, eiecto, Benedictus est restitutus: quo iteratò reiecto, datus est papatus Iohanni presbytero sancti Iohannis ante portam Latinam, qui Gregorius sextus est dictus: qui ob ruditatem literarum (vt ferunt) ad vices officij exequẽdas alium secum consecrari fecit: quæ coadiutoris institutio cùm multis non placeret, tertius superinducitur, qui solus vices duorum impleret. Inter tres ergo de papatu contenditur. Vno contra duos, & duobus contra vnum de papatu altercantibus, venit Henricus imperator Ro-

mam, & tribus eiectis, quartus substituitur qui vocatus est Clemens secundus: & ita potentia imperatoris schisma sopitur. ¶ Tredecimum schisma fuit, cùm Benedictus decimus fretus potentia aliquorum nobilium Romanorum sedē occupauit apostolicam: qui tandem conscientia ductus, cessit, agnoscens se per ostium non intrasse, & factus est Nicolaus secūdus. ¶ Quartumdecimum schisma fuit inter Alexandrum secundum, & Cadulum Parmensem episcopum. Sanè episcopi Lombardiæ dicentes non debere eligi in Romanum pontificem nisi de Italiæ paradiso, siue iardino, quem vocabant Lombardiam, contra morem ecclesiæ prædictū Cadulum in papam eligunt, fauente eis ad hoc imperatore Henrico. Sed hoc schisma sopitur hoc modo. Nam Henricus imperator rediens ad cor, condolens turbationi ecclesiæ Romam proficiscitur, & Alexandro reconciliatur. Cadulus verò hoc videns, recognoscens errorem, dimissa præsumptione papatus, venit ad obedientiam Alexandri. ¶ Decimumquintū schisma fuit inter Gregorium septimum, & Clementē quendam. Sanè cùm inter papam Gregorium septimum & Henricum imperatorē quartum oriretur discordia super inuestituris episcoporum in imperio, suggerente imperatore, superinducitur alius. Nam conuenientibus episcopis & archiepiscopis Lombardiæ apud Brixiam, archiepiscopus Rauennateñ. nomine Gilbertus in papā eligitur, qui vocatus est Clemēs. Vnde secutum est schisma grauissimū, quod durauit vsq; ad mortem præfati antipapæ & præfati Henrici imperatoris, qui schisma illud fouebat: & ita morte illorum sopitum est schisma. ¶ Decimumsextum schisma fuit inter Paschalem secūdum, & alios tres pseudopōtifices. Sanè cùm Paschalis post decessum Vrbani secundi in pontificem esset assumptus, coronato in imperium Henrico quarto, aliqui ex clero in pontificem exurgentes, tres diuersis temporibus hæresiarchas in papatum promouere moliti sunt, videlicet Albertum, Arnulfum, & Theodoricū: qui quanquàm in initio prophanæ assumptionis turbationes non medioeres excitarunt, mox tamen per verum pontificem restricti sunt: quibus tandem mala morte extinctis, sopitum est schisma eorum morte. ¶ Decimumseptimum schisma fuit inter Gelasium secundum, & Burdinum antipapam. Sanè Henricus quartus occasionem assumens, quòd ad electionem Gelasij non fuerit vocatus, electioni præfatæ se opponēs, Burdinum quendam ex Hispanis in papā fecit ordinari. Gelasio autē mortuo apud Cluniachū in Francia, eligitur Calixtus secundus, qui Romam veniens, in Sutrio Burdinū capit, & confusibiliter ad vrbem deducit, carcere recludit, & schisma sopitur. ¶ Decimumoctauum schisma fuit inter Innocentium papam secūdum, & Petrum Leonis, licèt à minori parte fuerit electus: nihilominus potentia parentum suorum vallatus, præualebat in vrbe: qua de causa papa Innocentius cum cardinalibus sibi adhærentibus recessit de vrbe in Franciam. Petrus verò Leonis manens in vrbe, arripuit præsulatum, iubensque se vocari Anacletum. Schisma hoc finitur hoc modo. Quoniam Lotharius imperator ad vrbē veniens, partem totam Petri Leonis extirpat, & dictum Innocentium papam restituit: & ita potētia Lotharij schisma illud sopitur. ¶ Decimumnonum schisma fuit inter Alexandrum tertium, & quatuor pseudoantipapas. Cùm enim Alexander præfatus propter discordiam ortam inter ipsum & Fredericum primum coactus esset Italiam relinquere, iuit in Franciam, vbi quasi per. 18. annos mansit: quo tēpore intermedio fauente præfato Frederico quatuor antipapæ successiuè intrusi sunt, apostolicam sedem prophanantes. Primus fuit Octauianus, qui se vocari fecit Victorem. Secundus fuit Guido Cremoneñ. qui se vocari fecit Paschalē. Tertius fuit Iohannes Fremeñ. qui se vocari fecit Calixtum. Quartus fuit Laudo, qui se vocari fecit Innocentium. Qui omnes ab Alexandro excommunicati, mala tandem morte interierunt. Composita autem pace inter papam Alexandrum, & præfatum Fredericum, schisma sopitum est. ¶ Vigesimum schisma fuit inter Iohannem papam. 22. & pseudopontificem fratrem Petrum de Corberio. Sanè Ludouicus Bauarus, quia præfatus papa Iohannes sibi non fauebat in facto imperij, sed magis sibi foret contrarius, veniens Romam, in despectum eius fecit præfatum pseudoreligiosum ordinis minorū fratrem Petrum de Corberio erigi in papam, ab eo imperij coronam vsurpans: & ita ortum est graue schisma in ecclesia Dei. Verùm dispονente domino præfatus antipapa capitur, & papæ Iohanni præsentatur: tandē in Castro Cremoneñ. moritur, & sic schisma sopitū. ¶ Vigesimūprimum schisma fuit quasi tēporibus nostris pparte. Fuit enim inchoatū circa annum dñi. 1378. & durauit vsq; ad tēpora nostra.

ſtra. Vacante enim apoſtolica ſede per mortem Gregorij. 11. fuerunt duo ad ſummum pontificatum aſſumpti. Primò quidem Bartholomæus epiſcopus Bareñ. & vocatus eſt Vrbanus ſextus. Tandem recedentibus cardinalibus, & conferētibus ſe ad Auinionem, vbi ſe ſecuros credebant, electus eſt cardinalis Gebenneñ. & vocatus eſt Clemens ſeptimus. Et ita ſchiſma magnum ortum eſt in eccleſia Dei, quod multis annis durauit. Nam poſt mortē Vrbani ſexti per cardinales per eum factos aſſumptus fuit ad papatum Bonifacius nonus, & poſt iſtum Innocentius ſeptimus, & poſt eum Gregorius. 12. Pro alia verò parte poſt mortem Clementis aſſumptus eſt Benedictus. 13. Tandem per cardinales aliquos Gregorij & Benedicti celebratum eſt concilium Piſis anno domini. 1408. & depoſitis Gregorio & Benedicto quantum in eis fuit, electus eſt ad papatum frater Petrus de Candia magiſter in theologia, qui dictus eſt Alexander quintus, poſt quem electus eſt Iohannes. 23. & ita vbi primò duo contendebant, iam contendebant tres. Verùm Dei miſericordia opitulante, religioſa ſollicitudine domini regis Sigiſmundi congregatum eſt concilium Conſtantię, in quo tribus obedientijs tandem conuenientibus, renuntiat Gregorius iuri ſuo: Iohannes & Benedictus deponuntur: & ita ſopito ſchiſmate, reddita eſt pax eccleſiæ. ¶ Vigeſimumſecundum ſchiſma fuit hoc noſtro tempore inter Eugenium papam quartum, & pſeudopontificem Amedeū ducem Sabaudiæ, Felicem nuncupatum. Sanè cùm inter præfatum Eugenium & Baſilieñ. concilium, quod cœpit de anno. 31. de menſe Iulij ſuper aliquibus temerè attentatis in progreſſu ipſius per aliquos patres ipſius concilij, quæ nunquam aliàs per quæcunque alia vniuerſalia concilia vno exiſtente in apoſtolica ſede indubitato pontifice fuerunt attentata. Et maximè ſuper loco, ad quem Græci pro eorum vnione tractanda erant venturi, grauis orta foret diſſenſio, & plurimùm ſcandaloſa. Nam intantum quorundam impiorum hominum, qui poſt diſſolutionem concilij Baſileæ pertinaciter remanſerunt, creuit audacia, vt Amedeum ducem Sabaudiæ in pſeudopontificem prophanarent, quem Felicem nominarunt: cui & ſi pauci exceptis illis de dominio ſuo obedirent, nihilominus ſtulta præſumptiōe vulnerata eſt eccleſia. Verùm mortuo Eugenio, & ſuccedente beatiſſimo domino noſtro Nicolao papa. 5. ad ſuggeſtionem illuſtriſsimorū regum & dominorum, videlicet regis Fraociæ & Angliæ præfatus dominus Amedeus deſtitit ab impreſia ſummi pontificatus: quem Amedeum tam pro nobilitate ſanguinis, quàm pro pace reddita eccleſiæ ſanctiſsimus dominus noſter Nicolaus pro ſua clementia maxima cum charitate ſuſcipiens, cardinalem legatum cum certis prærogatiuis in tota terra Sabaudiæ perpetuum inſtituit, ac creauit: & ita ſchiſma Deo gratias ſoſpitum eſt.

¶ De multiplici via ſopiendi, ſiue tollendi ſchiſmata. Cap. X.

SVMMARIVM.

1 *Schiſmata quomodo ab eccleſia ſint tollenda, & ſopienda.*

EX prædictis in ſuperiori cap. facilè quis colligere poteſt plures vias eſſe, quibus ſchiſmata ſopiri atque tolli poſſunt de eccleſia. Notauimus autem inter alias decem vias. ¶ Prima via eſt diſcuſsionis veritatis & iuſtitiæ, vt videlicet diſcutiatur quis inter cōtendentes ſit verus papa. Et iſta via eſt multùm conueniens: quoniam per eam vincit veritas, & lucēſcit iuſtitia, falſitas repellitur, temeritas reprobatur, & audacia compeſcitur: ne de cætero de facili fiant ſchiſmata per impreſsiones, vel alios modos illicitos. Vnde hoc modo via præcluditur futuris ſchiſmatibus, & vnitas eccleſiæ firmatur, cùm iuſtitia & pax oſculatæ fuerint, vt inquit pſal. Verùm hæc diſcuſsio veritatis de iuſtitia contendentium quandoque facta legitur per imperatores antiquis temporibus, cùm imperatores potentiores eſſent: & hoc maximè, quando ſchiſma erat recenter introductum, & nondum (vt ita dicam) extra muros vrbis proceſſerat, & parum habebat dubitationis. ſicut patet in ſchiſmate quarto in præcedenti cap. commemorato. Nam cùm inter Bonifacium primum, & Eulalium presbyterum vrbis Romæ foret ſuper papatu contentio, iuſſu imperatoris ambo contendentes vrbem egrediuntur, & inquiſitione facta

de veritate electionis amborum, & reperto, quod Bonifacius à maiori & saniori parte fuerat electus, suscipitur, & Eulalius reijcitur. Nec miretur aliquis (sicut quidam ad pauca respicientes faciunt) quod imperatores ita fecerunt: quoniam non vt iudices, aut vsurpantes ecclesiasticum iudicium illud egerũt, sed vt patroni ecclesiæ, & protectores pacis & vnitatis ecclesiæ per modum habendæ declaratiõis veritatis, vt sciretur per doctos viros, quis contendẽtium esset verus pontifex, cui fauere debeant, & quis intrusus, quem expellere teneantur. iuxta ca. si quis pecunia. dist. 79. Quandoque verò inquisitio ista veritatis & iustitiæ facta est per conciliũ prælatorum, & hoc, quando dubium de veritate papatus inter contendentes erat aliquantulum probabile, & maximè cùm vtraque pars habuit potentes dominos tam seculares quàm ecclesiasticos fauentes, aut cùm aliquantisper esset antiquatum, & ex hoc magis firmatum. Et hoc factũ videtur conuenienter: quoniam huiusmodi dubij conueniens iudex videtur esse concilium, vt videtur secundum aliquos colligi ex glo. c. si dno. dist. 79. vbi tamen glo. non nisi hoc quærit. Glo. sed quis erit iudex de hoc: an electio sit contra phas. Non ipsi cardinales: quia sic essent iudices in proprio facto. nam nullus potest superior inueniri. vt extra de elect. licet in fine. Dic illud. c. locum habere, quando neuter est electus à duabus partibus. vel dic concilium cõuocabitur: hæc glo. Hug. verò dicit in apparatu suo sic. Sed cuius examini committetur hæc causa, vtrùm sint ita electi vel non. forte loquitur de manifesto, vel ad cardinales spectat hoc cognoscere. vel si cardinales adeò dissentiũt, debebit concilium cõuocari authoritate cardinalium. hęc Hug. Hac via, scilicet per viam concilij sopita sunt plura schismata: sicut patet in cap. præcedenti. Sic enim sopitum est schisma tertium, quod legitur fuisse inter papam Damasum primum, & Vrsinum. Nam vt dictum est in præcedenti ca. congregato concilio, & inuento, quòd Damasus fuerat à maiori & à saniori parte electus, suscipitur, & Vrsinus de vrbe expulsus, Neapolitanus cõstituitur episcopus. Item hac via sopitum est schisma quintum secundò ortum inter Symmachum & Laurẽtium. Nam vt dictum est, & habetur in. §. hinc etiam. distinct. 17. præcepto Theodorici regis congregato concilio multorum prælatorum, sed authorizato per eundem Symmachum, Symmachus restitutus est, & Laurentius eiectus. Hic tamen notandum, quòd pro discussione veritatis contendentium de papatu nunquam legitur superioribus temporibus conuocatum aliquod concilium vniuersale vtpote prælatorum totius orbis, sed fuit concilium bene particulare: quia aut prælatorum vnius prouinciæ, scilicet Italiæ tantùm: aut aliquarũ paucarum, sicut patet ex dictis in præcedenti. c. ¶ Secũda via sedandi schismata est via compromissi, vt scilicet contendentes de papatu compromittant in arbitros, & in arbitratores, promittẽtes stare eorum iudicio, siue eorum sententiæ: siue arbitratores isti sint laici, siue clerici. Et ad hanc viam reducitur illud, quo contendentes de papatu committerent aliquibus potestatem discutiendi de iure eorum, vtrùm eorum aliquis sit verus papa, vel nullus, & promittẽdo cum hoc, quòd stetur eorum sententiæ absq; aliqua contradictione. Hac via sopitũ est schisma quintum primò ortum inter Symmachũ & Laurentium. Nam ambobus, vt dictum est in præcedenti ca. compromittentibus in regem Theodoricum, ipsius regis iudicio acceptus est Symmachus papa: quoniam maior pars cleri & populi eum elegerat, & reiectus est Laurentius. ¶ Tertia via est per nouam electionem, vt scilicet ille inter contendentes, inter quos est dubium quis sit verus papa, habeatur pro papa, qui noua electione à maiori parte vniuersitatis fuerit electus. & hoc modo currit. ca. si duo fortè. dist. 79. in quo Honorius imperator ad Bonifacium papam ita scribit. Si duo fortè contra phas temeritate concertantium fuerint ordinati, id est electi, nullum ex eis futurum sacerdotem permittimus, sed illum solum in sede apostolica permanere censemus, quem ex numero clericorum ordinatione, id est electione noua diuinũ iudiciũ & vniuersitatis consensus elegerit. hęc ille. dicit Hug. vel maioris partis. ¶ Quarta via est: vt expulsis, siue reiectis omnibus contendentibus, alius eligatur. Et hæc via videtur conueniens, quando de iure nullius contẽdentium habetur certitudo, aut quãdo si alter illorum remaneret, foret scandalum magnum. Et sic videtur currere glo. quæ habetur in ca. si fortè. distinct. 63. in quo determinatur. Cùm vota eligentium in duas se diuidũt partes, quis sit præferendus alteri. vbi gloss. super verbo, tamen vt nullus, ita dicit. quasi d. Si timetur scandalum, vtriusque electio cassabitur. vt distinct. 79. si duo. Hac via sopitum est schisma octauum, quod fuit inter Leonem quintum, & Christophorum. Nam vt dictũ est in prę-

cedenti

cedēti cap. Leone in carcere mortuo, & Christophoro turpiter eiecto, Seruius secundus electus est, & sic schisma sopitum est. Item eadem via sopitū est schisma duodecimum, quod fuit inter Benedictum nonum, & alios tres aduersarios: quoniam omnes contendentes potentia Henrici imperatoris eiecti sunt, & electus est vnus alius, qui dictus est Clemens secūdus. Item hac via videtur sopitum diebus nostris schisma magnum in concilio Constantieñ. vbi Iohanne. 23. & Benedicto. 13. depositis, electus est Martin⁹ quintus. ¶ Quinta via est cessionis, siue cessationis à prosecutione papatus alterius contendentium. Hac via sopita sunt aliqua schismata. Sopitum est enim schisma. 13. quia Benedictus. 10. conscientia ductus, cessit papatui, quem per violentiam ingressus fuerat, & Nicolaus secūdus est electus. Item schisma. 14. inter Alexandrum secundum, & Cadulum, qui vt patet in precedenti cap. deficiente sibi fauore imperatoris Henrici, destitit à prosecutione papatus. Item schisma. 22. quod fuit inter sanctissimum dominum nostrum papam Nicolaum & Amedeum quendam ducem Sabaudiæ: quod clementer apud nos agente omnipotente domino Amedeo cessante à prosecutione papatus ablatum est.

¶ Sexta via est via armorum adhibita contra intrusos. Hæc via maximè cōuenit, quando habetur certitudo de iure vnius, & de intrusione alterius. Hac enim via plura schismata ablata legūtur, sicut schisma septimum inter Eugenium secundum, & aduersarium eius. Item schisma octauum inter Leonem quintum, & Christophorum. Item schisma decimum inter Leonem octauum, & Benedictum quintum. Et sic de multis alijs. vt in ca. præcedenti plenius continetur. ¶ Septima via est via reconciliationis cum imperatoribus, siue principibus, quorum fauore schisma fouetur, atque manutenetur. Hoc modo sopitum est schisma. 14. quod fuit inter Alexandrum secundum, & Cadulum. Et schisma. 19. inter Alexandrum tertium, & alios quatuor antipapas. vt in cap. præcedenti visum est. ¶ Octaua via est, cùm contingente morte alicuius de contendentibus, suscipere alterum contendentium. Sic legitur schisma sopitum inter Siluerium & Vigilium. Quoniam, vt dictum est in præcedenti cap. Siluerio in exilio pro Chisti fide mortuo, Vigilius licèt malè ingressus fuerit, ab omnibus tamen receptus in papam, creditur tamen ꝙ per nouam electionē. Item hac via sopitum est schisma secundum, quod fuit inter Felicem & Liberium. Felix martyrio coronatus est, Liberius verò factus hæreticus, qui alio nomine Leo vocatus, vixit post occupationem apostolicæ cathedræ per plures annos, postea mala morte extinctus perijt, & Damasus electus est, & sic schisma illud extinctum est. ¶ Nona via sedandi schisma est per capturam intrusi vel intrusorum: quod possibile quandoque est, opitulante diuina misericordia, maximè cùm paucos habent fautores, & minùs potentes. Hac via sopitum est schisma inter Calixtum secundum, & Burdinum antipapam. Nam papa Calixtus cepit in butrio præfatum Burdinū antipapam & schisma sopitum est. Item hoc modo sopitum est schisma. 20. inter Iohannem. 22. & Petrum de Corberio: nam captus est Petrus de Corberio, & ductus ad præfatum Iohannem. 22. & ita schisma ablatum est. ¶ Decima via est via persuasionis fiendæ per principes magnos, maximè cùm non solùm pro excellentia dignitatis reuerendi sunt, sed etiā pro celsitudine potestatis metuendi exiſtūt. Debet enim dari modus, vt per huiusmodi magnæ & reuerendæ authoritatis, & potestatis metuendæ principis persuadeatur intruso, siue intrusis, vt pro reuerentia Dei, & ecclesiæ honore velint à proposito desistere, addentes minas, ꝙ aliàs oportet eos ea facere quæ tenētur in fauorem vnitatis ecclesiæ. Hac via sopitum est schisma vltimum, quod introduxerunt Basilieñ. de Amedeo duce Sabaudiæ, quo suasibus illustrissimorum dominorum regum scilicet Franciæ & Angliæ desistente à proposito, schisma ablatum est, vt in præcedenti ca. pleniùs dictum est.

¶ In quo declaratur, an Papa possit in schisma incidere, vel esse schismaticus. Cap. XI.

SVMMARIVM.

1 *Schismaticus an papa esse possit.*

Svrgit ex prædictis quæstio non parua apud aliquos, an scilicet Romanus pōtifex, cùm caput ecclesiæ sit, possit in schisma incidere, vel schismaticus esse? Et visum est aliquibus quòd non. Tum primò: quia si schisma iuxta superius habita sit diuisio illicita p inobe- Opi. 1. Ratio. 1.

inobedientiam ab vnitate ecclesiæ militãtis, cuius caput est papa, vt dicit Hostieñ. nullusq; possit à seipso separari (vt notum est) non videtur ꝙ papa verus possit in schisma incidere, sicut nec à seipso separari, vel diuidi. *Ratio secũda.* Tum secũdò: quia nullus, in quo, & apud quẽ est ecclesia, incidit in schisma: sed verus papa est huiusmodi. vt. 24. q. 1. loquitur. & c. dicimus. imò per separationem ab eo incurritur schisma, secũdùm illud Cypriani in. c. scire. 7. q. 1. sic dicentis. Scire debes episcopum in ecclesia esse, & ecclesiam in episcopo: & si quis cum episcopo nõ sit, in ecclesia nõ esse. ergo nullus verus papa potest in schisma incidere. Consequẽtia videtur bona. Et antecedens videt̃ patere pro vtraq; sui parte. *Opi. authoris.* ¶Alijs antẽ videtur cõtrarium, q (saluo semper meliori iudicio) vidẽtur nobis saniùs loqui. Vñ videtur, ꝙ Romanus põtifex possit in schisma incidere, non solũ ex ea parte, qua potest incidere in hæresim. iuxta. c. si papa. 40. di. & per consequẽs in schisma, cũ in hæresi schisma includatur, vt in superioribus declarauimus in. c. 1. sed etiã ex ea parte, quã schisma distinguitur ab hæresi, & põt sine illa esse. Pro quo apertè videtur facere glo. c. 1. 24. q. 1. in summa. vbi ita dicitur. Maximè cùm schisma non possit esse sine hæresi, nisi fortè in summo põtifice, vt si duo crearẽtur, & vterq; crederet ecclesiã apud se esse. 7. q. 1. fact⁹. Ecce ꝙ glo. hæc manifestè supponere videtur, ꝙ papa possit incidere in schisma. Quod etiã manifeste videtur asserere beatus Cyprianus de Nouatiano loquens in epistola ad Antonianũ, sic di. Episcopatũ autẽ tenere non posse etiã si episcopus priùs factus à coepiscoporũ suorũ corpore, & ab ecclesiæ vnitate discederet. Qm̃ apostol⁹ vt inuicẽ nosmetipsos sustineamus, ne ab vnitate, quã Deus cõstituit, recedamus, & dicat, sustinẽtes inuicẽ in charitate, satagẽtes seruare vnitatẽ spiritus in cõiunctione pacis. hæc Cyprianus. Consequenter ratione probatur præfata cõclusio sic. Papa potest illicitè se diuidere ab vnitate ecclesiæ, & ab obediẽtia capitis ecclesiæ. ergo potest in schisma incidere. Cõsequẽtia est bona per locũ definitionis ad definitũ. Antecedẽs probatur sic. Quoniã papa potest à Christo, qui est principale caput ecclesiæ & respectu cuius maximè vnitas ecclesiæ attẽditur per inobediẽtiam recedere nõ obediẽdo legi eius, aut præcipiendo ea quæ naturali aut diuino iuri cõtraria sunt, & per consequẽs separare se à corpore ecclesiæ Christo subiectæ ꝑ obedientiã. & ita absq; dubio videt̃ ꝙ papa possit in schisma incidere. Secũdò sic. Si papa potest separare se sine aliqua rõnabili causa, sed pura volũtate sua à corpore ecclesiæ & collegio sacerdotũ per nõ obseruãtiam eorũ quæ vniuersalis ecclesia ex traditione apostolorũ obseruat: iuxta. c. ecclesiarũ. dist. 11. aut ꝑ nõ obseruãtiam eorũ, quæ per vniuersalia cõcilia, aut apostolicæ sedis authoritatẽ sunt vniuersaliter ordinata, maximè ad cultũ diuinũ, vtputa nolẽdo obseruare in se ea quæ vniuersalẽ statũ ecclesiæ, aut vniuersalẽ ritũ cultus ecclesiastici concernũt. vt ꝙ nollet celebrare in vestibus sacris, aut locis sacratis, aut cũ luminaribus, aut signare se signo crucis sicut residuum sacerdotũ collegium facit, & similia, quæ ad perpetuam generaliter ordinata videntur vtilitatem, contra cap. quæ ad perpetuam. & cap. violatores. & cap. sunt quidam. & c. contra statuta. 25. quæst. 1. ergo videtur, quòd papa in talibus diuidẽdo se ab obseruantia vniuersalis ecclesiæ cum pertinacia possit in schisma incidere. Consequentia est bona. Et antecedẽs non est dubiũ: quia sicut posset incidere in hæresim, ita in inobediẽtiam, & pertinacẽ non obseruãtiam eorũ, quæ ordinata sunt ad cõem statum ecclesiæ. Vnde Inno. in. c. de cõsue. dicit, ꝙ in omnib⁹ obediẽdum est papæ, dũ non veniat contra vniuersalẽ statum ecclesiæ: in eo enim casu dicit, ꝙ non est sustinẽdus sine causa rationabili. ¶Tertiò argui potest sic. Contendentibus aliquibus de papatu si etiã is qui esset verus papa, dubius tamen, probabiliter apud aliquos ita negligẽter & pertinaciter se haberet ad vnionẽ ecclesiæ procurandam, ꝙ nollet facere quicquid in se esset pro vnitate ecclesiæ reintegrãda, talis videret̃ schismatis nutritor: quẽadmodũ multi diebus etiã nostris argumẽtabantur de Benedicto. 13. & Gregorio. 12. ¶His habitis dici posset ad ratiões in oppositũ, quoniã non vidẽtur militare. Non quidem prima: quia schisma nõ solùm est diuisio ab vnitate ecclesiæ in ordine ad papam per inobediẽtiam factam à primario, & principali capite quod est Christ⁹. *Ad primã rationẽ primæ opi.* Nec illud probat aduersariorũ propositum quod inducũt dicentes, ꝙ papa non possit à seipso separari. Quoniam licèt hoc verũ sit, potest tamen separari per inobediẽtiam à capite Christo cuius vicarius est, & ab institutione apostolicę sedis inquãtum se diuidit ab obseruãtia eorũ quæ sancti patres prædecessores in apostolica sede generaliter ad cõmunem ecclesiæ vtilitatem siue statum constituerunt sicut diximus. ¶Ad secundam respondetur per alios *Ad secundã* dicendo

dicẽdo ad minorem, ꝙ tunc apud papã intelligitur vere esse Christi ecclesia, quando ipse manet subiectus capiti Christo, cuius est vicarius recognoscendo ab eo potestatẽ suam pendere, debitam illi subiectionem seruando, & obseruantijs vniuersalis sanctæ matris ecclesiæ ipsius Christi sponsæ canonicè se conformando.

¶De opinione quorundã, quòd propter schisma tollẽdum verus & indubitatus papa possit compelli cedere: aut nolẽs cedere, possit deponi. Cap.XII.

SVMMARIVM.

1 *Papa uerus an propter schisma tollendum possit cogi ut cedat papatui disquiritur.*

Voniã præter vias suprà nominatas ad tollendum schisma volunt aliqui ponere vnam aliã viam, videlicet per viam compulsionis ad cedẽdum: & vbi cedere noluerit, quòd deponi possit, vt scilicet compellatur papa quantuncunque sit verus & indubitatus per aliquem modum, vtputa per subtractionẽ obedientiæ, vel captionem personæ. Et hanc suam opinionem multipliciter fundare nituntur. Primò exemplis aliquibus sacræ scripturæ. Secundò practicis aliorum cõciliorum. Tertiò authoritatibus. Quartò rationibus. ¶Vnde primò quòd verus pontifex in huiusmodi casu debeat propter schisma tollendum cedere propriæ dignitati, sic probant exemplo mulieris illius meretricis, de qua legitur. 3. Regum. 3. quæ filium suum verum potiùs aduersariæ mulieri per mendaciũ vendicanti adiudicari concessit, quàm filium diuidi, siue secari. in quo signo cognitum est, quòd ipsa esset vera mater pueri. ergo similiter Romanus pontifex antequã per mittat ecclesiæ corpus secari, debet cedere dignitati. ¶ Secundò idem arguitur exemplo Christi, cuius actio nostra debet esse instructio: qui exinaniuit semetipsum factus obediẽs vsque mortem crucis, vt inquit Apostolus ad Phil. 2. ergo Ro. põ. exẽplo ipsius Christi, cuius est vicarius, pro salute populi sui, & vnione ecclesiæ deberet etiã se exinanire vs que ad cessionẽ suæ dignitatis. ¶Tertiò sic arguitur ex practica concilij Pisani, quod duos cõtendẽtes de papatu deposuit, videlicet Gregoriũ & Benedictũ, quorũ alter verus papa credebatur, & electus est vnus alius, videlicet Petrus, de Cãdia. ¶Quartò patet etiam idem exemplo Cõstantieñ. concilij, in quo depositi sunt etiã duo. s. Iohãnes. 23. & Benedictus, & electus est Martin⁹. ¶ Quintò arguitur authoritate. Dicitur enim Iohan. 10. ꝙ bonus pastor animã suam ponit pro ouibus suis: ergo Ro. põ. qui totius dñici gregis pastor est ouiũ Christi, secundùm illud Iohã. vlt. Pasce oues meas, debet vitã suam ponere, & multò magis dignitatem, quæ minus est, ꝗ vita pro ouibus suis ne pereant. ¶ Sextò authoritate iuris ex. c. nisi cũ pridẽ [illegible] renun. §. Pro graui quoque. vbi videtur haberi, ꝙ prælatus pro schismate, aut scãdalo tollẽdo cogi possit ad cessionẽ: sed quod de alio episcopo inferiori reaccipitur, pari ratione in episcopo vrbis: tũ quia sola administratione præcellit illum: tũ quia maius scandalũ oritur ex perturbatione vniuersalis ecclesiæ, ꝗ vnius diœcesis. ¶Septimò arguitur idẽ ex gl. c. si fortè. di. 63. vbi dicitur, ꝙ si duo eliganturin discordia, ille iudicio Metropolitani alteri præferat, qui maioribus adiuuatur studijs, & meritis, vt tamẽ nullus detur episcopus inuitis. &c. vbi gl. ait q. d. Si timetur scãdalum, tunc vtriusq; cassatur electio. vt. 79 .di. si duo . ergo videt quòd propter euitandum scandalum schismatis in ecclesia, & ne inuitis sit pontifex, & per consequẽs odibilis papa cedere debeat, & ad hoc posset compelli. ¶Octauò sic ratione. Quicũque peccans pertinaciter cõtra articulum fidei potest nõ modò compelli cedere, sed etiã deponi à concilio vniuersali, vt satis patet ex cap. si papa. di. 40. sed papa nolẽs cedere pro vnione ecclesiæ cùm videat facere, ꝙ ecclesia nõ sit vnita, videtur errare, & peccare in articulum, Vnã sanctam ecclesiam. vt notat Hostieñ. in summa de schismaticis. & ad hoc facit cap. aduocauit. 24. q. 1. ergo sequitur ꝙ in tali casu etiam verus papa possit compelli cedere, & vbi noluerit, possit deponi. ¶Nonò sic. Quicunque potest scandalum tollere, & non tollit, censetur huiusmodi scandalũ efficere. vt in capi. error. distin. 80. & 2. q. 7. negligere: sed papa potest tollere scandalum schismatis de ecclesia cedendo . ergo si non vult, videtur ipse schisma introducere, siue nutrire: sed huiusmodi potest deponi per concilium. ergo . &c. ¶ Decimò sic. Prælatus videns ecclesiam suam periclitari in spiri

Probatio. 1 / 2 — *Secunda.* — *Tertia.* — *Quarta.* — *Quinta.* — *Sexta.* — *Septima.* — *Octauum.* — *Nonum.* — *Decimum.*

in spiritualibus & temporalibus propter scādalum personæ suæ tenetur cedere, vt notāt docto.in capitu.nisi cùm pridem.de renunt. §.pro graui quoque.& fortiùs hoc potest dici de papa,cum maius immineat periculum retinendo ecclesiā totam in schismate, quòd teneatur cedere. ergo videtur quòd vbi non vult cedere,poßit compelli ad cedendū, vel nollens cedere,deponi.

¶Quid in præfata quæstione dicendum videatur secundùm veritatem: & respondetur rationibus in oppositum. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Papa uerus utrū propter schisma tollendū papatui cedere debeat, quid secundū ueritatē sit tenēdū, duabus authoris cōclusionibus ostēditur.*

D hanc quæstionē quid secundùm veritatem (saluo semper meliori iudicio) respondendum videatur, sub duabus conclusionibus ponemus. ¶Prima est, quòd in casu schismaticis,in quo vnus est verus indubitatus papa,& alter intrusus,seu contra fas ordinatus,si talis intrusus magnos & potentes habeat sequaces,siue adhærentes, ita vt pseudopapa non poßit manu armata comprimi, & non habeatur spes, quòd alia via schisma sopiri poßit,quàm per cessionē veri pōtificis habeaturq; certitudo quòd per cessionē veri pontificis reintegretur ecclesia,& oues dispersæ ad vnicum & sub vnico pastore reducātur ouile,hoc casu Romanus pōtifex quātūcūq; clarū & indubitatum ius habeat in papatu,videtur debere cedere papatui pro integranda vnione ecclesiæ. Pro qua conclusione faciunt plures rationes,quæ factæ sunt in præcedenti capit.maximè illa, quæ sumitur ex euangelio Iohan.vbi Christus ait, quòd bonus pastor animam suam ponit pro ouibus.vbi videtur iuri diuino consonum,vt pastor ecclesiæ pro ouibus suis errantibus in vnum gregem & ouile congregandis, si alia via congregandi non habeatur,nec speretur, nisi iuri suo cedendo, renuntiare debeat, vt sub alio pastore cùm sub eo fieri non poßit, dominicus grex reintegretur. Item plurimū confortat hanc conclusionem ratio quæ assignatur in capit.nisi cùm pridem. de renunt. §.pro graui quoque. vbi ita dicit papa. Pro graui quoque scandalo cùm aliter sedari nō potest, licet episcopo petere cessionem, ne plus temporalem honorem,quàm æternam videatur affectare salutē:memor illius quod dicit Apostolus, Si scandalizauero fratrem meum,non manducabo carnes in æternum. Hanc conclusionem videtur confirmare beatus Aug.in multis locis.Ait enim super Psal. Deus iudicium tuum regi da.super verbo,Suscipiant montes pacem. Excellentes quippe in ecclesia vigilanti intentione consulere debent,ne propter suos honores superbè agendo,schismata faciant,vnitatis compage dirupta.Nā qua fronte in futuro seculo promissum à Christo sperabimus honorem,si Christianā in hoc seculo noster honor impediat vnitatem?hæc ille.Item secūdò hoc manifestè confirmat libro secundo contra Cresconium Grammaticū,dicēs.Nec episcopi propter nos sumus,sed propter eos, quibus verbum,& sacramentum dominicum ministramus:ac per hoc vt eorum sine scandalo sese necessitas habet:ita vel non esse debemus,qđ nō propter nos,sed propter alios sumus. Denique nonnulli sancta humilitate præditi viri propter quædam in se offendicula,quibus piè religioseque mouebātur,episcopatus officium non solùm sine culpa, verùm cum laude deposuerunt.Item in libro gestorum cum Emerito.capitu. 10. Pro pace Christi episcopi debent esse,aut debent non esse.& subdit. Quid dubitamus redemptori nostro sacrificium illud humilitatis offerre?an verò ille de cælis in membra humana descendit, nisi vt membra eius essemus? & nos ne mēbra eius crudeli diuisione lanientur, de cathedris descēdere formidamus: propter nos sufficit ꝙ Christiani fideles & obedientes sumus. Hoc ergo semper sumus:episcopi autem propter Christianos populos ordinamur:quod ergo Christianis populis ad Christianam pacem prodest,hoc de nostro episcopatu faciamus. Et infrà capitul. 11. Propter nos hoc debemus esse, quod vos. Quid debes esse tu cuicunque loquor, vtrùm Christianus, fidelis, obediēs? hoc tu ꝑpter te,hoc & ego ꝑpter me:ergo quod tu propter te & ego propter me semper debemus esse: quod autem sum propter te, tibi sim si tibi prodest, & nō sim si obest. Et infrà subdit. Si serui vtiles sumus cur dn̄o æternis lucris pro nostris tēporalib⁹ sublimita

Prima conclusio authoris.

ſublimitatib⁹?inuidem⁹.epiſcopalis dignitas nobis fructuoſior erit,ſi gregem Chriſti depoſita magis collegerit,quàm retenta diſperſerit. Et infrà. Fratres mei ſi Deum cogitam⁹, locus iſte altior ſpecula munitionis eſt, non faſtigium ſuperbientis: ſi cùm volo retinere epiſcopatum meum diſsipo gregem Chriſti, & quoniam non eſt damnum gregis honor paſtoris.& infrà. Nam qua fronte in futuro ſeculo promiſſum à Chriſto ſperabimus honorem,ſi Chriſtianam in hoc ſeculo noſter honor impedit vnitatem? Secūdò principaliter patet præfata concluſio ex illa regula Hiero. Omnia quæ poſſunt prætermitti ſalua triplici veritate,ſunt propter ſcandalum dimittēda:ſed papa in caſu præfato poteſt cedere papatui ſalua triplici veritate, vt patet.ergo videtur quòd propter ſcandalum mouendum ſchiſmatis de eccleſia debeat cedere papatui. Tertiò ſic. Papa plus debet diligere ſalutem ſpiritualem ouium ſuarum,quę impeditur per ſcandalum ſchiſmaticis,quàm quodcunque bonum temporale,& per conſequens quàm dignitatē ſuam,quæ temporalis eſt:ſed id quod minùs diligitur eſt dimittendum propter id quod magis diligitur, ſi tale aliter haberi nō poſsit.ergo papa in pręcedenti caſu cedere debet. ¶Secunda concluſio:quòd papa verus & indubitatus,qui non ſit à fide deuius non poteſt cogi ad cedendū nec cedere nolens, poteſt deponi. Iſta concluſio patet ex omnibus rationibus& doctorum teſtimonijs quibus in.2.lib.cap.93.probatum eſt,quòd Roma.ponti.verus & indubitatus extra caſum hęreſis non poſsit à quocūq; niſi à Deo deponi. Idem patet ex omnibus illis rationibus,quibus in.3.libr.cap.44. oſtenſum eſt, quòd Romanus ponti.authoritate iuriſdictionis ſuperior ſit vniuerſali cōcilio. Manifeſtum eſt autem, quòd inferior non habet poteſtatem iuriſdictionis in ſuperiorem.diſtin.21. inferior. & extra de ma.& obedien.cùm inferior. Nihilominus ex alijs ſic oſtenditur præfata cōcluſio. Communis ſententia eſt ſanctorum canonum, vt in.2. libr.oſtendimus, quòd papa propter nullū crimē deijci poteſt,niſi cùm ſit à fide deuius. diſt.40.ſi papa.licèt enim electionem ſummorum pontificum Deus commiſerit clericis religioſis,deiectionem tamen ſuo duntaxat iudicio reſeruauit.79.diſt.electionem.& notatur per doct.videlicet per Io. diſtin.79. in ſumma per Hoſtien.in ſumma de conſtit. §.quis poſſet.in principio. per Archi.de hæreticis in fidei.lib.6.& ibidem per Iohā. An. & de auth.& vſu pal.& de renū.c.1.libr.6. & de ele.licet de vitanda. Si itaq; papa propter crimen quodcunq; magnum excepta hæreſi non poteſt deponi, etiam ſi foret eccleſiæ inutilis, & negligens, & remiſſus.vt notatur de renun.cap.1.lib.6.in glo.ordi. quomodo concedendum erit ꝙ cùm ſit innocens, propter aliorum crimina,hoc eſt ſchiſmaticorū proteruam pertinaciam veniat deponendus aut deijciendus? Secundo confirmatur iſta ratio ſic. Contra iuſtitiam eſt: quòd innocēs propter malitiam aliorum veniat honore & dignitate ſua, quam iuſtè habet, priuandus, vt manifeſtum eſt.ergo papa verus & indubitatus, innocens, & immaculatus propter malitiam quoruncunq; ſchiſmaticorum nō videtur poſſe compelli ad cedendum dignitati ſuæ,nec poſſe deponi:aliàs daretū via, quòd nullus in dignitate ſua quantuncunq; ſanct⁹ eſſet ſtabilis,ſi propter ſedandum ſchiſma exortum malitia quorundam impiorum hominum cedendum eſſet honori,dominio,& dignitati, quod maximum ſcandalum poſſet parere in Dei eccleſia,& tantò maiora, quantò talis violentia, ſeu tyrannis in altiorem dignitatem,ſicut eſt papatus,attentaretur. Tertiò ſic. Nullus poteſt cōpelli cedere bonis tēporalibus,in quibus habet clarum ius, & indubitatum propter ſcandalum ſiue ſchiſma quoruncunq;:quia aliàs,vt dictū eſt, daretur malis occaſio rapiendi,& nocendi bonis. Vnde ſanctus Tho.in.2.2.q.44.arti.vlti.dicit,ꝙ propter eos,qui ſcandala concitant, nō ſunt temporalia dimittenda: quia hoc etiam noceret bono communi: daretur enim malis rapiendi occaſio. ergo multò minùs quis poteſt cōpelli cedere dignitati: cùm multò præſtantior ſit bonis alijs temporalibus propter alios ſcandala & ſchiſmata ſuſcitantes. Quartò præfata concluſio confirmari videtur authoritate beati Cypriani, qui in epiſtola ad Iuuaianum epiſcopum ſuper ſchiſmate inter Nouatianum & Cornelium loquens,inquit. Quid ergo,quia honorem cathedræ ſacerdotalis Nouatianus vſurpat, nunquid idcirco nos cathedræ renuntiare debemus? & quia Nouatianus altare collocare, & ſacrificia offerre contra fas nititur,ab altari & ſacrificijs ceſſare nos oportet,ne paria & ſimilia cum illo celebrare videamur? Vanum prorſus & ſtultum eſt,vt quia Nouatianus extra eccleſiā vendicat ſibi veritatis imaginē, relinquat eccleſia veritatem.hæc Cypri. ¶Quintò præfata concluſio oſtenditur ſic. Apud Iuriſperitos nō parum dubitatum fuit ſuperiorib⁹ tēporibus

Secund. 2. cō cluſio.

poribus, vtrùm papa volens sponte ex causa, puta quia esset insufficiens, & inutilis ad regnum Romanæ atque vniuersalis ecclesiæ papatui renuntiare, foret admittendus ad renuntiationem. In cuius rei testimonium disputatio cum fortissimis pro vtraque parte rationibus satis abunde & eleganter recitata est per Iohann. An. in capitu. 1. de renuntia. libr. 6. in gloss. & pleniùs in nouel. Ad cuius quoque quæstionis decisionem processit illa constitutio in capit. 1. de renuntia. libr. 6. modò si iam fuisset diffinitum, aut ita iure diuino aut humano fundatū, quòd papa propter iustā causam tollendi schismatis, aut grauis vitandi scandali non tantùm volens, sed etiam inuitus compelli posset cedere, nulla profectò fuisset dubitatio apud tot & tantos iuris sapientes, an ex iusta causa sponte volens cedere, foret admittendus: cùm ergo papa verus & indubitatus propter vitandū schisma exortum per alios posit compelli ad cedendum nullo iure caueatur, non videtur sine periculo conscientiæ indifferenter hoc attentandum. Vnde vna de causis quare schisma Chore, Dathan, & Abiron graui & insolita pœna punitum est Nume. 16. vt dicit sanctus Thom. in. 4. disti. 13. quia expediebat, ne prælati ecclesiæ contemnerentur. Planè cùm sint locum Christi tenentes in ecclesia, cum magna reuerentia tractandi sunt. ¶ Sextò sic. Quęquam cogi suo iuri cedere, & ius suum inuitum abdicare vel amittere, est de genere vetitorum: vt patet ex regula iuris ergo videtur quòd papa verum ius habens non posit cogi cedere iuri suo. ¶ Septimò patet eadem conclusio. Quoniam si papa verus propter tollendum quodcunq; schisma cedere compellatur, res efficietur exemplò perniciosissima. Patet: quoniam potestatibus laicorum in futuris temporibus via parabitur, qua Romanum pontificem inuitum, & reluctantem suis prauis requisitionibus renuntiationi pro voluntate eorum subijciāt, confingent quandam hæresim contra eum, vel minùs canonicam electionem criminabuntur, & apostaticum erigent, quem sua magna potentia perperam suffragantes, nō aliter quàm si verus apostolicus eesserit, sedere patientur. Præterea de coniuratione fortasse cardinalium aliquorum, quibus per eandem exempli effigiem via consimilis aperietur, & Apostolici deponendi facultas pari consequētia tribuetur, & principatus apostolicus ex malorū arbitrio dependebit: quod quàm inconuenientissimum sit, nullus mente sanus ignorat. Propter quod inquit Cyprianus in epistola ad Iuuaianum. & habetur. 7. quæstione prima. Quàm periculosum autem sit in rebus diuinis vt quis cedat iuri suo & potestati, scriptura sancta declarat. &c. Sic vt inquit Hugo. & Archidia. Cornelius fatigatus labore schisma agere volebat. Sed quærit Hugo. nunquid non licet cuique renuntiare suri suo? Respondet. Aut enim renuntiatio nocet sibi, & alijs, aut alijs tantùm & non sibi: & sic non licet ei renuntiare, & mortaliter peccat renuntiando. Si sibi soli nocet, fortè non peccat: quia cuique licet renuntiare iuri suo, quod tangit ipsum, & non alium. argu. 12. quæstio. 5. mandastis. Quibus habitis dicendum est ad rationes in oppositum. ¶ Ad primam cùm arguitur exemplo mulieris. &c. respondetur breuiter, quòd non facit ad propositum: quoniam mulier illa non coacta à rege, aut ab aliqua potestate, sed sponte cessit iuri filij sui, animaduertens sectionem illam irrecuperabilem. Vnde licèt posset ex illo exemplo sumi argumentum, quòd papa cùm vnio ecclesiæ aliàs reparari non posset nisi cedendo papatui, quòd cedere deberet iuri suo, nihilominus non arguitur, quòd compelli posset. ¶ Ad secundam cùm arguitur exemplo Christi, respōdetur quòd etiam non videatur facere ad propositum arguentium. Tum primò: quia licet Christus pro salute ouium suarum humiliauerit se vsque ad mortem, non tamen vsque ad cessionem dignitatis suæ. Vnde ex hoc bene arguitur, quod papa Christi vicarius pro salute ouium suarum debeat, si necesse fuerit, vitam propriam exponere: non autem arguitur, quod debeat propriæ dignitati cedere, & deposito officio curā gregis sibi cōmissi relinquere, hoc enim non fecit Christus. Tum secundò exemplum non militat: quia si Christus pro salute humani generis vsque ad mortem se humiliauerit, hoc tamen non coactus, non compulsus, sed sponte & voluntarie fecit. Oblatus enim est, quia ipse voluit. vt dicitur Esai. 53. Licèt ergo ex illo caperetur exemplum quòd papa & vitæ & honori cedere deberet pro bono ecclesię, nō tamen arguitur, quòd ad hoc aliqua temporali potestate posset cō pelli, aut deponi, si cedere nollet. ¶ Ad tertiam rationem, quæ sumitur ex practica cōcilij Pisani, respondetur dupliciter. Primò, quod cùm illud concilium non fuerit indubitatū per totam ecclesiam vniuersale concilium esse, ex practica illius non potest sumi argumentum aliquod alicuius firmitatis. Respondetur

Ad primam probationē cap. 12.

Ad secundā [illegible]

Ad tertiam.

detur secundò quòd non facit ad propositū: quoniam nullus illorū, qui in præfata cōgregatione depositus est, fuit verus papa indubitatus, nec ipse etiam qui ibi electus est. *Ad quartā.* ¶ Ad quartam rationem, quæ sumitur ex practica concilij Constantieñ. respondetur eodē modo: videlicet quòd non facit ad propositum. Tum primò, quia Greg. cessit voluntariè, nō coactus. Tum secundò: quia Iohannes & Benedictus, qui fuerunt depositi, non fuerūt veri & indubitati pontifices. *Ad quintā.* ¶ Ad quintā, quæ sumitur ex illo Iohan. 10. Bonus pastor. responsum est suprà in responsione ad secundam: quoniā licet bene sequatur, quòd pro bono reintegrationis gregis dominici cedere deberet, non tamen sequitur, quòd ad id cogi, vel compelli possit: aut quòd nolens iure suo indubitato cedere, possit deponi. *Ad sextam* ¶ Ad sextam rationem sumptam ex cap. nisi cùm pridem. de renun. cap. 1. respondetur primò, quòd non facit ad propositum: quoniā text. ille dicit sic. Pro graui quoq; scandalo euitādo, cùm aliter sedari non potest, licet episcopo petere cessionem. non dicit quòd possit cogi, aut compelli. Secundò respondetur, φ dato quòd ita intelligendus esset text. ille de prælato inferiori, qui sui superioris authoritate posset compelli, quod non est in papa, qui pro sui principatus excellentia superiorem non habet. vt extra de elect. cap. licèt in fi. propter quam rationem non est simile de prælato inferiori, & papa: licèt maius scādalum sit quod oritur in vniuersali ecclesia, *Ad septimā* quàm quod oritur in vna diœcesi. ¶ Ad septimam de cap. si fortè. dist. 63. respondetur quòd non videtur facere illud cap. ad propositum propter duo. Primò: quia cap. illud loquitur de electo nondum cōfirmato: nos autem loquimur de vero apostolico, qui ipso facto, quod à duabus partibus cardinalium electus est, cōfirmatus intelligitur: faciliùs quippe impeditur promouendus, quàm eijciatur iam promotus: vt de iureiur. cap. quemadmodum. Turpiùs enim eijcitur, quàm non admittitur hospes. Secundò: quia ibi fit mētio de inferiori prælato. Vnde ait, quòd talis Metropolitani iudicio præferatur, hoc autē nō conuenit papæ, qui pro eminentia pontificatus sui Metropolitanum non habet. vt in ca. in nomine domini. di. 2 3. inquit Nicolaus pa- *Ad octauā.* pa, & ita ratio non militat. ¶ Ad octauam rationem cùm dicitur. &c. negatur minor propositio, videlicet quòd papa nolens cedere, peccaret in articulum. &c. hoc enim falsum est. nec Hostieñ. dicit illud: nec etiam est verum quod Hostieñ. dicere videtur in summa, videlicet, quòd omnis schismaticus peccet in articulum, Vnam sanctam. &c. quia tunc omnis schismaticus esset hæreticus, cùm peccaret in vnum articulum fidei: quod tamen manifestè falsum est, vt suprà dictum est in capitu. inter hæresim. 24. quæstio. tertia. ponitur differētia inter hæresim & schisma. Ad capitu. aduocauit. respondetur quòd non est ad propositum: quia cùm ait quòd Cyprianus non putauit fidem in schismate, non accipitur ibi fides pro fide, qua Deo creditur, scilicet pro fidelitate: sicut apertè colligitur, si quis bene ponderet verba Cypriani. aliàs omnis schismaticus foret hæreticus, quod est falsum, sicut suprà est ostensum. ¶ Ad nonā *Ad nonam.* cùm arguitur quòd tenetur ad tollendum scandalum cedere. &c. respondetur primò, quòd maior propositio est falsa vniuersaliter: maximè vt dicit sanctus Thom. in. 2. 2. quæstio. 43. articu. 7. quando scandalum procedit ex malitia aliquorum, cuiusmodi est scandalum pharisæorum, nec capitul. errror. quod inducit, nec capitu. negligere. probant illam: quoniam aliud est resistere errori, cùm possit, aut negligere turbare peruersos, & aliud est cedere honori suo, aut bonis suis propter scandalum aliquorum malitiosorum & peruersorum hominum, qui nolēdo obedire vero pontifici, perturbant Dei ecclesiam. Præterea si maior illa esset vera, omnes illi dicerentur scandala efficere, quicunque temporalia bona sua non dimitterent ad voluntatem multorum, qui scandalizati sunt: cùm tamen hoc falsum sit: sicut patet de beato Thom. archiepiscopo Cantuarieñ. qui repetere non cessauit res ecclesiæ, non obstante scandalo regis Angliæ. Et beatus Thom. in. 2. 2. vbi suprà articu. 8. ostendit quòd quando scandalum nascitur ex malitia, quod est scandalum pharisæorum, quòd propter eos, qui sic scandala concitant, non sunt temporalia demittenda, quia hoc etiam noceret bono communi: daretur enim malis rapiendi occasio. hæc sanctus Thom. Nam cùm nō ex culpa papæ, sed ex propria malitia aliquis gratis impingit in factum, vel dictum eius, & decidit in peccatum, non est vero, & indubitato papæ imputandum. Quod satis apertè colligitur ex Euangelio, vbi cùm discipuli dixissent Christo, Magister, scis quia audito verbo pharisæi scandalizati sunt? Et ille huiusmodi scandalum pro nihilo habens. Sinite, inquit, cæci sunt & duces cæcorum. Quamobrem di-

rem dicit Cyprianus. Quod ad nos attinet, & conscientiæ nostræ conuenit semper operã dare, ne quis nostra culpa de ecclesia pereat. Si quis autẽ vltrò & de crimine suo perierit, & pœnitentiam agere atque ad ecclesiã redire noluerit: nos in die iudicij inculpabiles futuros credimus, qui eorum consulimus sanitati: & illos solos in pœnis remansuros, qui nolunt concilij nostri salubritate sanari: nec mouere nos debet contumacia perditorum, quo minus à rectitudinis via ac certa regula recedamus. hæc ille. Et ita apparet, quòd ratio illa licèt visa sit apparens parum valeat. Præterea etiam si maior illa esset vera, omnes litigantes & habentes ius in causis venirent iudicandi factores scandalorum, & schismatũ nutritores, & bellorum: quia eùm possint iuri suo cedendo scandalum tollere non faciunt, quod tamen non est verum, & ita falsum est quod concluditur, quòd papa nolendo cedere iuri suo, maximè cùm alię viæ sedandi schisma possint reperiri Deo magis gratę, & ecclesiæ honorabiliores, & iustitiæ magis propinquæ, & antiquioribus temporibus conformiores dicatur scandalum efficere siue nutrire, aut quòd propter hoc possit dici schismatic⁹, aut nutritor schismatis, & per consequens, quòd ratione huius concilium habeat authoritatem super eum.

Ad decimã. ¶ Ad decimam cùm arguitur de capitu. nisi cùm pridem. de renuntia. respondetur, quòd dato quòd ita sit, quòd in illo casu prælatus cedere teneatur, & similiter papa: non tamen sequitur, quòd si non vult, possit compelli, aut propter hoc deponi. Quod manifestè colligitur ex capitulo. si papa. si plenè legatur: vbi sic dicitur. Si papa suæ & fraternæ salutis negligens deprehenditur inutilis & remissus in operib⁹ suis, & insuper à bono taciturnus, quod magis officit sibi & omnibus, nihilominus innumerabiles populos cateruatim secum ducit primo mancipio gehennæ cum ipso plagis multis in æternum vapulaturus: huius culpas redarguere præsumit nullus mortalium, quia cunctos ipse iudicaturus, à nemine est iudicandus nisi deprehendatur à fide deuius.

¶ An omnes adhærentes intruso, siue antipapę veniant schismatici dicendi.

Cap. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Schismatici an sint dicendi omnes, qui intruso, aut antipapæ adhærent, inquiritur.*

Opportunum visum est nobis hic vltimò quærẽdum, an omnes obedientes, siue adhærentes alteri contendentium de papatu, qui in veritate non sit papa, credant tamen eum verè esse papam, veniant dicendi schismatici? Et videtur aliquibus quòd non, dicentes quòd ad hoc, quòd aliqui sint veri schismatici, oportet quòd credant illum qui est fore verum papam, & nihilominus ex intentione se ab obedientia illius subtrahẽtes pertinaciter ab eo & eius subditis se diuidant. Et ex consequenti dicunt, quòd qui sine intentione & pertinacia, scilicet ignorantes illum qui est verus papa se diuidunt ab eo, nõ sunt verè schismatici. Pro qua conclusione roboranda inducũt pro se beatum Tho. in. 2. 2. q. 39. artic. 1. qui ait, quòd propriè schismatici dicuntur, qui ex intentione ab vnitate ecclesiæ se diuidunt. Ecce quòd dicit, ex intentione. Confirmant etiam conclusionem suam aliquibus rationibus. *Conclusio quorundã.* ¶ Primò sic. Errans in fide hæreticus non est censendus, qui paratus est corrigi. 24. quæst. 1. hæc est fides. 2. q. 3. dixit Apostolus, cum ibi notatis. & de summa trini. & fid. catholica. capit. damnamus. in fin. ergo similiter non sunt dicendi schismatici adhærentes intruso, vel antipapæ, si parati sunt cùm de veritate constiterit, suam opinionem corrigere, & vero Romano pontifici obedire. *Probatiõ. 1* ¶ Secundò sic. Si obediens antipapæ vel intruso credens eum verum papam esset schismaticus, tunc à simili adorans diabolum credens eum esse Christum, & adorans hostiam non consecratam, quam credit esse consecratam, esset idololatra: quod est contra omnem doctorum sententiam: & cognoscens vxorem proximi sui credens cognoscere suam propriam, esset adulter: quod nõ est verum: vt in. c. in lectum. 34. q. 1. & in glo. ergo. &c. *Secunda.* Verùm quia ista opinio nõ videtur nobis vsquam benè resoluta, & per cõsequens nec grata, maximè quia eorum fundamẽtũ videtur manifestè falsum, in quo dicũt ad hoc ꝙ quis sit verè schismatic⁹, requiri ꝙ credat ꝙ sit ver⁹ papa, à quo ex intẽtione pertinaciter *Contra dictã conclusionem. 1*

tinaciter se separat, & diuidit. Tum primò, quia etiam qui ignorantia, aut simplicitate, siue errore à vero Ro. pontifi. diuisi sunt, verè schismatici esse dicuntur: vt in. c. schisma. 24. q. 1. & in. c. quotiēs. 1. q. 7. apertissimè patet: quæ infrà pleniùs ostendemus. Tum secundo: quoniam dato illo fundamento, nec Greci, nec Armeni dicendi venirent schismatici, cùm Romanum pon. à quo se diuidunt, non credunt verum esse caput vniuersalis ecclesię à quo vnitas ecclesiæ sumēda sit: & ita ex intentione non dicerētur diuidi à capite ecclesiæ: quod est inconueniens. Nec id, quod sanctus Tho. dicit, suffragatur eis, cùm ait, quòd illi sunt schismatici, qui ex intētione se ab vnitate ecclesiæ separāt: quia cùm sanctus Tho. simpliciter loquitur, dicens, quòd schismatici sint, qui ex intentione se ab ecclesiæ vnitatē diuidūt, nō addēdo quā credāt, vel nō credant verā ecclesiā, simpliciter est intelligēdus & nō restringēdus ad aliquē particularē sensum, vnde non videtur esse de mente sua, q̄ ly ex intentione, determinet quod sequitur, ab vnitate ecclesiæ, vt sit sensus: quòd illi solùm, qui ex intentione, id est intendentes se diuidere ab vnitate ecclesiæ, id est ab illa, quā reputant veram ecclesiam, ab ea se scindunt, & separant, sunt propriè veri schismatici, & non alij. Præterea contendentibus duobus de papatu, & habentibus diuersas obediētias sibi adhærentes, non dubium quòd est schisma in populo Christiano. ergo aliqui adhærentium sunt schismatici, non qui vero adhærent: ergo qui antipapę. Vnde ad quæstionē præfatam respondentes (saluo semper meliori iudicio) videtur nobis respondendum sub quinq; propositionib⁹. ¶ Prima propositio. Quòd qui ex intentione se diuidunt ab eo, quem sciunt esse verum Romanum pontifi. sunt schismatici. Ista propositio est manifesta ex dictis suprà, vbi dictum est, illos verè schismaticos esse, qui ex intentione ab vnitate ecclesię, siue ab Apostolica sede se diuidūt. Item idem colligitur ex cap. schisma. 24. q. 1.

Prima propositio responsalis.

Secunda.

¶ Secunda propositio. Adhærentes antipapæ ex ignoratia praua, quæ est, cùm quis directè vult ignorare veritatis scientiam ne retrahatur à peccato, secundùm illud: noluit intelligere vt bene ageret. sunt schismatici. Patet propositio: quia talis ignorantia cùm sit voluntaria, non excusat, sed accusat, & peccatum adauget: secundùm illud Ambr. in glos. ad Roma. 2. grauissimè peccas si ignoras. vnde cùm adhærentes intruso tali ignorantia similes esse videātur illis, de quibus dicitur Iob 21. qui dixerunt Deo: recede à nobis, scientiam viarū tuarum nolumus. verissimè censendi veniunt schismatici. ¶ Tertia propositio. Qui adhærent intruso, vel antipapæ ex errore, vel ex ignorantia crassa, vel supina, vt puta, quia nō curant diligentiam apponere, sed negligunt informari de veritate, ad quam inquirēdam tenebantur, videlicet quis in veritate esset papa, non excusantur à labe siue reatu schismatis. Patet ista propositio: tum quia talis adhæsio antipapæ p̄cedit ex ignorantia, quæ quodāmodo est voluntaria, cùm voluntariè contemnit, aut negligit scire illud, quod scire tenetur. Non enim quis excusatur per ignorantiā, qui potest habere copiā peritorum. ff. de iuris & fac. igno. l. regula. & maximè in quib⁹ quis inquirere tenetur. iuxta id quod habetur in capi. Innotuit. de elec. Ostenditur etiam vera propositio ex capit. quotiēs. 1. q. 7. vbi manifestè innuitur, quòd propter errorem, vel ignorantiam talem nullus excusatur à schismate. Item ex cap. schisma. 24. quæstio. 1. vbi Pelagius papa ad quē dam episcopum scribens de quibusdā schismaticis, qui à papa Pelagio discesserant, quos tamē ipse episcopus à schismate propter simplicitatem, & ignorantiam excusauit, ita inquit. Sed nec eis id prodest, quòd eos in eisdē literis vestris vel ignorantia rationis, vel simplicitate intellectus sui à nostra se cōmunione suspendisse perhibetis. Idipsum enim magis est propter quod schismatici sunt: quia non eos diuersa sentiendi iudicium, sed quæ dam apud se delata, tamē sibi incognita metuentes, & contra apostolicam sedem temerè credentes pessima diuisit opinio. hęc ille. Ecce manifestum testimonium, quòd ignorantia crassa & supina à labe schismatis non excusat. quod glo. in præfato cap. ita dicens confirmat: magis schismatici sunt, qui tantū per simplicitatem suam separantur ab ecclesia, quàm sint illi, qui propter subtilitatem aliquam errant: falsa enim subtilitas istos compellit, in quam cadunt non voluntarij, sed inuiti: illos decipit ignorantia voluntaria. hæc glo. Item hoc idem apertissimè colligitur ex cap. relegentes. 23. q. 5. vbi Pelagius papa cuidam patritio scribens de quibusdam schismaticis ab eo diuisis, ita inquit. Nec fine illius, scilicet Dei prouidentia factum esse credendum est, vt insensati, & peruersissimi homines vsq; ad hoc prosilirent, vt suam diuisionem catholicam esse credentes ecclesiam à sua nos pollutione prohiberent: sic enim per misericordiam Dei etiā nesciētibus illis hoc

Tertia.

hoc factum est, vt à schismaticorum opinione eruti, catholicæ quam diligitis seruari vos contigisset ecclesiæ. &c. Ecce quam clarè Romanus ponti. confitetur non excusari à schismate aliquos per hoc, quòd credant se veræ ecclesiæ aut parti catholicæ, siue vero papæ adhærere. ¶Quarta propositio. Illi qui facta exacta diligentia ad sciendum veritatē quis sit verus papa & non potuerunt plenè clarificari, & inducti aliquib⁹ probabilibus rationibus adhærent antipapæ, cum proposito tamen semper adhærendi vero pōtifici ipso facto quòd de hoc veraciter informari possent, videntur excusari à labe & reatu schismatis. Probatur ista: quia ignorantia istorum est omnino inuoluntaria, cùm sit inuincibilis, & absq; aliqua inordinatione volūtatis & per consequens absque omni culpa est actus sequēs. Vnde dominus Vlricus in summa sua dicit. Si quis de aliquo agendo dubio magis peritos consulit, de quo nullam habet authoritatem expressam vtrùm ita sit, vel non sit, dummodo formet sibi bonam conscientiam post quā magis peritos consuluit, etiam si res aliter se habet non peccauit. fecit enim quod potuit. Deus autem nihil requirit ab homine impossibile. hæc illic. ¶Quinta ꝓpositio. Simplices populi & idiotæ non habentes scientiam iuris nec facti videntur excusari à labe schismatis, & reatu, obediendo & adhęrendo illi, cui obediebant, & adhærebāt prælati sui, si habeant tamen animi promptitudinē obediendi cuicunq; cuius ius vel Deo reuelante vel ecclesia declarante, vel alio quouis modo valeret sufficienter monstrari. Patet ista propositio: quoniam isti tenebātur obedire prælatis suis. iuxta illud. Obedite præpositis vestris, & subiacete illis. & seq. quod mater sua ecclesia tenet. iuxta illud. Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta illos. quia videlicet minores, qui significantur per asinas, debent in credendis adhærere maioribus, qui per boues signantur. vt Grego. in secundo lib. Moralium exponit. Quibus habitis, dicēdum est ad rationes in oppositum. ¶Ad primā cùm dicitur, quòd sicut errans in fide non est dicēdus hæreticus. &c. respondetur, quòd dato quod sit simile, dicitur quòd similitudo currit, dum tamē veram informationem, quam tenetur accipere, accipiat, aut inquirendam veritatē non negligat. Nam si quis cardinalibus, quibus credendum maximè est in facto electionis papæ, informationi sicut tenetur acquiescere nollet, sed omnino vellet alteri contendentium adhærere, iste quia non videtur paratus corrigi, schismaticus indubitāter censendus veniret. Sicut patet in simili inducto de hæretico. Nā quamuis errore deceptus crederet temerè contra veritatem fidei, nihilominus si non acquiescit veræ doctrinæ, cui acquiescere tenetur, nec deserat errorem, nō desinit esse hæreticus. Præterea idem iudiciū videtur currere de prælatis, qui intellecta cōtentione aliquorum super papatu non facta præuia, exacta, & matura diligētia de inquirenda veritate sicut inquirere omni iure tenētur quis sit verus ecclesiæ pastor, verus Christi vicarius, ne adhæreant intruso. ¶Ad secū dam rationem, quæ videtur esse trimembris: respondetur quo ad singulas partes. Primò sic quo ad partem primam, quòd si adorans diabolum credens eum esse Christum haberet rationes, & probationes, vel verisimiles præsumptiones, aut coniecturas, siue indicia in contrarium, vel si per aliquem doctum, siue sanctum, aut ecclesiam, quibus magis credendum est quàm diabolo, ostenderetur ei verisimile, vel dubium probabile esse, quòd apparens non esset Christus, sed diabolus, & non obstantibus huiusmodi præsumptionibus & coniecturis in cōtrarium nihilominus ipse adoraret diabolum, licet crederet eum esse Christū, idololatra talis videretur iudicandus. In tanta enim nouitate insolitæ apparitionis nō debet homo moueri leuiter ad credendum, maximè existentibus coniecturis probabilibus in contrarium. Vnde sanctus Thom. in. 3. di. 9. Non potest diabolus in specie Christi apparens sine peccato adorari, nisi sit conditio actu explicata: quia ipsa nouitas rei insolitæ, considerationem & attentionem requirit. Sicut dicitur de virgine Luc. 1. quòd cogitabat qualis esset ista salutio. hæc sanctus Tho. Secundò dicimus ad secundam partem, quòd si adorans hostiam non consecratam, informaretur per presbyterum qui eam consecrasse videbatur quòd nō esset cōsecrata, & nihilominus his informationibus non obstantibus ipse adoraret, procul dubiò idololatra cēseretur. Tertiò dicimus ad tertiā partē, quòd si cognoscenti vxorem proximi aliquis fidedignus diceret, Attende, & recognosce quia ista non est vxor tua, sed proximi, & ipse negligens vel contemnens prædicta eam cognosceret, adulter esset. iuxta notata in allegato. c. in lectum. 34. q. 1. & 29. q. 1. §. vnico. circa finē. Ita in proposito nostro, qui contemptis informationibus corum qui meliùs nouerunt veritatem, vel prælatorum ad quorum officiū pertinet informare conscientias

Quarta. *Quinta.* *Hebr. ult.* *Iob. 1.* *Ad probationes conclusionis.* *Ad secundā*

ſcientias inferiorum,adhæret intruſo,non videt excuſari à labe ſchiſmatis. Sicut enim ſuperiùs diximus non omnis ignorantia excuſat,cùm dicat apoſtolus, Ignorans ignorabitur.Quod de eo intelligendum eſt, qui noluit intelligere vt bene ageret. Vnde Augu. in lib. q.Non omnis ignorans immunis eſt à pœna, id eſt,à peccato,pro quo debetur pœna.Ignorãs enim poteſt excuſari à pœna, qui quod diſceret non inuenit:illis autem ignoſci nõ poterit,qui habentes à quo diſcerent, operam non dederũt:ſicut habetur in.c.ideo.di.37.

1.Cor.14.

¶De forma abiurationis ſchiſmatis obſeruanda,cùm aliquis ad vnitatẽ eccleſiæ reuertitur. Cap. XV.

SVMMARIVM.

1 *Schiſmatis abiurandi forma quæ ſit, oſtenditur.*

Vm ad vnitatem eccleſiæ contingat aliquos de ſchiſmate reuerti & ſuſcipi à pia matre eccleſia,quæ nulli volenti reuerti gremium ſuum pro ſua clementia ſolita eſt claudere, dignum duximus in hoc vltimo huius partis.c. de forma ſuſceptionis eorum aliquid dicere.
1 Imprimis ſchiſmatici ad eccleſiam redeuntes debent abiurare ſchiſma,& promittere ſatiſfactionem ad mandatũ eccleſiæ : quo facto,debent recipi cum manus impoſitione, vt accipiant ſpiritum ſanctum , qui extra eccleſiam nec eſt,nec dari poteſt.24.quæſtio.1.dicimus & cap.pudenda.&cap.ſchiſma.Forma autem abiurationis, quæ obſeruãda eſt in ſuſceptione ſchiſmaticorum,habetur in cap. quotiens. 1.quæſtio.7.ex regiſtro beati Grego.ſumpta ſub verbis quæ ſequuntur. Ego. N. ciuitatis illius epiſcop⁹ cõperto diuiſionis laqueo quo tenebar, diuina mecum deliberatione pertractans,prona, & ſpontanea voluntate ad vnitatem ſedis apoſtolicæ diuina gratia duce reuerſus ſum:& ne impura mente & ſimulata reuerſus exiſtimer, ſpondeo ſub ordinis mei caſu, & anathematis obligatione, atque promitto tibi.N. & per te ſancto Petro apoſtolorum principi atque eius vicario. N. beatiſsimo,vel ſucceſſoribus ipſius me nunquam quorumlibet perſuaſionibus , vel quocunque alio modo ad ſchiſma,de quo redemptoris noſtri gratia liberãte exemptus ſum,reuerſurũ: ſed ſem per me in vnitate ſanctæ eccleſiæ catholicæ, & communione romani põtificis per omnia permanſurum. Vnde iuratus dico per Deum omnipotentem,& hæc ſancta quatuor euangelia,quæ in manibus meis teneo,me in vnitate,ſicut dixi,catholicę eccleſiæ,ad quam Deo propitio ſum reuerſus,& communione romani pontifi. ſemper & ſine dubio permanere. Quod ſi (quod abſit)me in hac vnitate aliqua excuſatione vel argumento diuiſero , periurij reatum incurrens,æternæ pœnę obligatus inueniar, & cum authore ſchiſmatis habeam in futuro ſeculo portionem. Hanc autem confeſsionis promiſsionisq́ue meæ chartulam tibi. N. notario meo cum conſenſu preſbyterorum , & diaconorum , & clericorum , qui me hac in vnitate obligantes, ſe etiam in ſupraſcriptis omnibus prona ſimiliter voluntate ſecuti, atque proprijs manibus ſubſcripti ſunt,ſcribendam dictaui,& propria manu ſubſcribẽs tibi tradidi. Acta in loco.N.die illa, cõ ſulibus ſupraſcriptis . Subſcriptio epiſcopi. Ego enim.N.epiſcopus ciuitatis.N. hæc confeſsioni promiſsioniq́ue meæ præſtito de obſeruandis ſupraſcriptis omnibus ſacramento ſubſcripſi.

Secunda pars huius quarti libri.

¶In quo declaratur quid ſit hæreſis. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Hæreſis quid ſit latè deſcribitur.*

ONSVMMATA parte prima huius quarti libri, vbi de ſchiſmatibus& ſchiſmaticis aliqua pauca perſtrinximus:reliquum eſt partẽ ſecundam aggredi,in qua polliciti ſumus de hæreſibus & hæreticis modica, ſed vtilia tamen pertractare: quam partem de cæleſti auxilio confiſi aggredientes,inchoabimus à definitione hæreſis. Pro quo notandũ iuxta ſanctum Thom.in. 4. diſtinctione. 13. quòd nomen hæreſis græcum eſt , & diuiſionem importat,ſecundùm Iſido.lib.etym. vnde & dihæretica diuiſiua dicuntur: & quia in electione fit diuiſio vni⁹ ab altero, electio pro

hæresis dicitur. 1. etym. diuisio autē conuenit parti per recessum à toto. Prima autē congregatio, quę est in hominibus, est per viā cognitionis: quia ex hac omnes aliæ oriuntur. Vnde & hæresis consistit in singulari opinione præter communem opinionē. Vnde & philosophi, qui quasdā positiones habebāt præter cōmunem sententiā aliorū, sectas, vel hæreses cōstituebant. Vnde de ratione hęresis videtur esse, ꝙ aliquis priuatā disciplinā sequatur, quasi per electionē propriā, nō autē disciplinam publicā, quę diuinitus traditur. Quib⁹ bene cōsideratis, videtur nobis satis cōuenienter hęre
1 sim in sua generalitate definire, dicētes. Quod hęresis sit opinio, vel assertio falsa, siue dogma falsum catholicæ veritati cōtrarium in eo, qui christianā fidē professus est. Cui⁹ definitionis conuenientia patet tā authoritate, ꝙ̄ ratione. Authoritate primò quidē. Dicit enim Augu. cōtra Faustū. Hęresis est, quæ diuersa opinatur ab his, quę catholica credit ecclesia. Itē secundò beatus Hiero. in. c. inter hæresim. 24. q. 3. differentiā assignās inter hæresim & schisma dicit, ꝙ hęresis peruersum dogma habet, id est falsum, & perniciosum in doctrina religionis christianæ. Item tertiò gl. super illud. 2. ad Cor. 3. Non sumus sufficientes. &c. dicit. Fides est cogitare aliquid de credibilibus cū assertione recta: & per oppositū hæresis est cogitare aliquid de credibilibus cū assertione nō recta. Ratione verò ostenditur præfatæ definitionis conuenientia: quoniā in ea cōtinentur ea, quæ sunt tam de substātia hæresis, ꝙ̄ ea quibus distinguitur ab alijs assertionibus falsis. Patet. Dicitur enim, ꝙ hæresis sit assertio, siue opinio, siue dogma falsum: hoc ponitur loco generis. nā omnis hęresis est assertio falsa, sed non ecōuerso. Nam secundùm Aug. in encheridiō. In multis rebus errare, nullum, aut minimum est peccatū. Et primo de tri. inquit. Errare potero, sed hæreticus nō ero. Notanter autē dicit, assertio falsa, siue dogma peruersum, & nō factū: quia factū puersum, vt ostēdemus pleniùs, nō est hęresis, nec facit hæreticū. verbi gratia: si quis furatur, si quis adulter est, agit contra veritatē scripturæ, quæ dicit. Non mœchaberis. Nō furtum facies. Ex tali enim facto non efficitur quis hæreticus: efficeretur autē, si pertinaciter assereret, ꝙ licitum foret furari, & adulterari: quia sic sentiens, sentiret contra catholicā veritatem. Sequitur, catholicæ veritati contrarium. in quo tāgitur materia, circa quam est hęresis: quia circa ea, quæ ad catholicam veritatem pertinent. veritas autem catholica principaliter dicitur articul⁹ fidei. Dicitur etiam veritas catho. quæcunque in canone bibliæ assertiuè posita, vel per apostolos Christi nobis ex eius instructione, vel instinctu spiritussancti tradita, seu per vniuersalem ecclesiam, seu generalia concilia determinata & approbata, vt infrà pleniùs, cùm de veritatibus catholicis loquemur, explicabimus. Differt autem per hanc differentiā dogma siue assertio hæretica ab alijs dogmatibus falsis, quæ non formaliter, nec incompossibiliter repugnāt catholicæ veritati. Additur autem, in eo qui christianam fidem professus est, loco vltimæ differentiæ. Per hoc enim hæresis differt ab alijs speciebus infidelitatis, videlicet à falsis dogmatibus gentilium, paganorum, & Iudęorum, quæ & si sint contrarię fidei orthodoxę, siue catholicæ veritati, non tamen dicitur propriè loquēdo in eis hæresis. Hæresis enī est species infidelitatis pertinēs ad eos, qui fidē Christi profitentur, sed eius dogmata corrumpūt. Pro cuius pleniori notitia est notādum cū. S. Tho. in. 2. 2. q. 11. art. 1. ꝙ nomen hæresis electionem importat. electio autē est eorū, quæ sunt ad finem, pręsupposito fine: in credendis autem voluntas assentit vero tanquam proprio bono. vnde quod est principale verum, habet rationē vltimi finis: quæ autem secūdaria sunt, habent rationē eorum, quæ sunt ad finem: quia vero quicunq; credit alicuius dicto assentit, principale videtur esse, & quasi finis in vnaquaq; credulitate ille, cuius dicto assentitur: quasi autē secundaria sunt ea quæ quis tenendo videtur alicui assentire. Sic ergo qui rectè fidem christianam habet, sua voluntate assentit Christo in his, quæ verè ad suam doctrinā pertinēt. A rectitudine ergo fidei Christianæ dupliciter aliquis potest deuiare. Vno modo: quia ipsi Christo non vult assentire, & habet malam voluntatem circa finem ipsum, quod pertinet ad speciem infidelitatis paganorum, vel Iudæorum. Alio modo per hoc, ꝙ intendit quidem Christo assentire, sed deficit in eligendo ea, quibus Christo assentiat: quia eligit ea, quæ non sunt verè à Christo tradita, sed ea, quæ propria mens suggerit. Et ideo bene dictū est, ꝙ hæresis sit species infidelitatis pertinens ad eos, qui Christo fidem profitentur. Hinc beatus Augu. lib. de pastoribus. ca. 56. super illud. post greges sodalium tuorum. dicit, ꝙ omnes hæretici à Christo exierunt: & super Mat. homilia. 11. super illud. Faciet ignē de cęlo descendere. Quid est ignem de cælo descēdere, nisi hæreses de ecclesia cadere? sicut scriptum est. Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis.

¶In quo aliquæ obiectiones ponuntur contra præfatam hæresis definitionem. Cap.II.

SVMMARIVM.

1 *Hæresis definitio sex obiectionibus impugnatur.*

Verùm vt plenior habeatur intelligentia præfatæ definitionis, quam de hæresi posuimus, inducemus aliquas obiectiones contra eam, vt splẽdidior nobis fiat ipsa veritas. ¶Primò sic. Hæresis vt dicit Isido. idem est quod diuisio: diuisio autẽ vnioni opponitur: vnio autẽ fit per charitatem: quia amor est virtus vnitiua, vt dicit Diony. ergo hæresis magis includere videtur peruersitatem odij, q̃ dogma aduersum fidei. ¶Secũdò sic. Superstitio religioni opponitur, non fidei: sed hæresis superstitio dicitur: ergo non videtur pertinere ad peruersitatem fidei, sed magis ad peruersitatem religionis. ¶Tertiò sic. Multa falsa, siue peruersa fidei, & veritati catholicæ contraria fiũt nouiter hæreses quãuis non de nouo incipiãt esse contraria fidei & veritati catholicæ: cùm ergo priusquã debeant hæreses reputari, sint dogmata falsa catholicæ fidei, & veritati contraria, videtur ꝙ non omnia dogmata falsa catholicæ veritati contraria sint hæreses dicenda: & ꝑ cõsequens definitio hæresis asignata non videtur conueniens, cùm non conuertatur cum suo definito. Consequentia est bona. Et antecedens pro maiori parte: colligitur tamen ex.c.notandum.24.q.3. vbi Vrbanus dicit, ꝙ sanctus August. cum legatis sanctæ romanæ ecclesiæ, & cũ sanctis episcopis suis Pelagium & Celestinũ nouã hæresim in sanctã Dei ecclesiam introducentes excõmunicauit. Tum secũdò ex illo, quod Gratianus ait.24.q.3.§.1. Omnis hæreticus aut iam damnatã hæresim sequitur, aut nouã fingit. Ex quibus habetur apertè, ꝙ fuerunt & esse possunt nouæ hæreses, quæ tamen non sunt noua falsa fidei contraria orthodoxæ. ¶Quartò arguitur sic. Vt dicit beatus Hiero.24.q.3.cap.hæresis. hęresis græcè ab electione dicitur, scilicet, ꝙ eam sibi vnusquisque eligat disciplinam, quam putat esse meliorem. ergo videtur quòd nullum dogma quantumcunque falsum aut peruersum sit antequam quisipsum elegerit & asseruerit aut dogmatizauerit, debeat inter hæreses computari, & per cõsequens definitio præfata nõ est conueniens. ¶Quintò sic. Si definitio illa foret conuenienter posita, sequeretur ꝙ assertiones infidelium, puta paganorũ, aut Iudæorum dicendæ venirẽt hæreticæ, cùm illę sint dogmata peruersa, & cõtraria catholicę veritati: & tamẽ cõsequens est falsum: quoniã pagani licèt infideles sint, nõ tamen hæretici esse dicuntur. ergo definitio prædicta nõ videtur cõuenienter posita. ¶Sextò sic. Multæ assertiones sunt, quæ in rei veritate sunt contrariæ catholicæ veritati, quę nihilominus antequã sint ab ecclesia cõdemnatæ, nõ sunt inter hæreses numerãdæ, quemadmodũ multæ veritates cõsonæ diuinæ scripturæ: quia tamen nõ sunt ab ecclesia diffinitæ, vel determinatæ nõ sunt inter veritates catholicas annumerandæ. ergo nõ videtur hæresis cõueniẽter definiri, cùm dicitur, ꝙ sit dogma peruersum catholicæ veritati contrariũ. &c. Assumptum patet exemplis. Greci enim negantes spiritũ sanctũ procedere à filio, ante cõdemnationẽ assertionis eorũ nõ fuerunt hæretici reputati, qui tamen post damnationẽ eiusdẽ inter hæreticos deputãtur. Item assertores opinionis abbatis Ioachim à cõcilio generali dãnatæ post damnationẽ hæretici iudicarentur: ipse tamen abbas Ioachim quãuis ante damnationẽ assertionem eandẽ tenuerit, non fuit hæreticus. vt habetur extra de summa trini. & fi.ca.cap. damnamus. ergo. &c.

Argumentũ primum. *Secundum.* *Tertium.* *Quartum.* *Quintum.* *Sextum.*

¶In quo præfatis obiectionibus respondetur. Cap.III.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones aduersus hæresis definitionem factæ, diluuntur.*

His non obstãtibus, dicimus ꝙ definitio hæresis asignata est conuenienter posita. Vnde dicendũ est ad rationes factas. ¶Ad primam respondetur negando consequentiã: quoniã licet amor faciat cõpletam vnionem, nihilominus principium vnionis est ex cognitione: & ideo diuisio, quæ est in fide, hæresim constituit. ¶Ad secundam respondetur negãdo cõsequentiam. Et ratio est: quia fides est principiũ eorũ quæ ad religionem requirũtur: quia omnis religio, siue cultus Dei est quædã fidei pro

Ad pri. ar. 1 *Ad secũdũ.*

protestatio. Hinc veritas fidei dicitur veritas quæ est secundùm pietatem. ad Ti. 1. & ideo etiam quæ hæresis sunt, ad superstitionē pertinent: & ita superstitio sicut opponitur religioni, ita & fidei. ¶ Ad tertiam cum dicitur, quòd aliqua falsa dogmata fiant nouiter hæreses. respondetur quod argumentū non procedit. Et ratio est: quia quod aliqua hæresis dicatur noua, nō ideo est, quia in rei veritate incipiat nouiter esse hæresis. i. diuisa à cōi doctrina catholicę fidei: sed quia nouiter est ab aliquibus asserta. Vnde propositio cōtraria catholicæ fidei nō dicitur noua hæresis ex parte suipsius, ita quod incœperit esse quod prius nō erat, sed ex parte assertoris, siue defensoris, quia scilicet incipit de nouo assertores habere. Qui sensus manifestè colligitur ex. c. 1. 24. q. 1. vbi Gelasius papa dicit, quod Achatius non est inuentor noui erroris, sed veteris imitator. Ex quibus verbis datur intelligi, quòd si Achatius fuisset prim⁹ sui erroris assertor, fuisset noui erroris inuentor, & tamē idem error fuisset antea error censendus. ¶ Ad quartā cùm arguitur de. c. hæresis. & c. respōdetur quod ratio nō militat: quoniā procedit ex mala intelligentia dicti beati Hiero. Nō enim vult Hiero. dicere in dictis illis, quòd nullū falsum dogma debeat inter hæreses computari antequā ab aliquo eligatur, siue asseratur: sed verus intellectus Hiero. est tā iuxta Albertū in. 4. in fine. dist. 13. quàm iuxta. S. Tho. in. 2. 2. quòd hęresis dicatur ab electione: quia hæreticus eam eligit disciplinam: nō quam scriptura sancta, aut catholica docet ecclesia, & credendam tradit fidelibus, sed quam sibi propria mens suggerit. ¶ Ad quintā cùm arguitur de infidelibus & paganis. respondetur negando consequentiam, loquendo de hęresi propriè dicta, quæ dicitur esse illa, quæ eā pertinaciter asserentem facit hæreticum, cuiusmodi non est nisi dogma contrariū catholicæ veritati cadens in eum, qui christianā religionem antè professus est. Hinc est, quod dogmata paganorum contraria fidei & catholicæ veritati, licèt pertineant ad infidelitatē, nō tamen propriè dicuntur hæreses: nec etiā pagani, Saraceni, atq; Iudæi dicuntur propriè loquendo hæretici, sed potiùs infideles ratione suprà assignata in. c. 1. Dicimus autē propriè loquendo: quoniā largè loquendo, vt quibusdā placet, dogmata paganorum fidei contraria hæreses possunt dici, & ipsi pagani hæretici appellari. ¶ Ad sextā cùm arguitur: multæ assertiones sunt catholicę fidei cōtrariæ ante determinationē ecclesię inter hęreses non annumerādę. &c. respōdetur negādo antecedēs. Dicimus enim, quod quemadmodū quantum ad ea quæ ad fidē pertinēt romanus pont. nec tota ecclesia Dei potest de assertione nō vera facere verā, aut de nō falsa falsam: ita non potest de assertione non catholica facere catholicā, nec de assertione nō hęretica facere hęreticā, nec econuerso: quia sicut veritates catholicæ absq; omni approbatione ecclesiæ ex natura rei sunt immutabiles, & immutabiliter veræ: ita immutabiliter catholicæ sunt reputandæ, & similiter sicut hæreses absque omni damnatione ecclesiæ sunt hæreses. Verùm quia de aliquibus assertionibus quòd sint contrariæ catholicę doctrinæ, & per consequens hæreticę, non est notū semper. Aliquando enim primò super hoc disceptationes inter etiā magnos viros oriuntur. sicut inter Hiero. & Aug. super cessatione legalium contigit, sic bene declaratio & determinatio horum per romanū pon. ad quem horum dubiorum spectat determinatio, iuxta. c. quotiens fidei ratio ventilatur. & cap. hæc est fides papa beatissime. 24. q. 1 & ita papa bene diffinit, aut determinat, an assertio sit catholica, an hæretica, non autem facit catholicam aut hæreticā: quia dependet à natura ipsius, iuxta illud Aristo. Ab eo quòd res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa. primo perihermenias.

Ad tertium

Ad quartū.

Ad quintū.

Ad sextum.

¶ Quòd hæresis in intellectu sit vt in subiecto ponenda: & de differentia inter hæresim, sectam, & superstitionem. Cap. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Hæresis quòd in intellectu ut in subiecto sit ponēda, ostenditur.*

2 *Hæresis, Secta, & Superstitio in quo differant, ostenditur.*

HÆresis autē in primis quòd in intellectu sit ponenda, satis ex definitione sua manifestū habetur. Ex eo etiam apertè colligitur, quod fides ipsa, cui hæresis contrariatur, cū sit spiritualis quędā cognitio, cui visio in patria respōdet, secūdū illud apostoli. Videm⁹ nūc p speculū & in ęnigmate. &c. in intellectu sicut in subiecto 1. Cor. 13. proximo in ordine ad volūtatē ponitur: opposita aūt ad idē subiectū pertinere noscūtur. ¶ Pro cuius tñ pleniori intellectu est notandū 1 cum

cum sancto Tho. in. 2. 2. q. 10. art. 2. ꝙ peccatũ dicitur esse in illa potentia, quæ est principiũ actus peccati. Actus autẽ peccati potest habere duplex principiũ. Vnum quidem primum & vniuersale, quod imperat omnes actus peccatorum, & hoc principiũ est voluntas: quia omne peccatũ est voluntariũ. Aliud autẽ principiũ peccati est propriũ, & proximũ, quod elicit peccati actũ: sicut cõcupiscibilis est principiũ luxuriæ, secũdum hoc gula & luxuria dicuntur esse in concupiscibili. Dissentire autem, qui est proprius actus infidelitatis, siue hæresis, est actus intellectus, sed moti à voluntate, sicut & assentire. Et ideo infidelitas & hæresis sicut & fides est in intellectu sicut in subiecto, in volũtate aũt sicut in primo motiuo. & hoc modo dicitur omne peccatũ esse in volũtate. ¶ Rursus quia assertio falsa Christi fidei contraria quãdoq; reperitur nominata hęresis, quãdoq; secta, quãdoq; superstitio: viden-
2 dũ duximus de differẽtia horũ nominũ. Differentia autẽ secũdum sanctũ Tho. sic assignari potest. Hæresis ab eligendo dicitur: secta à sectãdo, sicut ait Isido. in lib. ety. Superstitio verò, quia cõtraria est fidei Christi, quæ est primũ fundamẽtum religionis christianæ. Dominus autẽ Bonauentura in. 4. in fine. dist. 13. inter ista nomina differentiam assignãs, inquit. Differt hęresis à schismate: quia hoc est cõtra fidem, schisma autẽ cõtra vinculũ charitatis, secta autẽ contra fidẽ ratione adinuẽtionis dici potest, superstitio verò est superflua institutio. ratione adhęsionis dicitur hęresis. ratione defensionis secta loquẽdo ꝓ appropriata. vel hæresis, quia cõtra veritatẽ: secta quia cõtra cõmunitatẽ: superstitio, quia cõtra vtilitatẽ, qua si superflua institutio. vel hæresis ab eligẽdo: secta à sequendo: superstitio à superstãdo: vnde hæresis dicit præsumptuosam & deliberatã falsi adinuentionẽ: secta superaddit imitationẽ: superstitio diuturnitatis inueterationẽ: sicut senes superstites delirant, sic & hæretici. & ideo dicitur hæresis superstitio, quia vetustati, & superstiti cõcordat. Propriè autem superstitio dicitur à superstando: nã sicut in fide intellectus captiuatur, ita etiã errore inflatur, & eleuatur. hęc dominus Bonauen.

¶ De eo quod inquit apostolus. Oportet hæreses esse. & quid vtilitatis ecclesiæ ex eis accrescat? Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *Necessarium quot modis accipiatur.*

2 *Hæresum vtilitates, & bona quæ ex eis ecclesiæ accrescant ostenduntur.*

CVm autem vt in superioribus iuxta. c. quintum primę partis huius quarti lib. ostenderimus peccatum hæreseos ex suo genere maximum esse peccatorum, vt pote quod maiori bono. s. ipsi Deo, secundùm ꝙ in se est veritas prima, contrariatur, & quod magis noceat, cùm subuertat fundamentum omnium bonorum, sine quo nihil boni remanet. s. ipsam fidem: mirabitur fortassis quispiam, cur dicat apostolus 1. ad Cor. 11. ꝙ oporteat hæreses esse, cùm de aliis peccatis nõ dicatur ꝙ necesse sit illa esse, vt puta fornicationẽ, inuidiã, superbiã, & huiusmodi: ideo decreuimus hic prædictũ apostolicũ verbũ explanare. *Obiectio.* ¶ Pro quo notandũ, ꝙ iuxta Arist. 5. metaphy. necessarium accipitur multipliciter. *Necessariũ quot modis accipiatur.* 1 Vno modo dicit necessariũ, quod impossibile est aliter se habere: & hoc modo nõ dicit hęresis necessaria ecclesiæ. Alio modo dicitur aliquid necessariũ, quod secundùm se est expediẽs: & hoc etiã modo nõ est necessariũ hæreses esse. Tertio modo dicit necessariũ, quod secundùm accidens est vtile. Deus enim cùm sit summè bonus, hęreses, & mala atq; peruersa dogmata esse nõ permitteret, nisi in nostrã cederet vtilitatẽ. Quoniã vt dicit Aug. in enchiridiõ. Deus cùm summè sit bonus, & iustus, & sapiens, nõ sineret mala fieri, nisi bona inde eliceret. Et secũdùm quod dicitur Mat. 18. Necesse est vt veniãt scãdala: verũtamen vę homini illi, per quẽ scãdalũ venit. Et secundùm hoc dicit hic apostolus in authoritate prædicta, ꝙ oportet hæreses esse: eo ꝙ Deus malitiã hęreticorum ordinat in bonum fidelium. Vnde Aug. de vera religione. Ecclesia catholica per totum orbem diffusa omnibus errãtibus vtitur ad profectus suos, & ad eorum correctionẽ cùm vigilare noluerint. Vtitur enim gentibus ad materiam operationis suæ: hæreticis ad probationem doctrinæ suæ: schismaticis ad documentum stabilitatis suæ: Iudæis ad cõparationem pulchritudinis suæ. hæc Augusti. Specialiter autem & hæresibus Dei potentia multiplex bonum in ecclesia elicitur. ¶ Primum est, quòd veritas fidei magis elucidatur. *Primum bonũ ex hære si nascens.* 2 Vnde Augustinus in gloss. ab aduersario mota quæstio dicendi exillit occasio. Multa quidem ad fidem pertinentia dum hæreticorum calida inquietatione exagitantur,

exagitantur, vt aduersus eos defendi possint, & considerantur diligentiùs, & intelliguntur clariùs, & prædicātur instantiùs. Vnde & Prouer. 27. dicitur. Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici sui. Et Aug. lib. 7. cōfessionū. Improbatio hæreticorū facit eminere qd ecclesia sentiat, & quid habeat sana doctrina. Item in tractatu de cōsonātia Mat. &. Luc. de generatione Christi. Vtiles sunt hęretici ad inueniendā veritatem, dum calumniantur ad seducendum in errorem. Negligentiùs enim veritas quęreretur, si mēdaces aduersarios nō haberet. oportet enim inquit apostolus hæreses

Secundum. esse. Hæc Aug. ¶ Secundū bonū, quod ex hęresibus elicitur, est catholicorum doctorū pigritię excitatio, vt euigilēt, & doctrinæ insistant cōtra versutias hæreticorū, ne simplices decipiātur. Vnde Aug. super Gen. cōtra Manichæos dicit. Ideo diuina prouidentia multos diuersi erroris hæreticos esse permisit, vt cùm insultant nobis, aut interrogāt nos ea quę nescimus, vel sic excutiamus pigritiam, vel diuinas scripturas nosse cupiamus, propterea apostolus ait: oportet hæreses esse. hæc Augu. Idē in de vera religione. Vtamur hęreticis, non vt eorum approbemus errores, sed vt catholicā disciplinam aduersus eorū insidias asserentes, vigilantiores, & cautiores simus, etiā si eos ad

Tertium. salutem reuocare nō possumus. hæc ille. ¶ Itē tertium bonum ex hæresibus resultans est augmentum scientiæ & sapientiæ in doctoribus ecclesię. Vnde Aug. super Io. Ad hoc Deus abundare permisit hæreticos, ne semper lacte nutriamur, & in bruta maneamus infantia.

Quartum. ¶ Quartum bonum, quod ex hæresibus elicitur est, q̄ exercetur patientia fidelium: hæretici enim violenti per superbiā & cōtumeliosi in ecclesiam sæuientes, rixis, & contētionibus exercent ecclesiæ & bonorum patiētiam. Vnde Aug. lib. 16. de ciui. Dei. Calidum est genus hæreticorū, nō spiritu sapientiæ, sed impatientiæ, qua solent hæreticorum feruere præcordia, & pacem conturbare sanctorum: sed hæc in vsum cedunt proficiendi, iuxta illud apostoli. Oportet hęreses esse. Et in lib. 18. inquit. Hæretici veris illis catholicis membris Christi malo exemplo suo prosunt, dum Deus vtitur & malis bene: & diligentibus eum omnia cooperantur in bonum: inimici omnes ecclesiæ vel errore excæcati, vel malitia deprauati prosunt: quia si accipiunt potestatem corporaliter affligendi, exercent eius patientiam: si verò malè sentiendo aduersantur, exercent eius sapientiam: vt autem etiam inimici diligantur, exercent eius beneuolentiam. ¶ Quin-

Quintum. tum bonum, quod ex hæresibus diuina potentia elicit, est augmentum meritorū in bonis & fidelibus doctoribus: quoniam cùm catholici doctores circa conuersionem hæreticorum, aut persecutionem, si conuerti noluerint, laudabili studio laborare satagunt, non dubium, quin taliter de sibi creditis talentis operantes, crescant eis merita, quibus ad beatitudinem perducantur. ¶ Sextum bonū, quod ex hæresibus elicitur est, q̄ manifestatur firmitas fidei in his qui rectè credunt. Et hoc est quod subdit apostolus, vt qui probati sunt, id est approbati sunt à Deo, manifesti fiāt in vobis, id est inter vos. Sapientiæ. 3. Tanquam aurum in fornace probauit illos. Vnde beatus Aug. lib. de vera reli. Sunt enim innumerabiles in sancta ecclesia Deo probati viri: sed manifesti non fiunt inter nos, quandiu imperitię nostræ tenebris delectati dormire maluimus, quàm luce veritatis intueri. Et ita apparet quo modo vtile sit hæreses esse. Et per hoc ad id quod in principio arguebatur, quòd non erat sic de alijs peccatis, q̄ necesse fuisset ea esse, patet responsio: quoniam vt ait magister Alexāder de Alis in secundo. non est omnino simile in alijs peccatis, & in isto. Alia enim peccata & si in se mala sint, & ex illis aliquod bonū eliciat Deus, nō tamen quantum ex isto peccato: occasione enim huius peccati maximè acquiritur exercitium ecclesiæ: sicut ex persecutione, quæ à tyrannis infertur, sicut superiùs explanatum est.

Sextum. *Responsio.*

¶ De triplici genere credibiliū, ad quod hæresis se extendit. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Hæresis quòd circa triplex genus credibilium se extendat, ostenditur.*

Distinguitur autem iuxta doctores theologos triplex genus credibilium, quod tamē variè designatur ab eis. Vno enim modo designatur, q̄ credibile ad intellectū trib⁹ modis se habet, de quo beat⁹ Aug. lib. 83. q. ita dicit. Credibiliū tria sunt genera. Alia sunt quę semp credūtur, & nūquā intelligūtur: sicut est omnis historia temporalia & humana gesta percurrens. Alia mox vt creduntur intelliguntur, sicut sunt omnes rationes humanæ. Tertium 1

eorum

eorum, quæ primò creduntur, & postea intelliguntur: qualia sunt ea, quæ de diuinis rebus sunt. hæc Aug. Est ergo triplex genus credibilium. Primum est credibilium eorũ, quę se habẽt ad intellectum incõposibiliter: sicut sunt historiæ de gestis hominũ: hęc enim cùm accipiant fidẽ à sensu tãtùm, vt dicit Albertus, nõ habent potentiã vniuersalitatis, sicut quæ se habẽt ad intellectũ cõposibiliter: & ita sunt de genere eorũ, quæ semper credũtur, & nunquã intelligũtur. Secũdum genus credibilium est, quod se habet ad intellectũ antecedenter: vt sunt diuina supergredićtia humanũ intellectũ, in quę nõ potest intellectus, nisi luce fidei sibi infusa: sicut articuli fidei, qui nõ intelligũtur, nisi priùs credãtur. Isa. 7. secũdùm trãslationem. 70. Nisi credideritis, nõ intelligetis. Tertiũ genus credibiliũ est, quod se habet ad intellectũ cõsequenter: sicut sunt illa, vt exẽplificat Alexãder de Alis, ad quę intellectus attingere potest ex se, siue per lumẽ sibi innatũ: vt quoniam Deus est, & q vnus est & omnipotens, & huiusmodi. & hæc dicũtur mox credi cùm intelliguntur. Hoc autem genus triplex credibilium assignatur ab alijs aliter. Dominus em̃ Bonauentura in. 3. di. 25. dicit sic, q doctrina fidei quędã habet antecedẽtia, quędam consequentia, quædam principalia: sicut in alijs sciẽtijs videmus esse quædam principia cõmunia, quæ supponuntur, sicut dignitates: quædã verò sicut principia propria illarum scientiarũ, vt sunt intrinseca principia suarum demõstrationum: quædam verò sunt cõsequentia, sicut propositiones correlariæ. Per hunc etiam modum in doctrina fidei antecedentia sunt illa, quæ sunt de dictamine iuris naturalis: principalia verò sunt illa, ad quę fidei illuminatio directè dirigit, & ista dicuntur articuli fidei. Cõsequentia sunt illa, quæ ex illis articulis possunt elici, & ad illos articulos habẽt sequi. hęc ille. Hac autem credibilium distinctione habita, dicimus pro conclusione, quòd hæresis ad tria genera huiusmodi credibilium se extendat. Hæc conclusio probatur primò sic. Fides se extendit ad omnia ista credibilia: sed hæresis opponitur fidei: ergo ad omnia illa credibilia se extendit hęresis, ad quæ se extendit ipsa fides. ergo & per consequens hæresis se extendit ad illa tria genera credibilium. Consequentia patet, cùm opposita paris ambitus esse videantur. Secundo sic: fides est circa veritatem secundùm pietatem, quæ dicitur sacra scriptura ad Titum. 3. vnde Hug. de sancto Victore. Veritas secundùm pietatem, est sacra scriptura: quia ea docet, & amando complectitur quę ad religionem Dei pertinẽt. ergo hæresis etiã attenditur ad omnia quæ sunt in sacra scriptura: sed in illa continentur omnia præfata genera credibilium: ergo error circa quæcunq; credibilia contenta in sacra scriptura, siue pertineãt ad historias, siue ad articulos fidei, siue ad mores, dicetur hæresis.

¶In quo obijcitur contra prædicta, & respondetur obiectionibus. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Hæresis quòd circa triplex genus credibilium nõ se extendat, quadruplex obiectio, & ad eas responsio.*

Sed videtur fortasis aliquibus, q hęresis nõ extẽdaf ad oĩa genera credibiliũ pfata: & primò videt q nõ se extẽdat ad credibilia primi generis, cuiusmodi sunt quę semp credũtur, & nunquã intelligunẽ, sicut sunt historię. ¶Primò sic: quia si hoc esset verũ, cùm sancti diuersa, siue cõtraria sentiant circa historias, ex altera parte hęresis censeret: sed non censet, cùm, ppter hoc ex nulla parte aliquis iudicatur hęretic⁹, nõ ergo videtur q hęresis sit circa id gen⁹ credibiliũ. *Argumentũ primum.* 1 ¶Secũdo sic. Quidã sancti senserũt cõtraria de operibus sex dierũ, ex neutra tñ parte est hęresis. ergo hæresis nõ se extẽdit ad illud genus credibiliũ. *Secundum.* ¶Tertiò arguit, q hæresis nõ se extẽdat ad credibilia tertij generis, videlicet quę simul intelligũtur, & credũtur. Primò sic. Quicũq; est hæretic⁹ deuiat ab aliquo articulo fidei: sed deuiãs ab illis credibilib⁹ tertij generis nõ videtur deuiare ab aliquo articulo fidei, vt puta, qui diceret fornicationẽ non esse peccatũ mortale: ergo nõ est hęresis circa talia credibilia. *Tertium.* ¶Quarto sic. Inter alia credibilia, quę simul credũtur, & intelligũtur, assignãtur rationes humanę, & sciẽtię vel de numeris vel de quibuscũq; alijs disciplinis: sed circa has nõ est hęresis. vñ Hiero. super epistolã ad Ti. Si quis artẽ grãmaticã, vel dialecticã nouerit, nõ improbamus: sciẽtiæ em̃ sunt veritatis, nõ pietatis. ergo hæresis tantùm est circa credibilia, quæ pertineant ad pietatẽ, sicut est fides, sicut dictũ est: ergo hęresis nõ est circa credibilia quę simul credũtur & intelligũtur, siue sint principia, siue sint rationes, siue sciẽtię humanæ. *Quartum.* ¶Sed, istis nõ obstãtibus, dicendũ est sicut

prędiximus, ꝙ hæresis ad tria genera pręfata credibiliũ extendit, quemadmodũ & fides, cui opponitur: tñ, vt inquit magister Alexãder de Alis in secũdo, secũdùm quãdã analogiã. s. p prius, & secũdariò directè & indirectè, principaliter & minùs principaliter. Nam circa illa credibilia, quę priùs credũtur, & postea intelligũtur. s. circa articulos fidei, inuenitur prima ratio fidei: & ita p oppositũ ipsa hæresis priùs inuenitur circa illa. Pro quo notãdũ, ꝙ vt inquit. S. Tho. in. 2. 2. q. 1. ar. 6. quędã sunt credibilia, de quibus est fides secũdùm se. Aliqua verò sunt credibilia, de quibus nõ est fides secũdùm se, sed in ordine ad alia. Sicut etiã in alijs sciẽtijs quædã proponũtur vt p se intẽta, quædã ad manifestationẽ aliorũ. Quia verò fides est de his quæ vidẽda speramus in patria, secũ-
Hebre. 11 dùm illud. Fides est substãtia rerũ sperãdarũ. ideo per se ad fidẽ ptinẽt illa, quæ directè nos ordinãt ad vitã ęternã: sicut sunt tres personę: omnipotẽtia Dei: mysteriũ incarnationis Christi, & huiusmodi. vñ secũdùm ista distinguunt articuli. Quædã verò proponũtur in sacra scriptura vt credẽda, nõ quasi principaliter intenta, sed ad prędictorũ manifestationẽ: sicut ꝙ Abrahã habuit duos filios: & ꝙ ad tactũ ossiũ Helisęi suscitatus est mortuus, & alia huiusmodi, quæ narrantur in sacra scriptura in ordine ad manifestationẽ diuinę maiestatis, vel incarnationis Christi: & ita sicut circa prima credibilia est primò fides, ita per oppositũ est hæresis. Cæterũ secũdò fides se extẽdit ad illa credibilia, quæ simul credũtur & intelligũtur: vt ꝙ fornicatio est peccatũ mortale, & huiusmodi: & per oppositũ hæresis. Tertiò fides se extẽdit ad illa credibilia, quæ credũtur, & nũquã intelliguntur: sicut sunt historiæ in sacra scriptura cõtentæ, & ita per oppositũ hæresis. Et huic sentẽtiæ. S. Tho. concordat in. 2. 2. q. 11. art. 2. cùm ait, ꝙ dupliciter aliquid pertinet ad fidẽ: vno modo directè & principaliter, sicut articuli fidei: alio modo indirectè & secundariò, sicut omnia illa, ex quibus sequitur correlariè corruptio alicuius articuli: & circa vtrunque potest esse hæresis eo modo, quo & fides.
Ad primum Vñ dicẽdũ est ad rationes in oppositũ. ¶ Ad primã, cùm arguitur, ꝙ sequeret, ꝙ sancti. &c. respõdetur negãdo cõsequentiã. Pro quo notandũ iuxta magistrũ Alexandrũ de Alis, ꝙ aliud est dicere historiã non esse verã, & aliud est historiã exponere sic vel sic, & opinari circa eius expositiones. Ille aũt qui diceret historiã nõ esse verã, & hoc pertinaciter, hæreticus iudicaretur. Sed sic nõ faciebãt sancti varia opinãtes circa historias: licèt in expositione eārũ varia sentirẽt. ¶ Et hoc modo respondetur ad id, quod secũdo loco arguitur de operibus sex dierũ: qm̃ sancti nõ negãt historiã ipsam: imò in ea omnes cõcordãt, differẽter tñ eã exponũt: quia quidã exponũt eã de diebus materialibus: quidã de spiritualibus: sed hoc non est destruere, aut negare historiã, sed exponere: vnde tales expositiones sunt declaratiuæ sacræ scripturæ, quas sancti patres fecēre, inducti ad hoc bonis rationibus. Vñ Aug. Sancti patres ꝙ ita diuersa senserũt, à spũ sancto est. Cõcordant ergo oẽs in historia: quia historia dicit tot fuisse dies, sed discordãt in expositione dierũ. Vñ à spũ sancto mouẽtur isti sancti ad istas expositiones ad scripturæ declarationẽ: & si fit ibi aliquãdo falsitas, hoc non est ex natura hominis primitùs instituti, sed ex pœna dãnati. In natura eñi priùs instituta nõ erãt opiniones, neceerũt similiter in gloria, sed modo sunt: qa opinio importat pœnalitatẽ. ¶ Ad tertiã, cùm arguitur de credibilibus tertij generis: respondetur ꝙ circa illa etiã est hæresis, cùm scilicet malè creditur circa illa. Et ad rationẽ cùm dicitur ꝙ quicunq; hæreticus. &c. respõdetur dupliciter. Primò negãdo maiorẽ: qm̃ nõ oportet ꝙ omnis hæreticus deuiet ab aliquo articulo fidei: bene est e conuerso, ꝙ omnis deuiãs ab aliquo articulo fidei sit hæreticus. Nã sicut fides nõ solũ se extendit ad articulos, imò etiã ad alia credibilia, quæ nõ sunt articuli fidei, sed sunt sicut principia, ita dicimus de hæresi. Vnde nõ oportet ꝙ vbi est hæresis, ꝙ ibi sit deuiatio ab aliquo articulo, nisi sit hæresis circa credibilia, quæ priùs creduntur, & postea intelligũtur, circa quæ est hæresis secundùm suam primã rationẽ: quẽadmodũ & fides. Secundò respõdetur negando minorẽ: & dicimus, ꝙ errãs circa credibilia tertij generis licèt nõ deuiet directè & formaliter ab aliquo articulo fidei, tñ cùm ex negatione illa sequitur illũ dicere scripturã sanctã continere falsitatẽ, indirectè obuiat articulo illi, Credo in spiritũ sanctũ. a quo scriptura diuina inspirata est. Scribitur enim. Manifesta sunt opera carnis, quę sunt fornicatio. &c. & postea subdit. Qui talia agunt, regnũ Dei nõ possidebũt. quod nõ esset, si fornicatio nõ esset peccatum mortale. ¶ Ad quartã cùm arguitur ꝙ circa humanas disciplinas nõ est hæresis: respondetur, ꝙ errare circa humanas disciplinas, vt puta errare circa geometriã, & huiusmodi, bene concedimus ꝙ nõ sit hæresis, nec de his loquitur Aug. cùm dicit. quædam simul intelliguntur & credũtur. sed de his, quæ sunt quasi principia quædam per se nota in theologia, sicut est, ꝙ

Ad secũdũ
Ad tertium
Galat. 5.
Ad quartũ

eſt,quòd fornicatio ſit mortale peccatum, &
ſuperbia , & huiuſmodi, quæ pertinent ad
mores.

¶Quid dicatur veritas catholica.Cap.VIII.

SVMMARIVM.

1 *Catholica ueritas quid ſit.*

Vm autem in ſuperioribus hę
reſim definientes dixerimus,
ꝙ hæreſis ſit aſſertio falſa ca-
tholicæ veritati contraria , &
manifeſtum ſit ꝙ ad pleniorē
notitiā huius definitionis plu-
rimum opitulabitur ſcire quid dicatur catholi
ca veritas,maximè cùm cognitio vnius cōtra
riorum ad cognitionem alterius nonnunquā
conferre dinoſcatur, dignum duximus circa
hoc aliquid conſiderare. ¶Pro quo notandū,
repetendo aliqua breuiter ex his, quæ ampliſ
ſimè diximus lib.1.c. 15. ꝙ catholicū nomen
græcū eſt , & latinè ſonat vniuerſale. Catholi
ca ergo veritas eſt idē qđ veritas vniuerſalis:
ſicut fides Chriſti dicitur catholica.i. vniuerſa
lis. Et ad hoc ad præſens duplici vtar ratione.
Primò:quia vniuerſaliter eſt vera , nō habens
inſtantiam aliquam,aut exceptionem:quia ta
li veritati nūquam,& nuſquam ſubfuit,ſubeſt,
aut ſuberit aliquod falſum : ſicut contingit in
doctrinis philoſophorum , quæ etſi in aliqua
ſui parte vera dicant,ſiue ſupponant , in mul-
tis tamen à veritate deficiunt. Fides autē Chri
ſti, ſiue veritas catholica non poteſt cadere à
veritate. Vnde propheta in pſalm. In æternū
domine permanet verbum tuum: & in ſeculū
Lucæ.21. ſeculi veritas tua.Item Chriſtus ait.Cælum &
terra tranſibunt,verba autem mea non tranſi
2.Corin. 1. būt. Et apoſtolus. Fidelis autē dominus:quia
ſermo noſter, qui fuit apud vos,nō eſt in illo
eſt & non.glo.id eſt mendacium: vt in ſermo
ne pſeudoprædicatorum: ſed eſt in illo fuit,id
eſt ſimplex veritas: propter hoc etiam ipſe fi-
lius Dei dicitur veritas. Io.4. quia vniuerſali-
ter vera ſunt quæcunque docuit per ſe,aut ſan
ctos ſuos,per quos locutus eſt . Secundò veri-
tas dicitur catholica: quia vbique prędicanda
eſt,& omnibus gentibus credenda proponi-
tur. Vnde dómin⁹ Mat.vlt.ait. Euntes docete
omnes gentes.&c. Has duas rationes aſsignat
Boëtius in principio lib.de tri.ſic dicens.Fides
dicitur catholica . Primò : quia præcepta eſt
non vni genti tantùm obſeruanda,ſed omni-
bus gentibus proponitur. Secundò , quia ni-
hil falſitatis , aut iniquitatis ei admiſcetur. Ex
quibus videtur,quòd catholica veritas duo im
portat.Primum eſt, quòd ſit vniuerſaliter ve-
ra:ſic vt ei non ſubſit , nec ſubeſſe vnquā poſ-
ſit falſum: ita quòd ſit perpetuæ & infallibilis
veritatis. Secundum eſt, quòd omnibus fide-
libus neceſſaria ſit ad credēdum explicitè vel
implicitè:hæc autem profectò habere nō po-
teſt quæcunque doctrina, niſi ſpecialiter ori-
ginem à fonte incommutabili diuinæ verita-
tis trahat. Aliæ enim doctrinę,quæ ex palude
humanæ inueſtigationis originem trahunt,
hanc conditionem habere non poſſunt:quo-
niam ſpiritus humanus,vt ait beatus Tho.ſu-
per Io. valde fallax eſt:& excogitatio huma-
na fallaciſsima.Sapien.9.Cogitationes morta
lium timidæ & incertæ prouidentiæ noſtræ.
Et propheta inquit in pſal.Omnis homo mē-
dax.Ex quibus talem poſſumus catholicæ ve
ritatis elicere definitionē,vt dicamus. Catho- *Catholicæ*
lica veritas eſt,quæ ex diuinæ reuelationis lu- *ueritatis de*
mine ſupernaturali immediatè vel mediatè *finitio.*
eſt habita explicitè in propria verborum for 1
ma,vel implicitè bona & neceſſaria cōſequen
tia.Dicitur autē,lumine ſupernaturali,ad diffe
rentiam veritatū, quæ generali quadam diui-
na reuelatione mediāte generali lumine habē
tur.de quibus apoſtolus inquit ad Ro.1.quod
notū eſt Dei,manifeſtū eſt in illis. ſ. philoſo-
phis:Deus enim illis manifeſtauit.Et ambro-
ſius in gl.1.ad Cor.12.dicit.Verum à quocun
que dicatur,à ſpiritu ſancto eſt.Cùm em̄ lumē
generale, quo homines in notitiā veritatū hu
manarū diſciplinarū veniunt , non poſsit eſſe
niſi à primo lumine,vt dicit Aug.lib. de matri
monio . neceſſe eſt,vt omnis veritas à quocū-
que dicatur,vt inſpirante Deo dicatur . Vnde
Aug.lib.cōf.dicit.Non alio domine præter te
inſpirāte credo me verū dicere,cùm tu ſis veri
tas,omnis antē homo mendax: & ideo qui lo
quitur mēdacium,de ſuo loquitur:vt verū lo-
quar,de tuo loquar.hęc ille. Veritas autem ca
tholica oportet ꝙ ſpeciali modo,videlicet ſu-
pernaturali lumine deriuetur à Deo . Dicitur
autem mediatè vel immediatè: quoniā aliqua
nobis Deus immediatè per ſeipſum reuelauit
& reuelat,ſicut fecit euangelium. vnde Ioha.
1.Vnigenitus Dei filius,qui in ſinu eſt patris,
ipſe enarrauit nobis. Et Iſa. 52. Ecce egoipſe
qui loquebar,aſſum. Et ad Hebræos.1.inquit
Apoſtolus. Olim Deus loquens patribus in
prophetis nouiſsimè diebus iſtis locutus eſt
nobis in filio . &c. Aliquando verò reue-

lat per alios, sicut per angelos sanctos, siue per apostolos, siue per alios sanctos viros. Vñ. 2. Petri. 1. inquit beatus Petrus. Nō enim voluntate humana allata est prophetia, sed spiritu sctō inspirati locuti sunt Dei homines. Et ideo nō tātùm veritas catholica dicenda est à Deo per seipsum immediatè fidelibus tradita, sed etiā mediatè, quæ p sanctos ab eo doctos & inspiratos habita est, cùm spiritus sanctus, quo inspirati sancti Dei homines locuti sunt, & loquūtur, nōnisi veritatē docet, atq; spirat. Ioh. 16. Cùm venerit ille spiritus veritatis, ille docebit vos omnē veritatē. Dicitur cōsequēter. Explicitè in propria verborū forma. &c. His enim duobus modis dicitur aliquid contineri in sacra scriptura: aut in propria forma verborū, sicut ista est, Christus fuit homo. & aliquid implicitè: quod. s. bona & necessaria cōsequētia ex positis formaliter in litera sequit, sicut est illa, Christus fuit homo, sequitur φ habuit animā rationalē, intellectū agentē & possibilē, & omnes potētias animę. Itē φ in corpore suo fuerūt nerui, & venæ, & similia: quorū tñ nullū in propria verborū forma habetur in litera sacræ scripturæ. Et hæc sufficiant pro habendo quæ sit catholica veritas dicēda.

¶De multiplici genere siue gradu catholicarum veritatum. Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Catholica ueritas quot genera, aut gradus habeat, ostenditur.*

Data definitione catholicæ veritatis: cùm notū sit inter veritates catholicas plurimas esse veritates, quibus firma credulitate adhærēdum sit, opportunum duximus gradus, siue genera eorum distinguere. Videtur autē nobis septē posse distingui genera catholicarū veritatū. ¶Primū est eorum, quæ in canone sacræ scripturæ veteris aut noui testamenti, & in propria verborum forma continentur. Et huiusmodi genus veritatum catholicarum potest *Primū genus catholicarum ueritatum.*
1 distingui etiam secundùm tria genera credibilium suprà posita: inter quæ (vt prædiximus) principalius annumerandum est genus credibilium, quæ antè creduntur, quàm intelliguntur: cuiusmodi sunt ea, quæ ad articulos fidei pertinēt, ex quibus principaliter salus nostra pendet. Quòd autem huiusmodi veritates in sacra scriptura formaliter contentæ catholicę veniant reputandę, manifestum est: cùm de veritate sacræ scripturæ nullo modo dubitandū sit. Vnde beatus Augu. libro de vnico baptismo. vt recitatur in. c. quis nesciat. distin. 9. ait Quis nesciat sanctam scripturam canonicam tam veteris quàm noui testamenti certis terminis contineri, eamq; posteris ōmuiū episcoporū literis ita præponi, vt de illa omnino dubitari vel disceptari non possit, vtrùm verum, vel vtrū rectum sit quicquid in ea scriptū constiterit? &c. ¶Secundum genus veritatum catholicarum est earum, quæ ex solis contentis in sacra scriptura cōsequētia necessaria & formali possunt inferri. Vnde cùm tales veritates eandē veritatis firmitatē & credulitatis necessitatē habeant, quā habēt veritates, ex quibus necessaria & formali cōsequentia inferuntur, manifestū est eas inter catholicas veritates numerari: sicut est hæc veritas, Christus est verus Deus & verus homo. quæ licèt in tota serie sacræ scripturæ sic formaliter nō inueniatur, nihilominùs quià ex cōtentis in sacra scriptura cōsequentia formali & necessaria infertur, catholica tenetur, & eam credere necessarium est ad salutē. *Secundū.* ¶Tertiū genus veritatū catholicarū est eorū, quæ circa canonē sacræ scripturæ cōtinentur, quæ tñ per reuelationē & approbationē tantùm mediātibus apostolis ad fideles deuenerūt. Sanè cùm Christus cùm viueret in carne mortali cū apostolis multa docuerit & fecerit, quæ in canone sanctę scripturæ nō habent, secūdū illud Io. vl. Multa alia fecis Iesus, quę nō sunt scripta in libro hoc. multas alias veritates catholicas Christus apostolos docuerit docēdas per eos, quæ in canone scripturę nō habētur. Vñ Aug. tertio de bap. paruulorū. dicit. Illa quę nō scripta seruat vniuersalis ecclesia accepit ab apostolis, Christo docēte. sic eñ apostolus de corporis & sanguinis dñici cōione. 1. ad Cor. 11. dicit. Quod accepi à dño, hoc tradidi vobis: cætera aūt cū venero disponā. i. ordinabo. Itē ad idē est idem Aug. qui vt habetur in. c. ecclesiasticarū. di. 11. ita ad propositū dicit. Ecclesiasticarū cōstitutionū quasdā scripturis: quasdā verò apostoli traditione per successores in ministerio cōfirmatas suscepimus: quasdam verò cōsuetudine roboratas approbauit vsus, quibus par ritus, & idem vtriusq; pietatis debetur affectus. hæc ille. Ampliùs cùm secundùm promissionem Christi spūs sanctus superuenturus in discipulos docturus esset eos omnē veritatem, multa profectò credendi sunt à spiritu sancto didicisse, *Tertium.*

eisse, quę postea fideles docuerunt, quæ tamē in canone bibliæ posita nō fuerunt. Vnde Alexander tertius in.c.cū Marthæ.extra de celebra.miss. super forma cōsecrationis eucharistiæ loquēs, ita ait. Sanè multa tam de verbis, quàm de factis dominicis inuenimus ab euangelistis omissa, quæ etiā apostoli vel suppleuisse verbo, vel factō exposuisse leguntur. Paulus enim in actibus apostolorū sic ait. Meminisse nos oportet verbū dñi nostri Iesu Christi, qui dixit, Beatius est dare, q̃ accipere. hoc tñ nullus quatuor euāgelistarū descripsit. Vnde gl. Act.2.& est beati Hiero. ait. Hoc in euāgelio nō legitur: nō enim omnia scripta sunt, sed forsan Paul' hoc ab apostolis audiuit, vel à spiritu sancto percepit. Et idē prosequit̃ magister Nicolaus de Lyra in expositione. Vnde tales veritates, & quę ex eis cōseqūētia necessaria impermutabiliter possunt inferri, inter

Quartum. catholicas veritates veniūt cōputādæ. ¶Quartū genus veritatū catholicarū est earū, quę ab ecclesia vniuersali in cōcilijs plenarijs tāquā ad fidē christianę religionis pertinentia diffinita sunt: licèt expresse in canone scripturæ sacræ nō inueniantur. Et ratio huius manifesta est: q̃m vt superiùs lib.3.c.58. amplissimè & irrefragabiliter ostēdimus, cōcilia plenaria vniuersalis ecclesiæ in his quæ fidei sunt, errare non possunt. Vnde beat' Greg. In.c.sicut.di.15.ait: ꝙ sicut sancti euāgelij quatuor libros, sic quatuor cōcilia suscipere & venerari me fateor. Et ratio est: quoniā vt ait beat' Greg. in tractatu qui intitulat̃. de catholica veritate. Sicut Deus veritas est, ita ea quæ apostolica ecclesia de Deo docuit, vera sunt. Vnde meritò dicit̃ Prouer. primo. Ne dimittas legē matris tuæ. glo.i. ecclesię. Notāter aūt dictū est. Quę apostolica ecclesia docuit. f. diffinitione iudiciali esse credēda. Quod dicitur propter multa, quæ in ecclesia legi à fidelibus permittūtur, & tolerātur, quę omnia credere nō est de necessitate salutis, nec inter catholicas veritates sunt reputādę, licèt multæ earū piè à fidelibus credātur. Sicut sunt multa cōtenta in legēdis siue historijs sanctorū, & vitis patrū, quæ cū manifestè nō cognoscuntur falsa esse, sed potiùs habere aliquā probabilitatis apparentiā, possunt credi pro eo, ꝙ ad commouendos pios actus fideliū, ad deuotionē proficiūt, securè leguntur, & piè creduntur: dum tamen animus assertione

Quintum. pertinaci illis non adhæreat. ¶Quintò genus catholicarum veritatum est earum, quę in materia fidei apostolicæ sedis iudicio diffinitæ sunt: quæ licèt in canone scripturæ sacræ non reperiantur contineri, sunt tamen inter catho licas veritates computandæ: quoniam sicut in superioribus tam authoritatibus quàm rationibus manifestē ostēdimus lib.2.c.109. Apostolicæ sedis iudicium in his, quæ fidei sunt, errare à veritate non potest. Pro quo facit promissio illa Christi. Ego rogaui pro te vt non Luc.22. deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Quod etiam apertissimè confirmare videtur beatus Augu. in. c. in canonicis.distin. 19. vbi inter canonicas scripturas computandas ponit epistolas, quas apostolica sedes habere meruit, & alij meruerunt ab ea accipere. Item Agapto papa in ca. sic.eadem di. vbi ita ait. Sic omnes apostolicæ sedis sanctiones accipiendæ sunt tanquam ipsius diuina voce Petri firmatæ. Item beatus Hiero. luce clarissima hoc confirmat in cap. hæc est fides.24.quęstio.1.vbi sic dicit. Si hęc nostra confessio apostolatus tui iudicio approbatur: quicunque me calumniare voluerit, se imperitum, & maleuolum, vel non esse catholicum, sed hæreticum cōprobabit. ¶Sextum genus veritatum catholicarum videtur Sextum. esse earum, quæ de tenenda fide & confutatione hæreticorum à doctoribus ab vniuersali ecclesia approbatis assertiuè traditæ sunt, licèt in canone scripturæ sacræ expressè non contineātur. Patet hoc: quoniam cùm ecclesia vniuersalis, quæ regitur spiritu sancto, doctores aliquos approbauit, eorum doctrinam tāquā veram recipiens, necesse est vt talium doctrina assertiuè posita, & nunquam aliàs retractata vera sit, & ab omnibus fidelibus firma credulitate tenenda in ea parte, in qua ab vniuersali ecclesia est recepta: aliàs vniuersalis ecclesia videretur errasse approbando & acceptando eorum doctrinam tanquam veram, quæ tamen vera non esset. Qui autem sunt hi doctores per vniuersalem ecclesiā in vniuersalibus concilijs approbati, colligitur ex. 5. concilio vniuersali, in quo vt sanctus. Thom. recitat in 4. contra Gentiles. cap.24. ita habetur. Sequimur per omnia sanctos patres, & doctores ecclesię, Athanasium, Hylarium, Basilium, Gregorium theologum, & Gregorium Nicænū, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Iohannem Constantinopolitanum, Cyrillum, Leonem Porcium, & suscipimus omnia, quæ de recta fide, & condemnatione hæreticorū exposuerunt. Hæc ibi. Postea verò papa Gelasius in synodo sua alios doctores approbando addit. vt patet in canone, sancta Romana ecclesia. distinctione. 25. Verùm circa approbationem opusculorum præfatorum doctorum est aduertendum, & notandū, ꝙ synodus

odus vniuersalis quinta non approbauit simpliciter omnia cõtenta in opusculis præfatorũ doctorũ, sed tãtũm ea, quę de recta fide, & condemnatione hæreticorũ exposuerũt. Per quod satis datꝰ intelligi, ꝙ per hoc, ꝙ opuscula aliquorũ doctorũ approbauit, vel approbat ecclesia, nõ est necesse, ꝙ omnia in eis cõtenta approbata intelligãtur, sed tãtũm quo ad ea, quæ de recta fide, & de cõdemnatione hæreticorũ exposuerũt, quę tãquã necessaria ad credendũ fidelibus tradiderũt. Nec per cõsequẽs ex approbatione præfata habetur, ꝙ omnes veritates in præfatorũ opusculis cõtentæ doctorum approbatorũ opusculis cõtentæ sint tãquã catholicę veritates habendę, sed tãtũm veritates præfati generis: quę. s. de recta fide & cõdemnatione hæreticorũ exposuerunt. Multa alia quidẽ sunt in eis cõtẽta alterius generis. s. probabilitatis. Vnde Aug. qui de numero approbatorũ per vniuersalẽ ecclesiam est, inquit ad Vincentiũ Victorẽ, & habetur in. c. negare nõ possum. di. 9. Negare nõ possum inquiẽs: nec debeo sicut in ipsis maioribus. i. scriptis maiorũ: ita multa esse in tã multis opusculis meis, quæ possunt iusto iudicio & nulla temeritate culpari. Nec obuiat præfato generi catholicarũ veritatũ illud quod beatus Aug. dicit in. c. noli. & in. c. ego solus. di. 9. Quoniam vt gl. inquit in. c. noli. Augu. loquitur secũdũm illa tẽpora, cũm adhuc scriptura Aug. & aliorũ sanctorum patrum nõ erat authẽtica, sed hodie iubẽtur omnia teneri vsq; ad vltimum iota. vt di. 15. c. vlt. ¶ Septimum genus catholicarum veritatum est earum, quæ ex. 4. 5. &. 6. genere catholicarum veritatum cõsequẽtia necessaria & formali inferri possunt. Necessaria & formali cõsequẽtia dicimus: quia si aliquid solũm probabili cõsequẽtia inferretur, nõ diceretur propriẽ veritas catholica, sed probabilis tãtũ.

Septimum.

¶ Octauum genus distingui potest earum veritatum, quæ etsi absolute catholicæ nõ sunt, sunt nihilominus catholicã veritatẽ sapiẽtes, sunt enim catholicis veritatibus propinquæ. Vnde veritas sapiens catholicã veritatẽ potest sic definiri. Veritas sapiens catholicã veritatẽ siue fidem ex cõsequenti est illa, quæ adiuncta sibi aliqua alia veritate ad fidẽ nõ pertinente, sed nihilominus quæ rationabiliter negari nõ potest, fiet veritas catholica. Exempli gratia: quia nunc in apostolica dignitate sedet magister Thomas de Sarzana. Ista, Thomas de Sarzana est papa: est propositio sapiens veritatem catholicã. Patet, quoniã adiuncta sibi illa veritate, quę negari nõ potest, videlicet, ꝙ fuerit ritẽ & canonicẽ electus, vt puta à toto dño rum cardinalium collegio, vel duabus partibus, efficitur veritas catholica dicenda, Magister Thomas de Sarzana ritẽ canonicẽ electꝰ & in papã ab vniuersali ecclesia susceptus est verus papa. Ista propositio est catholica ex determinatione vniuersalis ecclesiæ. vt in. c. in nomine dñi. Item in epistola decretali Martini de cõcilio Cõstantieñ. Inter credenda cuilibet fideli ponitur, ꝙ papa canonicẽ electꝰ, qui pro tempore fuerit eius nomine proprio expresso, sit successor beati Petri habens authoritatem supremam in ecclesia Dei. Ex pręfatis facilẽ est intelligere veritates omnes non esse eiusdem maneriei, sed diuersorum generum, aut graduum. Quędã enim, vt visum est, sunt catholicæ. Quædã catholicã veritatem sapientes. Et quædam probabiles tãtũm. Quædã piẽ credibiles. Quædam impertinentes.

Octauum.

¶ De multiplici specie hæresum. Cap. X.

SVMMARIVM.

1 *Hæresum diuersa genera & species describuntur.*

Ex his, quæ parum antẽ de multiplicitate generum, siue graduum catholicarum veritatum expositum, perfacilẽ erit intelligere hæresim, quæ catholicæ veritati contrariatur, sub se etiã multa genera siue species cõtinere. Cumque iuxta Arist. sententiam 1 quot modis dicitur vnum oppositorum, tot modis dicatur & reliquum. rectius species hæresum non poterunt describi, quàm iuxta species catholicarum veritatum, quibus opponuntur. ¶ Dicamus ergo, quòd prima species hæresum est earum assertionum falsarum, quæ veritatibus catholicis primi generis in proprijs terminis contradicunt: videlicet veritatibus sub propria forma in sacra scriptura cõtentis. In quo genere sunt istæ assertiones: videlicet, quòd in principio non erat verbum: aut quòd non omnia per ipsum facta sunt: siue quòd verbum non sit caro factum, quæ in proprijs terminis cõtradicunt veritatibus cõtentis formaliter in euãgelio sancti Iohannis. ¶ Secunda species hæresum est earum assertionũ falsarum, quę repugnãt veritatibꝰ secundi generis catholicarum veritatum: videlicet, quę ex solis cõtentis in sacra scriptura cõsequentia necessa- 1

cessaria & formalia inferuntur. In quo genere hæresum sunt istæ, videlicet, angeli non habent esse à Deo: aut, quòd Christus nō habuit intellectum pasibilem aut agentem. Quorũ opposita manifestè cōsequentia necessaria in feruntur ex cōtentis in sacra scriptura. ¶ Tertia species hæresum potest distingui earũ assertionũ, quæ contrariantur veritatibus tertij modi catholicarum veritatum: videlicet quas apostolorum traditione, siue reuelatione vniuersalis ecclesia credit, & obseruat. Hoc genere est hæretica ista: ꝙ cruce fideles nã debeant insigniri, aut quòd vsus signi crucis nō debeat esse in ecclesia. ¶ Quarta species hæresum est earum falsarum assertionum, quæ veritatibus quarti modi catholicarum veritatum contradicunt: videlicet diffinitis & determinatis iudicio vniuersalis ecclesiæ in concilijs vniuersalibus. ¶ Quinta species hæresum est earum falsarum assertionũ, quæ veritatibus quinti modi veritatum catholicarum contrariantur: videlicet determinatis & diffinitis apostolicę sedis iudicio. ¶ Sexta species hæresum est earũ falsarũ assertionũ, quæ veritatib⁹ sexti modi catholicarũ veritatum contradicũt, scilicet doctrinis sanctorum patrum ab ecclesia vniuersali approbatorum in his quæ de recta fide & condemnatione hæreticorum exposuerunt. ¶ Septima species hæresum est earum falsarũ assertionum, quę veritatibus septimi modi catholicarum veritatum contradicunt, scilicet veritatibus quæ ex quarto quinto & sexto genere catholicarum veritatum necessaria & formali consequentia inferuntur. ¶ Præter autẽ has species hæresum distinguitur quædã species falsæ assertionis: videlicet assertionũ, quæ etsi absolutè hæreticæ non sint, sunt tamẽ hæresim sapientes, quia hęresi propinquę: qualis est quæ asserit dogma peruersum, ex quo cũ notorio vero quod negari non potest, sequitur hæresis propriè dicta. Verbi gratia: ista propositio. omnis homo existens romę est in peccato mortali: potest dici sapere hæresim: quia ex ea cum aliquo vero coassumpto, videlicet, quòd infans nouiter baptizatus est Romæ, sequitur quòd infans nouiter baptizatus Romæ sit in peccato mortali: quod est hæreticum. Nam in baptismo omnis homo siue paruulus siue magnus moritur peccato. vt testat Aug. in enchiridion. & habetur de cōs. di. 4. c. A paruulo. vbi inquit. A paruulo recenter nato vsq; ad decrepitum senẽ sicut nullus prohibendus est à baptismo: ita nullus est qui non peccato moriatur in baptismo. &c. Item in. c. Regenerante. eadem dist. idem dicit.

¶ De multiplici genere damnabilium propositionũ. Cap. XI.

SVMMARIVM.

1 *Propositionum damnabiliũ genera recensentur.*

SVperiùs iã dictis ritè intellectis, apparet ꝙ nō vnũ, sed multiplex sit genus dãnabiliũ propositionũ. Est 1
enim propositio temeraria: est propositio erronea: est propositio iniuriosa: est propositio malè sonãs, siue scãdalosa, aut piarũ auriũ offensiua: est propositio seditiosa: est propositio hęretica: est propositio hęresim sapiẽs. ¶ Propositio enim temeraria est ꝓpositio asserẽs aliquid tãquã certũ, quod nō potest efficaciter probari ratione vel authoritate: sicut propositio asserẽs ꝙ mũdus finietur infra cẽtũ vel ducẽtos annos. hęc aũt licèt posset esse vera, tñ hoc asserẽs tanquã certũ dicitur temeraria: quia ad hoc nec authoritas, nec ratio efficax habetur. ¶ Propositio erronea dicit̃ propositio asserẽs aliquid, quod est falsum. vnde Aug. lib. de Academicis. dicit. Error est falsi ꝓ vero approbatio. ¶ Propositio verò iniuriosa est quæ detrahit statui alicui fideliũ, aut alicui notabili personæ. ¶ Propositio scãdalosa, aut malè sonãs, siue piarũ auriũ offensiua, dicitur propositio, quę occasionẽ ruinæ præberet auditoribus. Vt propositiones multæ, quę licèt cũ modificatione adiũcta sint veræ, per se tñ, & absolutè sine modificatione prolatę videntur fauere propositionibus hęreticalibus: vt si quis assereret simpliciter patrẽ maiorẽ filio: & Deũ in incarnatione factũ creaturã: & similes, quę iuxta doctores magis sunt exponẽdę, ꝙ̃ extẽdẽdæ. ¶ Propositio seditiosa dicitur assertio, quę diuisionẽ, & schisma induceret in populo, vt est propositio illa, ꝙ malo plato, aut principi nō est obediẽdũ, & huiusmodi. ¶ Propositio aũt hęretica, aut hęresim sapiẽs quę sit, superiùs in. c. pręcedẽti explicauim⁹. Est autẽ hic aduertendũ, ꝙ ista ꝓpositionũ genera nõ ita distinguunt̃, quin quãdoq; simul multa eorũ in vnã propositionẽ cõcurrant. erit enĩ vna eadẽ quãdoq; ꝓpositio & temeraria, erronea, iniuriosa, male sonans, & piarum auriũ offensiua, & etiã hæretica, vt manifestum est.

¶ De varijs modis, quib⁹ quis dicitur hęreticus. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus quibus modis quis dicitur.*

Exposi-

Xposito quid sit hęresis,&quę spe cieseius:reliquum est videre quis sit hæreticus censendus. Pro quo imprimis notandum est, quòd vt tam ex gl.in cap.illi.§.quoniam.24.q.3.q ex alijs doctorum sententijs multis, varijs modis dicitur hæreticus. Glossa præfata ponit nouē modos,& ex alijs colliguntur tres: & ita possumus assignare duodecim modos,quibus di-
1 catur hæreticus.¶Vno modo dicitur hæreticus quicunque est dubius in fide. extra de hæreti.cap.dubius.De fide enim nullus dubitare habet, sed firmiter tenere ea quæ sibi credenda proponuntur.extra de sum. tri.& fide ca. in prin.firmiter credimus. &c. Et in symbolo Athanasij.Hæc est fides catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit,saluus esse nō poterit.Nam vt dicit Bernar. fides ambiguum non habet:& si habet, fides non est. Hoc tantùm intelligendum est de dubitante, qui determinatè, & animo deliberato in dubietate persistit, ęqualiter se habens ad vtranque partem contradictionis:secùs de illo, qui tentatur de fide cum dolore cordis & anxietate.¶Secundo modo dicitur hęreticus omnis simoniacus.1.q.1.quisquis.vbi dicit Grego. Quisquis per pecuniam ordinatur, ad hoc ꝙ sit hæreticus promouetur.¶Tertio modo dicitur hęreticus omnis præscissus ab ecclesia secundùm ꝙ excommunicatus dicitur hæretic⁹. 4.q.1.ꝙ autem.vbi super illud. Hęreticos autem inquiūt dicimus tam eos,qui olim ab ecclesia præscisi sunt, quàm qui pòst à nobis anathematizati sunt. dicit gloss. nota quòd omnis excōmunicatus dicitur hęreticus. vt infrà.vigesimatertia.quæstione quarta.ipsa pietas.¶Quarto modo dicitur hęreticus,qui sentit contra sacram scripturam, siue contra ea, quæ necessaria,& formali consequentia ex ea eliciuntur, siue qui scripturam sanctam malè interpretatur. 24. quęstio. 3. capit. Hęresis. vbi beatus Hiero.ita loquitur. Quicunque sacram scripturam aliter intelligit,q̄ sensus spiritus sancti efflagitat, à quo scripta est, licèt ab ecclesia non recesserit, tamē hæreticus appellari potest.¶Quinto modo dicitur hæreticus, qui nouam opinionem inuenit,vel inuentam sequitur:inuenit vt hæresiarcha, puta Arrius & Sabellius. Sequitur:vt qui hęresiarchā imitatur velut Arriani & Sabelliani. 24. q.3.cap. Hæreticus.vbi dicit Augu. Hęreticus est, qui alicuius temporalis cōmodi, maximè gloriæ, principatusque sui gratia falsas, atque nouas opiniones vel gignit,vel sequit.¶Sexto modo dicitur hęreticus,qui romanę ecclesię priuilegia ab ipso summo ecclesiarum tradita auferre conatur.di.22.ca.omnes.¶Septimo modo dicitur hęreticus, qui pręcepta sedis apostolicę pertinaciter transgreditur. 19. di. cap. nulli.Quod vt dicit Iohan.in glo.intelligas: si dicat romanam ecclesiam non esse caput, nec posse cōdere canones:aliàs nō est hæreticus,li cèt peccet.extra de rescrip. si quem. ¶Octauò largè dicitur hæreticus, qui nō tenet articulos fidei:& secundùm hoc Iudæi & gentiles sunt hæretici.¶Nonò dicitur hęreticus, qui aliter sentit de articulis fidei,quàm romana ecclesia. 24.q.1.hæc est fides.Hi nouem modi sunt iuxta glo.superiùs assignatam. ¶Possumus decimo loco dicere,ꝙ hęreticus sit,qui de ecclesiasticis sacramentis aliter sentit,& docere pręsumit,quàm sacrosancta romana ecclesia prædicat.vt notat Ber.in cap.ad abolēdam.extra. de hæreti. & Hostien. ¶ Vndecimò dicitur quis hæreticus,qui non recipit.4.concilia generalia. de quibus in capit. sicut sancti.di.15. ¶Duodecimò in summa & generaliter dicitur hęreticus, qui aduersus quodcūque genus veritatis catholicę suprà expositæ opinionē suam peruersam atque prauam pertinaciter defendit.vt in cap.vbi in ecclesia.24.q.3.& est beati Aug.contra Manichæos.

¶Quis propriè dicendus sit hæreticus. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus quis propriè sit dicendus.*

Ssignata varietate modorū, quib⁹ in generali dicitur quis hæreticus: nūc videndum est per definitionem quis propriè censendus veniat hæreticus. Et consideratis multis, quæ ad esse propriè hæreticum per doctores assignantur,possumus sic propriè hæreticum describere.Hæreticus est,qui post susceptam religionem christianam Christi fidem in generali profitens,aliquam,vel aliquas in specia li opinionem contrariam catholicæ veritati, pertinaciter tenet vel sequitur.Quæ definitio quo ad singulas eius partes,in quibus designā tur quæ requirantur ad hoc quòd quis propriè hæreticus censeatur,sic declaratur.¶Dicitur autem in prima particula. Qui post susceptam religionem christianā. Ad hoc enim quòd

Definitio hæretici. 1

ꝙ quis propriè cēseatur hæreticus,necessariò requiritur,ꝙ primò christianā religionem sit professus.Nā si errans in fide nūquā suscepisset per baptismum christianā religionem, nō diceretur propriè hæreticus,sed simpliciter infidelis,aut paganus,Saracenus,aut Iudæus: & 1.Cor.5. tales foris sunt,de quibus nihil ad nos iudicare.¶Dicitur autem in secūda particula:Christi fidē profitens in generali.Quia vt dicit sanctus Tho.in.2.2.q.11.arti.1.hæresis pertinet ad eos,qui fidē Christi profitētur, sed eius dogmata corrūpunt. Vnde qui sic à fide Christi recedit, ꝙ nihil de ea credit, & omnimodè à Christi nomine & eius veritate recedit, propriè non est hæreticus, sed apostata: quasi omnino recedens à cōsortio Christianorū:vnde tales, qui nihil tenent de Christi doctrina, nec gaudent,nec volūt esse sub nomine christiano,propriè hęretici nō sunt. quia vt dicit Gre.8.lib.moraliū.c.25. Orecur eosdē patres quos nos veneramur,laudāt:sed intellectu deprauato ipsi nos eorū laudibus impugnāt?Hęreticus ergo aliquid tenet de fide & nomine christiano,sub quo impugnat fidei veritatē. Vnde Aug.18.de ciui.Dei.c.5.dicit. Diabolꝰ nouit hęreticos, q sub nomine christiano doctrinę resistūt christianę.¶Sequit tertia particula.Erroneā opinionē aliquā in speciali.Hoc planè requiritur ad hoc ꝙ quis propriè cēseatur hæreticus: ꝙ erroneā opinionē habeat in intellectu,ita ꝙ malè sentiat de veritate. Vnde Aug.lib.de vtilitate credendi.& habetur in.c. Hæreticus.24.q.3.Hæreticus est,qui falsas,ac nouas opiniones vel gignit,vel sequitur. Et ratio huius est:quia hęresis est species infidelitatis.Infidelitas autem, vt suprà explanauimus, est in intellectu subiectiuè:& ita videtur, ꝙ hęresis,quæ est eius species, per necessitatē supponat errorem in intellectu. Ex quo sequitur correlariè, ꝙ factū sine errore in intellectu nō facit propriè hæreticum: vtputa si aliquis fornicatur,vel mœchatur,licèt agat cōtra veritatē,quæ dicit nō mœchandū,nō tamen ex hoc est hæreticus,nisi crederet,aut opinaretur esse licitū mœchari.Et ratio huius est:quia quādo cūq; aliqua necessariò requirūtur ad cōstitutionē alicuius, altero deficiente, impossibile est illud esse:qa da oppositū,videlicet ꝙ sine illo esse posset:iā nō requireret necessario ad cōstitutionē illꝰ. Sed vt ꝓbatū est ad hoc ꝙ aliquis propriè dicatur hæreticus,requiritur necessariò error in intellectu. Ergo nullū factum absolutè accipiendo sine errore in intellectu facit hæreticum. ¶Sequitur quarta particula definitionis. Cōtraria catholicæ veritati.Hoc planè necessariò requiritur ad hoc quòd quis propriè hæreticus veniat nominandus: quòd opinionem habeat contrariam repugnantem catholicæ veritati:& hoc siue formaliter, siue incompossibiliter cōtrarietur: prout superiùs de multiplici genere catholicę veritatis loquētes explicauimus.In alijs autem,quę ad fidem non pertinent,nec ad bonos mores,nec concernunt ea, quæ necessaria sunt ad vitæ æternæ consecutionem,vtputa quòd sol sit maior tota terra:vel, quòd circulus possit quadrari: aut piper in tot gradibus sit calidum:& huiusmodi errare non est periculum. Vnde Augu.3.lib.de libe.ar.Si quid de creatura aliter q̃ se habeat senserimus, non magnum periculum est.Item idem Aug.in enchiridion.ca.13.In quibus autem rebus nihil interest ad capessendum regnum,vtrùm credantur an non,vel vtrùm vera sint siue putentur,an falsa:in his errare,id est aliud pro alio putare, non arbitrandum est esse peccatum:aut si est,minimū, aut leuissimum.hæc Augu.Hæreticum ergo non facit quicunq; error, vel quæcūq; peruersa opinio:sed quæ catholicæ veritati formaliter, aut incompossibiliter repugnat. Quid autem vocemus veritatem catholicā,superiùs in.c.8. huius quarti libri explicauimus. ¶Sequitur quinta particula.Pertinaciter tenet,vel sequitur.Hoc profectò maximè requiritur ad hoc, quòd aliquis veniat censendus propriè hęreticus:videlicet,quòd errorem, siue erroneam opinionem,quā contra veritatem adinuenit, aut sequitur,pertinaciter,siue obstinata mente teneat & sequatur.Hęresis enim secundùm Hiero. super epistolam ad Gal. & habetur in ca.hæresis.24.q.3.ab electione dicitur: quòd scilicet eā vnusquisq; eligat disciplinā,quā putat meliorem.Electio autem habet firmam adhęsionem.Et ideo vt dicit.S.Tho.super.2.epistolā ad Cor.11.c.hęreticus dicitur, qui spernens disciplinā fidei, quæ diuinitùs traditur, pertinaciter propriū errorem sectatur.Et ideo secūdùm Aug.nō qui falsas opiniones gignūt tantùm,sed qui eas pertinaciter dfendūt hęretici sunt cēsendi.Si enim aliquis malè sentiret & nō pertinaci malitia,sed ignorātia, paratus semper corrigi,si id quod sentit,falsum sibi ostenderetur esse contra fidem,aut determinationem ecclesiæ sanctæ Dei,non esset hæreticus.Quia vt dicit August.in de vera religione cap.7.error tandiu potest tolerari, donec accusetur,vel defendatur ab errante.Dicit enim sic. Tandiu error cuiuslibet sustinetur,donec accusatorem inueniat, aut prauam opinionē pertinaci animositate defendat.Et in epistola ad Glo-

ad Glorium & Eleuſium dicit Augu.& habetur in.c.dixit apoſtolus.24.q.3.Qui ſententiã ſuam quanuis falſam & peruerſam non pertinaci animoſitate defendunt,præſertim quam non audacia præſumptionis ſuæ pepererint, ſed à ſeductis, atque in errorem lapſis parentibus acceperunt,quærunt autem cauta ſolicitudine veritatẽ, corrigi parati cùm inuenerint, nequaquam ſunt inter hæreticos computandi.Item hoc Augu.contra Manichæos,vt in cap.qui in eccleſia.24.q.3.cõfirmat ita dicẽs. Qui in eccleſia Chriſti morbidum aliquid prauumq́ue ſapiunt:ſi correcti vt ſanum rectumq́ue ſapiant reſiſtunt contumaciter, ſuaq́; peſtifera & mortifera dogmata emendare nolunt,ſed defenſare perſiſtũt,hęretici ſunt.Hęc autem deſcriptio hæretici poſita & expoſita videtur omnino cõuenire cum illa, quàm ſanctus Tho.ponit in.4.di.13.ita dicẽs.Secundũ nos hæreticus dicitur, qui à Chriſti fide, quæ catholica dicitur,diſcedit,contrariæ opinioni vehementer inhęrens per electionem. Et illi, quam Bonauen.ponit in eodem loco di. Hæreticus eſt,qui diuinæ legis ignorantia, vel cõtemptu pertinax inuentor erroris, aut alieni ſectator catholicæ veritati mauult aduerſari, quàm ſubijci. Quam definitionem confirmat ex illo Aug.quod habetur.24.q.3.qui ſententiam ſuam.&c.ſuprà eſt poſitum.

¶In quo obijcitur contra deſcriptionem hæretici iã poſitam. Cap. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici definitio octo obiectionibus impugnatur.*

PRo ampliori illuſtratione veritatis mouebimus aliquas obiectiones contra prædictam deſcriptionem. ¶Et arguitur primò contra particulam primã, in qua dicitur. Qui poſt ſuſceptam religionem chriſtianam. in quo videtur innui requiri ad eſſe hæreticum, vt primò fuerit chriſtianæ religioni per ſuſceptionem baptiſmatis incorporatus. Cõtra quod arguitur

Argumentũ primum. primò ſic.Sicut hæreſes & ſectæ in chriſtianis ſunt,ita etiam fuerunt in phariſæis & Iudæis,

1 ſicut Iſido.dicit lib.etymo.ergo de ratione hęreſis non videtur eſſe, quòd primò ſuſceperit religionem chriſtianã. ¶Secundò ſic. Omnis *Secundum.* qui non tenet articulos fidei,eſt hæreticus. vt habet glo. 24. q. 3. §. quia verò.ſed multi qui nunquam ſuſceperunt religionem chriſtianã, vt Gentiles,Pagani,Iudæi,& Saraceni,non tenẽt articulos fidei,imò contrarias aſſertiones illis:ergo ad hoc ꝙ quis hæreticus ſit dicẽdus, non requiritur quòd primò fuerit in religione chriſtiaua. ¶Tertiò contra particulam ſe- *Tertium.* cundã,in qua dicitur. Chriſti fidẽ profitens. in generali ſic.Nõ videt̃ poſsibile, ꝙ q̃s Chriſti fidẽ in generali profiteat̃,& neget,aut dubitet de aliquo particulari articulo ad fidẽ Chriſti pertinente, quòd ſit verus.ſicut nemo vtẽs ratione profitetur quòd omnis homo currit, & neget ſortẽ currere.ergo videtur quòd particula iſta nõ ſit bene poſita.¶Quartò ſic con- *Quartum.* tra eandem.Qui diſcredit vnum articulum fidei,de nullo articulo fidei poteſt habere fidẽ, etiam informem.Patet: quoniam ſicut peccatum mortale opponitur charitati,ita fidei diſcredere vnum articulũ fidei: ſed charitas non remanet in homine poſt vnum peccatũ mortale,ergo nec fides poſtquam diſcredit vnum articulum fidei:ergo ſequitur,ꝙ non ſit poſsibile,quòd aliquis fidem Chriſti profiteatur,& diſcredat in aliquo articulo ad fidem pertinẽte.¶Quintò arguitur cõtra particulam illam, *Quintum.* vbi dicitur.Opinionem contrariam catholicę veritati,ſic.Augu.definiens hęreticum,vt habetur in.c.hæreticus.24.q.3.dicit ſic. Hæreticus eſt,qui alicuius temporalis commodi maximè gloriæ principatusq́; ſui gratia falſas ac nouas opiniones vel gignit, vel ſequitur. Ex quibus verbis innuũtur duo eſſe de ratione hęretici.Primũ eſt,ꝙ alicuius temporalis cõmodi,& maximè glorię principatusq́; gratia moueatur.Secũdũ eſt,ꝙ nouas opiniones gignat vel ſequatur.Sed iſta duo nõ ſunt communia omnibus,qui habent opinionem contrariam catholicæ veritati:cùm multi nec gratia commodi temporalis ad hoc moueãtur : multi inſuper non nouas, ſed antiquas opiniones ſequantur.ergo vel definitio data eſt malè poſita,vel Auguſtini.¶Sextò ſic.Multi poſſunt *Sextum.* tenere opiniones contrarias catholicæ veritati,qui tamen non ſunt hæretici dicendi. ergo deſcriptio non eſt bene poſira.Conſequentia eſt bona.Antecedẽs probatur de multis, quæ continẽtur in ſacra ſcriptura, quæ tamẽ non omnes credere tenentur explicitè. ſicut quòd Abraham habuit duos filios:aut quòd Dauid fuerit filius Iſai:aut Eſau fuerit homo piloſus, & ſimilia. Oppoſita autem talium credere nõ facit aliquem eſſe hæreticum, vt videtur.Item

argu.

arguitur etiã de multis opinionibus inter doctores, quæ non sunt adhuc diffinitæ per ecclesiam vniuersalem, & tamen nihilominus tangunt materiam fidei. ¶ Septimò sic. Simoniaci dicuntur hæretici. vt in. c. quisquis. 1. q. 1 & tamen non habet opinionem contrariam catholicæ veritati. ergo. &c. ¶ Octauò arguitur contra particulam illã de pertinacia, vbi dicit. Pertinaciter. &c. Arguitur primò sic, ꝙ particula illa sit superfluè posita. Innocētius 3. extra de verbo. sig. scribens comiti Tholosano ait. Tua deuotio postulauit à nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti. Super quo tibi duximus respondendum illos intelligendos manifestos hæreticos esse, qui contra fidem catholicam publicè disputant, atq; profitentur seu defendunt errorem: vel qui corã prælatis suis cōuicti sunt, vel confessi, vel ab eis sententialiter damnati super hæretica prauitate. In quib⁹ verbis de pertinacia nulla fit mentio. Quicunq; ergo contra fidem catholicam licèt non pertinaciter erret, hæreticus videtur esse cēsendus. Idē arguitur ex multis alijs locis, sicut ex illo Hier. Hæc est fides. 24 q. 1. & ex. c. quicunque. ibidem. Item ex cap. hæresis. & ex cap. hæreticus. 24. q. 3. vbi nulla mētio fit de pertinacia. ergo videtur, quòd pertinacia non pertineat ad definitionem hæretici.

Septimum.

Octauum.

¶ In quo respondetur obiectionibus præmissis. Cap. XV.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones factæ aduersus definitionem hæretici diluuntur.*

His autem respondere perfacile est, si quis iam per nos in expositione descriptiōis pro priæ hæretici notata memorari voluerit, & quæ magister Alexã. de Alis in. 2. suo super sententias ponit. Dicit enim, quòd nomen hæretici, aliquando sumitur communiter, aliquando propriè, aliquando proprijssimè. Communiter, cùm dicitur, quòd hæreticus potest dici, quicunque scripturam sanctam aliter intelligit, quàm spiritus sanctus efflagitat, iuxta Hiero. in cap. hæreses. 24. q. 3. Propriè autē hæreticus dicit, quicūq; alicuius tēporalis commodi, & maximè gloriæ principatusq; sui gratia falsas, ac nouas opiniones gignit, vel sequitur: vt definit Aug. in ca. hæreticus. 24. q. 3. Proprijssimè autem dicitur hæreticus, cùm superadditur ipsa pertinacia in defendendo falsitatem, vel impugnando veritatem. Quo habito, respondendū est ad singulas obiectiones. ¶ Ad primam cùm arguitur, quòd sectæ & hęresesfuerunt etiā in Iudæis. &c. respondetur negando cōsequentiam. Dicimus enim, quòd licèt de ratione hæretici communiter dicti, prout videlicet hæreticus dicitur sicut in primo cap. diximus omnis, qui ab aliorum communi disciplina diuisus propriam opinionem siue sectam constituit, non sit vt Christianam religionem susceperit, sed solùm quòd priùs fuerit aut Iudæus, aut Pharisæus, est tamen de ratione hæretici in Christianis. Nam, vt suprà dictum est, dicit sanctus Thom. ad hoc quòd quis propriè cēsendus sit hæreticus, oportet quòd priùs Christianam religionem susceperit. ¶ Ad secūdam cùm arguitur. Omnis qui non tenet fidei articulos. &c. respondetur, ꝙ assumptum est verum, loquendo de hæretico largo modo sumpto, sicut in cap. 12. non autem de hæretico siue propriè siue proprijssimè dicto, de quo noster sermo est. ¶ Ad tertiam cùm arguitur, quòd non videtur possibile. &c. respondetur negando hoc assumptum: quoniam stant simul, quòd aliquis credat fidem Christianam absolutè esse veram, & nihilominus aliquid, quod pertinet ad fidem Christianam, quod tamen ipse non credat ad ipsam pertinere, teneat esse falsum. Sicut etiam patet in exēplo proposito: si quis negaret fortem esse hominem. ¶ Ad quartã cùm arguitur. Qui discredit vnum articulum fidei. respondetur, quòd licèt qui discredit vnū articulum fidei non habeat de alijs articulis fidē, habet tamē opinionem quandā secūdùm propriã voluntatem, vt dicit S. Tho. in 2. 2. q. 5 1. ar. 3. Et hoc modo loquendo intelligitur id quod dictū est in particula illa definitionis, ꝙ Christi fidem fit profitens in generali: nō quidē per fidei habitū, quia hoc nō posset stare cū pertinaci errore alicuius articuli, sed ꝙ aliquo modo teneat, scilicet iudicio propriæ volūtatis, & hoc est bene possibile. ¶ Ad quintā rationē cùm arguitur de definitione beati Aug. respōdetur negādo cōsequentiā. Dicimus enim, ꝙ vtraq; definitio sit bene posita. Et cùm arguitur primò, ꝙ multi sunt, qui habēt opinionē contrariā catholicę fidei, qui nullius cōmoditatis tēporalis gratia mouent. Respōdetur primò iuxta magistrū Alexandrū de Alis in secundo, ꝙ Aug. non ponit

Ad. 1. arg.

Ad secūdā.

Ad tertiam

Ad quartā.

Ad quintā.

ponit id quasi essentiale sit hæretico, sed ponit id, quod frequētiùs accidit. Frequēter enim accidit, quod hæretici hoc faciūt istis de causis. Iuxta tamē sanctū Tho. in.4.dist. 13. ita respondetur, quòd illi qui hæresim cōfingūt de nouo, cōstat ꝙ aliquod cōmodū expectant, saltē principatū. volūt enim habere sequaces. hoc etiā in omnibus ex superbia procedit, quæ est amor propriæ excellentiæ, ꝙ à cōmuni via discedunt, aut leuitate, aut per uersitate. Ad id verò quod dicitur. Non oēs sequūtur nouas opiniones. respondetur iuxta S.Tho. vbi suprà, ꝙ omnis opinio, quę nō habet initiū à doctrina Christi, quę est fundamentum, noua reputatur, quantuncunq; secundùm tēpus sit antiqua. Vel dicendum, ꝙ Augu. loquitur quantū ad primos hæresum inuentores. ¶ Ad sextam respōdetur, ꝙ descriptio illa intelligitur de opinione, quā manifestè cōstat contrariari catholicæ veritati: licèt aūt oēs veritates cōtentæ in sacra scriptura, tā illæ, quas oēs fideles explicitè credere tenētur, ꝙ aliæ plurimæ, quas nō oēs fideles credere tenētur sint veritates catholicæ, nō tamen est notum omnibus oēs illas esse veritates catholicas, nec hoc scire tenētur, propter ea, quæ ad articulos fidei pertinent, sed tantū tunc, cùm ōstēditur eas in sacra scriptura cōtineri. Dicimus ergo, quòd omnes, qui tenēt pertinaciter aliquid, quod eis constat contrarium esse dictis sacræ scripturæ, quodcunq; sit illud, sunt hæretici dicendi. Secùs autē est cùm quis sine pertinacia tenet contrariū huius, quod in sacra scriptura cōtinetur de numero eorū, quę explicitè credere nō tenet, ne sciens quòd oppositū eius, quod tenet, in sacra scriptura continetur, sicut infrà pleniùs enucleabimus. Quod verò arguebatur de opinionibus, quod nondū per ecclesiam sunt diffinitæ, non est ad propositum: quia in illo casu, ne scitur quæ sit catholica veritas. ¶ Ad septimam cùm arguitur de simonia cis: respōdetur iuxta S.Tho: vbi suprà, ꝙ simoniaci nō dicūtur verè hæretici, sed per similitudinem quādam: quia sicut hæreticus contra fidem sentit, ita simoniacus operatur, ac si contra fidē sentiret, dum pretio vult sacra adipisci, vel dare, ac si æstimaret donū spiritus sancti pecunia possideri. ¶ Ad octauā cùm arguitur, ꝙ particula, de pertinacia, sit superflue posita: respondetur ꝙ hoc sit falsum. Et cùm arguitur, ꝙ in definitionibus assignatis per sanctos patres non sit aliqua mentio de pertinacia: respondetur dupliciter. Primò iuxta distinctionē superiùs positā magistri Alexādri, videlicet ꝙ in illis definitionibus nō est definitū nomen hæretici proprijssimè, vt nūc loquimur, sed cōiter aut propriè, vt distinguitur contra proprijssimè. Secundò respondetur, & melius, ꝙ licèt in definitionibus præfatis non expressè ponatur pertinacia, intelligit tñ, cùm sit de essentia eius, vt suprà satis apertè ex authoritatib⁹ bāti Aug. ostēdim⁹.

Ad sextum. *Ad septimū* *Ad octauū.*

¶ Quid sit pertinacia, & de viginti modis, quib⁹ aliquis præsumitur pertinaciter errare cōtra fidem. Cap. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Pertinacia q̄d sit. Et quomodo uiginti modis præsumatur aliquis ptinaciter errare cōtra fidē ostēdit.*

QVoniā ptinacia in errore, vt diximus, est quę maximè cōstituit aliquē hæreticū: vtile duximus describere quid sit ptinacia, & assignare modos, per quos debeāt catholici aliquē cōtra fidē errātē tāq̄ pertinacē habere: & quō de ptinacia in iudicio possit qs cōuinci. ¶ Circa primū notādū, ꝙ vt S.Th. deducit in 2.2.q.138.ar.2. declarās qualiter ptinacia & mollicies contrarientur perseuerantię. Pertinax vt dicit Isidor. libr. etymo. dicitur qui est impudenter tenens, quasi per omnia tenax. Et hic idem dicitur pertinax, eo quòd in proposito suo ad victoriam perseuerat. Antiqui enim dicebāt naciā, quā nos victoriā. Et hos philosoph⁹ vocat.7.ethi. ischyronomones. i. fortis sniæ. vel idionomones. i. ꝓpriæ sniæ: quia. s. perseuerāt in ꝓpria sentētia plusquā oportet. mollis aūt min⁹ q̄ oportet. Vnde patet, ꝙ pseuerās laudat, sicut in medio existēs: ptinax aūt vituperat, sicut secūdū excessum medij: mollis aūt secūdū defectū. hæc S.Tho. Ex quib⁹ p̄rimò habetur, ꝙ ptinacia semp est vitiū, & in malo sumit. Vnde Tul. in sua rhetorica dicit, ꝙ ita se habet ptinacia ad pseuerantiā, sicut supstitio ad religionē. Et Papias etiā assignās differētiā inter pseuerātiā & pertinaciā dicit, ꝙ perseuerātia in virtute est: pertinacia verò in vitio. Secūdò habet, ꝙ pertinacia possit sic describi in ꝓposito nro. Pertinacia est impudēs psistētia in ꝓprio errore. Alij verò definiūt ptinacē sic. Pertinax est, q̄ persistit in eo, qd de necessitate debet dimittere, videlicet in errore, vel dubitatione. Circa secūdū notādū, ꝙ modi plures ponūtur ab aliquibus doctoribus, & ab OcKam in dialogo suo. ¶ Primus aūt modus, quo quis potest de per-

de pertinacia cōprehendi est:si facto,vel ver-
bo monstrat se non firmiter credere fidem
Christianam esse veram & sanam: putà si di-
xerit fidem Christianam esse falsam vel du-
biam: vel ad sectam aliam,puta Iudæorū,vel
Saracenorum se conuertat:de tali enim licet
cuilibet iudicare ꝙ pertinaciter errat. ¶ Se-
cundus modus conuincendi aliquem de per
tinacium errore circa fidem est: si quis dicit
aliquam partem noui aut veteris testamenti
falsum aliquid asserere,vel non recipiendam
esse:talis enim quicunque sit,est pertinax hę
reticus iudicandus: nisi fortè fuerit adeò sim
plex,ꝙ nesciat quid per nouum & vetus te-
stamentum importetur, & seductus ab alijs,
dicat nouum,vel vetus testamentum, vel ali-
quam partem recipi non debere:firmiter ta-
men credens totam fidem ecclesiæ esse reci-
piendam. ¶ Tertius modus conuincendi de
pertinacia est:si quis credit,aut teneat vniuer
salē ecclesiā errare,vel errasse. ¶ Quartus mo
dus conuincendi est: si quis Christianus ca-
pax rationis negat quancunque veritatē ca-
tholicam, quæ apud omnes catholicos fide-
les, cū quibus conuersatus est, tanquam ca-
tholica diuulgatur, & à prædicantibus ver-
bū Dei publicè prędicatur:sicut de ista,Chri
stus fuit crucifixus.& de similib⁹. ¶ Quintus
modus conuincendi de pertinacia est: cùm
quis negat aliquā assertionem, quam scit in
scriptura diuina vel determinatione ecclesiæ
contineri. ¶ Sextus modus conuincendi errā
tes de pertinacia est: cùm quis scienter negat
doctrinam sanctorū. ¶ Septimus modus cō-
uincēdi de pertinacia est:cùm quis correctus
legitimè ostenso sibi,quòd error suus catho-
licę obuiat veritati,se non corrigit,nec emen
dat,suam videlicet hæresim reuocando. Hoc
ex verbis Aug. in cap. Qui in ecclesia. 24. q. 3.
apertè colligitur. ¶ Octauus modus errantē
de pertinacia cōuincendi est: si quis alios ad
suum pertinaciter errorem defendendū præ
ceptis,comminationibus,pœnis,promissio-
nibus,iuramētis, vel alio quouis modo arcta
re molitur. Patet:quoniā si vt inquit Leo pa-
pa extra de hęre. ca. Qui alios. Qui alios,cùm
potest ab errore nō reuocat, seipsum errare
denuntiat: multò magis qui compellit alios
hæresim ptinaciter defensare, vel hæresi per
tinaciter adhærere,est pertinax hæreticus iu
dicandus. ¶ Nonus modus conuincendi de
pertinacia aliquem errantem est: si aliquam
veritatem catholicam abiurare pœnis,minis
vel præceptis, aut veritatem catholicam ne-
gare compellit. Patet ex præcedenti. ¶ Deci
mus modus conuincendi de pertinacia quē
piam est:cùm quis abiurasse reperitur catho
licam veritatem, vel iurat se quācunq; asser-
tionem,quæ est in rei veritate hæretica,tan-
quā catholicā in perpetuū seruaturū. ¶ Vnde
cimus modus conuincendi errantē de perti-
nacia est:si quis impedit veritatem catholicā
defensantes,aut prauitatē hęreticā impugnā
tes. ¶ Duodecimus modus conuincendi errā
tem de pertinacia est: si errans cōtra fidē ca-
tholicam, correctioni,& emendationi illius,
vel illorum,cuius,vel quorū interest,subijce-
re se recusat. ¶ Terdecimus modus conuincē
di est: si quis reprehensus à peritis de aliquo
errore cōtra fidē,renuit de veritate informa-
ri. ¶ Decimusquartus modus cōuincēdi est:
si quis verbis,vel factis protestatur se assertio
nē suam,quæ est hæreticalis,minimè reuoca
turū. Patet:quia talis non est paratus corrigi,
& per cōsequens pertinax est cēsendus. ¶ De
cimusquintus modus est:si quis in fauorē hę
reticæ prauitatis prohibęt legi scripturas ca
tholicas,prædicari, vel publicari catholicas
veritates. Patet: quia talis manifestus est de-
fensor hęreticæ prauitatis,& catholicæ veri-
tatis offensor. ¶ Decimussextus modus est,
cùm quis in defensionē hæreticæ prauitatis
nouos errores fingit, & defendit. Patet:quia
talis nō est paratus corrigi, nec quærit cauta
sollicitudine veritatē. ergo pertinax est cēsen
dus. ¶ Decimusseptimus modus conuincen
di specialiter papā de ptinacia in hęretica pra
uitate est: si errorem diffinit solenniter, & à
Christianis asserit tanquā catholicū esse tenē
dum. Patet:quia talis arctās alios ad errorem
pertinaciter defendēdū, est pertinax reputā-
dus. ¶ Decimusoctauus modus est:cùm quis
præfatę diffinitioni hæreticę prauitatis facto
consentit,cōsulendo,cooperando,inducēdo
vel diffiniendū esse taliter asserendo. Patet:
quia facientes,& consentientes iuxta cano-
nes par pœna constringit. ¶ Decimusnonus
modus conuincendi errantē aliquē pertina-
cem est:si quis inferior sum. pon. aliquam as
sertionem hæreticam per sententiā diffiniti-
uam determinet esse tenēdam,iniungēs alijs
& imponens, ꝙ ipsam sentiāt,& reputet esse
catholicam: quicunque enim tali determina
tioni cōsenserit, pertinax, & hæreticus vide
tur esse censendus:sicut patet ex præcedenti
bus. ¶ Vigesimus modus conuincendi erran
tem de pertinacia est: si quis potestatem ha-
bens, prauitati hæreticæ non resistit. Patet
per illud Hiero. in c. error. di. 83. Error cui nō
resistitur, approbatur. Qui autē errorē appro

bat, videtur pertinax iudicandus: ergo qui errori nō resistit, cùm potest, pertinax est cē sendus. Itē Leo papa, & habetur extra de hær. c. Qui alios. ait. Qui alios cū possit ab errore nō reuocat, seipsum errare demōstrat. & in c. Facietis. di. 86. dicit Io. papa. Facietis procul dubiò culpā habet, qui quod potest corrigere, negligit emēdare. Præterea est circa hoc aduertendū, quòd pertinacia nō est tantū iudicāda ex actu exteriori, vtputa quòd solus reputetur pertinax, qui verbis, aut scriptis, aut factis cōtra catholicā veritatē resistit aliquo modo rū iā expositorum: verū etiam videtur cōtumax cōtra apertā & prędicatam catholicam veritatē, qui in ecclesia latenter in errore diu persistit, vel vsq; ad mortē. Talis enim cùm nouerit talē errorem esse dānatum per ecclesiā, excusari non potest per ignorantiā, cùm magis per obstinatam malitiam persistere in errore videatur. Et Ideo ecclesia tales quos reperit cōtra catholicā veritatem in errore vsq; ad mortē perseuerasse, tanquam hæreticos præsumit, iudicat, & punit.

¶ De auditoribus diuersorum magistrorum tenentium contrarias opiniones an excusantur à peccato, opiniones eorū sequendo, etiam si sint contra veritatem catholicæ fidei. Cap. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Auditores diuersorum magistrorū tenentiū contrarias opiniones, an excusentur à peccato opiniones eorumdem sequendo, etiam si sint contra veritatem fidei, disquiritur.*

Voniā non paruus scrupulus nascitur apud multorū animos, An doctoribus sentientibus cōtraria possit homo securè quācunq; illorū opinionē sequi. Ideo super hoc visum est nobis meritò aliquid esse dicendū. Quia aūt dicit Aug. lib. 2. de prędestinatione sanctorū. interest inquantū, & in quibus rebus erretur, & quā facilè se quisquā corrigat, vel quāta pertinacia suū defendere conetur errorem. ideo ad plenū respondendo quæstioni propositę multiplici opus est cōsideratione. ¶ Prima quidem cōsideratio est de materia, circa quā *Quinq; cōsiderationes notandæ.*

est varietas opinionū inter doctores. Secūda de ipsorū doctorū opinantium conditionibus. Tertia de efficacia rationū & fundamentorū, quibus ipsi doctores astruūt suas varias opiniones. Quarta est de ipsorū auditorum qualitatib⁹. Quinta de modo adhęrendi auditorū varijs opinionib⁹ ipsorū doctorū. ¶ Prima ergo cōsideranda est materia circa quā est varietas opinionum inter doctores, quòd vel est materia ad fidē, & ad bonos mores pertinens, vel non, sed est circa alias facultates, puta de geometricalib⁹, aut logicalibus, & similibus, circa quæ nihil eorū interest ad fidem, vtrùm sic vel aliter se habeant. Si sit materia ad fidē pertinens, & ad bonos mores, tunc distinguendū est. Quia aut ea quę ad fidē pertinent & ad bonos mores expresè habētur in sacra scriptura, vel etiam authoritate vniuersalis ecclesiæ sunt manifestè exposita fidelibus ad credendū: aut sunt talia, quorū nec expressum testimoniū ex sacra scriptura habetur, nec doctrina ecclesiæ vniuersalis aliquid de eis expresè docet. ¶ Qua consideratione habita, sit ista prima cōclusio. In materijs nō pertinētibus ad fidē, nec ad bonos mores sine peccati periculo quantū est ex parte materiæ possent auditores vtranq; opinionē sequi magistrorum. Ista cōclusio patet: quia in talibus, vt inquit S. Tho. cuius est præfata cōclusio quotlibeto. 3. art. 10. habet locū quòd dicit Apostolus. Vnusquisq; in suo sensu abundat. Notāter dicim⁹, quantū est ex parte materiæ opinionū: quia ex parte intentionis bene potest ibi quis peccare, vtputa ex inordinatione affectus: vt si ex inuidia, odio, amore, pretio, vel ex inordinata affectione potiùs sequeretur vnā opi. quàm aliā. Si verò materia circa quam est varietas doctorū pertineat ad fidē & bonos mores primo modo dicto, videlicet quòd expresè habeat in sacra scriptura, est adhuc distinguendū iuxta S. Tho. tam in. 2. 2. q̄ in quæstionibus de veritate. quòd ad fidem pertineat aliquid dupliciter. Vno modo directè & principaliter: sicut sunt ea quę sunt in articulis fidei explicata, & de talib⁹ sit ista conclusio secunda. ¶ In his quæ sic principaliter pertinēt ad fidem catholicam nullus rationis capax excusatur à peccato, si opinionem erroneā alicuius magistri sequatur. Ista conclusio est beati Tho. in quotlibeto suprà nominato. in talibus enim (inquit) ignorātia non excusat: alioquin qui secuti sunt opi. Arrij, & Nestorij, & aliorum hæresiarcharū, essent excusati. Neq; possent habere excusationem propter simplicitatē, si in talibus opi. erroneam

Prima cōsideratio. 1

Prima cōclusio primæ considerationis. 1

Secunda.

roneā ſequantur. In rebus enim dubijs nō eſt de facili pręſtandus aſſenſus, ſed potiùs vt dicit Aug. 3. de doct. Chriſtiana. conſulere dicit quis regulam fidei, quam de ſcripturarū planioribus locis & eccleſiæ authoritate percepit. Concludit ergo S. Tho. vbi ſuprà. Qui ergo aſſentit opinioni alicuius magiſtri contra manifeſtū ſcripturæ teſtimoniū, ſiue contra id, quod publicè tenetur ſecundùm eccleſiæ authoritatē, nō poteſt ab erroris vitio excuſari. Si verò materia, circa quā eſt varietas magiſtrorum, ſit de pertinentibus ad fidē indirectè & ſecundariò, quæ explicitè credenda omnibus non proponuntur, ſit iſta cōcluſio tertia.

Tertia. ¶ Abſque peccati periculo poteſt quis tenere contrarium quod expreſſe habetur in canone ſacrę ſcripturæ: vt ꝙ Abraham non habuit duos filios: aut ꝙ Dauid non fuit filius Iſai, & ſimilia. Patet cōcluſio: quia cùm talia non teneatur quis explicitè credere, ſed ſolùm implicitè, vt ſcilicet paratus ſit credere quicquid in diuina ſcriptura continetur, ſed tunc ſolùm tenetur explicitè credere, quādo ei hoc in doctrina fidei conſtiterit contineri. Interim verò ꝙ non conſtat, cùm credere explicitè non teneatur, poteſt aliquis ſine periculo cōtrariam opinionem (abſq; tamē pertinacia) tenere & ſequi. Si verò ea quæ pertinent ad fidem ſint talia, quorum nec ſcripturæ ſacræ teſtimoniū expreſſum habetur, nec expreſſa vniuerſalis eccleſię doctrina de eis aliquid docet, quāquā includatur in his, quorum explicita fides neceſſaria eſt omnibus fidelibus, ſit iſta quarta concluſio.

Quarta. ¶ In talibus abſque periculo peccati poteſt quis ſequi opinionem alicuius magiſtri contrariā veritati fidei: dum tamen facta determinatione, doctrinam amplectatur eccleſiæ. Hæc concluſio eſt S. Tho. in. 2. 2. q. 11. art. 2. Et ratio ſancti Thomæ eſt: quia tales pro illo tēpore nō habent electionē cōtradicentem eccleſiæ doctrinæ. Si autem poſtquā eſſent authoritate vniuerſalis eccleſiæ determinata quis tali determinationi eccleſiæ repugnaret, hæreticus cenſeretur.

Secunda cō ſideratio. ¶ Secunda conſideratio principalis eſt de doctorum diuerſa opinantium conditionibus, ſcilicet quales ſint, ſi famoſi, ſi experti in facultate ſua, ſi moribus graues, ſi iudicio humiles, vt magis delectētur ſequi ſanctorum patrū doctrinas, quàm proprias adinuentiones, & fantaſias: ſecundùm hanc cōſiderationem poteſt eſſe iſta quinta concluſio.

Quinta cō cluſio ¶ Non videtur eſſe omnino immunis à peccato, qui in materijs fidem tangentibus non nititur ſequi opinionē magiſtrorū magis doctorū, & celebriū, ac expertorum in facultate ſua, & qui in moribus grauiores exiſtunt: quoniā aliàs videtur habere locū verbum euāgelij, Si cæcus cæco ducatū præſtat, ambo in foueā cadunt. Debet enim quilibet in huiuſmodi materia magiſtrorū diuerſa opinantium animū ſuū conformare regulariter doctoribus, qui ſanctorū patrū doctrinis magis ſoliti ſunt adhærere. vnde Eccle. 8. dicitur. Ne deſpicias narrationē presbyterorū, id eſt doctrinā ſeniorū doctorū, & in prouerbijs eorum conuerſare, id eſt ſecundùm eorū doctrinā viue: ab iſtis enim diſces ſapientiam ſcilicet diuinorū: cuiuſmodi ſunt credibilia, & doctrinā intellectus, quæ eſt bonorū morum, in quibus vita fidelium eſt adornanda. Cæterū conſideranda eſt quantitas diſcreta magiſtrorū: quot videlicet ſint doctores pro vna opinione, quot p alia: quia probabilius eſt cæteris paribus veriorem eſſe illā, in quā plures magiſtri docti concurrunt, quàm illā, quā vnus, aut pauci ſequuntur: ſicut de ſententia dicit, quæ pluriū iudicio roborat. di. 79. ſi trāſitus. & extra de elec. c. Licèt. Vnde Eccle. 6. dicitur. In multitudine presbyterorū prudentiū ſta: & ſapientiæ illorū ex corde coniungere. ſecūdùm quā conſiderationē ſit iſta cōcluſio ſexta.

Sexta con cluſio. Non videtur immunis à peccato, qui in tāgentibus fidē ac bonos mores relicta opinione pluriū magiſtrorum ſequitur opinionē vnius aut paucorū cæteris paribus. Cōcluſio patet ex dictis: & colligitur ex dictis beati Aug. lib. de doctrina Chriſtiana. & habetur in. c. In canonicis. di. 19. vbi ait. In his verò ſcilicet ſcripturis, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, grauioresq; accipiunt eis, quas pauciores minoriſq; authoritatis eccleſia tenet.

Tertia con ſideratio. ¶ Tertia conſideratio eſt habēda circa motiua & fundamēta, quibus doctores ſuas opiniones fundare ac fulcire nituntur: quæ cōſideratio merità eſt habenda. Tū, quia in rebus dubijs nō de facili eſt præſtādus aſſenſus. Vnde Eccle. 19. dicitur. Qui citò credit, leuis eſt corde. Tū quia ea quæ præſtantiori ratione, aut efficaciori motiuo fulcita ſunt, cùm ſint maioris authoritatis, alijs præferenda veniunt. Vnde in opinione vtrùm raptor poſſit contrahere cum rapta, beatus Hieroñ. præfertur opinioni concilij Aquiſgrani dicentis ꝙ non. vt patet in. c. Placuit. 36. q. 2. Et hoc, quia vt dicit glo. beatus Hiero. roborat opinionem cōtrariam authoritate veteris teſtamenti, & authoritate cōcilij Melden. & ita ſtatur ſentētię beati Hieroñ. Hinc Monaldus in prologo ſummæ

mæ suæ dicit, ꝙ non generatur aliquãdo pręiudiciũ erga veritatis sententiã, cũ inter opiniones diuersas, quæ à magistris, & probatis doctoribus scriptis authẽticis annotatas illã opinionẽ quis amplectitur, quæ sibi magis consona videtur rationi. Itẽ Hosti. ext. de cogn. spi. super ca. Sed vir. dicit, ꝙ vbi sunt diuersæ opiniones, & diuersa iura, semper humanior est præferenda, id est rationabilior, & ęquior. extra de transla. c. fi. vbi verò vtraque humana est, standum est illi, quæ meliori innititur rationi. extra de ser. cap. Capellanus. secũdũ quã considerationẽ posset poni talis septima conclusio.

Septima cõclusio.

¶Quòd culpãdus venit, qui absq; huiusmodi inuestigatione diligenti, & ponderatione rationum, & motiuorum, quibus doctores suas varias fundãt opiniones, leuitate quadã animi amplectitur opinionẽ contrariã veritati fidei. Patet cõclusio. agit enim cõtra illud Iob. 29. Causam quã nesciebã, diligẽtissimè inuestigabã. Et Amb. lib. de paradiso dicit. Nemo debet se alteri credere, nisi cuius virtutem probauit.

Quarta cõsideratio.

¶Quarta cõsideratio habẽda est circa qualitates auditorũ. Circa quos considerandũ est: ꝙ nõ oẽs æqualiter tenentur habere fidem explicitã: nec omnes sunt eiusdẽ capacitatis ad discernendũ conditiones & differentias magistrorum diuersorũ diuersa opinantium, siue docentiũ, & ad ponderandum robur, & virtutẽ, ac efficaciam motiuorũ, siue rationũ, quibus præfati magistri suas fundant opiniones: sed sunt plures eorum valde simplices, qui bona simplicitate adhærẽt doctrinæ suorum maiorum, credentes in omnibus bene credere, in quibus ab illis informantur. De quibus Iob 1. dicit. Boues arabãt, & asinæ pascebant circa eos. quia videlicet minores, qui significantur per asinas, debent in credendis adhærere maioribus, qui per boues significãtur. vt Grego. exponit. 2. moralium. secundũ quã cõsiderationem ponitur ista octaua conclusio.

Octaua cõclusio.

¶Quòd simplex homo sequẽs opinionẽ alicuius magistri contrariã fidei non veniet culpandus, vbi veniret alius intelligens, aut superioris status, & conditionis. Conclusio patet ex dictis. Verũ ne ex hoc qđ dictũ est, ꝙ minores habẽt fidẽ implicitã in fide maiorũ, videatꝰ aliquod periculũ, aut pręiudiciũ fidei minorũ generari, cùm cõtingeret maiores ipsos magistros errare: est notandũ iuxta S. Tho. in. 2. 2. q. 2. art. 6. ꝙ minores non habent fidẽ implicitã in fide maiorum nisi quatenus maiores adhęrẽt doctrinę diuinæ. Vnde & Apostolus dicit. Imitatores mei estote sicut & ego Christi, cùm humana cognitio non sit regula fidei, sed veritas diuina: à qua si quis maiorũ deficiat, non præiudicat fidei simpliciũ, qui eos rectam fidẽ habere credunt, nisi pertinaciter eorum erroribus in particulari adhæreant contra vniuersalis ecclesiæ fidẽ, quę deficere nõ potest, dicente domino, Ego pro te rogaui petre vt nõ đficiat fides tua.

1. Cor. 4.

Luc. 21.

Quinta cõsideratio.

¶Quinta consideratio habenda hęc est circa modũ adhærendi auditorũ opinionibus magistrorum opinantium contra veritatẽ fidei in his quæ nec scriptura sacra expresse habentur: aut si habentur, nõ pertinent directè, & principaliter ad fidẽ: nec vniuersalis ecclesię authoritate diffinita fidelibꝰ credenda reperiũtur exposita. Est enim quidam modus adhærendi cum pertinacia. Alius modus adhęrendi est sine pertinacia, videlicet cũ animi pręparatione tenendi contrariũ, si contrariũ verum esse sibi ostensum fuerit aut ratione, aut authoritate scripturæ sanctę, aut authoritate vniuersalis ecclesię. De quorũ varietate modorũ plura sunt dicta superius. Sit ergo iuxta istam considerationem nona conclusio.

Nona conclusio.

¶Qui pertinaciter adhęret opinioni alicuius magistri contrarię catholicę veritati, errat, & errando peccat, & hęreticus censendus venit. Ista cõclusio est beati Aug. cõtra Manichęos. & habetꝰ. 24. q. 3. ca. Qui in ecclesia. vbi ita ait. Qui in ecclesia Christi morbidum aliquid prauumq; sapiunt: si correcti vt sanũ rectũq; sapiant, resistunt contumaciter, suáque pestifera atq; mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, hęretici sunt.

Decima cõclusio.

¶Decima conclusio. Adhęrere sine quacunq; pertinacia opinioni alicuius magistri contrarię veritati fidei in his materijs fidei, de quibus in principio considerationis huius fecimus mentionem, nullum potest esse peccatum. Hęc conclusio ex sententia beati August. colligitur: qui vt habetur in capit. Apostolus. 24. q. 3. ita inquit. Si qui sententiã suam quamuis falsam atque peruersam nulla pertinaci animositate defendunt: pręsertim quam non audacia suę pręsumptionis pepererint, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt: quęrunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati cùm inuenerint, nequaquam sunt inter hęreticos computandi. hęc Augustin. Et hęc de præsenti quęstione (saluo semper meliori iudicio) dicta sunt, maximè quia doloribus podagræ laborantes illud taliter qualiter expleuimus.

¶In quo inuestigatur, an omnis prælatus ecclesiasticus siue sit papa, siue quicunq; alius ipso facto, quòd factus sit verè & propriè hæreticus, sit prælatione priuatus. Cap. XVIII

SVMMARIVM.

1 *Prælatus omnis ecclesiasticus, siue sit papa, siue alius, ipso facto, quo conuincitur verè hæreticus quòd omni prælatione priuetur, ostenditur.*

Cum autem iuxta canones sacros hęreticus quadrupliciter puniri dicatur, videlicet excommunicatione, depositione, rerum ablatione, & militari persecutione: duximus hic merito disputandū, an prælatus ecclesiasticus, siue sit papa, siue quicunq; alius inferior prælatus factus hæreticus pertinax sit ipso facto, iure, & potestate prælationis priuatus. Et circa hoc reperimus duos modos extremos dicendi. Quidam enim dicunt quòd sic: quidam quòd non. Primi verò dicētes quòd prælatus, siue papa, siue quicunq; alius inferior factus hæreticus siue manifestus siue occultus est ipso facto prælatione, & potestate iurisdictionis priuatus, nituntur opinionem suam veram ostēdere & roborare primò authoritatibus sacræ scripturæ, & ita iure diuino. Secūdò authoritatibus sacrorū canonū, siue sanctorum patrum, & ita iure humano. Tertiò efficacia rationum. ¶Pro primo inducunt decem authoritates sacræ scripturæ, quibus præcipitur, vt hæretici omnes indifferenter vitentur, non sustineantur, nō admittantur ad societatem fidelium, sed profugentur, siue interficiantur, arbitrantes quòd talia vniuersaliter contra omnes indifferenter hæreticos non fuissent diuina lege sancita, si prælati facti hæretici manerēt adhuc prælati: maximè cùm dominus dicat de malis prælatis, bonis tamē quo ad doctrinam, Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi: omnia ergo quæcunq; dixerint vobis seruate, & facite: secundùm opera autem eorum nolite facere. Et Apostolus ait Obedite præpositis vestris, non tantùm modestis, sed etiam dyscolis. Prima sacræ scripturæ authoritas est illa Deute. 17. Eum cōstitues, quem dominus Deus tuus elegit de numero fratrum tuorum. glos. inteli. Non de aliena secta. Sequitur. Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus. Ex qua authoritate videtur, φ sicut ex lege populus non poterat habere regem in temporalibus, qui non esset de numero filiorum Israël: ita populus Dei non posset habere prælatum, & rectorem in spiritualibus, qui non esset de numero fideliū. Israël enim interpretatur videns Deum. Secunda authoritas est illa Deutero. 18. Propheta autem, qui arrogantia deprauatus, voluerit loqui in nomine meo. gloss. interli. vt sibi credatur quæ ego nō præcepi illi vt diceret: aut ex nomine alienorūm deorum, interficietur. Ex quo videtur, quòd quicunque nullo excepto visus fuerit de via domini, & veritate catholica fideles auertere sit de medio fideliū auferendus. Tertia authoritas est illa Numer. 16. Recedite à tabernaculis hominū impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne inuoluamini peccatis eorum. Quarta authoritas est illa Matth. 5. Vos estis sal terræ: quòd si sal euanuerit. gloss. id est doctor errauerit. in quo salietur? gl. id est populus firmabitur? ad nihilum valet vltrà, nisi vt mittatur foras. gloss. ab officio docēdi, vel ecclesia. Quinta authoritas est illa Matth. 24. Surgent pseudoprophetæ, & pseudoChristi, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducantur etiam electi, si fieri potest: si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est, nolite exire. &c. Sexta authoritas est illa Luc. 21. Multi venient in nomine meo dicētes: quia ego sum, & tēpus appropinquabit: nolite ergo ire post illos. Septima authoritas est illa. 2. Thes. 3. Denuntiamus vobis fratres in nomine dni nri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatē, & non secundùm traditionem, quam receperunt à vobis. gloss. in nomine Iesu Christi, id est per Iesu Christi authoritatem præcipimus. Octaua authoritas est illa ad Galat. 1. Si quis (generaliter scilicet quicunq; sit ille) euangelizauerit prēter id quod accepistis, anathema sit. Nona authoritas est illa ad Ti. vltim. Hęreticum hominem post vnam & secūdam correptionem deuita, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est, & delinquit, cū sit proprio iudicio condemnatus. Decima authoritas est. 2. Iohā. 2. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domū, nec Aue ei dixeritis: qui enim illi di

Prima uia primæ opinionis.

Matth. 23.

Heb. 13.

illi dixit Aue, communicat operibus eius malignis. Ex quibus omnibus dicunt haberi manifestè, φ hæretici sunt omnino fugiendi, & vitandi authoritate diuinæ scripturæ, & per consequens φ prælati facti hæretici ipso facto prælatione ecclesiastica & honore sint priuati: quia aliàs si prælati manerent, honor reuerentia, & obedientia deberetur eis, & nō contraria eis exhiberi præciperentur. ¶Secūda via, videlicet authoritatibus sanctorū patrum, idē sic probare nituntur. Primò sic. Dicit beatus Cypria. in quadam epistola, & habetur. 7. q. 1. in ca. Nouatianus. φ qui nec vnitatem spiritus, nec cōmunionem pacis obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo, atq; sacerdotū collegio separat, episcopi nec potestatē potest habere, nec honorē. ¶ Secundò ad idem inducunt, quod Inno. papa ait, & habetur in ca. hæretici. 24. q. 1. vbi dicitur: φ hæretici dū à fide catholica destiterint, perfectionem spiritus, quā acceperunt, amiserūt. perfectio autem spiritus videtur hic nominari potestas spiritualis ecclesiæ. ¶Tertiò ad idē inducunt quod beatus Ambr. dicit, & habetur in. c. qui dignior. ita di. Si verò præceptor hæreticus deformet habitaculum, vitanda hæreticorū communio, fugienda synagoga censetur. ¶Quartò ad hoc est Beda super Matth. & habetur in ca. Quicunq;. Quicūq; ab vnitate fidei vel societatis Petri Apostoli quomodolibet seipsos segregant, tales nec à vinculis peccatorum absoluunt, nec ianuam possunt regni cælestis ingredi. vbi videtur, φ hæreticus sit priuatus ligandi, & absoluendi potestate. ¶Quintò ad idē inducit btūs Cypria. in. c. Didicim⁹. q. ait. Didicim⁹ oēs omnino hęreticos nihil habere potestatis atq; iuris. ¶Sextò ad idem est ca. Achatius. 24. q. 1. vbi dicit Gelasius, φ quicunq; in hæresim semel damnatā labitur, eius damnatione seipsum innoluit. vbi glos. inquit. Hic est casus, in quo papa papam ligare potest: in quo papa in canonem latæ sententiæ incidit. Nec huic obuiat regula illa, Par parē soluere vel ligare non potest, quia si papa hæreticus est: in eo quia hæreticus est, minor est quolibet catholico. 12. q. 1. scimus. §. promulgator. quia lex factum notat etiam sine sententia, vt. ff. de ritu nup. l. pa lāin. §. vlt. ¶Septimò ad idem est idem in. c. 2 Achatius. §. si ergo. vbi sic dicit. Si ergo episcopus ille in hæresim damnatam lapsus est, antiqua excommunicatione damnatus alios damnare non poterit: excommunicatus enim alios excommunicare nō valet. ¶Octauò ad idem est cap. Audiuimus. vbi sic dici-

Secunda uia eiusdem.

tur. Si autem in corde suo nouam hæresim confinxit, ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare potuit: quia non potest de ijcere quenquam iam prostratus. ¶Nonò ad idem est quod in eodem cap. in fine legitur, vbi sic dicitur. Liquidum cōstat eum, qui ab integritate catholicæ fidei recedit, maledicēdi, & benedicendi potestatem minimè habere: vtpote se superiorem maledicere non valet, in alienum à fide tanquam sibi æqualem sententiam dare non potest. ¶Tertia via, scilicet rationibus præfatorum doctorum opinio multipliciter roboratur. Primò sic. Ecclesia, & eius iurisdictionis authoritas fundata est super fidei petram. Vnde confitenti Petro, & dicenti ad Christum, Tu es Christus filius Dei viui. ait Christus Petro, Super hanc petram. glos. id est fidei confessionem: ædificabo ecclesiam meam. Et sequitur, Tibi dabo claues regni celorū. &c. ergo sequitur, quòd quicunq; cadit à fidei petra, cadat ab omni honore prælationis ecclesię. Consequentia videtur necessaria: quoniam sublato fundamento, necesse est ruere quæ super illud fundata sunt. Ista est ratio domini Vlrici in summa sua theologię, qui videtur esse opinionis præfatę. Vnde lib. 6. tractatu. 4. cap. 22. dicit, quòd stabilis manet authoritas papæ quandiu in petra, quę est Christus, fundatur, & hoc fit etiam per informem fidem, quę sola manente non habet iudicem superiorem à quo iudicari possit. Et infrà. Si verò per infidelitatem à petra, in quaauthoritas Petri solidatur, remotus fuerit, tunc necesse est sublato fundamento ruat: non autem potest de hoc crimine etiam si non est notorium accusari, & condemnari. 40. distinctio. capit. Si papa. hęc ille. Ex quibus manifestè datur intelligi, quòd ipso facto, quòd à petra Christi cadit papa, cadit ab authoritate. Secunda ratio est. Claues sunt datę ecclesię, vt ait Augusti. super Iohan. & habetur in capi. Quodcunque. 24. quęstio. 1. Petrus quando claues accepit, ecclesiam significauit: ergo existens extra ecclesiā, non habet eas. Consequētia est beati Amb. in pastorali suo. & habet de pœ. di. 1. §. nemo. vbi ita ait. Dominus parius & soluendi esse voluit, & ligandi. Et infrà. Certum est, φ ecclesię vtrunq; licet: hęresis vtrū que nō habet. Ius enim hoc solū permissum est sacerdotibus. Rectè ergo ecclesia hoc vendicat, quę veros habet sacerdotes, hęresis vendicare nō potest, quę sacerdotes Dei non habet. hęc ille. Item hoc idem argumentum ponitur in capitu. Audiuimus. 24. quęst. 1. vbi sic ha-

Tertia uia primæ opinionis.

sic habetur. Ligandi nanq; & soluēdi potestas veris, non falsis sacerdotibus adnō traditur. apostolis em̄ dicturus, Quorū remiseritis peccata, &c. præmisit, Accipite Spiritūsanctum. vt euidēter cunctis ostenderet eum, qui Spiritūsanctum non habet, peccata nō posse tenere, vel remittere. Porro Spiritūsanctum nemo nisi intra ecclesiā accipit. hæc ibi. ¶Tertia ratio. Hæreticus est ab ecclesiæ corpore separatus: ergo ipso facto q̄ est hæreticus, est priuatus honore, & potestate ecclesiasticę iurisdictionis, si quam habuit. Antecedens est manifestum: quia cùm ecclesia dicitur collectio fideliū: vt in ca. Ecclesia. de conse. dist. 1. quicunq; à fide Christi se diuidit, à corpore Christi, quod est ecclesia, necessariò diuisus & segregatus est censendus. Consequētia verò illa patet. Tū ratione: quia mēbrum à corpore separatū priuatū est omni vitali virtute, & sensu, ac motu. Tum authoritate beati Cypriani, q eadē ratione vtitur in. c. Nouatianus. 7. q. 1. ita di. Qui nec vnitatē spiritus, nec coniūctionē pacis obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo & sacerdotū collegio separat, episcopi nec potestatē potest habere, nec honorē. In hac etiā ratione fundatur beatus Tho. in 2. 2. q. 39. art. 3. q̄ in hæreticis & schismaticis potestas iurisdictionis nō manet, etiā secundùm substātiam: vñ non possūnt absoluere, nec excōicare, nec indulgētias facere, nec aliquid huiusmodi: quod si fecerint, nihil est actū. hæc S. Tho. Cui sententiæ alludit apertē ca. Audiuimus. 24. q. 1. vbi sic habetur. Quicunq; ab vnitate ecclesiæ, quæ per Petrū intelligitur, fuerit alienus, execrare potest, consecrare nō potest: excōicationis, vel recōciliationis potestatem nō habet. Quarta ratio sic. Nullus præscisus à corpore ecclesiæ potest esse caput ecclesiæ, cùm caput nō possit esse extra corpus: sed prælatus factus hæreticus pertinax ipso facto est præscisus à corpore: ergo ipso facto desinit esse caput ecclesiæ. Consequētia patet. Ista est ratio Petri de Palude in li. suo de ecclesiastica potestate. ita dicētis. Formaliter loquēdo de papa quando papa labitur in hæresim, tunc eo ipso præscisus est ab ecclesia, & definit esse papa, & tunc deponitur de facto, id est, ipso facto est depositus, non de iure: quia qui non credit, iam iudicatus est, de iure, scilicet hoc est autem iudicium: quia eo ipso quòd est hæreticus, ab ecclesia est præscisus. Non potest autē caput à corpore præscisum quādiu est præscisum esse caput corporis, à quo est præscisum. Vnde papa per hoc desinit esse caput corporis ecclesiæ ipso facto, q̄ ab illo per hæresim præscinditur, secundùm illud Deut. 17. Non poteris alterius generis hominē facere regē. Vñ hæreticus nec potest esse, nec manere papa: qa extra ecclesiā existēs, non potest habere claues ecclesiæ. Per peccata aūt alia est caput languidū, & nō propter hoc desinit esse caput, vñ nec potest per consequēs à mēbris iudicari. hęc dñs Petrus de Palude. Quinto prælatus ecclesiæ ipso facto q̄ fact⁹ est hæreticus, nō potest influere amplius in corpus ecclesiæ nec sensum fidei, nec motum operationis sanctæ. Et patet. cùm careat fide, quæ principiū est spiritualis influxus, cùm iustus ex fide viuat, & ipsa sit (vt ait Aug. in de fide ad Petrum) bonorum omniū fundamētum: ergo prælatus eo ipso q̄ factus est hæreticus, desinit esse rector, & caput corporis ecclesiæ. Patet consequētia: quia caput dicitur, vt dicit Isido. q̄ inde alia mēbra capiāt sensum, & motū. Ista ratio est magistri Aug. de Anchona in li. suo de ecclesiastica potestate. q. 5. ar. 3. qui ita ait. Capitis est influere vitā omnibus mēbris: principiū autē vitę spiritualis est ipsa fides: quia sine fide est impossibile placere Deo. Vnde apostolus fidem dicit esse substantiam. i. fundamētum rerum sperādarum. si ergo papa deprehenditur deuius à fide, caret vita spirituali, & per consequens alijs influere non potest. Vnde sicut mortuus non est homo, sic papa in heresi deprehēsus non est papa, propter quod ipso facto est depositus. hęc ille. Sextò ratione sic. Prelatus factus hęreticus eo ipso est antichristus. Vnde. 1. Iohann. 4. Omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est, & hic antichristus est. ergo ipso facto quòd est hęreticus, est à cura pastorali absolutus siue priuatus. Patet consequentia: quoniam Christus, cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur, oues suas, quas prętioso sanguine redemit, non nisi fideli seruo committeret. vnde Luc. 12. Fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam. glossa. i. ecclesiam. Vnde August. in sermone de pastore. hoc expresse videtur dicere, qui tractans illud Cant. Pasce hœdos tuos. ita inquit. Iam non oues: manēti Petro, dicitur, Pasce oues meas: exeunti hęretico, pasce hœdos tuos. hęc ille. Item idem August. in epistola ad Vinceñ. tractans pręfatum verbum, pasce hœdos tuos in tabernaculis pastorum. dicit sic. Pasce hœdos tuos non sicut Petrus, cui dicitur, pasce oues meas in tabernaculis pastorum, non in tabernaculis pastoris: vbi est vnus grex, & vnus pa-

Rom. 1.

Heb. 11.

stor. hæc August. Ex quibus videtur colligi, quòd ipso facto, quòd quis pastor ouiū Christi effectus est hæreticus, iam non ouiū Christi, sed suorum hœdorū fit pastor. Et factus hæreticus, est ipso facto prelatione priuatus: vt quilibet hæreticus intelligat sibi dictum, quod dominus ait villico iniquitatis. Amplius non poteris villicare. ¶Septimò ratione sic. Omnis ille censendus est iure diuino non prælatus, qui iure diuino præcipitur ab omnibus fidelibus vitari. Patet: quia iure diuino verus prælatus est sequēdus: sed omnis hæreticus nullo excepto iure diuino præcipitur vitari ab omnibus fidelibus, vt ex superioribus patet: ergo omnis prælatus eo ipso quòd factus est hæreticus, desinit esse prælatus. ¶Octauò sic. Ad papam causæ fidei sunt deferendæ. 24. quæst. 1. quotiens. & hoc iure diuino, cùm ex institutione primatum habeat super omnes fideles. dist. 22. ca. Omnes. & ca. Sacrosancta. Vnde Lucæ. 22. dictum est Petro. Et tu conuersus confirma fratres. sed ad hæreticum non sunt causæ fidei deferendæ, cùm sit aduersarius fidei Christianæ: papa autem factus hæreticus est aduersarius fidei Christianæ: ergo videtur quòd papa factus hæreticus non sit verus papa. ¶Nonò sic. Impossibile est quòd quis simul sit pastor & lupus. Patet Iohann. 10. vbi Christus distinguit inter pastorem & lupum: sed prælatus factus hæreticus est factus lupus gregis dñici, cuiusmodi sunt omnes hæretici, secundùm illud Act. 22. vbi inquit Paulus. Scio quod intrabunt post decessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. glo. 5. hæretici callidi in fraude, fortes in disputatione, crudeles in occisione. ergo pastor ecclesiæ factus hæreticus definit esse pastor, cùm incipiat esse lupus, &c.

Luc. 16.

¶In quo ponitur aliorum opinio contraria & obiecta contra primam opinionem. Cap. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Papa, aut alius prælatus factus hæreticus, quòd nō sit ipso facto iure diuino prælatione, siue papatu priuatus, quibusdam conclusionibus nonnulli ostendere conantur.*

Secundus modus dicendi omnino contrarius est eorum, qui asserūt, quod papa, aut alius prælatus factus hæreticus non sit ipso facto iure diuino prælatiōe, siue papatu priuatus. Quorū assertio vt pleniùs intelligatur, & eius fundamenta quantæ firmitatis sint cognoscantur, inducemus quatuor conclusiones, quas aliqui eorum ponūt cum suis motiuis specialiter circa papam. ¶Prima cōclusio est: quod papa occultè in hæresim lapsus non est ipso facto iure diuino papatu priuatus, aut suspensus. Hanc conclusionem probant multipliciter. ¶Primò sic. Lex diuina non deijcit hæreticū ipso facto de dignitate, siue administratione episcopali. ergo nec de papali. Consequentia patet. Antecedens probatur per ca. audiuimꝰ. 24. q. 1. vbi dicitur de episcopo hæretico: si aūt in corde suo nouā hæresim confinxit, ex quo talia prædicare cœpit, neminē damnare potuit. Ex quo, vt dicunt, euidēter colligitur, quod antequā episcopus hæresim prędicet, vel doceat, dānare, seu excommunicare potest. sed hoc non est sine iurisdictione. ergo. &c. ¶Secundò arguunt de Iuda Scarioth, & de Iudæis, qui cognouerūt Christū, & tamē non fuerūt ipso facto depositi. ¶Tertiò sic. Si sic esset, quod papa propter occultā hæresim caderet à papatu, cùm dubitari possit de papa, an occultè esset hæreticus, dubium nasceretur, an robur haberent ea quæ ipse facit: sed hoc videtur inconueniens, & posset esse causa multorum errorum. ¶Quartò sic. Illa assertio nullatenus est tenenda, ad quam sequitur totius ecclesiasticæ hierarchiæ confusio: sed si papa occultè hæreticus diuino iure esset papatu priuatus, posset sequi totius ecclesiasticæ hierarchiæ confusio. ergo, &c. Maior est manifesta. Et minor probatur: quia si sic, tunc nullus prælatus factus per papam hæreticum esset verus prælatus, & per consequens totus ecclesiasticus ordo esset confusus: quia nullus esset verus prælatus: nec ecclesia Dei, quæ de occultis iudicare non potest, valeret tali confusioni obuiare: ergo non est tenendum, quòd papa effectus hæreticus statim iure diuino sit papatu primatus. ¶Secunda conclusio istorum est, quòd papa factus etiam hęreticus manifestus non est ipso facto iure diuino priuatus, nec suspēsus. Pro ista conclusione inducunt plures rationes. ¶Primò sic. Sicut papa est caput fidelium, qui sunt sub noua lege, ita summus sacerdos quantum spectat ad legem diuinam caput erat fidelium qui erant sub lege veteri constitutis

Prima conclusio secūdæ opi. 1

Probatio primæ.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Secunda cō clusio eiusdem.

Probatio primæ.

tuti:sed sacerdos summus in veteri lege quan uis errasset à fide nō fuisset ipso facto iure di uino priuatus: quia vt videtur plures summi sacerdotes in antiqua lege deuiarunt à fide, tamen postea summo sacerdotio fungebantur.ergo licèt papa erret à fide, & efficeretur manifestus hæreticus,non propter hoc esset diuino iure papatu priuatus. ¶Secundò sic. Papa non est deterioris conditionis, q̄ prælati & episcopi:sed alij prælati & episcopi si efficiantur hęretici non sunt iure diuino omni dignitate priuati. ergo nec papa. Maior est certa.Minor probatur: quia si alij prælati & episcopi effecti hæretici essent iure diuino omni dignitate priuati,nō possent absq; noua electione ad suas recipi dignitates,vel saltem suas dignitates minimè retinerent: sed nonnulli prælati facti hæretici absq; noua electione ad suas dignitates recepti fuerunt,vel retinuerunt easdem.1.q.7.maximum.2.q.1. causas cuiuslibet.& ca.Quotquot.ergo & papa quanuis efficiatur hæreticus, papalem retinet dignitatem, & ita nequaquam est iure diuino priuatus.¶Tertiò sic.Non deterioris conditionis est papa, q̄ imperator,vel princeps secularis: sed isti facti hæretici non sunt ipso facto iure diuino à suis dignitatibus priuati:ergo nec papa.Consequētia videtur bona.Maior patet.Minor etiam est manifesta. Nam in veteri lege multi reges idololatræ & hæretici effecti fuerūt,& tamen veri reges remāserūt. Iulianus aūt apostata hæreticus de Christiano fuit effectus: & tū fuit verus imperator.2.q.9.Julian⁹. ¶Quartò. Si hoc esset verum, ꝙ papa factus hæreticus est iure diuino priuatus, hoc non esset propter aliā causam, nisi quia hæreticus catholicis præesse non potest:sed hoc non, quoniā hæreticos & infideles præfuisse catholicis,& catholicos illis obediuisse est manifestū.Ioseph enim obediuit Pharaoni:& Daniel Nabuchodonosor: & Christiani plures infidelibus imperatoribus seruierunt: ergo non est cōtra legem diuinā,ꝙ hæreticus,vel infidelis fidelibus præsit:ergo nō est contra scripturam sanctam,ꝙ papa hęreticus remaneat papa. ¶Quintò sic: Ad quem pertinet institutio alicuius,ad eundem destitutio spectat eiusdem.extra de hære. cū ex iniūctō.sed papa non instituitur iure diuino, sed eligētium electione canonica: ergo nec papa destituitur iure diuino: sed si est destituendus, oportet ꝙ ipsum destituāt electores. ¶Sextò sic. Talis pœna papæ hæretici scilicet priuatiōis in tota scriptura sacra non reperitur:ergo falsum est ꝙ papa hęreticus diuino iure sit priuatus. Consequētia patet.Et antecedēs est manifestum,cùm nullus locus in lege diuina siue in veteri siue in nouo testamēto reperiatur,in quo talis pœna contineatur:ergo,&c. ¶Tertia conclusio istorum sic opinantium est: ꝙ crimen hæresis etiam manifestum ex propria siue specifica natura ipsius hæresis non inducit quo ad homines effectum depositionis aut suspēsionis in papa ipso facto. Hanc conclusionem probant ex glossa decreti dist. 21. nunc autē.super verbo.Marcellinus.vbi quærit glossator:quare concilium non deposuit Marcellinum de hæresi confessum? respondit ꝙ dicit Hugo:quia paratus erat corrigi, non deponitur.vt.24.q.3. dicit apostolus. Ex quo dicto (vt aiunt) manifestè inducitur præfata conclusio. ¶Quarta cōclusio.Nullus canon, nullaq; censura ecclesiastica aut humana papam iam lapsum in hæresim deponit, suspendit,aut priuat iurisdictione papali. Probatur conclusio: quia papa non potest incidere in canonem,cùm sit superior canonibus. ¶Cōsequenter respondere volētes ad rationes primæ opinionis arguētes ꝙ hæreticus cùm sit à corpore præscisus non possit esse caput ecclesiæ,dicunt,ꝙ multæ sunt connexiones in corpore mystico. Vna est charitatis,& istam dicunt habere mēbra ecclesiæ: alia verò sunt velut præscisa. Secunda est in donis naturæ: alia in similitudine participationis sacramentorum, præsertim in vnitate baptismatis, in quo character imprimitur in qua vnitate connectuntur omnes,qui baptisma ritè susceperunt, etiam vbi fidem actualem vel habitualem perdidissent: & hoc videtur absolutè sufficere ad hoc ꝙ aliquis ritè electus maneat caput ecclesiæ quousque fuerit per sententiam diffinitiuam depositus.Hęc sunt verba vnius magistri in quodā sermone siue tractatu de vnione intitulato.

Secundò. Tertiò. Tertia. Quartò. Quintò. Sextò. Tertia conclusio. Quarta cōclusio. Probatio. Responsio ad rationes primæ opi.

¶In quo respondetur ad rationes factas pro secūda opinione. Cap. XX.

SVMMARIVM.

1 *Obiectiones & conclusiones quorundam factæ contra id quod dicitur,uidelicet,quòd Papa,aut alius prælatus factus hæreticus omni prælatione priuetur,&c. diluuntur.*

Quo-

Voniam nobis (saluo semper meliori iudicio) rationabilior videtur primus modus dicendi atq; beati Tho. doctrinæ, quē ducē & magistrū in omnibus huiusmodi dobijs sequēdum duximus, conformior apparet: respondebimus ad rationes inductas pro secundo modo dicēdi. Obseruabimus autem in respondēdo ordinem obseruatū ab aduersarijs. Dicemus enim circa singulas cōclusiones eorum, quid nobis iuxta primū modum dicendi videtur, subiungentes respōsa ad singulas rationes pro eis inductas. ¶Prima autem cōclusio ex aduerso opinātium non videtur vera, in qua dicunt, ꝙ papa occultè in hæresim lapsus nō sit iure diuino papatu priuatus: quoniā cùm factus hæreticus esset occultus ceciderit à petra fidei, supra quam totius ecclesiastici ædificij fabrica & potestas consurgit, necessariò videtur, quòd à potestate ecclesiastica ruerit. Nec rationes inductæ per aliter opinantes probant aliquo modo intentum. Vnde ad primam, quæ sumitur de ca. Audiuimus. 24. q. 1. respōdetur, quòd per hoc, quod in ea. illo dicitur, ꝙ episcopos ille ex quo talia prædicare cœpit neminem damnare potuit, nō arguitur, quòd occultè hæreticus antequam publicè hæresim suam prędicauit, posset damnare aliquem: cùm glossa in principio eiusdem quæstionis apertissimè doceat contrarium, sic dicens. Sed tu dic indistinctè, quòd siue veterem, siue nouam hæresim sequatur, excommunicatus est, licèt sit occultus: & ideo alium non potest excommunicare. extra de hęre. ad abolendam. Alia tamen quæ agit, tenent interim dum toleratur. art. 3. quæst. 7. §. tria. & sententia excommunicationis quam tulit, toleranda est, dum ipse est occultus, licèt sit nulla. Et infrà. Quia omnis hæreticus est excommunicatus quantumcunq; sit occultus, ideo non potest alios excommunicare. Vnde si scirem prælatum meum esse hæreticum, quia nouam fingit hęresim, nec tamen prædicat, si me excommunicaret, celebrare possem in occulto, non in aperto: quia enim nō possem probare illum esse hæreticum, sic me excommunicatum deponeret. Sed quid de alia sentētia? idem: quia nulla est sententia quam tulit, sed tamen alia quæ agit, tenent dum toleratur. hæc glo. Ex qua manifestè apparet ratio aduersariorum vacua. ¶Ad secūdam rationem, in qua arguitur de Iuda & Iudæis, respōdetur non facere ad propositum. Tum, quia illi nullam habebant iurisdictionem spiritualem ecclesiasticam. Tum, quia non probatur, ꝙ illi in hæresim lapsi fuerint, & nō fuerint in veritate priuati potestate iurisdictionis si quam habuerint. ¶Ad tertiam ratiōnē cùm agitur ꝙ dubitari posset, &c. respondetur negando consequentiam: quoniam quandiu toleraretur, valida reputarentur ea quæ agit, iuxta glosā superiùs inductam de ca. Audiuimus. 24. q. 1. ¶Ad quartam rationem, in qua arguitur, ꝙ totus ordo ecclesiasticus confunderetur, &c. respondetur negando consequentiam secundùm quosdam alterius opinionis. Dicūt enim, ꝙ cùm vniuersalis ecclesia regatur à Spiritusancto, nunquam deficiet in his quæ necessaria sunt ad salutem, licèt in alijs deficere posset. Vnde si papa esset occultus hæreticus, & per cōsequens papatu priuatus, & ideo illa quæ iurisdictionis sunt exercere nō posset, quanuis posset facere ea quæ sunt ordinis, Deus ecclesiæ suæ prouideret, reuelando ei perfidiā papæ: & ꝙ non valuerūt quantum ad ea quæ iurisdictionis sunt illa quæ fecit, vel præseruādo aliquos episcopos per aliquem modū sibi possibilē, licèt nobis ignotū. Et ideo nullus ordo ecclesiasticus necessarius ad salutem ecclesiæ vniuersalis confunderetur, licèt multa sine quibus potest esse salus, possent esse confusa. præseruaret enim Deus ne confunderentur illa quæ vniuersali ecclesiæ sunt necessaria ad salutē. Similis videtur esse responsio sancti Thomę in. 4. dist. 24. ad casum, in quo quidam non baptizatus promoueretur in episcopum, vbi ita dicit. Illi, quos talis ordinat, non habent ordinem: sed tamen piè credi potest, ꝙ quātum ad vltimos effectus sacramētorū summus sacerdos suppleret defectū, & ꝙ non permitteret hoc ita latere, per quod periculū ecclesiæ imminere posset. hæc sanctus Tho. Et ita in proposito videtur dicendū. Præterea ratio illa aduersariorū æqualiter cōcludit, ꝙ mulier nō potest putari papa, & haberi pro papa: & ꝙ paganꝰ & infidelis reputatus tū Christianus & fidelis non pōt haberi pro papa: sicut ꝙ papa hæreticus, & iure diuino papatu priuatus, non pōt haberi pro papa. Patet, qa si mulier, vel paganus haberet pro papa, & de facto consecraret epos, & ordinaret, ac Christianos ad dignitates ecclesiasticas ꝓmoueret, nō minùs confunderet ecclesiastica hierarchia, q̄ si hæreticus iure diuino papatu priuatus putaretur à catholicis esse papa. Licèt enim ordinādo & facto & cōsecrando nulli tribueret executionem officij, veruntamē ordinē cōferret, dum modo

Improbatio primæ conclusionis secundæ opinionis.

Ad primam probationē eius.

Ad secundā rationem.

Ad tertiam

Ad quartā.

modo formā seruaret ecclesiæ: mulier autē, aut Paganus, vel Iudæus, qui nunquam fuit Christianus, nec executionē, nec aliquem ordinem verum cōferret, licēt seruaret formam ecclesiæ. Cùm ergo cōstet, ꝙ aliquando mulier à cunctis catholicis putabatur papa, & eadem ratione aliquis Paganus vel Iudæus retinens in corde infidelitatis perfidiam posset putari Christianus, & in papam assumi, nō est incredibile, ꝙ aliquando hæreticus habeatur pro papa, licēt verus papa non sit, eo ꝙ iure diuino sit papatu priuatus. Sic ergo constat, ꝙ maior difficultas est, si mulier habeatur pro papa, ꝗ̄ si papa fiat hæreticus, licēt iure diuino ipso facto sit papatu priuatus. Et ideo si in casu superiori diuina prouidentia ecclesiam suam protegente non est secuta totius ecclesiasticæ hierarchiæ confusio, multò minùs sequeretur in casu præfato, si papa occultè esset hæreticus. ¶Præterea nec secunda conclusio posita ex aduerso est vera, in qua dicitur, quòd papa factus hæreticus manifestus non sit ipso iure diuino papatu priuatus. Eius enim opposita superiùs tam authoritatibus sacræ scripturæ, quàm canonū, quàm etiam rationibus probata est habere veritatem. Rationes aut factæ pro cōclusione illa etiam non procedunt. Vnde dicēdum est ad illas. ¶Ad primam cùm arguitur de sacerdote summo veteris legis, respondetur, dupliciter. Primò negando minorem. Dicitur enim, quòd summus sacerdos veteris legis eo ipso quòd efficiebatur hæreticus, fuit summo sacerdotio priuatus. Nec tunc erat summus sacerdos secundùm veritatem, licēt extiterit secundùm opinionem hominum summus sacerdos. Secundò respondetur, quòd non est simile de sacerdote summo antiquæ legis, & summo sacerdote nouæ legis. Tum primò: quia summus sacerdos antiquæ legis sacerdotium habuit iure successionis: sacerdos verò summus nouæ legis non. Tum secūdò, quia sacerdotium antiquæ legis fuit carnale: sacerdotium verò nouæ legis spirituale. ¶Ad secundam rationem, cùm arguitur quod papa non sit deterioris conditionis quàm alij prælati: respondetur negando minorem. Dicitur enim ab his, qui sunt primæ opinionis, quòd omnes episcopi & prælati incurrentes prauitatem hæreticam siue publicè siue occultè iure diuino suis dignitatibus sunt priuati: quia in his, quæ sunt propriæ religionis Christianæ nulla potest esse communicatio hæretici ad fidelem: & ideò quantum ad illa, quæ spiritualia sunt, hæreticus fidelibus præesse non posset. Quod sic ostenditur. Distinctio enim fidelis & infidelis non est ex iure humano canonico & ciuili, sed est ex iure diuino. Et ideo quòd infidelis, qualis est omnis hæreticus, fidelibus in spiritualibus præesse non debeat, est ex iure diuino: quare iure diuino omnis hæreticus omni prælatione ecclesiastica videtur priuatus. Quod apostolus insinuare videtur, cùm dicit. Nolite iugum ducere cum infidelibus. 2.Cor.6. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras? quæ autem conuentio Christi ad Belial? aut quæ pars fidelis cum infideli? aut consensus templi cum idolis? In quibus verbis apostolus videtur præcipere fidelibus vniuersis, ne subsint infidelibus, & ne communicent cum eis: quod potissimè veritatem habet quantum ad spiritualia, & ea, quæ propria sunt religioni Christianæ. Quamuis enim in temporalibus possint fideles subesse infidelibus, & communicare ipsis, in spiritualibus tamen eis subesse non debent. Et ita omnis hæreticus cùm sit infidelis, iure diuino omni prælatione ecclesiastica videtur esse priuatus: & ita minor illius rationis est falsa secundùm opinionem istorum: quæ nobis videtur magis apparēs. Et ad probationem eius respondetur, quòd licēt episcopi inferiores summo pōtifice, & alij prælati si hæreticam incurrerent prauitatem, sint iure diuino omni ecclesiastica prælatione priuati: tamen ex causa rationabili per ecclesiam potest dispensari, vt reuersi ad fidem, suis dignitatibus restituantur: & talis restitutio, vel est noua electio, vel æquiualens prouisioni nouæ. ¶Ad tertiam rationem, cùm arguitur de imperatore, & de regibus respondetur quòd non est simile. Et ratio est: quia prælatio ecclesiastica introducta est iure diuino, & fundata supra petrā fidei: ex ordinatione enim diuina est, quòd vnus fidelis alijs fidelibus in spirtualibus præsit. Erit vnum ouile, & vnus pastor. Iohan. 10. prælatio verò secularis introducta est iure humano. Ex ordinatione enim humana est, quòd vnus in temporalibus alijs præsit. Et ideo quia distinctio debet esse inter fideles & infideles quo ad spiritualia, nec in spiritualibus communicant, sed dissentiunt: cùm in ipsa fide, quæ fundamentum est omnium bonorum, vt ait August. discordent. possunt autem in temporalibus concordare, quæ fidelibus & infidelibus sunt cōmunia. Et ideo licēt principes seculares quāuis efficiātur hęretici non sint iure diuino principatu seculari priuati:

Improbatio secundæ conclusionis secundæ opinionis.

Ad primam probationē secūdæ opi.

Ad secundā

Ad tertiam

uati: prælati tamen ecclesiastici si efficiantur hæretici, iure diuino ipso facto principatu ecclesiastico sunt priuati. ¶Ad quartam rationem cùm agitur de causa, patet ex dictis responsio. Dicimus enim, quod causa, propter quã prælatus factus hæreticus est ipso facto prælatione priuatus, est: quia hæreticus non potest præesse in spiritualibus catholicis. Quod verò inducitur de Ioseph, & Daniele, & alijs fidelibus, quibus præfuerũt infideles, non est ad propositum: quia præsidentia illa in temporalibus fuit, quæ iure diuino non tollitur ab infidelibus, sicut dictum est. ¶Ad quintã cùm arguitur, quod ad quem pertinet institutio &c. respondetur quod hoc assumptum non est generaliter verũ. Metropolitanus potest cõfirmare, consecrare, & instituere electũ in episcopum, & tamẽ destituere eundem minimè valet. Præterea licèt illud assumptum generaliter esset verum, hoc tamen est falsum, quòd ad illum solum pertinet destitutio alicuius, ad quem institutio spectat: quia institutio sacerdotis pertinet ad episcopum, & tamen superior episcopo potest destituere ipsum. Et ita in proposito non sequitur quòd papa non potest destitui à iure diuino, quod est super omne ius humanũ, & omnium eligẽtium potestatem: imò sibi Deus reseruasse in speciali dicitur destitutionẽ summorum pon. iuxta ca. Electionem. distin. 79. vbi sanctus Anacletus papa ita dicit. Electionem summorum pon. sibi dñs reseruauit: licèt electionem eorum bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis cõmisit. vbi dicit glos. Et ita fallit regula, ad quẽ spectat institutio, & destitutio. 16. q. 5. visis. ¶Ad sextam rationem cùm arguitur quod non reperitur in sacra scriptura. respondetur negãdo hoc. Et ad probationem respondetur, quod & si explicitè sub formalibus verbis non habeatur de sacra scriptura de priuatione officij prælationis papæ, aut cuiuscunq; alterius ecclesiastici prælati facti hæretici, nihilominus habetur implicitè sub alijs verbis in sacra scriptura: sicut patuit per multas authoritates superiùs in cap. 81. inductas. Ex quibus manifestè consequẽtia videtur haberi, quod papa, & prælatus quisq; alius ecclesiasticus factus pertinax hæreticus, sit prælatione priuatus. Planè qui iure diuino non est sequẽdus, sed fugiẽdus: cui non est communicandum aut obediendum, sed contradicendum: qui non est suscipiendus, nec salutandus: qui non est sustinendus, sed potiùs interficiendus, videtur spirituali prælatione, quam super fideles habet, eodem iure priuatus. ¶Præterea nec tertia conclusio ex aduerso opinantium videtur esse vera, sed magis opposita: nec ratio inducta probat intentum eorum. Patet primum: quoniã cùm per hæresim homo cadat à petra fidei, supra quam omnis ecclesiastica authoritas fundata est, hæresis ex sua natura specifica videtur inducere depositionẽ ab omni ecclesiastica dignitate in eo, qui in hæresim labitur, & ei pertinaciter inhæret. Secundum etiam, videlicet quod ratio eorum, quam inducũt ex glossa decreti in ca. Nunc autem. dist. 21. non probat intẽtum. Patet: quoniam cùm nos loquamur de hæretico propriè dicto, qualis est, qui in hæresi, in quam lapsus est, habet pertinaciam, non videtur ad propositum aduersariorum aliquid facere glossa illa: quoniam Marcellinus nunquam fuit hæreticus pertinax. Tum, quia licèt timore mortis superatus idolis thurificasset, nunquam tamen mente contra aliquem articulũ fidei errauit. Tum etiã, quia paratus esset corrigi. ¶Cæterùm quarta conclusio ex aduerso opinantium non videtur vera: imò conclusio opposita eius est vera: videlicet canon ecclesiasticus in casu hęresis etiã ligat papam sicut aliũ. Et ad probationem cùm dicitur, quod papa sit superior canonibus, & solutus sit ab eis, respondetur quod hoc falsum est de papa facto hæretico. talis enim in casu hęresis ligatur pœnis canonum sicut alius quisq;. Quod multiplici testimonio patet. Imprimis est ca. Si papa. distin. 40. vbi dicitur papa venire iudicandus, si deprehendatur à fide deuius. vbi glo. ponit, quod papa non possit instituere, quod non posset accusari de hæresi: quia ex hoc periclitaretur tota ecclesia. Item glo. in ca. Achatius. 24. q. 1. dicit sic. Hic est casus, in quo papa papam ligare potest: in quo papa in canonẽ latæ sententiæ incidit. Nec huic obuiat regula illa, Par parẽ soluere, vel ligare non potest. quia si papa hæreticus est, in eo quod hęreticus, minor est quolibet catholico. 12. q. 1. scimus. Hoc idem dicit Hugo in ca. Inferior. dist. 21. sub his verbis. Cùm papa cadit in hęresim, non iam maior, sed minor quolibet catholico intelligitur. Item dominus Archi. super ca. In fidei fauorem. de hære. li. 6. dicit sic. Tãtus est fauor fidei, quod de crimine hæresis etiam occulto potest papa accusari. 40. dist. si papa. Ad idem est sanctus Tho. in 4. dist. 19. loquens de correctione fraterna quasi in fi. art. 2. di. sic. Non enim prælati à subditis coram multitudine, sed humiliter in priuato corripiẽdi sunt: nisi immineret periculum fidei, tunc enim prælatus

Ad quartã.

Ad quintã.

Ad sextam.

Improbatio tertiæ conclusionis secundæ opinionis.

Improbatio quartæ conclusionis.

Ad probationem.

tus minor fieret, si in infidelitatem laberetur, & subditus fidelis maior. hæc ille. Item idem sanctus Thomas in. 4. dist. 18. in materia de excommunicatione respondens ad illud Gala. 1. Si angelus de cælo aliud euangelizauerit, anathema sit. vbi videtur, ꝙ apostolus, qui erat inferior, angelum excommunicauerit, qui superior erat. respondet quòd apostolus loquitur sub hypothesi. i. si poneretur angelus peccasse: sic enim non esset apostolo superior. Item Raymūdus in summa titulo de hæresi. §. 2. dicit. Punitur hæreticus quatuor modis, scilicet excommunicatione, depositione, rerum ablatione, & militari persecutione. Excōmunicatione: quia hodie omnis hæreticus siue occultus siue manifestus est ipso iure excommunicatus. 24. quęst. 1. & 2. & extra de hære. ad abolendam. Depositione: qa indistinctè siue sit clericus, siue laicus, papa, vel imperator, vel quilibet alius inferior debet deponi ab omni dignitate: vt. 40. dist. si papa. 23. q. 1. si contra pacem. extra de hære. ad abolendam. Concordat Goff. & Hostieñ. & Iohā. in summa, &c. Ex quibus manifestè habetur, ꝙ in casu hæresis ita pœnis canonicis subijcitur papa, sicut & quilibet ali⁹. Vnde in sexta synodo Honorius papa condēnatur: quia dicitur negasse in Christo duas voluntates, & duas operationes. ¶Præterea responsio data per aliquos ex aduerso opinantes rationibus primæ assertionis non videtur satisfacere. Pro quo notandum iuxta sanctum Tho. in. 3. sententiarum. dist. 13. ꝙ in corpore naturali reperitur quadruplex vnitas adinuicem. Prima est secūdùm conformitatem naturæ: quoniā omnia mēbra constant ex similibus partibus, & sunt vnius rationis: sicut manus, & pes ex carne & osse, & sic dicūtur vnum genere vel specie. Secunda est secundùm colligationem eorum adinuicem per neruos & iuncturas, & sic dicuntur vnū per cōtinuationem. Tertia est secūdùm quam diffunditur vitalis spiritus, & vires aïæ per totū corpus. Quarta est secūdùm ꝙ oīa mēbra perficiūtur per animā, quę est vna numero in omnibus mēbris. Et hæ quatuor vniones reperiūtur in corpore mystico. Prima est inquātum omnia mēbra sunt vnius naturæ, vel specie, vel genere. Secūda est inquantum colligātur adinuicem per fidem, quia sic continuātur in vno credito. Tertia est secundùm ꝙ viuificātur per gratiā & charitatem. Quarta est secūdùm ꝙ in eis est Spiritussanctus, qui est vltima perfectio, & principalis totius corporis mystici quasi anima in corpore naturali. Prima dictarū vnionū non est vnio simpliciter: quia id, in quo est vnio, hæc non est vnum numero, sicut in tribus sequētibus: quia per fidē & charitatem vniuntur in vno credito secundùm numerū, & amato. Similiter Spiritussanctus vnus numero oēs replet numero homines: ergo infideles nō pertinent ad vnionē corporis ecclesiæ, secūdùm ꝙ est vnū simpliciter. Et ideo respectu horū Christus non est caput nisi in potētia, secundùm ꝙ vnibiles sunt corpori. Homines autē fideles pertinēt aliquo modo ad vnitatem ecclesiæ inquātum continuātur ei per fidē, quę est vnitas materialis: non tñ possunt dici mēbra propriè, sicut nec mēbrum mortuū nisi æquiuocè. Et sicut operationes quæ sunt ad alterū, possunt aliquo modo fieri per mēbra arida, vt percutere, vel aliud huiusmodi: nō tamē operationes animę in mēbris. Ita nec mali recipiūt opera spiritualis vitæ à Spiritusancto: sed tñ Spiritussanctus per eos operatur spiritualem vitā in alijs, secūdùm ꝙ alijs sacramenta ministrāt, vel docēt. Homines fideles in gratia existētes vniūtur secūdùm tertiam vnionem, quæ est formalis respectu secūdæ: & iterū secundùm quartā, quæ est cōpletiua totius, & ideo horū Christus propriè est caput. hæc S. Tho. Ex quibus dictis sancti Thomæ habetur ista fundamētalis cōclusio, vide licet, ꝙ ad hoc ꝙ quis sit mēbrum ecclesiæ, rēquiritur ꝙ in aliquo vno simpliciter, quod est vnū numero, vniatur alijs ecclesiæ membris. ¶Hinc sequitur correlariè primò, ꝙ nec naturę cōformitas, nec cōuenientia in donis facit aliquē esse de vnitate corporis ecclesiæ, aut mēbrum eius. Patet. Tum ex cōclusione. Tum, quia aliàs oēs homines etiā infideles, & etiā dānati dicerentur pertinere ad corpus ecclesię tanquā eius mēbra, quod est absurdum. ¶Secūdò sequitur, ꝙ etiā vnitas in participatione sacramētorum sine fide nō sufficit ad hoc, ꝙ quis sit, aut dicatur mēbrum ecclesiæ. Patet. Tum ex cōclusione. Tum, quia doctrina est sanctorum, ꝙ omnis hæreticus, qui tamē præsupponitur aliàs Christianā religionē in sacro baptismo suscepisse, est separatus & præscisus à corpore ecclesiæ. Hinc est, ꝙ licèt character baptismalis sufficere videatur ad hoc, quòd quis sit capax potestatis sacramentalis, quæ datur in ordine: non tamen sufficere videtur ad susceptionem potestatis iurisdictionis spiritualis, nec per consequens ad rationem capitis, cuius est influere corpori cuius est caput spiritualem influxum: aliàs apostatæ à fide, & antichristus possent

Improbatio responsionis ad rationes ca. 18.

possent esse caput corporis Christi, quod est ecclesia: & quod hi, qui sunt membra diaboli, & nullo modo pertinēt ad corpus Christi, sint caput corporis Christi, quod videtur absurdum. ¶Tertiò sequitur ex prædicta conclusione, quòd ad hoc, vt quis dicatur mēbrum ecclesiæ, sit necesse, quod aut fide, aut charitate, aut vtraque vniatur alijs ecclesiæ membris. Patet ex conclusione: quia solùm per has virtutes theologicas fit vnio in vno secūdùm numerum, videlicet credito, & amato. ¶Quartò sequitur, quòd cadentes à charitate, tenentes tamen fidem integram non dicuntur membra præcisa. Patet, quia adhuc manet in eis vnitas materialis, quæ dicitur continuationis, sicut sunt membra arida, siue mortua in corpore aliquo: vt patet ex dictis. ¶Quintò sequitur, quòd ad hoc, quòd quis sit caput ecclesiæ, siue prælatus, & Spiritus sanctus per eum operetur vitam in alijs spiritualem, sufficit quòd sit corpori ecclesiæ vnitus per fidem etiam informem. Patet ex dictis suprà sancti Thomę. ¶Sextò sequitur, quòd qui nec fide, nec charitate est corpori ecclesiæ vnitus, non potest caput esse corporis ecclesiæ, aut prælatus spiritualis in ea. Patet, quia (vt dictum est) sine fide, aut charitate nemo potest esse membrum ecclesiæ, vt probatū est, & per consequēs nec caput eius. ¶Septimò sequitur, quòd qui per infidelitatem desinunt esse membra ecclesiæ, cadunt ab omni potestate spirituali ecclesiasticæ iurisdictionis, quam Spiritus sanctus dederat eis ad regimen spirituale corporis ecclesiæ. Patet ex dictis. Item ex illo Innocen. papæ in cap. hæretici. 24. quæst. 1. vbi dicit. Hæretici cùm à fide catholica destiterint, perfectionem spiritus, quā acceperant, amiserunt. Quod non videtur exponendum de sanctitate, cùm etiā per quodlibet peccatum mortale amittatur sanctitas: sed videtur exponendum de perfectione potestatis, & honoris ecclesiasticæ. Vnde in ca. sequēti dicit Cypria. Didicimus omnes omnino hæreticos nihil habere potestatis, atq; iuris. In quo videtur manifestè dicere, quòd hæretici non tantùm executionem potestatis iurisdictionis, sed etiam substantiam potestatis perdunt. Quæ omnia sunt dicta, saluo semper meliori iudicio.

¶Qui dicantur credentes hæreticorum, fautores, receptores, & defensores eorū. Cap. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum credentes, fautores, receptores & defensores qui dicantur. Et quæ sit eorum pœna, ostenditur.*

CVM nō solùm hæretici, sed etiam credentes, fautores, receptores, & defensores eorū excommunicationis sententiam incurrāt, vt patet in ca. sicut ait. extra de hære. & ca. excommunicamus. postquam exposuimus qui sunt vocandi hæretici, exponēdum iam est, qui dici debeant credentes eorum, fautores, receptores, & defensores eorū. ¶Credentes autem hæreticorum dicuntur tripliciter. *Credētes hæreticorum.* ¶Primò quidem, qui confitentur se credere ita, sicut illi credunt. Nam ex errore suo se iudicant, & hoc sine dubitatione verum est. 1 Secundò dicuntur credentes hæreticorū, qui adorant eos, qui reuerentiā suo more eis exhibent. Tertiò qui confessionem, & communionem ab eis iuxta eorum ritū acceperunt, vel similia perpetrarūt, quæ ad ritum eorum pertinent. omnes enim tales profectò credentes fuisse conuincuntur. Nam ex factis exterioribus præsumitur de affectu. artic. 32. q. 5. qui viderit. C. de dolo. l. dolum. Nec enim refert, vtrùm dictis, an factis quis voluntatem suam insinuet. ff. de le. & sen. cō. l. destituant. Nam negare, & confiteri non solùm ore sed etiā facto contingit. 11. quæst. 3. existimant. ¶Fautores verò hæreticorum dicuntur multipliciter. *Fautores.* Primò quidem, qui publica potestate fungentes, si condemnatos ab ecclesia fugant, & non puniant. Et quod ex hoc fautores intelligantur, ad literā probant canones positi. 23. q. 3. sicut est. c. qui potest. quod est Damasi papæ, sic dicentis. Qui potest obuiare, & perturbare peruersos, & nō facit, nihil est aliud, quàm fauere impietati. Ad idem est. c. qui vitijs. 1. q. 5. & ca. præterea. q. 8. eiusdem causæ. Priuatæ autem personæ quę ad hoc, vel debeant ad detinendum fugientes hæreticos, nec ex officio nec ex præstito iuramento tenentur, non videntur fautores hæreticorum dicendi: quia hoc non ad eos, sed ad eos pertinet, qui potestate funguntur. Secundò fautores esse iudicātur verbo, qui excusant eos, non ex linguæ lubrico, sed à proposito in cōuenticulis, vel etiā inter laicos, sicut sunt multi dicentes, Isti non sunt tales, scilicet hæretici, quales esse dicūtur, nec negant ista nec illa.

la. Tales autem per mēdacia excusantes eorum excessus, possunt verè fautores dici, habita cōsideratione personarum, tēporis & loci, & locorū. Plerūq; enim verba talium simplices homines ad hæreticorū amorem prouocant, & deuotionē, quam habēt ad ecclesiam, minuūt, & enernant. Tertiò dicūtur fautores hæreticorū facto: qui procurāt, qui mittunt hæreticis alimoniā, qui eos liberant, qui ea quibus liberantur, subministrant, & siqua sunt similia. Et est art. quāuis probatione nō egeat. 23. q. 4. c. est iniusta misericordia. Quartò qui extirpationē hæreticorū impediunt. Item non dāt ad id operā quam possunt secūdùm maius vel minus: & hoc secūdùm cōsiderationē diuersarū circunstātiarum. Quintò fautores hæreticorū esse videntur, qui hæreticos celāt, cùm eos possint & debeant indicare. Sextò dicūtur fautores, qui eos occultando, seu aliter ipsorū excōicationē, vel incarcerationem, vel punitionē malitiosè impedire pręsumunt, aut captos, aut incarceratos relaxāt pręter volūtatem ecclesiæ. Itē septimò possent dici fautores etiā, qui requisiti ab episcopo, vel inquisitore, nequiter recusant, vel prætermittūt iuuare eos, qui præfatos hæreticos capere cupiūt. ¶Præterea receptores dicūtur, q scięter hæreticos recipiūt, siue latenter, siue manifestè. ¶Cæterū defensores dicūtur primò, q defendūt errorē hæreticorū, & isti dānabiliores sunt illo, q errat: & non solū hæretici, sed hęresiarchæ dicūtur. 24. q. 4. qui alios. Secūdò dicūtur defensores, q defendūt pro suis viribus, vel pōtētia, ne ad manus iudicis eueniat examinandus, vel puniēdus. Et de simili defensione loquitur canon. 24. q. 3. in multis capitulis quæstiōis. & 27. q. 1. si cu stos. Quilibet talis credētium, fautorū, & receptorū, ac defensorū hæreticorū est excōicatus: & si nō satisfecerit infra annū, tūc ipso iure est infamis, nec ad publica officia, seu cōcilia, nec ad eligendum aliquos ad huiusmodi: nec ad testimoniū debet admitti, nec pōt cōdere testamētum, nec ad alicuius hæreditatis successionē accedere. Nullus quoq; ei super quocūq; negotio, sed ipse alijs cogeretur respōdere. Si iudex est, eius sentētia non valet. Si aduocatus, nō admittitur eius patrociniū. Si tabellio, nō valēt eius instrumēta. & sic de similibus. Si verò sit clericus, ab omni officio & beneficio debet deponi. Et illi, q tales post quàm ab ecclesia fuerint denominati euitare contēpserint, debēt excōicari. Probātur hæc omnia extra de hære. c. excōicamus. Itē oēs clerici, qui talibus exhiberēt ecclesiastica sacramēta, vel traderēt ecclesiasticæ sepulturę, aut eleemosynas, aut oblationes eorū reciperent, debēt priuari suo officio: ad quod nunq restituētur sine indulto sedis apostolicæ speciali. Similiter & regulares, quorum etiā priuilegia in illis locis non seruētur eis. vt in prędicto. c. excōmunicamus. §. sanè clerici.

Receptores

Defensores

Poena prædictorum.

¶De abiurationis forma obseruanda per hęreticos, cùm contingit eos ad fidem, & ad ecclesiam redire. Cap. XXII.

SUMMARIUM.

1 *Heresis abiurandæ forma describitur.*

Voniam nulli hæreticorum ad fidem redeūti ecclesia sancta Dei gremiū suum claudit, reliquū est, vt dicamus in fine hui⁹ vltimæ partis de modo receptionis eorum, & forma abiurationis. De quacūq; hęresi quilibet conuertatur non est recipiēdus, nisi ad arbitrium sui episcopi, vel inquisitoris fidei, abiurata, & anathematizata hęresi. Ait enim Leo papa scribēs Ianuario episcopo Aquilieñ. & habetur in. c. saluberrimū. 1. q. 7. Saluberrimum (inquit) & spiritualis medicinæ vtilitate vtilissimū est, vt siue presbyteri, siue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri voluerint, atq; ad catholicam fidem, quam pridem amiserant, rursum reuerti ambiunt, primos errores suos, & ipsos auctores erroris à se damnatos sine ambiguitate fateantur, & sensibus prauis etiam peremptis nulla desperandi sit occasio, nec vllum membrum talium possit societate violari: cū per oia illis professio propria cœperit obuiare. hæc ille. Hinc Ephesina sanctissima synodus vna de quatuor principalibus de Nestorio episcopo, sed hæretico ita constituit. Consequens est (inquit) si resipiscere volueris, vt iureiurādo fatearis, & anathematizes tua polluta & prophana dogmata: sentias autem, & doceas quæ nos vniuersi per oriētem & occidentem episcopi & magistri præsules populorum credimus & docemus. Hinc in actione eiusdem synodi. c. 15. eiusdem forma iuramenti exprimitur in hunc modum. Ego Hysicius agnoscens veram fidem orthodoxam, & accedens ad sanctissimam & catholi

cam ecclesiam anathematizo omnem hæresim,& maximè.N. in qua errabam: assentio autem præscriptæ expositioni catholicæ fidei, anathematizans eos, qui non celebrant sanctum Dei pascha iuxta morem apostolicæ & catholicæ ecclesiæ.& iuro per sanctum omoousion, id est Trinitatẽ.& si quid ex his labefactauero, legum seueritati subiacebo.& expositioni mihi recitatæ subscripsi manu propria. hæc ibi. Hanc formam iuramenti inquit domin⁹ Aymarus in lib. de synodis. sancta Romana ecclesia de hæreticis conuersis
1 eligere consueuit. Apud practicam autem inquisitorum fidei, forma abiurationis hæretici post confessionem suæ hæresis ante pœnitentiæ impositionem plenior habetur sub tali verborum serie. Ego.N. recognosco,& cõfiteor corã vobis dominis me errasse in prędictis: & super his corde contrito & humiliato absolutionem & pœnitentiam requiro: & hanc hæresim, & omnem aliam quocunque nomine censeatur, abiuro: & promitto quòd de cætero seruabo illibatam fidem, quam Romana tenet ecclesia,& prædicat: & quòd hæreticos, & credentes eorum toto posse meo persequar: & tam eos, quàm eorum fautores receptores,& benefactores bona fide, & sine dolo,& sine mora manifestabo ecclesiæ, vel prælato: & pœnitentiam, quę mihi pro dicta mea culpa iniungetur, integrè seruabo,& cõplebo. Et volo,& concedo, quòd si ab hac hora in antea contigerit me relabi ad eundem errorem, vel alium cuiuscunq; hæresis, quocunq; nomine censeatur, errando fortè in aliquo casu, vel credendo, seu fidem habendo errantibus, vel eos, vel credentes eorum recipiendo sciẽter, aut defendendo, aut fouendo dicto vel facto, aut eis benefaciendo, qualitercunq; eos vel celando, aut non manifestãdo bona fide & sine mora. vel si pœnitentiã iniunctã à vobis integrè non seruauero,& perfectè non compleuero, ab inde ipso facto habear excommunicatus,& periurus, & hæreticus manifestus: & me ergo iudico: ita ꝙ sine ampliori cognitione & sentẽtia, quæ iure relapsis & manifestis hæreticis indicitur, mihi pœna imponatur. Insup assero,& protestor me puram & totam veritatem de me & alijs inquantum scio dixisse: & si fortè constare poterit me malitiosè de veritate aliquid suppressisse, vel tacuisse, imponenda, vel iniungenda mihi à vobis pœnitentia seu absolutio obtenta vel obtinenda nihil mihi prosit.

¶In quo narrantur variæ antiquæ hæreses ab ecclesia Dei cõdemnatæ. & primò quæ in prima synodo Nicæna. Cap. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in prima synodo Nicæna condemnatæ recensentur.*

QVoniam non parum commoditatis arbitrati sumus afferre præsenti tractatui de hæresibus, si in prõptu ex eo possit haberi notitia, quę hæreses superioribus tẽporibus per sanctos patres in ecclesia sunt condemnatæ, Idcirco decreuimus quantum possibile nobis fuerit hic sub breuitate cõmemorare errores, & hæreses, quæ per ecclesiã Dei, siue in cõcilijs, siue per sedẽ apostolicã reprobatæ inueniũtur. Incipimus autẽ ab vniuersali synodo 1
Nicæna dicentes, quòd venerabilis & sancta synodus Nicæna. 318. patrum condemnauit Arrium pessimum hæreticum cum complicibus suis, qui inter alios errores, quos dogmatizauit, tres gradus asserebat in Trinitate: patrem scilicet maiórem, Filium minorem, Spiritũsanctum creaturam vel seruum. Cuius quidem Arrianæ perfidiæ de inæqualitate sanctæ Trinitatis condemnata blasphemia eadem sancta synodus consubstãtialem Deo Patri Filium per symbolum diffiniuit. vt in cap. canones. distin. 15.

¶In quo narrantur hæreses condemnatæ in concilio Romano celebrato Romæ post concilium Nicænum. Cap. XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in concilio Romano Romæ celebrato condemnatæ referuntur.*

CÆterùm in concilio Romano, quod post conciliũ Nicænum est Romæ celebratum, anathematizatæ sunt plures hæreses. De quibus, scilicet cõcilio & hæresibus in eo condemnatis,

demnatis, Dama. papa loquitur, vt patet in lib. conciliorum. hoc modo scribens ad Antiochenum episcopum.

Post Nicęnum cōcilium aliud in vrbe Roma congregatū est postea à catholicis episcopis: qui addiderūt de Spiritusancto. Et qa postea talis error exortus est, vt quidā dicere prophano ore præsumant Spiritum sanctum per Filiū fuisse factū, ideo anathematizamus eos, q non cū oī prędicāt libertate cū Patre & Filio Spiritū sanctū vnius eiusdēq; substātię atq; potestatis existere.

Similiter autē anathematizamus eos, qui errorem Sabellij sunt secuti: eundem dicentes esse patrem, quem & Filium.

Anathematizamus Arrium, & Eunomium, qui simili impietate, licèt verbis discrepent, Filium tamen & Spiritumsanctum creaturam esse confirmant.

Anathematizamus Macedonianos, qui ex Arriana radice deriuati, non impietatem, sed vocabulum mutauerunt.

Anathematizamus Focinū, q Ebeonis hæresim renouans, dn̄m nostrum Iesum Christum solùm ex Maria confitetur.

Anathematizamus etiā eos, q duos filios esse profitentur, vnum ante secula, & alterum per carnis assumptionem ex virgine.

Anathematizamus etiā eos, q pro aīa rationali cōfirmāt, qa Dei verbū in humanam carnem cōuersum est: ipse nāq; Filius Dei verbū non pro rōnali anima & intelligibili in suo corpore factus est, sed nostrā, hoc est rationalē animā & intelligibilē animā sine peccato assumpsit, atq; saluauit.

Anathematizamus etiam eos, qui dicūt verbum Dei productione & correptione à patre separatū, & sine substātia cum terminā dum esse blasphemant.

Si quis nō dixerit semp Patrē, & semp Filiū, & semp Spiritūsanctū esse, anathema sit.

Si quis nō dixerit Filiū natū ex Patre, hoc est ex diuina eius substātia, anathema sit.

Si qs nō dixerit verbū dn̄i Filiū Dei, sicut verum Deū Patrē eius, & omnia posse, & oīa nosse, & Patri æqualem esse, anathema sit.

Si quis dixerit, ꝙ in carne degens Filius Dei cùm esset in terra in cælis & cū Patre non fuerit, anathema sit.

Si quis dixerit, ꝙ in passione crucis dolorem passus est Filius Dei Deus & nō caro cum anima, qua induta est, aliàs quæ induerat formam serui, quam sibimet assumpsit, sicut scriptura dixit, anathema sit.

Si quis non dixerit, quia in carne quā assumpsit sedet ad dexterā Patris: in qua etiam venturus est iudicare viuos & mortuos, anathema sit.

Si qs non dixerit Spiritūsanctū ex Patre esse verè & propriè sicut & Filiū ex diuina substantia & verum Deum, anathema sit.

Si qs non dixerit omnia posse Spm̄sanctum, & omnia nosse, & vbiq; adesse sicut & Filium & Patrem, anathema sit.

Si quis dixerit Spiritūsanctum facturam, aut per Filium factum, anathema sit.

Si quis non dixerit omnia per ipsum Filium & Spiritūsanctum fecisse Patrem, hoc est visibilia & inuisibila, anathema sit.

Si quis nō dixerit Patris & Filij & Spirit⁹ sancti vnam diuinitatem, potestatem, deitatem, virtutem, vnam gloriam, dominationem, imperium, vnam voluntatem, & veritatem, anathema sit.

Si quis tres personas non dixerit veras Patris & Filij & Spiritussancti ęquales, semper viuētes, omnia continētes visibilia & inuisibilia, omnipotentes, omnia iudicantes, omnia viuificantes, omnia creantes, omnia saluantes, anathema sit.

Si quis non dixerit Spiritum Sanctum adorandū ab vniuersa creatura sicut & Filium & Patrem, anathema.

Si quis de Patre & Filio bene sapit, de sancto autem spiritu non rectè crediderit, hæreticus est. Quia omnes hæretici de filio Dei & Spiritusancto malè sapientes, in Iudæorum atq; Gentilium incredulitate consistere conuincuntur: anathema sit.

Si quis autem diuiserit Deum Patrem dicēs & Deū Filium eius & Deū Spiritūsanctum affirmans: deos dicit & non Deū propter vnam deitatē atq; potestatem quam esse credimus & nouimus Patris & Filij & Spiritussancti: subtrahens verò Filiū & Spiritumsanctum tanquā solum opinatus Patrem Deū, sit anathema. Nomē enim deorū & omnibus sanctis à Deo positū est atq; donatū: de patre verò & Filio & Spiritusancto propter vnā æqualēq; diuinitatem nō deorū nomina, sed vnū Dei nomē traditur atq; significat, vt credamus quia in Patre & Filio & Spiritusancto solūmodò baptizamur, & non in archāgelorum nominib⁹, sicut hæretici, aut sicut Iudæi Gentilesq; insaniūt. Hæc ergo Christianorum salus est, vt credētes Trinitati, hoc est Patri & Filio & Spūisancto, & in ea baptizati, vnā deitatē, & potestatē, & diuinitatem, & substātiam in eo esse credamus.

¶In quo ponũtur errores condemnati in concilio Gangrensi. Cap. XXV.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in Gangrensi concilio condemnatæ narrantur.*

Æterùm in cõcilio Gangrẽsi, quod post conciliũ Nicænum celebratũ est, sunt sequentes condẽnati errores. De quo habetur in decreto. dist. 30.

1 Si qui filij parẽtes maximè fideles deseruerint occasione Dei cultus, hoc iustum iudicantes, & non potiùs debitũ honorem parẽtibus reddiderint, vt hoc ipsum in eis veneretur, ꝙ fideles sunt, anathema sint.

Item quæcũq; mulier religioni iudicãs côuenire, comam sibi amputauerit, quam Deus ad velamẽ eius, & ad memoriam subiectionis illi dedit, tanquam resoluens ius subiectionis, anathema sit.

Itẽ si qua mulier derelicto viro discedere voluerit, soluto vinculo cõiugali nuptias cõdemnando, anathema sit.

Item si quis virginitatẽ propter Deum professus, in coniugio positos per arrogãtiam vituperauerit, anathema sit.

Item si quis virginitatem, vel continentiam professus, tanquã abominales nuptias iudicat, & non propter hoc solùm, quòd virginitatis bonũ sanctum propositum est, sit anathema.

Item si qua mulier suo propsito vtile iudicãs, vt virili veste vtatur, & propter hoc viri habitum imitetur, anathema sit.

Item si quis tanquã continẽtiæ conuenire iudicans, die dominico ieiunauerit in eiusdẽ diei contemptum, anathema sit.

Item si quis eorũ, qui in proposito sunt cõtinẽtiæ, præter necessitatẽ corporalẽ superbiat, & ieiunia cõia totius ecclesiæ putauerit cõtemnenda, perfectam in sua cõscientia iudicans rationem, anathema sit.

Item si quis per superbiã tãquam perfectum se existimãs, conuẽtus, qui per loca & basilicas sanctorũ martyrum fiũt, vel accusauerit, vel etiã oblationes, quę ibidẽ celebrãtur, spernẽdas esse crediderit, memoriasq; sanctorum contemnendas, anathema sit.

Item si quis extra ecclesiam priuatim populos congregans, contemnat ecclesiasticas sanctiones, ipsamq; ecclesiam apud se sine episcopi consilio cum presbytero agat, anathema sit.

Item si quis nuptias in accusationem duxerit, & mulierẽ fidelem ac religiosissimam cum viro suo dormientem abominãdam crediderit, aut accusandam, tanquam non posse coniugatos in regnum Dei ingredi, anathema sit.

Item si quis carnem manducantem ex fide cum religione præter sanguinem & idolo immolatũ & suffocatum crediderit condemnandam tanquam spem non habentem qui eam manducat, anathema sit.

Item si quis dereliquerit proprios filios, & non eos aluerit, & quod pietatis est, necessaria nõ præbuerit, sed sub occasione continentiæ negligendos putauerit, anathema sit.

Item si quis virorum putauerit sacro proposito, id est continentiæ conuenire, vt pallio vtatur, tanquam ex eo habiturus iustitiam, & reprehendat, vel iudicet alios, qui cum reuerentia birris vtuntur, & alia veste communi, quæ in vsu est, anathema sit.

Item hæc scripsimus, nõ abscindẽtes eos, qui in ecclesia Dei secũdùm scripturas propositum sanctum continẽtiæ eligunt, sed eos qui suscipiunt habitũ eiusdem, & in superbiã efferuntur aduersus eos, qui simpliciùs viuunt. Sed & hos condẽnamus, qui se extollũt aduersus scripturas, & ecclesiasticos canones, & noua introducunt præcepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & continẽtiam cum castitate, & religionem cum charitatę Deo acceptissima dicimus, & renuntiationes secularium negotiorũ atq; actuum cum humilitate approbando laudamus, & nuptiarum vinculum, quod secũdùm castitatem perdurat, honoramus, & diuites cum iustitia & operibus bonis non abijcimus.

¶In quo ponuntur hæreses condemnatæ in secunda synodo vniuersali. XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in secunda vniuersali synodo Constantinopoli celebrata condemnatæ, recitantur.*

Ampliùs

1 Mpliùs secūda synodus vniuersalis Constantinopol. 150. patrū Macedonium Constātiuum Spiritūsanctum Deum esse negātem condemnans, consubstantialem Patri & Filio Spiritūsanctum demōstrauit: dans symboli formā, quam tota Latinorū & Græcorum confessio in ecclesijs prædicat: vt scribit Isid. 7. Ety. & ponitur ca. canones. dist. 15. Quæ synodus anathematizauit omnem hæresim, specialiter Eunominiorum, imò Anomianorum, quæ latinè sine lege dicūtur, vt Airanorū, siue Eudoxianorū .i. qui cōtra Spiritūsanctum pugnant, & Sabellianorū, & Marcellianorū, & Cosmorū, & Molonariscarum.

¶In quo ponuntur errores condemnati in concilio Milmitano. Cap. XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in concilio Milmitano condemnatæ referuntur.*

Ræterea in concilio Milmitano, quod fuit tēpore Innocē. 1. condēnata est hæresis Pelagiana: cōtra quā diffinita sūt ea quæ sequūtur, scilicet,

2 Placuit igitur omnibus episcopis q fuerunt in hac sancta synodo cōstitueręq hæc quæ in presenti cōcilio diffinita sunt: vt quicūq; dicit Adam primum hominem mortalē factū, ita vt siue peccaret, siue nō peccaret moriret in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.

Item placuit, vt quicūq; paruulos recēter ab vteris matrū baptizādos, negat aut dicit in remissionē quidē peccatorū baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regeneratiōis expietur: vnde fit consequēs, vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit.

Item placuit, vt quicunq; dixerit gratiā Dei, qua iustificamur per Iesum Christum dominum nostrū, ad solam remissionē peccatorum valere, quæ iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium vt non committantur, anathema sit.

Item placuit, vt quicūq; dixerit eandem gratiā Dei per Iesum Christum dnm nostrū propter hoc tantùm nos adiuuare ad non peccādum: quia per ipsam nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum vt sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, atq; valeamus, anathema sit.

Item placuit, vt quisqs dixerit ideo nobis gratiam iustificatiōis dari, vt quod facere per liberum arbitrium iubemur, faciliùs possimus implere per gratiā, tanquam & si gratia non daretur, non quidem facilè, sed tamen possumus etiam sine illa implere diuina mandata, anathema sit.

Si dixerimus, qa peccatū non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis nō est. quisquis sic accipiendum putauerit, vt dicat propter humilitatem non oportere dici nos non habere peccatum, non quia veritas est, anathema sit.

Item placuit, vt quicūq; dixerit in oratione dominica ideo dicere sanctos: dimitte nobis debita nostra. vt non pro seipsis hoc dicant, quia nō est iam eis necessaria ista petitio: sed pro alijs, qui sunt in suo populo peccatores: & ideo nō dicere vnumquęq; sanctorum, dimitte mihi debita mea, sed dimitte nobis debita nostra, vt hoc pro alijs potiùs quàm pro se iustus petere intelligatur, anathema sit.

Item placuit, vt quicūq; ipsa verba dominicæ orationis vbi dicimus: dimitte nobis debita nostra. ita voluerit à sanctis dici, vt humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit.

¶In quo ponuntur errores condemnati in tertia synodo vniuersali, videlicet Ephesina. Cap. XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in tertia synodo uniuersali Ephesina condemnatæ recensentur.*

Ræterea tertia synod' vniuersalis, videlicet Ephesina prima. 200. patrū siue episcoporū, Nestoriū duas psonas asserētem in Christo cum anathemate condemnauit: osten- 1

¶In quo ponuntur errores condemnati in synodo Toletana. Cap. XXX.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in synodo Toletana condemnatæ referuntur.*

1 Item prima synodus Toletana cōgregata authoritate & iussu Leonis papæ condemnauit errores, & hæreses sequentes contra Priscillianistas.

Si quis dixerit, aut crediderit à Deo omnipotente mundū hunc factum non fuisse, atq; eius omnia instrumenta, anathema sit.

Si quis dixerit, atq; crediderit Deum Patrem eundem esse Filium vel paracletū, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit filium eundem esse patrem vel paracletum, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit paracletum vel patrem esse filium, anathema sit.

Si quis dixerit carnem tantùm sine anima à filio Dei fuisse susceptam, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit deitatem nascibilem esse, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit deitatem Christi conuertibilem vel passibilem, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit alterum esse Deum priscæ legis, alterum angelorum, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit ab altero Deo mundum fuisse factum, & non ab eodem secundùm q scriptum est, In principio fecit Deus cælum & terram: anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit corpora humana non resurgere post mortem, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit animam humanam Dei portionem, vel Dei esse substantiam, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit alias scripturas, præter quas ecclesia catholica recipit, in authoritate habendas, vel esse venerandas, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit deitatis & carnis vnam in Christo esse naturam, anathema sit.

Si qs dixerit, vel crediderit esse aliquid, quod se extra diuinam Trinitatem possit extendere, anathema sit.

Si quis astrologiæ, vel mathesi existimat esse credendum, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit coniugia hominum, quæ secundùm legem diuinam licet habere, execrabilia esse, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit carnes auium, vel pecudum, quæ ad escam datæ sunt, nō tantùm pro castigatione corporum abstinendas, sed execrandas esse, anathema sit.

Si quis in erroribus Priscilliani sectam sequitur vel profitetur, vt aliud in salutari baptismo contra sedem sancti Petri faciat, anathema sit.

¶In quo ponuntur hæreses condemnatæ in quinta synodo vniuersali. Cap. XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in quinta synodo uniuersali Constantinopoli celebrata condemnatæ, recensentur.*

Consequenter quinta synodus vniuersalis Constantinopolitana 1 condēnauit Theodorum Mopsuestenum, & omnes hæreticos sequaces eius, qui dicebant esse alium Dei verbum, & alium Christū, & sanctam virginem negabant Dei genitricem fuisse: vt in ca. sexta synodus. distin. 16. In qua quidem. 5. synodo patres diffinisse leguntur.

Si quis non confitetur Patris & Filij & Spiritus sancti vnam naturam, siue essentiam, vnam virtutem & potestatem, Trinitatem consubstantialem, vnam deitatem in tribus subsistentijs siue personis adorādam, talis anathema sit. Vnus enim Deus & pater, ex quo omnia: & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia: & vnus Spiritus sanctus, in quo omnia.

Si quis non confitetur Dei verbi esse duas natiuitates, vnam quidem ante secula & sine tempore ex patre incomparabiliter: aliam vero eiusdem in vltimis diebus descendente de cælo & incarnato ex sancta gloriosa Dei Genitrice semperq; virgine, q natus est ex ea, talis anathema sit.

Si quis dicit aliū esse Deum verbum, qui miracula fecit, & alium Christum qui passus est: vel Deum verbū cum Christo esse di-

cit,quãdo ex muliere nascebat: vel in ipso esse,vt alterum in altero,& nõ vnum eundem dñm nostrũ Iesum Christũ Dei verbum incarnatũ & hominẽ factũ,atq; eiusdẽ miracula & passiones,quas sponte passus est carne, talis anathema.

Si quis dicit secũdùm gratiã, vel secũdùm operationẽ,vel secũdùm dignitatẽ,vel secũdùm æqualitatẽ honoris, vel secũdùm authoritatẽ,aut relationẽ, aut effectũ,aut virtutẽ vnitionẽ Dei verbi ad hominẽ factã esse,aut secũdũ bonã volũtatẽ,quasi ꝙ placuit Deo verbo hõi:q a bene visum est ei de ipso,sicut Theodorus insaniẽs dicit,vel secũdùm solã hominis similitudinẽ quã Græci omonaemiã vocant,per quã Nestoriani verbũ dñi Iesum Christũ vocãtes & hominẽ separatũ Christũ & Filiũ nominãtes & duas ꝑsonas manifestẽ dicẽtes per solã nominationẽ,& honorẽ,& dignitatẽ,& adorationẽ,& vnã personã, & vnũ Christũ cõfingũt dicere, sed nõ confitẽtur sicut sancti patres docuerũt vnitatẽ verbi ad carnẽ animatã anima rõnali & intellectuali secũdùm cõpositionem. i. secũdùm subsistentiam factã, & propterea vnã eius subsistentiã, qui est dñs noster Iesus Christus vnus de sancta Trinitate,talis anathema sit. Cũ enim multis modis vnitas intelligitur. Aliquãdo quidẽ impietatẽ Apollinaris & Eutiсis sequũtur in perẽptionem eorũ,qui cõuenerũt,colẽtes vnitionẽ secundũ cõfusionẽ prædicãt. Theodori aũt & Nestorij sequaces diuisionẽ gaudẽtes,affectualẽ vnitatẽ introducũt. Sancta verò Dei ecclesia vtriusq; ꝑfidiæ impietatẽ eijciẽs, vnionem Dei verbi ad carnẽ secundũ cõpositionem cõfitetur,quod est secũdùm subsistẽtiam. Vnitio enim per cõpositionem in mysterio Christi nõ solũ incõfusa ea quæ cõuenerũt cõseruat, sed nec diuisionẽ suscipit.

Si qs substãtiam dñi nrĩ Iesu Christi ita intelligit, tanꝙ suscipiẽtem multarũ substãtiarũ significationẽ, & propterea conatur introducere in mysterio Christi duas subsistẽtias vel ꝑsonas,& ab eo introductis duabus personis vnã personã dicit ꝑ dignitatẽ, & honorẽ,& adorationẽ,sicut Theodorus & Nestorius insaniẽtes cõscripserũt,& calumniãtur sanctã Chalcedoneñ.synodum tanꝙ secũdùm hunc impijssimũ intellectũ vsam vnius intelligẽtiæ vocabulũ,sed non cõfitetur Dei verbũ carni substãtialiter vniri,& propterea vnã eius subsistẽtiam vel vnam personam. & ita sanctam Chalcedoneñ.synodũ vnam subsistẽtiam dñi nostri Iesu Christi confiteri,talis anathema.Nec enim adiectionem personæ vel subsistentiæ sancta Trinitas suscepit, & incarnato vno de eadem Trinitate verbo.

Si quis abusiuè & nõ verè Dei genitricẽ sanctã gloriosam semper Virginẽ Mariã aut per velationẽ tanquã hominẽ puro nato. Non enim Deo verbo ex ea incarnato sed relati secũdùm illos hominis natiuitate in Deum verbũ tanquã cohærẽs nascenti homini & criminatur sanctã Chalcedoneñ. synodũ tanquã secũdùm eũdem impium intellectũ à Theodoro commẽtatum Dei genitricẽ Virginẽ asserentẽ:aut si quis hominis genitricẽ vocat eam aut Christi genitricẽ:vtpote Christo nõ existẽte Deo & non specialiter & secundùm veritatẽ Dei genitricẽ eandẽ cõfitetur ob id ꝙ ante secula à Patre genitus Deus verbũ in vltimis dierũ ex ea incarnatus & natꝰ est : atq; ita piẽ sanctã Chalcedoneñ.synodũ Dei genitricem eam confiteri: talis anathema sit.

Si quis in duabus naturis dicẽs nõ vt in deitate & humanitate vnũ dñm nostrum Iesum Christũ cognosci cõfitetur, vt per hoc significet differẽtiam naturarum,ex quibus incõfusa & ineffabilis vnitas facta est,neq; verbo in naturã carnis transfigurato,neq; ad verbi naturã translatã:manet enĩ vtrunq; quod est secũdùm naturã & post factã vnitatẽ substãtialiter sed in diuisionẽ per partem huiusmodi suscepit vocẽ in mysterio Christi,aut numerũ naturarũ cõfitens in vno eodẽq; dño nrõ Iesu Christo Deo verbo incarnato, & nõ tantummodo contẽplatione differẽtiam eorum accepit, ex quibus & compositus est non interempta *ousia*. vnus enim ex vtrisq; & ꝑ vnũ vtraq; sed propterea numero vtitur tanquã diuisas & propriæ subsistentiæ cõsistentes naturas,talis anathema. *Latinẽ autẽ essentia.*

Si ex duabꝰ naturis deitate & humanitate cõfitẽs vnitionẽ factã fuisse,vel vnã naturam Dei verbi incarnatã dicẽs, & nõ sic has voces intelligit sicut sancti patres docuerunt, quòd ex diuina natura & humana vnitione secundùm subsistentiam factam vnus Christus factus,sed ex huiusmodi vocibus vnam naturam siue subsistentiam deitatis & carnis Christi introducere conatur,talis anathema.Secundũ subsistẽtiam enim dicentes carne vnigenitum verbum vnitum esse,nõ confusione quadã ad vices naturarum factã fuisse dicimus magis aũt manẽ-

te

te vtraq; hoc quod est vnitū esse carni intelligimus verbum, propter quod & vnus est Christus idem Deus & homo consubstantialis patri secundùm deitatem, & consubstantialis nobis & idem secundū humanitatē. Similiter enim & hos, qui per partes diuidunt, vel incidunt, & confundunt dispensationis mysteriū Christi auertitur & anathematizat sancta Dei ecclesia.

Si quis adorari in duabus naturis dicit Christū, ex quo duas adorationes introducunt semotim Dei verbo, & semotim homini: aut si quis peremptionē carnis, aut in cōfusione deitatis & humanitatis vnā naturam siue essentiā conuenientiū portentuosè dicit sic adorat Christū sed vna adoratione diuinum verbū incarnatum cū eius carne adorat, iuxta quod sanctę Dei ecclesiæ ab initio traditum est, talis anathema sit.

Si quis confitetur non crucifixum carne dominum nostrū Iesum Christū esse verum, & dominū gloriæ & vnum sanctæ trinitatis, talis anathema.

Si quis non anathematizat Arrium, Eunomiū, Macedoniū, Apollinarē, Nestorium, Euticen, & Origenem cū impijs eorū scriptis, & omnes alios hæreticos, qui condēnati sunt, & anathematizati à sancta Dei catholica & apostolica ecclesia, vel prædictis quatuor cōcilijs, sed & eos, qui similia cū prædictis hæreticis sapuerunt, aut sapere noscuntur, & vsq; ad finē permanserūt in propria impietate, talis anathema.

Si quis defendit Theodorū impijssimum mopsuestenū, qui dixit aliū esse Deum verbū & alium Christū, & passionibus animę & concupiscentijs carnis molestum, & à malis paulatim separantē se, & ita ex promotione operum melioratum, & ex vitę conuersatione incertaminatum constitutum tanquā purū hominem baptizari in nomine dei patris, & filij, & spiritus sancti, & per baptismum gratiam sancti spiritus accipere, & adoptionem promoueri, & ad similitudinem imperialis imaginis in personam Dei verbi adorari post resurrectionē incōuertibilē secūdùm intellectum, & sine peccato penitus factum. Et iterum dicente eodem impijssimo Theodoro vnitionē Dei verbi ad Christum talem factā fuisse, qualem dixit Apostolus in marito & vxore. erunt duo in carne vna. Et super alias innumerabiles blasphemias præsumente dicere, ꝙ post resurrectionem sufflans dominus in discipulos suos, & dicens, Accipite spiritum sanctum. non dedit spiritum sanctum: sed tm̄ flemate sufflauit. Hic autem & cōfessionē Thomę, quā dū palparet manum, vel latus dn̄i post resurrectionē, per quā dixit: Deus meus & dominus meus. asseruit non fuisse dictā de Chrō à Thoma. nec enim tūc eū Deū dicit, sed miraculo resurrectionis obstupescens Thomas glorificauit Deū, qui suscitauit Christū. Quod autē peius est, & interpretatione facta ab eo in gesta apostolorū quasi in interpretatione cōparās idē Theodorus Christū Platoni, vel Manichęo, & Epicuro, & Marcioni dicit: q a sicut vnusquisq; illorū inueniēs propriā sectā discipulos suos fecit nominari Platonicos, & Manichęos, & Epicureos, & Marcionistas: simili modo & Christo inueniente sectā, ex ipsa Chrianos vocari. Si quis igit defendit impijssimū Theodorū, vel impia eius cōscripta, in quib⁹ tā prædictas, ꝙ alias innumerabiles blasphemias euomuit aduersus magnū Deū & saluatorē nostrū Iesum Christū, & nō anathematizat eū, & impia ei⁹ cōscripta, & oēs, qui suscœperint, aut defendūt eū, aut dicentes eū rectè exponere, & eos q ꝓ ipso scripserūt, & similia ei sapuerūt, aut ꝓ eo scribūt, aut eius impia cōscripta, & eos q similia ei sapiūt aut sapuerūt aliqñ, & vsq; ad finē permāserūt aut permanent in huiusmodi impietate, talis anathema.

Si qs defendit impia scripta Theodorici, quę contra rectā fidē exposita sunt, & primam Ephesinā sanctā synodū, & S. Cyrillū, vel 12. eius capitula, & ea omnia quæ conscripsit pro Theodoro & Nestorio impijssimis vel alijs, qui similia Theodoro, & Nestorio impijssimis sapuerūt, & recipit eos, vel impietatē eorū, atq; propterea impios vocat ecclesia doctores, qui substantialiter Dei vnitionem Dei verbi ad carnem cōfitentur, & nō anathematizat prædicta impijssima conscripta, & eos, qui similia his sapuerunt, vel sapiunt, sed etiā omnes, qui contra rectā fidē scripserunt, aut cōtra beatæ me. Cyrillū, vel 12. ei⁹ capitula, & in hac impietate defuncti sunt, talis anathema.

Si qs defendit epistolā, quā dicit scripsisse Ibas ad Marimpsam, q denegat quidē dn̄i verbū de scā genitrice semp virgine Maria incarnatū hominē factū dicit autē purū hominē ex ea natū esse, quem templū vocat, tanquā alio existēte Deo verbo, & alio homine, sed & S. Cyrillū sectā Chrianorū pdicātē reprehēdit hęreticū, & similia scelesti

 Apolli-

Apollinaris scribentē, atq; vituperat Ephesinam sanctam primam synodum tanquā sine iudicio, & requisitione Nestorium deponentē, sed &. 12. capitula beatę me. Cyrylli impia & aduersa rectæ fidei nominat prædicta impia epistola, & defendit Theodorum & Nestoriū & impia eorū dogmata, & conscripta. Si quis igitur prædictam epistolam defendit, & non eam anathemati submittit, & eos qui defendūt eam, & dicūt rectam esse, aut partem eius, & eos qui scripserunt vel scribūt pro ea, siue pro impietatibus, quæ in ipsa continentur, & pręsumentes eam defendere, aut positas in ea impietates ex nomine sanctorum patrum aut sanctę Chalcedoñ. synodi, & vsq; ad finem in his permanserūt, talis anathema.

His igitur ita confessis à nobis, quæ etiam accepimus de diuina scriptura, & sanctorū patrum doctrina: & de factis de vna eadēque fide à prædictis quatuor cōcilijs: facta verò etiam à nobis super hæreticos, vel impietatem eorum, sed etiam contra eos, qui defendere præsumpserunt aut defendunt tria prædicta capitula, & permanserūt aut permanent in proprio errore, condemnatione.

Si quis conatus fuerit contra hæc quæ à nobis piè terminata sunt tradere, aut docere, aut scribere: siquidem episcopus est, aut in clero connumeratus, talis extraneus, & à sacerdotum & ecclesiastica disciplina peragēs denudabitur ab episcopatu, aut à clero: si autem monachus, aut laicus fuerit anathematizabitur.

¶In quo ponūtur errores condēnati in synodo prima Bracarēsi. Cap. XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in synodo prima Bracarensi condemnatæ referuntur.*

1 Mpliùs synodus prima Bracareñ. cōtra Priscillianistas sequētes errores reprobat, & anathematizat.

Si quis patrē, & filium, & spiritum sanctum non confitetur tres personas vnius substantiæ, & virtutis, ac potestatis, sicut catholica & apostolica ecclesia docet: sed vnam tantùm ac solitariam dicit esse personā, ita vt ipse sit pater qui filius, ipse etiā sit paracletus spiritus, sicut Sabellius & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis extra sanctam trinitatē mala nescio quæ diuinitatis nomina introducit, dicēs: q ipsa diuinitas sit trinitas, sicut Gnostici, & Priscillianus dixerunt, anathema.

Si quis dicit filium Dei dominum nostrum antequam ex virgine nasceretur non fuisse, sicut Paulus Samosathenus & Fotinus & Priscillanus dixerunt: anathema sit.

Si quis natalē Christi secundùm carnem nō verè honorat, sed honorare se simulat, ieiunans in eodem die in dñico, quia Christū in hominis natura natū esse nō credit, sicut Cerdō, Marcion, Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis animas humanas dicit priùs in cælesti habitatione peccasse, & per hoc in corpora humana in terra deiectas, sicut Priscillianus dixit, anathema.

Si quis humanas animas, vel angelos ex Dei credit substātia extitisse, sicut Manichęus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis dicit diabolum non fuisse priùs bonū angelum à Deo factum, nec Dei opificiū fuisse naturam eius, sed dicit eum ex tenebris emersisse, nec aliquem sui habere authorem, sed ipsum esse principiū atq; substantiam mali, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis credit, quia aliquantas in mūdo creaturas diabolus fecerit, & tonitrua, & fulgura, & tempestates, siccitates ipse diabolus sua authoritate faciat, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

Si quis animas & corpora humana fatali signo credit astringi, sicut pagani, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis. 12. signa, id est sydera, quæ Mathematici obseruare solēt, per singula animæ vel corporis membra dissipata credunt, & nominibus patriarcharū ascripta dicunt, vt Priscillianus dixit, anathema sit.

Si quis cōiugia damnat, & procreationē nascentium abhorrescit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis plasmationem humani corporis diaboli dicit esse figmentum, & conceptiones in vteris matrum operibus dicit dæmonū figurari, propter quod & resurrectionē carnis non credit sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis dicit creationem vniuersæ carnis non

non opificiũ Dei, sed malorum esse angelorum, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis immundos putat cibos carniũ, quas Deus in vsum omnium dedit, & non propter afflictionem corporis, sed quasi immunditiam putauerit, ita abstineat ab eis, vt nec olera cocta cũ carnibus prægustet, sicut Manichæus & Priscillianus dixerũt, anathema sit.

Si quis clericorum præter matrem, & germanam, vel etiam quæ proximè cõsanguinitate iunguntur, aliquas alias quasi adoptiuas fœminas secum retinet, & cũ ipsis habitat, sicut Priscilliani secta docuit, anathema sit.

Si quis quinta feria paschali, quę vocatur cœna domini, hora legitima post nonam ieiunus in ecclesia missas non tenet, sed secũdùm sectam Priscilliani festiuitatẽ ipsius diei ab hora tertia per missas defunctorũ soluto ieiunio colit, anathema sit.

Si quis scripturas, quas Priscillianus secundùm suum deprauauit errorem, vel tractatus Dictimi, quos ipse Dictimus antequã conuerteretur scripsit sub nomine patriarcharum, prophetarum, vel apostolorum, & suo errori cõsona confinxit, legit, & impia eorum figmẽta sequitur, aut defendit, anathema sit.

¶In quo ponuntur hæreses condemnatæ in sexta synodo vniuersali & septima.

Cap. XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in sexta synodo Cõstantinopolitana, & in septima Nicæna condemnatæ, narrantur.*

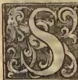
1 Sexta synodus Constantinopolitana. 150. patrum condemnauit stultitiam hæresis Macharij, & sociorum eius, qui vnam tantùm voluntatem, & operationẽ in Christo falsa suspicione astruebant: vt in capitu. sexta synodus. distinctio. 16. Septima synodus dicta Nicæna. 367. patrum condemnauit hæresim execrantium imagines sanctorum in ecclesia dicentium illas nec colendas, nec venerandas fore.

¶De hæresibus ab Isidoro descriptis libro Etymologiarum, & positis in Decreto, quæ ab Apostolis, & sanctis patribus, vel concilijs damnatæ dicuntur.

Cap. XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorũ sectæ quot sint, & unde nomina desumpserint, describitur.*

Ectæ verò hæreticorum quot sint, & vnde nomina acceperint, beatus Isidor. 8. Etymologia. capitu. 5. ita determinat dicens. Quidam verò hæretici, qui de ecclesia recesserunt, ex nomine suorum authorum nuncupantur. Quidam verò ex causis, quas eligentes instituerunt. ¶Simoniaci à Simone dicti magicæ disciplinæ perito: cui Petrus in actibus Apostolorum maledixit pro eo, quòd ab apostolis spiritus sancti gratiam pecunia emere voluisset. Hi dicunt creaturam non à Deo esse, sed à virtute quadam superna creatam. ¶Menãdriani à Menandro mago discipulo Simonis nuncupati: qui mundum non à Deo, sed ab angelis factum asserunt. ¶Basilidiani à Basilide appellati: qui inter reliquas blasphemias passum Iesum abnegauit. ¶Nicolaitæ dicti à Nicolao diacono ecclesiæ Hierosolymitanorum: qui cum Stephano, & cum alijs constitutus est à Petro: qui propter pulchritudinẽ relinquẽs vxorem, dixit, vt qui vellet, ea vteretur, versa est in stuprum talis consuetudo, vt inuicem coniugia commutarent, quos Iohan. in Apoca. improbat dicens. Sed hoc habes, quòd odisti facta Nicolaitarum. ¶Gnostici, qui propter excellentiam scientiæ ita se appellare voluerunt: animam naturam Dei esse dicũt: bonum & malum Deum suis dogmatibus fingunt. ¶Carpogratiani à Carpograte quodam vocantur: qui dixit Christum hominẽ fuisse tãtũ de vtroq; sexu ꝓgenitũ. ¶Cherintiani

tiani à Cherinto quodam nuncupati. Hi inter cętera circuncisionem obseruant, mille annos post resurrectionem in voluptate carnis futuros prædicant, vnde & Gręcè Aliostæ, Latinè Milliasti sunt appellati. ¶Nazaræi dicti: quia dum Christum, qui à vico Nazarenus est appellatus, filium Dei licèt confiteantur, omnia tamē veteris legis custodiūt. ¶Ophycæ à Colubro nominati sunt: Coluber enim Gręcè Ophys dicitur. colunt enim serpentem, dicentes ipsum in paradiso induxisse virtutis cognitionem. ¶Valentiniani à Valentino quodam platonico sectatore vocati: qui conas, id est scelera quędā in originē creatoris induxit: Chr̄um quoq; de virgine nihil corporis, sed per eā quasi p̄ fistulam trā sisse asseruit. ¶Apellitæ, quorū author Apelles princeps fuit: qui creatorem angelum nescio quem gloriosum superioris Dei faciens Deū legis igneum affirmans: qui dixit Christum non Deum in veritate, sed hominē in phantasia apparuisse. ¶Archontiati à principibus appellantur, qui vniuersitatem, quam Deus condidit, archangelorum opera esse defendunt. ¶Adamiani vocati: quia Adę nuditatem imitentur. Vnde & nudi orant, & nudi inter se mares fœminæq; conueniunt. ¶Cayani proinde sunt appellati: quoniam Cayn adorant. ¶Sethiani nomen accepērūt à filio Adæ, qui vocatus est Seth, dicentes eūdem esse Christum. ¶Melchisedechiani vocati, pro eo quòd Melchisedech sacerdotē Dei, nō hominem fuisse, sed virtutem Dei esse arbitrantur. ¶Angelici vocati: quia angelos colūt. ¶Apostolici vocati hoc sibi nomen sumpserūt, q̄ nihil possidentes proprium, nequaquam recipiunt eos, qui aliquo in hoc mūdo vtuntur. ¶Cerdoniani à Cerdone quodam nominati: qui duo contraria principia asserunt. ¶Marcionistæ à Marcione stoico philosopho appellati: qui Cerdonis dogma secutus, alterum bonum, alterum iustum Deum asseruit, tanquam duo principia creationis, & bonitatis. ¶Artateritæ ab oblatione vocati: panem etenim & caseum offerunt, dicentes à primis hominibus oblationem à fructibus terræ, & à fœtibus ouium fuisse celebratam. ¶Aquarij appellati: eo q̄ aquam solùm offerunt in calice sacramenti. ¶Seueriani à Seuero exorti: vinum non bibunt, vetus testamentum & resurrectionem non recipiūt. ¶Tatiani à Tatiano vocati: qui & Encratici dicti: quia carnes abominantur. ¶Alogij vocantur tanquā sine verbo. logos enim Gręcè verbum dicitur: domini enim verbum nō credunt, respuentes Io. euangelium, & apocalypsin. ¶Catafrigijs nomē prouincia deditq; ibi extiterunt, authores eorum Montanus, Prisca, & Maximilla fuerunt. Hi aduentum spiritus sancti non in apostolos, sed in se traditum asserunt. ¶Catharæ propter mundiciam ita se nominarunt. gloriantes enim de suis meritis, negant pœnitentibus veniā peccatorum: viduas si nupserint, tanquam adulteras damnant: mundiores se cæteris prædicant. qui nomen suum si cognoscere vellent, mundanos potiùs se, quàm mūdos vocarēt. ¶Pauliani à Paulo Samosatheno exorti sunt, qui dixit non semper fuisse Christum, sed à Maria sumpsisse initiū. ¶Hermogeniani ab Hermogene quodam vocati: qui materiā nō naturam introducens, Deo, non naturæ eam comparauit: matremq; elementorum ideam asseruit, quos apostolus comparat elementis seruientes. ¶Manichæi à quodam Persa extiterunt, qui vocatus est Manes. Hic duas naturas & substantias introduxit, id est bonam & malam: & animas ex Deo quasi ab aliquo fonte manare asseruit. Testamentum vetus respuunt: nouum ex parte recipiunt. ¶Anthropomorphitæ dicti pro eo, quòd simplicitate rustica Deum habere humana membra, quæ in diuinis libris scripta sunt, arbitrātur. Anthropos enim Gręcè, Latinè homo interpretatur: ignorantes vocē dn̄i, qui ait, Spiritus est Deus. incorporeus est enim. nec eīs mēbris distinguitur, nec corporis mole cēsetur. ¶Eraclitæ ab Eraclio authore exorti: monachos tantū recipiunt: cōiugia respuūt: regna cęlorum paruulos habere non credūt. ¶Nouatiani à Nouato Romæ vrbis presbytero exorti: qui aduersum Cornelium cathedram sacerdotalem conatus inuadere, hæresim instituit: noluit apostatas suscipere: & rebaptizans baptizatos. ¶Montani hæretici dicti, q̄ tēpore persecutionis in montibus latuerunt, qua occasione se à catholicę ecclesię corpore diuiserunt. ¶Ebionitæ ab Ebione dicti, siue à paupertate: Christū enim per prouectum solū virum iustū putant effectum. vnde & competenter Ebionitæ pro paupertate intelligētiæ appellati sunt. Hi enim Iudęi sunt, & ita tenent euangelium, vt legem carnaliter seruēt: aduersus quos Apostolus ad Galatas scribens, inuehitur. ¶Fotiniani à Fotiniano Gallogræciæ Smirnæ episcopo nuncupati, qui Ebionitarū hæresim suscitās, asseruit Christū ex Maria per Ioseph nuptiali coitu fuisse cōceptū. ¶Aëriani ab Aërio quodā nūcupati sūt. hi offerre sacrificiū p̄ defunctis spnūt.

Aëtia-

¶Aëtiani ab Aëtio sunt vocati, idemq; Eunomiani ab Eunomio quodã Dialectico Aërij discipulo, ex cuius nomine magis innotuerunt, dissimilem patri asserentes filium, & filio spiritum sanctum: dicuntetiam nullum imputari peccatum in fide manentiũ. ¶Origeniani ab Origene authore exorti sunt, dicentes, quòd non possit filius videre patrem nec spiritus sanctus filium. Animas quoq; in mundi principio dicunt peccasse, & pro diuersitate peccatorum de cęlis vsq; ad terram diuersa corpora quasi vincula meruisse, eaq; causa factũ esse mundum. ¶Noëtiani quoque à quodam Noëto vocati: qui dicebant Christum eundem esse patrem & spiritũ sanctum, ipsamq; trinitatem in officiorum nominibus, non personis accipiunt. Vnde & Patripassiani vocantur, quia patrem passum dicunt. ¶Sabelliani ab eodem Noëto pullulasse dicuntur, cuius discipulum perhibent fuisse Sabellium, ex nomine cuius maximè innotuerunt, vnde & Sabelliani vocati. Hi vnam personam patris, & filij & spiritus sancti astruũt. ¶Arriani ab Arrio Alexandrino presbytero exorti sunt, qui coæternum patri filium non agnoscens, diuersas in trinitate substantias asseruit, contra illud quod ait dominus, Ego & pater vnum sumus. ¶Macedoniani à Macedonio sunt dicti: negãtes spiritum sanctum esse Deum. ¶Apollinaristæ ab Apollinare vocati sunt: dicentes Christũ corpus tantùm sine anima assumpsisse. ¶Antidicomaritæ appellati sunt, eo quòd Mariæ virginitati contradicunt, asserẽtes eam post Christum natum viro suo fuisse commixtã. ¶Metangi nominati ideo tale nomen acceperũt: quia angios Græcè, vas dicitur, asserentes sic patrem esse intra filium, sicut vas minus intra vas maius. ¶Patriciani à quodam Patricio nuncupati sunt: qui substantiam humanę carnis à diabolo conditã dicunt. ¶Colliciani à quodam Collitio nominati: qui dicunt Deum non facere mala, contra id quod dictum est. Ego dominus creãs malum. ¶Floriani à Floriano: qui contrariò dicunt Deum creasse mala, contra hoc quod scriptum est, Fecit Deus bona omnia. ¶Donatistæ à Donato quodam Aphro nũcupati sunt: qui de Numidia veniens, totam penè Aphricam sua persuasione decepit, asserẽs minorem patre filium, & minorem filio spiritum sanctum, & rebaptizans catholicos. ¶Bonosiani à Bonoso quodam episcopo exorti produntur: qui Christum filium Dei adoptiuũ, non propriũ asserunt. ¶Circuncelliones dicti, eo φ agrestes sint, quos Scotopicos vocant supradictę hæresis habentes doctrinam. Hi amore martyrij seipsos perimunt, vt violenter de hac vita recedentes, martyres nominẽtur. ¶Priscillianistę à Priscilliano vocati: qui in Hispania ex errore Gnosticorum Manichæorum permixtum dogma composuit. ¶Luciferiani à Lucifero Smirnæ episcopo orti: qui episcopos catholicos, qui instanti persecutione perfidiæ Arrianorum consentientes erant, & postea correcti redire in cathedram elegerunt, damnantes quod crediderunt, siue quod credidisse dissimulauerunt. Quos ecclesia mater no recepit sinu tanquã Petrũ post fletum negationis: hanc illi matris charitatem superbè accipientes, eos recipere nolẽtes, ab ecclesiastica communione recesserunt, & cum ipso Lucifero authore suo, qui manè oriebatur, cadere meruerunt. ¶Iouinianistæ à Iouiniano quodam monacho dicti: asserẽtes nullã nuptiarum & virginũ esse distantiam, nullũ que inter abstinentes & simpliciter epulantes esse discrimẽ. ¶Eluidiani ab Eluidio nominati: qui dicũt post natũ Christũ alios Mariã filios à viro suo Ioseph peperisse. ¶Paterniani à Paterno quodã exorti: qui inferiores corporis partes à diabolo factas opinantˀ. ¶Arabici nuncupati, eo φ in Arabia exorti sunt, dicentes animã cum corpore mori, atq; in nouissimo vtrũq; resurgere. ¶Terculiani dicti à Terculiano presbytero Aphricanę prouinciæ ciuitatis Carthagineñ. animã immortalem esse, sed corporeã prædicantes, & animas peccatorum hominum post mortẽ in dæmones conuerti putantes. ¶Tesseredecatæ dicti, φ. 14. luna pascha cum Iudæis obseruandum contendunt. nam tessera quatuor: deca decẽ significat. ¶Nyctages à somno nũcupati: φ vigilias noctis respuant, superstitionem esse dicẽtes iura temerari diuina, qui noctem ad requiem tribuit. ¶Pelagiani à Pelagio monacho exorti: hi liberum arbitrium diuinæ gratiæ anteponunt, dicentes sufficere voluntatem ad implendum diuina iussa. ¶Nestoriani, à Nestorio Constantinopolitano episcopo nuncupati: qui beatam virginem Mariam non Dei, sed hominis tantum modo matrem asseruit, vt aliam personã patris, aliam faceret deitatis, nec vnum Christũ in verbo. Dei, & carne credit, sed separatim atque seiunctim alterum filium Dei, alterum hominis prędicauit. ¶Euticiani dicti ab Eutice Constantinopolitano abbate, qui Christum post humanam assumptionem negauit existere de duabus naturis, sed solum

lũm in eo diuinam asseruit esse naturã. ¶ Acephalitæ dicti, id est sine capite: nullus enim reperitur eorum author, à quo exorti sint. Hi triuiu Chalcedonẽ. capitulorũ impugnatores duarum in Christo substãtiarum proprietatem negant, & vnam in eius persona prædicant naturam. ¶ Theodosiani, & Gaianitæ appellati, à Theodosio & Gaiano: qui tẽporibus Iustiniani principis in Alexandria populi peruersi electione vna die ordinati sunt epi. Hi errorem Euticis & Dioscori sequentes Chalcedonẽ. concilium respuunt, ex duabus vnam in Christo naturam asserunt, quam Theodosiani corruptam, Gaianitæ incorruptã contendunt. ¶ Gnoitæ & Tritoitæ à Theodosianis exorti sunt: ex quibus Gnoitæ ab ignorantia dicti: qui ad peruersitatem, à qua orti sunt, id adijciunt, quòd Christi diuinitas ignorat quæ sunt futura scripta de die & hora nouissima, nec recordantes Christi personam in Esaia loquentem: dies iudicij in corde meo. ¶ Tritoitæ verò vocati sunt, quod sicut tres psonas in trinitate, ita quoq; asserũt tres deos esse, cõtra illud quod scriptum est, Audi Israel, dñs Deus tuus vnus est. ¶ Sunt & aliæ hæreses sine authore, & sine nominibus, ex quibus aliæ putant trinum esse Deũ. Alię Christi diuinitatẽm passibilem dicunt. Alię Christi natiuitatem de patre in tempore initium tẽporis dant. Aliæ liberationem hominum apud inferos factam Christi descensionem non credunt. Aliæ animam imaginẽ Dei negant. Aliæ animas conuerti in dæmones & in quæcunq; animalia existimãt. Aliæ de mundi statu dissentiunt. Aliæ innumerabiles mundos opinantur. Aliæ aquã Deo coæternam faciunt. Aliæ nudis pedibus ambulant. Aliæ cum hominibus non manducant. Hæ sunt hęreses aduersus catholicam fidem exortę, ab Apostolis & sanctis patribus vel concilijs condemnatæ: quę dum in se multis erroribus diuisę inuicem sibi dissentiunt, cõmunitamẽ nomine aduersus ecclesiam Dei conspirant. Sed & quicunq; aliter scripturã sanctã intelligit, quàm spiritus sancti sensus efflagitat, à quo scripta est, licèt de ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest, teste Aug.

¶ De erroribus & hęresibus condemnatis in decretalibus.

Cap. XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in decretalibus condẽnatæ, recensentur.*

Nter hęreses damnatas in decretalibus, prima occurit illa abbatis Ioachim, de qua extra de sum. tri. & fide catho. damnamus. vbi Innocen. 3. in concilio generali ita loquitur. Damnamus ergo, & reprobamus libellũ siue tractatum, quem abbas Ioachim edidit contra magistrum Pet. Lombardi de vnitate seu essentia trinitatis. &c. Hæresis autem abbatis Ioachim arguentis contra Petrum Lõbardi, qui docuerat, quòd quędã summa res est pater & filiꝰ & spiritus sanctus, & illa nec est generans, nec genita, nec procedens, fuit ista scilicet, quod nulla res est pater & filius & spiritus sanctus, atq; quod vnitas, quia pater & filius & spũs sanctus dicũtur vna essentia, vna natura, nec sit vera & ꝓpria vnitas, sed similitudinaria: quemadmodum multi homines dicuntur vnus populus. Hanc hęresim meritò damnauit prefatus Romanus põtifex, credens, & confitens cũ Petro Lombardi, quòd vna quędam res est incomprehensibilis quidem, & ineffabilis quę veraciter est pater & filius & spiritus sanctus, tres simul personę, ac sigillatim quælibet earundem. ¶ Secundò loco hęreses, & errores condemnati & reprobati in fine prefati capituli, fuerũt errores pessimi hęretici Almarici. Cuius errores fuerunt plures, vt colligitur ex cronica Ro. pontificis tempore Inno. 3. ¶ Primus error fuit, quod asseruit ideas, quę sunt in mente diuina, & creare & creari, cum tamen secundum Augusti. nihil nisi ęternũ atq; incommutabile sit in mẽte diuina. ¶ Secũdus error fuit, quòd asseruit quòd ideo Deus dicitur finis omnium: quia omnia reuersura sunt in ipsum, vt in Deo immutabiliter quiescant, & vnum indiuiduum atque incommutabile in eo permanebunt. ¶ Tertius error fuit, quòd sicut alterius natura non est Abrahã, & alterius Isaac, sed vnius atque eiusdem: sic dixit omnia esse vnum, & omnia esse Deum: dixit enim Deum essentiam esse omnium creaturarum, & esse omniũ. ¶ Quartus error fuit, quòd asseruit quod sicut lux non videtur nisi in aëre, sic Deus nec ab angelis, nec ab homine videtur in se, sed tantùm in creaturis. ¶ Quintus error fuit, quòd asseruit, quòd si homo non peccasset, in duplicem sexum partitus non fuisset, nec generasset: sed eodem modo quo angeli sancti mul

cti multiplicati sunt, fuissent & homines.

¶Sextus error eius fuit, quòd in charitate cõstituto nullum peccatum imputabitur. Vnde sub tali specie pietatis ei⁹ sequaces omnẽ turpitudinem committebant. Vnde non immeritò præfatus dominus Innocen. dicit vbi suprà de dicto Almarico loquens: ita eum pater mendacij excæcauerat, vt eius doctrina nõ tam hæretica asserenda sit, quàm insana.

¶Tertio loco in. c. cùm Christus. extra de hęreti. condemnat hæresis dicentium Christũ non esse aliquid secundùm quòd homo.

¶Quarto loco condemnatæ dicuntur hæreses multorum hæreticorum. vbi ita habetur. Excõmunicamus, & anathematizamus vniuersos hęreticos Catharos, Paterinos, Pauperes de Lugduno, Passaguinos, Iosepinos, Arnolditas, Speronistas, & alios quibuscunque nominibus censeantur. Qui autem fuerint errores istorum, plenè reperire non valuimus, nisi tantùm Catharorum, siue Paterinorum & pauperũ de Lugduno: & fortaßis omnes alij sequentes cõmunicant cum istis, aut parum discrepant ab eis. Errores autem Catharorũ siue Paterinorum sunt varij: quia secta eorũ diuisa est in tres partes, siue sectas principales: quarum prima vocatur Albaneñ. Secũda Cozoreñ. Tertia Baioleñ. nihilominus omnes Cathari conueniunt in errorib⁹ sequentibus, secundùm quòd ex lib. inquisitionis hæreticorum colligitur, dimissis alijs, in quibus particulariter inter se discrepant.

Primus eorum error cõmunis est, quòd diabolus fecit hunc mundum, & omnia quæ in eo sunt.

Secundus, ꝙ omnia sacramenta ecclesiæ nihil prosunt ad salutem.

Tertius, quòd sacramenta Christi, & ecclesiæ non sunt vera, sed falsa, & deceptoria.

Quartus, quòd carnale matrimoniũ est peccatum mortale.

Quintus, negant carnis resurrectionem.

Sextus, credũt quòd comedere carnes, & oua & caseum, etiam vrgente necesitate, est peccatum mortale.

Septimus, quòd non licet iurare in aliquo casu.

Octauus, quòd potestates seculares peccant mortaliter puniendo malefactores, vel hæreticos.

Nonus, quòd nemo potest fieri saluus, nisi per eos.

Decimus, quòd paruuli baptizati nõ leuiùs punientur æternaliter, quàm latrones, & homicidæ. Verum est tamen, quòd Albaneñses in hoc dissentire videntur.

Vndecimus, quòd dicunt non esse purgatorium.

Duodecimus error est, quòd fingunt multa inania & falsa, & sacrilega sacramenta.

Tredecimus error est, quòd dicunt, quòd panis non potest benedici, quia est creatura diaboli.

Decimusquartus error est, quòd dicũt, quòd ex pane non conficitur corpus Christi.

Decimusquintus est, quòd per pœnitentiam nec gloria augetur, nec pœna minuitur in inferni.

Decimussextus, quòd non plus punietur Iudas proditor, quàm infans vnius diei.

Decimusseptimus, quòd omnes erunt ęquales in gloria, vel in pœna.

Decimusoctauus, quòd de peccatis non est pœnitendum.

Decimusnonus, quòd malè acquisita per vsuram vel rapinam non sunt restituenda, vsuram dicentes nullum esse peccatum.

Vigesimus error est, quòd non implorãt auxilia beatę virginis, nec angelorũ, nec sanctorum, nec muniunt se signo crucis.

Hi sunt errores communes Catharorum, siue Paterinorum: relinquimus autem errores speciales, quos habuerunt pręfatę sectæ eorum.

¶Errores pauperum de Lugduno, qui alio nomine, Valdeñ. & Boemistæ nominãtur.

¶Primus, quòd contemnentes ecclesiasticã potestatem dicunt se non subesse Romano põtifici, nec prælatis ecclesiæ Romanę.

Secundus, quòd se solos esse ecclesiã, & Christi discipulos affirmant.

Tertius, quòd se dicunt apostolorum successores, & habere authoritatem apostolicã ligandi & soluendi.

Quartus, ꝙ dicunt Romanam ecclesiam esse meretricem Babylonem, & omnes ei obedientes dicunt damnandos.

Quintus, ꝙ dicunt omnes sanctos & fideles à tẽpore Syluestri papæ esse dãnatos.

Sextus error, dicunt, ꝙ nulla miracula in ecclesia vera fiant, quia nullus eorũ aliquãdo miracula fecit.

Septimus, quòd dicũt post Ascensionẽ Christi nulla esse seruanda statuta ecclesiæ, nec esse alicuius valoris.

¶In quo ponuntur hæreses condemnatę in Sexto & in Clemẽtinis. Cap. XXXVI

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in sexto & in Clementinis reprobatæ referuntur.*

1 Onsequenter de erroribus siue hæresibus, quæ in Sexto & in Clemētinis reprobatę sunt, dicendum est. Sunt autē hæ hæreses quę sequuntur.

In sexto tit. de sum. tri. & fide cat. in fine. cōdemnatæ leguntur duæ hæreses.

Prima negantium spiritum sanctum à patre & filio æternaliter procedere.

Secunda dicentium, quòd spiritus sanctus à patre & filio tanquam ex duobus principijs, & non tanquam ex vno procedat.

¶ *Hæreses in Clementinis condemnatæ.*

¶Prima hæresis est dicentiū, quòd Christo adhuc viuente latus eius fuerit lancea perforatum in cap. primo de sum. trini. & fide catholi.

Secunda hæresis dicentium, quòd anima rationalis, siue intellectiua nō sit verè & per se forma humani corporis. in ca. de sum. tri. & fide catho.

Tertia hæresis dicentium, quòd paruulis licèt per baptismum culpa remittatur, gratia tamen informans non infundatur, nec virtutes. vbi suprà.

¶*Quarto loco condemnatur secta Beguardorū & Beguinarum in c. ad nostrū. de hære. Cuius sectæ errores sunt qui sequūtur.*

¶Primus error: dicunt enim, quod homo in vita præsenti tātum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quòd reddetur penitus impeccabilis, & ampliùs in gratia proficere nō valebit. nā (vt dicunt) si quis semp proficere posset, posset aliquis perfectior Christo inueniri.

Secundò ieiunare non oportet hominem, ꝙ vel orare postquam gradum perfectionis huius fuerit assecutus, quia tunc sensualitas est ita perfectè spiritui & rationi subiecta, quòd homo potest liberè concedere corpori quicquid placet

Tertiò, quod illi qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedietiæ: nec ad aliqua præcepta ecclesię obligantur: quia (vt asserunt) vbi spiritus domini, ibi libertas.

Quartò, quòd homo potest finalem beatitudinem secundùm omnem gradum perfectionis in præsenti vita assequi, sicut eam in vita beata vel patria obtinebit.

Quintò, quòd quælibet intellectualis natura seipsa naturaliter est beata, ita ꝙ anima nō indigebit lumine gloriæ ipsam eleuāte ad Deum videndum, & eo beatè fruendum.

Sextò, quòd se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat à se virtutes.

Septimò, quòd mulieris osculū cùm ad hoc non inclinet natura, est mortale peccatū: actus tamen carnalis cùm ad hoc inclinet natura, peccatum non est, maximè cū tentatur exercens.

Octauò, quòd in eleuatione corporis Christi Iesu homo non debeat assurgere, nec ei dem reuerentiam exhibere, asserentes, ꝙ esset imperfectionis eisdem si à puritate, & altitudine suæ contemplationis tantū descenderent, quòd circa mysterium, seu sacramentum eucharistiæ, aut circa passionē humanitatis Christi aliqua cogitarent. Nōnulla etiam alia sub simulata quadam sanctitatis specie dicunt, faciunt, & cōmittunt, quæ oculos diuinæ maiestatis offendunt, & graue in se continent periculum animarū. Cùm autem ex debito commissi nobis officij huiusmodi sectam detestabilem, & præmissos ipsius execrandos errores ne propagentur vlteriùs, & per eos corda fidelium dānabiliter corrūpantur, extirpare ab ecclesia catholica necessariò habeamus, nos sacro approbante cōcilio sectam ipsam cum prædictis erroribus dānamus, & reprobamus: omnino inhibentes districtiùs, ne quis ipsos de cætero teneat, & approbet, vel defendat. Eos autem qui secùs egerint, animaduersione canonica decernimus puniendos. Quinto loco condemnatur hæresis dicentium vsuram non esse peccatum in cap. grani. de vsuris. §. vltimo.

¶In quo ponūtur errores & hæreses condemnatæ in extrauagantibus Alexandri quarti, & Honorij. Cap. XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses in extrauagantibus Alexandri. 4. & Honorij pap. & aliorum summorum pontificū condemnatæ recēsentur.*

Alexan

Lexander quartus in extrauagante sua, quę incipit. Quidam scripturę sacrę intelligentiam se habere fatentes &c. libellum magistri Gulielmi de Sctō amore, quē contra religiosos mēdicantes in detractionem & denigrationem status eorum ediderat, qui intitulatur, De periculis nouissimorum temporum. tanquam iniquum, & scelestum, & execrabilem, continentē documenta praua, falsa, erronea, & nepharia damnat, & reprobat: mandans, vt vbicunque talis libellus reperiatur, comburatur & aboleatur omnino sub pœna excommunicationis.

Consequenter idem Romanus pontifex per alias extrauagātes similiter damnat, & reprobat supradictū libellum, & alios famosos libellos erroribus plenos, quos quidā alij magistri Parisieñ. in detractionē ordinum mendicantium malitiosè cōdiderūt: sicut patet in extrauagante, quæ incipit. Ex alto fuisse conspicimus. Et in extrauagante quæ incipit. Cùm olim.

Ampliùs papa Honorius in extrauagāte sua quæ incipit. Olim felicis recordatiōis Gregorius papa. 10. reprobat, & damnat sectas eorum, qui se dicunt de ordine apostolorum: asserentes se vitam apostolorum tenere, & euangelicam paupertatem. Quorum hæreticorum capita & principes Geraldus Segnerelli de Parma, & Dulcinus discipulus eius diœcesis Nouariensis. Quorum errores condēnati sunt qui sequuntur, prout ex lib. inquisitionis hęreticorū colligit.

Primus est, quòd authoritas Romanæ ecclesiæ est omnino euacuata, & iam dudū cessauit propter malitiam prælatorum.

Secundus est, quòd ecclesia, quam tenent papa, & cardinales, & clerici, & religiosi non est ecclesia Dei, sed probata ecclesia sine fructu.

Tertius, quòd ecclesia Romana est illa meretrix, quæ à fide Christi apostatauit, de qua scribit Iohan. in Apocalypsi.

Quartus, quòd tota illa potestas spiritualis, quam Christus dedit ecclesiæ ab initio, trāslata sit in sectam eorū, qui dicuntur apostoli, siue de ordine apostolorum, quam sacram vocant congregationem specialiter à Deo missam, & electam in istis nouissimis diebus, & quòd ipsi & nulli alij habeāt potestatem, quam habuit beatus Petrus apostolus.

Quintus, quòd ipsi soli, qui dicunt apostoli, de prædicta secta seu congregatione, sunt ecclesia Dei, & sunt in illa perfectione, in qua fuerunt Apostoli Christi.

Sextus, quòd nō tenentur alicui huiusmodi obedire, nec summo pontifici, nec alteri: quia eorum regula, quæ fuit immediatè à Christo, libera est, & perfectissima vita.

Septimus, quòd nec papa, nec aliquis alius potest eis præcipere quòd deponāt statū illum, seu ritū tantæ perfectionis, nec etiā potest eos excommunicare.

Octauus, ꝙ de quolibet statu, & ordine potest quilibet licitè transire ad eorum vitam & statum, seu ordinem, siue sit religiosus, siue secularis, ita ꝙ vir sine consensu vxoris & ècouerso potest relinquere matrimonium, & ordinem intrare ipsorum.

Nonus, quòd nullus prælatus ecclesię Romanæ potest separare matrimonium, sed ipsi possunt.

Decimus, ꝙ nullus de vita, seu statu, vel ordine ipsorum potest licitè intrare alium ordinē seu regulā sine peccato mortali, nec potest se supponere obedientiæ hominis cuiusque, quia hoc esset descendere à vita perfectissima ad minùs perfectam.

Vndecimus, quòd nullus potest saluari, nec intrare regnum cælorum, nisi sit de statu seu ordine ipsorum.

Duodecim⁹, ꝙ omnes, qui persequūtur eos, peccant, & sunt in statu damnationis.

Decimustertius, ꝙ nullus papa Romanæ ecclesiæ potest aliquē absoluere à peccatis, nisi esset ita sctūs, sicut fuit beatus Petrus aplus in viuendo in omnimoda paupertate, & sine proprio, & in humilitate, non facièdo guerras, nec aliquē psequēdo, sed pmittēdo viuere quēlibet in sua libertate.

Decimusquartus, ꝙ omnes prælati ecclesię romanæ tā maiores ꝗ minores à tēpore sancti Syluestri papæ declinauerunt à modo viuendi priorū sanctorū, sunt præuaricatores, & seductores, excepto fratre Petro de Marrone, q fuit papa Celestin⁹ vocatus

Decimusquintus, ꝙ oēs ordines religiosorū, & sacerdotum, & diaconorum, & subdiaconorum, & prælatorum sunt ad fidei catholicæ detrimentum.

Decimussextus, ꝙ laici nō tenētur nec debēt decimas alicui sacerdoti siue prǽlato Romanę ecclesiæ, q nō sit in tāta pfectione, & in tāta paupertate, in quāta fuerūt Christi Apostoli: & ideo decimę nō debēt dari nisi ipsis, q dicunt aplī, & sunt pauperes Chrī.

Decimusseptim⁹, ꝙ quilibet vir, & quęlibet mulier nudi simul possunt iacere licitè in vno & eodē lecto, & licitè tāgere mutuò vnus alterū omni parte sui, & osculari seinuicē sine peccato, & cōiūgere vētrē suū cū vētre mulieris adhuc dū si quis stimulet carnaliter vt cesset tentatio, non est peccatum.

Decimusoctauus, ꝙ iacere cū muliere, & nō cognoscere carnaliter, maius est, q̄ suscitare mortuum.

Decimusnonus, ꝙ perfectior vita est viuere sine voto, quàm cum voto.

Vigesimus, ꝙ ecclesia consecrata nō plus valet ad orandū Deum, q̄ stabulum equorū, siue porcorum.

Vigesimusprimus, ꝙ ita bene potest adorari Christus in nemorib⁹, sicut in ecclesijs, vel meliùs.

Vigesimussecūdus, ꝙ ꝓ nulla causa debet hō iurare nisi ꝓ articulis fidei, vel p̄ceptis Dei & oīa alia possunt celari, quantūcunq; iurēt dicere veritatē, & mentiri, & dolose palliare, vt sit vnum in ore, & aliud in corde.

¶ *In extrauagāte Bonifacij. 8. quæ incipit, Vnā sanctā. &c. sunt errores sequētes condemnati.*

¶ Primus error est dicentiū, ꝙ totius vniuersalis ecclesiæ non sit vnum caput assignādū. Contra quem errorem diffinit, ꝙ cùm ecclesia vna sit, corporis ecclesiæ non sunt capita, sed vnum est, scilicet Christus, eiusque vicarius Romanus pontifex.

Secūdus error est dicētiū gladiū tēporalē nullo modo pertinere ad ecclesiā, nec subesse gladio spūali. Cōtra quē diffinit in potestate ecclesię duos esse gladios. s. spūalem, & tēporalē, gladiūq; tēporalē subesse gladio spirituali, & potestatem temporalem spirituali.

Tertius est error dicentiū nō oēs fideles subiectos esse Rom. pon. Cōtra quem diffinit subesse Romano pontifici omnem humanā creaturam esse de necessitate salutis.

¶ *In extrauagante Clementis. 5. quæ incipit, Gloriosam ecclesiam, &c. condēnantur errores quorundam fratrum minorum, qui sequuntur.*

¶ Primus error eorum est, ꝙ fingunt duas ecclesias. Vnā carnalem, & affluentem diuitijs, scelerib⁹ maculatam: cui Romanū præsulē, aliosq; inferiores prælatos dominari asserūt. Aliā spiritualē, virtute decorā, paupertate succinctam: in qua ipsi soli, eorumque complices continentur.

Secundus error eorū est: ꝙ oīs iurisdictionis authoritas sit omnino in ministris ecclesię Romanę euacuata, & in solis ipsis maneat sicut spiritualis vitæ sanctitas.

Tertius error est, quòd in nullo euentu iurādum est.

Quartus error, quòd sacerdos in mortali peccato existens non consecrat, non cōficit, non potest ecclesiastica sacramenta conferre.

Quintus error est, quòd euangelium Christi in se solis hoc in tempore asserunt esse cōpletum, quod hactenus dicunt fuisse abiectum, imò prorsus extinctum. Et vt in precedenti extrauagan. habetur, sunt multa alia, quæ isti præsumptuosi homines contra coniugij venerabile sacramentum garrire dicuntur: multaque de cursu temporis siue seculi somniant, multaque de Antichristi aduentu, quem iamiā instruere asserunt, flebili vanitate diuulgant. Quæ omnia quia partim hęretica, partim insana, partim fabulosa cognoscimus, damnanda potiùs cū suis authoribus, quàm stilo prosequeda, aut referenda censemus.

¶ *In extrauagantibus Iohan. 22. condemnātur sequentes errores & hæreses Marsilij de Padua, & Iohan. de Ianduno.*

¶ In extrauagāte, quę incipit: Licet iuxta doctrinam Apostoli. condemnantur specialiter septem errores, quos Marsilius de Padua, & Iohan. de Iāduno dogmatizarunt. Quorum

Primus est, quòd id quod legitur in euangelio Matth quòd Christus soluit tributum Cæsari, quādo staterem sumptum ex ore piscis illis qui petebant didrachma iussit dari, hoc fecit non condescensione & liberalitate suæ pietatis, sed necessitate coactus.

Secundus, ꝙ btūs Petrus Apostolus nō plus fuit caput ecclesię, quàm quilibet aliorum Apostolorum.

Tertiò, quòd beatus Petrus non habuit plus authoritatis, quàm habuerunt alij Apostoli.

Quartus, quòd Christus nullum caput dimisit ecclesiæ, nec aliquem fecit vicarium suum.

Quintus, quòd ad imperatorem spectat corrigere papam, ac instituere.

Sextus, quod omnes sacerdotes, siue sit papa, siue archiepiscopus, siue sacerdos simplex quicunque, sunt æqualis authoritatis & iurisdictionis ex institutione Christi, sed quòd vnus plus habeat alio, hoc est secundùm quòd imperator concessit, & sicut concessit, ita reuocare potest.

Septimus,

Septimus, quòd papa, vel tota ecclesia simul iuncta nullum hominem quantuncunq; sceleratum potest punire punitione coactiua, nisi imperator daret eis authoritatē.

¶In extrauagante eiusdem Iohan. 22. quæ incipit Cùm inter nullos. &c. damnat, & reprobat errorem sequentem.

¶Condemnat tanquam erroneum & hæreticum, si quis pertinaciter affirmauerit, q̄ redēptori nostro eiusq́ue apostolis in his quę ipsos habuisse sacra scriptura testatur nequaquā ius vtendi, seu consumendi cōpetierit, nec illa vendendi, seu donandi ius habuerint, aut ex ipsis alia acquirēdi, quæ tamen ipsos de præmissis fecisse scriptura sacra testatur, seu ipsos potuisse facere sup ponit expressè.

¶In extrauaganti eiusdem Iohan. 22. quæ incipit. Vas electionis. condemnantur errores Iohā. de Poliaco magistri Parisieñ. circa audientium confessionum sequentes.

¶Primus error condemnatus præfati magistri de Poliaco est, quòd asserebat, q̄ confessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata, quæ confessi fuerāt, iterum confiteri proprio sacerdoti.

Secundus error fuit, quòd stante statuto. Omnis vtriusque sexus. edito in concilio generali, Romanus pontifex non potest facere, quòd parochiani non teneantur oīa peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parochialē curatum: imò nec Deus posset hoc facere quia (vt dicebat) implicat cōtradictionem

Tertius error est, quòd papa non potest dare generalem potestatem audiendi confessiones, imò nec Deus: quoniam confessus habenti generalem licentiam teneatur eadem iterum confiteri proprio sacerdoti, quem dicit esse vt præmittitur parochialē curatum.

Istos errores tanquam falsos, & erroneos, & à doctrina sana deuios authoritate apostolica damnat, & reprobat præfatus dominus Iohan. 22. doctrinam ipsam contrariam veram esse, & catholicam asserens: q̄ illi, qui prædictis fratribus confitentur, nō magis teneantur eadem peccata iterū confiteri, quàm si aliàs illa confessi fuissent eorum proprio sacerdoti, iuxta dictum concilium generale.

¶De erroribus & hæresibus Iohannis Witcleff & Iohā. Hus in concilio Constantieñ. condemnatis. Cap. XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Hæreses Iohan. Witcleff, & Iohan. Hus in concilio Constantiensi condemnatæ describuntur.*

IAm describendæ veniunt hęreses Iohā. Witcleff, & Iohan. Hus, quæ in concilio Constantieñ. condemnatę leguntur. Ponemus aūt in primis errores & hæreses Iohan. Witcleff. Secundò errores & hęreses Iohan. Hus. Et primò sequitur tenor articulorum Iohan. Witcleff.

Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in sacramento altaris. 1

Accidentia panis non manent siue subiecto in eodem sacramento.

Christus non est in eodem sacramento identicè & realiter in propria præsentia corporali.

Si episcopus, vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.

Non est fundamentum in euangelio, quòd Christus missam ordinauerat.

Deus dedit obedire diabolo.

Si homo debitè fuerit contritus, omnis cōfessio exterior est sibi superflua, & inutilis

Si papa sit præscitus, & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles ab aliquo sibi datam, nisi fortè à Cęsare.

Post Vrbanum sextum non est aliquis recipiendus in papam, sed viuendum est more Græcorum sub legibus proprijs.

Contra scripturam sacram est, quòd viri ecclesiastici habeant possessiones.

Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi sciat ipsum prius excommunicatum à Deo: & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.

Prælatus excommunicans clericum, qui appellauit ad regem, vel ad concilium regni, ipse traditor est regis & regni.

Illi qui dimittunt prædicare, siue verbū Dei

audire propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die iudicij traditores Christi habebuntur.

Licet alicui diacono, vel presbytero prædicare verbum Dei absq; authoritate sedis apostolicæ, siue episcopi catholici.

Nullus est dominus ciuili, nullus est prælatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.

Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab ecclesia possessionatis habitualiter delinquentibus, id est ex habitu, non solo actu delinquentibus.

Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

Decimæ sunt puræ eleemosynę, & parochiani possunt propter peccata suorum prælatorum ad libitum suum eas auferre.

Speciales orationes applicare vni personæ per prælatos, vel religiosos, non plùs prosunt eidem, quàm generales, cæteris paribus.

Conferens eleemosynam fratribus, est excõmunicatus eo facto.

Si quis ingreditur religionem priuatam qualemcunq; tam possessionatorum, quàm mendicantium, redditur ineptior, & inhabilior ad obseruationes mãdatorum Dei.

Sancti instituentes religiones priuatas, sic instituendo, peccauerunt.

Religiosi viuẽtes in religionibus priuatis nõ sunt de religione Christiana.

Fratres tenentur per labores manuum victũ acquirere, & non per mendicationem.

Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro alijs eis in tẽporalibus subuenientib⁹.

Oratio præsciti nulli valet.

Omnia de necessitate absoluta eueniunt.

Confirmatio, ieiunium, clericorũ ordinatio, locorum consecratio reseruantur papæ & episcopis propter cupiditatem lucri tẽporalis & honoris.

Vniuersitates, studia, collegia, graduationes, & magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta, & tantum prosunt ecclesiæ sicut diabolus.

Excommunicatio papæ, vel cuiuscunq; prælati non est metuenda, quia est cẽsura Antichristi.

Peccant fundantes claustra, & ingredientes sunt veri diaboli.

Ditare clerum, est contra regulam Christi.

Syluester papa, & Constantinus Imperator errauerunt ecclesiam dotando.

Omnes de ordine mendicantium sunt hæretici, & dantes eis eleemosynam, sunt excõmunicati.

Ingredientes religionem, aut aliquem ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad obseruãdũ diuina præcepta, & per consequens perueniendi ad regnum cælorum, nisi apostatauerint ab eisdem.

Papa cũ omnibus suis possessiones habẽtibus sunt hęretici, eo quod possessiones habẽt, & omnes consentientes eis, scilicet domini seculares, & laici cæteri.

Ecclesia Romana est synagoga sathanæ: nec papa est immediatus vicarius Christi, & apostolorum.

Decretales epistolę sunt apocryphę, & seducũt à fide Christi, & clerici sunt stulti, qui student eas.

Imperator, & domini temporales sunt seducti à diabolo, vt ecclesiam suam dotarent de bonis temporalibus.

Electio papæ à cardinalibus per diabolum est introducta.

Non est de necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias.

Error esset, si per Romanam ecclesiam intelligatur vniuersalis ecclesia, aut concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi pontificis super alias ecclesias particulares.

Fatuum est credere indulgentias papæ, & episcoporum.

Iuramenta illicita sunt, quæ fiunt ad roborãdũ humanos cõtractus, & cõmercia ciuilia.

Augustinus, Benedictus, & Bernardus damnati fuut, nisi pœnituerint de hoc, q̃ habuerunt possessiones, & instituerunt, & intrauerunt religiones, & sic à papa vsq; ad vltimum religiosum omnes sunt hæretici.

Omnes religiones indifferenter introductæ sunt à diabolo.

¶ *Secundo tenor articulorum Iohan. Hus sequitur & est talis.*

Vnica est sancta vniuersalis ecclesia, tantùm est vna, sicut tãtùm vnus numerus omniũ prędestinatorum.

Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licèt fecerit quosdam actus actibus ecclesię malignantium similes.

Prǽsciti non sunt partes ecclesię, cùm nulla eius pars finaliter ab ea excidit, eo q̃ prędestinationis eius charitas, quę ipsam ligat, non excidit.

Duę

Duæ naturæ diuinitas, & humanitas sunt vnus Christus.

Præscitus etsi aliquando sit in gratia secundũ præsentem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctæ ecclesiæ, & prædestinatus semper manet membrum ecclesiæ, licèt aliquãdo excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia prædestinationis.

Sumendo ecclesiam pro connocatione prædestinatorum, siue sint in gratia, siue non secundùm præsentem iustitiã isto modo ecclesia est articulus fidei.

Petrus non est, nec fuit caput ecclesiæ sanctę catholicæ.

Sacerdotes quomodolibet criminosè viuentes sacerdotij polluunt potestatem, & sic vt filij infideles sentiunt infideliter de septem sacramentis ecclesiæ, de clauibus, officijs, cẽsuris, ceremonijs sacris, rebus ecclesię, veneratione reliquiarum, indulgentijs, & ordinibus.

Papalis dignitas à Cæsare inoleuit, & papæ perfectio & institutio à Cæsare emanauit.

Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se vel de alio quòd esset caput ecclesiæ particularis sanctæ, vel Romanus pontifex caput Romanæ ecclesiæ.

Non oportet credere, quòd iste quicunq; est Romanus pontifex, sit caput cuiuslibet ecclesiæ particularis sanctæ, nisi Deus eum prędestinauerit.

Nemo gerit vicem Christi, vel patris, nisi sequatur eum in moribus: cùm nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat à Deo procuratoriam potestatem: quoniã ad illud officium vicariatus requiritur & morum conformitas, & instituentis authoritas.

Papa non est verus, nec manifestus successor principis Apostolorum, si viuit moribus contrarijs Petro, & si quærit auaritiam, tũc est vicarius Iudæ Scarioth. Et pari euidentia cardinales nõ sunt veri & manifesti successores collegij aliorum apostolorũ Christi, nisi vixerint more apostolorum, seruãtes mandata, & consilia domini nostri Iesu Christi.

Doctores ponẽtes ꝙ aliquis per cẽsurã ecclesiasticam emendãdus si corrigi noluerit seculari iudicio est tradẽdus, pro certo sequũtur in hoc põtifices scribas, & pharisæos, qui Christũ non volentem eis obedire in omnibus, dicẽtes, Nobis nõ licet occidere quẽquã, ipsum seculari iudicio tradiderũt: & ꝙ tales sunt homicidę grauiores, ꝙ̃ Pilat⁹.

Obedientia ecclesiastica est obedientia secũdùm adinuentionem sacerdotum ecclesiæ præter expressam authoritatẽ scripturæ.

Diuisio immediata humanorũ operũ est, ꝙ sunt vel virtuosa, vel vitiosa: quia si homo est vitiosus & agit quicquã, tũc est vitiosus: si virtuosus, & agit quicquã, agit virtuosè: quia sicut vitium, quod crimen dicitur, seu peccatum mortale, inficit vniuersaliter actus hominis vitiosi: sic virtus viuificat oẽs actus hominis virtuosi.

Sacerdos Christi viuens secundũm legẽ eius habens scripturæ notitiam, & affectum ad ædificandum populum, debet prædicare, non obstante prætensa excommunicatione. Et infrà, ꝙ si papa, vel aliquis præpositus mandat sacerdoti sic disposito nõ prædicare, non debet subditus obedire.

Quilibet prædicantis officium accipit de mãdato, qui ad sacerdotiũ accedit: & illud mãdatum debet exequi prætensa excommunicatione non obstante.

Per censuras excõicationis, suspẽsionis, & interdicti ad sui exaltationẽ clerus populũ laicalẽ sibi suppeditat, auaritiam multiplicat, malitiã protegit, & viã præparat Antichristo. Signũ autem euidẽs est, ꝙ ab Antichristo procedunt tales censurę, quas vocãt in suis processibus fulminationes, quibus clerus principalissimè procedit cõtra illos, qui denudãt nequitiam Antichristi, qui clerum pro se maximè vsurpauit.

Si papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc vt Iudas apostolus est diabolus, fur, & filius perditionis, & nõ est caput ecclesiæ sanctę militãtis, cũ nec sit mẽbrũ ei⁹.

Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus ecclesiæ, & quodlibet eius mẽbrũ iungitur Christo capiti insolubiliter.

Papa vel prælatus malus, & præscitus est æquiuocè pastor, & verè fur & latro.

Papa nõ debet dici sanctissimus, etiã secũdũ officiũ: quia aliàs etiã rex deberet dici sanctissim⁹ secũdũ officiũ: & tortores, & præcones dicerentẽ sancti, imò etiã diabolus deberet vocari sanctus, cùm sit officiari⁹ Dei.

Si papa viuit Chr̃o cõtrariè, etiã si ascẽderet per ritã & legitimã electionẽ secundũ constitutionẽ humanã vulgatã, tamẽ aliunde ascẽderet, ꝙ̃ per Christũ, dato etiã ꝙ intraret per electionẽ à Deo principaliter factã. Nam Iudas Scharioth ritè & legitimè est electus à Deo Christo Iesu ad episcopatũ, & tamen ascendit aliunde in ouile ouium.

Condemnatio.45.articulorum Iohan.Witcleff per doctores facta est irrationabilis, & iniqua, & malè facta, & ficta est causa per eos allegata,scilicet,quòd nullus ex eis est catholicus, sed quilibet eorum aut est hæreticus, aut erroneus,aut scandalosus.

Non eo ipso quòd electores, vel maior pars eorum consenserint viua voce secundùm ritus hominum in personam aliquam,eoipso illa persona legitimè est electa,vel ꝙ eo ipso est verus, & manifestus successor vel vicarius Petri apostoli,vel alterius apostoli in officio ecclesiastico. Vnde siue electores benè vel malè egerint, operibus electi debemus credere. Nā eo ipso, quo quis copiosiùs operatur meritoriè ad profectū ecclesiæ,habet à Deo ad hoc copiosiùs potestatem.

Non est scintilla apparentiæ,quòd oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens ecclesiam,quod semper cum illa militāte ecclesia conuersetur.

Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum meliùs suam ecclesiam regularet.

Apostoli, & fideles, & sacerdotes domini strenuè in necessarijs ad salutem regularunt ecclesiam antequam papæ officium fuerit introductum:sic facerent deficiente per summè possibile papa vsque ad diem iudicij.

Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus,nullus est episcopus dum est in peccato mortali.

AVTHORIS PERORATIO.

HAEC pro complemento huius quarti libri dixisse sufficiant, & per consequens huius totius nostri operis. Habito ergo fine istius nostræ Summæ, quam quatuor libris distinctam de ecclesia intitulandam duximus, erectis sursum luminibus, ac manibus ad ipsius sanctæ ecclesiæ caput & sponsum Iesum Christum dominum nostrum fontem sapientiæ, cuius dignissima gratia hoc opus, licèt multis laboribus & infirmitatibus fatigati, consummauimus, ingentes illi gratias offerentes dicimus, Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio in secula seculorum. Amen.

HVIVS SVMMÆ LONGE REVErendi patris & domini domini Iohā. de Turrecremata, sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sanctæ Mariæ in Trāstyberim presbyteri cardinalis sancti Sixti vulgariter nuncupati, contra ecclesiæ & primatus Apostoli Petri aduersarios intitulata, Finis.

TRACTATVS COMPENDIOSISSIMI SEPTVAGINTATRIUM QUÆSTIONUM

tatrium quæstionum super potestate & authoritate Papali ex sententijs Sancti Thomæ collectarũ per Magistrum Ioannem de Turrecremata, ordinis prædicatorum, ad Iulianum Cardinalem incipit præfatio.

ANDASTI Reuerendissime pater, & domine præstantissime domine Iuliane dignissime presbyter Cardinalis, vt ea, quæ de Summi Pontificis potestate gloriosus doctor Sanctus Thomas de Aquino sparsim ponit in suis operibus, in vnum colligerem tractatulum. In quo pro nascentibus difficultatibus circa Romani pontificatus singularem authoritatem Reuerendissima Paternitas vestra posset sine laboriosa multorum reuolutione librorum huius splendidissimi doctoris ad manum habere sententias. Optassem planè hoc onus aut studiosiori viro, cui familiarior esset præfati doctoris doctrina, fuisse iniunctũ, aut alio clariori tempore mihi, in quo laboriosiori animo & sollicitudine magis integra perscrutationi tantorum librorum vacare potuissem. Verùm quia omnino Paternitati vestræ Reuerendissimæ placuit, vt hoc per me & nunc fieret, mandata vestræ dominationis complexus, sequentes sententiarum flores eiusdem beatissimi doctoris Thomæ librorum, quos nunc perfunctoriè transcurrere potui, in hunc codicellum tanquam in vnum manipulum florum collegi. Qui vt gratior vestræ redderetur Reuerẽdissimæ Paternitati, & apertiùs eius redoleret vtilitas, formatis circa ipsam authoritatem summi pontificis titulis septuagintatrium quæstionum, quibus ex præfati doctoris sancti libris satisfieri repereram, ante nominatos sententiarum flores per modum responsionum ordine debito seruato, contexui.

Sequitur quæstio prima.

Quæst. 1. QVæstio prima est, Vtrùm supra episcopos aliquis dãdus sit superior in ecclesia? ¶ Ad hanc quæstionem respondet Sanctus Thomas affirmatiuè ꝙ sic in multis locis. Primò in quarto senten. dist. 24. q. vlt. vbi rationem assignãs loquitur. Vbicũq; multa sunt ordinata in vnũ, oportet esse aliquod vniuersale regimẽ super particularia regitiua; quia in omnibus virtutibus, & actibus, vt dicitur 1. Ethic. est ordo secũdùm ordinẽ finis. Bonũ autem cõe est diuinius, ꝙ̃ bonum speciale, ideò super potestatẽ regitiuã, quæ cõicat bonũ speciale, oportet esse potestatem regitiuã vniuersalẽ respectu boni cõis, aliàs non põt esse colligatio ad vnũ. Et ideo cũ ecclesia sit vnũ corpꝰ, oportet si ista vnitas debeat seruari, ꝙ sit aliqua potestas regitiua respectu totius ecclesiæ supra potestatem episcopalẽ, qua vnaquęq; specialis ecclesia regitur, & hæc est potestas papæ. ¶ Et ad argumẽtum quo sic arguit in oppositũ, ꝙ oẽs episcopi sunt apostolorum successores: sed potestas quæ data est vni apostolorũ. s. Petro. Matt. 16. etiam data est omnibus apostolis Roma. 20. ergo oẽs episcopi sunt pares: & ita vnus nõ est super al- **Arguitur.**

 terum:

Respōdetur terū. ¶ Rñdet. S. Tho. in eodē loco sic. Quòd quāuis omnibus ap̄lis data sit cōiter potestas ligādi & soluēdi: tñ in hac potestate vt ordo aliqs seruaretur, primò soli Petro data est, vt ostēderetur, ꝙ ab eo debeat ista ptās descēdere: propter quod etiā ei dixit singulariter, Cōfirma fratres tuos. & pasce oues meas. i. loco mei. & vt dicit Chryso. Præpositus & caput esto fratrū, vt ipsi te in loco meo assumētes, vbiq; terrarū te in throno tuo sedētem prædicēt, & confirmēt. Cæterùm secūdò ad eandem quæstionē inducit idē doctor sanct⁹ plures rōnes in quarto cōtra Gentiles. c. 77. vbi ita ait. Manifestum est aūt, ꝙ quāuis populi per diuersas diœceses & ciuitates distinguantur: tñ sicut est vna ecclesia, ita oportet esse vnū populū Christianū. Sicut ergo in vno speciali populo Christi reqritur vnus ep̄s, q sit totius populi caput: ita in toto populo Christiano reqritur ꝙ sit vnū totius ecclesiæ caput. Itē ad vnionē ecclesiæ reqritur ꝙ oēs fideles in fide cōueniant. Circa verò ea quæ fidei sunt, cōuenit quæstiōes mouere. Per diuersitatē aūt sententiarū diuideretur ecclesia, nisi in vnitate p vnius sentētiam conseruaretur. Exigitur ergo ad vnitatē ecclesiæ seruandā, ꝙ sit vnus, qui toti ecclesiæ præsit. Manifestū est aūt, ꝙ Christus ecclesię nō deficit in necessarijs quā dilexit, & pro qua sanguinē suū fudit: cùm etiā de synagoga dicatur p dominū, Quid vltra debui facere & non feci vineæ meæ? Non est ergo dubitādum, quin ex ordinatione Christi vn⁹ toti ecclesiæ præsit. (Esa. 5.) Adhuc nulli dubiū, quin ecclesiæ regimē sit optimè ordinatū, vtpote p eū dispositū, per quē reges regnāt, & legū conditores dissiniūt iusta. Optimū autē regimē multitudinis est, ꝙ regatur p vnū. Quod patet ex fine regiminis, quæ est pax. Pax em̄ & vnitas subditorū, est finis regētis: vnitatis aūt causa cōgruētior est vnus, q̄ multi. Manifestū est igitur regimē ecclesię sic esse dispositū, vt vn⁹ toti ecclesiæ præsit. Ampliùs ecclesia militās à triumphāti ecclesia p similitudinē deriuatur. Vñ & Iohā. Apo. 21. Vidi Ierusalē descendentē de cælo. Et Moysi dictū est, vt faceret oīa secdm exēplar, qd ei in mōte monstratū est. In triūphāte aūt ecclesia vnus præsidet, q etiā p̄sidet in toto vniuerso, scilicet Deus. Dicitur enim Apo. 21. Et ipsi popul⁹ eius erūt: & ipse Deus cū eis, erit eorū Deus, igit & in ecclesia militāte vnus est, qui pręsidet vniuersis. Hinc est ꝙ Ioel. 1. dicitur. Congregabūtur filij Iudę, & filij Israël pariter, & ponēt sibi caput vnū. & dñs dicit Iohā. 10. & fiet vnū ouile, & vn⁹ pastor. Si qs aūt dicat, ꝙ vnū caput, & vnus pastor est Christus, q est vnus, & vnius ecclesiæ spōsus, nō sufficiēter respōdet. Manifestū est enī, ꝙ oīa ecclesię sacramēta ipse Christus pficit. ipse em̄ est q baptizat: ipse est qui peccata remittit: ipse est verus sacerdos, q se obtulit in ara crucis, & cuius virtute corp⁹ eius in altari quotidiè cōsecratur. Et tñ qa corporaliter non cū omnibus fidelibus præsentialiter erat futurus, elegit ministros ecclesiæ, per quos sacramēta fidelibus dispēsaret, vt suprà dictū est. Eadē igitur rōne: qa præsentiā corporalē erat ecclesię subtracturus, oportuit ꝙ alicui cōmitteret, q loco sui vniuersalis ecclesiæ gereret curā. Hinc est ꝙ Petro dixit ante Ascēsionem: pasce oues meas. Iohā. vlt. & añ passionē. Tu aliquādo cōuersus cōfirma fratres tuos. Luc. 22. Et ei soli promisit, tibi dabo claues regni cælorum. vt ostēderet potestas clauiū per eum ad alios deriuāda ad conseruandam ecclesiæ vnitatem. hæc ille.

Quæstio secunda est, Vtrùm Romanus pontifex sit primus & maximus oim ep̄scoporū? Ad hāc quæstionē rñdet. S. Th. affirmatiuè in tractatu cōtra errores Græcorū in. c. 66. vbi titulus talis est, ꝙ Rom. pō. est primus & maximus inter oēs ep̄os, pro vna parte inducēs authoritates sic ait. Quòd em̄ Roma. pō. successor Petri & Christi vicarius sit primus & maximus oim ep̄orum, canon cōcilij exp̄ssè ostendit sic dicens. Veneramur secundùm scripturas & canonum diffinitiones sanctissimum antiquæ Romæ ep̄m primū esse, & maximū oīm ep̄orum. Hoc aūt authoritati cōsonat sacræ scripturæ, quæ inter ap̄los Petro attribuit primū locum tam in euāgelijs, q̄ in actibus ap̄lorum. Vnde dicit Chryso. sup Matt. super illud, accesserūt discipuli ad Iohā. dicentes, Quis maior est in regno cælorū? ꝙ quidem humanū scādalū cōceperūt: qd & iam in se occultare nō poterāt & timore cordis nō sustinebant in eo, ꝙ viderant Petrum sibi præferri, & prehonorari. (Quæst. 2.)

Quæstio tertia est, Vtrùm Romanus pont. existat cæteris patriarchis prælatus? Ad hanc quæstionē respondet S. Tho. affirmatiuè in tractatu supradicto. c. 71. vbi ita dicit. Paret etiā, ꝙ ipse patriarchis prælatus existat ex hoc, ꝙ Cyrillus dicit, ꝙ ipsius. S. ap̄lici throni Roma. pon. solius est reprehendere, statuere, corrigere, disponere, soluere, & loco ipsi⁹ ligare, q ipsum ædificauit. Et Chryso. super actus apostolorū dicit, ꝙ Petrus est (Quæst. 3.)

vertex

vertex sanctissimus beati apostolici throni pastor bonus. Et hoc etiã patet ex authorita te domini dicentis Luc.22. Tu aliquãdo con uersus confirma fratres tuos.

Quæst.4. Quæstio quarta est, Vtrùm Papa in totã ecclesiã Christi vniuersalem pręlationem habeat? Ad hãc quæstionẽ respõdet S.Tho. affirmatiuè in præfato tractatu cõtra errores Græcorũ in.c.67. vbi ita dicit, ꝙ prędictus Christi vicarius in totã ecclesiam Christi vniuersalem prælationẽ obtineat. Legitur enim in Chalcedon. cõcilio, ꝙ tota synod' acclamauerit Leoni papæ, Leo sanctissimus & œcumenicus.i. vniuersalis patriarcha, per multos annos viuat. Et Chryso. super Matt. Filius qui patris est ipsius filij potestatem Petro vniuersalẽ cõcessit vbiq; terrarũ, & homini mortali oim quę in cælo sunt dedit authoritatẽ, dando ei claues ad hoc, vt etiã ecclesiã vbiq; terrarũ amplificet. Et sup Iohã. in homil.85. Iacobum localiter in loco terminat, Petrum aũt totius orbis mgr̃m & doctorem ordinat. Idẽ super actus apostolorũ. Petrus à filio super oẽs, qui filij sunt, potestatẽ accepit: non vt Moyses in gẽte vna, sed in vniuerso orbe. Hoc etiam trahitur ex authoritate sacræ scripturę. Nã Petro indistinctè oues suas Christus cõmisit, dicẽs Iohan. vlt. pasce oues meas. & Iohã. 10. fiet vnũ ouile & vn' pastor.

Quæst. 5. Quæstio quinta est, Vtrùm sit error dicere Romanæ ecclesiæ põtificem nõ habere vniuersalis ecclesiæ primatũ? Respondet S.Tho. affirmatiuè in antedicto tractatu contra errores Græcorum.in.c.66. vbi sic dicit. Similis aũt error est dicẽtium Christi vicarium Romanæ ecclesiæ põtificem non habere vniuersalis ecclesiæ primatũ, errori dicentium Spiritũsanctum à filio nõ procedere. Ipse enim Christus Dei filius suã ecclesiam cõsecrat, & sibi Spũsancto quasi ex suo charactere & sigillo, vt ex suprapositis authoritatib' manifestè habetur. Et similiter Christi vicarius suo primatu & prouidẽtia vlem ecclesiã tanq̃ fidelis minister Christo subiectã seruat. Et ad illud qđ dicit. dis.49.c. nullus. nullus patriarcharũ vniuersitatis vocabulo vnq̃ vtatur. Et. in.c. seq. vbi Grego. prohibet se vniuersalem vocari. respondet S. Thomas in tractatu contra impugnantes religionem sic dicens. Quòd autẽ papa vniuersalẽ pontificem se prohibet nominari, nõ hoc ideo est, ꝙ ipse non habeat authoritatem immediatam, & plenam in qualibet ecclesia: sed quia nõ pręficitur cuilibet particulari ecclesię vt ꝓprius & specialis illius ecclesiæ rector. Sic enim cessarent omniũ aliorum pontificum potestates. & hoc ca. inductum pro ratione inducit.

Quæst.6. Quæstio sexta est, Vtrùm Papa sit superior in tota ecclesia? Respõdet S.Tho. affirmatiuè. patet primò ex iam dictis. Sed secundò hoc idem asserere videtur in quarto. dist.15. vbi quærit, an omnes teneantur ad ieiunium, arguendo in tertio argumento. dicit secundùm Vrba. in libr. de dispensatione vt præcepto. In præcepto superioris nõ potest dispensare inferior, sed quęlibet singularium personarũ est inferior q̃ ecclesia, quæ ieiuniũ sub præcepto statuit: nisi fortè ille, qui est caput totius ecclesię, vel loco capitis, scilicet papa. ergo sequitur ꝙ nullus potest despensare.

Quæst. 7. Quæstio septima est, Vtrùm Papa sit caput vniuersalis ecclesiæ. Respondet affirmatiuè sanctus Tho. in multis locis, sed potissimè in tertia parte.q.8.arti.6. vbi quærens, vtrùm sit propriũ Christo esse caput ecclesiæ, ita dicit: ꝙ caput in alia membra dupliciter influit. Vno modo quodam intrinseco fluxu, prout virtus motiua & sensitiua à capite deriuatur ad cætera mẽbra. Alio modo secũdùm exteriorem quandam gubernationẽ, prout scilicet secũdùm visum, & alios sensus, qui in capite radicãtur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior autẽ fluxus gratiæ nõ est ab aliquo, nisi à solo Christo, cuius humanitas ex hoc quòd est diuinitati coniũcta habet iustificãdi virtutem. Sed influxus in mẽbra ecclesiæ quãtum ad exteriorem gubernationẽ potest alij conuenire: & secũdùm hoc alij possunt dici capita ecclesiæ. secũdùm illud. Optimates capita populorũ. differẽter tamen à Christo. Primò quidẽ quãtum ad hoc, ꝙ Christus est caput omniũ eorũ, quæ ad ecclesiã pertineãt secundũ oẽm locũ, & tẽpus, & statũ. Alij autẽ hoies dicuntur capita secũdùm quędã specialia loca: sicut epĩ suarũ ecclesiarũ: vel etiã secũdùm determinatũ tẽpus: sicut papa est caput totius ecclesiæ.s. tempore sui põtificatus: & secundùm determinatũ statũ, prout.s. sunt in statu viatorum. Alio modo secũdùm ꝙ Christus est caput ecclesiæ propria virtute. Alij verò dicũtur capita inquãtum vicẽ gerũt Christi: vt.2.Cor.2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi. &.2. Cor.5. Pro Christo legatione fungimur tanquàm Deo exhortante per hoc nos. (Amos.6.)

Quæstio

Quæſt. 8. Quæſtio octaua eſt, Vtrùm Papa ſit tantùm caput fidelium viatorum? Reſpondet S.Tho. affirmatiuè in reſponſione data ante proximam quæſtionem dicens, ꝙ papa eſt caput totius eccleſiæ, ſcilicet tempore ſui pontificatus ſecundùm determinatum ſtatum, vt ſcilicet ſunt in ſtatu viatoris.

Quæſt. 9. Quæſtio nona eſt, Vtrùm Papa ſit ſponſus vniuerſalis eccleſiæ? Reſpondet S.Tho. affirmatiuè in tractatu contra impugnantes religionem. ita dicens, ꝙ ſponſus eccleſiæ propriè loquẽdo Chriſtus eſt: de quo dicitur. Qui habet ſponſam ſponſus eſt. Ipſe enim de eccleſia ſuo nomini filios generat. Alij autem dicuntur ſponſi ſicut miniſtri ſponſi exterius cooperantes ad generationem ſpirituatualium filiorum: quos quidem non ſibi, ſed Chriſto generant. Qui quidem miniſtri intantum ſponſi dicuntur, inquantum vicem veri ſponſi obtinent: & ideo papa, qui obtinet vicem ſponſi in tota eccleſia, vniuerſalis eccleſiæ ſponſus dicitur. Eſt autem huic adijciendum ad dicti illius Bernardi intelligentiam ad Eugenium dicentis, ꝙ papa non ſit ſpõſus eccleſiæ, ſed paranymphus, & amicus ſponſi. qđ S.Tho. in .4. diſt. 38. dicit ſic: ꝙ epiſcopus, cui eccleſiæ cura committitur, virgines deſponſat: non ſibi, ſed Chriſto, quia eſt ſponſi peranymphus & amicus.

Iohan. 4.

Quæſt. 10 Quæſtio decima eſt, Vtrũ Chriſtus & papa dicendi ſint duo ſpõſi vñs eccleſię? Rñdet S.Tho. negatiuè in tractatu immediatè allegato, ſic di. Ep̃s autem ſuæ diœceſis ſpõſus eſt, & presbyter ſuæ eccleſiæ: vnde & diœceſis ſponſus papa eſt, & ep̃s parochiæ: nec propter hoc ſeqtur, ꝙ ſint plures ſponſi vnius eccleſiæ: qa ſacerdos ſuo miniſterio cooperatur epiſcopo tanquã principali: & ſimiliter epiſcopi papæ: & papa ipſi Chriſto. Vnde Chriſtus, & papa, epiſcopus, & ſacerdos non computantur niſi vnus ſpõſus eccleſiæ.

Quæſt. 11 Quæſtio. xj. eſt, Vtrùm præter papã, qui eſt caput, & ſpõſus, & paſtor vniuerſalis eccleſiæ, ſint neceſſarij alij prælati in eccleſia? Rñdet S. Tho. affirmatiuè in quarto. diſt. 19. vbi quærens, an ſacerdos quilibet vti poſſit claue in quẽlibet: ita præfatã quæſtionẽ probat dicens: ea quæ ſingularia oportet operari, non eodem modo omnibus competunt. Vnde ſicut præter generalia medicinæ præcepta oportet adhibere medicos, quibꝰ præcepta vniuerſalis medicinæ ſingulis infirmis ſecundùm ꝙ debent, aptẽtur. Ita in quolibet principatu præter illum qui vniuerſaliter pcepta legis tradit, oportet eſſe aliquos, q ea ſingulis ſecũdùm ꝙ debent aptent. Et propter hoc etiam in cęleſti hierarchia ſub poteſtatibus, qui indiſtinctè præſunt, ponuntur principatus, qui ſingulis prouincijs deſcribũtur: & ſub his angeli, qui ſingulis hominibus in cuſtodiam deputãtur. Vnde & ita eſſe debet in prælatione eccleſiæ militantis, vt apud aliquem eſſet prælatio indiſtinctè in omnes, & ſub hoc eſſent alij, qui ſuper diuerſos diſtinctam poteſtatem acciperent.

Quæſt. 12 Quæſtio. xij. eſt, Vtrùm reges & principes Chriſtiani, & per cõſequẽs omnes fideles teneãtur eſſe ſubditi Rom. põ. Reſpõdet S.Tho. affirmatiuè, libr. 1. in tractatu ſuo de rege ad regem Cypri. vbi in c. 14. loquens de regno eccleſiæ & regali ſacerdotio, ita ait. Huius regni miniſteriũ vt à terrenis ſpiritualia eſſent diſcreta, non terrenis regibus, ſed ſacerdotibus eſt cõmiſſum, & præcipuè ſummo ſacerdoti Chriſti vicario Roma. pon. cui oẽs Chriſtianos reges oportet eſſe ſubiectos ſicut ipſi dño Ieſu Chriſto. Sicut (vt dictum eſt) ei, ad quem vltimi finis pertinet directio, ſubijci debent illi, ad quos ptinet cura antecedentium finium, & etiam imperio dirigi: & quiã ſacerdotiũ gentium & totus diuinorũ cultus erat propter temporalia cõquirenda, quæ omnia ordinãtur ad multitudinis bonũ cõe, cuius regi cura conuenit, conuenienter ſacerdotes gentilium regibus ſubdebantur: ſed etiam in veteri lege promittebantur bona temporalia ſiue terrena non à dæmonibꝰ, ſed à bono Deo religioſo populo exhibenda. Vñ & in veteri lege ſacerdotes leguntur regibus fuiſſe ſubiecti: ſed in noua lege eſt ſacerdotium altius, per quod hoies traducuntur ad bona cæleſtia. Vnde in lege Chriſti reges debent eſſe ſacerdotibus ſubiecti. Vnde mirabiliter ex diuina ſapientia factũ eſt, vt Romana vrbe, quã Deus præuiderat Chriſtiani ſacerdotij principalem ſedem futuram, hic mos paulatim inoleſceret, vt ciuitatis rectores ſacerdotibus ſubderenť. Sic enim Valerius Maximus refert. Oĩa poſt religionẽ ponenda ſemper nr̃a ciuitas duxit: etiam in quibus ſummę maieſtatis decus cõſpici voluit. Quapropter nõ dubitauerunt ſacris imperia ſeruire. Ita ſe humanarum rerum habitura regimen exiſtimãtia, ſi prouidentię diuinæ bene atq; prudẽter conſtãterq; fuiſſent famulata. Quia etiã futurum erat vt in Gallia Chriſtiani

ni ſacerdotij plurimùm vigeret religio: diuinitus eſt prouiſum, vt etiã apud Gallos gentiles ſacerdotes, quos Druidas nominabant, totius Galliæ ius diffinirent, vt refert Iulius Cæſar in libro cõmentariorum, quem de bello Gallico ſcripſit.

Quæſt. 13 Quæſtio. xiij. eſt, An ſit de neceſsitate ſalutis ſubeſſe Rom. ponti. Rñdet S. Tho. affirmatiuè in lib. de erroribus Græcorũ. c. 72. vbi ſic ait. Oſtẽditur etiam, ꝙ ſubeſſe Rom. pon. ſit de neceſsitate ſalutis. Dicit em̃ Cyrillus in lib. theſaurorũ. Itaq; fratres mei ſic Chriſtũ imitemur, vt ipſius oues vocẽ audiamꝰ, manẽtes in eccleſia Petri: nõ inflemur vẽto ſuperbię, ne fortè tortuoſus ſerpẽs propter noſtrã contẽtionem nos eijciat vt Euam olim de paradiſo. Et Maximus in epiſtola orietalibus directa dicit. Coadunatã, & fundatã ſupra petram cõfeſsionis Petri dicimus vniuerſalẽ eccleſiam ſecundùm diffinitionem Saluatoris, in qua de neceſsitare ſalutis animarum noſtrarum eſt manere, & ei eſt obedire, ſuam ſeruantes fidem & confeſsionem.

Quæſt. 14 Quæſtio. xiiij. eſt, Vtrùm ſit hæreticũ dicere non eſſe obediẽdum ſtatutis papalibus? Reſpõdet. S. Tho. affirmatiuè in lib. contra impugnantes religionẽ. ſic dicẽs. Dicitur in decretis. diſt. 22. c. oẽs. Qui Romanæ eccleſiæ priuilegiũ ab ipſo ſummo omnium eccleſiarũ capite traditũ auſerre conatur, proculdubiò in hæreſim labitur. Et infrà. Fidem quippe violat, qui aduerſus illã agit, quæ eſt fidei mater. Hoc aũt priuilegium dedit Chriſtus Romanę eccleſiæ, vt oẽs ei ſicut Chriſto obediãt. Vñ dicit Cyrillus Alexãdrinus ep̃s in lib. 2. theſaurorũ. vt mẽbra maneamus, in capite noſtro apoſtolico throno Rom. pon. à quo noſtrũ eſt quærere quid credere, quid tenere debeamus: ipſum venerãtes, ipſum rogantes præ omnibus: qm̃ ipſius ſolius eſt reprehẽdere, corrigere, ſtatuere, diſponere, ſoluere, & in loco illius ligare, qui ipſum ædificauerit: & nulli alij quod ſuũ eſt plenum, ſed ipſi ſoli dedit, cui oẽs iure diuino caput inclinant, & primates mũdi tanq̃ ipſi dño Ieſu obediunt. Vnde patet, ꝙ quicunque dicit non eſſe obediendum in his quæ per papam ſtatuuntur, in hæreſim labitur. Item ad idem eſt ſumma contra Gentiles. libro. 4. cap. 78. vbi poſt aſsignatas rationes pro prima concluſione ſuperiùs adductas concludens ita dicit. Per hoc excluditur quorundã error præſumptuoſus, quo ſe ſubducere nituntur ab obedientia & ſubiectione Petri, ſucceſſorem eius Romanum pont. vniuerſalis eccleſiæ paſtorem non recognoſcentes.

Quæſtio. xv. eſt, Vtrùm non obediẽtes Rom. pon. ſint ſchiſmatici? Quæſt. 15 Reſpõdet. S. Tho. affirmatiuè in. 4. ſentẽ. di. 13. vbi ſuprà ponit rões probãtes, ꝙ neceſſariũ ſit dare vnam ptãtem regitiuam reſpectu totius eccleſiæ ſupra poteſtatẽ epiſcopalem, cuiuſmodi eſt ptãs papæ, dicẽs ſic. Et ideo illi qui hanc ptãtem negãt, ſchiſmatici dicũtur, quaſi diuiſores eccleſiaſticæ vnitatis. Cæterùm hoc idẽ in. 2. 2. q. 39. art. 1. repetit ita dicẽs. Sicut dicit Iſidorus in lib. Etymo. Nomẽ ſchiſmatis à ſciſſura animarũ vocatũ eſt: ſciſsio autem vnitati opponitur. Vnde peccatũ ſchiſmatis dicitur, qđ directè, & per ſe opponitur vnitati. Sicut enim in rebus naturalibus id qđ eſt per accidẽs nõ cõſtituit ſpẽm: ita etiam in rebus moralibus, in quibus id qđ eſt intentũ per ſe eſt, qđ autẽ ſequitur præter intentionẽ eſt quaſi p accidẽs: & ideo peccatũ ſchiſmatis propriè eſt ſpeciale peccatũ, ex eo ꝙ intendit ſe ab vnitate ſeparare, quã charitas facit: quę non ſolũ alterã pſonã alteri vnit ſpeciali dilectionis vinculo, ſed etiã totã eccleſiam in vnitate ſpiritꝰ: & ideo propriè ſchiſmatici dicũtur illi, q propria ſpõte & intentione ſe ab vnitate eccleſię ſeparãt, quæ eſt vnitas principalis. Nã vnitas particularis aliquorũ adinuicẽ ordinatur ad vnitatẽ eccleſiæ: ſicut cõpoſitio ſingulorũ mẽbrorum in corpore naturali ordinatur ad totius corporis vnitatẽ. Eccleſiæ autẽ vnitas in duobus attẽditur. ſ. in cõnexione membrorum eccleſiæ adinuicẽ, ſeu cõmunicatiõe. Et iterũ in ordinatione ad oĩum membrorum eccleſiæ ad vnũ caput, ſecundũ illud. Inflatus ſenſu carnis ſuæ, & non tenẽs Coloſ. 2. caput, ex quo totũ corpus per nexus & coniunctiones membrorũ ſubminiſtratũ, & cõſtructum, creſcit in augmentũ Dei. Hoc autem caput eſt ipſe Chriſtꝰ, cuius vicem in eccleſia gerit ſummus pontifex. Et ideo ſchiſmatici dicũtur, qui renuunt ſe ſubijcere Romano pon. & qui membris eccleſię eius ſubiectis communicare recuſant.

Quæſtio. xvj. eſt, Vtrùm magis Quæſt. 16 ſit obediendum papæ, quàm alteri poteſtati cuicũq; inferiori? Reſpõdet ſanctus Thomas affirmatiuè in ſecundo ſententiarũ. diſt. vlti. in expoſitione literæ, vbi quęrens vtrùm magis ſit obediendum maiori poteſtati q̃ minori, ſic dicit: quòd poteſtas ſuperior & infe-

rior

rior dupliciter se pñt habere. Aut ita, ꝙ inferior potestas ex toto oriat ex supiori, & tūc virtus tota inferioris fundat super virtutē superioris: & ideo simpliciter in omnib⁹ est magis obediēdum potestati superiori, ꝗ inferiori. Sicut etiā in naturalibus causa prima plùs influit sup causatū causæ secūdæ, ꝗ etiā ipsa causa secūda. vt in lib. de causis dicitur. Et sic se habet ptās Dei ad oēm potestatē creatam. Sic etiā se habet ptās imperatoris ad ptātem procōsulis. Sic etiā se habet ptās papæ ad omnē ptātem in ecclesia: qa ab ipso papa gradus dignitatū diuersi in ecclesia disponūtur, & ordinātur. vñ eius ptās est quoddā ecclesię fundamētum, vt patet Matth. 16. & ita magis tenemur obedire papæ, ꝗ epis, vel archiepiscopis, vel etiā monach⁹ abbati absq; vlla distinctione. Possunt iterū ptās superior & inferior ita se habere: ꝙ ambæ oriant ex vna quadā suprema potestate, quæ vnā alteri subijcit. s. quam vult, & tūc vna non est superior altera, nisi in illis, in quib⁹ vna superponitur alteri à supma ptāte, & in illis tm̄ est magis obediendum superiori, ꝗ inferiori. Et hoc mō se habent potestates episcopi, & archiepiscopi descendentes à potestate papæ.

Quæst. 17 Quæstio. xvij. est, Vtrùm Papa possit præcepto suo cogere aliquē ad suscipiendū episcopatū? Respōdet S. Tho. affirmatiuè in. 4. senten. in fin. dist. 28. vbi sic ait. Quidā dicūt, ꝙ papa nō potest præcipere alicui, ꝙ accipiat epatum: qa consensus debet esse liber. Sed hoc posito, periret ecclesiasticus ordo. Nisi enim quidā possent cogi ad suscipendum regimē ecclesiæ, conseruari non posset, cùm quādoq; illi ꝗ sunt idonei, onus hoc nolunt suscipere nisi coacti, hæc ille.

Quæst. 18 Quæstio. xviij. est, Vtrùm qui facit contra cōstitutionem papę per ignorātiam peccet? Rñdet S. Tho. in quolibet. 1. q. 19. ꝙ quandoq; sic. s. qñ ignorātia est peccatum. Pro quo notat, ꝙ ignorātia, quæ est act⁹ causa, causat inuolūtariū, vñ semper excusat nisi ignorātia sit peccatū. Est aūt ignorantia peccatum, qñ quis ignorat qđ potest scire, & tenetur. Constitutionē aūt papæ oēs suo modo scire tenentur. Si ergo aliquis nō sciat per negligētiam, nō excusatur à culpa, si contra cōstitutionē agat. Si verò aliquis habeat sufficiens impedimētum, propter quod scire nō poterit, puta si fuerit in carceribus, siue in terris extraneis, ad quas cōstitutio nō peruenit, vel aliquod simile, talis ignorātia excusat vt non peccet, contra constitutionem papæ agens. hæc ille.

Quæst. 19 Quæstio. xix. est, Vtrùm Romanus ponti. succedat beato Petro in ea perfectione ptātis & dignitate vicariatus Christi, quā ipse beatus Petrus à Chro in ecclesia sublimatus? Ad hāc quæstionē S. Tho. rñdet affirmatiuè primo in lib. 4. cōtra Gen. c. 16. vbi post sermonē de institutione, qua beatus Petrus à Christo caput & pastor vniuersalis ecclesiæ cōstitutus est, ita loquitur. Non pōt autem dici, ꝙ si Christus Petro hāc potestatem dederit, ꝙ ad alios non deriuetur. Manifestū est eñ, ꝙ Christus ecclesiā sic instituit, vt esset vsq; ad finē seculi duratura: secūdùm illud Esa. 9. Super soliū Dauid, & super regnū eius sedebit, vt cōfirmet illud, & corroboret in iudicio & iustitia amodò & vsq; in sempiternum. Manifestū est igitur, ꝙ ita illos ꝗ erant tūc in ministerio cōstituit, vt eorum ptās deriuaretur ad posteros, ꝓ vtilitate ecclesiæ vsq; ad seculi finem: præsertim cū ipse dicat. Ecce ego vobiscū sum ad cōsummationē seculi. Per hoc aūt excludit quorūdam error præsumptuosus, qui se subducere nitūtur ab obedientia & subiectione Petri successoris eius, Roma. Ponti. vniuersalis ecclesiæ pastorem non recognoscētes. hæc ille. Matth. vlt. Cæterùm hanc quæstionē determinat ipse S. Tho. in tractatu cōtra errores Græcorū. vbi in. c. 69. ita loquitur. Ostēditur etiā, ꝙ Petrus sit Christi vicarius, & Roma. pont. Petri successor in eadē potestate, vt à Christo collata dicitur, cùm dicat canon Chalcedoneñ. concilij. Si quis eps prædicatur infamis, liberā habeat sentētiam appellādi ad beatissimum epm antiquæ Romæ, quē habemus Petrū petrā refugij: & ipsi soli libera potestate Dei loco sit ius discernēdi epi infamiā secūdùm claues à dño sibi datas. Et infrà. & ideo omnia diffinita ab eo teneātur tanq̄ à vicario apostolici throni. Item Cyrillus Hierosolymitanus patriarcha dicit ex persona Christi loquens. Tu cum fine & etiā sine fine cum omnibus, quos loco tui ponā, plenè & perfectè sacrō authoritate cū eis ero sicut sum & tecū. Et Cyrillus Alexandrinus in libro thesaurorū dicit, ꝙ apostoli in euangelijs & epistolis affirmauerūt in omni doctrina Petrū esse loco dñi, & eius ecclesiā, eidem dātes locū in omni cōcilio, & synagoga in cōi electione & cōfirmatione. Et infrà. Cui. s. Petro oēs iure diuino caput inclinant, & primates mūdi tanquam ipsi dño Iesu oēs obediunt. Et Chrysost. dicit ex persona filij loquens.

loquens. Paſce oues meas, id eſt loco mei præpoſitus eſto fratrum.

Quæſt. 20. Quæſtio. xx. eſt, Vtrùm Papa in eccleſia habeat plenitudinẽ poteſtatis? Ad hanc quæſtionem S. Tho. reſpondet affirmatiuè in tractatu contra errores Græcorum. in ca. 68. vbi dicit ſic. Habetur etiam ex prædictorum authoritatibus, ꝙ Romanus pontifex habeat in eccleſia plenitudinem poteſtatis. Dicit enim Cyrillus patriarcha Alexãdrinus in libro theſaurorum. Sicut Chriſtus accepit à patre duplex ſceptrũ eccleſiæ gentium ex Iſraël egrediens ſuper omnem principatum & poteſtatem, & ſuper omne quodcunq; eſt, vt ei genua cuncta curuentur, pleniſsimam poteſtatem ſic & Petro & eiusſucceſſoribus pleniſsimè cõmiſit. Et infrà. Nulli alij quàm Petro Chriſtus quod ſuum eſt plenum & ipſi ſoli dedit. Et infrà. Pedes Chriſti humanitas eſt, ipſe homo, cui tota Trinitas dedit pleniſsimam poteſtatẽ, quam vnus triũ aſſumpſit, & in vnitate perſonæ tranſuexit ad patrem ſuper omnẽ principatum, & poteſtatem, & ſuper omne quodcũq; eſt, vt ei genua cuncta curuẽtur, & adorent eum oẽs angeli Dei. Dimiſit par ſacramẽtum & poteſtatem Petro & eius eccleſiæ. Et Chryſo. ad conſulta vulgatorum ex perſona Chriſti loquẽs. Ter te interrogo ſi me diligis, qui ter me trepidus & timidus negaſti. Nunc autem reductus ne credant te fratres gratiam & authoritatem clauium amiſiſſe, quia amas me coram ipſis, iam tibi confirmo quod meum eſt plenum. Hoc etiã trahitur ex authoritate ſacræ ſcripturæ. Nam dominus Matth. 16. vniuerſaliter Petro dixit, Quodcũq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. &c.

Quæſt. 21 Quæſtio. xxj. eſt, Vtrùm errent contra vnitatem eccleſiæ, qui Romanum pontificem negant plenam habere in eccleſia poteſtatem? Reſpõdet ſanctus Thomas affirmatiuè in tractatu prænominato cõtra errores Græcorum. in cap. 73. ita dicens. Sicut autem prædicti errantes cõtra vnitatem corporis myſtici peccant Romanĩ pontificis poteſtatem plenariam abnegantes: ſic contra puritatem corporis Chriſti ſacri delinquunt dicentes ex azymo pane non poſſe corpus Chriſti conſecrari.

Quæſt. 22 Quæſtio. xxij. eſt, Vtrùm Papa habeat plenitudinem pontificalis poteſtatis ſicut rex in regno? Reſpondet S. Tho. affirmatiuè in. 4. ſententent. diſt. 19. vbi quærens, an epiſcopus poſſit dare indulgentias, dicit ſic. Papa habet plenitudinem poteſtatis pontificalis quaſi rex in regno: ſed epiſcopi aſſumũtur in partem ſolicitudinis quaſi iudices ſingulis ciuitatib' præpoſiti: propter quod etiã ſolos eos in literis ſuis fratres vocat, reliquos autem omnes vocat filios. Notandum etiam breuiter, ꝙ idem doctor in eodem. diſ. 7. q. 1. art. 1. dicit, ꝙ in regno tota poteſtatis plenitudo penes regem reſidet: in ariſtocratia autem apud vnum non reſidet plenitudo poteſtatis, ſed apud omnes.

Quæſtio. xxiij. eſt, Vtrùm à Papa deriuetur poteſtas in alijs prælatis? Ad hãc quæſtionem reſpondet S. Thom. affirmatiuè in locis ſuperiùs annotatis. Primò in quarto contra Gentiles. c. 76. vbi ita dicit. Petro ſcilicet promiſit ſoli dicens, Tibi dabo claues regni cælorum. vt oſtẽderetur poteſtas clauiũ per eum ad alios deriuanda ad conſeruãdum eccleſiæ vnitatem. Item hoc idem dicit in. 4. ſenten. diſt. 24. q. vlti. ſub his verbis. Quanuis apoſtolis data ſit cõiter poteſtas ligãdi atq; ſoluendi: tamen in hac poteſtate vt ordo aliquis ſeruaretur, primò ſoli Petro data eſt, vt oſtendatur ꝙ ab eo debeat iſta poteſtas deſcendere. Cæterùm ſecũdò hãc quæſtionem pleniùs declarat in fine vltimæ diſtinctionis ſecundi ſententiarum, vbi allegatum eſt in reſponſione. 16. quæſtionis, ſic ait. Poteſtas ſuperior & inferior dupliciter ſe poſſunt habere: aut ita, ꝙ inferior poteſtas ex toto oriatur à ſuperiori: & tunc virtus tota inferioris fundatur ſuper virtutem ſuperioris: & ideo ſimpliciter in omnibus eſt magis obediendum poteſtati ſuperiori, quàm inferiori. Sicut etiã in naturalibus cauſa prima plus influit ſuper cauſatum cauſæ ſecundæ, ꝗ etiam ipſa cauſa ſecunda: vt in libris de cauſis dicitur: & ſic ſe habet poteſtas Dei ad omnem poteſtatem creatam. Sic etiam ſe habet poteſtas imperatoris ad poteſtatem proconſulis: ſic etiam ſe habet poteſtas papæ ad omnem poteſtatem in eccleſia: quia ab ipſo papa gradus dignitatum diuerſi in eccleſia diſponũtur & ordinãtur: vnde eius poteſtas eſt quoddam eccleſiæ fundamentum, vt patet Matth. 16. &c. Quæſt. 23

Quæſtio. xxiiij. eſt, Vtrùm Papa poſſit vti poteſtate clauis in quẽlibet de eccleſia? Reſpondet. S. Tho. in. 4. diſt. 19. art. 3. ita dicens, ꝙ vſus clauium requirit aliquam prælationis poteſtatem, per quam ille, ad Quæſt. 24

quem vſus clauium communicatur, efficitur materia propria illius actus: & ideo ille, qui habet indiſtinctam poteſtatẽ ſuper omnes, poteſt vti clauibus in quemlibet. Illi autem, qui ſub illo diſtinctas poteſtates acceperunt, non in quemlibet vti poſſunt clauibus, ſed in eos, qui eis in poteſtatem veniunt: niſi in neceſsitatis articulo, vbi nemini ſacramẽta ſunt deneganda. Cæterùm ſecundò ſanctus Thomas idem declarat in tractatu contra impugnantes religionem, dicens. Epiſcopi in eccleſia tenent locum domini noſtri Ieſu Chriſti. Vñ. di. Dionyſius. in. 5. c. eccleſiaſticæ hierarchiæ. Pontificum ordo primus quidem eſt diuinarũ ordinationũ ſublimiſsimus, & nouiſsimus idem. Etenim in ipſum perficitur & impletur omnis noſtræ hierarchiæ diſpoſitio. Vt enim oẽm hierarchiam videmus in Chriſtum conſummatã, ſic vnaquęq; in propriũ diuinum ſummũ ſacerdotem. i. epiſcopum. Vnde etiam primæ Pet. ſecũdo dicitur. Conuerſi eſtis ad paſtorẽ animarum veſtrarũ & epiſcopum. Hoc autem pręcipuè verũ eſt de Roma. pon. cui vt Cyrillus dicit, omnes iure diuino caput inclinant, & tanquã ipſi dño Ieſu obediunt. vt etiam Chryſoſto. dicit ſuper illud Iohan. vlt. Paſce oues meas.

Quæſt. 25 Quæſtio. xxv. eſt, Vtrùm Papa poſsit concedere poteſtatem alicui, ꝙ quis vtatur poteſtate clauium in eum in foro conſcientiæ? Reſpondet S. Thom. affirmatiuè in quarto. diſ. ſuperiùs aſsignata. q. 9. ita dicens. Poteſtas clauium quãtum eſt de ſe extendit ſe ad omnes: ſed ꝙ in aliquem ſacerdos non poſsit vti poteſtate clauium, contingit hoc, ꝙ eius poteſtas ad aliquod ſpecialiter eſt limitata. Vnde ille qui limitauit, poteſt extendere in quem voluerit: & propter hoc etiam poteſt ſibi dare poteſtatem in ſeipſum, quanuis ipſe in ſeipſum vti poteſtate clauium nõ poſsit: quia poteſtas clauiũ requirit pro materia aliquẽ ſubiectũ, & ita alium. ſibi ipſi eñ aliquis eſſe ſubiectus non poſsit. hæc ille.

Quæſt. 26 Quæſtio. xxvj. eſt, Vtrùm Papa poſsit concedere poteſtatem alicui, vt vtatur in eum poteſtate clauium in foro exteriori, videlicet ꝙ aliquis excõicet eum? Reſpondet ſanctus Thom. negatiuè in eodem loco, ita di. in ſolutione vnius argumenti. Iudiciũ exterius eſt ſecũdùm homines: ſed iudiciũ confeſsionis eſt quo ad Deum, apud quem aliquis redditur minor ex eo quòd peccat. Non autem apud hominum prælationes: & ideo in exteriori iudicio ſicut nullus in ſeipſum ſentẽtiam excommunicationis dare poteſt, ita nec alteri committere, nec ſe excommunicare: ſed in foro conſcientiæ poteſt alteri cõmittere ſuam abſolutionẽ, qua ipſe vti nõ poſſet. Vel dicẽdum, ꝙ abſolutio in foro cõfeſsiõis eſt principalis poteſtatis clauiũ, & ex conſequẽti reſpicit iuriſdictionem: ſed excõmunicatio reſpicit totaliter iuriſdictionem. Quantum autem ad poteſtatem ordinis oẽs ſunt æquales, non autem quantum ad iuriſdictionem, & ideo non eſt ſimile.

Quæſtio. xxvij. eſt, Vtrùm papa ſit proprius ſacerdos dicendus aliquo modo cuiuſlibet parochiæ? Reſpondet. S. Tho. affir. in tractatu contra impugnantes religionem. ita dicens ad id quod obijcitur, ꝙ quilibet tenetur ſemel in anno confiteri proprio ſacerdoti. Dicendũ ꝙ proprius ſacerdos non ſolùm eſt ſacerdos parochialis, ſed etiam epiſcopus, vel papa, ad quos etiam magis pertinet cura eius, ꝗ ad ſacerdotẽ, vt multipliciter oſtenſum eſt. Propriũ enim hìc non accipitur ſecũdùm ꝙ diuiditur cõtra cõe, ſed ſolum ꝙ diuiditur contra alienum. Vnde qui cõfeſſus eſt epiſcopo ſuo, vel alicui habenti vicem eius, cõfeſſus eſt proprio ſacerdoti. hæc ille. Quæſt. 27

Quæſtio. xxviij. eſt, Vtrùm Papa ſit immediatus prælatus cuiuſlibet fidei? Reſpondet ſanctus Thom. affirmatiuè in. 4. diſtin. 17. quæſt. 47. dicens. Inconueniens eſſet, ꝙ duo æqualiter ſuper eandem plebem conſtituerentur. Sed ꝙ duo, quorum vnus eſt principalior alio ſuper eandem plebem conſtituantur, non eſt inconueniens: & ſecundum hoc ſuper eandem plebẽ immediatè ſunt & ſacerdos parochialis, & epiſcopus, & papa: & quilibet horum poteſt committere ea quæ ſunt iuriſdictionis ad ipſum pertinentia alteri. hæc ille. Item in eodem tractatu ait. Papa habet immediatã iuriſdictionem in omnes Chriſtianos: quia Romana eccleſia nullis ſynodicis conſtitutionibus cæteris eccleſijs prælata eſt: ſed euãgelica voce domini & ſaluatoris ſui primatum obtinuit, vt habetur in decreto. diſt. 21. c. quanuis. hæc ille. Quæſt. 28

Quæſtio. xxix. eſt, Vtrùm Papa poſsit committere aliquibus prędicare, & fidelium confeſsiones audire, & audiendo vti poteſtate clauium, irrequiſitis proprijs ſacerdotibus parochialibus? Reſpondet. S. Tho. affirmatiuè in. 4. diſ. 17. q. 47. cuius inter alias Quæſt. 29

vna

vna est ratio hæc. Quicquid potest inferior, potest & superior: sed ipse sacerdos parochialis potest dare licentiam suo parochiano, q̄ cõfiteatur alteri: ergo multò fortiùs superior eius hoc potest. In corpore verò quæstionis ita dicit. Dicẽdum, q̄ sacerdos aliquis potest dupl'r impediri ne cõfessionem audiat. Vno modo propter defectũ iurisdictiõis. Alio mõ propter defectũ ordinis: sicut excõicati, & degradati, & hmõi. Quicunq; aũt habent iurisdictionẽ, pñt ea quæ sunt iurisdictionis committere: & ideo si quis impediatur q̄ alterius confessionẽ audire non posit pp iurisdictionis defectũ, potest sibi per quẽcunq; habentem iurisdictionẽ immediatã in illos cõmitti q̄ confessionem audiat, & absoluat, siue per ipsum sacerdotẽ, siue per episcopum, siue per papam. Si autẽ propter executionis ordinis impedimẽtum audire non posit, põt ei concedi, q̄ cõfessionem audiat p eum, qui impedimẽtum amouere põt. Demũ secũdò hanc quæstionem in tractatu cõtra impugnantes religionẽ manifestã facit, & clarissimã ex cõsuetudine, quæ in Romana ecclesia ab antiquissimis tẽporibus obseruata est, ita dicens post multas alias rõnes. Ad hoc facit consuetudo ratione ecclesiæ, ad quã accedẽtes à pœnitẽtiarijs papæ ad quoscũq; sacerdotes literas impetrãt vt eis confiteantur. Itẽ legati papæ, & eorũ pœnitentiarij cõfessiones audiũt non petita licẽtia à parochialibus presbyteris, & etiã authoritate papæ vbiq; prędicant: & ita patet, q̄ prædicare, & audire confessiones potest alijs committi sine licentia parochialium sacerdotum. hæc ille.

Quæst. 30 Quæstio. xxx. est, Vtrùm præter duos ordines institutos à Deo. s. episcoporum & sacerdotũ parochialium posset papa instituere tertium ordinem talium prædicatorum, qui propria authoritate prędicarent? Ad hanc quæstionẽ respondet sanctus Tho. affirmatiuẽ. 2. 2. q. 188. art. 3. ostendens quomodo expediat huiusmodi prædicatores institui: & quomodo eos instituere potest præcipuè papa, qui habet plenitudinem potestatis in ecclesia, sicut & in primitiua ecclesia fuerunt duo ordines sacri. s. presbyteri & diaconi, & tñ postea minores ordines sibi constituit, vt magister in sententijs dicit.

Quæst. 31 Quæstio. xxxj. est, Vtrùm Papa possit cõpellere collegia generaliũ studiorũ, vt ad eorum societatem religiosi admittãtur? Respondet S. Tho. affirmatiuẽ in pręfato tractatu sic dicẽs in respõsione ad vnũ argumentum. Quod autẽ obijciunt, q̄ nullo modo potest cogi ad societatem inuitus, vt lex dicit, patet q̄ intelligitur de priuata societate, quæ consensu duorum vel trium constituitur, & ad societatẽ publicam, quæ nõ potest constitui nisi ex superioris cõsensu, à superioris authoritate cõpelli põt: sicut princeps, q̄ pręest reipublicæ, potest cõpellere ciues, vt in sua societate aliquẽ recipiant. Sic collegiũ alicuius ecclesiæ cogitur vt aliquẽ recipiat in canonicum, & in fratrem. Vnde cùm collegium studij generalis sit publica societas, ad eam potest aliquis induci authoritate superioris cogente, vt infrà. Vnde nullum dubium esse debet seculares compelli posse authoritate apostolica vt ad societatem studij religiosos admittant. hæc ille.

Quæstio. xxxij. est, Vtrùm ad papam maximè pertineat ordinatio studiorum & vniuersitatum? Quæst. 32. Respõdet. S. Tho. affirmatiuẽ in tractatu proximẽ nominato, vbi ita dicit. Ad eum em, qui regit rempublicam, pertinet ordinare de nutritionib⁹, & adinuẽtionibus iuuenũ, in quibus exerceri debeãt, vt dicitur. 10. ethicorũ. & politia ordinat, vt dicitur. 1. ethi. quas disciplinas debitũ est esse in ciuilibus, & quales est vnũquenq; addiscere, & vsq; quo. Et sic patet, q̄ ordinare de studio pertinet ad eum, qui præest reipublicæ: & præcipuè ad authoritatem sedis apostolicæ, qua vniuersalis ecclesia gubernatur, cui per generale studium prouidetur. hæc ille.

Quæstio. xxxiij. est, Vtrùm solus papa habeat plenitudinem potestatis dispensandi in votis dispẽsabilibus? Quæst. 33 Respondet S. Tho. in. 4. dist. 38. q. 4. art. 2. sic dicens. Plenitudo potestatis in dispensando residet penes summum ponti. Alij autem de hac potestate participant quãtum eis concessum est. Sed quia omnes ad vnũ concurrere non possunt, vnde in votis illis, quæ non de facili dispensationem recipiunt, nec frequenter, sed rarò, sicut votum religionis, & alia huiusmo di vota perpetua, solus papa dispensare potest. In alijs verò temporalibus votis: sicut peregrinationũ, ieiuniorum, & huiusmodi, possunt etiam episcopi dispensare, nisi aliquod horum sibi papa reseruaret: sicut dispensatio in voto terræ sanctæ. Ad quod inter alia talẽ rationẽ inducit S. Tho. ibidẽ. In corpore humano sunt quædam actiones, quę solis membris principalibus conueniũt, & quædã soli

capiti. Sed in ecclesia vicem capitis tenet papa, & vicem principaliū membrorū prælati maiores, vt episcopi: igitur aliquæ dispensatiões sunt, quas solus papa potest facere. Præterea ad idem est. 2.2.q.78. art. vlt. in responsione vltimi argumēti. vbi sic dicit, ꝙ qa summus pōtifex gerit plenarie vicem Christi in tota ecclesia, ipse habet plenitudinem ptātis dispēsandi in omnibus dispēsabilibus votis. Alijs verò prælatis inferioribus committitur dispēsatio in votis, quæ cōiter fiunt, & indigent frequēti dispēsatione, vt habeant de faci li homines ad quem recurrāt: sicut sunt vota peregrinationum, ieiuniorum, & aliorum huiusmodi. Vota autem maiora, puta continentiæ, & peregrinationis, terræ sanctæ reseruantur summo pontifici.

Quæst. 34 Quæstio. xxxiiij. est, Vtrùm Papa posit dispensare in votó continentiæ solennizato per professionem religionis?

Quæst. 35 Quæstio. xxxv. est, Vtrùm Papa posit facere, ꝙ ille, qui est professus religionem, non sit religiosus? Ad has duas quæstiones respondet S. Tho. negatiuè in. 2. 2. q. 88. art. 11. vbi narrata opinione dicētium, quam etiam prosecutus fuerat in. 4. senten, dist. 38. ꝙ in voto solenni continētię propter aliquā cōmunem vtilitatem seu necessitatem, vtputa propter pacificationem terrarum ex aliquo matrimonio contrahēdo: & hac opinione dimissa, quia in oppositū eius videtur militare decretalis illa in. c. cùm ad monasteriū. de statu monachorū. Abdicatio enim proprietatis similiter & custodia castitatis adeò est annexa regulæ monachali, vt nec summ⁹ pontifex posit indulgere, dicit sic. & ideo aliter videtur dicendum quod supra dictum est. & habetur Leui. vlt. Illud quod semel sanctificatum est domino, non potest in alios vsus mutari. Non autem potest aliquis prælatus ecclesiæ facere, vt illud, quod est sanctificatum, sanctificationem amittat, etiam in rebus inanimatis, putà ꝙ calix consecratus desinat esse cōsecratus, si manet integer. Vnde multò minùs hoc potest facere prælatus aliquis, vt homo Deo cōsecratus quandiu viuit, consecratus esse desistat. Solēnitas autem voti consistit in quadam consecratione seu benedictione vouentis, vt dictum est: & ideo non potest fieri per aliquem prælatum, ꝙ ille, qui votum solenne emisit, desistat ab eo ad quod est consecratus, puta, quòd ille qui est sacerdos, non sit sacerdos, licèt prælatus ob aliquam causam posit executionem ordinis inhibere: & simili modo papa non potest facere ꝙ ille qui est professus religionem, nō sit religiosus, licèt quidam iuristæ ignoranter contradicant. Est igitur considerandum, vtrùm continentia sit essentialiter annexa ei, ad quod votum solennizatur: quia si non est ei essentialiter annexa, potest manere solennitas cōsecrationis sine debito continentiæ: quod non potest contingere, si sit essentialiter annexum, & ad votum solēnizatur. non est autem essentialiter annexum debitū continentiæ ordini sacro, sed ex statuto ecclesię. Vnde videtur, ꝙ per ecclesiam posit dispensari in voto continentiæ solennizato per susceptionem sacri ordinis. Est autem debitum continentiæ essentiale statui religionis, per quam homo abrenūtiat seculo, totaliter Dei seruitio mancipatus, quod non potest simul stare cum matrimonio, in quo incumbit necessitas procurandæ vxoris, & prolis, ac familiæ, & rerum quæ ad hoc requiruntur. Vnde Apostolus primę Corin. septimo. Qui est cum vxore, sollicitus est quæ sunt mūdi, quomodò vxori placeat, & diuisus est. Vnde nomen monachi ab vnitate sumitur per oppositum ad diuisionem prædictā: & ideo in voto solennizato per professionem religionis non potest per ecclesiam dispensari. Et rationem assignat decretalis: quia castitas est annexa regulæ moniali. hæc ille.

Quæstio. xxxvj. est, Vtrùm Papa posit dispensare in voto continentiæ solennizato per susceptionem sacri ordinis? Respondet sanctus Tho. affirmatiuè, quod satis patet ex proximè dictis. Quæst. 36

Quæstio. xxxvij. est, Vtrùm Papa in voto obedientiæ posit dispensare simpliciter cum religioso? Respondet sanctus Thomas secunda secundæ. quæst. 86. artic. 8. in respōsione ad tertium ita dicens. Papa in voto obedientiæ in his, quę ad perfectionem vitæ pertinent, dispensare non potest. Non enim potest ipsum à sua obedientia eximere: potest tamen eum eximere ab inferioris prælati subiectione, quod non est in voto obedientiæ dispensare. Quæst. 37

Quæstio. xxxviij. est, Vtrùm ad papam maximè pertinet dispēsatio, vel commutatio, aut relaxatio iuramētorum? Respōdet S. Thom. affirmatiuè in. 2. 2. q. 89. arti. 9. vbi Quæst. 38

vbi in solutione tertij argumenti sic ait. Notandũ, ꝙ quãdoq; illud quod eadit sub iuramento promissorio, est manifestè repugnãs iustitiæ. Vel quia est peccatũ: sicut eùm quis iurat se factorũ homicidiũ. Vel quia est maioris boni impedimentum: sicut eùm aliquis iurat se nõ intraturum religionẽ. Et tale iuramentum dispensatione non indiget: sed in primo casu tenetur aliquis iuramentum tale non seruare. In secũdo autem casu licitũ est & seruare, & non seruare, vt dictũ est. Quandoq; verò sub iuramento aliquid promittitur, de quo dubium est, vtrũ licitũ, vel illicitũ, proficuum, vel nociuũ, vel simpliciter, aut in aliquo casu: & in hoc potest quilibet episcopus dispensare. Quãdoq; verò sub iuramẽto promittitur aliquid, quod est manifestè licitum, & vtile: & in tali iuramẽto non videtur habere locum dispensatio, sed vel cõmutatio in aliquod melius occurrat faciẽdum ad cõmunem vtilitatẽ: quod maximè videtur pertinere ad potestatẽ papæ, qui habet curã vniuersalis ecclesiæ. vel etiã absoluta relaxatio, quod etiam ad papã pertinet in omnibus generaliter quæ ad dispẽsationem pertinẽt rerum ecclesiarum, super quas habet plenitudinem potestatis: sicut & ad vnumquẽq; pertinet irritare iuramentum, quod sibi à subditis factum est circa ea quę eius potestati subdũtur: sicut pater potest irritare iuramentum puellę, & vir vxoris: sicut dicitur numeri. 30. & suprà de voto dictum est.

Quæst. 39 Quæstio. xxxix. est, Vtrùm solius authoritate papæ potest episcopus curã episcopalem deserere? Respondet S. Tho. affirmatiuè in. 2. 2. q. 18. art. 4. vbi sic dicit post multa. Oportet tamen, ꝙ sicut curam regiminis assumit aliquis per prouidentiã superioris prælati: ita etiam per eius authoritatem ex causis prædictis deserat susceptam. Vnde extra de renuntia. dicit Innocentius tertius. Si pennas habeas, quibus satagas in solitudinem euolare: ita tamen astrictæ sunt nexibus præceptorum, vt liberum non habeas absq; permissione volatum. Soli enim papæ licet in voto perpetuò dispensare, quo quis ad curam subditorum se astringit, episcopatum suscipiens.

Quæst. 40 Quæstio. xl. est, Vtrùm solius Papa possit dispensare in votis perpetuis ad vacandum diuinis obsequijs? Respondet sanctus Tho. affirmatiuè in. 2. 2. q. 189. art. 7. vbi quęrẽs, an presbyteri curati possint religionẽ ingredi, sic dicit. Sicut dictũ est obligatio voti perpetui præfertur omni aliç obligationi. Obligari autem voto solenni & perpetu ad vacandum diuinis officijs, competit propriè episcopis & religiosis: presbyteri autem curati, & archidiaconi non obligãtur voto perpetuo & solenni ad curam animarũ retinendum, sicut ad hoc obligantur episcopi. Vnde episcopi præsulatum nõ possunt deserere quacũq; occasione absq; authoritate Romani põtificis: vt habetur extra de regularibus & transeuntibus ad religionem. c. licet. Archidiaconi autem, & presbyteri curati possunt liberè abrenuntiare episcopo curam eis commissam absq; speciali licentia papæ, qui solus potest in votis perpetuis dispẽsare. Vnde manifestum est & archidiaconos, & presbyteros posse religionem intrare.

Quæstio. xlj. est, Vtrùm Papa ex plenitudine potestatis possit committere simplici sacerdoti ꝙ confirmet, seu conferat Sacramentum confirmationis? Quæst. 41

Quæstio. xlij. est, Vtrùm Papa possit cõmittere diacono absoluere aliquem in foro pœnitentiali? Quæst. 42

Quæstio. xliij. est, Vtrùm Papa possit committere simplici sacerdoti conferre ordinem sacerdotij? Quæst. 43

Quæstio. xliiij. est, Vtrùm Papa possit committere simplici sacerdoti conferre minores ordines? Ad has quatuor quæstiones respõdet sanctus Tho. simul in. 4. dist. 7. q. 13. ad primam & vltimam affirmatiuè: ad duas medias negatiuè, vbi sic formaliter dicit: ꝙ cùm episcopatus non addat aliquid supra sacerdotium per relationẽ ad corpus domini verum, sed solùm per relationẽ ad corpus domini mysticum papa propter hoc ꝙ dicitur episcoporum summus, nõ dicitur habere plenitudinem potestatis per relationẽ ad corpus domini verum, sed solùm per relationem ad corpus domini mysticũ. Et quia gratia sacramentalis, per quam gratia datur, depẽdet ab operatione sacramẽtali super corpus Christi verũ: & ideo solꝰ sacerdos potest absoluere in foro pœnitentiali, & baptizare ex officio. Et ideo dicendum, ꝙ promouere ad illas perfectiones, quæ non respiciunt corpus Christi verum, sed solũ corpus mysticũ, possunt à papa ꝑ plenitudinẽ potestatis pontificalis committi sacerdoti, qui habet actum summum supra corpus domini verum: non Quæst. 44

autem diacono, vel alicui inferiori, qui nō habet perficere corpus dñicum, sicut nec absoluere in foro pœnitētiali: non aūt pōt simplici sacerdoti cōmittere promouere ad perfectionē, quę respicit aliquo modo corpus dñi verum. Et ideo simplex sacerdos ex mādato papæ non potest conferre ordinē sacerdotij: qa oportet ꝙ ordines sacri habeāt actū supra corpus dñi verum, vel supra materiā eius. Potest aūt cōcedere simplici sacerdoti ꝙ conferat minores ordines: quia isti actum non habent supra corpus Christi verū, vel supra materiā eius: nec etiā supra corpus Christi mysticum actū, per quē gratia cōferatur, sed habēt ex officio quoīdā act⁹ sacerdotis secūdarios & præparatorios. Et similiter pōt concedere sacerdoti, ꝙ cōfirmet, & quia cōfirmatio pficit eū in actu corporis mystici: nō autē relationē aliquā habet ad corpus dñi verū. Item ad idē est in.3.part.q.62.ar.11.ita dicēs in responsione ad primū argumētum. Papa in ecclesia habet plenitudinem potestatis: ex quo pōt quædam quæ sunt superiorū ordinū cōmittere inferioribus quibusdā: sicut presbyteris cōferre minores ordines: qđ pertinet ad ptātem epalē: & ex plenitudine ptātis cōcessit beatus Greg. papa, ꝙ simplices sacerdotes conferrent hoc sacramentum, scilicet sacramentum confirmationis. hæc ille.

Quæst.45 Quæstio. xlv. est, Vtrùm solus papa possit dare plenas indulgentias? Respōdet S.Tho. affirmatiuè in.4.dist.12. quia thesaurus ecclesiæ est cōis toti ecclesiæ: sed illud quod est ecclesiæ totius plenè nō potest dispēsari nisi per illū, q toti ecclesiæ præest, cuiusmodi est papa. Pro cuius clariori intelligētia prosequitur sic. Papa habet plenitudinē pōtificalis potestatis quasi rex in regno: sed episcopi assumūtur in partem sollicitudinis quasi iudices singulis ciuitatibus præpositis propter qđ etiam solos eos in suis literis fratres vocat, reliquos autē omnes filios vocat: & ideò potestas faciēdi indulgētias plenè residet in papa: quia potest facere prout vult, causa tamen existēte legitima: sed in episcopis est taxata secūdùm ordinationem papæ, & idcirco possunt facere secundùm ꝙ eis taxatum est, & non amplius.

Quæst.46 Quæstio. xlvj. est, Vtrùm papa possit nouos articulos fidei facere: aut editos remouere? Respōdet S.Tho. negatiuè in 4.dist.17.q.41. dicens, ꝙ ministri ecclesiæ instituūtur in ecclesia diuinitùs fundata: & ideò institutio ecclesiæ præsupponitur ad operationem ministrorum, sicut opus creationis præsupponitur ad opus naturę: & quia ecclesia fundaī in fide, & sacris, ideo ad ministros ecclesiæ nec nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut edita remouere pertinet: sed hoc est potestatis excellentiæ, quæ soli Christo debetur, qui est ecclesiæ fundamentum: & ideo sicut papa non potest dispēsare vt quis sine baptismo saluaretur: ita ꝙ nec saluetur sine cōfessione secundùm ꝙ obligat ipsa vi sacramenti: sed potest dispensare in confessione secūdùm ꝙ obligat de præcepto ecclesiæ vt possit aliquis diutiùs confessionem differre, quàm ab ecclesia sit institutum.

Quæst.47. Quæstio. xlvij. est, Vtrùm ad papā pertineat determinare ea quæ sunt fidei? Respōdet S. Tho. affirmatiuè in tractatu cōtra errores Græcorum in.c.7. ita dicēs. Ostēditur etiam, ꝙ ad ipsum pōtificem pertineat quæ sunt fidei determinare. Dicit enim Cyrillus in lib. thesaurorum. vt membra maneamus in capite nostro throno apostolico Roma. pon. à quo nostrum est quęrere quid credere, & quid tenere debeamus. Et Maximus in epistola orientalibus directa dicit, ꝙ oēs fratres orbis, qui dñm sincere susceperunt, & vbiq; terrarum catholicè veram fidem confitentes in ecclesiam Romanorū tanquā in solem respiciunt, & ex ipso sole lumen catholicæ & apostolicæ fidei recipiūt: nec immeritò. Nam Petrus legitur primò perfectam fidem esse cōfessus domino reuelante. Matth. 16. tu es Christus filius Dei viui. vnde & ei dominus dicit. Luc.22. Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua.

Quæst.48 Quæstio. xlviij. est, Vtrùm ad summum ponti. pertineat symbolum ordinare? Respōdet S.Tho. affirmatiuè 2.2.q.1.ar ti. vlti. sic arguēs primò. Editio symboli facta est in concilio generali: sed huiusmodi synodus authoritate solius summi pōtificis pōt cōgregari, vt habetur in decretis. dis.17. ergo editio symboli ptinet ad authoritatē summi pōti. Pro cuius ampliori intelligētia vlterius procedens ita dicit. Noua editio symboli necessaria est ad vitādum insurgentes errores. Ad illius igitur authoritatē pertinet sentētialiter determinare ea quę sunt fidei, vt ab omībus incōcussa fide teneanī: hoc aūt pertinet ad authoritatē summi pōti. ad quē maiores q. & difficiliores referūtur, vt dicit in decretis.

tis.dist.17.vñ & dñs Lucæ.22.Petro, quē sum mū pōtificē cōstituit. Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando cōuersus confirma fratres tuos. Et huiusmodi ratio est: quia vna fides debet esse toti⁹ ecclesię, secūdū illud. Id ipsum dicatis omnes, & nō sint in vobis schismata. quod seruari non pōt, nisi quęstio de fide exorta determinaretᷣ p eū qui toti ecclesię pręest, vt sic ei⁹ sentētia à tota ecclesia teneatur firmiter: & ideo ad authoritatē solā summi pō. pertinet noua editio symboli, sicut & omnia alia, quę pertinēt ad totā ecclesiā, sicut cōgregare synodū generalē, & alia huiusmodi. Si arguatur in oppositū. Illud quod est anathemate interdictū ab vniuersali ecclesia, nō subest potestati hominis: sed noua editio symboli interdicta est sub anathemate vl̄is ecclesiæ authoritate. dicitᷣ em̄ in gestis primę synodi Ephesinæ, ꝙ completo symbolo Nicænæ synodi, decreuit sancta synodus nulli licere aliā fidē proferre, vel scribere, vel cōponere pręter diffinitā à sanctis pr̄ibus, quæ in Nicæna synodo cōgregati sunt à spū sancto. Et subdit etiā anathematis pœna. Et idē reiteratᷣ in gestis Chalcedoñ. synodi. igitᷣ videtᷣ ꝙ nō ptineat ad authoritatē summi pōtificis noua editio symboli. Rñ. idē S.Th. ꝙ ꝓhibitio & sentētia synodi se extendūt ad psonas priuatas, quarū nō est determinare de fide. Nō em̄ per huiusmodi sententiā synodi generalis ablata est potestas sequēti synodo nouā editionem symboli facere: nō quidē aliā fidē cōtinentē, sed eandē magis expositā. Sic em̄ quælibet synodus obseruauit, vt sequēs synodus aliquid exponeret supra id quod præcedēs synodus exposuerat propter necessitatē alicuius hæresis insurgentis: vnde ptenet ad summū pōtificē, cuius authoritate synodus cōgregatur, & eius sententia confirmatur.

Quæst. 49 Quæstio. xlix. est, Vtrùm authoritas vl̄is ecclæ in determinatione fidei principaliter resideat in papa. Rñ. S.Th. affirmatiuē in.2.2.q.1.ar.3. In solutione ad tertiū argumētū. ita dicēs. Postq̄ aūt aliqua essent authoritate vl̄is ecclæ determinata, si qs illi determinationi ptinaciter repugnaret, hęretic⁹ cēseretᷣ, quæ quidē authoritas principaliter residet in summo pō. Dicitᷣ em̄.24.q.1. quotiēs fidei rō vētilatᷣ, arbitror oēs fratres meos & coepos nō nisi ad Petrū & sui nois authoritatē recurrere debere. cōtra cu⁹ authoritatē nec Hiero. nec Aug. nec aliquis sanctorū suā sentētiā defendit. Vñ dicit Hiero. Hæc est fides papa beatissime, quā in catholica didicimus ecclia: in qua si minùs perite, aut parū cautē forte aliqd positū est, emēdari cupimus à te, qui Petri fidē & sedē tenes. Si autē hæc nr̄a cōfessio apostolatus tui iudicio cōprobatᷣ, quicūq; me culpare voluerit, se imperitū, vel maleuolū, vel etiā non catholicum, sed hæreticū comprobabit.

Quæst. 50 Quæstio. l. est, Vtrùm ad papam pertineat sanctorum canonizatio.

Quæst. 51 Quæstio. lj. est, Vtrùm papa in diffiniendo ea quæ sunt fidei, aut in canonizatione sanctorū possit errare? Ad has duas quæstiones rñdet S.Th. affirmatiuē & negatiuē. Ad secūdā simul in quotlibeto.8.ar.vlt. vbi quærēs, an oēs sc̄ti, qui sunt canonizati p ecclesiā, sint in gloria, vel aliqui eorū sint in inferno. Respōdet sic dicēs. Aliquid pōt iudicari possibile secūdùm se cōsideratū, quod relatū ad aliquid extrinsecū impossibile inuenitᷣ. Dico igitᷣ, ꝙ iudiciū eorū, qui præsunt ecclesiæ errare in quibuscūq; si eorū personæ respiciūtur tm̄ possibile est: si verò cōsideretᷣ diuina prouidētia, quę ecclesiā suā spūsancto dirigit vt nō erret, sicut ipse ꝓmisit Io.14. ꝙ spūs sanctus doceret eos omnē veritatē de necessarijs ad salutē. certū est, ꝙ iudiciū vl̄is ecclesiæ errare nō pōt in his, quæ ad fidē pertinēt. hoc em̄ impossibile est. vñ magis est sniē papæ standū, ad quē ptinet determinare de fide, quā in iudicio ꝓferret, q̄ quorūlibet sapiētū hominū in scripturis expertorū. Cū Caiphas quāuis nequā: tñ quia pōtifex, legitᷣ inscius ꝓphetasse Iohan.11. In alijs verò scientijs, quę ad facta particularia ptinētᷣ vt cū agitur de possessionib⁹, vel de criminib⁹, vel huiusmodi, possibile est iudiciū ecclesię errare propter falsos testes. Canonizatio verò sanctorū mediū est inter hęc duo: quia tñ honor quē sanctis exhibem⁹, quædā protestatio est fidei quo ad sanctorū gloriā, piè credēdū est, ꝙ nec in his etiā iudiciū ecclesię errare possit. Et eū arguit primò sic, ꝙ null⁹ pōt esse cert⁹ sta de statu alicui⁹ sicut ipsemet: qa quæ sunt hominis nemo nouit nisi spūs hois q in ipso est. sicut.1.Cor.1. sed nemo pōt esse certus de seipso vtrùm sit in statu salutis. Eccle.9. nemo scit vtrū dign⁹ odio vel amore. ergo multomin⁹ papa scit: igitᷣ pōt in canonizatione errare. Rñ. ꝙ summus pōtifex, cuius est canonizare sc̄tōs, pōt certificari de statu alicuius p inquisitionē vitæ, p attestationē miraculorū & pcipuè p instinctū spūs sancti, qui oīa scrutat, etiā ꝓfunda Dei. Secūdò arguit sic. Quicunq;

cūq; innitiť in iudicio medio fallibili, pōt erra re: ſed eccleſia canonizādo innititur medio fallibili. ſ. teſtimonio humano, cū inquirit p teſtes de vita & miraculis. igiť cū teſtimoniū hominū ſit fallibile, videť ꝙ eccleſia in canonizando ſanctos poſsit errare. Rn̄det ꝙ diuina prouidentia præſeruat eccleſiam, ne in talibus per fallibile teſtimonium fallatur.

Quæſt.52. Quæſtio.lij.eſt, Vtrùm ſolius papę authoritate habeat vl̄is ſynod⁹ cōgregari?

Quæſt.53 Quæſtio.liij.eſt, Vtrùm ad papā pertineat cōfirmare ſententias ſynodorum?

Quæſt.54 Quęſtio.liiij.eſt, Vtrùm ad papā à ſynodo appelletur?

Quæſt.55. Quæſtio.lv. eſt, Vtrū neceſſe habeat papa cōgregare cōciliū vl̄e quotieſcūq; habet aliqd de fide determinare? Ad oēs iſtas qōes ſimul rn̄det S.Tho. Ad primas tres affirmatiuè. ad quartā negatiuè in qōne d̄ potētia Dei.q.10.ar.4. vbi quæriť, vtrū ſpūs ſctūs ꝓcedat à filio. vbi rn̄dēs: 14.ar. facto in cōtrariū dicit ſic. Sicut poſterior ſynodus habet ptātē interp̄tādi ſymbolū à priori cōditū, ac ponēdi aliqua ad ei⁹ explanationē: ita etiā Ro.pō. hoc ſua authoritate pōt, cuius ſola authoritate ſynod⁹ pōt, & à quo ſnīa ſynodi cōfirmať, & ad ipſum à ſynodo appellať: quę oīa patēt ex geſtis Chalcedoñ. cōcilij ſic dicētis. Nō eſt neceſſariū, ꝙ ad hmōi expoſitionē faciēdam vl̄e conciliū congregetur, cū qn̄q; id fieri ꝓhibeāt bellorū diſsidia: ſicut in.6. ſynodo legitur, ꝙ Cōſtantinus Auguſtus dixit, ꝙ ꝓpter imminētia bella vl̄r ep̄os cōgregare non potuit: ſed tn̄ illi, q cōuenerūt, quędā dubia in fide orta ſequētes ſnīam Agathoñ. papę determinauerūt. ſ. ꝙ in Chr̄o ſint duæ voluntates, & duæ actiones: & ſic patres in Chalcedoñ. ſynodo congregati ſecuti ſunt ſnīam Leonis papæ, qui determinauit Chriſtū eſſe in duabus naturis poſt incarnationem. hæc ille.

Quæſt.56 Quæſtio.lvj.eſt, Vtrū patres exiſtentes in cōcilio vl̄i poſsint aliquid ſtatuere ſine authoritate papæ? Rn̄.S.Th. negatiuè in tractatu cōtra impugnātes religionem. di. ꝙ ſcti p̄res in cōcilio congregati nihil ſtatuere potuiſſent, niſi authoritate ſummi pōtificis interueniente, ſine qua etiam concilium congregari non poteſt.

Quæſt.57. Quæſtio.lvij.eſt, Vtrū ſubijciantur ſtatutis cōciliorū? Huic qōni rn̄det S.Th. ſub diſtinctione in prima ſecūdæ.q.96. ar.6. vbi quærit, an oēs legi ſubijciantur, ita dicēs. Secūdùm ꝙ lex de ſui ratione duo habet. ſ. ꝙ eſt regula humanorū actuū, & ꝙ habet vim coactiuā, dupliciter pōt quis eſſe ſubditus legi. Vno modo ſicut regulatū regulę, & hoc modo oēs qui ſubdūtur ptāti, ſubdunť legi, quā fert ptās. Alio modo ſicut coactū cogēti, & hoc mō hoīes virtuoſi & iuſti nō ſubdunť legi, ſed ſoli mali. Et infrà tractās illud quod dicit legis peritus, ꝙ princeps dr̄ ſolutus à lege quātū ad vim coactiuā legis. nullus em̄ ꝓprie cogiť à ſeipſo. lex aūt nō habet vim coactiuā niſi ex principis ptāte. ſic igiť princeps dr̄ eſſe ſolutus à lege: quia null⁹ pōt in ipſum iudiciū cōdēnationis ferre, ſi cōtra legē agat. Vn̄ ſup illud pſal.50. Tibi ſoli peccaui. &c. dicit, ꝙ rex nō habet homīes, qui facta ei⁹ dijudicēt: ſed quātū ad vim directiuā legis princeps ſubdiť legi ꝓpria volūtate, ſecūdū qđ dicitur extra de cōſti.c. cū oēs. ibi. Quod quiſq; iuris in aliū cōſtituerit, ipſe eo debet vti. & Sapiētis dicat authoritas. Patere legē q̄ ipſe tuleris

Quæſtio.lviij.eſt, Vtrū papa poſſit mutare ſtatuta ſctōrū patrū in cōcilijs vl̄ib⁹, aut in eis diſpēſare. Rn̄.S.Th. affirmatiuè in tractatu cōtra impugnantes religionē. vbi rn̄det ad illud Zoſimi papæ, qđ habeť in ca. cōtra.25.q.1. Cōtra ſtatuta patrū cōdere aliquid, vel mutare authoritas quidē huius ſedis nō pōt. ſic dicit. Dicēdū ꝙ hoc eſt verū in illis quę ſanctorū patrū ſtatuta decreuerūt eſſe de iure diuino, ſicut articuli, q determinati ſunt p cōcilia: ſed illa, quæ ſancti patres determinauerūt de iure poſitiuo, ſunt relicta ſub papę diſpoſitiōe, vt ea poſsit mutare vel diſpēſare ſecūdū opportunitatē tēporū, vel negotiorum. Sācti em̄ p̄res in cōcilijs cōgregati nihil ſtatuere potuiſſent, niſi authoritate Ro. pō. interueniēte, ſine qua etiā cōciliū congregari nō pōt. Nec tn̄ papa qn̄ aliquid aliud facit aliter q̄ à ſanctis patrib⁹ ſtatutū ſit, cōtra ſtatuta facit: qa ſeruať intētio ſtatuentiū, etiā ſi nō ſeruētur verba ſtatutorū, quæ nō poſſunt in omnibus caſibus, & in omnib⁹ tēporibus obſeruari, ſeruata intētione ſtatuētiū, quę eſt vtilitas eccleſiæ, ſicut & in omni iure poſitiuo accidit: nec derogatur priorib⁹ ſtatis per ſtatuta ſequentia. Hæc ille. Quæſt.58

Quæſtio.lix. eſt, Vtrū papa habeat plenitudinē ptātis diſpenſandi in oībus ſtatutis cōſtitutis p eccleſiā vel eccl̄ię p̄latos? Quæſt.59

Quæſtio.lx. eſt, Vtrū papa poſſit diſpenſare circa ea, quæ ſunt iuris diuini, vel iuris naturalis? Quæſt.60.

Quæſtio.lxj.eſt, Vtrū papa poſ- Quæſt.61

ſit di

ſit diſpenſare cũ bigamo vt promoueatur?

Quæſt.62. Quæſtio.lxij.eſt, Vtrũ papa poſſit diſpẽſare ꝙ aliqs ſacerdos nõ indutus veſtibus ſacris cõſecret corpus Chri? Ad has.4. qões Rũdet S.Tho.ſir in quotlibeto.4.ar.14 Ad primã tertiã & quartã affirmatiuè:ad ſecũdã negatiuè ſic dicẽs. Nõ dicẽdũ eſt, ꝙ papa habeat plenitudinẽ ptãtis in eccſia: ita tñ, ꝙ quæcũq; ſint inſtituta p eccleſiã, vel eccleſiæ platos, ſint diſpẽſabilia à papa. hæc em̃ ſunt quę dicũtur eſſe iuris hũani, vel iuris poſitiui: circa ea quæ ſunt iuris diuini, vel iuris naturalis diſpẽſare nõ põt, quia iſta habet efficaciã ex inſtitutione diuina. Ius aũt diuinũ eſt, qđ ptinet ad legẽ nouã, vel veterẽ. Sed hæc eſt differẽtia inter legẽ vtrãq;: quia lex vetus determinabat multa tã in p̃ceptis ceremonialibus ptinẽtibus ad cultũ Dei, q̃ in p̃ceptis iudicialibus ptinẽtibus ad iuſtitiã inter hoĩes cõſeruandam. Sed lex noua, quæ eſt libertatis, hmõi determinationes nõ habet: ſed eſt cõtẽta p̃ceptis moralibus naturalis legis, & articulis fidei, & ſacr̃is grĩę. Vñ etiã dicit lex fidei, & lex grĩę, ppter dterminatiões articulorũ fidei, & efficaciã ſacr̃orũ. Cętera verò quę ptinẽt ad determinationẽ iudiciorũ hũanorũ, vel ad determinationem diuini cultus, liberè permiſit Chriſtus, qui eſt nouæ legis lator, prælatis eccleſiæ, & principibus populi determinanda. Vnde huiuſmodi determinationes pertinẽt ad ius humanũ, in quo papa põt diſpenſare. In ſolis verò his, quæ ſunt de lege naturæ, & in articulis fidei, & ſacramẽtis nouæ legis diſpẽſare nõ põt. hoc em̃ nõ eſſet poſſe p veritate, ſed cõtra veritatẽ. Manifeſtũ eſt autẽ, ꝙ bigamũ pmoueri, nõ eſt de lege naturæ, nec ptinet ad articulos fidei: nec etiã eſt de neceſſitate ſacramẽti. qđ patet ex hoc: quia ſi bigamus pmoueatur, ſeu ordinet, ordinis recipit ſacramentũ: ſed hoc ptinet ad quãdã determinationem diuini cultus: vnde circa hoc papa põt diſpẽſare: licèt diſpẽſare nõ debet, niſi ex magna & euidẽti cauſa. Sicut etiã poſſet diſpenſare circa hoc, ꝙ ſacerdos nõ indutus veſtibus ſacris cõſecret corpus Chriſti. Et eadẽ eſt ratio de omnibus alijs huiuſmodi, quę ex inſtitutione humana proceſſerũt. hæc ille.

Quæſt.63 Quęſtio. lxiij. eſt, Vtrùm papa poſsit diſpẽſare, aut aliquid facere cõtra apoſtolum? Rñ. S. Th. affirmatiuè in quotlibeto & ar. ſuprà notatis. vbi rñdẽs ad primũ argumentũ ſic ait. Quòd apſus dupſr in ſua doctrina aliqua poſuit. Quædã nãq; ſicut promulgãs ius diuinũ: ſicut eſt illud qđ habet ad Gal. 5. Si circũcidimini, Chr̃us vobis nihil pderit. & multa hmõdi. & in hoc papa nõ põt diſpẽſare. Quædã verò poſuit ſicut ppria authoritate aliq̃ ſtatuẽs. Nã ipſe dicit. 1. Cor. 11. Cętera cũ venero diſponã. Et infrà decimoſexto. vt collectę, quę fiũt in ſctõs, p vnã ſabbati fiãt qđ nõ ptinet ad ius diuinũ. Et ſimilr etiã qđ dicit de bigamo nõ pmouẽdo, nõ eſt iuris diuini, ſed inſtitutio hũanę authoritatis diuinitus homini cõceſſę. hęc ille. Ad idẽ in.4.di.28 in ſolutiõe vni⁹ argumẽti cũ arguit, ꝙ nõ poſſit diſpẽſare circa ea, quæ dicũt in canone, dicit ꝙ quãtũ ad ea quæ ſunt d iure naturali, & quãtũ ad ea quę ſunt de neceſsitate ſacr̃orũ, & fidei: ſed de his quę ſunt de inſtitutiõe apoſtolorũ cũ eccſia habeat nũc eãdẽ ptãtem ſtatuẽdi & diſcernẽdi quàm tũc habuit, põt per eũ, q primatũ tenet in eccſia diſpẽſari. Cæterũ ad idẽ eſt in tractatu cõtra impugnãtes religionẽ, rñdẽs ad illud qđ dicit Vrba. pap. in t. ſunt quidã. 25. q. 1. videlicet. Si qđ docuerũt apſi & prophetæ deſtruere (qđ abſit) niteret ſcilicet pon. Ro. nõ ſniam dare, ſed magis errare cõuinceret. ſic dicit: Nõ eſt verũ, ꝙ papa nõ poſsit aliqd facere cõtra apſum. Diſpẽſat em̃ cũ bigamo, & in pœna, quã canones apoſtolorũ ſtatuerũt p̃bro fornicanti: ex decreto aũt inducto nõ põt amplius haberi, niſi ꝙ papa nõ põt deſtruere canonicã ſcripturam apoſtolorum & prophetarum, quæ eſt in eccleſia fidei fundamentum. hæc ille.

Quæſtio.lxiiij.eſt, Vtrũ in papa Quæſt.64 reſideat vtraq; ptãs, tã ſecularis, q̃ ſpũalis? Rñdet S. Th. affirmatiuè in. 2. ſentẽ. di. vlt. in fi. ſic dicens. Ptãs ſecularis, & ſpũalis vtraq; deducit à ptãte diuina, & ideo intm̃ poteſtas ſecularis eſt ſub ſpũali, inq̃tũ ei à Deo ſuppoſita eſt. ſ. in ijs, quæ ad ſalutem pertinẽt aię, & ideo in ijs magis eſt obediendũ poteſtati ſpirituali, ſecũdũ illud Mat. 22. reddite quę ſunt Cæſaris Cæſari. niſi fortè poteſtati ſeculari etiã poteſtas ſpũalis cõiungatur: ſicut in papa, qui vtriuſq; ptãtis apicẽ tenet, ſcilicet temporalis, & ſpũalis: hoc illo diſponẽte, qui eſt ſacerdos, & rex: ſacerdos in æternũ ſecũdùm ordinem Melchiſedech: rex regum, & dominus dominantium, cuius poteſtas non auferet, & regnũ nõ corrũpetur in ſeculũ ſeculi.

Quæſtio.lxv.eſt, Vtrũ papa poſſit committere ſimoniam? Quæſt.65. Reſpondet ſanct⁹ Thomas affirmatiuè in.2.2. quæſt. 100. ar. 1. vbi ſic dicit in reſponſione ad argumentum. Dicendum, quòd papa poteſt incurrere vitium ſimoniæ ſicut & quælibet alia perſona

Pecca-

Peccatū eñ in aliqua pſona tātò eſt grauius, quātò maiorē obtinet locū. Quāuis eñ res eccłiæ ſint ei⁹ vt diſpēſatoris principalis, nō tñ ſunt eius vt dñi & poſſeſſoris: & ideo ſi reciperet ꝓ aliqua re ſpūali pecuniā de redditibus alicuius eccłiæ, nō careret vitio ſimoniæ. Et ſilr etiā poſſet ſimoniā cōmittere, recipiēdo pecuniā ab aliquo laico nō d bonis eccłię

Queſt.66. Quęſtio.lxvj.eſt, Vtrū opinio dicēs papā nō poſſe cōmittere ſimoniā, & maximè cū pſona eccłiaſtica, qa res eccłiæ ſunt ſuæ, ſit erronea? Rñdet S.Tho. affirmatiuè in quarto ſentētiarū.di.25.q.15. dicēs in reſpōſione ad tertiū argumentū, ꝙ opinio illa erronea eſt. Si eñ papa pro aliqua re ſpūali munus acciperet, ſimoniam committeret ſicut & alius homo: qa in ipſo Petro, cui papa ſuccedit, ſimoniæ vitiū dānationē inchoauit in nouo teſtō. Quāuis eñ res eccłiæ ſint aliquō papæ, nō tñ ſunt eius oibus modis habendi, ſicut illud, qđ à manu habet, nō eſt dubiū ꝙ ſimoniā cōmitteret, ſi qs aliquod ſpūale debitori ſuo daret, vt qđ ſuū recuparet: & ita etiā in ꝓpoſito papa à ſimonia nō excuſaret, ſi (quod abſit) ſpiritualia pro temporalibus rebus eccleſiarum daret.

Queſt.67. Quæſtio.lxvij.eſt, Vtrū clerici teneātur decimas dare papę ſi ab eis exigat?

Queſt.68 Quæſtio.lxviij.eſt, Vtrū teneatur cōitas religiōis Chriſtianę ꝓuidere papę de neceſſarijs ad regimē, & gubernationem ipſius eccłię? Ad has duas qōnes rñdet S.Th. affirmatiuè in.2.2.q.87.ar.4. in rñſiōe ad tertiū argumētū, ſic dicēs. In veteri lege primitiæ debebanī ſacerdotib⁹, decimę aūt leuitis, & quia ſub ſacerdotib⁹ leuitæ erāt, dñs mādauit, vt ipſi loco primitiarū ſoluerēt ſacerdoti ſummo decimā decimæ. Vñ nūc eadē rōne tenenī clerici ſum.pon. decimā dare, ſi exigeret. Naturalis eñ rō dictat, vt illi, q habet curā de cōi multitudinis ſtatu, ꝓuideaī vñ poſſit exeq ea, q̄ ꝑtinēt ad cōem ſalutē. hæc ille.

Queſt. 69 Quęſtio.lxix.eſt, Vtrū papa vtatur baculo ſicut epi? Rñ.S.Th.in.4.di.24.in fine negatiuè, duplicē ad hoc rōnē aſſignās. Primò, qa Petr⁹ miſit ipſum ad ſuſcitādū quēdā diſcipulū ſuū, q poſtea factus eſt eps Treuereñ. ideo in diœceſi Treuereñ. baculū portat, & nō in alijs. Vel ſecūdò in ſignū ꝙ nō habet ptātē coartatā, quod curuatio baculi ſignat.

Queſt.70. Quæſtio.lxx.eſt, Vtrū ſit laudabile in papa viliorē habitū extra metas habitus aſſumere? Rñ.S.Th. negatiuè in tractatu cōtra impugnātes religionē. dicēs. Quidā ſūt ſtatus hoīum, qbus habitus eſt determinatus, ſicut quęlibet religio ſuū determinatū habet habitū: ita etiā antiqs tꝑibus in dignitatibus cōſtituti determinatos habitus habebāt, quaſi ſuę dignitatis inſignia: & ſic nūc ſum.pontifex determinato habitu vtiī. Vñ ſicut religioſo vni⁹ religionis nō liceret aſſumere viliorē habitū, q ſuæ religionis metas excederet, quāuis intra metas ſuæ religiōis ſi viliorib⁹ vtaī, nō ſit rephenſibilis, ſed laudeī: ita etiā nō fuiſſet laudabilis in antiquis principib⁹, nec mō eſſet in ſummo pōtifice, ſi viliorē habitum aſſumeret extra metas habit⁹ aſſueti. Secùs aūt eſt de principibus, & alijs hoībus, qui nō habēt certū habitū deputatū: in eis eñ nō eſſet vitupabile, ſi vilioribus vtanī, q̄ eis cōuenire poſsit. Vñ legiī.2.Regū.6. ꝙ Micol deridens Dauid. Quàm glorioſus fuit rex Iſraël diſcoperiēs ſe ante ancillas ſeruorū ſuorū: & nudatus eſt quaſi ſi nudet vn⁹ de ſcurris. Et Dauid rñdit. Ludā & vilior fiā pluſquā fact⁹ ſum, & ero humilis in oculis meis. Et Heſter.14. Tu ſcis infirmitatē meā, & neceſsitatē meā, ꝙ abominer ſignū ſupbiæ meæ, quod eſt ſuper caput meū in die oſtēſionis meę, & nō portē illud in dieb⁹ ſilentij mei. Ex quo patet, ꝙ in regibus, & principibus eſt laudabile, ꝙ humilibus ſint cōtenti, quando ſine ſcandalo fieri poteſt, & ſine detrimēto ꝓprię authoritatis.

Quęſtio.lxxj.eſt, Vtrū correctio fraterna ſe extēdat ad papā? Rñ.S.Tho. affirmatiuè in.2.2.q.33.ar.4. ita dicēs. Correctio, quæ eſt actus iuſtitiæ, ꝑ correctionē pœnæ nō cōpetit ſubdito reſpectu ꝓlati: ſed correctiò fraterna, quæ eſt actus charitatis, ꝑtinet ad vnūquēq; reſpectu cuiuſlibet pſonæ, ad quā charitatē debet habere, ſi in eo aliquod corrigibile inueniaī. Actus eñ ex aliquo vel potētia ꝓcedēs ſe extēdit ad oīa, quæ cōtinentur ſub obiecto eius: ſed qa actus virtuoſus debet eſſe moderatus debitis circūſtātijs, ideo in correctione, qua ſubditi corrigūt prælatos, debet modus cōgruus adhiberi. ſ. vt nō cū ꝓteruia, & duritia, ſed cū manſuetudine corrigāt. Vñ Apłus dicit. Seniorē ne increpaueris, ſed obſecra vt patrē. Et ideo Dionyſi. redarguit Demophilū monachū, quia ſacerdotem irreuerenter correxerat, eum percutiens, & de eccleſia eijciens. Queſt.71.

Quæſtio.lxxij.eſt, Vtrū papa in aliquo caſu ſit à ſubditis publicè arguendus? Rñ.S.Th.in.2.2.q.2.ar. proximè nominato, tractans authoritatē Apoſtoli ad Gal.2. In faciem Queſt.72

ciẽ ei restiti.& glo.ait vt par.dicit sic.In faciẽ resistere coram omnibus, excedit modũ fraternæ correctionis: & ideo sic Paulus Petrũ nõ reprehẽdisset,nisi aliquo modo par esset quãtum ad fidei defensionem:sed in occulto admonere: & reuerẽter hoc etiã potest illeq non est par. Vnde apostolus ad Col. vlti.scribit vt prelatũ suũ admoneãt,cũ dicit.Dicite archiepiscopo, ministeriũ tuũ imple.Sciẽdũ tñ, ꝙ vbi immineret periculũ scãdali cõtra fidẽ,publicè essent prælati à subditis etiã corrigẽdi.Vnde & Paulus,qui erat subditus Petro,propter iminens periculũ scandali cõtra fidẽ Petrũ publicè arguit.Et sicut glo.Augu.dicit ad Gal.secũdo.Ipse Petrus maioribꝰ exẽplum præbuit, vt sicubi fortè rectũ tramitẽ reliquissent,nõ dedignentur etiã à posterioribus corrigi. Itẽ idẽ S.Tho.sup epistola ad Gal.præfatã authoritatẽ tractãs,cũ dicitur,ꝙ glo.ait,restitit ei tanꝙ par. dicit,ꝙ apostolus fuit par Petro in executione authoritatis,non autẽ regiminis.Ex prædictis igitur habemus exẽplũ prælati.s.humilitatis,vt nõ dedignetur à minoribus & subditis corrigi. Subdit exemplũ zeli & libertatis,vt non vereantur prælatos corrigere,si crimen est publicũ,& in periculũ totius multitudinis vergat.In.4.verò sentẽ.di.19.dicit,ꝙ hoc ꝙ Paulus Petro in faciem restitit:excedit modũ fraternæ correctiõis, quæ prælatis à subditis debetur. Nõ enim prælati à subditis corã multitudine,sed humiliter in priuato corripiendi sunt,nisi immineret periculum fidei: tũc enĩ prælatus minor fieret,si in infidelitatẽ laberetur,& subditus fidelis maior.

Quęstio.lxxiij.est, Vtrùm papa correctus à subditis possit,aut debeat corrigi per correctionem pœnalem? Respõdet S. Thom.negatiuè in quarto.di.&.q. proximè nominatis: vbi respondens ad tertium argumentum, ita dicit: quòd quanuis prælati à subditis sint corrigendi, non tamen est eis pœna infligenda, sed recurrendum vel ad superiorem denuntiando, vel si non habent superiorem,recurrant ad Deum,vt eum emẽdet,vel de medio subtrahat. Quæst.73

PERORATIO AVTHORIS.

HAEC sunt, reuerendißime pater, quæ ego uester humilis capellanus frater Ioãnes de Turrecremata natione Hispanus ex libris beatißimi doctoris Thomæ de Aquino iussu uestræ reuerendißimæ paternitatis de authoritate summi pontificis collegi:quæ & si minùs integrè collecta sint,dominatio uestra gratanter suscipere dignetur.

¶Expliciunt flores sententiarum beati Thomæ de Aquino de authoritate summi pontificis collecti per magistrũ Ioannem de Turrecremata in concilio Basilieñ. Anno domini Millesimo quadringentesimo, trigesimo septimo:ordinis fratrum prædicatorum, sacri Apostolici palatij magistrum.

Deo gratias.

Index chartarum.

* ** A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr.

¶Omnes sunt quaterniones, præter. *. qui est duernio,&. * *. quinternio. Qq.verò,& Rr.sunt terniones.
¶Index operis per se patet.

SALMANTICÆ,

Apud Ioannem Mariam à Terranoua.

M. D. LX.

IHS
SVB TIMORE
TVI LABORAMVS
NOMINIS
ANCTISSIMI

1969